INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende,

DOOR

R. A. VAN ZUIJLEN Jr.
Stads Archivaris.

(Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800.)

8e STUK.

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

Stad 's Hertogenbosch.

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende,

DOOR

R. A. VAN ZUIJLEN Jr.
Stads Archivaris.

(Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800.)

2de DEEL.
van 1568—1700.

's HERTOGENBOSCH,
W. C. VAN HEUSDEN
1866

SNELPERSDRUK VAN LUTKIE & CRANENBURG, TE 'SBOSCH.

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN VAN DE STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende.

N°. 74. **Rekening van St. Remeys 1567 tot St. Remeys 1568.** 1567. — 1568.

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTENZ GERARTS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Het geld in deze rekening is gereduceerd in munten van Rijns gulden, van twintig stuivers den gulden, de oude schild tot 30 stuivers, de kroon tot 24 st., de keurvorster gulden tot 28 st., de Peeter gulden tot 18 st., de stuiver tot 3 groot Brabantsch of 13½ plak Boschgeld of 48 miten vlaamsch daarvoor en andere gelden, naar evaluatie gerekend.

Kapittel 1.

Ontvang van Stads kleine accijnsen in het jaar dezer rekening verpacht, als:

Stads kleine accijnsen.

1°.	De maal-accijns en de accijns van het buitenbrood tot	2816 gul.		
2°.	De kraan-accijns	453	— 10	st.
3°.	Het weg- en dijkgeld	656	— 10	—
4°.	De beesten-accijns	533	— 10	—
5°.	Het vestgeld. . . . . , . .	119	— 15	—
6°.	De zout-accijns.	135	— 15	—
7°.	Hout en turf te water	182	— 5	—
8°.	Idem te wagen.	117	— 15	—
9°.	De koren-accijns	59	— 15	—

10°.	De vischtol	227 gul.	5 st.
11°.	Het mijnen van den visch	921 —	15 —
12°.	De oude meede-accijns	27 —	7 1/2 —
13°.	De nieuwe idem	22 —	7 1/2 —
14°.	De linnenweversmaat en zaad	491 —	7 1/2 —
15°.	De brandewijn	261 —	12 1/2 —
16°.	De steenpacht	52 —	17 1/2 —
17°.	De oude kleederpacht	273 —	5 —
18°.	De buitenlaken-accijns	121 —	17 1/2 —
19°.	Het bruggeld aan St. Janspoort	17 —	12 1/2 —
20°.	De pacht der beide Muntels	77 —	"
21°.	De visscherij in de beide Muntels, bij de soldaten van het garnizoen in onbruik gemaakt, alzoo ten halve gegund, opbrengst	6 —	15 —
22°.	De visscherij te *Vucht* in het meer	10 —	
23°.	De visscherij te *Orthen*	53 —	5 —
24°.	De visscherij in de rivier *de Aa*, van den ingelandschen molen tot *Berlicum*	2 —	15 —
25°.	De visscherij in *de nieuwe Aa*, van den ingelandschen molen tot St. Anthonispoort	17 —	"
26°.	De visscherij in den Pickenwiel	" —	"

Totaal van dit kapittel 7709 gul. 8 1/2 st.

Kapittel 2.

Groote accijnsen.

Ontvang van Stads groote acsynsen, als: bier en wyn acsynsen, metten dobbelen impost vanden bier, te wetene: van elck ame 4 st. ende den dobbelen impost vanden wynen, nyet verpacht, mair ter ordinantie vande drie leden deser Stadt, byde voors. rentmeesteren, bynnen den jaire deser rekeninge, als van Bamisse 1567 incluys tot Bamisse 1568 ixcluys, naeder ordinantie ende instructie dair aff gemaickt synde, gecolligeert ende ontfangen. Ende midts der menichfuldichheyt van persoonen ende multiplicatie van gescriften in versceyden boecken, diemen dair aff houdende is, by hen ende huer clercken gehouden ende gescreven, alhier int cortte by malcanderen getoigen, tgeene des dair aff is ontfangen inden manieren hierna volgende.

Ende jerst vanden bier acchyns deser Stadt.

Opbrengst van den bier-accijnsgebrouwen in de verschillende brouwerijen binnen de stad, welke brouwerijen met namen worden genoemd.

Opbrengst der navolgende destijds alhier bestaande brouwerijen:

De Brouwerij in de Halve Maan	1580 gul.	2 st.	3 ort.
" " " " Wildeman	377 —	8 —	3 —
" " " " St. Jan	300 —	16 —	3 —
" " " " Drie Emmers	368 —	" —	2 —
" " " " St. Acht	293 —	5 —	
" " " " Ster	786 —	14 —	

De Brouwerij in het Leeuwke	998 gul.	17 st.	7 ort.	
" " " den Leeuw	906 —	5 —	3 —	
" " " de Kathalijn	377 —	19 —	1 —	
" " " " Braucuijp	39 —	6 —		
" " " den Witten Hooren	2 —	11 —		
" " " " Swarte Laars	1334 —	17 —	2 —	
" " " de Zon	1671 —	19 —	1 —	
" " " den Moolen	7 —	$6^1/_2$ —		
" " " " Gulden Laars	2895 —	$1^1/_2$ —		
" " " " Hont	1914 —	5 —		
" " " " Gapert	321 —	6 —	3 ort.	

Behalve deze 17 met namen bekend staande brouwerijen, bestonden nog de volgende, waarvan alleen de namen der brouwers geboekt zijn, als de brouwers:

Opbrengst van de brouwerijen waarvan de namen der eigenaars worden genoemd.

Arnt van Weert	7 gul.	$17^1/_2$ st.		
..... van Vlierden	252 —	$11^1/_2$ —	5 ort.	
Zegeren	3202 —	$1^1/_2$ —	2 —	
Tijssen	1030 —	11 —	3 —	1 d.
Wouteren	2162 —	18 —		

Er bestonden alzoo 22 brouwerijen; buitendien werden door de burgers in dit jaar nog 895 gebrouwten op den zoogenaamden *kleinen ketel* gebrouwen.

Opbrengst van de accijnsen der gebrouwten op den zoogenaamden kleinen ketel

De accijns der binnenbieren na aftrek van de bieren naar buiten uitgeslagen, bedroeg te zamen 8680 gul. 1 st. 3 ort.

Van de buitenbieren, als *Nyemicks* (*Nijmegens*), *Delffs* ende diergelycke bieren binnen lants gebrouen, voirde teppers van elcke aeme 20 st. beloopende, bynnen desen jaire getapt ende gesleten 185 amen $1^1/_2$ q^rt^., was de accyns 185 gul. 11 st.

Opbrengst van de buitenbieren uit *Nijmegen*, *Delft* en andere plaatsen binnenslands.

Item vanden voors. buytenbier vanden bourgers, dame 12 st., beloopt $107^1/_2$ ame, beloopt den accyns 64 gul. 2 st. 5 d. ende den impost 21 gul. 10 st., tzamen 85 gul. 12 st. 5 d.

Item vanden bier van over zee, voir die teppers dit jair gesleten ende getapt, dame tegen 25 st., den acsyns dair aff beloopende 9 gul. 3 st. 1 oirt ende den dobbelen en enkelen impost beloopt 13 gul. 10 st., tzamen 22 gul. 13 st. 1 oirt.

Opbrengst van de bieren van over de zee herkomstig.

Item vanden bier van over zee voir den bourgers gesleten dame tegen 20 st., dair aff van acsyns ontfangen 2 gul. $7^1/_2$ st. ende den dobbelen impost 4 gul. 11 st. 13 d., tzamen 6 gul. 19 st. 6 d.

De geheele opbrengst van dezen accijns, waaronder ook die van de vertappingen van bieren buiten de stad, zooals te *Rosmalen*, *Vucht* en *Berlicum*, benevens op het vrijdom der stad als te *Orthen*, *den Dungen* enz. beliep 32,223 gul. 10 st. 2 d.

Geheele opbrengst der bieren.

Kapittel 3.

Ontfang vanden wyn accyns ende dobbelen impost, naevolgende dordi-

Accijns op de wijnen.

nantie elck int syne dairop gemaickt, met tgeene dat dair aen cleeft, nyet verpacht, mair byden voorn. rentmeesteren dit jair deser rekeninge gecolligeert.

Beloopen hebbende 5438 gul. 9 st. 1 ort.

Kapittel 4.

Zestigste penning.

Ontvang komende vanden 60ste penninck als van ouds.

Te zamen 133 gul. 8 st. $2^1/_2$ ort.

Kapittel 5.

Het versterf lateraliter of van bezijde.

Ontvang komende van het versterf lateraliter ofte van besyde.

Tot een bedrag van 30 gul. $13^1/_2$ st.

Kapittel 6.

Erf- en losrenten door de stad verschuldigd.

Ontvang van erf- en losrenten, die men aan de Stad verschuldigd was.

Te zamen 36 gul. 19 st. 1 ort.

Kapittel 7.

Stads-erven buiten de Vuchterpoort.

Ontvang komende van sommige Stads erven buiten de Pickenpoort (Vuchterpoort), langs den Vuchterdyck en den Vuchtschen steenweg gelegen, aan diverse personen by chyns uitgegeven.

63 gul. 4 st. 5 m[t].

Kapittel 8.

Regten op het verkrijgen van het poorter- of burgerschap.

Ontvang voor poorter- of burgerregten.

Te zamen 18 gul. $13^1/_2$ st.

Kapittel 9.

Gildenregten.

Ontvang komende van meesters, gildebroeders en leerknapen, keuren en breuken in de ambachtsgilden.

Te zamen 57 gul. 2 st. $3^1/_2$ ort.

Kapittel 10.

Erf-, los- en lijfrenten door de stad verkocht.

Ontvang van verkochte erflosrenten en erflijfrenten, om daarmede de servitie-gelden aan de Spaansche en Duitsche troepen, alhier in 1567 in garnizoen, te betalen.

Te zamen 528 gul.

Kapittel 11.

Andere ontvang wegens verkochte lijfrenten, ter voldoening der servitie-gelden.

Te zamen 2016 gul.

Kapittel 12.

Ontvang van verkochte lijfrenten op 2 lijven, ter voldoening der servitie-gelden.

Te zamen 1592 gul.

Kapittel 13.

Ontvang van alderhande zaken.

Ontvang van alderhande zaken.

Onder deze ontvangsten komen, behalve de gewone posten daarop gebragt, de volgende voor.

De Kanselier van *Brabant* weigert de hem door de stad geschonken ossen. Zij worden te *Brussel* verkocht en de ontvangen verkoopsom hier in ontvang verantwoord.

Inden jersten van Adam ende Lucas, geswoiren boden deser Stadt, van twee ossen (die mynen Heere den Cancellier vander Stadt wegen gesconcken waren ende hy die recuseerden te ontfangen om zekere redenen hem dair toe moverende), die zy, duer consent vanden drie leden, tot *Bruesel* vercoft hadden, den eenen voer 36 gul. ende den anderen voer 33 gul., tzamen 69 gul.

Geheime teruggave van niet betaalde accijns op het bier.

Item van Mechtelt, wonende in Neynsel Gasthuys, ontfangen, van wegen eenen secreten persoon, die over 20 jairen een kyneken biers sonder acsyns gedroncken hadde, $2^1/_2$ st.

Teruggave van *f* 8100.- door Graaf Bernard van Schouwenburg als Gouverneur der stad *'s Hertogenbosch* in 1567 van die stad geleend.

Item 27 Juny, van Heer Bernardt van Scauwenborch, geweest hebbende Gouverneur deser Stadt, alsulcke geleende penningen als dese Stadt hem tot behoef van zijnder soldaten geleent hadde, ontfangen 8100 gul.

Ontvang in dit kapittel 11,589 gul. 15 st. $2^1/_2$ ort.

Totaal van alle de ontvangsten 61,437 gul. $5^1/_2$ st. 5 m^s^.

UITGAVEN.

De uitgaven als gewoon gebragt, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan dienaren-loon, die de rentmeesters in het ontvangen van den bier- en wijn-acchijns hebben gediend.

Ambtenaren tot de inning van Stads-accijnsen.

Om de wijze van invordering dier accijnsen te kennen, wordt het volgende uit dit kapittel medegedeeld.

Inden jersten Goyart Kemp, van dat hy de boecken gehouden heeft vanden voors. bieracsyns ende de rekeninge vande brouwers gemaict, ende de biercedullekens getekent heeft, betaelt voir een jair gagie verscheenen Bamis Anno 1568, *f* 100.—.

Item Gysbert Janss, van dat hy tvoors. jair die bierceelkens voer partien heeft gescreven ende de groote brauwerien alle daigen heeft besocht, dair van hem betaelt voir dit jair verscheene als voer, 60 gul.

Item Henricken de Hont ende Marten sHeeren Geraertss, dat zy den voors. bieracchyns gecollecteert ende den wynnacchyns opgenomen ende die

wederomme tot allen daige, ure ende stonden, als zy versocht wordden, met cleynen vaten ende ten tyde Duc *dAlva*, hier bynnen ende zyn garnisoen buyten lach, met kannen ende stoopen affgescreven ende die rekeninge metten wyn taverniers, dair aff met vierdel ende half jairen gehouden hebben, met meer ander extraordinaris lasten, die hen dagelicx soe meer, deur de garnisoenen ende soldaten overcomen, dair voer elcken meer dan 100 gulden competeert, maickende tzamen 200 gul.

Volgen nog 15 andere dienaren, oppassers aan de poorten en roeijers.

De geheele uitgaven voor de ontvangst der belastingen op de bieren en de wijnen bedroeg 586 gul. 1 st.

Kapittel 6.

Uitgaven voor bodenloon, aan boden zoo te voet als te paard uitgezonden.

Behalve de uitzending van boden in gewone zaken, worden daarin de volgende aangetroffen.

De Hertog van *Alva* verlangt zonder verder uitstel toestemming van *f* 60,000.— ten behoeve van de garnizoenen op de grenzen.

Item 2[a] Aprilis, Hans Gerritss, bode tot *Bruessel*, met brieven gesonden te post bynnen dese Stadt, aenden Commissarissen vanden hove, inhoudende, dat Duc *dAlva* begeerden, den 60,000 gulden tot behoef vande garnisoenen opte frontieren liggende, sonder langer verhael ofte delaye, geconsenteert te hebbene ende heeft tconsent wederomme besloiten overgebracht, dairomme aan hem met consent vanden Heeren Scepenen betaelt $6^1/_2$ gul.

Bepaling van het te betalen servitiegeld aan het Spaansche garnizoen.

Item 12 Aprill, eenen bode van *Bruessel* genoempt Barberzan, die brieven heeft gebracht aende Heeren Commissarissen, aen ons Heeren Scepenen ende aen Don Gonsalo de Brakemonte, Overste vanden Spaenjarts bynnen deser Stadt liggende, inhoudende, wat servitien men de voors. Spaensche soldaten, voortaen zouden moeten vuyt reicken.

Het Spaansche garnizoen vertrekt op last van den Hertog van *Alva* naar *Grave*, welke stad door list was ingenomen, zoomede naar *Gelderland* bij den Graaf van *Megen*, daar de vijand zich in het land van *Bergen* vereenigde.

Wagens ten behoeve van dat uittrekkende Spaansche garnizoen.

Item, alsoe het garnisoen vanden Spaenjarts binnen dese Stadt liggende, duer beveel van den Hartoige van *Alva*, mosten vertrecken naeder Stadt van *den Grave*, die van zekere crischknechten met practique ingenomen was, ende voorts int lant van *Gelre* byden Greve van *Megen*, omme zekere vergaderinge die int lant *van den Berge* gemaickt wairt, soe heeft dese Stadt, dies navolgende personen met brieven deser Stadt, gesonden aende naevolgende dorpen, om wagens tot behoeff vande Spaenjarts te zeynden tegen den 29 Aprille, om die bagagie vande Spaenjarden te vueren, te wetene enz.

Boden aan de Graven van *Megen* en *de Lodron*.

Volgen voorts nog eenige boden van en naar den Graaf van *Megen* en den Graaf van *Lodron*.

Boden aan Christoffel Spierinck te *Gestel*, ten einde deze den Graaf van *Megen* zou verzoeken, dat het Spaansche garnizoen niet binnen *'s Hertogenbosch* zoude komen.

Item 4[a] May, Herman de Zadelmacker, betaelt vande huyren van een perde, daer Jan van Hedel mede gereden was tot *Gestel*, by Christoffel Spierinck, dat hy wilde solliciteren aenden Greve van *Megen*, dat het Spaensche Garnisoen bynnen dese Stadt nyet en zoude comen.

Twee vaandels Spanjaarden uit *'s Hertogenbosch* naar *Zalt-Boemel* vertrokken, om van daar naar *Friesland* te trekken.

Item Adam de bode, dat hy opten 10[en] Meye twee vendelen Spaenjarts vuyt deser Stadt heeft geleyt tot *Boemel*, om voorts te trecken nae *Vrieslant*.

1568.

Item Reynier de bode, gesonden tot *Heeswyck*, *Dinther*, *Sceyndel* ende *Roye*, om zeker getall van wagens te brengen tot behoeff vanden Hartoch van *Alve*.

Aanschrijvingen aan *Heeswijk* en andere dorpen tot het zenden van wagens voor den Hertog van *Alva*.

Item 16 July, Goyart de bode met Jeronimus Wynants ende Jan Otten, vander Stadt wegen gereyst tot *Maestricht*, by mynen Heere van Merode, omme sommige zaicken met hem te communiceren, dairomme gevaceert 5 daigen ende noch eenen dach gevaceert, dat hy tot *Orthen* ende *Cauwater* is geweest, om de perden vanden Hartoch int voeder te bestellen.

Commissie aan den Graaf van Merode te *Maastricht*.

De paarden van den Hertog van *Alva* te *Orthen* en op *Coudewater* in het voeder besteed.

Item 9 Augusty, Adam de bode met brieven gesonden aen mynen Heere van Loon, dat hy dese Stadt eenige wilbraet wilde zeynde tegen de maeltyt, die de Stadt den Hartoch van *Aerschot* ende andere Heeren vande financien ende secreten Raide, zoude scencken.

De Heer van *Loon-opzand* verzocht om wildbraad te zenden voor den maaltijd aan den Hertog van *Aarschot* te geven.

Item Adriaen voors., byden Heeren Scepenen gesonden tot *Antwerpen* aen Meester Lambert van Noort, Scilder, om aldair te halen het conterfeytsel van dese Stadt, omme byde Heeren Scepenen gesien, alsdan gesonden te wordden tot *Breussel*, aen eenen tapisier, die, ten bevele vande drie Staten, tzelve soude wercken op tapeet, als die steden van *Leuven* ende *Bruesel* gedaen waren, ende heeft tcontrefeytsel mede gebracht met eenen brieff, domme gevaceert etc.

Teekening van Jan van Noort, schilder te *Antwerpen*, waarnaar de stad *'s Hertogenbosch*, te *Brussel* door een tapissier, op bevel van de drie staten van *Brabant* op tapijt moest worden gewerkt, zooals gedaan was voor de steden *Leuven* en *Brussel*.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionaris, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in commissie der Stad zijnde.

Afgevaardigden ten hove, ter staten en in andere zaken.

Afgevaardigden of gecommitteerden waren:

Gerrit Colen, Secretaris.

Marten sHeeren Gerartsz.

Peter Andriesse.

Mr. Hendrik Bloijman, Schepen. (7 Augustus 1567.)

Mr. Goijart Lombarts, —

Jeronimus Wijnants.

Mr. Roeloff Loeckemans, Pensionaris.

Jan Otten.

Everart Berwouts. (Schepen, 16 November 1567.)

Mr. Goijart Lombarts. — —

Jan van der Stegen, Gezwooren.

Jan Willemse.

Walraven van Hees.

Item 28 Juny, zyn duer beveel vanden drie leden gereyst tot *Ampsterdam*, Marten Geritss, Gerart Colen ende Peter Andriesse, om aldaer te solliciteren aen Heer Bernart van Scauwenborgh, dat hy der Stadt wederomme wilde restitueren, alsulcke 8100 gulden, als dese Stadt hem tot behoeff van zynder knechten geleent hadde, dairomme elck gevaceert 6 daigen, sdaigs 2 gul.

Commissie aan Graaf Bernard van Schouwenburg te *Amsterdam*, om teruggave van 8100 gulden, hem door *'s Hertogenbosch* ten behoeve van zijn krijgsvolk geleend.

Commissie aan de Hertogin-Regentes te *Brussel*, om vermindering van bezetting, om betaling van hetgeen men den burgers schuldig was en om terugbekoming van de vrijheid op de tollen, der burgerij op eene ongehoorde wijze zonder vonnis of regt afgenomen.
Verzoek om verder uitstel tot betaling van stads oude schulden.

Item 9 Augusti Anno 1567, zyn te *Bruessel* gereyst mr. Henrick Bloyman, mr. Goyart Lombarts, Scepenen, Jeronimus Wynants, den Pensionaris ende Jan Otten, omme te solliciteren ende te vervolgen aende Hartochinne van *Parma*, dat dese Stadt zoude moigen gestaen mette helft vande voetknechten bynnen deser Stadt in garnisoen liggende, ende datmen soude moigen crigen betalinge van desmen de bourgers sculdich waer, ende dat de bourgers wederomme zoude moigen genyeten huer vriheyt van huer tollen, hen ongehoort, sonder vonnis oft recht affgenomen. Ende voorts gesolliciteert, om te hebbenen prolongatie ende aterminatie vanden auwen faulten deser Stadt.

Rescriptie op het rekwest van het kapittel van St. Jan, aangaande de belastingen en imposten.

Verklaringen opgemaakt, aangaande het gevangen houden van den Kanselier van *Brabant* en betrekkelijk de commissie van Antonie van Bombergen.

Hebben dair en boven alnoch gerescribeert op twee requesten, die dyen vanden Capitle tegen dese Stadt hadde overgegeven, aengaende de belastingen vanden imposten ende heeft voors. Pensionaris inder voors. zaicken gevaceert vanden 9en Augusti totten 4en dach Novembris, hier affgetoigen 15 daigen, die de voors. Pensionaris bynnen deser Stadt heeft geweest, om certificatie te leyden vande detencie van mynen Heer den Cancellier, ende vande commissie van Anthonis van Bombergen, blyft 73 daigen, sdaigs 36 st., mr. Henrick Bloyman gevaceert etc.

Commissie naar *Antwerpen* om aan den Hertog van *Alva* te verzoeken bevrijd te blijven van de bezetting der 8 vaandels Spanjaards.
Dagvaard der Staten te *Brussel*.
Verzoek der Hertogin om betaling van den vervallen termijn in de bede tot betaling van het krijgsvolk.
Verzoek om antwoord aangaande de gevraagde bede van 65,000 gul. voor den tijd van drie jaren, tot betaling der bezettingen op de grenzen.

Item 16 Novembris Anno 1567, zyn nae *Antwerpen* gereyst, mr. Goyart Lombarts ende Everart Berwouts, Scepenen, ende mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, omme aldaer aenden Hartoige van *Alve* te solliciteren, dat dese Stadt zoude moigen ontlast blyven vanden acht vendelen Spaenjarts. Ende van daer, zyn Everart Berwouts ende den Pensionaris gereyst nae *Bruessel* opte dachvairt, alwair de Hoocheyt versocht, dat men soude furneren den termyn vande .... beede, die vervallen was St. Jansmisse A° 1567, om die benden dair mede te betalen. Ende alnoch dat men oipeninge zoude doen, aengaende de beede vanden 65,000 gulden voirden tyt van drie jairen, tot behoeff vanden garnisoenen opte frontieren liggende, ende geduerende dese dachvairt, hebben zy gedeputeerden versceyden requesten overgegeven, dat die bourgers zoude moigen geneyeten huer vryheyt vanden tollen ende heeft die voors. Pensionaris gevaceert vanden 16en Novembris totten 29en Decembris dairnae, maicken 44 daigen etc.

Commissie aan den Hertog van *Alva* te *Brussel*, om dien Hertog te kennen te geven den grooten last, dwang en geweld, welke de burgers dagelijks van de spaansche bezetting te lijden hadden, ten einde daarin werde voorzien.
Verzoek om vermindering der servitie gelden, die de stad aan de Spaansche bezetting moest betalen.
Tolvrijheid.

Item 16 January Anno 1567 voors., mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, nae *Bruessel* gereyst, omme den Hartoige van *Alve* te remonstreren, den grooten overlast fortse inde gewalt, dat die Spaense soldaten onse bourgers daigelicx aen deden, om by zynder Excellentie dair op versien te wordden, noch om te solliciteren diminutie ende moderatie vande tractamenten ende servicie, dat dese Stadt den Spaenschen soldaten mosten vuyt reicken ende betalen, beloopende tallen maenden met die extraordinairs partien ende oncosten meer dan 5,000 gulden noch gesolliciteert, omme de vriheyt vanden tollen wederomme te gecrigen noch enz.

Nader verzoek om ontlasting van de ser-

Item den 12en dach van Merte A° voors., mr. Goyart Lombarts, Scepenen, ende den Pensionaris voors. zyn nae *Bruesel* gereyst, omme aenden Hartoch

te solliciteren, dat dese stadt zoude worden ontlast ende verlicht vanden sware servicie ende onderhout vanden Spaenschen soldaten bynnen dese Stadt in garnisoen liggende, ende dat onse bourgers wederomme zoude geneyten de vriheyt van hueren tollen, tot welcken eynde de drie leden geconsenteert hadden inde beede van 65,000 gulden, drie jairen lanck gehaven te wordden. Noch dat zynder Excellentie gelieven wilde, onse brieven van atterminatie te continueren eenen zekeren tyt van jairen, want die expireren zoude den 12[en] Juny A° 1568, hebben alsoe die voors. gedeputeerden gevaceert vanden 12[en] Merte totten 16[en] Aprille.

vitie-gelden en om wederom in het bezit te worden gesteld van de vrijheid op de tollen.

Nader verzoek om verlenging van den termijn tot afbetaling van Stads oude schulden.

Item 25 Aprille A° 1568 nae Paeschen, m[r]. Roeloff Lueckemans, Pensionaris, alleen nae *Bruessel* gereyst, ende zyn naegevolght m[r]. Goyart Lombarts, Scepen, Jan van der Stegen, Geswoiren, Jan Otten ende Jan Willemss, omme aenden Hartoige ende aenderen Heeren, te solliciteren, dat onse bourgers wederom zouden moigen genyeten huer vriheyt vanden tollen, emmers by opscryvingen van huer gueden ende comanscappen.

Verzoek om herstel in de vrijheid op de tollen.

Noch om te advyseren metten twee jerste staten ennige bequame middelen, hoe men zoude opbrengen die beede vande 65,000 gul. tot behoeff vanden garnisoenen. Noch te aenhoeren de peticie, die de Hartoch zoude den drie staten aengeven, dwelck was, dat de staten zoude op huer obligatien lichten drie hondert duysent gulden, tot defentie vanden landen, dat die twee jerste staten hebben geconsenteert, behoudelyck dat de Co. Ma. het intereste dair aff betalen zoude, ende oick indyen den dorden staet dair inne consenteerde. Noch oick, om te solliciteren aender Excellentie vanden Hartoch ende andere Heeren, dat m[r]. Henrick Bloyman ende m[r]. Frans van Balen, twee jerste Scepenen, zoude worden onder cautie gerelaxeert van huer gevanckenisse ende detentie, waer toe die drie staten, ten versuecke vande gedeputeerden voors., zeker supplicatie aenden Hartoige voors. hebben gepresenteert. Noch hebben die voors. gedeputeerden gesolliciteert aenden Capeteyn Scauwenborch, dat hy zoude rembourseren de 8000 gulden, die de Stadt hem geleent hadde, ende is die voors. Jan van der Stegen ende die Pensionaris naeden *Bosche* gereyst opten 31[en] Meye, om rapport te doen vande peticie vander somme van 300,000 gulden op obligatien gelicht te wordden, maickende voer Jan van der Stegen 23 daigen, ende voer den Pensionaris 37 daigen etc.

Dagvaard der Staten. Beraadslagingen over geschikte middelen tot opbrenging der gevraagde bede van 65,000 gul.

De Hertog van *Alva* verlangt dat de Staten 300,000 gulden, tot verdediging van het land, bij obligatien zullen opnemen, waarin de twee eerste leden der Staten toestemmen, mits de Koning de interest daarvoor betaalde en ook het derde lid toestemde.

De twee eerste schepenen der Stad M[r]. Hendrik Bloijman en M[r]. Frans van Balen gevangen genomen zijnde, wordt door de afgevaardigden van *'s Hertogenbosch* ondersteund door de Staten van *Brabant*, den Hertog van *Alva* hunne in vrijheid stelling verzocht.

Nader verzoek aan den Graaf van Schouwenburg, om teruggave van de hem voor zijn krijgsvolk geleende gelden.

Item 23 July A° voors., zyn wederomme nae *Bruessel* opte voors. dachvairt gereyst, Jan van der Stegen ende onsen Pensionaris, omme vander voors. Stadt wegen rapport te doene, aengaende de 300,000 eens, op obligatie vanden drie staten te lichten, tot defentie vanden lande, daer omme die voors. Pensionaris gevaceert totten 18[en] Augusti.

Rapport aangaande de gedane petitie van 300,000 gul.

Item 24 September, Walraven van Hees, dat hy acht daigen met Everart Berwouts heeft gevaceert, omme de Spaensche soldaten vuyt deser Stadt tot *Ampsterdam* te convoyeren, ter ordinantie vanden Heeren Scepenen betaelt 8 gul.

De Spanjaards vertrekken van *'s Hertogenbosch* naar *Amsterdam*.

Kapittel 8.

Schenkingen en vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Uitgaven aan schenkingen of vereeringen van wijnen, gelagen of andere saken.

Onder de met wijn of gelagen beschonken of vereerde personen, komen de volgende voor.

Don Gonzalo de Bracemonte.

Don Gonzalo de Brakemonte, Overste van 8 vaandels Spanjaards, Kolonel van het Spaansche garnizoen, den 21 November en 22 December 1567, zes vette hamelen, drie amen en 36 potten wijn.

Charles de Brimeu, Graaf van Megen.

Charles de Brimeu, Graaf van Megen, den 15 November 1567, 6 Januarij 1568 en den 3 Julij twee amen 4 potten wijn.

Jonker Jan Grouweels.

Joncker Jan Grouweels, Prevoost-Generaal van den Hove, den 22 Julij 1568, $^1/_2$ aam wijn.

De Graaf van Lodron.

De Graaf van Lodron, te *Vucht* gelegerd met vier vaandels knechten, den 8 November 1567 een aam wijn.

Don Cæsar Davales.

Don Cæsar Davales.

Graaf de Cartio.

De Graaf de Cartio.

Augustijn van der Borch.

Augustinum van der Borcht, Raadsheer in den Hove.

De Graaf van Lodron, Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, 24 Mei 1568.

Kapitein Pompejo.

De Luitenant van den Graaf de Lodron en den Kapitein Pompeio.

— Raphael.

De Kapitein Raphael.

Graaf Bernard van Schouwenburg.

Graaf Bernart van Schouwenburg.

Jan van der Linde, abt van St. Geertruide.

De Abt van St. Geertruide te *Leuven*, mr. Jan van der Linde.

De Markgraaf van Vitello, Luitenant van den Hertog van *Alva*.

De Markgraaf van Vitello (*), Luitenant van den Hertog van *Alva*, op den 8 Junij 1568 door *'s Hertogenbosch* naar *Groningen* reizende.

Don Fernando Alvarez de Toledo, Hertog van *Alva*.

Z. Excell. Don Fernando Alvarez de Toledo, Hertog van *Alva*, Gouverneur en Kapitein-Generaal van wege Z. K. Majesteit in de *Nederlanden*, op den 3 Julij binnen *'s Hertogenbosch* gekomen, 6 amen wijn, ende die betaelt aen Sr. Martin Pores, Controleur de la maison dexcellence du Ducq *dAlve*, dame voer 20 gul.

Item alnoch zynder Excellentie gesconcken 25 mudden haveren, elck mut betaelt Sr. Martin voors. voor $3^1/_2$ gul.

De Groot-Prior, zoon van den Hertog.

De Groot-Prior, zoon van den Hertog van *Alva*, drie amen wijn en 12 mudden haver.

Francisco Dviaro.

Francisco Dviaro.

Don Fernando de Toledo, zoon van den Hertog van *Alva*.

Don Fernando de Toleto, zoone vanden Hartoige van *Alve*.

De Noircarmes.

Monsieur de Noircarmes.

De Ambassadeur van *Frankrijk*.

Een Ambassadeur van *Frankrijk*.

De Biechtvader en den Hofmeester des Hertogs.

De Bichtvader van den Hertog van *Alva*.

Zijn Hofmeester.

(*) Door Johan Alovitus genaamd Chiapinus Vitellius werd in 1568 voor Schepen van *'s Hertogenbosch*, eene volmagt gegeven.

1568.

De Raadsheer Bruxella.

De Procureur-Generaal van *Mechelen* en den Secretaris Mesdach.

Docter Jan de Vargas.

Docter Del Rio.

De Secretaris Albornoijs.

De Secretaris Corteville.

De Secretaris Bertij.

De Raadsheer Bruxelles. De Procureur Generaal van *Mechelen*. Doctor de Vargas. — Del Rio. De Secretarissen Albernoijs, Corteville en Berti.

De Officieren des Hertogs van *Alva*, te weten: den Griffier, den Controleur, den Officiaal de la Chancerie, den Sommelier vanden broot, den Sommelier vanden kelder, den Sommelier vanden Frotelroye, den Sommelier vanden witten lynwaet, den Meester vanden moelen, den Wageman, den Consenier vande tapisserie, den m^r^. vande dispensier, den F . . . ., m^r^. van hen allen, tzamen, een halff ame wyn.

Officiers en verdere beambten van het huis des Hertogs van Alva.

De vier Fouriers des Hertogs.

De 25 archiers, 50 hellebardiers, 8 lakkeijen, 8 bodens, 6 trompetters, 4 deurwaarders, de fourier van de wagens, den dispensier met zijne hulpen.

Archiers, hellebardiers, lakkeijen, bodens, trompetters, deurwaarders en den fourier van den Hertog.

De President Viglio van den geheimen raad, m^r^. Willem van der Noot, Raadsheer.

De President Vigelio.

Idem den 31 Julij, de Hertog van Aarschot.

De Hertog van Aarschot.

De Heer Damhouder, Heer van de Financien.

Docter Hermes, Heer van den geheimen raad.

Andere aanzienlijke personen met wijnen of gelagen vereerd.

De Raadsheer Michault, Heer tot Indeville.

De Audiensier.

De Griffier m^r^. Cornelis Wellemans.

— — van de Financien m^r^. Cornelis Rinckhout.

De Secretaris van der Aa, de jonge.

De Capellaan van den secreten rade.

Guilliame van den Kerckhove, Procureur, postulerende voor den secreten rade.

De Neef van den Comis (Graaf) van den Berge.

De Heer van Campagni.

De Bisschop van *Groningen*, Pater Jan Knijff.

Scharenberch, Secretaris vanden state des Hertogs van *Alva*.

De Graaf van Bossu, Gouverneur van *Holland* en *Zeeland*.

Lanselot Parasys, substituyt van den Tresorier van den oorlog.

De Commissaris Cigonia.

Commissien uit de regeringen van *Antwerpen* en *Amsterdam*.

De Heer van Hyrges, zoon van den Heer van Berlaymont.

Heer Adriaen van Onegys, Ridder. Heer van Wilderval, Gouverneur dezer Stadt.

De Commissarissen m^r^. Willem van der Noot en m^r^. Augustijn van der Borch.

De Heer Dassonville.

Kapittel 9.

Uitgaven aan vuur en licht.

Uitgaven aan vuur en licht op het Raadhuis, in de Schrijfkamer, in de Griffie, op de rentmeesters en hunne klerkenkamer, in de wachten van het garnizoen en voor den Gouverneur der Stad.

Don Francisco de Mendosa, wachtmeester der Spaansche bezetting te *'s Hertogenbosch*.

Het blijkt uit dit kapittel dat Mendosa, wachtmeester van het Spaansche Garnizoen te *'s Hertogenbosch*, was en dat hij met toestemming van Schepenen, van 21 November 1567 tot 29 April 1568, zynde 161 dagen, voor de wachten daags 3 ℔ kaarsen deed halen.

Verder worden in dit kapittel nog de volgende aanteekeningen gevonden.

De Graaf van Lodron, gehuisvest bij Barbara Bax, wed^e. van Jonker Jasper van Eijck.

Item voirden Greve van Lodron, gecoft 6 tonnen Hollantschen torff, de ton 1 stuiver 3 ort., vanden selven torf te dragen in zyn logement tot Wouter Bauwens, betaelt 3 st., want de voors. Wouter salvegarde verworven hadde, soe heeft Willem Corneliss den voors. torff wederomme gedragen ten huyse van Barbara wed^e. Jasper van Eyck, dair die voors. Greve alsdoen logeerde, dairvan betaelt 3 st.

Paleis van den Hertog van *Alva* te *'s Hertogenbosch*.

Item gecoft van Thys de Scipper 8 tonnen hout colen, de tonne 6 st., noch die te dragen int Palleys van Duc *dAlve*, 4 st.

De Heer van Barlaimont, Overste van 10 vaandels walen.

Item gecoft vier tonnen torffs ende die gelevert den Oversten van 10 vendelen Walen, genoempt myn Heer van Barlemont.

Kapittel 12.

Uitgaven aan metsel- en opperwerk.

Het Paleis van den Hertog van *Alva* tijdens zijn verblijf te *'s Hertogenbosch*, op de Gaffel, thans de westelijke vleugel van het stadhuis.

Item 3^a July, Jan van Gemonde, Jan Arentss, Dirck Janss, Ariaen van Vlymen, elck twee dagen den hert (den vuurhaard) opte Gaffel geleecht ende de oiperman 2 daigen geoipert, elck sdaigs als voer, noch de zelven gesconcken 16 potten biers, duer dyen zy des avonts te 9 uren ende smorgens te vier uren mosten wercken, want het werck haast hadde, overmits de compste vanden Hartoch van *Alve*, beloopt enz.

Kapittel 16.

Uitgaven voor geleverd ijzerwerk.

De Stad schenkt een glasraam in de kerk der Minderbroederen.

Item Henrick Gerritss, smit, gelevert ten Minrebruederen aen het glas dat desе Stadt int choor aldair heeft gesconcken 63 glaspijlen, tstuck voer 2½ ort. enz.

De Stad betaalt op last des Hertogs van *Alva* de leverantien en werkloonen tot herstel der kerk en van het klooster der Minderbroederen.

Er komen in deze rekening voorts nog een aantal leverantien van materialen en werkloonen voor, tot herstel van het Minderbroedersklooster en de kerk, waartoe de stad op last van den Hertog van *Alva* verpligt werd.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

De bedden voor den Hertog van *Alva* en zijn volk door de kloosters aan de Stad geleent, terug gezonden.

Noch 16 reysen, bedden den cloosters thuys gevuert, die zy der Stadt geleent hadden tot behoeff van Duc *dAlve* ende zyn volck.

Kapittel 19.

Uitgaven van alderhande zaken.

Behalve de posten steeds gewoonlijk onder dit kapittel gebragt, worden daarin onder meer anderen de volgende aangetroffen.

Item 21 Octobris, met consent vanden drie leden, verdingt aen Arent Jorissen, Glaesmaicker, een glas te maicken ten Predicairen int choor after thooch altaer, soe groot, dat de plaets tzamen vervult zall wesen, met bourgoens glas, dobbel geloot, wairinne gescreven zulle zyn 14 percken met een cruysefix, S^t^. Jans, ons Lieve Vrouwe ende Magdalenen figueren, met drie wapenen ende den date vanden jaer, daer voer hem betaelt nae den verdinge 45 gulden, ende noch 6 potten wyns tot lycoop, beloopende 46 gul. 10 st.

De Stad *'s Hertogenbosch* schenkt een geschilderd glasraam aan de Paters Predikheeren aldaar, om te plaatsen in het choor hunner kerk achter het Hoog-Altaar.

Item met consent vanden drie leden, aen Jannen van Deventher, Glaesmaecker, verdingt te maicken een glas dat staen zoude ten Minrebruederen after thooch altair, boergoens glas ende dobbel geloot, vanden voet wit glas te betalen 2 st. 3 ort., ende zullen int voors. glas bescreven wordden 19 percken met een crusefix S^te^. Marie, S^t^. Jan en Magdalenen figueren ende eenen dooden beneden tcruys liggende, met noch drie wapenen ende den datum vanden jaer, dair voer te betalen 20 gul., beloopende tezamen ende betaelt 39 gul. 10 st.

Een dergelijk glasraam in de kerk van het Minderbroedersklooster.

Item m^r^. Gerit de Schilder, van twee patroonen te maicken, wair nae die voors. twee glasen verdingt soude worden, van tstuck betaelt 25 st., vz. tzamen 2 gul. 10 st.

De modelteekeningen door M^r^. Gerrit den Schilder vervaardigd.

Item 21 October, Jan van Kessel, dat hy duer beveel vande Stadt ende den Pensionaris, heeft gescreven allet getuychenisse, die verhoort ende geexamineert wairen, opte detentie ende relaxatie van mynen Heeren den Cancellier ende Meroda, ende dat tot defentie ende ontlastinge van deser Stadt, voer welcke moyte, ingrosseren ende minuteren den zelven betaelt 7 gul.

Akte van een getuigenverhoor, waarbij de Stad *'s Hertogenbosch* het bewijs levert geen schuld te hebben gehad aan de gevangenneming en gevangenhouding van den Kanselier van *Brabant* en den Graaf van Merode.

Item, alsoe opten 13^en^ Novembris, de Hartoige van *Alve*, Gouverneur-Generael van desen *Nederlanden*, gesonden hadde brieven, dat men bynen dese Stadt zoude ontfangen acht vendelen Spaenjairden ende, dat de Duytsche vendelen souden vertrecken nae *Ampsterdam*, soe hebben de Heeren Scepenen, Geswoiren ende Raetsheeren, versocht aenden Guardiaen vander Minrebruederen, dat hy wilde postgewys reysen by dExcellentie vanden Hartoge voors., om aen hem te suppliceren, dat de Spaenjarden alhier nyet en quamen, omme de groote inconvenienten ende swaricheden, die dair vuyt gescape wairen te rysen ende heeft de Gardiaen met hem genomen Geritden Smits Peterss, die zyn teringe tussen wegen betalen soude, den welcken byden Heeren Scepenen is toegevuecht ende byden rentm^rs^. betaelt 12 gul.

Op last van den Hertog van *Alva* vertrekt de Hoogduitsche bezetting naar *Amsterdam* en komen 8 vaandels Spanjaards die bezetting vervangen.

De 8 vaandels Spanjaarden deden desniettemin op 21 November 1567 hunnen intogt binnen deze Stad.

Item Jan van Turnhout, ten bevele vande Heeren Scepenen gedruckt

Jan van Turnhout

1568.

drukt ordonnantien in het Spaansch en het Duitsch.

200 Spaensche ende 100 Duytsche ordinantien, om op alle kerkdeuren ende hoecken vanden straten te plecken, betaelt 4 gul. 5 st.

Aan Don Gonzalo de Brakemonte, Kolonel der Spanjaarden en Gouverneur der stad 48 stuivers per maand voor elken Spanjaard in plaats van servitiegeld, door de Stad betaalt.

Item 19 Decembris, ten bevele vanden drie leden deser Stadt vuytgeryckt Don Gonzalo de Brakemonte, Coronel vanden Spaenjarden ende Gouverneur deser Stadt, voirde 48 st. die elcken soldaet vanden Spaenjarden ter maent toegevuecht was, in plaetse van servicie, die de soldaten vanden bourgers wilden, hebben betaelt eene maent en vier daigen, vervallen den 27, 28, 29, 30 en 31 Decembris, beloopende tezamen 4270 gul. 8 st.

De gemelde Gouverneur wordt door de stad 100 kroonen 's maands toegevoegd, om zijne soldaten in bedwang en order te houden.

Item 4[en] January, ten bevele als voer, aen handen Jan Mathyss, inne presentie vanden fourier maior, vuytgerickt alsulcke 100 croonen, dieden voors. Gouverneur voer dierste maent wairen toegevuecht, om zyn soldaten in goeden regimente ende ordinantie te houdenen, welcke somme hy den voors. Gouverneur heeft overgetelt.

Gelijke toelaag aan Don Francisco de Mendosa, wachtm[r]., ad *f* 68.— 's maands.

Item 7[a] January, ten bevele als voer, betaelt aen handen van Don Francisco de Mendosa, wachtmeester vanden Spaenjarden, voer een maent en 4 dagen, vervallen als voer en hem byde 3 leden voor een maent toegevuecht 68 gul.

Volgen nog een aantal andere toelagen en betalingen aan de bevelhebbers en Spaansche troepen.

De Orthenschen dijk verhoogd en hersteld.

Item Wynant inde Zon, dat hy die van *Ẽpel* (*Empel*) een half vat biers vuyt gedaen heeft, als zy den dyck tot *Orthen* met carren ende graven hebben helpen hoigen ende maicken, dair voer betaelt 23 st.

De gezwoornen van *Orthen* door Stads-Regering aangezegd, om den dijk voor den storm van het water te bewaren, waartoe ook de naburen van *Rosmalen* medewerken.

Item een dienaer vanden cortte stocken gesonden, byde Geswoiren van *Orthen*, om dat zy den dyck voir den storm vanden water bewaren zouden.

Item 27 Merte, Wynant Janss inde Zonne, van een ton biers, die de nabueren van *Roesmalen* hebben gedroncken, als zy den dyck tot *Orthen* holpen maicken, betaelt 36 st.

Alva zend een Commissaris om de juiste prijs te weten van de levensmiddelen, bijzonder van het tarwebrood, waarvan eene proefbakking geschied.

Item 17 May, alhier byder Excellentie vanden Hartoch van *Alve* eenen Commissaris gesonden zynde, om te ondersuecken ende certifiatie te leyden, hoemen bynnen deser Stadt, sonder acsyns ende impost, vercofte, wyn, bier, broot, kees, boter, vlees, hoy, haver ende alle andere victualie, ende op tnauste te weten, hoemen het terwen broot by juysten prise zoude moigen coopen. Soe hebben die Heeren Scepenen den keurmeesters belast, te coopen een zester terwen, om een proeve dair aff te backen, alsoe voer een sester betaelt 22½ st., van dragen 1½ st., van backen 6 st., noch aen bier alsmen de proeve bacten, byde keurmeesters gedroncken 7½ st.

De Overste-Kapitein van het volk van oorlog des Hertogs van *Alva* met zijn gevolg, gehuisvest in de herbergen het Hert, het Gulden Hooft, het Zwaard enz.

Item 16 Juny, met consent vanden drie leden, betaelt Jacoppen int Hert (*) van verteerde kosten byden Oversten Capeteyn vanden oirloge des Hartoige van *Alve*, met zyne dienaers aldair verteert ende opgeset, beloopende 9 gul. 16½ st.

(*) Het Hert was destijds eene voorname herberg neven de Hoofdwacht, thans in eigendom en bewoond bij Mevrouw de Wed. W. van der Pas, de plaats achter dat huis en de Hoofdwacht wordt nog achter het Hort (Hert) genoemd.

Item Dirck Janss int Gulden Hooft, van verteerde costen byden voors. Overste Capeteyn, oick voir de soldaten vanden Hartoige opgeset en als voer betaelt 6 gul. 2 st

Item by Heylken int Swert 3 gul. 11 st. ort.

Item by Yeuwen den Hoefsmit 3 gul. 18 st.

Eene Commissie uit Stads-Regering vergadert met den Prevoost, den opperste Schrijver een Vaandrik en eenige Hoplieden van de Hoogduitsche bezetting, om maatregelen te nemen tot wering van den overlast den burgers door de soldaten dier bezetting aangedaan, welke soldaten met de burgers op de Spaansche wijze handelde.

Item 13 Juny, zyn de rentmeesteren met Jannen van Hedel ende Everart Berwouts, Scepenen ende Henricken van Eynhouts, Fourier deser Stadt, vergadert tot Jannen Nobelman metten Prevoost ende opperste scryver vanden Duytschen regimente, ende eenen Venderick genoempt Roesmaryn, met nog drie ofte vier beveelhebbers, omme met hen te communiceren vanden brant, die de soldaten den dienairs vander Stadt geweltelicken aff hendich maicken, met meer ander exactien, die zy vander Stadt, *naeder Spaensche manieren*, wilden hebben, ende over zulcx geremedieert te worddenen, soe hebben zy den voors. beveelhebbers het gelach gesconcken, beloopende met cost ende wyn tzamen 8 gul.

De Stad doet matrassen maken voor de nachtwacht in het Paleis van den Hertog van *Alva*.

Item 3a July, van Jan vanden Kerckhoff gecoft 29 ellen groff lynen laicken, om matrassen aff te maicken voir de Guardie van Ducq *dAlve*, om opte rusten des nachts, voer elck elle betaelt 3 st. 1 ort.

Item 5a July, van Goyart Janss noch gecoft 34½ ell sack laickens, om drie matrassen voor de voors. nacht guardie aff te maicken, dell betaelt 3 st. vz. tszamen 5 gul. 3½ st.

Item Jan Goyartss van twee matrassen met hoye te vullen ende genayt, betaelt 17 st., noch Peter Gieliss van een matrasse te nayen, betaelt 9 st., noch Gerit Marceliss vanden voors. matrassen int Paleys van Ducq *dAlve* te draigen, betaelt 1 st.

Commissie naar *Amsterdam*, om van den Graaf van Schouwenburg de hem door de stad geleende gelden terug te bekomen, welke terugbetaling volgt, met omschrijving der daarop gevallen kosten.

Item ter ordinantie vanden drie leden, zyn nae *Ampsterdam* getoigen Marten Geritss Rentmeester, Gerit Colen Secretaris ende Peter Andriesse, omme te recouvreren de 8100 gul. die de Stadt Heer Bernarden van Scouwenborch, tot behoeff van zijnen soldaten hadde geleent, en hebben opte voirs. reyse dese navolgende costen gedaen, te wetenen: van wagenhuyer vanden *Bosche* tot *Ampsterdam* 14 st., noch voer 7 bourgers, opdat zy met volle krachte te vroeger aldair zouden zijn, voer huer vrachte betaelt 18 st. Noch den Commissaris Parasis, die onse voors. gedeputeerden groot adres heeft gedaen aen voors. Heer van Scauwenborch, dair hij veele moyten ende arbeyt om heeft gedaen om de voors. penningen te gecrigen, dair omme hem gesconcken 100 gul., noch zynen dienaer gesconcken 32 st., noch de maecht vanden huyse dair hy gelogeert was, dat zy de tonnen dair tgelt inne was, eenen nacht ende dach hadde bewairt, 2 gul. 2 st., den cuyper die de tonnen toe heeft geslaigen 2 st. Mer want de een tonne te swaer was, soe ist gelt in twee tonnen geslagen ende in mandekens met stroy gepact, dairaff betaelt 16 st., noch twee arbeyders die tgelt in hen herberge gedragen hadde, bet. 3½ st., den dienairs die toesicht opte manden hadde, bet. 7 st., noch twee arbeyders die tgelt vuyter herbergen buyten de poort opten wagen

hebben gedragen, betaelt 10 st., voer twee wagens metten geenen die tgelt tot *Utrecht* toe convoyeerden ende van *Utrecht* ten *Bosch*, betaelt 11 gul. 10 st., noch van *Ampsterdam* totten *Bosch*, metten geenen die tgelt geleye dede, verteert 34 st. 1 ort. st., noch van veergelt 2 st. $2^1/_2$ ort., noch Joost Zanders ende Goyart de bode, dat zy tgelt van de Vismairct opt Raethuys hebben gedragen 5 st., noch myn Heer van Scauwenborch gesconcken voir een gratuiteyt, dat hy der Stadt eerlicken voldaen hadde ende dat hy de Stadt voer gerecommandeert wilde houwen ende in alles verantwoorden, drie amen wyns gecoft inden Prins byde groote wage, daem 20 gul. min 10 st. opten hoop vz. 59 gul. 10 st., noch met sommige bourgers aldaer zynde, gedroncken acht potten wyns, om den zelven wyn te proeven, daer voer betaelt 35 st., beloopt tzamen 182 gul. 1 st. $1^1/_2$ ort.

Eene kaart van *Friesland* gekocht, om de stelling van het leger van *Alva* na te gaan.

Item, ten bevele van Heeren Scepenen gecoft een charte van *Vrieslant* om by hen dair inne te zien, waer den leger van Ducq *dAlve* lach, 20 st.

Ordonnantie op de servitiegelden der bezetting door den Hertog van *Alva* gegeven.

Item Peter van Hees, clerck inder camere, ter ordinantie vanden Heeren Scepenen, gecopieert acht ordinantien byden Hertoige van *Alve*, opte servicie vanden voetknechten ende pertvolck geordineert, tsamen groot 8 bladen, tblat 3 ort.

Afschriften van verschillende stukken.

Item 14 July, Gerit die Wolff, ter ordinantie vanden Heeren Scepenen, gescreven versceyden missyven aen versceyden Dorpen gesonden, noch versceyden wyncedullekens, die gesconcken is den Hertoige vcn *Alve* ende zynen raet, noch de ordinantie byden voors. Hartoige den drie leeden overgegeven, die hy wilde achtervolght hebben, dairaff te zamen betaelt $12^1/_2$ st.

Het beschoisel langs den dijk te *Orthen* in brand, door de nabu: ren van Maalstroom gebluscht.

Item 28 July, den nabueren tot Maelstrum (Maalstroom) *tOrthen*, gesconcken, dat zy des nachts het bescoysel staende lancx den Orthenschen Dyck, die begonst te branden, gelest hebben, ende een stuck weegs verbrant was, 10 st.

Viering der overwinning door den Hertog van *Alva* te *Jemmingen* behaald.

Item, overmits Godt Almechtich, de Excellentie vanden Hartoige van *Alve* opten 21 July victorie tegens zyne vianden by *Grueningen* in *Vrieslant* hadde verleent, omtrent *Jemmingen*, soe hebben die rentmeesteren, ter ordinantie van Heeren Scepenen, opten 26 July gecoft om te vueren, van Gerit Willemss Beckeren, 12 pcck tonnen enz.

Lijst van de goederen en effecten door ingedaagden en gebannen, ten gevolge der godsdienstige troubelen achtergelaten, opgemaakt.

Item 28 July, mr. Cornelis, clerck in de scryffcamer, dat hy, ter instantie vande Commissarissen vanden Hove, opt stuck vanden troubelen bynnen dese Stadt gecommitteert, heeft vuyten prothocollen van mr. Jacop Donck, gescreven allen de guede, renthen ende cbynsen, ennige geciteerden of gebannen personen aengaende, groot 20 bladen.

De Stad geeft een groote maaltijd aan den Hertog van *Aarschot*, aan den President Viglio, aan den Graaf van *Lodron* en verdere Hoofdlieden, Luitenants, Vaandrikken enz.

Item 3a Augusty, soe hebben die drie leden der Stadt geaccordeert, datmen inden name der selver Stadt opte Gaffele een eerlycke maeltyt souden bereyden voirde Exellentie vanden Hartoige van *Aerschot* voir mijn Heer de President Viglio, den Grave van Lodron ende andere Heeren vanden secreten raide van *Brabant* metten Hoopluyden, Leutenanten, Vendericbs ende andere Heeren bynnen der voors. Stadt wesende, ende omme de voors. maeltyt eerlicken,

nae den staet vande voors. Heeren te dienen, soe hebben die rentm^{rs}. genoyt den cock vanden voors. Hartoige met twee van zyne onder cocken, omme die spyse te coocke ende alles watter toebehoorde te ordineren ende te doen coopen, soe hebben zy inden jersten gecoft enz. (Volgt het daartoe aangekochte tot in de minste bijzonderheden, vervat in ruim 4 bladzijden schrift, tot een gezamentlijk bedrag van 218 gul. 17 st. 3 ort. 3 d.).

Item 11 Augusti, den Grave van Lodron, aen zynen camerlinck, zyn maent gagie hem byde drie leden toegevuecht, vervallen ultima Juny voors. betaelt 140 gul. Volgen de maanden gagie aan den Graaf van Lodron van Julij en Augustus.

Maandelijksche toelage aan den Graaf van Lodron, voor diensten aan de Stad bewezen.

Item de voors. Grave, sustinerende, dat dese Stadt hem de jerste maent vande Meye, soe wel de voors. gagie behoorde te betalen als dander drie maende, ende dat om zekere diensten, die hy der Stadt hadde gedaen ende noch doen zoude alst passe quaem, ende soude de Stadt aen haire geleende penningen te geringer helpen, allet welck de voors. gedeputeerden aensiende ende om ander oirsaiken hen moverende, hebben hem de voors. gagie in Maio voors. vervalle, toegevuecht, ende byden rentmeesteren betaelt, beloopende 140 gul.

Item alsoe dese Stadt den Grave van Lodron, tot onderhoudinge van zynen knechten, den 26^{en} Meye hadde geleent (boven een duysent gul. die hem de Stadt geleent hadde) noch 400 gul, daer die rentmeesteren hem aen gecort hebben de voors. twee maanden, alsoe dat hy der Stadt vande voors. somme noch sculdich was 120 gul., daer hy zyn obligatie aff heeft gegeven, stellen alsoe die voors rentmeesteren de voors. reste aen dezelve Grave geleent zynde voor vuytgeven, beloopende 120 gul.

Afrekening met den Graaf van Lodron, wegens geleende gelden van die toelage gekort.

Item 19 Augusti, byden heeren Scepenen ontboden wesende m^r. Lambert van Noort, schilder tot *Antwerpen*, omme ter ordinantie vanden Staten van *Brabant*, deze Stadt vanden *Bosche* te conterfeyten, soe hebben Jan van Hedel als Scepen metten rentm^{rs}. hem des avonds als hy comen was, te gaste genoot inden bock ende waeren zy 6 personen, alsoe voer de maeltyt betaelt 21 st. ende gedroncken 16 potten wyns den pot 5 st. vz., te zamen 5 gul. 1 st.

Eene maaltijd aan den Antwerpschen Schilder Lambert van Noort.

Item 27 Augusti, Peter van Hees q. s. noch gescreven 7 missyven aen 7 dorpen, om wagens alhier te zeynden, dair de bagagie vanden Grave van Lodron ende ander heeren, medegevuert zouden wordden, daervoer betaelt 5 st. ort.

Aanschrijvingen aan verschillende dorpen, om wagens te zenden voor de bagage van den Graaf van Lodron.

Item m^r. Cornelis, clerck inde scryffcamer, ten bevele vande heeren Scepenen gescreven 24 missyven aen verscceyden dorpen gesonden, om alhier wagens te bestellen, die de bagagie vanden walen zouden vueren, van elcke missyve betaelt 3 ort.

Gelijke aanschrijving voor de bagage der Waalsche bezetting.

Item 28 Augusti, ter ordinantie vande heeren Scepenen, den Commissaris vande tenten vanden Hertoige van *Alve*, die van *Grueningen* comen waeren, ende begeerden vander Stadt te hebben zeker wagens om die tot *Maestricht* te vueren, waertoe de Stadt egeen wagens en conste gecrigen, hebben alsoe die rentmeesteren, ter ordinantie als voor, den voors. Commissaris ge-

De veldtenten door den Hertog van *Alva* bij *Groningen* gebruikt, worden te *'s Hertogenbosch* gebragt en van daar naar *Maastricht* vervoerd.

sconcken, opdat hy int quartier van *Bomel* wagens crigen zoude, 6 gul. 8 st.

Vier vaandels voetknechten van den Graaf van Megen komen te *'s Hertogenbosch* in bezetting.
De Rentmeesters bevelen de Stad in de billijke behandeling van die nieuwe bezetting en ontvangen van eenige Hoplieden de belofte, dat zij de Stad en de burgers zoo veel mogelijk behulpzaam zullen zijn.

Item 4a Septembris, als die vier vendelen vanden Greve van Megen, sdaigs te voirens bynnen dese Stadt gecomen wairen, soe hebben alsdoen tot Jannen van Stryp ontbeten, Hoopman Struyff, noch een anderen Hoopman, wachtmeester ende Jan van Eyck, Scouthet vanden voors. regimente, waerby hen gevuecht hebben de rentmeesters ende onsen Stadthelder, ende hebben hen gebeden, dat zy ende hueren knechten hen billichen lieten handelen metter Stadt brant ende metten bourgeıs, sonder hen ennnigen overlast aen te doenen, gelyck de voirgaende garnisoenen gedaen hadde, waerop zy antwoirde, dat zy de Stadt ende huer bourgers in alles behulpelick zouden wesen, in alle zaicken waer zy consten ende mochten, ende om zulcx te doene, hebben die voors. rentmeesters den voors. aenbyt als doen betaelt, beloepende 2 gul.

De Stad zend levensmiddelen aan vijf vaandels van Megens-Regiment, te *Vlijmen* gelegerd.

Item 6 Septembris, Gielis Bormans ende Joost Zanders, dat zy met 6 tonnen biers, 40 brooden ende 400 pont kees, ten bevele vande heeren Scepenen, zyn getrocken tot *Vlijmen*, om vyff vendelen van Megens knechten aldair liggende, te spysen, dairvan elcken betaelt 12 st., noch van oncosten daer op geloopen, van cost vande voorluyden ende de gerechticheyt vanden Prevoost 26 st. oirt.

De Proviandmeester de Berlaimont doet aanschrijving, dat de Stad *'s Hertogenbosch* moet aankoopen en ter beschikking van het leger houden 50 mudden graan, twee deelen tarwe en één deel rogge, aan welke bevelen de Stad gevolg geeft.
Zij koopt die granen van verschillende personen en doet die tot meel malen.

Item deur tscryven van mynen Heeren van Barlemont, Provant meester vanden leger, aan dese Stadt gedaen, inhoudende, dat men zoude coopen vyfftich mudden coorens, de twee deelen terwe ende tdorden deel rogge, ende dat te doen maelen ende op te leggen, ter tyt toe, men dat zouden inden leger behoeven, soe hebben die voors. rentmeesters, deur beveel vanden drie leden, opten 3en Septembris gecoft van Thys Raets van Venloe, vier hoet drie ende een halff malderen terwen, de twee hoet tegens 29 gul. ende de reste tegens 30 gul.

Alnoch by Lauryns Quiryns, gecoft anderhalff hoet ende een halff malder terwen, thoet voer 30 gul. 8 st. ende thalff hoet ende 2 sester voer 17½ gul., noch gecoft anderhalff hoet terwen, thoet voer 30 gul. 10 st. ende van dragen 12 st. ort.

Alnoch byden voors. Laureynsen gecoft twee mudden roggen, tmud 5½ gul.

Den lesten September by Peter Andriesse gecoft van Peter Joirdens, van *Thiel*, 1 hoet terwen voer 29 gul. 1½ st., noch van Arnt Beyens, tot *Lith*, 3 malder min 1 sester terwen, den sester voer 17½ st., noch van Zander van Thiel, 6 malder, thoet tegens 29 gul. 17½ st., van Fredrick van Thiel, een hoet auwen terwe voor 29 gul. ende 6 malder min een sester nyeuwen terwe tegens 28 gul. het hoet.

Noch den 5en October, Peter Andriess, vuytgereict om rog voir dese Stadt te coopen tot *Ampsterdam*, te wetenen alsulcke 6 last roggen als de mr. inden heiligen geest der Stadt gelcent hadde, alsoe by hem, deur Adriaen de Vriese, gecoft 6 last rogs, het last 30 golt gul., den gul. tot 28 st. vz. 252 gul., noch van *Ampsterdam* tot alhier te brengen, 18 gul. 11½ st.

Noch Adriaen Ketelair, van 14½ hoet rogge, vanden mael acsijns betaelt 12 gul., noch van impost van 13½ hoet terwen, te malen, 54 gul.

Volgen de verdere kosten voor graanzolders, maalloon, draagloon, aankoop van 272 tonnen waarin het meel gestampt en verzonden werd, enz.

Item alsoe dExcellentie vanden Hartoige, hadde aen deser Stadt gescreven, dat men tvoirs. meel zoude vueren naeder Stadt van *Thienen*, soe hebben die drie leden dairtoe geordineert, Geritden Colen ende mr. Jacop van Berchen, die die metten voors. mele, tscepe zyn gevaren nae *Antwerpen* ende voorts nae *Mechelen*. Ende overmidts le Ducq *dAlve*, met zynen leger, was van *Thienen*, naede frontieren van *Vranckryck* getrocken, den Prinsche van *Orangien* met zynen leger, aldaer volgende, soe syn die gedeputeerden gereyst nae *Bruessel*, versueckende aldaer aende heeren van de Financien, wair zy tvoors. meel souden vueren, ende hebben die voors. heeren doen expedieren, brieven aan mren. Martenen vanden Berge, commies van de vivres, alsdoen tot *Mechelen* wesende, ten fine hy tvoors. meel zoude ontfangen, alsoe voirde voors. brieven betaelt 14 st., den arbeyders tot *Mechelen* om het meel, vuyten scepe te doen ende int attillerie huys te vueren ende te stapelen, betaelt 6 gul. 15½ st. ende want den ontfanger generael des quartiers van *Mechelen*, tvoors. meel nyet en heeft willen ontfangen dan by gewichte, ende sonder tselve jerst byden kuermeesters gevisiteert ende gekuert te zynen, alsoe den waechmeester ende ander drie arbeyders, dat zy twee daigen daer mede onledich zyn geweest, betaelt 4 gul., den kuermeesters voir hair keuren 2 gul., den cuyper vande tonnen op ende toe te slaen, betaelt 7 st.

De Hertog van *Alva* beveelt, dat de Stad *'s Hertogenbosch* het meel naar *Tienen* moet overbrengen.

De Hertog met zijn leger van *Tienen* naar de Fransche grenzen opgebroken zijnde, om den Prins van *Oranje* met zijn leger aldaar zijnde, te volgen, wordt het meel op last van de Heeren van Financien te *Brussel* naar *Mechelen* vervoerd en aldaar opgeslagen.

Volgen nog andere kosten op den aankoop van de granen, het malen van die granen tot meel, het verzenden en overleveren.

Item 11 Septembris, Peter van Hees, clerck inde scryffcameren, ten bevele vande heeren Scepenen, gecopieert zeker oipenen brieven ons Heeren des Conincx, aengaende de provande inden leger te vueren. Noch een mandaet aengaende den Edelen, het compromis mede getekent hebbende, groot 28½ bladen, tblat 3 ort.

Open brief des Konings, aangaande het leveren van proviand.

Mandaat aangaande het Compromis door de Edelen geteekend.

Item, Arnt van Campen, Jan vande Water, mr. Henrick Oliviers ende Jannen van Tangeren, als weesmeesters, tot onderhout vanden zelven wesen byder Stadt hen toegevuecht 10 jairen lanck alle jaer 100 gul., alsoe hen in affcortinge vanden 2en termyn, vervallen Trinitatis Anno 1567, betaelt 70 gul.

De stad *'s Hertogenbosch* geeft tot onderhoud van de weezen aan de weesmeesters *f* 100.— 's jaars, gedurende 10 jaren.

Item (20 Septembris) de Secretaris Wouwere, met brieven vanden Hartoige van *Alve*, bynnen deser Stadt gecomen zynde, omme provisie te doen van 12 last corens, halff rogge halff terwe, ende om egeen opslach int coren te maicken, hebben Peter Andriessen ende Jan van Tangeren aen versceyden rentmeesteren van abten ende anderen, versocht, van hen tvoors. coren te copen, die ter zelver tyt egeen cooren te vercoopen en hadden, soe zyn zy met een karre gevaren tot *Berlickem*, byden mr. inden heiligen geest, ten eynde hy 6 last roggen, der Stadt voer hair gelt, wilde leveren, alsoe

Bevel van den Hertog van *Alva*, dat de Stad *'s hertogenbosch* 12 last graan voor het leger moest aankoopen.

Middelen bij de Stad beraamd, dat door dien aankoop de granen niet in prijs zouden stijgen.

den karsman van guns ende weder te vueren, betaelt 17½ st., voer vier seelvissen die zy met namen, betaelt 5 st.

Touw om de waakhuisjes te vervoeren.

Een touw op last van den Prevoost der Spanjaards gemaakt, om daarmede een burger de strat van *Strope la corde* te geven; dit touw wordt heimelijk weggehaald om de straf te beletten.

Item gerekent met Engelken Stockelmans van tauwe, repen ende zeelen, die zy die Stadt van Bamisse 1567 tot Bamisse 1568 heeft gelevert, te wetenen: vier strengen wegende drie pont, dair de waickhuyskens mede vervuert worden. Noch voer den prevoost vanden Spaenjarden een tauwe gemaickt, dair zy eenen bourger van dese Stadt *Strope la corde* mede geven wilde, dairomme tzelve is versteken, nyet wetende wairt bleven is, wegende 35½ pont.

Eene brug gemaakt over de Dieze buiten den Boom tot overtogt der Spanjaards.

Noch 6 strengen wegende 4½ ℔, daer de brugge buyten den boom over de Diese gemaict, mede by malcanderen gebonden was, daer de Spaenjarden over passeerden.

De Staten van *Brabant* besluiten, dat in hunne vergaderzaal te *Brussel* zouden worden gemaakt vier geborduurde tapijten, voorstellende de vier Hoofdsteden van *Brabant*.

Stads-Regering ontbied uit *Antwerpen* den Schilder Mr. Lambert van Noort, om de Stad *'s Hertogenbosch* zoo als zij was in teekening te brengen, tot model voor den Brusselschen Tapijtborduurder.

De Schilder van Noort uit *Antwerpen*, vervaardigd twee teekeningen, eene in het klein en eene in het groot, om op paneel te schilderen. Een derde wordt in het klein vervaardigd, tot model voor de borduring op een tapijt, doch daar deze voor het borduurwerk te moeijelijk was, wordt door hem daartoe een vierde teekening gemaakt.

Item, alsoe die drie Staten van *Brabant*, hadde opgestelt in hairen zadel, dair zy tot *Bruessel* op vergaderen, te hangen vier tapeten, op elck tapeet gebourduert te wordden een vande vier hooftsteden van *Brabant*, soe hebben mr. Henrick Bloyman, mr. Goyart Lombartss, Jan vander Stegen ende onsen Pensionaris, gedeputeerden deser Stadt, inden name vande voors. Staten, aende heeren Scepenen versocht tot versceyden reysen, datmen dese Stadt zoude laeten conterfeyten, soe zy in effect liggende is. Ende want nyemant bynnen dese Stadt en was, die zulcx wel zoude hebben kunnen gedoen; soe hebben die voors. gedeputeerden ende de heeren Scepenen, gemoyt Erasmus (van Houwelinge) de Goutsmit, dat hy van *Antwerpen* wilde ontbieden eenen experten Scilder, ende dyen nargaende, heeft hy van *Antwerpen* ontboden, mr. Lambert van Noort, Scilder, die het werck heeft aengenomen te doen, naedyen hem de zaicke geremonstreert was, hebbende die zelve Stadt int cleyn ontworpen ende dair nae int groot gestelt, om op een panneel te setten ende oick int cleyn ontworpen, soemen die opt tapeet zoude bourdueren, mair de tapissier tproiect ziende, en heeft dair nae nyet willen wercken, seggende, dat het werck te swair was, ende heeft die voors. mr. Lambert, alsdoen de voors. Stadt ten vierden mael wederomme hermaict, opte manier als de andere drie hooftsteden geconterfeyt wairen, wairomme hy tot twee reysen alhier heeft gereyst, ende reysende ende stilliggende, heeft meer dan een maent alhier gevaceert, bynnen welcken tyde, hy in zynen huyse meer verlet heeft gehadt, dan hondert croonen, soe hy claichden, hebben alsoe die heeren Scepenen, met sommigen vanden gedeputeerden ende den Pensionaris, metten voors. mr. Lamberden geaccordeert, dat hy voer zyn moyte, verlet, interest. wagenhuyer, vacatien ende verteerde costen, hebben zoude 100 gul. eens, die de rentmeesteren hem, ten bevele vande voors. heeren, hebben betaelt.

Door den Schilder Dirck Janss de deuren van het Minderbroederklooster geverfd en den makelair gestoffeerd.

Item Dierck Janss, maelder, dat hy twee groote deuren vande Minrebrueders poorte met oly verwe gruen beleet heeft, ende den makelair vander zelven dueren gestoffeert ende het cleyn poortken geverwt heeft, dair van hem betaelt navolgende zyn rekeninge, 5 gul.

1569.

Item Cornelis van Bercheyck, beeldsnyder, dat hy die beelden opten voors. makelair staende, die inde voorledene troubelen in stucken gesmeten waeren, hermaict heeft, betaelt 12 st.

Genoemden makelair met zijne beelden bij de troubelen aan stukken gesmeten, door den Beeldsnijder Cornelis van Bercheijck hersteld.

Item Adriaen van Kerckwyck, dat hy eenen conducteur, die Don Gonsalo de Brackemonte, geleyden met zyn acht vendelen Spaenjarden in *Vrieslant*, heeft gedaen een huerpert 7 daigen ende dat deur beveel vanden heeren Scepenen, dair voer hem betaelt 3 gul. 10 st.

De acht vaandelen Spanjaards onder bevel van Don Gonsalo de Bracemonte vertrekken van *'s Hertogenbosch* naar *Friesland.*

Kapittel 20.

Ander vuytgeven van intereste van penningen, die de voorn^d. Rentmeesteren, met consent vanden drie leden opgelicht hebben, omme dairmede te betalen het service vanden Spaenschen Garnisoen ende andere sware lasten, die der voors. Stadt duer de Garnisoenen, als: Spaenschen, Duytschen ende Walen, dit jair deser rekeninge overcomen zyn, te vervallen als hiernae volght:

Opneming van gelden tot betaling van servitiegelden aan de bezetting.

Onder de geldschieters, waren de volgende, die zonder renten de stad gelden leende, te weten:

Door	Jan Thielmans	300	gul.
„	Janzoon Janss Mathyss in den Grooten Ketel	300	„
„	Henrick Willemss, Nastelmaker	100	„
„	Gerit die Vriese	40	„
„	Willem van Loon	100	„

Volgen de lijf-, erf- en losrenten door de stad verschuldigd.

Totaal der uitgaven 62,407 gul. 10 st. 15 m^t.
„ „ ontvangsten 61,437 „ 5½ „ 5 „
Minder ontvangen als uitgegeven 970 gul. 4½ st. 10 m^t.

N°. 75. **Rekening van St Remeys 1568 tot St. Remeys 1569.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN ZOON GERARTS SHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en andere stads-middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 11.

Personelen omslag byden bourgeren deser Stadt, byde gecommitteerden daartoe geordineert, elcken gescat ende geset. Ende dat tot behoeff vande servitie vanden garnisoen, liggende hier binnen dese Stadt.

Personelen omslag tot betaling der servitie-gelden van het garnizoen.

Waarvan de geheele opbrengst was 5061 gul. 12 st. 7 d.

Kapittel 12.

Alderhande ontvangsten.

De Kanselier van *Brabant* weigert andermaal de hem door de Stad ten geschenke aangeboden ossen.

Item 15 Novembris, Adam die bode q. s. van twee ossen die mynen Heeren den Cancellier, vander Stadt wegen gesconcken waeren, ende want hy die selve recuyseerde te ontfangen. om seker redenen hem dair toe moverende, die sy deur beveel wederom tot *Bruessele* vercoft hebben, den eenen aenden Pater vande Bogarde voor 48 gul., den anderen aende wed^e^. m^r^. Peter van Waelhen, voor 34 gul.

Totaal der ontvangsten 53,129 gul. 11 st. 3 ort. 5 m^t^.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan bodenloon.

Een spion naar het leger van den Prins van *Oranje* gezonden.

Item Adam die boode, deur beveel vande heeren Scepenen, gegaen nae *Loo* by *Diest* en soe nae *Beringen*, *Herckenroy* ende *Hasselt*, om te vernemen wair die Prince van *Orangien* synen wech henen hadde.

Een bode naar het leger des Hertogs van *Alva*.

Item den 15^ee^ November, Nicolaes Smeyers, Hellebardier vanden Oversten, ten bevele van Heeren Adriaen van Wylerval, Gouverneur binnen deze Stad, gegaen is naden leger van onsen Hartoch, om aldair te vernemen, die gelegentheyt vanden selven leger.

De Commissarissen alhier gekomen, om op te nemen, ter welke plaats het best een kasteel kon worden gebouwd, door een bode naar *Antwerpen* begeleid.

Item 21 July, is Gerrit Wynen, ten bevele der heeren Scepenen, met een perde gereden nae *Antwerpen*, om te convoyeren den Commissarissen hier binnen deser Stadt gecomen synde, om te besien wair men (een) casteel beest soude mogen leggen.

De Raadsheeren der Stad op het platte land zijnde opgeroepen, om te beraadslagen, aangaande de petitien door de twee opperste Staten van *Brabant* toegestaan.

Item 31 July, Adam dezer Stads boode, van dat het duer beveel vanden heeren Scepenen, beslotene brieven heeft gedragen tot *Berlicom*, aen m^r^. Goyart van Vechel en Roeloff die Bever, Raetsheeren, om binnen deser Stadt te compareren, aengaende die petitien byde twee opperste Staten geconsenteert, alsoo gevaceert een dach.

Goyart die bode geweest tot *Gewande* aen den Jongen Dierick Arntss, Adriaen Corthenger geweest tot *Helvoirt* aen mynen Heeren van Helvoirt en tot *Haren* aen Heer Gerard van Vladeracken en tot *Vucht* aen Ghysberden Heym, ten eynde als voor.

Voorts worden in dit kapittel nog een aantal uitzendingen van boden aangetroffen met brieven aan den Hertog van *Alva* en andere legerhoofden, kapiteins enz.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionaris,

Secretarissen en andere goede mannen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien, uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:
Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.
Mr. Goijart Loeff.
Henrick van Eijnhouts.
Mr. Jacob van Berchen.
Jonkheer Willem de Borchgrave.
Gerard Colen, Secretaris.
Everard Berwouts.

Inden jersten 28 November, is mr. Roeloff Lueckeman, deur beveel vanden drie leden, gereyst alleene nae *Bruessele*, ende is gevolght mr. Goyart Loeff, dair nae is gevolght Henrick van Eynhouts, die deur beveel vanden drie leden, is gereyst nae *Antwerpen*, aenden Grave van Lodron, om te voirderen die betalinge van 1120 gul., die welck deser Stadt, hem tot behoeff syne soldaten geleent hadde. Voorts is die selve gereyst nae *Mechelen*, om den voorscreven terwe ende rogge, byde voorsrreven gecommitteerde aldair gesciet synde, voorts te bescicken naden leger vanden Hertoge. Ende is alsdoen voorts gereyst tot *Bruessele*, achtervolgende zeeckere dachvairt brieven ons Heeren des Coninex, aengaende het geven, teeckenen ende zegelen vander obligatien totter sommen van drie hondert duysent ponden artois eens, byden staten van *Brabant* geconsenteert. Nopende oyck die beede vanden 65,000 gulden siaers, drie jaeren lanck geconsenteert. Noch van seeckere propositie, achtervolgende dandere bescryffbrieven, by mynen Heere den Cancellier gedaen, ten eynde, dat die Staten van *Brabant* souden willen consenteren, int vercoopen van renten opt dlant van *Brabant*, tot lossinge vande voors. obligatien van 300,000 gulden eens, ende dat die staten souden willen consenteren, in die continuatie vande generale imposten vande wynen, den tyt van eenen jaere. Hebben tusschen middelen tyde oyck gesolliciteert, dat die bourgers ende ingesetenen deser Stadt, soude mogen genyeten heure vryheyden vande tollen in *Hollant*, *Brabant* ende *Gelderlant*. Oyck, dat die selve bourgers soude mogen worden ontlast vanden swaren garnisoen, ende grooten lasten vanden Spaenschen volcke, den bourgeren dagelycx aendoende ende travilerende syn. Alsoe mr. Roeloff Lueckeman gevaceert vanden 28en dach Novembris voors. totten 21en February dairnae etc.

De Stad verzoekt van den Graaf de Lodron terugbetaling van de *f* 1120. – aan hem voor zijne soldaten geleend.

Hendrik van Eijndhouts reist naar *Mechelen*, om de tarwe en de rogge van Stads wege daar gezonden, verder naar het leger te doen zenden.

Vergadering der Staten van *Brabant* te *Brussel*, ter teekening en bezegeling der obligatien van 300,000 pond artois, door die Staten ingewilligd, alsmede aangaande de *f* 65,000.— 's jaars voor drie jaren toegestaan.

Voorstel tot het verkoopen van renten op het land van *Brabant*, tot aflossing der obligatien van 300,000 pond artois.

Voorstel om de heffing van den generalen impost op de wijnen op nieuw voor een jaar toe te staan.

Verzoek om herstel in de vrijheden op de tollen in *Holland*, *Brabant* en *Gelderland*.

Verzoek om te worden ontlast van de Spaansche bezetting, die de burgerij dagelijks grooten last aandeed en bemoeijelijkten.

Item deur beveel vanden drie leden, is wederom nae *Mechelen* gereyst mr. Jacop van Berchen, deur beveel van scryven vander Excellentie, het meel synder Excellentie gesonden wesende, wederom binnen dese Stadt te bescicken, dairomme gevaceert vanden 9en February doen hy vuyt reysde totten 21en der selver maent.

Het meel naar *Mechelen* gezonden, moet op last van den Hertog van *Alva* wederom naar *'s Hertogenbosch* worden gehaald.

Item den 7en Mert, mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, deur beveel vanden drie leden, gereyst nae *Bruessele*, ende is gevolght Joncheer Willem

Verzoek aan den Hertog van *Alva*, om voorziening in de

1569.

betaling der servitiegelden en de traktamenten die de Stad *'s Hertogenbosch* alle maanden de Spaansche bezetting moest betalen.

De Hertog verklaart daarop verordeningen te hebben vastgesteld.

Vergadering der Staten-Generaal van alle de Nederlanden te *Brussel*.

De Koning-Hertog eischt den 100ste penning van alle onroerende en roerende goederen, alsmede eene belasting of ongeld op den verkoop van onroerende en roerende goederen

Prelaten en Edelen brengen daarop hunne opinie uit en de Gedeputeerden der steden worden huiswaarts gezonden, na alvorens bij den Hertog van *Alva* te zijn ontboden, en door dezen ieder afzonderlijk aangesproken tot het doen van een goed rapport op dien eisch en de opinie der Edelen.

Apostille op het rekest tegen den rentmr. der Domeinen, die de verbeurt verklaarde huizen der gebannen personen van den last der bezetting enz. wilde bevrijden.

Afgevaardigden aan de staten-vergadering te *Brussel*, om antwoord te brengen op den eisch des Konings-Hertog van de 100ste, 10de en 20ste penning.

De vier Hoofdsteden van *Brabant* stemmen geheel of gedeeltelijk in dien eisch.

die Borchgreeff ende Henrick van Eynhouts, ende hebben versocht aender Excellencie, dat hem soude gelieven te versiene ende te remedieren op het servicio ende tractement, dwelck deser Stadt, in gelde, alle maenden den Spaenschen soldaten moeste betalen. Waarop syne Excellencie vercleerden, sommige articulen dairop gemaict te hebbene nopende tvoors. servicio. Dairnae, opten 21en Merte, soo syn die generale staten vanden landen van herwerts over, vergadert geweest ende heeft men hen seeckere propositie generael gedaen, byden welcken syne Ma. is heysschende den hondersten penninck van alle onruerende ende ruerende goedens, dairenboven, seeckere impositie oft ongelt te setten op alle vercopinge, soo wel (van) ruerende als onruerende goedens. Op welcke propositie die Prelaten ende Edelen verscheyden vergaderingen gehouden hebben, ten leste heure opinien finalycken hebben gecommuniceert den 17en April, op welcke opinien die voors. gedeputeerden versonden synde, wesende dairenboven jerst byden Hertoge ontboden, ende hem elcken apart aengesproken, ten eynde sy goet rapport souden doen vande voors. propositie, mitsgaders die (van de) opinien byden Edelen dairop gemaect, ende dat mits redenen breder inde propositie verhaelt. Hebben alsoo die voors. gedeputeerde dairomme gevaceert, byden Pensionaris vanden 7en Mert totten 13en April dairnae, maicken 38 dagen etc.

Item voor seecker apostille, gestelt opde requeste gepresenteert tegens Cornelisse die Backere, rentmeester vanden demeynen, willende bevryen die huysen vande geconfisqueerden gebannen persoonen, betaelt 10 st. 2 ort.

Item 22 April, is nae *Bruessel* gereyst Joncher Willem die Borchgreeff, Henrick van Eynhouts ende mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, omme antwoort te brengen van deser Stadt opde geheyste beeden ende petitien vanden hondertsten, 10en ende 20en penninck, byder Excellentie, den Staten geheyscht, ende nae veele verscheyden vergaderinge, rapporten ende communicatien byden gedeputeerden vande vier hooft steden gedaen, soo hebben ten leste de drie leden der Stadt van *Antwerpen*, *sHarlogenbossche*, die twee leden, der Stadt van *Bruessele* ende *Loeven*, die twee leden, inde voors. beden ende petitien geaccordeert, ende hen metten Prelaten geconformeert op zeker condicien, inder vuegen, dat inde voors. beeden ende nyeuwe heysschen, alhier nyet en hadden in geconsenteert het derde lith der Stadt van *Bruessele* ende die twee leste leden der Stadt van *Loeven*, ende mits het hoochtyt van Paesschen, soo heeft die Cancellier den gedeputeerden veroirloft acht ofte negen dagen, hebben alsoo die gedeputeerden gevaceert vanden 22en April totten jersten Juny dair nae, maicken elck 41 daigen.

Nadere vergadering der staten over de geëischte 100ste, 10de en 20ste penningen.

Verzoek aan den Hertog van *Alva*, om ontlasting van de Spaansche bezetting en beschikking op vorige adressen.

Item den 11en Juny, is Joncher Willem die Borchgreeff ende Henrick van Eynhouts nae *Bruessele* gereyst ende is gevolght mr. Roeloff Lueckeman den 14en Juny, ende dat ter saecken vande geheyste beeden ende petitien vanden hondersten, 10en ende 20en penninck. Ende oyck gesolliciteert aender Excellencie, dat syne genade deser Stadt soude willen ontlasten vanden garnisoen, ende dat voorts syn Excellencie soude willen doen versien oft

remedieren op dandere doleantien van wege deser Stadt overgegeven. Mer, want die twee leste leden van *Loeven* ende het dorde lith van *Bruessele* persisteerden in haere voorgaende opinien ruerende die voors. beeden ende petitien, soo eest, dat myn Heere die Cancellier, opter Stadthuys van *Bruessele*, deur beveele vander Excellencie, versocht heeft, dat die Prelaten ende Edelen haire opinien soude willen veranderen ende consenteren inde geheyste bede, voor soe vele in hen is, sonder eenigen condicien, ofte indien die twee hooftsteden ende den twee ander leden vande steden, inde voors. beede accorderen. Op welck versueck die voors. Prelaten ende Edelen, nae diversche communicatien, haere opinien gemaect hebben ende consenterende inde voors. petitien vanden hondersten, 10en ende 20en penningen, indien die twee hooftsteden ende twee leden vande andere twee hooftsteden, dair inne accorderen. Op welck versueck, is die voors. Henrick van Eynhouts, wederomme gecomen opten 3en July, omme syne rapport aen deser Stadt ende den drie leden te doene. Dair nae den 11en July is wederom gereyst, nae *Bruessele*, die voors. Henrick van Eynhouts, om het rapport van (het) dorde lith wederomme te brengen aen die ander gecommitteerde, om den Hertoge tselve te rapporteren, ten eynde, dat alsdan die bourgers ende ingesetenen deser Stadt, souden mogen ontlast worden vanden Spaenschen garnisoen, alsdoen is die voors. Roeloff Lueckeman, gereyst mit eenen Commissaris vanden Hove nae *Antwerpen*, den geheelen nacht reysende, ende is smorgens tot *Antwerpen* gecomen, soe heeft die voors. Commissaris, den voors. Pensionaris brieven doen expedieren van Don Frederico, ten eynde, dat sy den foriers vanden Spaenschen garnisoen souden seynden naeder Stadt van *Loeven*, om die soldaten aldair te forieren, inder vuegen, dat die voors. Pensionaris, is metten voors. brieven binnen deser Stadt gecomen den 11en July, hebbende den Sergent die selve brieven gegeven, die welck den foriers den selven daech dair nae heeft gescict tot *Loeven*, om die voors. aldair te forieren, dairomme gevaceert by Heeren Willem die Borchgreeff vanden 11 Juny totten 3 September, Eynhouts enz.

> De twee laatste leden der Regering van *Leuven* en het derde lid van *Brussel* blijven bij de weigering van den geëischten 100sten, 10den en 20sten penning.

> Op last van den Hertog van *Alva* verzoekt de Kanselier van *Brabant*, de Prelaten en Edelen om hunne opinie te veranderen en toe te stemmen in die beden, voor zoo veel hen aangaat, zonder voorbehoud, beraadslagingen en handelingen deswege.

> Nader antwoord van *'s Hertogenbosch*, door het 3de lid gegeven, dat toestemt onder bepaling dat de Stad van de Spaansche bezetting zou bevrijd worden.

> Brief van Don Frederik de Toledo, houdende last om de Foeriers van het Spaansche Garnizoen naar *Leuven* te zenden, om aldaar de kwartieren voor die Spaansche bezetting gereed te maken.

Item 9en Augusti, soo is mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, deur beveel van deser Stadt, alleenlyck gereyst nae *Bruessele* by onse gedeputeerde, aentreffende die leste opinien byden Prelaten ende Edelen gemaict, by welcke opinien die Prelaten ende Edelen geconsenteert hadden in allen die geheyste beeden ende petitien, soe vele als in hen was, ende oyck om te solliciteren aen syne Excellentie, tot ontlastinge vanden voors. soldaten ende garnisoen, naedemael die gedeputeerden vande vier hooftsteden, hen lasten hadden vercleert ende geoipent gehadt, op de voors. opinie vande Prelaten ende Edelen, ende dat die leste leden vande steden ende het derde ende vierde lith van *Loeven*, in effect hadden gepersisteert in hunne voorgaende opinien, wairaff mynen Heeren de Cancellier van *Brabant* rapport gedaen hadde aender Excellentie. Soo eest, dat die Staten den 13en dach derselver maent te Hove ontboden syn geweest, ende heeft alsdoen mynen Heeren den

> Nadere vergadering der Staten te *Brussel*.

> De Staten ten Hove ontboden, wordt hen door den Kanselier van

1569.

Brabant bekend gemaakt, dat de Hertog van *Alva* de beden van den 100sten, 10den en 20sten penning, zoodanig als zij door de Prelaten, Edelen en de vier Hoofdsteden waren toegestaan, aannam als algemeen consent des noods met vervanging van het 3de lid van *Brussel* en van *Leuven*, aan de laatsten 14 dagen tijd latende, om zich met het consent te vereenigen.

Cancellier, het consent vande Prelaten ende Edelen, ende vande vier hooftsteden van *Brabant*, aengaende de beede vanden hondersten, 10en ende 20en penninck, geaccepteert voor volcomen ende generael consent, vervangende, indien des noot wair, het derde lith van *Bruessele* ende van *Lueven*, den selven leden nochtans gevende den tyt van 14 dagen, om hen metten anderen te mogen vuegen, versueckende hier aff byden Cancellier, acte in behoorlycker formen, geexpedieert ende nae ouwer manieren ondertekent. Ende heeft alsoo die voors. Lueckeman dairomme gevaceert totten 28sten dach der selver maent.

Commissie aan den Hertog van *Alva* en aan Don Frederik, om te verzoeken, dat de Stad *'s Hertogenbosch* van de bezetting zou ontlast worden.

De Hertog antwoordt dat Don Frederik naar *'s Hertogenbosch* zou komen en dat de Stad alsdan met hem zoude kunnen handelen.

Item 26en Septembris, gereyst nae *Bruessele*, Everart Berwouts ende mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, om aenden Hertoge ende Don Frederico te solliciteren, ten eynde dat de Stadt vanden *Bossche*, soude mogen ontlast worden vande soldaten, hebbende dien aengaende den Hertoge gesproken gehadt ende seecker supplicatien aen syne Excellentie overgegeven, waer op syne Excellentie den gedeputeerden voor antwoort heeft gegeven, dat men soude vervolgen aen Don Frederico, die tot *sHartogenbossche* soude comen ende alhier blyven soude seecker dagen, ende dat sy met hem souden handelen ende tracteren, aengaende de ontlastinge vande soldaten, dair omme gevaceert by Berwouts totten 4en Octobris ende byden Pensionaris totten 5en Octobris.

Kapittel 8.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Daaronder komen schenkingen voor aan:

Mons. Kegel, Commissaris van de monsteringe.

Den Heer van Peeringijn, broeder van Heer Adriaan van Wijlerval, Gouverneur der Stad.

Mevrouwe van Wijlerval, echtgenoot van den Gouverneur Adriaan van Wijlerval.

Den Heer van Cigonia, Monstermeester vanden garnisoen vande Spaengarden, binnen deser Stad in garnisoen comende (31 December en 22 Januarij).

Item prima January, ter ordinancie als voor, gesconcken den Grave van Megen, hier binnen dese Stadt wesende, twee ameu wyn.

Joncheer Anthonis van Os, Heer van *Hembeke* en bourger tot *Bruessele*.

Item 12 January, Don Alonza de Ulloua, Kolonel van het Spaansche garnizoen te *'s Hertogenbosch*.

Den Prelaat der abdij van *Postel*.

Item 5a May, den Protenotaris van mynen Heer van *Berlimont*.

Mr. Gijsbert Loijen, Rector der universiteit van *Leuven*.

Item 11 May, den Kwartiermeester van het regiment van Tercio de Napels, binnen de Stadt in garnisoen.

Don Alonzo de

Item 16 Augusti, byden Heeren Scepenen gesconcken Don Alonza de

1569.

Ulloua, Coronel vande Spaenjairden ende Gouverneur deser Stadt, drie aemen wyns, ende overmits hy den 18en Octobris dair nae, vuyter Stadt nae *Spaengien* is vertrocken, heeft den selven het billet vande drie amen, synen Hooffmeester overgelevert, om die Stadt t selve weder om te geven ende inde plaetse van dyen, soo hebben sy hem gesconcken twee stucken lynen lakens, deen lanck wesende 50 ellen, gecoft van Jan Lieffkens, delle tegens 8 st. ort., ende dander van Jannen van Swol, lanck 51½ ellen, del 8½ st.

Ulloua, Kolonel der Spaansche bezetting en Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch* vertrekt naar *Spanje*.

Den Prelaat der abdij van *Floreffe*.

Kapittels 10—18.

Zijn uitgaven aan Stads-fabrijkage, de vestingwerken en voor de artillerie; er zijn echter geene bijzondere werken onder; over het geheel bepalen zij zich tot herstellingen.

Kapittel 20.

Ander vuytgeven van penningen, die dese Stadt den Duytschen Capiteynen vanden Grave van Megen geleent hebben, met noch servitium dwelck dese Stadt den Duytschen garnisoen ende den Spaenschen soldaten heeft moeten vuytreycken, golyck hiernae volght.

Geleende gelden aan de Duitsche bezetting van het regiment van den Graaf van *Megen* en servitie gelden van de Duitsche en Spaansche bezettingen.

Inden jersten, alsoe Heer Adriaen van Ougnys, Ridder, Heer van Wylervall, Gouverneur binnen dese Stadt, den drie leden te kennen gegeven hadde, datmen den vier Hoopluyden vanden Grave van Megen soude leenen, op haere obligatie, die somme van 2000 gul. Den drie leden, siende die tafterheyt vande soldaten, hebben hen tselve geaccordeert den 11en Octobris, mair, want byden rentmeesteren soo veele penningen nyet en waeren gefurneert, soo zyn by Commissarissen daertoe geordineert, opgenomen seecker penningen op intereste prout in actis den 22 Octobris. Hebben alsoo die rentmeesteren den scryvers van Luloff Roer, Johan Struyff, Adam van Stockum ende Johan Wermetloe, Hoopluyden, vuytgereyct die somme van twee duysent gul.

De Duitsche bezetting van het regiment des Graven van Megen in zijne soldij ten achteren zijnde, leent de Stad, op aanzoek van den Heer Gouverneur van Wijlerval, aan de Hoplieden van dat regiment ƒ 2000.—.

Item 2a Novembris, Peteren van Remunde, Provoost vande vier vendelen Duytschen knechten, voor syn gerechticheyt, hem competerende in die victualien, byden drie leden hem toegevuecht 6 gul. ter maent, betaelt die maent verschenen 2a Novembris vz. 6 gul.

Geregtigheid van den Provoost van de 4 vaandels Duitschers voor de victualie, door de Stad uitbetaald.

Peter van Remunde wordt voorts als Provoost betaalt tot en met den 12 Februarij.

Item den 26 Decembris, ten bevele vande drie leden deser Stadt, geleent Roer, Struyff, Stockum ende Wermetloe, Hoopluyden voors. alhier in garnisoen liggende, tot behoeff van hueren soldaten, op obligatie vander jerste betalinge wederom te restitueren, tzamen 800 gul.

Nadere leening van ƒ 800.— aan het Duitsche Regiment van den Graaf van Megen.

Item 12 February, is ter ordinancie vande Heeren Schepenen, bevolen, datmen soude besorgen die keuken, tegen dat Alonza de Ulloua, Capiteyn

Aankomst van Don Alonzo de Ulloua te *'s Hertogenbosch*.

De Stad voorziet zijne keuken van wildbraad enz.

vande Spaensche soldaten, binnen dese Stadt tegen den avont soude comen, alsoe gecoft om hem te bescencken van Katharyn Vogelwyff, vyff conynen, tstuck 7½ st. vz. 37½ st., noch 3 capuyn, tstuck 15 st. vz. 2 gul. 5 st., noch van Peeter Muykens 3 patrysen voor 21 st., van Henrick Willemss 1 kalff, wegende 101½ pont, tpont 1½ st., noch 2 hamels, wegende tsamen 77½ pont, tpont als boven vz. tsamen 13 gul. 7 st., van het vlees vant Raethuys tot inden huyse vanden Gouverneur te dragen, 8 st.

Wapenrekken in de Gaffel gemaakt.

Item ten selven dage Wynant Janss, Screynmaker, van negen geweer houteren opte Gaffele gemaict, om die harnassen dairaen te hangen, tstuck 1 st. 3 ort., noch van 20 houteren, vuyten huyse vande Cuype genomen, met drie lange sparren ende pinnen dairinne gemaect, gestelt opter Gaffele ten eynde als voor, betaelt 6 st.

Lantaarns op last van Don Alonzo de Ulloua, Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch* te *Antwerpen* gekocht.

Item ten bevele van Don Alonza, Gouverneur deser Stadt ende den heeren Scepenen, gesonden Ariaen Corthenger tot *Antwerpen*, ende heeft aldaer gecoft voorde wachten vande Spaenjairden vier houten lanternen met horen, stuck van 8 st., noch vyff cleynder lanternen, stuck 2 st., voir twee Spaensche roode lanternen met stocken, stuck 35 st.

Op last van den Gouverneur de Wijlerval bezetten de burgers met de Duitsche soldaten de wachten, dat door den Gouverneur der Spaansche bezetting wordt goedgekeurd.

Item ultima February, Gielis Bormans, diender vande gruen roede, voor synen arbeyt van 12 wachten vande bourgers, by Heer Adriaen van Wylerval geordineert, alle dagen opgeboden heeft, met noch 12 wachten by Hoopman Roer bygevuecht ende byden Gouverneur vande Spaensche soldaten geapprobeert vanden 26en November totten lesten February toe, die wete heeft gedaen, betaelt 2 gul. 12 st.

Het meel door de Stad *'s Hertogenbosch* naar het leger gezonden, wordt te *Mechelen* terug gehaald, omdat de Prins van *Oranje* met zijn leger was afgetrokken en de Hertog van *Alva* alzoo dat meel niet noodig had.

Item mr. Jacop van Berchen, int reysen nae *Mechelen*, om het meel vander Excellentie, bydeser Stadt naeden leger gevuert synde, wederomme te halen, mits dyen die Prince van *Oraingien* vertrocken was, ende den Hertoge tselve nyet en behoeffden, soo heeft hy verleet aen vier arbeyders, die tmeel vande sleden gelayen hebben. (Volgen de kosten van het schepen vervoer naar *'s Hertogenbosch*, ontschepen enz).

Betaalde servitiegelden aan de Hellebardiers van den Gouverneur en aan de Spaansche bezetting.

Item 15 Mert, den Commissaris Velasco, op rekening gegeven het servitium vande Hellebardiers vanden Gouverneur, ende dat onder recepisse vanden voors. Gouverneur, 12 gul.

Item 28 Mert, betaelt den Sergent Maioir, van het servitium, van sesse weken, byden drie leden den Spaenjairden toegevuecht, overmits den Hertoge, alsdoen een ander ordinancie dair op heeft gemaict ende hier gesonden, beloopende alsoo die penningen den Sergent in presentie der heeren Scepenen vuytgereyct 4355 gul. 16 st.

De Stad *'s Hertogenbosch* schenkt aan den Gouverneur de Wijlerval *f* 216. — vroeger hem geleend, om door hem aan den Hertog van *Alva* gunstig te worden aanbevolen.

Item 2n Aprilis, gerestitueert Jacoppen Bacx, Rentmr., alsulcke 216 gul. als by Heer Adriaen van Wylerval, Gouverneur eertyts binnen dese Stadt, geleent hadde, ende naderhant byden drie leden, deselve penningen den voors. Gouverneur gesconcken syn geweest, om dese Stadt aender Excellentie voor gerecommandeert te hebben ende goede rapport dair aff te doen vz. 216 gul.

Item 6a Aprilis, Metken Cloot, van eenen reep (touw), die de Spaenjairden daer hadden doen maken, om zeecker *Stroppe la corde* aen te gevene, wegende 19 ponden, tpont 2 st. vz. 38 st.

Touw aan de Spanjaarden geleverd, om daarmede *Stroppe la corde* te geven.

Item Jan van Turnhout, van zeecker duytsche ende spaensche charten te drucken, inhoudende die ordinancie gemaict opt servitium vande soldaten, dwelck men hem vuytrycken moet, byder Excellentie dairop gemaict, vz. 3 gul. 4 st.

Verordening op de betaling van de servitiegelden aan de bezetting, door Jan van Turnhout gedrukt.

Item alsoo den Gouverneur, den drie leden aengegeven hadde, om seecker penningen van deser Stadt geleent te hebbene, ter somme toe van 1800 gul., overmits quade betalinge van synen soldaten, ende is hem tselve byden drie leden geaccordeert, alsoo den Commissaris Velasco, van wegen den Gouverneur, den lesten dach van April vuytgeryct, op restitutie vande jerster betalinge, de somme van 1800 gul., ende syn der Stadt, opten 10en dach May, wederom gerestitueert door den voors. Commissaris 1790 gul., die welcke vercleerde nyet meer ontfangen te hebbene, hoewel dat onwaerachtich was, want die penningen in presentie vande heeren Scepenen by spetie metten billetten overgeteelt waeren, dair omme byden drie leden geaccordeert te stellen, die 10 gulden voor vuytgeven, mits dyen hy die nyet restitueren en wilde vz. 10 gul.

De Stad *'s Hertogenbosch*, doet, op verzoek van den Gouverneur, voorschot aan de bezetting tot betaling der soldij, op voorwaarde van teruggave bij de eerste betaling, waaraan wordt voldaan met korting van *f* 10.—, die de Commissaris verklaart te min te hebben ontvangen. De Regering laat zich die korting welgevallen, hoezeer zij overtuigd is de gevraagde som ten volle te hebben uitgeschoten.

Item 4a May, achtervolgende den consente vanden drie leden deser Stadt, prout in actis, betaelt Anna huysvrou Wouteren Bouwens, Lywatier, voor haer lynwaet, dwelck sy den Gouverneur heeft moeten vuytreycken zedert den lesten February totten lesten April Anno 1569 nae Paesschen, beloopende 30 dagen, sdaichs ses realen, vz. 31 gul. 10 st.

De Stad moet aan den Gouverneur schoon lijnwaad bezorgen.

Item ten bevele vande heeren Scepenen, voor eenen Commissaris die rontsomme vanden Hove gesonden worde, om casteelen in sommige steden te maken, gehuert eenen wagen van Emont Arntss van *Vlymen*, om dairmede nae *Nyemegen* te varen, betaelt 4 gul.

Een Commissaris van den Hove gezonden, om te onderzoeken bij of in welke steden kasteelen moesten worden gemaakt.

Item Willem Zomers, Vleeschouwer, voor hetgene hy verliesende is aen syn scapen vlees, dwelck hy den Spaenjairden, van Paesschen totten 22en Meye vuytgereyct heeft, dair van hem ter weken byden drie leden toegevuecht is 32 st., beloopende alsoo tselve 6 weken vz. 9 gul. 12 st.

De Stad *'s Hertogenbosch* vergoedt aan den slager den minderen prijs, waarvoor hij aan de Spaansche bezetting het schapenvleesch moest leveren.

Item alsoo Don Alonzo de Ulloua, Gouverneur binnen dese Stadt, versocht hadde aen dese Stadt, geleent te hebbene den 27 July, 1200 bourgoensche daelders voor syne soldaten, oft anderssins soude men de voors. soldaten de coste moeten geven. Die drie leden aensiende het perickel ende groote scade vande bourgeren, die dair vuyt soude gesproten hebben, hebben hen geaccordeert die voors. somme, die welcke men by leeninge vande bourgeren gefurneert heeft, hebben alsoo opten 29en July, den gedeputeerden vanden Gouverneur getelt, opte jerste betalinge wederomme te restitueren die somme van 1920 gul., ende hebben alsoo wederomme gerestitueert opten 13en Augusti 1914 gul. 18 st., verclerende dat hem nyet meer overgelevert en was, ende en wilde die reste dair nyet byleggen,

Nadere leening door de Stad aan de bezetting gedaan, die zij eveneens met eene korting, onder voorwendsel van mindere ontvang, terug bekomt. De Stad deed die leening op bedreiging, dat indien ze niet werd toegestaan, de burgers de soldaten zouden moeten den kost geven en zij bevreesd was, dat daardoor de burgers groot gevaar en schaden te wachten hadden.

stellende alsoo die rentmeesters die reste, met consent vande heeren Scepenen voor vuytgegeven, vz. 5 gul. 2 st.

Commissarissen uit den Hove nemen de Stad *'s Hertogenbosch* van buiten op, om te zien waar het beste een kasteel zou kunnen worden gebouwd.

Item ter ordinancie vande heeren Scepenen, betaelt Jacoppen Henricxs ende Herman Engbrechts, Sadelmakers, ter cause van vier huerperden, dair die Commissarissen mede buyten deser Stadt reden, om die Stadt te besichtigen, waer men best een casteel souden mogen leggen, betaelt 24 st.

Leening van geld aan den Hofmeester van den Spaanschen Gouverneur.

Item 27 Septembris, den Commissaris genoempt Diego Villepando, geleent tot behoeff vanden Hoeffm^r., van Don Alonza de Ulloua, Gouverneur binnen deser Stadt, deur beveel vande heeren Scepenen 19 gul. 4 st.

Kapittel 21.

Uitgaven aan servitiegelden voor den Gouverneur van de Spaansche bezetting, bestaande in levensmiddelen, wat verder tot de keuken behoort en in vet- en waskaarsen.

Andere uitgaven van het servitum het welck dese Stadt, Don Alonzo del Ulloua, Gouverneur vanden Spaenjairden, binnen dese Stadt liggende, dagelyckx most vuytreycken als hiernae volght, naer vuytwysen der acte in date 24 February A° 1568 gepasseert.

Dit kapittel begint in de 6 eerste posten met de gedane betalingen voor het leveren van wijn-edick (wijn-azijn) en wordt vervolgd met die voor olie, olijf-olie, boter, kaas, zout, mostart, reuten-kaarsen en waskaarsen, alles geleverd aan genoemden Gouverneur Don Alonzo de Ulloua en aan den Magistro de Campo.

Kapittel 22.

Uitgaven van allerhande saken.

Behalve de gewone daarop gebragte posten, worden daarin nog de volgende gevonden.

Uitvaart van Don Carlos, Prins van *Spanje*.

Item, achtervolgende die brieven vander Excellentie vanden Hartoge van *Alva*, Gouverneur van deze *Nederlanden*, aen dezer Stadt gescreven, om des Conincx Soone Karolus genoempt, Prince van *Spaengien*, die welcke den 14 July gestorven was, een erlycke vuytfaert nae te doene, zoo hebben die rentmeesteren den costers van S^t. Janskercke, doen luyden het groot geluyt drie dagen lanck, sdaigs drie werff een half ure lanck, ende hebben begonst opten 1^{en} dach Octobris des smorgens, tot opten vierden dach dairnae, voorden middach, dair aff betaelt 3 gul. 15 st., Thomassen van Turnhout en Gerlinck Arentss van 6 tortsen, elck te maken, stuck 12 st. vz. 7 gul. 4 st., noch 12 arme Fraters, vande tortsten te dragen elck 1 st., vz. 12 st., den Rector vande grooter scolen, van dat die clerken mede gegaen syn 4 st., Huybert den beyerman, van het baer cleet te bestellen ende andere diensten te doen, 12 st., Willem Robbers, cremer, van 2 ellen wit taffa, om een cruys opt cleet te nayen, del 18 st. vz. 36 st., Peter, die snyder, van het cruys opt cleet te setten ende tselve cleet versien heeft, 8 st., den coster vanden broederscappe van ons Lieve vrouwe, ende de knechts vande vier scutterien (voor) elcken die weette doen, om metter voors. exequie te gaen, elcken 2 st. vz. 10 st., m^r. Jan die sanger, mette sangers, vander misse van requiem

in discant te singen 24 st., die dekens vande gilde van Ste. Kathrinen aldair, voor die bare ende een die de bare mede heeft helpen dragen 5 st., den coster vander gilde voors. 2 st., den drie gruen roeden, vande baren te dragen elck 7 st. vz. 21 st., den graftmakers vande wapenen gay te slaen 2 st. vz. enz.

Item Vlam, die maelder, van 16 wapenen soo groot als cleyn, op styff pappier te scilderen, noch twee wapenen met oly verwe op taffereelen gescildert, om int hooch coir te hangen, betaelt 11 gul. 12 st.

Vlam, de schilder, schildert de wapenen. De in olieverw geschilderde wapens worden in het hoogkoor van St. Janskerk gehangen.

Item Wynant Janssen, van die twee wapenen in ruyten, ende in lysten te setten, om te hangen int hooch coir, stuck 10 st., 20 st.

Item Jan van Lier, van 60 ellen swart lakens dat ronts omme int gestoelt int choir gehangen is, betaelt 22½ st.

Het gestoelte in dat choor met zwart laken behangen.

Item, alsoo die Gouverneur van dese Stadt, versocht hadde leeninge te hebben totter sommen toe van twee duysent gulden, tot behoeff van synen soldaten, ende want die penningen nyet en consten gefurneert geworden byden rentmeesteren, soo syn byden drie leden geordineert Commissarissen, Arenden van Campen, Jeronimus Wynants, Frans van Hanenberch, Willem van Vechel, Frans Kuysten en die twee rentmeesteren, die welcke verscheyden dagen, als voor den noenen ende naeder noenen, opter Gaffelen hebben gecompareert, ende aldair ontboden cloosteren ende rycke bourgeren, omme die totter leeninge te induceren, gelyck sy gedaen hebben, deen op interest ende dander sonder interest, ende hebben binnen dyen tyde verteert 5 gul. 6 st., overmits zy geen loon en begeerde, is alsoo ten versuecke van hen luyden, byden rentmren betaelt 5 gul. 6 st.

Eene Commissie op de Gaffel vereenigd, die de rijke burgers en kloosters overhaalde op interest of zonder interest de stad *f* 2000 te schieten, om die den Gouverneur tot betaling zijner soldaten te leenen.

Item prima Decembris, Gerit die Wolff, gecopieert zeeker placaet, alhier gepubliceert den 28ste Novembris, aengaende die seditiose boeken, binnen desen lande nyet meer te printen oft te lesen.

Plakaat houdende verbod, om seditieuse boeken niet meer te drukken of te lezen.

Item, naegaende de bevelen ons Heere der Conincx, ende nae tscryven vander Excellentie des Hertoge van *Alva*, is op den 11en dach Decembris, gehouwe die vuytfaert van Madame Isabella, Coninginne van *Spaengien*, ons Hartoginne van *Brabant*, die welcke in *Spaengien* met een jongedochtre, in baren, opten . . . . . dach . . . . . . deser werelt overleden is, alsoe betaelt enz. (Volgen nagenoeg dezelfde uitgaven als bij de uitvaart van den Prins van *Spanje*, alleen werden door mr. Gerrit, den schilder, 's Konings wapen en dat van wijlen de Koningin met hare compartimenten op twee paneelen in olieverw geschilderd.)

Uitvaart der Koningin Isabella van *Spanje* in het kraambed gestorven.

Item 26 April, van Jan in Melanen, voor 2 pont buscruyt, tot behoeff vanden ghenen die opte merckt mitten vuere geexecuteert wairt, tpont 8 st.

Iemand op de markt met het vuur geexecuteerd.

Item 14 July, ten bevele vande heeren gesconcken Hans Screydel, bode der Stadt van *Breslair* in *Slesien*, ter saecken dat hy Matheus Neffen, Mathematicus oft Arithmeticus, zeeker lanttaffel der Stadt vanden *Bossche* gesconcken heeft, voor een danckbaerheyt, 10 gul.

Matheus Neffen, Mathematicus of Arithmeticus te *Breslau* in *Silezien* met eene Landtafel der Stad *'s Hertogenbosch* beschonken.

Den dijk te Orthen met een aangekocht groot schip naar de zijde van Hintham beschoeid.

Item 16 July, gecoft van Dierick Thyssen een groot scip, om den dyck tot *Orthen*, aen die een zyde van *Hintham*, dair mede te bescoyen, die metten water inden winter, aff was geslagen, 16½ gul.

De beelden voor St. Jans-, de Hinthamer- en St. Antonispoorten door de Sectarissen vernield, op last van Schepenen door den Beeldsnijder Cornelis Bloemerts hersteld en op nieuw gestoffeerd.

Item ter ordinantie vande Scepenen, soo syn die beelden, gestaen hebbende voor Sint Janspoorte, Hinthamerpoort ende Sint Anthonispoort, byden Sectarissen seer ontgansioneert ende ontstucken gesmeten waeren, wederom doen hermaken by Cornelis Bloemerts, beeldsnyder, ende die handen, voeten ende daensichte wederom gestoffeert ende sommige geheel vermaict ende wederom op helpen setten, dairaff betaelt 27 gul. 15 st.

De wapenen der burgers aan Commissarissen terug gegeven.

Item Gerit Roeloffs, wert in Gruenenborch, van 6 qrt. biers, die die Commissarissen, gestelt om te ontfangen het geweer vanden bonrgeren, aldair gehaelt hadden.

Jan van Turnhout, Jan Scheffers en de Wede. Jan van Turnhout leveren schrijfbehoeften en registers aan de Stad.

Worden voorts als leveranciers van papier, boeken en registers voor de Stad en de rentmeesters gevonden, Jan van Turnhout, Jan Sceffers en de Wede. Jan van Turnhout.

Volgen de betalingen van lijf- en erflosrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 52,166 gul. 11 st. 17 mt.
" " ontvangsten " 53,129 " 11 " 3 ort. 5 mt.
Meer ontvangen als uitgegeven 963 gul. 2 ort. st.

N°. 76. Rekening van St. Remeys 1569 tot St. Remeys 1570.

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN ZOON GERARTS SHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en andere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 11.

Ontvangsten van alderhande zaken.

De Stad 's Hertogenbosch verkrijgt teruggave van f 1120.— in 1568 aan den Graaf van Lodron voor zijn 4 vaandels Duitsch krijgsvolk geleend.

Item alsoo den drie leden deser Stadt, ten versuecke van Greeff Jeronimus van Lodron, Gouverneur deser Stadt ende Capiteyn van vier vendelen Duytsche knechten, alhier in garnisoen gelegen hebbende, den selven opten 26en Mey Anno 1568, hadde geleent, tot behoeff van syne knechten, overmits kwade betalinge van dExcellentie vanden Hartoge (van *Alva*), de somme van thien hondert gul., ende dair nae opten 28en Augusti noch hondert ende 20 gul., ende mits dyen hy vuyt deser Stadt vertrock met synen volcke, is hy de voors. penningen deser Stadt sculdich gebleven. Ende doer neersticheyt ende vervolgh van Joncker Everaert Berwouts tot *Antwerpen*

zynde, doen die voors. knechten afbetaelt syn geworden, heeft verworven, dat de voors. penningen aen synen handen, tot behoeff vande Stadt, syn gerestitueert ende alhier in ontvang gebragt.

Totaal der ontvangsten 48,220 gul. 16 st. 11 d. 5 m^te^.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt; die geene bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan bodenloon.

In dit kapittel komen onder meer anderen de volgende bijzonderheden voor.

Item, Adam deser Stad geswooren boode, byden heeren Scepenen gesonden tot *Boxtel*, aen heer Willem die Borchgreeff, ten eynde hy binnen dese Stadt comen soude, overmits die fame ginck dan Don Frederico *dAlva* binnen dese Stadt comen soude. (Voor 3 October.)

Een bode aan Jonkheer Willem de Borchgrave te *Boxtel*, om binnen de Stad te komen, daar Don Frederik de Toledo van *Alva* verwacht werd.

Item 2 Decembris, Lucas, deser Stadt bode voors., gegaen met eenen beslotenen brieff van mynen heere den Schouthet, tot *Boxtel* aen m^r^. Frans van Balen, ten eynde hy binnen deser Stadt soude comen, om te volbrengen die commissie vande super intendentscap vanden 100sten penninck.

Mr Frans van Balen naar deze Stad geroepen, om het superintendentschap bij de ontvangst van den 100sten penning op zich te nemen.

Item Adam van Wassenborch, van dat hy, ten beveele van m^r^. Goyart Lombarts ende Everard Bewouts, als Commissarissen, om ons Eerw. Heer den Biscop tot *Tongerlo*, statelyck dairinne te halen, ende hem te convoyeren, hem van doene ende behoeft gehadt hebbende, dair om gevaceert 6 daigen, sdaichs als voor, vz. 2 gul. 9 st.

Commissarissen om den Bisschop te *Tongerlo* statelijk in te halen.

Item 26 July, Jan Facuwez, geswooren bode van *Bruessele*, van dat hy vander Excell^t^ van Duc *dAlva*, het pardoen aen onsen Eerw. Heer den Biscop Laurentius Metsius, gebracht heeft, om opten naestcomenden sondach te publiceren, deur beveel vanden Heeren, gegeven 3 gul. 4 st.

Het pardon door den Hertog van *Alva* gezonden aan den Ew. Bisschop Laurentius Metsius, om te worden gepubliceerd, op den naastkomenden Zondag.

Item Adriaen Corthenger, deur beveel van heeren Scepenen, gegaen op *Zochel*, om te vereysschen, wat tyde die Ma. van Coninginne, binnen dese Stad comen soude.

Komst der Koningin binnen deze Stad en vertrek naar *Breda*

Item Jan van Vuytwyck, gereden den 22 Aug^ti^ met eenen perde nae *Breda*, om te convoyeren het pert volck vande Coninginne.

Item Lucas Janssen, geswooren boode, gegaen ten beveele der heeren Scepenen, met eenen oepenen brieff tot *Empel*, *Alem*, *Maren*, *Kessel*, *Lith*, ende *Lithoyen*, aenden Schouthet ende Scepenen aldair, ten eynde sy vuyten dorpen voirs. soude bescicke seeckere wagens, om te convoyeren die bagagie van de Coninginne nae *Breda*.

Wagens voor de goederen der Koningin besteld.

Item Rombout Willemss, van dat hy met eenen perde, ten beveele vanden heeren Scepenen, is gereden nae *Uden* ende *Boeckholt*, om voor de Ma. vande Coninginne te coopen seeckere wilbraet ende andere provisie etc.

Wildbraad en andere provisie, voor de tafel der Koningin aangekocht.

Fijn linnen om de Koningin te vereeren.

Item Theuwen den post, vandat hy met den navont vuyt is gereeden met eenen perde, ten beveele der drie leden, nae *Antwerpen*, om aldair te halen drie stucken fyn lyewaets gesloten zynde in drie custodien, dair aff die gecommitteerde, als Arnt van Bruegel q. s., om sulcx te coopen, mair twee stucken en hebben gecoft, om deselfste met meer andere stucken te scencken de Ma. van Coninginne, alsoe betaelt etc.

De stad *'s Hertogenbosch* en de steden, vrijheden en dorpen van hare Meijerij, worden door- en op last van den Hertog van *Alva*, aangeschreven om processie te houden, en daarin God te bidden om aan de Koningin eene veilige reis te verleenen.

Item 8en September, Joost Scenck, van dat hy zeeckere brieven vander Excellencie aen deser stadt gebrocht heeft, ten eynde men processie soude houden ende dairinne Godt almechtich bidden, dat hy de Ma. vande Coninginne, peyselyck ende vreedelyck soude gunne te passeren.

Item 12 September Peeter Gielis; deur beveel vande heeren, gedragen beslotene brieven tot *Os* ende *Roy* (*St. Oedenrode*) ten eynde sy heur processieo yck souden willen houden als voors. is, ende dat deur beveel als voor.

Item ten selven dage Lucas de bode, deur beveel als voor, gesonden met brieven tot *Oisterwyck* ende tot *Eersel*, om deur beveel vander Excellencie hair processie oyck te houden ten eynde als voor.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionaris, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ter Staten, ten Hove en in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:
Jonkheer Willem de Borchgrave, Pres. Schepen.
Gerard Colen, Secretaris.
Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.
Hendrik van Eijndhouts.
Bartholomeus en mr. Goijart Loeff.
Jonkheer Everard Berwouts.
Mr. Goijart Lombarts.

Dagvaart der Staten te *Brussel*.

Inden jersten 15 Octobris, is Joncheer Willem die Borchgreeff, President ende Gerart Colen, Secretaris der voors. Stadt, gereyst nae *Bruessele*, naevolgende de brieven van dachvairde by zyne Excellentie aende voors. Stadt gescreven, omme aldair taenhooren alsulcke propositie, als die voorn. zyne Excellentie, den drie Staten des lants van *Brabant* zoude doen. Alsoo gevaceert by Heer Willemen die Borchgreeff vanden 15 Octobris voors. totten 9 January dair nae.

Eisch des Hertogs van *Alva* tot het toestaan van 2,000,000 gouds 's jaars voor zes jaren, om over de *Nederlanden* geligt te worden bij generale middelen en belastingen.

Item 15 February, deur beveel vande drie leden, soo syn Joncheer Willem die Borchgreeff, President ende mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, gereyst nae *Bruessele*, om van wege dese Stadt, antwoordt te brengene op doppinie der Prelaten ende Edelen, aengaende der geheyste somme van twee millioen goudts siaers, ses jaeren lanck geduerende, over die landen

van herwerts over gevonden ende gelicht te wordene, by generale middelen op de belastinge van verscheyden specien. Ende want die vercleeringen byde gedeputeerden vande vier Hooftsteden nyet gedaen en is geweest van heure lasten, ende die Staten wederomme bescreven syn geweest op den 12[en] dach van Merte, om taenhooren wat syne Excellentie soude willen proponeren, hebben tusschen middelen tyden die saken ende affairen vande Stadt, met alder diligentie gevoirdeert ende gesolliciteert, als vande ontlastinge ende verlichtinge vande garnisoenen enz.

Voorstel van den Hertog van *Alva* aan de Staten van *Brabant*, aangaande de moderatie van den 10en en 20en penning. Verzoek om die te vervangen door den tweeden 100sten penning en de renten van den 10en en 20en penning, welke niet werd ingevorderd sedert 13 Augustus 1569, naar evenredigheid dat gedurende dat tijdvak zou hebben moeten worden opgebragt in de bede van 542,000 gul.

Daer nae, soo heeft dExcellentie den 17[en] Merte, den Staten van *Brabant* gedaen seecker propositie, nopende de moderatie vanden 10[en] penninck vande comenscappe, ende oyck den 20[en] penninck vande vercoopinge vande gronden van erven, versueckende inde plaetsse van dien, den tweesten hondersten penninck ende den interest vanden consent vande 10[en] ende 20[en] penninck, dwelck nyet en is geeffectueert ende ter executien gestelt geweest, zedert den 13[en] dach van Augusti Anno 1569, dat die voors. Staten dair omme soude willen consenteren, nae advenant dat zy souden hebben gegeven, inde beede van 542,000 gul. siaers. Die Prelaten ende Edelen, om haere opinien hier op te maken, hebben tot verscheydene reysen vergadert geweest, om ander middelen in plaetsse van dien te advyseren ende raemen, mair en hebben dair mede nyet mogen gestaen, inder vuegen, dat die voors. Prelaten ende Edelen, nae verscheyden vergaderingen ende communicatien, hebben aengeveert die voors. moderatie vanden 10[en] ende 20[en] penninck, dair by nochtans gevueght hebbende seecker remonstrantien, om dair op by zynder Excellentie versien te wordden, alsoo gevaceert by Joncheer Willemen die Borchgreeff totten 6[en] May etc.

Prelaten en Edelen nemen de voorstellen des Hertogs aan.

Eene Commissie naar *Antwerpen*, om den 1en Bisschop van *'s Hertogenbosch* Franciscus Sonnius, als benoemd Bisschop van *Antwerpen*, in die Stad statelijk te begeleiden en met Z.H. Ew. de zaken der Stad *'s Hertogenbosch* te bespreken.

Item den 29 April, soo syn byden drie leden deser Stadt gecommitteert, Henricken van Eynhouts, Barthus Loeff ende m[r]. Goyart Loeff, ten eynde sy soude trecken nae *Antwerpen*, om ons Eerw. Heere, Heere Franciscus Sonnius, als doen ter tyt geeligeert Biscop te syne binnen *Antwerpen*, om den selven Eerw. Heer, statelyck binnen der voors. Stadt te convoyeren, ende voorts de saken vander Stadt, metten selven ons Eerw. Heere te solliciteren ende te voirderen, dairomme byder voors. Heere gevaceert elk 3 dagen, sdaigs 2 gul. vz. 48 gul.

Laurentius Metsius door den Hertog van *Alva* als Bisschop van *'s Hertogenbosch* benoemd, wordt van eene Commissie in de abdij van *Tongerlo* statelijk begroet en van daar naar deze Stad begeleid.

Item ten selven dage is byden drie leden geordineert, dat Joncheer Everart Berwouts ende m[r]. Goyart Lombarts, souden reysen naar *Tongerloe*, alwair sy onsen Eerw. Heer, Heere Laureyns Metsius, geeligeert wesende byder Excellencie vanden Hartoge, Biscop te syne binnen dese Stadt vanden *Bossche*, statelyck binnen derselver abdyen geintroduceert gehad hebben ende van dair binnen dese Stadt geconvoyeert hebben, dairomme gevaceert elck 6 dagen, sdaigs als voor 24 gul.

Antwoorden door de steden op 'sHertogs voorstellen gegeven.

Item 29 May, is deur beveel vande drie leden, gereyst nae *Bruessele*, Joncheer Willem die Borchgraeff, Voorscepen, ende m[r]. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, omme van wegen dese Stadt antwoort te brengen opte propositie

den Staten van *Brabant* gedaen, den 17en dach van Merte Anno 1569, noopende de moderatie vande 10en ende 20en penningen, aengaende den 12en hondertsten penninck ende de versochte recompense, die welcke nyet en zyn geeffectueert geweest, mitsgaders oyck, op de opinien byde Prelaten ende Edelen dien aangaende gemaect. Ende nae dien die gedeputeerden vande vier Hooftsteden van *Brabant*, hen lasten ende opinien hadden vercleert op tgene des voors. is, ende datmen bevonden hadde vuytter selver vercleeringe, dat de staten al diverselyck belast waeren; soe eest, dat zyne Excellentie, verstaen hebbende deur trapport van mynen Heeren den Cancellier van *Brabant*, dat die voors. steden verscheyden opinien hadden overgebracht ende by gescrifte overgegeven, heeft opten 8en dach van Julio, deur monde des voors. Cancelliers, van wege zynder Ma. geaccepteert die quote ende portie van *Brabant*, voir den tyt van twee jaeren, alleenlyck in plaetsse vanden 10en ende 20en penninck, beloopende de selve quoote totter somme van 542,000 gul. siaeirs, te lichten by sulcke middelen als die voors. staten met malcanderen souden ramen ende adviseren, beginnende die voors. quoote loop te hebben vanden 13en Augusti lestleden. Accepterende dair en boven by synder Excellentie den 12en hondersten penninck, ende dat, achtervolgende zeker gescrifte, by mynen Heer den Cancellier den staten overgegeven, wair aff die voors. gedeputeerde, recpective, hen rapport gedaen hebben aen hen leden. Hebbende dairentusschen verworven, die continuatie vanden termyn van state vande ouden sculden der Stadt vanden *Bossche*, voor den tyt van eenen jaer, expirerende den 12en Juny Anno 1571. Hebben alnoch verworven beslotene brieven vande Heeren vander Financien, tegens die tollenairs van *Veen* ende *Gorichem*, die welck onse bourgers tholl affnemende waeren. Mits noch gepresenteert hebbende veele ende verscheyden requesten aen dExcellentie vanden Hartoge ende Don Frederico, ten eyde dese Stadt ontlast mochte worden vanden grooten garnisoen ende overlast vande soldaten, dairomme gevaceert totten 18en July.

De Hoofdsteden in hun antwoord niet konform zijnde, verklaart de Hertog namens den Koning, dat hij het aandeel van *Brabant* ad *f* 542,000 's jaars, voor twee jaren aanneemt, alleen in plaats van den 10en en 20sten penning, te ligten, bij zulke middelen als de Staten zullen goedvinden.

De Hertog neemt daarenboven den tweeden 100sten penning aan.

De Stad verkrijgt verlenging van het octrooi tot afbetaling van hare oude schulden.

Tol van *Veen* en *Gorinchem*.

Verzoekschriften tot ontlasting van de zware bezetting der Stad *'s Hertogenbosch*.

Item 29 July, syn ten beveele vande drie leden, gereyst nae *Antwerpen*, Joncheer Willem die Borchgreeff ende mr. Roeloff Lueckemans, Pensionaris, om van wegen deser Stadt tantwoorden op de acceptatie vande quote van *Brabant* van 542,000 gul. siaers, by synder Excellencie gedaen den 8 July lestleden, ende oyck, op de opinie der Prelaten ende Edelen, byden selven gemaect, aengaende de middelen, om te vinden die voors. somme; nu eest soe, dat myn Heeren den Cancellier van *Brabant*, de staten desselffs lants, heeft doen vergaderen opter Stadthuys van *Antwerpen*, den lesten Julio, gevende aldair te kennen van wegen dExcellencie vanden Hartoge, dat wel behooren ende betamen soude, dat de staten vanden lande van herwerts over, de dochtere vander Keyser Ma., toecommende Conincginne van *Spuengien*, souden doen seecker present ende scenck, totter sommen van hondert duysent croonen eens, wair inne die quoote ende portie van *Brabant* souden beloopen 58,000 gul. eens, versueckende dair op dopinie

Dagvaart der Staten te *Antwerpen*.

Antwoord der steden op de gevraagde bede van *f* 542,000.- 's jaars, voor twee jaren door *Brabant* op te brengen en aangaande de opinie der Prelaten en Edelen, betrekkelijk de middelen tot vinding van die som.

Voorstel om aan de dochter des Keizers, toekomende Koningin van *Spanje*, een huwelijksgift toe te staan, van 100.000 kroonen, waarvan het aandeel voor *Brabant* *f* 58,000.— zou bedragen.

vanden staten, achtervolgende het gescrifte te dyen eynde overgegeven. Hebbende dair en boven die voors. Cancellier versocht, dat die voors. staten souden doen blycken van hunne lasten, aengaende die voors. acceptatie vande quoote van *Brabant*, voorts seggende, dat die gedeputeerde dair aff, binnen twee oft drie dagen, een eynde souden maken, oft dat anderssins syne Excellentie, terstont souden doen publiceren het placaet vanden 10en ende 20sten penninck ende dexecutie van dien, desen achtervolgende, hebben die voors. gedeputeerden hen lasten ende opinien te kennen gegeven, ende dairnae mynen Heeren den Cancellier. Hebbende in effecte de twee jerste leden van *Antwerpen*, *sHartogenbossche* ende *Bruesele*, hen geconformeert mette opinie vande Prelaten ende Edelen, ende die leste leden vande selven steden, hebben gepersisteert in huer voirgaende opinien, die van *Leuven* hebben vercleert, dat heur jerste t2de ende t4de lith oyck persisteerden in hair voirgaende opinien, mair het dorde lith vande voors. Stadt, heeft hen gevuecht mette opinien vanden voors. Prelaten ende Edelen, van welcke last die voors. Cancellier rapport gedaen heeft aen synder Excellencie. Is dair nae opten jersten Augusti opter Stadthuys gecomen, versueckende, dat die staten van *Brabant* zouden maken acte vande consente vande 542,000 gul. siaers, ende die selve ondertekenen, dairop die Prelaten ende Edelen hebben geantwoirt, datmen hen jerst souden voldoen, van tgene dat sy in huere opinien ondersproken hadden, ende voerts te ramen ende advyseren die middelen, dairmede men die voors. beede ende sommen van 542,000 siaers twee jaeren geduerende, souden vinden ende lichten, alsoo dairomme gevaceert totten 5en Augusti dairnae.

De Kanselier van *Brabant* verzoekt afdoening van de gedane voorstellen, of wel dat de Hertog na drie dagen zou doen overgaan tot de afkondiging van het plakaat, waarbij de invordering van den 10en en 20en penning wordt bevolen. Beraadslagingen deswege.

Kapittel 8.

Vereeringen van wijnen, gelagen en andere zaken.

Inden jersten ter ordinantie vanden Heeren, gesconcken den 4 October, dExcellentie van Dom Frederico, 3 amen ende 26 quarten wyns, byden Heeren alsoo gecoft, nae vuytwysen der acten metten chyns ende impost 56 gul. 1½ st., noeh byden wynscrueders denselven vuyt ende in te doen, betaelt 10 st., den voerman 2 st. vz. 56 gul. 13½ st.

Don Frederik de Toledo van *Alva* met wijnen en haver beschonken.

Item 4a Octobris, ter ordinantie als voor, gecoft van Antonis Jacopsz, 25 malder haveren ende de selve gesconcken dExcellentie van Don Frederico voors., dairvoor betaelt 26 gul. 5 st.

Item eenen genoempt Noirtoist, vande voors. 25 malder haveren te vueren in Hert ende inden Gulden Kop, dairt hem van wegen dExcellencie bevolen is geweest, van thoet betaelt 2 st.

Voorts werden aan de lakkeijen van Don Frederico de Toledo, aan zijne trompetters en aan zijne fouriers wijnen geschonken.

Wijnen aan zijne lakkeijen, trompetters en fouriers.

Item 12 Octobris, soo hebben die heeren Scepenen onsen Eerw. Heere den Biscop, gesconcken 113½ quarte wyns, doen hy binnen deser Stadt

Wijnen Z.Ew. den Bisschop van *'s Hertogenbosch*, bij zijne intrede in die Stad, geschonken.

was gecomen ende had possessie genomen vander abdye van *Tongerloo*, gehaelt tot Cornelis Kemp.

Don Alonzo de Ulloua, Gouverneur der Stad, een aam wijn vereerd, welke hij op zijne beurt aan Kapitein Tortesilio gaf.

Item 25 Novembris, hebben myne heeren Scepenen gesconcken Don Alonzo de Ulloua, Gouverneur binnen dese Stadt, die welcke te poste, des avonts te voren, binnen deser Stadt comen was van *Bruessele*, een aem wyns, ende die selve byden Capiteyn Tortesilio, tot Marcelis van Casteren gehaelt, wantse hem gesconcken was vanden Overste.

De Bisschop van *'s Hertogenbosch*, een aam wijn.

Item 21 December, ter ordinancie vande heeren Scepenen, gesconcken onsen Eerw. Heere den Biscop, een aem wyns, gehaelt tot Jacop van Casteren.

De Auditeur Del Tercio de Napels.

Item 9 February, ter ordinancie als voor, gesconcken myn Heer den Auditeur Del Tercio de Napels, een halff aem wyns.

De Graaf van Merode.

Item 22 Merte, ter ordinancie vande heeren Scepenen, gesconcken mynen Heer van Meroda, 32 potten wyn.

De Graaf van Megen.

Item 23 Merte, gesconcken den Grave van Megen, gelogeert wesende int Hert, een ame wyns.

De 2de Bisschop van *'s Hertogenbosch*, Laurentius Metsius plegtig en in processie, van uit het convent der Kruisbroederen naar St. Janskerk geleid, alwaar hij van het Bisdom en van die kerk possessie nam.

De Regering vereerde hem tot zijn welkom, met wijn.

Item alsoe onsen Heylichste vader den Paus ende die Co. Ma. belieft gehadt heeft, te stellen, onsen Eerw. Heere den Biscop, Heer Franciscus Zonnius, Biscop te syne inder Stadt van *Antwerpen*, ende wederom alhier binnen dese Stadt, geordineert ende gestelt heeft te wesen Biscop, den Eerw. Heer Laurentius Metsius, deken van Sinter Goedele tot *Bruessele*. Ende is den selven Eerw. Heer als tweetste Biscop, met zeer schoonen staet, opten 7en May vuyten convente vander Cruysbruederen tot in St. Jans kercke geleyt, met allen den raidt van deser Stadt ende metter processie metter geestelicheijt, soo binnen als buyten dese Stadt residerende, ende heeft aldair possessie genomen. Hebben de heeren Scepenen den selven tot zynen wellecom gesconcken 3 amen ende 21 qr. wyns.

De Hertog van *Alva* op reis naar *Nijmegen*, met grooten staat binnen deze Stad.

Item den 6 Augusti, ten bevele vanden drie leden, gesconcken den huyssiers van dExellentie van le Duc *dAlva*, die welck, opten 5 Augusti, met grooten staet binnen dese Stadt was comen, om voorts nae *Nyemegen* te reysen, elcken 15 st.

De Heer van IJssche.

Item 7 Augusti, den Heer van Yssche.

Mevrouwe van Grobbendonk.

Item 8 Augusti, Mevrouw van Grobbendonck.

De Burggraaf van *Gent*.

Item ten selven dage, hebben mynen heeren Scepenen gesconcken den Borchgraeff van *Gent*, zieck liggende ten huyse Jans van Liebergen, de jonge, een halff aem wyns.

De Prelaat van *St. Geertruiden*.

Item 17 Augusti, de Prelaet van Sint Geertruyde te *Leuven* 3 ende de gedeputeerden van *Leuven*, 4 der Stadt stoopen wyn.

De gedeputeerden der Stad van *Leuven*.

De Bisschop van *Kamerijk*.

Idem ter voors. dagen den Bisschop van *Cameryck*.

De Griffier der Staten van *Brabant*, de gedeputeerden der Staten van *Brussel* en *Antwerpen* en Mr. Klaas van der Stegen, Raad ordinaris in den Hove.

Item 18 Augusti, den Griffier der staten van *Brabant* 3, de gedeputeerden van *Brussel* 6 en Heer Claes van der Stegen, raad ordinaris, 8 der Stadt stoopen wyn.

Mr. Jan Boisschot,

Item ten selven daige, hebben myn heeren Scepenen deser Stadt gesconcken mr. Jannen Bosschot, advocaet fiscael, alhier in commissie wesende, inde

1570.

processe hangende tussen den alden Scutten deser Stadt, ter eenre ende den dorpe van *Engelen*, aengaende die vischerye aldair, 6 der Stadt stoopen wyn.

Advocaat-fiskaal binnen deze Stad, ter zake van het proces der oude Schuts tegen het dorp van *Engelen*, aangaande de visscherij aldaar.

Item ten selven daige gesconcken die gedeputeerde van *Antwerpen*, 4 der Stadt stoopen wyns.

Item 19 Augusti, ter ordinancie vande heeren Scepenen, gesconcken die lakeyen vander Excellencie vanden Hartoch van *Alva*, wesende 12 in getal, 12 der Stadt stoapen wyn.

De lakkeijen van den Hertog van *Alva*.

Item ten voors. dage die Ma. vander Coninginne, binnen deser Stadt gecomen synde ende wederom des anderen daichs vertrocken wesende nae *Breda*, hebben die drie leden opten 20ste der selver maent, aleer heure Ma. vertrock vuyt dese Stadt, besconcken met ses amen wyns ende vyftich malder havere, ende overmits haere Ma. subytelyck vertrock, heeft den stalmr. dair voor begeert, datmen hem tzelve in gelde soude betalen, alsoo betaelt aen handen Roderigo Berhouts, Leutenant vanden stalmr., in presentie van Joncheer Everaert Berwouts, als Scepen, voor de 6 amen wyns ende 50 malder haveren, 150 gul.

De Koningin beschonken met 6 amen wijns en 50 malder haver, overmits haar spoedig vertrek in geld betaald.

Item ten selven tyde, ter ordinantie ende bevelen vanden drie leden, hebben Art van Breugel, ende Jan Geritss, Loyerdekenen, gecoft 6 stucken fyn lyewaets, om die de Ma. vander Coninginne te presenteren ende te scencken, gelyck gedaen geweest is byden heeren Scepenen, begheerende ende versueckende aen heure Ma., deser Stadt, aender Excellen̂ vanden Coninck ende dExcellen̂ vanden Hartoge, als Gouverneur van desen lande, voor gerecommandeert te willen hebben, ende heure debvoir dair inne te willen doen, om ontslagen te mogen worden vande groote benautheyt ende subiectie, dair dese Stadt tegewoordelyck inne is, wellecke lyewaet haere Excellen̂ in dancke genomen heeft, ende is van dese naevolgende personen gecocht geweest, inden jersten van Lysbeth, huysvronw Hanricx die Luw, opten hoeck vander Ridderstraet, een stuck zeer excellent, zynde, lanck 44 ellen, del 3 gul. 4 st., beloopt 140 gul. 16 st., van Jenneken van Boedonck, een stuck lanck 51 ellen, del 25 st., vz. 63 gul. 15 st., van Margriet dr. Willem Rutgers, twee stucken, lanck te zamen 101 ell, del deen door dander tegens twee gul., vz. 202 gul., van Heesken Matheussen, opten grooten bagynhoff, een stuck van 48 ellen, del 27 st., beloopt 63 gul. 16 st., van Goyart van der Elst, een stuck lakens. lanck 51½ ell, del 34 st., vz. 87 gul. 11 st. Item Gerit Colen, Secretaris, van een zeer constich cofferken van ingeleeght hout ende excelent gesloot zynde, betaelt duer beveel vanden voors. Commissarissen, om dese sesse fyn stucxken in te sluyten ende haere Ma. dat tselve soo te scencken, 22 gul., Hans Vlam, scildere, van het slootwerck, den slotel ende die lysten rontsomme met fyn gout vergult heeft gehadt, ende die wapenen vander Stadt dairop gescildert heeft, betaelt 37½ st., noch van het stofferen, soo met gout, ende syde, ende pellenwerck, dair die stucken lakens in gewonden syn geweest, betaelt 21 st., vz. te samen 583 gul. 16½ st.

Aan de Koningin 6 stukken fijn linnen vereerd, gesloten in een zeer kunstig kistje van ingelegd hout, met excellent slotwerk. Het slotwerk, de sleutel en het lijstwerk met fijn goud verguld en Stads wapen daarop geschilderd door den schilder Hans Vlam.

Wijnvereeringen aan de lakkeijen en trompetters der Koningin, aan de trompetters van den Hertog van *Alva* en aan de lakkeijen van den jongen Hertog, broeder der Koningin. Zijne Hoogheid en genaden den Groot Monstermeester van *Pruissen*, die de Koningin volgde, met wijn en haver beschonken.

Werden voorts vereeringen van wijnen gedaan.

Aan de 8 lakkeijen en 4 trompetters der Koningin en aan de 6 trompetters van Zijne Excellentie den Hertog.

Idem aan de 6 lakkeijen van den jongen Hertog, broeder der Koningin.

Item 23 Augusti, byden heeren Scepenen gesconcken de Hoocheyt van myn genadigen Heer den grooten Monsterm^{r}. van *Pruissen*, binnen dese Stadt comende, om die Ma. vander Conninginne te volgen, twee amen wyns ende noch den zelven gesconcken 6 malder havere.

Item ter ordinancie vande heeren Scepenen, gesconcken myn Heer Oddart, Heere van Ranst, 12 deser Stadt stoopen wyn.

Item ter ordinancie als voor, mynen Heere den Procureur-Generael, 12 der Stadt stoopen wyns.

Kapittel 12.

Uitgaven aan metsel- en opperwerk.

De huizen van den jongen Dirk Arnts en der refugie van Postel in de Postelstraat.

Item 19 Augusti, Jan van Gemonde ende Hanrick van Vechel enz., ende noch een gat gestopt in de muere vanden jongen Dierick Artss, om van dien huyse te gaen in den huise van Postel.

Kapittel 14.

Uitgaven aan timmerwerk.

De dijk te *Orthen* beschoeid.

Item 26 November, Michiel van Arsen 6 dagen, Herman ende Jan syne knechts, elck 5 dagen, den dyck tot *Orten* beschoyt ende onder die gevangenpoort gewrocht.

De lange brug te *Orthen* hersteld en palen aan de dijken ingeheid.

Item 18 December, Dierick Driessen, 6 dagen gevrocht aende lange brugge, om een nyeuwe geleynt te maken, dwelck aff gespeult was ende palen ingeheyt aende dycken.

De dijk te *Orthen* met palen bezet.

Item 4 Mey, Michiel voors., in 2 weken 6 dagen, Dierick ende Marten syn knechts in 2 weken 8 dagen, den dyck tot *Orthen* met palen bezet.

Kapittel 15.

Uitgaven aan straatwerken.

De afkondiging van het pardon door den Koning aan *de Nederlanden* verleend, gevierd.

Item 27 Augusti, gemaect ende gesteenwecht enz. Alnoch die gaten toegestopt, die opgebroken waeren deurt vieren vanden pardoen, deur genade vanden Con. Ma. dese *Nederlanden* verleent.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

De vesten en daarop staande torens rondom de Stad gereinigd, omdat Don Frederik, zoon des Hertogs van *Alva* verwacht werd, ten einde op te nemen, waar, hetzij binnen of buiten de Stad het gevoegelijkst een kasteel of sterkte zou kunnen worden gebouwd.

Inden jersten 4 Octobris, alsoo Don Frederico, soone van dExcellentie vanden le Duc *dAlve*, binnen deser Stadt soude comen, omme te besien wair men geveuchelycken souden mogen leggen een stercker, tsy binnen of buyten dese Stadt, soo hebben mynen heeren Scepenen bevolen, datmen die vesten rontsomme reynigen souden, metten thoorens staende opte selve vesten, alsoe betaelt enz.

Volgen drie betalingen aan arbeiders, die met de timmerlieden de dijken te *Orthen* hielpen beschieten.

De dijken te *Orthen* hersteld.

Item 19 Augusti, Jacop Geritse c. s., elck eenen dach gegraven buyten die Hinthamerpoort, deur beveel vanden Prevoost, doen de Ma. van Coninginne hier deur passeerde ende deur die selfste poorte binnen dese Stadt gecomen was van *Nyemegen*.

De Koningin van *Nijmegen* komende, komt door de Hinthamerpoort binnen deze Stad.

Item Willem Corneliss, van dat hy twee tonnen houtcolen inden logyse vander Coninginne gedragen heeft, noch 2 tonnen inden logyse vanden zoone, vanden Key. Ma., 1 ton inden logyse van Duc *dAlva* ende een inden logyse van synen soon Don Frederico.

Met de Koningin in de Stad tegenwoordig. De Hertog zoon van den Keizer. De Hertog van *Alva*. Don Frederik de Toledo zijn zoon.

Item Philips van Namen, in 2 weken 7 dagen gewrocht buyten die Vuchterpoort, S^t. Janspoort ende opte visbrugge, inden blauwen steen yzeren haecken in gehonden ende die handen ende thooft van Sint Jans beelde buyten S^t. Janspoirt, onverhuets byden Spaenjarden (gebroken), wederom aen een te maken, sdaichs 9 st. vz. 3 gul. 3 st.

Door den steenhouwer Philips van Namen het S^t. Jansbeeld staande buiten S^t. Janspoort, onverhoeds bij de Spanjaarden gebroken, aan hoofd en handen hersteld.

Kapittel 21.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone in dit kapittel steeds voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Item 2 Octobris, Evert, die cortte stock, deur beveele vande Scepenen, die weete inde vuchterstraet ende opten dyck gedaen, dat een yegelyck zyn hout ruymen soude, tegens dat Don Frederico binnen dese Stadt comen soude.

Komst van Don Frederik de Toledo.

Item 6^a Octobris, Jan Goyartss, Jan Hanricx, Bernt Willemss, Marcelis Jochims, Par Joachims, Peeter Michielss ende Peeter Meuss, van dat zy met hair scuyten, Don Frederico met synen adeldom rontsomme deser Stadt graften, den 4 ende 5 October, hebben gevuert, omme die te visiteren, wair men gevuechelyck die stercker soude mogen leggen.

Don Frederik op 4 en 5 October door stads-grachten gevaren, ten einde op te nemen, waar gevoegelijkst eene sterkte of kasteel zou kunnen worden opgeworpen.

Item gecoft van Jan van Turnhout, die ordinantie vanden 100ste penning, voorden clerken cantoir $1^1/_2$ st.

De ordonnantie van den 100sten penning bij Jan van Turnhout voor $1^1/_2$ st. gekocht.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, Symon Jan Jacopsz van Brecht ende Jan Mathyss, voirluyden, van dat zy die bagagie van Don Frederico, die welcke nae den *Grave* vertrock, vuyt deser Stadt gevuert hebben nader Stadt vande *Grave*.

Don Frederik vertrekt naar *Grave*.

Item den 15^{en} Octobris, gecoft deur beveel vanden drie leden, van Lyske Hoirkens, een stuck lynen lakens, groot $52^1/_2$ el, del 34 st., noch van Geertruyt vander Meer, een stuck van 50 ellen lanck, del tegen 23 st., noch vander selver, een stuck lynen lakens, groot 51 ellen, del als voor, noch van Goyart van Vlierden, een stuck van 49 ellen ende een halff el, del als voor. Welcke vier stucken lakens, syn by m^{ren} Goyart Lombarts, m^{ren} Goyart Loeff, Scepenen, Jacop Hanrickxs ende Claes die Bruyn, Dekenen, by deze Stadt dair toe gecommitteert, gesconcken, de twee stucken m^r. de Campo, Gouverneur binnen deze Stadt, die welcke dair nae vertrock

Twee stukken linnen geschonken den M^r. de Campo, Gouverneur der Stad, naar *Spanje* vertrekkende, opdat hij bij den Koning pogingen zoude aanwenden, dat de Stad van het zware en drukkende garnizoen werde bevrijd, één stuk aan den Secretaris Bertij en één stuk aan den Secretaris Francisco Divarre.

nae *Spaengien*, om syn devoir aende Conicklycke Ma. te willen doen, vanden grooten swaren last vanden garnisoenen, die welck tegenwoordelyk binnen dese Stadt, den bourgeren swaerlyck syn oppresserende, ende grootelyck dair mede belast zynde, om dair van ontslagen ende ontlast te mogen worden, het dorde stuck gesconcken den Secretaris Berty, ende het vierde den Secretaris Francisco Divarre.

Het outwerp door Don Frederik overgegeven, zooals de Hertog van *Alva* binnen deze Stad een kasteel of sterkte wilde doen bouwen, met het advies der drie leden, voor de Dekenen der ambachten gecopieerd.

Item 18 Octobris, Ghysbert vander Velde ende Jacop vander Straten, clercken inder scryffcamere, ten beveele vanden drie leden deser Stadt, voorden Dekenen vanden ambachten gecopieert zeeckere concept, dwelck Don Frederico, inden name vander Excellen̄, deser Stadt hadde gegeven, aengaende die sterckte, die welcke die Excellen̄ binnen dese Stadt begheerde te leggen, metten advys byden drie leden dair wederom op gegeven, groot tzynde 21 bladeren, tblat 3 ort., vz. 15 st. 3 ort.

Een Commissaris door den Hertog van *Alva* aangewezen, om een kasteel alhier te bouwen.

Item Frederick Diericxss q. s., van dat hy opten 13[de] Decembris, den Commissaris geordineert wesende van dExellentie, om een casteel alhier te leggen, met zyn scuyte vanden boom after die donck ende aende pickepoort gevuert gehadt heeft.

De dienaars van de korte stokken moeten op last van den Prevoost der Spanjaarden de strafoefening met het *Stroppe la corde* mede helpen uitvoeren.

Item 3[a] January, byden Prevoost sommige gestraft met *Stroppe la corde*, begheerende tot hulpe te hebben die cortte stocken, om te helpen trecken, betaelt 5 st.

Item den 10 February, syn de heeren Scepenen, Geswooren, Raitsmannen, Dekenen vanden ambachten, Rentm[rsn], Secretarissen ende andere dair toe behoorende, ter commen gegaen, om te bezegelen zeeckere brieven, inhoudende zeeckere acoorden, tussen mynen Eerw. Heere den Biscop ende den drie leden deser Stadt, aengaende de jura pastoralia vanden nyeuwe geconcipieerde parochien, gemaeckt ende geaccordeert, alsoo enz.

Het accoord door de Regering met Z.Ew. den Bisschop gemaakt over de Jura Pastoralia in de nieuw opgerigte parochien, bezegeld.

Op last des Hertogs van *Alva*, een staat der renteheffers op de Stad gemaakt zoo als die geboekt waren in verschillende registers rekening enz. van 1470—1570, tot betaling door de Stad van den 100[sten] penning dier renten, om door deze op hare beurt van die rentenieren, bij de voldoening hunner renten te korten.

Item ten bevele vande heeren Scepenen, heeft Dominicus Beyens, geswooren clerck vande voors. rentmeesteren, navolgende dordinantie vander Excellentie vanden Hartoge van *Alve*, duer socht veele ende diversche cohyeren, registeren, ingrosseerboecken ende rekeninge vanden jaere 1470 tot deser dage toe gehouden, om te weten hoe elck rente, soo los ende lyffrenten, die dese Stadt, soo buyten als binnen dese Stadt, diversche personen jairlicx geldende is, eertyts ingecoft is geweest, om dair nae *den hondersten penninck*, byden voors. Hertoge deser *Nederlande* geeyscht, te calculeren, te sommeren ende te betalen, ende wederomme den renthieren, de selve aen heur renten te corten.

Een dergelijke staat op last des Hertogs opgemaakt, van alle de Stads-inkomsten en uitgaven over 6 jaren, zoomede van de erf-, los- en lijfrenten, die de Stad gedurende die zes jaren schuldig is geweest, met de vermelding wat zij daarvan betaald en wat zij wasschuldiggebleven,

Alnoch byden selven, naevolgende dordinantie vanden voors. Hertoge, gecolligeert ende by een in een cohiere, allen de capittelen int corte getogen, van allen den ontfanck ende vuytgeven van sesse rekeningen deser Stadt, van sesse jaeren, beginnende van bamisse 1562 tot bamisse 1567 beyde incluys, mitsgaders den state vanden erf, los ende lyffrenthen, die de voors. Stadt, inde voors. sesse jaeren, sculdich is geweest jaerlicx te gelden ende wat sy dair aff betaelt hadden ende schuldich waren gebleven,

omme dairnae by dyen vande rekencamere, van tgeene desser overschieten soude, estimatie te maken vanden voors. hondersten penninck, gelyck van andere gueden vande zelver natueren.

om ook daarna gelijk van andere goederen door de Rekenkamer de schatting van den 100sten penning te doen opmaken.

Volgen nog andere onderzoekingen omtrent den inkoop der lijfrenten, om ter zake voors. te dienen, waarvan registers werden geformeerd, om de gecommitteerden over te geven.

Item prima Aprilis, Arnt Jonckers ende Gysbrecht vander Velde, clercken inder scryffcamere, gecopieert tot vyff reysen, het placaet dairmede die inlanders, in andere universiteyten studerende, binnen haere landen wederom ingeboden worden, groot 25 bladen, alnoch gecopieert zeecker placcaten aengaende die leenguederen vande fugityven, sullen moeten gewinnen aenden officiers byder Excellentie dairtoe geordineert, groot 45 bladen.

Plakaat van terugroeping van inlanders op vreemde universiteiten studerende.

Idem omtrent de opbrengst der leengoederen van de uitgewekenen, dat die aan de officiers door den Hertog van *Alva* aangewezen, zullen moeten worden betaald.

Item Jacop Mathyss, gecopieert deur beveel vanden heeren Scepenen, zeeckere confessis ende beleydenisse van Goyart Cornelissen, alias Lepperke (zonder leer), met noch zeeckere missyve ende vonnisse diffinityff in franchoys gescreven zynde ende ten hove gesonden, groot 17 bladen.

De confessie en belijdenis van Goijart Cornelissen alias *Lepperke zonder leer*, met het eindvonnis ten hove gezonden.

Item 29 Mey, ten bevele vande heeren Scepenen ende sommige Dekenen vande cremers ende loyers, betaelt m[ren] Jacoppen Donck, Secretaris, van zeeckere requeste in latynen geexpedieert, om ons Eerw. Heere den Biscop over te gevenen, om dair mede aende Excell vanden Hartoge te solliciteren, dat dese Stadt soude mogen ontlast worden vanden swaeren garnisoen, binnen dese Stad liggende, met noch een missyve by hem in latyn gemaeckt ende overgesonden aenden Eerw. Heer den Biscop van *Antwerpen*, om te solliciteren alsvoor, dairvan hem toegeveucht 12 gul.

Nadere poging bij den Hertog door tusschenkomst van de Bisschoppen van *'s Hertogenbosch* en *Antwerpen*, om van het zware garnizoen bevrijd te worden.

Item 28 July, alsoo dExcellen, desen *Nederlanden* gegeven ende verleent heeft generael pardoen, voorden bourgeren hen in dese troubelen verloopen ende tegen de Co. Ma. misdragen hebben, hebben die rentm[ren] gecoft, om binnen deser Stadt te vieren, van Gielis int Scip, 8 pecktonnen, van enz.

Festiviteiten ter gelegenheid van het generaal pardon voor alle de burgers, die zich in deze troubelen verloopen of tegen den Koning-Hertog misdragen hebben.

Item 29 July, gecoft stroy, om die selve dairmede te ontsteken.

Item gehaelt tot Clement Ariaenss, 24 ellen gruen laken, om voor de pay te hangen, del 1½ ort. (huur) enz.

Item 9 Augusti, Goyart Peeters ende Jacop Claessen, costers van St. Jans kercke, ten beveele vande heeren Scepenen, nademael het pardoen opten 30ste Augusti (*) ter payen aff gepubliceert is geweest binnen dese Stadt, het groot geluyt des avonds geluyt hebben, ende dat sesse dagen naer gecontinueert hebben driemael sdaichs een halff ure lanck, sdaigs 20 st. vz. 7 gul.

Publicatie van het pardon.

Item Huybert Jacops vanden Briel, beyerman, van dat hy gebeyert heeft ter wylen alsmen luyden, betaelt 28 st.

Idem het klokkenspel bespeeld.

(*) Er staat werkelijk 30 *Augustus*. Zou het ook 30 Julij moeten wezen? omdat het pardon volgens Cuperinus, Verzameling van Kronijken der Stad en Meijerij van *'s Hertogenbosch*, den 27en Julij 1570 te *Antwerpen* werd afgekondigd, volgens dien kronijkschrijver echter, zou het den 10en Augustus 1570 te *'s Hertogenbosch* afgekondigd zijn. (Zie bladzijde 303.)

1570.

De Staten van *Brabant* overeengekomen zijnde ter laatste dagvaard, te *'s Hertogenbosch* te vergaderen, om op last van den Hertog van *Alba*, de petitie des Hertogs, bij welke was voorgesteld, om de Koningin, dochter van Keizer Maximiliaan, bij hare komst in *Brabant*, te beschenken, tot een goed einde te brengen, wordt, naar gewoonte voor die Staten, tijdens hunne vergadering ten Stadhuize te *'s Hertogenbosch*, een ontbijt en daarna een banket in gereedheid gebragt.

Item, alsoo die drie staten van *Brabant*, waeren veraccordeert ter lester dachvairt, ter ordinantie vander Excellentie van Duc *dAlva*, te vergaderen *binnen deser Stadt*, om die petitien byder Excellentie geproponeert, tot een eynde ende effect te brengen, wairmede men die Coninginne van *Spaengien*, dochtre des Keyserlycks Ma. Maximiliaens, vuyt *Duytslant* comende ende tot *Neyemegen* gearriveert zynde, te bescencken. Ende alsoo die costume is, den staten op heure dachvairden ende vergaderingen, te hebben een ontbyt ende namiddage wederomme een bancquet, hebben die rentm^ren^, ten beveele der drie leden, dairtegens doen coopen ende bereet maken, te weetens: een hamels bout gesprenght, dairvoor betaelt 7½ st., die Clarissen, van twee dosyn claren coecken, dobbel zynde, 7 st., voor 2½ pont boter 5½ st. 2 d., aen alderley bancket, zuycker, 20 st., noch gehaelt vier quarten biers, den pot 2½ ort., vz. 2½ st., tot Arts van Werden gehaelt 6½ q^r^. wyns, chyns ende impost affgetoge, beloopt 24 st., tot Jacop van Casteren 1½ q^r^. wyns, vz. met chyns ende impost 9 st., noch voor twee potten lips bier 3 st., Barbara die coecxster voor hair moyten 2 st., Katharyn van Middeler, van haren visch, broot, moyten, tavelaken, servetten, tenwerck, brant ende andere dingen dair toe behoorende, betaelt 2½ gul., Geerlinck Arentss, van een flambeau die opter trappen gestelt is, op dat die Heeren souden zien, als zy boven gaen souden, wegende 3 ponden, ende wederom gelevert 2 ponden min 6 loot betaelt alnoch 8 st., noch voor 10 st. appelen van Oranigien, vz. te samen 7 gul. 8 st. 10 d.

Festiviteiten bij de komst van hare Majesteit de Koningin.

Item Goyart ende Jacop, custers van S^t^. Janskercke, van dat zy tgroot geluyt drie mael geluyt hebben, doen de Ma. vander Coninginne binnen dese Stadt gecomen is, betaelt 27 st., Huybert den beyerman, van beyeren 5 st.

Op verzoek van den Graaf van Megen worden 190 kameren van geschut van *Nijmegen* naar deze Stad overgebragt, waarmede de Koningin feest en triumph werd gegeven.

Item Joseph van Loon, scipper van *Nyemegen*, van dat hy 100 ende 90 cameren van gescut, van *Nyemegen* binnen dese Stadt, te scepe gebracht heeft, die welcke, ten verseucke vanden Grave van Mege, aldair gevuert syn geweest, om die Ma. vander Coninginne dairmede te feesteren ende een tryumph mede te maicken, betaelt 30 st., de knechts vanden scepe vande selve vuyt ende in te dragen, betaelt 5 st. vz. 35 st.

Pektonnen op de markt en op de hoeken der straten ter eere der Koningin gebrand.

Item 19 Augusti, deur beveel vande heeren Scepenen ende sommige vanden dorden lith, hebben die rentm^ren^ gecoft zeeckere pecktonnen hier nae volgende, mette welcke der Ma. vander Coninginne, als sy namiddags binnen dese Stadt gecomen was, hebben des avonts opder merct ende op andere hoecken vanden straten, tot haerder Ma. eren, triumphelyck dair mede geviert gehadt, inden jersten van Lyntke vande Graaff gecoft 16 pektonnen, stuck 3½ st. enz. tezamen 73 stuks voor 10 gul. 17 st.

Komst van hare Majesteit te *'s Hertogenbosch* op den 19^en^ Augustus 1570.

Plegtigheden bij de

Item alsoo die Ma. vander Coninginne van *Spaengien*, des Keyserlycke Ma. dochter, binnen dese Stadt comen soude als voors. is, soo hebben die heeren Scepenen den rentm^ren^ belast, opten 18^e^ Augusti, doen haire Ma. tsanderen daechs binnen dese Stadt comen soude, te doen maken een

tabernakel van groen fluweel, om haer Ma. dair statelycken mede in te halen, mer overmits sy den tyt nyet en hadden, om tvoors. alsoo kustelycken te laten maken, hebben doen maken een tabernakel van groen armozyn, onder de welcke haire Ma. is rydende binnen dese Stadt, solempnelyck gebrocht geweest, welck gedragen is geweest van ses raitsheeren deser Stadt totten huyse van Wouteren Bouwens, lynewatier, alwair haire Ma. gelogeert was, alsoe gecoft tot Wouteren Bouwens, cremer, sesse ellen min een veerdeel florens groen armosyn, del 2 gul. 9 st., vz. 14 gul. 1 st. Item tot Bouwen Peymans, inden esel, voor 11 ellen min een veerdel florens armozyn, del als voor, vz. 26 gul. 6 st. 3 ort., noch vanden selven een pont ende een halff loot carmozy zyde, dair die fraengien aff gemaict syn ende 10 syde quispelen aende zelve tabernakel verbesinght, dloot 7 st., vz. 11 gul. 13½ st., noch negen loot twee ende een halff vierdeel loots groen nay zyde, dloot 6 st., vz. 2 gul. 17 st. 3½ ort., noch een loot groen koels zyde lint voor 5½ st., Aleyt Bernst, bagyn, van 16½ ellen franigien te wynen van rode zyde, del eenen st., vz. 14 st., Neesken dochter Lucas die graftmaker, van 12 quispelen vande zyde te maken, tstuck 3½ st., vz. 2 gul. 2 st., Geritke van Gerwen, opten cleynen bagynhoff van themelsel voors. te maken, 2 gul. 10 st., Rut Bolants, screynwercker, vanden raem dair themelsel op gespannen was ende stocken dairt mede gedraigen wairt, te maken, betaelt 2 gul. 5 st. Mr. Gerit die scilder, van de raem groen en die stocken root te scilderen, betaelt 18 st., Lambert Zuerincx, borduerwercker, van dat hy tvoors. stof heeft helpen coopen ende alle dingen dair toe behoorende voorts besorcht heeft, voor zy moyten betaelt 2 gul., vz. tezamen 65 gul. 13 st. 10 d.

Inhaling en ontvangst der Koningin.

Item Geerling Arentss, kersmaker, van 26 tortsen, ende Thomas van Turnhout, 24 tortsen, het stuck 10 st., Hans Vlam die maelder, van het hout groen te verwen, betaelt 37½ st. Welcke tortsen die heeren Scepenen, Geswooren, Raitsheeren ende Dekenen vande ambachten, voorde Ma. vander Coninginne, int inhalen gedragen hebben, beloopt alsoe tez 26 gul. 17½ st.

Item Katharyn van Middeler, van een maeltyt byden heeren Scepenen aldaer geteert opten 19 Augusti, ten eynde sy by malcanderen blyven souden, om gereet te wesen tegen de compste vander Coninginne, wesende 11 personen int getal, dairaf betaelt 2 gul. 4 st.

Item hebben voors. Heeren inder maeltyt voors. laten halen tot Arnts van Werden, acht qr wyns, den pot, chyns ende impost afgetoigen, tegen 3 st. 3 ort., vz. 30 st.

Item alsoo die heeren Scepenen metten hooffmr vander Coninginne, bevolen hadde Katharyn, vogelwyff, te coopen alderhande victualie van wiltbraet, tot behoeff der Coninginne, dwelck die voors. Katharyn, hair bekosticht heeft te coopen van alle wiltbraet, soo hasen, huynders, patrysen ende andere diergelycke victualie, ende want die Ma. vander Coninginne, subytelycke des anderen daechs is vertrocken geweest ende tselve nyet gebruyct en heeft

Vertrek der Koningin uit 's Hertogenbosch op den 20en Augustus.

Schadevergoedingen

aan hen, die wildbraad voor de tafel der Koningin kochten, dat door haar overhaast vertrek ongebruikt, voor rekening der opkoopers bleef.

gehadt, heeft die voors. Katharyn, tselve tot haeren grooten scade moeten houden, voor welcke schade die voors. Heeren, mits dyen tselve van heuren twegen ende van wegen den hooffm^{r} belast is geweest, hair toegeveucht hebben 16 gul.

Item Rombout Willemss, alsoo hem oyck belast is geweest vanden heeren Scepenen voors., opte coopen alle wiltbraet, dwelck hy buyten, met eenen perde, tot verscheydene plecken heeft gesocht ende opgecoft, tegen de Ma. compste ende tselve oyck nyet geoirbert, dair voir hem toegevuecht voir zynen scade 3 gul.

Door de Stad de twee eerste termijnen betaald van den 100sten penning op alle renten zoo erf-, los- als lijfrenten ten laste der Stad, om die later van de renthefers te korten.

Item alsoo die staten van *Brabant*, voor bamisse A° 1569, hadden dExcellentie vanden Hartoge van *Alva*, tot behoeff ons genadichs sHeere des Conincx, geconsenteert, den hondersten penninck van ruerende ende onruerende goedens, mitsgaders van alle renten, chynsen ende pachten, soo erff los ende lyff, die de staten, steden ende andere particuliere personen geldende ende heffende zyn, wair voor die selve steden sullen verscieten den hondersten penninck van alle heure erff loss ende lyffrenten, die welck sy den persoonen, soo buyten ende binnen heure steden, geldende syn, ende den selven persoonen, naevolgende die ordinantie byder Excellentie dair op gemaict, wederomme cortten aen heure betalinge, beloopende alsoo den hondersten penninck van allen den renten, soo erff, loss ende lyffrenten, die welcke dese Stadt jairlycx geldende is, naevolgende die calculatie dair aff gemaeckt, vander consignatie der selver renten, ende tselve alsoo gecalculeert, syn Excellencie vanden Hartoge overgesonden, beloopende alsoo die drie termynen van allen den voors. renten, te weetene: den jersten termyn verscheynende Kersmisse A° 1569, den tweeden termyn verschynende S^{t}. Jansmisse dair nae A° 1570, ende den dorde ende leste termyn te Korssemisse dair nae, beloopende tezamen dese drie termynen int geheel 3674 gul. 8 st. ort., wair op die rentm^{ren} betaelt hebben aen Jacoppen Bax, rentmeester, vande staten van *Brabant*, int quartier vanden *Bossche*, achtervolgende de ordinantie ende gebot ons Heeren des Conincx, opt stuck vanden collectatie vanden hondersten penninck gemaect ende geraempt, ende dat op affcortinge vanden jersten ende tweede termyn, vervalle Kersse A° 1569 ende Sint Jansse dair nae A° 1570, beloopende 2449 gul. 2 st. ort.

Getuigenverhooren in zake de oude schuts tegen de gemeente *Engelen*, in zake het proces over de visscherij aldaar.

Item Henric Canis, gecopicert tot behoeff deser Stadt, seeckere copien, extracten, met noch die getuigenissen van beyde syden vanden ouden Scutten ende die van *Engelen*, aengaende die visscheryen aldaer, beloopende 39 bladeren compres, vz. 39$^{1}/_{2}$ st.

De geheele uitgaven waren 46,881 gul. 15 st. 4 m^{t}.
" " ontvangsten " 48,220 " 16 " 11 d. 5 m^{t}.
Meer ontvangen als uitgegeven 1339 gul. 1 st. 34 m^{t}.

N°. 77. Rekening van St Remeys 1570 tot St. Remeys 1571.

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN ZOON GERARTS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en andere middelen mede als in vorige rekening.

Het totaal der ontvangsten was 49,365 gul. 6 st. 5 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gesteld, waarin geen bijzonderheden voorkomen, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 8 January, Lucas deser Stadt bode, van dat hy twee wagens met Spaenjairden van *Loon* naar *Loeffesteyn* geconvoyeert heeft.

Spaansch krijgsvolk met wagens van *Loon-opzand* naar *Loevestein* gebragt.

Item 7 February, Lucas deser Stadt boode, ten bevele vanden Overste, geleyt thien Spaensche soldaten op het slot van *Loeffesteyn.*

Tien Spaansche soldaten naar het slot *Loevestein* geleid.

Item den 12 Juny, Rombout Willemse, van dat hy, ten bevele der heeren Scepenen, met eenen perde, ons Ecrw. Heer den Biscop van dese Stadt geconvoyeert heeft tot *Bruessel* toe, aldair zyn Eerw. inden name vander Stadt reysden, om aen dExcellencie van Duc *dAlva* ende Don Frederico te suppliceren met meer andere geestelycke Heeren, ten eynde deser Stadt vanden swaren last vanden garnisoen ende andere exactien, ontlast soude mogen worden, daer omme gevaceert enz.

Z.Ew. de Bisschop van *'s Hertogenbosch*, reist namens die Stad naar *Brussel*, om aan den Hertog van *Alva* en aan Don Frederik, gesteund door meer andere geestelijke Heeren, te solliciteren, dat de Stad van het zware garnizoen en andere drukkende lasten bevrijd zou worden.

Voorts onderscheidene boden aan den Graaf van Megen te *Arnhem*, betrekkelijk de tollen.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionaris, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere der Stads saken en van die harer meijerij uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten enz.

Rutger Belarts.

Hendrik Adriaens.

M[r]. Jacob Donck, Secretaris.

Jonkheer Willem de Borchgrave, Pre[s]. Schepen.

Jonkheer Everart Berwouts.

M[r]. Roeloff Loeckemans, Pensionaris.

Wouter Scellens.

Jan Otten.

Mr. Hendrik Oliviers.
Roeloff Noppen.

Joncker Everart Berwouts naar *Antwerpen* aan den Graaf van Lodron gezonden, om teruggave te bekomen van aan hem door de Stad *'s Hertogenbosch* voor zijn volk geleende gelden.

Inden jersten Joncker Everardt Berwouts, versuympt gehadt heeft, den rentmeesteren overleverende zeeckere vacatien, die hy nae Paeschen Anno 1570 gedaen heeft, deur consent vanden drie leden te reysen nae *Antwerpen*, aenden Grave Jeronimo van Lodron, certyts Gouverueur binnen deser Stadt geweest synde, om aenden selven te solliciteren, te hebben restitutie vande somme van elff hondert ende twintich gul. eens, hem by deser Stadt geleent, ende heeft alsoo deur groote diligentie ende sollicitatie, vercregen thien hondert gul., waeromme hy gevaceert heeft negen dagen, sdaichs 2 gul., noch van wagenhuer reysende ende keerende, tsamen 2 gul. 17 st., alnoch gesconcken den cassier van mynen Heeren Scetz, Heer tot Grobbendonck, voor syn diligentie ende nerstich eyt 6 gul., die hy aenden Grave gedaen hadde, om de voors. penningen wederomme te gecrygen, de reste vande voors. sommen, beloopende hondert 20 gul. die onbetaelt waren gebleven, ende want tselve inde voorgaende rekening nyet en is gestelt geweest, stellen alhier tselve voor vuytgeven, beloopende 26 gul. 17 st.

Afgevaardigden van Stads wege gezonden naar de abdij van *Tongerlo*, om aldaar den nieuwen Bisschop van *'s Hertogenbosch*, Laurens Metsius, Deken van St. Gudule kerk te *Brussel*, te gaan begroeten.

Item betaelt den selven, de somme van 16 st., die hy in Maye Anno 1570, aen voyeragie voorden perden, dair mede die voors. Berwouts ende mr. Goyart Lombarts waeren gereden inde abdye van *Tongerloo*, omme onsen nyeuwen Eerw. Biscop Heer Laurentius Metsius, deken van Sinter Goedele kercke, (te *Brussel*) te saluteren ende den selven binnen der voors. abdye te convoyeren.

Verschil der Stad *'s Hertogenbosch*, met den tollenaar te *Veen*, over het heffen van tol.

Item ter ordinancie vanden heeren Scepenen zyn Rutger Belarts, Hanrick Adriaens ende mr. Jacop Donck, Secretaris, gereyst byden tollener van *Veen*, aengaende dongefundeertheyt int affnemen vanden toll van onse bourgeren deser Stadt, waerom elck gevaceert heeft twee dagen, sdaichs 36 st.

Commissie aan den Hertog van *Alva* en aan Don Frederik de Toledo te *Antwerpen*, om te verzoeken ontlasting van het Spaansche garnizoen en herstel in de vrijheid op de tollen.

Item 3a Septembris, ten bevele vanden drie leden deser Stadt, syn Joncker Willem die Borchgreeff, Voorscepen, Joncker Everardt Berwouts, Roeloff Lueckeman, Pensionaris, Wouter Scellens, Jan Otten ende Jan Geritssen, gereyst nae *Antwerpen*, aen dExcellencie van Don Frederico, duer middele van mynen Heer van Grobbendonck, Tresorier-Generael van zynder Ma., te handelen ende tracteren, ten eynde, dat die bourgers deser Stadt, zoude mogen ontlast worden vanden garnisoen vanden Spaenschen soldaten ende wederomme te mogen genyeten haere vryheyt vanden tollen achtervolgende het slot ende resolutie vanden drie leden deser Stadt, syn daer nae van *Antwerpen* tot *Bergen op zoom* gereyst, mitsdien Don Frederico aldaer gereyst was, om met synder Excellencie aldaer te negocieren ende handelen, omme te vinden eenige middelen, waer deur de voors. Stadt ontlast mochte worden. Syn daer nae opten 11en dach der voors. maent gereyst van *Bergen* nae *Bruessele*, die voors. Joncker Willem die Borchgreeff ende Roeloff Lueckeman, ter dachvairt van deser Stadt wegen, over mits de staten op

Dagvaart der staten te *Brussel*.

1571.

seecker peenen bescreven waeren, om niet malcanderen te communiceren, ruerende de middelen byden welcken men soude mogen vinden, die bede van 542,000 gul. siaers, voorden tyt van twee jaren, desen achtervolgende, soo is mynen Heer van Grobbendonck, nae dien die voors. staten van *Brabant*, metten anderen steden heur remonstrantien ende andere lasten oft swaricheden, hadden overgegeven der Excellentie vanden Hertoge, gecompareert by die voors. staten van *Brabant*, om die voors. staten, ende edelen ende gedeputeerde vande steden te veraccorderen, ruerende de voors. middelen, omme de voors. beede van 542,000 gul. siaers opgebracht te wordene. Duerende dese dachvairt, nae veele ende verscheyde communicatien, hebben die voors. Prelaten ende Edelen ten leste dair inne geaccordeert, voor soe veele in hen is, dat zyne Excellencie de penningen vande voors. beede sal mogen lichten, op de obligatien vande staten van *Brabant*, behoudelyck, dat zyne Excellencie het fret ende interest sal selver dragen, alsoo gevaceert by Willemen die Borchgreeff ende Roeloff Lueckeman totten 18[en] Decembris etc.

Beraadslaging op de middelen tot vinding van de bede van *f* 542,000. 's jaars, voor twee jaren.

Prelaten en Edelen accorderen den Hertog om die som voorloopig op obligatie ten laste van *Brabant* te ligten, behoudens dat de Hertog de kosten op de leening vallende en ook de renten van het kapitaal betaalde.

Item 11 Novembris, ter ordinancie vande heeren Scepenen, Everaert Berwouts, gereyst tot *Antwerpen*, aender Excellencie van Duc *d'Alva*, omme te solliciteren, dat de voors. Stadt mocht ontlast worden vanden swaeren garnisoen, ende voorts te ontschuldigen vande accusatie, die den sergent maior aende heeren Scepenen ende ingesetenen deser Stadt gedaen hadde, tgene onse Co. Ma. van *Spaengien*, aende voors. sergent gescreven hadde, dat hy den bourgers ende der Stadt grootelyck beschadichden, dwelck nochtans nyet waerachtich en was, dat yemant vande ingesetenen deser Stadt in *Spaengien* seynde, de Co. Ma. sulcx te kennen hadde gegeven, hoe wel hy tselve den heeren Scepenen oft eenige ingesetenen deser Stadt, dair inne was culperende, daer omme gevaceert totten 23[en] Decembris.

Jonker Everart Berwouts aan den Hertog van *Alva* gezonden, om ontlasting van het garnizoen en om bij den Hertog te overtuigen dat de Stad noch hare burgerij, den Sergeant-Majoor van het garnisoen bij den Koning-Hertog ter zake van schaden aan de stad en hare burgerij toegebragt, niet had aangeklaagd.

Item 15 January, ten beveele vanden drie leden, syn gereyst mynen Heeren den President Borchgreeff ende Roeloff Lueckeman, Pensionaris, nader Stadt van *Antwerpen*, om antwoordt te brengene van wegen deser Stadt, opt stuck vande geheyste beede van 542,000 gul. siaers, alle achtervolgende zeeckere dachvairt brieven onss Heeren des Coninex. Ende desen aengaende, zoe syn die gedeputeerde vande staten van *Brabant*, vergadert geweest opter Stadthuys van *Antwerpen*, hebbende aldaer mynen Heere den Tresorier, Heer van Grobbendonck, van wege dExcellentie versocht gehadt, dat die gedeputeerde vande vier hooftsteden, hen lasten ende opinien souden vercleeren opt stuck vande voors. obligatien. Ende nadien die voors. opinien ende lasten vande voors. steden, respective by gescrifte mynen Heere van Grobbendonck voors. overgegeven syn geweest, soo heeft hy daer aff terstont rapport gedaen aenden Hertoge, ende syne Excellentie daer op gedelibereert hebbende, heeft opten 27[en] dach van Januario, die Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vande steden, in syne camer doen vergaderen. Ende aldair deur monde vanden President, mynen Heer Tysenacken, geac-

Dagvaard der staten te *Antwerpen*. Beraadslaging over de gevraagde bede van *f* 542,000.—.

Vergadering der genoemde staten ten huize van den Hertog van *Alva*, te *Antwerpen*.

1571.

De Hertog aanvaard de toegestane leening van f 542,000. — ten laste der staten, vervangende die leden, welke hierin nog niet hadden toegestemd.

cepteert het consent vande Prelaten, Edelen ende vande steden van *Antwerpen*, *sHartogenbossche* ende *Bruesscle*, voor volcomen consent, vervangende die gebreeckelycke leden, versueckende voorts syne Excellentie, dat de Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vanden steden, dacte vande voors. obligatie soude maken ende deselve teeckenen. Ende nadien die Prelaten ende Edelen, metten Gedeputeerde vande steden, die acte geteeckent hadden, soe hebben die gedeputeerde deser Stad, seecker supplicatie aen synder Excellentie overgegeven van wege der selver Stadt, dat de bourgeren ende ingesetenen deser Stadt, zouden worden ontlast ende verlicht vanden swaeren garnisoen, daer mede die voors. Stadt meer dan vier jaeren belast hadde geweest. Ende oyck, dat die voors. bourgers, wederomme souden genyeten ende gebruycken haer vryheyt vande tollen, die sy in syne Ma. landen syn hebbende. Ende voor soo veele alst aengaet, die ontlastinge vanden soldaten, hebben dair inne de Hertoge ende Don Frederico swaericheyt gemaeckt, seggende dat men jerst binnen der voors. Stadt zouden moeten hebben een *sterckte oft een poorte vande selver Stadt*, aldair die soldaten vuyt en in souden moeten gaen, tot versekerheyt vander Stadt vanden *Bossche* ende vanden bourgers ende ingesetenen vande selver Stadt. Alsoo dat die gedeputeerde, desen aengaende van syne Excellentie nyet en hebben cunnen verwerven, hebbende daeromme, met alder diligentie vervolght ende gesolliciteert gehadt aenden Hertoge ende aender Financien, ten eynde, dat de bourgers wederomme mogen genyeten de vrydom vande thollen. Ende nae lange vervolg ende sollicitatie, hebben ten lesten vercregen, het woort vanden Hartoge, waermede syne Excellentie den bourgers ende ingesetenen der voors. Stadt, heeft wederom verleent de vryheyt vande thollen, op seeckere limitatien ende restrictien, ende hebben alsoo vercregen deur groote nersticheyt, de copie auctentyck ruerende den vrydom vande tollen, om die selve tot alle plecken ende plaetsen gepubliceert te wordene, alsoe daeromme gevaceert totten 23[en] February.

Verzoek aan den Hertog van *Alva*, om ontlasting van het zware garnizoen, waarmede de Stad *'s Hertogenbosch* sedert vier jaren was belast en om herstel in de vrijheid van de tollen.

De Hertog van *Alva* en Don Frederico de Toledo maken zwarigheid om in het 1ste verzoek toe te stemmen, voor en aleer de bezetting een kasteel of eene poort der Stad in bezit had.

De Hertog van *Alva* herstelt de burgerij van *'s Hertogenbosch*, onder zekere beperking, in het bezit der vrijheid van de tollen.

Item 26 February, ter ordinancie vanden drie leden, gereyst Joncker Everaert Berwouts, nae *Antwerpen*, omme aldair aenden Hartoge ende syne Excellentie te solliciteren, om te vercrygen Commissarissen binnen der Stadt vanden *Bossche*, om remedie te stellen, soo opt broot datmen den soldaten onder behoorlycken prys moet leveren, als andere doleantien ende misbruycken, die sy den ingesetenen ende der voors. Stadt syn aendoende, daeromme gevaceert totten 7[en] Mert.

Verzoek aan den Hertog van *Alva*, om Commissarissen tot regeling van de prijzen van het brood aan de bezetting te leveren, alsmede tot herstel van andere misbruiken door de bezetting, de burgerij en de Stad aangedaan.

Item 12 Mert, ten beveele als voor, syn Joncker Willem die Borchgreeff ende Roeloff Luckemans, gereyst nae *Bruessele*, om metten anderen gedeputeerden vande staten, te besoingeren op veele ende verscheyde saecken, om te vinden ende furneren de reste vande beede van 542,000 gul. siairs, waer aen jairlycx gebrack 242,000 gul., wair toe die voors. staten egheene middelen en hebben cunnen gevinden, omme tselve opte brengen, mits dyen die soldaten in eghecne lasten en willen contribueren. Hebbende

Dagvaard der staten te *Brussel*, tot vinding van middelen, om geheel te voorzien in de toegestane bede van f 542,000.—.

1571.

tussen middelen tyden, duerende de voors. dachvairt, in alder diligentie ende nersticheyt, gesolliciteert aen Don Frederico, omme, dat die bourgeren ende ingesetenen deser Stadt, ontlast zouden mogen worden vanden swaren garnisoen, dairomme gevaceert totten 12en April.

Nader verzoek om ontlasting van het garnizoen.

Item 24 Mert, ter ordinancie als voor, is Joncker Everaert Berwouts, gereyst nae *Bruessel*, in compaingy van Jan Mathyssen, den ouden ende den jongen, om den Hartoge van *Alva* zeere te bedancken, dat zyne Excellentie heeft gerestitueert den bourgeren deser Stadt, heure vryheyt vanden tollen, ende voirts te solliciteren, dat syne Excellentie gelieven woude, de voors. Stadt te ontlasten vanden garnisoen, oft ten minsten affnemen den grooten last van het servitie, dairomme gevaceert totten jersten Augusti.

Commissie aan den Hertog van *Alva*, om hem dank te zeggen voor het herstel in de vrijheid van tollen, en om op nieuw te verzoeken, ontlast te worden van het garnizoen of ten minste vrijstelling van servitiegelden.

Item 2a Mert, ter ordinancie vanden drie leden, zyn Joncker Goessen van Brecht, Joncker Hanrick van Eynhouts, Raetsheeren, Wouter Scellens ende Gerart Colen, Secretarissen, in commissie gereyst aenden Grave van Megen, om inden name vanden drie leden, aen synder Edelheyt te versuecken, dat hy dese Stadt bourgers peyselick ende vredelick soude laten passeren ende repasseren, voorby de tollen van *Oyen* ende *Dieden*, waer op syn genade den Commissarissen goet antwoort heeft gegeven, daer omme elck gevaceert 2 dagen.

Commissie aan den Graaf van Megen met het verzoek, om de burgers van *'s Hertogenbosch* zonder betaling van tolgeld voorbij de tollen van *Oijen* en *Dieden* te laten.

Item 17 Mert, ter ordinancie vande drie leden, is Gerart Colen, gereyst nae *Hollant*, omme te vervolgen ende te solliciteren, dat de publicatie aldaer soude wordden gedaen vanden placcaet, nopende de exemptie ende vrijheyt vanden thollen aldaer in *Hollant*, daeromme gevaceert 3 daegen.

Het plakaat houdende herstel en vrijheid van tollen in *Holland*, *Gelderland* en het graafschap *Zutphen*, ter afkondiging gezonden.

Item 26 Mert, ter ordinancie alsvoor, is Gerit Colen, Secretaris, te perde gereyst nader steden van *Gelrelant*, als te weten: *Arnhem*, *Nyemegen*, *Thyel*, *Boemel* ende ander plaetsen, omme aldaer te doen publiceren, het placcaet ons genedichsten Heeren des Conincx, nopende de exemptie ende vrydicheyt vande thollen inden lande van *Gelre* ende Graeffscappe van *Zutphen*, daerommen gevaceert totten 30en Merte.

Item 3a May, ter ordinancie vanden drie leden, is Henrick van Eynhouts in commissie gereyst tot *Bruessele*, om aldaer met Joncker Everart Berwouts ende Jannen Matyssen, te solliciteren, dat dese Stadt ontlast mochte worden vanden swaeren garnisoen ende van andere exactien ende travellen gelibereert mochten worden, daeromme gevaceert 31 dagen.

Verzoek om ontlasting van het zware garnizoen en om van andere geweldenarijen bevrijd te mogen worden.

Item 18 Juny, ten beveele alsvoor, zyn Joncheer Willem die Borchgreeff, Voorscepen ende Roeloff Luekemans, Pensionaris, gereyst nae *Antwerpen*, achtervolgende zeecker brieven onss Heeren des Conincx, om te delibereren metten anderen gedeputeerden vande staten van *Brabant*, in wat manieren men verpachten soude, dimposten gestelt opte nyeuwe specien. Ende voorts op seeckere beslotene brieven, byden Hartoge aende staten gesonden, ruerende de vryheyt vande imposten, byde staten den Hartoge aengegeven, ende mits der swaricheyt die syne Excellentie dair inne bevonde, soe is de

Dagvaard der staten te *Antwerpen*, om te beraadslagen over de wijze van verpachting der belasting op de vier spetien.

Besloten brieven van den Hertog aan de staten, betreffende de vrijstelling van imposten.

selve zaecke, mits der importancie voors., gereserveert geweest totter jersten vergaderinge dair nae, die byder voors. staten gehouden sullen worden dairomme byde voors. gedeputeerde gevaccert elck 14 dagen.

Dagvaard der staten te *Brussel.*
Beraadslaging over de middelen tot vinding van *f* 25,000 -, rest der te betalen bede van *f* 542,000.— voor welke som de Hertog de Staten wilde vervolgen.

Item 9 Augusti, ter ordinancie vande drie leden, is Joncker Willem die Borchgreeff, gereyst nae *Bruessele*, ende dat deur zeecker brieven vander Excellentie aen dese Stadt gesonden, ende is den 25 Augusti daer nae, mr. Roeloff Luekemans gevolght, achtervolgende de voors. brieven onss Heeren des Conincx, omme metten anderen gedeputeerden vande staten te communiceren, aengaende de somme van 25,000 gul. eens, als de reste vande beede van 542,000 gul. siaers, voor de welcke syne Excellentie, die voors. staten hadde willen executeren, die voors. staten gedelibereert hebbende opte voors. brieven, hebben zyne Excellentie by requeste, seecker remonstrancien overgegeven, ten eynde, dat dexecutie vanden voors. 10en ende 20en penning souden worden gesoorst, immers ter tyt toe, die staten van *Brabant*, in plaetsse vanden voors. imposten, zouden hebben geadviseert andere middelen, oft, dat syne Excellenite tot zynen laste zoude nemen, al tgene daer medo die bede van 542,000 gul. siaers belast is, beloopende meer dan 425,000 gul., soe metten renten, obligatien ende anderssins. Hebbende voorts syne Excellentie, den voors. staten overgegeven by gescrifte, zeecker antwoordt op de publicatie vanden 10en ende 20en penning, ende desen achtervolgende, soe heeft mynen Heere de Cancellier, den voors. staten van *Brabant* voorgehouden, het inhout vande voors. brieven ende versocht, dat de staten dair op souden maken haere opinien, wair op die voors. Prelaten ende Edelen haere opinien hebben gemaict, inder vuegen, dat die voors. Prelaten ende Edelen in haere opinien in diversiteyt syn geweest. Welcke opinien den Gedeputeerden vande vier hooftsteden zyn gecommuniceert geweest, omme dair van rapport te doene, dairomme gevaceeert totten 3en Octobris, maickende voir myn Heer van Oirl (de Borchgrave Heer van Oerle) enz.

De staten besluiten op de voors. brieven, den Hertog te verzoeken, om de heffing van den 10en en 20sten penning te schorsen, immers voor zoolang als de staten andere middelen zouden hebben aangewezen of wel dat de Hertog tot zijne lasten zoude nemen al hetgeen waarmede de bede van *f* 542,000.— bezwaard was, zoowel aan renten, obligatien als anderszins, bedragende meer als *f* 425,000.—
Antwoord des Hertogs op de publicatie van den 10en en 20en penning.

Kapittel 8.

Vereeringen van wijnen en gelagen.

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen werden gedaan aan:

Den Graaf van Oversteijn.

Don Roderigo de Toledo, Gouverneur der Spaansche bezetting.

Item ten voors. dage (22 December), ter ordinancie alsvoor, gesconcken Don Rodrigo de Toledo, Gouverneur vanden Spaenjairden binnen deser Stadt, twee amen wyns.

Afgevaardigden aan den Hertog van *Alva* uit de steden *Kampen, Deventer* en *Zwolle.*

Item 25 December, de gedeputeerden vande steden *Kampen*, *Deventer* ende *Zwolle*, alhier deur dese Stadt passeerende nader Excellentie van Duc *dAlva*, vier der Stadts stopen wyn.

Den 22 Maart en 19 April, den Commissaris Velasco, een aem wyn.

Idem 22 Maart, Don Rodrigo mr. de Campo, een aam wyn.

Den Heer van Groesbeeck.

Idem 23 November, Don Rodrigo m^{r}. Del Campo, een aam wyn.

Idem 28 Augusti, den Commissaris Velasco, een halff aam wyn.

Kapittel 12.

Uitgaven aan hout, planken en zagen van hout.

Uit eenige artikels van dit kapittel blijkt, dat door het hooge water en den storm, in den loop van dit rekening-jaar, vele bruggen en vonders waren weggespoeld en daar onder ook de lange brug te *Orthen*.

Bruggen en vonders, door het hoog water en den storm weggespoeld, hersteld.

Item ultima Septembris, Wynant Janss, Scrynwerker, gemaict een pilern met syn rolle aende kiste staende in S^{t}. Janskercke, betaelt 7 st.

Van een doerken int biercantoir, voor tbescutsel vanden aessemen vanden personen, alsdoen die peste begost te regueren.

Begin der pestziekte te *'s hertogenbosch*.

Kapittel 16.

Uitgaven aan werklieden.

Item Laureyns Claessen, reys ende balcken aende Vuchterpoort gevuert, betaelt 8 st., Teeuwen Marcelis, eenen dach geholpen aende voors. poorte, betaelt 7$^{1}/_{2}$ st., Cornelis Driessen, palen in helpen heyen ende erde met synder karre aengevuert, betaelt 3$^{1}/_{2}$ st. enz.

Digting van een doorbraak aan de Vuchterpoort.

Item 8 February, betaelt 25 personen, van dat zy dat ys vande heeckelen vanden Boom, met gewelt ende machten dair aff getogen hebben ende die heeckele met crachten opgewonden, elcken betaelt 1 st.

Het ijs van de hekel aan den Boom met geweld gebroken en die hekel opgetongen.

Item 11 February, Franck Jacops ende Claes op die Hoeff, met consent vande drie leden daer tegenwoordich synde, den dyck tot *Vucht* deurgesteken, tusschen Cruys ende Hamer, betaelt 3 st.

Den dijk te *Vucht*, tusschen het Kruis en den Hamer, op last van Stads-Regering, tot ontlasting van het hooge water, doorgestoken.

Item Ariaen Ariaens, van dat hy met synre karren aen het heilich cruys poort, die bourgers deur twater gevuert heeft, dair aff betaelt 12$^{1}/_{2}$ st.

Overstrooming der straten in de Stad.

Item Henrick Livens, van dat hy met zynder scuyten, ten tyde vanden hoogen water, de bourgers vande Vuchterpoorte tot aen die middelste poorte toe, gevuert heeft gehadt, ende dat zedert den 11^{en} February totten 16^{en} der zelver, sdaichs betaelt 4 st.

Item Jan, die Haerwesser, van dat hy zyn scuyt aen die Vuchterpoort geleent hadde, dair dat gat gescuert was, betaelt 4 st.

Item Scryver, karman, ende Michiel Driessen, elck 3 reysen, ende Jasper Janss ende drie anderen, hout, plancken ende slyck, met heurder karren in tgat, gescuert zynde aende Vuchterpoort, gevuert gehadt hebben, die reyse 1 st.

Digting van een doorbraak aan de Vuchterpoort.

Item Hanrick Luenissen, van dat hy zedert den 11^{en} dach February totten 16^{en} toe, met synder scuyten aende Hinthamerpoort, bourgeren ende Spaenjairden, vande poorte voors. tot aen het waeckhuysken, overgeset heeft, over mits die groote vanden water, sdaichs betaelt 4 st.

De wachten van de burgerij en de Spanjaards op karren door het water vervoerd, tijdens de straten van 11 tot 16 Februarij door het water overstroomd waren.

Kapittel 18.

Uitgaven aan vuur en licht in de wachten der soldaten.

Vuur en licht door de Stad aan de verschillende wachten geleverd.

Van 1° October 1570 tot 1° October 1571, werden wachten gehouden aan de Hinthamerpoort, buiten en binnen die poort, aan S^t^. Anthonispoort, aan de Vuchterpoort met drie wachten op de wallen, aan S^t^. Janspoort, aan den Boom, aan de Orthenpoort, binnen en buiten die poort, aan het Bushuis, bij den Bakkerstoren, aan de Hekelen, aan de Molensteeg, aan den Toren half gehangen, aan de Kruisbroedershekel en aan S^t^. Michielstoren.

Kapittels 19, 20 *en* 21.

Betaalde servitie-gelden.

Uitgaven aan servitie-gelden voor de Spaansche bezetting.

Aan den Prevoost van de Spaansche bezetting.

Item betaelt den Prevoost vanden Spaenjairden, vanden jersten October Anno 1570 totten lesten July Anno 1571, beloopende 10 maenden, ter maent voor hem 12 gul., vz. tsamen 120 gul.

Aan den Fourier-Majoor, op de belofte, dat hij het huisraad door Andries de Cock achtergelaten, *die om zijnent wil uit de stad geweken was*, tot schadeloosstelling van de stad zou leveren.

Idem van dat de Rentmeesters verschoten hebben voor servitie-gelden aan den Fourier-Majoor, welke aan de Stad beloofde, het huisraat van Andries de Cock, *die om zynen wil uit de Stad geweken was*, in handen der Rentmeesters te leveren, om hunne penningen daaruit te verhalen, 9 gul. ter maand van November 1570 tot en met 31 Augustus 1571, 90 gul.

Aan den Gouverneur der Spaansche bezetting.

Item betaelt den Gouverneur m^re^ Del Campo, tot verscheyden tyden twee hondert 91 dagen, voor zyne kaarssen, oli, zout ende smout, van 13 December 1570 tot en met 30 September 1571, 509 gul. 5 st.

Aan den Kapitein Don Francisco de Toledo.

Item ten bevele als voor, betaelt den Capiteyn Don Francisco de Toledo, syn servitium, hem ter maent byden drie leden toegevucht, te weeten vyff gulden ter maent, beginnende 15 January Anno 1570/71 totten 4^en^ September Anno 1571, makende 7 maanden ende 3 weken, beloopt in gelden tzamen 38 gul. 15 st.

Kapittel 22.

Uitgaven aan allerhande zaken.

Behalve de gewone in dit kapittel gebragte posten, worden daarin nog de volgende gevonden.

Tijding van het innemen van het slot *Loevestein*, door Herman de Ruijter en andere gebannen Boschenaren.

Item Jan van Berdonck, clerck inder scryffcamer, ten bevele vande heeren Scepenen gecopieert zeeckeren missyven, die de Drossaet van *Woudrichem* aen dese Stadt hadde gesonden, betaelt 10 st.

Item 13 December, Gerit Ariaens ende Hans Scippers, van dat zy ten bevele vande heeren Scepenen, met eenen brief, met eender scuiten aenden rait tot *Worchem* gevaren, om te vereysschen, oft die gebannen schellemen, dat huys van *Loeffesteyn* inne genomen hadden, overmits die fame alhier ginck.

Door de Spanjaarden worden 17 gevangenen van het slot *Loevestein* binnen deze Stad gebragt.

Item 28 December, als die Spaenjaerden 17 gevangenen binnen dese Stadt brochten vanden Castell van *Loeffesteyn*, alwair sy die selve op gevangen hadden, ende geleeght synde ten huyse Goessens van Hedel, als doen, ter ordinancie vanden Spaenjairden ende die heeren Scepenen, gecoft

van Hanrick inde Starre, een tonne biers, dair voor betaelt, chyns ende impost affgetogen, 36 st., van Rom inden Wan, 22 pont hollantsche keese min een loot, tpont tegens $1^1/_2$ st., noch 10 ponden boteren, tpont 2 st. ort., noch tot Peter die Becker, alias Stuymer, gehaelt voor $3^1/_2$ st. witte broot. tbruyn broot ende stroy dair zy op lagen, heeft den heiligen geest bezorcht. Item ten bevele vande heeren Scepenen, betaelt Hensken inden Roskam, van verteerde kosten, die de vier voerluyden met haere perden snachts aldair verteert hadden, die de voors. gevangen van *Heusden* binnen dese Stadt brachten, $6^1/_2$ gul., noch de selve van haire wagenhuer met twee perden, van *Heusden* alhier te brengen, te weten: Ariaen Geritsse, Thonis Janss, Corst Geritss ende Lenart Baltus, voerluyden, elck pert 9 st.

Aan Don Roderigo de Toledo zijne uitschotten aan posten en boden, welke hij den Hertog van *Alva* zond, om hem de gelegenheid van het kasteel van *Loevestein* mede te deelen, terug betaald.

Item 23 January, is byden drie leden geaccordeert, dat men den Gouvernenr Don Roderigo de Toledo, vnytrycken zal zyn gedebourseerde penningen, beloopende 27 daelders, stuck van 32 st. ende 8 st., die hy vercleert verscoten te hebben aen posten ende boden, om zyne Excellencie vanden Hartoge, die gelegentheyt vanden Casteel van *Loeffesteyn*, te adverteeren.

Verschil van de Regering met den Commissaris Velasco, over den prijs van het tarwebrood.

Proefbakkingen.

Item alsoo die Commissaris Vlasco, de heeren Scepenen dagelicx was oppresserende ende molesterende, ter causen vanden terwen broot, om den Spaenjairden dair inne genoch te doen, soo hebben die voors. heeren een nyeuwe proeve doen backen, dairtoe gecoft van Gerit Artssen, den 24 January drie sester terwen, de sester tegens 26 st., noch drie sester terwen, den sester 27 st., den geswooren meter bet. $1^1/_2$ st., den eenen sester gemalen opte rosmolen inden convente vanden Claren, den dienar dairaff betaelt 2 st., den selven gebacken inden convente vande Predicaren, den becker bet. 2 st., van gest. 2 ort. st., die andere twee sesters doen malen op een wyntmolen sonder molster, den molder betaelt $2^1/_2$ st. van backen ende voor brant 8 st., den dienaer van den viscoopers voor synen dienst betaelt 7 st. Die anderen drie sesters syn gemalen geweest byden Spaenjairden, ende de selve tot haeren gelieve doen backen aende Vismerct, op de visbrugge, alsoo verleeght by Monsr. Berwouts, aen brant etc.

De dijk te *Orthen* van Stadswege tegen het hooge water behouden.

Item 24 February, Ariaen Janssen, van vyff karren mesch van hem gecoft, dairmen den dyck tot *Orten*, by tyde vanden hoogen water mede gehouden heeft, dairaff betaelt $7^1/_2$ st.

Item Jan Peeters tot *Orten*, vanden dyck voors. te bewaeren, ende Hanrick Janssen, van zeeckeren mes opten dyck te vueren, tsamen 25 st.

Item van Margriet Hermans, tot *Orten*, gecoft vyff karren mesch, dair den voorn. dyck mede gehouden is ende den storm vanden water, 5 st.

Nadere proefbakking op verzoek van den Spaanschen Commissaris gedaan.

Item ultima February, ten beveele vanden heeren Scepenen, ende dat deur versueck vanden Spaenjairden wederom gebacken eene proeve, dairtoe gecoft by die keurmeesters, tot Hanrick Ariaens, screynwercker, twee sester terwen, den sester 27 st., van meten 3 st., van malen buyten die Orthenpoort, in presentie Jans van Hedel ende Gerit Colen, metten arbeyder die tselve opte moelen droech, 1 st., van veergelt 3 st., noch vanden sack vanden

meulen tot Jan Hose te dragen ende wederom van Jan Hose tot Wouter die Becker te dragen, inden witte Leers, om aldair te backen, betaelt $2^1/_2$ st., van backen 8 st., ende aldair verteert aen cost ende bier, byden heeren Scepenen dair present synde, 6 st. 3 ort.

Plakaten, waarbij de burgers van *'s Hertogenbosch* worden hersteld in de vrijheid op de tollen in *Brabant*, *Holland*, *Zeeland*, *Gelderland* en *Limburg*, welke vrijheid ter zake van de verledene troebelen waren geschorst. Beperkende bepaling aangaande de goederen die ter hoogste markt gezonden werden.

Item 13 Merte, ter ordinancie vande heeren Scepenen, te weeten: Campen, Loeff, Hedel ende Berwouts, betaelt Gielis vande Water, geswooren boode der Stadt van *Bruessele*, inden rade van *Brabant*, van dat hy die placcaten, dair mede die bourgeren ende ingesetenen van deser Stadt, wederom worden gestelt in hair vryheyt van allen die tollen van *Brabant*, *Hollant*, *Zeelant*, *Gelrelant* ende van *Lymborch*, die de Ma., deur oirsaecken vande troubelen, in surceancie gehouden hadden, vuytgenomen, dat die gelimiteert syn, aengaende die coopmanscap, die ter hoochster merct gevuert worden, by hem gedragen heeft, soo tot *Antwerpen*, binnen deser Stadt, (tot) *Grave*, int lant van *Cuyck*, *Helmont* ende elders, ende groote nersticheyt dair inne gedaen om gepubliceert te wordden, hem gesconcken $7^1/_2$ bourgoensche daelder, vz. 12 gul.

Maaltijd bij de afkondiging dier plakaten, ter feestelijke viering der herkregen vrijheden, gehouden.

Item 16 Mert, ter ordinancie vande heeren Scepenen, die welcke met mynen Heere den Schouteth ende den Heere van Erp, opter Gaffelen een maeltyt hebben geteert, ende dat deur blysscap, dat die ingesetenen heure vryheyt vanden tollen wederom waeren gerestitueert, ende waeren tsamen in getal mette heeren die dair over waeren als tselve gepubliceert wairt, 11 persoonen, betaelt voir die maeltyt aen Kathalyn op die Gaffele, 2 gul. 4 st., tot Cornelis Kemp gehaelt 14 potten wyns, impost ende chyns affgetogen, den pot $4^1/_2$ st. ort., vz. 3 gul. $6^1/_2$ st., vz. tsamen 5 gul. $10^1/_2$ st.

De Regering zend Joncker Everard Berwouts te post naar *Antwerpen*, om aan den Hertog van *Alva* te verzoeken naar *'s Hertogenbosch*, onpartijdige Commissarissen te zenden, om onderzoek te doen naar den grooten overlast en de kosten, die den ingezetenen door het garnizoen worden aangedaan en om voorziening tegen de onbillijke eischen van den Commissaris Velasco, die wilde dat de bakkers aan de soldaten $7^1/_2$ lood brood voor een stuiver zouden verkoopen.

Item Gerit Wynen, boode te perde, betaelt, ter ordinancie vande heeren Scepenen, van dat hy een pert gehuert hadde, om dair mede zeeckere missyve deser Stadt, tot *Antwerpen* te bestellen, ende overmits die drie leden van anderen advys waeren; hebben Joncker Everart Berwouts, te poste aldair gesonden, om aende Excellentie van Duc *dAlve* te solliciteren, omme binnen deser Stadt Commissarissen te seynden, neutrael synde, om informatie te nemen vanden grooten overlast ende coste deser Stadt, die den ingesetenen door tgarnisoen aengedaen worde, ende om te hebben provisie tegens de onbillicheyt, die den Commissaris Vlasco, voor syne soldaten der Stadt is aengevende, dat men den soldaten soude leveren voor eenen stuiver, $7^1/_2$ loot broots, wesende tot groote scade vanden beckers ende brootvercoopers, alsoo den voors. Gerit Wynen voor syn moyten ende perthuer toegevuecht 10 st.

De dijk te *Vucht*, op last der Regering van *'s Hertogenbosch*, tot lossing van het hooge water bij- en in de Stad, doorgestoken.

Item Joncker Everart voors., alnoch gerestitueert die oncosten, gedaen byden heeren Scepenen ende andere goede mannen vanden Dekenen, nadien sy den dyck, naemiddags, met advys vanden drie leden, tusschen het Cruys ende den Hamer tot *Vucht*, duer hadden laten steken, op dat dwater, dwelck nyet gelossen en cost, te min schade soude doen aende dycken ende het verlaet aende Pickepoort, dwelck affgeloopen soude hebben, 2 gul. 5 st.

1571.

Item 4a Juny, den fourier maior, deur beveel mre Del Campo, in presentie van sommige heeren Scepenen, gedaen 13 bourgoensche daelders, omme daer mede eenen post te seynden aen dExcellentie van Duc *dAlva*, ter saken vanden dootslach vanden Prevoost, vz. 20 gul. 16 st.

Boden aan den Hertog van *Alva* ter zake van den doodslag van den Prevoost.

Item 5a July, deur beveel vanden heeren Scepenen, gesconcken den Lutenant vanden Prevoost, van dat hy goede tydinge aenden Oversten gebrocht heeft, ter cause vanden broode, voorden beckers, vz. 2 gul.

De Regering ontvangt gunstige beschikking omtrent de zetting van het brood.

Item Alart de Custer, van dat zyn arbeyders ende dieners, op ende aff gedaen hebben metten craen, 66 last terwen ende roggen meel, deur beveel van Duc *dAlva*, nae *Mechelen* gesonden ende wederomme binnen deser Stadt comen, overmits synder Excellentie tselve nyet en behoeffde, van dlast betaelt 1 st., vz. vande 60 last 3 gul.

Het tarwe en roggemeel voor het leger van den Hertog van *Alva* naar *Mechelen* gezonden, te *'s Hertogenbosch* terug gebragt.

Item Dierick Janssen, maelder, van dat hy, ten beveele vande Spaenjairden, twee rondeelen zwart ende root geverwet heeft, die gestelt zyn geweest opter Stadt muer tegens die Scilderstraet over, dair die Spaenjairden met bussen nae scieten, noch vande kiste die in St. Janskercke staet, gruen ende root te verwen, metten devyse dairop staende, tez vz. 30 st.

De Spanjaarden schieten in de Stad met bussen naar de schijf.

Item Jan Otten, als Commissaris byden drie leden dair toe geordineert, om te oversien ende visiteren, de registeren ruerende het servitie vanden gelde, dat die bourgers ende ingesetenen deser Stadt, mette zoldaten nyet belast zynde, den anderen hennen medebourgeren dair mede beswairt zynde, met servitium moeten succurreren ende te hulpe comen, ten eynde, dat den last vanden bourgeren, die de soldaten binnen heur huysen hebben, te lichter soude wesen, dairvan hem sdaichs toegevuecht sesse stuivers, naevolgende der acte in date den 4 Novembris Anno 1569, alsoo betaelt den selven, vanden jersten May 1571 totten 10en dach September toe incluys, maken hondert 33 dagen, sdaichs als voor, vz. 39 gul. 18 st.

Bij de inkwartiering van militairen, het bestellen van soldaten in zoogenaamde pas santhuizen, ingevoerd.

Behalve deze nota's worden er in dit kapittel nog onderscheidene gevonden, betrekking hebbende op het garnizoen en den overlast door dat garnizoen, aan de regering en de burgerij veroorzaakt.

Volgen de betalingen van lijf- en erflosrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 42,715 gul. 4 st. 6 d.
〃 〃 ontvangsten 〃 49,365 〃 6 〃 5 〃
Meer ontvangen als uitgegeven 6650 gul. 1 st. 10 d. 5 mt.

N°. 78.

Rekening van St. Remeys 1571 tot St. Remeys 1572.

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN GERRITS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en andere middelen mede als in vorige rekening.

Het totaal der ontvangsten was 51,893 gul. 4 st. 1 ort. 7 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan bodenloon.

Brieven aan Schouten en gedeputeerden in de Meijerij, om met de notabelste uit de vier kwartieren naar *'s Hertogenbosch* te komen, ten einde met die Stad te beraadslagen over eene gevraagde groote belasting tot het maken van een Kasteel binnen *'s Hertogenbosch*.

Item ten selven dage (3 December), Ariaen Corthenger, gesonden met beslotene brieven aende Schouteten ende gedeputeerde van *Helvoirt*, *Haren*, *Oisterwyck*, *Beeck*, *Boxtel* ende andere dorpen, gevaceert 2 dagen, Goyart die boode, geweest int quartier van *Maeslant*, met beslotene brieven.

Item 12 December, Dierick van Gent, van dat hy, ten beveele der heeren Scepenen, met beslotenen brieven is gegaen tot *Eyndoven* aen Jan van den Berge, tot *Irsel* (*Eersel*), aenden Stadthouder van *Kemplant* ende tot *Gestel* after *Herlair* aen Joncker Jan Koenen, op Zerp (Zegenwerp), dairomme gevaceert, gaende ende comende vier dagen, Lucas deser Stadt boode, desgelycken gegaen met beslotene brieven int quartier van *Peelant*, ten eynde sy souden, met die notabelste van haeren quartier, binnen deser Stadt compareren den 11[en] Decembris, om zeecker groote contributie, waermede men binnen deser Stadt een *Fortresse* soude leggen, daer omme gevaceert 4 dagen.

De Regering van *'s Hertogenbosch* zend een boden aan den Boekdrukker Plattijn te *Antwerpen*, om de plakaten, ordonnantien en moderatien door den Hertog van *Alva* op den 10 [n] en 20[sten] penning uitgevaardigd, te halen.

Item Rombout Willemse, van dat hy, ten bevele der heeren Scepenen ende die Commissaris vander Stegen, metten Secretaris vanden Broeck tot *Antwerpen* is gereden, aenden drucker Plattyn, den 5[en] December, om te halen ende binnen dese Stadt te brengen, die placcaten, ordinancien ende moderatien, by dExcellentie van Duc *dAlva*, opten 10[en] ende 20[en] penninck gemaect.

De Sergeant-Majoor van het garnizoen der Stad *'s Hertogenbosch*, zend in aller haast een brief aan den Hertog van *Alva*, volgens het vermoeden der Regering, dier Stad betrekking hebbende op het innemen van den *Briel*, door de Watergeuzen.

Item ten voors. dage (3 April), ten bevele vande heeren Scepenen, overmits den Sergant Maior, nacmiddags terstont wilde hebben eenen post, die met alder diligentie soude ryden, met zeecker brieven aen dExcellentie vanden Hartoge, zoemen vermoeden dat dorsaecken was, dinnemen vander stedeken vanden *Briel*, ende want tselve te veele gecost soude hebben, heeft men vereyscht int Gulden Hooft, oft dair terstont eenige posten souden ryden, dwelck men alsoo bevonden heeft, dat Ariaen Aartss, die post ryden soude, ende want hy die brieven mede naem, ten bevele als voor, gesconcken 6 st.

Item 2ᵃ May, Ariaen Corthenger, van dat hy met beslotene brieven vanden heeren Scepenen, is gegaen aender Excellentie van Don Fernando de Toledo, Gouverneur-Generael, ende noch eenen aen deser Stadt Procureur Chairl vander Noot, ten eynde seeckere ordinancie soude worden gestelt opt broot ende vleesch, ende heeft wederomme antwoort aenden Commissaris vander Stadt ende den heeren Scepenen gebracht.

Brieven aan den Hertog van *Alva* en aan den Procureur Karel van der Noot om van den Hertog eene ordonnantie te verkrijgen op het verkoopen van brood en vleesch.

Item 14 Mey, Adam, deser Stadt boode, van dat hy ter ordinancie vande heeren Scepenen, is gegaen met beslotene brieven aende Scepenen, Geswooren, Kerckmeesters, Schouteten ende Secretarissen der dorpen van *Haren*, *Oisterwyck*, *Beeck*, *Hukelem*, *Berckel* ende *Udenkout*, ten eynde zy met zeecker wagenen, alhier den 15ᵉⁿ Mey des avonts soude wesen, elck op syn getal, om dat garnisoen vande Spaenjairden Del Tercio de Naples, te vueren nae *Breda*, des ander daechs.

Vertrek uit *'s Hertogenbosch* naar *Breda* van de Spaansche bezetting Del Tercio de Naples.

Item 24 Mey, Lucas Janssen, gesonden vanden heeren Scepenen, met brieven aenden Schouthet van *Kemplant* ende tot *Oisterwyck*, ende rontsomme aende naestliggende dorpen, omme vleesch binnen deser Stadt te brengen, tot behoeff vande Spaenjairden, Ariaen Corthenger, geweest tot *Vechel*, *Nistelroy*, *Berchem*, *Os*, *Nulant*, *Roesmalen* ende *Gestel*, ten eynde als voor.

Brieven aan de kwartierschouten van *Kempenland* en *Oisterwijk*, alsmede aan de naastliggende dorpen, om vleesch voor de Spaansche bezetting binnen *'s Hertogenbosch* te brengen.

Item 12 Juny, Dierick van Gent, ten bevele vande heeren Scepenen, met beslotene brieven gegaen aende Excellentie vanden Hartoge tot *Bruessele*, ten eynde, dat hem believen wilde, dat de Stadt het gescut dwelck die Greve van *Boschuy* (*Bossu*), Gouverneur van *Hollant*, vuyt deser Stadt begeerden te vueren, mocht behouden, ende heeft wederom besloten antwoirt gebracht.

De Stad *'s Hertogenbosch* verzoekt den Hertog van *Alva*, te beletten dat de Graaf van Bossu, Gouverneur van *Holland*, uit *'s Hertogenbosch* geschut naar *Holland* vervoere.

Item ten selven dage, Jan van Vuytwyck, ter ordinancie vande heeren Scepenen, ende dat deur versueck van mʳ. Del Campo, te perde gereden nae *Arnhem*, ende voorts soo verre, dat hy aldair vernemen soude, of die tydinge waarachtich was, dat *Deventer*, innegenomen soude wesen vanden Grave vanden Berge, gelyck alhier die tydinge comen was, ende dair aff meerder sekerheyt brengen soude, dwelck nyet waerachtich en was, daer omme gevaceert $3^1/_2$ dach.

Boden naar *Arnhem* en verder op den weg naar *Deventer* uitgezonden, om te vernemen of het waar was, dat die Stad door den Graaf van den Berg was ingenomen.
De bode brengt de tijding, dat het berigt valsch is.

Item 28 Juny, Adam, deser Stadt boode, van dat hy met beslotene brieven, ten bevele vande heeren Scepenen, is gegaen tot *Boemel*, den 27ᵉⁿ Juny, aenden Amptman, Scepenen ende Raidt aldaer, omme te vereysschen, hoe die saken tot *Gorichem* vergingen ende dair omtrent, gevaceert $1^1/_2$ dach, mits hy nae antwoordt most wachten.

Bode naar *Zalt-Boemel*, om aldaar te vernemen, hoe de zaken zich te *Gorinchem* en omstreken toedroegen.

Item ten selven dage, Lucas, deser Stadt bode, byden heeren Scepenen, gesonden met brieven tot *Graeff*, aenden Amptman aldaer, ende tot *Gennep*, omme te vernemen oft daer omtrent ennich volck lach, daer omme gevaceert 3 dagen.

Brieven aan den Ambtman te *Grave* en naar *Gennep*, om te vernemen, of daar eenig krijgsvolk was.

Item Jan van Vuytwyck, van dat hy smaendaechs snachts, wesende den lesten Juny, tusschen thien ende elff uren, doer beveel vanden heeren Scepenen, brieven tot *Heel* aenden Drossaet ende Spaenjairts gedragen heeft.

Een bode des nachts uitgezonden naar den Drossaard van *Hedel* en de Spanjaards aldaar gelegerd.

1572.

Een bode naar den Maaskant, om wagens te halen voor de Spanjaarden, die de Stad verlieten.

Item Rombout Willemsse, ten bevele vande heeren Scepenen geweest aenden *Maescant*, om wagens te gecrygen voorden Spaenjairden, die welcke vuyt deser Stadt vertrocken.

Plakaat aan de kwartieren van *Peelland* en *Oisterwijk*, om schanskorven tot versterking der Stad *'s Hertogenbosch* te maken.

Item Gerit Coenen, deur beveel vande heeren Scepenen, gegaen met seeckere placcaten in *Peellant*, ten eynde sy zoude maken zeeckere scanscorven, om dese Stadt daermede te stercken, Jan van Vuytwyck geweest int quartier van *Oisterwyck*, ten eynde als voor, dairomme elck gevaceert eenen dach ende eenen nacht.

De Rentmeester der Domeinen Cleerhagen vermeent het regt van voorschouw te hebben op Stads-rivieren en grachten. De Stad *'s Hertogenbosch* verzet zich daartegen.

Item Adam van Wassenborch, boode deser Stadt, van dat hy, ten bevele der heeren Scepenen, met twee beslotene brieven is gegaen tot *Bruessele*, den 14en July, den eenen aen dExcellentie vanden Hartoge ende den anderen aenden Pensionaris deser Stadt, vanden voortstel die den rentmeester Cleerhagen pretendeerde op deser Stadt rivieren ende graften, daerop hy een placcaet geimpetreert hadde, contrarie deser Stadt privilegien.

Een bode uitgezonden om te vernemen, hoe het met *Venlo* stond, dat belegerd was.

Item 16 July, Ariaen Corthenger, vuytgesonden, omme te vernemen aen sommige persoonen, hoe dat met die Stadt van *Venloo* was, overmits die belegen was.

De Spanjaarden vervoeren geschut van *'s Hertogenbosch* naar *Grave*.

Item 17 July, Gerit Coenen, ter ordinancie vanden heeren Scepenen, deur beveel van mr. Del Campo, geconvoyeert inder nacht zeecker Spaenjairden, die seecker gescut naeden *Graeff* vuerden.

Een bode naar onderscheidene dorpen en gehuchten in de omstreken van *'s Hertogenbosch*, om wagens aldaar voor de Spanjaarden te leveren.

Item 18 July, Adam de boode, met brieven geweest te *Orten*, *Dungen* ende *Roesmalen*, Lucas die boode geweest tot *Druenen*, ten eynde sy alhier binnen deser Stadt, zeeeker wagens souden bestellen, ten verzoeke vande Spanjaarden, (volgen nog andere ontbiedingen).

Brief van den Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, aan den Graaf van Bossu te *Utrecht*.

Item 23 July, Lucas, deser Stadt boode, van dat hy met beslotene brieven vanden Gouverneur, is gegaen aen myn heer van Bossu tot *Utrecht*, den 20en July ende en heeft geen antwoort gebracht, overmits quade tydinge van eenen boode, die syn brieven waeren genomen, maer heeft hem een recepisse mede gegeven, daeromme gevaceert 4 dagen.

Brief aan den Kapitein op het kasteel te *Utrecht*.

Item Dierick Rietmaker, van dat hy te vorens is gegaen, ten bevele van Don Gonsalo, met brieven tot *Utrecht*, aenden Capiteyn opt Casteel aldair liggende.

Een bode naar de *Langstraat* en naar het land van *Heusden*, om te vernemen of Kapitein Hoeck op last van den Heer van Boxtel, Gouverneur van *Dordrecht*, (zoo als men dien Heer noemde) een regiment voetknechten oprigtte.

Item prima Augusti, Willem Wyntkens, van dat hy ten bevele der heeren Scepenen, is gegaen inde *Langstrate* tot *Waelwyck*, *Huesden* ende dair omtrent, om zekerheyt te hebben oft die Heer van Boxtel, als Gouverneur van *Dordrecht*, soe men hen hiet oft noempde, doer Capiteyn Hoeck, zeker regiment voetknechten dede aennemen, gelyck hy dede, gevaceert 2 dagen.

Brieven van den Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, aan den Graaf van Bossu te *Utrecht* en aan den Kapitein op het kasteel aldaar.

Item 2a Augusti, Dierck Wynants, van dat hy ten bevele vande heeren Scepenen, mit brieven gescreven vanden Gouverneur, tot *Utrecht* heeft gedragen aenden Gouverneur van *Hollant*, myn heer van Bossu, ende aenden Capiteyn vanden Casteel aldair, ende is vuytgegaen den 29en July ende wederom gecomen met besloten antwoort aen Gouverneur Bracomont

den jersten Augusti, maken vier dagen, ende overmits hy *syn lyff avontuerden*, sdaichs betaelt 15 st.

Een spion in het leger van den Prins van *Oranje* gezonden, om de sterkte van dat leger te kennen en te vernemen waarheen het toog.

Item ter ordinancie vande heeren Scepenen, betaelt eenen boode die inden leger vanden Prins geweest heeft gehadt, omme te vernemen syn heerkracht die hy by hem hadde, wair hy thooft henen hadde, betaelt 4 gul.

Brief aan den Schout van *Helmond*, om van hem te vernemen, of *Venlo* aan den Prins van *Oranje* was overgegeven.

Item ten bevele vande heeren voors., gesonden Jenny Alaprande, met brieven aenden Schouteth van *Helmont*, omme te vereysschen oft *Venloo* ten besten was gegeven vanden Prins van *Oraingien*, gevaceert $1^1/_2$ dach.

Brieven aan *Orthen*, *Rosmalen*, *Berlicum* en *den Dungen*, dat de huislieden hun graan binnen de Stad te brengen, zij zouden door de Spanjaarden niet meer worden aangehouden.

Item Jacop Potters, alias Rouken, ten bevele vande heeren Scepenen gegaen met brieven tot *Orten*, *Roesmalen*, *Berlicom* ende *Dungen*, ten eynde die huysluydens hair cooren met haer wagens binnen deser Stadt souden brengen, want zy nyet meer vande Spaenjairden gearresteert en soude worden.

Een ander spion in het leger van den Prins van *Oranje* gezonden.

Item 16 Augusti, ten bevele vande heeren Scepenen ende deur acte dair aff zynde, betaelt eenen, die inden leger vanden Prins heeft geweest, 8 gul.

Brieven van Don Gaspar Gomez, Gouverneur der Stad *Grave*.

Item Ariaen Corthenger, van dat hy ten bevele der heeren Scepenen, met een packet brieven, den dorden dach Augusti, inden nacht is gegaen tot *Grave*, aen Don Gaspar Gomez, Gouverneur tot *Grave*, ende heeft wederom besloten antwoort gebracht aenden Gouverneur Bracomont.

Brief aan den Stadhouder van het kwartier van *Maasland* te *Oss*, om graan naar *'s Hertogenbosch* te zenden en om karren, ten einde daarmede, tot versterking der Stad, het vuilnis en den baggergrond uit de binnen Diezen gekomen, op Stads-vestingwerken en de wallen te brengen.

Item Lucas, deser Stadt boode, van dat hy, ten bevele der heeren Scepenen, met brieven is gegaen tot *Os*, aenden Stadthouder des Schouteth van *Maeslant*, ten eynde hy aldair soude bevelen, coren binnen deser Stadt te brengen ende karren te seynden, om dese Stadt dair mede te fortificeren.

Item ten dage voors. (6 Augustus), Peeter Gielissen inde Waterstraet, dienaer van Clement, inde Gapert, met brieven vande heeren Scepenen, gesonden tot *Roy*, aenden Schoutet van *Peelant*, ten eynde hy alhier zoude zeynden 25 karren, om die erde die vuyter Diesen gegraven was, opter Stadt wal te vueren.

Gelijke aanschrijvingen aan de kwartieren van *Peelland*, *Kempenland* en *Oisterwijk*.

Een andere boden bragt den last over om koorn binnen de Stad te brengen.

Aan de kwartieren van *Kempenland* en *Oisterwijk* werden eveneens boden gezonden, met last om karren te zenden en de huislieden te bevelen hunne granen binnen *'s Hertogenbosch* te brengen.

Brief aan de Schout van het kwartier *Oisterwijk* en aan andere dorpen, om wagens te *'s Hertogenbosch* voor de uittrekkende Spanjaarden te leveren.

Item 7 Augusti, Dries Andriessen, van dat hy, ten bevele als voor, met brieven is gegaen aenden Schouteth van *Oisterwyck*, ten eynde hy alhier op een vrydach avont soude bestellen 25 wagens, tot behoeff vanden Spaenjairden, om dairmede vuyt te trecken.

Voor het uittrekken der Spanjaarden werden van vele andere dorpen almede wagens ontboden.

Boden naar het land van *Cuijk*, om te *Oeffelt* en *Beugen* te vernemen of aldaar eenig paardenvolk van

Item 16 Augusti, Adam die boode, van dat hy ten bevele vande heeren Scepenen, is geweest enz., den selven alnoch gesonden int lant van *Cuyck* tot *Ophel* ende *Beugel* (*Oeffelt* en *Beugen*), omme aldair te veryeschen of

1572.

de Geuzen gekomen was.

dair eenige perden gecomen waeren vande Geusen, dairomme gevaceert 3 dagen.

Brieven aan de vier kwartierschouten, om karren binnen *'s Hertogenbosch* te zenden, ten einde de aarde van de straten dier Stad te vervoeren.

Item 19 Augusti, Lucas, deser Stadt boode, met beslotene brieven geweest tot *Roesmalen*, opte *Dungen* ende tot *Gestel*, aenden Schoutet van *Maeslant*, ende tot *Roy*, aenden Schoutet van *Peelant*, ten eynde sy binnen deser Stadt karren souden bestellen, omme die erde vande straten te vueren.

Item 22 Augusti, Gerrit Janssen van Oirschot, van dat hy, ten bevele vanden Gouverneur, met beslotene brieven is gegaen aenden Stadthelder vanden Schoutet, tot *Ersel*, ten eynde zy binnen dese Stadt karren souden bestellen, als voor (omme die erde vande straten te vueren).

Adam van Wassenborch, met brieven vande heeren Scepenen, geweest tot *Orten*, *Cromvoirt*, *Helvoirt* ende *Oisterwyck*, aende Schouteten aldair, ten eynde als voer.

Brieven aan *Waalwijk*, *Loonopzand*, *Tilburg*, *Hilvarenbeek*, *Oisterwijk*, *Helvoirt* en *Boxtel*, om navolgende een gegeven plakaat, het koren gedorsschen of ongedorsschen binnen *'s Hertogenbosch* te leveren.

Den selven noch gesonden met beslotene brieven tot *Waelwyck*, *Loon*, *Tilborch*, *Beeck*, *Oisterwyck*, *Helvoirt* ende de tot *Boxtel*, opten 20en Augusti, ten eynde zy, nagaende den placcate, tcoren, twaer gedorst oft ongedorst, binnen deser Stadt souden brengen.

Gelijke bevelen aan *Eindhoven*, *Bergeijk*, *Oerle*, *Oirschot*, *Gestel* achter *Herlair*, *Rosmalen*, *Geffen*, *Heesch*, *Heeswijk*, *Schijndel* en *Berlicum*.

Dergelijke brieven zond de Regering van *'s Hertogenbosch* ook aan de volgende steden en dorpen, te weten: *Eindhoven*, *Bergeijk*, *Oerle*, *Oirschot*, *Gestel* achter *Herlair*, *Rosmalen*, *Geffen*, *Oss*, *Heesch*, *Heeswijk*, *Schijndel* en *Berlicum*.

Nadere aanschrijvingen aan de vier kwartieren der Meijerij, om karren te zenden tot het vervoeren der aarden uit de binnen Diezen gekomen, van de straten naar Stads wallen.

Item 21 Augusti, Ariaen voors., met beslotene brieven gesonden aenden Schouteth van *Maeslant*, gevaceert eenen dach, Adam die boode, met beslotene brieven geweest aenden Schouteth van *Peelant*, Lucas, deser Stadt boode, gesonden aenden Schoutet van *Oisterwyck* ende *Kemplant*, met beslotene brieven, ten eynde zy zeeckeren quantiteyt van karren binnen deser Stadt zouden scicken, om die erde gecomen synde vuyt deser Stadt stroomen, mede wech te karren (naar Stads vestingwallen).

Spion in het leger van den Prins van *Oranje* gezonden.

Item ten selven dage (27 Augustus), betaelt eenen boode, die inden leger vanden Prins (van *Oranje*) heeft geweest, ten bevele vanden Gouverneur ende de heeren Scepenen deser Stadt, ten bevele der voors. heeren betaelt 12 gul.

Bevel aan onderscheidene dorpen, om wagens binnen *'s Hertogenbosch* te zenden, tot overbrenging van levensmiddelen in het leger van den Hertog van Holstein.

Item 17 September, Lucas, deser Stadt boode, van dat hy met brieven, ten bevele vande heeren Scepenen, is gegaen aende Scepenen van *Helvoirt*, *Haren* ende *Oisterwyck*, ten eynde sy met wagenen binnen deser Stadt comen soude, omme victualie inden leger vanden Hartoch van *Holsteyn* te vueren.

Met dergelijke brieven werden ook boden uitgezonden aan *Waalwijk*, *Drunen*, *Nieuwkuik*, *Vlijmen*, *Orthen*, *Boxtel* en *Oirschot*.

Brief aan Schout en Schepenen van *Eindhoven*, om levensmiddelen naar *St. Oedenrode* te zenden, waar de Hertog van Holstein voornemens was zijn leger op te slaan.

Item den selven (Goyart der Stads boode), den 14en September met beslotene brieven tot *Eyndoven*, aenden Schout ende Scepenen aldair, ten eynde sy victualie tot *Roy* (*St. Oedenrode*) zouden brengen, dair die Hartoch van *Holsteyn* meynde te comen.

1572.

Item Aloff van Berlicom, vande *Grueff* binnen deser Stadt brieven gebracht aende Stadt, dat die ruyters vanden Hartoch voors., deur den *Bosch* nyet en souden passeren, contrarie is nochtans gesciet, ten bevele vande heeren Scepenen betaelt 30 st.

De Hertog van Holstein trekt met zijn leger door *'s Hertogenbosch*, hoezeer geschreven was, dat hij om die Stad zou trekken.

Item Gerit Wyntkens, ten bevele vande heeren Scepenen, gereden met eenen perde, om te convoyeren den Hertoch van *Holst* met zynen volck, ende overmits sy brieven hadden gecregen, dat sy blyven liggen soude, dair omme mair gevaceert 1 dach.

De Hertog ontvangt bevel, om met zijn volk te blijven, waar hij was.

Item Jan voors. (van Uitwijk), betaelt den 2en September, van dat hy gereden is nae *Rethi*, om te vereysschen wair den Princen leger thooft henen hadden, ende tot *Standonck* eenen dach stil gelegen, ende den 26en wederom gecomen.

Spionnen in het leger van den Prins van *Oranje* gezonden.

Item Lucas de boode, gesonden den 25en September nae *Oisterwyck*, *Tilborch*, *Beeck* ende *Oirschot*, om te vernemen wair die Prins het hooft henen hadde, alsoo gevaceert mit gaen ende stilliggen 2½ dach.

Item 27 September, deur beveel vande heeren Scepenen, gesonden Sr. Guilliam Angelo, Secretaris vanden Gouverneur Wylerval, met beslotene brieven vande Stadt ende seeckere brieven vanden Gouverneur, om te reysen inden leger vanden Ducq *dAlva*, ten eynde hy aen syn Excellentie soude solliciteren, dat de ruyteren vanden Hartoge van *Holst*, soude vertrecken vuyter meyeryen deser Stadt, hem toegevuecht byde heeren Scepenen 51 gul. 4 st.

Sr. Guilliam Angelo, Secretaris van den Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch*, met brieven dier Stad en van den Gouverneur in het leger aan den Hertog van *Alva* gezonden, om te verzoeken, dat de Holsteiners de Meijerij van *'s Hertogenbosch* zouden verlaten.

Item ultima Septembris, Goyart, deser Stadt boode, van dat hy ten bevele der heeren Scepenen is gegaen tot *Eyndoven* ende van daer tot *Buedel* om te verhooren, wair die Prins van *Orangien* thooft henen hadde, dairomme vuytgeweest gaende ende kerende, drie dagen.

Spion naar *Eindhoven* en *Budel*, om te vernemen, waarheen de Prins van *Oranje* met zijn leger trok.

Item Ariaen Corthenger, van dat hy ten bevele als voor, is gegaen tot *Oirschot*, *Oirle*, *Steensel*, *Bergheyck* ende over *Eyndoven* te rugge gecomen, ten eynde als boven, daerom gevaceert 3 dagen.

Een ander spion naar *Oirschot*, *Oerle*, *Steensel*, *Bergeijk* en over *Eindhoven* terug, om van den togt des Prinsen leger narigten in te winnen.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionaris, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ter Staten van Brabant of in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Joncker Everart Berwouts.

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Goijard Lombarts.

Inden jersten 8a Augusti, ten beveele vande drie leden, is Joncker Everaert Berwouts, in commissie gereyst nae *Bruessele*, omme te solliciteren aenden Hartoge van *Alva*, Gouverneur-Generael, dat dese Stadt vanden swaren garnisoen mocht ontlast worden, ende dat de bourgeren, de voors.

De Regering van *'s Hertogenbosch* verzoekt aan den Hertog van *Alva*, om ontlast te worden van het zware garnizoen en vergunning dat de

1572.

dat de burgers die Stad voor den Koning-Hertog, zelve zouden mogen bewaren.

Stadt selver mochten bewaeren tot behoeff vande Co. Ma., oft ten minsten, dat aff gedaen mochten worden die groote servitien, die den bourgeren den soldaten mosten vuytreycken, daeromme gevaceert totten 9en November.

Dagvaard der staten van *Brabant* te *Brussel.*

Afgevaardigden der Stad *'s Hertogenbosch* en hare Meijerij, bij Don Frederico de Toledo, om het voorstel tot het opwerpen van een kasteel in die Stad te aanhooren.

Item 13 November, ter ordinancie vanden Heeren, is Joncker Everaert Berwouts, gereyst nae *Bruessele*, omme te bewaeren die dachvairt byde staten van *Brabant*, als oyck mede te compareren voor Don Frederico (de Toledo), neffens de gedeputeerde vanden platten lande, omme te aenhooren die propositie aengaende dmaken vanden Casteel, dair omme gevaceert totten 15en February.

Antwoord op dat voorstel.

Dagvaard der staten van *Brabant* te *Brussel.*

Item ter ordinancie als voor, is Joncker Everaert Berwouts, gereyst opten 20en February nae *Bruessele*, om aldair te dragen die antwoorden vande opinien vander Casteel oft forteresse, diemen binnen deser Stadt leggen soude; als oyck, om te bewaeren die dachvairt byde staten van *Brabant*, daeromme gevaceert totten 5en April.

Dagvaard der staten voornd. te *Brussel.*

Omtrent de opinie der Prelaten en Edelen, aangaande de middelen tot opbrenging der bede van 542,000 gul. en andere lasten.

Beraadslagingen hieraangaande.

Item 7 December, is mr. Roeloff Luekeman alleen gereyst nae *Bruessele*, omme antwoort te brengen, achtervolgende zeecker dachvairt brieven ons Heeren des Coninex, op de opinien der Prelaten ende Edelen, aengaende de middelen, byde welcke men soude opbrengen de beede van 542,000 gul. sjaers, ende ander lasten vander staten van *Brabant*. Nadyen die voors. Prelaten van *Brabant*, tot verscheyden tyden opt voors. versueck gedelibereert hebben gehadt, zoe hebben de selve Prelaten opten 17en der voors. maent haer opinien vercleert gehadt, hen in effecte conformerende mette opinien vande Edelen, behoudelyck dat die steden haere geheele quote inde bede van 210,000 gul. siaers zouden betalen, wair aff rapport gedaen wesende byden Cancellier aen syn Excellentie, hebben die voors. Prelaten dair nyet mede mogen gestaen, mair heeft zynder Excellentie syne autoriteyt geinterponeert, byder selver acte verclerende, datmen die voors. beede van 210,000 gul. sjairs, terstont souden vuytseynden, om dairmede betaelt te worden, die renten vercoft ter saken vande beede van 542,000 gul. sjairs ende ander renten, ten laste vande staten (van *Brabant*), dairomme gevaceert totten 30sten der voors. maent.

De Hertog van *Alva* verlangt, dat de bede van 210,000 gul. terstond zoude worden goedgekeurd, om daarmede de renten, verkocht op de bede van 542,000 gul. ten laste der staten van *Brabant*, te voldoen.

Dagvaard der staten te *Brussel*, om te beraadslagen op den tax van de bede van 210,000 gul en op de door den Hertog van *Alva* toegestane verhooging tot de som van 24,000 gul.

Item 19 January, is de voors. Roeloff Luekemans, wederomme alleene gereyst nae *Bruessele*, omme metten anderen gedeputeerden vande staten van *Brabant*, te besoingneren opten tax vander voors. beede van 210,000 gul. siairs, ende insgelycx op de augmentatie vande selver beede, nae dien syne Excellentie by zeecker acte gepermitteert ende toegelaten heeft, datmen die voors beede sal mogen hoogen totter somme van 24,000 gul. siairs, hebben die voors. gedeputeerde veele ende verscheyden doleantien ende requesten, zynder Excellentie gepresenteert, omme dairop versien te worden, ende principalyck op de requeste aengaende den 10en ende 20en penninck. Alsoo dat die staten van *Brabant*, waeren geresolveert Commissarissen te seynden aen syne Ma. in *Spaengien*, ten eynde tlant van *Brabant* zoude worden ontlast vande voorn. 10en ende 20en penninck, ende dat zyne

Verzoekschriften aan den Hertog, om voorziening in de bezwaren en voornamelijk op het adres van den 10en en 20en penning.

Besluit der staten, om Commissarissen aan den Koning in *Spanje* te zenden, tot

Ma. haer soude laten dienen by andere generaele middelen, den lande niet soo schadelycken. Ende mits dyen die recollecteurs vanden 100[en] penninck, dair die Stadt vanden *Bossche* op geset was, beloopende 9000 gul. eens, heeft die voors. Roeloff Lueckemans, dien aengaende gecommuniceert metten anderen gedeputeerden, ten eynde tselve soude worden geredresseert. Insgelycx, overmits dese Stadt den staten van *Brabant*, schuldich is vande beeden meer als 26,000 gul. eens, ende dat der selver Stadt, nyet mogelyck en is de voors. somme gereet ende promptelyck te betalen, overmits den grooten last vanden Spaenschen garnisoen, hebben dien aengaende metten Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden, verscheyden communicatien gehadt, ten eynde de voors. Stadt de voors. tachterheyt van 26,000 gul. eens, zouden mogen betalen in renten tegens den penninck 16, dwelck die voors. Prelaten ende Edelen hebben gepermitteert ende toegelaten, behoudelyck, dat die vier hooftsteden den staten van *Brabant*, dair aff zouden geven brieven van gelooften in behoorlycke formen, dairomme gevaceert totten 18[en] February.

het verzoeken om te worden ontlast van den 10[en] en 20en penning en door andere generale middelen niet zoo schadelijk voor den lande, de beden te doen heffen.

Verzoek van de Stad *'s Hertogenbosch*, om redres in de zetting van den 100sten penning, ten laste dier Stad.

Verzoek van die Stad, om haren achterstand in de bede ten bedrage van 26,000 gul., welke zij niet betalen kon, om de groote lasten, die het Spaansche garnizoen veroorzaakte, te mogen betalen in renten tegen den penning 16, dat door Prelaten en Edelen wordt toegestaan, behoudens dat de gelof ten door de vier hoofdsteden van *Brabant* af te geven, den staten zouden worden overgegeven.

Item 27 Mert, is Roeloff Luekemans, Pensionaris voors, wederomme gereyst, ter ordinancie als voor, nae *Bruessele*, omme van dair mit Joncker Everaert Berwouts, nae *Leuven* te reysen, om den Scepenen aldair te presenteren, zeecker proces vanden Schouteth vanden *Bosch*, tegens Rombouden van Kessel, byden heeren Scepenen der selver Stadt, gewesen aende heeren Scepenen tot *Loeven*, als hen hooft, ende dat nae vermogen der previlegien deser Stadt. Mair want die voors. Berwouts, te *Bruessele* most blyven, om zeecker affairen der voors. Stadt vanden *Bossche* aengaende. Soe eest, dat m[r]. Henrick Loots, advocaet der selver Stadt, metten voors. Luekemans is gereyst nae *Loeven*, om tproces te leveren in handen vanden voors. Scepenen van *Loeven*. Hebbende oyck mede genomen het proces, dwelck dese Stadt is sustinerende tegens die van *Lier*, aengaende die weeck en jairmerckten; hebben daerenboven die voors. m[r]. Roeloff ende m[r]. Henrick Loots, gecommuniceert metten principaelsten Doctoren van *Loeven*, ten eynde zy tvoors. proces souden oversien ende visiteren, ende dair inne tsamen maecken zeker advys ende consultatien, tot voirdeele deser Stadt ende contrarie die van *Lier*, dairomme gevaceert tot 10 April.

Proces van den Hoogschout tegen Rombout van Kessel, aan Schepenen van *Leuven*, als het hoofd over de Schepenbank van *'s Hertogenbosch*, overgeleverd.

Proces tusschen de Stad *'s Hertogenbosch* en de Stad *Lier*, aangaande de week- en jaarmarkten.

Item 27 April, is m[r]. Roeloff Luekeman, Pensionaris, gereyst metten gedeputeerden vande ambachten vande viscoopers, vleeshouwers ende beckers, om der Excellentie vanden Hartoge, van wegen de voors. ambachten, seeckere remonstrancien te doene, ende haere clachten te kennen te geven, alsoo, dat die voors. ambachten syne Excellentie hebben gepresenteert zeecker requeste, ten eynde dat byde selve versien ende geremedieert zoude worden, opte *groote fortse*, *overdaet* ende *gewalt*, die de soldaten den voors. beckers, vleeshouwers ende viscoopers, dagelycx syn aendoende int vercoopen vanden brooden, vlees ende visch; op welcke requeste die voors. gedeputeerden, van synder Excellentie noch van Don Frederico, en hebben konnen appostil gecrygen, dan mondelinge, dat men tselve soude

Afgevaardigden uit de gilden der vischkoopers, vleeschhouwers en bakkers, om aan den Hertog van *Alva* een adres te overhandigen, houdende klagten tegen het geweld, dat de soldaten van het garnizoen die ambachten in het verkoopen aandeden, met verzoek om daarin te voorzien.

De Hertog, noch Don Frederico de Toledo willen daarop schriftelijk antwoord geven.

Mondeling wordt de Commissie beloofd, dat daarin zal voorzien worden.

1572.
Proces met de Stad *Lier.*

remedieren. Binnen middelen tyde, soo heeft m[r]. Roeloff, Pensionaris, vervolcht het proces, dwelck dese Stadt heeft tegens die van *Lier.*

Hoofdvonnis door Schepenen van *Leuven* in zake den Hoogschout van *'s Hertogenbosch* tegen Rombout van Kessel.

Item den 28[en] dach van Junio, is die voors. Roeloff Luekemans, ter ordinancie vande heeren Scepenen deser Stadt, gereyst nae *Bruessele*, omme voorts te reysen nae *Loeven*, ende aldair te halen ende mede te brengen, zeecker hootvonnisse byden Wethouders der voors. Stadt van *Loeven*, gemaect, naer vuytwyzen zeecker previlegien dair aff zynde, nopende tvoors. proces vanden Schouteth tegen Rombouden van Kessel, dwelck byde Scepenen gewesen was geweest aenden Wethouders van *Loeven*, daer en boven heeft die voors. Roeloff Luekemans doen extenderen, zeecker appointement inden rade van *Brabant* gegeven, tussschen den voors. Schoutet ende der voors. Stadt vanden *Bossche*, als dat die voors. Stadt van *Loeven*, het immediate hooft is der voors. Stadt vanden *Bossche*, achtervolgende zeecker previlegien der selver Stadt, dien aengaende verleent, ende oyck volgende dacte possessoir van wegen der Stadt van *Loeven*, inden raide van *Brabant*, tot dien eynde tegens den voors. Schoutet vanden *Bossche* geexhibeert, aengesien die voors. Schoutet heeft willen sustineren, dien van *sHartogenbossche* egheen ander hooft te hebbene dan den Raidt van *Brabant*, dairomme gevaceert totten 6[en] dach Julio.

Appointement in den raad van *Brabant*, waarbij de Hoogschout in het ongelijk gesteld wordt, ter zake zijner bewering, dat *'s Hertogenbosch* in regten geen ander hoofd of hooger beroep had, dan den Raad van *Brabant.*

Dagvaard der staten van *Brabant* te *Brussel.*

Voorstel van den Kanselier, dat de staten van *Brabant*, het aandeel van *Brabant* in de bede van 542,000 gul., verschijnende den 13 Augustus 1573, zouden toestemmen.

Daarenboven, dat die staten met de generale staten van de *Nederlanden* zouden inwilligen 2,000,000 in het jaar, tot onderhoud van den staat en van het land, op zulke generale middelen als de generale staten van de landen zouden goedvinden, voor welke inwilliging de Hertog van *Alva*, namens den Koning-Hertog, zou afzien van den 10[en] en 20[en] penning.

Beraadslagingen hieraangaande.

Prelaten en Edelen accorderen, staan het gevraagde aandeel toe, onder voorwaarde daarbij bepaald, die nogtans niet worden aangenomen, omdat de Kanselier vooraf verlangde dat voor het toekomende, generale middelen voor de heffing van 2,000,000 's jaars zouden worden geraamd.

Item 9[en] July, achtervolgende zeecker dachvairt brieven ons Heeren des Coninex, syn m[r]. Roeloff Luekemans ende Goyarden Lombarts, gereyst nae *Bruessele*, omme te aenhooren tgene de staten van *Brabant*, van wege synder Ma. souden proponeren. Ende desen naegaende, zoo heeft myn Heer den Cancellier, die staten des selffs lants doen vergaderen opter Stadthuys van *Bruessele*, den 13[en] dach van Julio ende den selven aldair gedaen seecker propositie, in effecte inhoudende, dat sy heure quote souden accorderen beloopende 542,000 gul. eens, ende dat voor het jaer, dat vervallen ende verschynen zoude den 13[en] Augusti Anno 1572. Ende dat dair en boven de selve staten mitten anderen zouden accorderen, die somme van twee milioenen siairs, tot onderhout vanden staet vanden lande, met alsulcke generaele middelen opte brengen, als de voors. generaele staten met malcanderen sullen advyseren ende ramen. Dies zoo, soude zynder Excellentie van wegen zynder Ma. tevreden wesen, den 10[en] ende 20[en] penninck te aboleren ende geheel aff ende te nyet te doen. Op welcke propositie die Prelaten ende Edelen van *Brabant* gedelibereert hebben, ende nae vele ende verscheyden vergaderingen, hebben die selve Prelaten ende Edelen van *Brabant*, inde geheyste quote geaccordeert, opde seeckere conditien inde selve opinie geinsereert, welcke opinie syne Excellentie nyet en heeft willen accepteren, ten wair jerst byden voorn. staten, voorden toecomenden tyt generaele middelen geadvyseert ende geraemt worden vande twee millioenen siairs, achtervolgende de presentatie by synder Excellencie gedaen, wair op synder Excellentie de voors. staten vanden landen heeft doen vergaderen opt Hoff, opten 21[en] Augusti, ende den selven doen een propositie byden President

Tysenacken, inhoudende dabolitie vanden 10en ende 20en penninck, behoudelyck, de staten, elck respective, heur quote souden accorderen ende dair en boven accorderen voorden toecomenden tyt, twee millioenen siairs, totter notelicheyt vanden landen. Wairop die voors. staten, somtyds ten Hove, somptyts op het Stadthuys vergadert zyn geweest, om met malcanderen te advyseren opte voors. propositie, alsoo, dat de voors. staten seeckere generaele middelen hebben geproponeert, ende dair nae, die gedeputeerden van *Vlaenderen*, *Henegouwe* ende sommige anderen, hebben oyck die Commissarissen, van wegen synder Excellentie geordineert, om metten voors. generaele staten te handelen ende negocieren, seecker middelen den voors. staten geproponeert ende by gescrifte overgegeven, tot furnissement vande twee millioenen siairs, opde welcke die voors. staten hebben gecommuniceert ende versocht rapport te doene aen hen leden, dair omme gevaceert totten 9en September.

Dagvaard der generale staten van alle des Koning-Hertogs Nederlanden te *Brussel*.

Voorstel tot intrekking der heffing van den 10en en 20en penning, onder bepaling, dat de staten ieder voor hun aandeel in den toekomenden tijd jaarlijks 2,000,000 zouden opbrengen.

Beraadslagingen deswegens.

Item voor het dictum vanden vonnisse gegeven, in den rade van *Brabant*, tusschen die Scepenen ende Raidt der Stadt *sHartogenbossche* supplianten, ende met hen, die Bourgemeesteren ende Scepenen, respective der steden van *Loeven* ende *Antwerpen* ende die Schoutet Stapelair ende Regeerderen der Stadt van *Liere*, opponenten, betaelt 21 st.

Vonnis tusschen de Stad *'s Hertogenbosch* en die van *Lier*, ter zake van de week- en jaarmarkten te *'s Hertogenbosch* gehouden wordende, door den Raad van *Brabant* uitgesproken.

Item Peeter van Nyeuwenhoff, voor tscryven van diversche supplicatien, als aengaende tstuck vanden graven, nopende den tollenair tot *Tiel*, om buspoeder tot *Antwerpen* te hebben ende meer andere zaken, betaelt 28 st.

Verzoekschriften, in verschillende zaken.

Item, alsoo het crygsvolk vanden Prince van *Oraingien*, van *Loeven* gecomen was omtrent *Bruessele*, omme de selve Stadt, soo die fame ginck, te belegeren. Zoo is die voors. Roeloff Luekeman, te perde gereyst met eenen boode oyck te perde synde, nae die Stadt van *Aelst* in *Vlaenderen*, om voorts deur *Dermonde* nae *Antwerpen* te reysen, ende onderwegen wesende, heeft die voors. Luekeman tydinge geregen, dat *Dermonde* innegenomen soude wesen, heeft alsoo moeten reysen nae *Grymbergen* ende van doer het *Ruysbroeck* nae *Antwerpen*, alsoo vanden huere vande twee perden, betaelt 7 gul. 18 st.

De Prins van *Oranje* komt met zijn krijgsvolk van *Leuven* bij *Brussel*, met het plan zoo als het gerucht liep, om die Stad te belegeren.

Dermonde ingenomen.

Item, alsoo van wege deser Stadt, sekere brieven ende missyven, met eenen boode te perde, gesonden hadden geweest aen der Excellentie vanden Hartoge van *Alva*, met synen geheelen leger gelogeert synde omtrent *Mechelen*, ter plaetse genoempt tot *Muysen*, ende dat, aengaende de groote vuytteringe, rovinge ende spoliatien byden ruyteren ende knechten des Hertogen van Holsten, ten platten lande ende anderssins gedaen. Soe eest, dat Roeloff Luekeman, Pensionaris, ter ordinancie vanden drie leden deser Stadt, opten 7en dach van October Anno 1572, heeft moyten reysen ende eenen wagen alleen nemen op *Antwerpen*, om voorts antwoordt te solliciteren aen synder voors. Excellentie opte voors. brieven ende missyven. Ende comende tot *Antwerpen*, heeft aldair vernomen, dat de Hartoge voors. synen wech genomen hadde nae het quartier van *Loeven*, mair mits dat de passagien van *Antwerpen* op *Mechelen*, overmits het innemen der selver

Brieven aan den Hertog van *Alva*, met zijn leger bij *Mechelen* zijnde, waarbij de Regering van *'s Hertogenbosch* hem bekend maakt met de groote uitteringen, rooverijen en geweldenarijen, die door de ruiterij en de voetknechten van den Hertog van Holstein ten platten lande en elders in de Meijerij werden gepleegd.

De Pensionaris naar den Hertog gezonden, om antwoord op die brieven te bekomen, is het leger opgebroken en naar het kwartier van *Leuven* getrokken, en van daar naar *Maastricht*.

De Pensionaris moet naar *'s Hertogenbosch* terugkeeren, vermits de wegen onveilig waren en de rebellen op hunnen weg al de bruggen achter zich hadden afgebroken.

Stadt, alnoch nyet open noch veylich en waeren, soe heeft die voors. Luekemans, tot *Antwerpen* genomen twee huerperden ende dairmede gereyst nae die Stadt van *Lier*, ende aldair comende heeft verstaen, dat den Hertoge hadde genomen die passagie nae *Maestricht*, ende overmits binnen oft buyten der Stadt van *Liere*, egheen wagens en waeren te gecrygen, ende dat de passagien nyet veylich, noch open en waeren, want de rebellen, de bruggen rontsomme after haer aff geworpen hadden, alsoe dat m[r]. Roeloff Luekemans, geoirsaect was wederom te comen gelyck hy dede, daeromme gevaceert totten 12[en] der selver maent.

Kapittel 8

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Uitgaven aan wijnen en gelagen.

Wijnen werden vereerd onder meer anderen, aan:

Den Graaf van Megen.
M[r]. Nicolaas van der Stegen.
Den Commissaris Velasco.
Den jongen Graaf van Megen.
Don Roderigo de Toledo.
Den Prelaat van Postel.
Don Gonsalo de Bracemonte.
Den Vorst, Hertog Adolf van Holstein.
Heer Adriaan van Wijlerval, Gouverneur der Stad.
Den Cancellier van den Hertog van Holstein.
Den Commissaris Andries van Anderlecht.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

Brand in de Gaffel, met het felle stoken door de Spanjaards, veroorzaakt.

Item Ariaen Peeters, soorsteenveger, vanden soorsteen inde camer opte Gaffele te reynigen, om den brant te scouwen, als opten 2 October begonst hadde te branden, deur den grooten brant die de Spaenjairden aldair verstoocten.

De kelder onder het huis van den Commissaris Velasco, des nachts opengebroken, om zoo in huis te komen en het door hem voor de Stad ontvangen geld te stelen.

Item 3[a] January, alsoo den kelder vanden huyse vanden Commissaris Vlascho, inden nacht opgebroken was, ende die stylen ende deuren ontwee gebroken waren, meynende binnen synen huyse te geraeken, overmits hy dat gelt vander overicheyt ontfangen hadde ende der Stadt tsanderen daechs wederomme over te tellen, hem gestolen soude hebben, willende dairomme tselve vande Stadt gemaect hebben, hebben tselve laten maken aen Peeter Luenis, tymerman, dairaff betaelt etc.

Feest ter gelegenheid der geboorte van een Prins van *Spanje*.

Item Daniel Janssen c. s. enz., ende die pecktonnen opten sondach helpen stellen, om te vieren doer geboorte vanden Jongen Prins in *Spaengien* geboren.

Item Henrick Meussen, 6 dagen metten sondach enz. den tymerluyden het gereetscap helpen maecken, om die pecktonnen optesetten, noch vanden hoop inde Peperstraet op te schieten, omdat de processie dairneffens most passeren.

Kapittel 20.

Ander vuytgeven van penningen, ter cause van bewaren vander poorten, navolgende talot vanden drie leden, dair toe vander clercken vuyter scryff-cameren geordineert, om alle vreemdelinge binnen dese Stadt comende, te ondervragen van wair sy comen, oft sy binnen deser Stadt ofte dair doer passeren wilden, omme den gheenen binnen deser Stadt blyvende, den Sergent alle avonden over te brengen, wair van hen luyden sdaichs elck is toegevuecht vyff stuivers.

Die klerken waren aan de poorten van den 22 Mei tot aan het einde van het doen dezer rekening.

Kapittel 21.

Uitgaven van penningen, ter sake van het reinigen van de Dieze onder de gemeente-bruggen der Stad, vermits de burgers den stroom voor zoo verre hunne erven strekten, gedwongen waren te reinigen en dien stroom te vegen.

De Stad reinigt de Diezestroom onder de gemeente-bruggen, terwijl de burgers, ieder voor zooverre hunne erven strekte, gehouden waren te reinigen en vegen.

Gemeente-bruggen.

Als gemeente-bruggen worden daarbij opgenoemd:

De brug in de Volrestraat.
De Boertsche brug.
De brug in St. Jorisstraat.
De brug achter het oude Raadhuis.
De brug achter de Tolbrug.
De brug achter den Hont.
Het Lombarts bruggetje.
De Molenbrug.
De tweede brug in de Tolbrugstraat.
De brug bij den Uilenborg.
De brug bij den Nobel.
De brug aan het einde van 't Bruerenstraatje.
De brug op de Schapenmarkt.
De brug achter de Tolbrug bij de Pluim.
De Geerlincxse brug.
De brug in de Schilderstraat.
De Swengelbrug.
De brug op den Papenhulst.
De Judasbrug.
De Lombartsche brug.
De brug in de Mortel.

Verder werden door de Stad nog een aantal graafwerken aan de Dieze stroomen verrigt, op die plaatsen waar geen geërfden daartoe te verpligten waren, alle de daaruit komende aarde werd naar de wallen gevoerd en gebruikt tot gedeeltelijke vulling der torens in de vestingmuren.

De torens in de vestingmuren gedeeltelijk met aarde gevuld.

Deze werken begonnen den 29 Junij 1572 en eindigden den 30 September van dat jaar.

Kapittel 22.

Uitgaven voor servitiegelden aan den Meester Del Campo, voor zijne kaarsen, olie, smout en zout, per dag 35 st.

De betalingen werden gedaan aan Don Roderigo de Toledo, van 1° October 1571 tot 17 Mei 1572 en aan den mre Del Campo Don Gonzalo de Bracemonte, van 18 Mei 1572 tot 10 Augustus daaraanvolgende.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone daarop gebragte posten, worden daarin nog de volgende gevonden.

Te *'s Hertogenbosch* werd processie gehouden en vreugdevuren gebrand, op de tijding dat Don Juan van Oostenrijk, met de Venetianen op de Turken, den zeeslag bij *Lepanto* had gewonnen.

Item, alsoo Don Jan d'Austrice, deur Godts hulpe ende bystant, metten Venetianen, groote victorie hadde gecregen op zee tegen den grooten Turck, alsoo, dat men deur dien, ten bevele vanden drie leden, opten 18en dach November, jerst metter processie omme gegaen synde, omme Godt almechtich dair aff te dancken ende dair nae des avonts met zeeckere pecktonnen in teeken van blysschap, getriompheert ende gevuert hebben, alsoe geooft dese naebescreven pectonnen, inden jersten van Joost Cornelissen, 4 pecktonnen tstuck $2^1/_2$ st. etc.

In het geheel werden 65 pektonnen van onderscheidene personen aangekocht, welke op de markt gebragt en verbrand werden.

Brief van den Hertog van Alva, houdende kennisgeving, dat de zeeslag bij *Lepanto*, door Don Juan van Oostenrijk, op de Turken was gewonnen.

Item 19 November, duer beveel vanden heeren Scepenen, Gielis vande Water, bode tot *Bruessel*, van dat hy zeeckere brieven vander Excellentie vanden Hartoge, aenden drie leden deser Stadt gebracht heeft, inhoudende die victorie van Don Jan d'Austria, die hy gehadt ende geobtineert heeft tegens die ongelovige Turcken als voors. is, gesconcken 35 st.

Graauw papier bij het vuren met het geschut gebruikt.

Item Lenart Joosten, cremer, van grau pappier dat die soldaten aldair hebben gehaelt ende int groot gescut gevult, doemen vuerden, betaelt $2^1/_2$ st.

De Stad betaalt aan de bakkers het verlies dat zij hadden geleden bij het verkoopen van brood aan de Spaansche soldaten.

Item ter ordinancie vanden heeren Scepenen deser Stadt, betaelt Geritden Daniels, Herman Anthonisse, Gerit Diercxse ende Dierick Janssen, beckeren, naevolgende duytsprake byden Commissarissen byden drie leden dair toe gecommitteert, alsulcke verlos van haeren witten broot, als sy geleden hebben int vercoopen aende Spaensche zoldaten, vanden jersten October aff totten 13en December dair nae, te weeten Gerit Daniels 96 gul. 1 st. Herman Anthonisse 121 gul. 11 st., Gerit Diericxs 90 gul. $10^1/_2$ st. ende Dierick Janssen 112 gul.

Een mast om de piktonnen op te zetten ter viering van de victorie verbrand.

Item van Dierck Tyssen, gecoft eenen mast, dair men die pecktonnen opsetten most, als men vierden voor het Stadthuys, betaelt 20 st.

Processie en festiviteiten bij de geboorte van een zoon des Konings van *Spanje*, genaamd Don Fernando.

Item, alsoo Godt almechtich belieft gehadt heeft, onsen genadigen Heere den Coninck, doer syn Princesse te verleenen eenen jongen Soone, wesende onsen nyeuwen Prince genoempt Don Fernando, wair deur men binnen deser Stadt processie heeft gegaen, omme den Heer hier boven dair aff te

bedancken, ende des avonts ten bevele vande drie leden, geviert opten 13 January, dairtoe gecoft van enz. (Volgen de aangekochte en de verbrande pektonnen.)

Item overmits die Spaenjairden, den heeren Scepenen zeer travilleerden aengaende den terwen broot, overmits zy veel gewichs wilde hebben voor luttelgelts, ende het dorde lith dair inne hem qualick woude te verstaen geven, hebben gecommitteert mr. Goyarden Loeff ende Gerit Colen, omme metten Sergent vanden Oversten een nyeuwe proeve te backen, dair toe sy gecoft hebben drie sester terwe, den sester 34 st., noch twee sesteren, den sester 36 st. Mair want die twee sesters nyet en syn verbacken, mair byde weechmeesters wederom vercoft ende stellen tselve nyet voor vuytgeven. Vande vyff sesters vuyten scepen te dragen tot inde wagen, ende van dair tot Jan Hose, 1 st. 10 d., vanden selven te meten 1 st., den karman van die opter wyntmolen te vueren ende tot des beckers huys 2 st., aen bier totten beckers gedroncken 6 st., den becker voor synen arbeyt, rys, gest ende saut, met zynen dienair 11 st. 3 ort.

De Spanjaarden voor weinig geld veel gewigt aan brood willende hebben en de Regering zeer bemoeijelijkende, bevelen Schepenen eene nieuwe proefbakking voor Commissarissen en den Sergeant-Majoor van het garnizoen te doen plaats hebben.

Item ten selven dage (17 Mei), zyn de heeren Scepenen metten rentmren ende die foriers opter Gaffelen byden anderen gebleven, mits dyen incomen soude den Gouverneur vanden Spaenjairden genoempt Bracamonte, met 8 vendelen Spaenjairden, omme die bourgers metten soldaten in alles behulpich te wesen, ende aldair verteert enz.

Don Gonzalo de Bracemonte, Gouverneur der Spaansche bezetting, met 8 vaandels Spanjaarden binnen deze Stad gekomen.

Item Jan Claessen van Vechel, geswooren lantmeter, van dat hy den Muntel gemeten ende in vier campen gedeylt heeft, groot tsamen $18^1/_2$ mergen ende een hont, vanden mergen 3 stuivers.

De Muntel opgemeten, in vier kampen verdeeld en geveild.

Item omme den Muntel te doen veylen tot *Orten*, *Engelen*, *Berlicom* ende *Dungen*, betaelt 3 st.

Item 22 Juny, de Stadt ende haere drie leden vergadert zynde, om eene ordinantie te ramen, hoemen gevuegelyks deser Stadt Diese rontsomme soude vuytgraven, hebben daartoe geordineert zeeckere Commissarissen, als: Arent van Campen, mr. Zeger Adriaenss, Geswoorens, Joncker Goesen van Brecht, Raitsman, Frans Zomans, Matheus die Keteler ende Henrick van Stryp, Dekens, Peeter de Cort, Secretaris ende die twee rentmren, die welcke ten voorn. dage, nae middage, compareerde byden anderen, omme zeeckere ordinantie dairop te ramen, gelyck zy gedaen hebben ende in sriptis den drie leden overgegeven ende hen voorgehouden, waer inne die drie leden hen hebben tevreden gehouden ende tzelve gelaudeert enz.

Ordonnantie op de algemeene uitgraving der rivier de Dieze, opgemaakt en goedgekeurd.

Item stellen die voors. rentmeesteren alhier voor vuytgeven, alsulcke drie duysent hondert ende 18 daelders, wair onder syn twee duysent 75 daelders van 31 st., ende een duysent 43 daelders van 32 st., alsy deur beveel vanden drie leden ende de heeren Scepenen, Don Roderigo de Toledo, Gouverneur vanden Spaenjairden binnen deser Stadt gelegen hebbende, geleent hebben gehadt, soo aenden voors. Gouverneur als aen heure Capiteyns, Vendregers ende Sergenten tot behoeff van heure soldaten,

Leening aan de Spaansche bezetting, onder bevel van den Gouverneur Don Roderigo de Toledo, door de Stad *'s Hertogenbosch* gedaan.

blyckende byder obligatien dair aff zynde, beloopende tsamen in Carolus gul. 4885 gul. 1 st.

Plakaat houdende bevel om levensmiddelen in het leger te brengen.
Plakaat houdende verbod om gemeenschap te houden, noch handel te drijven met die van *Henegouwen* en *Mechelen*.

Item Ghysbert vander Velde, clerck inde scryffcamer, van dat hy 9 mael gecopieert heeft, het placcaet ons Heeren des Conincx, omme die victualie inden leger te moeten brengen ende het placcaet aengaende dat men met die van Bergen in *Henegou*, noch met die van *Mechelen* nyet en soude communiceren ofte eenich handel doen, groot tsamen 41 bladen, tblat 3 ort.

Vijf vaandels Duitsche soldaten van het regiment van den Graaf van Oversteijn, komen te *'s Hertogenbosch* in bezetting.

Item alsoo Marcelis Hermans q. s., als gecommitteert totten forieren, den 7en Augusti, inden nacht, die billetten mosten maken voor tDuytsche garnisoen, dat hier binnen, des anderen daechs quam, te weeten: vyff vendelen vanden regimente vanden Grave van Oversteyn, hebben alsdoen metten clercken, die aldaer den geheelen nacht mosten scryven, verteert in bier ende kost, tsamen 2 gul. 5 st. ort.

Leening aan de Spaansche bezetting, onder bevel van den Gouverneur de Bracemonte.

Item stellen die voorn. rentmeesteren alhier voor vuytgeven, alsulcke penningen, als zy den Gouverneur (de) Brakemonte geleent hebben gehadt, van prima July totten 2en Augusti toe, beloopende drie duysent daelders van 31 st. tstuck, maect ende beloopt in Carolus gul. 4650 gul.

De Gouverneur de Wijlerval met zijnen raad, wordt met eene schuit naar het Hoofd gevaren, om onderzoek aan de Hekel te doen, uit welke een ijzeren spijl gebroken was, waardoor een man gevoegelijk kon passeren.

Item 20 Augusti, ten bevele vanden Gouverneur, betaelt eenen scuytenair, dairmede den Gouverneur Wylerval met zynen rait, mede buyten deser Stadt opt hooft aldair, is gevaren, alwaer een yseren spyle vuyter hekelen vuytgenomen was, daermen gevuechlyck deur soude komen, om dat te besien, betaelt $1^1/_2$ st., noch die wachte, omme den Oversten tselve te adverteren, betaelt 2 st. aen bier.

Don Gonzalo de Brackemonte vertrekt naar het leger.

Item ter ordinancie vanden heeren Scepenen, betaelt Jan van Vuytwyck, van sesse huerperden, daermede Don Gonsalo de Bracomonte, den 10en Augusti naeden leger is gereden enz.

Wapens van *'s Hertogenbosch* naar het leger voor *Zalt-Boemel* gebragt.

Item ter ordinancie vanden drie leden, betaelt Wouter Bouwens, cremer, alsulcke reste van 20 gul. als hem competerende was, van vyftich ponden buspoeders, byden Sergent aldair doen halen, doen sy vuyttrocken nae *Boemel*, om het geweer te convoyeren, betaelt 20 gul.

Kristalwerk en Frankfortscheromers, den Gouverneur de Wijlerval vereerd.

Item ter ordinancie vanden heeren Seepenen, gecoft van Henrick Janssen, glaesvercooper, twee cristelynen schalen, twee cristelynen bekers ende vier Franckvoortsche romers, tot behoeff vanden Gouverneur Wylerval, dair voor betaelt 24 st.

Vonnis te *Leuven*, gewezen in zake den Hoogschout Jacob van Brecht tegen Rombout van Kessel, wegens overtreding der wetten op de munt, te *'s Hertogenbosch* gevangen.

Item Eustaes Coppey, voor een copie van een reformatie hyden Hoogschoutet vanden *Bosch*, Heer Jacop van Brecht, ten hove geinpetreert tegens den vonnisse, gegeven tusschen den Scoutet voors. ende Rombout van Kessel, gevangen, aengaende der munte, dwelck te *Loven* gewesen was.

Nieuw accoord met de Regering van *Vucht*, aangaande de inning van het aandeel der Stad *'s Hertogenbosch* en de accijnsen aldaar.

Item, alsoo die drie leden geordineert hadden zeecker Commissarissen, als: Jan vander Stegen ende Gerarden Colen, die welcke metten rentmeesteren, als hen conjunct, souden communiceren met die van *Vucht*, overmits het tractact vuytgaende was Bamis naestcomende, aengaende den bier, drancken ende anderen chynssen van rogge ende vlees, omme wederomme

een nyeuw accordt te concipieren, inder vuegen gelyck sy gedaen hebben ende tselve tractaet noch eenen tyt van eenen jaer gecontinueert, op conditien, dat die Stadt soude betalen die oncosten, die dair, tot Jan van Stryp opgedaen waeren, dwelck beloopende is, met 6 potten wyns tot Arnts van Werden gehaelt, tsamen 3 gul. 6 st.

Item, alsoo den 15 September die Hartoch van Holsteyn, met syn gans regiment omtrent deser Stadt is gecomen, ende gelogeert synde binnen der voors. Stadt, ende die perden ende voetknechten rontsomme der selver, syn die heeren Scepenen, Zecretaris, gruenroeden ende meer anderen, byden anderen gebleven, te samen 19 personen, ende desgelycx 16^{en} Septembris, 11 personen opter Gaffelen, elcken persoon voor syn maeltyt betaelt $3^1/_2$ st.

De Hertog van Holstein te *'s Hertogenbosch* en zijn geheel regiment rondom de Stad gelegerd.

Item ten bevele vanden drie leden, vuytgereyct den Gouverneur Wylerval, tot behoeff vande Duytsche knechten tot eender leeninge, de somme van thien hondert daelders, tstuck tot 30 st. gerekent, vz. 1500 gul.

Leening aan den Gouverneur de Wijlerval voor het Duitsche garnizoen.

Item den Prevoost vanden Duytschen knechten, byden drie leden hem toegevuecht ter maent 15 gul, ende dat in recompense, dat hy den buyten man hen victualie nyet affhendich maken en soude, noch hen gerechticheyt dair aff nemen en soude, alsoo betaelt vanden 21en Augusti totten 2en October, maect $1^1/_2$ maent, $22^1/_2$ gul.

De Prevoost van de Duitsche bezetting een maandgeld toegevoegd, omdat hij van de buitenlieden de levensmiddelen, die zij naar de Stad bragten, niet zou afnemen noch belasten.

Item Gerit Ariaens c. s., van dat zy ten bevele vanden Gouverneur Wylerval, met twee pompen (ponten) ende pleyten, mitter nacht, opten 2en October gevaren zyn nae *Hedel*, omme die ruyteren ende voetknechten vanden Hartoge van Holsten over ende wederover te vueren, omme die Stad van *Boemel* te besichtigen, die vande Geusen ingenomen was, elck van hen betaelt 28 st.

De Hertog van Holstein trekt met zijn volk over de Maas, om *Bommel* te belegeren, dat door de Geuzen ingenomen was.

Item Andries van Luyck ende mr. Jacop Straitmaker, byden drie leden deser Stadt geordineert, als commissarissen ende toesienderen, omme metten platten lande te doen vuytgraven ende reynigen, deser Stadt stroomen buyten deser Stadt mueren, ten ordinancie vanden Hartoge, wairaff ende van welcke costen de Stadt soude betalen een dorde part ende het plat lant de twee deelen, beloopende alsoo die onkosten dair toe gedaen, soo aen dachueren vande arbeyders, 211 gul. 10 st. 1 ort., beloopt voor deze Stadt portie 70 gul. 10 st. 1 ort.

De uitgraving en reiniging der Stads buitenstroomen op last des Hertogs van *Alva*, gedaan voor rekening van de Stad en het platte land.

Volgen de betalingen aan lijf- en erflosrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 53,386 gul. 6 st. 4 mt.
" " ontvangsten " 51,893 " 4 " 1 ort. 7 mt.
Meer uitgegeven als ontvangen 1493 gul. $1^1/_2$ st. 9 mt.

N°. 79.

Rekening van St. Remeys 1572 tot St. Remeys 1573.

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN GERRITS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en andere middelen mede als in vorige rekeningen.

Kapittels 11 *en* 12.

Ontvang gekomen van de op den 24 November 1572 verkochte lijfrenten, op twee en op één lijf tegen den penning 9 en 7, om daarmede te voldoen de groote kosten en lasten van het Garnisoen.

12 renten op twee lijven tegen den penning 9, ten bedrage van 118 gul., werden verkocht voor 1062 gul.

37 renten op één lijf tegen den penning 7, bedragende 345 gul. 10 st., voor eene som van 2418 gul. 10 st.

Kapittel 14.

Ontvang van alderhande zaken.

De Stad *'s Hertogenbosch* verleent gedeeltelijke kwijtscheldingen aan sommige pachters van Stadsaccijnsen, ter zake van de schade, die zij in de ontvangen van de accijnsen ter gelegenheid van de godsdienstige troubelen van Bamis 1566 tot Bamis 1567, geleden hadden.

Inden jersten, alsoo Goyart Diericxs, van Bamisse 1566 tot 1567 excluys, van dese Stadt in pachtinge genomen hadde den acsyns vanden vestgeld, ende dat voorde somme van hondert 97 gul. 15 st., wair op byder wed^{e}. Goyarts voors., tot verscheyden tyden betaelt is hondert 34 gul. 6 st. 3 ort., resterende alnoch 63 gul. 8 st. 1 ort., hopende tselve hair quytgescouden te worden, overmits die groote scade, die sy deur den troubelen tyt geleden heeft, wair op die drie leden deser Stadt, geordineert hebben, zeeckeren Commissrrissen, omme metter voors. wed^{e}. ende voorts generalycken mit allen anderen accynssenairs der selver Stadt te communiceren, ende haere doleancien ende scade te oversien, ende dese gevisiteert, dair aff rapport te doene den voors. drie leden, omme alsdan metten selve accynssenairs inne der billicheyt heure reste te liquideren. Alsoo dat die voors. drie leden, gesien ende gevisiteert hebbende tgene hen byden Commissarissen is overgegeven, hebben geaccordeert, dat de voors. wed^{e}. sal gestaen, mits betalende vande reste voors. een dorde part, beloopende 21 gul. 2 st. 3 ort., ende die andere reste hair quytgescouwen, blyckende byder acten dair aff geexpedieert, in date den 22^{en} September anno 1572, ende noch een ander in date den 5^{en} October dair nae, inder vuegen, datmen der voors. wed^{e}. alsdan soude leveren absolute quitancien, alsoo ontfangen van Anna wed^{e}. Goyarts voors. 21 gul. 2 st. 3 ort.

Volgens die akten en besluiten, werden ter zake voors. alnog kortingen verleend aan de navolgende pachtschuldigen en door hun de sommen betaald, achter hunne namen gesteld.

Cornelis, in de pluim, voor den accijns op het hout en turf te water, 31 gul. 7 st.

Cornelis van Emmerick, voor den ouden kleederpacht, 71 gul. 3 st. 2 ort.
Jacob Anthonisse, de linnenweversmaat, 50 gul.
Arnt Jaspers, den oude meede-accijns, 12 gul.
Adam van Gerwen, de brandewijn, 63 gul. 16 st. ort.
Hendrik Coenen, den beesten-accijns, 118 gul. 15 st. 2 ort.
De wed^{e}. Goijart Monicx. wijnen en vreemde bieren, 532 gul.
Van Arent Janssen, kooren-accijns, 6 gul. 10 st.
Peeter de Guylicker, impost van het vleesch, 36 gul. 17 st.

Item Jacop Bax, rentmeester vanden platten lande, van tgene die gedeputeerden vande meyeryen, deser Stadt te baten syn gecomen vande steencolen, die dese Stadt tot *Grave* ende tot *Ravesteyn*, met wagens, tot groote onverdraechlycke coste, inden grooten vorst, heeft moeten doen halen den 10^{en} January Anno 1572, beloopende 500 gul.

De Rentmeester Jacob Bax betaalt aan *'s Hertogenbosch* de som van *f* 500. - door het platte land, betaald voor tegemoetkoming in de kosten door de Stad aangewend in het halen van steenkolen te *Grave* en *Ravestein*.

Item, alsoo byden drie leden deser Stadt, opten 8^{en} November gesloten ende geaccordeert was, datmen van elcken tonnen biers, boven alle andere lasten, noch soude ontfangen twee stuivers meer op elcker amen, eenen tyt van sesse maenden, soo hebben dien achtervolgende die voors. rentmeesters gaen scunderen tot allen bourgers, brouwers, taveniers, biervercopers, omme te visiteren, hoe veele biers zy noch inden kelder hadden.

Verhooging van den accijns op het bier voor den tijd van zes maanden.

Ontfangen van enz., de gezamentlijke som van deze verhooging was 134 gul. 11 st. 3 ort.

Item hebben dese Stadt metten dorpe van *Vucht*, verpacht Jannen Olyslegers, den bieraccyns, vreempde bieren ende meede accyns, binnen *Vucht* gevallen van Bamisse Anno 1572 tot Bamisse Anno 1573 excluys, voorde somme van 375 gul., ende van 8 slagen 16 gul., ende voorden coop 20 st., beloopende 392 gul., ende Jan voors. vande wynen ende drancken, gebranden wyn ende maelgelt vanden roggenbroot, binnen den voors. jaer tot *Vucht* gevallen, voorde somme van 12 gul., ende van twee slagen 4 gul., den coop 20 st., vz. tsamen 17 gul., van welcke twee sommen, de voors. Stadt deen helft is competerende, beloopende 204 gul. 10 st., hier van affgetogen thien gul., die welcke de voors. Stadt den voors. ingesetenen van *Vucht* voor dit jair moet vuytreycken, navolgende daccort dair van gemaect, beloopende 194 gul. 10 st.

Verpachting van de accijnsen te *Vucht* en verdeeling der pacht som tusschen de Stad *'s Hertogenbosch* en het Dorp *Vucht*.

De totale ontvangsten waren 50,408 gul. 6 st. 5 miten.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon in deze rekening voorkomende, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 8.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 19 October, ten bevele vande heeren Scepenen, betaelt eenen bode

De Commissaris Andries van Anderlecht

schrijft aan Stads-Regering, dat de Hertog van Holstein terstond naar *Boxmeer* moet vertrekken.

die een missyff vanden Commissaris Anderlecht, aende Heeren deser Stadt gebracht heeft, inhoudende, dat de Hertog van Holsten, terstont soude moeten vertrecken nae *Boxmeer*.

Gedeputeerden van het platte land geroepen, om te delibereren over te nemen maatregelen tegen de toenemende dieverij en roverij, ten platten lande door de Holsteiners.

Item 30 October, Adam van Wassenborch, geswoore boden, van dat hy ten bevele der heeren Scepenen, met eenen beslotenen brief is gegaen tot *Hilvarenbeeck*, aende gedeputeerden van dien quartier, ten eynde sy alhier soude compareeren, om seeckere provisie te seucken opte dieverye ende roverye, die de Holsteners dagelycx soo meer ende meer voortskeeren ende aenrichten, opte dorpe hier rontsomme liggende inde meyerye.

Idem naar *Eindhoven* en *Breugel*.

De Regering zendt een spion naar *Lith*, om te vernemen of de uitleggers van de Geuzen daar nog in de rivier de Maas lagen.

Item Stinckgat, cöeldrager, van dat hy, ten bevele vande rentmeesters is gegaen nae *Lith*, omme te vereysschen, oft die vuytleggers vande Geusen dair noch liggende waeren, dair aff betaelt 12 st.

Oss aangeschreven, tot het zenden van wagens naar *Ravestein*, om van daar steenkolen voor de wachten naar *'s Hertogenbosch* te voeren.

Item Lucas voors., ten selven dage voors. (3 November), gesonden met beslotene brieven tot *Os*, omme die wagens van dair tot *Ravesteyn* te sciecken, die welcke tot behoeff deser Stadt mosten aldair halen steencolen, om te branden opte wachten, ten coste vander Stadt, daer om gevaceert $1^1/_2$ dach.

Ruiterij door een gids in den nacht van *'s Hertogenbosch* over *Grave* naar *Mook*, geleid.

Item Gerit Wyntkens, van dat hy met eenen perde, den 7^en^ November geconvoyeert heeft die ruyters, inden nacht tot *Grave* ende voorts tot *Moock*, dair aff hem betaelt 2 gul. 2 st.

De wagens van het Groot Gasthuis, den Heiligen Geest, de kloosters van de Karthuijzers en Koudewater, onder bedekking van soldaten naar *Neerloon* of in die omstreken gezonden, om aldaar voor de Stad *'s Hertogenboeck* steenkolen te halen.

Item 11 November, Lucas deser Stadt boode, van dat hy mit 60 haeckgescutten tot *Hees* is gegaen, om vier wagens, te weeten: van Heyligen Geest, van Grooten Gasthuis, vande Cathuysers ende vanden Cauwenwater, te geleyden, die tot *Loon* (*Neerloon*) oft daer omtrent voeren, om voor deser Stadt steencolen te halen, daer om gevaceert 2 dagen, vz 16 st.

Brieven aan Alva en Noircarmes in het leger voor *Muijssen* en te *Maastricht*.

Item Jan van Vuytwyck, boode te perde, betaelt van dat hy ten bevele vande heeren Scepenen, is gereden den 5^en^ October met besloten brieven nae *Muyssen*, inden leger vanden Hartoge van Alva. Daernae, den 15^en^ October met brieven gereden nae *Maestricht*, aan Scepenen, Bourgemeesters ende Raitsluyden aldair, ende van wege des Gouverneurs ende dezer Stadt, eenen aenden Hertoge van Alva ende eenen aan myn Heer Noortcarmez.

Een bode naar *Rossum* en *Herwaarden*, om de schuiten en ponten gereed te maken tot het overvoeren der Holsteinsche voetknechten.

Alnoch den 21^en^ October, des avonts der poorten vuytgelaten ende gereden tot *Rossum* ende *Herwairden*, om die schuyten ende punten gereet te doen maken, om die Holsteners voetknechten over te vueren.

Brieven aan de Schouten der 4 kwartieren van *Maasland*, *Oisterwijk*, *Kempeland* en *Peelland*, om de uitteeringen door de Holsteiners gedaan, door Secretarissen te doen opnemen en daarvan opgave te doen.

Item 6 January, is Adam deser Stadt boode tot *Os* gegaen, met eenen besloten brieff aenden Schouteth van *Maeslant*, ten eynde hy soude doen verseucken, doer die Secretarisse in elck dorp, die vuyteringe die de Holsteners ende ander crysvolck op elck dorp gedaen hebben, om tselve opte teeckenen.

Idem aan de kwartieren van *Oisterwijk*, *Kempenland* en *Peelland*.

Klagten op aanzetting van den Rentm^r^. der Koninklijke Do-

Item alsoo Cornelis Cleerhagen, Rentm^r^ vande Domeynen ons Heeren des Coninex, verscheyde personen geinformeert hadde, dat sy over dese Stadt

souden clagen, deur die onreynicheyt die sy luyden voer hair deuren hadden liggende, die leenmannen hier aff geadverteert synde, hebben vonnisse dair op gegeven, hoewel dese Stadt hair nersticheyt hadde gedaen, om dat ewech te doen vueren, maer tselve behindert wairt deur die Holsteners ende deur den langen vorst, die tot in Februario duerende was, hebbende dair omme die rentm^rs opten 11^en February brieffkens gesonden aen verscheyde vorsters van vyff dorpen, omme inne der kercken te publiceren, dat een yegelyck die begheerde metter karren te arbeyden om loon, dat die binnen dese Stadt komen soude, wairomme nyemant en compareerde, het welck die rentmeesteren den Scepenen remonstreerde, die welcke met consent vanden Gouverneur ende inden naem vanden Gouverneur, brieven hebben gesonden aen verscheyden dorpen, ten eynde als voor, alsoo gesonden aan de Schepenen der dorpen en gehuchten *Vucht*, *Cromvoirt*, *Esch*, *Boxtel*, *St. Michiels-Gestel*, *Herlair*, *Rosmalen*, *Berlicum*, *Orthen*, *Vlijmen*, *Oisterwijk*, *Nuland*, *Geffen*, *Schijndel* en *Haren*.

meinen Cleerhagen, over de onreinheid der straten
De Stad wordt deswegens door Leenmannen gevonnisd, zij vraagt eerst aan eenige dorpen vrijwillige hulp tegen betaling om de onreinheid weg te voeren en dit niet gelukkende, rekwireert zij in naam van den Gouverneur de dorpen in de onmiddelijke nabijheid der stad gelegen.

Item (na 29 February), Jan van Vuytwyck, ter ordinancie vanden heeren Scepenen, gereden nae *Neyemegen* aenden Hertoge, met beslotene brieven ende voorts inde *Kempen* ende in *Maeslant*, ter cause, dat die dorpen zeeckeren wagenen bestellen souden tot *Ravesteyn*, omme steencolen alhier te brengen, dair omme gevaceert 10 dagen.

Brief aan den Hertog te *Nijmegen* en voorts aan de Schouten van *Kempen-* en *Maasland*, om wagens naar *Ravestein* te zenden, tot het vervoeren van steenkolen naar *'s Hertogenbosch*.

Item 18 April, Adam deser Stadt boode, gegaen ten bevele der heeren Scepenen, met beslotene brieven tot *Nyemegen*, aen Del Ryo, Rait vander troubelen, inhoudende dexecutie gedaen deur Eustaes Copie, ten bevele van Cornelis de Backer, ter cause van zeecker lyffrenten, staende opte gebannen persoonen.

Executie op de lijfrenten, staande ten namen der uit *'s Hertogenbosch* gebannen personen.

Item 25 April, Lucas dezer Stadt bode, ten bevele vanden Gouverneur deser Stadt gegaen tot *Heusden*, aenden Capiteyn vande roy bende, hem den brieff naemiddage leverende, doen des smorgens de Geusen vuyter voors. Stadt gedreven wairden, die welcke zy duer finesse innegenomen hadde ende heeft wederomme mondelinge den Gouverneur vercleert, dat hy antwoort opten voors. brieff scryven soude.

De Geuzen door finesse meester van *Heusden* geworden, worden wederom daar uit gedreven.

Item ten dage voors. (4 Mei), Peter Gielis, deser Stadt boode, byden heeren Scepenen met brieven gesonden aenden Hartoge van Arschot tot *Bruessel* zynde, ten eynde syn Edelheyt deser Stadt geexcuseert wilde hebben vande drie wagens, elck met vier perden ende twee knechts, diemen den thienden May tot *Mechelen* soude scicken, omme zeecker gescut ende munitie te vueren, ende heeft wederomme antwoort besloten gebracht, alsoo dat die Stadt egheen wagens en heeft gesonden, overmits die Gouverneur voor dese Stadt gescreven hadde, dairomme gevaceert etc.

Brief aan den Hertog van Aarschot te *Brussel*, om de Stad *'s Hertogenbosch* van het zenden van drie wagens naar *Mechelen* tot het vervoer van geschut en amunitie te ontslaan. De stad wordt op een schrijven van den Gouverneur, daarvan vrijgesteld.

Item 3^a Augusti, Dierick, rietmaker, met beslotene brieven tot *Eyndoven* aen Schout ende Scepenen aldair, ten eynde sy in hair quartier die huysluyden soude bevelen, dat zy haer coren binnen dese Stadt brengen souden, omme dair mede te spysen het volck vanden Hertoge, liggende in *Boemelderwert*, ende bracht beslotene antwoort.

Brief aan Schout en Schepenen van *Eindhoven*, om de huislieden te bevelen, hun koren naar *'s Hertogenbosch* te brengen tot spijziging van het leger des Hertogs in den *Bommelerwaard*.

1573.

Brief aan den Gouverneur, den Ambtman en Schepenen van *Grave*, ten einde zij zouden bevelen, dat de schepen met steenkolen, kalk en andere koopmanschappen geladen de Maas naar *'s Hertogenbosch* zouden afvaren, vermits er geen gevaar meer was, omdat de Gouverneur van *Gelderland*, de Berlaimont, met zijn leger in den *Bommelerwaard* was.

De Taverniers te *'s Hertogenbosch* verzetten zich tegen den nieuwen impost op de dranken.

Item den selven (Adam deser Stadt boode), van dat hy met beslotene brieven vanden Gouverneur ende den heeren Scepenen, is gegaen tot *Graeff*, aenden Gouverneur, Amptman ende Scepenen aldair, ten eynde zy souden bevelen, die scepen aldair liggende met steencolen, calck ende andere comanscap van hout ende smeecolen, overmits dair gheen perickel en was, ende die Heer van Barlomont, Gouverneur van *Gelrelant*, in *Boemelre wert* was gecomen; ende heeft mondelinge antwoort gebracht.

Item Goyart die boode, gesonden vanden heeren Scepenen, den 2en September met beslotene brieven tot *Bruessele*, aenden advocaet ende procureur deser Stadt, ter cause vande oppositie vanden nyeuwen impost vande 48 st., vande tavenieren tegen deser Stadt.

Kapittel 6.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Jonkh[r] Everard Berwouts.

M[r]. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

M[r]. Andries Hessels. —

M[r]. Jacob van Berchem.

Z.Ew. den Bisschop Laurens Metsius.

Jonkheer Everart Berwouts aan den Hertog, te *Nijmegen* gezonden, om te verzoeken dat de Holsteiners om de Stad *'s Hertogenbosch* gelegerd, tot bederf der plattelandbewoners, uit de Meijerij vertrekken.

Item 31 Octobris, is Joncheer Everart Berwouts in commissie gereyst, ten bevele vanden drie leden, nae *Nyemegen*, omme aldair aender Excellentie vanden Hartoge te solliciteren, dat die ruyters oft Holsteners, liggende rontsomme der Stadt vanden *Bossche*, tot bederffenisse vande omliggende dorpen, soude vertrecken, ende allen overlast ende roveringe, den Hertoge te remonstreren, gevaceert 14 dagen.

Dagvaard der staten van *Brabant*.

Gemelden Jonkheer naar *Brussel* gezonden, om met de Gedeputeerden en de staten van *Brabant* verscheiden zaken te behandelen, het gemeene land aangaande, als nopens de gevraagde verhooging der beden, de verkooping van lijfrenten op de staten van *Brabant* enz.

Item 9 January, is de voors. Everart Berwouts, wederom ten bevele als voor, in commissie gereyst tot *Bruessel*, omme metten gedeputeerden vande staten van *Brabant*, op verscheyden saken ende affairen, den gemeynen lande aengaende, te communiceren. Jerst nopende der augmentatie vanden beeden van 210,000 gul. siairs ende vercoopinge van lyffrenten op de staten van *Brabant*. Ende heeft dair en boven vervolght, ander saken deser Stadt aengaende, waeromme de voors. Everart heeft gevaceert totten 20 Mert.

M[r]. Roeloff Loekemans mede derwaarts gezonden.

Beraadslagingen der staten over die zaken.

Item 11 February, is m[r]. Roeloff Luckemans, Pensionaris, ten bevele vanden drie leden, gereyst nae *Bruessele*, omme metten gedeputeerden vanden staten van *Brabant*, op verscheyden saken ende affairen, den gemeynen lande van *Brabant* aengaende, te communiceren. Inden jersten nopende daugmentatie vande beede van 210,000 gul. siairs, ende vercoopinge van lyffrenten op de staten van *Brabant*, omme dairmede te lossen

De Gedeputeerden

dobligatien opde zelve staten verset. Hebben dien aengaende die voors.

Gedeputeerden, hen lasten den Prelaten ende Edelen vercleert ende conform gemaect die opinie vanden Prelaten ende Edelen, ende dat voor eenen tyt van eenen jaere. Ende aengaende het vercoopen van lyffrenten op de staten van *Brabant*, omme mette selve penningen de voors. obligatien op tfret lopende, te lossen ende quyten. Hebben insgelycx hen conform gemaect metter opinien vanden Prelaten ende Edelen, mair het dorde lith vanden *Bossche* hebben versocht, jerst te hebben eenen pertinentlycken staet vanden voors. obligatien, ten laste vanden voors. staten loopende. Ende aengaende het inleggen vander loteryen van Gerarden Grammaye, by zynder Ma. geaccordeert, omme dair mede betaelt te worden doude resten, diemen den bende van ordinancie tachter ende sculdich is, soo hebben die gedeputeerden der steden van *Antwerpen* ende *Bruessele*, geconformeert gehadt metter opinien vanden Prelaten ende Edelen, ende dat tot vyftich duysent loten toe, die van *Loeven* ende *sHartogenbossche*, desen aengaende vercleerden nochtertyt egheenen laste te hebben. Item alsoo die staten van *Brabant* ontboden ende bescreven waeren geweest van wegen ons Heeren des Coninex, om te aenhooren tgene hen geproponeert ende voorgehouden soude worden, ende oyck omme te verstaen het rapport vanden heeren Commissarissen in *Spaengien* geweest hebbende. Soe eest, dat mynen Heere den Cancellier van *Brabant*, den voors. staten zeeckere propositie gedaen heeft, inhoudende, dat de selve staten zynder Ma. souden willen consenteren, huer obligatien totter sommen van 271,000 gul. eens. Die Prelaten ende Edelen, nae vele communicatien ende vergaderingen, hebben ten leste geconsenteert inde geheyste sommen, ende dat all op zeecker conditien by gescrifte den Cancellier overgegeven, als dat zyne Ma. den staten van *Brabant* soude rembourseren vander leeninge van 200,000 eens, zynder Ma. inden jaere 1557 gedaen, metten intereste dair op gelopen, gedragende meer dan 10,000 eens, ende dat den 10^{en} ende 20^{en} penningen geheelijk soude cesseren, ende byde staten ander middelen gevonden souden worden, in plaetse vanden 10^{en} ende 20^{en} penning.

1573. der steden vereenigen zich met de Prelaten en Edelen

Het derde lid van *'s Hertogenbosch* wil echter eerst een staat van de obligatien ten laste der staten loopende.

Het houden eener loterij door den Koning-Hertog aan Gerard Gramaije toegestaan, om uit de opbrengst de ten achter zijnde kosten voor de bende van ordinantie te betalen, tot 50,000 loten door Prelaten, Edelen en de steden *Brussel* en *Antwerpen* toegestaan.

De Gedeputeerden van *Leuven* en *'s Hertogenbosch* verklaren hiertoe geen last te hebben.

De staten opgeroepen, om nieuwe voorstellen en ook het rapport der Gedeputeerden uit *Spanje* gekomen, te aanhooren.

Voorstel des Kanseliers, om den Koning op obligatie der staten *f* 271,000.— toe te staan.

Prelaten en Edelen geven hunne toestemming onder voorwaarden dat de Koning-Hertog, zal terug betalen eene som van *f* 10,000.— der leening in 1557 Z. M. gedaan, en dat de 10^{en} en 20^{en} penning voor goed zouden worden afgeschaft en vervangen door andere bij de staten te vinden middelen

Insgelycx, dat het lant ende die Stadt van *Huesden*, annex soude worden den lande van Brabant, ende insgelycx het lant van *Megen* ende *Oyen*, achtervolgende die blyde incompste. Ende dat den troublen Raidt egheen jurisdictie en soude hebben over dingesetenen van *Brabant*. Welke opinien ende middelen der Prelaten ende Edelen, die voors. Cancellier nyet en heeft willen accepteren. Hebben ten lesten die Commissarissen, die in *Spaengien* geweest hebben, heure rapport gedaen van allet gene sy gehandelt hebben int reysen ende wederkeeren, blyckende by seecker registre, dair aff gehouden ende gemaect by m^{r}. Cornelisse Wellemans, Griffier vande staten van *Brabant*, wair inne begrepen zyn allen hair sollicitatien ende vervolginge, by henluydens gedaen. Duerende dese dachvairt, heeft tusschen middelen tyden moeten sustineren, het proces aengaende de betalinge vande geconfiskeerde goeden ende lyffrenten, die de gebannen op dese Stadt jairlycx zyn heffende, wair

Dat het Land en de Stad van *Heusden*, alsmede de landen van *Megen* en *Oijen* aan *Brabant* zoude worden gehecht, zoomede dat de raad van beroering geen regtspraak zou hebben over ingezetenen van *Brabant*, welke voorwaarden door den Kanselier worden afgewezen.

Verslag der afgevaardigden door de staten aan den Koning naar *Spanje* gezonden.

Proces over verbeurt verklaarde goederen en lijfrenten, van gebannen opstandelingen uit *'s Hertogenbosch*.

De Stad *'s Hertogenbosch* verzoekt akte van aan den Koningstapel des Konings te *Antwerpen* geleende tien stukken geschut.

voor de rentmeesteren der selver, gesommeert waeren van Cornelis de Backere, rentmeester ons Heeren des Conincx. Heeft dair en boven die voors. m[r]. Roeloff, gesolliciteert inder financien, omme te hebben behoorlyck bescheet van thien stucken gescuts, den Conninck-stapel vande Co. Ma. binnen *Antwerpen* gelevert, heeft dair omme gevaceert totten 22[en] Mert.

Item byden voors. m[r]. Roeloff verleet etc.

Verzoek aan den raad van de troubelen, om geen lijfrenten te behoeven te betalen, als op bewijs van leven van de lijfrenteniers.

Item voort scryven van verscheyden requesten, inden Raide vande troublen gepresenteert, nopende der betalinge vande voors. renten, als datmen de selve nyet en behoort te betalen sonder certificatie vanden leven vande persoonen.

De Rentmeester der Domeinen in het kwartier van *'s Hertogenbosch*, wil de politie over de straten, wegen en pleinen in die Stad onder zijn beheer nemen.

Item den huyssier vanden troublen raide, voor zeeckere adressche betaelt 7 st., noch voor zeeckere besloten brieven aenden rentmeester vanden Domeinen, Cornelis Cleerhagen, inden Raide van *Brabant* geexpedieert, hem willende onderweynden die policyen deser Stadt, met surceancie van voirder executie, betaelt 10 st.

Onderzoek naar de akten in den raad van *Brabant* verleend, waarbij is bepaald, dat niemand lijfrenten kan vorderen zonder overlegging van bewijs van leven, om te dienen in het proces tegen den fiscaal van den raad van troubelen, die het tegendeel vorderde voor verbeurdverklaarde lijfrenten van gebannen opstandelingen.

Item, alsoo dese Stadt heeft moeten sustineren proces communicatoir, tegens de Fiscalen vanden troublen Raidt, aengaende de betalinge vanden geconfiskeerde lyffrenten, aengesien, dat de selve woude pretenderen, betalinge te moeten doen sonder te thoonen certificatie van leven. Ende want eertyts inden Rade van *Brabant*, appointement provisionael gegeven is geweest, aengaende alsulcke betalinge, datmen nyet en is gefundeert betalinge te eysschen, sonder voirgaende certificatie vanden leven vanden persoonen. Soo eest, dat die gecommitteerde, tot conservatie van des, inde Griffie van *Brabant*, hebben doen suecken diversche acten van vonnissen ende ander verscheyde stucken, ende de selve doen copieren ende autentizeren, dair aff tesamen betaelt 5 gul.

Antwoord der Stad *'s Hertogenbosch*, op het adres van den Heer van Helmond en anderen van het platte land en de meijerij, aan den raad van *Brabant* overgegeven, waarbij zij regt meende te hebben kennis te mogen nemen en regterlijk te kunnen vonnissen in geloften en korenrenten voor Schepenen in *'s Hertogenbosch* opgemaakt.

Proces der Stad *'s Hertogenbosch* tegen de Stad *Lier*.

Item 14 Juny, is m[r]. Roeloff Luekemans, gereyst, ten bevele vanden drie leden deser Stadt nae *Bruessele*, overmits byde selve Stadt gerescribeert was op seecker supplicatie, byden Heeren van *Helmont* ende anderen vanden platten lande ende meyeryen deser Stadt, inden Rade van *Brabant* overgegeven, mitsgaders op zeeckere beslotene brieven, pretenderende in effecte die vanden platten lande, kennissen ende judicaturen te willen nemen, vande geloofften ende corenrenten, voor Scepenen deser Stadt gepasseert. Ende voorts te voirderen ende solliciteren de saken deser Stadt. Hebbende oyck die voors. Luekeman metten Gedeputeerden der steden van *Antwerpen* ende *Leuven* gecommuniceert gehadt, om te impetreren openen brieven in maniere van grooter revisien, tegens tvonnissie by die van *Lier* vercregen, den 3[en] July anno 1572, alsoo dat die voors. Lueckeman inde voors. saken ende meer anderen, heeft gevaceert totten 15[en] der selver maent.

Nadere handelingen in de verschillende processen, die de Stad *'s Hertogenbosch* moest voeren.

De Pensionaris m[r]. Roeloff Loeckemans, werd den 28[en] Junij naar *Brussel* gezonden, in zake van de processen der Stad *'s Hertogenbosch*, als: tegen Lanselot Parasijs, om betaling van 1800 gul. of teruggave van de twee obligatien van de vier Kapiteinen, waarvan Parasijs verklaarde rekening

te hebben gedaan aan den Hertog van Alva, van welke rekening de Pensionaris Lockemans den geheimen raad inzage verzocht, ten einde daarna, na bevindt van zaken, te kunnen antwoorden. Dair en boven heeft vervolght, tproces communicatoir hangende inden troublen rade, ter cause vander betalinge vande geconfiskeerde lyffrenten, wair van die voors. Luekeman heeft gedient van scriftueren van triplycken, ende dair nae, mits partyen tot proeve ende thoon waerden gewesen ende geadmitteert, heeft veele ende verscheyde getuigen geproduceert ende geleyt, ende daer mede de costumen geapprobeert, als dat nyemant en is gefundeert te eysschen betalinge van eenige lyffrenten, zonder voorgaende attestatien ofte certificatien vanden leven. Heeft alnoch die voors. Luekeman, inden rade van *Brabant* gepresenteert gehadt requesten, om te hebbenen openen brieven van grooter revisien, tegens het vonnisse by die van *Lier* geobtineert, welcke requesten den fiscalen van *Brabant* ende die van *Lier* is gecommuniceert, omme te seggen tgene hem goedduncken soude, die welcke daer op hebben gerescribeert gehadt, in effecte, datter gheen revisie en valt, mits dat het voors. vonnisse alleenlyck der pocessien is aengaende, ende datmen ten principaler oft int petitoir voorts zouden mogen procederen. Ende heeft voorts metten staten van *Brabant* gecommuniceert, in verscheyden saken den gemeyn lande aengaende, alsoe dat de voors. Luekemans daer omme heeft gevaceert totten 12en Augusti.

Dagvaard der staten van *Brabant* te *Brussel*.

Beraadslagingen over verschillende zaken, het gemeene land aangaande.

Onderzoek van den staat der geloste obligatien.

Item opten 15en dach der maent van Septembri, is die voors. mr. Roeloff, van wege deser Stadt gereyst nae *Bruessele*, omme metten anderen Gedeputeerden vanden staten van *Brabant* te communiceren, op veele ende verscheyde zaken ende affairen, den gemeyn lande van *Brabant* aengaende, alsoo dat de voors. Gedeputeerden, hebben oversien gehadt den staet vande geloste obligatien, ende hebben bevonden, dat allen dobligatien op fret geloopen hebbende ten laste vande staten, gequeten ende gelost zyn geweest, vuytgenomen een obligatie vander somme van 12 oft 13,000 gul. eens.

Onderzoek der bij die staten gestelde borgtogten.

Thomas Gramaij, geen geboren Brabander maar een Hollander.

Prelaten en Edelen zijn van gevoelen, dat hij van zijn post als Rentmeester moet worden ontslagen en een Brabander in zijne plaats benoemd.

Last op den Griffier der staten om bij den Procureur-Generaal en anderen, te bewerken, dat geen buitenlanders ambten in *Brabant* bedienen.

Besluit om de goederen van Gerard Gramaije te verkoopen.

Hebbende oyck die voors. Gedeputeerde, gevisiteert gehadt die borchtochten gestelt vande staten van *Brabant.* Maar Thomas Grammayen en heeft gheen borchtocht kunnen gestellen totter somme van 12,000 gul. eens, zoe heeft men bevonden, dat die voors. Grammaye, egheen gebooren Brabander. en is, mair in *Hollant* geboren, inder vuegen, dat de Prelaten ende Edelen van advys zyn geweest, datmen het rentmeesterscap vanden staten van *Brabant* soude resigneren eenen anderen, geboren inden lande van *Brabant*, achtervolgende der blyder incompsten. Is daer en boven den Griffier vander staten van *Brabant* geordineert, te vervolgen aenden Procoureur Generael ende anderen, ten eynde de buyten landers egheen officien in *Brabant* en soude mogen bedienen, ende dat de placcaten ons sHeeren des Conincx dien aengaende gemaect, souden worden onderhouden. Is oyck byden Gedeputeerden geseeght ende vercleert, datmen de goedens Gerarts Grammay, soude vercoopen, ende dat die Gedeputeerde ter naister dachvairt soude

1573.

Bezwaarschrift over het plakaat van de korenrenten
Overlegging aan den Raad van Financien, van het bewijs van voldoening der bede van ƒ 725,000.— in October 1564 toegestaan, met de stukken daarbij gevoegd, ten einde de Tresorier-Generaal de renten zou willen betalen, verkocht ter zake van de schuld van M^r. Nicolaas Nicolai, bedragende ƒ 12,000.— 's jaars.
Processen der Stad *'s Hertogenbosch* tegen den Rentmeester der Domeinen, over de gemeente van *Haren* en *Oisterwijk*, over de grond-chijnsen en over de politie, die hij in de Stad *'s Hertogenbosch* over de straten wilde uitoefenen.
Vervolg van het proces met de Stad *Lier*.

mede brengen, de doleancie ende gebreken vanden placcaten vanden corenrenten. Idem hebben dair en boven die selve Gedeputeerde inder financien geexhibeert, de voldoeninge vander beede van 725,000 gul. eens, in Octobri 1564 geaccordeert, metten stucken ende munimenten daer by gevuecht, ten eynde Heere Jasper Schetz, Tresorier Generael van synder Ma. financien, soude willen betalen, de renten verkocht ter saken vander schult van m[r]. Nicolaes Nicolay, beloopende alle jair ter somme van 12,000 gul., wair voor die voors. Tresorier borge geworden is, omme die selve renten te betalen. Heeft tusschen middelen tyde die voors. m[r]. Roeloff geexhibeert etc. Heeft daer en tusschen noch in handen van mynen Heeren den Cancellier drie processen communicatoir, die dese Stadt moet sustineren tegens den rentmeester vanden Demeynen, Cornelis Cleerhagen, te wetene: vander gemeynte van *Haren* ende *Oisterwyck*, vander betalinge vander grontchynsen ende ten anderen, van het vegen vande straten, ende is dien aengaende van wegen deser Stadt van scriftuere gedient. Ende aengaende die van *Lier*, zoo is van wegen deser Stadt zeeckere gescrifte overgegeven, ten eynde dat die van *Lier* souden verleenen acten, dat zy tvonnisse by hen geobtineert, verstaen alleenlyck int possessoir ende nyet ten principalen gegeven te zyne, om welcke saken die voors. Luekemans heeft gevaceert totten 9[en] October.

De Bisschop van *'s Hertogenbosch* Heer Laurens Metsius, aan het hoofd van kapittels-geestelijken naar *Brussel* vertrokken, om den Hertog van Alva te verzoeken, dat de Stad van de zware last van het Spaansche garnizoen zoude bevrijd worden.

Item Jan Nobelman ende m[r]. Jacop van Berchem, geconvoyeert hebbende mynen Heere den Biscop, Heer Laurentius Metsius, met meer anderen vanden Capitle, tot *Bruessele*, omme te solliciteren aenden Hartoge van Alva etc., dat dese Stadt mocht ontlast worden vanden swaeren last vanden garnisoen vanden Spaenjairden, daer omme gevaceert elck 9 dagen.

Kapittel 7.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Schenkingen of vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Wijnen werden vereerd aan:

Heer Adriaan van Wijlerval, Gouverneur der Stad.

M[r]. Willem Boxhorn.

Den Eerw. Heer Maximiliaan van Seraers.

Hans van Limpach, Overste des Graven van Oversteijn.

Den Hertog de Medina Cæli.

Don Sancho de la Cerda, zijn zoon.

Don Roderigo de Toledo, gewezen Gouverneur.

Markies Cappeijn de Vitello. (Chiapinus Vitellius:)

Doctor Del Rijo, Raad van troubelen van Z.Ex. den Hertog.

Den Heer Beaumont.

— — de Beavoijs (of Beauvoijs), Gouverneur van *Middelburg*.

Den Commissaris Salsasar.

Den Graaf van Oversteijn.

Den Heer van Havre.

Kapittel 8.

Uitgaven aan brand en licht op het Raadhuis, in de Schrijfkamer, op de Griffie, op de Rentmeesters- en in hunne Klerkenkamer, in de wachten van het Garnizoen. voor de Gouverneurs dezer Stad, de hoofdlieden der soldaten ens.

Item, alsoo deur brieven vanden Gouverneur ende deser Stadt, bescreven zyn geweest vuyten lande van *Ravesteyn* ende *Herpen*, zeeckere wagens, die welcke binnen der Stadt souden brengen, die steencolen liggende byde *Grave*, die dese Stadt aldair gecoft hadde tot behoeff vande wachten ende garnisoenen binnen deser Stadt liggende, dair mede van vuer te mogen onderhouden tegen den winter, overmits sy binnen der Stadt nyet en mochten comen, deur beletten vanden vuytliggcrs, liggende omtrent den Litschen Ham, ende der Stadt de selve grootelyck van noode hadde, omme alle rovinge dair mede te verhueden, die ter oirsaicken van dien byden soldaten voorts gekeert souden mogen worden, soo hebben deur dien, die van *Ravesteyn* ende *Herpen*, alhier binnen der Stadt gebracht den 13[en] Novembris 307 gangen steencolen, van elcken gang hen luydens betaelt 6 st.

De Stad *'s Hertogenbosch* koopt steenkolen in schepen te *Grave* liggende, omdat die niet naar die Stad te scheep konden gebragt worden, ter zake van de vijandelijke uitleggers in de rivier de *Maas* bij den Litschen Ham.
Zij doet die steenkolen, ten gebruike, voor de wachten bestemd, om daardoor alle roving van brand door de soldaten, te voorkomen, met wagens naar *'s Hertogenbosch* brengen.

Kapittel 10.

Uitgaven aan metselen en opperen.

Item 3 January, Huybert Janss, metser, van dat hy inde huysinge dair die Hertoge van Medina Celi gelogeert was, die scouwe inde keuken vermaeckt heeft.

De schouw in de keuken van het huis, waarin de Hertog van Medina Cœli gelogeerd was, vermaakt.

Kapittel 15.

Uitgaven aan werklieden.

Item den knecht van Jan van Peir, 47 reyssen colen opte wachten ende totten Gouverneur (en) den Luytenant ende ten huyse van Duc de Medina Celi rys ende hout gevuert.

Rijs en hout ten huize van genoemden Hertog gebragt.

Item 18 January, Rycart Lammers ende zes andere personen, de eerste één, de tweede één en een halve ende de derden twee dagen, het volck metter scuyten over straten gevuert, sdaichs 6 st. Goyarts Henricxs ende 12 andere, van een tot 4 dagen ieder, het ys deur alle die bruggen, soo deur de boug aende Vuchterpoort, Boom ende aende Hinthamerpoort, ontstucken geslagen ende deur de bruggen geholpen, elck sdaichs 5 st.

Hoogen waterstand. Het volk wordt met schuiten door de straten gevoerd.

Item Mens, die choir ende 6 anderen, elck 6 dagen hout geclooft, colen gevuert ende rossen gesteecken opte Vuchtse gemeynt ende die dycken dair mede gemaect ende scansscorven opte wallen aende Vuchterpoirt gestelt, sdaichs als voor.

Herstel van dijken en bruggen.
Schanskorven op de wallen aan de Vuchterpoort geplaatst.

Item 14 February, Franck Ghysberts c. s., die erde op helpen layen, die vuyter Stadt gevuert most worden ende tot *Vucht* aende brugge die erde opgeschoten ende wederom toegemaect.

Aarden uit de stad naar *Vucht* gebragt om die aan de brug aldaar op te schieten.

Item deur tscryven vander Stadt aen die vanden dorpe van *Cromvoirt*,

De binnen-Dieze in

de stad *'s Hertogenbosch* uitgegraven en de vestingwerken daarmede versterkt.

omme binnen der Stadt te comen ewech karren die erde, vuytgegraven synde vuyter Stadt Diese, so syn dese navolgende gecomen van *Cromvoirt*, als te weeten: Peter Vervoirt q. s., elck 3 dagen, die erde ewech gekart liggende opten Vuchterendyck.

Voorts werden ook opgevraagd, ingezetenen uit *Vucht*, *Esch*, *St. Michiels-Gestel*, *Berlicum*, *Helvoirt*, *Schijndel*, *Nuland*, *Rosmalen*, *Oisterwijk*, *Boxtel*, *Udenhout* en *den Dungen*, ten einde de aarde liggende in de verschillende straten der Stad, met hunne karren te voeren naar Stads-vestingwallen.

Kapittel 22.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin nog de volgende gevonden.

Een bordje met alderhande beesten beschilderd, welke aan chijns en impost onderhevig waren.

Item mr. Gerit, die scilder, van dat hy op een boertken gescildert heeft alrehande beesten, omme dair nae te betalen den chyns ende impost vande selve beesten, betaelt 30 st.

De Hertog de Medina Cæli komt den 6 December binnen de Stad en betrekt het huis der Wed Albert van Deventer.

Item 10 December, Heylke wede. Jan Philipssen ende Anna Ariaens, van dat zy die huisinge van wede. Alberts van Deventer, doen die Luytenant vanden Grave van Oversteyn daer vuyt vertrocken was, elck twee dagen gereynicht hebben, tegens dat die Hertoge van Medina Celi dair inne trecken soude, die binnen deze Stadt gecomen was den 6 December.

Volgens een volgende artikel kwam die Hertog van *Grave*.

Aan den Gouverneur de Wijlerval zijne uitschotten terug betaald voor boden en verspieders van het leger des Prinsen van *Oranje* en andere rebellen.

Item 16 December, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gerestitueert den Gouverneur Wylerval, alsulcke 34 gul. als zyn Edelheyt sedert den 22en Augusty lestleden totten 15en dach der maend Decembri, aen boodeloon ende verspieders, om alle gelegenheyt vanden Prince van *Oraingien* ende andere rebellen te weeten, vuyt gegeven ende gedebourseert hadde.

De verpachting der Muntel buiten de Orthenpoort voor de tweede maal door de Stad vruchteloos beproefd.

Item 13 Mey, soe syn die rentmren voorde tweede reyse gaen sitten tot Jans van Stryp, om te verpachten den Muntel buyten dOrtepoort, alwair verscheyde persoonen op syn gecompareerd, die welcke dair vele conditien inne getrocken wouden hebben, dwelck der Stadt gheenen oirbair oft prouffyt soude syn geweest ende is dair omme nyet beleecht geworden.

De wiel bij den oprij in den dijk te *Orthen* gespoeld en den dijk doorgeloopen. Aanbesteding tot herstel van dien dijk.

Item alsoe aenden dyck tot *Orten*, aenden optuech, metten grooten water eenen wiel gescuert was, ende denselven dyck duer gelopen was, het welck wederom most gemaeckt wesen, omme daer over te gaen, hebben tselve verdingt aen Peter Hermans ende Thonis Peeters, wederom opgemaekt te worden, voorde somme van 11 gul. ende een teken van een ton biers, dies heeft die scouw dair tot twee reysen over moeten gaen, vz. 11 gul.

Tijding dat *Haarlem* was ingenomen.

Item ten bevele vande heeren Scepenen, betaelt Jannen Goessens, dienar vander gruender royen, van dat hy de tydinge bracht aen heeren Scepenen, dat *Haerlem* ingenomen was.

Klokkengelui en klokkenspel tot vie-

Item betaelt die Custers van Sint Jans, van dat zy den 16en dach July

des avonts een half ure ende sander daechs desgelycx smorgens een half ure die groote clocke geluyt hebben, tot triumph vander victorie vande slach voor *Haerlem* gesciet ende dopgeven vander Stadt, tsamen met het byeren vanden beyerman 15½ st.

ring der overwinning in den slag voor *Haarlem* en der overgave dier Stad.

Item 14 Augusti, soo syn de Walen, die liggende waren tot *Orthen*, mette bende van de royrocken ende sommige Duytsche knechten, getrocken nae *Driel*, omme sommige Geusen die dair van *Boemel* comen waeren, te slaen, gelyck zy deden, datse mosten vlieden nae *Boemel*, aenstokende het Dorp van *Driel*, die voors. Walen syn als doen wederom gecomen, hebben die rentm[ren] deur beveel vanden Gouverneur hen luydens gesconcken twee tonnen biers.

De Walen te *Orthen* gelegerd, de bende der roodrokken en sommige Duitsche voetknechten trekken in den nacht over de *Maas* bij *Driel*, zij slaan aldaar het leger der Geuzen, dat de vlugt naar *Boemel* neemt, in zijne vlugt het dorp *Driel* in brandstekende.

Item 19 Augusti, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt aen handen vanden Secretaris myns Heeren des Gouverneurs, alsulcke 7 gul. als zyn Edelheyt heeft betaelt gehadt int overscepen vande soldaten tot *Driel*, den 14[en] Augusti inden nacht, die den leger vanden Geusen aldair afsloegen ende verjaighden, sommige oyck gevangen brengende ende zeecker gescut hen luydens afhendich maeckten.

Krijgsgevangenen gemaakt en geschut veroverd.

Item 5[a] Septembris, Gerard die Wolff, van dat hy twee ordinantien ten bevele vanden Pensionaris heeft gecopieert, deen vanden rivieren vander *Aa*, dander vanden watermolens, groot tsamen 21 bladeren.

Ordonnantie op de rivier de *Aa* en op de watermolens.

Item, alsoo zeeckere questien ende gescillen opgestaen ende geresen syn, tussen mynen Heeren den Deken ende Canonicken der Cathedrale kercke van S[t]. Jans Evangelist binnen dese Stadt, ter eenre ende den bourgeren ende inwoonderen ter andere zyden, spruytende vuyt zeeckere concordatien gemaeckt tussen de drie leden deser Stadt, doir Commissarissen geordineert, ter eenre ende mynen Eerw. Heer den Biscop deser Stadt, Heer Franciscus Sonnius, nu ter tyt Biscop van *Antwerpen*, ende die Heeren vanden Capittele voors. ter andere zyden, nopende der erectien vande nyeuwe prochien kercken ende die ordinantie dair op gemaect, soe vanden offer, kerssen, begraeffenissen der dooden ende andere lasten, blyckende byde bescheede dair aff zynde, dwelck by die vanden Capittele nyet en wordt onderhouden, willende van allen dooden die binnen dese Stadt worden begraven, hebben ende ontfangen een wasse kersse ende oyck den offer, soo wanneer die dooden inden clooster begraven, oft dien selven offer van hair aff te coopen, allet contrarie den accorde, tenderende tot meerdere belastinge vanden bourgeren, inder vuegen, dat dair van groote clachten gecomen zyn aenden drie leden deser Stadt, wairomme den Raidt der selver, de Heeren vander Capittele besonden hebben gehadt, om te supercederen, maer hebben sulcx geweygert gehadt te doen, wair deur geordineert syn zeeckeren Commissarissarissen als m[r]. Goyart Lombairts Scepen, m[r]. Zeger Adriaens ende m[r]. Goyart Locff metten Pensionaris m[r]. Roeloff Luekemans, om met die Heeren van den Cappittele te communiceren, die welcke gecompareert zijn in den Heyligen Geest ende inder sacristyen inder kercken, om die questien te sepa-

Geschil van de Stad met de Heeren van het Kapittel van St. Jan, over de uitvoering der ordonnantie op de nieuwe parochien, met betrekking tot het vorderen van offerkaarsen, begrafeniskosten en andere kerkelijke lasten bij het begraven van lijken.

reren, syn sy byden anderen gebleven in den Heyligen Geest alsdoen dair laten halen twelff potten wyns.

Op bevel des Hertogs van *Alva* wordt generale processie gehouden, om God te danken voor de victorie bij *Haarlem* behaald en voor het innemen dier Stad.

Item ten dage voors., ten bevele der heeren Scepenen, betaelt Sebastiaen Wouterssen, kersmaker, van dat hy ten bevele vande heeren Scepenen gemaeckt heeft seven flambaeux, die de selve heeren inde generael processie, ter ordinantie van dExcellentie vanden Hertoge (van *Alva*), om Godt almechtich te dancken vande victorie van *Haerlem* ende dinnemen der selver gedragen hebben, beloopende 7 gul. 7 st.

Volgen de betalingen van lijf- en erflosrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 53,896 gul. 16 st. 2 d.
" " ontvangsten " 50,408 " 6 " 5 m^t^.
Meer uitgegeven als ontvangen 3488 gul. 10 st. een myte.

N°. 80. **Rekening van St. Remeys 1573 tot St. Remeys 1574.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN GERARTS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 11.

Alderhande ontvangsten.

Leening aan den Markgraaf Chiapin de Vitello.

Item alsoo Chappyn Vitello, Opperste veltheer des Co. Ma. Leger, aenden drie leden deser Stadt in Junnio voorleden, hadde versocht een leeninge van twee duysent gul. tot 20 stuivers tstuck, tot dienst van zyne Ma., die drie leden, aenmerckende ende considerende de bede, (en) als dat hy der Stadt wederom grooten dienst coste gedoen in toecomende tyden, hebben hem die penningen geaccordeert, inder vuegen, dat die rentmeesters hem hebben getelt ende gescoten den 27^en^ Juny, die somme van twintich hondert gulden.

De Stad wordt op nieuw bedreigd met de inlegering van eene bende ligte ruiterij, genaamd de Roode bende.
Zij zend den Pensionaris Hessels naar den Hertog van Alva, om dat gevaar af te weren.
De Pensionaris maakt gebruik van den invloed van den Markgraaf Chiapin de Vitello.

Is dair nae die fame alhier gecomen, als dat binnen deser Stadt wederom soude comen leggen die *roybende* vande *lichte perden*, waerom die drie leden tot *Antwerpen* hebben gesonden m^r^. Andries Hessels, Pensionaris, om aen dExcellentie vanden Gouverneur te solliciteren, dair van ontlast te mogen blyven, versueckende tot syn hulpe ende assistencie Chappyn Vitello, die welcke de sake soo verre gebracht hebben, dat die selve perden geforieert zyn op een ander plaetse, heeft dair en boven die Pensionaris soo verre gesolliciteert aen Chappyn voors., als dat hy zeker assignatie heeft gecregen vande leeninghe, te weeten: opten rentm^r^ inde baenderye van *Boxtel*, acht hondert

1574. Zij bewerken dat die gevreesde bende elders gelegerd wordt.

gulden ende opten rentm[r] vanden lande vanden *Grave* ende *Cuyck*, 700 gul. Ende want die rentmeesters die leeninge in haer vuytgeven hebben gestelt in dese rekening, stellen dair om alhier tsgeens zy op rekeningh wederom hebben ontfangen, te weeten: vanden rentm[r] van *Boxtel*, m[r]. Jan Connincx den 16[en] September 200 gul., noch den 10[en] October 300 gul. ende den 25[en] October 300 gul., vz. 800 gul.

De Pensionaris verzoekt en verkrijgt van Chiapin de Vitello assignatien op de Rentmeesters van *Boxtel* en *Grave*.

Herhaling van en nadere bijzonderheden aangaande den opstand ter zake van den Godsdienst in 1566 voorgevallen.

Item alsoo dese Stadt, deur de comotien ende oproeren inden jaere 1566 ter saken vander religie vanden gelove, dwelck op gestaen was in Co. Ma. *Nederlanden*, in groote, sware ende onvertullige costen ende lasten is gecomen, doer die distructie vanden kercken, ende cloosteren ende veele oproeren ende discentien, die in deser voors. Stadt gescieden, wair deur alle policie ende justicien van rechte te nyeuwte gegaen syn. Omme welcke oproeren te doen cesseren ende de ingesetenen wederomme tot peyse ende vrede te brengen, heeft de voors. Stadt aengenomen zeeckere getal van knechten, tot defensie vander religie ende tot straff (der) quaetdoenders, ende naderhant, overmits die Grave van Megen, subytelyck voor dese Stadt was gecomen met thien vendelen knechten, omme binnen deser Stadt te comen, tot bewaernisse der selver, syn die drie leden bedwongen geweest doer de seditieusen, aen te nemen acht hondert soldaten vande ingesetenen der selver Stadt, ende dat ten coste ende laste der selver. Omme de welcke te gagieren, de Stadt in grootte coste van sommen van penningen is gecomen geweest, boven alle andere extraordinarisse lasten van forteressen ende nootelycke reparatien deser Stadt, die de selve heeft moeten maken ende onderhouden, inder vuege, dat de selve Stadt de penningen nyet voirderen heeft conmen gefurneren, hebben dien aengaende de drie leden, treffelycken vergadert synde opten 23[en] February Anno voorscreven, omme voirder oproer te scouwen, dwelck deur quade betalinge vanden soldaten, by henliedens aengericht ende voortsgekeert soude worden, geordineert ende bevolen, dat die rentm[ren] deser Stadt soude willen aenverden ende dair outfanck aff maken, vande penningen die onder henluydens waeren berustende ende by partyen aldair geconsigneert ende gestelt, ende de selve tot proffyt ende oirbaer deser Stadt souden willen employeren, dwelck die rentm[ren], deur begheerte vanden drie leden gherne hebben gedaen, van meyningen synde de selve in haeren ontfanck te stellen, allen de penningen die onder hair waeren berustende, dwelck sy totter dier tyt hebben opgehouden in haer rekeninge te brengen, overmits verscheyde redenen ende goede tydingen, als dagelycx verwachtende de compste vande Co. Ma., hoopende dat by syne Ma. alle discentien ende tweedraecht geslicht ende nedergeleeght ende alle steden wederom tot peys ende eendrachticheyt gestelt soude worden, meynende alsdan die voors. rentm[ren], datse de selve penningen, met lanckheyt van tyde wederom geint ende gefurneert souden hebben, ende de selve wederom inde kiste geleeght te hebbene, daer sy se vuyt genomen hadden, tot behoeff vander partyen die de selve aldaer gestelt hadden.

De Regering van *'s Hertogenbosch*, besluit, den 23 Februarij 1566/67, plegtig vergaderd zijnde, dat de bij Stads-rentmeesters door particulieren en door stichtingen geconsigneerde gelden, zullen worden geleend en aangewend tot betaling van de soldaten, ter voorkoming van verdere muiterij aangenomen.

De door Jonker Everard Berwouts en Karel van Vlierden, als gemagtigden van Jasper Schets, Heer van Grobbendonk, ten behoeve der St. Jans-Evangeliste Kerk te *'s Hertogenbosch* in bewaring gestelde of geconsigneerde som van *f* 2300.—, wordt door die Rentmeesters ter zake van de onrustige tijden en om hunne verantwoordelijkheid te dekken in Stads-kas gestort en in ontvang verantwoord.

Ende alsoo onder andere aldair oyck gestelt waeren by Jonckeren Everaert Berwouts ende Kaerl van Vlierden, als gemechticht van Heer Jasper Scets, Heer tot Grobbendonck etc., die somme van drie en twintich hondert gulden, tot behoeff der fabrieke van St. Jans kercke binnen dese Stadt, die welcke deur den twist tussen henlieden opgeresen, nyet en syn gehaelt geweest, mair byden rentmren in oirbaer ende proffyt deser Stadt vuytgegeven sedert den jaere 1566 als voors. is, gescapen synde deur den twist, dat de selve noch nyet gehaelt en sullen worden, ende want de tyden periculeus ende vygelyck syn, hebben de voors. rentmren de voors. 2300 gul. als nu tegenwoordelyck alhier voor ontfanck gestelt ende in dese rekening gebrocht, beloopt 2300 gul.

Totaal der ontvangsten 54,122 gul. 7 st. 13 d. 5 miten.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan bodenloon.

De kwartierschouten van *Peelland*, *Kempenland*, *Oisterwijk* en *Maasland*, benevens vele andere dorpen in de *Langstraat* en het land van *Heusden* aangeschreven, om wagens te leveren ten behoeve van den Hertog van Alva, om van *Grave* naar *'s Hertogenbosch* te komen.

Item 14 October, Adam voors., dat hy ten bevele der heeren Scepenen voors., eenen brieff heeft gedragen aenden Schoutet van *Peelant*, om zeecker wagens op te brengen, tot behoeff dExcellentie vanden Hartoge van Alva, omme metten selve wagens vande *Graeff* binnen deser Stadt te comen.

Gelijke aanschrijvingen werden in de eerstvolgende dagen aan de Schouten van *Kempenland*, *Oisterwijk*, *Maasland* en aan Schouten van vele andere dorpen in de *Langstraat* en in het land van *Heusden* gedaan.

Boden naar *Grave* en naar *Amsterdam* aan den Hertog van Alva.

Item binnen den tyde voors., is hy (de bode Jan van Uitwijk), ten bevele vanden heeren Scepenen, den 5en October gereden naede *Grave*, ende des anderen daechs wederom gecomen. Noch den 15en Octobris gereden nae *Amsterdam* aen dExcellentie van Duc dAlva, ende is wederom gecomen den 25en October.

De Hertog van Alva komt uit *Grave* te *'s Hertogenbosch*, en vertrekt van daar over *Tilburg* en *Riel* naar *Antwerpen*.

Den tweeden November wederom vuytgereden naede *Graeff* ende is den 7en dach wederom gecomen metter Excellentie, als hy die wagens aldair geleyt hadde.

Noch den 8en dach (November), gereden met zynder Excellentie, om hem te convoyeren nae *Tilborch* ende *Riel*, doen hy nae *Antwerpen* reysde.

Verzameling van ruiterij en voetvolk bij *Maastricht* door Graaf Lodewijk van Nassau en boven *Trier* door Casimierus, met het doel om een aanslag op *Maastricht* te doen.

Item prima Mert, Mathys Verroten, boode, van dat hy zeeckere tydinge bescreven heeft gebracht, vande vergaderinge vande perden ende voetvolck, dwelck Greef Lodewyck by *Maestricht* ende Cassemirus boven *Trier* byden anderen brochten, ende vande verraderye die opgestelt was, omme *Maestricht* inne te nemen.

Door den Gouver-

Item 3n Mert, Huybert Bartholomeusz, van dat hy ter ordinantie vanden

Gouverneur, was gegaen nae *Maestricht*, nae *Aken* ende *Ophem* onder die perde ende het voetvolck vanden Duytschen, diemen zeeghde dat Greef Lodowich van Nassauw, Greef Jan van Nassau ende Cassemirus, overste aff waeren, om te vernemen wat zy inden zin hadden, want die fame ginck, dat zy *Maestricht* met verraderye zoude innegenomen hebben ende bracht wederom antwoort, dat zy drie duysent perden ende 6 duyzent voetvolcx sterck waeren ende noch dagelycx multipliceerde van meerder volck.

neur van *'s Hertogenbosch* wordt een spion naar *Maastricht*, *Aken* en *Ophem* gezonden, om tijdingen uit het leger onder de Graven Lodewijk en Jan van Nassau en Casimirus om te vernemen of het waar was, dat men de inneming van *Maastricht* op het oog had.

Tijding dat hun leger 3000 ruiters en 6000 man voetvolk sterk was en nog dagelijks versterking ontving.

Item 18 Merte, Adam deser Stadt boode, ten bevele vanden Gouverneur deser Stadt, met zeeckere brieven van zynder Edelheyt gegaen tot *Antwerpe* aenden grooten Commandeur Don Loyes, Gouverneur van dese *Nederlanden*, om zynder Excell. te remonstreren ende te wairscouwen, vander beruerte ende muyterye vanden Duytschen garnisoen, binnen deser Stadt liggende, by gebreck van betalinge.

De Gouverneur van *'s Hertogenbosch* waarschuwt Don Louis de Requesens, voor de muiterij van het Duitsche Garnizoen, ter zake van de nietbetaling van soldij.

Item Dierick van Gent, van dat hy den 14[de] Aprill is gegaen tot *Grave*, omme te vernemen wair den hoop van Greef Lodowich, het hoot heenen hadde, oft wat passagie dat zy in trecken zoude.

Spion naar *Grave* om te vernemen naar de bewegingen van het leger onder Graaf Lodewijk van Nassau.

Item Jacop Geritss, alias Ronken, ten bevele van heeren Scepenen, gegaen inden leger liggende tot *Lith*, aan Chappijn (de Vitello).

Het leger onder den Markgaaf Chapin Vitello, te *Lith*.

Item Dierick van Gent, (na 26 Junij), van dat hy die Zwitsers gecomen zynde tot *Vucht*, sterck omtrent vyff duyzend mannen, tot *Driel* geleyt heeft ende heeft aldair moyten vertoeven tot dat zy alle gader over waeren.

De Zwitsers van den Markgraaf Chiapin de Vitello, ongeveer 5000 man sterk, te *Vucht* gekomen, vertrekken van daar naar *Driel*.

Kapittel 6.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionaris, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Jonkheer Everart Berwouts, Schepen.

M[r]. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

M[r]. Henrick Bloijman, Heer van Helvoirt, Schepen.

Gerard Colen, Secretaris.

Zeger Vuchts.

M[r]. Andries Hessels, Pensionaris.

Item jersten ultma Octobris 1572, als Joncheer Everart Berwouts, door begheeren vanden drie leden deser Stadt, metten Gedeputeerde vanden platten lande naer *Nyemegen* was gereyst, omme aldair te solliciteren aenden Hartoch van Alva, dat die Holsteynders vuyter meyerye souden vertrecken, wair aff syne vacatien inde voirgaende rekening gestelt syn, brengende als nu jerst over, tghene hy met die Gedeputeerde tot *Nyemegen* verteert gehadt heeft, soo van syne montcosten als perthueren, mette scencwynen ende andere juweelen, die aldair aen sommige gesconcken zyn by Joncheer Everaert ende die Gedeputeerde voors., beloopende tsamen 197 gul. 19 st.

Afrekening der commissie van Jonkheer Everart Berwouts met Gedeputeerden van het platte land, op 31 October 1572 naar *Nijmegen* vertrokken, om aan den Hertog van Alva te verzoeken, dat de Holsteiners uit de Meijerij zouden vertrekken.

Kosten op die Commissie gevallen, door de Stad *'s Hertogenbosch* en het platte land betaalt.

Wair van Jacop Bax, inden name van die vanden platten lande, betaelt heeft die reste beloopende 66 gul.

Dagvaard der staten van *Brabant*.
Voorstel tot benoeming van een nieuwen Drossaard van *Brabant*.
Verzoek van den Hertog van Alva, om eene som van 271,000 gul. in obligatien ten laste van *Brabant*.
Rapport der afgevaardigden naar *Spanje* geweest zijnde.

Item 23 January Anno 1572, is Joncheer Everart Berwouts, deur bevee der heeren Scepenen ende doer bescryff der staten van *Brabant*, nae *Bruessele* gereyst, omme te adviseren op de creatie van eenen nyeuwen Drossaet van *Brabant*. Ende oyck, omme te aenhooren de propositie gedaen by dExcellentie vanden Hartoge van Alva, versueckende te hebben zeekere obligatien, totter somme 271,000 guldens. Insgelycx, om te aenhoiren trappört vande gecommitteerde gecomen synde uit *Spaengien*, waeromme die voors. Everart Berwouts heeft gevaceert totten 21^{en} dach Mert.

Dagvaard der staten van *Brabant* te *Brussel*.
Verkiezing van een nieuwen Rentmeester voor het kwartier van *Antwerpen*.
Opene brieven van den Koning-Hertog, gezonden met den Commandator-Majoor Don Louis de Requesens, Gouverneur-Generaal der *Nederlanden*, den staten medegedeeld.
Processen en andere zaken.

Item prima Augusti 1573, is Jonoheer Everart Berwouts, Schepen, ter ordinancie vande drie leden, gereyst nae *Bruessele*, omme te bewaeren de dachvairden byde staten van *Brabant*, soo om eenen nyeuwen rentmeester te stellen int quartier van *Antwerpen*, als oyck om te sien die opene brieven, gesonden vande Co. Ma. mit den Comandador Maior, als oyck om te bewaeren diversche saken deser Stadt aengaende. Inden jersten om te doen maken de scrifturen vanden proces tegens Lancelot Parasys. Noch om te recouvreren de versekerheyt vanden gesout, byder Stadt tot dienst vande Co. Ma. geleent. Noch aen mynen Heeren den Cancellier te verwerven brieven van respyt, om pertinentelyck te mogen antwoorden op de requesten, overgegeven by die vanden Cauwenwater ende Annenborch, opte gepretendeerde vryheyt vande Stadt accynsen etc., gevaceert tot 6 April.

Dagvaard der staten te *Brussel*.
Verzoek van den Koning-Hertog, dat de staten hem op obligatien van het land zouden toestaan *f* 440,000 -, zijnde de helft van hetgeen den eersten 100sten penning had bedragen, te lossen met de opbrengst van den tweeden honderdsten penning, voor den tijd van drie of vier jaren toegestaan.

Item 20 January Anno 1573, is m^{r}. Roeloff Luekemans, Pensionaris ende m^{r} Henrick Bloymans Heer van Helvoirt, Scepen, ter ordinancie vanden drie leden, gereyst nae *Bruessele*, omme te achtervolgen zeeker dachvairt brieven ons Heeren des Coninex, te aenhooren tgene dat den staten van *Brabant*, van wegen synder Ma. geproponeert soude worden, inhoudende de selve propositie byden Cancellier van *Brabant* gedaen, dat de voors. staten zyne Ma. soude willen consenteren, heure obligatien totter sommen van 440,000 gul. eens, als wesende de helft dat den jersten hondersten penning hadde bedragen, te lossen de voors. obligatien metten 2^{en} hondersten penning, byden staten van *Brabant* over drie ofte vier jaeren geaccordeert. Ende dat voorts de staten van *Brabant* metten anderen souden communiceren, aengaende de generaele middelen om te vinden die twee milioenen gouts tsiairs, inne plaetse vanden 10^{en} ende 20^{en} penning.

Voorstel dat de staten zouden beraadslagen over de middelen, om te vinden 2,000,000 goud 's jaars in plaats van den 10^{en} en 20^{en} penning.
Prelaten en Edelen verzoeken vooraf dat zal worden beschikt op de doleantie en remonstratie in Maart 1573 den Hertog van Alva aangeboden, strekkende tot behoud der oude regten en privilegien van *Brabant*.
Prelaten en Edelen stemmen voor het geven van de gevraagde

Op welcke propositien die Prelaten ende Edelen gedelibereert hebben gehadt, nochtans jerst ende vooral by gescrifte doen stellen zeeker remonstrancie ende doleancie, eertyts byden voors. staten den Hartoge van Alva overgegeven in Marcio 1572, tenderende tot conservacien vanden ouden rechten ende privilegien vanden lande van *Brabant*, omme dair op byden nyeuwen Gouverneur versien te worden. Dair nae, opten 7^{en} February, hebben de voors. Prelaten ende Edelen heure opinie verclcert opte voors. propositien, ende in effect, geaccordeert de geheyste obligatien totter somme

van 400,000 gul. eens, ende dat de selve obligatien souden gelost ende gequeten worden, mette generale middelen die de generale staten souden adviseren, oft metter jerster beede die de selve staten souden accorderen ende nyet metten tweesten hondersten penning; op conditien, dat syne Excellentie soude versien ende remedieren opte voors. doleancie, aleer dacte van obligatien geteekent souden worden, welcke opinie aen dExcellentie vanden Hartoge gesonden is geweest tot *Antwerpen*, omme dair op te resolveren. Heeft dair nae mynen Heeren den Cancellier, deur ordinancie van syne Excellentie, tot vier oft vyff reysen versocht gehadt, dat de voors. Prelaten ende Edelen heure opinien souden veranderen, ende de selve souden maken conform der propositien ende opten voet vanden tweeden hondersten penning, ende dat zy de conditien souden achterlaten, oft dat zy de selve souden overgeven by maniere van remonstrancien, allegerende den vuytersten noot ende necessiteyt der periculen. Mair die voors. Prelaten ende Edelen, mits verscheydene redenen, hebben gepersisteert in heure voirgaende opinien, inder vuegen, dat zyne Excellentie den 3en April 1573, den Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden te Hove heeft ontboden, ende aldair versocht, dat de selve Prelaten ende Edelen een goede cortte resolutie souden maken vande geheyste obligatien, navolgende syne propositie, allegerende den noot vanden vianden, ende datmen de vuytteringe sonder gelt nyet en can beletten. Die Prelaten ende Edelen, hebben opt versueck van syne Excellentie doen vercleren, hoe dat se heure opinien opder propositie hebben gemaect over de twee ende een halff maent, ende dat op zekere conditien ende remonstrancien in redenen enne rechte gefundeert, persisterende dair omme in haer opinien. Alsoo dat dair nae, opten 6en April, myn Heere den Cancellier, de Prelaten, Edelen ende Gedeputeerde vande steden, heeft doen vergaderen op syn cameren, overmits synder cranckheyt, ende aldair versocht, dat de selve Prelaten ende Edelen pure ende simpelyck sonder eenige conditien souden consenteren inde geheyste obligatien, hoopende, dat zyne Excellencie die doleancien metter tyt soude versien. Wair op die Prelaten ende Edelen, naer rype deliberatien, hebben vercleert te persisteren in heure opinien, mede verclerende, indien iet onredelycke in haire doleancien overgegeven waer, datmen tselve hair te kennen souden geven. Alsoo dat mynen Heer den Cancellier verstaen hebbende, tgene die Prelaten metten Edelen vercleert hadden te persisteren in haere opinien, mits het aenstaende hoochtyt, geseeght gehadt heeft, datse souden mogen vertrecken. Item duerende dese dachvairt, hebben die Gedeputeerden deser Stadt verscheyden saken ende affairen deser Stadt aengaende, vervolght, als enz., wair omme die voors. Gedeputeerde hebben gevaceert totten 17en dach van April.

Item 24 April Anno 1574, ter ordinantie van heeren Scepenen, is Everart Berwouts gereyst van *Loeven* tot *Bruessele*, omme in alder diligentie te solliciteren aen syne Excellentie, om te beletten de gepretendeerde servicien vander Albernoisen, onder den Cappiteyn (Nicolo) Basta, gelegen binnen

obligatien tot de som van ƒ 400,000.—, om die te lossen uit de gemeene middelen, door de Generale Staten toe te staan of uit de eerste door die staten toe te stane bede en niet uit den tweeden hondersten penning, onder voorwaarde, dat zijne Excellentie zou beschikken op de doleantien, vóór dat de akte van obligatie zou geteekend worden.

Verzoek namens den Gouverneur-Generaal dat Prelaten en Edelen van besluit veranderen en konform het voorstel, den 2en hondersten penning onvoorwaardelijk aannemen, op grond van den hoogen nood hen vrijlatende hunne bezwaren nader in te zenden.

Zij blijven bij hun genomen besluit.

De staten ten Hove ontboden, worden door den Gouverneur in persoon verzocht, mits den grooten nood en het gevaar voor den vijand een goed en kort besluit tot aanneming van het gedane voorstel te nemen, daar men de uitteringen door het krijgsvolk veroorzaakt, zonder geld niet kon beletten.

De staten blijven bij hun besluit volharden.

De Kanselier doet de staten, uithoofde zijner ziekte ten zijnen huize vergaderen, hij verzoekt Prelaten en Edelen andermaal het voordeel zonder eenige voorwaarden aan te nemen, in de hoop dat de Gouverneur met der tijd in de overgegeven doleantien zou voorzien.

Zij blijven weigeren met de verklaring, dat indien iets onredelijks in de doleantien te vinden was, dat zij daarvan opgaven verzochten.

De Kanselier scheidt de vergadering.

Nicolo Basta, Kapitein der roode bende Albanesen, verlangt van de Stad *'s Hertogenbosch* servitiegelden van brood, vleesch, haver enz.

De Stad verzockt daarvan te worden ontslagen.

Verzoek om betaling der door de Spanjaarden achtergelaten schulden en tot ontvang der obligatien voor de stad. Verzoek om voorziening tegen de ongeregeldheden van het krijgsvolk van den Heer aan Havre. Verzoek aan de staten van *Brabant* om mede te willen bijdragen in het onderhoud van de gemaakte forteresten bij *Geertruidenberg*. Dagvaard der staten van *Brabant*.

dese Stadt, als op vleesch, broot, haver, hoy enz. Item om voorts tot *Antwerpen* te solleciteren de betalinge vanden schult, die dese Stadt ende gemeyn bourgeren aende Spaensche soldaten ten achteren waeren. Oyck om te ontfangen de obligatien der Stadt competerende. Item om remedie te hebben tegen de groote disordre vanden Regimenten crysvolck van mijn Heer van Havre. Insgelyck om te versuecken assistencie aende Staten van *Brabant*, om te helpen contribueren int onderhouden vande forteresten, gemaect by *Sinte Gertruyden berch* ende voorts te compareren inde dachvairt byden Staten van *Brabant*, daerom gevaceerd totden 4en Augusti.

Verzoek der Regering van *'s Hertogenbosch*, tot invrijheidstelling van zekere gevangenen op de poort zittende.

Item 30 December, als hy gereyst was tot *Antwerpen* van *Breussele*, om te solliciteren aen zyne Excellentie, tot ontlastinge vanden gevangenen hier op de poorten sittende. (Deze sollicitatie werd den 22en Februarij van het volgende jaar hervat.)

Dagvaard der Staten-Generaal van alle des Koning-Hertogs Nederlanden te *Brussel*. Commissarissen des Konings verzoeken, dat de staten te *Lier* zouden vergaderen. Het meerendeel dier staten weigeren zich daarheen te begeven. Zij worden daarop uitgenoodigd te *Brussel* te blijven, tot dat de Gouverneur daar zou zijn aangekomen. De Staten schrijven Z.Ex. brieven aangaande de muiterij van de Spaansche soldaten te *Antwerpen*, waarop hij antwoord dat hij bezig is met die muiterij te stillen. De staten beramen middelen tot welvaren van het land, om die Zijne Excellencie aan te bieden.

Item, alsoo de staten vanden lande bescreven waeren geweest van wege ons Heere des Conincx, tegens den lesten April. Soe eest, dat mr. Roeloff Luekemans gereyst is nae *Bruessele* opten 3en Mey, alwair hy den voorn. mr. Henrick Bloyman gevonden heeft, die welcke den 2en Mey van *Luyck* tot *Bruessele* gereyst was. Achtervolgende de voors. brieven, zoo syn de voors. Generale Staten ontboden geweest te compareren den 5en Mey, in presentie van zeker Commissarissen van zynder Ma. ende is aldair versocht geweest, ten eynde, dat de selve staten zouden commen ende hen laten vinden binnen der Stadt van *Lier*, mair hebben hen dien aengaende geexcuseert emmers het meestendeel vande voors. staten, alsoo, dat dair nae den selven staten geseecght ende vercleert is, deur tscryven van synder Excellentie, dat zy binnen der Stadt van *Bruessele* souden blyven, ter tyt dat dExcellentie soude syn gecomen. Hebben die voors. staten aen zyn Excellentie zeecker brieven gesonden, aengaende de muyterye vanden Spaenschen soldaten, binnen der Stadt van *Antwerpen* gecomen zynde, wair op syne Excellentie oyck wederom brieven heeft gescreven, onledich synde mette voors. soldaten, omme die in stilte te brengen. Hebben die voors. staten binnen dien tyde, binnen *Bruessele* seker middele geraempt ende geadviseert gehadt zeker puncten ende articulen, dienende tot benificien ende welvaren vanden lande, omme de selve syne Excellentie te presenteren, naedien de propositien gedaen soude wesen. Nu eest zoe, dat van wegen synder Ma. opten 7en dach der maent van Junio, den voors. Generale Staten sekere generale propositien gedaen is geweest, inhoudende, dat de selve staten zynre voors. Ma. in synen vuytersten noot ende necessiteyt, zouden willen bystaen ende secoureren ende dat, mits furnerende ende betalende inden jersten, de quote inde twee milioenen gouts siairs, voorden tyt van vier jaeren, wair aff dleste jair soude expireren den 13en Augusti 1575, hebbende dair en boven syn Excellentie versocht, dat die voors. staten teynden den voors. jair syne Ma. souden betalen den tweeden hondersten penning, ende dat oyck de voors. staten heure obligatien souden willen geven opden selven tweeden hon-

Voorstel den Staten-Generaal gedaan, houdende, dat zij Zijne Majesteit in zijnen uitersten nood zouden bijstaan, met toe te staan de quota in de 2,000,000 gouds jaarlijks, voor vier jaren, en na voldoening dier quota's te betalen den tweeden hondersten penning waarvoor de staten hunne obligatien zouden geven op dien tweeden honderdsten penning, voorwelke toestemming Zijne Majesteit den 10en en

1574.

dersten penning, dies soo, soude syne Ma. den 10en ende 20en penning opte coopmanscappen geheel aboleren, ende hen dair aff brieven ende versekerheyt doen, gelyck de staten dat souden begeeren, dies soo, soude de quote vande twee milioenen gouts nyet eeuwelick betaelt worden, mair voor eenen tyt van vier jaeren. Ten derden, soude syne Ma. aff doen den troubelen Rait ende allen saken seynden aende ordinarise rechters. Dair nae, soo heeft myn Heeren den Cancellier van *Brabant*, de voors. propositien opter Stadthuys van *Bruessele*, voorden staten van *Brabant* gerepeteert ende ververst, naevolgende doude manier, mede versueckende, dat de Prelaten ende Edelen, representerende de twee jerste staten, dair op heure opinien sonden maken. Hebben alsoo die voors. staten nae vele vergaderingen, in plaetse vanden tweeden hondersten penning, die somme van 800,000 gul. eens, naeden 13en Augusti 1575 te betalen in drie termynen, (geconsenteert) te weetene: Kersmisse 1575, Sint Janssemisse 1576 en Kerssemisse 1576, metten hondersten penning, die de staten van *Brabant* selver souden collecteren ende heffen, ende dat de recollectien vanden jersten hondersten penninck, soude terstont cesseren, hebben de voors. Prelaten ende Edelen geaccordeert, dat op rekening ende in mindernisse vande voors. 800,000, zyne Ma. soude mogen opte obligatien vande voors. staten lichten, de summe van 440,000 gul. eens, behoudelyck, dat zyne Ma. dair aff het fret souden betalen. Hebben die voors. Prelaten ende Edelen syne Ma. geconsenteert, de quote van *Brabant* inde twee milioenen gouts, bedragende 542,000 gul. siairs voorden tyt van vier jaeren, die expireren souden den 14en Augusti Anno 1575, te vinden die voors. quote by zeker imposten op vele ende verscheyde specien, byden Prelaten ende Edelen geadviseert, ende dit al op verscheyde conditien ende voirwairden inde opinien der Prelaten geruert. Ten lesten, soo hebben die selve Prelaten ende Edelen geaccordeert, datmen van stonden aen opte obligatien vander staten soude mogen lichten ende opnemen, de somme van 200,000 gul. eens, van tgene bevonden sal wordden syne Ma. suyver te competeren, vande quote van *Brabant* oft vande 800,000 gul. eens, om alle voirdere vuyteringe, fortse, spoliatie ende gewalt, zoe binnen der steden als ten platten lande, verhuet te mogen worden, ende besunder die quotatie byden Commissaris Cigoingia, gedaen ende voorts gekeert ten platten lande. Welcke opinien de Prelaten ende Edelen voors., zyne Excellentie, ten lesten binnen de Stadt van *Antwerpen*, opten 2en dach der maent van Septembri heeft geaccepteert, mede versueckende, dat die Gedeputeerde vander steden, dair van souden doen rapport aen hen leden ende hen vuegen ende accorderen, metter opinien vanden Prelaten ende Edelen, in heure opinien gestelt ende ondersproken, betreffende den Castilleynen vanden sterckten ende forteressen in *Brabant* ende vande particulier Gouverneurs vanden steden, wairvan syne Excellentie nyet en soude connen gedoen sonder expresse commissie van zynder Ma. Alsoo dat dairom die voors. mr. Henrick Bloyman ende Roeloff Luekemans inde voors. saken hebben gevaccert, zoe

20en penning op de koopwaren geheel zou opheffen, de staten daarvan brieven van verzekering beloven-de, in dier voege als zij zouden verlangen.

Dat dan ook door den Koning den Raad van troebelen zou worden opgeheven met bevel dat alle zaken voor den gewonen regter zouden moeten worden gebragt.

De Kanselier van *Brabant* herhaalt die voorstellen voor de staten van *Brabant*.

De staten van *Brabant* besluiten, om in plaats van den tweeden 100sten penning, na 13 Augustus 1575, de som van *f* 800,000 eens, in vier termijnen toe te staan, te betalen met den 100sten penning door de staten zelf te heffen, mits dat de heffing van den eersten 100sten penning terstond zou ophouden.

Prelaten en Edelen bewilligen dat de Koning-Hertog, op rekening van die *f* 800,000.— bij obligatie der staten zal kunnen opnemen *f* 440,000.—

Zij staan tevens toe de quota van *Brabant* in de 2,000,000 gouds bedragende *f* 542,000 's jaars voor den tijd van vier jaren, te vinden bij imposten op verschillende spetien door hen te bepalen.

Zij staan almede de opneming van *f* 200,000. toe, om daardoor alle verdere uitteringen, spoliatien en geweld van het krijgsvolk te verhoeden

Dagvaard der staten te *Antwerpen*.

De Gouverneur-Generaal accepteert de voorstellen der Prelaten en Edelen en verzoekt, dat de regeringen der steden de Gedeputeerden der steden zich met Prelaten en Edelen vereenigen.

Hij verklaart in zake der kastelijns van sterkten, of den particuliere Gouverneurs van steden in *Brabant* niets te kunnen doen, zonder bepaalde last van den Koning.

Verzoekschriften van de Stad *'s Hertogenbosch*, om ontlasting van het Garnizoen, teruggavederwapenen aan de Burgerij en toestemming tot wederoprigting der Schutterijen.

binnen *Bruessele* als *Antwerpen*, totten sesten Septembri dair nae Anno 1574.

Item voir tscryven van zeecker requeste, van wege deser Stadt overgegeven zyne Excellentie, ten eynde de selve Stadt vanden zoldaten ende garnisoene soude ontlast worden. Item dat de bourgers deser Stadt hen wapenen wederom soude mogen crygen ende dat oyck die scutteryen gestelt souden worden in hunnen ouden ende jersten staet.

De Groot-Kommandeur Don Louis de Requesens vraagt deswegens rapport aan den Gouverneur van *'s Hertogenbosch*.

Item voor seeckere beslotene brieven aenden Gouverneur vanden *Bossche*, gesonden by zyne Excellentie, om dadvys des selffs Gouverneurs te hebbene, nopende dontlastinge vanden garnisoen binnen der voors. Stadt liggende ende de restitutien vande wapenen ende erectien vander scutteryen.

Het leger van den Heer de Havre (Walen) te *Oss*, rooft, vernield en steelt aldaar.

Item 8 Mey, is Gerard Colen, Secretaris deser Stad, deur ordinantie vande heeren Scepenen, gereyst met eenen Edelman inden leger van myn Heer van Havere, liggende tot *Oss*, omme den selve te kennen te geven, die vuytteringe, rovinge, spoliatie ende andere dieveryen, die by syne knechten als wesende Walen, voorts gekeert ende aengericht worden, zoude mogen verhuet worden.

De Pensionaris Mr. Andries Hessels solliciteert en verkrijgt, dat de bende roodrokken onder Kapt. Nicolo Basta niet te *'sHertogenbosch* inbezetting zal komen, zoomede assignatie van gedane leeningen aan het Garnizoen en aan den Marquis Chiapin de Vitello.

Item den 3en Augusti, is die voors. mr. Andries (Hessels, Pensionaris,) vuyt crachte van commissie vanden drie leden deser Stadt, gereyst naer *Antwerpen*, omme te verhueden, dat die bende lichte pertruyteren, onder Niclao Basta gelegen, nyet binnen dese Stadt en souden comen liggen, dwelck den voors. mr. Andries verworven gehad heeft, heeft noch gesolliciteert te hebben provisie van leeninge voor dit garnisoen, mits alnoch assignatie vanden Marquis Vitelli van de somme van 1500.

De Pensionaris Mr. Andries Hessels te *Grave*, om de assignatie van den Markies Chiapin de Vitello, op den rentmr der verbeurt verklaarde goederen te ontvangen, moet aldaar eskorte van soldaten nemen, aangezien de Geuzen op hem wachtende waren.

Item 21 Augusti is mr. Andries voors. ten bevele vanden drie Leden gereyst naden *Grave*, om aldaer te reconvreren de penningen der Stadt, by assignatie aldaer bewesen aenden rentmeester vande confiscatien Reyner van Boeckholt. Item alsoo denselven mr. Andries tot *Grave* gewaarschout worde, datter sommige guesen op hem wachtende waeren, is deselve genootsaect geweest geleyde van zoldaten te nemen tot twee rot toe ende twee beveelhebbers, denwelcken hy Pensionaris voors. heeft moeten betalen 5 gul.

Kapittel 7.

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Uitgaven aan vereeringen van wynen en gelagen aen diversche Heeren, Prelaten, Edelen, Jonkheeren, Heeren ende Gedeputeerden van Steden ende andere besundere notable mannen, binnen den jaere deser rekening binnen dese Stadt gecomen, gesconcken als hier na volght.

Aan den Hertog van Alva.

Item 7a Novembris, ter ordinantie vanden heeren Schepenen, gesconcken dExcellentie vanden Hartoge van Alva twee amen wyn, gehaelt inden bock, dame 30 gul.

Messire Claude de Berlaijmont.

Item ten selven dage, myn Heer van Barlamont, een halff aem wyns.

Don Frederico de Toledo, zoon des Hertogs van Alva.

Item ten selven dage, Don Frederico, soone vanden Hartoge van Alva, een aem wyns, 26 gul.

De Secretaris Bertij.

Item ten selven dage, den Secretaris Berty, een halff aem wyns, 13 gul.

Verder worden onder dit kapittel de volgende posten gevonden.

Item ten voors. dage (7 November), is byden drie leden deser Stadt geordineert, datmen Joncheer Willem die Borchgreeff ende Henrick van Eynhouts, als dyer tyt superintendenten vander fourieringen (inkwartiering), vander Stadt, (in) gelt soude vuytrycken 40 Bourgoensche daelders, omme die onder de overicheyt vanden soldaten te distribueren ende te scencken, ende dat, overmits de soldaten met haere overicheyt dese Stadt zeer travailleerden, omme te hebben brand vanden bourgeren deser Stadt, ende dagelycx hen voirderden vuyt deser Stadt te trecken ende den huysman in syn hout groote schade te doene, ten eynde tselve verhuet mochte wordden, hebben alsoo die voors. Willem de Borchgreeff ende Henrick van Eynhouts vande voors. 40 daelders ewech gesconcken 33 daelders den Luytenant met zyn Cappiteynen ende de andere 7 daelders hebben zy gehouden in affcortinge van hare vacatien.

Aan de superintenten Jonkh[r] Willem de Borchgrave en Hendrik van Eijndhouts 40 Bourgondische daalders ter beschikking gesteld, om te schenken aan den overste met zijne Kapiteinen, ten einde de burgers en de plattelandsbewoners zoude bevrijd worden van de vervolgingen door de militaire overheid om brand, en de weghaling van hout door de soldaten.

Item 4a Decembris, ter ordinance van den drie Leden gesconcken den oversten luytenant van dese knechten een aem wyns, 28 gul. 15 st.

De overste Luitenant van die knechten.

Item 21 Decembris, my vrouwe van Wylerval, huysvrouwe vanden Gouverneur Heer Adriaen van Wylerval, twee amen wyns, 60 gul.

Mevrouwe van Wijlerval.

Item 3a January, den wachtmeester, ten eynde hy toesicht hebben souden opte wachten, dat den brant nyet onbehoorlyck verdaen oft verstockt en souden worden, ende dat de Stadt dieners nyet meer geslagen en sonde worden vande voors. wachten, 10 potten wyns, 2 gul. $12^1/_2$ st.

Den wachtmeester, voor toezigt op de wachten, tegen het onbehoorlijk stoken en dat Stads-dienaars niet zouden worden mishandeld.

Item 2a February, hebben mynen heeren Scepenen besconcken Don Fernando de Lannoy Conte de la Roche in *Bourgonigien*, ten selven dage binnen dese Stadt gecomen zynde ende voorts reysende nae *Hollant*, daer hy Gouverneur aff is gestelt, een aem wyns, ende overmits hy des anderen daechs smorgens vertrock, hebben die rentmeesters betaelt aenden hooffmeester vanden zelven, genoempt Franchois Darbonnay, 30 gul.

Don Fernando de Lannoij Conte de la Roche, benoemd Gouverneur van *Holland*.

Item 27 Mert, den Graeff van Oversteyn, een halff aem wyns, 14 gul. $7^1/_2$ st.

De Graaf van Oversteijn.

Item 18 April, Doctoir Alberto Leonius, vier der Stadt stoopen wyn, 4 gul. 16 st.

Doctor Alberto Leonius.

Item 21 April en 1a Mey, den Drossaet van *Brabant*, zes der Stadt stoopen wyns, 5 gul. $3^1/_2$ st. ende een halff aem wyns, 14 gul. $7^1/_2$ st.

De Drossaard van *Brabant*, Jonker Andries van Anderlecht.

Item 2a May, mynen heeren van Havere, Coronel van 20 vendelen Walsche knechten, een aem wyns ende $2^1/_2$ pot, 30 gul. 15 st.

Den Heer van Havere.

Item 3a Mey, den Gouverneur Heer Adriaen van Wylerval, als hy opten vyffsten Mey vertrecken sonde vuyt deser Stadt, omme goet rapport aenden Grand Commandateur te doene van wege deser Stadt, ende dat hy zyn Excellentie soude willen adverteren vanden grooten belastinge van het garnisoen ende groote leeningen, die sy dagelycx den soldaten mosten doene, hem gesconcken de somme van 300 gul.

De Gouverneur der Stad, Heer Adriaan van Wijlerval bij zijn vertrek, eene som van *f* 300 — geschonken, om dat hij bij den Groot-Commandeur van de Stad goede berigten zou geven, tot ontlasting van het zware Garnizoen en van de groote leeningen aan de soldaten.

Item 4en Mey, is binnen deser Stadt gecomen heer Gielis de Sancellis, Gouverneur binnen deser Stadt gestelt zynde, soo hebben die heeren Scepenen hem gesconcken twee aemen ende 10 potten wyns, vz. tsamen 63 gul.

Heer Giellis de Sancellis, nieuw benoemd Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch*.

1574.

De Markgraaf Chiapin de Vitello.

Item 25 Mey, myn Heer Cappyn Vitello, Opperste veltheer vanden leger vander Co. Ma., een aeme wyns, 30 gul.

De Predikanten van de Minderbroeders en de Predikheeren, om in hunne sermonen de burgers aan te manen, wanneer zij ongeoorloofde voordeelen van de Stad genoten hadden, die aan de Stad terug te geven.

Item, ter ordinancie vanden heeren Scepenen, gesconcken den predicanten vande minnebrueders ende vanden predicaren, twelff potten wyns, ten eynde de selve souden in hair sermoens den bourgeren adverteren, indien sy eenige prouffyten genooten hadden vander Stadt, hen luyden nyet toecomende, datse de selve souden restitueren, den pot $7^1/_2$ st.

Mathijs de Vos, Ontvanger-Generaal der vivres.

Item 3en Juny, Mathys Vos, ontfanger generael vande vivres vanden leger, drie der Stadt stoopen wyns, 2 gul. 11 st. 3 ort.

Den Overste-Luitenant, den Prevoost en den wachtmeester van het regiment.

Item 5a Juny, den overste Luytenant vanden regimente, een halff aem wyns, 14 gul. $7^1/_2$ st.

Item 6a Juny, den Prevost vanden regiment, in gelde 6 gul. 8 st.

Den wachtmeester vanden regiment, 22 potten wyns, 6 gul. $6^1/_2$ st.

De Commissarissen Corpel en Lhouchart.

Item 21 Juny, de Commissarissen Corpel ende Lhouchart, vier der Stadt stoopen wyns, 3 gul. 9 st.

Don Roderigo de Toledo.

Item Don Roderigo de Toledo, die door dese Stadt reysden nae *Antwerpen*, vyff der Stadt stopen wyns, 4 gul. 13 st. 3 ort.

Dirk Arntsz, de Jonge en Zeger Vuchts, Commissarissen, naar *Heusden* gezonden, met de kopijen van de Spaansche obligatien, om bij de Pagadors van de Spaansche overheid betaling te verkrijgen, die hun geweigerd wordt, omdat zij de oorspronkelijke obligatien niet bij zich hadden.

De Pagador een half aam wijn beloofd, als hij de Stad behulpzaam was.

Jonkhr Everart Berwouts vertrekt met de oorspronkelijke obligatien, en vermits de Spanjaarden van eene gift niets zouden merken, besluit de Regering, hem twaalf ellen fijn laken mede te geven, dat door dezen aan den Contador Meinduvil wordt overhandigd.

Item, alsoo mynen heeren Scepenen met het dorde lit, gedeputeert hadden Diercken Arntsz ende Zegeren Vuchts, omme metten copien vande Spaensche obligatien, ende die lyste der selver, in alder diligentien te reysen nae *Huesden*, byde Pagadors vande Spaensche Overicheyt aldaer gecomen synde, en hebben egheen expeditie en connen gecrygen, overmits sy die principale obligatien wilden hebben; hebben nyttemin den Pagador toegeseecht, dat hy der Stadt behulpich soude wesen int restitueren vande penningen ofte voldoen vande obligatien, een halff aem wyns. Ende dat hy monseur Berwouts, die welcke metter principaelder obligatien aldair comen soude, adresseren ende behulpich wesen soude. Myn heeren Scepenen bevynden, dat beter waere hem met een ander lieffelickheyt te bescencken, opdat die Spaenjairden dat nyet en souden mercken, hebben daer omme doen coopen twelff ellen fyn lakens, elck elle betaelt tegen 36 st., welck laken die voors. Everardt Berwouts, mede nae *Huesden* heeft genomen ende gesconcken den Contador Meinduvil, blyckende tselve consent byder acte in date den 10en Augusti Anno 1573.

Messire de Hierges, Gouverneur van *Gelderland*, zoon van Messire van Berlaijmont.

Item 10a Augusti, Monsr de Hierges, Gouverneur van *Gelderlant*, soone van myn Heer van Barlamont, een aem wyns, 28 gul. 15 st.

De Kapitein Don Bernardino de Mendoza.

Item 17 Augusti, Don Bernandino de Mendosa, Capiteyn, een halff aem wyns, 14 gul. $7^1/_2$ st.

Mr. Andries Hessels.

Item 15 September, mr. Andries Hessels, thien der Stadt stoopen wyns, 8 gul. $12^1/_2$ st.

Kapittel 10.

Uitgaven aan metselwerk.

De brug genaamd de drie Hekelen op de oude Dieze te *'s Hertogenbosch*, hersteld.

Item 22 Mey, Jan van Gemonden ende drie anderen, elck 6 dagen metten heyligen dag, Jan Janssen, $3^3/_4$ dag, Adriaen Gerits, 1 dag ende Henrick

Janssen, 1 dach gewrocht aende bruggen genoempt die drie heeckelen, op doude Diese, die tsamen onder vuyt gespuelt was ende gevallen souden hebben.

Kapittel 13.

Uitgaven aan timmerwerk.

Herstellingen aan verschillende vestingtorens der Stad, aan de poorten, bruggen, wachten en andere vestingwerken.

Item 17 October, Jan voors., Jacop Reyners ende Jan van Gemert, elck 6 dagen gewrocht inden thooren after den doolhoff ende opte Vuchterpoort.

Item prima Novembris, Jan Janssen, Jacop Reyners ende Jan van Gemert, elck 5 dagen gewrocht aen het cruyswerck, dwelck sy gemaect hebben inden thooren byde Barbaren Capel, die by consent vanden Gouverneur is gevult.

Item 8a Novembris, Jan Janssen c. s., elck 6 dagen gewrocht aende Vuchterpoort, om den booge vande poorte, die aff gevallen soude hebben, aff te breken, ende hebben daer eenen balck overgeleeght.

Item 13 Decembris, Jan Janssen, Jacop Reyners ende Jan van Gemert, elck 5 dagen gewrocht inden thooren after den doolhoff ende opten spelmakers thooren, ten bevele vanden Busmeester.

Item 17 January, Jan Janssen, Jan van Gemert ende Jacop Reyners, elck 6 dagen gewrocht aende Vuchterpoort ende rontsomme aende thorens vander Stadt, houter voorde busmeesters gemaeckt.

Item prima February, Jan Janssen ende Jacop Reyners, elck 6 dagen, Jan van Gemert, 4 dagen, gewrocht buyten de Hinthamerpoort ende inden Roesmalensehen thoren.

Item 13 February, Jan Janssen, Jan van Gemert ende Jan Reyners, elck 6 dagen gewrocht opten Paus thoren.

Item 17 April, Jan Janssen, 2 dagen, Jacop Reyners, Jan van Gemert ende Meus Janssen, elck 3 dagen gewrocht aende poort ende den boom ende zeeckere thoorens toegemaect.

Dit kapittel bevat voorts nog een aantal artikels van gedane betalingen voor werken aan de poorten, wachten, torens, bruggen enz.

Kapittel 15.

Uitgaven aan ijzerwerk.

Herstellingen aan schietgeweer.

Item betaelt Anthonis, busmaker, van dat hy zeecker dobbel haecken deser Stadt toebehoorende, versien ende vermaect heeft, soo in nyeuw layen te leggen ende het gereetscap dair toe gemaect, gelyck stempers, cressers, maten, scroeven ende voorts allen tgene dat dair aen van noode was, 8 gul. 5 st.

Item alnoch byden voors. Anthonissen gemaect, deur beveel vanden busmeesters, zeecker ander dobbel haecken, die welcke zeer ont repareert waeren ende dat deur beveel vanden Gouverneur, soo aen nyeuw pannen, scroeven, ringen, dexselen, cressers, pykens, maten ende dier gelycke nootelicheyt, dienende totter haecken, beloopende 11 gul. 19 st.

Kapittel 16.

Uitgaven aan werklieden.

De Stad *'s Hertogenbosch*, doet, op last van den veld-overste Chiapin de Vitello, uit het gat voor de rivier de Dieze, aan de rivier de Maas bij *Engelen*, de schepen, pleijten en schuiten halen, welken de Geuzen daarin hadden doen zinken, om de vaart van en naar de Stad te stremmen.

Item 11 Juny, Denys Jacops, 3 dagen, Jan Joosten, Gerit Maessen ende Stinckgat, elck 6 dagen metten Sondach, benevens nog 14 anderen, gevrocht int gat vande Diesen tot *Engelen*, omme die scepen, pleyten ende scuyten, byde Geusen dairinne gesconcken, om die vaert ons aldair te benemen, vuyt te wynen, ende dat deur beveel van Ciappyn Vitelli, Overste veltheer. Stinckgat ende Locht Geritke, elck noch eenen dach aende santscellen gearbeyt, om die vuyt te graven, beloopende tsamen 84 dagen, sdaichs 10 st.

Item Jan Joosten 5 dagen, Mary vander Horst 2 dagen, Jan Ariaens 4 dagen, Marten Teuwens huysvrou 3 dagen, noch eenen dach elck hair pleyten geleent tot *Engelen*, om die verdroncken scepen, pleyten ende diergelycke als aken, dair mede vuyt te winnen, 3 gul.

De Gouverneur van *'s Hertogenbosch* onderzoekt in persoon de Dieze te *Engelen*, om te zien of zij genoegzaam bevaarbaar was, overmits daarin nog één gezonken schip lag.

Item Denis Jacops, Claes Geritssen ende Gerit Maessen, elck eenen dach metten Gouverneur tot *Engelen* geweest, omme te visiteren oft die Diese genoch vuytgereynicht waere oft nyet, overmits dair tegenwoordich noch een scip in was liggende, oft tselve van noode soude wesen vuytgewonnen te worden oft nyet, waer toe Jan Joosten, Goyart Janssen ende Reyn Eyssen, elck eenen dach haer pleyt geleent hebben, om die Commissarissen metten Gouverneur aldair te vueren, sdaichs elck 5 st.

De zandschel te *Engelen* in de monding der rivier de Dieze, uitgegraven en de schepen te *Voorn* geligt, die de Geuzen daar hadden doen zinken.

Item Claes Geritsse, Jan Joosten ende Gerit Maes, elck eenen dach die santscel tot *Engelen* vuytgegraven, Jan Jacops, eenen dach als voor, sdaichs 10 st.

Item Teuwen de pleytmeker ende Jan Cornelisse, elck 3 dagen de scepen vuyt helpen wynden, die tot *Vorn* byde Geusen gesoncken waeren, sdaichs 10 st.

Het geschut van den Markgraaf Chiapin de Vitello door Duitsche soldaten te *Hedel* gebragt, waarvoor de Stad *'s Hertogenbosch* die soldaten moet betalen.

Item den naestlesten Juny, is byden drie leden deser Stadt, ten versuecke vanden Gouverneur eendrachtelycke geaccordeert, dat die rentmeesters der selver sullen betalen, elcken vanden Duytschen soldaten metten gescut geweest hebbende, ter ordinancie van mynen Heere den Marquis Chappyn Vitelli tot *Hedel* toe, elcken 8 st., wesende tsamen in getal byden Oversten luytenant overgegeven 82 persoonen, wair aff den vuerder ende veltwyffel elck is gegeven 16 st. vz., tsamen in gelde 34 gul., 16 st.

Geschut en verdere oorlogsbehoeften voor dien veld-overste door tien schippers met de ponten naar *Hedel* overgebragt.

Item ultima Juny, betaelt alsulcke thien scippers als Chappyn Vitelli, ten versuecke vanden Gouverneur te werck gestelt heeft, omme zeker gescut metter punten nae *Hedel* te vueren, met noch ander gereetscap, dair aff betaelt, ter ordinancie vanden drie leden den voorn. scippers, die somme van 5 gul.

Item ten dage voors. Stinckgat ende Locht Geritken, van dat zy elck eenen dach inder Diesen geweest zyn, doen die scippers dair over passeerden, elck sdaichs ende snachts tsamen 12 st.

De Walen buiten den Boom over de rivier de Dieze gezet.

Item (na 17 July), Yken Teuwens ende Jan Jacops, elck eenen halven dach, Jan Geritssen met synen soon, elck eenen halven dach hair plyten geleent, om die Walen buyten den boom dairmede over te vueren, sdaichs vande pleyten 3 st.

Kapittel 22.

Uitgaven van gelden, die de rentmrs geschoten hebben aan Jannen van der Berdonck, gecommitteerd tot het koopen van ruw voeder voor de paarden der Overheid van de soldaten, om dat ruw voeder wederom aan hen te verkoopen en uit te deelen.

Te zamen aan hooi, stroo en haver 1313 gul. $12^1/_2$ st.

Kapittel 23.

Uitgaven aan allerhande zaken.

Behalve de gewone steeds daarin voorkomende posten, worden de volgende gevonden.

Item ter ordinantie vanden drie leden deser Stadt ende deur beveel des Gouverneurs, geooft byden heeren Scepenen met sommige Dekenen vande ambachten, alsulcken buskruit als Heer Jacop van Brecht, Hoochschout deser Stadt, onlancx leden heeft aengehaelt, te weeten: de 100 pont tegens 33 gul., alsoo by mynen Heere den Schouteth opten 30en October by gewichte overgelevert, af getogen die tonnen, $571^1/_2$ pont, ende dat op conditien, dat die betalinge aen hem soude gescien, te weetene: hondert gulden terstont op rekening ende die reste voor deen helft op alreheyligen dach ende dander helft te corsse, beyde naestcomende, alsoo den voors. Schouteth vuytgeryckt den 21ste October op rekening hondert guldert ende dair nae noch vuytgeryckt 88 gul. 4 st. ende dat in volle betalinge.

De Stad koopt, op last van den Gouverneur, het door den Hoogschout verbeurtverklaarde buskruid.

Item alnoch ontfangen byden oppersten Luytenant vanden Schouteth voors., twee hondert pont poyers ende dat vuytgereyct die soldaten, die de steene colen convoyeerden vande *Graeff* tot binnen der Stadt toe, thondert voor 33 gul.

Item 12 November, ter ordinantie vanden drie leden, betaelt Goyarden Willemss, cangieter, als yckmeester vanden gewichte ende maten, ter oirsaecke van drie stucken gewichts, deen van 72 pont, tweeste van vyftich ende dorde van 44 ponden, by hem deser Stadt vercoft, elck pont tegens twee blancken. Item noch van eenen nyeuwen scaelboom ende scrage met zynder toebehoorten, ende eenen ouden scaelboom te vermaken, met noch 6 st. van een elle van yser gemaeckt, om byden yckmeesters, die gewichten dair mede te wegen oft yken.

Standaards voor den ijk der gewigten en van de ellemaat door de Stad aangeschaft.

Item 15 Novembris, ter ordinantie vanden heeren Scepenen deser Stadt, betaelt Arenden Jonckers qs., clercken inder scryffcamere, van dat zy, ten bevele van myn Heer den Gouverneur, Heer Adriaen van Wylerval ende den Heeren voors. zyn geordineert geweest, elck in eenen block om te gaen ende opte cryven die vreemdelingen ende buytenluyden, die binnen deser Stadt metter woon waren gecomen zedert den jaere 1565.

Last des Gouverneurs de Wijlerval, tot opschrijving van alle vreemdelingen en buitenlieden, die zich sedert 1565 binnen de Stad hadden nedergezet.

Boek- en papierverkoopers die dit jaar aan de Stad leverden, waren: Jan Sceffers, Gijsbert Floris en de jonge Jan van Turnhout.

Boek- en papierhandelaars.

Afzonderlijke ijkmeesters voor de drooge en voor de natte maten.

Item betaelt Gielis die gruen roye, van dat hy met Andries vanden Wygart, yckmeester vanden droger maten, $2^1/_2$ dach rontsomme heeft gegaen, om die valsche te nyet te doen ende dat die selve dair nyet meer mede en souden mogen meten, ten waere datse jerst by hem geyct waeren, noch de selve Gielis omgegaen mitte yckmeesters vander natte maten, 2 dagen.

De Spanjaarden verslaan den vijand op de Mookerheide

Zij slaan vervolgens aan het muiten, trekken naar *Antwerpen* en bezetten die Stad, niet daaruit willende trekken voor dat zij van hunne achterstallige soldij waren betaald, welke betaling de burgerij der Stad moest doen.

De Spanjaarden onder Don Gonsalo de Bracamonte aan deze Stad veel schulden hebbende, werden de daarvan bestaande obligatien gecopieert en naar *Antwerpen* opgezonden, om betaling te erlangen.

Item, alsoo zeker regiment vanden Spaenjairden, nae dat zy opten .... dach Aprilis, die vianden liggende opte Moecksche heyde, ter neder hadden geslagen, hebben die Spaenjairden naderhant onder henluyden een muterie aengericht, treckende stracx nair *Antwerpen*, hebbende die Stadt van *Antwerpen* ingenomen, oft dair ingecomen zyn met practycque, versueckende haire geheele betalinge aleer sy vuyter selver Stadt souden trecken, die welcke die bourgeren van *Antwerpen* hebben moeten opbrengen, ende overmits dese Stadt aen tregiment van Don Gonsalo veele ten afteren was, hebben die heeren Scepenen den rentm^ren^ belast een police te maken van allen dobligatien, die welcke sy in alder diligentie hebben doen scryven, omme te bestellen terstont, tot *Antwerpen* aen Joncker Everart Berwouts, omme aldair te voirderen die betalinge vanden Spaenjairden, tot behoeff deser Stadt, ende die leeninge die dese Stadt heeft gedaen aende voors. Spaenjairden, soo int particulier als int generael, hebben alsoe Ghysbert Luekemans ende Peeter van Hees, de voors. obligatien gecopieert.

Op het gerucht, dat krijgsvolk te voet en te paard in aantogt naar deze Stad is, zend de Stad boden naar *Tilburg* en ander dorpen uit, om dat krijgsvolk zoo mogelijk een anderen weg te doen nemen, aangezien *'s Hertogenbosch* en de omliggende dorpen reeds geheel en al bedorven waren.

Item 13 Mey, Jan Gousseels ende Rombout Willemsse, van dat zy te perde, ten bevele der heeren Scepenen, gereden zyn tot *Tilborch*, *Riel*, *Alffen* ende tot *Hilvarenbeeck*, omme aldair te besien ende te vernemen van zeker crysvolck soe te voete als te perde, alsmen hier seyde, dat die selve hier nae den *Bosch* souden comen, ende mogelyck daer omtrent nederslaen, ende oyck om die selve eenen anderen wech in te leyden, aengesien die Stadt ende omliggende dorpen gans ende geheel bedorven zyn geweest, betaelt etc.

De Geuzen of bannelingen, die met schepen van *Gorinchem* in het gat der Dieze bij de Maas gekomen waren, door de Waalsche schutters van het regiment van den Heer van Havere, bij zich hebbende 2 stukken veldgeschut, van daar verjaagd.

Item ten bevele vande drie leden dezer Stadt, den 27sten Mey, om te provianderen zeker getal van Walsche scutters, vanden regimente van monsieur de Havre, die smorgens tot *Hintham* int sant nedergeslagen waeren ende des avonts te voren, ten bevele van Chappyn Vitelli, Overste veltheer, van *Lit*, te seven ure lancx den Maescant nae tgat vander Diesen, mit twee deser Stadt veltstucken neder quamen, omme die scepen te verdryven, die int gat vander Diesen lagen, gecomen zynde van *Gorcum* met geusen ofte ballingen, gelyck sy deden, welcke knechten omtrent 80 sterck waeren, ende op dat die selve den huysman nyet en souden bescadigen, heeft dese Stadt doen coopen van Wouter inde broucuyp vier tonnen biers enz. (Volgen de gezonden montbehoeften.)

Het pardon gepubliceert.
Festiviteiten ter gelegenheid van die afkondiging.

Item 16 Juny, gesconcken drie trompetters vande bende vande lichte perden, die int publiceren vanden pardoen, alhier ten selven dage aff gepubliceert, een triumph met blasen oft steken gemaeckt hebben, elcken een gulden.

Item de wedᵉ Clement Ariaens, van 25 ellen gruen lakens, dwelck voor die paye gehangen is, mit drie wapenen, van del betaelt 1 ort. st.

Item ten bevele vande heeren gecoft tot Zegeren, de brouwer, een ton biers die de busschutten gesconcken is, die welcke nae het aflesen vanden perdoen, tot triumph gescoten hebben.

Item betaelt Ghysbert vanden Velde, van zeeker brieven metten transport die hy gecopieert heeft, waer mede de Stadt, het huys genoempt het Hert, gevest is geweest.

Akte van overdragt aan de Stad *'s Hertogenbosch*, van het huis genoemd het Hert

Item deur beveel vanden Gouverneur, die welcke gesonden hadde zeeker haeckgescutten tot *Vorn*, alwair die Stadt zeeker arbeyders gesonden hadden, om de scepen dair vuyt te wynden, omme datse de selve arbeyders souden deffenderen tegens de vianden, soo heeft die Stadt dair gesonden tot vier dagen toe, vier tonnen biers ende vier sester broots.

Te *Voorn* de schepen uitgewonden, welke de vijand daar had doen zinken, om de vaart te stremmen. De Gouverneur zend Haakschutters derwaarts, om de arbeiders tegen den vijand te verdedigen.

Item ten bevele ende ordinantie vanden drie leden, naegaende seeker slot byde selven gedaen, omme te coopen zeeker quantiteyt van terwe ende rogge, tot furnissement vande legers omtrent deser Stadt ende *Boemel* liggende, om alle disordre te verhueden, alsoo vuytgereyct den 24ᵉⁿ Juny, Diericken Arentss, Raitsheer ende Willem van Loon, Deken, als dair toe byden voors. drie leden gecommitteert, op rekening vande 1500 gul. den Commissaris vander Lynden, den 9ᵉⁿ Juny geconsenteert de somme van 220 gul.

De legers des Konings in de omstreken der Stad en van *Zalt-Boemel*, worden door de Stad *'s Hertogenbosch* van levensmiddelen voorzien.

Item ter ordinantie als voor, vuytgereyct Don Chappyn Vitello, Capiteyn Generael vanden armee, al sulcke 2000 Carolus gul. van 20 st. stuck, als de drie leden den voornᵈᵉⁿ Chappyn, geaccordeert hadden tot eender leeninge, blyckende byder acte dair aff zynde, welcke penningen hy geloofden der Stadt binnen acht dagen wederom te restitueren, is de selve binnen middelen tyt vertrocken naeder Excellentie vanden Hartoge sonder restitutie.

De Stad leent aan den Markies Chiapin de Vitello *f* 2000.–.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen ende dat ten versuecke vanden Marquies voors., betaelt alsulcke 33 gul. als geemployeert zyn geweest aen victalie, omme dair mede te spysen de gevangen Engelschen, liggende tot *Vucht*, die welcke geslagen ende sommige gevangen waren tusschen *Amsterdam* ende *Harlem*, beloopende 33 gul.

De Engelschen tusschen *Amsterdam* en *Haarlem* geslagen en de gevangenen tot *Vucht* gelegerd.

Item alsoo die rentmeesteren deser Stadt opten 20ˢᵗᵉⁿ April Anno 1574, den coop vercregen hadden int verbueten vanden huyse vanden Hert gestaen aende merckt, mits dairby den rentmeesteren voors. voorbiedende, ende dat in afcortinge vande tafterheyt van syn reste, die Jan Kuysten deser Stadt noch sculdich is, gelyck die by zeekere Commissarissen dair toe geordineert, geliquideert is geweest, die somme van thien hondert gul., mair want die voors. rentmʳᵉⁿ zyne tafterheyt in faulten, hebben gestelt inde rekeninge van Bamisse 1566–1567, dair om alhier *nyet.*

Het Logement het Hert, neven het hoog huis naast de Hoofdwacht, toebehoorende aan Jan Kuijsten, door de Stad gekocht.

De verkoop had plaats door den Notaris Jan van Berdonk.

Item 20 September, is Rombout Willemssen gereden met mʳ. Andries Hessels tot *Graeff*, omme mit Reyner van Boeckholt, rentmʳ vanden lande

Mr. Andries Hessels, Pensionaris, reist naar *Grave*, om beta-

1575.

ling der obligatie, door den Markies Chiapin de Vitello, op den rentm[r] van het land van *Cuijk* afgegeven.

van *Cuyck*, te communiceren aengaende der obligatien, die Cappyn Vitello, deser Stadt hadde gegeven opt voors. lant van *Cuyck*, op affcortinge vande penningen byder Stadt den voorn. Cappyn Vitello geleent, ofte de rentm[r] de selve obligatie soude betalen oft nyet, alsoo gehuert twee perden enz.

Maaltijd door de Stad aan Z Ew. den Bisschop van *'s Hertogenbosch*, den Gouverneur, den opperste Luitenant, de Capiteins, Gezwoornen, Raadsheeren en Secretarissen gegeven, om bij die gelegenheid te solliciteren, tot afdanking der schrijvers aan de poorten en het intrekken van sommige wachten, ter bezuiniging van brand, welke beide verzoeken worden toegestaan.

Item 22 September, hebben die heeren Scepenen opter Gaffelen te gaste genoot, den Eerw. Heeren den Biscop, den Gouverneur deser Stadt, den Opperste Luytenant mette Capiteynen ende voorts, de Geswoorens, Raitsheeren ende Secretarissen deser Stadt, ende dat ten eynde, dat by de heeren Scepenen, alsdan gesolliciteert soude worden aenden Gouverneur ende Luytenant, datmen die scryvers vande poorten souden mogen afdancken, ende datmen noch sommige wachten soude affstellen, omme den brant dair mede te minderen, dwelck die reyse, alsoo gegunnen is geweest byde overicheyt, datmen die scryvers ten selven dage heeft affgedanckt ende sommige wachten naderhant affgestelt, hebben die voors. heeren sanderen daechs wederom genoot de Luytenants, Venders, Provoost, Quartierm[r] ende Wachtm[r] metten oppersten Scryver, die de sake van te vorens seer aen synen heere gedreven hadde, in welcke maeltyden byden voors. heeren verteert is geweest in spyse enz.

Subsidie aan het weeshuis.

Item Jan van Tesselt, rentm[r] vande weeskynderen, byder Stadt toegevueht thien jaeren lanck, siaers hondert gul., alsoo betaelt in mindernisse vanden sevensten, achtsten, thiensten termyn, vervallen Trinitates Anno 1572 en 1573, beloopt 140 gul.

De totale uitgaven waren 54,185 gul. 16 st. 3 ort. 6 m[t].
〃 〃 ontvangsten 〃 54,122 〃 7 〃 13 d. 5 〃
Meer uitgegeven als ontvangen 63 gul 8 st. 3 ort. 10 miten.

N°. 81. **Rekening van St. Remeys 1574 tot St. Remeys 1575.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN GERRITS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.

Accijnsen, imposten en andere middelen mede als in vorige rekeningen

Kapittel 14.

Ontvang van allerhande saken.

Het leger voor *Bommel* gespijzigd.

Inden jersten stellen die voors. rentm[ren] alhier voor ontvang, alsulcke twee hondert ende 20 gul., als de drie leden deser Stadt geaccordeert hadden den 24 Juny, den Commissarissen Wynants, Dierick Artssen ende Willem

van Loon, met de rentm^ren van *Boemel* geordineert zynde, om provisie te doen van coren, omme den leger daermede te spysen, liggende voor *Boemel*, ende anders waer, ende want die voors. penningen inde voorgaende rekeninge voor vuytgeven gestelt zyn, stellen de selve alsoe hyer wederom voor ontfanck, vz. 220 gul.

De Markgraaf Chiapin de Vitello assigneert op den rentmeester der vrije heerlijkheid *Boxtel*, tot teruggave van geleende gelden aan de Stad *'s Hertogenbosch*.

Item alsoo dese Stadt, ten versuecke van Chapyn Vitello, Marquys etc., hem hadden geleent in Junio Anno 1574, die somme van 2000 gul., op welcke somme hy dese Stadt had geassigneert aenden rentm^r van *Boxtel* 800 gul., welcke somme byden voors. rentm^r aende rentmeesters deser Stadt is betaelt, gelyckt blyckt inden ontfanck van alderhande saecke, van Bamisse 1573 tot 1574, ende alnoch aenden rentm^r vande *Grave* 700 gul., die alnoch nyet en zyn ontfangen, ende die resterende 500 gul. zyn in Martio daer nae geassigneert ende beweesen aen voors. rentm^r van *Boxtel*, met nog 200 gul. als reste van ander 500 gul., hem alder lest geleent, maecken tsamen 700 gul., ende vande leste 200 gul. sal men tnaratyff dairaff int vuytgeven van alderhande saecken vynden, alsoo ontfangen den 29^en Mert van m^r. Jan Conincx op rekening 300 gul., den 26^en April 1575 200 gul., noch den 19^en May 200 gul.

De Stad *'s Hertogenbosch* verkoopt het linnen, dat in 1570 aan den Hertog van Alva en andere Heeren als geschenk werd aangeboden, doch dat deze destijds weigerden aan te nemen.

Item alsoe de drie leden deser Stadt, inden jaere 1500 ende tseventich hadden doen coopen aen verscheyden cooplieden, twintich stucken lyewaets, omme te schencken aen verscheyden heeren, ende want dair overschooten seven stucken lyewaets, duer dyen dExcellentie vanden Hartoige van Alba enz. ende andere heeren, deselve refuzeerden te neemen, hebben die rentm^rs die voorseyde stucken wederom op een nieuw doen herbleycken ten Susteren van Orten, als inde voirgaende rekening dit al breeder staet verhaelt ende dair nae deselfste gesonden naer *Antwerpen*, zyn die aldaer duer Nyclaes die Bie opten 7^en Octobris A° 1574 aen Roeloff Arentsz inden swarten Arent, vercoft voor de somme van 514 gul. 15 st.

De geheele ontvang bedroeg 55,072 gul. 11 st. 9 d. 5 m^t.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittels 5 *en* 6.

Uitgaven aan bodenloon, zoo te voet als te paard, uitgezonden.

Aanschrijving om wagens voor het leger van den Markies Chiapin de Vitello

Den 13^en en 15^en November werden bodens uitgezonden met aanschrijvingen aan onderscheidene steden, vrijheden en dorpen, om wagens voor het leger van den Markgraaf Chiapin de Vitello te zenden.

Een bode naar *Lith* gezonden, om te zien of daar uitleggers en roeischuiten met volk waren aangekomen, zooals de faam liep.

Item 21 November, Dierick Wynants, van dat hy, ten bevele vanden Gouverneur, is gegaen tot *Lith*, om te vereyschen oft daer eenige vuytleggers ende roeyscuyten met volck gecomen waeren, gelyck die faeme ginck.

1575.

Octrooi waarbij aan de Stad *'s Hertogenbosch* op nieuw uitstel wordt verleend tot afbetaling van hare oude schulden.

Octrooi tot het vorderen van accijnsen voor de Stad *'s Hertogenbosch* te *Vucht*, *Rosmalen* en *Berlicum*.

Item Goyart deser Stadt boode, gesonden byden Gedeputeerden tot *Antwerpen* zynde, tot *Bruessele* aenden audiencier DOverloope, met sekere ordinancie byden grooten Commandador ende de Heeren vanden financien geteeckent, ten eynde de oipene brieven van ottroye van ouden schulden ende tachterheeden deser Stadt ende van het lichten vande acsynsen bynnen *Vucht*, *Roosmaelen* ende *Berlicom*, volgende de voors. ordinancie, souden geexpedieert, worden voerden tyt van 20 jaeren, hebbende alsoe opte voors. brieven moeten wachten der tyt van thien daegen, sdaechs als voor, vz. 5 gul.

Vonnis tegen het Kapittel van St. Jan, waarbij het wordt veroordeeld tot betaling van de imposten op de vier spetien.

Item Goyart voors., alnoch byden gecommitteerden gesonden van *Antwerpen* tot *Bruessele*, om van daer mede te brengen, het vonnisse aldaer geexpediceert tegen die vanden Capittele van Sint Jans, nopende de betalinge vanden imposten vanden vier specien mette behoorlycke executoorien, daerom gevaceert acht dagen.

Open brieven tegen dat kapittel, aangaande de waskaarsen en de oblatien.

Item Goyart voors., alnoch gegaen van *Antwerpen* tot *Bruessele*, omme aldaer te halen doipenen brieven van attemptate tegens dyen vanden Capitle van Sint Jans Kercke, nopens de saecke vanden wassen kerssen ende vanden oblatien, ende overmits swaricheyt daer inne gevallen, heeft daerop tot *Bruessel* 12 dagen moeten verwachten, ende heeft de brieven alsdoen mede gebrocht, vz. 6 gul.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionaris, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere commissien.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Lambert van Bladel.

Goijart Petersse.

Mr. Hendrik Bloijman.

Jonkheer Everart Berwouts.

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Mr. Andries Hessels, Pensionaris.

Dagvaard der staten te *Brussel*.

Antwoord op het opinie der Prelaten en Edelen op den geëischten 2en hondersten penning en de twee millioen gouds 's jaars.

Item 2a Novembris Anno 1574, zoo zyn mr. Hanrick Bloeyman, heere tot *Helvoirt*, Joncheer Everaerdt Berwouts ende Roeloff Luekemans, Pensionaris deser Stadt, ter ordinancie vanden drie leden, achtervolgende seeckere dachvaertbrieven ons Heeren des Conincx, nae *Bruessele* gereyst, omme van wegen deser Stadt antwoordt te bringen, op de opinien der Prelaten ende Edelen slandts van *Brabant*, aengaende de geheyste beede vanden twee (de) hondersten penning, als vander quote van *Brabant* inde twee milioenen gouts tsiaers, beloopende 542,000 gul. tsiaers, voor den tyt van vier jaeren. Ende naedyen die Prelaten ende Edelen ter dachvaert gecompareert zyn geweest, soe heeft myn Heer die Cancellier deselve doen vergaderen opt voors. Stadthuys van *Bruessele*, den 11en dach der voors. maent van No-

vembris, versueckende dat die Gedeputeerde vanden vier hooftsteden, hen opinien opte beeden ende petitien voors., van wege zynder Ma. geheyst. Waer op die van *Antwerpen* jerst verclaert gehadt hebben te weeten: die Bourgemeesteren, Schepenen, Raedt ende Rentmeesteren aldaer, hebben geconsenteert in den twee (den) hondersten penning ende redemptien van dyen totter somme van 800,000 gul. eens, mitsgaders oyck inde quote van *Brabant*, te vindene by particuliere middelen op verscheyde specien, op expresse conditien, dat die Stadt van *Antwerpen*, metten jersten penningen vande voors. beede coomende, souden worden geremboursееrd vande leeninge van 400,000 gul. eens, den Spaenschen soldaten gedaen, metten oncosten ende interesten van dyen. Maer de goede mannen vande ambachten, hebben hen, mits verscheyden redenen geexcuseert gehadt vande voors. beeden. Hebben daer nae die Gedeputeerde vander Stadt vanden *Bossche*, hen lasten oyck verclaert gehad. Ten derden hebben die van *Lueven* oyck geseeght in effecte, dat die vier leden der selver Stadt, inde voors. beeden nyet en hadden connen geaccordeeren, mits de groote vuyteringe plonderinge ende dieren tyt. Ten letsten is by die van *Bruessele* geseeght, dat jerste lith hen hadden conform gemaect aengaende die geheyste beeden ende het teeckenen vander obligatien metten voors. Prelaeten, ende dat op verscheyde conditien. Alle welcke opinien, zyn byden Gedeputeerden in gescrifte gestelt ende overgegeven den Prelaten, ende daer nae den Cancellier, omme daer van zynder Excellentie rapport te doen. Hebbende daer nae zynder Excellentie, den Gedeputeerden vande vier hooftsteden gelevert seeckere generaele antwoordt, elcken int zyne, omme van alles rapport te doene aen hen leden, ten eynde sy hen souden willen reguleren metter opinien vanden Prelaten. Hebben daer en boven, die staten zyne Excellentie geremonstreert haer privilegien, costuimen ende oude rechten vanden lande van *Brabant*, ende de nyeuwichede van fortse, spoliatie ende vuyteringe, die ter contrarien voortsgekeert wordt. Hebben tusschen middelen tyden oyck gesolliciteert, veele en verscheyde saecken deser Stadt aengaende, als: aengaende de betaelinge vanden soldaten ende andere diergelycke ontlastinge. Alsoe dat die Gedeputeerde, te weeten m^r^. Hanrick Bloeijman ende m^r^. Roeloff Lueckemans, hebben gevaceert gehadt totten lesten Decembris.

> Antwoorden van de steden.
>
> Generaal antwoord van de steden.
>
> Remonstrantie van de staten, aangaande het verkrachten der privilegien, costumen en regten van het land van *Brabant*.
>
> Verzoeken der Gedeputeerden van *'s Hertogenbosch*, in verschillende zaken.

Item ter ordinancie vanden drie leden, is Everaerdt Berwouts, die alsdoen ter tyt tot *Bruessele* was, commissie gegeven omme te reysen naer *Antwerpen*, dwelck hy alsoe dede, omme aldaer te solliciteren aenden grooten Commandator, ten eynde zyne Excellentie wilden seynden, de leeninge tot onderhout vanden soldaten, liggende in garnisoen binnen deser Stadt van den *Bossche*, om alle beruerte die ophanden waeren te voorcomen, waerduer zyne Excellentie geoirsaeckt was sulcx te doene, gelyck hy voor twee maenden leeningen binnen deser Stadt gesonden heeft, opten 12^en^ Mert voorleden, waeromme die voors. Berwouts heeft gevaceert totten 10^en^ Mert.

> Verzoek aan den Groot-Kommandeur Don Louis de Requesens, om de leeningen tot betaling der soldaten der bezetting van *'s Hertogenbosch* te zenden, ten einde muiterij voor te komen.

Item opten 12^en^ dach der maent van Merte, Anno 1574, duer bescryven

> Dagvaard der staten te *Antwerpen*.

Nadere antwoorden van de steden.

vanden Commandador, ende ter ordinancie vanden drie leden, zyn ter dachvairt gereyst mr. Henrick Bloeyman, Heer tot Helvoirt ende mr. Roeloff Lueckemans, Pensionaris, tot *Antwerpen*, omme van wegen deser Stadt antwoordt te brengen op seeckere versueck, den Gedeputeerden vanden steden inde maent van Decembri lestleden, by zijne Excellentie overgegeven, ten eynde den twee (den) honderste penning, ende de quote van *Brabant* inde twee milioenen gouts siaers, mitsgaders het geven vande geheyste obligatien totter somme van 440,000 gul. eens, hen souden vuegen ende conformeren metter opinien der Prelaten ende Edelen van *Brabant*. Ende nadyen de Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vande steden, tot *Antwerpen* gecompareert ende vergadert zyn geweest, zoe heeft myn Heer de Cancellier van *Brabant*, van wegen zynder Excellentie versocht, dat de voors. Gedeputeerde vande steden, hen lasten ende opinien souden oipenen ende vercleren, opt voors. scriftelyck versueck. Ende desen volgende, hebben deselve Gedeputeerden in effecte geseeght, vercleert gehadt te persisterene ende te blyvene by haere voorgaende opinien, zijne Excellentie inde maent van Novembri lestleden by gescrifte overgegeven; behoudelyck, dat de Bourgemeesteren, Scepenen, Tresorier ende Rentmeesters der Stadt van *Antwerpen*, inplaetse vande imposten byden Prelaten ende Edelen geaccordeert opte wijnen ende bieren, hebben geconsenteert eenen 10en ende 20en penning, inder vuegen gelyck deselve eertyts byden Staten van *Brabant* gelicht ende opgeheven zyn geweest, ende de oude Scepenen derselver Stadt, in plaetse vande voors. imposten opte wynen ende bieren, hebben geaccordeert vier twintichste penningen binnen vier jaeren betaelt te worden, hebbende die vanden partie ende goede mannen vanden ambachten, als representerende tweede ende het derde lith der Stadt van *Antwerpen*, noch seeckere pointen ende articulen by gescrifte overgegeven, om die byden lesten leden der selver Stadt, zyne Excellentie te remonstreren.

Nu eest soe, dat zyne Excellentie, gehoort hebbende het rapport vanden vier hooftsteden van *Brabant*, ende verstaen hebbende, dat de voors. steden hen nyet en conformeerden metter opinien vanden voorn. Prelaten ende Edelen, heeft denselven Gedeputeerden vanden steden belast gehadt, dat zy van alles naerder ende vruchtbariger rapport souden doen aen hen leden, hebbende tot dyen eynde den voors. Gedeputeerden, respective seeckere andere versueck ende antwoort, by gescrifte doen leveren, om dat zy absolutelycken hen accoord ende consent souden geven, alsoe dat dyen achtervolgende, de voors. steden daernae, te wetene int maent van Julio, ten versuecke vanden voors. Cancellier, hen lasten opt tvoors. scriftelyck versueck van zynder Excellentie hebben vercleert gehadt ende geoipent den voors. Prelaten ende Edelen, vuyt welcke vercleringe ende oepeningen men heeft bevonden dat die van *Antwerpen*, *'s Hartoigenbossche*, *Loven* ende *Bruessele*, hebben gepersisteert ende in effect gebleven by haer voorgaende opinien, behoudelyck, dat de goede mannen vanden partyen, representerende

tweede lith der Stadt van *Antwerpen*, in plaetse vanden tweeden hondersten penning, hebben geaccordeert in dobligatien van 440,000 gul. eens, ende voorts inde hellicht vande quote van *Brabant* inde twee milioenen gouts siaers, affslaende de twee jerste jaeren vanden vieren, ende consenterende alleenlyck inde twee resterende jaeren, allet op seeckere conditien ende voorwaerden, inder vuegen, dat de Cancellier van *Brabant*, gedaen hebbende rapport vanden voors. lasten ende opinien, aanden voors. steden gegeven hen affscheyt, ende denselven mede gevende zeeckere gescrifte, van wege zynder Excellentie hem gelevert, ten eynde, dat alle de Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vanden steden, hen binnen der Stadt van *Antwerpen*, hen souden laeten vynden tegens den 13[en] dach van Augusto, om een eynde ende volcomen accoordt byden staten van *Brabant* gemaect te wordene, nopende de voors. beden ende petitien.

Verzoeken der Gedeputeerden van *'s Hertogenbosch*, in verschillende zaken.

Duerende dese dachvaert, hebben de voors. Gedeputeerden deser Stadt, veele ende verscheyde saecken ende affairen deser stadt ten Hove ende elders gesolliciteert ende vervolcht gehadt. Hebbende inden jersten soe veele gedaen, dat het proces communicatoir tegen die vanden Capitle van Sint Jans kercke, nopende der betalinge vanden imposten vanden vier specien, beslicht is geweest inden Raede van *Brabant*, tot prouffyt deser Stadt, hebbende daer inne vonnisse geobtineert tegens dyen vanden voors. Capittulen, mitsgaders oyck doepene brieven van executorien daerop dienende. Hebbende daer en boven oepen brieven van attemptate tegens dyen vanden Cappitulen geimpetreert gehadt, nopende de saecke vanden wassen kerssen ende oblatien.

Verzoek van die Gedeputeerden, dat de Stad zal ontlast worden van de betaling der leeningen voor de soldaten van de bezetting.

Item hebben de voors. Gedeputeerden, aen zyne Excellentie tot diversche reysen gesolliciteert, om dat dese Stadt ontlast soude worden vande leeninge van negen hondert daelders, die de soldaten tallen thien dagen vande Stadt wilden hebben, hebbende daer inne soe veele gedaen gehadt, dat zyne Excellentie somtyts gelt, somtyts laken, den voors. soldaten heeft gesonden gehadt.

Verlenging voor 20 jaren van het octrooi tot bijbetaling van Stads oude schulden.

Hebbende oyck de voors. Gedeputeerden ten Hove vercregen, verlenginge ende continuatie vanden oepenen brieven van octroyen, nopende de oude schulden ende tafterheden deser stadt, beloopende meer dan 15,000 gul., ende dat voor den tyt van twintich jaeren naestcomende. Ende insgelycx oyck vande oipenen brieven van octroyen van te moigen lichten ende verpachten binnen den dorpe van *Vucht*, *Roesmalen* ende *Berlicom*, sulcken acsyssen ende ongelt, als binnen deser Stadt gegeven ende betaelt worden, ende dat oyck voor den tyt van twintich jaeren. Alsoe dat de voors. Gedeputeerden inden voors. saecken hebben moeten vaceren totten 28[en] dach der maent Julio.

Open brieven tot het vorderen van Stadsaccijnsen te *Vucht*, *Rosmalen* en *Berlicum*, voor den tijd van twintig volgende jaren.

Kapittel 8.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen of gelagen.

Schenkingen van wijnen of gelagen aan voorname personen.

Wijnen of gelagen werden vereerd aan:

M[r]. Nicolaas van der Stegen, Ko. Ma., Raad in *Brabant*.

M[r]. Andries Hessels, Pensionaris van *'s Hertogenbosch*.

Heer Kaerl de Fockaert, Kolonel.

Heer Gielis de Sanselle, Burggraaf van Aublain, Gouverneur van *'s Hertogenbosch.*

Hans van Limbach, Overste.

De Commissaris Tzestich.

Den Heer van Helmont.

Den Graaf van Swartzenborch met zijne Edelen en gevolg.

Mr. Adriaan van Dijck, Griffier van *Antwerpen.*

Heer Jan van Landen, Heer tot Dormaelen.

Den Heer van Tourlon, Overste der artillerie.

Den President van *Holland.*

Den Kanselier van *Gelderland.*

Don Jan Baptista de Taxis, Ridder, Edelman van het huis des Konings.

Den Hofmeester van den Markgraaf Chiapin de Vitello, omdat hij de Stad aan hare uitgeschoten gelden zou helpen.

Item 15 October, ter ordinantie vande heeren voors., gesconcken den Hooffmr vanden Marquys Chapyn Vitelli, vyff der Stadt stoopen wyns, ten eynde hy dese Stadt soude helpen aen haere penningen, de welcke zy den voors. Marquys hadden geleent.

Den Wachtmeester, om toezigt te houden op den brand in de wachten.

Item 12 Novembris, ten bevele vande heeren Scepenen, gesconcken den Wachtmr vanden Duytschen knechten binnen deser Stadt liggende, omme toesicht te neemen opt stoken vanden brant, die de Stadt grootelyck verliep, dat vande wachten nyet en soude worden gedragen, tien potten wyns.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

's Konings krijgsmagt trekt voor *Zalt-Boemel.*

Item 13 October, van dat Willem Gerits ende Zebert Janssen, elck drie dagen, ten bevele vanden Gouverneur, drie pleyten vuyt dese Stadt tot *Engelen* hebben gevuert, ten eynde zy die soldaten, voor *Boemel* optreckende, daermede over soude vueren opten 4en October, sdaegs elck 5 st.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds daarop gebragte posten, worden daarin onder meer anderen nog de volgende gevonden.

Proces over de gemeente van *Haren*, tegen den Rentmeester Cleerhagen.

Item 2a October anno 1574, Eustaes Coppey, Deurweerder, van dat hy den Pensionaris Loekemans ende Wouter Scellens Griffier, die weete heeft gedaen, ten eynde zy voor den Commissarissen vander Stegen ende vanden Broeck souden voorts procederen bynnen twee dagen, oft souden daer van blyven versteken, aengaende tprocs vander gemeynte van *Haeren* tegens den rentmeester Cleerhagen, betaelt 4 st.

Item 12 October, mr. Nyclaes vander Stegen, Raetsheer inden Raet van *Brabant*, vandat hy die getuigen, die dese Stadt heeft geleyt int proces tegens den rentmr Cleerhagen, aengaende de gemeyte (gemeente) van *Haren* verhoort heeft etc.

1575.

Item 19 October, Lucas de bode, Scrobber ende Peter Vader, knecht int haestelyck sieckhuys, (pesthuis) vandat zy den choer, die opten 16 October opten Raethuys thoren doot is gevonden, ende int visiteren, soe zy seeghden, van de peste gestorven soude zyn, tlychaem vanden thoren over tdack vensteren gelaeten, ende soe duer (het huis genaamd) de lelye vuytgedraegen hebben, daer aff betaelt 3 gul. 4 st., noch de dekens vander Gulde van Sinte Katelyn, die hen daertoe hebben geholpen ende te graeve gedraegen, 2 gul.

De Torenwachter in den Stadhuistoren aan de pest overleden, wordt zijn lijk van den toren door het dakvenster over het dak van het Stadhuis naar beneden gelaten en zoo door het huis de Lelie weggedragen en begraven.

Item 29 October, m^{r}. Mathys Mathyssen, Uregewerckmaker, van dat hy eene scelle heeft geleyt vande aftercamer vanden Raethuys, daer die heeren Scepenen op vertrocken zyn, overmits die peste inde Ridderstraet zeer grasseerden, betaelt etc.

Schepenen nemen de wijk naar eene andere kamer, omdat de pest in de Ridderstraat veel slagtoffers maakte.

Item 16 November, ten bevele vande drie leden, ten ernstige versuecke van Don Chapino Vitelli, getelt den Hoofm^{r} van Chiapyn voors. die somme van 500 gul. op welcke somme den Hoofm^{r} voors. Rogier Veronici, den 4^{en} Januarij A^{o} voors. den Rentm^{r} heeft onder haer recepisse gerestitueert op rekening 300 gul., affgetoigen, rest alnoch 200.

Nadere leening aan den Markgraaf Chiapijn de Vitello.

Item alsoe den nachtwaker ofte choer, boven opten Raethuys thoren, subytelyck op eenen nacht vande peste gestorven was ende men hem aldaer doot vondt liggen, hebben wy (de rentmeesters) den thoren, by Lucas deser Stadt boode, doen reynigen ende vegen, ende overmits die culte ende nachtpels geheel verrot waeren, zyn die selve byden voors. Lucas, opter stads wal inder erde begraven. Ende want dese stat, inde plaetse vanden choer heeft aengenomen eenen trompetter van *Weert*, genoempt Gerit Jutkens, soe hebben wy, om hem tegens den wynter voor die kelde te versien, gecoft van Willem Robberts vyff ellen ende drie veerdel pye tot eenen nachtabbart, del betaelt tegens 10 st. vz. 2 gul. 17$^{1}/_{2}$ st. Jan Florissem snyder, van maken 10 st. Jannen van Eyck, bontwercker, van 16 gealluynde vellen tstuck tegens 5 st.; noch twee vellen tstuck tegens 7 st. Jan voors. vanden voors. tabbart daer mede te voederen, betaelt 20 st. vz. tsamen 9 gul. 1$^{1}/_{2}$ st.

De Torenwachter sterft in den toren aan de pest.
Zijn nachtpels verrot zijnde, wordt op Stads-wal begraven.

Den nieuwen Torenwachter ontvangt van de Stad een nieuwen pels.

Item betaelt Jannen Eelkens, alsulcke 15 gul., als hy tot *Antwerpen*, voor een nyeuw trompet voor den nachtwaker, verschoten heeft aan Dionys van Eyck.

Een nieuwe trompet voor den Torenwachter voor *f* 15.— te *Antwerpen* gekocht.

Item alsoe Wouter Bauwens, cremer, den drie leden by requeste te kennen heeft gegeven, hoe dat hy noch ten afteren is gebleven seeckere sommen van penningen, aenden Spaenschen soldaten ende het garnisoen hyer binnen deser Stadt liggende, procederende van seeckere quantiteyt van buscruyt, dwelck hy den voors. soldaten, ten bevele ende ordinancie vanden Gouverneur ende Overicheyt, heeft moeten vuytreycken. Alsoe de drie leden vergadert zynde, hebben gesloten, datmen den suppliant soude betalen totter somme van 385 gul. 10 st. inne drie termynen, te weeten: den jerste Corsse 1574, S^{t}. Jansse 1575 ende Baemis daer nae 1575, alsoe betaelt de voors. somme beloopt 385 gul. 10 st.

Betaling van buskruid, dat Wouter Bouwens den Spanjaarden heeft moeten leveren.

Item 3 Mert, ten bevele vande Heeren Scepenen, Geswooren, Raetslieden ende Dekenen vanden Ambachten, representerende de drie leden deser

Jacob Bacx, Rentm^{r} der staten van *Brabant*, in het kwartier

1575.

van *'s Hertogenbosch*, voor diensten en vriendschap aan de Stad bewezen, *f* 80.– vereerd.

Stadt, Jacoppen Bax, Rentm[r] van de staten van *Brabant* int quartier vanden *Bossche*, betaelt alsulcke tachtentich gul. tot twintich stuivers tstuck, als die drie leden denselven opten jersten dach Decembris voorleden, in actis hebben gesconcken, tot danckbaerheyt, in maniere van bekentenisse van zynder voorgaende vrientscap ende beleeftheyt, die hy dese Stadt gedaen heeft, inde patientie te hebben vande betalinge der beden, desgelycx van sommige beden op renten te stellen, dwelck hy mede aenden staten heeft verworven.

Jacob Bax neemt voor de Stad *'s Hertogenbosch* in 1571 *f* 1200.– op, om de soldaten aldaar in bezetting, te betalen.

Item alsoe dese Stadt nae Bamisse A° 1571, was benodicht om penningen te hebben voor leeninge van de soldaten, die deze Stadt zeer praemden, heeft Jacop Bax, ten begheeren van myne Heeren die Scepenen, deser Stadt geleent 1200 gul. die hy op had genomen van m[r]. Jacop Vlasch ende Hanric Int Heesken, tegens den penning 12 ende want hy dese Stadt daer mede heeft gerieft, alsoe datmen den interest daeraff soude betaelen, vanden 16[en] Octob[r] 1571, totten 24 Decemb. daernae, beloopt alsoo den interest 18 gul. 12 st. en de hooftpenningen hyer aff, heeft Jacop voors selve ontfangen, daeromme nyet gestelt, vz. 18 gul. 12 st.

De commissie met het ophalen der gelden bij de burgers, om de leeningen der soldaten te betalen, verrigt haren arbeid zonder belooning.

Item 4 Mert, ten bevele vande Commissarissen, te weten: Dierick van Vechel, m[r]. Goyart Lombaerts, Dierick Aertsz ende Jan van Hedel q. s., gecommitteert zynde op te haelen die penningen, om te leenen die soldaten hyer bynnen liggende, betaelt alsulcke acht potten wyns, als zy, zynde inden heyligen geest, inden Bock hebben doen haelen, want zy van haeren aerbeyt ende moeyten egheen gelt en begeerden, beloopt alsoe enz.

Kosten aan het geschut der Stad *'s Hertogenbosch*, voor het beleg voor *Zalt-Boemel* besteed.
Korven voor ijzeren hagel.

Item betaelt Peter Schuetkens, alsulcke oncosten, als hy heeft gedaen tot het gescut deser stadt. Inden jersten verleet aen twee pont ruesels om twee slangen mede te smeren, 11 st., noch voor twee corven om yseren hagel daer in te leggen, doemen voor *Boemel* metten gescut toech, vyff st., noch voor een huerpert doen hy by die Stadthelder van *Gelderland* reedt, om het gescut wederom te crygen 15 st., noch voor een can olye om die stadt haecken mede te smeren, 9 st., noch voor swam 2 st. om die haecken mede aff te schieten, noch een pont ruesels om die *groote slange* mede te smeren, doemen die aende Vuchterpoort vuerden, vijff st., noch aan twee pont zeepen om die raders mede te smeren, 2 st., aen die buscruyts tonnen te verbynden 5½ st., noch aen oly, smeer en onract om het ander gescut mede te smeren tsaemen 17 st.

De groote slang genaamd het Stuer-Ghewalt aan de Vuchterpoort gebragt.

De Minderbroeder Hendrik van Assche bij de Geuzen op den uitlegger gevangen, wordt door de Stad zijn rantsoen betaald.

Item 7 May, by consente ende ordinancie vanden drie leden, vuytgereyckt 25 gul., omme daermede te lossen ende te rantsoenen bruer Hanrick van Assche, minnebruer, gevangen zynde vande geusen opten vuytlegger.

Vredehandel te *Breda*, tusschen den Koning, den Prins van *Oranje* en de Staten van *Holland* en *Zeeland*.

Item Peter van Hees q. s., als clercken inder scryffcameren, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gescreven verscheyden copien, aengaende die communicatie byden Gedeputeerden vander Co. Ma. ende den Prinsse van *Oraengien*, mits oyck de Staten van *Hollandt* ende *Zeelandt*, tot *Breda* gehouden, groot tsamen 271 bladeren, elck blat 3 ort.

Schaden aan bus-

Item 28 Mey, byden heeren Scepenen geaccordeert, datmen die wed. van

Wouter Bouwens, cremer, soude betalen alsulcken schaede als zy heeft geleden aen 138 ponden buscruyt, inden voorleden jaere den volcke van mijn heere van Havere gelevert, belopende 6 gul. 18½ st.

kruid door de Wed. Wouter Bouwens aan den Heer van Havre geleverd, door de Stad betaald.

Item Dierick Henrick Adriaenss, clerck inder camere q. s., ter ordinancie vanden heeren Scepenen ende Secretarissen, gecopieert die oipenen brieven van attemptate tegens het capittel, metter requeste byden heeren vanden capittel daer tegens gepresenteert, noch die costuymen ende usantien van deser Stadt ende die saecke getracteert zynde tot *Breda*, aengaende den peys, met noch verscheiden copien ende andere brieven, tsamen beloepende 169 bladeren, tblat 3· ort.

Proces tegen het Kapittel van S^t^. Jan, over de betaling der accijnsen. Costumen en usantien. Onderhandelingen over den vrede te *Breda*.

Item ter ordinancie vanden drie leden deser Stadt, betaelt Jannen van Oirl inden naeme van Jan Tauwmnan van *Nyemegen*, ossencoper, hondert 75 gul., ter cause van vier duysent gul. eens, die de rentm^r^. Jacop Bax, vanden voors. Tauwman heeft opgenomen gehadt, ende dese Stadt, deselve penningen over heeft genomen zedert den 13^en^ December Anno 1574 tot den 24^en^ dach van Mey beyde incluys 1575, maeckende te saemen vyff maenden ende elff daegen, thondert tegens thien gul., beloopt alsoe voor de voors. tyt totten 9^en^ Juny, 175 gul.

Renten van gelden door Jacob Bax, Rentmeester der staten van *Brabant*, voor de Stad *'s Hertogenbosch* opgenomen.

Item 10 Juny, Peter van Hees, clerck inder scryffcamer, van dat hy, ter ordinancie vanden heeren Scepenen, gecopieert heeft negenwerff, seeckere informatie ende instructie voorden blockmeesteren deser Stadt, nopende het aanbrengen vande schulden ende tachterheden die de bourgers ende ingesetenen aenden garnisoen hier gelegen hebbende, ten achteren zyn gebleven.

Opneming van de schulden door de bezetting bij de burgers van *'s Hertogenbosch* gemaakt en onbetaald gebleven.

Item Jan Comans, clerck inder griffien, van dat hy vanden dorden February anno 1574 totten 23^en^ July 1575, gescreven ende gecopieert heeft verscheyde missyven, noch seeckere articulen vande Co. Ma., vanden presentatien der Gecommitteerden vanden Prince van *Oruengien* overgegeven.

Vredes voorstellen door de gemagtigden van den Prins van *Oranje* gedaan.

Item alsoe Peter die Cort, Secretaris deser Stadt, ter ordinantie vande drie leden, A° 1572, is geordineert geweest wachtmeester vander wachten by den bourgeren aender poorten deser Stadt gehouden van dage tot daege, dwelck hy goetwillich heeft aengenoomen ende genoechzaem gedaen (soe hy per seeckere requeste aenden drie leden overgegeven, verclaert) te dancke en welbehagen des Gouverneurs enden drie leden voors. etc. ende want hy gevaceert heeft zedert den 12^en^ October A° 1572 totten 24^en^ Mert 1574, incluys beloopende ende te samen tienhondert 76 dagen enz.

Peter de Cort, Secretaris der Stad, Wachtm^r^. van de burgerwachten aan de poorten der Stad van 12 October 1572 tot 24 Maart 1574.

Item 11 Augusti, ter ordinancie vanden heeren Scepenen, betaelt m^r^. Peter, scerprichter, van dat hy eenen genoempt Halff paep, gepynicht en metten coorden geexecuteert heeft, die somme van thien daelders, tot 30 st. stuck vz. 15 gul., noch voor den selven betaelt die verteerde costen, die hy heeft verteert ten huyse Peters van Hynsberch, overmits hy binnen deser Stadt van *Haerlem* gecomen was, beloopende ende tsaemen, soe bier, wyn ende cost, naevolgende die specificatie in gescrifte daer van overgegeven, 17 gul. 6 st.

De Beul van *Haarlem*, wordt naar *'sHertogenbosch* outboden, om zeker persoon genoemd Half Paep te peinigen en te executeren.

1575.

Plakaat, regelende de nieuwe jaartelling.

Item Willem van Meylsfoirt ende Ghysbert vanden Velde, vandat zy, ter ordinancie vande heeren Scepenen, hebben gecopieert, het placcaet van het beginne vanden jaer.

Het octrooi, waarbij de Stad *'s Hertogenbosch* op nieuw wordt toegestaan, twintig jaren achtereenvolgende in *Vucht, Rosmalen* en *Berlicum* accijnsen te heffen, in de Stad, te *Berlicum* onder bedekking van soldaten afgekondigd omdat de afkondigers vreesden door den vijand te worden aangehouden.

Item Jan Goussels ende Jan vander Berdonck, ten bevele der heeren Scepenen, den 28en Augusti met seeckere convoye gegaen nae *Berlicom*, om aldaer naeder hoochmesse te publiceren, dat nyeuw octroy by deser Stadt verworven, nopende die acsynsen van *Vucht, Roosmalen* ende *Berlicom*, daervan voor haeren salaris betaelt 2 gul.

Item alsoo die voors. Jan Goussels ende Jan vander Berdonck, nyet sonder convoy en wilde gaen, overmits peryckel vanden vyanden, heeft die heeren Scepenen goedt gedocht hen mede te doen hebben een rot scutten, is daerom mr. Andries Hessels gegaen byden Overste Luytenant ende heeft vercregen 12 scutten, ende overmits zy den huysman nyet en souden beschadigen, is elcken van hen betaelt 6 st.

De Stadhouder van den Hoogschout en 2 Schepenen, bijgestaan door een' klerk en een groenroede, voeren de schouw over de stroomen.

Item alsoe geordineert zyn geweest opten 6en September, mynen heer die Stadthauwer, Jonckcr Hanrick van Eyndhouts ende Marten Moons, Scepenen, met eenen clerck ende een gruen roede, omme te visiteren allen die stroomen, op dat die selve souden behoorlyck gevecht ende gereynicht worden; zyn alsoe gegaen opten 9en September after die mandemekers, lancx den stroom ende buyten die Orthenpoort, omme te visiteren die gravinge die Aelbert die Custer was doende lancx die stadt dycke, ende hem tselve te verbieden op eenen peen, zyn de voors. heeren alsdoen smiddaechs inde plaetse van haere vacatien, daer zy egheen gelt aff begeerden, ten huyse van Jans van Stryp byden anderen gebleven ende aldaer verteert in cost, bier ende wyn, tsamen 5 gul. 5 st.

Zij verbieden aan Albert de Custer de afgraving, die hij deed langs Stads-dijk te *Orthen*.

Besluit tot het doen afschrijven en authentiseren van alle Stads privilegien.

Item alsoe die drie leden deser Stadt in haeren raedt geresolveert zyn, alle die previlegien deser Stadt te doen copieren int pappier ende daer nae pertinentelyck auctentyck te doen scryven, alsoe gecoft by Gysberden vanden Velde een riem papiers, groote formaet, om jerst werve te copieren, daer voer betaelt 2 gul. 15 st.

Leeningen door de Stad *'s Hertogenbosch*, tot betaling der bezetting gedaan.

Item ten bevele vanden drie leden deser Stadt, geleent den Overste Luytenant tot leeninge vanden soldaten, den 18en October 800 gul., noch den 5en November 800 gul., noch den 14en January 800 gul., noch den 25en January 800 gul., noch tot byleeninge ten selven daege 213 gul. 16 st., noch den jersten Juny 800 gul., noch ten selven daege voor byleeninge 290 gul. tot behoeff als voor, waer aff die rentmeesteren hebben een generale obligatie, beloopt alsoe tsaemen 4503 gul. 16 st.

Item 24 September, ten bevele ende ordinancie voors, geleent den Overste Luytenant tot behoeff ende leeninge vanden soldaten 3200 gul.

Munitie voor *Oudewater* en *Schoonhoven* bestemd, door *'s Hertogenbosch* derwaarts gezonden.

Item, alsoe den 19en July Anno 1575, alhyer binnen deser Stadt gebracht is die munitie van wegen de Co. Mat. om nae *Oudenwaeter* ende *Schoonhoven* gevuert te worden, waer toe geweest zyn omtrent drie hondert treck perden, van welcke perden des avonts inden Muntel, ten bevele vande heeren Scepenen,

ende dat duer ordinancie vanden Gouverneur, gedaen zyn hondert ende thien perden ende des smorgens 70 perden ende daer nae wederom den 25en July daer in gedaen twee hondert 49 perden, noch den 29en July 8 perden, den 24en September noch 36 perden, waer van dese Stadt den huerlinck vanden Muntel, eensdeels op elck pert te baten heeft moeten comen twee ort. st., ende van sommige perden heeft moeten betaelen die geheele oncosten, zynde op elck pert 2½ st., gelyck tselve blyckende is byde rekeninge by Jannen van Berdonck daer van gehouden ende ons van Jacop van Bladel, als huerlinck vanden Muntel overgegeven, beloopt tsaemen 25 gul. 2 ort. st.

Subsidie uit Stad kas aan het Weeshuis.

Item Jan voors. (van Tesselt) als rentmr vande weeskynderen, byder Stadt toegevueght thien jaer lanck, sjaers tseventich gul., alsoe betaelt voor de twee leste termynen byder Stadt geaccordeert, verschenen trinitatis 1574 ende 1575 ende dat voor den negenste ende thiensten termyn, vz. 140 gul.

Buskruid door de stad betaald, geleverd aan de Spaansche soldaten, van Don Roderigo de Toledo, toen zij voor *Loevestein* togen.

Item opten 28en January 1576, ter ordinancie vanden drie leden, betaelt Hanricken zoon Wouter Bonwens, cremer, inden naeme van zynder moeder, van vyftich ponden buspoeder, ten tijde van Don Roderigo (de Toledo) alhier binnen deser Stadt liggende, byden Spaenschen soldaten aldaer gehaelt doen zy voor *Loeffesteyn* toigen ende innaemen, dwelck die wede. alnoch ten achteren was, alsoo bij accoorde 12 gul.

Jaarwedden van de Stads-Pensionarissen Mr. Roelof Loekemans en Mr. Andries Hessels.

Item Mr. Roeloff Luekemans, Pensionaris deser Stadt, betaelt hem zyn jaer gagie, by hen binnen den jaere verdient, verscheenen 20 February Anno 1574, 100 gul.

Item mr. Andries Hessels, Pensionaris, byden drie leden deser Stadt tot eenen Pensionaris aengenomen, siaers hem voor zyn jaer gagie byden drie leden toegevuecht twee hondert gul., betaelt alsoe het jaer, verschenen 17 April 1575 nae Paesschen, 200 gul.

Volgen de betalingen aan lijf- en erflosrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 55,119 gul. 12½ st. 11 mt.
„ „ ontvangsten „ 55,072 „ 11½ „ 9 d. 5 mt.
Nadeelig saldo 47 gul. 1 st. 3 mt.

I°. 82. **Rekening van St. Remeys 1575 tot St. Remeys 1576.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN GERRITS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en andere middelen mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 3.

Het Kapittel van St. Jan, de verdere Geestelijkheid en de wereldlijke personen aan het kapittel verbonden, bij eindvonnis tot de betaling der accijnsen op de wijnen en bieren veroordeeld, worden vervolgt en doen onder protest bijbetaling van het sedert 1564 verschuldigde.

Ander ontfanck comende vande imposten vande wynen, bier, vlees ende diergelycke, by dien vanden Capitle ende ander Geestelycke persoonen gesleten ende gebruyct, zedert den jaere 1564 totten jaere 1576; ende overmits dese Stadt tegens tvoors. Cap^{le}, desen aengaende heeft moeten sustineren zeeker proces, omme te comen tot betalinge van dien, soo eest dat de voors. Stadt ten lesten heeft verworven brieven van executorien, omme dairmede te doen executeren dien vanden Cap^{le}, in gebreken synde desen te voldoen, gelyck sy gedaen hebben, ende dair aff byden rentm^{res} ontfangen tgene hier nae volght, ende dat onder merckelycke protestatien by die vanden Cap^{le} daertegens gedaen.

Volgen de bijbetalingen door de Kanunnikken, Priesters en andere wereldlijke personen in dienst der kerk en van geestelijke gestichten welke hier bij naam volgen:

Heer Jan van Meuwen.
Goyart Blickmans. (overl.)
Heer en m^r. Willem vanden Bossche.
Heer Corstiaan van Schyndel.
Heer en m^r. Dirk van der Meer. (overl.)
Heer Jan van Wintelroy.
Heer Willem Pelgrum.
Heer Gielis Mallants. (overl.)
Heer en m^r. Michiel Hallar.
Heer Simon Libbos.
Heer en m^r. Goyart Vervoirt.
Heer Bartholomeus Brants.
Heer Adriaen Back, Pastoor.
Heer Arnt Peeters.
Heer Roelof van Erp.
Heer Arnt Peeter Cuypers.
Heer Willem van Laarhoven.
Heer Hendrik van Balen.
Heer Jan van Balen.
Heer Jan van Horrick.
Heer Jan van Weert.
Heer Nicolaas Vuchts.
Heer Leonart van Nistelroy.
Heer Eymbert Luedincx.
Heer Jacob Zeyssemaker.
Heer Jan vanden Steenwege.
Heer en m^r. Antonius Bruynincx
Heer Peeter Leyten.
Heer Adriaan Merchart.
Heer en m^r. Cornelis Eymberts.

Heer Joseph van Nistelroy.
Heer en m^r. Peter van de Water.
Heer en m^r. Anthonis, Cappellaan in 't Groot Gasthuis.
Heer Peter van Hersel.
Heer Sebastiaen van der Bruggen.
Heer Geraert van Zoemeren.
Heer Jan Wagemans.
Heer Jan van Montenaken.
Heer Arnt van Doirn. (overl.)
Heer Dionisius van Mol.
Heer en m^r. Peeter van Geffen.
Heer Arnt van Asperen.
Heer Cornelis Arntss van Hersel.
Heer Coenraat Otte.
Heer Lambert van Boeckholt.
Heer Geraart van Driel.
Heer Jan Nemius.
Heer Christoffel van Vladeracken, Rector der scholen.
Heer Willem sHeeren, Capellaan.
Heer Ygrom van Wel.
Heer Peter van Chaem, Capellaan.
Heer Otto Buxkincx.
Heer en m^r. Lucas Dillons, Deken van S^t. Jan.
Heer Goyart van Engelant.
Heer Arnt van Gemert.
Heer Peter van Doren.
Heer en m^r. Gysbert Coeverincx.
Heer Peter van Lieshout.
Heer Jasper Craen.
Heer Peter Peelmans.
Heer en m^r. Jan Colen.
Heer Herman Pelgrum.
Heer en m^r. Jan Typoots.
Heer en m^r. Peter de Ruyter.
Heer en m^r. Wouter van der Elst, Capellaan van S^t. Jacob. (overl.)
Heer en m^r. Jan Degens.
Heer en m^r. Jan Hels.
Heer Huybert van Steensel.
M^r. Dominicus, Rectoor.
Jenny Alaprande, Zanger.
Goyart Jansse van Aken, Zanger.
Jan van Turnhout, Bastionier.
Goyart Peterss, Koster.

Peter van Erssel, Notarius.

Mr. Jacob van Berchem, Rentmeester van het kapittel.

Tot een bedrag van 3227 gul. 7½ st. aan wijn- en bier-accijns.

Kapittel 14.

Alderhande ontvangsten.

Ontvang van schutgelden der Orthensche sluis.

Item ontfangen van Berent Willemssen, van dat hy overgebragt heeft van der Ortensluysse te oipenen als dair pleyten oft schuyten doer passeerde, beloopende 3 gul. 16½ st., beloopt voor dese Stad portie 38 st. 1 ort.

De totale ontvangsten waren 56,416 gul. 8 st. 2 ort. 5 mt.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven, welke geene bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittels 5 *en* 6.

Uitgaven aan bodenloon.

Brieven van den Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch* en den Opperste Luitenant, aan zijne Excellentie te *Antwerpen*, om de leening voor het garnizoen.

Item 22 November, Bartholomeus Robrechts, van dat hy den 19en November met brieven vanden Gouverneur, vanden Opperste Luytenant ende vander Stadt, is gegaen tot *Antwerpen* aen zyne Excellentie, ten eynde die penningen vander leeninge souden mogen worden gefurneert ende heeft wederom brieven gebragt, daeromme gevaceert etc.

De Drossaart van *Heeswijk* voor de Regering van *'s Hertogenbosch* geroepen, om zich te verantwoorden op wiens last, of ter welker oorzake hij de visschers, die Stadsvisscherijen gepacht hadden onder *Berlicum*, hunne netten en ander gereedschap afgenomen had.

Item Dierick Wynants, deser Stadt boode, van dat hy een missyff, ten bevele vanden drie leden, gedragen heeft aenden Drossart tot *Heeswyck*, ten eynde hy alhier den 24sten dach van Augusto opter Stadhuys soude compareren, in presentie vanden drie leden deser Stadt, omme te verclaren, doer wyens beveel oft deur wat oirsaicken hy die netten mit andere gereetscap, den visschers die deser Stadt visscherye tot *Berlicom* hadden gepacht, genomen hadde.

Een verspieder uitgezonden, om de beweging van het leger der Spanjaarden rondom de Stad na te gaan.
De Spanjaarden trekken naar *Hoogstraten*.

Item 20 September, hebben de heeren Scepenen vuytgesonden Jacop van Rysingen, soo opte *Dungen*, *Geffen*, *Nulant* als andere plecken, omme te vernemen wair die Spaenjairden het hooft henen hadden, ende des anderdaechs wederom gesonden nae *Boxtel*, *Oirschot* ende *Beeck*, ten eynde als boven, alsoo dat die Spaenjairden togen nae *Hoochstraten*.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Statenvergadering en in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Mr. Hendrik Bloijman, President-Schepen.

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Mr. Andries Hessels, Pensionaris.

Inden jersten 8a Septembris, A° 1575, is mr. Roeloff Luekemans, Pensionaris deser Stadt, gereyst nae *Antwerpen*, volgende zeecker dachvairt brieven onss Heeren des Conincx, ende is mr. Henrick Bloyman, President, heer van Helvoirt, den 8en Octobris A° voors. gevolght. Omme, nae inhoudt vande voors. brieven, metten Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vanden steden, te communiceren ende besoingeren opte voorgaende beeden ende petitien, zoe vande quote van *Brabant* inde twee milioen goudts siairs, als vanden tweeden hondersten penningh; inder vuegen, dat de voors. Prelaten ende Edelen, diversche communicatien hebben gehadt ende gehouden metten Gedeputeerden vanden Steden, achtervolgende het leste affscheyt ende zeecker scriftelycke versueck, by zyne Excellentie den selven Gedeputeerden respective, inde maent van Julio lestleden overgegeven, ten eynde zy metten Prelaten ende Edelen een accordt ende opinie souden maken, soo wel aengaende de principale beeden als de middelen ende condicien van dyen. Ende nae velen ende verscheyden veranderingen ende communicatien die de voors. Prelaten ende Edelen, zoe underlingc als metten voors. Gedeputeerden hebben gehadt; soe eest, dat de selve Prelaten ende Edelen heure voorgaende opinien opte voors. beeden ende petitien gemaect, in sommigen poincten hebben verandert gehadt, hebbende dair enboven zeecker moderatie ende versueckinge gedaen nopende dimposten ende middelen, geadviseert ende geraempt tot betalinge ende furnissement vande voors. quote van *Brabant*, inde twee milioenen siaers, voor den tyt ende termyn van drie jaeren.

Dagvaard der staten te *Antwerpen*.
Vervolg der beraadslagingen over de gevraagde beden van 2,000,000 's jaars en van den tweeden 100sten penning.

Prelaten en Edelen veranderen van opinie en doen zeker verzoek aangaande de imposten en middelen, tot voldoening dier beden aangewezen.

Item, alsoo die Cancellier van *Brabant* opten 7en dach der maent van Novembris, van wege zynder Excellentie versocht hadde, dat die Prelaten ende Edelen van *Brabant*, souden willen consenteren inde voors. beeden ende petitien, voor zoe vele als in hen is, achterlatende de condicien, indyen den derden staet volgen. Soe eest, dat de selve Prelaten ende Edelen opt voors. versueck geleth hebbende, hebben ten lesten hen consent inde voors. beeden ende petitien gedragen, indien twee leeden oft één lith der Stadt van *Loeven* inde geheyste beden ende petitien consenteren, alsoo, dat die Gedeputeerde vanden Steden voors., wederomme te rugge versonden zyn geweest byden (door den) Cancellier van *Brabant*, opt tgene des voors. is, om hen in alles metten voors. Prelaten ende Edelen te vuegen ende conformeren.

De Kanselier van *Brabant* verzoekt Prelaten en Edelen, om de beden voor zooveel hen betreft toe te staan, met intrekking der voorwaarde, en dat hunne toestemming alleen zou gelden als de derde staat eveneens daarin toestemde.
Prelaten en Edelen stemmen daarin toe, bijaldien twee leden of één lid van *Leuven* de gevraagde beden eveneens toestaan.

Item 2a Decembris, A° 1575, is mr. Roeloff Loekemans alleene nae *Antwerpen* gereyst, (om) achtervolgende zeecker dachvairt brieven onss Heeren des Conincx, van wegen deser Stadt antwoort te brengen, opte leste opinien byden Prelaten ende Edelen van *Brabant* gemaict, nopende de voors. tweetsten 100en penning ende de quote van *Brabant* inder twee milioen gouts siaers, voor den tyt ende termyn van drie jaeren, welcken aengaende, zoe heeft mynen Heeren den Cancellier, der Staten van *Brabant* doen vergaderen opt stadthuys van *Antwerpen*, hebbende aldair versocht, dat die Gedeputeerden vande steden, hen lasten souden vercleren ende openen opte leste opinien der Prelaten ende Edelen voors. Ende hebben deselve Gedeputeerden jerst under-

Vervolg der dagvaard van de staten van *Brabant* te *Antwerpen*.
Nader beraadslagen over de gevraagde beden.

1576.

Gevoelen der vier hoofdsteden van *Brabant*.

Antwerpen, *'s Hertogenbosch* en *Brussel*, voegen zich genoegzaam geheel met de toestemming door Prelaten en Edelen gegeven, doch op verscheiden voorwaarden *Leuven* alleen blijft weigeren.

linge ende dairnae met Prelaten ende Edelen hen lasten ontdect ende verclairt gehadt; vuyt welcke vercleringe men verstaen heeft, dat de vier leden der Stadt van *Antwerpen*, hen genochsaem gevuecht hebben gehadt metten voors. Prelaten ende Edelen, ende dat op verscheyde condicien ende bespreken, behoudelyck oyck, dat het vierde lith derselver Stadt, inde quote van *Brabant*, alleenlyck heeft geconsenteert voor den tyt van twee jaeren ende oyck op diversche condicien. Ende dat de twee leden vanden *Bossche* ende van *Bruessele*, hen insgelycx in effecte conform gemaect hadden metten voors. Prelaten ende Edelen, oyck al op seecker condicien, ende dat die vanden derden leden vanden selven steden, hen, mits verscheyden redenen, noch ter tyt hadden geexcuseert, ende dat ten lesten die van *Loeven* geseeght hadden, hen leden te persisteren ende te blyven by haer voorgaende opinien, behoudelyck, dat djerste lith der selver Stadt, geconsenteert hadden inden tweesten 100[en] penning, sullicx als de selve souden vuytbrengen, ende onder bespreck, indien dandere leden van gelycken doen. Welcke opinien ende lasten, den Cancellier van *Brabant* by geschrifte zyn overgegeven, den 18[en] der voors. maent van Decembris. · Ende naedien vanden voors. lasten, aen syne Excellentie rapport gedaen is geweest byden voors. Cancellier, soo eest, dat de Staten van *Brabant*, te Hove vergadert ende ontboden zyn geweest den 22[en] dach der voors. maent, hebbende aldaer den voirs. Cancellier, in presentie vanden Commandeur van Castillien, Gouverneur etc., het consent vanden Prelaten ende Edelen, vanden vier leden der Stadt van *Antwerpen*, vanden twee leden vanden *Bossche* ende vander Stadt van *Bruessele* ende djerste lith van *Loven*, betreffende den 2[en] hondersten penning, geacccepteert voor volcomen ende generael consent, vervangende de gebreeckelycke leden, ende renierende de conditien die egheene gemeynscappen en syn hebbende mitter opinien der Prelaten ende Edelen, versueckende acte inne behoorlycken forme, tselve al nairder blyckende byder acceptatie dair aff zynde. Ende want die voors. Prelaten ende Edelen, in heure opinie nopende den 2[en] hondersten penninck ende de quote van *Brabant*, expresselycken hebben ondersproken gehadt, dat egheen acte vande voors. beeden gemaect noch geteeckent en soude wordden, ten wair dat op allen hunne doleancien ende clachten, by zynder Excellentie versien ende geremedieert worden, hebben dairom de selve doleancien, zyne Excellentie by gescrifte overgegeven den 2[en] January 1576, stilo novo. Ende alsoo zyne Excellentie den 15[en] dach der maent van Decembri, A° 1575, den staten van *Brabant* geheyst hadde de somme van 350,000 gul. eens, by maniere van preste oft leeninge, om de garnisoenen binnen *Brabant* liggende, te betalen voor den tyt van drie maenden, ende oyck, om eenige regementen vanden crysvolck aff te dancken ende de quotatien ofte taxatien te doen cesseren, die zyne voorscreven Excellentie vander meyninge ende intentie was, binnen *Brabant* ter executien te stellen. Soo eest, dat nae verscheyden vergaderinge, deliberatien ende communicatien der Prelaten ende Edelen van *Brabant*, inde geheyschte leeningen van 350,000

De staten vergaderen ten Hove.

De Kanselier van *Brabant*, verklaart in tegenwoordigheid van den Groot-Kommandeur van *Kastilië*, Gouverneur van de *Nederlanden*, het consent zooals het door Prelaten, Edelen en de steden gegeven is, aan te nemen voor algemeen consent, met vervanging van de weigerende leden en verwerping der gestelde voorwaarden, die geen betrekking hadden met het opinie der Prelaten en Edelen. Hij verzoekt akte van de verleende toestemming.

Die akte wordt niet verleend, maar den Gouverneur een verzoekschrift overgegeven, tot wegneming der grieven bij het maken hunner opinie door de Prelaten en Edelen als voorwaarden hunner toestemming gesteld, waaromtrent zij eene nadere doleantie indienen.

Z. Excellencie eischt daarop van de staten de leening van *f* 350,000.—, om voor den tijd van drie maanden de garnizoenen in *Brabant* te kunnen betalen, ook om daarmede eenige regimenten af te danken en de kwotisatien of taxatien te doen

gul. eens, hebben geaccordeert voor soe veele in hen is, waermede in effect hen oyck gevuecht ende conform gemaict hebben de drie leden der Stadt van *Antwerpen* ende van *sHartogenbossche*, allet op seecker condicien. Item de twee leden der Stadt van *Bruessele* ende djerste lith van *Loven*, voor soe vele alst aengaet de voors. geheyste sommen; welck consent voors., de Cancellier van *Brabant* heeft geacoepteert opten jersten Januarij 1576 stilo novo, voor volcomen ende generael consent, blyckende byder acceptatie dair aff synde, alsoe dat de voors. Lueckemans inde voors. zaecken ende affairen heeft moeten vaceren totten 11en dach der maent van Januario, maeckende een ende vertich dagen sdaichs als voor, beloopt 73 gul. 16 st.

staken, die hij van meening was in *Brabant* te doen.

Prelaten en Edelen staan die leening toe, waartoe ook de steden geheel of gedeeltelijk en onder zekere voorwaarden hunne toestemming gaven.

De Kanselier van *Brabant* neemt dat consent voor volkomen aan.

Item voor tscryven van zeecker ordinnancie ende instructie, gemaect opte bewaernisse deser Stadt, byden bourgers ende ingesetenen der selver Stadt, mitsgaders seecker requeste, tenderende tot ontlastinge vanden garnisoenen binnen deser Stadt liggende.

Ordonnantie en instructie voor het bewaren der Stad *'s Hertogenbosch* door hare burgerij en ingezetenen.

Item 9 Februarij, is mr. Henrick Bloyman, President, Heer van Helvoirt, ende mr. Roeloff Lueckeman, Pensionaris, gereyst nae *Antwerpen*, ende van dair voorts nae *Bruessele*, om metten voors. staten te besoingeren opte voors. saecken ende affairen. Ende nae dien de Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vande vier hooftsteden, binnen der Stadt van *Bruessele* gecompareert ende erchenen zyn geweest. Soe heeft myn Heer den Cancellier van *Brabant*, de selve doen vergaderen opter stadthuys van *Bruessele*, hebbende aldair versocht, dat de Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vanden steden, dacte vanden 2en hondersten penninck ende vande quote van *Brabant* inde twee milioenen gouts siairs, ende oyck vande 350,000 gul. eens, van wegen zyne Ma. respective geaccepteert inde maent van Decembri lestleden Anno 1575, souden maecken ende teckenen, volgende doude maniere, seggende ende verclerende, dat de grooten Commandeur van Castillien voors. op alle de voors. doleancien ende clachten hadden versien ende voldaen ende den staten van *Brabant* contentement gegeven. Maar de staten van *Brabant*, de voors. acten ende brieven gevisiteert hebbende ende dair op rypelyck gedelibereert, hebben zeecker concept ende gescrifte gemaect, tenderende tot nairdere voldoeninge ende satisfactie vande voors. doleancien ende clachten, ende tselve den voors. Cancellier gepresenteerd den 15en Mert; hebbende daermede oyck versocht contentement ende voldoeninge van haer doleancie betreffende de Casteleynen vanden slooten ende sterckten binnen *Brabant* liggende, ende vande Gouverneurs vande steden. Alsoe, dat nae verscheyden vergaderingen, deliberatien ende communicatien, die Prelaten, Edelen ende Gedeputeerden vanden steden, gehadt ende gehouden hebben metten voors. Cancellier van *Brabant* ende oyck (met) dien vanden Raet van state van zyne Ma., hebben ten lesten, te weetene opten 13en dach van Aprille, vercregen nairder voldoeninge ende satisfactie van henne voors. doleancien ende clachten, tot heur contentement. Hebben (de) alsoe zyne Ma. verleent behoorlycke acte by welcken het consent vanden 10en ende 20en penninck opte coopmanscappen, inden jaere 1569 ge-

Dagvaard der staten te *Antwerpen* en te *Brussel*.

Nadere beraadslaging over de gevraagde beden.

De Kanselier van *Brabant* verzoekt de staten akten van de in December 1575 toegestane en door den Koning-Hertog aangenomen beden, met de mededeeling, dat de Groot-Kommandeur van *Kastilië* had voorzien op alle doleantien en klagten.

De staten van *Brabant* ontwerpen, na rijp beraad, eene nieuwe doleantie tot nadere voldoening van grieven, waarbij ook gevraagd werd voldoening op de bezwaren betrekkelijk de aanstelling van kastelijnen van sloten en sterkten en van Gouverneurs van steden, welke doleantie zij den Kanselier overhandigen.

De Koning geeft die voldoening, hij verleend daarbij akten: dat de 10en en 20en penningen op de koopmanschappen in 1569 toegestaan, zijn ingetrokken en dat de oorspronkelijke toestemming den staten zal worden teruggegeven, dat den troubelen raad is vervallen en

1576.

dat ook de invordering van den eersten 100sten penning is ingetrokken.

Waarop de staten wederkeerig de akte van de toegestane beeden verleenen.

Plakaat dat geen vreemdelingen noch bastaarden, lands bedieningen mogen bekleeden.

accordeert, wordt geaboleert, doot ende te nyet gedaen, met restitutie vande originale acte vanden voors. consente in handen vanden voors. staten, mits oyck abolitie ende cassatie vanden troublen Raidt, hebbende syne Ma. den voors. staten desen aengaende oyck verleent gehadt oipene brieven in behoorlycke formen; ten tweesten, heeft syne Ma. verleent behoorlycke acte vande beloefte, ten eynde het recollement vanden jersten 100en penninck souden cesseren. Ende desen behalven, een nyeuw placcaet doen publiceren, aengaende de vreemdelingen ende vuytlanders in *Brabant* nyet geboren zynde ende aldair eenige officien bedienende, mitsgaders de bastarden ende anderen, in wettige bedde nyet geboeren. Hebbende daerenboven syne Ma. acte verleent, byde welcken den Procureur Generael van *Brabant* geordineert wordt te procederen tegen alle Officiers van justitie, die met gelde ofte conventie van gelde te geven, aen heur officien geraect souden syn.

Last op den Procureur-Generaal, om te procederen tegen alle officiers van justitie, die door gelden of belofte van gelden in bediening zijn geraakt.

De Groot-Commandeur Don Louis de Bequesens op den 5en Maart te *Brussel* overleden.

Rekwest der staten van *Brabant* aan den raad van staten, houdende verzoek, dat de Staten-Generaal der *Nederlanden* worden bijeengeroepen, ten einde te voorzien in de Regering.

Voorstel van den Kanselier van *Brabant*, dat de staten middelen zouden beramen tot verder onderhoud van het krijgsvolk in *Brabant* en op de servitiegelden aan de ligte ruiterij te betalen.

Adressen van de Stad *'s Hertogenbosch* aan den raad van *Brabant* en die der financien, om ontlasting van het garnizoen en aangaande het proces over de kwijtschelding van ƒ9000.— de Stad in 1544 verleend, in welke kwijtschelding die van het platte land der meijerij voor drie vierde wilde deelen, waartoe vonnis ten voordeele van het platte land door den raad van *Brabant* was verleend.

Item nae de doot vanden grooten Commandeur van Castillien, dewelcke overleden is binnen der Stadt van *Bruessele*, opten 5en Mert Anno 1576, stilo novo. Soo hebben die Staten van *Brabant* zeekeren requesten overgegeven aenden Raedt van Staten van syne Ma., versueckende, dat men de Generaele Staten vanden landen van herwerts over soude doen vergaderen, om byden selven versien te worden opt regement ende gouvernement vanden voors. landen van herwairts over. Oyck soe heeft mynen Heeren den Cancellier van *Brabant*, den Staten geproponeert gehadt, dat zy eenige middelen souden willen advyseren ende ramen van vooirder onderhoudt vanden zoldaten ende garnisoenen in *Brabant* liggende, ende van gelycken souden willen adviseren opte servicien diemen de lichte perden soude geven ende vuytrycken. Item duerende dese dachvaert, zoe hebben die voors. Gedeputeerde, van wege deser Stadt vele ende verscheyde doleancien, poincten ende articulen overgegeven, zoe inden Raide van *Brabant* als inde financien, omme dair op versien te wordden, als vande ontlastinge vanden garnisoenen binnen deser Stadt liggende etc. ende aengaende het proces vander quytscheldinge vande somme van 9000 gul. by deser Stadt vercregen inden jaere 1544, ende wair inne die vanden platten lande willen ende pretenderen te genyeten, de drie vierendeelen, als wesende doen ter tyt geunieert ende vereenicht met deser Stadt, is in Februario lestleden, Anno 1576, vonnisse gegeven geweest inden Rade van *Brabant*, ten voordeele van dien vanden platten lande. Alsoe dat die voors. Gedeputeerden inder saeken boven verhaelt ende meer anderen, hebben gevaceert totten 29en dach van Junio, Anno 1576.

Verzoek aan den raad van staten te *Brussel*, om leeningen voor de soldaten der bezetting van *'s Hertogenbosch*, die niet uit hun geweer wilde gaan, voor dat hen hunne beloofde achterstallige leeningen werden uitbetaald.

Item 5a Mey, is mr. Andries Hessels, Pensionaris, ter ordinancie vanden drie leden gereyst nae *Bruessele*, omme aldair aenden Raidt van Staten te solliciteren, ten eynde zy souden willen seynden leeninge voorden soldaten binnen deser Stadt liggende, overmits zy vuyter geweer nyet en wilde vertrecken, ten waere dat zy jerst ontfangen hadden alsulcke drie ofte vier leeningen, alst hen luyden belooft was vuyt te reycken, heeft alsoo dairomme gevacceert totten 12en Juny.

Item 2a July, is mr. Andries voors. ter ordinancie als voor, wederomme gereyst nae *Bruessele*, ende heeft anderwerff van wege derselver Stadt, gesolliciteert ende nae lanck vervolgen vercregen, een maent leengelts voor de soldaten binnen dese stadt liggende. Item is in middelre tyt, tot twee reysen gereyst van *Bruessele* naer *Antwerpen*, ende aldair van wege deser Stadt getracteert met Herman Rodenborch ende Cornelissen de Cuypere, beide cooplieden, om hen contentement te geven van zeeker penningen, deser Stadt by Adriaen de Groot gescoten ende aen henlieden gelooft by maniere van wissel te restitueren, tot welcken eynde heeft gesocht penningen op interest, soe de selve ten lesten opten name Peeters van Antwerpen, bourger dezer Stadt, gevonden ende den voors. cooplieden gerembourseerd.

Nader verzoek om die leeningen. De Stad verkrijgt na lang aanhouden voor een maand leengeld. De Pensionaris Hessels, doet namens de Stad *'s Hertogenbosch* eene leening te *Antwerpen*, om daarmede aan Herman Rodenborch en Cornelis de Cuijpere, kooplieden aldaar, vroeger op wissel geleende gelden te voldoen.

Heeft oyck gesolliciteert zeekere provisie van beslotene brieven aenden Overste Lieutenant, ten eynde hy eenen bourger dezer Stadt, vuyt banden des Provoost, in handen vanden Schouthet der Stadt stellen soude. Is daer nae, deur expresse last vanden drie leden, gecompareert byden Staten van *Brabant*, hebbende aldaer sommige dagen lanck bewaert die dachvaert, heeft alsoo daer omme gevaceert totten 12en Augusti.

Verzoek om besloten brieven, waarbij de Overste-Luitenant der bezetting te *'s Hertogenbosch*, wordt bevolen een burger dier Stad uit handen van zijn Provoost te ontslaan en aan den burgerlijken regter over te geven. Vergadering der staten van *Brabant*.

Kapittel 8.

Vereeringen van wijnen en gelagen.

Vereeringen van wijnen werden gedaan aan:

Vereeringen van wijnen aan voorname personen.

Den Minister der Minderbroeders.

Mevrouwe van Aublain, huisvrouw van den Gouverneur.

Den Heer van Hiergez, Gouverneur van *Gelderland*.

Mr. Jan Buts, Doctor.

Gielis de Sanzelles Burggraaf van Aublain, Gouverneur van *'s Hertogenbosch*.

Den Opperste Luitenant.

Z.Ew. den Bisschop.

Item 11 July, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken myn Heer den President Bloyman, tot vereeringe syns behout soene ende syne dochter, een aem wyns.

Item 13 Augusti, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken Jacop Bax, Rentmr., tot vereeringe synder dochter opte brulofte, een aem wyns.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

Item Gysbert Arentss, Cornelis Everts ende Jan Ariaens, elck 6 dagen rossen tot *Orten* gestèken, om den dyck tot *Vucht* daer mede te maken.

De Stad doet rossen te *Orthen* steken, om daarmede den dijk te *Vucht*, te maken.

Kapittel 23.

Uitgaven aan leeningen tot onderhoud van het Duitsche garnizoen.

Van 4a November 1575 tot 30 Julij 1576 werd door de Stad aan de bezetting uitbetaald 18,132 gul. 10½ st.

Leeningen aan de Hoogduitsche bezetting.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone daarop gebragte posten, worden daarin onder meer anderen, de volgende gevonden.

De afgevaardigden uit *'s Hertogenbosch*, moeten om de onveiligheid der wegen, met militair geleide van *Brussel* naar *'s Hertogenbosch* reizen.

Item 12 November, als myn heere den President mr. Henrick Bloyman, Heer tot Helvoirt ende mr. Roeloff Luekemans, van *Bruessels*, geweest synde ter dachvairt, binnen dese Stadt gecomen syn, hebbende met haer genomen, omme te convoyeren, deur de onveylicheyt vanden passagien, thien ruyters, die welcke alhier verteert hebben in het Hert, elcken persoon tsavonts 7 st. vz., $3^1/_2$ gul. etc.

Betaling der renten van *f* 4000. – door den Rentmr. der staten van *Brabant*, Jacob Bax, voor de Stad *'s Hertogenbosch*, van Jan Tauman te *Nijmegen*, opgenomen.

Item ter ordinancie vanden drie leden, betaelt Jannnen Tauman, coopman van ossen, de somme van 200 gul., ter cause van interest van 4000 gul. die Jacop Bax onder zyn eygen obligatie hadde opgenomen, waer aff de Stadt den interest soude dragen ende die voors. rentmr. Jacop Bax, sal de voors. hooftpenningen den voorn. Jannen wederom moeten rembourseren ende dair van te vreden stellen, welcken interest verloopen is vanden 24en dach Mey, Anno 1575, totten 24en dach December dair nae, beloopende 200 gul.

Maaltijd aan commissarissen gegeven, die belast waren om geld bij de burgers der Stad op te halen, tot betaling der leening van het krijgsvolk, ten einde daardoor alle verdere muiterij en ongeregeldheden voor te komen.

Item 3a December, ter ordinancie van mynen heeren Scepenen, betaelt Gielis die gruenroede, van een maeltyt die de heeren hem hadden doen bereyden, voor de mocyten vande commissariseen, die tot verscheyden reysen ende stonden mette voorn. heeren hadden gebesoingeert ende gevaceert, om die penningen vanden bourgeren op te halen tot leeninge vanden zoldaten, om alle desordere ende beroerte vanden zoldaten te verhueden ende te voorcomen, wesende int getal 21 personen, den man 6 st.

Het huis den Leeuw (gouden) geconfiskeert ten behoeve des Konings en ten laste van Andries van Haren.

Item gesconcken Zymon Fierlincx, van dat hy een rescriptie ten hove gedaen heeft tot behoef dezer Stadt, aengaende eene rente van 42 gul. jairlycx, gaende vuyten huyse genoempt *den Leeuw*, toebehoort hebbende Andriessen van Haren, daer dese Stadt noch aen ten afteren is vanden impost vanden bier, ende deselve rente metten huyse voors. is tot behoef vander Ma. geconfisqueert, dat de Stadt aen de selve rente mocht geraecken in afcortinge van heur scult.

Verklaringen van Kapittelheeren en de gecommitteerden der Stad *'s Hertogenbosch*, aangaande den 4en penning op den zeevisch.

Item denselven (Willem van Meilsfort, clerck) ter ordinancie als voor, gecopieert noch zeeker bekentenisse vanden heeren vanden Capittle ende van die gecommitteerden van deser Stadt ende andere ordinancien ende missyven aengaende den vierde penning vanden zeevisch etc.

Plakaat waarbij de invoer van zeevisch uit *Holland*, tegen betaling van den 4en penning wordt toegestaan.

Item 20 Mert, Wouter van Zundert, clerck opter griffien, van dat hy vyff mael gecopieert heeft, het placcaet aengaende dadmissie vanden voors. zevisch, alhier vuyt *Hollandt*, te mogen brengen opten 4en penning, elck placcaet 2 st.

Plakaat dat geen vreemdelingen in *Brabant* bedieningen mogten bekleeden.
Verbod om met de rebellen te handelen.

Item Cornelis de Roy, van dat hy ten bevele vanden heeren, heeft gecopieert seckeren placcaten, van dat egheenen vreemdelingen eenige officien en soude bedienen, ende dat men metten rebellen nyet en soude handelen etc.

Item Dierick Colen, gecopieert ter ordinancie vanden heeren Scepenen, de costuymen deser Stadt, lanck 72 bladeren ende alnoch zeeckere placcate, aengaende het overdrach tusschen de drie leden ende den garnisoen deser Stadt, viermael gescreven, lanck tsynde 16 bladeren etc.

Costumen der Stad en plakaat aangaande het verdrag tusschen de Stad en de Hoogduitsche bezetting gesloten.

Item Gielis Bormans, van dat die heeren metten commissarissen, die tot verscheydene tyden gebesoigneert hebben, soo int vuytrycken vanden geweer vanden bourgeren als oyck het fournissement vander leeningen.

Aan de burgers de wapenen teruggegeven.

Item Gielis Bormans, diender vander gruender roeden, van dat hy, ter ordinantie vanden drie leeden, den borgeren die inthimatie dagelycx heeft gedaen, aen wat poorten een yegelyck soude syn wacht houden, alsoo gevaceert vanden jersten dach Octobris Anno 1575, totten lesten dach September Anno 1576, etc.

De burgers betrekken de wachten aan de poorten.

Item alsoo die heeren Scepenen, genoot hadden ten huyse Jans Nobelmans, den rentmeester vande *Grave* met synen goeden vrient, als Nicolao Basta ende meer anderen, omme metten selven te communiceren, ten eynde dese Stadt mochte geraken aen haer geleende penningen van 700 car. gul., die de Stadt (aan) Chappyn Vitelli geleent hadde, ende op den selven rentmeester, de Stadt deur Chappyn voors. was geassigneert, heeft alsoo die voors. rentmeester, deur begeerte ende ter lieffden ende versuecke vanden voorn. heeren Scepenen zyn eygen obligatie gegeven, als zyn eygen schult de Stad dair aff te contenteren ende te voldoen, hebben alsdoen dair verteert in cost 4 gul. ende gedroncken 52 quarten wyns vz., tesamen 22 gul. 4 st.

De Rentmeester der verbeurtverklaarde goederen te *Grave*, geeft de Stad *'s Hertogenbosch* zijne personele obligatie, ter voldoening van de *f* 700. — door den Markgraaf Chiapin de Vitello, ter betaling op hem aangewezen.

Item mr. Roeloff Luekemans, Pensionaris deser Stadt, betaelt syn jair gagie, by hem binnen den jaer verdient, verschenen 20 February Anno 1575 vz., 100 gul.

Jaarwedde van den Pensionaris Mr. Roeloff Loekemans.

Item mr. Andries Hessels, Pensionaris, byden drie leden deser Stadt tot Pensionaris aangenomen, siairs hem toegevuecht voor syn gagie byden drie leden 200 gul. betaelt alsoo het jair verschenen, 17 April 1576 vz., 200 gul.

Jaarwedde van den Pensionaris Mr. Andries Hessels.

Volgen de betalingen van lijf- en erflosrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 60,511 gul. 9 st. 5 m'.
" " ontvangsten " 56,416 " 8 " 2 ort. 5 m'.
Nadeelig slot 4095 gul. 2 ort. stuivers.

N°. 83. **Rekening van St. Remeys 1576 tot St. Remeys 1577.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT EN MARTEN GERITS sHEEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 12.

Ontvang van alderhande saken.

Een zilveren kroes en 5 zilveren lepels, onafgehaalde prijzen der loterij van 1574, worden door de Stad aan Jacob Bax, als rentmr der Staten van *Brabant*, in betaling gegeven op het aandeel van den 100sten penning, door de Staten van *Brabant* toegestaan.

Item, alsoo van het silver, vander lotherye vuytgegaen synde Anno 1574, overgebleven is eenen silveren croes ende vyff silveren lepels, die sommige te loote gevallen waeren ende nyet gehaelt en is, wegende tsamen, by Erasmus goutsmit gewogen, een marck, een once ende 14 engelsche. Ende alsoo dese Stadt, Jacop Bax most betalen den hondersten penninck, byder staten geaccordeert voorde tweetste reyse; alsoo den selffsten gelevert den 25en February die parceelen voors., elck once tegens 38 st. vz., 18 gul. 8 st. welcke somme die rentmen alhier voor ontfanck brengen 18 gl. 8 st.

Stads zilveren rijk vergulde schenkkannen, ter voldoening aan het plakaat des Konings, waarbij alle burgers en ingezetenen en ook de Schutterijen, de Gilden, de Wijken, de Broederschappen, de kerken en kloosters, voor zoo verre het godsdienstig gebruik niet aangaat, worden bevolen hun zilverwerk over te leveren, om daaruit geld te slaan tot betaling van het krijgsvolk aan genoemden rentmr overgeleverd.

Item, alsoe dese Stadt in haeren drie leden gesloten hadde, naegaende zeeker placcaet ons Heere des Connincx, als dat een yegelyck bourger ende ingeseten deser Stadt, soude overbrengen alle syn silverwerck, desgelycx alle scutteryen, gilden, straten, broederscappen, kercken, cloosteren, tot godtsdienst nyet toebehoorende, om dair van te furneren penningen tot behoeff van het garnisoen, liggende binnen deser Stadt. Soe hebben de heeren Scepenen gelevert Jacoppen Bax, drie silveren kannen deser Stadt toebehoorende, wegende te samen twelff marck ses oncen acht engelsche, elcke once gerekent op 36 st. 2 ort, overmits daer veel vergults op was, beloopende tesamen 186 gul. 17½ st.

Vestiging van het Burger Weeshuis nu gebruikt wordende als Gereformeerd Weeshuis, te *'s Hertogenbosch*.

Het huis van Roelof Arntzoon Vastarts, daartoe aangenomen doch later ongeschikt bevonden zijnde, biedt eene weduwe haar huis, erve en hoeve uit zuivere weldadigheid daartoe aan.

Item, alsoe dese Stadt in haeren drie leden tot menige reyse vergadert syn geweest, om alhier te stellen ende ordineren een Weeshuys voor arme kynderen van vader ende moeder berooft zynde, daer verscheyde personen hair wooningen toe presenteerden, ende onder · dandere, Roeloff wilner, Arent Vastarts, hadde getransporteert syn huysinge, hoff, gelegen over dwater in de Colperstraet, teynde die Verwerstraet, eertyts mr. Gerit van Herentals toebehoorende, onder conditien, (dat men) denselven Roeloffen soude schieten van vyffhondert guldens, eenen termyn van acht jaeren ende ses maenden sonder interest, blyckende by den scultbrieff dair van zynde.

Ende want men naderhant bevondt, dat voors. huys dair nyet bequaem toe en soude wesen, heeft een ander persoon, zynde een weduwe, haer huys, erve, hoeven, dair toe in puerder aelmoesen gegeven, blyckende by zecker accoordt dairaff geweest zynde.

1577.

Is dairnae, Godt betert, binnen dese Stadt opgestaan een groote commotie ende beroerte, alsoe dat alle de Kercken ende Godtshuysen zyn verdestrueert, den Pater vande Cellebrueders dit siende, heeft terstont alle de wees-kynderen binnen synen convente doen comen, wair doer tselve convent nyet en is gedestrueert.

Met de beeldstorming en bij de vernieling der kerken en godshuizen, worden de weezen door den Pater der Cellebroeders in het convent opgenomen en daardoor dat convent voor vernieling gespaard.

Is dair nae de Stadt aen tvoors. convent gecomen, alsoe dat de drie leden eenige comitteerden, die welcke met Roeloff Arentss voors. hebben geaccordeert, dat hy die voorm[d] vyff hondert gul., die spatie van 12 jaeren soude behouden, ingaende te Paeschen Anno 1565, onder zeekere conditien nae inhoudt den contracte dair aff gemaict zynde. Ende alsoe die 12 jaeren te Paeschen voorleden zyn geexpireert, hebben die rentm[ren], by anticipatie vanden voorn[d]. Roeloffen ontfangen, jerst de somme van 200 gul. noch de 23 Mey in volle betalinge 300 gul.

De Stad verkrijgt dat convent voor de weezen.
Zij benoemd eene Commissie, om met Roelof Arentsz. Vastarts tijd te bepalen, waarop hij aan de Stad de hem op zijn huis voorgeschoten 500 guldens zal terug betalen.

Item 15 July, vuyt handen m[r]. Hen[r]. Bloyman, President, ontfangen alsulcke thien hondert gul., als Pauwels Wynants ende m[r]. Goyart Loeff, van *Antwerpen*, tot leeninge vanden zoldaten hadden gesonden, dair die rentm[en] ter ordinantie vande twee opperste leden, hebben by moeten vuegen, doer grooten dwanck ende dreygementen vanden soldaten, vuyt het comptoir deser Stadt, de somme van ses hondert gul., gelyck deselve int vuytgeven gestelt syn, dairomme alhier ontfangen 1000 gul.

Opneming van gelden en betaling der leeningen aan de soldaten der bezetting, tot welke betaling de Stad door die soldaten met dwang en dreigementen genoodzaakt werd.

Item stellen die rentm[en] alhier ontfangen te hebbene, alsulcke penningen als zy deur beveel vanden drie leden ende de heeren Scepenen, op intereste hebben opgenomen, omme dair mede die leeningen te furneren voor het garnisoen, gelegen hebbende binnen deser Stadt. Inden jersten 11 July anno 1574, ontfangen van Willem Michiels, van wege jouff. Anna Vyge, die somme van 200 gul.

Door de Stad opgenomen gelden, tot betaling der leeningen aan de bezetting.

Item 15 February anno voors., ontfangen van Gerit Colen, van wege die bruederscap van onse Lieve Vrou, die somme van 200 gul.

Item 23 Febr., ontfangen vanden m[r]. inden Heyligen Geest, van wegen die proosten van ons Lieve Vrouwe bruederscap, die somme van 500 gul.

22 Dec. Anno 1575, van Rombout Willemss . . . . 600 „
29 July „ 1576, „ Gerit Cole . . . . 800 „
24 Juny „ Jeronimus Wynants . . . . 200 „
31 July „ 1577, „ de Execu[s]. Jan Goyartsz . . . . . 1000 „
„ Gerart Colen, van wege het sterfhuys Juf. Anna Vyge . . . . 829 „

Item pro memorie hier gestelt, datmen hier aen corte sal, ende dat by vuytspraecke van sommige heeren Scepenen van het versterf, dat dese Stadt daer aff compt., van het sterfhuys van Anna Vyge, die somme van 450 gul.

Item 5 Nov. van Pauwels Wynants, alnoch ontfangen die somme van 600 gul.

Item ontfangen vanden Secretaris Gerart Colen, vanden block vander Vuchterstraet, hercomende vande cleyne quotatizatie oft leeninge vanden bourgeren opgehaelt, die somme van 128 gul. 19 st.

Verantwoording der ontvangsten van de quotisatie der burgers in de blokken, tot betaling de leeningen.

Idem van den Vuchterendijk	78 gul.			
" " de Vischmarkt	115	" 17	st.	13 d°.
" " " Kerkstraat	126	" 16	"	14 "
" " " Weversplaats	166	" 4	"	3 "
" " het Hinthamereinde	74	" 14	"	" "
" " de Hinthamerstraat	211	" 15½	"	" "
" " " Markt	163	" 15	"	3 "

De geheele ontvangsten waren 66,105 gul., 17 st., 15 d. 5 m^t.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittels 5 *en* 6.

Uitgaven van bodenloon, aan boden soo te voet als te paard uitgesonden.

Boden naar *Druenen*, om daar te vernemen waarheen het regiment van Floijon trok.

Inden jersten 6ª Octobris, Jan Willemssen, ter ordinancie vanden heeren Scepenen gegaen nae *Druenen*, aenden Schouthet aldair, omme te vernemen wair Capitein Floyon, soone van mynen Heeren van Barlomont, met syn regiment vertrecken ofte optrecken soude.

Een bode naar *Waalwijk*, om daar te vernemen, wat het Waalsche krijgsvolk voor had

Item Ghysbert Janssen, ter ordinancie als voor, gegaen nae *Waelwyck* aen den Schouteth aldair, omme van hem te vernemen, wat het garnisoen vande Walen inde sinne mochten hebben.

Een bode naar *Heusden*, om dergelijke berigten in te winnen.

Item 9 Octobris, Jan Willemsse, van dat hy, met brieven is gegaen tot *Huesden*, aen Peeter Janssen Becker ende Joncker Jans Pels, omme te vernemen wair de soldaten vander overicheyt van Floyon, het hoot heenen hadden, wair aff hy goede antwoort bracht, mondelinge.

Idem naar *Oisterwijk* en *Udenhout*.

Item Ghysbert Janssen, van dat hy, ten bevele vande heeren Scepenen, den 14^en October is gegaen tot *Osterwyck* ende in *Udenhout*, om te vereysschen wair die Walen het hooft heenen hadden ofte wair zy vertrocken souden.

Boden naar *Schijndel*, *St. Oedenrode* en *Oirschot*, om te vernemen waarheen de Spanjaarden trokken.

Item Jacop Horre ter ordinancie als boven, gegaen nae *Schyndel* ende voorts tot *Roy*, om te vernemen wair die Spaenjairden het hooft heenen hadden.

Item Wouter onder den hooren, van dat hy, ten bevele als bove, is geweest tot *Oirschot*, ten eynde als bove.

Tijding dat zij naar *'s Hertogenbosch* kwamen.

Item Ancem Jacops, van *Oirschot*, van dat hy tydinge gebrocht heeft, dat de Spaenjairden naeden *Bossche* quamen.

Tijding dat zij naar *Lier* trokken.

Item Jacop, die hoymaker, van dat hy insgelycx tydinge gebrocht heeft, dat die Spaenjairden nae *Liere* vertrocken.

Berigt van de inneming van *Antwerpen*, door de Spanjaarden.

Item 8ª Novembris, Peeteren Cloot, ten beveele van den heeren Scepenen, vandat hy discors vanden innemen vander Stadt vand *Antwerpen* over heeft gebrocht, in wat manieren oft practycque tselve gesciet is, gesconcken 30 st.

Brief van den Raad van *Nijmegen*, aangaande verraders binnen die Stadt gevangen genomen.

Item Zebert van Goch, bode van *Nymegen*, van zeekere brieven aenden Raet der Stadt van *Nyemegen* te dragen, als aentreffende die verreders binnen der Stadt gevangen zynde.

Item Jan Willemse, cuyper, van dat hy, ten bevele als voor, naar *Antwerpen* soude gaen, om die zeekerheyt te vernemen van de groote desolatie ende tirannye vanden Spaenjairden, by hen luydens binnen der selver (Stadt) bedreven ende aengericht, maar is den selven nyet voirder gegaen, door vrese, dan tot *Hoochstraten* toe, dairomme gevacceert etc.

Verwoesting en wreedheid door de Spanjaarden te *Antwerpen* gepleegd.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, gegeven eenen, wesende de brueder van Willem Verschout, die vuyter Stadt van *Antwerpen* gecomen was, hebbende vertelt die desolatie die aldair over de voors. Stadt gecomen is.

Item 9 Nov., Dierick Wynants, boode, van dat hy met eenen brieff is gegaen tot *Helvoirt*, aen de Scepenen aldair, ten eynde sy souden seynden zeeker getal van arbeyders tot *Vucht*, om aldair rossen te helpen steken ten bevele vanden Gouverneur ende Luitenant, om dairmede binnen der Stadt te bolwercken.

Aan *Helvoirt*, *Vucht* en *St. Michiels-Gestel* bevolen, arbeiders op de *Vuchtsche* gemeente te zenden, ten einde rossen te steken, om daarmede binnen de Stad te bolwerken.

Item Lucas deser Stadt boode, van dat hy met brieven is gegaen tot *Vucht* ende *Gestel*, ten eynde om volck opde *Vuchtse* gemeynt te seynde, ter ordin. als voor.

Item Jacop van Rysingen, ter ordinancie vande heeren Scepenen, tot verscheyden reysen geweest tot by *Maestricht*, mit die omliggende dorpen, omme dair te vernemen wair die Spaenjairden by avont oft ander ontyden souden mogen trecken, dair omme gevacceert 17 dagen, sdaichs 16 st.

Een spion naar *Maastricht* en omliggende dorpen, om de bewegingen van het Spaansche leger na te gaan.

Item Ariaen Winter, van dat hy met brieven is gegaen tot *Vucht* ende opt *Reut* (*), ten eynde die huys luyden, deur beveel vanden Gouverneur, het ys soude comen opbreken.

Bevel aan die van *Vucht* en op het *Reut*, om het ijs in Stads vesten te komen breken.

Item 19 November, Peter Thonisse, van *Oisterwyck*, van dat hy eenen brieff vanden Schouteth van *Oisterwyk* aende heeren Scepenen alhier heeft gebracht, dair inne hy den Raet adverteert, datter vuyt *Antwerpen* waeren getrocken zeeker getal van duytsche knechten, die welcke waeren getrocken oft gecomen tot *Mal*, dair voor betaelt 50 st.

Berigt van den Schout te *Oisterwijk*, dat uit *Antwerpen* een zeker getal Duitsche knechten getrokken en gekomen waren te *Mal*

Item ten selven dage Jan Thomasse, van dat hy, ten bevele vanden Gouverneur, brieven gedragen heeft tot *Orten* aen die gesworenens aldair, om zeeker getal van persoonen, des anderen daechs hier te seynden, ten eynde zy dys soude comen opbyten.

Bevel aan die van *Orthen*, om het ijs in de Stads vestinggrachten te komen breken.

Item 21 November, Jan van Erp, van dat hy, ten bevele vande heeren Scepenen, is gereden met eenen perde nae *Turhout*, omme te vernemen, waer die Spaensche perden het hooft heenen hadden, welcke perden alsdoen te rugge waeren getogen, dairomme gevacceert 2 dagen.

Bode naar *Turnhout* om te vernemen naar de in aantogt zijnde Spaansche ruiterij.

Item ter selven dage (21 Nov.), Jan Willemssen, cuyper, van dat hy, ten bevele vanden heeren, is gegaen tot *Grave*, opten 19en November, omme te vereysschen nae de gelegentheyt vanden Spaenjairden wair nae dat deselve trecken souden. Innecomende binnen der Stadt vander *Grave*, naemiddage,

Inneming van *Grave*, op den 19en Nov. 1576; de soldaten trekken over het ijs en maken zich eerst meester van het kasteel door een gat, genoemd brillenburg. Den Gouverneur Jasper de Gomes, gevangen.

(*) Het *Reut*, thans het fort *Isabel* nabij 's *Hertogenbosch*.

en heeft gheen logys connen gecrygen, is wederom vuyter Stadt geweken, hebbende alsdoen gezien, dat eenige soldaten over dys binnen het Casteel, doer een gat syn innegebroken, dat vanden borgers vanden *Grave* genoempt was *Brillenborch*, innegenomen was, ende alsoo die Stadt vanden *Grave* innegenomen, alwaer zy den Gouverneur Jasper de Gomes, Gouverneur vander *Grave*, gevangen genomen hadden, heeft terstont dese tydinge binnen dese Stadt gebracht.

Schanskorven van onderscheidene dorpen, voor deze Stad gevorderd.

Worden bodens afgezonden naar *Haren*, *Oisterwijk*, *Schijndel*, *Heeswijk*, *Geffen*, *Nuland*, *Rosmalen*, *Boxtel* en *Liempde*, om schanskorven voor de Stad te maken en te leveren.

Spaansche ruiterij te *Turnhout* en *Gerwen* aangekomen.

Item Ariaen Geritssen en Ariaen Peeters, van *Oisterwijck*, tijding brengende dat Spaansche ruiterij te *Turnhout* en *Gerwen* was aangekomen.

De Stad zendt een bode naar *Nijmegen* aan den Heer van Hierges en vraagt hem hulp tegen de Spanjaarden.

Item Ariaen, de post, ter ordinancie vande heeren Scepenen, gereden met eenen perde tot *Nyemegen*, aen Monsʳ de Hierges, teneynde hy dese Stadt soude willen assisteren met synen volcke, inne dyen de Spaenjairden de Stadt vanden *Bossche* eenich hinder oft letsel soude willen doen. Is de selve daer nae

Moeijelijkheden met het Duitsche garnizoen binnen de Stad.

gereden metten selven perde tot *Bruessele*, om aldair te kennen te geven zeekere inconvenienten, die onder den duytschen garnisoen waeren reguerende ende opryzende etc.

De Spanjaarden die in *Antwerpen* gemoord hadden, in aantogt naar *'s Hertogenbosch*.

Item Dierick Wynants, geswooren boode deser Stadt, van dat hy ter ordinancie als boven, is gegaen tot *Turnhout*, om te vereysschen, wair die Spaenjairden, gecomen zynde vuyt *Antwerpen*, het hooft hadden, alsoo hy vernam, dat (het) de selve waeren die den moort binnen der voors. Stadt hadden aengericht, ende de spraecke dair ginck, datse naeden *Bossche* quame, heeft den selven eenen huysman gecregen die hem zyn cleederen aen gaff, waermede hy onder die Spaenjairden quam, den selven betaelt etc.

Een bode naar *Heusden* gezonden om te vernemen of de Spanjaarden tot *Breda* waren gekomen.

Item ter ordinancie vande heeren Scepenen, is eenen bode gegaen tot *Huesden*, omme aldair te vernemen of zy daer gehoort hadden, of die Spaenjairden binnen *Breda* waeren gecomen oft nyet.

Brief uit *Luik* aan den heer de Merode, waarbij wordt gewaarschuwd voor verraad tegen *'s Hertogenbosch*.

Item 8 February, betaelt eenen bode, die van *Luyck* was gecomen met beslotene brieven aen mynen heere van Meroda, van eenich verraet dat op dese Stadt toegeleeght was, opdat de Stadt daer tegens haer soude versien.

Een bode naar *Ravesteijn*, om te vernemen waarheen de Spanjaarden togen en of daar ruiterij der Staten van *Brabant* was.

Item 9 February, Dierick Rietmaker, van dat hy vande heeren Scepenen gesonden is nae *Ravesteyn*, omme te vereysschen wair die Spaenjairts het hooft heenen hadden ende oft daer gheene perden van wege de staten van *Brabant* en waeren.

De Spanjaarden rondom de Stad *'s Hertogenbosch* gelegerd, ligten een spion der Stad buiten de Hintamerpoort op; zij voeren hem mede naar *Veghel* en *Zeelst*, waar hij hen ontliep.

Item ten selven dage Jan Willemse, cuypere, die welcke byden heeren Scepenen vuytgesonden was, omme te vernemen waer die Spaenjairts lagen, die welcke hem buyten der Hinthamerpoorte, daer sy sciltwacht hielden, mede namen tot *Vechel* ende *Zeelst*, alwaer hy hen luyden met liste ontliep, daervan hem toegevuecht 2 gul.

Brieven van de Spanjaards uit *Eindhoven*, over verschillende za-

Item 14 February, Jannen Gerritssen, van *Woensel*, vandat hy met brieven vande Spaenjairden, van *Eyndoven* alhier aenden Overste Luytenant was

gesonden, inhoudende veele diversche zaken, tenderende grootelycx tot verlies ende desolatie deser Stadt ende den inwoonders der selver, welcke brieven, den Luitenant de Heeren communiceerden, alsoo betaelt den bode etc.

ken, grootelijks strekkende tot verlies en desolatie dezer Stad.

Item ten selven daege Lamberden Joost Woutersz van Soemeren, overmits hy tydinge heeft gebracht, dat die spaenjairts van *Helmond* ende van *Eyndhoven* vertrocken waeren.

De spanjaards van *Helmond* en *Eindhoven* vertrokken.

Item betaelt eenen boode, die beslotene brieven van *Bruessele* aende Heeren deser Stadt gebracht hadde, inhoudende, dat den pays, gemaeckt tusschen Don Jan ende de staten van *Brabant*, te *Bruesele* gepubliceerd was.

De vrede tusschen Don Jan van *Oostenrijk* en de Staten van *Brabant* gesloten, te *Brussel* afgekondigd.

Item Dierick van Eyck, van dat hy van *Bruessele* gebrocht heeft beslotene brieven van onzen Gedeputeerde aende Heeren deser Stadt, verscheyde saken aengaende, ende dat den pays tot *Bruessele*, als boven, opten 17en February gepubliceerd was, gegeven 6 gul.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gesconcken Ariaen Corthenger, van dat hy den peys, gemaect tusschen Don Johan DAustria ende de staten van *Brabant*, overgebracht heeft, betaelt 8 gul.

Overbrenging der akte van den gesloten vrede tusschen Don Juan van *Oostenrijk* en de Staten van *Brabant*.

Item Bartholomeus Robbrechts, ter ordinantie vande Heeren, gegaen opten 21en Mert tot *Erssel* in de *Kempen*, om te besorgen wagens voor de spaenjairden, voor soe veele deser Stadt was aentreffende, ende de selve te scicken naer *Antwerpen*.

Bevel tot het zenden van wagens naar *Antwerpen*, voor de spanjaarden.

De Kwartierschouten van *Maasland*, *Oisterwijk* en *Peelland* ontvingen van de Stadt *'s Hertogenbosch* eveneens brieven tot levering van wagens.

Item 27 Mey, Ariaen de post ende Gerit de Moor, postgewyse gereden nae *Antwerpen*, omme in alder diligentie aldair te haelen 1960 car. gul., die aldair opgenomen waeren by onse gedeputeerden, tot behoeff van het garnisoen binnen deser Stadt liggende, ten eynde sy vuyten geweer souden willen gaen, elcken betaelt van hen, 11 gul.

De Regering van *'sHertogenbosch* neemt in aller haast gelden op, tot betaling der muitende bezetting.

Item Gerit die Moor, ten bevele vanden heeren Scepenen, gedaen verscheyden reysen te perde, soe tot *Bruessele* aen onse gedeputeerde, als tot *Maestricht*, *Ruesel*, *Bladel*, *Helmont*, wederomme van *Helmont* ten *Bossche*, vanden *Bossche* op *Nyemegen*, omme te vernemen wair die spaenjairden voor souden trecken, oft wat zy inden sinne mochten hebben aenterichten, oyck omme te vernemen of de staten van *Gelderlant* waeren geaccordeert met monsieur de Hierges, Gouverneur van *Gelderlant;* is den selven wederomme vuyten *Bossche*, gereden te perde, nae *Tilborch*, *Poppel*, *Beke*, *Hoechstraeten* ende ronts omme de dorpen omtrent *Liere* ende *Turnhout*, nooh drie ofte vier verscheyde reysen gedaen op *Bruessele* aen onse gedeputeerde aldair, alsoo hem betaelt etc.

Een boden uitgezonden, om te vernemen naar welke plaats het Spaansche leger zou trekken en wat het voornemens was uit te rigten.

Om te vernemen of de Staten van *Gelderland* met den Heer van Hierges, hun Gouverneur, waren overeengekomen.

Item Ariaen Arntss, post, ten bevele vanden heeren Scepenen, gedaen verscheyden reysen te perde, beginnende vanden 8en February totten 20en April, waer inne hy vuytgeweest is soe tot verscheyde reysen tot *Bruessele* aen onse gedeputeerde, als oyck tot *Antwerpen*, *Maestricht*, *Liere*, *Helmont*, *Eyndoven*, omtrent *Wert*, *Hoochstraten* ende diergelycke plecken, ter oirsaecken vanden

De spanjaarden dreigen naar *'s Hertogenbosch* te komen en met die stad te handelen zoo als zij met *Antwerpen* gedaan hadden.

spaenjairden, die hen alle daghen vermaten oft avancheerden, binnen der Stadt vanden *Bossche* te comen in sulcken schyn als sy binnen *Antwerpen* comen waeren, dairvan hem betaelt etc.

De Stad *'s Hertogenbosch* bevreest voor een aanval, zend aanhoudend spionnen uit om de bewegingen van het Spaansche leger na te gaan.

Gedurende de maanden Februarij, Maart en April 1577, zond de Regering van *'s Hertogenbosch*, bevreest voor een aanval der spanjaarden op die Stad, gedachtig aan de moordtooneelen en plunderingen die zij te *Antwerpen* aangerigt hadden, nog onderscheidene spionnen uit, om de bewegingen der Spaansche bende na te gaan en daarvan berigt te brengen, als: naar *Eersel*, *Steensel*, *Eijndhoven*, *Woensel*, *Son*, *Oirschot*, *Hoochstraten*, *Helmont*, enz.

Krijgsvolk in het *Maas* en *Waals*.

Item (nae 23 Juny) Reyner Janssen, van dat hy ter ordinantie vanden heeren Scepenen, geweest is tusschen *Maes* ende *Wael* ende voorts tot *Graeff* toe, omme te vernemen waer die crysknechten het hooft henen hadden.

Een bode aan gedeputeerden in *Brussel* en aan den Heer van Immerselle te *Eijndhoven*, buitengewoon betaald voor het gevaar dat hij liep, om door spanjaarden of andere vrijbuiters te worden aangerand.

Item (nae 2 Augustus) Reyner Janssen, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gegaen met beslotene brieven tot *Bruessele*, aen onse gedeputeerde aldair, dairomme gevacceert met 6 dagen stilliggens 12 dagen; noch geweest tot *Eyndoven* aen myn Heere van Emmerseel (Immerselle), gevacceert twee dagen, noch byden heeren Scepenen hem toegevuecht, overmits hy sy selven heeft gepericuleert voor spaenjairden ende ander vrybueters, liggende opter banen, daer hy met liste doer most passeren, 4 gul.

Gedeputeerden uit deze Stad, door het duitsche garnizoen als gijzelaars mede naar *Oirschot* genomen.

Item 24 September, Reyner de boode, ter ordinnantie vande heeren Scepenen, gereyst mette gedeputeerden vande Stadt, tot ghysselers gestelt ende mede genomen synde tot *Oirschot*, enz.

De stad *Bergen op Zoom*, ingenomen.

Item deur beveel vande heeren Scepenen, betaelt den Drossars diener van Hoochstraten, van dat hy tydinge heeft gebrocht, dat die Stadt van *Bergen op Zoom* ingenomen was.

's Hertogenbosch in nood, vermits de spanjaarden de Stad bedreigden.

Item ter ordinantie vanden drie leden, ende dat, navolgende de apostille byden drie leden gegeven, opte requeste van Goessen van Casteren, aengaende syn reysen die hy voorde Stadt, inden noot dat die spaenjairden voor de Stadt lagen, gedaen heeft gehadt, soo op *Antwerpen*, *Bruessel*, *Maestricht* ende diergelycke, met syn eygen perde, dair voor hem toegevuecht, by accorde, de somme van 48 gul.

Een bode met brieven van *Brussel* voor *'s Hertogenbosch*, wordt door de Spanjaarden gevangen, hij werpt echter vooraf het paket brieven van zich, dat de regering later doet opzoeken.

Item betaelt Geritden die Moor voor gelyke diensten, 72 gul. 16 st.

Item Jan van Erp, van dat hy ten bevele vande heeren Scepenen, is met eenen perde gereden, ter plaetse daer Reyner deser Stadt bode, gevangen was onder de spaenjairden, hebbende een packet brieven mede gebrocht van *Bruessele*, by hem, om aender Stadt te brengen, welck packet hy van hem geworpen hadde, om tselve te suecken, gevaceert eenen dach.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en andere in Commissie uitgezonden, waren:

Gerard Colen.
Arent van Breugel.
Pauwels Wijnants, Schepen.
Jan Floris.
Marten Moons.
Ghijsbert Loekemans.
Jan de Becker.
Jonkheer Everart Berwouts.
Goijart Loeff, Schepen.
Jonkheer Willem de Borchgrave.
Mr. Henrick van Broekhoven.
Willem Fransse.
Jan Thielemans.
Willem Monincx.
Gregorius van der Meer.
Mr. Roelof Loekemans, Pensionaris.
Mr. Hendrik Bloijman.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Inden jersten 5a Decembris, anno 1576, syn, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst, te weeten, Gerart Colen ende Arent van Bruegel in alder diligentie nae *Bruessele*, omme aldair te solliciteren, te hebben eenen gequalificeerden heere, vander Staten van *Brabant*, die welcke de knechten alhier in garnisoen liggende, soude monsteren ende metten selven accorderen, dair toe de Heere van Meroda worde gecommitteerd. Ende Franchoys Sonmans, insgelycx ter ordinnantie als voor, den selven dach gevaren vuyt deser Stadt, te water doer *Hollant*, *Zeelant*, *Vlaenderen* ende voorts nae *Bruessele*, in dienste der voors. Stadt, ende dat, ter oirsaicke vande vryheyt vande tollen die de Stadt inde landen van *Hollant*, *Zeelant*, *Brabant* ende *Gelderlant* is hebbende, heeft die voors. Sonmans dair omme gevacceert totten 13en Mert dair naestvolgende etc., ende by Gerarden Colen ende Arende van Bruegel, gevaceert totten 26 Decembris.

Gerard Colen en Arent van Breugel naar de Staten van *Brabant* gezonden, met verzoek aan die Staten om een gequalificeert persoon te bekomen tot het monsteren der duitsche knechten te *'s Hertogenbosch* in garnisoen, en om met hen te accorderen, waartoe wordt aangewezen de Heer van Merode.

Vrijheid van tollen.

Item 9 February, anno 1577, zyn Pauwels Wynants ende Jan Floris, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst, metten Heere van Meroda, nae *Bruessele*, tot confirmatie vande geloofde penningen, die de Stadt den soldaten, deur bedwanck, heeft moeten geloven, vande Staten van *Brabant* wederom te mogen crygen, dair omme gevaceert totten 26en der selver, makende voor elcken 18 dagen, sdaeghs 2 gul.

De Heer van Merode sluit met de Hoogduitsche bezetting, een accoord aangaande hunne betaling, welke betaling de Stad *'s Hertogenbosch* gedwongen wordt te doen.
Dat accoord wordt naar *Brussel*, ter goedkeuring van de Staten opgezonden, om daardoor van die Staten terruggave der penningen, bij de stad geleend, te verkrijgen.

Item ten voors. dage is Gerart Colen, ter begeerten van mynen Heere van Meroda, nadien syn Edelh. metten garnisoen, nopende heure betalinge hadde getracteert, metten selven Heer gereyst, over *Hollant* ende *Zeelant*, nae *Bruessel*, om met hem van zommige saicken te communiceren, ende is wederom binnen dese Stadt gecomen den 24en der selver maent.

Item 23 Juny 1577 (staat 1575), is Everaert Berwouts, van *Bruessele* naer *Antwerpen* vertrocken, omme aldair over te leveren in handen vanden Pen-

Obligatien der stad *'s Hertogenbosch*, wegens leeningen aan de spanjaarden verstrekt.

sionaris Luekemans, de obligatien vanden spaenjairden der Stadt vanden *Bossche* toebehoorende ende dair aff te doen maecken diversche inventarissen tot behoeff Jacques Grammay, dairom gevaceert 5 dagen.

Afgevaardigden aan zijne Hoogheid en aan de Generale Staten te *Brussel*, om gelden tot betaling van de bezetting der stad *'s Hertogenbosch.*

Item 27 Juny anno 1577, syn M[r]. Goyart Loeff ende Pouwels Wynants, Scepenen, uit deser Stadt, gereyst nae *Bruessele*, omme, soo by syne Hoocheyt als de Generale Staten, te remonstreren ende te solliciteren inder saecken vanden garnisoen, tgene dier tyt notelyck bevonde worde, ende onder anderen, provisie van penningen, welcken volgende, hebben gevoirdert ende vercregen die somme van 1000 gul. by middel van mynen Heere van Fresyn, noch vier duysent gul. by assignatie opten Rentmeester vande Staten tot *Antwerpen*, welcke penningen vuytgegeven syn tot leeninge vande soldaten, dairomme gevaceert elck 20 dagen.

Zij ontvangen 1000 guld. in geld en 4000 gulden in eene assignatie op den rentmeester van de Staten te *Antwerpen.*

Op dezen post volgen de gemaakte kosten, waaronder ook de verblijfkosten van den bode Jan van Uitwijk, in zijne herberg te *Antwerpen* betaald, op welke uitgaaf onmiddelijk de volgende aan dien bode gedane uitbetalingen gevonden worden:

Beleg van *'s Hertogenbosch* door de Spanjaarden.

Item int beginsel van het belech deser Stadt, is buyten gereden byden Pensionaris Hessels, voor het pert betaelt 15 st.

Item is die selve op een ander tyt wederom buyten der Stadt gegaen, om metten voors. Pensionaris te spreken, ende heeft eenen boode gewillicht, om den selven tot *Bockhoven* te gaen haelen, is alsdoen des nachts buyten gebleven, dair aff tsamen betaelt 12½ st.

Opgenomen gelden te *Antwerpen* tot betaling van de bezetting der Stad *'s Hertogenbosch.*

Item opten 27[en] July anno voors., is Gerart Colen, ter ordinantie vande twee jerste leden deser Stadt, inne diligentie gereyst naer *Antwerpen*, met Adriaen de post, omme aldair te halen alsulcke 1970 gul. als onder Henrick ende Jannen Pelgrum waeren berustende, om geemployeert te worden tot behoeff vanden garnisoen, dairomme gevacceert vier dagen, sdaichs 2 gul. vz. 8 gul., ende naedemael die voors. Colen, die reyse seer corts hadde gedaen, hebben die Heeren, in recompense van dien, noch toegevuecht 6 gul. vz. 14 gul.

Comissarissen naar *Grave*, om aldaar bij den Rentmeester van *Boeckholt* de 700 gul. te halen, door den Markgraaf Chiapin de Vitello op hem beschikt.

Item 7[a] Augusti is de voors. Gerart Colen, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst met Marten Geritsen, naeder Stadt vande *Grave*, byden Rentmeester Boeckholt, omme aldaer te halen alsulcke seven hondert carolus gul., als opten selven waeren geassigneert, deser Stadt te betalen, van wegen Chappino Vitelli, dairomme gevaceert elck 2 dagen.

Jonker Willem de Borchgrave en anderen, reizen naar *Brussel*, om bij de Staten den ellendigen toestand der Stad open te leggen, voorts naar *Antwerpen*, om te verkrijgen de som van 40 à 50 duizend gulden, voor 3 maanden bezoldiging van het garnisoen, te betalen onder voorwaarden, dat het de stad zou verlaten.

Item 11 Augusti, syn ter ordinantie vanden drie leden, inne alder diligentie te perde nae *Bruessel* gereyst, Joncher Willem die Borchgreeff, m[r]. Henrick van Broeckhoven, Gerard Colen ende Willem Fransse, om aldair de Generaele Staten te remonstreren, den miserabilen staet van dese Stadt, ende voorts te *Antwerpen* te versuecken ende furneren, seeckere groote merckelycke sommen van penningen, beloopende tusschen de veertich en vyftich duysent gulden, omme deselve te employeren, inne betalinge van drie maende bezoldiginge vanden garnisoen deser Stadt, hen belooft zynde, omme dair mede te accorderen, dat zy vuyter Stadt vertrecken souden, gelyck dieselve

commissarissen alsdan gedaen hadden, dairomme gevacceert elck 9 dagen, sdaichs 2 gul. vz. 72 gul.

Item 19 Septembris, syn ter ordinantie vanden drie leden, gereyst naer *Antwerpen*, Jannen Thielmans, Willem Monicx, Gregorius vander Meer en Gerard Colen, omme aldair opte nemen de somme van 26,400 carolus gul. tot 20 stuivers stuck, omme dair mede den vier vendelen duytsche knechten alhier in garnisoen gelegen hebbende, betalinge te doene van twee geheele maenden besoldinge, naevolgende den verdrach ende accorde van mynen Heere Champangneye, ende alsdoen gevacceert totten 25[en] der selver maent, maeckende 7 dagen.

Jan Tielemans c. s. naar *Antwerpen* gezonden, om op te nemen 26,400 gulden, ten einde daarmede de 4 vaandels duitsche knechten, 2 maanden soldij te betalen, ingevolge verdrag door den Heer de Champagny gesloten.

Item opten 27[en] Septembris Anno voors., des nachts ten twee uren, is de voors. Colen, met zyne geassocieerden gereyst nae *Oirschot*, omme de voors. somme den knechten en soldaten vuyt te rycken, heeft aldaer gevacceert 2 nachten.

Die Commissie betaald die knechten te *Oirschot*.

Item 14 Octobris anno voorz., is die voors. Gerart Colen, in alder diligentie, ter ordinnantie vanden drie leden, gereyst nae *Brucssele*, omme aldair byden Staten van *Brabant*, te solliciteren het remboursement van alsulcke somme van 26,400 car. gul., als de voorn. Jan Tielmans, Willem Monincx ende Gregoris vander Meer, inne den naeme deser Stadt, tot *Antwerpen* op interest opgeheven hadden, omme dair mede als vooren, te voldoen de twee maanden betalingen vande duytsche knechten alhier in garnisoen gelegen hebbende, oft dat anderssins de Stadt dair aff soude hebben assignatie op de imposten onlancx leden verpacht ende op de persoonele settinge, insgelycx onlancx opgestelt, soe binnen deser Stadt ende vreyheyt als haerder meyeryen, ende dat wy de selve souden collecteren. Ende alsoe Gerart Colen ende Gerart van Deventer, inne den name vanden platten lande sollliciteerden, dat de penningen vanden impost ende personele settinge, tenselven platten lande commende, by dyen vanden platten lande souden worden gecollecteert, inne betalinge van alsulcke 38,000 gelycke gul. als zy mosten opbrengen, in betalinge van drie geheele maenden besoldinge vanden duytschen knechten, binnen *Breda* ofte elders gelegen hebbende. Ende alsoo de saecke, mits redenen voors. groote haest ende acceleratie hadde, hebben die voorn. Deventer ende Gerart Colen eenen wagen gehuert, wairmede zy over dach ende nacht, tusschen den *Bossche* ende *Bruessele* onderwegen en waeren, alsoe betaelt voor vracht, door Geritden Colen 6 gul. ende gevaceert inde voors. zaecken thien dagen.

Commissarissen naar *Brussel*, om teruggave te verzoeken eener som van 26,400, namens de Stad *'s Hertogenbosch* te *Antwerpen* opgenomen, tot afbetaling van de duitsche bezetting of wel om voor die som assignatie te verkrijgen, op de pachtsom der imposten en op de personele zetting, geheven wordende, in de stad, de vrijheid en de Meijerij van *'s Hertogenbosch*.

Die van het platte land doen een dergelijk verzoek tot terugbekoming eener som van 38,000 gulden, die zij hebben moeten opbrengen tot betaling van drie maanden bezoldiging aan de duitsche bezetting van *Breda* en elders.

Item 27 Julij 1576, is m[r]. Roeloff Lucckemans, Pensionaris, ter ordinantie vanden drie leden, achtervolgende zeeckere penale dachvaertbrieven, aen dese stadt gesonden ende oyck byden Deurwerder Eustaes Coppey, ter executie gestelt, om taenhooren tgene dat den Staten van *Brabant* geproponeert soude worden, opte muyterye vanden spaenschen soldaten, allet achtervolgende zeeckere brieven byden Griffier vanden voors. Staten, deur laste van den Hartoch van Arschot aen deser Stadt gescreven. Zyn voorts de ge-

Dagvaard de Staten te *Brussel*.
Voorstel aan de Staten van *Brabant* tegen de muitende spanjaarden en tot bescherming van het Land van *Brabant*.
De Staten beschreven tot het teekenen der akte van den tweeden 100sten penning

1577.

en de kwota van *Brabant* in de twee millioen 's jaars.

Voor de komst der gedeputeerden van de steden, besluiten de Prelaten en Edelen, van wege de Staten krijgsvolk in dienst te nemen, om de rebellie der Spanjaarden te dempen, tot bescherming van het land en om de rebellen tot voorbeeld van andere te straffen.

De Staten en de regering nemen daartoe krijgsvolk in dienst.

deputeerden bescreven geweest, betreffende het teekenen vander acte vander beeden vanden tweeten hondersten penninck ende quote van *Brabant* inde twee milioenen siaers, mair voor de compste vande gedeputeerde, zoe hadden die Prelaten ende Edelen vande steden (Staten) van *Brabant*, alreede geresolveert ende overdragen, dat men volck van oirloge, soe te perde als te voet, souden aennemen van wege der voors. Staten, om op de muyterye ende rebellicheyt vanden spaenjairden versien ende geremedieert te worden, tot bescermenisse vanden lande van *Brabant*, ende datmen tegens de selve, die placcaten ons Heeren des Coninex, metten clockenslach ter executie souden stellen, ten exemple van allen anderen. Hebben dair nae die voors. Staten, vuyt crachte van zeecker acte byden Rade van Staten, gecomitteert, metten Gouvernementen zeecker capiteynen aengenomen, om te lichten 600 perden ende twee ofte drie duysent voetknechten, zyn dien aengaende verscheyde commissien geexpedieert, wair nae sy hen soude hebben te reguleren. Hebbende voorts myn Heer den Cancellier, opten dorden dach der maent van Augusto, den Staten voors. seecker versueck gedaen, ten eynde sy souden willen accorderen de sommen van hondert duysent guldens eens, tot succours ende onderhout vanden duytschen knechten in *Brabant* liggende, voor een ofte twee maenden, ende dat men dairenboven de selve soude versekeren van tgene dat men hen schuldich ende tafter is, om dat sy nyet en soude muyteneren metten voors. spaenjairden. Die Prelaten ende Edelen van *Brabant*, opt voors. versueck gedelibereert hebbende, hebben den voors. Cancellier vercleert, dat men jerst ende voor all soude versien opte doleantie byden Staten van *Brabant* overlange overgegeven, ende oyck de middelen van peys syne Ma. gepresenteert, ende dat men metten voors. duytschen knechten souden doen affrekenen ende alsdan, soe souden zy advyseren opt voors. versueck. Item alsoo opten vierden dach van Septembri Anno voors., tusschen thien ende elff uren voormiddach, Monsieur de Gliemes, Lieutenant vanden Heere van Heeze, hadde doen aentasten ende aprehenderen opthoff, de heeren vanden Raede van State by syne Ma. gecommitteert totten Gouvernemente Generael vanden Lande van herwerts overe, ende vanden Hoven, gevanckelyck doen, lyden opt *broothuys* van *Bruessele*, by namen den Grave van Mansvelt ende van Barlemont, den President vanden secreten rade Sasbault, den Raidsheere Assenville metten Secretarissen Berty en Schaerenberge; hebbende ten selven dage oyck doen apprehenderen de Heeren vanden Secreten rade, te weeten: den Doctoir Del Rio, den Advocaat-Fiscael Boischot ende Raitsheer Fonck. Hebbende daerenboven de voors. Gliemes tenselven dage zeeckere rotten knechten ende soldaten doen leggen inde slaepcamer vanden President Viglius. Soe eest, dat opten 8en dach der maent van Septembri, byden drie Staten des Lants van *Brabant*, voor het Stadthuys van *Bruessele*, seeckere publicatien gedaen ende byden Griffier van denselven Staten gelesen is geweest, inne presentie vanden Prelaten, Edelen ende Gedeputeerde vanden steden. In effecte inhoudende, dat de voors. Staten, aenmerckende, dat in desen tegen-

De Regering doet aanvraag om gelden tot betaling der duitsche troepen, opdat deze met de Spanjaarden geen gemeene zaak zouden maken.

De Prelaten en Edelen verklaren, dat eerst en vooral moet worden voorzien op de doleantie, door de Staten overlang aan Z. M. overgegeven en de middelen van den vrede Z. M. aangeboden.

De Heer de Gliemes, Lt. van den Heer van Heeze, neemt op het Hof te *Brussel* de door den Koning benoemde gevolmagtigden tot de Regering van *Brabant*, gevangen.

De leden van den geheimenraad worden mede gevangen genomen en voor de slaapkamer van den President Viglius een rot soldaten geplaatst.

De Staten van *Brabant* doen bij publicatien, van het Stadhuis te *Brussel*, afkondigen, dat in dien bangen tijd geen beter middel is, dan het onderhouden der Unie in 1548 door Keizer Karel gegeven.

woordigen periculosen tyt, egheen bequamer middel en is, dan te onderhouden die unie ende eendrachticheyt vanden landen van herwerts over, gemaect ende opgericht by hoochloffelycker memorie Keyser Kaerl, inden jaere 1548, dat daeromme de voors. Staten begeeren ende versuecken, een vergaderinge vanden Gouverneurs metten gedeputeerden vanden Staten van allen den landen, om te ramen ende advyseren bequame middelen, ten welvaren van den lande van herwerts overe. Hebbende tot dyen eynde, die voors. Staten van *Brabant*, om nyet geargueert te wordden van eenige versuymenisse, gelicht ende doen lichten crysvolck te perde ende te voete, om de selve te gebruycken ende employeren, daert bevonden sal worden te behoevene, ter eere Godts, ter conservatien vander religien Catolycke Romeyne dienste, tot syne Ma. bescermenisse, van ons verdorven ende gedesoleert vaderlant, van allen den voors. Nederlanden. Mede verclerende, dat die lichtinge ende vergaderinge vanden voors. crysvolck, tot anders egheen eynde en is dienende, dan tot voirderinge vanden selven, versueckende oyck den Staten van andere landen, dat sy van gelycken wilden doen ende seynde binnen der Stadt van *Bruessele*, heure gedeputeerden, om met hen te communiceren ende resolveren, ende dienvolgende tsamen ende by gemeynen accoordt, te publiceren de justificatie van tgene dat tot noch toe gesciet is, met andere poincten ende artickelen, dienende ter directie vanden saecken ende conservatie vander ruste ende welvaren vanden lande van herwerts overe. Nu eest zoe, dat de Staten van *Brabant*, volgende de voors. publicatien, brieven gescreven hebben aan die Staten ende vier leden vanden lande ende graeffscappen van *Vlaenderen*, ten eynde sy hen in alder diligentie souden laten vinden binnen der Stadt van *Bruessele*, om met malcanderen te communiceren opte middelen wair mede men soude mogen comen tot eenen generaelen peys, ende pacificatie vanden lande van herwerst overe ende om dat deselve landen, (mits het vertreck vanden spaenjairden) souden wederom gestelt worden in sulcken staet, als zy waeren ende geweest hebben voor den tyt vande troubelen, allet met concervatie vande oude catolycque religie ende ondcrdanicheyt van syne Ma. ende tot egheenen anderen eynde. Alsoe, dat die voors. Staten ende vier leden van *Vlaenderen*, in grooten ende notabilen getalle binnen der Stadt van *Bruessele* gearriveert ende gecomen zyn, den 22en dach der voors. maent. Inder vuegen, dat dair nae die Staten van *Brabant*, met dien van *Vlaenderen*, *Heneyouw*, *Artois* ende andere landen ende provincien, van dage tot dage gebesoingeert hebben gehadt opt stuck vander pacificatien, ende dien aengaende hen gedeputeerde ende gesanten gesonden tot *Gent* ende opt *Sas*, aen den Prinche van *Oraingien* ende dien van *Hollant* en *Zeelant*. Alsoo dat de selve pacificatien, tusschen deze *Nederlanden* ende den Prinche van *Oraingien* ende dien van *Hollant* ende *Zeelant* ende geassocieerde gemaect is geweest ende binnen der Stadt van *Bruessele* gepubliceert, inne presentie vanden Hartoge van Arschot ende de voors. generaele Staten, opten 8en dach der maent van Novembri. Hebbende nochtans de selve Staten

Zij roepen daarbij op, eene vergadering van de Gouverneurs en gedeputeerden uit de Staten van alle landen van herwaarts over (Nederlanden), om bekwame middelen te beramen tot welvaren van de Nederlanden.

Verklaring dat de Staten alleen krijgsvolk hebben in dienst genomen ter eere Gods, tot conservatie der R. Cath. religie, ten dienste van Z. M. en tot bescherming van het algemeen vaderland.

De Staten van *Brabant* willen ook dat met hen, de Staten van alle andere landen de justificatie van het reeds verrigte opmaken, om die te doen publiceren.

Vergadering der Staten van *Brabant* van *Vlaanderen* en de andere landen.

De Vrede van *Gent* aangenomen en te *Brussel* afgekondigd.

1577.

Antwerpen door de Spanjaarden ingenomen en het Statenleger verslagen omdat de walen niet wilden vechten.

tevorens, te weeten opten 4e derselver (maant) groot verlies ende onsprekelicke schade gehadt, deur het innemen der Stadt van *Antwerpen*, aldair het volck vanden Generale Staten, soo te perde als te voete, verslagen ende verstroyt zyn geweest byden spaenschen soldaten, vuytdien, dat de walsche knechten nyet wouden vechten. Ende ten selven tyde, te weeten opten 7 novembris, is jerst tydinge gecomen vander compste van Don Johan Daustria in het lant van *Luxemborch* deur *Vrancknycke*, alleenlycke met drie perden, hebbende dien aengaende doen ter tyt, de Hertoch van Aerschot brieven van syne Alteze ontfangen ende daer van den Generale Staten rapport gedaen. Voorts om te furneren ende vervallen de groote, excessive ende ontallicke lasten ende onkosten vanden oirlogen, soe hebben die Generale Staten, tsamen geraempt ende geadviseert zeeckere generale middelen, te weetene: inden jersten, eenen generalen hondersten penninck over de landen van herwerts over ende daer en boven alnoch geaccordeert, seeckere generale imposten op vele ende verscheyde specien, volgens seeckere instructien byden Generalen Staten daer op gemaect, wair van de voors. Lueckeman, thuys comende, rapport gedaen heeft, alsoe dat de voors. Lueckeman daerom heeft gevaceert totten 19en dach der maent van Decembri, makende 146 dagen.

Komst van Don Juan d'Austria in de Nederlanden.

Oorlogsbelastingen geraamd.

De afgevaardigden uit *'s Hertogenbosch* moeten met een sterk geleide naar *Brussel* reizen.

Item alsoe die voors. mr. Roeloff Lueckemans met mr. Henrick Bloyman, opten 27 Julij, hebben met groot ende sterck convoy van soldaten, moeten reysen vanden *Bossche* nae *Antwerpen* ende voorts nae *Bruessele*, soo heeft die voors. Luekemans, verschoten ende betaelt, tvoors. tconvoy metten costen vandien onder wegen, die somme van 24 gul. 10 st.

Rapport der afgevaardigden van *'sHertogenbosch* aangaande den honderdsten penning door de Generale Staten toegestaan. Ordonnantie en instructie op de generale imposten en kohieren van den hondersten penning.

Item 16 December, is de voors. mr. Roeloff alleen gereyst van *Bruessele* nae den *Bossche* over *Loeven*, om rapport te doen vanden generaelen 100en penning, byde Generaele Staten geaccordeert, mits oyck vande ordinancie ende instructien gemaeckt byden voors. Staten, opte generaele imposten van vele verscheyden specien, hebbende de cohieren vanden 100en penning van *Bruessele* mede gebracht, betaelt den voirman van *Bruessele* op *Loeven*, 4 gul. 15 st.

Groote onveiligheid der wegen van *Brussel* en *Leuven* naar *'sHertogenbosch*, welke wegen door de Spanjaarden bezet waren.

Item tot *Loeven* comende, heeft die voors. Luckemans, mits der groote onveylicheyt ende periculen onderwegen, dat de spaenjairden in grooten getalle opten wech waeren ende dat die voerlieden van *Loeven* opten *Bossche*, toe wilden gegeven hebben meer als 26 gul., heeft aldair een pert moeten hueren ende oyck eenen boode te perde tot convoye totten *Bossche* toe, voorde huer vanen voors. perde met oyck de costen van dien, ende weder te seynden vande twee perden vanden *Bossche* tot *Loeven*, mit oyck vande vrachten van synder malen, tsamen betaelt 16 gul.

De Stad *'s Hertogenbosch* moet aan de uittrekkende duitsche bezetting, tot waarborging der betaling van de achterstallige soldij, gijzelaars medegeven.

Item vuytgereyct Jannen van Hedel, die somme van vyftich carolus gul., tot behoeff vande ghyselers, die geordineert waeren om vuyt te trekken metten duytsen garnisoen, alhier binnen der Stadt gelegen hebbende, ende dat tot behoeff van huer costen die zy verteren soude, beloopende 50 gul.

De Hooge Regering

Item betaelt den Secretaris Berty, voor twee beslotene brieven mette copien

1577.

vande selver, gedirigeert aenden Gouverneur vanden *Bossche* nopende de restitutien vande wapenen, om zyn advys daarop te hebben, mits dat de voorgaende advysen waeren gedemanueert, tsamen 3 gul. 4 st.

verlangt van den Gouverneur van *'s Hertogenbosch* nader berigt op het verzoek dier Stad, om teruggave der wapens aan de burgerij.

Item 23 September gecoft zeecker boecxkens, betreffende den aentast ende apprehensien vanden Rade van Staten ende deselve overgesonden, bet. 5 st.

Boekjes betreffende de gevangenneming der regeringsleden.

Item voor het lichten van zeeckere beslotene brieven, adresserende aenden Gouverneur ende Scepenen deser Stadt, nopende de susspicie van zeeckere veraderye, die alhier soude hebben geweest binnen der Stadt ende datse gheene spaenjairden oft vreemdelingen in en soude laten, betaelt 48 st.

Brieven aan den Gouverneur, waarin gesproken wordt van verraad in *'s Hertogenbosch* en dat men aldaar geen Spaansche of andere bezetting zou innemen.

Item voor dlichten van zeecker beslotene brieven, byden Rade van Staten gescreven aenden Gouverneur der Stadt vanden *Bossche*, ten eynde de bourgers metten soldaten, sdaighs ende snachts goede wachte soude houden.

Aanschrijving van den Raad van Staten, dat de burgers met de soldaten wacht moeten houden.

Item den Secretaris Scharenberge, hebbende noch twee brieven geexpedieert, den eenen aenden Oversten Luytenant ende aen zynen capiteynen, dat zy (zich) soude willen vercleren voor de Generale Staten (en) vijanden tegens den gemuytineerden spaenjairden, souden dyen aengaende hen verseeckeren haere betalinge dwelck zy nyet en hebben willen doen.

Het duitsche garnisoen te *'s Hertogenbosch* wordt betaling toegezegd, mits het zich verklare vijand van de gemuitineerde spanjaarden en voor de Staten, dat zij weigeren.

Item 8 Nov., zyn zeeckere brieven byden Raet van Staten geexpedieert aenden Gouverneur vanden *Bossche*, byde welcke hem commissie wordt gegeven over de knechten, mits de dood vanden Grave van Oversteijn.

De Gouverneur van *'sHertogenbosch* krijgt, mits de dood van den Graaf van Oversteijn, het bevel over de Duitsche knechten aldaar in bezetting.

Kapittel 8.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Schenkingen en vereeringen van wijnen en gelagen werden gedaan aan :

Vereeringen van wijnen en gelagen.

Den Gouverneur Heer Gilles de Sancelles, Graaf van Anblaing.

Den Overste Luitenant van het duitsche regiment, Hans van Lembach.

M^r^. Iori van der Steen.

Item 27 Nov., byden heeren Scepenen gesconcken Joncheer Willemen Angelis, Commissaris alhier gesonden synde, om een finael rekeninge te maeken metten Overste Luytenant, van synen volck liggende binnen der voors. Stadt, ses der Stads stopen wyns.

Commissaris om met de Hoogduitsche bezetting af te rekenen.

Item 10 January, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken myn Heer van Merode twee aemen wyns, overmits hy, ter begeerte vander Stadt binnen comen was, omme de bourgers metten soldaten te vereenigen ende huerlieden vuyte wapenen te brengen, gehaelt tot enz.

De Graaf van Merode binnen *'s Hertogenbosch*, om de burgers met de soldaten te vereenigen en de laatste de wapenen te doen nederleggen.

Item 9 April, byden heeren Scepenen gesconcken Willemen de Raet een halff aem wyns, ende dat voor synen dienst die hy de Stadt presenteerde int maecken vande diepten vander rivieren, gehaelt enz.

Willem de Raet, biedt de Stad aan de rivieren uit te diepen.

Item 14 April, ter ordinantie vanden heeren Scepenen gesconcken myn genedige Vrouwe, die Gravinne vanden Grave van Oversteyn, wiens siele Godt genadich zy, gebleven synde inde furie binnen *Antwerpen* ende van synen regiment binnen deser Stadt was liggende eene ame wyns.

De Graaf van Oversteijn te *Antwerpen* in de furie gesneuveld.

Item 29 April ter ordinantie vande Heeren Scepenen gesconcken den Wachtm^r^.

De Wachtmeester van het garnisoen is

de Stad behulpzaam, om het duitsch garnisoen van het stadhuis op de markt te doen gaan.

vanden regiment, van dat hy der Stadt behulpich is geweest, dat het garnisoen vanden stadthuys opter merckt getrocken waeren, de somme van 4 daelder.

De Graaf van Merode andermaal wijn vereerd.

Item ter ordinantie van heeren Scepenen, gesconcken mynen Heere van Meroda, gelogeert wesende ten huyse van Willem Monicx, die ter oirsaecke deser Stadt ende het duytsche garnisoen binnen deser was gecomen, 115 potten wyns.

Kapittel 9.

Uitgaven aan brand en licht.

In dit hoofdstuk komt ook voor de volgende noot:

De Regering van *'s Hertogenbosch* doet hout koopen voor brand en tot herstel van poorten en bruggen, ten tijde van de spanjaarden afgeworpen.

Item Jan Janssen, tymmerman, gesonden den 26en April nae *Lith*, om aldaer te coopen zeecker hout, tot brant ende voorts om aender Stadt te besingen, aen verscheyde bruggen ende poorten, die by tyde vanden spaenjairden affgeworpen waeren, ende tot ander reparatie dairt van noode wesen soude, heeft aldaer zeecker goet vuyt doen steken, twelck int swart water is gecomen ende byden Rentmeesters is gecoft, voor vuytsteckgelt, nae auwer maniere, betaelt 15 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan hout en planken.

De Stads bruggen uit vrees voor de spanjaarden vernield of afgeworpen, worden hersteld.

Item 25 Mey, Henrick voors. met syn anderen, gesneden 625 voet brugplancken, om de bruggen deser Stadt wederom op te maecken, die deur de vrese vanden spaenjairden by die Stadt ende den soldaten affgeworpen ware.

Kapittel 16.

Uitgaven aan werklieden.

De Regering bevreest voor het verbranden van Stads privilegien, als het duitsche garnisoen brand op het stadhuis zou stichten, doet eene geheime bergplaats in St. Janskerk maken, om die privilegien daarin te bewaren.

Item Philips van Namen, 4$^{1}/_{2}$ dach gewrocht aen St. Janskerck, dairmen opten thooren gaet, boven de canonicken camer, om de privilegien deser Stadt dair in te leggen, doer sorge vanden brant, die de duytschen souden hebben mogen stichten inder scryffcamere oft op het stadthuys, sdaichs als voor vz. 2 gul. 2 ort st.

Kapittel 22.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten worden daarin de volgende gevonden.

Een misdadiger op de markt gevierendeeld.

De Scherpregter ontneemt een man, die eijeren aan de markt had gebragt, zijn wagen, om daarmede de 4 kwartieren buiten de poorten te brengen.

Item 18 October, doen byden mr. vanden scerpengericht, de justitie volbragt vanden misdadigen, die opte merckt geexecuteert ende geveerdelt waeren, heeft (men) eenen man, die met eenen croywagen eyeren alhier gebrocht hadde, den wagen affgenomen, omme die vier quartieren buyten der poorten te vueren, dair van den man betaelt voor synen wagen 7 st.

De leeningen voor de muitende duitsche soldaten met spoed opgehaald.

Item den jersten Nov. doen die leeninge soo subytelyck opgehaelt ende gefurneert moste wesen, voor de muytmakers vanden duytschen soldaten, syn

deur ordinantie vanden drie leden, sommige Heeren blyven sitten besoigneren opter gaffelen om de leeninge te furneren, syn alsdoen smiddachs opter gaffelen blyven eeten ende verteert etc.

Item 28 Novembris gesconcken Michiel Janssen, Evert Snyders en Hans Brueninex, trompetters, liggende onder het duytsche regiment binnen dese Stadt, dat zy ten tyde vanden payse die afgelezen wert, met haer trompetten gesteken ende op scalmeyen gespeelt hebben, deur beveel vanden heeren Scepenen, elck bet. 2 gul.

Afkondiging van den *Gentsche* vreden

Item Herman Ghysberts alias Bresser, ten bevele vande heeren Scepenen, hem gegeven, ter cause van dat hy van *Bruessel*, den peys, getracteert tusschen de Staten des Lants van *Brabant* etc. ende den lande van *Hollant* en *Zeelant*, met haer geascocieerde ende den Prince van *Oraingien*, met noch het placaet vanden 100^{en} penn. binnen dese Stadt gebrocht heeft, nyet sonder groot peryckel van zynen lyve, beloop. 20 gul.

Vredesverdrag tusschen de Staten van *Brabant* en de landen, van *Holland* en *Zeeland* met hunne medestanders en den Prins van *Oranje*. Plakaat van den 100^{en} penning.

Item 15 Decemb^r. Goyart, de custer qs., van dat zy die groote clock geluyt hebben, doen men den peys aff publiceerde 27½ st., den beyerman, van dat hy opte clocken gespeelt ende gebeyert heeft, 5 st.

Afkondiging van den *Gentsche* vreden.

Item 19 December, hebben de heeren Scepenen te gaste genoot Jacoppen Bax, om hem te induceren, dat hy dese Stadt soude leenen een merckelycke somme van penningen, tot leeninge vanden soldaten, het welck hy der Stadt nyet en heeft geweygert ende deselve penningen, tgeene hy der Stadt begeerde te leenen, overgetelt heeft Dierick Arentssen, hebben daerenboven noch dair by genoot Henricken de Ruyter, die de Stadt geleent hadde 1000 gul. te restitueren opt Sinte Marten voorleden, te samen elf persoonen in getal, ten huyse Jans van Stryp, vanden cost metten bier betaelt enz.

De Rentm^r der Staten Jacob Bax en Hendrik de Ruijter, omdat zij de Stad, voor de leening van het garnizoen, geld schoten, te gast genoodigd.

Item 9 February, ter ordinntie vanden heeren Scepenen, vuytgeryct m^r. Jacop van Berchem, tot behoeff der twee vuytleggers die geconvoyeert hebben mynen Heere van Meroda, tot verseeckerheyt vanden vyanden vanden spaenjairden.

De Graaf de Merode wordt ter zijner beveiliging tegen de spanjaarden, over *Holland* naar *Brussel* terug begeleid.

Item Arent van Werden, van 6 toelasten, die Dierick vanden Berge met synder elve, als byden drie leden gecommitteert totter politie vanden orloge (gebruikt heeft) om dair erde in te vullen ende opde veste aende Vuchter poort te stellen, tstuck 28 st.

De Politiemeesters tot den oorlog, gebruiken *toelasten* gevuld met aarde, om op de veste aan de Vuchterpoort te plaatsen.

Item 7 January betaelt twee scippers, deur beveel vanden drie leden, van dat zy tydinge gebrocht hebben, dat myn Heer van Meroda, tot Dort gearriveert was en alsoo gepasseert was de perickelen vanden vianden vanden spaenjairden.

Tijding dat Merode te *Dordrecht* aangekomen en alzoo in zekerheid was tegen het gevaar, van door Spanjaarden te worden aangehouden.

Item, doen de heeren Scepenen, den 7^{en} February inden rinck hadden geweest met alle de overicheden vanden soldaten, ende die gelooften gedaen hadden om die penningen te furneren, naevolgende den eysch die sy gedaen hadden, syn sy smiddachs, mitten Rentmeester Bax, opter gaffelen gaen eeten, weesende 14 persoonen enz.

Schepenen in het huis den Ring vergaderd, doen aan de militaire overheid de gelofte, om de leeningen volgens den eisch der laatsten te zullen betalen.

Item, als den peys den *tweeden Mert* gepubliceert was, soo hebben de heeren Scepenen metten Gouverneur, Raitsheeren en Gesworen, metten

De *Gentsche* vreden op 2 Maart te *'s Hertogenbosch* afgekondigd.

1577.

Maaltijd te dier gelegenheid.

Rentmeester Jacop Bax, opter Gaffelen byden anderen maeltyt geteert, weesende 26 persoonen het getal enz.

In de leening van eene maand soldij aan de soldaten te betalen, leent de rentmr. Jacob Bax aan deStad ƒ7000.

Item 11 Mert, als die heeren Scepenen alle haer nersticheyt gedaen hadden, om byeen te furneeren een maent solts voor de soldaten, beloopende 13,400, hebben die heeren Jacoppen Bax bewillicht, dat hy woude tellen die somme van 7000.— daeromme hem gesconcken een maeltyt, dairomme etc.

Plan van Willem de Raet, om de Stad bij laag water, zoowel des zomers als des winters, uit de Maas altijd van 8 hamervoeten water te voorzien, zonder de dijken te verhoogen.

Item, alsoe Jan Tielemans, Willem Monicx met meer andere cooplieden, de heeren Scepenen aen hebben gegeven, dat sy tot welvaeren vande gemeyn ingesetenen deser Stadt, gesproken hadden met Willemen die Raet soon Henricx die Raet, die hem vermaet door syn conste, dat hy winter ende somer alst lege water waer, de Stadt altyts soude doen hebben, vuyter Masen inder Stadt, acht hamervoeten waters, sonder eenige dycken te derven hoogen, waer toe sommige byden heeren syn geordineert, om met hem te spreken wat hy dyen aengaende soude eysschen voor synen arbeyt enz.

De spanjaarden verlaten het kasteel van *Antwerpen*.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken Gerit de Moor, dat hy djerste tydinge gebrocht heeft, dat die spaenjairts vuyten Casteel van *Antwerpen* getogen waren 6 gul.

Commissie tot onderzoek van het ontwerp van Willem de Raad om de Dieze af te sluiten, ten einde die altijd bevaarbaar te houden.

Item, alsoe van *Bruynswyck*, binnen dese Stadt was gecomen Willem die Raet, die hem vermaet, dese Stadt altyt te stellen datmen acht voeten waters inder Diesen soude hebben als voorseyt is, datmen gevuechelyck met geladen scepen binnen soude comen, ende om hem alle gelegentheyt vanden lande te remonstreren, zyn dair toe byden drie leden gedeputeert ende geordineert, mr. Goyart Lombarts, Jeronimus Wynants, Dierick Artssen, Willem van Helden ende Dierick die Raet metten Rentmeesteren, die den 26e Mert met seeckere scuyten gevaren syn lancx der Diesen tot inder Masen, alsdoen dair verteert 4 gul. 10 st. Den 28e Mert, syn wederom des morgens vuytgevaren die Dommel op tot aende meulen tot *Herlair*, ende van daer wederom lancx de lege velden beneffen der Stadt muer die Aa op, totten sieckers beempt, ende alsdoen tot *Vucht* verteert, 2 gul. 4 st. Cornelis Henricxs met Locht Gerit, van dat zy twee dagen metter scuyten inder Masen hebben gevaren, dair aff betaelt 30 st., de dieners van Berent inden boom, van zyn scuyt te besingen, bet. met twee dienders 10 st. Alsoo mr. Goyart Lombarts töt *Berlicom* was, ende Willem die Raet dair interest by hadde, van eenen wagen dairmede die commissarissen wederom quamen aen cost en dranck betaelt 2 gul. 16 st., den 2en April doen mr. Willem synen eysch inden heyligen Geest dede, gedroncken 10 potten wyns enz.

Versterking der vesting door mr. Peeter Scutkens.

Item 3a Mey mr. Peter Scutkens, ter cause van synen extraordinairissen dienst, die hy, ter ordinantie vanden Gouverneur, tot fortificatie van dese Stadt, gedaen heeft, ende dat, naevolgende de appostille byden heeren Scepenen op zyne requeste verleent, de somme van 8 gul. 10 st.

De muntmeester van *Nijmegen* Jacob Jans de Jonge, schiet de Stad ƒ 3000, op voorwaarde dat zij hem

Item alsoe die heeren Scepenen, Geswoornen, Raadsluyden, om promptelyck penningen te furneren, tot leeningen vanden garnisoen binnen der Stadt, hadden doen comen den muntmeester van *Neyemeyen* Jacop Janss die Jonge, ten eynde hy

deser Stadt wilde leenen 3000 gul., gelyck hy oyck gedaen heeft, op conditien, dat men hem soude furneren soe vele silvers, bedragende ter voors. sommen. Die heeren Scepenen, doer persuasie ende ingeven van eenigen van haeren medebrueders, die welcke verlairden daer middel toe te vynden als datmen soude vercrygen, dat alle scutteryen, bruederscappen ofte andere maesscappen, oyck die kercken ende conventen, haer silver souden over willen brengen, gelyck oyck vele bourgeren, in plaetse van gelden, tselve oyck voortgebracht hebben. Mair want die scutteryen ende oyck die kercken, swaricheyt maecten om sulcx te doene, en hebben den Muntmeester nyet connen gecontenteren, wat middel die heeren Scepenen sochten, wairomme hy langen tyt met eenen perde inden Leeuwe heeft liggen teren, rekenden alsoo grooten interest van zyn verschoten penningen, met noch van allen syn verlet, dwelck hy swair was estimerende. Syn alsoe ten leste met hem overcomen ende geaccordeert, voor alle zyne actie die hy pretendeerde dair by schade geleden te hebben, ende oyck om te verhueden die provisie, die hy van meyningen was ten Hove te inpetreren, tot schade deser Stadt, voor de somme van 225 gul., die de Rentmeesteren, deur beveel vande twee leden, hem in mey hebben getelt.

1577. voor die som silver levert.

Het verzoek der Regering aan de Gildens en Kerken om daartoe hun zilver af te staan, zoo als vele burgers, in plaats van geld te betalen deden, afgeslagen

Moeijelijkheden met den muntmeester, ter zake dat de Stadt hem niet kon voldoen en overeenkomst met hem gesloten.

Item ten selven dage (24 Julij), deur beveel vanden heeren Scepenen, betaelt alsulcke verteerde costen, als den Commissaris Hallar inden Leeuwe verteert gehadt heeft, gesonden zynde van wege Don Johan dAustria, alhier binnen den *Bossche* aende ovricheyt vanden duytschen, beloopende, nae vuytwysen een cedulle dairvan overgegeven, 13 gul. 1 st.

Don Juan d'Austria zend een Commissaris aan de duitsche bezetting te *'s Hertogenbosch.*

Item, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, Goyart deser Stadt boode, van dat hy tot verscheyde dage de deure heeft bewairt, dair die commissarissarissen waeren besoigneerende int furneren vander leeninge voor de gemuytineerde duytschen, alhier binnen der Stadt gelegen hebbende ende de billetten te draegen aen de persoonen die leeningen doen soude etc.

Commissie tot fournissement der leeningen aan de soldaten.

Item 2 September, ten bevele vande heeren Scepenen, gesconcken zeecker soldaten, die opten middach, ten bevele van Hoopman Egelbert, vuytgegaen waeren, omme die meulens staende buyten die Vuchterpoort, in brant te steken, alwair sy vonden alsulcken reconter, dat zy naeder Stadt toe wederkeerden, medebrengende het yserwerck van den dreyboom die affgebrant was, dwelck zy aldair tegenwoordelyck noch vonden ende deser Stadt competeerde, van meyninge synde tselve te vercoopen, indyen men hen dair van nyet en hadde geconteert met 25 st., Hans Breem, oyck soldaet geweest zynde buyten der Hinthamerpoort, mede brengende het yserewerck dwelck affgebrant was vanden dreyboom aldair staende, 25 st.

Hopman Egelbert zend soldaten uit, om de molen buiten de Vuchterpoort te verbranden, zij worden terug gedreven en brengen het ijzerwerk van den verbranden draaiboom mede.

Een ander soldaat brengt dat van den draaiboom buiten de Hinthamerpoort, die mede afgebrand was.

Item 12 September, alsoe Jan vander Stegen ende Willem Monicx, geordineert waeren van wege deser Stadt, met seeckere beveel hebbers ofte overicheyt vanden duytschen, vuyt der Stadt te trecken tot *Vucht*, aenden Grave van Hoohelo met meer andere overicheyt vande welcke de Stadt belegen was, ende deur de benautheyt die onder den bourger was, met henluyden te communiceren, oft zy hadden connen metten anderen geaccorderen, soe hebben

's Hertogenbosch door den Graaf van Hohenlo belegerd.

Eene deputatie uit de regering en de overheid der duitsche bezetting in zijn leger te *Vucht* gezonden, om met hem te onderhandelen.

De duitsche overheid wil niet medegaan of de Stad moet haar eerst 30 gul. geven, waaraan wordt voldaan.

die beveelhebbers van onsen duytschen, nyet willen trecken, sonder jerst dair toe te hebben eene somme gelt, gelyck Hoopman Vrient aende heeren Scepenen versocht totter somme toe van 30 gul, aleer hy wilde vertrecken ende om dat de sake nyet en sonde afterwairts gestelt oft gehouden worden, deur dien de saken ende haer voornemen nyet goet en was, hebben den selven Hoopman Vrient getelt die somme van 30 gul.

De duitsche overheid levert gijzelaars aan den Graaf van Hohenlo, en deze zend als gijzelaars en onderhandelaars Kapitein Coenen en anderen in de Stad.

Item 14 September, alsoe die overicheyt van duytschen tot ghyselers mosten vuytgaen tot *Vucht*, is wederom in sulcken vuege binnen der Stadt gecomen, Hoopman Coenen, met meer andere gelogeert synde inden Leeuwe, is alsoe byden drie leden gesloten ende geaccordeert, datmen die costen by henluyden ende andere capiteynen, die met henluyden communiceerden aengaende het beleggen oft belegeren der Stadt gedaen, soude betalen, beloopende 11 gul., noch gedroncken 45 potten wyns.

Den 15e September, is den selven wederom met synen volcke, in plaetse vanden anderen, tot ghyseler binnen der voors. Stadt, gecomen ter voors. herbergen ende alstoen verteert 8 gul. ende gedroncken 33 qr. wyns.

Den 18 September is de selve Capiteyn, wederom met syn vieren binnen der Stadt gecomen, tot ghyselers, dairby gecomen syn 14 persoonen van die overicheyt van het duytsch garnisoen liggende binnen onse Stadt, alsdan den man, ter maeltyt verteert 6 st. vz. 5 gul. 8 st., gedroncken 36 potten wyns etc.

De Graaf van Hohenlo komt in de Stad en de duitsche bezetting trekt er uit.

Item alsoo die drie leden gesloten hadden, dat men den Grave van Hoohelo, die den 21ste September binnen der Stadt gecomen was, naedien die duytschen daer smorgens vuyt vertrocken waeren, gelogieert synde ten huyse vande wede van Eyck, bestellen soude victualie tot syn keuken ende familie. Soo is enz., volgt de victualie, bestaande uit allerhande eetwaren, bier, wyn enz.

De Kolonel van IJselsteijn mede in de Stad.

Item ter ordinantie vande drie leden als voors. is gerekent met Cornelis inden Cop van tgene tot synen huyse, verteert is byden Coronel die Heer van Yselsteyn, met syn volcke ofte familie, tsamen beloopende met 107 quarten wyns die hy gedroncken heeft, 54 gul. 18½ st.

Aan de soldaten van den Kolonel IJselsteijn te *Orthen*, *Hedel*, *Amerzoden* en andere dorpen gelegerd, bier gezonden, dat voor een gedeelte om het ongunstige weder niet kon bezorgd worden, en bij sommige soldaten geweigerd, aangezien het volgens hun zeggen, niet te beduiden had en zij liever voor hunne moeiten eenige duizenden aan geld hadden.

Item alsoo geordineert waert, dat men die soldaten vanden Coronel Yselsteyn, liggende tot *Orten*, *Heel*, *Ammelroy* en andere dorpen, souden seynden thien tonnen biers, ten eynde datse vuyter Stadt souden willen blyven, hebben tselve getal vanden tonnen vanden bier, ter selver plaetsen gesonden met Willem Theunis en meer anderen, die welcken deur tquade weder dat henluyden overquam, tselve bier wederom hebben moeten brengen ende oyck van sommige soldaten wederom gesonden is, seggende „dat tselve nyet te beduyden en hadde, mair datmen henluyden voor alle hair moyten, seeckere duysenden van penningen seynden zouden” alzoo betaelt van onraet en oncosten tsamen 4 gul. 7 st.

Volgen eenige posten van uitgaaf aan de duitsche bezetting binnen de Stad, te weten van 5 Aug. tot 21 Sept.

De duitsche solda-

Item 8 Augusti anno voors., geleend den hoopluyden vanden duytschen

regiment, tot behoeff vanden soldaten, diewelcken hen fortselyck dagelycx aenstelden, 2400 gul.

ten dwingen de Stad tot het geven van geld.

Item ter ordinantie vande drie leden, soo hebben Beurden Janssen, Willem van Loon mit noch anderen brouwers, die soldaten, dagelyckx een zeecker quantiteyt van kees ende bier vuytgeryct gehadt, deur dien sy anderssins tselve met gewelt vuyte bourgers huysen gehaelt souden hebben, tot groote disordre ende oproeringe vanden bourgeren ende nyet sonder bloetstortinge tselve gesciet soude hebben, beloopende tsamen de somme van 587 gul. 10 st. etc.

De duitsche bezetting voorzien van kaas en bier, om voor te komen dat zij het met geweld uit de burgerhuizen haalden, waardoor oproer niet zonder bloedstorting zou zijn ontstaan.

Item Ghysbert Lueckemans, gecopieert ter ordinantie vande heeren Scepenen, tot thien reysen, die unie ende vereeniginge vanden Staten des lants ende den Prince van *Oraingien*, soo int papier als int parckament ende de selve geautentizeert. Noch die artickelen gemaect tusschen den Grave van Hooheloo ende het duytsche garnisoen liggende binnen de Stadt.

De Unie van de Staten des Lands en de Prins van *Oranje*.

Accoord van den Graaf van Hohenlo met de duitsche bezetting van *'s Hertogenbosch*.

Item in Septembri, ten tyde dat de soldaten vuyt dese Stad vertrocken, soo hebben die Rentmeesteren, ten bevele vande Heeren, gescoten den Gouverneur deser Stadt, voor syn vertrecken, die somme van hondert gul., die hy vercleerde verscoten te hebben voor de soldaten, van wege deser Stadt.

De Regering van *'s Hertogenbosch*, betaald aan den Gouverneur, voor zijn vertrek, 100 gul., die hij verklaarde ten behoeve der Stad den soldaten te hebben voorgeschoten.

Item, ter ordinantie vanden drie leden, is geaccordeert ende gesloten, dat men den Coronel, de Heer van Yselsteyn, gelegen hebbende voor de Stadt mitten Grave van Hooheloo, bescencken soude met gratuiteyt van een ketinge oft ander juweel, overmits hy syn volck dede vander Stadt trecken, die binnen der Stadt wilden wesen, alsoo gesconcken een henxtpert, gecoft van Symon Bax ende syn edeldom gesconcken, beloopende 187 gul. 10 st.

De Kolonel van IJselsteijn een' hengst vereerd, omdat hij zijn volk, dat binnen de Stad wilde zijn, deed aftrekken.

Volgen de betalingen van de twee Pensionarissen mr. Roeloff Loeckemans en mr. Andries Hessels.

Jaarwedde der Pensionarissen mr. Roelof Loekemans en mr. Andries Hessels

Item 26 Augusti, de heeren Scepenen, om de leeninge te furneren, hebben met consent vanden Provisoir vanden heyligen Geest, van Jasper diener aldair, aldair affgenomen 1125 gul., gecomen synde vanden vercoften rogge, die Jasper voors. hadde vercoft den bourgeren, inden noot ten tyde die poorten toegehouden werden, alsoe hebben die Rentmeesteren dair by gevuecht, ten bevele alsvoor, die somme van 75 gul.

Stads Regering neemt, met toestemming van den Provisor, uit het Heilige Geest fonds 1125 gul., tot betaling der leening, welke gelden de opbrengst waren van aan de burgers verkochte rogge, tijdens de poorten toegehouden werden.

Item, ter ordinantie vande twee leden, vuytgeryct Gerard Colen, die somme van 34 gul. 15 st., die sy lieden hem gesconcken hebben, voorden dienst die hy der Stadt, tot verscheyde reyse heeft gedaen, soo by dage als by andere ontyden, int induceren vanden bourgeren, dat sy soude willen leeningen doen tot behoeff vanden soldaten, welcke vuyt haer geweer nyet en wilden gaen sonder jerst voor al haere betalinge te willen ontfangen enz.

Gerard Colen ontvangt eene gratificatie, omdat hij de burgers overhaalde de Stad geld te schieten, tot betaling van de soldaten, die niet uit hun geweer wilden gaan voor dat zij betaald waren.

Voorts worden nog vele artikelen aangetroffen, welken om hunnen omvang of minder beduidendheid worden weggelaten: onder anderen, omtrent de artillerie, het schietgeweer, de fortificatien, de opgenomen gelden tot betaling der soldy van het garnisoen, de betaling vanden 100en penning van alle Stads renten, de obligatien van de aan de Spanjaarden voorgeschoten gelden enz.

De geheele uitgaven waren 61,724 gul. 15 st. 19 m^t^.
" " ontvangsten " 66,105 " 17 " 15 d. 5 m^t^.
Voordeelig slot 4381 gul. $2^1/_2$ st. 7 m^t^.

Waarvan werden afgetrokken de faulten of restanten, ten bedrage van 4366 gul. 17 st. 1 ort, zoo dat de Rentmeesters in kas hielden 14 gul. 5 st. 1 ort. 7 m^t^.

N°. 84. **Rekening van St. Remeys 1577 tot St. Remeys 1578.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT, ADRIAAN ZEEGERS EN HENDRIK VAN BROECKHOVEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 11.

Ontvang van geconsigneerde penningen onder vorige Rentmeesters ten behoeve van derden in Stads kas gestort, welke gelden door de eigenaren ten allen tijde konden opgevorderd worden.

Geconsigneerde gelden, ten behoeve van derden in Stads kas gestort, door de Stad gebruikt.
Evaluatie van munten.

Item alnoch ontfangen van Kaerl Donck q. s., als gemechticht van Anna d^r^. Jans vander Strepen, alsulcke penningen in specie, als hy tot behoeff van Catharyn wed^e^ Rombouts van Kessel, geconsigneert heeft, te weeten: $101^1/_2$ Philips daelder tot 36 st. stuck, eenen cruysaet voor 2 gul. 8 st., een pistolet voor 2 gul. 5 st., eenen Carolus gul. voor 25 st., 23 penningen van 7 st. 8 gul. 1 st., twee rycxe daelders stuck 32 st. in payement 3 st. facit tsamen, volgens die voors. valuatie, alsoo de selve Kaerl die in spetie hadde overgegeven den 12 December 1576, 200 gul., mair want deselve penningen, tot behoeff deser Stadt syn gebruyct navolgende de valuatie in dato den 11^en^ Novembris anno 1577 gepubliceert, beloopen alsoo de selve penningen alhier voor ontfanck 236 gul. 6 st.

Kapittel 12.

Ontvang van alderhande saken.

De Karthuijsers beboet, omdat zij bij hen gehuisveste personen van buiten komende, niet hadden aangegeven.

Inden jersten van myn heer de Stadthouder, van eenen brueck dair die cathuysers in vervallen waeren int aenbrengen van buyten persoonen, dwelck sy nyet gedaen en hadden, ontfangen 30 st.

De broodbakkers leveren brood aan 2000 franschen te *Lith* gelegerd, welk brood niet geheel gebruikt wordt doch gedeeltelijk aan het leger van Hertog Cassimirus verkocht.

Item, alsoo de drie leden opten 10^e^ Augusti 1578 hadden geconcenteert, dat die beckers, tot onderhout vande twee duysent franchoysen tot *Lith* gelegen oft gecomen waeren, soude leveren alle dage, twee dagen geduerende, twee duysent ponden broots ende omtrent voor 12 gul. wittebroots, ende dat sy daer over soude mogen haelen, maeltekenen, gelyck is gesciet geweest,

ende, want tselve broot altemaele aldair nyet en is gebruyckt, mair dat dair van syn wederom gecomen 255 halve brooden, soe hebben die Rentmeesteren, vande selven doen vercoopen hondert ende negen halve brooden, tstuck voor 2 st. 5 d. vz. 12 gul. 12 st. 1 d. noch vercoft 17 halve brooden, die welcke verscimmelt waeren, tstuck voor 1 st. 3 ort. vz. 29 st. 3 ort., noch 113 halve brooden gebruyct inden leger van Casimirus, tstuck 2 st. 2 ort. ende die 16 halve brooden die noch resten, den ermen gegeven, want sy nyet eetbaer nauwelicx en waeren, vz. tsamen dairaf ontfangen 28 gul. 4 st. ort.

Item syn insgelycx van *Lith* wedergecomen 120 oirtkens witte brooden, diewelcke wederom vercoft zyn inden leger van Casimirus, dairaf ontfangen overmits sy seer gequetst waren, 26 st. 1 ort.

Item (van) den kelder onder raithuys naest der gaeffelen, want den selven gebruict wordt vanden capiteyns om hair gevangen dair in te setten, dairom alhier *nyet*.

Een kelder onder het stadhuis naast de gaffel, tot gevangenis gebruikt.

De geheele ontvangsten waren 56,605 gul. 7 st. 3 ort. 11 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittels 5 *en* 6.

Uitgaven voor bodenloon, aan boden soo te voet als te paard, uitgesonden.

Item Jacop van Straten, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Scepenen, is geweest tot *Oirschot* by ons commissarissen, die aldair byde duytschen tot ghyselairs waeren gestelt.

Commissarissen-gijzelaars van de Stad *'s Hertogenbosch*, bij de duitsche bezetting uit die Stad naar *Oirschot* vertrokken.

Item 24 April, Ariaen de boode, van dat hy geweest is tot *Eyndoven*, omme te vernemen wair die spaenjairden het hooft henen hadden.

Item tenselven dage betaelt Goyart Mathyssen, die welcke vande Policiemeesters gesonden was geweest naeden Graeff.

Spionnen naar *Eindhoven* en *Grave*, om de spanjaarden in hunne bewegingen te bespieden.

Item Dierick die rietmaker, by de heeren Scepenen gesonden tot *Eyndoven*, omme te vernemen ofter eenich volck van Don Jans wegen, aldair gecomen was, soo die spraecke hier ginck.

Een bode naar *Eindhoven*, om te vernemen of aldaar volk van Don Jan was aangekomen.

Item Dierick voors. van dat hy is geweest omtrent *Oisterwyck*, om aldair te vernemen, onder wat vendelen dat lagen, die ghene die de predicanten vanden prekers geslagen hadden, om tselve aan heur overicheyt te remonstreren.

Idem, om omtrent *Oosterwijk* narigt in te winnen, wie de predikanten van de predikheeren geslagen hadden.

Item Adam deser Stadt boode, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Scepenen, zeeckere missyve gedragen heeft aen m[r]. Henricken Oliviers, tot *Oisterwyck* synde.

Brief aan Hendrik Oliviers te *Oosterwijk*.

Item Joost Ghysberts, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gegaen opden 15[en] February nae *Venloe*, omme allen tgarnisoen dat dair was liggende, te doen trecken int quartier van *Antwerpen*.

Een bode naar *Venlo* om de bezetting aldaar naar *Antwerpen* te doen trekken.

Item 16 February, betaelt Adam ende Goyart, boden deser Stadt, van dat

Aanschrijvingen aan dorpen om karren te

leveren tot versterking der Stad 's Hertogenbosch.

zy zommige beslotenen brieven aen zeecker dorpen hebben gedragen, om alhier karren te seynden, tot fortificatie vande Stadt, dair omme by elcken gevaceert 1½ dach.

Andere boden werden in verschillende rigtingen, om karren tot het maken van fortificatien uitgezonden.

Brieven aan Z. H. E. Laurens Metsius, Bisschop van 's Hertogenbosch te Calker verblijvende.

Item Dirick de rietmaker, ten bevele vande Heeren gegaen tot *Calcker*, aenden Biscop deser Stadt, doen tertyt dair synde, met besloten brieven ende heeft wederomme brieven gebracht.

Brieven aan het te Rosmalen en Nuland gelegerde krijgsvolk. Brieven aan St Oedenrode om werkvolk.

Item Goyart die boode, van zeecker brieven die hy gedragen heeft tot *Roesmalen* ende *Nulant*, aen tgarnisoen aldair liggende, gevaceert 2 dagen, den selven, van dat hy geweest is met brieven tot *Roy*, om arbeyders te geerygen.

Brieven naar Rosmalen, Berlicum, Schijndel, Heeswijk en St Michiels Gestel, aan de officieren van het aldaar gelegerde krijgsvolk. Graafbrieven uitgezonden om werkvolk aan de vestingwerken der Stad 's Hertogenbosch.

Item 23 Mert Reyner de boode, ten bevele vanden heeren Scepenen, geweest tot *Roesmalen*, *Berlicom*, *Schyndel*, *Heeswyck* ende *Gestel*, mit beslotene brieven aende overicheyt vande soldaten, dairom gevaceert 4 dagen.

Item ten versuecke vande Politiemeesters, betaelt Reynieren Janssen, boode, voor het draegen van verscheyde graeffbrieven, daeromme gevaceert 13 dagen, blyckende byder attestatien by mr. Henrick Bueckentop, ondertekent, vz. 6 gul. 10 st.

Item ten versuecke als voor, betaelt Bartholomeus Robbrechts, boode deser Stadt, 4 dagen ende Ariaen de boode, 2 dagen, van graefbrieven te dragen opte dorpen, blyckende by attestatien als voor.

Aanschrijvingen aan St. Michiels-Gestel, Oosterwijk en Boxtel, om karren voor het werk aan de vestingwerken.

Item Dierick Rietmaker, van dat hy geweest is tot *Gestel*, *Oisterwyck*, *Boxtel* ende *Oirschot*, om karren tot fortificatie van de Stadt.

De Stad 's Hertogenbosch doet te Cleef geschut gieten.

Item Dierick Wynants, boode, ter ordinantie vande Stadt, geweest tot *Cleve*, aenden busgieter, ter oirsaecken vanden gescut, dat de Stadt dair hadde laeten gieten.

Uitnoodiging aan den Wachtmeester te Gorinchem, om in dienst der Stad 's Hertogenbosch te treden.

Item Anthonis de leydecker, vandat hy, ten versuecke vanden drie leden, gegaen is tot *Gorcum* aenden Wachtmeester aldair, om aen hem te versuecken oft hy binnen deser Stadt in sulcken dienste wilde comen.

Valsch berigt dat Deventer van de bezetting zou ontlast zijn.

Item 21 April betaelt Nicolaes Diffon, een welsche, van dat hy tydinge gebracht hadde, dat *Deventer*, de Stadt, van hair garnisoen ontlast soude syn ende men naemaels bevondt contrarie te syne, gegeven 10 st.

Spion naar Boxtel en Oirschot, om te vernemen of daaromtrent spanjaarden gelegerd waren.

Item 25 April Jan Janssen van Boxtel, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gegaen tot *Boxtel* ende *Oirschot*, om te vereysschen oft dair gheen spaenjairts omtrent en waeren.

Besloten brieven aan Nijmegen en Grave. Brieven aan sommige dorpen om gravers naar 's Hertogenbosch te zenden.

Item 5a Mey, ten versuecke vande Policiemeesters, betaelt Adam die boode, van dat hy met beslotene brieven is geweest aende Stadt van *Nyemegen* ende *Grave*, endo voorts aen sommige dorpen brieven gedragen om gravers voor de Stadt te hebben.

Spion naar Nijmegen, om te vernemen waar de ruiters lagen. Bode in de Meijerij om den langen Gerrit met zijn volk te doen vertrekken.

Item Jannen van Erp, ter ordinantie van de heeren Scepenen, gedaen een reyse tot *Nyemegen*, omme te vernemen wair die ruyters lagen. Noch een reyse gedaen ter ordinanite vande 15 capiteynen, routsomme inde meyerye, om den langen Gerit met syn volck te doen vertrecken.

1578.

Item Adam deser Stadt boode, gesonden byden heeren Scepenen nae *Hedel* ende *Engelen*, om dat sy hair punten (ponten) omtrent de Stadt souden brengen, omme die perden metten volcke daer over te passeren.

Boden naar *Hedel* en *Engelen*, om hunne ponten naar *'s Hertogenbosch* te zenden, tot den overtogt van paarden en voetvolk.

Item 21 Juny Dierick Rietmaker, van dat hy, ter ordinantie vande Staten van *Hollant*, geweest is in *Hollant*, ter oirsaecke vanden buspoeder dat dese Stadt hebben soude, daeromme gevacceert vyff dagen, navolgende die attestatie by Diercken Artssen overgesonden.

Volgens verklaring van Dirk Artssen, wordt aan een bode die in *Holland* uitgezonden werd om het buskruid, door de Staten aan *'s Hertogenbosch* beloofd, zijn loon betaald.

Item Reyner de boode, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gegaen nae *Maestricht*, omme te vereyssen alwair dyer tyt die spaenjairden getrocken waeren, gelyck hy vercleerde de selve binnen *Dalen* ende dair omtrent nedergeslagen te syne.

Een spion naar *Maastricht* om naar het Spaansche leger te vernemen, dat volgens zijne verklaring te *Dalhem* en omstreken gelegerd was.

Item betaelt Adam de boode, van dat hy inden nacht die punten van *Empel* hadde doen comen, als Hertog Jan Casimirus dair over passeren soude.

Item Lucas de boode (na 9 Julij) geweest tot *Empel* ende tot *Hedel*, omme die punten voor de Stadt te hebben, dair het garnisoen van Hartoch Jan Casimirus over soude passeren.

De ponten uit *Empel* en *Hedel* voor de Stad *'s Hertogenbosch* doen komen, om het krijgsvolk van Hertog Jan Casimirus daarover te doen trekken.

Item Reyner de boode, ten beveele vande heeren Scepenen, gegaen nae *Maestricht* aenden Heere van Locris (Lokeren) Jonckheer tot *Boxtel*, ter oirsaecke vanden franchois die hier gevangen zat.

Brief aan den Heer van Lokeren, zoon van den Heer van *Boxtel*, te *Maastricht*, over een gevangen Franschman.

Item 22 July, Teuwen de post, van dat hy die franchoysen tot *Remundt* toe, geleyt heeft, gevaceert 5 dagen.

Een gids den franschen naar *Roermonde* mede gegeven.

Item 29 July, Lucas de boode, gesonden vanden heeren Scepenen tot *Empel* ende *Hedel*, om die punten wederom aende Stadt te brengen.

Nadere aanvraag naar *Empel* en *Hedel*, om de ponten voor deze Stad te hebben.

Item 10 Augusti betaelt Adam die boode, van dat hy brieven gedragen heeft tot *Oss*, ende alhier heeft moeten vertoeven, overmits die franchoysen aldair laegen.

Fransch krijgsvolk te *Oss* gelegerd.

Item ten selven dage (13 Augustus) Teuwen de post, van dat hy met den Commissaris Seraerts geweest is tot *Bochoven*, om mette overicheyt te spreken, die dair met scepen van *Antwerpen* met volck waeren gecomen.

De Commissaris Seraerts te *Bokhoven*, waar schepen met volk uit *Antwerpen* waren aangekomen.

Item betaelt eenen singulieren persoon die de heeren Scepenen gesonden hadden tot *Bochoven*, om te vernemen wair die scepen gebleven wairen die van *Antwerpen* gecomen wairen.

Een bode naar *Bokhoven*, om te vernemen waarheen die schepen getogen waren.

Item Ariaen van Gestel, van dat hy eenen nacht tot *Hedel* gewact heeft ofter eenige van de selve scepen passeerde naede Stadt toe.

Een waker te *Hedel*, om toe te zien of er ook van die schepen naar de Stad kwamen.

Item Jan van Erp, van dat hy deur beveel vande heeren Scepenen, tot twee reysen gereeden is te perde, by Hartoch Jan Casimirus, omme te vernemen wat wech hy innemen soude.

Spion in het leger van Hertog Jan Casimirus, om te weten waarheen het trok.

Item 16 Augusti, Adam die boode, van dat hy geweest is tot *Os*, met beslotene brieven omme seecker wagens alhier te scicken, voorden voorn[d]. Hartoge, gevaceert $1^1/_2$ dach. Lucas de boode geweest tot *Empel* ende *Hedel*, ten eynde sy die punten alhier scicken souden.

Oss aangeschreven, om wagens voor Hertog Jan Casimirus te zenden; aan *Empel* en *Hedel* op nieuw om de ponten gevraagd.

Item 30 Augusti, Lucas de bode, van dat hy aen diversche dorpen brieven gedragen heeft, om karren voor de Stadt te hebben.

Onderscheidene dorpen aangeschreven, om karren naar *'s Hertogenbosch* te zenden.

Een gids voor zeven vaandelen krijgsvolk, van *Rosmalen* naar *Breda*.

Item Teuwen de post, van dat hy seven vendelen knechten van *Roesmaelen* tot *Breda* geleyt heeft.

Onderscheidene dorpen aangeschreven om karren voor de Stad *'s Hertogenbosch* te zenden.

Item Lucas deser Stadt bode, met brieven van heeren Scepenen gesonden tot *Nulant*, *Geffen*, *Berlicom*, *Heeswyck*, *Dinter*, *Gestel*, *Gemonde*, *Haren* ende tot *Helvoirt*, om karren voor de Stadt te hebben.

Een tweede bode werd om karren uitgezonden naar *Oss* en andere plaatsen.

Brieven van den Prins aan de Regering van *'s Hertogenbosch* en de 15 Kapiteinen der burgerij.

Item 6ª September, Hans van Tilborch, boode van dExcellentie vanden Prince (van Oranje) van zeecker brieven, die hy aende drie leden deser Stadt ende aande 15 capiteynen gebracht heeft, dair aff betaelt ter ordinantie vanden Heeren Scepenen 6 gul.

Boden in Stads zaken uitgezonden, door de 15 Kapiteinen der Burgerij.

Item den knecht van Arnt van Moers, van dat hy, vanden capiteynen tot verscheyden plaetsen gesonden is geweest, soo tot *Gorcum*, *Vlymen*, *Engelen* als andere plaetsse, toucherende deser Stadt saeken, dair van betaelt 2 gul. 18 st.

Aanschrijving aan verschillende dorpen, tot het zenden van gravers, karren en paarden, om te werken aan de verdedigingswerken der Stad *'s Hertogenbosch*.

Item 12 September, Lucas de boode, van dat hy int quartier van *Maeslant* is geweest, aen diverse dorpen om gravers ende karren.

Een boode werd dien dag ook uitgezonden om volk, karren en paarden, tot het werken aan Stads verdedigingswerken naar *Enschot*, *Heukelom*, *Udenhout*, *Berkel* en *Oisterwijk*.

Den 18 Sept. werden ook de dorpen *Druenen*, *Waalwijk*, *Gansoijen*, *Goirle*, *Tilburg* en *Loonopzand* uitgenoodigd om werkvolk, karren en paarden te zenden.

Den 23 September aan *Gestel*, *Oisterwijk*, *Beek*, *Diessen* en *Oirschot*.

Een bode als spion buiten de Stad geplaatst, geeft kennis van een aanval op de Stad.

Item betaelt eenen boode, die welcke tot dienste deser Stad, die wachte buyten der Stad gehouden hadde, om die tydinge by nachte aende poorten te brengen, in dien eenich volck by nachte nader Stadt hadde gecomen, gelyck tselve bleeck aen hair exploiten, die sy sanderdaichs smorgens aenrichte.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoorens. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere Commissien uitgezonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Mr. Andries Hessels, Pensionaris.

Mr. Henrick Bloyman, Heer van *Helvoirt*.

Ghijsbert Loekemans.

Jan de Becker.

Maarten Moons.

Frans Willemssen.

Nicolaas Kuijsten.

Mr. Goijart Lombarts.

De Hoogschout.

Mr. Henrick van Broeckhoven.
Gerart Colen, Secretaris.
Mr. Arent van Breugel, Schepen.
Mr. Goijart Loeff.
Jhr. Gosewijn van Brecht, Raad.
Huibert Arntssen.
Francois Sonmans.

Inden jersten, 21 January anno 1577, soe is, deur commissie vanden drie leden, nae *Bruessel* gereyst mr. Andries Hessels, Pensionaris deser Stadt, by mren. Henricken Bloyman, Heer tot *Helvoirt*, inde vergaderinge der Generaele Staten van dese Nederlanden, omme aldair metten Staten van *Brabant*, te helpen raden ende adviseren, tot onderhout der pacificatien gemaict tot *Gendt*, ende tot voirderinge vanden gemeyn welvaren ende ruste, ende, dat by middele van tvertreck der gemutineerde spaenjairden ende heure aenhangeren, mitsgaders ende in sunderheyt, om aenden Rait van Staten ende der Generaelen Staten voors. te verthoonen, alle tgene dyer tyt byden Heere van Merode, metten hoogduytschen soldaten, Eberstainschen Regiments, binnen derselver Stadt in garnisoen liggende, was gehandelt, ende die groote swaricheden ende periculen deshalven opgeresen ende noch dyer tyt voorhande synde, gelyck daccort ende capitulatie byden Heere van Champaigny, vuyt crachte van synder commissie, met advys ende communicatie des Graeffnen van Hoheloo, ende toedoen des voors. Pensionaris, gemaect ende besloten was, deur de hulpe Goidts almechtich, op maendach den 16en Decembris.

Mr. Andries Hessels, Pensionaris, naar *Brussel* gezonden, om met mr. Hendrik Bloijman, Heer van *Helvoirt*, als afgevaardigden der Stad in de Vergadering der Generale Staten van de *Nederlanden*, middelen te beramen tot handhaving der Pacificatie van *Gend*, tot bevordering der rust en het algemeen welvaren, door middel van het vertrek der gemuitineerde spanjaarden en hunne medestanders. Mitsgaders om den Raad van Staten en de Generale Staten verslag te doen van al het voorgevallene met het Ebersteinsche regiment, de schikkingen met den Graaf van Merode gemaakt en de geslotene kapitulatie met dat regiment, door den Graaf van Champagnij, in naam van den Graaf van Hohenlo, op welke kapitulatie de bezetting de Stad verliet.

Ende die duytschen soldaten, nae inhout desselven accorde, vuyter Stadt vertrocken, tot vertroostinge der bourgeren. Alsoo dus mr. Andries Hessels, Pensionaris, continuelycke in deser Stadt saecken, volgende diversche commissien, inder vergaderinge vande Generaele Staten, heeft gevaceert gehadt totten 21en Septembris, dair nae maeckende 244 dagen, sdaichs 36 st.

Item, alsoo die gemutineerde spaenjairden, terstont dairnae inne namen de steden van *Helmont* ende *Eyndhoven*, brandscattende ende vuytterende die geheele meyerye, ende mede hen verthoonende voor de Stadt vanden *Bossche*, middelen sueckende de selve inne te crygen, heeft die voors. mr. Andries, hem begeven terstont te poste nae *Mechelen* ende voorts Sinte Marienwaare by *Liere*, alwair onsen leger was liggende, met brieven des Graeffs van Lalaing, Generael vanden selven leger, om vanden Heere de la Motte, Maerscalck ende andere Heeren, secours ende assistentien, soo volck te perde als te voete te verwerven, tot verseeckeringe deser Stadt, alsoo van twee posten betaelt 4 gul.

De gemuitineerde spanjaarden nemen *Helmond* en *Eindhoven* in, brandschatten de geheele Meijerij en teeren die uit.

Zij komen voor de Stad om die in te nemen.

Mr. Andries Hessels naar het leger te *Marienweert* bij *Lier*, om bijstand gezonden.

Item om die voors. hoochduytsche soldaten te beter in stilte ende verdrach van muterye te houden, heeft gesolliciteert brieven vande heeren Ambassadeurs van Keyserlycke Ma. ende voor dexpeditie van dyen betaelt 34 st.

Verzoek om brieven van de heeren Ambassadeurs des Keizers, ten einde de hoogduitsche soldaten in hunne muiterij te stuiten.

Item ter saecken als boven, om secours voor de meyerye ende de Stadt

Hij verzoekt bijstand voor de Stad en meijerij

van *'s Hertogenbosch*, en beweegt den Heer van Bassigny, de Stad ter hulp te komen.

vanden *Bossche*, te voirderen ende dair op te tracteren metten rait van oirloge, is te poste gereyst nae *Mechelen*, tot assistentie verweet hebbende den Heere van Bassigny, betaelt vanden poste enz.

Hij verkrijgt afschrift der afkondiging van het accoord met Don Jan gemaakt.

Item 27 February, gegeven den clerck vanden Secretaris Boudewyns, om de Stadt te gerieven ende te avanceren de publicatie van ediet van accorde, gemaect met Don Johan.

Brief aan de hoogduitsche soldaten, over hunne vermetelheid en geweld en over het dooden van den burger PaulusSomers.

Item 27 Mert, gegeven den clercken vanden Secretaris Scharenberge, voor dexpeditie van seeckeren brieff met copie desselffs, gescreven aende hoochduytschen soldaten, nopende dinsolentie ende tgewelt by hen aengericht, aengaende den dood vanden bourger Pauwels Somers.

Don Juan d'Austria te *Leuven*, in naam der Stad *'s Hertogenbosch* begroet.]

Item alsoo alle de hoofdsteden van *Brabant*, hen devoir hadden gedaen (gelyck oyck verscheyden provincien) om Don Johan dAustria te salveren, syn de heeren van Helvoirt ende mr. Andries Hessels, inden name deser Stadt gereyst nae *Loven*, om van wege der selver, syne Hoocheyt te groete ende de Stadt te recommanderen, tot etc.

De Pensionaris reist naar *Leuven*, om op te komen tegen de gemagtigden van het hoogduitsche garnizoen, die ten nadeele der Stad met Don Jan onderhandelden.

Item 13 Aprilis, is den Pensionaris gereyst wederomme nae *Loven*, om, ten bevele vande drie leden, te solliciteren alle mogelycke provisien tegen den hoochduytschen garnisoen, de welcke by hen gesanten met Don Johan waeren tracterende ten achterdele deser Stadt.

De Pensionaris reist andermaal naar *Leuven*, om de Stad te verdedigen tegen den Kapitein Engelbert en andere officieren van het duitsche garnizoen.

Hij geeft opening van zaken.

Engelbert en de overige officieren smeeken, geknield, vergiffenis aan Don Juan.

Item 28 April, is de voors. Pensionaris anderwerff gereyst na *Loven*, om aan Don Johan te solliciteren tegens die vanden garnisoenen, ende te voorcomen de clachten vanden Capiteyn Engelbert ende anderen, die aldair continuelyck waeren, vervolgende hen betalingen ende onderhout, tot belastinge deser Stadt, wair van den Pensionaris openinge dede van hen geweldige en moetwillige daden, in sulcker vuegen, dat die gesanten in grooten getalle dair wesende, voor den voors. Don Jehan op hen knieden liggende, vergiffenisse mosten begeeren.

De Pensionaris verzoekt geld, tot betaling der duitsche bezetting en dat order op hunnen moedwil worde gesteld.

Item 17 Juny, is de voors. Pensionaris gereyst nae *Mechelen*, om te solliciteren provisie van gelde voorde duytsche, ende orde te stellen op hen moetwillicheyt.

Eene Commissie geeft aan Don Jan het uiterste gevaar te kennen, waarin de Stad is door de wanorde, het geweld en de bedreigingen, welke de hoogduitsche bezetting pleegde.

Item den 18e derselver, is deselve wederom gereyst nae *Mechelen*, ten bevele vande brieven deser Stadt, om aldaer te vynden mynen Heeren mr. Goyart Loeff ende Pauwels Wynants, ende met hen tsamentlyck aen Don Johan te verthoonen, dextremiteyt ende groote periculen, daer inne dese Stadt haer was vyndende, deur dongereguleertheyt, gewelt ende dreygementen vanden garnisoenen.

De Pensionaris verzoekt, daar Don Jan zich naar het kasteel van *Namen* had begeven, dat de Heer van Ambij (Merode) worde aangewezen, om alle middelen aan te wenden ten einde met zachtheid of geweld de hoogduitsche bezetting uit de Stad te krijgen en de Stad

Item 13 July, heeft de voors. Pensionaris, nadyen Don Johan hem hadde begeven binnen tcasteel van *Namen*, gesolliciteert, voorsiende de periculen wair inne dese Stadt was gescapen te vallen, als dat de Heere van Anpy (Amby) worde gecommitteert, om met syn advys ende correspondentie alle middelen te ramen, twair met gevuege of feytelyck, tselve garnisoen vuyt te crygen ende de Stadt te verseeckeren, is de voors. Heer van Ampy (Ambij) gereyst nae *Hollant*, omme met mynen Heere den Prince (van Oranje) te

1578.

communiceren. Ende de Pensionaris is gecomen nader Stadt vanden *Bossche*, vyndende de Stadt omcyngelt met garnisoen, alsoe dat hy binnen der Stadt nyet en dorste comen, heeft alsoo gewacht tot *Vucht*.

voor de Staten te verzekeren.

Item des anderen daechs, is de voors. Pensionaris wederom vertrocken nae *Bruessele*, om rapport te doen vande weygeringe ende tgemoet des garnisoens, mits dat Yselsteyn voorde Stadt was getrocken met synen volcke, egheenen hoepe oft middel en resteerde van eenigen secreten aenslach te maecken, maer datmen de saecke met gewelt moste aengrypen.

De Heer van Ambij reist naar *Holland*, om met den Prins van *Oranje* te spreken, en de Pensionaris naar *'s Hertogenbosch*, die te *Vucht* blijft omdat de Stad door den Kolonel van IJsselstein belegerd was, hij reist des anderen daags wederom naar *Brussel*, om rapport te doen van de stemming en de weigering der bezetting, mits die belegering, om uit te trekken, zoodat er geen hoop meer was op een geheimen aanslag en men geweld zou moeten gebruiken.

Item 2a Septembris, is de voors. Pensionaris, siende dat de Heere van Heeze op dyen vanden garnisoene nyet en hadde connen gewinnen, met parlementeren, tot voirderinge der verlossinge gereijst nae *Sinte Geertruydenberge*, om aldair, by advyse des Graeffne van Hooheloo, met myn Heere den Prince (van *Oranje*) te spreken van alle gelegentheyt deser saecken ende te solliciteren, om gescut ende munitien van oirloge te crygen. Ende want syn Excellentie, nae voirgaende communicatien, hem belasten voorts te reysen aende Generaele Staeten, is alnoch den selven dach savonts ende metter nacht gereden nae *Hoochstraten*, genomen hebbende eenen leytsman oft guide, den welcken hy gegeven heeft 25 st., ende voorts van dair inden nacht nae *Liere*, insgelycx met eenen leytsman, den selven gegeven 25 st. boven hen montcosten, comende voorts binnen *Bruessele*, ende nadyen de voors. Pensionaris, aensiende de cleyne apparentie die dair byden Staten was, om de saecken der Stadt vanden *Bossche* met gewelt vuyt te vueren ende dair toe versien te worden, gesolliciteert ende vercregen hadde commissie opten Heere van Champagny, om noch eens met dyen vanden garnisoen te spreecken ende parlementeren, welck doirsaeck is geweest vande verlossinge deser Stadt. Is voorts mr. Andries wederom van *Bruessele* vertrocken nae *Sinte Geertruyen berge*, mede genomen hebbende tot geleyde ende versekerheyt des weechs, eenen man te perde, den welcken hy voor de reyse gegeven heeft 7 gul. Ende voorts gecomen synde tot *Vucht* metten Heer van Champagny, alsoo inde voors. reyse verschoten ende anderssins becosticht in donderhouden van een huerpert, voorden tyt van 11 dagen, sdaichs 9 st. maect 4 gul. 19 st., beloopt te samen 14 gul. 9 st.

De Heer van Heeze (Merode) op de hoogduitsche bezetting nietsvermogende, reist de Pensionaris naar *Geertruidenberg* bij den Graaf van Hohenlo, om overeenkomstig diens raad met den Prins van *Oranje* te spreken, tot het bekomen van geschut en oorlogs amunitie.

De Prins verwijst hem naar de Generale Staten te *Brussel*.

De Pensionaris weinig toebereidselen der Staten ziende, om de Stad met geweld te verlossen, verzoekt eene nadere commissie voor den Heer van Champagnij, om met de bezetting te onderhandelen, ten gevolge waarvan de Stad van deze verlost werd.

De Pensionaris vertrekt van *Brussel* en voegt zich te *Vucht* bij den Heer van Champagnij.

Item twee booden vuytgesonden, den eenen aenden Heere van *Tilborch* en den anderen aenden Heere van *Oirschot*, om hem te brengen in communicatie ende raet metten Heere van Champagny, tot voirderinge der saecken, betaelt 15 st.

De Heeren van *Tilburg* en *Oirschot* uitgenoodigd, om gemeenschappelijk met den Heer van Champagnij te handelen.

Item opten 26 Septembris, is de voors. Pensionaris wederom vertrocken nae *Bruessele*, om den Generalen Staten rapport te doen, van allen tgene inder verlossinge der Stadt ende tzedert, in dwapenen der borgeren ende goet ordre ende policye te stellen opte bewaernisse der selver, gesciet was, den zelven Staten zeer te bedancken ende voorts tassisteren ter dachvairt ende generale vergaderinge nae behooren. Is de selve, met groote haeste, ontboden wesende byden drie leden des voors. Stadt, om deselve volcome-

De Pensionaris doet verslag aan de Generale Staten, van de verlossing der Stad, het wapenen der Burgerij, het herstel der goede orde en de maatregelen tot bewaring genomen.

Dagvaart der Staten Generaal te *Brussel*.

1578.

De Pensionaris wordt naar *'s Hertogenbosch* ontboden, om inlichtingen te geven, zoo aangaande de komst van den Aarts-Hertog Mathias, en zijnen ontvang als Gouverneur Generaal, als van den Prins van *Oranje* tot Gouverneur Particulier van *Brabant* etc.

lyck te informeren opte aencompste des Arts Hertoch Mathias van *Oistenryck*, ende synder hoocheyt ontfanckenisse totten Gouvernementen generael, mede van mynen Heere den Prince van *Oraingien*, totten Gouvernementen particulier van *Brabant* etc. van *Bruessele* vertrocke te scepe ende voorts *tAntwerpen* eenen wagen met anderen geselscappe huerde, voorde somme van vyff gulden, die hem, over nacht, des anderen daechs smorgens voir poirten opganck ten *Bossche* brachte, heeft dairomme gevaceert totten jersten Novembris.

Vergadering van de Staten Generaal te *Brussel*, aangaande dien ontvang.
De Staten Generaal verlangen de toestemming der Stad *'s Hertogenbosch* in de Generale middelen, tot onderhoud van het krijgsvolk tegen Don Johan en zijne aanhangers, over te stellen.

Item 4ª Decembris, is de voors. mr. Andries, ten bevele vanden drie leden, wederom vuyt deser Stadt vertrocken nae *Bruessele*, soe inder saecken van het aennemen ende ontfangen des voors. Ertshertoch, ten Gouvernemente generael vanden landen, als myns Heeren den Prince, tot Gouverneur particulier van *Brabant*, hadden gedelibereert ende hen opinien gemaect, in conformiteyt vande twee jerste Staten van *Brabant*. Is die voors. Pensionaris wederom te *Bossche* gecomen, om, ten bevele vande Generaele Staten, te doen spoedigen die resolutie ende tconsent vande drie leden deser Stadt, opte generaele middelen tot onderhout van tvolck van orloge, tegens Don Johan mit syn aenhangeren, heeft dairomme gevacceert totten 16 April.

Het leger der Generale Staten, wordt voor *Namen* geslagen.
De Generale Staten, Z. H. en den Raad van Staten, verplaatsen uit dien hoofde de regering van *Brussel* naar *Antwerpen*.

Item, nae dien den leger vande Generale Staten was verslagen voor *Namen*, de selve Staten met syn Hoocheyt ende den Rait van State raetsam vonden, overmits de veranderinge van saecken die dair deur voor handen waeren, vuyter Stadt van *Bruessele* binnen *Antwerpen* te vertrecken, heeft de voors. Pensionaris genootsaect geweest, voor de vracht van syn cofferen ende male tot *Antwerpen*, te betalen 5 gul.

Dagvaart der Staten van *Brabant* te *Brussel*.
Voorstel tegen de muiterij der Spaansche soldaten.
Besluit der Staten, dat men, voor en aleer van wege de Staten de middelen zouden worden aangewezen tot het bedwingen der muitende spaansche soldaten en tot bescherming van *Brabant*, zij verlangde, dat de Regering zou besluiten op de doleantien, door de Staten reeds sedert lang overgegeven, op de middelen tot den vrede Zijne Maj. voorgesteld en dat men met het hoogduitsche krijgsvolk zou afrekenen.
Antwerpen ingenomen en het leger der Generale Staten, door de spanjaarden geslagen, omdat de waalsche knechten niet wilden vechten.
Don Juan komt door *Frankrijk* in *Luxemburg*.

Item 27 Julij anno 1576, is mr. Henrick Bloyman, Heer tot *Helvoirt*, achtervolgende seecker penale dachvairt brieven aen deser Stadt gesonden, nae *Bruessele* gereyst, om taenhooren tgene de Staten van *Brabant* geproponeert souden worden, opte muyteryen vanden Spaensche soldaten, allet achtervolgende zeecker brieven byden Griffier vande voors. Staten, deur laste vanden Hertoch van Aerschot aen deser Stadt gescreven. Hebben dien aengaende die Prelaten ende Edelen vande (met de) steden van *Brabant* geresolveert ende overdragen, dat men volck van oirloge, soe te perde als te voete, soude aennemen van wege der voors. Staten, om opte muyterye ende rebellicheyt vanden spaenjairden, versien ende geremedieert te worden, tot bescermenisse vanden lande van *Brabant*, heeft die voors. Cancellier vercleert, datmen jerst ende voor al soude versien opte doleantien, byden Staten van *Brabant* overlang overgegeven, ende oyck de middelen vanden peys syne Ma. gepresenteert ende datmen metten duytschen knechten soude affreckenen, ende alsdan soude die voors. Staten adviseren opt voors. versueck. Ende alsoo deur het innemen der Stadt van *Antwerpen*, aldair het volck vande Generale Staten, soe te perde als te voete verslagen ende verstroyt syn geweest byden Spaensche soldaten, vuytdien dat de walsche knechten nyet en woude vechten; ende ten selven tyde, te weeten opten 7en Novem-

ber, is jerst tydinge gecomen vande compste van Don Johan dAustria, in het land van *Luxemborch* deur *Vranckrycke*, alleen met drie perden, hebbende dien aengaende doenter tyt, de Hertoch van *Aerschot* brieve van syn Alteze ontfangen, ende dair van den Generale Staten rapport gedaen.

De Hertog van *Aarschot* ontvangt brieven van Zijne Hoogheid en doet daarvan kennisgeving aan de Staten-Generaal.

Voorts om te furneren ende te vervallen de groote excessive ende ontallicke lasten ende oncosten vanden oirlogen; soe hebben die Generale Staten tsamen geraempt ende geadviseert seeckere generale middelen, te wetene: inden jersten eenen generale hondersten penning, over de landen van herwerts over, ende daer en boven alnoch geaccordeert, zeeckere generale imposten op vele ende verscheyde specien, volgens seeckere instructien byden Generale Staten dair op gemaect, alsoo dat die voors. m^r^. Henrick Bloyman heeft gevaceert totten jersten July 1577.

De Staten-Generaal, om te voorzien in de groote onnoemelijke lasten en kosten van den oorlog, beramen zekere generale middelen, te weten: een generalen honderdsten penning en daarenboven zekere algemeene imposten op verschillende spetien, volgens instructie daarop gemaakt.

Item opten 5^en^ Augusti anno 1577, is die voors. m^r^. Henrick Bloyman, wederomme nae *Bruessele* gereyst, omme aldair te compareren inde vergaderinge der Generalen Staten van deze Nederlanden, ende aldair metten Staten van *Brabant* te helpen raden ende adviseren, tot onderhout der pacificatien gemaect tot *Gent*, ende tot voirderinge vanden gemeynen welvaren ende ruste, by middele van tvertreck der gemutineerde spaignarden ende heure aenhangeren, mitsgaders, om aenden Raet van Staten ende den Generaelen Staten voors te verthoonen, alle tgene dyer tyt byden Heere van Merode, metten hoogduytschen soldaten binnen der selver Stadt in garnisoen liggende, was gehandeld; ende die groote periculen ende swaricheden deshalven opgeresen ende alnoch voor handen synde. Heeft alsoo in deser Stadt saecken, volgende diversche commissien, gevaceert totten 15^en^ February daernae.

Dagvaard der Staten Generaal te *Brussel*, om te beraadslagen op het onderhouden der pacificatie van *Gent*, en, ter bevordering van de algemeene welvaart en rust, middelen te beramen de muitende spanjaarden en hunne aanhangers, het land te doen verlaten. Mededeeling aan de Staten-Generaal en aan den Raad van Staten, van de handelingen van Heer van Merode met het hoogduitsche garnizoen te *'s Hertogenbosch*.

Item 25 February anno 1578, syn Marten Moons ende Frans Willemssen, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Antwerpen*, van daer met hen genomen hebbende Jannen Pels, ende dat met consent van sommige dekenen, overmits het periculoes reysen, alsoo dat zy eenen ryssende boode mede soude hebben moeten nemen, omme aldair te solliciteren, als dat de Stadt vanden *Bossche* soude mogen ontlast ende ontslagen worden vande groote costen, die bourgeren vanden *Bossche* int beliggen vanden huysen van *Hedel* gedaen hadden, ende dat de selve Stadt, de selve costen souden mogen vynden, opte generale middelen byden Staten van *Brabant* geaccordeert. Syn alsoo gereyst, deur begeerte vande heeren Scepenen, volgende die brieven aen henluyden gesonden, tot *Aelst*, om restitutie te hebben van een stuck gescuts, dwelck men vermoeden aldair te wesen, is die voors. Jan Pels oyck met hen luyden gereden tot *Bergen op zoom* ende hebben aldair wederom gecregen een metalen stuck, der Stadt toe competerende, ende hebben tselve alhier binnen der Stadt doen brengen, dair omme gevaceert 15 dagen.

Verzoek der Stad *'s Hertogenbosch*, om ontlast te worden van de groote kosten, die de burgerij in het beleg van het huis van *Hedel* heeft moeten doen, en dat de Stad die kosten zou mogen vinden uit de generale middelen, bij de Staten van *Brabant* toegestaan.

Eene Commissie reist naar *Aalst*, om een stuk geschut terug te bekomen, dat men vermoede aldaar te zijn en van daar naar *Bergenopzoom*, waar zij een metalen stuk geschut, dat de Stad *'s Hertogenbosch* toekwam, terug bekomt.

Item betaelt aen Bruyninex, Secretaris van synder Excellentie (den Prins van *Oranje*) ende syne clercken, voor dexpeditie vande brieven aen die Staten van *Zeelant* ende *Hollant*, om restitutie vanden gescut.

Brieven van den Prins van *Oranje* aan de Staten van *Zeeland* en *Holland*, om teruggave van geschut.

Item 24 Mert, syn Jan van Weert ende Henrick Peeterss, busmeesters,

wendt zich tot de Regering van *Delft*, om ijzeren kogels.

ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Delft*, om aldair vander selver stadt, te bekomen zeecker yseren clooten, tot behoeff deser Stadt gescut.

Commissie naar *Rotterdam, Dordrecht, Vlissingen, Middelburg* en *Gorinchem*, ten einde zij de Stad *'s Hertogenbosch* van buskruid zouden voorzien, om van *Dordrecht* twee kartouwen terug te bekomen en om te *Gorinchem* acht ijzeren stukken geschut te koopen.

Item 17 Mert, syn ter ordinantie vanden drie leden, gereyst Hans van Brede ende Lambrecht Hernicx, in *Hollant* ende *Zeelant*, zoo tot *Rotterdam*, *Dort*, *Vlissingen*, *Middelborch* ende *Gorcum*, ten eynde sy de Stadt souden doen versien, van zeeckere quantiteyt van polveren ende oyck om te becomen twee cortauwen tot *Dordrecht* synde, deser Stadt toebehoorende, met noch te coopen acht yseren stukken tot *Gorcum*, synde daerom by Hans van Brede gevaceert 35 dagen.

Kosten hierop gevallen.

Item gecoft tot *Rotterdam* zeecker quantiteyt van polver, wair aff den wyn ende raucoop, tsamen voorde Stadt beliep 5 gul.

Item tot *Dort* gesconcken sommige persoonen, om die twee cortouwen te becomen, aen wyn 7 gul.

Item den Secretaris, tot *Vlissingen*, voor expeditie van zeecker brieven aen syn Excellentie (den Prins van *Oranje*), om de acht stucken tot *Gorcum* te lichten, gegeven 25 st.

Item den Secretaris Bruynincx, voor het verwerve ende depecheren vande brieven aende Stadt van *Middelborch* ende *Gorcum*, van syn Excellentie, inne presentie vanden Pensionaris Hessels, gesconcken drie france croonen, vz. 8 gul. 5 st.

Item Claes van der Stegen, van ses brieven te supercriberen ende cachetteren met het cachet van syn Excellentie, tsamen gegeven 45 st.

Commissien op Arnt van Breugel en Nicolaas Kuijsten naar *Antwerpen*, eerstens omzeer voortreffelijke zaken en tweedens om den Prins van *Oranje* en de Generale Staten te verzoeken, dat de pacificatie van *Gent* zou onderhouden worden, eene ordonnantie op de wachten gemaakt en om andere dergelijke zaken te regelen.

Item ter ordinantie vanden drie leden, is Arnt van Bruegel in de maent van Decembri gereyst tot *Antwerpen*, om zeekere treffelycke saecken wil deser Stadt aengaende, blyckende byden acten dairaff zynde, waeromme hy gevaceert heeft ghins ende wedercomen, 9 dagen.

Item 16 September, ter ordinantie als voor, syn Arnt van Bruegel ende Nicolaes Kuysten gereyst nae *Antwerpen*, omme aldair aen dExcellentie van den Prince (van *Oranje*) ende de Generale Staten, te solliteren tot onderhoudenisse vande pacificatien ende te versuecken zeeker ordinantie opt stuck vanden wachten ende andere diergelycke saecken, waeromme sy hebben gevaceert, elck 21 dagen.

Uitnoodiging aan den Heer van *Boxtel*, tot aanneming van het super-intendentschap over de Stad *'s Hertogenbosch*.

De Heer van *Boxtel* neemt die betrekking aan en komt te *'s Hertogenbosch*.

Commissie aan den Palzgraaf Casimirus.

Item m^r. Goyart Lombarts, betaelt ter cause van syne verleeghde penningen, die hy verleeght hadde, ten tyde als hy metten Schouteth ende ander, reysden soo tot *Gorcum* als tot *Cleve*, aen mynen Heere van *Boxtel*, om het superintendenscap by hem aen te verden, gelyck hy dyer tyt metten selven Lombarts, binnen der Stadt is gecomen, als oyck dair nae gereyst synde mit mynen Heere den Scouteth inden lande van *Cuyck*, ende tot *Heesuyck*, aen den Palsgrave Casimirus, beloopende alsoo syne verleegde penningen, met het defroyeren vande voors. Heeren, volgende syne specificatie by hem overgegeven, die somme van 88 gul., 13 st. 3 ort.

Verzoek der Stad *'s Hertogenbosch* om hare uitschotten, voor

Item ter ordinantie vanden drie leden, is m^r. Henrick van Broeckhoven gereyst naer *Antwerpen*, opten 29^e July 1578, ten eynde, dat dese Stadt

soude mogen vande generale middelen inne houden, alsulcke 3800 gul., als die Generale Staten, by hunne brieven versocht hadden, dat de selve Stadt soude willen verschieten, voor de oncosten gedaen int belech des huys van *Hedel*, dairin gevaceert 13 dagen.

1578. het beleg en de inneming van het huis te *Hedel*, te mogen inhouden van de generale middelen.

Item alsoo die voors. m^r. Henrick, verlatende syne commissie, moste, doer advys van sommige heeren vande Staten, terstont vertrecken vuyter Stadt van *Antwerpen* naerden *Bossche*, in alder diligentie te poste inden nacht, om seeker saken het welvaren deser Stadt aentreffende, heeft dairomme in de selve reyse gebruyct vyff posten etc.

M^r. Hendrik van Broekhoven, reist op aanraden der Staten, in het belang der Stad *'s Hertogenbosch*, met overhaasting van *Antwerpen* naar die Stad.

Item opten 27^en January anno 1578, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, is Gerart Colen, Secretaris deser Stadt, gereyst te perde met m^r Goyarden Loeff, Scepen deser Stadt, om zeeker packet met brieven vander Hoocheyt ende den Generalen Staten, nopende thuys van *Hedel* ende andere saecken van importantie, te presenteren den Heer van Brederode, Cloetingen ende Asten etc., ende alsoo sy den selven meynden te vynden tot *Heeswyck* ende aldaer nyet en vonden, zyn sy gevolght tot *Os*, ende des anderdaechs wederom thuys gecomen, gevaceert twee dagen.

Commissie om zeker paket met brieven van Zijne Hoogheid en de Generale Staten, aangaande het huis van *Hedel* en andere belangrijke zaken, den Heer van Brederode, Cloetingen en Asten etc. over te brengen.

Is deselve Gerart Colen, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst met Arenden van Bruegel, Scepen, Joncheer Goeswyn van Brecht, Raedtsheer, Huyberden Artssen ende Franchoys Sonmans, Dekenen, tot *Hedel* byden voors. Heer van Cloetingen, omme daer mede te communiceren nopende tvoors. huys van *Hedel*, daeromme gevaceert 2 dagen.

Commissie naar *Hedel*, aan den Heer van Brederode, Cloetingen en Asten, om te spreken over het huis aldaar.

Item hebben de heeren Scepenen, int presenteren ende scencken vander goude ketinge, den Grave van Hoheloo; vande huysvrou Gerits Colen ontvangen, eenen rooden carmosynen fluelen buydel, met goude gewrocht, denselve Grave metter kettinge gesconcken, voorden selven buydel bet. 4 gul. 10 st.

De Graaf van Hohenlo eenen gouden keten, met een karmozijn fluweelen, in goud bewerkten zak, vereerd.

Item 18 Merte, ter ordinantie vanden drie leden voors., is die voors. Gerart Colen, gereyst naeder Stadt van *Mechelen*, omme aldair te solliciteren ende te recouvreren, alle de stucken ende munimenten vanden processe, dwelck Henrick Jans Willemsz. met deser Stadt gevuechde, als appelanten aldair tegens Tryntken Vincken tot *Delft* wonende, nopende zeeker afterstellen van Kenneparts jaeren heeft gesustineert gehadt, ende daerinne deselve Henrick ende dese Stadt hebben gesuccumbeert, dairomme gevaceert etc.

Commissie naar *Mechelen*, om aldaar zekere processtukken terug te bekomen, mits de beroerte en het aanwezen van het leger van Don Jan aldaar, in het ongereede waren geraakt.

Item betaelt twee clercken, die welcke eenen geheelen dach ende nacht onledich syn geweest, omme alle die vier sacken te soecken tot *Mechelen* opt palleys, alsoo de selve, mits de beroerte aldair, omme den Heere Don Johans wille ende syn armee dairomtrent liggende, in verscheyden kisten lagen verstroyt, betaelt 3 gul.

Item ter ordinantie vanden drie leden, volgende der acten dair aff geexpedieert, syn Huybrecht Artssen ende Franchoys Zonmans, gereyst opten 5^en Juny naer *Antwerpen*, omme met dExcellentie vanden Prince ende meer andere heeren, representerende den Staten van *Brabant*, te communiceren aengaende oft nopende het welvaren vander Stadt, ende oyck omme te voirderen ende

Commissie naar *Antwerpen*, aan den Prins van *Oranje* en aan Gedeputeerden uit de Staten van *Brabant*, om met hen te handelen over het welvaren der Stad *'s Hertogenbosch*.

1578.

Verzoek aan den Graaf van Bossu, tot terugbekoming van hem geleende lonten en buskruid, welke teruggave volgt.

solliciteren aenden Grave van Bossu, tot restitutie vanden polver ende lonten, by hem van deser Stadt geleent; gelyck zy oyck vercregen gehadt hebben, met noch ander saken deser Stadt aentreffende, daeromme gevaceert by Franchoys Sonmans totten 24 September, maken 112 dagen ende by Huyberden Artssen gevaceert, overmits hy tusschen middelen tyde weder omme was gecomen totten 24 Julij, maken 50 dagen elck sdaichs 2 gul.

Item hier nae volgen die oncosten by henluyden gedaen.

Brief van Zijne Hoogheid aan de drie leden, tot onderhouding der pacificatie van *Gent*.

Item betaelt voor eenen brieff, van syn Hoocheyt aenden drie leden gesonden, ten eynde die pacificatie van *Gent* soude wordene onderhouden, 24 st.

Kosten op het vervoer van het buskruid en de lonten, door den Graaf van Bossu aan de Stad *'s Hertogenbosch* terug gegeven.

Item gehuert eenen straetwagen met twee arbeyders, die op het casteel van *Antwerpen* die 1138 pont buspoeder, met 50 pont lonten gehaelt hebben ende aent scip vanden *Bossche* gevuert, die welcke den Grave van Bossu der Stadt restitueerdeen, betaelt 28 st.

Brief van den Prins van *Oranje* aan de Staten van *Holland*, om de burgers van *'s Hertogenbosch* vrij te laten van de betaling der ongelden of licenten.

Item betaelt voor een copie van eenen beslotenen brieff, die dExcellentie hadde doen scryven aenden Staten van *Hollant*, ten eynde onse bourgeren souden worden ontlast vanden ongelde oft licenten, die deselve tot dier tyt toe hadden moeten geven, 4 st.

Ordonnantie op het stuk van de religie.

Item voor een copie autentyck vuyter ordinantie opt stuck vanden religien, geconcepieert by syne Hoocheyt ende den Rade van Staten, betaelt 18 st.

Accoord tusschen die van *Antwerpen*, en die van de gereformeerden van de religie.

Item voor twee copien autentyck, vanden accorde dat die van *Antwerpen* hebben gemaect mette gereformeerde vander religien, dair voor betaelt 30 st.

Besluit der Staten, dat aan iedere Stad haar geschut zal worden terug gegeven.

Item voor tmaken van eender copien autentyck int franchyn, vander resolutien der Generale Staten, dat eene yegelycke Stadt hun gescut weder volgen soude, betaelt 8 st.

Kapittel 8.

Uitgaven aan schenkingen aan wijnen en gelagen.

Schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen werden vereerd aan:

Joncheer Jan van Ryswyck.

Doctor Basio.

Den Heer van Werdenborch.

Den Heer van Brederode, Cloetingen en Asten.

Den Graaf van Hohenlo (19 Maart en 9 Mei).

Een Commissaris van den Prins van *Oranje*.

Den Heer van Bassignij.

Den Graaf van Bossu.

Den Graaf van Swartzenborch.

Den Marquies van Havre.

Den Commissaris Serrarts.

Het Gild van St. Michiel uit *Antwerpen*, dat geld binnen de Stad gebragt had.

Den Ambassadeur des Konings van *Engeland*.

Den Ambtman van *Antwerpen*.

Den Prelaat van St. Geertruide.

Den jongen Graaf van Egmont.

Item 18 Augusti, als Hartog Jan Casimirus, gecomen was met syne ruyters ende knechten tot *Heesick*, soo syn myn heer den Schouthet, mr. Goyart Lombarts, Jeronimus Wynants met meer anderen, gecommitteert om denselven Hertoch te bescencken, gelyck sy gedaen hebben; ende hebben mede genomen drie amen ende 4 vierdeel wyns, met noch hamelen en andere victualie, beloopende 94 gul. 16 st.

Hertog Jan Casimirus te *Heeswijk*.

Kapittel 13.

Uitgaven aan hout enz.

Item alsoo den Rentmrs. belast worden vande drie leden deser Stad, deur dien de ruyters van Jory Scenck ende vanden Grave Jan van Nassouwen, voorhanden waeren, ende nyet geoirsaect en souden wesen deur dese Stadt te trecken, dat de selve Rentmrs. sonder vertreck soude leggen eene brugge tot *Engelen*, met punten ende pleyten, wairtoe sy dyer tyt gheen hout en hadde, hebben alsoo deur den noot, aengeveert seven blocken van plancken, te weten enz.

De ruiterij van Joris Schenk en Graaf Jan van *Nassau*, trekken langs de Stad.
De Stad slaat daartoe te *Engelen* eene schipbrug over de rivier de Dieze.

Kapittel 14.

Uitgaven aan timmerwerk.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Wouter Artst, timmerman, tgeene hy voor den Grave van Bossu ende den Grave van Zwartzenborch, inden huyse vanden Biscop heeft moyten maken, te weten stallingen voor heure perden, belopende etc.

De Graven van Bossu en Swartzenberg, gehuisvest in het paleis van Z. E. den Bisschop Laurens Metzius te *'s Hertogenbosch*.

Kapittel 15.

Uitgaven aan straatwerken.

Item Jacop Cassyere, van dat hy gemaect ende gestewecht heeft, de scansse by het Raethuys vanden duytschen gemaect, noch die scansse aenden Hogenstewech, aen de Gevangenpoort, Meulenstege, Orten- en Hinthamerpoorten en rontsom daervan noode was.

De verschansingen in de Stad, door de muitende hoogduitsche bezetting, tegen de burgers opgeworpen, weggeruimd.

Kapittel 20.

Uitgaven aan allerhande zaken.

Behalve de gewone steeds daarin voorkomende posten, worden onder meer anderen de volgende gevonden.

Item alsoo opten 15en October Anno 1577, Joost Denis, Hans van der Borcht, Mr. Dierick Janssen, Joachim Vinckelroy, Steven van Colen, Jan Pijnappel, Evert Hoes, Evert Willemsen ende meer andere bourgeren deser Stadt, zeeckere requeste hadden gepresenteert aenden drie leden deser Stadt, inhoudende „hoe dat zy tot lieffenisse ende tot goede affectie vanden bour-

Burgers van *'s Hertogenbosch*, met krijgsvolk voor de Stad gekomen, om die met list of geweld van het muitende duitsche garnizoen te verlossen, verzoeken daarvoor beloond te wor-

den, welke belooning hen wordt verleend.

geren, voor dese Stadt syn gecomen met garnisoen, omme deselve met practycke ofte gewelt te ontlasten vanden duytschen garnisoen, liggende binnen der selver Stadt, versueckende dairomme van haeren dienst gerecompenseert te wordden, gelyck de drie leden der Stadt henluyden hebben toegevuecht ende geaccordeert ende is byden Rentmrs. betaelt de somme van 100 gul.

De Graaf van Hohenlo binnen deze Stad neemt zijn intrek bij de weduwe van Eijck. De Stad voorziet op eene heerlijke wijze in zijnen drank en mondbehoeften.

Item alsoo opten 24en October 1577, binnen deser Stadt was gecomen die Grave van Hoheloo, ende dat die drie leden der selver Stadt, hadden den Rentmeesteren belast, syne genade te defroyeren, soo syn ten selven dage, ten huyse van die wede. van Eyck, al waer zyn genade was gelogeert, gedroncken ende gehaelt tot Arende van Werden, 82 potten wyns etc. en tenselven dage noch gehaelt ende gedroncken een aem biers.

Item Willem Robberts, heeft ten selven tyde aldair, twee dagen lanck, bestelt tot behoeff vande keuken van voors. Grave, soo vleesch als visch enz.

Pastijen en taarten, met eendvogels en hamelsbouten, hazen, konijnen en veldhoenderen, voor den Graaf bereid.

Item betaelt Dierick Cornelissen, van zeecker gebak, dat hy gebacken ende int deech geleet heeft voorden voors. Grave, soe entvogels, hamelsbouten, hasen, knynden, velthoenderen ende andere pastyen ende tarten, beloopende 10 gul.

De Graaf van Hohenlo met een wagen bespannen met drie paarden van *'s Hertogenbosch* naar *Grave* gebragt.

Item 27 Octobris, betaelt Cornelis Meeuwen, voirman, van dat hy met synen wagen met drie perden, den Grave van Hoheloe in twee dagen totten *Grave* gevuert heeft, hem op elck pert sdaichs toegevuecht 9 st.

De goederen van genoemden Graaf, mede voor rekening der Stad *'s Hertogenbosch* naar *Grave* vervoerd.

Item betaelt Jan van de Graeff, door handen Henrick Antonissen, dat hy met synen wagen, de bagagie vanden Grave van Hohelo, met drie perden in twee dagen totten *Grave* gevuert heeft, op elck pert hem sdaichs toegevuecht 9 st.

De Hoofdschout komt terug, wijl het oproerige duitsche garnizoen uit de Stad geweken is, hem wordt een welkomst gegeven.

Item alsoe myn Heer den Schouteth, overmits den duytschen garnisoen, die hem langen tyde buyten deser Stadt hadde moeten absenteren, soe hebben die heeren Scepenen tot synder weder compste, om hem wellecom te heyten, met hem gaen teren opter gaffelen, opten 2 en 3 October enz.

Aan Gijsbert Kuijsten, worden door de Stad de uitgeschoten kosten, voor de gijzelaars door de Stad den duitschen knechten gegeven, te *Oirschot* gemaakt, terug gegeven.

Item alsoo Ghysbrecht Kuysten, voorden ghyselers deser Stadt, metten duytschen garnisoene van saliger Grave Otto van Oversteyn, tot *Oirschot* gereyst wesende, hadde verschoten, naevolgende der specificatie dair aff zynde, die somme van 96 gul. 6 st., soe hebben die Rentmeesteren tselve, ter ordinantie vande heeren Scepenen, den selven Ghysberden gerestitueert.

Kopijen van de obligatie, groot 26,000 gul, door de Stad *'s Hertogenbosch* te *Oirschot*, aan de uitgetrokken hoogduitsche bezetting uitbetaald.

Item Ghysbert Luekemans q. s., gecopieert, ter ordinancie als voor, 12 copien vander obligatien aentreffende de 26,400 guldens, tot *Oirschot* den duytschen garnisoen getelt, ende tselve geautentizeert noch twee copien enz.

Kosten, op de door de Stad *'s Hertogenbosch* daarvoor gedane leening.

Item gerestitueert Willemen Monicx, alsulcke 6 gul. ende 15 st, als de selve Willem, Jan Tielmans ende Gregorius van der Meer, int opnemen ende lichten vande 26,400 car. gul, vander Stadt wegen aen eenen Gielissen van Lieffel van makelardie gelooft hadden, 6 gul. 15 st.

Rekenpenningen, om op de kantoren der Rentmeesters te gebruiken, aangekocht.

Item gekocht drie dosyn *reeckenpenningen*, om opte cantoiren vande Rentmeesters te besingen, voor de dosyn betaelt $1^1/_2$ st.

Een doorgehaald artikel is van den volgenden inhoud:

Item, alsoo die duytschen hadden geapprehendeert Henricken van Broeckhoven, ende hem doen bewaren opter gaffelen, by twee vuerders ende dair nae byden knechten vanden prevoost, soe syn byden selven vuerders, provoost ende dienaers aldair inden kost geweest synde, verteert bovens den kost, die deselve Broeckhoven ten synen huyse dede halen, met oyck tgene de prevoost, in presentie van mynen heere den Gouverneur, voor syn gerechticheyt den voors. van Broeckhoven afnamen, te samen 8 gul. 12 st.

De Stads Rentmeester Hendrik van Broekhoven, door de muitende duitschers gevangen en op de gaffel bewaard.

Item 4 January 1778, betaelt mr. Pauwels Wynants, alsulcken boecxken, wesende die justificatie vander Staten, als hy, ter begeerte vanden heeren Scepenen, mynen heere van Gaesbeecke, gelogeert wesende tot Nobelmans, overgelaten heeft, bet. 15 st.

Een boekje, houdende de justificatie der Staten.

Item alsoe die scutteryen, int convoyeren vande gelden nae *Oirschot*, hadden verteert, te weeten: die oude scuts tot *Boxtel*, ten huyse Simon Vos, in getalle synde 24 persoonen, die somme van 20 gul. 10 st., boven dien alnoch betaelt aan Lieven Janssen, de somme van drie gul. 10 st., daerenboven noch by henluyden op een ander verteert; die scutten vanden hantboege, ten huyse van Jannen Leyten, verteert int voors. convoyeren die somme van 16 gul., alsoe in plactse van tgene hem de Stadt toegeseeght hadde, betaelt die voors. verteerde costen, beloopende 40 gul.

De Schutterijen van den ouden Voetboog en van den Handboog, dekken de overbrenging der gelden, aan de uitgetrokken hoogduitsche troepen te *Oirschot*.

Item betaelt Jannen van Turnhout, van zeeckere allemenacken, om op de cantoiren te besingen, 3 st.

Almanakken bij Jan van Turnhout.

Item den 6 February, betaelt Anna van Turnhout, voor een valuatie boeck tot behoef vanden cantoir, 15 st.

Evaluatieboek bij Anna van Turnhout.

Item alsoo de drie leden deser Stadt, hadden gecommitteert Willemen Monicx, Hanricken van Broeckhoven ende Franssen Sonmans, omme te reysen nae *Hedel* ende aldaer te communiceren metten Heeren van Cloetingen, volgende den versuecke desselffs Heeren, soe hebben de selve commissarissen sondaichs snachts, wesende den 9en February, moeten blyven inden rooden Leeuwe tot *Hedel*, alwair by hen desselven avont ende oyck sanderendaichs smiddaichs, is verteert 2 gul.

Kosten gevallen op de commissie, aan den Heer van Brederode, Cloetingen en Asten, te *Hedel*.

Item alsoe myn heere van Boxtel, doude, mit syn twee soonen ende myn heere van Cloetingen, binnen deser Stadt gecomen waeren, soe hebben die heeren Scepenen, ten ernstigen versuecke vanden scutteryen, deselve heeren opten 25en January opter gaffelen doen nooden, tot welcken tyde die Rentmeesters, voor cost ende bier aen Gielisse Borremans hebben betaelt, overmits dat doer het gevolch vanden selven heeren, grooten aenval van persoonen was, 26 gul. 15 st.

De Heer van Boxtel met zijne twee zonen en den Heer van Brederode, Cloetingen en Asten met talrijk gevolg te *'s Hertogenbosch*, op ernstig verzoek der Schutterijen, een maaltijd in de gaffelkamer gegeven.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen ende Dekenen vanden ambachten, gesconcken Antoni Pynappel, voor seeker diensten die hy dese Stadt, ter ordinantie voors. heeft gedaen int stuck vande wachten, doen die duytsche soldaten hier vuyt getrocken syn, overmits hier gheenen wachtmeester noch en was, heeft alsoo de wachten allen nacht ende dage bestelt, ter tyt toe byden drie leden dair eenen wachtmeester wairt gestelt, die somme van 16 gul.

Antonie Pijnappel, voorloopig Wachtmeester der Stad *s' Hertogenbosch*, toen de hoogduitsche bezetting was uitgetrokken, voor de waarneming van die betrekking voldaan.

1578.

De Graaf van Hohenlo komt binnen *'s Hertogenbosch*, zijne tafel wordt door de Regering van alles voorzien.

Item alsoo den Grave van Hohelo, opten 5en February binnen deser Stadt was gecomen, ende dat die drie leden ordineerden, dat men den selven soude defroyeren, soe heeft Willem Robberts, doen coopen allen tgene dat totter selver maeltyt behoeffden, beloopende 29 gul. 8 st.

Item gehaelt tot Arnts inde drie rosen, 85 potten wyns, den pot, chyns en impost affgetogen 7 st. vz., 29 gul. 8 st.

De muitende Spanjaarden een' aanval op de Stad in den zin hebbende, staan in verstandhouding met het duitsche garnizoen.

Item hebben de drie leden opten lesten January, toegevuecht Florissen Huybrechts Cuyper, bourger binnen *Weert*, voor seeckere diensten by hem der voors. Stadt bewesen, int anonceren vanden aenslach van de spaenjairden op dese Stadt gemaict hadden, deur die correspondentie die de selve spaenjairden met eenige vanden garnisoene, alhier dyer tyt liggende, hadden enz.

De Graaf van Merode komt met familie en gevolg binnen *'s Hertogenbosch*, hij wordt in den Gouden Leeuw gehuisvest, waarvan de Regering de kosten betaald.

Item 24 February, is myn heere van Meroda binnen deser Stadt gecomen met 31 persoonen ende 24 rydende perden, gelogeert synde inden Leeuwe, is alsdoen byden drie leden gesloten ende geaccordeert, dat men die costen by hem en syne familie aldair verteert in drie dagen, dat hy (dair stil lach, soede betalen, beloopende de selven 59 gul., 5 st. 3 ort.

De Regering van *'s Hertogenbosch*, betaald de vertering van twee Kapiteinen des Graven van Hohenlo, in het logement het Hert gehuisvest, omdat zij in het beleg te *Vucht* zijnde, aan de Stad groote diensten hadden bewezen.

Item alsoo binnen deser Stadt waeren gecomen, twee capiteynen vanden Grave van Hoheloe, die deser Stadt int belech grooten dienst gedaen hadden, ende oyck int parlementeren, op hennen eygenen coste den Heeren deser Stadt tot *Vucht* eerlycken getracteert hadden, blyckende byder attestatien dair aff by Jannen vander Stegen gegeven; soe hebben die Rentmeesteren, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt tgene de selve Edelmans, int Hert, binnen twee dagen verteert hadden, beloopende 13 gul.

Bevel dat de soldaten van den Heer van Lokeren, de Stad moesten verlaten.

Item 27 February, Santus den trommesleger, van dat hy, deur beveel vanden heeren Scepenen, omme geslagen heeft, dat die knechten van myn heer van Lokeren, vuyt deser Stadt souden vertrecken, betaelt etc.

Uitgaven voor het geschut.

Item gecoft van Thys inden horen, twee pont verckens smeer, om die raderen vanden nyeuwen geschut, byden busmeester dair mede te smeren, tpont $3^1/_2$ st.

Maten voor dubbel haakgeschut, op het huis van *Hedel* te gebruiken.

Item gecoft by Jannen die Becker, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, coperen maten tot dobbel haecken, om opt huys van *Hedel* te besingen, met noch seekeren lanternen, beloopende 4 gul. 11 st.

Kosten voor vervoer van geschut, uit *Bergenopzoom* en *Utrecht*, naar *'s Hertogenbosch*.

Item betaelt Cornelis Vos, van dat hy een halff slange van *Bergen op soom*, deser Stadt toecomende, alhier gebrocht heeft, de somme van 15 gul.

Item den 10en Mert, betaelt Bartholomeus Pietersse, scipper, van dat hy twee groote stucken gescuts, byder Stadt tot *Utrecht* gecoft, van dair alhier gebrocht hadde, betaelt 12 gul. 5 st.

Vervoer van salpeter, uit *Antwerpen* naar *'s Hertogenbosch*, belemmerd.

Item 24 Mert, betaelt Adriaen Lieffel, voirman op *Antwerpen*, van seeckeren schade by hem geleden, deur het arestement ende ophoudinge van syne wagens met salpeter geladen, ter redelicheyt vanden drie leden, gegeven 7 gul. 10 st.

Herstelling van den salpeter ketel tot het maken van buskruid.

Item Coenrart Salmons, van dat hy heeft gemaect den salpeter ketel, om te gebruycken tot cruyt te maken, dair toe verbesingt 23 pont, 3 qr. nyeuw copers, tpont 5 st. 3 ort.

1578.

Item gecoft van Bastiaen die keteler, 12 maelsleutkens om die laetgater mede te sluyten vanden nyeuwen gescut, 2 st. vz. 24 st.

Slotwerk om de laadgaten van het nieuwe geschut mede te sluiten.

Item 23 Mert, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gesconcken den nyeuwen busschietere, vande stucken te proeven, van *Antwerpen* gecomen synde, 12 st.

Proeve met het nieuwe geschut uit *Antwerpen* gekomen.

Item Jan Janssen q. s., van dat zy het gescut tot *Engelen* gehaelt ende binnen der Stad gebrocht hebben, aldair doen verdroncken 12 st.

Dat geschut per scheeps gelegenheid naar *'s Hertogenbosch* gebragt.

Item Jan Ariaens q. s. van dat zy die vier stucken gescuts metter pleyten, vuyter scepen liggende inder Maessen, met pleyten deur den cleynen water inder Stadt gebrocht hebben, by verdinge betaelt 4 gul. 10 st.

Item 28 Mert, betaelt Screver Cornelisse, scipper van *Dordrecht*, van dat hy twee halve cortauwen van *Dordrecht* alhier gebracht hadde, ons byden Staten van *Hollant* geleent, volgende den accorde by Jannen van Weert metten selven scipper gemaect, 9 gul.

De Staten van *Holland*, leenen aan de Stad *'s Hertogenbosch* twee halve kartouwen, die van *Dordrecht* worden aangebragt.

Item ten versuecke als voor (van de politiemeesters), betaelt Henricken Diericx, van dat hy met syn vieren, vier daegen lanck den cloveniers toren ontdeckt hebben, sdaichs 6 st.

De Clovenierstoren ontmanteld en afgebroken.

Item betaelt Jannen Janssen, tymmerman, van het affbreken vanden cloveniers toren ende dat ten versuecke vanden policimeesters, volgende de memorie by mr. Henrick Beukentop onderteeckent, beloopende 8 gul.

Item Scryver Cornelisse van *Dort*, scipper, van dat hy 6550 pont buscloten van *Delfft* alhier gebracht heeft, betaelt dair van 5 gul. 10 st.

Kogels uit *Delft* naar *'s Hertogenbosch* gezonden.

Item omme te accorderen, volgende de commissie byden drie leden gegeven, met Wouteren Bouwens, opt logeren ende ontfangen van mynen Heeren van *Boxtel*, syn byden selven commissarissen, omme te beter tot accorde te comen, gedroncken tot Marcelis van Casteren, in presentie van Scepenen ende Dekenen, in wyn tzamen 3 gul. 5 st.

De Regering treft eene overeenkomst met Wouter Bouwens, tot het logeren van den Heer van *Boxtel*.

Item 17 April, Hans den busmeester, van vier gegoten stucken te proeven met noch eenen anderen busschieter, van *Boemel* gecomen synde, tsamen betaelt 15 st.

Proeve met vier gegoten stukken geschut.

Item gecoft by Jannen Tielmans q. s. als policimeesters, van Gerart Huybertsz. van Bardwyck 8025 pont scerp, te weeten yseren clooten, thondert 4 gul. 15 st., die welcke beloopen ende ten beveele vander Stad by den Rentmeesters betaelt 381 gul. 3 st. 12 dn.

Aankoop van kogels.

Item Thonis Janssen, bleycker buyten die heeckel, van eenen aeck van hem gecoft, om eene bruge buyten die mulenstege dair aff te maken, om die rossen te geveuchelycker op dat bolwerck te gecrygen, dair voor betaelt 7 gul. 7½ st.

Brug buiten de Molensteeg, tot overvoering van rossen voor het bolwerk.

Item Claes van Os, Deken vanden jongen voetboege, van dat sy met een deel vande scutten, tot 30 persoonen int getal, het gelt tot *Oirschot* hebben geconvoyeert, gegeven 25 gul. ende die dekens vande cloveniers, synde als voor in getalle, by accorde gegeven 26 gul.

Schutters van den Jongen Voetboog en de Cloveniers, begeleiden het geld voor de duitsche soldaten naar *Oirschot*.

Item gerestitueert Willem Robberts, tgene hy, deur beveel vanden drie

De Regering voor-

1578.

siet de keuken van den Heer van *Boxtel*.

leden in 2en reysen heeft gedebourseert ende vuytgegeven, tot tractement ende besorch vande keuken van myne Heere van *Boxtel*, ten logyse oft huyse van Wouteren Bouwens, soe aen alrehande visch, boter, eyer, geback ende diergelycke, dienende tot sulcken taeffele, blyckende by syn memorie dair van by parceel tot parceel overgegeven, beloopende 46 gul. 1 st. 2 ort.

Wijn en bier voor dien Heer bestemd.

Item gehaelt tot Arnts van Werden, 98 quarten wyns, den pot 8 st., chyns ende impost affgetogen, beloopt 39 gul. 4 st.

De Heer van *Boxtel* ter bepaalder tijd niet teruggekomen zijnde, worden de aangekochte levensmiddelen en het bier aan de minderbroeders geschonken.

Item gehaelt tot Buerden Janssen inde wage, een ton biers, beloopt 4 gul. 10 st., noch 2 halve vaten tot Jan Heeren gehaelt, voor 3 gul. 10 st., met noch seecker spyse, die gecoft ende bereyt was tot de wedercompste van myn Heere van *Boxtel*, die welcke deur zeecker affairen, die hy te doene hadde, ten geprefigeerden dage nyet gecomen en was, hebben de heeren Scepenen den selven cost ende bier gesconcken den minnebroeders, beloopende 8 gul.

Het geschut uit *Utrecht* gekomen, wordt beproefd en aan een stuk een gebrek in den mond bevonden, waarom het wordt afgekeurd en de terugzending bevolen.

Item alsoo binnen der Stadt gecomen ende gesonden waeren van *Utrecht*, die twee stucken gescuts byder Stadt gecoft, ende deselve doen proeven, alsoe datmen bevonden heeft, dat het eene voor inden mont gebreck hadde, wair aff den Rait gedragen ende gesloten heeft, datmen tselve stuck wederom sonde seynden, gelyck Willem Monicx, dair toe gecommitteert synde, tselve stuck verdinct heeft gehadt aen eenen scipper, geheeten Jan Janssen, om tselve te leveren tot *Utrecht*, voor de somme van 7 gul., die welcke hem opten werff gegeven ende getelt syn, nyet weetende hy en soude van stonden aene dair met affgevaren hebben. Is dair nae, ten bevele van Dierick Artssen, hem belast ende bevolen, tselve stuck wederom inder Stadt te brengen ende tselve te ontleyden, gelyck hy gedaen heeft, hebben die Rentmeesteren hem alsoo gelaten voor synder scade ende dat hy dairom binnen der Stadt moste blyven, die voors. 7 gul.

Het reeds ingescheept afgekeurde stuk geschut, wordt op last van Dirk Artssen wederom in de Stad gebragt.

Item betaelt die werdinne inden Leeuw, tgene myn Heer van *Boxtel* mit synder familie ende ses perden vanden 27en Mert, totten lesten der selver maent, aldair verteert gehadt hebben, tsamen beloopende 11 gul. 12 st.

De Busmeester van *'sHertogenbosch* wordt naar *Tiel* gezonden, om een aldaar op de markt liggend stuk geschut, *'s Hertogenbosch* toebehoorende, op te nemen. Hij bevindt dat het gescheurd is en hij doet het overmidden snijden en naar de geschutgieterij te *Kleef* vervoeren, om daarvan andere kleinere stukken te doen gieten.

Item ter ordinantie vanden drie leden, is mr. Peeter Scutkens, busmeester deser Stadt, gereyst nae *Tiel* ende dairnae op *Antwerpen*, omme een metalen stuck, liggende binnen der selver Stadt van *Tiel* opte merct, ende der Stadt vanden *Bossche* toebehoorende, te visiteren ofte tvoors. stuck egheen gebreck en hadde, om alsdan tselve opten *Bossche* te bestellen, dwelck hy dairsynde, bevonden heeft tselve stuck gescuert te syne, alsoo dat die selve Peeter, tvoors. stuek heeft doen overmidssen (overmidden) ofte in stucken snyden ende tselve bestelt tot *Cleve*, om aldair aff te gieten zeecker ander cleyne stucken, gelyck gedaen is, waeromme hy gevacceert heeft etc.

De Graaf van Hohenlo wil de Stad overhalen om twee vaandelknechten en eene bende paarden in bezetting te nemen.

Item Walraven van Hanenberch, van dat hy, ter ordinantie als voor, gescreven heeft zeeckere missyve metter rescriptie, gesonden vanden Grave van Hohelo, ten eynde dat de Stadt soude willen innemen, twee vendelen knechten en een bende perden.

Item gerestitueert Jeronimus Wynants q. s. Scepenen, tgene zy onder den jersten ros, die zy geleecht hebben buyten de mulenstege, tot bouwinge ende opmakinge van het bolwerck, gegeven hebben gehadt; te weeten een france croone ende eene rycx daelder, beloopende 4 gul. 14 st.

De eerste ros gelegd bij de daarstelling van het bolwerk buiten de Molensteeg.

Item alsoo die drie leden den 18^{en} April, int beginsel vanden maecken vanden bolwercken, hadden gesconcken elcken vanden 15 capiteynen een aem biers, alsoo vuytgeryct den jongen voetboege een aem biers, den scoelkynderen een ame en den block vander Hinthamereyndt een ame.

Bier, bij den aanleg der bolwerken, aan de 15 Kapiteinen, den Jongen Voetboog, de schoolkinderen en den blok van het Hinthamereinde geschonken.

Item Jan van Eyck, van dat hy ten bevele vanden heeren Scepenen, 7 dagen toesicht heeft gehadt ende die arbeyders geadresseert, doemen buyten die mulenstege die hoeven affbrack, vz. 2 gul. 2 st.

De Hoeven buiten de Molensteeg worden afgebroken.

Item 26 Mey, gecoft twee manden, om het coper dair inne nae *Cleeff* te seynden, om gescut dair aff te gieten, betaelt 6 st.

Verzending van koper naar *Kleef*, om daarvan geschut te gieten.

Item 9 Juny, als de Grave van Bosschu binnen der Stadt gecomen was, soe isser veele stroys opte donck ontsteke, wair aff eene groote stanck inde Stadt quam, alsoe dat die Rentm^{rs}. tselve hebben doen lessen en dair aff gegeven 10 st.

De Graaf van Bossu komt in de Stad en vraagt van de Regering de overlevering van het zilverwerk.

Item den selven (Ghysbert Luekemans) noch betaelt van vyftich copien, die hy gescreven heeft aengaende het versueck byden Grave van Bossu, den drie leden aengegeven, nopens het overleveren vanden silverwercken.

Item Sanctus den trommesleger, van dat hy tot drie reysen, te weeten den 19^{en}, 23^{en} ende 28^{en} Juny, omgeslagen heeft met twee trommen, dat alle vreemde soldaten hier binne der Stadt wesende, met sonnen schyn vuyter Stadt vertrecken souden op lyffstraffinge, telcker reysen gegeven 5 st.

Afkondiging bij trommelslag, dat alle vreemde soldaten voor zonsondergang de Stad moesten verlaten.

Item gecoft van Michiel Aelberts, drie pecktonnen, om te branden inden nacht, toen die Grave van Bossu, die perden doer de Stadt wilde gelaten hebben, dwelck nyet en gescieden, tstuck vier st. vz., 12 st.

De Graaf van Bossu wil zijne ruiterij door de Stad doen trekken, dat echter niet geschiedde.

Item 23 July, Sanctus den trommesleger, van dat hy omgeslagen heeft, dat die vyff scutteryen hem in wapenen geven soude, om die franchoysen deur de Stadt te laten passeren, betaelt 3 st.

De vijf Schutterijen onder de wapenen geroepen, toen het fransche krijgsvolk door de Stad zou trekken.

Item, alsoe nae het accoordt by die commissarissen Wynants q. s. met m^r. Willemen, busgietere tot *Cleeff* aengegaen, ende dair van overcomen aengaende het stuck gescuts tot *Tiel* gehaelt, in welcke plaetsse hy andere falcknette leveren soude, alsoo hem gelevert een veltslange in stucken synde, wegende 5724 ponden, wair tegens die voors. m^r. Willem, der Stadt gelevert heeft vier valckenetten, wegende 4943 ponden; affgetogen tegens den ontfanck by m^r. Willem ontfangen, soe rest die Stadt vanden voorn. m^r. Willemen, aen stoff 781 ponden, dair aff den voors. m^r. Willem, van het vergieten voor synder arbeyt, moyten ende costen, betaelt van thondert 5 gul., beloopende alsoo die 4943 ponden, 247 gul. 3 st. Is dair nae byden heeren Scepenen geaccordeert, dat m^r. Willem van het overscot vander stoff, beloopende 781 ponden, mits het alde coper dat hem noch gesonden is wegende, aff getogen 8 pont opt hondert, voorde vuylnis ende' yserwerck

M^r. Willem, busgieter te *Kleef*, voor het gieten van vier Falkonetten en een ander stuk geschut en het maken van laden of affuiten met raderen betaald. De stad *'s Hertogenbosch* levert hem daartoe het onbruikbaar stuk geschut uit *Tiel* gehaald benevens oud koper uit *'s Hertogenbosch* gezonden.

Afrekening met dien busgieter.

van bengelen, dat dair by was, 520 pont, een ander stuck soude gieten, welck stuck wegende 1369 pont, wair toe hy boven synen ontfanck noch aen stoff bygedaen heeft, 68 ponden, van tpont hem betaelt 3 st. ende van synen arbeyt ende moyten, van thondert te vergieten, 5 gul., beloopt 78 gul. 13 st. Noch byden selven mr. Willem doen maken, twee layen met rayers metten beslach, dair voor betaelt mette vracht, 58 gul. 6½ st. Noch byde Heeren toegevuecht voor synen extraordinairesse dienst 4 gul., van tolgeldt ende ander oncosten van dienaren loon 3 gul. 10½ st. Noch van zeecker oncosten ende verleet gelt, soe aende vracht om hier te brengen, vande tollen ende ander costen gedaen int accorderen van hem, beloopende 6 gul. 7 st., beloopt alsoo te samen 398 gul., zyn die Rentmeesteren, deur dien de Stadt qualyck by gelt was, met consent vande drie leden, metten voors. Mr. Willem veraccordeert, dat hy inde plaetse van 150 gul. van voors. somme affgetogen, hebben sal eene jairlycxe rente van 9 gul. 7½ st. siaers, versegelt opden voors. mr. Willem, ende sal de Stadt de selve rente wederom met 150 gul. mogen lossen ende de reste hem voorts in penningen betaelt, beloopende 248 gul.

Het verraad der Spanjaarden te *Eindhoven*, op deze Stad gesmeed, wordt ontdekt.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken Jannen Geritss te *Woensel*, van zeeckere dienst die hy de Stadt gedaen heeft, int adverteren vanden verrederye vanden spanjairden, die sy tot *Endoven* voorhanden hadden op de Stadt vanden *Bossche*, 6 gul.

De Heer van *Boxtel* aanvaard het Gouverneur- of Superintendantschap der Stad, en betrekt het huis van den uit de Stad geweken Bisschop Metsius.

Item 2a Augusti, is myn Heer van *Boxtel* binnen deser Stadt gecomen, om het gouvernement oft superintendenscap aen te verden, is alsdoen geordineert, dat men den voors. Heere syn kueken soude besorgen, die welcke gelogeert was int huys vanden Biscop, welcke spysen by Willem Robberts is besorcht geweest, soe van alderley spyse, sulcx als dair toebehoort, beloopende 22 gul. 9 st. 2 ort.

Bier en wijn voor den Heer van *Boxtel* door de Stad betaald.

Item noch tot synen logyse gesonden, twee tonnen biers, die ton 4 gul. 4 st. gecoft van Tys inden horen, beloopt 8 gul. 8 st.

Item byden voors. Heer van *Boxtel* doen halen ende byder Stadt betaelt 108 potten wyns, daem tegens 31 gul. 5 st. chyns ende impost affgetogen, beloopt 33 gul. 15 st.

Nadere bevelen bij trommelslag afgekondigd, dat de vreemde soldaten de Stad moesten verlaten.

Item 11 Augustie, betaelt twee trommenslegers vanden ouden voetbooge, van dat zy tot vier reysen, tot verscheyde dagen omgeslagen hadden, dat alle vreemde soldaten vuyter Stadt vertrecken souden, 20 st.

Bevelen dat ook de fransche krijgslieden de stad moesten verlaten.

Item 12 Augusti, Jan Willemssen, trommensleger, van dat hy tot twee reysen omgeslagen heeft, dat die fransoisen vuyter Stadt vertrecken souden; Sanctus den trommesleger insgelycx tselve omgeslagen, elck betaelt 5 st.

De Busmeester bewaakt het geschut toen het krijgsvolk van Hertog Casimirus door en om de Stad trok.

Item gegeven den busmeester, van dat hy, nae het gescut, eenen dach gesien heeft, doen Hartoch Casimirus volck, soe deur de Stadt als dair beneffens trock, vz. 4 st.

Het Fransche krijgsvolk te *Lith* gelegerd,

Item 17 Augusti, betaelt Herman Jacops, Lambert Jacops ende Cornelis

Jacops, schippers, van dat zy tot twee reysen tot *Lit* gevaren syn, om de francoysen aldair, met broot ende bier te victalieren, 18 gul.

wordt door *'s Hertogenbosch* van levensmiddelen voorzien.

Item 19 Augusti, gerestitueert Jeronimus Wynants, alsulcke 17 st. als hy eenen scipper belooft hadde, vanden wyn van Casimirus int scip te veuren, deur gebreck van wagens.

Wijn uit *'s Hertogenbosch*, aan Hertog Casimirus gezonden.

Item ten selven daege betaelt Willemen Berents, voor anderhalff hoett haveren, byden drie leden gesconcken den Hartoge Casimirus, gecoft by Jannen Andriessen, als Deken vande corencoopers, thoet voor 20 gul. ende voor twelff sacken die after gebleven syn, 6 gul.

Haver aan den Hertog geschonken.

Item den voors. Jannen betaelt, dat hy mede tot *Heeswyck* gereyst was metter haver, met noch ander diensten die hy der Stadt gedaen heeft int coopen vanden rogge, 20 st.

Die haver aan den Hertog naar *Heeswijk* gezonden.

Item gerestitueert Willem Robbrechts, tgene hy verscoten heeft ter ordinantie vande Stadt, aen haemelen ende ander wiltbraet, dat den Hartoge gesconcken is, beloopende 26 gul.

Hamelen en ander wildbraad aan den Hertog gezonden.

Item 19 Augusti, betaelt eenen die de heeren Scepenen vuytgesonden hadden, om die scepen van *Antwerpen* gecomen synde, te volgen ende dair op te wachten, die welcke ten selven eynde by hem heeft gecregen drie ander persoonen, dair van den eenen lach tot *Bockhoven*, den anderen te *Vors* ende den derden te *Bers*, ende den vierden is gevolght tot *Gorcum*, beloopende voor haer moeten ende verteerde costen, 4 gul. 2 ort. st.

Verspieders uitgezonden naar *Bokhoven*, *Voorst*, *Beers* en *Gorinchem*, om te zien waar de schepen bleven, die van *Antwerpen* gekomen waren.

Item alsoo die drie leden deser Stadt, opten 13[en] Augusti hadden veraccordeert, dat die Stadt sonde toeseynde den leger van Hartoch Casimirus, zeecker quantiteyt van broot, alsoo ontfangen van Anthonis Lamberts, Dierick Coenen, Herman Geritssen ende Jannen Henricxse in als 443 halve brooden, tstuck voor $2^1/_2$ st. min eenen penninck, beloopende 53 gul. 18 st. Item doncosten vanden gheenen, die tselve broot hebben ontfangen ende wederom inden leger hebben vuytvercoft, namentlyck Wouter van Sundert, Andries Peeters ende Gerart Somers, beloopende 4 gul. 14 st., maeckt tsamen 58 gul. 12 st. ende want vanden selven broode nyet meer en is gemaect dan 54 gul. $13^1/_2$ st., vuyt dyen eenige brooden byden wagenliedens mede geeten worden, beloopt alsoo tselve de Stadt hier te cort compt, 3 gul. $18^1/_2$ st.

Brood naar het leger van Hertog Casimirus gezonden.

Item alsoo die drie leden opten 10[en] Augusti hadden veraccordeert, dat men den 2000 fransoysen tot *Lith* liggende sonde seynde, onder dandere alle dage 25 amen biers, twee dagen geduerende; soe hebben die Rentmeesteren deselve gecoft tot Jans van Wieringen, Rogier van Broeckhoven ende Cornelis van Emmerick, te weeten 46 amen, tegens 3 gul. dame, ende de vier amen als wesende voor dovericheyt 4 gul. ende voor 27 tonnen die achter gebleven waeren, voor elcke tonne betaelt eenen gulden, beloopt te samen 181 gul. Ende want van den selven bier eenige tonnen wederom worden gesonden, met oyck seeker quanteyt van broot, dair aff inden ontfanck mentie wordt gemaect, soe is tselve tot proffyt deser Stadt vercoft, ter

Bier aan de 200 fransche krijgsknechten, te *Lith* gelegerd, gezonden.

Eenige tonnen bier en ook brood naar de Stad terug gezonden.

somme van 38 gul. 15 st., afgetogen vande voors. 181 gul., blyft alnoch betaelt byder Stadt die somme van 142 gul. 5 st.

Een kogel met het ijzer te *Engelen* achtergelaten, wordt terug gebragt

Item Lambert Jacops, scipper, van eenen cloet metten yser, die tot *Engelen* after gebleven was, dair voor hem betaelt 2 st.

Spion in de Langstraat, om te vernemen waar het volk van *Antwerpen* gekomen, gelegerd was.

Item betaelt eenen boode, die vande heeren Scepenen gesonden was inde *Lang straet*, om te vernemen waer het volck dair nedergeslaegen was, die van *Antwerpen* waeren gecomen, 18 st.

De Garde van den Hertog Casimirus te *Heeswijk*.

Item gerestitueert Jeronimus Wynants q. s., van dat zy die guarde vanden Hartoch Casimirus tot *Heeswyck*, gesconcken hadden, beloopende 38 st.

Zeven vaandels krijgsknechten, buiten de Stad *'s Hertogenbosch* voor de poort gelegerd, geen leeftogt hebbende, worden door de Stad gespijzigd, onder voorwaarde, dat zij des nachts van de Stad zouden trekken.

Item, alsoo opten 23[en] Augusti, buyten der Stadt omtrent der poorten, waeren gecomen seven vendelen knechten, ende nyet en vonden om teten voor dien navont, soe is deur sollicitatie van hair overicheyt, byden drie leden geaccordeert, datmen hen luyden voorden selven avont victualie soude bestellen opder Stadt cost, dies souden sy snachts optrecken, alsoo gesonden 59 brooden, stuck 5 st., noch voor 20 st. schoonbroot voor de overicheyt, noch voor elck vendelen een ton biers, gecoft tot Cornelis inden bryel, die ton 4 gul. 5 st. metten chyns, beloept tsamen, metten 5 st. voor de wagenluyden voor haer moeten, 40 gul. 15 st.

De Commissaris tSeraerts vertrekt naar *Breda*.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt Anthonis Lievenss, voerman, ter cause dat hy den commissaris Seraets, gevuert hadde tot *Breda*, beloopt 10 gul.

Op aanschrijving van de Staten, zendt de Stad een wagen met drie paarden, om in het Staten leger te dienen.

Item alsoo deur verscheyde brieven vanden Staten van *Brabant*, aen dese Stadt gesonden, ten eynde de Stadt soude van stonden aene, besorgen ende bescicken, eenen wagen inden leger te dienen, ten coste deser Stadt, soe hebben die Rentmeesteren met Arnden van Bruegel, aengenomen, Geritden Henricx, voerman, wonende tot *Vucht*, om den Staten leger met drie perden ende synen wagen te dienen, wair voor hem sdaichs toegevuecht is op synen cost, 4 gul. 10 st., alsoe int aennemen dair op verdroncken, metten goidts penninck, 18 st.

Krijgsvolk te *Vucht* gelegerd, wil met list of geweld binnen *'s Hertogenbosch*.

Item ter ordinantie vanden President ende sommige dekenen, gegeven Beurden Janssen de somme van 8 gul, om de selve te employeren onder die overicheyt vanden crysvolck, die tot *Vucht* gecomen waeren, om met practycke oft met gewelt, gelyck tscheen, binnen der Stadt meynden te comen, vz 8 gul.

De Heer van *Boxtel* met zijn huisgezin binnen de Stad.

Item 11 September, is myn Heer van *Boxtel* des avonts binnen der Stadt gecomen, ende byden drie leden gesloten, datmen den selven met syne huysvrouw ende familie, des avonts spyse ende dranck soude bestellen tot syn avont maeltyt, alsoo by Willem Robberts inden name vander Stadt, die spyse van als dair toebehoorende, gecoft ende tot synder logyse gesonden, beloopende deselve, navolgende die specificatie daer aff zynde, 20 gul. 18 st. ort, noch tot Thys inden horen, gecoft twee tonnen biers ende aldair bestelt, voor de twee tonne betaelt 4 gul. 5 st., noch byden Heer van *Boxtel* doen halen by Marcelis van Casteren, 21 potten wyns, den pot met chyns ende impost 11 st. vz. tsamen 40 gul. 19 st. 1 ort.

Item 16 September, ter ordinantie vanden drie leden, betaelt mr. Thomassen Both, busgietere, ter cause van twee metalen stucken, die hy der Stadt vercoft heeft, de somme van 200 gul.

Twee metalen stukken geschut, van den busgieter Thomas Both aangekocht.

Item den Cloveniersscutters, van dat zy dat cleyn heeckelken byde Ortenpoort, inden avont met erden toegescoten hebben, gesconcken 15 st.

De kleine hekel bij de Orthenpoort, door de Cloveniers Schutters toegemaakt.

Item deur beveel vande heeren Scepenen, gesconcken Sanctus den trommesleger, tot een scakele voor den trouwen dienst, die hy der Stadt int innemen des huys tot *Hedel*, verclaerde gedaen te hebben, 3 gul.

Belooning voor trouwe dienst bij het innemen van het huis te *Hedel*, aan den tromslager Sanctus.

Item betaelt aen verscheyde persoonen, die tot *Vucht*, *Hintham* en *Roesmalen* hadden geweest, om te vernemen of dair noch ennige soldaten waeren, die vuyt *Heusden* waeren getrocken ende deser Stadt meynde in tenemen, $7^1/_2$ st.

Aanslag van het krijgsvolk uit *Heusden* op deze Stad.

Item betaelt Jannen Suyskens, dat hy met synen knecht, twee dagen ende twee nachten buyten geweest hadde, om toe te sien, ten tyde die van *Heusden* voor dese Stadt quamen, 2 gul.

Verspieders onder het krijgsvolk uit *Heusden*, dat voor *'sHertogenbosch* kwam om die Stad in te nemen.

Item Wynant inde Son, van 33 potten biers, die dair gehaelt syn byden gheeenen, die den wech maecten buyten die Ortenpoort, om die ruyters daerover te passeren, beloopt 29 st.

De weg buiten de Ortherpoort, voor de passage der ruiterij in orde gemaakt.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen, gesconcken Jacoppen Bacx, aen wyn, ende dat ten ocsuynen, dat hy dese Stadt int passeren van zeeckere tachterheden, die de Stadt aent tgarnisoen ten achteren waeren, grooten dienst hadde bewesen ende derselver groot proffyt gedaen, mitsgaders, dat hy metter Stadt zeer patientelyck hem hadde geleden, nopende die groote restanten ende tachterheden, dairinne dese Stadt den Staten van *Brabant* verbonden was, beloopende in gelde, 34 gul. 4 st. 11 d.

De Rentmr. der Staten Jacob Bax, voor de aan de Stad bewezen groote diensten met wijn vereerd.

Item Jan Sceffer, van die ordinantie vander wachten te prenten, byden drie leden gemaect, van tstuck betaelt 1 st. tot vyftich toe.

Ordonnantie op de wachten, door Jan Scheffer gedrukt.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt Cornelis Walen, werd inden cop, alsulcke costen, als Maximiliaen Seraerts met syn dienars aldair verteert hadde, ter somme van 57 gul. 4 st.

Maximiliaan Seraerts in de herberg den Kop gelogeerd.

Item gerestitueerd mr. Jacop vander Cammen, ten tyde hy metten Pensionaris Lueckemans was geweest tot *Hedel*, om metten Heer van *Hedel* te communiceren, aengaende die vryheyt vander tollen, alsulcke 10 st. 2 ort., als hy aenden scuytman gegeve hadde.

Commissie aan den Heer van *Hedel* over de vrijheid der tollen.

Item alsoo vanden Hove hier gesonden is geweest eenen commissaris, versueckende, dat de Stadt vanden *Bossche*, den Grave van Swartzenborch souden leveren 7 hoet roggen, om welcken te doen malen, hebben die Rentmeesters moeten hueren 16 sacken, acht dagen lanck gebesingt, sdaichs voor elcken sack een ort. st. vz. 32 st.. noch van twee hoet roggen te moelen te vueren, thoet 5 st. vz., tsamen 2 gul. 2 st.

Aan het verzoek van den Hove, om den Graaf van Swartzenberg rogge te leveren, wordt voldaan.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, blyckende byder apostille opde requeste gestelt, betaelt Ghysberden Luekemans, van 43 dagen vacatien, die hy met Wernairt Grevenrait, oyck dair toe gecommitteert zynde,

De Graven van Bossu, van Swartzenberg en van Hohenlo, benevens den Heer van Havre en andere Hee-

ren met hunne familie en gevolg, binnen *'s Hertogenbosch*.

byden drie leden, gevacceert hebben gehadt int forieren vanden Graven van Bossu, Swartzenborch, Havere, Hohelo ende meer andere Heeren, met haeren familien ende volcke, ende de selve oyck te besorgen haer lyewaet ende tenne werck ende andere notelycke dingen, vz. tsamen 23 gul. 13 st.

De Heer van *Boxtel*, de Graaf van Egmont, de Graaf van Swartzenberg, de graaf van Hohenlo en meer andere Heeren, tegelijkertijd binnen deze Stad.

Item alsoo die drie leden hadden geordineert, dat die Rentmeesteren souden betalen Jannen Arentssen Coster, tgene hy verscote heeft ten tyde myn Heer van *Boxtel*, ten synen huyse was gelogeert geweest, tot welcken tyde oyck aldair waeren, den Grave van Egmont, Swartzenborch ende Hoheloe, met meer anderen, welcke costen byden voorn. Jannen in spetie gestelt ende in scripten overgelevert, beloopt 106 gul. 5 st.

Krijgsvolk van *Heusden* gekomen, met voornemen om in de stad te geraken, maken verteeringen op Vrankenhofstad.

Item alsoe Emont Jaspers, Herbergier op Vranckenhoffstadt, den drie leden deser Stadt te kennen hadde gegeven, dat die soldaten gecomen waeren van *Heusden* ende binnen dese Stadt meynende te comen, tot synen huyse gedroncken hadde 116 potten biers, beloopende 7 gul. 5 st. ende in cost aldair verteert 3 gul., soe eest enz.

Helbardiers den Hoogschout van stadswege toegevoegd.

Item alsoe die drie leden deser Stadt, mynen Heere den Scouteth hadden geconsenteert aen te nemen thien hellebardiers, tot conservatie van hem ende ten dienste deser Stadt, voorden tyt van ses weken, gevende elcken ter maent 7 gulden, alsoo betaelt van 6 October totten 6 November 1577, beloopende 70 gul.

Item, want naede expiratie vande voors. ses weken, byden drie leden is gesloten, datmen inde plaetse vande thien persoonen nyet meer en soude gagie geven dan 6 persoonen, alsoo vier hellebardiers metten voors. erste 6 weken affgedanct wesende, betaelt voor twee weken huer, noch resterende 14 gul. ende daengeblevenen ses, betaelt twee maenden, beginnende vanden 6en Novembris totten 6en January ende dat voor haeren lesten dienst, beloopende 84 gul. vz., tsamen 98 gul.

Item is byden drie leden, naede expiratie vande voors. ses persoonen, geaccordeert vier persoonen, naevolgende der acten dair aff synde, die welcke betaelt syn drie maenden, geexpireert paesschen 1578, beloopende tegens 7 gul. ter maent, 84 gul. ende noch een maent tegens 7 gul. ter maent, geexpireert nae date van dien, beloopt 24 gul., noch de selve gecontinueert voor een maent, den 19en Augusti, elck ter maent als voor vz. 24 gul.

Accoord en afrekening met den voerman, die van wege de Stad *'s Hertogenbosch*, in navolging van andere steden, met zijnen wagen en drie paarden het Staten leger en Z. Ex. den Prins van *Oranje* gediend heeft.

Item, alsoo de Staten van *Brabant*, aenden drie leden deser Stadt gescreven hadden, ten eynde de selve Stadt soude op haeren coste inden leger bestellen, eenen wagen met drie perden, omme den selven leger te dienen ende tassisteren in alles wes dair innen van noode souden wesen, gelyck andere steden gedaen hadden, soe zyn byden drie leden geordineert Arnt van Bruegel, Scepen ende die Rentmeesters deser Stadt, omme met sommige wagenluyden te spreken ende de selve, op alsulcke conditien als de brieven vereysschen, aen te nemen, soe hebben die voors. Arnt van Broegel ende die Rentmeesteren, ontboden Geridden Henricxs, voerman, wonende tot *Vucht* ende hem sulcx aengegeven. Alsoe dat tusschen byde spreken, die Rentmeesters

met hem syn veraccordeert, dat den selven, den voors. leger vanden Staten ende syne Excellentie sal dienen, alsoo dat de Stadt dair aff bedanct sal mogen worden, hem sdaichs voor syn perden ende syne montcosten toegevuecht 4 gul. 10 st., inder vuegen, dat die voors. Gerit in dienste vanden Staten leger is geweest, vanden 9en September aff totten 28en October dair nae, beloopende 49 dagen, sdaichs als voor vz. 220 gul. 10 st.

In plaats van de klerken der Stad, ledige mannen uit de Schutterijen belast met het waken aan de poorten, om alle de in en uitgaande personen naauwkeurig op te teekenen en daarvan boek te houden.

Item alsoe opten 8en Novembris 1577, byden drie leden deser Stadt is gesloten, dat men inde plaetssen vanden clercken aende poorten geseten hebbende, soude stellen ledige mannen vuyten vyff scutteryen deser Stadt, omme alle die passanten ende repassanten op te teeckenen ende dair van perfect boeck ende cohier te houden, wair voor elck scutterye sdaichs is toegevuecht ses stuivers, alsoo byden auden voetboege, den jongen voetboege, den cloveniers scutters ende den hantboege, geseten aende voors. poorten vanden 8en November 1577, totten lesten September 1578 incluys, maecken voor elcken 327 dagen en sinte Michiels gulde, geseten vanden 8en November voors. totten 8en October dair nae, byde incluys, maken 335 dagen, sdaichs elck 6 st.

Kosten voor het beleg en het innemen van het huis te *Hedel*, door de Stad *'s Hertogenbosch* op verzoek der Staten voorgeschoten.

Item, alsoo die oncosten gedaen int belech des huys van *Hedel*, nae inhoudt vander rékening dair aff byden Staten Generael gepasseert, beliepen ter somme toe van 3866 gul. 8 st. 10 d. ende, dat de selve Staten hadden versocht, dat dese Stadt de selve penningen souden willen verschieten, op conditie, dat die Stadt de selve somme ende tachterheyt, wederom souden mogen inhouden ende afftrecken vanden generaelen middelen, tot behoeff vanden Generaelen Staten geaccordeert of te accorderen ende welck versueck byden drie leden is geeccordeert, ende gemerct, onder de selve somme syn begrepen ses hondert Carolus gulden, die welcke byden Rentmeesteren vuyten cantoir deser Stadt nyet syn gefurneert, mair by andere middelen in betalinge vande voors. tachterheyt geemployeert. Soe stellen die Rentmeesteren tvoors. hen vuytgegeven ende betalinge, (affgetrocken de voors. ses hondert gul.) nyet hooger dan 3266 gul. 8 st. 10 d.

Item betaelt ter ordinantie vanden drie leden, Willemen Anthonissen, becker, voor een mud broots, dwelck inde voors. rekening van *Hedel* nyet en staet begrepen, 11 gul. 10 st.

Item insgelycx ter ordinantie vanden drie leden, vuytgereyct Hanssen van Brede, tot behoeff vanden huyse tot *Hedel*, den 15en February 1578 ende tot meer verscheyden ander tyden, dwelck inde voors. rekening van *Hedel* nyet en staet, beloopende tsamen ter somme van 120 gul.

Rekening van aangekocht geschut.

Item vanden 17 yseren gegoten stucken gecuts, by Marten Moons, Diericken Artssen, Franssen Willemssen ende Buerden Janssen, deur commissie vanden drie leden, opten 19en January 1578 verleent, gecoft, wegende 17157 pont, tpont (1000 pont) 7 gul, facit 1201 gul. Ende tot dyen 1313 pont yseren covels oft clooten, thondert voor 4 gul. 10 st., beloopende 59 gul. Item doncosten ter cause vanden voors. gescut gedaen, beloopende 14 gul. 8 st.

2 ort., maect 1274 gul., 8 st. 2 ort. Ende want totte selve betalinge door handen van Willem Monincx, syn gescooten 400 gul. gecomen wesende vande by gevuechde ofte nae gequotiseerde leeningen, soe blyft byden Rentmeesteren nyet meer betaelt dan 874 gul. 8 st. 2 ort.

Eene Commissie uit deRegering van *'sHertogenbosch*, neemt gelden te *Antwerpen* op, om daarmede personen vereeringen te doen, die medewerkten om de Stad van de duitsche bezetting te bevrijden.

Item alsoe tot *Antwerpen*, by Jeronimus Wynants, Arenden van Bruegel ende Arnt Cornelis van Horenbeeck, waeren opgenomen opten 5[en] November 1577, van Hansse vanden Hoevel 3264 gul., om dair mede te bescencken den gheene, die tot onser ontlastinge hen debvoir voor dese Stadt gedaen hadde, alsoe betaelt de selve hooft penningen ende opten interest vanden selven penningen, die welcke noch staet ongeliquideert, betaelt te goeder rekening 200 gul.

Voldoening van te *Antwerpen* opgenomen geld.

Item aen handen van Goyarden van Vlierden q. s. betaelt alsulcke 2400 carolus gulden, als doer consent vanden drie leden deser Stadt, tot *Antwerpen*, op interest tegens 7 ten hondert, opten 16[en] Augustus 1577 waeren opgenomen, ende dair voor hen deselve van Vlierden q. s. hadden verobligeert ende verbonden, ende opten interest vanden selven penningen, staende noch ter tyt ongeliquideert, betaelt in goeder rekening 19 car. gul.

Aankoop van kruiwagens.

Item alsoe Jan Scalcken, doer commissie vanden drie leden deser Stadt, tot *Dordrecht* hadde gecoft 331 cordewagens, beloopende tsamen mette oncosten daeromme gedaen, volgende die specificatie byden selven Jannen den drie leden overgegeven, 175 gul. 12 st. $3^1/_2$ ort. wair op de voors. Jan, vuyt handen Willem Strybosch, Henricxs van Eyndoven, lopens gelts alhier ontfangen hadde 168 gul. ende tselve besteet in *Hollant*, ter sommen toe van 169 gul., 12 st. $3^1/_2$ ort. ende die reste, bedragende 6 gul. $2^1/_2$ ort. stuivers, syn den voor Jannen byden Rentmeesteren deser Stadt gesuppleert.

De Staatschen doen een aanslag op de Stad *'s Hertogenbosch*; zij vermeesteren de Vuchterpoort, doch worden door de burgerij afgeslagen.

Item, naevolgende de appostille, byden drie leden gegeven, opte requeste by Jan Willemss en Lenart Hermans overgegeven, betaelt m[r]. Henrick Lievens en m[r]. Jan Andriesse, alsulcke 51 gul., als hem toegevucht syn ende verdient hebben, int cuereren van hair gequetsheyt, die sy gehaelt hebben opten 11[en] Septembris, int vuytslaen vanden soldaten, die welcke die Vuchterpoort ingenomen hadde, mynende voorts andere soldaten die dair buyten waeren, met gewelt binnen de Stadt te brengen, gelyck nyet en is gesciet.

Het schuttersgilde van St. Michiel, trekt mede uit, tot dekking van het geld, voor de uitgetrokken duitsche bezetting te *Oirschot* gelegerd.

Item betaelt de gulde van Sinte Michiels, vandat sy het gelt metten anderen scutteryen tot *Oirschot* hebben geconvoyeert, tot betalinge vanden duytschen, die vuyter Stadt getrocken waeren, ende nu eerst de voors. gulde betaelt 40 gul.

De totale uitgaven	waren	57,312 gul.	6 st.,	3 ort.	2 d.
„ „ ontvangsten	„	56,605 „	7 „	3 „	11 miten.

Nadeelig slot 607 gul., 18 st. 3 ort. 7 miten.

N°. 84. **Rekening van St. Remeys 1578 tot St. Remeys 1579.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT, ADRIAAN ZEEGERS EN HENDRIK VAN BROECKHOVEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.

Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 11.

Ander ontfanck, comende van vercofte lyffrenten op twee lyven den penning acht, vercoft by consente der drie leden der voors. Stadt, opten 27ten Septembris anno 1578, inden name der Staten van Brabant, om daer mede byder voors. Stadt te defalckeren ende minderen, die rente die de selve voors. Stadt, den Staten jairlycx is geldende, beloopende 1325 gul. mitsgaders oyck om te voldoen ende restitueren, seeckere leeningen by diversche bourgeren in voorleden tyde, tot behoeff vanden garnisoenen, soe aen deser Stadt als aen Jacop Bax geleent, ende die voors. rente wederomme met soe vele penningen, alse gecoft syn, te mogen quiten ende lossen.

Lijf- en losrenten door de Stad *'s Hertogenbosch* verkocht en bezegeld, in naam der Staten van *Brabant*, om daarmede af te korten of te minderen, de renten welke de Stad den Staten jaarlijks schuldig is, en om daarmede andere schulden, ten laste der Stad, af te lossen.

Er werden 36 lijfrenten op twee lijven verkocht, voor eene gezamentlijke som van 2408 gul., waarvoor de Stad aan renten geloofde 301 gul. 2 ort. st., jaarlijksch te betalen.

Kapittel 12.

Ander ontfanck van vercofte lyfrenten, op een lyff den penning sesse, met consent vanden drie leden, ter oirsaecke voors. vercoft.

Aan 79 lijfrenteniers werd voor eene som van 4585 gul. 10 st., jaarlijksch 764 gul. 11 st. 3 ort. 1 d. renten vercocht.

Kapittel 13.

Ander ontfanck, comende van vercofte losrenten den penning 14, met consent vanden drie leden ende ter cause als voor vercoft.

Aan 33 personen werden voor eene gezamentlijke som van 3806 gul. 12 st., aan losrenten verkocht eene som van 271 gul.

Kapittel 15.

Ontvang van alderhande saken.

Item alsoe dese Stadt, ter cause vant verscot vanden oncosten gedaen int belech des huys tot *Hedel*, aen den Staten ten achteren waeren die somme van 3866 gul. 8 st. daer op is byden Rentmeesters ontfangen oft geint van Symon Bax, van tgene de Stad hem schuldich was, vanden tweehonderdsten penning vanden jaere 1578, 1500 Carolus gul., mair want de Rentmeesters van der selver betalinge hier nae egheen vuytgeven en maecken, soe en wordt tselve oyck hier nyet gestelt voor ontfanck ende die reste vanden selven, heeft die selve Bax ons bewesen te ontfangen vanden faulten

Voorschot der Stad *'s Hertogenbosch*, in de onkosten van het beleg van het huis te *Hedel*.

vanden hondersten penn. van het dragen vanden syden doeck, bedragende 2366 gul. 8 st., wair op byden Rentmeesters is ontfangen als sal volgen in de navolgende rekening, dient dairomme allet selve alhier alleenlycke voor *memorie*.

De totale ontvangsten waren 53,866 gul. 10 st. 10 d. 5 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittels 5 *en* 6.

Uitgaven voor bodenloon, aan boden zoo te voet als te paard uitgezonden.

Boden te voet.

Brieven van den Prins van *Oranje* aan den Raad van *Heusden* en van *Geertruidenberg*.

Inden jersten 4[a] Octobris, Lucas deser Stadt boode, met beslotene brieven, die gecomen waeren van dExcellentie vanden Prince (van *Oranje*) gesonden aenden Raet van *Huesden* ende *Gertruijen berge*, daer om by hem gevaceert $2^1/_2$ dach.

Jonkheer Jan Heijm wordt drie dagen gezocht, om hem kennis te geven dat hij Schepen van *'s Hertogenbosch* benoemd was.

Item 20 October, Reynder, deser Stadt boode, van dat hy drie dagen vuytgeweest is ten platte lande, om Joncheer Jan Heym te soecken ende hem de weete te doen dat hy Scepen was, om binnen dese Stadt te compareren.

De President-Schepen van *'s Hertogenbosch*, Dirk Aertssen, in *Holland*.

Item 22 October, Gerart de boode, van dat hy in *Hollant* was geweest byden President Dierick Artssen, ten eynde als voor, daeromme gevaceert 8 dagen.

Besloten brieven aan Hertog Mathias en den Prins van *Oranje* te *Antwerpen*.

Item Dierick, de rietmaker, ten bevele vanden heeren Scepenen, gedragen zeeker beslotene brieven, aen Hartich Mathias ende dExcellentie vanden Prince tot *Antwerpen*.

Een spion naar de omliggende dorpen gezonden, om te vernemen waar de spanjaarden zich bevonden.

Item 7[a] November, Jannen Zegers, van dat hy ten dienste deser Stadt ende ter ordinantie vanden heeren Scepenen, is geweest aen sommige omliggende dorpen, om te vernemen nae de spaenjairden, betaelt 10 st.

Boden aan den Graaf van den Berg te *Hedel*.

Item 25 Novvembris, Lucas deser Stadt boode, van dat hy tot twee reysen is geweest tot *Hedel*, aen der Grave (van den Berg) aengaende de commissarissen, die van wege deser Stadt met synder genaden souden communiceren.

Brieven aan den Heer Bruijnincx, Secretaris van den Prins van *Oranje*.

Item 29 Novembris, Dierick, de rietmaker, vandat hy ter ordinantie vande heeren Scepenen, besloten brieven gedragen heeft tot *Utrecht* ende *Gorcum*, aen Bruyninck, den Secretaris vanden Prince (van *Oranje*), daeromme gevaceert 6 dagen.

Brief van den President Schepen Dirk Aertssen en van den Heer Bruijnincx, Secretaris van den Prins van *Oranje* aan dien Prins te *Antwerpen*.

Item Dierick, de rietmaker, van dat hy brieven vanden President Dierick Artssen, aenden Secretaris Bruyninex, van dExcellentie vanden Prince, te *Antwerpen* gedragen heeft, daeromme gevaceert 8 dagen.

Brieven aan den President Dirk Aertssen te *Antwerpen*.

Item 16 December, Dierick, de rietmaker, ter ordinantie vanden Heeren geweest tot *Antwerpen*, aen Dierick Artssen, met beslotene brieven ende heeft wederom besloten antwoord gebrocht, gevaceert 7 dagen.

Een spion naar *Beek*,

Item 11 January, Jan Janssen, hoymaker, byden heeren Scepenen ge-

1579.

sonden tot *Beeck*, om te vernemen waer die thien vendelen knechten het hooft heenen hadden, gevaceert 2 dagen metten nacht.

om te vernemen waarheen de 10 vaandels knechten trokken.

Item 16 January, Goessen Goessens, byden heeren Scepenen gesonden nae *Gorcum* ende voirts nae *Dort*, om te vernemen wair die scepen eynde mochte nemen, die van *Lillo* affgevaeren waeren met soldaten, daerom gevaceert 4 dagen.

Een spion naar *Gorinchem* en *Dordrecht*, om te vernemen naar de schepen met krijgsvolk, die van *Lillo* waren uitgezeild.

Item Jan Pot, boode vanden Graeff, van dat hy tydinge gebrocht heeft, dat die spaenjairts liggende omtrent *Remund*, het hooft naeden *Bossche* hadde gegeven.

Tijding dat de Spanjaarden uit *Roermonde* naar *'s Hertogenbosch* trokken.

Item 23 January, Jan Zegers, byden heeren Scepenen gesonden nae *Gertruyen berge*, om te vernemen waer die scepen mette soldaten bleven waeren.

Een spion naar *Geertruidenberg*, om te vernemen waar de schepen gebleven waren die uit *Lillo* vertrokken.

Item 9 February, betaelt ter ordonnantie vanden heeren Scepenen, Pauwelssen van Duffel, boode, geweest hebbende opte passagie nae *Remunde*, om nae de spaenjairts te vernemen, gevaceert 3 dagen.

Een spion om te vernemen naar de Spanjaarden van *Roermonde*, in aantogt naar *'s Hertogenbosch*.

Item Jan Geritsse van *Eyndoven*, van dat hy tydinge gebrocht hadde, dat die spaenjairden van *Eyndoven* nae *Boxtel* comen souden, gegeven 31 st.

Tijding dat de Spanjaarden van *Eijndhoven* naar *Boxtel* zouden trekken.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, Reyner deser Stadt boode, van dat hy tot *Grave*, zeeker brieven gedragen heeft aenden Gouverneur van Ryswyck, daerom gevaceert 3 dagen, noch eens geweest byden voors. Heer, op gheen syde vanden *Grave*, aen seeker compagnie van knechten die aldair lagen, dairomme gevaceert 3 dagen.

Brief van den Heer van Rijswijk, Gouverneur van *Grave*.
Nadere reis met een brief aan zekere kompagnie knechten, aan gene zijde van *Grave* gelegerd.

Item 24 February, betaelt Diericken de rietmaker, van zeeker brieven, die hy ten bevele vanden Gouverneur, gedragen hadde tot *Nyemegen*, aen Grave Johan van Nassouwen, dairomme gevaceert 5 dagen.

Brief van den Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, naar *Nijmegen* en *Grave*, aan Graaf Jan van Nassau.

Item betaelt ter ordinantie vande heeren Scepenen, Diercken de rietmaker, van dat hy geweest is tot *Gestel*, *Boxtel*, *Oisterwyck* ende daer rontsomme, ten eynde die huysluyden hair dingen binnen der Stadt vluegen (vlugten) souden.

Boden aan de dorpen *Gestel*, *Boxtel*, *Oisterwijk* en anderen, om de huislieden aan te manen, hunne goederen binnen *'s Hertogenbosch* te vlugten.

Item prima Mert, Ariaen Corthenger, ten bevele vande heeren Scepenen gegaen met beslotene brieven aenden Grave van Hoheloo, tot *Tilborch* synde.

Brief aan den Graaf van Hohenlo te *Tilburg*.

Item 4ª April, ter ordinantie van sommige heeren Scepenen, betaelt eenen boode, die tot twee reysen voor de Stadt vuyt geweest is, om te vernemen ofter gheen vreemt volck omtrent der Stadt en was, dair van hem toegevuecht 6 guld.

Een spion uitgezonden, om te vernemen of er vreemd volk omtrent de Stad was.

Item 8ª Aprilis, Adriaen de post, van dat hy eenen brieff tot *Tilborch* gedragen hadde, aen de soldaten aldaer, ten eynde sy, om de alteratie vanden bourgeren, wat wyder vander Stadt souden trecken.

Brief naar *Tilburg*, ten einde het krijgsvolk aldaar, om de opgewondenheid der burgers, uit te noodigen, wat verder van de Stad te trekken.

Item 16 April, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Henricken Tesselmans, van dat hy tot twee reysen geweest voor *Maestricht*, inden leger vanden spaenjairden, om daer sommige dingen te vernemen, van elcke reyse hem toevuecht 2½ gul.

Spionnen in het leger der spanjaarden voor *Maastricht*.

Item 20 April den selven, ter ordinantie als voor, geweest by *Maestricht*, inden voors. spaenschen leger, ter oirsaecken als bove.

1579.

Brief van den President Dirk Aertssen, aan den kastelein van *Heusden*.

Item Lucas de boode, byden President Dierick Artssen, gesonden met beslotene brieven tot *Huesden*, aen den Casteleyn aldair.

De Hertog van *Aarschot*, op zijne reis naar *Keulen*, te *'s Hertogenbosch*.

Item 25 April, betaelt Diercken die rietmaker, van dat hy inder nacht geweest is tot *Grave*, om convoy te halen tot behoeff vanden Hartoch van *Arschot*, die welcke deur dese Stadt nae *Ceulen* reysden.

Spionnen in het leger der Spanjaarden, om te vernemen waarheen dat leger trekken zou.

Item 29 April, Pauwels van Tesselt, van dat hy byden heeren Scepenen gesonden is geweest inden leger vanden spaenjairden, omme sommige saecken daer te vernemen.

Item 25 Mey, betaelt eenen man die inden leger was, om te vernemen waernae dat den leger trecken soude.

Een spion in en voor het leger der spanjaarden te *Maastricht*, om te vernemen, welke vesting men op het oog had te belegeren, wordt gevangen genomen doch weet te ontkomen.

Item Pauwels Janssen van Dessel, deur beveel vanden heeren Scepenen geweest te *Maestricht*, soe binnen als buyten inden leger, omme te vernemen waer den leger voor souden mogen trecken, alsoo dat den spaenjairden den selven gevangen genomen hadden ende met subtylheyt wederom los gecomen is, daeromme gevaceert 9 dagen, sdaichs 14 st.

Een bode naar *Engelen*, *Bokhoven* en *Hedel*, om ponten te zenden voor het maken eener brug over de Dieze voor de Engelschen en Schotten.

Item 5a Juny Lucas deser Stadt boode, vanden heeren Scepenen gesonden tot *Engelen*, *Bockhoven* ende *Hedel*, ten eynde sy haer punten souden willen seynden, omme die brugge daer mede tot *Engelen* te legen, overmits die engelschen ende scotten daer over mochten passeren.

De brug te *Middelrode*, door de Stad *'s Hertogenbosch* hersteld.

Item Jan Jaspers, van dat hy deur beveel vanden heeren Scepenen, met die timmerluyden tot *Middelroy* hadde geweest, om die brugge daer te helpen maken.

Een bode in *Herlaer*, *St. Michiels-Gestel* en *Middelrode*, om kennis te geven, dat de Engelschen en Schotten door zouden trekken en aan te raden hun goed te bergen.

Item betaelt eenen boode, die tot *Herlen*, *Gestel* ende *Middelroy* geweest is, om de huysluyden te adverteren, dat die scotten ende engelschen aldaer deur souden passeren, *om hen goet in tyts ewech te doen*.

Een spion in de omstreken van *Heusden*, om te vernemen waarheen het vaandel krijgsvolk toog, uit die Stad getrokken.

Item 22 Juny, hebben sommige heeren Scepenen ende Dekenen eenen boode gesonden nae *Huesden*, om te vernemen waer het vendelen dat vuyt *Huesden* getrocken was, gebleven waer geweest.

Boden naar *Eindhoven*, om te vernemen of *Maastricht* was ingenomen.

Item 3a July, Lucas deser Stadt boode, byde heeren Scepenen gesonden nae *Eynhoven*, om te vernemen of *Maestricht* ingenomen wair of nyet.

Krijgsvolk te *Engelen* gelegerd, wil in de Stad komen.

Item 9 July, Ariaen Corthenger, van dat hy geweest is tot *Megen* aenden Capiteyn Steenbach, noch tot 2 reysen geweest tot *Engelen*, aende soldaten die aldair lagen, meynende binnen der Stadt te comen, tsamen gevaceert 6 dagen.

Brieven aan de geunieerden te *Utrecht* en aan de Staten van *Holland*.

Item Phs. Diericx, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gegaen met beslotene brieven nae *Utrecht*, aende geunieerde ende voorts tot *Arnhem* ende voorts van *Arnhem* inden *Hage* aende Staten van *Hollant*, daeromme gevaceert etc.

Een spion naar *Erp* en *Veghel*, om te vernemen of aldaar de Walen onder den Graaf van Reus, waren.

Item den selven (Jan Zegers in September), van dat hy geweest is tot *Erp* ende *Vechel*, omme te vernemen of Mons. de Reus, Overste vanden walen daer gecomen was, noch geweest tot *Eyndoven* ende aenden Maescant.

Brieven en stukken aangaande den Keulschen vrede, in gevaar

Item den lesten September eenen boode, die deur beveel vanden heeren Scepenen gegaen was met zeeckere brieven ende stucken vanden payse nae

1579.

Cuelen, ende want den selven in groot peryckel was geweest ende syn gelt hem affgenomen wert, daerom byden Heeren hem toegevuecht 10 gul.

de boden ontvangt schadeloosstelling

Item Jacop Willemsse, byden heeren Scepenen gesonden tot *Waelwyck* ende *Huesden*, onder de engelsche ende scotten, dairvan hem betaelt 24 st.

De Engelschen en Schotten te *Waalwijk* en te *Heusden*.

Item Dierick de rietmaecker, byden heeren Scepenen gesonden met brieven ende metter justificatie tot *Huesden*, *Gorcum*, *Dort*, inde *Haye* aende Staten van *Hollant*, *Amsterdam* ende *Utrecht*, daeromme gevacceert 10 dagen.

De justificatie van *'s Hertogenbosch*, gezonden aan de Staten van *Holand* en aan verschillende Hollandsche steden.

Item betaelt eenen boode, die tot *Empel* gegaen is, aen mr. Jacop van Berchem, ten eynde dese Stadt het huys van Yselsteyn soude mogen gebruycken, mr. Jacoppen toebehoorende (1).

De Regering van *'s Hertogenbosch*, vraagt Mr. Jacob van Berchem, om het huis van IJsselstein te *'s Hertogenbosch*, te mogen gebruiken.

Item betaelt Wouter Jan Eelkens, van dat hy zeeker booden, in Julio doen de trompetten vande spaenjairden alhier voor de Stadt gesonden wairt, vuytgesonden hebben tot verscheyde plecken, omme te vernemen wair eenich volck soude mogen liggen, deur ordinantie vande heeren betaelt 3 gul.

Een trompetter der Spanjaarden voor de Stad *'s Hertogenbosch* gezonden.

Boden te paard.

Item Teuwen de post, ten beveele van myn Heer van *Boxtel*, gereden te perde nae *Antwerpen*, met beslotene brieven aenden Prince van *Oraingien* ende heeft wederom brieven aen Scepenen gebracht.

Brief van den Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, aan den Prins van *Oranje* te *Antwerpen*.

Item Jan van Erp, van dat hy met twee post peerden van *Antwerpen* was gecomen, om de Stadt te adverteren vande dood van Hans van Bree, om toesicht te hebben opt huys van *Hedel*.

Berigt uit *Antwerpen*, dat Hans van Bree, bevelhebber op het kasteel te *Hedel*, overleden was met uitnoodiging om toezigt op dat kasteel te houden.

Item in Octobri, is Jan van Erp, ter ordinantie vanden Gouverneur, met brieven gereden tot *Bruessele*, aen dExcellentie vanden Prince ende heeft aldair deur beveel van zyn Excellentie, 9 dagen stil gelegen ende gevaceert 2 dagen, noch den vierden November, ter ordinancie vanden Gouverneur voors. ende der heeren Scepenen gereden nae *Antwerpen*, gevaceert 2 dagen.

Brieven van den Gouverneur aan den Prins van *Oranje* te *Brussel* en te *Antwerpen*.

Kapittel 7.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoorens. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere Commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Dirk Aertssen, President Schepen.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

---

(1) Het huis van IJsselstein, vroeger het Hof van Sevenbergen, was van 1496 eigendom van Heer Jan van Bergen, Heer van Zevenbergen enz.; het werd later eigendom der Graven van Bueren en IJsselstein, vervolgens van den Heer van Hemert, die het in 1580 of 1581 verkocht aan Mr. Jacob van Berchem, van wien het de Stad op hare beurt kocht en het in 1632 overdroeg aan Willem van Bree, welke er eene glasblazerij van maakte, deze fabriek bleef daar in bestaan tot in 1794; de laatste fabrijkant Willem Vosch van Avesaet, oud-Kapitein ter zee, besloot de fabriek. Het is gelegen op het Orteneinde, bij de plaats waar voormaals de Ortenpoort stond en werd beurtelings naar de eigenaren, het Hof van Bergen, het Huis van IJsselstein, het Huis van Hemert, Bergsche poort en de Glasblazerij genoemd, thans is het in eigendom en wordt bewoond door den Heer Johan F. van Rijckevorsel.

Jan de Becker.
Peeter van Hees, Secretaris.
M^r^. Hendrik van Broeckhoven, Rentmeester.
M^r^. Roeloff Loekemans, Pensionaris.
Wouter Scellens, Griffier.
M^r^. Hendrik Bloijman, Heer van *Helvoirt*, President.
M^r^. Jacob van der Cammen.
M^r^. Reijnier Everswijn.
Hans van Bree, Kapitein van het huis te *Hedel*.

Verzoek der Stad *'s Hertogenbosch*, om teruggave van kosten tot het innemen van het huis te *Hedel*.

Inden jersten 16 October, Jan de Becker, ter ordinantie vanden drie leden gereyst nae *Antwerpen*, omme te recouvreren ende hebben betalinge vanden huyse tot *Hedel*, dair van den selven voor syn gagie ende moeten betaelt 12 gul.

De President-Schepen Dirk Aertssen, in commissie naar *Antwerpen* gezonden, en aldaar 201 dagen verbleven, doet geen opgave van het door hem verrigte, waarom het in deze rekening niet is kunnen worden opgenomen.

Aan Mr. Andries Hessels, voormalig Pensionaris van *'s Hertogenbosch* benoemd, Griffier der Staten, door den President Aertssen van wege die Stad een zilveren schaal vereerd.

Item 18 December, is den President Dierick Artssen, des avonts ten 8 uren in commissie gereyst tot *Antwerpen*, in saecken deser Stadt, gelyck de selve Dierick Artssen, tgene hy inder Stadt saecken tot *Antwerpen* heeft gebesoingeert ende aldair gesolliciteert, nyet en heeft geexhibeert, inder vuegen, dat tselve hier nyet en can gededuceren, waeromme hy gevacceert ende vuytgeweest is 201 dagen, sdaichs 2 gul. op welcke reyse ende opte 50 gul. voor een silveren scale, byden drie leden gesconcken, m^r^. Andriessen Hessels, Griffier vande Staten, die welcke Dierick Artssen hem vuytgeryckt heeft, die Rentmeesteren hem tot verscheyden reyse hebben betaelt, soe eensdeels aen onse bourgeren, waer van hy die penningen tot *Antwerpen* hadde opgenomen, als aen andere die hy aender Stadt bewesen hadde, de som van 434 gul. 12 st.

Nader verzoek om teruggave van voorgeschoten kosten, tot het innemen en bezetten van het kasteel te *Hedel*.

Verzoek om daarvoor assignatien te verkrijgen op den Rentmeester Simon Bax, op hetgeen men ter zake van den tweeden 100^en^ penning en de zijden doek in 1578 toegestaan te *'s Hertogenbosch* zou ontvangen, welke worden verleend.

Item 26 Mei is m^r^. Henrick van Broeckhoven, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst tot *Antwerpen*, overmits dese Stadt, ter cause vanden penningen by hen verschoten int belech vanden huyse tot *Hedel*, aenden Generalen Staten ten achteren was, die somme van 3866 gul. 8 st. 10 d., ende dat nyet gescapen en was, dat de selve Stadt dair van noch binnen ettelycke jaeren betalinge soude hebben connen verwerven, heeft tot dyen eynde gesolliciteert, om assignatie vande voors. penningen te gecrygen op Simon Bax ende op tgene men binnen deser Stadt, ter cause vanden honderdsten penninck de anno 1578 ende het dragen vanden syden doeck, noch sculdich was, welcken volgende, die voors. m^r^. Henrick, met intercessie van zeecker goede Heeren, soe verre heeft gebesoingeert, dat de selve, assignatie in vuegen boven verhaelt, vanden tresorier vander Beke heeft verworven ende dair mede aenden voors. Simon Bax gequeten ende inden name deser Stadt betaelt, alsulcke 1500 car. gul. als de selve Stadt schuldich was, promptelyck te scieten aen den selven Bacx, ter cause vanden tweeden hondersten penninck, vanden jaere 1578 ende is de voors. Stadt voorts bewesen ende in handen gestelt, de cohieren ende fauten vanden voors. 100^en^ penninck (en) vanden syden doeck, om daer nae de selve reste te verhalen, heeft daeromme gevacceert totten 5^en^ Juny, maecken 21 dagen, sdaichs

1579.

2 gul. vz. 22 gul. Item voor de vracht vanden *Bossche* op *Antwerpen*, 3 gul. 2 st. voor het depessche vande quitantie, den opperste clerck betaelt 2 gul. Beke ende noch eenen anderen goeden Heere, die inde saecke groote assistentie gedaen hadden, gesconcken twee brooden suyckers, dair voor betaelt 14 gul. 16 st.

Voor de medewerking tot het verkrijgen der assignaten, aan twee Heeren twee brooden suiker geschonken.

Item, alsoo dese Stadt hadde gemaect wissel van 2000 car. gul., tot behoeff Hanssens vanden Hovel, in aff corttinge van alsulcke cruyt ende saleter, als de selve Hans voor dese Stadt soude coopen ende leveren, ende dat den wissel brieff tot *Antwerpen* byder wachte, soemen seeghde, was affgenomen ende gecomen in handen Diericx Artssen, sonder dat die voors. Hans dair van was geadverteert, ende want dese Stadt was beducht, dat den selven wissel brieff hadde mogen geraecken aen ongerechte handen, ende oyck, om dat de leverantie, doer affneminge vanden voors. wissel brieff nyet en gesciede; soe is m^r^. Henrick van Broeckhoven, ter ordinantie vanden drie leden en ter instantelyck begeeren vanden heeren Scepenen, om te verhueden die apparente periculen, die hen ten selven tyde, doer de dreygementen vanden capiteynen ontdeckten; opten 13 Juny 1579 in poste geloopen met Adriaen de post nae *Antwerpen*, ende aldair recht intyden voor comen, dat die penningen aan nyemanden anders en souden worden getelt, dan aenden gheenen tot wyens behoeff den selven wissel brieff was overgesonden, nyet tegenstaende anderen seer instantelyck hadden versocht, om de selve penningen, vuyt crachte van den voors. wissel brieff, alsoe den selven inhielt, brenger sbrieffs (maendersgelt) te lichten. Heeft die voors. Broeckhoven, ten selven tyde gecoft, by assistentie vanden voors. Hansse vanden Hovel, die welcke syn credit voor de Stadt daer toe employeerden, van Jaques le Roy, die quantiteyt van vyff duysent ponden poeders, thondert tegens 42 gul., ende tselve mede binnen deser Stadt gebrocht, daeromme gevaceert totten 19 Juny, maken 7 dagen.

De Stad *'s Hertogenbosch* zendt een wissel van 2000 gul, betaalbaar aan toonder, bestemd voor Hans van den Heuvel te *Antwerpen*, op rekening van te koopen buskruid en salpeter.

Die wissel wordt te *Antwerpen* aangehouden en valt in handen van Dirk Aertssen.

De Regering van *'s Hertogenbosch*, inmiddels beducht dat die wissel in ongeregte handen zou zijn geraakt, omdat de levering van het buskruid en den salpeter niet plaats had, zendt den Pensionaris m^r^. Hendrik van Broeckhoven naar *Antwerpen*, die daar nog tijdig genoeg aankomt om te beletten dat die 2000 gulden aan iemand anders, dan aan den daartoe geregtigden werd uitbetaald, niettegenstaande anderen op de betaling hadden aangedrongen.

De Pensionaris koopt met hulp van Hans van den Heuvel buskruid en wil het naar *'s Hertogenbosch* doen vervoeren.

Item om tvoors. cruyt, vuyter molen staende buyten *Antwerpen*, te vueren aen tscip, betaelt voor drie wagens 6 gul.

De wagens waarop het buskruid geladen is, om het te *Antwerpen* scheep te brengen,

Item alsoo die voors. Broeckhoven, tvoors. poeder hadde bestelt naeden scepe, soe heeft die wachte de selve drie wagens met grooten oproer ontnomen ende inder Stadt bogart doen vueren, seggende tselve te willen houden voor prys, nyet tegenstaende die paspoorts byden coronellen verleent, ende dat die voors. Broeckhoven, tsanderdaichs soude compareren voor de selve, om aldaer de saecke te debateren, alwair die voors. Broeckhoven met Hans vanden Hovel, sanderdaichs hen lieten vynden ende nae vele communicatien, vanden coronellen ende met voorgaende advys van syn Excellentie gehouden, ten leste, omtrent 2 uren nae middage syn ontslagen ende geresolveert, dat de wachte tselve soude laten volgen, dwelck nochtans noch nyet en gesciede, sonder groote swaricheyt, betalende die oncosten byden wachten dair op gedaen ende byden Capiteyn vanden selver wachte verleeght, beloopende 3 gul. 1 st.

worden door de wachten aldaar, met groot oproer aangeslagen en voor prijs verklaard, niettegenstaande het paspoort door de kolonellen verleend.

De Pensionaris komt met Hans van den Heuvel in de vergadering van kolonellen en weet het bevel tot teruggave te verkrijgen.

Die teruggave ontmoet nadere zwarigheid bij de wachten, en heeft eerst plaats na de betaling der door de wachten en den kapitein gemaakte kosten.

Volgen de verdere kosten van ontslag, vervoer en inscheping van het buskruid.

Het buskruid wordt te scheep naar *'s Hertogenbosch* vervoerd.

Item gehuert tot *Antwerpen* een scip, om tvoors. cruyt te vueren op *Dort*, dair aff betaelt metten bier by hen verdroncken, 13 gul. 17 st.

De Luitenant van het wachtschip, omtrent den *Biesbosch*, wil het schip, om dat het door de visscherij was gevaren, aanhouden en naar *Geertruidenberg* opbrengen.
De Pensionaris treft een vergelijk met dien Luitenant en geeft hem 2 hollandsche daalders.

Item alsoe den vuytlegger, omtrent den *Biesbos*, groote swaricheyt maecten tegens den voors. scipper vanden cruyt, seggende, dat hy deur de visscheryen gevaren hadde, willende daer omme den selven vueren naden *Berch* (*Geertruidenberg*), heeft die voors. Broeckhoven, om tperickel te scouwen ende om gheen getyde te verliesen, metten Luytenant vanden selven vuytlegger moeten accorderen ende hem geven 2 Hollantsche daelders vz. 3 gul. 8 st.

Overlading te *Dordrecht* en bespoediging der verzending naar *'sHertogenbosch*, omdat men er aldaar mede verlegen was.

Item van tcruyt tot *Dort* te bestellen in een ander scip, dair voor betaelt 6 gul.

Item heeft die voors. Broeckhoven terstont gehuert een schuyte, om den geheelen nacht te varen naden *Bossche*, om sanderdaechs goetstyts der Stadt vanden compste vanden cruyt te adverteren, overmits daer groot verlang by was, den scipper betaelt 2 gul. 4 st.

Dagvaart der Staten Generaal te *Antwerpen*.
Voorstel tot de opbrengst van eene groote som gelds, tot betaling van het krijgsvolk, om daardoor alle toekomende moeijelijkheden, oneenigheden en uitteringen te voorkomen, welke belasting over alle de provincien en landschappen zoude worden omgeslagen, op te brengen in gereede gelden en bij gebreke van dien, gijzelaars in handen der ruiters, tot aan de voldoening te stellen.
Brabant in die opbrengst voor f 75,000 aangeslagen, om binnen 15 dagen te worden betaald of in geval van onmogelijkheid, gijzelaars tot aan de voldoening in handen der ruiters te leveren.
Verzoek om het verschil in de opinie der drie leden van de Staten, in het consent van de generale middelen af te doen.
Voorstel tot het invoeren van eenen impost op den reizenden man, zoo te voet als te paard.
Verzoek tot magtiging, om de ontvang der generale middelen in handen van kooplieden te kunnen stellen, die daarop geld zouden willen geven.

Item opten 15en dach der maent Decembri, anno 1578, is mr. Roeloff Lueckemans, Pensionaris, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Antwerpen*, om, volgende seecker dachvairt brieven ons Heeren des Conincx, te verstaen ende te aenhoren, tgene dat den Generalen Staten vanden Landen souden worden geproponeert ende verthoont, omme dair van rapport te doen aenden drie leden deser Stadt. Ende desen achtervolgende, heeft men de Generale Staten zeecker propositie gedaen, ten eynde zy een groote somme van penningen soude furneren, vynden ende opbrengen, dienende tot betalinge vande ruyter ende voetknechten, omme alle toecomende ende aenstaende inconvenienten, disorden vuyteringe te verhueden. Ende dat men daeromme over alle provincien ende lantscappen, soude maken zeeker repartitie ende voordeylinge van seeker taxen ende quoten, diemen in gereede penningen souden mogen opbrengen, ende die gheene die heuren tax ende quoote soe haest nyet en soude connen gefurneren, souden moeten seynden ende stellen ghyselers oft ostagiers in handen vanden voors. ruyteren, tot versekerheyt ende voldoeninge vanden taxe daer op zy gestelt zyn. Ende welcken achtervolgende, men die Staten van *Brabant* geheyscht heeft de quote van 75,000 gul. om die binnen 15 dagen opte brengen oft in cas van onmogelykheyt, te seynden in handen vanden voors. ruyters, seeker ghyselers tot voldoeninge vande voors. somme. Voorts soo is byde voors. propositien versocht geweest, dat men soude affdoen de diversiteyt vanden opinien, die van wegen der leden vande Staten ende steden, bevonden waert int consent vande generale middelen, ende dat men daer om tot absolut accord soude procederen voor een geheel jair. Ende datmen daer en boven soude willen stellen seekeren impost, opten reysenden man te voete en te perde. Ende dat men oyck de voors. Staten souden willen consenteren, dat de generale middelen souden gestelt ende verbonden worden in handen vanden

coopliedden, daer op gereede penningen verschietende ende advancherende, tot heurder verseekerheyt. Op welcke voors. propositie, die Prelaten ende Edelen van *Brabant* huere opinien hebben gemaect, mair en heeft deselve egheenen voortganck gehadt, noch den steden overgesonden geweest, mits der separeringe ende affscheydinge van dien van *Arthois*, *Henegouwe*, *Ryssel*, *Doway*, *Orchies*, *Valenchienne* ende zeeker andere provincien, die hen gesepareert hadden vande generaliteyt ende hen gehouden aende pacificatie van *Gendt*. Voorts soe hebben die van *Brabant*, hen vande voors. quote van 75,000 guldens, mits der grooter vuytteringe ende geheele bederffnisse vanden lande van *Brabant*, geexcuseert gehadt, te meer, dat de Staten van *Brabant* bewesen hebben gehadt, voor dander staten ende provincien, groote ende merckelycke sommen van penningen verschoten te hebben, beloopende meer als 400,000 gul.

Op die voorstellen wordt door de Generale Staten geen besluit genomen, om dat *Artois*, *Henegouwen*, *Ryssel*, *Douaij*, *Archies*, *Valenciennes* en andere provincien, zich van de generaliteit hadden gescheiden en de pacificatie van *Gent* aangenomen.

De Staten van *Brabant* maken zwarigheid, op grond van het geleverd bewijs, dat *Brabant* voor andere provincien, reeds ruim 400,000 gul. had voorgeschoten.

Alsoo, dat de Generaele Staten daer nae vanden landen bescreven syn geweest, byden Eertshertoge Mathias, als Gouverneur ende Capiteyn Generael vanden landen, tegens den 26 dach der maent van Merte, omme te aenhooren tgene des hen aengegeven ende verthout soude wordden. Welcken achtervolgende, heeft zyne Hoocheyt opten 11en dach van Aprilli, den voors. Generale Staten mondelinge seeker vermaninge gedaen ende seeker poincten ende articulen, by gescrifte geexhibeert. Ende dair nae Elbertus Leoninus, Doctor inder rechte, heeft insgelycx seeker remonstrantien gedaen, in conformiteyt van syne Hoocheyt, inhoudende de voors. poincten.

Nadere dagvaart der Generale Staten.

Mondelinge en schriftelijke vermaning van den Aarts-Hertog Mathias, en daarna door Dr. Leonius den Staten Generaal gedaan.

Inden jersten, dat die voors. Generale Staten ende provincien, met malcanderen ende onderlinge eene goede ende nairdere unie, confederatie ende verbont soude maecken ende aengaen, ende dat de selve landen, deen den anderen, souden willen succoureren ende bystaen, met raide, lyff, goet ende gelde, om den gemeynen vyant vuyt dese landen te weeren ende verdryven ende dat met verbindtenissen van te accepteren ende aen te verden | ende gelyckelyck te executeren, de generale middelen over lange geproponeert. Ten tweeden, dat men soude advyseren om eenen religions vrede, tusschen de provincien ende lantscappen te maeckene, billich ende redelyck wesende.

Voorstel tot het sluiten van een verbond of nadere unie, waarbij de verschillende landen zich zouden verbinden, om zich onderling met lijf goed en geld tegen den algemeenen vijand bij te staan en hem uit het land te verdrijven, onder verband, om gezamentlijk aan te nemen en goed te keuren, de reeds voorlang voorgestelde algemeene middelen.

Dat men middelen zou beramen, tot het sluiten van een billijken en redelijken godsdienstvrede tusschen de verschillende provincien en landschappen.

Ende dat voorts eenen veltleger opgericht soude worden van volck van oirloge, soe te voete als te perde, ende dat voor alle, middelen gesocht worden om dien van *Maestricht* te secoureren ende ontsetten, hebbende tot dyen eynde zyne Hoocheyt versocht, het consent van eenen 100en penninck, inder vuegen gelyck die inden jaeren 1577 is gecollecteert ende betaelt geweest.

Dat een leger te velde zou worden gebragt, bestaande uit ruiterij en voetvolk en dat overal middelen zouden gezocht worden, om de Stad *Maastricht* te hulp te komen en te ontzetten; waartoe een 100e penning gevraagd werd, zoo als die in 1577 werd geheven.

Die Prelaten ende Edelen van *Brabant*, opte voors poincten ende articulen gedelibereert hebbende, hebben opten lesten April heure opinie gemaect.

Opinie der Prelaten en Edelen van *Brabant*.

Inden jersten geconsenteert inde continuatie vande generale middelen van imposten opte coopmanscappen, vuytgaende ende incomende ende oyck inde imposten van consumptien oft slete, ende dat voor eenen geheelen jaere, mit welcken consent die van *Antwerpen* hen hebben conform gemaect.

Zij stemmen voor de generale middelen en de opbrengst van den 100sten penning.

Hebbende voorts de Prelaten ende Edelen geaccordeert inden geheyschten

100[en] penninck, wair mede die van *Antwerpen* hen oyck hebben gevuecht.

Staat van het volk van oorlog en bedrag der maandelijksche soldij, door Z. H. den Staten Generaal overgelegd.

Hebbende oyck syne Hoocheyt den voors. Gedeputeerden vande Generale Staten aengedient, den staet van het volck van oirloge, soe te voete als te perde, om te weetene hoe vele dat de tractementen ende gagien oft soldyen vanden selven, alle maenden zyn bedragende.

Ontwerp voor den vrede, door den Hertog van Terra Nova en de Keurvorsten aan de Staten Generaal ingezonden, om daarop het advies der Staten te hebben.

Ende nae veele ende verscheyde vergaderingen, communicatien, soe hebben de voors. Hertoge de Nova Terra ende de voors. Kuervorsten, aende Generale Staten gesonden seecker poincten ende articulen, op stuck vanden peyse, ten eynde de selve Staten hen advys ende opinien dair op souden maken, ende haere resolutie overseynde ende scicken.

Resolutie op dit punt genomen, aan commissarissen uit de Generale Staten, met den Heer van Melroij naar *Keulen* gezonden.

Hebbende eyntelyck ende finaelyck opte poincten ende articulen vanden peyse, heure absolute resolutie, advys ende opinie, opten 26 dach van Novembri overgesonden metten Heeren van Melroy, aen de commissarissen vande Generaele Staten, te *Cuelen* vergadert.

Die resolutie is genomen, overeenkomstig het gevoelen der Edelen van *Brabant*, reeds te voren bekend geworden.

Ende is de selve resolutie, in effecte accorderende metter opinien der Edelen van *Brabant*, opt stuck vanden vreede handel gemaect ende den drie leden deser Stadt overlange aengedient.

Instructie, waarnaar de commissarissen der Generale Staten te *Keulen* zich moesten gedragen, den Heer van Melroij medegegeven.

Hebbende de voors. Heere van Melroy, medegenomen seeker instructie, wair nae de commissarissen vande Generale Staten tot *Cuelen*, hen souden hebben te reguleren int tracteren ende handelen vanden peyse.

Brieven van de Generale Staten aan de Keurvorsten en aan de commissarissen van den Keizer.

Hebbende daerenbove de voors. Heere van Melroy' mede genomen brieven vande Generale Staten, geexpedieert aende Kuervorsten ende andere commissarissen vande Key. Mat. vande saecke vanden peyse te voirderen ende dexcusatien vande Generale Staten.

Aankomst van den Heer van Melroij te *Keulen*.

Ende is de voors. Heer van Melroy, binnen der Stadt van *Cuelen* gecomen den lesten dach der voors. maent van Novembri, blyckende byden brieven byde commissarissen der Generale Staten, tot *Cuelen* vergadert, gescreven aende selve Staten, den 3[en] December.

De Staten Generaal te *Antwerpen* vergaderd, om des te beter kennis te dragen van den loop der onderhandelingen over den vrede te *Keulen*, zenden medegedeputeerden uit hun midden met instructien derwaarts.

Ende, om dat de Generale Staten tot *Antwerpen* vergadert, te beter souden mogen wesen geinformeert, betreffende tstuck vanden peyse, soe hebben de commissarissen der Generale Staten te *Cuelen* zynde, zeeker mede gedeputeerden aff geverdicht, met seeker instructie hen mede gegeven, vanden date vanden 4[en] December 1579, om de selven den Generale Staten te communiceren, met oyck zeecker verbael, nopende het stuck vanden peyse.

Keurvorsten en commissarissen, tot het handelen over den vrede te *Keulen* vergaderd, op reces gescheiden, worden op nieuw door den Keizer bijeen geroepen om die onderhandelingen te vervolgen.
De Keizer geeft daarvan kennis aan commissarissen uit de Generale Staten.

Voorts is waerachtich, dat naedyen de Kuervorsten ende andere commissarissen vande Key Ma. zyn geweest ende hen reces ende affscheyt genomen hadden, verscheyden brieven byde Key. Ma. gesonden syn geweest, jerst aende Generale Staten tot *Cueleu* vergadert, mentie maeckende vande continuatie vanden peyse, ende dat daeromme de selve commissarissen, van *Cuelen* nyet en soude vertrecken, aengesien dat de Key. Ma., de voors. Kuervorsten ende ander co mmissarissen wederom hadde doen bescryven, om het tractaet vanden peyse.

Brieven van den Keizer, aan den Aarts-

Hebbende oyck de Key. Ma. aenden Ertshertoge Mathyas ende den Ge-

nerale Staten brieven gescreven, als dat zyne Ma. qualyck te vreden was van het reces ende affscheyt vande voors. Kuervorsten ende anderen, ende dat Z. Ma. anderwerff hadde brieven gesonden, aende voors. Kuervorsten ende den Hertoge van Nova Terra, om hen te laten vynden, binnen der Stadt van *Cuelen*.

Hertog Mathias en aan de Generale Staten, zijne ontevredenheid te kennen gevende over die scheiding op reces, en kennisgeving van de nadere oproeping.

De commissarissen der Generale Staten tot *Cuelen* vergadert, hebben insgelycx brieven affgeverdicht aenden Hertoge van Nova Terra, vanden date den 15en December voors., als Commissaris vande Co. Ma. van Spaengien, tot *Bonne* wesende, in effecte inhoudende de voors. brieven, dat de selve commissarissen hebben ontfangen de absolute ende cathagorycke resolutie ende opinie vande voors. Generale Staten opte poincten ende articulen vanden peyse, mede te kennen gevende, deshalve bereet te syne, te handelen ende besoingeren met synder Excellentie.

Commissarissen uit de Generale Staten te *Keulen*, geven aan den Hertog van Terra Nova, 's Konings Commissaris te *Bonn* zijnde, te kennen, dat zij van de Staten Generaal absolute en cathegorique resolutie en opinie, op de voorgestelde punten en artikelen tot den vrede hadden ontvangen, met verdere kennisgeving, dat zij derhalve bereid waren te handelen.

Waerop deselve Excellentie onder ander hadde geantwoort, met syne brieven vanden 5en December voors., quod electores cœterique commissarii conventui finem imposuerunt et recesserunt ende dat hy in henlieden absentien ende affwesen, nyet en soude kunnen gebesoigneren opt stuck vanden peyse, mede te kennen gevende, dat aleest zoe, dat de voors. Kuervorsten ende ander commissarissen vande Key. Ma. vertrocken syn mogen, nochtans de voors. Generale Staten, handelen tracteren met syne Ma. oft zynen Gouverneur Generael den Prince van *Parma*, mede scryvende de voors. Hertoge de Nova Terra, dat mits het vertreck ende reces vande voors. Kuervorsten ende commissarissen vande Key. Ma. zyne commissie soude wesen gexpireert, als wesende tegenwoordelyck alleenlyck persona privata, te weeten Carolus van Arragonia, ende dat hy daer omme nyet en soude cunnen gebesoingeren, als wesende byden Kuervorsten, alle saecken nopende tstuck vanden peyse, gestelt in handen vande Key. Ma.

De Hertog de Terra Nova, antwoordt aan commissarissen te *Keulen*, dat vermits het vertrek op reces, en omdat door de keurvorsten de zaken nopens den vrede in handen des Keizers waren gesteld, hij zijn last als geeindigd beschouwde en de Staten Generaal onmiddelijk met den Koning of zijn Gouverneur Generaal den Hertog van *Parma*, konden handelen.

Item duerende dese dachvairt, heeft die voors. mr. Roeloff, vele ende diversche saecken deser Stadt, den gemeynen bourgeren ende ingesetenen concernerende, gevoirdert gehadt te weeten: Nae lange vervolgh, soe is inden secreten rade onss Heeren des Coninex, vonnisse, diffinityff geweesen tegens Lanslot Parasys, Commissaris vande monsteringe, by welcken vonnisse, de selve is gecondempneert geweest inde somme van 2800 gul. ende inde costen vanden processe. Mair alsoo de selve Lanslot inden dienst is van syne Hoocheyt, heeft daeromme scorssinge vander executie vercregen, inder vuegen, dat men tvoors. vonnisse nyet en conste ter executien gestellen, nyet tegenstaende de voors. Roeloff, den Staten van *Brabant* soe mondelinge als by requeste, te kennen hadde gegeven, dat de schorssinge ende surceantie affgedaen souden worden, wesende tegens de previlegien vanden lande, hebbende ten lesten, de voors. Lanslot aen syne Hoocheyt versocht, dat de voors. somme in confiscatie soude gevallen syn, overmits de Stadt soude zyn affgeweken vander obedientie ende onderdanicheyt van syne Hoochheyt, wair deur de selve Lanslot wederom vercregen heeft scorssinge vande voors. executie.

Eindvonnis tegen Lanselot Parasijs, Commissaris van de monsteringen, waarbij hij wordt veroordeeld tot betaling eener som van 2800 gul.

Hij vroeg en verkrijgt schorsing van uitvoering, omdat hij in dienst van Zijne Hoogheid was.

Protest der Regering van *'s Hertogenbosch*, als zijnde die schorsing tegen de privilegien.

Nadere aanvraag om schorsing, toegestaan op grond dat die vordering moet verbeurd verklaard worden, omdat *'s Hertogenbosch* is afgeweken van de gehoorzaamheid en onderdanigheid aan Z. Hoogheid.

1579.

De President Schepen van *'s Hertogenbosch*, Dirk Aertssen, ligt tegen den wil der Regering van *'s Hertogenbosch*, eene obligatie van de Generale Staten, groot 133,306 ponden artois, die de Stad ten achteren was van het Hoogduitsch garnizoen.

De Pensionaris Loekemans verkrijgt eene nieuwe obligatie voor dat bedrag, en doet die ter Kamer van de beden registreren.

Item, alsoo de Generalen Staten in de maent van November Anno 1579, den drie leden deser Stadt verleent hadden zeecker obligatie, vander somme van 133,306 ponden arthois, die de hoochduytsche soldaten binnen deser Stadt in garnisoen gelegen hebbende, by afrekening, der selver Stadt ende bourgeren zyn ten afteren, welcke obligatie Dierick Artssen, als President, tegens danck vanden drie leden gelicht heeft gehadt, heeft die voors. m[r]. Roeloff, wederomme een nyeuwe obligatie vercregen vande voors. Generale Staten ende is dese inde camere vande beede geregistreert geweest ende daer nae gesonden aenden tresorier vander Beken.

De Generale Staten, de Heeren van de Kamer der beden en de Tresorier van der Beken, geven aan den Pensionaris Loekemans akten van de verklaring in de vergadering der Staten gedaan, houdende dat Dirk Aertssen tegen dank en wil van de regering der Stad *'s Hertogenbosch* en zonder daartoe commissie te hebben, de eerste obligatie had geligt.

Voorts soe hebben de Generale Staten, de heeren vander camere vanden beeden ende den Tresorier vander Beken, respectivelyck den voors. Pensionaris acte ende certificatie verleent, vande vercleringe byden selven, gedaen inde vergaderinge vande Generale Staten, als dat de voors. Dierick Artssen, de voors. obligatie, sonder commissie ende tegens danck ende wille vanden voors. drie leden heeft gelicht gehadt, blyckende byder acten dair aff zynde.

De Pensionaris Loekemans verkrijgt het geheel herstel der vrijheid op de tollen van *Brabant*, voor de burgers van *'s Hertogenbosch*.

Voorts alsoe de voors. m[r]. Roeloff, bevonden heeft, dat het interinement, verificatie ende registreringe vande oipenen brieven van Heeren des Coninex, belangende den vrydom vande tollen inden landen van *Brabant*, in Januario 1577 by ettelyke commissarissen deser Stadt, nyet conformelycken vanden selven brieven, maar met seeker restrictie ende limitatie gedaen hadde geweest ende geregistreerd, als dat de bourgers deser Stadt, souden moeten hebben geweest jair ende dach poorters ende dat zy voorts de voors. vryheyt ende exemptie vanden tollen soude genyeten ende gebruycken, inden landen van *Brabant*, als inden vuegen ende manieren, gelyck sy de selve vryheyt gewoonlyck syn geweest te gebruycken, allet contrarie de previlegien deser Stadt; daer en boven soo is tvoors. interinement expresselycken contrarie ende tegens de ampliatie by onsen Heeren den Conninck gedaen inden jaer 1563 den 14[en] Juny ende wederom vernyeuwt den 2[en] October anno 1576, waer mede den bourgeren ende ingesetenen deser Stadt, wyder ende breeder gepermitteert ende toegelaten wordt, den vrydom vande tollen in *Brabant* ende oyck in andere landen te gebruycken ende genyeten, dan zy oyt te voirens gedaen hebben gehad.

Alsoe dat de voors. Luekemans, het voors. interinement, verificatie ende registreringe vande voors. oipenen brieven heeft doen veranderen, redresseren ende reformeren ende op eenen anderen voet doen stellen.

Verzoek om ontlasting van de meijerij van *'s Hertogenbosch*, van de ruiters en het voetvolk.

Heeft oyck aen syn Excellentie gesolliciteert, dat de meyery vanden *Bosscke* soude ontlast worden vande ruyteren ende knechten, hoe wel desen aengaende zeeker repartitie ende deylinge gemaect was vande plaetssen ende quartieren, daer sy gelecht souden worden.

Brief van den Ambassadeur des Keizers aan de Generale Staten, houdende dat hij antwoord zou brengen van den Prins van *Parma*, omtrent zijne handelingen over den vrede.

Inde maent van Januario; soe heeft den Grave van Swartzenborch, Ambassadeur vande Key. Ma., brieven gesonden aende Generaele Staten, als dat hy mede soude brengen antwoort vanden Prince van *Parma*, van syne besoinge opt stuck vanden peyse.

Heeft die voors. m[r]. Roeloff vervolght, om commissarissen vuyten rade van Brabant te hebben, om informatie genomen te worden, opte alteratien ende misverstande, geresen ende opgestaen den jersten July 1579; is die commissie dyen aengaende geexpedieert opten Raitsheer Bruegel ende Graesbeke.

De Raadsheeren van Bruegel en van Gaesbeke naar *'s Hertogenbosch* gezonden, om onderzoek te doen aangaande het oproer aldaar, op 1° Julij 1579 voorgevallen.

Heeft oyck mede gesolliciteert om het huys tot *Hedel* te versien van eenen Capteyn ende oyck aen zyne Hoocheyt ende Generale Staten, om tractement voor den Heer van Locre te hebben, ende oyck voor zyn hellebardiers, ten eynde dese Stadt dair aff soude wordden ontlast.

Verzoek om het huis te *Hedel* te voorzien van een goed Kapitein en dat den Heer van Lokeren en zijne Helbardiers traktement zou worden gegeven, ten einde de Stad daarvan zou ontlast worden.

Heeft oyck vervolgh gedaen aen syne Hoocheyt, voor Guilliam de Keyser ende Willem Wels, bourgers deser Stadt, aengaende syne lyne laken tot *Haerlem* gearresteert, tegens de previlegien ende rechten vanden lande, alsoo dat de voors. m[r]. Roeloff, inde voors. saecken heeft gevaceert totten 2[en] February 1580, maeckende 415 dagen, sdaichs 36 st. vz. 747 gul.

Linnen, laken van Willem de Keijzer en Willem Wels, burgers van *'s Hertogenbosch*, te *Haarlem*, tegen het regt en de privilegien in beslag genomen.

Item reysende vanden *Bossche* nae *Antwerpen* opte dachvairt, heeft zynen wech moeten nemen over *Hollant* ende mits den contrarie wint, onder wege geweest den tyt van seven dagen ende in vrachte, veergelt ende ander oncoste metten boode, tsamen betaelt 5 gul. 12 st.

De Pensionaris ter Statenvergadering reizende, moet zijne reis te scheep over *Holland* nemen.

Item voor brieven by zyne Hoocheyt, soe aenden Heer van *Boxtel*, als Gouverneur deser Stadt, als den drie leden der selver ende den capiteynen gescreven, ten eynde zy wel toesien ende goede wachten houden souden, tzamen 34 st.

Brief van Zijne Hoogheid aan den Heer van *Boxtel*, Gouverneur, de drie leden en de Kapiteinen van *'sHertogenbosch*, om wel toe te zien en goede wacht te houden.

Item voor zeeker brieven by syne Hoocheyt gescreven ende gesonden aenden Heere van Lokeren, dat hy synen Heer vader, binnen deser Stadt allen adres ende assistentie soude doen, 15 st.

Brief van Z. H. aan den Heer van Lokeren, dat hij zijnen Heer vader, den Heer van *Boxtel*, alle hulp en bijstand binnen *'sHertogenbosch* zou verleenen.

Item aengaende zeeker brieven by zyne Hoocheyt gescreven aen deser Stadt, ten eynde de selve metten Heer van Lokre goede correspondentie souden houden, 12 st.

Brief van Z. H., strekkende om zich met den Heer van Lokeren wel te verstaan.

Item aentreffende zeeckere brieven, soo by syne Hoocheyt als zyne Excel. gescreven, aengaende de presentatie vanden penningen, byden drie leden deser Stadt gedaen, tot secours ende bystant van *Maestricht*.

Idem van Z. H. en Z. Ex. over het verleenen van onderstand in geld, tot hulp en bijstand van *Maastricht*.

Item nopende zeeckere acte, opten Heer van Emmerseel geexpedieert, belangende het gouvernement deser Stadt, mitsgaders voor seeckere expeditie ende depeche van brieven, by zyne Hoocheyt tegens de vrybuyters, met Adriaen de poste nae den *Bossche* gesonden.

Akte op den Heer van Emmerzeel, geexpedieerd belangende het Gouvernement dezer Stad, en brief tegen de vrijbuiters.

Item alsoe Hans van Bree, gereyst was, ter ordinnantie vanden drie leden, nae *Antwerpen*, omme te beletten dat den Grave vanden Berch, het beweynd vanden huyse van *Hedel* nyet geheel soude hebben.

Verzet tegen den Graaf van den Berg over het bewind van het huis te *Hedel*.

Kapittel 8.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Met wijnen werden vereerd de volgende voorname personen:

Vereeringen van wijnen en gelagen.

De Edele Hendrik van Brunswijck.

De Graaf van Hohenlo.

De Commissarissen gekomen van *Breda*.
De Abt van St. Geertruide.
De Prins van Syney (Chinay).
De Graaf van Holtekerck.
De Commissaris Gabriel de Sallazar.
De Heer van IJsselsteijn.
De Heer van Duffel.
Doctor Roberto Leonio.
De Commissaris Asseliers.
De Hertog van Aarschot.
De Abt van Marolles.
De Heer van Medekercke.
De Heer van Grobbendonck.
De Kolonellen gekomen uit *Breda*.
De Heer van Croecx.

Item 12 Mert, gesconcken den Heer van Werdenborch, Coronel, van Joncheer Anthonis van Brecht, Gouverneur van *Gertruyenberg*, een bancket, beloopende 7 gul. 10 st.

Soldaten met list uit *Maastricht* gekomen.

Idem 14 April, gesconcken drie soldaten die vuyt *Maestricht* met grooter listicheyt gecomen waeren 6 gl. 6 st.

Commissie, door zijne Hoogheid gezonden, om de burgerij wederom tot rust en eendragt te brengen.

Item 21 July, gesconcken die commissarissen, die vander Hoocheyt binnen der Stadt gesonden waeren, om den bourgeren wederom in stilte ende tot eendracht te brengen, te weeten den Doctoir Leoninus, den Heere van Oirschot ende den Amptman van *Antwerpen*, van der Linden, elck 8 der Stadt stopen wyns.

Jan de Hornes, Vrij-Baanderheer van *Boxtel*, Gouverneur der Stad.

Gesconcken Heeren Jan de Hornes, vry baenre Heer tot *Boxtel*, Gouverneur deser Stadt, een aem wyns.

De Heer van Lokeren, zoon des Heeren van Boxtel, Gouverneur, namens zijn vader.

Item gesconcken de Heer Locre, soone van myn Heer van *Boxtel* voors. gecomen synde inde plaetse van synen Heer vader, om te gouverneren, een aem wyns.

Lokeren werd door de Regering achtereenvolgende nog met wijn vereerd, als den . . . . met 12 der Stads stoopen, den 15 Junij, 15 Julij en den 30 April telkens met een aam.

Kapittel 13.

Uitgaven aan hout en planken, zaagloon enz., tot bouwinge ende reparatie deser Stadt.

In dit kapittel komt onder anderen ook voor.

Planken tot herstel van de wachthuizen.

Inden jersten 4a Octobris, Jacop Willemsse met syn anderen, gesneden 7½ hondert voet plancken, te verbesingen totte wachthuysen.

Volgen nog andere posten te dezer zake.

Herstellingen aan affuiten voor het geschut.

Item Peeter Diericxs, gemaect voor de Stadt vier raderen, om gescut op te leggen, van stuck betaelt 2 gul., noch een cleyn rat tot een cleyn stucxken,

dair voor betaelt 30 st., noch vyff assen gesteken in andere raderen, stuck 15 st., noch aen peck 19 st. om die raderen daer mede te pecken, noch den busmeester $2^1/_2$ dach geholpen aende groote stucken, sdaichs 6 st.

Item betaelt Jannen Scalcken, van tgene hy voor den busmeester, tot behoeff vanden gescut gemaect heeft, te weeten 13 lepels ende wissers ende aensetters, tstuck 8 st., noch eenen lepel tot het *Stuergewout*, metten aensetter ende den wisser wat vermaect, tsamen betaelt 16 st. noch 8 proppen om int gescut te steken 2 ort. st.

Lepels, wissers en aanzetters voor het geschut. Lepel, wisser en aanzetter voor het Stuerghewalt.

Kapittel 14.

Uitgaven aan timmerwerk.

Item 27 December, Jan Janssen, Jan Peeters ende Gerit Ariaens, elck 5 dagen gewrocht opt bolwerck aende poort, ende beneden die casematten met plancken beschoyt.

Herstellingen aan de vestingwerken, poorten, schothekels, vestingtorens, casematten, bruggen enz.

Item 3a January, Jan Janssen q. s. elck 5 dagen de leyne after de *Baselers* affgebroken ende die casematten opt bolwerck beschoten.

Item 10 January, Marten van Stiphout in vier weken 5 dagen, Otto in vier weken 21 dagen, gewrocht aen bescutsel vande casematten ende inden thuyn.

Item 14 February, Jan Janssen, Jan Peeters ende Ariaen Gerits, elck 6 dagen, Jan Jacops 5 dagen gewrocht aende Vuchterpoort aende scorthekele.

Item 28 Mert, Jan Janssen, Jan Peeters, Jan Jacobs ende Ariaen Gerits, elck 5 dagen gewrocht aende hooch ende lege vonder by *Vlymen* ende voorts aende Vuchterpoort.

Item 4a April, Jan Janssen, Jan Peeters, Ariaen Gerits, elck 6 dagen gewrocht opte *Uteren* (*Deuteren*) aende brugge aldair.

Item 25 April, nae Paesschen, Jan Janssen q. s., gewrocht aende hoochbrug opt *Uteren* ende aende brugge opte *Baseldonck*.

Item 9 Mey, Jan Janssen, Jan Jacops ende Ariaen Gerits, elck $6^1/_2$ dach metten sondach, den toren opten papenhuls ontdect ende de brugge wederom affgebroken aen de hinthamerpoort, die aldair geleet was, sdaichs als voor, noch gegeven den voors. arbeyders 20 st. om datse te nerstiger daer aen arbeyden souden.

Item 6a Juny, Jan Janssen q. s. elck 6 dagen gewrocht aende Stadt ende palen aenden boom ingeheyt, elck sdaichs als voor, Jan voors. noch geweest tot *Gestel*, om die brugge te leggen die de huysluyden affgeworpen hadden, om de soldaten dair over te passeren.

De brug te *St. Michiels-Gestel*, door de huislieden aldaar, afgebroken, hersteld.

Item 27 Juny, Jan Janssen ende Jan Peeters, elck 5 dagen gewrocht tot *Engelen* ende inden houtthuyn, sdaichs als voor, noch verleet tot *Engelen* inde drie dagen, soe aen broot ende bier, voor de arbeyders die dat volck overvuerden 20 st.

Werken te *Engelen* en aan den nieuwen houttuin.

1579.

Werken aan de sluis bij den Boom, schipbrug over de Dieze te *Engelen*, voor de passage der Schotten.

Item 4^a July, Jan Janssen ende Jan Peeters, tsamen 18 dagen metten nachten, gewrocht aende sluys buyten den boom, ende thout vuyten houthuyn binnen Sint Janspoort int huys van Yselsteyn gevuert, noch tot *Engelen* de punten geleeght, om de Scotten daer over te passeren.

De Stads houttuin aan St. Janspoort afgebroken en den nieuwen houttuin achter de mandenmakers, gemaakt.

Item Lauryns van Stiphout, 6 dagen gewrocht aan St. Janspoort, om den thuyn helpen aff te breken, sdaichs 7 st.

Item 8 Augusti, Marten van Stiphout ende Otto synen soon, elck 6 dagen gewrocht achter de mandemakers, aenden nyeuwen thuyn, elck sdaichs als voor.

Item 14 Augusti, Jan Janssen, Jan Peeters, elck 4 dagen gewrocht aenden nyeuwen thyn, noch elck eenen dach gewrocht, om het gericht opte merct te stellen, noch een vaen biers den arbeyders gegeven, die henluyden hebben helpen richten.

Verschillende herstellingen aan de vestingwerken.

In dit kapittel worden wijders nog verschillende betalingen gevonden voor herstellingen aan wachthuizen, schilderhuizen, poorten, bruggen, slagbruggen enz.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande yserwerk.

Kastjes of doozen met ijzer beslagen, aan de poorten te hangen om des nachts brieven te verzenden en te ontvangen.

Item Gerit van Weert, slootmaker, van dat hy die kastkens oft dosen, met yser banden beslagen heeft, die gehangen syn aender Stadt poorten, om die brieven daer mede by nachte vuyt ende in te laten, dair aff betaelt 27 st.

Sluitwerk voor de nieuwe vertrek kamer, op last van den President Schepen Dirk Aertssen gemaakt.

Item 27 December, Gerit van Weerdt, betaelt van zeeker sloten, gehengen, yserenwerck, sloten ende diergelycke, die hy gemaect heeft opde nyeuwe vertreck camer, by Dierick Artssen aldair doen maken, beloopende nae vuytwysen syn memorie dair van overgegeven, 23 gul. 5 st.

Kastje in de raadkamer met zes sloten voorzien, tot berging der sleutels van Stads poorten.

Item Gerit Jan Willemssen, slootmaker, van een kastgen, dat hy gesloot heeft inde raetcamer, met twee deuren, 6 slooten ende 6 sleutelen, dair die sleutelen vander poorten in geloten worden, daer van betaelt 4 gul. 5 st.

Herstelling aan het *Stuerghewalt*.

Item Peeter, die smit opt hinthamereyndt, van zeeker nagelen, banden, crammen, die hy gelevert ende gemaect heeft, zoo aen stuergewout als aen andere stucken, beloopende nae vuytwysen synder specificatien, 3 gul. 17 st.

Sleutels en kettingen tot sluiting der hinthamerpoort en den paustoren.
Ringen voor bassen in den schrijnwerkers toren.

Item Peeter Janssen, van dat hy acht nyeuw sluetels ende acht kettingen gemaect heeft, aende hinthamerpoort ende opten paustoren, noch opten scrynwerckers toren ringen gemaect om bassen in te leggen, wegende tsamen 87 pont.

Kapittel 20.

Uitgaven aan allerhande zaken.

Behalve de gewone steeds daarop gebragte posten, worden daarin onder meer anderen de volgende gevonden:

Zes vaandelen duitsche knechten te *Vught*

Item 7 October syn tot *Vucht* gecomen 6 vendelen duytsche knechten,

die welcke versochten dat sy deur de Stadt souden mogen passeren, dwelck byder Stadt hen nyet gegunnen en wordde is, alsoe byden drie leden gesloten, datmen henluyden buyten deser Stadt zeeckere victulatie bestellen soude, alsoo gecoft etc.

aangekomen, geweigerd om door de Stad te trekken, hen van levensmiddelen voorzien.

Item betaelt Wouter Bouwens, naevolgende het accoordt byden drie leden daer van gemaect, aengaende de huyshuere van myn Heer van *Boxtel*, Gouverneur binnen deser Stadt, te weeten ter maent hem dair van toegevuecht 20 gul., alsoo betaelt vanden 11[en] October anno 1578 totten 25 July 1579 etc.

De Heer van *Boxtel*, Gouverneur der Stad, voor rekening der Stad gehuisvest.

Item Henrick Donck, ter ordinantie vande heeren Scepenen gecopieert zeeckere missyve, wair inne gecomprehendeert waeren alle die aenslagen ende feyten, die de consistorianten met hennen aanhanck te werck meynden te stellen, met noch andere requesten enz.

Missive, inhoudende alle de feiten en aanslagen door de Consistorianten (de Hervormingsgezinden binnen de Stad) beraamd.

Item 17 October, deur beveel vanden drie leden, Diercken Artss gegeven, om te employeren aen getrouwe gesellen, ten eynde datmen dair mede soude stercken het huys tot *Hedel*, sonder de selve vuyt die scutteryen te nemen, 25 gul.

De Stad geeft den President Dirk Aertsen 25 gul., tot versterking van het huis te *Hedel*.

Item 9 November, betaelt 7 trommeslegers, van dat sy omgeslagen hebben, dat eenyegelyck soude compareren, om den eedt te doen opten *religions vrede*, die den selven nyet hadden gedaen.

Oproeping der burgers, die den eed op de *religions vrede* niet hadden gedaan, om dien eed alnog te komen doen.

Item 14 November, betaelt 6 trommen slegers, die, ter ordinantie van den Gouverneur omme sloegen, dat eenyegelycke op syn wachte soude blyven.

Bevel dat een ieder op zijne wacht moest blijven.

Item Arnt Jonckers, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gecopieert seven copien vande *revocatie* van Henrick Bloyman (Heer van *Helvoirt*), byde patriotten over gegeven, elcke copie groot 3 bladeren.

Revocatie der patriotten tegen m[r] Hendrik Bloijman, Heer van *Helvoirt*.

Item Jan Willemssen, van dat hy omgeslagen heeft, dat alle vreemdelingen vuyter Stadt vertrecken soude.

Bevel dat al de vreemdelingen de Stad moesten verlaten.

Item Gerit Willemssen, trommesleger, van dat hy ommegeslagen heeft, datmen de ruyters hair geweer weder geven souden, dat zy haer affgenomen hadden.

Bevel om de ruiters het geweer terug te geven dat hen afgenomen was.

Item 3[a] December, gegeven Berenden, aenden boom met syn anderen, van dat zy het volck van Capiteyn Bonteman over geset hebben metten pleyten, van *Orten* tot aenden boom.

Het volk van Kapitein Bonteman, met schuiten overgebragt van *Orthen* naar den Boom.

Item, alsoe de capiteynen deser Stadt hadden gecoft van Jannen vander Hert, zeeckere quantiteyt van buspoeder, wair op sy den selven hadden betaelt 300 carolus gul. ende voor de reste, bedragende 473 gul. 13$^1/_2$ st., wair aff hem gegeven is eene obligatie. Ende want Nicolaes Kuysten voorde voors. obligatie was gearresteert, ende dat hy tot *Antwerpen*, opten 28 October 1578, aen Jannen die Moor, coopman van pappier, als helder vande voors. obligatie, hadde moeten betalen hondert dartich Hollandsche daelders, stuck tot 34 st, maickende met noch 20 st. in payemente dair by gevuecht, tsamen twee hondert ende 22 gul. ende dat noch boven dien, de selve Kuysten, als een vanden capiteynen,

Aankoop van buskruid en moeijelijkheden omtrent de geheele betaling.

int furneren vande voors. 300 gul. hadde gecontribueert 30 gul., dat oyck de selve Kuysten, ter oirsaecke vande voors. schult, was binnen *Antwerpen* gebleven 12 dagen, hebbende aldair verteert 15 gul., gelyck de selve Kuysten tselve nairder in syn requeste hadde den drie leden deser Stadt geremonstreert. Soe syn die Rentmeesteren deser Stadt, vuyt crachte vande apostille vanden selven drie leden, metten voors. Kuysten verleecken, dat hy sal ontfangen vande voors. 222 gul. noch vande voors. 30 gul. 9 st. ende vande 15 gul. by hem verteert, met noch 18 st. verteert int liquideren, de somme van 268 gul. 7 st.

Wachters tegen de ondernemingen van den vijand, omtrent *Heusden*, *Wijck* en *Engelen*.

Item Dominicus Diericxssen, van eenen geheelen nacht, die hy wachte gehouden heeft omtrent *Huesden*, ende noch, dat hy geweest is tot *Wyck* by *Gorcum*.

Item Cornelis Janssen, van dat hy tot twee reysen wacht gehouden heeft tot *Engelen* inden nacht, noch eenen nacht by *Huesden*.

Item Dominicus voors., van dat hy drie dagen ende twee nachten in dienste deser Stadt is geweest omtrent *Huesden*, ter ordinantie vanden heeren Scepenen.

Een tafereel voor den Luitenant Hans van Lambach hangende in St. Janskerk geschilderd, door Dierick de maalder en mr. Evert de schilder.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt Diercken den maelder (schilder) ende mr. Evert, schildere, tgene sy ten afteren waeren gebleven aenden swagere van Hans van Limbach, Luytenant van vier vendelen binnen deser Stadt, aengaende het taeffereel by henliedens gemaeckt ende gestoffeert, hangende in St. Jans kercke, beloopende 33 gul. 12 st.

De Ingenieur Hendrik Baecx, wordt voor zijne dienst aan de nieuwe Stads bolwerken voldaan.

Item ter ordinantie vanden drie leden, volgens dappostille van synder requeste, vuytgeryct Henricken Baecx, naevolgende den accorde byden commissarissen dair toe geordineert, zyn veraccordert voor synen dienst ende vacatien, by hem int maecken vanden bolwercken gedaen, ende dat op verscheyde reysen, de somme van 152 gul. ende voorde reste hem eene rente gevest van 7 gul. te losse met 100 gul., blyckende hiervoor inden ontfanck ende in het accorderen byden commissarissen, verteert 4 gul. 5½ st. etc.

Nicolaas Borchgreeff, glaesmaeker (glasschilder), vervaardigt een glas, dat Schepenen van *'s Hertogenbosch*, ter eere dier Stad voor het raadhuis te *Heusden* schonken.

Item 29 January, betaelt Nicolaes Borchgreeff, glaesmakere tot *Huesden*, ter ordinantie vande heeren Scepenen, van een gelas dat de selve heeren Scepenen, ter eere deser Stadt, opt Raithuys tot *Huesden* hadden gesconcken, beloopt 5 gul.

Commissie tusschen gedelegeerden der Stad en commissarissen van den Graaf van den Berg, Heer van *Hedel*, alhier vergaderd.

Item alsoe byden drie leden geordineert was, dat den mr. inden heyligen Geest, met meer andere Heeren ende den Griffier Scellens, mette commissarissen byden Grave van *Hedel* alhier gesonden, metten anderen souden communiceren, aengaende den huyse van *Hedel*, syn alsoo dyen aengaende vergadert in die heyligen Geest, om een yegelycke syn meyninge ende intentie aldair te ontdecken, om alsdan naeder daer op te delibereren. Syn alsoe tsavonts byden anderen gebleven, ende laten halen enz.

De Stad betaalt de huur en de schaden, voor het door den Gouverneur, den Heer van Lokeren, voor zijne tafel, gebruikte tinwerk.

Item prima April, naevolgende dappostille byden drie leden gegeven, op de requeste by Goyart, cangieter, uwe eerweerdigen gepresenteert, syn de Rentmeesteren, volgende tselve, metten selven geaccordeert voor het gebruick van syn tenwerck, byden Gouverneur deser Stadt, de Heer van Locre, in syn logys tot syn taeffele gebesingt, te weeten, ter weken hem toegevuecht

20 st., beloopende voor de 27 weken, geexpireert synde den 29ᵉⁿ Mert anno 1579, met noch 11 scotelen ende een soutvat, dwelck suppliant te cort quam, wegende 45 pont, tpont 3 st. 3 ort., tsamen 35 gul. 8 st. 3 ort. (1).

Item ten selven dage (8 April), ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Diercken Sanders, ter saecken van zeeckere huerperden, daer den jersten Capiteyn, die gecomen was vuyt *Maestricht*, ten tyde vanden belech, mede gereden soude hebben nae *Antwerpen*, ende alsoe deselve naderhant syns selff perden nam, alsoe by accorde den selven Diercken betaelt 4 gul.

De eerste Kapitein die uit het beleg van *Maastricht* binnen de Stad *'s Hertogenbosch* kwam, vertrekt van daar naar *Antwerpen*.

Item 29 April, volgende dappostille vanden drie leden, inne date den 23ᵉⁿ April 1579, geaccordeert met Cornelis ende Lamberden, soonen Jacop Henricxs, ter cause vanden dienste by hem gedaen int belech des huys tot *Hedel*, vande scutteryen met pleyten ende scuyten vuyt ende in te halen, 20 gul.

De Schutterijen van *'s Hertogenbosch*, belegeren het huis te *Hedel*.

Item 29 April, betaelt Goyarden Rovers, tot behoeff vander gulde van Sinte Michiel, ter cause vanden convoye, den Hertoch van Aerschot gedaen, voor 15 personen, den man 7 st., bet. 5 gul. 5 st.

Het gilde van St. Michiel, strekt tot bedekking van den Hertog van *Aarschot*.

Item betaelt Arnt Sebastiaens, met synder sessen, clercken inder cameren, van dat zy tot zesse reysen gecopieert hebben, elck drie werff, de geconcipieerde unie van *Utrecht*, elcke copie van 24 bladeren compres, noch drie werff gescreven die instruxie by Claes van der Stegen overgegeven, beloopende etc.

De geconcipieerde unie van *Utrecht*, wordt door de klerken ter schrijfkamer 18 reizen afgeschreven.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt Goessen de snyder, van dat hy int innemen vanden huyse van *Hedel*, die provande aldaer vuytgeryct heeft met Peeter van Asperen, eenen zeeckeren tyt lanck, dair van hem toegevuecht by verdinge 25 gul.

Het huis te *Hedel* ingenomen en van levensmiddelen voorzien.

Item ter ordinantie vanden drie leden, gecoft van Goyart, cangieter, het tenwerck, dwelck den Gouverneur was besingende, ende want tselve meer bedroech ter hueren, lopende deur de lanckheyt vanden tyt, dan tselve wert was, alsoo dair voor betaelt, naevolgende die specificatie vanden werck, by hem overgegeven, 55 gul. 16 st.

Tinnen keuken- en tafelwerk voor den Gouverneur, door de Stad aangekocht.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen ende den Gouverneur, Wernart Grevenrait, met twee hellebardiers, met brieven gegaen opten *Dungen*, aen Capiteyn Bonteman met syn volck, ten eynde hy sanderendaechs vertrecken soude, gelyck hy dede, ende hebben aldair verteert met noch elck 12 st., die henluyden byde Stadt gesconcken syn, tsamen 4 gul.

Bevel aan Kapitein Bonteman, om met zijn volk van den Dungen te vertrekken.

Item tsanderen daechs eenen boode gesonden nae die *Dungen*, omme te besien oft hy vertrocken was, gelyck hy dede, dairvan gesconcken 22 st

Een bode derwaarts gezonden, om te zien of hij vertrokken was.

Item alsoe zeeker commissarissen, comende vanden Hove, omme binnen *Maestricht* te geraken, by consente vanden drie leden, alhier hadde medegenomen vyff perden, ende de selve gebruyct den tyt van 8 dagen, soe syn die Rentmeesteren, deur last ende commissie vanden selven drie leden, nae vermellen der apostille dair aff zynde, metten voors. personen (de

Kommissarissen uit den Hove gezonden, om te trachten binnen *Maastricht* te geraken, te *'s Hertogenbosch* van paarden voorzien.

---

(1) De Stad koopt, zoo als uit een latere nota blijkt, het tinwerk voor 55 gul. 16 st., omdat door den tijd de huur meer zou bedragen als de aankoop.

paarden geleverd hebbende) geaccordeert opten 14en Mey 1579, dat elck pert soude hebben 10 gul., beloopende de vyff perde 50 gul.

De blaauwrokken, die den Hertog van *Aarschot* convoyeerden op zijne reis naar *Keulen*.

Item ter cause vande defroyeringe, van wege deser Stadt gedaen den blauwrokken, die den Hertoch van *Arschot* convoyeerden, om nae *Cuelen* opt tractaet vanden peys te reysen, betaelt als volgt, te weeten (volgen de herbergen, waarin de regering de *blaauwrokken* huisveste), dezen waren:

Herbergen binnen deze Stad, waarin zij gehuisvest werden.

Inden Leeuwe.
Int Swert.
Inden Cop.
Inden Steur.
Inden swarten Ruyter.
Int Greel.
Inde Clock.
Inden yseren Hoet.
Inde twee Sluetels.
Int gulde Vlies.

Betaling aan de Chirurgijns voor de genezing van twee gekwetsten, bij het beleg van het huis te *Hedel*.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt den Surgyns, die welcke Hans Peeterss van *Breda* ende Jannen Peeters, genesen hebben van haer quetsueren, die sy gehaelt hebben int beleggen vanden huyse tot *Hedel*, aldair gescoten zynde, beloopende, alsoo sy mette Surgyns waeren overcomen, ende tselve den drie leden te kennen hadden gegeven, 44 gul.

De Schutterij den jongen voetboog, geeft Schutters om den Hertog van *Aarschot* te begeleiden.

Item 32 persoonen vuyten jongen voetboech, die den Hertoch van *Arschot* comvoyeerden naede Graeff, elcken gegeven 7 st.

Jacob Kemp, Ingenieur van *Gorinchem*, ontwerper van de twee bolwerken aan de Molensteeg.

Item ter ordinantie van den drie leden, soe zyn Wynants q. s., als commissarissen, met Jacoppen Kemp, wonenende tot *Gorcum*, Ingenieur, veraccordeert van het maecken vande twee bolwercken buyten de muelenstege, wair voor hem byden commissarissen is toegevuecht, voor synen arbeyt, moeten ende inventie, die somme van 250 gul. enz.

Aanslag op de Stad *'s Hertogenbosch* door Jan Bax, kastelein van *Heusden*, van binnen door verraad gesteund, doch verijdeld.

Item 3 Juny, als de Casteleyn van *Huesden*, met synen volcke ende meer andere vendelen, smorgens vroech voorder Stadt gecomen waeren, meynende met practycken ofte met gewelt binnen der Stadt te comen, gelyck dair arbeyts van binnen genoech toe gedaen waert, alsoo dat sommige capiteynen vanden scutteryen, dien selver dach cherp regardt genomen hadden opt sluyten vander poorten, om die wel te besetten ende te bewaeren met volcke, voor haeren arbeyt syn sy gegaen tot Jans van Stryp ende aldair verteert in cost en dranck 4 gul. 9 st.

Maaltijd aan den Heer van Lokeren, de Heer van Bassigny, zijn broeder, den Heer van Emmersel en anderen.

Item 20 Juny, hebben de heeren Scepenen te gaste genoot de Heer van Locre, Gouverneur, de Heer de Bassigny, synen broeder, de Heer van Emmersel ende meer andere Heeren, en hebben alsdoen verteert enz.

Mr. Andries Hessels, vroeger Pensionaris der stad *'s Hertogenbosch*, daarna Griffier der Staten.

Item Gysbert Luekemans q. s., van dat zy gescreven hebben die copien, belangende die brieven by mr. Andreas Hessels, Griffier vander Staten, aen deser Stadt gedirigeert, bet. 38 st.

Op het schrijven

Item alsoe opten 6en Juny, deur scryven van sommige vanden consistorien,

als oyck vanden Gouverneur, hier tot *Engelen* gecomen waeren drie vendelen knechten, inden *Briel* gelegen hebbende, meynende binnen deser Stadt gecomen te hebben, dwelck by der Stadt in haeren drie leden voercomen ende verhuedt is, gesloten hebbende dat de selve tot *Engelen* souden blyven liggen, ter tyt ende wylen toe, datmen sien soude oft de vyand deser Stadt geapprocheren soude ende datmen de selve knechten dair bestellen soude zeecker victualy, alsoe gecoft (volgt het aangekochte brood, kaas, vleesch, bier enz.

van sommige der consistorianten (hervormingsgezinden)en den Gouverneur, komen 3 vaandelen knechten uit den *Briel* te *Engelen*, met voornemen om de Stad te bezetten, de drie leden houden ze echter daarbuiten en bezorgen te *Engelen* levensmiddelen.

Item 10 July, Wouter Artss, als gecommitteert zynde om met seeckere scutten vuyter scutteryen, met syn arbeyders te gaen tot *Herlen* (*Herlair*) om die sluyssen vande watermeulens vuyt te wynen ende ten *Bossche* te brengen, dair van betaelt voor arbeyts loon enz.

De sluizen van de watermolens te *Herlair* weggenomen en in de Stad gebragt, met adsistentie van Schutters.

Item 15 July, Henrick den Ingenieur, van *Utrecht*, betaelt syn kosten int comen ende wederkeren, ter ordinantie vande heeren Scepenen, beloopende 10 gul.

Hendrik Baecx Ingenieur van *Utrecht*, te *'s Hertogenbosch* ontboden, zijne reiskosten betaald.

Item betaelt aen Augustyn Pauweter, tgheene sommige vanden scutten aldair verteert hebben, geconvoyeert hebbende de vyff duysent ponden poyers, van *Bockhoven* tot binnen deser Stadt, 3 gul. 9 st.

De Schutters van *'s Hertogenbosch*, halen 5000 ponden buskruid van *Bokhoven* binnen de Stad.

Item betaelt aen handen Goyarts van Engelant, ter cause van 16 personen vanden ouden voetboege, die den Hertoch van *Arschot*, convoyeerden tot *Oss*, elcken byden drie leden geaccordeert 7 st.

ZestienSchutters van den ouden voetboog, convoyeren den Hertog van *Aarschot* naar *Oss*.

Item prima Augusti, gerestitueert Hanssen den busseschieter, alsulcke 6 st. als hy aenden cuyper verleeght hadde, vande tonnen met scerp toe te maken, die Dierck Artssen alhier gesonden hadde.

Tonnen met scherp, door Dirk Aerntsse aan de Stad *'s Hertogenbosch* gezonden.

Item betaelt Augustyn Pauweter, deur beveel vande heeren Scepenen, tgene dat die Cloveniers schuts, doen sy die willigen tot *Engelen* gehaelt hadden, aldaer verdroncken hebben, te weeten een ton biers 6 gul.

De Cloveniers halen het door de Stad gekochte willigenhout te *Engelen*.

Item 10 Augusti, is byden drie leden geaccordeert, dat die Rentmeesteren sullen betalen, tgene byde scutteryen is verteert geweest tot Augustyn Pauweter en Martens die Bruyn, doen sy van buyten wedercomen waeren, om sommige wegen te veyligen, bet. 24 gul.

De schutterijen trekken buiten de Stad, tot beveiliging der wegen.

Item 4e Sept. als den trommesleger vanden Grave van Hohelo, binnen der Stadt gecomen synde, versueckende van wege den voornoemden Grave, dat men volck binnen der Stadt innemen soude, soe heeft Herman Colen, met noch sommige soldaten, den selven trommesleger opter gaffel bewairt, tertyt de selve dairop antwoirt gecregen hadde, alsdoen aldair verteert by Herman Colen q. s. 24 st.

De Graaf van Hohenlo verzoekt de Stad om Statenvolk in bezetting te nemen.

Item 16 September, als de heeren Scepenen, met anderen dair toe geordineert, gegaen syn rontsomme in deser Stadt, omme te visiteren die torens, vesten ende andere dingen, dwelck van noode soude mogen wesen te repareren ende te maken, hebben des avonts metten anderen gedroncken, voor haeren arbeyt 6 potten wyns, de pot 8 st.

Schepenen en anderen daartoe aangewezen, doen inspectie over de vestingwerken.

Item tenselven dage (22 Sept.), betaelt den heeren commissarissen vuyt

Informatie der Commissie uit den Raad

van *Brabant*, op de commotien en alteratien welke alhier plaats hadden.

ten rade van *Brabant*, van henne vacatien, om informatie te nemen opte commotien ende alteratien alhier gesciet, ende den deurweerderen, van alle de getuigen te gedagen, bet. 8 gul.

Vertering van tien ruiters der kompagnie van don Alonzo Lopes.

Item betaelt die wed. van Peeters die Gruyter, ter ordinantie vanden drie leden, tgene thien soldaten te perde, vander compangie Alonso Loupes, by onsen bourgeren aldair gebrocht, verteert hadden, beloopende 62 gul. 16 st.

Maaltijd aan Commissarissen uit den Hove.

Item hebben tot Nobelmans, byden commissarissen vuyten rade van *Brabant*, van wege deser Stadt te gaste geweest, myn Heer den Schouteth metten heeren Scepenen, wesende in getalle 8 persoonen ende 6 van heure dieners vande commissarissen, ende aldair verteert in cost ende wyn, tsamen 12 gul. 5 st.

Afschrift van zeker boek, door mr. Jacob Donk gemaakt, getiteld: *Theatrum turbarium*.

Item 23 September, Ghysbert Lueckemans, ter cause van zeeker stucken die hy gecopieert heeft, mitsgaders voor het scryven van zeeker boeck, by mr. Jacop Donck gemaect, geintituleert: *Theatrum turbarium* 6 gul. 12 st.

Wachters buiten de Stad, om alle aanslagen te verhoeden.

Item Cornelis Claessen, met syn anderen, elck twee nachten die wachten buyten der Stadt gehouden, doen het garnisoen omtrent de Stadt was, omme alle aenslagen te vernemen ende voorcomen, betaelt 2 gul. 3 st.

Wijn, bier en levensmiddelen, in het leger onder den mr. del Campo, te *Druenen*, gezonden.

Item 26 September, deur beveel vande heeren Scepenen, gedaen dese navolgende costen ende gesonden aen mr. Del Campo, liggende met synen volcke tot *Druenen*, inden jersten, tot Jan Nobelmans gehaelt 26½ pot wyns, den pot, chyns ende impost affgetogen 6 st. noch 4 tonnen biers tot Hans van Wieringen gehaelt, die ton 4 gul. 5 st. noch aen aberdaen 20 st. voor palinck 13½ st. noch 20½ pont kees, tpont 2 st. aen stockvisch 6 st. voor witte broot 9 gul. 7 st. voor eyer 2 gul. 11 st. voor cappers olyven, croten, radyssen, 4 hoender ende patryssen, tsamen 2 gul. 6 st. noch een mande om den visch inte pakken etc.

Een aam wijn, bier en verdere levensmiddelen, aan monsieur de Reus naar *Boxtel* gezonden.

Item 28 September, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesonden tot *Boxtel*, ten huyse joncheeren Willems die Borchgreeff, aen mons. de Reus een aem wyns tot Jan Nobelmans gehaelt, chyns en impost afgetogen 30 gul. noch een ton biers tot Jan van Wieringen gehaelt, die ton 4 gul. 5 st. twee coppelen patrysen 16 st. twee coppuynen 20 st. vier smaelder hoender stuck 5 st. aen schoonbroot 20 st. aen cappers ende olyven 20 st.

De Pastoor van St. Catharina gevangen.

Item ter ordinantie vanden drie leden, vuytgeryct myn Heer den Schouteth, ter cause vande costen by den pastoir van Sinte Katharina, in syn gevanckenisse aldair verteert, de somme van 150 gul.

Werkeloosheid der justitie te *'s Hertogenbosch*.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt den drie gruen roeden, voor haeren dienst ende moeten, overmits de justitie stil gestaen heeft, elcken sdaichs 2 st., ende dat van Paesschen anno 1579 tot bamisse dairnae.

Kennisgeving, van voorgenomen heimelijke aanslagen op de Stad.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen, betaelt Jannen Artssen, van tgene by eenige van buyten gecomen synde, gedaen hebbende zeeker advertentie van heymelycke aenslagen, aldair met eenige Heeren verteert is geweest, beloopende 10 gul.

Looden en andere

Item alsoo opten jersten July, byde goede bourgeren deser Stadt, tot

defensie der selver in *de furie*, waeren gehaelt ten huyse van Joosten ende Goyarden, soonen Peeter Joosten ende Jannen Daniels, diversche quantiteyten van loyen ende ander gewicht, dair by de selve drie persoonen by eede presenteerden te verclaren, elck van hen over acht gul. scade geleden hebben, soe syn die Rentmeesteren, vuyt crachte van seeker appostille op heur requeste gestelt, metten selven veraccordeert, metter somme van 20 gul.

gewigten, in den opstand of de *furie* van 1 Julij 1579, gebruikt om te schieten.

Item, ten tyde als men den Hertoch van *Arschot* convoyeerden tot *Oss*, syn van de cloveniers mede geweest 27 personen, daer van elcken is toegevuecht 7 st. vz. 9 gul. 9 st. ende is ten selve tyde byden Coninck vande cloveniers tot *Hees* betaelt, voor allen den scutten, dat zy aldair verteert hadden, 7 gul.

Kosten der Kloveveniers schutters voor het geleide van den Hertog van *Aarschot*, naar *Oss*.

Item alsoo myn Heeren den persoon tot *Oisterwyck*, alhier was gecomen door laste vanden abt van Sinte Gertruyden, om te doen van alles rapport, ende dat tselve rapport was seer proffytelyck voor dese Stadt, soe hebben de heeren Scepenen den selven te gaste genoot tot Jannen Artssen, mette geswoorens ende eenige vande raitsheeren, ende aldair verteert in cost ende wyn, tsamen 19 gul. 10 st.

Maaltijd aan den persoon van *Oisterwijk* gegeven, binnen deze Stad gekomen op last van den Abt van *St. Geertruide*, om van alles rapport te doen, welk rapport der Stad zeer voordeelig was.

Item Arnt die Greve, betaelt voor vier stocken om in fackelen te steken, noch voor twee stocken met colven, tot die halve cortauwen, noch eenen gelycken stock, noch twee stocken met colven aen *Steuergewout*, noch 25 proppen, noch een stock tot een pomp, tzamen beloopende 2 gul. 5 st.

Fakkelstokken en stokken met kolven voor het geschut.

Item betaelt Jacop van Straten, van dat hy vyff dagen mede hadde ommegegaen inde leeninge van *Maestricht*, sdaichs 10 st.

Omgang tot het doen eener leening, tot ondersteuning van *Maastricht*.

Item die Rentmeesteren, doer ordinantie vanden drie leden, hebben gescoten aen Willemen van Taeterbeeck, tot behoeff van Hanssens vanden Hoevel, ende dat in minderinge vanden coop van alsulcke vyff duysent een hondert 22 ponden buscruyts, als deselve Hans tot *Antwerpen*, tot behoeff deser Stadt gecoft hadde, de somme van twee duysent 36 gul. Mitsgaders aen den commissaris Appelman, tot ontset van *Maestricht*, die somme van 4000 gul., maeckende tsamen 6036 gul., mair want die Rentmeesteren, tot furnissement ende opbrenginge vanden selven penningen, hebben ontfangen, tgene by collectatie ende leeninge inden blocken is opgehaelt, te weeten, inden block vande merct 893 gul. 4 st. inden block vande Vuchterstraet ende Vuchterendyck, tsamen 633 gul. 15 st. Vismerct 370 gul. 16 st. Orteneyndt 378 gul. 6 st. 2 d. Hinthamerstraet ende Hinthamereynde 738 gul. 9 st. 1 d. Weverplaets 324 gul. 16 st. 3 d. Kerckstraet 381 gul. 12 st. Item alnoch by Jannen Tielmans 100 gul. m^r^. Reynier Everswyn 100 gul. Roeloff Artssen 900 gul. vanden capittel van St. Jans 100 gul. van Jacob Verscaef van *Leende* 84 gul. 13 st. van Jannen Thomas inde Verwerstraet 35 gul. ende alnoch van Jannen Eelkens, op obligatie ende interest tegens den penning 12, te betalen, den 20^en^ December 1579, 600 gul. maeckende tsamen 5640 gul. 11 st. 2 ort. Soe blyft alhier alleenlyck vuyten cantoir, voor vuytgeven 395 gul. 7$^1/_2$ st.

Gedeeltelijke betaling van het buskruid aan Hans van den Heuvel.

Aan den Commissaris Appelman 4000 gul, tot het ontzet van *Maastricht* bijeengebragt, betaald uit vrijwillige giften bij de burgers in de blokken opgehaald en uit opgenomen gelden.

Afrekening der Rentmeesters met de burgers, ter zake van de twee kleine leeningen door de Regering in 1576 en 1577 toegestaan en door Dirk Aertssen opgehaald, met bepaling, dat die later den burgers van de drievoudige leening zouden worden te goed gedaan.

Item alsoe in Decembri 1576, met consent vanden drie leden, geconsenteert is geweest die jerste cleyn leeninge, by Dirck Artssen ontfangen, ende den 6[en] January 1577, byden drie leden geaccordeert die tweeste cleyn leeninge, welcke twee leeningen, byden drie leden gesloten ende geaccordeert is, dat die Rentmeesters de selve mette drievoudige leeningen soude restitueren oft corten aende chynsen vanden bourgeren. Soe eest, dat die Rentmeesteren alhier int cortte stellen, tgene sy den bourgeren gerestitueert ende gecort hebben, te weeten: aen die jerste cleyn leeninge, de persoonen wonende inden block vande Hinthamerstraet 183 gul. 2 st., de personen inden block vanden Hinthamereyndt 91 gul. 17 st. aende persoonen inden block vande Kerckstraet 159 gul. 16 st. inden block vande Weversplaets 176 gul. inden block vande Vuchterstraet 163 gul. 3 st. inden block vanden Vuchterendyck 51 gul. 8 st. inden block vande Vischmeret 98 gul. 8 st. inden block vande Ortenstraten 29 gul. 14 st. inden block vande merct 329 gul. 19 st.

Item betaelt vande twee cleyn leeninge ende de drie voudige leeninge, de persoonen inden block vande Hinthamerstraet 616 gul. 16 st. den block vanden Hinthamereyndt 413 gul. den block vande Kerckstraet 614 gul. den block vande Weversplaets 450 gul. inden block vande Vuchterstraet 680 gul. inden block vanden Vuchterendyck 83 gul. 10 st. inden block vande Vismerct 464 gul. 12 st. inden block vande Ortenstraet 190 gul. inden block vande merct 1123 gulden, beloopt te samen 5918 gul. 5 st.

Kosten, gevallen op het nazien der justificatie van Schepenen.

Item, alsoe in verificeren vande justificatie die de heeren Scepenen hadden verordineert, twee directeuren, namentlyck Peeteren van Doirn ende Nemius, die welcke den intendit soude maecken ende die getuigen daertoe dienende, te doen dagen, eden ende voorts inder saecken te besoingeren ende te bescicken, allet tgene dat inde selve saecke was te doen; dair inne de selve van dage tot dage hebben gevaceert, van dat die commissarissen vuytden rade van *Brabant*, alhier hebben geweest, soe hebben die Rentmeesteren den selven, doer ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt by accorde elck 14 gul.

Teruggaaf van gelden, door de Stad opgenomen tot ontzet van *Maastricht*.

Item betaelt Jannen Eelkens, alsulcke 600 gul. als hy deser Stadt, tot het ontset van *Maestricht* gedaen hadde, metten interest van dyen vervalle met kermisse lestleden, maect tsamen 625 gul.

Betaling van soldij aan de helbardiers van den Gouverneur.

Item 18 December anno 1578, ter ordinantie vanden drie leden, betaelt die twelff hellebardiers vanden Gouverneur, te weeten Thomas Boest c. s., een maent gagien, ter maent elck 7 gul.

Item 22 Mert betaelt een halve maand.

Item 5 Mei 〃 〃 〃 〃

Item 14 July, is byden drie leden geordineert, datmen den Gouverneur soude vuytrycken de somme van 80 gul. deen helft byden Rentmeesteren vande Stadt ende dander helft die policicamer, alsoe vuytgereyct de helft van 80 gul.

Item 6 Augusti, byden drie leden geordineert, datmen de hellebardiers noch soude vuytrycken de somme van 30 gul.

Item den 9en en 10en July, is byden drie leden gesloten, datmen de 6 hellebardiers van mynen Heer de Schouteth, voor een maent soude vuytrycken elck 6 gul.

Betaling aan de helbardiers van den Hoogschout.

Item, alsoo den Grave van Bossu aen deser Stadt versocht hadde, dat de Stadt soude doen coopen ende gereet maken, de quantiteyt van 16 ofte 17 hoet roggen, tot onderhout vanden generalen leger, gelyck andere steden hadden gedaen, soe is gesloten byden drie leden, dat Jan Andriessen, deken, soude coopen seven hoet roggen, die welcke den voors. Jan Andriesse, tot behoeff der Generale Staten heeft gecoft ende den commissarissen vanden leger alhier tegenwoordich zynde, in mele overgelevert, beloopende ter somme van 287 gul.

De Stad *'s Hertogenbosch* levert meel voor het leger der Generale Staten.

Item betaelt den trommeslegers vande vier scutteryen, elck scutterye ter maent toegevuecht 9 gul. verschenen vanden jersten October 1578 totten lesten September 1579, ende de compagnie vande Scermers, betaelt vanden 8en October 1578 totten 15 July, maken 9½ maent, beloopt tsamen 517 gul. 10 st.

Betalingen aan de tromslaanders der vier schutterijen en aan die van het Schermers gilde.

Volgen de betalingen aan lijf- en erflosrenten, chijnsen enz., door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 53,394 gul. 11 st. 14 d.
" " ontvangsten " 53,867 " 10 " 10 " 5 mt.
Nadeelig saldo 472 gul. 18 st. 3 ort.

N°. 86. **Rekening van St. Remeys 1579 tot St. Remeys 1580.**

REKENING VAN HENDRIK DE HONT, ADRIAAN ZEEGERS EN HENDRIK VAN BROECKHOVEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.

Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 12.

Ontvang van verkochte lyfrenten, op één lyf tegen den penning zes.

De kinderen van den in de furie op 1 Julij 1579 gesneuvelde Willem Stevens, met lijfrenten begiftigd.

Opten 7en Septembris anno 1580, is byden drie leden gesloten, datmen dese drie naevolgende renten sal constitueren op de kynderen van wylen Willem Stevens, in recompense vanden dienst die hy deser Stadt opten jersten July anno 1579, inde *furie* bewesen heeft, inde welcke hy doot gebleven is, te weetene op dese nae volgende syne kynderen:

Gerrit, sone Willems Stevens 10 gul.

Anneke, dochter Willems voors. 10 gul.

Willemke, dochter Willems voors. 10 gul.

Totaal der ontvangsten 44,714 gul. 15 st. 3 ort. 5 m'.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven welke als gewoon voorkomen en geen bijzonderheden bevatten, zijn achterwege gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan bodenloon.

Brief aan de Regering van *Loonopzand*, om middelen te beramen tot het brengen van turf binnen *'s Hertogenbosch*.

Item 12a Octobris, Heyliger Janssen, van dat hy ten bevele als voor, gegaen is met beslotene brieven aen de Scepenen tot *Loon* (*op zand*), om middel te mogen vynden, hoe datmen torff binnen der Stadt mochte crygen, van welcke Scepenen, den eenen binnen der Stadt gecomen is om mette Heeren te communiceren, dair van betaelt 32 st.

De jonge Wijnants te *Oisterwijk*, gewaarschuwd dat er volk op de baan was.

Item Lucas voors. van dat hy geweest is tot *Oisterwyck*, om aldair den jongen Wynants te adverteren, dat hy hem wachte soude, wanter volck opte baen was.

Besloten brief, in den nacht overgebragt aan den Heer van Immerselle te *Bokhoven*.

Item Lambert, de voirman, vandat hy tegen den nacht, is gegaen met beslotenen brieven aenden Heer van Emmerseel tot *Bockhoven*.

De Heer van Haultepenne zend ruiters naar het moer van *Loonopzand*, om de turf voor de Stad bestemd, te dekken.

Item Adriaen, de post, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gedaen een reyse tot *Oisterwyck*, te perde, om Mons. de Haultepen te adverteren, dat synder ruyteren mede soude willen ryden, om torff voorde Stadt te halen, ende heeft voorts de ruyteren nae het moer geleyt, dair van betaelt 7 gul.

1580.

Item die selve, noch gedaen een reyse tot *Oisterwyck*, ten eynde als boven, noch een reyse gedaen, den 19 February tot *Oisterwyck*, ten eynde de ruyters souden convoy doen op *Ravesteyn*, dair van tsamen betaelt 11 gul.

Verzoek aan den Heer van Haultepenne te *Oisterwijk*, om ruiters te geven tot dekking van een convooi op *Ravestijn*.

Item 3ª Novembris, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt eenen boode die brieven van *Maaseyk* alhier gebragt hadde, ende wederom brieven aen Arnden van Bruegel aldair gedragen heeft, wair nae hy drie dagen heeft moeten wachten, dair van tsamen betaelt 8 gul.

Brieven aan en van Aard van Breugel, te *Maasijk* zijnde, om voor de Stad steenkolen te koopen.

Item betaelt Gerit de Moor, van dat hy een pert, deur beveel vanden drie leden, den diener van Gerit Fabri, geleent heeft, om dair mede in dienste vander Stadt nae *Maseyck* te ryden, om de steencolen die aldair gecoft waeren, gebesingt 3 dagen, betaelt 2 gul. 8 st.

Item Michiel Janssen, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Scepenen, is geweest tot twee reysen tot *Maseyck* ende inden *Peel*, omme de wagens te gecrygen, die de steencolen van *Maseyck* binnen der Stadt souden brengen, gevaceert 16 dagen, sdaichs 12 st. noch van sommige wagens gegeven, die de colen snachts waecken mosten, 20 st. vz., tsamen 10 gul. 12 st.

Wagens uit de Peeldorpen, om de te *Maasijk* gekochte steenkolen naar *'s Hertogenbosch* te brengen.

Item betaelt Goyart die boode, van dat hy te *Boxtel* is geweest, met beslotene brieven aenden Heer van Bassingy, alsmen den peys soude publiceren.

Brief aan den Heer van *Boxtel*, ter gelegenheid dat men den vrede zou afkondigen.

Item 20 December, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gegeven Dierick Artss van Amelroy, dat hy die Stadt geadverteert heeft van verscheydene aenslagen die ophanden waeren, 34 st.

Verscheidene op de Stad ontworpene aanslagen.

Item 22 February, Jannen Zegers, van dat hy tot *Oisterwyck* geweest is te perde, om het convoy te halen, als die steencolen van *Ravesteyn* gebrocht soude wordden.

Een bode naar *Oisterwijk*, om de ruiters tot convooi der steenkolen, die van *Ravestein* gewacht werden af te halen.

Item 25 February, deur ordinantie vande drie leden, vuytgereyct oft laten ontfangen, Michielen Janssen, boode, de somme van vyftich gul. om hem dairmede te rantsoenen, op conditie, datmen hem de selve metter tyt aen syn vacatien souden corten.

Een bij den vijand gevangen stads bode, bij voorschot zijn rantsoen betaald.

Item 21 April, eenen genoempt Kempken, ter ordinantie vande heeren Scepenen gegaen nae *Grueningen*, om aldair te vernemen, hoe mette selve Stadt van *Grueningen* waer, overmits sy vast belegert was vanden vianden, dair van betaelt voor syn reyse 12 gul.

Een bode naar *Groningen*, om te vernemen hoe het met die Stad was, welke door der vijand belegerd werd.

Item dair nae, soe hebben de heeren Scepenen noch eenen gesonden, genoempt Heyliger, eenen anderen wech nae *Grueningen*, omme teenemael de seekerheyt van die Stadt te hebben, dair van hem betaelt 4 gul. 12 st.

Een tweeden bode langs een anderen weg naar *Groningen* gezonden om zekere berigten te hebben.

Item 13 Mey, deur beveel vande heeren Scepenen, is Wynant Jacopssen gegaen nae *Antwerpen* ende omtrent *Herentals*, om aldair te vernemen ofter eenige aenslagen opten *Bossche* gemaect mochten wesen, dair van betaelt 4 gul. 1 st.

Een bode naar *Antwerpen* en omtrent *Herentals* gezonden, om te vernemen of er aanslagen op *'s Hertogenbosch* beraamd waren.

Item Jan Janst van *Herpen*, van dat hy tot *Maesbommel* geweest is, om te besien wat volck aldair vergaderden.

Een spion naar *Maasbommel*, om te vernemen welk volk aldaar vergaderde.

Item Bernt, de spelmaker, van dat hy den 25ᵉⁿ Mey gegaen is nae *Engelen*,

De Geuzen beman-

ning van den uitlegger te *Engelen*, palen het gat van de Dieze toe.

om te vernemen of die Guesen vanden vuytlegger het gat vander Dieze toepaelden, als gesciede.

Een bode naar de Kempen, om te vernemen of daar volk was gelegerd.

Item 28 Mey, Ghysbert Kemp, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Scepenen, geweest is tot *Nederseel* ende *Rethi* inde *Kempen*, omme te vernemen, oft dair eenich volck gecomen was, noch geweest tot *Engelen*, dair aff tsamen betaelt 25 st.

Een bode naar *Eindhoven*, om den Luitenant de Guy bevel te brengen, terstond met zijn volk bij den Heer van Haultepenne te *Empel* in de Schans te komen.

Item 28 Mei, Jan van Vuytwyck, ter ordinantie vande heeren Scepenen, geweest te perde tot *Eynhoven*, ten eynde Mons. de Guy, terstont soude optrecken, om te comen by Mons. de Haultepen, inde schansse tot *Empel*, voor syn moyten betaelt 36 st.

Brief aan den Kapitein Herman Colen, in het leger te *Empel*.

Item betaelt eenen boode, die eenen brieff inden leger voor *Empel* gedragen hadde, aen Herman Colen.

Een spion naar *Lith*, om te vernemen of er eenig volk in aantogt naar deze Stad was.

Item 18 Juny, Willem Claessen, ter ordinantie vande heeren Scepenen geweest tot *Lith*, om te vernemen ofter eenich volck op wech was, om nader Stadt te comen.

Een bode naar *Groningen*, om naar den toestand van zaken aldaar te vernemen.

Item ultima Juny, ter ordinantie vande heeren Scepenen, is Ghysbert Kemp gegaen nae *Groeningen*, om te vernemen aldair, die gelegentheyt vande saken ende vanden crysvolk ende heeft wederom brieven aende Heeren gebrocht.

Een bode naar *Breda*, om te vernemen of van daar eenig volk van wil was op deze Stad te trekken, wordt gevangen en naar *Heusden* gebragt, waar hij 40 gul tot rantsoen moet betalen.

Noch den selven, dair nae gesonden nae *Breda*, om te vernemen nae ennich volck, dat tscheen op dese Stadt te tyden, tot welcken tyt hy gevangen wert ende binnen *Huesden* gebracht, ende met vertich gul. thien st. heeft moeten rantsoenen, van welcke reysen hem toegevuecht is 18 gul. 14 st.

Een bode naar *Groningen*, om berigt omtrent het beleg, brengt tijding van de Regering dier Stad.

Item betaelt eenen boode, die byde Heeren Scepenen vuytgesonden is geweest nae *Grueningen*, te weeten den 6[en] dach Septembris, omme te vernemen de gelegentheyt vande saken vande belegeringe, vanden crysvolck aldair, ende heeft wederom van alles bescheet gebracht, vanden Rait vande Stadt *Grueningen*, opten 26[en] Septembris dair nae, dair van hem toegevuecht byde heeren Scepenen, overmits den periculoesen wech, 20 gul.

Kapittel 6.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoorens. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere Commissien uitgezonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere Commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

De Hoogschout.

Jonkheer Willem de Borchgrave.

Jonkheer Arent van Brecht.

Paulus Wijnants.

Maarten Moons.

Goyart van Vlierden.

De Persoon of Pastoor van *Helvoirt*.

M[r]. Dirk Nemius.

Rogier van Broeckhoven.

Adriaan Cornelisse.
Jan van der Stegen.
Mr. Hendrik Bloijman, Heer van *Helvoirt*.

Item in Octobri anno 1579, syn, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Oisterwyck*, myn Heere den Schouteth, jonch. Willem de Borchgreeff, jonch. Arnt van Brecht, Pauwels Wynants, Marten Moons, om den Heer van Haultepen, die aldair met synen volcke gekomen was, te salveren ende met hem te communiceren ende te bescencken met zeekeren taxe van wyn.

Commissie uit de Regering naar *Oisterwijk*, om den Heer van Haultepenne, die aldaar met zijn volk gekomen was, te begroeten met wijn te vereeren en met hem te spreken.

Item tertia Decembris, is Goyart van Vlierden, ter ordinantie als voor, in commissie gereyst metten persoon (Pastoor) van *Helvoirt*, te perde nae *Maestricht*, byden Prince van *Parma*, ende heeft (hij) den selven persoon gedefroyeert, ter tyt die voors. Vlierden wederom reysden naeden *Bosch*, ende want de selve Vlierden egheene vacatien en heeft begheert, hebben hem de Rentmeesteren syne verteerde costen en verleeghde penningen gerestitueert, beloopende 110 gul. 2 st.

Commissie aan den Prins van *Parma* te *Maastricht*.

Item volgende der acten vanden drie leden, gegeven opte requeste van mr. Dierick Nemius, gepresenteert den 12en November anno 1579, hebben die Rentmeesters den voors. mr. Diercken betaelt, dese naevolgende vacatien: Inden jersten is mr. Dierick Nemius, ter ordinantie vande heeren Scepenen, opten 14en December, met brieven van credentie gegaen by mynen Heere van Haultepen, om syne Edelheyt te remonstreren het gebreck van garste ende mouwt, om bier te brouwen, ende dat syn Edelheyt tot *Boxtel* soude doen brouwen, om tselve opte scanssen te vueren, gevaceert eenen dach.

Verzoek aan den Heer van Haultepenne om bier voor de bezetting der schansen, te *Boxtel* te doen brouwen, aangezien er te *'s Hertogenbosch* gebrek aan garst en mout was.

Den 15en December heeft den selven gevaceert met Pauwels Wynants, om syn Edelheyt te remonstreren het gebreck vanden biere, mits oyck, dat dese Stadt soude worden gerestitueert, de penningen byde selver verscoten aen het broot dat opte scanssen gevuert is, gevaceert eenen dach.

Verzoek om teruggave van voorgeschoten gelden, tot het leveren van brood aan die bezettingen.

Noch den selven geremonstreert de besoingie by mynen Heere Eynhouts ende Vlierden, tot *Maestricht* gedaen, ende oyck geremonstreert copie vanden brieven van syne Excellentie ende oyck geimpetreerd brieven aen Gory en Vergy, nopende thalen ende convoyeren van torff.

Mededeeling aan den Heer van Haultepenne te *Oisterwijk*, van het verrigtte door de Commissie aan den Prins van *Parma* te *Maastricht* gezonden.

Opten 19en Decembris, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst te perde byden voors. Heer van Haultepen, omme zyn Edelheyt te noyen, om te assisteren opte publicatie vanden peys, gevaceert tsamen 3 dagen.

Item ten dage de capiteynen terden (teerden), is de voors. Nemius gereyst byden Heere van Haultepen, om hem totten bancquette te noyen, gevaceert een dach.

De Heer van Haultepenne uitgenoodigd, om tegenwoordig te zijn bij de afkondiging van den vrede en tot een gastmaal van Kapiteinen, te *'s Hertogenbosch*.

Den 15en January is den selven met brieven gereyst aen syne Edelheyt, om te remonstreren, de faulten byden soldaten tot *Vucht* geperpetreert, gevaceert 1 dach.

Klagten aan den Heer van Haultepenne, over het gedrag van zijne soldaten te *Vucht*.

Den 14en February gereyst te perde nae syn Edelheyt, omme der selver te remonstreren dimportantie ende gewichte van *Megen*, voor dese Stadt, ten

De Heer van Haultepenne het gewigt dat *Megen* voor de

1580.

Stad 's Hertogenbosch had, wordt verzocht die plaats te willen doen bezetten.

eynde syn Edelheyt de selve plaetse soude gelieven te besetten, gevaceert 2 dagen, noch betaelt van seven scutten tot syne versekerheyt, tgene sy verteert hadden, 2 gul. 15 st.

Brieven aan Haultepenne, wegens de brandschattingendoor Wouter Leijten gedaan.

Den 26en February, ter ordinantie als voor, gereyst byden voors. Heere van Haultepen, met brieven nopende het brandscalten van Wouter Leyten, met hem genomen hebbende seventhien scutten tot convoy, midts het groot peryckel.

Commissie aan de Guy, Luitenant van Haultepenne, over een advertissement van *Heusden*.

Den 2en Mert is de selve gereyst met credentie brieven aen Mons. de Guy, Lieutenant van Mons. de Haultepen, nopende het advertissement van *Huesden*.

Gevangenen uit *Tiel* en *Zalt-Boemel*, te *Oisterwijk* verhoord.

Den 11en Mey is de voors. Nemius met Pauwels Wynants ende Vlierden, gereyst nae *Oisterwyck*, omme te examineren zeeker gevangen van *Tiel* ende *Boemel*, ende hunne confessien by gescrifte gestelt, gevaceert 2 dagen.

Commissie aan den Heer van Haultepenne, om hem met het gebrek aan graan dat de Stad had, bekend te maken.

Item 14 Mey, den selven gereyst met Wynants ende Moons, byden Heere van Hautepen, omme te remonstreren de benautheyt vanden coren binnen deser Stadt wesende, gevaceert 2 dagen.

De werktuigen en touwen van Stads arbeiders te *Empel* terug gehaald.

Den 18en Augusti, gevaceert tot *Empel* eenen dach, om te instrumenten ende getauwen vander Stadt arbeyders, wederomme te hebben.

Commissie naar *Maastricht*, om steenkolen voor *'s Hertogenbosch* te koopen en naar die Stad te doen vervoeren.

Item ter ordinantie vanden drie leden als voor, betaelt den voors. mr. Dierick Nemius, van dese syne naevolgende vacatien: inden jersten byden selven, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gereyst opten 7en Octobris 1579, met Heeren Arnden van Eynhouts ende Arnden van Bruegel, commissarissen deser Stadt, naeder Stadt van *Maestricht*, om aldair, volgende syne commissie, hem te informeren hoe ende in wat manieren men een groote quantiteyt van steencolen aldair oft elders souden mogen coopen ende binnen deser Stadt brengen, hebben tsamen soe int gaen, stilliggen ende wederkeeren, gevaceert 9 dagen.

Commissie met Antonio de Lijnan, Commissaris van den Graaf van Reux, naar *Cauwater* en *Oss*.

Item mr. Dierick voors. ter ordinantie vande voors. heeren Scepenen, gereyst met Anthonio de Lynan, commissaris van wege des Grave van Reux naer *Cauwater* en *Os*.

Verschillende commissien aan bevelhebbers, met hun krijgsvolk in de meijerij van *'s Hertogenbosch* gekomen.

Item hier nae volgen seeker oncosten ende verscoten penningen, by Marten Moons ende Pauwels Wynants, in verscheyden reysen gecommitteert zynde geweest, van wegen deser Stadt verleecht ende vuytgegeven, soe met myn Heer den Scouteth als ander Heeren ende goede mannen, aende overicheyt vanden volcke van oirloge inder meyerye vander Stadt gecomen zynde, ende egheene vacatien van haer reysen en hebben ontfangen, stellen alsoe tgene

Commissien naar *Boxtel*, om aldaar den Graaf van Reux te begroeten.

Nadere Commissien aan dien Graaf en aan Antonio de Lignan, zijn Commissaris.

sy verteert ende verschoten hebben, te weeten: ter aencompste vanden Grave van Reux, binnen *Boxtel* gecomen synde om den selven aldair te salveren ende bescencken, alsdoen verteert inden logys, dair sy des nachts haer gerief hadden, 32 st., gesconcken de wachte vanden voors. Grave 16 st. int clooster aldair der dienstmaget gesconcken, overmits haere dienst, 7 st.

Inde tweede commissie by hem verleet tot *Boxtel*, ende verteert 3 gul. 17 st.

Inde derde commissie met joncheer Willem de Borchgreeff, om te communiceren metten Commissaris Anthoni Lignay, aen scapenvlees ende scoon-

broot dat zy mede namen, 36 st. 10 d. den wyn 3 gul. 14 st. Noch aende jongens, die des Commissaris perden doer de Stadt reden tot *Nyeuw-Herlair*, die welcke aldair des nachts mosten blyven, 15 st. Noch doen de selve Wynants metten Commissaris nae het *Cauwater* voer, verleet enz.

Inde vierde reyse, als de selve mette Gedeputeerde van de Stadt, aende Heer van Haultepen reysden tot *Oisterwyck*, gesconcken de wacht aldair 34 st., noch die henluyden convoy deden, 4 gul. 7 st. enz.

Commissie aan den den Heer van Haultepenne te *Oisterwijk*.

Item 27 January anno 1580, gegeven joncheer Arnt van Brecht, op rekeninge, van dat hy is gedeputeert geweest te reysen nae *Maestricht*, om het gescut te halen, dwelck byden Prince van *Parma* deser Stadt gesconcken was, de somme van twee hondert gul. 3 st. noch enz.

Commissie naar *Maastricht*, om het geschut te halen, door den Prins van *Parma* aan de Stad *'s Hertogenbosch* geschonken.

Item ter ordinantie vande drie leden, zyn Pauwels Wynants ende m[r]. Dierick Nemius, opten 26[en] October gereyst nae *Maestricht*, omme aenden Prince van *Parma* te solliciteren, dat syn Excellentie soude gelieven, die knechten byden voors. Wynants aengenomen tot dienste deser Stadt, onder eede te willen doen stellen inde rolle van syne Ma. oirloochs volck, ende dat de selve knechten byder Ma. monstermeesters souden worden betaelt, daeromme gevaceert totten 12 November, maecken voor elcken 18 dagen, sdaichs voor Wynants 2 gul. ende voor Nemio 30 st.

Commissie aan den Prins van *Parma*, om te verzoeken dat het krijgsvolk door Kapitein Poulus Wijnants, ten dienste der Stad *'s Hertogenbosch* aangeworven, in eed zou genomen worden, in de rollen gesteld van Z. M. leger en door Z.M. monstermeesters souden worden gemonsterd en betaald.

Item ter ordinantie vande drie leden, is m[r]. Henrick Bloyman, Heer van *Helvoirt*, met m[r]. Roeloff Luekemans, gereyst ter dachvaert opten jersten dach der maent van Junio anno 1578, welcke dachvairt gehouden worde binnen der Stadt van *Antwerpen* ende aldair continuelycken gevaceert, soe byde Staten Generael van allen den landen van herwairts over, als oyck int particulier byden drie Staten des lants van *Brabant*, blyckende breeder byde memorie, by m[r]. Roeloff Luekemans overgegeven ende in voorgaende rekening gestelt, tgene byden Heer van *Helvoirt* aldair gebesoingeert is geweest, dair omme in alles, gevaceert driehondert vyff ende tachtentich dagen, sdaichs 2 gul.

Dagvaard der Staten Generaal en der Staten van *Brabant*, te *Antwerpen*.

Kapittel 7.

Uitgaven aan en vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen werden geschonken aan:

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Den Heer van Bassingny, Heer van *Boxtel*.

Den Heer van Haultepenne.

Den Drossaard van *Ravesteijn*.

Den Commissaris Veusels.

Den Kapitein Grovet.

Den Commissaris Andreas Cigoingne.

Mons. de Guy, Luitenant van Haultepenne.

Als bijzondere schenkingen van wijnen en gelagen worden hier vermeld:

Gastmaal aan van Haultepenne, den persoon van *Oisterwijk* en andere Heeren, gegeven.

Item 5[a] January, hadden de heeren Schepenen inden heyligen Geest te gaste genoot, de Heer van Haultepen metten persoon van *Oisterwyck* ende andere Heeren, alsoe betaelt den wyn enz.

1580.

Aan getrouwe der Stad en hen die het meeste bijdroegen in het behalen der overwinning op 1 Julij 1579, wordt den 1 Julij 1580, een feest in de gaffel gegeven.

Item prima July, is byden heeren Scepenen gesconcken den liefhebberen deser Stadt, die ter memorie vande victorie op prima July 1579, doir Godts gratie ons verleent, opter gaffelen vergadert waeren, soe geestelyck als werlyck, waeronder waeren die principaelste, die ter selver tyt hen voor het welvaren deser Stadt vromelyck hadden gebruyct, 75 potten wyn gehaelt enz.

De Heer van Amersode en den Abt van *Appeltern* van de unie te *Utrecht* komende, met wijn vereerd.

Item 14 July, byde heeren Scepenen gesconcken die commissarissen, te weeten myn Heer van Ammelroy, den apt van Appelkerck ende meer anderen gecomen zynde van *Utrecht*, vande geunieerden, een ame wyns.

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds daarop gebragte posten, worden daarin nog onder meer anderen de volgende gevonden:

Commissie aan den Graaf de Reux te *Boxtel*, aangaande het fourieren der Walen, rondom de Stad gelegerd.

Item 2ª Octobri, zyn Pauwels Wynants ende Marten Moons, in commissie gereyst tot *Boxtel*, aen mons. de Ruis (de Reux), om met hem te communiceren, aengaende het fourieren vande Walen die rontsomme deser Stadt lagen, hebbende de selve mede genomen om den selven te scencken, 54 potten wyns.

De persoon van *Oisterwijk* een maaltijd gegeven.

Item 3ª Octobris, hebben de heeren Scepenen te gaste genoot opte gaffele, den persoon van *Oisterwyck*, vuyt dyen de selve wederom ten dienste deser Stadt soude reysen nae *Cuelen* enz.

Ordonnantie op het inlegeren van het krijgsvolk ten platten lande, door de Kapiteinen te *Vucht* ontworpen.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen betaelt Theunis Rutten tot *Vucht*, tgene die capiteyns ende commissarissen, aldair opten 10ᵉⁿ October verteert hebben gehadt, int concipieren van zeekere ordinantie van het crysvolck, te forieren ter minster quetsinge vande dorpen ende huysluyden, beloopende 9 gul.

Een hoed met karmozijn gevoederd, den Secretaris van den Graaf van Reux geschonken.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken den Secretaris van Mons. de Reus, die binnen deser Stadt, om saecken der selver Stadt aengaende, gecomen was, eenen hoet met ermezyn gevoedert ende eenen syen bant, beloopende 2 gul. 2 st.

Commissie naar den eer van *Hedel*.

Item 10 October, ter ordinantie vande heeren Scepenen, byden Rentmeesteren opt huys te *Hedel* gesonden, voor de commissarissen, die metten Heer van *Hedel* zouden communiceren, een ton biers gehaelt inde Zwaen, de ton 4 gul., nog gesonden 29 potten wyns enz.

Afteekening van een bolwerk.

Item betaelt Augustyn Pauweter, alsulcke 2 gul. 7 st. als die gecommitteerden int affteekenen vanden bolwerck, aldair verteert hadde.

Commissarissen van den Graaf van Reux te *Herlair*, om met Schepenen van *'s Hertogenbosch* te spreken.

Item 13 October, deur beveel vanden heeren Scepenen, gecoft ende gesonden, tot behoeff vande commissarissen die tot *Herlair* gecomen waeren van Mons. de Reus wegen, om metten heeren Scepenen te communiceren enz. (volgen de gezonden eetwaren, wijn en bier.)

Een leger wijn aan die Commissarissen in *Oisterwijk*, op den steenweg gezonden.

Item den 17ᵉⁿ October, ten bevele vanden heeren Scepenen, gevult tot Marcelis van Casteren eenen leger wyns, 25 potten een pint, om te seynden in *Oisterwyck*, opten steenwech, als die commissarissen van *Herlair* aldair quamen, om met die vander Stadt te communiceren.

Item 28 October, zyn, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gereyst nae *Oisterwyck*, Pauwels Wynants, Marten Moons ende Dierick Nemius, omme te vervolgen die ordinnantie byden capiteynen gemaect aengaende heure soldaten, hebben alsoo doen vullen tot Marcelis van Casteren, 51 quarten wyns ende een halff aem, tegens 37 gul. 10 st. chyns ende impost affgetogen, beloopt 19 gul. 6 st.

1580. Commissie naar *Oisterwijk*, om de ordonnantie door Kapiteinen te *Vucht*, op het inlegeren der soldaten ten platten lande ontworpen, te doen goedkeuren.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Jannen Sceffer, van dat hy gedruct ende gelevert heeft, 225 placcaten aengaende tvertreck vanden bourgeren, noch 150 placcaten vande gheene die lest vuytgegaen zyn, dat een yegelycke die met syne goederens vertrecken woude, wederom mette selve goederens binnen soude mogen comen, noch 26 placcaten ende 200 justificatien, byder voors. Stadt op alle plecken gesonden, noch 40 articulen vander peyse, dairvan hem tsyn betaelt, by accorde 21 gul.

Jan Scheffer drukt voor de Stad de plaaten, aangaande de uitgeweken burgers van de Hervormde Godsdienst, die waarbij werd bekend gemaakt dat zij die reeds met hunne goederen uitgeweken waren, met die goederen in de Stad konden terug komen, de justificatie en de vredes artikelen.

Item in Novembris, deur beveel vande heeren Scepenen, gecoft om inde scanssen tot *Engelen* ende *Empel* te bestellen, te weeten totter wed. Anthonis Jacops, twee mudden broots, beloopt metten malen backen ende vueren 22 gul. 13 st. noch gecoft tot Hans van Wieringen, vier tonnen biers, noch vier tonnen gecoft inde swarte Lersse, die ton 4 gul. van dragen gegeven 4 st. noch gehaelt tot Jans van Loon, 61 pont kees, tpont 3 st. noch 7 pont kerssen, tpont 5 st. noch gelevert tot *Engelen* twee mudden broots, dair voor betaelt metten backen, malen ende vueren, 22 gul. 13 st. noch tot Jans van Loon gecoft 50½ pont kees vz. 7 gul. 11½ st. gecoft tot Gerit Artssen, 6 tonnen biers, die ton vier gul. van dragen 9 st. van sesse pont kerssen, tpont vyff st.

De Stad *'s Hertogenbosch* zend levensmiddelen in de schansen te *Engelen* en *Empel*.

Alnoch den 16en November, gelevert ten selven tyde twee mudden broots, welcken rog gehaelt is tot Pauwels vande Leemput, dair aff betaelt nyet, van backen, malen ende vueren betaelt 31 st. aen scoonbroot 20 st., tot Jan van Loon gecoft 50½ pont kees vz. 7 gul. 11½ st. van Jan Zeben gecoft drie tonnen biers, die ton 4 gul. van dragen 4½ st. noch van Gerit Janssen inde Lers, gecoft 3 tonnen biers, die ton 4 gul. van dragen 4½ st. tot Arnts van Werden gehaelt 27½ potten wyns, den pot 10 st. metten chyns.

Alnoch opten 19en November gelevert enz.

Item der wed. van Anthonis die Luw, betaelt voor een mud broods 10 gul. noch Hautepen gelevert 10 pont kerssen, tpont 5 st. noch Peter de becker, van twee hoet broots voor Hautepen te backen, beloopende metten malen tot Leemputs gehaelt, 5 gul. 12 st. die wed. Thonus Lamberts, van een hoet te backen metten maelgeld, betaelt 2 gul. 16 st.

10 December, betaelt Peeter Dierickx, voor 2 mudden roggen die hy Hautepen gelevert heeft 21 gul.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, blyckende byde acte dair aff zynde, betaelt die wed. Anthonis Lamberts, van seven mudden gebacken broots, tot *Empel* ende *Engelen* gelevert, tmud 10 gul. 10 st. Henrick de Becker, gelevert een mud rogge, tmud als voor.

1580.

Goijard de Luw, borduurwerker.

Item ter ordinantie vande twee jerste leden, vuytgeryct Goyarden die Luw, borduurwercker, de somme van 100 gul.

Zes en twintig spiessen door de Stad naar *Empel* gezonden.

Item ter ordinantie als voor, betaelt Herberden Janssen, voor t gene hem resteerden bovens tgene hy, soe vande policiemeesteren, als (van) Adriaen Zegers ontfangen hadde, voor dwaecken van 26 spiessen, die tot *Empel* gesonden worden, beloopende 19 gul. 10 st.

Dirk Janssen, Luitenant van Herman Colen.

Item, ter ordinantie als voor betaelt Diercken Janssen, Luytenant van Herman Colen, tgene hy verleet heeft int vuytrecken vande soldaten, 33 st.

De soldaten van Herman Colen, in dienst der Stad, te *Loon op zand* en te *Herlair.*

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Lambert, de becker, voor 24 halver brooden, die hy gelevert heeft de soldaten van Herman Colen, geweest zynde inden dienst deser Stadt tot *Loon* ende tot *Herlair*, beloopende 3 gul. 1 st.

Zij begeleiden de commissie naar *Maaseijk*, om steenkolen voor de Stad te koopen.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen gerestitueert Jacop Doel, syn verleet gelt, dwelck hy verscoten heeft voor de soldaten van Herman Colen, int convoyeren der gedeputeerden deser Stadt, die om steencolen nae *Maseyck* getrocken waeren, vuytgeweest hebbende twee nachten, beloopende 12 gul.

De Commissaris Veusels, wild voor zijne tafel geschonken.

Item betaelt Willem Robbrechts, voor drie velthoenderen ende een conyn, dat hy gecoft hadde ter ordinantie vanden President, voor den Commissaris Veusels, beloopende 36 st.

Klokkenspel ter gelegenheid der afkondiging van den vrede.

Item 21 December, betaelt Huybert, de beyerman, van dat hy int publiceren vanden peys gebeyert heeft, 8 st.

De pui van het stadhuis te dier gelegenheid met groen laken behangen.

Item Willem Danckarts, van het gruen laken dat voorde puy gehangen heeft, int publiceren vanden peys, betaelt 7 st.

De trompetters van Haultepenne steken de trompet bij die afkondiging en worden de groote klokken geluid.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken den trompetter van Hautepen, van die trompette te steken int publiceren van selven, 2 gul.

Item die custers van St. Jans, vandat zy het groot geluyt, geluyt hebben dairvan betaelt, ter ordinantie vande Heeren, 4 gul.

Den *Keulsche* vrede door de Stad *'s Hertogenbosch* aangenomen zijnde, wordt na de afkondiging ter gaffel een maaltijd gegeven, waarbij Schepenen met allen die zij genoodigd hadden, aanzaten.

Item nader publicatien vanden peyse, byder Stadt aengenomen, syn de heeren Scepenen opter gaffel ter maeltyt gebleven, metten gheenen die sy genoot hadden ende de sengers met haer cralen, ende hebben alsdoen ende tsanderen daechs tsamen verteert in coste 54 gul. 11 st. alsdoen gedroncken drie amen $15^1/_2$ potten wyns, daem, chyns ende impost affgetogen, 40 gul. vz. 126 gul. 4 st. den pastey becker, van twee hasen in deech te leggen, van stuck 16 st. van twee hamels bouten als voor, stuck 20 st. drie velthoender stuk 5 st. 18 cleyn pasteykens 4 gul. 15 st. vyff tartten stuck 12 st. vyff castelingen stuck 12 st. vz. tsamen 195 gul. 17 st.

De Heer van Haultepenne en de Commissaris Veusels, door Schepenen in den heiligen Geest onthaald.

Item als de heeren Scepenen inden heyligen Geest te gaste genoot hadden Mons. de Haultepen metten Commissaris Veusels, hebben alsdoen aen wiltbraet gegeven 32 st. inden bock gehaelt 28 potten wyns, den pot 10 st. vz. tsamen 15 gul. 12 st.

De justificatie, gepubliceert en in druk

Item (na 5 February), ter ordinantie vanden President Wouter van Sundert, van dat hy gecopieert heeft de justificatie, in drucke synde gepublicert,

binnen deser Stadt toucherende de gerechte saecke vanden bourgeren ende ingesetenen deser Stadt.

zijnde, afgeschreven.

Item betaelt Diercken van Muers, voor een gouwen scakele, byden heeren Scepenen gesconcken den cock vanden heere van Haultepen, wegende in gout 12 gul. 13 st. ende voor tfatsoen 2 gul.

De goudsmid Dirk van Muers, levert de Stad een gouden schakel voor den Kok van Haultepenne.

Item alsoe Jan van Berckel, ter ordinantie vande heeren Scepenen, hadde getranslateert seeckere vele en diversche missyven, by Diercken Artss, tot achterdeele deser Stadt, in cyfferen gescreven ende ten huyse Gerarts van Deventer bevonden, soe hebben Jeronimus Wynants, Loeff ende die Rentmeesteren, metten selven, doer ordinantie vande heeren Scepenen, geaccordeert, dat deselve soude vuytgeryct worden de somme van 14 gul.

Jan van Berckel ontcijfert de brieven door den voormaligen President-Schepen der Stad, Dirk Aertssen ten nadeele der Stad aan den Schepen Gerad van Deventer in cijfers geschreven.

Item Goyart Willemssen, van zeeker loyen by Ghysbert vanden Kerckhoff ende Adriaen Zegers, gehaelt inde leste furie opte merct, beloopende 2 gul. 10 st.

Lood om daarmede, tijdens de furie van 1 Julij 1579, te schieten.

Item den trommeslegers die omgeslagen hebben, dat een yegelyck die synen eedt nyet gedaen en hadde, dat hy den selven soude comen doen, betaelt 7 st.

Oproeping van hen die hunnen eed nog niet gedaan hadden, om dien te komen doen.

Item alsoe het gescut ende andere munitie van *Maestricht* alhier gecomen synde, byden Prinse van *Parma* deser Stadt gesconcken, betaelt, by stapelinge byden policimeesteren, aen voerluyden van vrachten, wegende int getalle 3157 ponden, thondert tot *Maestricht* veraccordeert voor 3[illegible] st., beloopende 452 gul. 7 st. ens.

Kosten van vervoer van het geschut en de amunitie, door den Prins van *Parma* aan *'s Hertogenbosch* geschonken.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Gielis de Gruen roy, van dat die heeren Scepenen, Geswoorens ende Raitsheeren, metten Pasteir van *Oisterwyck* aldair verteert hebben gehadt, te weeten, in coste 4 gul. 10 st. ende gedroncken 32 potten wyns etc.

De persoon of Pastoor van *Oisterwijk* onthaald.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt Claes van Zwol, van een silveren schael, den voet gedreven ende vergult synde, mits noch die wapenen dairop *gedreven* vander Stadt ende den randt boven ende het middel vergult, wegende 25 loot een veerdel loots ende hebben de selve gesconcken, den pastoir van *Oisterwyck* bet. 36 gul. 10 st.

De Stad vereert den Pastoor van *Oisterwijk* eene zilveren schaal, door Klaas van Zwol gemaakt en gedreven.

Item ter ordinantie vanden drie leden, blyckende byder acten dair aff geexpedieert, dair inne geaccordeert ende gesloten is, dat men den Capiteyn van *Weert*, die welcke geconvoyeert heeft het gescut metter munitie, dwelck den Prince van *Parma* deser Stadt gesconcken hadde, van *Maestricht* opten *Bossche*, soude bescencken voir synne moyten een grattuiteyt van ettelycke cleynnodien, te weeten met eenen silveren cop. Alsoo gecoft eenen cop, wegende vier merck min $11^1/_2$ engelschen, beloopende in silver 69 gul. 3 st. en van tfatsoen gegeven 15 gulden, vande Stadt wapenen te *snijden* opten voet 12 st. bet. alsoe tsamen, soe aen Claessen van Swol als Willem vander Lynden, 84 gul. 15 st.

Aan den Kapitein Bevelhebber van *Weert*, die met zijne soldaten het geschut en de amunitie van *Maastricht* naar deze Stad geleidde, een zilveren kop geschonken, gemaakt door Claas van Zwol en gegraveerd door Willem van der Lijnden.

Item Dierick Colen, ter ordinantie vanden drie leden betaelt, van dat hy den A B, diewelcke Dierick Artss in syn brieven geinsereert ende gevuecht, hadde, geexponeert ende int lichte gebrocht heeft, dair van hem toegevuecht 12 gul.

Dirk Colen, uitvinder van het cijferschrift, van Dirk Aertssen, met 12 gul. beloond.

Item 26 Mey, als mr. Goyart Lombarts (en) Arnt van Broegel, met de dekens

Eene commissie zoekt

1580.

de geschiktste plaats tot het leggen van eene brug over de rivier de Aa, voor de ingezetenen van den *Dungen* en anderen aan dien uithoek, om door de Hinthamerpoort in de Stad te kunnen komen, aangezien de St. Anhonispoort toegebolwerkt zou worden.

vande screynwerkers ende vleeshouwers, geweest waeren tussen de Hinthamer- ende St. Anthonis poort, om aldair te vynden ende te ordineren, de bequaemste plaetsse om een brugge over die (rivier de) Aa te maken, dair die vanden *Dungen* ende andere aen dien hoeck wonende, gevuechelycke dair over mogen passeren ende haeren weeh te nemen, naedemael Sint Thonispoort toegebolwerct soude wordden, syn savonts inden heyligen Geest blyven eeten en alsdoen laten haelen etc.

Kopij van een boekje, waarin waren opgeteekend alle de uitgewekene burgers.

Item Gerit van Sutphen, van dat hy, ten bevele vande heeren Scepenen, gecopieerd heeft een boecxken, dairinne gescreven stonden die vuytgeweken bourgers deser Stadt.

De Schans te *Empel* door de Walen verlaten en door de Geuzen ingenomen en bezet, wordt door het vaandel Stadssoldaten van Herman Colen en het volk van Haultepenne hernomen.

Item den 28[en] Mey, als de scansse tot *Empel* vanden Guesen ingenomen was, deur dien de Walen dair vuyt vertrocken waeren ende de selve sonder volck lieten, is Herman Colen, deur ordinantie vander Stadt ende oyck deur scryven van Mons. de Hautepene, met syn vendelen des avonts derwaerts getrocken, alwair mons. de Hautepen syn volck oyck gesonden hadde, omme deselve scansse wederom inne te nemen, gelyck sy deselve des nachts wederom innegenomen hebben. Zyn alsoe deselve knechten des snachts wederom voor de Stadt gecomen, mynnende binnen te comen, dwelck hen nyet en wairt vergundt, deur dyen dat doncker ende inder nacht was, syn sy vertrocken onder *Roesmalen* ende *Hintham*, hebben de selve aldair verteert ens.

De huizen op den weg van *Hintham* tot verdediging der Stad afgebroken.

Item 23 Juny, ter ordinantie vanden drie leden, den Rentmeesters bevolen synde, te doen affbreken de huysen staende voor opten stewech tot *Hintham*, hebben dien aengaende genoet ende gecregen, soe vanden soldaten van Capiteyn Wynants, als van Herman Colen, ten eynde sy soude beginnen de selve om leech te leggen ende aff tebreken, hebben die Rentmeesteren alsoe betaelt ter ordinantie als voor, tgene die soldaten soe tot Jans van Os als in die molen, tsavonts verteert hebben gehadt, bet. 14 gul.

De Commissaris Veusels gehuisvest in het St. Geertruidenklooster.

Item 11 July, volgende der acten byden drie leden gegeven, als dat die Rentmeesteren met brueder Frans, provisor vanden Gertruyden, souden accorderen, vande costen byden commissaris Veusels, met twee dieners ende twee perden, aldair verteert binnen den tyt van twee maenden, wair voor hem byden Rentmeesters is toegevuecht, deur tusschen spreken van goede Heeren, de somme van 45 gul.

Drie en vijftig personen, in het oproer te *'s Hertogenbosch*, op 1[e] Julij 1579 deerlijk geschoten en gekwetst.

Item alsoo m[r]. Dierick Vleugels, byden commissarissen. dair toe byden drie leden geordineert, is aengenomen ten dienste deser Stadt, ende voorts voor syn cueren ende diensten die hy gedaen heeft aen 53 persoonen, die opten jersten July derlyck gescoten ende gequetst zyn geweest, met hem te accorderen op welbehagen vanden drie leden, alsoe dat de selve metten voors. m[r]. Diercken zyn veraccordeert, als dat den selven vuytgereyct soude worden, voor syn diensten die hy gedaen heeft, de somme van hondert vyftich gul. ende dair en boven, dat de Stadt hem vesten souden een rente van 14 gul. jairlicx, in plaetsse vanden dienst die hy voortaen deser Stadt doen sal, alsoo hem betaelt de voors. 150 gul.

Item betaelt Jan Sceffer, van dat hy het root previlegie boeck, deur beveel vanden heeren Scepenen, verbonden heeft, wair toe hy zeecker onkosten gedaen heeft, als voor een steen 8 st. van inte setten 5 st. van conincx wapen te scilderen 12 st. van horen 4 st. van seems 7 st. van sloten metten beslach, bynden ende arbeyt 2 gul. 10 st. vz. 4 gul. 6 st.

Het rood previlegieboek, zoo als het nog bestaat, door Jan Sceffer ingebonden.

Item, ter ordinantie vande drie leden, betaelt den swager van Jannen Artssen, alsulcke 60 gul. als hem in recompense van syn pert is toegevuecht dwelck hy tot *Vucht*, inde scermutsinge die de bourgers tegens die van *Huesden* hadden ende tot *Vucht* van *Huesden* gecomen waren, gescoten wert ende gelaten heeft vz. 60 gul.

Schermutseling te *Vucht*, tusschen de burgers, de schutterijen en de Stads soldaten, tegen die van *Heusden*, onder den Kastelijn Jan Bax.

Item 4 Augusti, als die scermutsinge buyten die Vuchterpoort was, hebben omtrent 11 uren opte gaffele ontbeten, myn Heer den Schouteth, Scepenen, Capiteynen met meer andere beveels hebberen, ende hebben tsamen verteert 33 st. ende gedroncken vyf potten wyns, te samen beloopende ende ter ordinantie vande Heeren betaelt 4 gul. 8½ st.

Item 4ª Augusti hebben de drie leden deser Stadt gesloten, dat de soldaten van Wynants en Herman Colen, mette 4 scutteryen, met hem nemende allen de metsers ende timmerluyden, in alder diligentie souden hem vuegen, om alle de huysen staende voor op *Vranckenhoffstadt* ende tot *Hintham*, met allen de boomen staende opt *Reut*, aff souden houden ende de huysen omleech soude werpen, hebben alsoo de scutteryen vande cloveniers voor haeren arbeyt gesconcken, een ton biers tot Augustyn gedroncken, dairvoor bet. 6 gul. den timmerluyden ende metsers gesconcken 3 gul. den luytenant van Herman Colen, een ton biers tot Colen gehaelt voor 5½ gul. de jonge scuts, ter ordinantie vande Heeren gesconcken twee tonnen biers, die ton 7 gul. vz. 14 gul. vz. tesamen 28 gul. 10 st.

De huizen op *Vrankenhofstad*, die op den weg naar *Hintham* en de boomen op het *Reut* afgebroken en afgehouwen.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Jannen Sceffers, dat hy alle brieven ende placcaten byeen gebonden heeft, wair aene hy verdient heeft, volgende syn memorie dair van overgegeven ende byden Heeren getaxeert, 4 gul. 12½ st.

Alle de brieven en plakaten door Jan Sceffers bijeen gebonden.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt die wed. Jans van Turnhout, van het pappier, dat die heeren Scepenen aldair tot verscheyden reysen hebben laten halen, om by die clercken gebruyct te wordden tot missyven ende publicatien ten tyde vander beruerten, ten dienste deser Stadt vz. 2 gul. 10 st.

Schrijfpapier ten tijde der laatste beroerte, door de wed. Jan van Turnhout, geleverd.

Item 19 Augusti, als die soldaten van Wynants den eenen dach ende die soldaten van Colen den anderen dach, de boomen byder Stadt opt *Reut* (omgehouwen) ingehaelt hebben, deselve gesconcken 2 gul.

De omgehouwen bomen op het *Reut*, door de soldaten van Wynants en Colen in de Stad gehaald.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt tgene op die galerye vanden cloveniers toren, by sommige opgeset is geweest, om toesicht te nemen opte scortheeckels aende Vuchterpoort, ten tyde als de Engelsche en Scotten omtrent de Stadt quamen, bel. 2 gul. 2½ st.

De Schothekels aan de Vuchterpoort bewaard, tijdens men een aanval van de Engelschen en Schotten verwachtte.

Item, ter ordinantie van de heeren Scepenen, betaelt Goyart de can-

Kogels voor het be-

leg der Schans van *Empel*, door Goijart, den Cangieter geleverd.

gieter, van zeeker getal van buscloyen tot synen huyse gehaelt, om te gebruycken tegens de scansse van *Empel*, bedragende 83 pont loots, beloopende 7 gul. 5 st.

Grof geschut van de Stad *'s Hertogenbosch* naar de Schans te *Empel* gevoerd.

Item ter ordinantie als voor, betaelt Peerre Guillaume, soeteler opde scansse van *Empel*, alsulcke 10 gul. als die arbeyders deser Stadt, ten tyde als die pleyten tgroff gescut aldair vuyt deser Stadt gevuert hadden, tot synder huysen verteert hebben gehadt.

De scholieren der Fraters Gregorianen spelen in het openbaar, een triumphhistorie in de latijnsche taal.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt, tgene de Heeren gesconcken hebben den jongen scolieren, binnen den convente vanden Fraters binnen dese Stadt, die een triumphe historie voor alle man gespeelt hebben in latynen 15 gul.

Aan den Heer van Haultepenne wordt door de Stad een maaltijd aangeboden en des avonds, als hij binnen de Stad kwam, zijne keuken voorzien.

Item alsoe den drie leden, opten 28en Mey geordineert ende geaccordeert hadden, dat men myn Heer van Hautepen een eerlycken maeltyt scencken soude ende tsavonts, als hy binnen comen soude, syn keuken besorgen van alle spyse, hebben die Rentmeesteren doen copen van alrehande spysen, als snoecken, palingen, braessemen, riviervisch, aberdaen, boter, eyer, schoonbroot ende diergelycke, gesonden ten huyse van myn Heer den Schouteth, alwair den selven gelogeert was, noch totte maeltyt gecoft ende besorcht, soe scapenvlees, capuynen, hoenderen, jonge hoenderen, duyven, runtvlees, alderhande fruyt, pasteyen, hasen, kuynden, tarten, bancket, suycker ende al wat tot sulcken maeltyt behoorden, beloopende tsamen, van parceel tot parceel by memorie overgegeven, metten wyn die inde selve maeltyden gedroncken is geweest, ter somme van 387 gul. 12½ st.

De Heer van Haultepenne, ten huize van Wouter Bouwens gehuisvest, wordt zijne tafel door de Stad van tinnen schotels, borden en stoopen, voorzien.

Item, ten tyde myn Heer van Hautepen was gelogeert ten huyse van Wouter Bouwens, heeft men ter ordinantie vande heeren Scepenen gecoft dese navolgende parceelen, jerst anderhalff dosyn tenne scotelen wegende 38 pont, tpont 4½ st. vz. 8 gul. 11 st. noch een tenne stoop wegende vyff pont, tpont als voor vz. 22½ st., noch van wisselgelt van out tenne betaelt 2 gul. 2 st. allet volgende de quitantie van Goyart Willemssen, cangieter.

De eerste turf van *Loon op zand* wordt, onder bedekking van acht rotten soldaten, binnen de Stad gehaald.

Item 24 September, als de Stadt den jersten torff tot *Loon* dede halen, mede genomen hebbende acht rotten soldaten van Wynants ende Colen volck, om den selven te convoyeren, elcken soldaet, deur ordinantie vanden drie leden gegeven 6 st. beloopt 28 gul. 16 st. noch twee tonnen biers inde Berber gehaelt, die ton 5 gul.

Herman Colen krijgt van de Stad een nieuw vaandel, gemaakt door Goijart die Luwe, borduurwerker en geschilderd door Dirk Janssen.

Item ter ordinantie vanden drie leden, betaelt die onkosten die Herman Colen gedaen heeft tot een nyeuw syde vendelen, wair aff den taff beloopt 61 gul. 1½ st. van het fatsoen aen Goyart die Luwe 22 gul. aen Dierick Janssen van het scilderen 7 gul. vz. te samen 90 gul. 1½ st.

Schermutseling met den vijand op de *Cromvoirtsche* heide.

Item ter ordinantie vanden drie leden, volgende dappostille gestelt opde requeste van Diercken Janssen, droechscheerder, denselve betaelt alsulcke 80 gul. als hem byde selve drie leden syn toegevuecht, voor syn gevanckenisse, dair hy inde scermutsinge opte heyde van *Cromvoirt* gevangen wairt ende groote schade heeft moeten lyden, vz. 80 gul.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Otto van Asperen, ter cause van loot ende tenne, dwelck opten jersten July in de furie, tsynen huyse, byde Catelycke is gehaelt geweest, vz. 8 gul.

Lood en tin in de furie van 1 Julij 1579, door de Katholieken, bij Otto van Asperen gehaald.

Item betaelt den trommeslagers vande vier scutteryen, elcke scutterye ter maent toegevuecht 9 gul., verschenen vanden 1e Oct. anno 1579, totten lesten September 1580, beloopende tsamen 432 gul.

Toelage aan de tamboers der Schutterijen.

Volgen de betalingen aan lijf-, erf- en losrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 40,478 gul. 18 st. 2 d.
" " ontvangsten " 44,714 " 15 " 3 ort. 5 mt.
Voordeelig saldo 4235 gul. 17 st. 10 d. 5 mt.

N°. 87. Rekening van St. Remeys 1580 tot St. Remeys 1581.

REKENING VAN HENDRIK VAN BROECHOVEN, ADRIAAN ZEGERS, MAARTEN MOONS EN ANDRIES VAN LUIJCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 9.

Ontvang van Poortergelden.

Item van Hanrick Willemssen van Engelen, nyet.
Item van Ariaen Willemssen van Engelen, nyet.
Want hair poirtergelt byder Stadt hen is gesconcken, duerdyen zy hen in de furie op prima July in dienste deser Stadt, zeer wel hadden gedragen tegens den rebellen.

Het poorter of burgerregt geschonken aan Hendrik en Adriaan Willemss van *Engelen*, omdat zij zich in de furie op den 1 Julij 1579, tegen den rebellen goed hadden gedragen.

Kapittel 11.

Ontvang gekomen van verkochte lyfrenten op twee lyven, uitgegeven met toestemming der drie leden, tot behoeff vander fortificatien als van brand opter wachten, geaccordeert ende naemaals by ordinantie vanden drie leden, totten brant geemployeert, volgende de acten opten 26en January ende den 12en July daer nae anno 1581, geexpedieert ende verleent tegens den penning acht.

Verkochte lijfrenten, om met de daarvan komende gelden de vestingwerken der Stad *'s Hertogenbosch* te versterken en tot aankoop van brand in de wachten.

De Stadt gaf 19 lijfrenten brieven uit, voor eene som van 2142 gul. en verbondt zich daarvoor tot 267 gul. 15 st. renten.

Kapittel 13.

Andere ontvang, gekomen van verkochte lyfrenten op een lyf, tegen den penning zes, ingevolge akten by kapittel 11 vermeld.

De Stad verzegelde 37 lijfrenten op een lijf en acht andere renten, zij ontving daarvoor 2532 gul, afgetogen de hierna volgende renten en waarborgde voor alles 578 gul. jaarlijks.

Aangaande de laatste renten wordt in dit Kapittel het volgende opgeteekend gevonden:

Op de dochters van Goijard van Vlierden worden lijfrenten verzekerd, in afdoening van het, door hunnen vader der Stad geleverde linnen, dat eenige Heeren te *Maastricht* geschonken werd bij het verzoek om geschut en om het octrooi tot het daarstellen der munt te *'s Hertogenbosch*.

Item, vuyt crachte van seekere acte in date den 13^{en} January anno 1581, vanden drie leden deser Stadt, zyn dese twee naevolgende renten geconstitueert, ter somme toe van hondert 68 gul. eens ende dat voor twee stucken lynen laekens, by Goyarden van Vlierden ettelycke Heeren tot *Maestricht* gesconcken int solliciteren vanden gescut ende der munten, te losse den penning sesse op een lyff, daeromme wordt alhier egheen ontfanck aff gemaect.

Item vuyt crachte van seeker acte in date etc.

Johanna, dochter Goyarts van Vlierden 17 gul.

Maria, dochter Goyarts voors. 11 gul.

Lijfrenten op Hilleke en Lijske, dochters van Ansem Janssen van Herpen, in voldoening van een door de Stad ingenomen huis voor de vestingwerken.

Item, vuyt crachte van seeker acte in date den 24^{en} Augusti anno 1581, vande drie leden deser Stadt, zyn dese twee naevolgende renten geconstitueert ende dat voor het affbreken van seeker huysen, staende opt Hinthamereyndt by den Paus thoren, onmundighe kynderen toebehoorende, te losse den penning sesse op een lyff ende en wordt alhier byden Rentmeesteren egheenen ontfanck aff gemaakt.

Hilleke, onmundige dochter wylen Ansem Janssen van Herpen, 10 gul.

Lysken, onmundige dochter Anssems voors. 10 gul.

Item dese navolgende renten, zyn, ter ordinantie vanden drie leden, vuyt crachten van seekere acten, tot losrenten geconstitueert, ende en wordt hier byden Rentmeesteren egheen ontfanck aff gemaect.

Losrente ten behoeve der weeskinderen, voortgesproten uit een legaat, door Anna Vijge, wed. van Deventer, aan die weezen gemaakt.

Die weeskynderen binnen deser Stadt een losrente van 75 gul.

Mair want dese rente is geconstitueert, vuyt crachte van seeker acte byden drie leden gegeven, in date nen 21^{en} Mert anno 1581, tot behoeff vande weeskynderen voors. ende dat inne plaetse van alsulcke acht hondert 29 gul. mitsgaders inde plaetse van interest van dyen, beloopende vanden jersten November 1576 totten 21^{en} Mert 1581, 248 gul. 18 st. 2 ort. als dese Stadt vande executeuren wylen Anna van Deventer, op obligatie genomen hadde ende welcke obligatie, den voors. weeskynderen was te deele gevallen, maeckende alsoo te samen die voors. penningen int tgeheel 1077 gul. 18 st. 2 ort. ende en wort hier egheenen ontfanck aff gemacct, dair omme alhier voor *memorie*.

Losrent voor m^{r}. Hendrik Bloijman, voor een afgebroken oliemolen en woon-

M^{r}. Henricken Bloeyman 20 gul.

Maer want die voors. rente is geconstitueert, vuyt crachte vander acte vanden drie leden, in date den 24^{en} Augusti anno 1581, ende dat in plaetse

ende voldoeninge van seekere affgebrooken olymolen ende woonhuyse, staende aender Hinthamerpoorte, den voors. mr. Henricken q. s. toebehoorende, tot behoeff vander fortificatien deser Stadt, mair want alhier egheenen ontfanck aff en wort gemaect, daeromme alhier maer pro *memorie*.

huis op het Hinthamereinde, hem met anderen toebehoorende.

Volgen nog twee andere posten voor memorie.

De geheele ontvangsten waren 46,074 gul. 19 st. 14 d. 5 miten.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geene bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 6a November, Claessen van Zon, van dat hy ter ordinantie als voor, brieven heeft gedragen aen myn Heer van Haultepen tot *Eyndhoven*, gevaceert mits het vertoeven vyff dagen.

De Heer van Haultepenne te *Eindhoven*.

Item 10 November, Andriessen van Zwol, van dat hy byden heeren Scepenen, gesonden is geweest als spye tot *Utrecht*, daeromme gevaceert vyff dagen, hem toegevuecht 30 st. vz. tzamen 7 gul. 10 st.

Een spion naar *Utrecht*.

Item 21 November, Jan Peter Jacops van Boixtel, van dat hy brieven des Heeren van Haultepenne heeft gedragen in de scansse van *Vlymen*, ten dienste deser Stadt.

Brief van den Heer van Haultepenne aan den Bevelhebber in de schans te *Vlijmen*.

Item 3a December, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Heyliger Janssen, wynscrueder, van dat hy tydinge gebrocht hadde, dat *Megen* byde Walen was ingenoomen, vz. 24 st. 2 ort.

Megen door de Walen ingenomen.

Item 14 December, Matheus Willemssen, den post, van dat hy deser Stadt brieven heeft gedraegen nae *Eyndhoven*, aenden Heere van Haultepenne, betaelt 3 gul. 5 st.

De Heer van Haultepenne te *Eindhoven*.

Item 17 December, Ghysbert Janssen, van Megen, van dat hy brieven vanden capiteyn van *Megen* aen dese Stadt gebrocht heeft, betaelt 25 st.

Item 2a January, Bartholomeus Robbrechts, van dat hy met brieven deser Stadt, is geweest aenden capiteyn tot *Megen*, betaelt 24 st.

Briefwisseling met de Kapiteins der bezetting van *Megen* en van het kasteel te *Nuland*.

Item 27 January, Daen Geritsen, van dat hy aenden capiteyn tot *Nulant* brieven gedragen hadde, betaelt 7 st.

Item ten voors. daege (30 January), ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt eenen soldaet die den capiteyn van *Megen* alhier gesonden hadde, ten eynde datter alderley goet gecomen was, 28 st.

Berigt van den Kapitein van *Megen*, dat aldaar allerlei goederen langs de Maas waren aangekomen.

Item 20 Mert, Jan Marcelis opt Orteneyndt, van dat hy, ten bevele vande heeren Scepenen, met brieven is gegaen aenden capiteyn van *Megen*, ten eynde die capiteyn soude aldaer in arrest houden die scepen metten goet, op dat de borgers souden moegen versien wesen, betaelt 24 st.

Bode aan dien Kapitein, met verzoek om de schepen met die goederen aan te houden, ten behoeve der burgerij van *'sHertogenbosch*.

1581.

Een spion naar de *Langstraat*, om te vernemen welk krijgsvolk daar was aangekomen.

Item 27 Mert, Gielis Janssen alias quaetael, gesonden byden Heeren nae de *Langstraet*, om te vernemen wat volck was gearriveert, gegeven 16 st.

Krijgsvolk te *Helvoirt* gelegerd, breekt op.

Item 29 Mert, Claes van Zon, van dat hy met brieven deser Stadt is gegaen nae *Helvoirt*, als zy opbraecken.

Spion naar de *Langstraat* en in het *Land van Heusden*

Item 31 Mert, Jan Janssen, van dat hy een reyse is geweest opte *Langstraet* ende tot *Huesden*, om te vernemen wat volck daer was geoomen, betaelt 30 st.

De Raadsheer Veusels te *Eindhoven*.

Item Claes van Son, van dat hy een reyse met brieven is gegaen op *Eyndhoven*, aenden raetsheer Vuesels ende wederom antwoort heeft gebrocht, 30 st.

Brief van den Kapitein uit *Megen*, dat aldaar steenkolen en kalk waren aangekomen, met uitnoodiging om Commissarissen te zenden.

Item 30 April, betaelt een boode comende met brieven van *Megen* aende Heeren, datter calck ende steencolen gecomen waeren, ten eynde men dair commissarissen souden scicken.

De Heer van Haultepenne te *Eindhoven*.

Item 1ª Juny, betaelt Teuwen den post, van dat hy vanden heeren Scepenen ende tot twee reysen is gesonden aende Heer van Haultepen tot *Eyndhoven*, 9 gul.

Spion naar *Oisterwijk*, om te vernemen waarheen de vijand trok.

Item 7ª Juny, Jannen van Gestel, van dat hy is geweest tot *Oisterwyck*, om te vernemen waer den vyant thooft heenen hadde.

Een spion in den nacht naar *Engelen*, waartoe deze de rivier moest overzwemmen.

Item Claessen (van Son) voors. van dat hy inder nacht is gegaen naer *Engelen*, ende most duer dwater swemmen, betaelt 12 st.

Waarschuwing aan de bezetting der schans te *Engelen*, dat Haultepenne naar *Eindhoven* was vertrokken.

Item 8ª Juny, gesonden Jannen van Gestel tot *Engelen*, om te waerscouwen dat Haultepen nae *Eyndhoven* was vertrocken.

Kennisgeving aan die van *Vlijmen*, dat de vijand te *Oisterwijk* was aangekomen.

Item ten voors. daege, Claessen van Zon, van dat hy tot *Vlymen* was geweest, om te adverteren, dat den vyandt was gecomen tot *Oisterwyck*, ende dat Haultepen te rugge vertrocken was.

Een spion naar *Eindhoven*, om te zien of de weg vrij van vijanden was.

Item ten voors. daege (9 Juny), Teeuwen die post, van dat hy metten lancien, lonten ende cruyt, gereden was op *Eyndhoven*, om te besien oft die bane open was, betaelt 4 gul. 10 st.

Kennisgeving dat Maarten Schenck zich te *Eindhoven* met Haultepenne had vereenigd.

Item 15 Juny, betaelt Hanrick Peter Lemmens tot *Heeswyck*, van dat hy aenden Heeren tydinge gebrocht hadde, dat Scenck by Haultepen geoomen was voor *Eyndhoven*, 15 st.

Haultepenne te *Herenthals*.

Item ten voors. daege (28 Juny) Teeuwen de post, van dat hy nae *Herentals*, met brieven deser Stadt, aen Haultepenne was gereden.

Megen door de Staatschen belegerd.

Item zegeren Huybertsz. comende van *Megen*, van dat hy tydinge gebrocht heeft, dat *Megen* vande vyanden was belegen.

Breda door Haultepenne ingenomen.

Item Jannen Anthonisse, wonende tot *Loon*, van dat hy tydinge gebrocht heeft, dat de Heer van Haultepenne *Breda* hadde ingenomen, voor booden broot, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt 10 gul.

De bode die deze tijding bragt, op de gaffel bewaard, tot dat men de overtuiging had, dat zijne boodschap waarheid was.

Item den voors. boode alhier opter gaeffelen doen bewaeren, ter tyt toe men seccker tydinge hadde oft waer was, ende aldaer byden selven verteert ende aen Gielissen betaelt 33 st. 2 ort.

Brief van den Commissaris Brant, bevestigende die inneming.

Item ten daege voors. Goidscalck, den dienaer vanden commissaris Brant, brengende brieven vuyt *Breda* aende heeren Scepenen, dat *Breda* in was, betaelt 30 st.

1581.

Item 2a July, Claessen van Zon, van dat hy met brieven vande heeren Scepenen is gegaen nae *Eyndhoven*, aen myn Heer van Haultepen, 30 st.

De Heer van Haultepenne te *Eindhoven*.

Item 6a July, Adriaen Hanricxz vander Schoer, huysman int straetken van Best, van dat hy in diligentie was gegaen met brieven nae *Breda*, aenden Heere van Haultepenne, comende vanden Prince van *Parma*, om *Eyndhoven* wederomme te beliggen ende inne te nemen, dwelck hy hem hadden laeten nemen, betaelt 5 gul.

Brief der Regering aan Haultepenne te *Breda*, aldaar van den Prins van *Parma* gekomen was, om *Eindhoven* wederom te belegeren, welke Stad de vijand hem ontnomen had.

Item 7 July, betaelt Peteren van Driel, van dat hy eenen brieff vanden Heeren van Haultepenne, gedragen heeft nae *Megen*, ten eynde onse soldaten souden vuytten scanssen, wederom comen naeden *Bossche*.

Brief van Haultepenne aan den Kapitein te *Megen*, om de soldaten van *'s Hertogenbosch* naar die Stad te zenden.

Item Peteren van Driel, van dat hy was geweest tot *Boemel*, ter ordinantie vande Heeren, om te weten den prys vande steencolen, calck ende leyen, ende insgelycx tot *Hedel*, om int seeker te weten oft die bourgers van *Boemel*, het slot van *Hedel* hadden beset met hen eygen volck, betaelt 5 gul.

Spion naar *Zalt-Boemel*, om den prijs optenemen van steenkolen, kalk en leijen en om te *Hedel* te vernemen of de burgers van *Zalt-Boemel* het slot van *Hedel* hadden bezet.

Item 26 July, Reynderen die boode, van dat hy met brieven comende van *Breda*, was gegaen nae *Megen*, by mynen Heere van Haultepenne.

De Heer van Haultepenne te *Megen*.

Item 28 July, Jacop Janssen, van dat hy met brieven deser Stadt was geweest tot *Meyen*, omme het gereetscap vanden payonieren wederomme te crygen.

Brief der Regering aan den Kapitein te *Megen*, om teruggave der pioneer gereedschappen.

Item 14 Augusti, Andries van Zwol, van dat hy met brieven vande heeren Scepenen is gegaen nae *Blyenbeeck*, aen den oversten Marten Schenck ende heeft wederom brieven aende Heeren gebrocht, 6 gul.

Brief der Regering aan den OversteMaarten Schenck te *Bleijenbeek*.

Item ten voors. daege Jan van Vuytwyck, van dat hy, ter ordinantie als voor, met brieven is gereden nae *Breda*, aen myn Heer van Haultepen, betaelt 6 gul.

Brief aan den Heer van Haultepenne te *Breda*.

Item 4a September, Peteren van Driel, van dat hy eenen nacht die wachte voor *Huesden* gehouden heeft, betaelt 30 st.

Een spion houdt de wacht voor *Heusden*.

Item ten voors. daege, Teeuwen, de post, van dat hy, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, is gereden nae *St. Oeden Roede*, om te waerschouwen, dat die guesen quamen om te branden, betaelt 3 gul. 15 st.

Een bode naar *St. Oedenrode*, om te waarschuwen dat de geusen in aantogt waren om te branden.

Item ten selven daege betaelt Adriaen van Oisterwyck, aen St. Anthonispoort, dat hy die van *Berlicom* hadde geadverteert, dat den vyant quam, ten eynde sy souden op huer hoede wesen, 8 st.

Berlicum van den aantogt des vijands kennis gegeven, ten einde zij op hunne hoede zouden zijn.

Item 12 September, Teeuwen die post, van dat hy brieven comende van *Breda*, van myn Heer van Haultepen, hadde gevuert nae *Eyndhoven*, wesende van advertentie, dat den vyandt aenquam, betaelt 4 gul. 10 st.

Brief van den Heer van Haultepenne uit *Breda* aan *Eindhoven*, houdende mededeeling van den aantogt des vijands.

Item 13 September, Wouteren Janssen, van dat hy, ter ordinantie als voor, is geweest tot *Heeckhuysen*, om te vernemen wat volck dat daer om *Huesden* lach, betaelt 7 st.

Een spion naar *Hedikhuizen*, om te weten welk krijgsvolk om *Heusden* lag.

Item 26 September, betaelt eenen boode, byden Heere van *Helmont* alhier gesonden in diligentie, met brieven van syn Excellentie, ten eynde, dat men *Eyndhoven* soude beleggen vz. 3 gul.

Last van *Parma*, om *Eindhoven* te belegeren.

Kapittel 6.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere Commissien.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Paulus Wijnants, Schepen en Kapitein.

Jeronimus Wijnants, Raadsheer.

M[r]. Hendrik van Broeckhoven, Raadsheer.

Arnt van Breugel.

Hendrik van Vlierden.

Jonkheer Arnt van Brecht.

Heer en m[r]. Arnold van Eijndhouts, persoon van *Oisterwijk*.

Jan Lievens en Rutger Hendricxs, Dekenen.

Hendrik Wouters.

Hendrik Petersse in den Ekel, Luitenant.

De Heer van Haultepenne met eene Commissie uit *'s Hertogenbosch* op den *Litschen kam*.

Inden jersten, gerestitueert Pauwelse Wynants, die huere van eenen perde, by hem gebruyckt ten tyde de selve metten Heere van Haultepenne ende anderen, hadden visitatie gedaen vanden *Litsenkam*, beloopende 30 st.

Commissie naar *Megen*, om op te nemen of die stad zou kunnen worden versterkt, wordt door Albaneser ruiterij begeleid.

Item 11 December, zyn Pauwels Wynants, Scepen, Jeronimus Wynants en m[r]. Henrick van Broechoven, raetsheeren en Jan Lievens, deken, als commissarissen, duer ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Megen*, omme aldaer visitatie te doen, oft men die plaetse soude connen gefortificeeren tot dienste deser Stadt, ende alsdoen inde selve reyse dese navolgende costen gedaen enz.

Item voor convoye van 20 Albanesen ruyteren, 12 gul.

Commissie naar *Megen*, om allerlei waren, met schepen, aldaar aangevoerd, te koopen; te *Geffen* gekomen, keert terug, omdat de vijand *Megen* belegerde, waarvan de tijding door den Kapitein van *Megen* gezonden, haar te *Geffen* werd overgebragt.

Item 30[en] Decembris, zyn m[r]. Henrick van Broechoven ende Rut Henricxz. deken vande smeden, als commissarissen, ter ordinantie als voor, wederomme nae *Megen* gereyst ende met hem genomen Mathys Scuskers, omme aldaer te coopen alderhande waere ende provisie voor dese Stadt, die aldaer met scepen aengecomen was, ende overmits den vyant, ten selven daege was voor *Megen* gecomen, soe syn die voors. commissarissen van *Geffen* inder nacht wederom gekeert, hebben inde selve reyse verdaen enz.

De vijand bij *Megen* zijnde, verkeert de Commissie te *Geffen* zijnde, in groot gevaar. Zij stelt zich daarom in verbinding met de overheid van *Geffen* en andere van de wacht aldaar, om, zoo zij in den nacht door den vijand werd overvallen, opening en toegang der kerk te verkrijgen, ten einde zich te kunnen verdedigen.

Ende alsoe sy tsavonts waeren gecomen tot *Geffen*, ende aldaer die tydinge was gecomen, dat den vyandt rontsomme *Megen* was, (gelyck zy oyck daer van, inder middernacht, byden Capiteyn Steenborch wordden geadverteert) soe hebben zy hun sanderen daechs wederom moeten vertrecken te rugge. Ende alsoe zy daer in groote perykel waeren, hebben dovericheyt van *Geffen* ende andere vander wachte by hen moeten houden, om, oft den vyandt hen des nachts hadde besocht, dat zy als dan acces ende oipeninge vander kercken hadde moegen hebben ende alsoe byden selven, mitsgaders 36 persoonen van desen soldaten, die de voors. commissarissen convoyeerden, met oyck seven Walen vanden huyse van *Megen*, die hen oyck convoye deden, tsamen verteert enz.

Nadere commissie

Item opten 22 Juny, is m[r]. Henrick van Broechoven met Henrick Wouters,

ter ordinantie vander Stadt, in commissie gereyst nae *Megen*, omme aldaer te coopen, tot behoeff vanden bourgeren, saut, kees ende voorts alderhande waere ende alsdoen (overmits zy aldaer ses daegen hebben moeten blyven) dese naevolgende costen verschoten, inden jersten tot *Hintham*, voor die ruyters ende soldaten aen bier betaelt 6 st. enz.

naar *Megen*, tot aankoop van levensmiddelen en andere waren.

Ende want die voors. commissarissen, den tyt van ses daegen waeren geweest inden cost vanden Cappeteyn, die welcke, mits zynder vertreck nae *Breda*, hun eerlycken hadde doen tracteren ende tot haerder oirsaecke, zyn kuecken ende taeffele doen houden, oft hy selffs daer present waere geweest; soe hebben zy, in recompense van dyen, gesconcken ende gegeven dese navolgende vrientscappe ende danckbaerheyt, inden jersten, aenden cock ende zynder huysvrouwen, eenen silveren philips daelder vz. 3 gul. noch aende hellebardier 30 st. noch aenden camerlinck 2 gul. noch aende twee paedsyen elck 12 st. noch aende wachte opten toren 25 st. noch aende groote wachte eenen silveren dicken daelder vz. 3 gul. noch aende wachte aende jerste poorte 35 st. noch aende vrouwe vanden soeteler, voor bier by Mathys Custers ende scippers aldaer gehaelt 10 st. — Item, want tscip, dat die commissarissen besprocken hadden, was opten middach, als het Casteel van *Megen* geslooten was, bedecktelyck was gevaeren nae *Ravensteyn*, soe syn, met assistentie vanden sargent ende 12 soldaten, tselve gevolght tot nae by *Ravensteyn*, om tselve te achterhaelen, daer van den selven sargent ende soldaten gesconcken eenen dicken daelder vz. 3 gul.

Commissarissen tijdens dien aankoop bij den Kapitein der bezetting van *Megen* gehuisvest en van alles voorzien, ook bij zijne afwezigheid naar *Breda*, doen geschenken aan de bedienden van dien Kapitein en aan de wachten.

Het schip door Commissarissen tot vervoer der aangekochte waren aangenomen, op den middag als het kasteel gesloten was, in het geheim naar *Ravestein* ontvaren zijnde, wordt door een sergeant en twaalf man, aldaar achterhaald.

Item opten 18 Augusti 1581, vuytgereyct, Goyarden van Vlierden ende Arenden van Bruegel, op henne vacatien ende reyse tot *Bergen* in *Henegouwen*, op rekeningh tsamen 300 gul.

Commissie naar *Bergen* in *Henegouwen*.

Item hiernae volgen seeckere oncosten ende verschooten penningen, by Pauwelssen Wynants met meer anderen, in verscheyden reysen gecommitteert zynde geweest, van wegen deser Stadt, verleeght ende vuytgegeven, blyckende byde specificatie hier naevolgende.

Inden jersten, nae dyen die Gedeputeerden vuyt de drie leden, waeren gereyst geweest tot *Lith*, om inspectie te nemen vander gelegentheyt vander plaetsen, om aldaer een scansse te moigen leggen, dewelcke van wegen deser Stadt bewairt soude worden, hebben de selve Gedeputeerden, volgende henne commissie, voorts gebesoingeert binnen deser Stadt, opte ordre van penningen te moegen becomen ende officiers ende volck te bewilligen ende te crygen, ten eyde voors. ende ter saecken van desen, byden voors. Gedeputeerden metten ghenen waermede sy tracterende waeren, verteert, duer dyen zy egheene vacatien en hebben gehadt enz.

Commissie naar den *Litschen* ham, om aldaar de opneming te doen tot het bouwen eener schans.

Item den 3 July zyn Pauwels Wynants ende Goris vander Meer, met ennige van die van *Huesden*, gereyst tot *Breda*, byden Heere van Haultepenne, ter saecken van *Huesden* ende meer anderen, mede genomen hebbende convoy van onse ruyteren ende betaelt opten wech, gaende ende keerende, aen bier 16 st. noch te *Breda*, inde herberge vanden gulde valck, van verteerde costen voor

Commissie aan den Heer van Haultepenne te *Breda*, ter zake van de Stad *Heusden*. Omschrijving der gedane uitgaven voor reis- en verblijfkosten.

ses persoonen, 36 gul. 8 st. te weeten: den Wert gegeven vyff gouden halff realen, stuck aldaer doende 46 st. noch ses pistoletten, tstuck 54 st. noch drie hongerse ducaetkens, stuck 3 gul. 3 st. ende te rugge daer aff ontfangen 6 st. bedragende naeden ganck van gelde binnen deser Stadt 46 gul. 12 st., noch inde herberge vanden Wildeman aldaer, voorde costen vanden perden, betaelt ende verleet by m[r]. Dierick Nemius 15 gul. 15 st. *Bredaets* gelt, te weeten: vier sonne croonen ende een portugaelse ducaet metten langen cruys, naede valuatie aldaer tstuck 57½ st. noch eenen halven gouden real tot 46 st. daer aff terugge ontfangen 11 st. maeckende naeden ganck van desen gelde net 20 gulden.

Bredasch geld.

Item noch gecommitteert de voors. Wynants, met meer anderen vuyten raedt, omme te communiceren ende te tracteren metten Luytenant vande ruyters, van saecke tot dienste deser Stadt, alsoe hem gesconcken een bancket tot Ghysbert Floris, beloopende 12 gul. 4 st.

Commissie aan den Heer van *Helmond*, om hem kennis te geven van zijne benoeming als bevelhebber van het krijgsvolk der Stad *'s Hertogenbosch*.

Noch geweest in commissie met meer anderen, om den Heer van *Helmont* rappoirt te doen vander acceptatie van syne Edelheyt ende de selve vander Stadt wegen te salveren, daeromme voor twee avontmaelen ende eenen ontbyt, met de perden tsaemen verteert 7 gul.

Eindhoven, door Haultepenne en Schenck op den vijand hernomen.

Commissie om met Haultepenne en Maarten Schenck, te spreken over *Heusden*.

Zij gaat van *Eindhoven* naar *Helmond*, bij den Heer van Warfuzee.

Item nadyen *Eyndhoven* byden Heere van Haultepenne ende Scencken, wederomme ingenoomen is geweest, is die voors. Wynants wederomme gedeputeert, met meer anderen vuyt den raedt, om te ryden nae *Eyndhoven* voors., byden Heere van Haultepenne ende den oversten Marten Scenck, omme aldaer te tracteren aengaende die van *Huesden* ende daer nae, nae *Helmont*, aenden Heer van Warvuseel ende hebben aldaer inde herberge verteert etc.

Die Commissie naar *Breda* door krijgsvolk begeleid.

Item Henrick Peters, int dekel, als bedienende de plaetse vande Luytenant ende Symon Kelst, corporael, van dat sy met 14 perden hebben geconvoyeert tot *Breda*, den voors. commissarissen, te weten Pauwels Wynants ende Goris van der Meer, met meer anderen, als gecommitteerden deser Stadt, soe is byden voors. Henrick ende Keelsten verschooten etc.

Commissie naar *Maastricht*, om aldaar in ontvang te nemen de zes stukken geschut met het buskruid en de amunitie, door den Prins van *Parma* aan de Stad *'s Hertogenbosch* geschonken, te gaan afhalen en voorts te verzoeken, de voortdurende indiensthouding der twee honderd Stads soldaten, het octrooi om binnen *'s Hertogenbosch* eene munt op te rigten, om de jaarlijksche gage der Schutterijen enz.

Item, alsoe de heeren Scepenen ende andere, representerende de drie leden der Stadt van *sHertoigenbossche*, gecommitteert hebben Heer Arnoult van Eyndhouts, persoon van *Oisterwyck*, ende Jonckeren Arden van Brecht, omme van wegen der selver Stadt te reysen nae *Maestricht*, ende aldaer te haelen de sesse metaelen stucken gescuts metten poedere ende munitien, byder Excellentie van *Parma* der voors. Stadt vergundt. Ende voorts, omme aldaer te versoecken de continuatie vanden twee hondert soldaeten, brieven vander munte, jairlicxe gagie voorden vier schutteryen ende meer andere verscheyden saecken vander Stadt ende haerder meyeryen te remonstreren. Soe zyn de voors. Eynhouts ende Brecht, met Gerit Janssen, busmeester, opden jersten February anno 1580 van *sHertoigenbosch* vertrocken, tot welcker reyse de voors. Brecht, volgens zyne teeckeningen opder Stadt rentmeesters boeck, ontfangen heeft twee hondert gul. 3 st. ende heeft die voors.

Brecht, dese navolgende oncosten ter saecke van dyen gedaen, overgebrocht. Inden jersten, voor vyff persoonen ende vyff perden tot *Weert*, verteert 8 gul. 10 st. den tweeden February gecomen zynde tot *Maestricht* ende mits quaede expeditie, is de voors. Eyndhouts aldaer by hem gebleven totten 22 February ende de voors. Brecht, jerstmael expeditie gecregen hebbende opten 23[en] February, heeft noch anderwerff moeten requeste presenteren, heeft daerom gevaceert totten 4[en] Mert ende aldaer byden voors. Eyndhouts ende Brechten met hennen dienairs tsaemen verteert 108 gul. 2 st.

Vervoer van het geschut naar *'s Hertogenbosch.*

Noch tot *Maestricht*, geadviseert met Doctor Bernis van *Lueven*, ende den selven laeten maecken ennige requesten ende remonstrantien, waer voor den selven gegeven een ducaet, ende synen clerck van verscheyden scryven 25 st. vz. 4 gul. 8 st. Aenden Audiencier inden raede, (heeft) Brecht, gegeven vander appostillen, den brieff vander munte ende surcheantie, vander reductie etc. tsamen ses halve gouden realen, beloopende 14 gul. 16 st. Voor de communicatie byden voors. Brecht gehouden met Reyner, zoone vanden auden muntmeester tot *Aken*, omme te mogen verstaen, wat een Stadt by oprichte van eender munte soude moigen proffyteren, gegeven twee rycx daelder vz. 4 gul. 2 st.

Opgave van Reijnder, zoon van den ouden Muntmeester van *Aken*, der voordeelen die eene munt aan de Stad *'s Hertogenbosch* zou kunnen geven.

Voor een viercant houte dooze te maecken, om daer inne te leggen de confirmatie vande Co. Ma. vande reconciliatie van *'s Hertoigenbosch*, betaelt 10 st.

Doos voor de Koninklijke confirmatie van de met de Stad *'s Hertogenbosch* aangegane reconciliatie.

Ende alsoe, mits het vertreck vanden chrysvolck van *Maestricht* nae *Wel*, gheen convoye tot *Maestricht* en was te crygen, voor het gescut dat geladen stondt, daeromme, mitsdyen nyemant alleene ryden en wilde, gesonden drie te perde nae *Weert*, omme convoye van aldaer te gecrygen, denselven voor teergelt gegeven 2 gul. 13 st. Ende overmits die capiteyn Schenck, op *Blyenbeeck* wechgevuert hadde twee vander Stadt stucken gescuts, ende wy weder andere versoecken mosten, oyck noch ordinantie van Zyne Excellentie aen mons. de Treslong, om de voors. ses stucken, dyen van *sHartoigenbosch* over te leveren metter munitien, soe heeft die voors. Geraert moeten blyven totten 17[en] February, als hy metten gescut vertrock, aldaer voor zyne verteeringe betaelt 23 gul. 5 st.

Het krijgsvolk van *Maastricht* naar *Well* vertrokken zijnde, wordt door de Commissie aan den bevelhebber van *Weert* militaire geleide gevraagd.

De overste Maarten Schenck, twee der zes stukken geschut van *Maastricht* naar *Bleijenbeek* gezonden hebbende, worden twee andere stukken gevraagd en verkregen.

Kapittel 7.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen werden vereerd aan:

Heer en m[r]. Arnold van Eijndhouts, persoon van *Oisterwijk*, van zijne zending uit *Maastricht* terug gekeerd.

Wijnen en gelagen aan onderscheidene voorname personen vereerd.

Den Kapitein die met zijn volk het geschut van *Maastricht* tot binnen *'s Hertogenbosch* geleidde.

Den Heer van Merode, Commies van Financien.

Den Prelaat van St. Geertruide, Heer Jan van der Linde.

Den Baanderheer van Bassignij, tevens een maaltijd.

Den Commissaris Veusels.

Den Heer van *Oirschot*.

Den Heer van Haultepenne.

Den Raadsheer Breugel.

De ruiterij en burgerij der Stad *'s Hertogenbosch*, door de rebellen bij *Oss* gevangen en verstrooid, worden door den Kapitein-Bevelhebber te *Megen* ontzet en binnen deze Stad gebragt.

Item alsoe den Capiteyn Steenborch tot *Megen* liggende, onse ruyteren ende andere onse boorgeren, byden rebellen omtrent *Os* gevanckelyck genomen ende verstroyt wesende, ontset gedaen hadde ende tot dyer oirsaeke metten selven binnen deser Stadt quaem. Soo is den selven met allen zyn familie, by advyse vanden drie leden gedefroyeert, in plaetse van zynder dienste ende vrientscappe in sulcken noot bewesen, synde ten selven tyde alhier gebleven den 24ste, 25ste en 26ste dach van Mey, verteert tot Nobelmans 71 gul. 18 st.

Kapittel 16.

Uitgaven aan werklieden.

Pioniers aan het groot en klein bolwerk, om de poorten met aarde toe te bolwerken en tot versterking der borstwering achter den jongen schuts bogaard.

Item op 29 Mert, ter ordinantie vander Heeren, zoo hebben dese navolgende personen gepeyoniert, soe aen het groot ende cleyn bolwerck, om die poorten met erde toe te bolwercken, als oyck after den jongen scuts bogaert aen die borstweringe ende meer andere plaetsen, te weten (volgen de namen).

Kapittel 19.

Uitgaven aan allerhande zaken.

Behalve de gewone steeds daarop gebragte posten, worden daarin onder meer anderen de navolgende gevonden:

De Commissie tot opneming der situatie van *Lith* op den huize van *Kessel*.

Item 26 October, betaelt Glaudy, soeteler opten huyse van *Kessel*, voor een tonne biers, vuytgedroncken aldaer byden ruyteren ende soldaten, convoy gedaen hebbende mynen Heere van Haultepenne, Bassingys, Veusels ende den Gedeputeerden deser Stadt, inde visitatie der situatie tot *Lith* ende, ter ordinantie vanden selven Gedeputeerden, vuytgeryckt vz. 6 gul.

Aan de Commissarissen de Bassignij en Veusels een maaltijd gegeven, ter gelegenheid dat zij de wet te *'s Hertogenbosch* veranderden.

Item, alsoe binnen deser Stadt waeren gecomen myn Heer van Bassingy ende den Commissaris Veusels, om die wet alhier te vernyeuwen, soe hebben die heeren Scepenen, deselve Heeren, opten 4en October te gaste genoot, met oyck den Prelaet van Sinte Geertruyde, die Raetsheeren Bruegel en Boxhornick, ende alsoe de selve maeltyt den heeren Scepenen te seer verliep, overmits den aenhanck vanden selven Heeren, soe hebben die heeren Scepenen ten selven tyde betaelt, den maeltyt vande voors. Heeren, ende den Rentmeesteren geordineert te betalen alsulcke vyfftich potten wyns, als ten selver tyt aldaer verdroncken waeren ende dat inde plaetse dat zy van meyningen waeren, den selven Heeren met een halff aem wyns te beschencken etc.

De lange brug te *Orthen* afgebroken.

Item gerestitueert Pauwelsen Wynants 30 st. die deselve verclaerden verleeght te hebben, voor eenen yseren handboom, die int afbreken vander langerbruggen tot *Ortten*, byden soldaten int water was laeten vallen.

Jeronimus Wijnants

Item alsoe Jeronimus Wynants ende mr. Goyart Loeff, een maent lanck

1581.

continuelycken hen hadde gebruyckt tot dienste deser Stadt, namentlyk, dat alle resolutien vande drie leden promptelyck souden worden geeffectueert, ende want zy voor haere moeten egheenen salaris en begeerden, soe hebben zy, ten laste deser Stadt, gedroncken inden regenbooge, negen potten wyn.

en mr. Goijart Loeff, uitvoerders der besluiten van Stads regering.

Item 13 January, alsoemen most vaeren om torff voor de Stadt ende den boorgeren tot *Loon* (*opzand*) ende onse soldaeten dat alleen nyet en begeerden te doen, overmits zy nyet sterck genoech en waeren ende dat den Cappiteyn tot *Helvoirt* liggende, daertoe zynen dienst hadde gepresenteert, soe hebben die heeren Scepenen hem ontbooden omme tvoors. convoye te doen, ende hebben hem tsavonts als hy ingecomen was ende sanderen daechs gedefroyeert, daer voor tsamen met syn volck voor cost, wyn en het voeder van perden betaelt 26 gul. 14 st.

Stads soldaten weigeren alleen tot dekking van de te *Loon-opzand* te halen turf uit te trekken, omdat zij te zwak waren. De Regering verzoekt en verkrijgt de hulp van den Kapitein, met zijn volk te *Helvoirt* gelegerd.

Item betaelt aen Augustynen Pauweter, voor een tonne biers, die hy, ter, ordinantie vande heeren Scepenen, gelevert hadde opten 26 November, der scutteryen vanden Cloveniers, in recompense van den dienst byden selven gedaen, int afhouwen vanden hout op Franckenhoffstadt.

De boomen op Franken hofstad, door de Cloveniers Schutters afgehouwen.

Item gerestitueert Herman Coolen, ter ordinantie van heeren Scepenen, alsulcke 6 gul. 6 st. als hy int convoyeren van Valdes verschoote hadde, vz. 6 gul. 6 st.

Herman Colen, convoijeert Valdes.

Item betaelt Aerden Smeesters, voor 24 potten biers, gedroncken byden nabueren ende anderen, die *Stuergewalt* opte wallen gebracht hadden.

Het Stuerghewalt op de wallen gebragt.

Item 2a Mey, betaelt Claes Wouters, van dat hy meyen afgehouwen hadde inden ouden scuts bogart, om inde cruysdaege opte peye te setten.

Meiboomen in de kruisdagen op de pui van het stadhuis geplaatst.

Item betaelt Jannen vande Wiel, voor alsulcke thien mudden roggen, als die drie leden deser Stadt hadden geordineert, dat men soude seynden den soldaeten, het huys tot *Megen* ingenomen hebbende, nae inhoudt vander acte in date den 7 December 1580 enz.

Het huis te *Megen* ingenomen en van provisie voorzien.

Item Cornelis Boorgers, beeltsnyder, van twee nooten die hy gesneden heeft, gestelt opte gaeffele onder die balcken, bet. 24 st.

Item den selven van het Prince waepen vuyt te doen, die gesneden was onder een noot, staende onder die Vuchterpoort, bet. 6 st.

De beeldsnijder Cornelis Boorgers, snijdt twee nooten onder de balken op de gaffelkamer en neemt de noot weg met het gesneden wapen van den Prins, die onder de Vuchterpoort geplaatst was.

Item alsoe ten tyde dat Marcelis Bax worden gevangen ende dyen van *Heusden*, ontnomen den rooff die sy binnen *St. Oedenrode* gehaelt hadden, binnen dese Stadt gecomen was van *Eyndhoven*, Capiteyn Pompeo, Luytenant van Capiteyn Moly, met een bende carabyns, die welcken den vyant hadden helpen slaen, ende alsoe die heeren Scepenen tsavonts hen gongen salveren ende van syn dienste bedancken, hebben aldaer byden selven metten Luytenant van perden moeten blyven, ende alsoe ter eeren deser Stadt, tsavonts voort bancquet ende wyn, Ghysberden Floris betaelt 20 gul. 13 st.

De Staatsche bezetting van *Heusden* met roof uit *St. Oedenrode* beladen, wordt door die van *'s Hertogenbosch*, met behulp van het garnizoen van *Eindhoven*, onder den Kapitein Luitenant Pompeo, aangetast, het geroofde ontnomen en Marcelis Bax gevangen.

Item alsoe Nyclaes Gerrits, sedert den 12en July 1577 totten 18 January 1581, hadde, ter ordinantie van heeren Scepenen, tot diversche tyden gevaceert inde examinatie van diversche gevangenen, ter cause vande troubelen geapprehendeert geweest zynde, alsoe ter ordinantie vanden heeren Scepenen metten selven geaccordeert metter somme van 14 gul.

Verhooren van gevangenen ter zake der troubelen.

1581.

Het werk van mr. Hijmans Voight, handelende over de troubelen, aan de Stad opgedragen, met 25 gul. betaald.

Item by ordinantie vanden drie leden, in date den 14en April 1581, betaelt mr. Heyman Voicht, voor seecker boeck dwelck hy van dese troublen gemaect ende dese Stad hadde gedediceert 25 gul. (1).

Het Staten leger in de meijerij.

Item 23 Juny, ter ordinantie vande Heeren, gesonden den soldaeten van *Megen*, tot *Vucht* treckende, tot secours van Haultepen tegen den Staten leger, een ton biers.

Publicatie, dat niemand ten tijde van alarm, zonder halsgeweer op Stads wallen mag komen.

Item betaelt den trompetter, van dat hy om geblasen heeft, dat nyemant in tyde van alarme sonder hals geweer opte wallen en soude comen.

Drukken van placaten, ordonnantien en andere stukken, door Jan Scheffer.

Item ter ordinantie vande voors. Heeren, betaelt Jannen Sceffer, van verscheydene placcaeten, ordinantien en andere stucken te drucken, beloopende, blyckende de specificatie by hem overgegeven, tsamen 29 gul. 1 st.

Het leger der Staten te *Tilburg*, met voornemen om Haultepenne uit de meijerij te slaan, zendt de Stad *'s Hertogenbosch* brood en bier voor het leger van den laatsten.

Item, ten tyde dat den leger vanden Staten was gecomen tot *Tilborch* ende daeromtrent, met intentie om den Heere van Haultepen vuyter meyerye te slaen, ende deselve Heere van Haultepen met allen zyn macht daer tegens trock, heeft dese Stadt, ten versuecke desselfs Heere van Haultepenne, gesonden dese naevolgende proviande, hebbende daer by gevuecht Jannen Baecx ende Bammelroy, om deselve waeren ten meesten oirbair deser Stadt te slyten, maer want deselve commissarissen daervan egeen penningen wederom in het cantoir gebrocht en hebben, seggende, deen haer genomen, dander verdorven ende oyck eensdeels in handen vanden heyligen geest meesteren van *Beeck* gelaeten te hebben, soe heeft deselve Stadt tselve moeten betaelen, te weten aan brood en bier te zamen voor 44 gul. $9^1/_2$ st.

De Overste Maarten Schenck te *'s Hertogenbosch*.

Item als den oversten Marten Soenck, hier jerstmael opten 26 Juny was gecomen, hebben die heeren Scepenen den selven tot Jan Nobelmans gedefroyeerd ende voor syne maeltyd betaelt 32 gul. 12 st. noch enz.

Breda door Haultepenne ingenomen.

Item, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt den custers van St. Jans, van dat sy den 5 July geluyt hebben over die victorie van het inneemen, byden Heere van Haultepenne, van *Breda*.

Het rot van ongewassen soldaten van Kapitein Wijnants.

Item, gegeven het rot van *ongewassen* soldaten, onder Pauwels Wynants, zynde thien int getalle, die den Rentmeesteren deser Stadt hebben geassisteerd int vuytmeten van calck ende steencolen, elcken 3 st.

De Orthen en St. Janspoorten, worden in den nacht met aarden toegemaakt.

Item 12 September hebben die commissarissen daartoe geordineert, by malcanderen geweest, omme inder nacht die Ortenpoort ende St. Janspoort met erde toe te maecken, en hebben alsoe met malcanderen tot Aerdens van Werden opgeset 9 potten wyns, die pot 10 st. vz. 4 gul. 10 st.

Daar de vijand zeer naderde, voorziet de Stad de Schansen van *Engelen*, *Vlijmen* en *Empel* alsook *Megen* van buskruid.

Item Hanrick int Heesken, heeft ter begeerte vander Stadt, gelevert inde scanssen, soe tot *Engelen*, *Vlijmen*, *Empel* ende oyck tot *Megen*, ten tyde deselve waeren inden meesten noot ende zy subytelycke egheene provisie van Haultepen en wisten te becomen, ende den vyant zeer approcheerden, buspoeder, ter somme toe van 144 gul. onder gelooftenisse van restitutie,

(1) Het manuscript van dit in zijn geheel nog onuitgegeven werk, wordt in het Stads Archief bewaard.

dairop die Rentmeesteren wederom hebben ontfangen van Steenborch, wesende syn aenpart 81 gul. 6½ st. blyft alsoe voor vuytgeven 63 gul. 13½ st.

Item betaelt de compangie vanden hantbooge, voor twee tonnen biers, gelyck andere scutteryen gehad hadden, int afhouwen vande boomen opt Reut, gelyct blyct by attestatie by Lueckemans ondert. 11 gul.

De Schutterij van den handboog ontvangt voor het afhouwen der boomen op het Reut, twee tonnen bier.

Item by ordinantie vanden drie leden, betaelt Hanricken Heeren voor 5 malders meels, dat men inde scanse, den 11[en] September 1581 tot *Empel* bestelde, ten tyde den Graeve van Hoehenloe deselve bescoot en meynde intenemen, 25 gul.

De schans te *Empel* door den Graaf van Hohenlo belegerd en beschoten.

Item betaelt Jannen van Weert, voor den schaede ende ongebruyck van syn lant, dwelck hem aenden Koedyck gedaen wordt, by het vaeren en overdryven vanden beesten, overmits het sluyten der Ortenpoort ende het afbreken der Langer bruggen, gelyck hem oyck int voorledene jaere ter selver oirsaecken byder Stadt is toegevuecht, de somme van 30 gul.

Door het toemaken der Orthenpoort en het afbreken der lange brug te *Orthen*, wordt de gemeenschap tusschen *'s Hertogenbosch* en *Orthen*, voor karren en vee, langs den Koedijk onderhouden.

Item zyn byder drie leden gecommitteert Adriaen Zegers en Andries van Luyck, als Rentmeesters, met Jannen Scalcken, om te oversien ende te visiteren, die waegens en perden, die int haelen vanden torff tot *Loon* opt moer, onderwege worden beschadicht, verbrant ende genomen van die van *Heusden*, zyn alsoe metten voerluyden ende anderen beschadicht wesende, ten wel behaegen vanden drie leden veraccordeert, gelyck oyck byden drie leden tselve is geapprobeert, blyckende byder acte by Lueckemans ondert. daeraff zynde beloopende te saemen ter somme van 134 gul. 5 st.

De karren welke op het moer te *Loonopzand* voor de Stad turf haalden, door die van *Heusden* beschadigd, verbrand of genomen.

Volgen de betalingen aan lijf-, erf-, losrenten, chijnsen enz. door de Stad verschuldigd.

De totale uitgaven waren 40,050 gul. 14 st. 9 d.
" " ontvangsten " 46,074 " 19 " 14 " 5 m[t].
Meer ontvangen dan uitgegeven 6024 gul. 5 st. 5 d.
Hier van afgetrokken de aan de Stad nog verschuldigde betalingen over dit dienstjaar, bedragende 6007 gul. 5 st. 5 d. zoo bleef het batig slot 17 gul.

N°. 88. Rekening van St. Remeys 1581 tot St. Remeys 1582.

REKENING VAN MAARTEN MOONS, ANDRIES VAN LUIJDICK, JAN VAN DER STEGEN EN JACOB VAN STRIJP.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekeningen.
De geheele ontvangsten waren 37,604 gul. 19 st. 7 d. 5 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan bodenloon.

Bode aan den Heer van Haultepenne in het leger voor *Eijndhoven.*

Item 2a Octobris, ter ordinantie als voor, betaelt Jannen Marcelissen, van dat hy met brieven is gegaen aenden Heeren van Haultepen, te *Eyndoven* inden leger, ende heeft wederom antwoort gebracht.

Schermutseling tusschen den vijand en de Stads soldaten onder Kapiteins Wijnants en Colen, te *Empel.*

Item 5 Octobris, betaelt Teeuwen, de post, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Schepenen, tot vyff reysen, met cruyt, loot ende lonten, met synen perde tot *Empel* gevuert heeft, inde scermutsing die tusschen ons volck ende den vyanden gescieden.

Item ten selven daege Jannen Zeegers, van dat hy tot twee reysen is gereden te perde tot *Empel*, in die scansse, aen capiteyn Wynants ende Colen, om te besien wat sy gebreck mochten hebben.

Eindhoven bij den tweeden storm door Haultepenne en Maarten Schenk, ingenomen.

Item 10 October, Henrick Jacopsz., wonende tot *Tongelroe* (*Tongelre*) inde Cuylenstraet, van dat hy tydinge gebrocht heeft, dat Mons. de Haultepen ende Scenck, met haren regimenten binnen *Eyndhoven* waeren gecomen, naedyen sy dair twee stormen op hadden gedaen, bet. enz.

De Graaf van Hohenlo met het Staten leger te *Rossum* en te *Driel.*

Item 19 October, Jannen Zegers, van dat hy te peerde is geweest tot *Nulant* ende *Os*, om te vernemen oft den Grave van Hoheloe, liggende tot *Rossum* ende *Driel*, met syn volck aen het optrecken was ofte nyet, bet. enz.

Een spion naar *Driel* en *Maasbommel*, om te vernemen waar dat leger zich bevond en hoe sterk het was.

Item ten selven dage Peter Peterssen, van dat hy als spye geweest is tot *Driel* ende *Maesboemel*, om aldair te vernemen, wair ende hoe sterck van volck, den Grave van Hohenlo was.

Mr. Hendrik Agileus doet den Hoevenaar van den Heer van *Helvoirt* en den ouden Loeff opligten en te *Heusden* gevangen houden.

Item 19 December, Henrick Anthonissen, van dat hy, ter ordinantie van den drie leden, met drie brieven deser Stadt is gegaen tot *Huesden*, eenen aenden Casteleyn, den anderen aen Juliaen Cleerhagen ende den dorden aen Burgemeesteren en Scepenen aldair, ten eynde sy costeloos ende schadeloos souden relaxeren, den hoevenair van myn Heer van *Helvoirt* ende den ouden Loeff, die welcke Agileus hadde laten halen, bet. etc.

Een spion naar *Antwerpen* gezonden, om te weten wat daar omging.

Item 15 January, betaelt eenen boode oft spye, gesonden byden heeren Scepenen nae *Antwerpen*, omme aldair den staet vanden handel ende wat aldair omme ginck te vernemen.

Een spion naar *Hedel*, om te weten waar de Graaf van Hohenlo met zijne ruiters was.

Item 19 January, byden heeren Scepenen, gesonden een spye nae *Hedel*, om te vernemen waer den Grave van Hoheloe met zyn ruyters was.

Spion naar *Heusden*, om kennis van de aanslagen des vijands te krijgen.

Item 22 January, een spye ter ordinantie als voor, gesonden binnen *Huesden*, om te vereysschen wat aenslagen ende wat volcx aldair gecomen was.

Een spion naar *Heusden*, omdat de spraak ging dat er 2000 vijandelijke ruiters van *Oisterwijk* naar *Heusden* waren gezonden.

Item 28 January, een spye, doer ordinantie vande heeren Scepenen, gesonden nae *Huesden*, om te vernemen nair de ruyters vanden Grave van Hoheloe, overmits de spraecke was, datter twee duysent ruytets van *Oisterwyck* naer *Huesden* waeren gesonden.

1582.

Item ten selven dage, noch gesonden twee andere spyen, den eenen om dat hy hen soude begeven binnen *Huesden* ende den anderen dair omtrent, om te vernemen wat aenslagen den Grave van Hoheloe, aldair mochte voorhanden hebben, daeromme vuytgeweest 3 dagen.

Spionnen in en om *Heusden* gezonden, om te weten, welke aanslagen de Graaf van Hohenlo voor had.

Item 16 February, Cornelis Gielissen, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Scepenen, inder nacht brieven van mynen Heere den Cancellier van *Brabant*, gedragen heeft naer *Eynhoven*, aen Mons. de Goy, Gouverneur aldair, ten eynde hy hem soude recontreren opten wech naer *Helmont*.

Brief van den Kanselier van *Brabant* aan Louis de Goij, Gouverneur van *Eindhoven*.

Item 20 February, Cornelis Gielissen, van dat hy, ter ordinantie als voor, met brieven was geweest aen den Pastoir van *Helmont* ende tot *Eynhoven*, overmits hier advertentien was gecomen, dat onse ruyteren, die mynen Heeren den Cancellier geconvoyeert hadden, geweechtlaecht souden worden.

Berigt dat de vijand zich in hinderlaag zou stellen, om den Kanselier, met zijn geleide ruiteren, te overvallen.

Item 4ª Mert, Cornelis Gielissen, van dat hy, ter ordinantie vande Heeren, is gegaen nae *Antwerpen*, om te vernemen nae de huldinge van Duc dAlenson, ende wat dair al omme was gegaen ende waer dat zyn volck lach.

Spion naar *Antwerpen*, om te vernemen wat bij de huldiging des Hertogs van Alençon, had plaats gehad en waar des Hertogs leger lag.

Item 4ª April, gesonden Cornelis Gielissen, int quartier van *Antwerpen*, als tot *Turnhout*, *Mercxhem* ende anders, om te vernemen wat aenslach aldair omtrent gemaeckt wordde ende wat vergaderinge van volck van wapenen aldair was.

Spion naar *Turnhout* en *Merxhem*, om te vernemen welken aanslag de vijand voor had.

Item 15 Mey, Cornelis Gielis, ter ordinantie vande Heeren geweest inde *Langstraat* ende voor *Geertruyenberch*, om te vereysschen wair den Grave van Hohelo, diemen seeghde vertrocken te syne van *Antwerpen*, het hooft henen mochte hebben.

Spion naar de *Langstraat*, om te weten waarheen het leger van den Graaf van Hohenlo, uit *Antwerpen* vertrokken, het hoofd had.

Item 15 July, Cornelis Gielissen, van dat zyn twee soonen met brieven deser Stadt gegaen syn naer myn Heer van Haultepen, overnacht, om hem te adverteren, dat den vyant, soe vuyt *Huesden* als anders wair, soe te voete als te perde vuytgetrocken was, ende omtrent der Stadt gecomen wairen, bet. enz.

De vijand omtrent de Stad *'s Hertogenbosch*.

Item 6ª Augusti, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Cornelis Gielissen, van dat hy is geweest tot *Vechel*, *Erp* ende *Schijndel*, om te vernemen wat vergaderinge van crysvolck dair omtrent was.

Een spion naar *Vegchel*, *Erp* en *Schijndel*, om te vernemen naar den vijand.

Item ten selven dage, Henrick Cornelisse, van dat hy, ter ordinantie als voor, is geweest tot *Hedichuysen* ende dair omtrent, om te vernemen hoe sterck den Graeff van Hoheloe, dair gecomen was.

Een spion naar *Hedikhuizen*, om te vernemen naar de sterkte van het leger des Graven van Hohenlo.

Item den lesten July, twee van onse pertruyteren, namentlyck Vincentio Martini ende den sone van Leonart de smit, genoempt vroech bedorven, ter ordinantie vanden drie leden, overmits dimportantie vander saecke ende gelegentheyt deser Stadt, waeren gereyst geweest met brieven deser Stadt aenden Prince van *Parma* ende Joncheer Everaert Berwouts, wesende inden leger voor *Audenairden*, ten eynde dese Stadt den oigst mochte inne crygen, die vast vanden vyanden bedorven wairt.

Twee ruiters met brieven aan den Prins van *Parma* en Jhr. Everart Berwouts in het leger voor *Oudenaarde*, om hulp, ten einde de Stad *'s Hertogenbosch* den oogst mogt binnen krijgen die reeds door den vijand bedorven werd.

Kapittel 6.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:
M^r. Hendrik van Broeckhoven.
Jonkheer Jan de Borchgrave, Schepen.
Paulus Wynants, Kapitein.
Jan van der Stegen.
Hendrik Peeters, Luitenant.
Jonkheer Everart Berwouts, Schepen.
Arent van Breugel, Raadsheer.
Goijart van Vlierden.
M^r. Goijart Lombarts.
Jacques van Strijp.
Jan van de Wiel.

Commissie aan den Heer van Haultepenne en andere oversten, te *Eindhoven*.

Item den 12^{en} Octobris anno 1581, syn, ter ordinantie vanden drie leden gereyst naer *Eynhoven*, m^r. Henrick van Broechoven, Joncheer Jan de Borchgreve, Pauwels Wynants ende Jan vander Stegen, ende dairby synde noch drie persoon van *Huesden*, omme te solliciteren aenden Heere van Hautepenne ende andere oversten, tot nut ende oirbaer deser Stadt, alsoe byden selven commissarissen verteert, inden jersten tot *Schijndel*, voor de ruyteren die mette commissarissen reden, aen bier betaelt 4 st. den selven ruyters gegeven, die de selve tot *Eynhoven* hadden geconvoyeert, 12 gul. 10 st. enz.

Commissie aan den Heer van Haultepenne en den Overste Maarten Schenck van Nijdeggen, om van hen te verkrijgen, dat zij met hun krijgsvolk *'s Hertogenbosch* en *Eindhoven* tegen alle aanslagen des vijands zouden beschermen.

Item opten 17^{en} October ende den 20^{en} der selver maent respective, syn m^r. Henrick van Broechoven ende Joncheer Jan de Borchgreeff, andermael ende dordemael, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Eynhoven* ende *Helmont*, omme myn Heer van Hautepen ende den Oversten Marten Scenck van Nydeggen, te induceren, ten eynde haer Edelheden gelieffden omtrent *Eynhoven* ende deser Stadt, voor alle occurentien van vyanden, te willen houden met haeren crysvolck, ende hebben etc.

Commissie aan den Prins van *Parma* in het leger voor *Doornik*, om Z. H. te kennen te geven den gevaarlijken toestand van *'sHertogenbosch*, bij het innemen door den vijand van de Stad *Eindhoven* en de Schans te *Vlijmen*.

Item 22 October, syn, ter ordinantie ende ernstige versuecke vanden drie leden, gereyst Pauwels Wynants, Capiteyn, ende Johan vander Stegen, naden Prince van *Parma*, wesende alsdoen in synen veltleger voor *Doornick*, omme syn Alteze te remonstreren ende aen te dienen, den soberen ende ellendigen staet dair dese Stadt inne was gecomen, overmits het innenemen vander Stadt van *Eynhoven* ende der scansse tot *Vlymen* ende zyn enz.

Commissie aan den Prins van *Parma* naar *Bergen* in *Henegouwen* en *Valenciennes*, ten einde onder anderen ook van Z. H. te verkrijgen het octrooi tot stapelplaats van het

Item alsoe Arent van Bruegel ende Goyart van Vlierden, Raetsheeren deser Stadt, ter ordinantie vanden drie leden der zelver, zyn opten 18^{en} dach der maent van Augusti, gereyst geweest nae *Bergen* in *Henegouwen* ende *Valenchyn*, aenden Prince van *Parma*, omme van wegen deser Stadt verscheyde doleantien ende versuecken, soe aen zyne Alteze als aende Heeren

vanden Rade te doen, ten eynde dese Stadt mochte geniete den stapele van *Lier* ende *Dordrecht*, in welcke reyse sy Gedeputeerde versooten ende vuytgegeven hebben etc.

vee te *'s Hertogenbosch* in plaats van de steden *Lier* en *Dordrecht*.

Item Henrick Peeters, inden Ekel, die, ten ernstige versuecke vanden drie leden, opten 22^en^ Septembris anno 1581, met Jannen van Vuytwyck, rydende boode ende Jan Jacops, cuyper, was gereden vuyt deser Stadt doer het lant van *Cuyck* (en) *Kessel*, overmits die vyanden die steden van *Eynhoven* ende *Helmont* in hadde genomen, naer *Maestricht*, omme te vereysschen wair de Oversten Scenck mit syn Gelders regiment mochte wesen ende voorts syne Edelheyt, indien te hebben, (te verzoeken) dat hy met synen regiment dese Stadt ende meyerye quame tot geringe assistentie, alssoo den selven, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, mede gegeven etc.

De steden *Eindhoven* en *Helmond* in handen des vijands zijnde, wordt een Commissaris van *'s Hertogenbosch*, door de landen van *Cuijk* en *Kessel* naar *Maastricht* gezonden, om den Overste Maarten Schenck van Nijdeggen op te zoeken en dezen over te halen, met zijn Geldersch regiment ter bescherming van deze Stad en hare meijerij op te trekken.

Item 13 January 1582, is Joncheer Jan de Borchgreeff, Scepen, gereyst naer *Helmont*, om aldair opter vunten te heffen, van wege ende inden name deser Stadt, het kynt van Heeren Adriaen, Heer van Warluzel, verwect by Vrouwe Katharina van Cortenbach syn huysvrouwe etc.

Jonkheer Jan de Borchgrave wordt naar *Helmond* gezonden, om aldaar namens de Stad het kind van den Heer van Warfusee ten doop te houden.

Item 16^en^ February anno 1582, is die voors. Joncheer Jan de Borchgrave, doer ordinantie vanden drie leden deser Stadt, gereyst nae *Coelen*, om aldair met wegen van rechten, nae vermogen der gulde bulle, den ingesetenen van *Brabant* verleent, aff te doen doen alsulcke arrest, als sommige crediteuren der Stadt *Cuelen*, hadden hen vervoirdert te doene, ter cause vanden afterstelle van haere renten, die zy respective opt corpus deser Stadt, jairlicx waeren heffende, opte goederen van verscheyde bourgeren der selver Stadt. Alsoe enz.

Jonkheer Jan de Borchgrave naar *Keulen*, om aldaar bij wegen van regt de arresten op goederen van burgers van *'s Hertogenbosch*, ter zake van achterstallige renten ten laste der Stad gelegd, vermogens de gouden bullen, te doen opheffen.

Item 16 Juny 1582, is Joncheer Everart Berwouts, Scepenen, ter ordinantie vanden drie leden deser Stadt, in geselscap van myn Heer den Guardiaen vande minnebruers deser Stadt, gereyst nae *Audenairden*, om aen den Prince van *Parma*, Gouverneur ende Capiteyn generael van dese Nederlanden, te solliciteren, secours van volcke van Oirloge, verminderinge vande contributien vander meyerye, betalinge vanden garnisoenen binnen deser Stadt ende diversche andere saecken, tenderende tot welvaert deser Stadt. Omme etc.

Commissie aan den Prins van *Parma* te *Oudenaarde*, om ondersteuning met krijgsvolk, vermindering van belastingen in de meijerij, betaling van de bezetting in de Stad *'s Hertogenbosch* en verschillende andere zaken.

Item 24 September, is Arnt van Bruegel, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Maestricht*, aen mynen Heere den Cancellier ende voorts naden Prince van *Parma*, inden leger voor *Yperen*, omme te solliciteren dexpeditie vanden stapele van *Lier*. Hem op rekening etc.

Commissie aan den Kanselier van *Brabant* te *Maastricht* en aan den Prins van *Parma* in het leger voor *Yperen*, om expeditie van het octrooi tot verstapeling van vee te *'s Hertogenbosch*.

Item 27 September, syn Joncheer Everart Berwouts, m^r^. Goyart Lombarts, Pauwels Wynants, Jacques van Stryp ende Jan vande Wiel, gereyst tot *Boxtel*, byden Coronel ofte maistere del Campo, genoemt Camillo de Monte, generael over tregiment vande Italiaenen. Hen luyden etc.

Commissie aan Camillo de Monte, Kolonel en Maestre del Campo, Generaal over een regiment Italianen.

Kapittel 7.

Uitgaven aan en vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen, werden, onder meer anderen, vereerd aan:

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Den Heer Claude de Barlaijmont, Heer van Haultepenne, Kermpt etc. den 11 Oct. 1580, den laatsten Februarij en den 20 Julij 1581.

Heer Jacob van Brecht, Hoog- en Laagschout.

Heer Adriaan van Warluzeel (Warfusee).

Louis de Goij, Luitenant van Haultepenne.

Mr. Philips Boxhoorn, Raad van *Brabant*.

Jonkheer Hendrik van Steenborch, Kapitein op het fort van *Megen*.

Jonkheer Adolf van Cortenbach, Heer van *Helmond*, Burggraaf van *Tervueren* en *Duijsterberg*, Kapitein van de ruiterij en het voetvolk der Stad *'s Hertogenbosch*.

Heer Desiderius van t Sestich, Kanselier van Zijner Ma. Raad in *Brabant*, den 3 Febr. 1582.

Heer en mr. Willem van Breugel, Raad van *Brabant*, 9 Juny 1582.

Jonkheer Jakob Maes, Kapitein, Schout te *Maastricht*.

Lier ingenomen.

Item den selven Arnt van Werden, betaelt alsulcke ses potten wyns, als die heeren Scepenen hadden gesconcken Heer ende mr. Peteren Simonis, Canonick ende Pastoir tot *Hilvarenbeeck*, voor booden broot van syn goede tydinge van het innemen der Stad *Lyer*, volgende dacte vanden 4en Augusti 1582, by Luekemans geteeckend, beloopt 2 gul. 14 st.

Den Maistro del Campo van de Italianen Camillo de Monte.

Den chevalier Joan Andrea Cicongie.

In plaats van Kapittel **metsel- en opperwerk**, volgt deze memorie.

Eene nieuwe belasting ingesteld tot reparatie en fortificatie der Stads vesten en poorten.

Maer overmits men binnen den jaere, emmers voor het meestendeel, die metsers ende opperluyden heeft geemployeert, aende fortificatie ende reparatie deser Stadt vesten ende poorten, soe is de selve betalinge gedaen, vanden ontfanck genomen vander nyeuwer belastinge, opgestelt totter fortificatien deser Stadt, dairom alhier mair voor *memorie*.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

De bruggen op den weg naar *Eindhoven*, door timmerlieden van *'s Hertogenbosch* hersteld en de beddingen voor het geschut aldaar gemaakt.

Item Coenraet Floris en Dierick Diericxs, tymerluyden, van dat sy opten 6 October met het gescut zyn gegaen nae *Eyndhoven*, met hennen gereetscap, omme de bruggen rontsomme te versien ende de bedden van het gescut te maecken, hebbende gevaceert 13 dagen.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen behalve de gewone, de volgende posten voor:

De Busschieters van de Stad *'s Hertogenbosch* trekken met het geschut te velde naar *Eindhoven*, om die Stad wederom in te nemen.

Item 5 Octobris, gegeven Juliaen Le mot ende Frederick ten Hove, busschieters, van dat zy metten gescut te velde getrocken zyn naer *Eyndhoven*, om dat wederom in te nemen enz.

De ruiterij en het voetvolk van de Stad *'s Hertogenbosch*, trekt

Item 7 October, Gerit Maes ende Willem Everts, van dat zy elck met hair pleyt, opten 4en Octobris overgevuert hebben onse soldaten mette perden,

1582.

aende lange brugge, die ter selver tyt trocken naede scansse van *Empel*, elcken betaelt 15 st.

naar de Schans van *Empel*.

Item ten voors. dage zyn die heeren Scepenen, als die Guesen *t Empel* waeren ende den Luytenant van onsen ruyteren gescoten was, byeen opter gaffelen gebleven ende aldair verteert etc.

De Geusen te *Empel* en de Luitenant der Stads ruiterij gewond.

Item ten selven dage, gehaelt tot Cornelis Kemp, een legerken wyns van 16 potten wyns, ende den selven gevuert tot *Empel*, tot behoeff vanden Luytenant ende onse soldaten, den pot etc.

Wijn aan den Luitenant en de Stads soldaten, te *Empel* zijnde, gezonden.

Item alsoe opten 4en dach Octobris, den Luytenant vande perden met synen volcke, getrocken was nae de schansse van *Empel*, alwaer den selven van den vyanden gescoten wairt, soe hebben de heeren Scepenen belast den Rentmeesteren, te coopen zeecker lyewaet om tot syn quetsuer te gebruycken, alsoe gecoft van oude cleercoopers zeecker aude lyewaet, daervoor tsamen bet. 5 gul. 15 st.

De Stad koopt oud linnen om zijne wonden te doen heelen.

Item ter ordinantie vanden drie leden, volgens der acten dair aff geexpedieert Ursina Matelani, Luytenant vande ruyterye, de som van 200 gul., diewelcke hy gelooft heeft te restitueren vander jerster betalinge, volgende zyne obligatie.

De Stad leent geld aan den Luitenant der ruiterij, Ursino Matelani.

Item 21 October, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken Phs. de Vallere, Commissaris vander artillerye, van dat hy de vier stucken gescuts die voor *Eynhoven* ende *Boxtel* hadden geweest, wederom binnen dese Stadt hadde gebrocht 4 gul.

De vier stukken geschut voor *Eindhoven* en *Boxtel* gebruikt in de Stad terug.

Item gecoft twee ellen ende een veerdeel, soo root ende swart laken, om twee vanen aff te maken, die men besingt op St. Janstoren, dair voor bet. 3 gul. 10 st.

Seinvanen, om op St. Jans toren te gebruiken, van rood en zwart laken.

Item, alsoe mynen Heere, Heere Desiderius van tZestich, Cancelier van *Brabant*, opten derden dach February 1582, binnen deser Stadt was gecomen, hebben die drie leden eendrechtelyck geaccordeert ende geresolveert, volgende der acten dairaff zynde, in date den jersten February, datmen den voors. Heere souden hebben te logeren, ten huyse vander wed. Jaspers van Eyck, ende aldair te doen bestellen, tgene van noode wesen sal. Dyen volgende, soe hebben de Rentmeesteren doen copen ende aldaer bestellen, tgene hier nae volght, te weeten aen cabellau 2 gul. 6 st. etc.

De Kanselier van *Brabant* gehuisvest bij de wed. van Jasper van Eijck te *'s Hertogenbosch*.

Item, alsoo de drie leden deser Stadt hadden geaccordeert, datmen mynen Heere den Cancellier voors. soude festoyeren opter gaffele met een eerlycke maeltyt, hebben dyen volgende mynen heeren Scepenen, opten derthiensten dach Februario, den voors. Heere den Cancellier, mynen Heere den Prelaet van Sinte Gertruyden, den Comandoor de la Barcque ende andere Heeren, alsdoen inder Stadt gecomen wesende, opter gaffelen ter maeltyt gebeden etc. (volgen de aangekochte eetwaren).

Maaltijd op de gaffel, door de Stad aan den Kanselier en andere voorname Heeren gegeven.

Item, alsoo byden drie leden deser Stadt, opten jersten February was geordineert ende geconsenteert, dat men mynen Heeren den Cancellier van *Brabant*, Heer Desiderius van t Sestich, binnen deser Stadt gecomen synde,

De Kanselier van *Brabant* beschonken met 175 gouden realen of 446 gul. 5 st. in eene rood fluweelen

beurs met gond passement geborduurd.

soude bescencken ende sulcken present doen, als de selve Stadt dair van eer soude begeeren te hebben, hebben de drie leden dyen volgende dair toe gecommitteert zeeker commissarissen, om mynen voors. Heere den Cancellier ende den Secretaris Berthen, voor syne jerste incompste alsulcken eer te bewysen, hebben dien aengaende den voors. mynen Heer den Cancellier besconcken metter somme van hondert vyffentzeventich gouden realen, in spetie beloopende ter somme van 446 gul. 5 st. Noch betaelt voor een root flueelen buydelken met gouwe parcement gebordeurt, dair inne mynen Heere de voors. penningen gesconcken syn, gegeven 2 gul. 10 st.

De vijand op het *Rent* steekt het hooi in brand.

Item 13 July, Henrick Ariaens, Jan Robben, Hans van Gorcum, Anthonis die Ruyter ende Gielis Henricxs, van dat sy, doen den vyant opt *Rent* was ende het hoy vast inbrant staken, dair tegens hebben gescermoetseert ende veel hoys noch bescut gehadt, dair voor, voor haer cruyt gesconcken 35 st.

Maaltijd aan den Graaf van Mansfelt.

Item alsoe de heeren Scepenen, opten 11[en] Augusti anno 1582, hadde te gaste genoot den Grave van Mansvelt met meer andere Heeren, hebben tot dyen eynde doen coopen de navolgende parcelen etc.

Gevecht voor *Hemert*.

Item 16 Augusti, gegeven die Dekens vander baren, die twee ruyters vanden Grave van Mansvelt begraven hadden ofte te grave gedragen hadde, gescoten zynde voor *Hemert*, 3 st.

M[r]. Dirk Verheijen, betaalt voor de Stad aan den Cancelier te *Maastricht*, acht gouden zonnen kroonen.

Item vuytgeryckt den Cancellier tot *Maestricht*, deur handen m[r]. Dierick Verheyen, acht gouden sonnen croonen, in spetie tstuck 3 gul. 4 st. ende dat voor het depeche by myn Heer den Cancellier gedaen, aen eenen post, voor den drie leden aent thoff gesonden etc.

Klokkengelui, ter eere van de overwinning door den Prins van *Parma*, bij *Gent* op de Franschen behaald.

Item Henrick Ghysberts ende m[r]. Henrick Laureynsse van Munstersbilzen custers van St. Jans kercke, van dat zy, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, tot drie reysen hebben geluyt die groote clocke, tot danckbaerheyt vande victorie, die den Prince van *Parma* heeft gehadt in *Vlaenderen* voor *Gent*, int slaen vande Franchoysen, nae auwer maniere betaelt 3 gul.

Servetten in 1579 op nieuw *Herlair* geleverd aan den Graaf van Reux en den Kolonel Baldes.

Item Gerart Hagens, van zeeckere servetten ende lynwaet, dwelck den Graef van Rues op nyeuw *Herlaer* is gesonden int jaer van 1579, als zyn genaden metten Coronel Baldees omtrent dese Stadt was gecomen, bet. 4 gul.

Betaling van oorlogs ammunitie in 1579 door den Voorschepen Dirk Aertssen en zijn bijgevoegden Commissaris Nicolaas van der Stegen, te *Antwerpen* voor de Stad *'s Hertogenbosch* gekocht.

Item, ter ordinantie vanden drie leden, betaelt Ghysbrecht Florissen de Cort, van alsulcken 4096 ponden buscloten, covelen oft scarp, als opten 14[en] Juny inden jaer 1579 Diercken Artssen, tot dyer tyt voorscepen deser Stadt ende Nicolaes vander Stegen, zynen bygevuechden Commissaris, tot behulpe vande munitie der selver Stadt, binnen *Antwerpen* hadden gecoft, blyckende byder acte geteeckent Luekemans, in date 30 September 1582, 120 gul.

De twee kompagnien Stads soldaten van Wijnants en Colen, schermutselen met den vijand te *Empel*, tijdens de Graaf van Hohenlo de Schans aldaar beschoot.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, in date 22 September, betaelt Augustyn Pauweter, alsulcken twee tonnen biers, als die soldaten vande Capiteynen Pauwels Wynants ende Herman Colen, met consent van heeren Scepenen, tot zynen huyse gedroncken hadden, ten tyde sy hadden schermutsingen gehouden tegens die vyanden, als die scansse van *Empel* bescoten wordde byden Graef van Hoheloo etc.

1583

Item Ghysbrecht voors. (Kuysten), ter ordinantie als voor, betaelt alsulcke 20 potten wyns, als die heeren Scepenen ende anderen vanden Rade, aldaer gedroncken hadden, ten tyde dat men alhier die pectonnen brande, overmits die victorie van *Audenairden*, ende byden anderen gebleven wairen, ten fine egheene disordre ofte insolentie en soude gescieden, beloopt 10 gul.

Vreugdevuur ter gelegenheid van de overwinning van *Oudenaarden.*

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt Willem Pynappel, ingebieder, alsulcke poortcosten ende montcosten, als eenen genoempt brueder Andries, minnebrueder wesende, byden Scermers gulde anno 1579, opter gevangen poorte in gevanckenisse gestelt ende by hem aldaer verteert, 13 gul.

De Stad betaalt de gevangeniskosten voor een Minderbroeder genaamd Andries, welke in 1579 door het Schermersgilde op de gevangenpoort was gebragt.

De totale uitgaven waren 31,282 gul. 10 st. 1 ort. 11 m^t^.

" " ontvangsten " 37,604 " 19 " 7 d. 5 m^t^.

Meer ontvangen als uitgegeven 6322 gul. 19 st. 3 miten.

N°. 89. Rekening van St. Remeys 1582 tot St. Remeys 1583.

REKENING VAN JAN VAN DER STEGEN EN JAKOB VAN STRIJP.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede zoo als in vorige rekening.

Kapittel 13.

Ontvang van alderhande saken.

Item ontfangen van Joncheer Everaert Berwouts, alsulcke drie gouden penningen metter wapenen deser Stadt, om aenden hals te hangen, wegende de drie te saemen vier ende een halff once ende negen engelsche, als inden jaer 1577 alhier zyn gemaect geweest, om seeckere heeren capiteynen ende andere, te beschencken, welcke drie penningen de voors. Berwouts hadde ontfangen vande wed. Jans van Hedel, zynde Scepen deser Stadt, die welcke de selve hadde bewairt ende hebben deselve inder munten binnen deser Stadt vuytgebrocht, naevolgende der memorien vanden muntmeester Jans die Leeuw, de somme van 128 gul. 9 st. 2 ort., dairomme alhier voor ontfanck.

Drie gouden penningen met het wapen der Stad voorzien, welke de Stad in 1577 deed maken, om daarmede zekere Kapiteinen en andere Heeren te beschenken, worden aan de munt dezer Stad gezonden en daarvoor, volgens de nota van den muntmeester Jan de Leeuw, in ontvang verantwoord 128 gul. 9 st. 2 ort.

De totale ontvangsten waren 37,227 gul. 6 st. 13 d. 8 m^t^.

UITGAAF.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

De Heer van *Helmond* komt met zijne ruiterij van *Lottum* te *Helmond*.

Item 15 Octobris, Jan Jacopsse, cuyper, van dat hy tydinge heeft gebrocht, dat myn Heer van *Helmond* met zyn ruythereye tot *Helmont* was gearriveert, gecomen zynde van *Lottum*, betaelt 8 st.

Een spion naar *Heusden*, om te zien welk krijgsvolk binnen de Stad was gekomen.

Item Joseph Cornelisse, ter ordinantie van de heeren Scepenen, gesonden nae *Huesden*, omme te besien wat volck daer binnen gekomen was, maer en heeft daer bynnen, overmits het water, nyet kunnen geoomen, betaelt 2 gul. 10 st.

Een bode met brieven aan den Heer van *Helmond* in het leger voor *Lottum*, wordt door den vijand in zijne reis belet.

Item eenen boode met brieven deser Stadt gegaen naeden leger voor *Lottum*, aenden Heere van *Helmont*, waer aff hem geloofft was byden Heeren 8 gul., maer overmits hy nyet duer en mocht, duer dyen den vyandt hem dat beletten, is mette brieven wederomme gekeert, alsoe maer betaelt 2 gul.

Bode aan den Heer van *Helmond* naar *Helmond* of elders, om hem kennis te geven van den aantogt des Graven van Hohenlo.

Item 10 November, een boode gegaen zynde nae *Helmond*, met brieven deser Stadt aenden Heere van *Helmont* ende voorts te vernemen, waer de Heer van *Helmondt* was, om hem te adverteren vanden Graeve van Hoehenloe, betaelt 3 gul.

Brieven aan *Nuland*, *Oss* en *Berchem*, houdende mededeeling dat de Graaf van Hohenlo had gedreigd die dorpen te plunderen.

Item Claes van Zon, van dat hy brieven van advertentien tot *Nulant*, *Os* ende *Berchem* heeft gedraigen, als dat den Graeve van Hoehenloe hadde deselve gedreycht te plonderen, vz. 17 st.

Brieven aan den Graaf van Mansfelt, houdende kennisgeving van den aantogt des Graven van Hohenlo.

Item drie Italianen, gesonden met brieven deser Stadt, van advertentien aenden Grave van Mansfelt, vande compste des Graeven van Hoehenloe, betaelt 3 gul.

Spion naar *Grave*, om te vernemen waar zich den Graaf van Hohenlo met zijn leger bevondt.

Item Jacop Cornelisse, duer beveel vande Heeren, gesonden naeden *Graeve*, om te vernemen waer het volck vanden Graeve van Hoehenloe was, 6 gul.

Spionnen naar *Herlaer*, *Rosmalen*, *Nuland* en omstreken, *Loonopzand*, *den Dungen*, *St. Michiels-Gestel* en *Schijndel*, om naar den Graaf van Hohenlo en zijn leger te vernemen.

Item Peter Cornelis, van dat hy, ter ordinantie als voor, is gegaen tot *Herlaer*, om te vernemen wat volcx vanden Graeve van Hoehenloe aldaer gepasseert was, betaelt, overmits het peryckel, 20 gul.

Item Cornelis Gielis, duer ordinantie der heeren Scepenen, gesonden met een schuyte, overmits het groote waeter, tot *Roosmaelen*, *Nulant* ende rontsomme, om te vernemen als voor, betaelt 4 gul.

Komt met 1200 man ruiterij over de Maas.

Item 21 Nov., Cornelis Gielis, van seeckere advertentien die hy de Stadt heeft gedaen, dat den Grave van Hoehenloe over de Maese was gecomen met 2400 peerden, soe men seeghde, met nog andere advertentien van *Antwerpen*, den Heeren aengediend, betaelt 15 st.

Item (24 November) ten selven daege, Jacop ende Peter Cornelisse, gebroederen, gesonden nae *Loon* (*opzand*), omme te vernemen naeden Graeve van Hoehenloe, dairaff tsamen betaelt 6 gul.

Item (10 December), ter ordinantie der heeren Scepenen, gesonden een spie of boode, soe opte *Dungen*, *Gestel*, *Schijndel* ende daer rontsomme, om te vernemen oft daer ennich volck was, betaelt 16 st.

Kapitein Lespine,

Item 20 December, eenen soldaet, genoempt Ongewasschen, liggende

onder de soldaeten binnen deser Stadt, van dat hy is te perde gecomen van *Oisterwyck*, van Capiteyn Lespyn, aldaer van Stadts wegen liggende met seekere ruytheren ende knechten, om amonitie te hebben, overmits de vyanden hen approcheerden, ter ordinantie vanden President Berwouts, betaelt 30 st.

van wege de Stad *'s Hertogenbosch*, met paarden en voetvolk te *Oisterwijk* gelegerd, vraagt amunitie vermits de vijand naderde.

Item tenselven daege Peter Cornelisse, van dat hy brieven vande Commissarissen, byde Stadt in haeren drie leden geordineert, tot inhaelen vanden cooren ende brant, heeft gedragen aen Capiteyn Lespine tot *Oisterwyck*.

Brief van de Commissarissen tot het inhalen van het koren aan den Kapitein Lespine te *Oisterwijk*.

Item 23 December, ter ordinantie vande heeren ende capiteynen, vuytgesonden een spye naeder *Graeve*, om te weten oft den Graeff van Hoeheloe sieck was, ende oft volck dat hy hadde cregen, nae *Baetenborch* wilde trecken oft nyet, hem betaelt, ter ordinantie als voor, 2 gul. 10 st.

Spion naar *Grave*, om te vernemen of de Graaf van Hohenlo ziek was en of zijn volk voor *Batenburg* wilde trekken.

Item 2a January, Ariaen Janssen, van dat hy brieven aende Stadt ende den Heer van *Helmondt*, heeft gebrocht van *Oisterwyck*, van Capiteyn Lespyne, ten eynde om amonitie van cruyt en loot opt huys aldaer te seynde, om tselve tegen den vyandt, die aencomende was, te houden, ende van dat hy, duer beveel van Lespine voors. oyck is geweest tot *Huesden* ende *Eyndhoven*, om te vernemen naeden vyandt, betaelt 2 gul. 15 st.

Kapitein Lespine, Bevelhebber van het huis te *Oisterwijk*, schrijft aan de Regering van *'s Hertogenbosch* en aan den Heer van *Helmond*, om amunitie, tot verdediging van dat huis tegen den naderenden vijand, welke hij te *Heusden* en *Eindhoven* doet bespieden.

Item ten selven daege (4 January), Staes Goyarts ende Henrick Cornelisse, elck met bysondere brieven deser Stadt ende verscheyden, vuytgesonden nae *Breda* ende *Geertruydenberch*, aenden mr. del Campo Camillo de Monte, binnen *Breda* liggende, om te vernemen wat vergaederinge de vyandt was maeckende, tot *Geertruydenberch* oft *Gorcum*, om hennen aenslach, overmits den grooten waeter, te vernemen, tzy op dese Stadt, *Breda* oft elders, dairt zoude mogen vallen, omme eenyegelyck op zyn hoede te wesen, ende zyn beyde, den eenen den eenen dach voor, ende den anderen, sanderdaechs daer nae, met brieven vanden voors. Camillo de Monte, aende Heeren deser Stadt, den Heere van *Helmont* ende Capiteyn Maes, wederomme gecomen opten 11 January daernae, daer voor hen betaelt 6 gul. 5 st.

Brieven der Regering van *'s Hertogenbosch* aan Camillo de Monte, Bevelhebber te *Breda*, om berigt aangaande het voornemen van den vijand te *Geertruidenberg* en *Gorinchem* vereenigd, die ter gelegenheid van het hooge water, een aanslag het zij op *'s Hertogenbosch*, *Breda* of eene andere plaats op het oog had.

Camillo de Monte beantwoordt deze brieven.

Item 17 January, Philipe Galant, liggende onder de ruyterye des Heere van *Helmont*, tot *Helmont* brengende brieven van Grave Kaerl van Mansvelt, aende heeren Scepenen alhier, om te hebben 60 ballen totten gescut, om die te gebruycken op *Eyndhoven*, mitsgaders noch andere tydingen, ter ordinantie vanden President, betaelt 3 gul.

Graaf Karel van Mansfelt, in het leger voor *Eindhoven*, wordt op zijne uitnoodiging, door de Stad *'s Hertogenbosch* van kogels voorzien

Item, ten selven daege, Peter Voets ende Hans vanden Graeve, liggende onder den Heere van *Helmont*, welcke inder nacht met 60 yseren ballen gesonden zyn tot *Bocxtel*, aen Capiteyn Maes, om die met zyn ruyters te bestellen nae *Helmont* aenden Grave van Mansvelt, ter ordinantie als voor, voor elcken betaelt 3 gul.

Item 19 January, ter ordinantie vande heeren Scepenen, met eenen huysman brieven gesonden aen Graeff Caerl van Mansvelt, int leger voor *Eyndhoven*, ende heeft wederom antwoort gebrocht, dair aff betaelt 3 gul.

Graaf Karel van Mansfelt in het leger voor *Eindhoven*.

Item ultima January, Jan Ariaens, gesonden met brieven nae *Oisterwyck*, aen Capiteyn Lespyn, om de huysluyden te bedwingen te *Loon*, om torff te haelen.

Brief aan Kapitein Lespine te *Oisterwijk*, om turf te doen halen te *Loonopzand*.

—

1583. Hij vertrekt met veertig wagens naar het moer aldaar en brengt die met turf geladen binnen *'sHertogenbosch.*

Item 3ª February, Peteren Voets, ruyterman, van eenen brieff, te perde te dragen naer *Oisterwyck*, aen Capiteyn Lespine, om zyn waegens gereet te houwen, om sanderdaechs int moer te vaeren, waerop Lespine met veertich waigens met torff gelaeden, alhier inde Stadt gecomen is, betaelt 2 gul.

De Heer van *Helmond* bij Graaf Karel van Mansfelt in het leger voor *Eindhoven.*

Item 26 February, Jan Cornelisse, van dat hy brieven deser Stadt heeft gedraegen naer *Eyndhoven* aenden Heere van *Helmont*, wesende inden leger voor *Eyndhoven* byden Graeve van Mansvelt, ende overmits hy ten selven daegen vuyten leger was vertrocken naer *Helmont*, is deselve nae *Helmont* gegaen, ende daer comende was deselve wederom vertrocken, alsoe daerom betaelt 4 gul. 10 st.

De vijand vereenigd zijn leger te *Mal* om *Eindhoven* te ontzetten, hij trekt echter wederom af, medevoerende veertig wagens met amunitie, om dat de Franschen niet opkwamen en om de muiterij die in zijn leger ontstond.

Item (na 6 Mert), eenen spye gesonden nae *Mal*, alwaer den vyant vergaderden om *Eyndhoven* te ontsetten, ende hier tydinge brocht, dat sy wederom soude vertrecken, overmits de Franchoysen nyet aen en quamen, betaelt 4 gul. 16 st.

Item eenen spie, als voor de tweede reyse nae *Mal* was gegaen, om te vernemen den handel van den vyandt om *Eyndhoven* te ontsetten, heeft ons tydinge gebrocht, dat zy, overmits het lange vertreck vande Franchoysen ende muyterye onder henluyden, waere mette 40 waegens mette munitie vertrocken, hem betaelt 3 gul. 15 st.

Brief aan den Drossaard van *Heeswijk*, om berigt aangaande het verraad, waardoor het huis te *Heeswijk* in handen des vijands moest gespeeld worden.

Item ten selven daege (5ª April), Claes van Zon, van dat hy brieven der heeren Scepenen heeft tot *Heeswyck* gedraigen aenden Drossairt, om te weten van het verraet van het huys, ende antwoort daer op gebracht, betaelt 2 gul.

Item Jan Ariaens, van dat hy anderwerff brieven aenden Drossart van *Heeswyck* heeft gedraegen, om voordere tydinge te hebben oft eenighe inde selve brieven geruert, van het verraet egheen kennis daer aff en hebben gehadt off daerby en zyn geweest, betaelt 35 st.

Een gids geleidt 91 lancen naar *Eindhoven*, in het leger van den Graaf van Mansfelt.

Item 9 April, Jannen vande Wiel, van dat hy, ter ordinantie als voor, is gereden, om te convoyeren 91 lancien naer *Eyndhoven*, voor den Grave van Mansvelt, alsoe betaelt 5 gul.

Spion naar *Waalwijk*, om berigten in te winnen of de vijand zich aldaar sterk maakte.

Item Joseph Cornelisse, van dat hy, ter ordinantie vande Heeren, is geweest als spie nae *Waelwyck*, om te vernemen oft den vyandt hem aldaer seer sterck maeckten oft nyet, ende den Heere daer aff pertinente antwoordt gebrocht, hem gegeven 4 gul.

De Bevelhebber van de Schans te *Engelen* gesneuveld, zorgt de Regering van *'s Hertogenbosch* voor de overlevering dier schans aan den nieuwen bevelhebber.

Item Jannen Winckels met syn anderen, als inden avont seer laet gesonden met syn schuyte nair *Engelen*, om nootelycke saecken, sorgende voor dooverleveren vander scanssen, deur de dood vanden Alpheres, gescoote zynde, hem, ter ordinantie vande Heeren, gegeven 3 gul. 15 st.

Tijding dat *Eindhoven* aan Graaf Karel van Mansfelt overgegeven was.

Item ter ordinantie als voor, eenen booden gesconcken, van dat hy tydinge heeft gebrocht, dat *Eyndhoven* overgegeven was in handen van den Grave van Mansvelt, beloopt 30 st.

De Regering doet zich daarvan vergewissen.

Item 23 April, Henrick Cornelis, van dat hy brieven inder haest heeft gedraegen naeden Grave van Mansvelt, om seeckerheyt te hebben van *Eynd-*

hoven, ende alsoe men gheen tydinge van hem en vernam, is daerom noch eenen boode hem tegen gesonden, ende hebben daerop antwoort gebrocht by recipisse, betaelt 5 gul. 5 st.

Item 2ª May, Teeuwen de post, van dat hy een packet brieven vander Stadt heeft gedraegen (te) *Terhorst*, aenden Grave van Mansvelt ende heeft wederom antwoort gebrocht.

De Regering zendt een paket brieven aan den Graaf van Mansfelt te *Terhorst*.

Item ten voors. daege (15 Mei), Wouter Janssen, van dat hy als spye geweest hebbende opte *Dungen* ende inde *Langstraet*, om te weten den handel vanden vyandt ende heeft antwoort gebrocht aende Heeren, betaelt 3 gul.

Item 17 Mey, Peteren Thielmans, als spie geweest hebbende in twee diversche reysen, deen naeden anderen inde *Langstraet*, ende is vuytgeweest drie daegen ende heeft de Heeren van alles antwoort gebrocht, vz. 6 gul. 12 st.

Item ten voors. daege, Peter Thielmans, als spie geweest hebbende in twee diversche reysen, deen naeder *Langstraet* ende dander reyse nae *Druenen*, *Hemert* ende wederom gecomen over *Bochoven*, om te weeten naede gelegentheyt vanden Grave van Hoeheloe ende het crysvolck, nae het innenemen van het huys te *Wouw*, daervan voor de reyse betaelt 4 gul.

Spionnen op den *Dungen* en in de Langstraat, naar *Drunen*, *Hemert* en *Bokhoven*, om van de voornemens des vijands te worden onderrigt en omte weten waar het leger stond van den Graaf van Hohenlo, na het innemen van het huis te *Wouw*.

Item 19 Mey, Lys Janssen van Ravensteyn, van dat zy brieven van goede tydinge heeft gebrocht vanden Capiteyn van *Batenborch*, van seeckere aengehaelde scepen den Grave van Muers competerende van grooter importantien, ter ordinantie als voor betaelt 20 st.

Tijding dat de Kapitein op het huis te *Batenburg* schepen had prijs gemaakt van den Graaf van Meurs.

Item ten selven daige (1º July), Joachim Peters, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesonden naer *Druenen* ende omtrent *Huesden*, tewyle de processie alhier bynnen dese Stadt, in memorie van jersten July gehouden wordden, om te vernemen oft den vyandt yet opde Stadt hadde willen atteneren, ende heeft antwoirdt aende Heeren gebrocht enz.

De Stad zend op 1 Julij, tijdens de processie ging, ter gedachtenis der bepaalde overwinning op de Hervormingsgezinden, een spion naar *Drunen* en *Heusden*, om te vernemen of de vijand een aanslag op de Stad voor had.

Item ten selven daege (15 July), Jan Ariaens, ter ordinantie als voor, gesonden als spie naer *Druenen* ende *Outhuesden*, overmits de tydinge was gecomen, duer Conte Francisco Tourneillio, datter een menichte van volck te perde ende te voete, vanden vyanden herwairts quamen om den oixst te bederven, ende dairaff wederom aende Heeren tydinge gebrocht, betaelt 35 st.

Een spion naar *Drunen* en *Oud-Heusden*, op de tijding dat de vijand voornemens was den oogst te komen vernielen.

Item 25 July, Laureyns Janssen, van dat hy met brieven deser Stadt is geweest aen Camillo de Monte, ende voorts een packet te bestellen aenden Prince van *Parma* ende den Heer van Haultepenne, om secours voor de meyerye, tegen den Grave van Hoehenloe met synen volcke te doen, betaelt 4 gul.

De Regering van *'s Hertogenbosch* vraagt den Hertog van *Parma* en den Heer van Haultepenne, om hulp tegen den Graaf van Hohenlo.

Item 12 Augusti, Sers Jacopsz., van dat hy inder nacht, met brieven deser Stadt vuyt is gelaeten naer *Sichienen* aenden Heer van Haultepen, hem adverterende, dat de vyant was comen brandstichten, waervoor hem is toegevuecht, by acte der heeren Scepenen, 10 gul.

Zij geeft tijding aan den Heer van Haultepenne, dat de vijand was komen brandstichten.

Item Rom Ariaens, van dat hy, ter ordinantie als voor, met brieven deser Stadt is gegaen rontsomme int quartier van *Oisterwyck*, ten eynde zy hem coren souden vuytdorssen ende binnen deser Stadt brengen.

Brieven aan de dorpen in de vier kwartieren der meijerij van *'s Hertogenbosch*, houdende uitnoodiging

1583.

om hun koren te derschen en binnen 's Hertogenbosch te brengen.

Dergelijke boden werden ook afgezonden naar de kwartieren van *Maasland*, *Peelland* en *Kempenland*.

Spionnen naar Heusden, Woudrichem en Antwerpen, om achter het plan te komen in 's Gravenhage beraamd tot brandschatting of het verbranden der dorpen in de meijerij.

Item (na 19 Augustus), ter ordinantie als voor, gesonden drie diversche booden, den eenen na *Huesden* den anderen nae *Worchum* ende den dorden nae *Antwerpen*, om te vereysschen den staet ende handel van het branden binnen deser meyerye, ende het concept dair op genomen inden *Haige*, by den raedt van *Hollant*, verschooten nae *Huesden* 3 gul. *Worichum* 4 gul. ende nae *Antwerpen* 6 gul.

De dorpen in de vier kwartieren aangeschreven om wacht te houden en hun graan binnen 's Hertogenbosch te brengen, met bedreiging dat het anders zou gehaald worden.

Item Rom voors. ter ordinantie vande Heeren, wederom met brieven gesonden aende dorpen int quartier van *Oisterwyck*, ten eynde sy wachten souden houden ende hen cooren binnen brengen, opten peen van tselve gehaelt te wordden.

Den 26 Augustus werden booden met gelijken last aan de kwartieren van *Maasland*, *Peelland* en *Kempenland* gezonden.

De vijand uit Heusden getrokken, stelt zich in hinderlaag, om een convooi der Stad 's Hertogenbosch te Udenhout gekomen, te overvallen.

Item ultima Augusti, Rom Ariaens, in alder diligentien byden heeren Scepenen gesonden nae *Haeren* opt *Emmeler*, aen Hanrick int Eekel, om hem te adverteren, dat de tydinge hier gecomen was, dat die van *Huesden* vuyt waeren om te wechlaegen ons convoye, dwelck in *Udenhout* was gegaen.

Brieven der Regering van 's Hertogenbosch en van den Heer van Helmond aan Haultepenne, om hulp tegen de plundering van den vijand.

Item 19 September, Joseph Cornelisse ende Jannen van Oirschot zynen mevenit, van dat sy met brieven deser Stadt ende den Heere van *Helmont*, zyn gesonden in alder diligentie aenden Heere van Haultepen, om dese Stadt te assisteren tegen de pillagie ende groote vergaderinge vanden vyant, overmits groote pericules, betaelt 6 gul. 10 st.

Een wachter te Deuteren, om de wacht aan St. Janspoort van de aankomst des vijands kennis te geven.

Item 22 September, Jan Jacops, soldaet, van dat hy, ter ordinantie vande Heeren, buiten der Stadt is geweest, inder nacht opt *Oeteren*, (*Deuteren*) om de wachten te adverteren de aencompste vanden vyanden, betaelt 10 st.

Een dergelijke wachter op Franckenhofstad.

Item Ysbrant Janssn van Boemel, soldaet, van dat hy op *Franckenhoffstadt* inden nacht, insgelycx de schiltwacht heeft gehouden, betaelt 10 st.

Reinier Sols, Kapellaan te Baardwijk, waarschuwt de Stad 's Hertogenbosch voor een aanslag des vijands.

Item 23 September, Heer Reynier Sols, Cappellaen tot *Bartwyck*, van seeckere advertentien by hem gedaen aen dese Stadt, vande aenslaigen der vyanden, denselven ter ordinantie als voor gegeven 2 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoorens, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere Commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Jonkheer Everart Berwouts, Schepen.

De Gardiaan van de Minderbroeders.

Arent van Bruegel, Schepen.

M^r^. Goyart Lombarts van Enckevoort, Schepen.

Jonkheer Johan de Borchgrave, Raadsheer.

Jan van der Stegen, Raadsheer.

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Poulus Wynants.

Mr. Jan van Hedel.

Item alsoe Everaert Berwouts, Schepen deser Stadt, met mynen Heere den Guardiaen vanden minneboeders, opten 16en Juny anno 1582, zyn byden drie leden gecommitteert geweest, omme te reysen inden leger voor *Oudenairden*, aenden Prince van *Parma*, gelyck inde voorgaende rekening is blyckende, byde penningen hen byden voorgaende Rentmeesteren zyn vuytgeryct, beloopende ter somme van 400 Car. gul. waer aff hy zyne rekening ende specificatie heeft overgebrocht, gelyck hiernae volght aende Rentmeesteren van syne extraordinarisse oncosten. Inden jersten, verleet aenden Luytenant Ursino Mataloni, voor convoye van 25 lanciers van *'s Hertogenbosch* tot *Maestricht* 80 gul. Item enz. Item voor drinckgelt gesconcken, eenige soldaeten, den voors. Commissarissen geconvoyeert hebbende duer het bosch van *Naemen*, 15 st. Item Vincentio Martini, soldaet onder de ruyterye deser Stadt, byden drie leden met seekere brieven aen syne Hoocheyt gesonden inden leger voor *Oudenairden*, voor zyn teergelt gedaen vier pistoletten, beloopende 12 gul. 4 st. Ende soe de voorn. Berwouts, wederomme vuyt den leger is gecomen tot *Naemen*, omme nae dese Stadt te comen, is hem, ter ordinantie als voor, naegesonden seecker ordinantie met brieven, ten eynde hy wederom soude reysen aen syne Hoocheyt, om te solliciteren, te leggen een forte opde *Langestraete*, daeromme by hem te poste gereden totten leger, maecken negen posten, elcken post 20 stuivers. Noch te *Naemen* aenden custer, die hen leyden, opt graft van Biscop Metsius, om te hebben copien vande epithafien, van syne begraeffenis 10 st. beloopende tsamen de voors. extraordinarisse oncosten 184 gul. 6 st. daeromme byden voors. Berwouts gevaceert vanden 16 Juny totten 23en dach September, beyde incluys, beloopende hondert daigen, sdaechs hem toegevuecht voor syne vacatien ende moeten vier gulden, maecken enz.

Reis- en verblijfkosten der Commissie, gezonden aan den Prins van *Parma* in het leger voor *Oudenaarden*.

Verzoek aan den Prins van *Parma*, om een fort in de Langstraat te doen maken.

De Commissie neemt, op last der Regering van *'s Hertogenbosch*, te *Namen*, afschrift van het grafschrift, van den Bisschop van *'s Hertogenbosch*, Laurens Metsius, aldaar begraven.

Item alsoe Joncher Johan de Borchgreeff, Aert van Bruegel ende Rogier van Broechoven, opten 9en Augusti anno 1582, zyn van wege deser Stadt, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst geweest tot *Leendt*, omme aldaer te salveren den Graeve Caerl van Mansvelt, als Overste, aldaer gecomen zynde met zyn krysvolck, ten eynde hy dese meyerye soude beschermen voor het overloopen vanden vyanden, daer omme byden voors. commissarissen vuytgegeven, soe aen verteerde costen, perthueren ende scencken aen diversche persoonen, te saemen 61 gul. 6 st. 3 ort.

Graaf Karel van Mansfelt met zijn leger in de meijerij gekomen, ten einde haar tegen de invallen van den vijand te beschermen, wordt door eene commissie uit de Regering van *'s Hertogenbosch* te *Leende*, begroet.

Item alsoe Arnt van Bruegel, opten 25en September 1582, ter ordinantie ende versuecke vanden drie leden, gereyst is geweest in commissie deser Stadt naer *Maestricht*, aen mynen Heere den Cancellier ende voorts van daer naeden Prince van *Parma*, int leger voor *Yperen*, omme te solliciteren vanden stapele van *Lier*, blyckende inden voorgaende rekeninge, byden penningen hem byden voorgaenden Rentmeesteren vuytgeryct, beloopende ter somme alhier 206 gul. 8 st. de welcke hem aldaer mair verstreckt en hebben, overmits het gelt alhier

Commissie op Arend van Breugel, Schepen van *'s Hertogenbosch*, aan den Kanselier van *Brabant* te *Maastricht* en aan den Prins van *Parma*, in het leger voor *Yperen*, om voor de Stad *'s Hertogenbosch* de stapelplaats van vee, welke vroeger te *Lier* was, te verkrijgen

hooger dan aldaer gaende is, maer 186 gul. 11 st. waer aff hy zyne rekening ende specificatie heeft overgebrocht van zyne verleeghde penningen ende extraordinarisse oncosten aende Rentmeesteren, gelyck hiernae volght. Inden jersten enz. Noch voor de copie te lichten, dat Don Anthonio in *Portugael* geslagen was, 12 st. etc. Daeromme byden voors. Arent van Bruegel gevaceert vanden 25 September totten 9en December, maeckende 76 daigen, sdaichs hem byden Heeren toegevuecht 3 gul.

Don Antonio in *Portugal* geslagen.

Commissie uit Stads Regering aan Graaf Karel van Mansfelt te *Eindhoven*, om hem geluk te wenschen met de aan hem gedane overgave dier Stad.

Item den 25en April, is joncher Everaert Berwouts, President, metten Raetsheer vander Steghen ende Bocxhorn ende mr. Goyart Lombarts, Scepen, Johan de Borchgreeff, Raetsheer ende Jan vande Wiel, Deken vanden ambacht, ter ordinantie vanden drie leden, gereyst nae *Eyndhoven*, omme den Graeve Caerle van Mansvelt te congratuleren, van het overgeven van *Eyndhoven* voors. ende oyck om met zyne Excellentie te communiceren, van saecken aegaende den dienst ende welvaeren deser Stadt, daeromme gevaceert drie daigen etc.

Commissie op Arend van Breugel aan den Prins van *Parma*.

Item opten 10en Merte 1583, is Aernt van Bruegel in commissie gereyst, ter ordinantie vanden drie leden, naeden Hove, aenden Prince van *Parma*, om seekere nootelycke saecken deser Stadt, hebben hem de Rentmeesteren mede gegeven de somme van 300 gul. eenen stuver, welcke penningen den voors. Bruegel, nyet meer en hebben verstreckt, overmits het gelt hier hoeger is gaende dan het is op andere plaetsen, de somme van 262 gul. 18 st 2 orts, waer aff hy zyne rekening ende specificatie heeft overgebrocht gelyck hier nae volght. Inden jersten voor convoy van *Eyndhoven* op *Weert*, 8 gul. 6 st. van *Weert* op *Maestricht* 8 gul. 19 st. aen eenen guide van *Hoye* op *Naemen* 16 st. van twee perden te doen beslaen 24 st. 2 ort. noch van twee huerperden om van *Bergen* op *Dornick* te ryden, overmits henne perden aldair vercoft waeren 3 gul. voorde costen van hen en henne perden, voor eenen nacht 30 st. den Secretaris van myn Heer van Assonville, gesconcken voor seeckere adres 2 gul. 5 st. noch tot *Doornick* voor een bancket by hem gesconcken aen Hanssen vanden Hovel, Borchouts, den Secretaris vanden Grave van Mansvelt ende anderen, betaelt 13 gul. 10 st. noch den voors. Borchouts, voor het maecken van verscheyden requesten alsdoen gepresenteert, 15 gul. noch voor het advys vanden brieven aenden Rentmeesters vande confiscatien vanden hout tot *Herlair* aff genomen 2 gul. 10 st. etc. noch inder audientie, aen wyn den clercken gesconcken, om seeckere saecken deser Stadt aengaende, nae *Spaengien* gevoordert te wordden, 3 gul.

Daeromme byden voors. Aert van Bruegel gevaceert vanden 10en Mert totten 17en April dairnae, maecken 38 daegen, sdaechs hem byden Heeren toegevuecht 3 gul., maecken 114 gul. Jan Zegers met den voors. Aerden geweest om hem te seynden, dewelcke is vuytgeweest 41 daigen, sdaichs 16 st. etc.

Commissie naar *Lier* aan den Prins van *Parma*, om hem bij zijne komst in de *Nederlanden* geluk te

Item opten 12en Juny 1583, zyn joncher Everaert Berwouts, President, mr. Goyart Lombarts van Enchevoirt, Scepenen deser Stadt, duer ordinantie der drie leden, gereyst met mynen Heere den Raetsheer mr. Nyclaes vander

1583.

Steghen, naer *Lier*, om van wegen deser Stadt te congratuleeren zyne hoocheyt den Prince van *Parma*, Gouverneur ende Capiteyn Generael van zyne Ma. in dese *Nederlanden*, van zynder compsten in *Brabant* ende voorts te doen diversche remonstrantien ende te kennen geven verscheyden poincten, tenderende tot welvaeren deser Stadt ende de meyerye derselve, daeromme gevaceert 13 daigen ende verteert als volght. Inden jersten etc.

wenschen en voorts om den Hertog onderscheidene verzoekschriften in te dienen en punten voor te stellen tot welvaren der Stad *'s Hertogenbosch.*

Item opten 27 Mert 1580, alsoe de drie Staeten slants van *Brabant*, by den Prinche van *Parma* van *Plaisance* etc. Stadthelder, Gouverneur ende Capiteyn Generael in desen *Nederlanden*, van herwartsovere, van wege zynder Ma. bescreven ende gedachvairt zyn geweest, te erschynen ende compareren binnen der Stadt van *Naemen*, soe eest, dat van wegen deser Stadt gereyst zyn nae *Namen*, Jan vander Steghen, Raetsheer ende mr. Roeloff Luekemans, Pensionaris, ter ordinantie vanden drie leden deser Stadt, om aldaer te aenhooren ende verstaen, t geene den voors. Staeten van wege Zyne Ma. geproponeert ende voorgehouden soude wordden; welcken achtervolgende, heeft Heer Desiderius van Tzestich, Cancellier van *Brabant*, binnen der voors. Stadt van *Namen*, in presentie van zyn Alteze, opten 8en dach van April anno voors. seeckere propositie gedaen, in effecte inhoudende, dat de Staeten van *Brabant*, die garnisoenen binnen ende buyten de steden in *Brabant* liggende, souden onderhouden, ende tot dyen eynde seeckere contributien ende sommen van penningen accordeeren, tselve all wyder blyckende byder propositie dair aff zynde. Die Prelaten ende Edelen van *Brabant*, naer voorgaende communicatien ende deliberatien ende verscheyden vergaderingen, hebben opte voors. propositie haere opinien ende advys gemaect ende byden selven goet gevonden, zyne Alteze te presenteren tot onderhout vande voors. garnisoenen, de somme van 25000 gul. ter maent, drie maenden after een geduerende, ende dat hy impositien op wynen, bieren, vleesch, syden ende wullen laecken ende andere verscheyden specien, breeder te specificeeren byden voors. Prelaten ende Edelen, inne dexpeditie vanden consente etc. Ende dit al op zeeckere conditien ende restrictien ende zoe verre zy daer inne gevolght wordden, byden steden van *Brabant*. Welcke opinien voors. metten naemen ende toenaemen vanden gheenen die binnen der voors. (Stad) van *Naemen*, beneffens de Staeten van *Brabant* gecompareert zyn, ende metter acte van non prejuditie van nyet getrocken te wordden in consequentie, die voors. Gedeputeerden hebben overgesonden aende drie leden deser Stadt, die daer op rypelyck geleth ende gedelibereert hebbende, hebben daer naer, te weten opten 24en dach van Mey anno 1580, hen advys ende opinien opte voors. bede overgescickt. Maer alsoe de Staeten van *Brabant*, by zyne Alteze bescreven hadden geweest, te compareren binnen der Stadt van *Bergen* in *Henegouwe*, omme aldaer een eynde gemaect te wordden vander voors. bede ende propositie. Soe eest, dat de voors. Jan vander Stegen ende Roeloff Luekemans, metten anderen Gedeputeerden vande Staeten van *Brabant*, gereyst zyn van *Naemen*, opten 26en dach van Mey, nae de voors. Stadt van

Dagvaart der Staten van *Brabant*, te *Namen*.

Voorstel van den Kanselier van *Brabant* in tegenwoordigheid van Z. H. gedaan, dat de Staten van *Brabant* de krijgsbezettingen in *Brabant*, zoo binnen als buiten de steden zouden onderhouden en tot dien einde zekere belastingen toestaan.

Door Prelaten en Edelen wordt Z. H. aangeboden, tot dat einde 25,000 gul. per maand voor drie maanden, te vinden met belastingen op de wijnen, bieren, het vleesch, de zijde en wol, lakens enz., alles op zekere voorwaarden en voor zoo verre zij daarin door de steden gevolgd worden.

Gevoelen der Regering van *'s Hertogenbosch.*

Voortzetting de vergadering te *Bergen* in *Henegouwen.*

De Gedeputeerden van *Leuven* en *'s Hertogenbosch*, kwijten zich van den last hunner Regeringen.
Leuven vereenigt zich niet met het aanbod van Prelaten en Edelen, maar wil de opbrengst van zekere belastingen voor drie maanden toestaan.
's Hertogenbosch wil eerst de lijst overgelegd hebben, der belastingen van de goederen, waarop de Prelaten en Edelen die voorgestelde 25,000 gul. 's maands willen heffen.

Berghen, om dopinien der drie leden deser Stadt, aldaer vercleert te wordden, inder vuegen, dat die Gedeputeerden der steden van *Lueven* ende *sHertogenbossche*, den naestlesten dach der voors. maent van Mey, hen lasten respectivelyck ten huyse des Heere Graeve van Ruese hebben verclaert, waer vuyt men verstaen heeft, dat die van *Loeven*, afslaende die voors. gepresenteerde somme van 25000 gul. ter maent, hebben alleenlyck geconsenteert inde belastinge van seeckere impositien, voor soe veele de selve binnen de voors. drie maenden sullen moegen vuytbrengen ende voorder nyet. Ende die van *sHertoigenbossche* hebben versocht, datmen den drie leden der selver Stadt, jerst ende voor all souden overschicken, de liste ende instructie vande specien ende manufactueren, die met imposten ende ongelden by Prelaten ende Edelen voors. inne dexpeditie vanden consente belast ende beswaert souden wordden, ende hoe hooch ende met hoe veele penningen op elcx gestelt souden wordden, om dat de voors. drie leden souden moigen weten, waernae zy hem in desen souden hebben te regulieren. Van welcken lasten ende opinien voors. de Cancellier van *Brabant* rapport gedaen hebbende aen zyne Alteze, hebben daer nae opten 6en dach Juny 1580, de voors. Prelaten ende Edelen huere opinien gemaect opte specien die men met imposten souden belasten, ende hoe veele ende hooch men de selve soude beswaeren, om te furneren de voors. somme van 25000 ter maent, waer van copie auctentycque byden voors. Gedeputeerde met hueren seeckeren bode, overgesonden is geweest den 19 Juny voors., metten stucken, copien ende schriften dairtoe dienende, aende drie leden deser Stadt, in effecte accorderende de opinien der Prelaten ende Edelen voors., metten instructien ende lyste byden Generaele Staeten gemaect anno 1576, opte belastinge vande specien met verscheyden imposten. Maer is gebuert, dat de voors. boode onderwegen omtrent die Stadt van *Maseyck* affgeseth ende gedetensseert is geweest byden garnisoenen der Stadt van *Venloe*, hem gespolieert ende affgenomen hebbende allen zyne brieven ende packetten ende den selven gevanckelyck genomen ende mede gebrocht binnen der Stadt *Venloe*. Alsoe dat die voors. Gedeputeerden, van allen de voors. brieven, stucken, scriften ende copien, duplicaten hebben moeten recouvreren ende becomen, ende met seeckeren anderen booden aenden drie leden deser Stadt moeten overscicken, inder vuegen, dat daer mede omtrent drie maenden verloopen ende gepasseert zyn geweest, aleer die voors. drie leden huere finaele ende eyntelycke opinien ende resolutien, op dopinie der Prelaten ende Edelen voors. geraempt ende gemaect, hebben kunnen overschicken aen hueren Gedeputeerden, hebbende daer nae deselve Gedeputeerden dopinie der voors. drie leden jerst ontfangen opten 8en dach der maent van Septembri anno 1580, wesende in effecte conform ende accorderende met die van *Leuven*, maer en hebben daervan alsdoen egheenen oepeninge cunnen gedoen, mits de absentie vanden Cancellier van *Brabant*, die den lesten October van *Maestricht* binnen de voors. Stadt van *Bergen* gearriveert ende gecomen is, ende oyck overmits de non comparitie vanden Gedeputeerden van *Leuven*, jerst gearri-

Prelaten en Edelen stellen die lijst vast.

De bode welke afschrift van die vastgestelde lijst en verdere stukken aan de Regering van *'s Hertogenbosch* moet overbrengen, wordt door de vijandelijke bezetting van *Venlo* aangehouden zijne stukken ontnomen en gevankelijk naar *Venlo* gebragt. Oponthoud daardoor ontstaan in het maken van de nader opinie der Regering van *'s Hertogenbosch*.

veert zynde den lesten Novembri. Alsoe dat mynen Heere den Cancellier van *Brabant*, den jersten dacht van December heeft doen vergaderen den Staten van *Brabant*, in het Clooster vande grauwe susters, hebbende aldaer die Gedeputeerden van *Loeven* ende *sHertogenbossche*, heure opinien vercleert ende geoipent gehadt, in effecte conformelyck consenterende, in plaetse van 25,000 gul. ter maent, alsulcke imposten op verscheyden specien te settene, (vuytgenomen boter ende keese), als de Generaele Staeten in Decembri 1576, volgende der lyste daer aff zynde, hadden opgestelt ende geaccordeert, ende dat op vele ende verscheyden conditien ende bespreecken, byden voors. Gedeputeerden vanden *Bossche* ondersproocken etc. Waer van die voors. Cancellier aen zyne Alteze rapport gedaen hebbende, is daer nae inde vergaderinge vande Staeten van *Brabant* gecompareert, te weeten den 8[en] der voors. maent van Decembri, dintentie, meyninge ende resolutie van zyne Alteze, den voors. Staeten aendienende ende representerende. Ende mits verscheyden redenen ende middelen, in effecte versueckende, dat de Staten van *Brabant*, jerst ende voor all souden willen specificeren ende vuytdrucken de precise sommen, dair omme zy souden accorderen, tzy de voors. somme van 25,000 gul. ter maent ofte meerdere somme, indyen het mogelyck waer, overmits den noot ende necessiteyt, ende deshalven eenen seeckeren voet nemen, gelyck dander Staeten gedaen hebben gehadt, ende dat voorts, deselve Staeten van *Brabant*, mede vercleren souden, tot weyenens lasten ende costen, de verpachtingen ende collectatien vande voors. imposten souden staen, tselve al breeder blyckende by seeckere gescrifte tot dyen eynde by den voors. Heeren Cancellier, den voors. Staeten aengedient ende overgegeven. Welcken aengaende, die Prelaeten ende Edelen van *Brabant*, met malcanderen gecommuniceert ende gedelibereert hebbende, hebben opten 9[en] der voors. maent van Decembri, finalycken geresolveert ende huere opinien scriftelycke den voors. Gedeputeerden overgegeven, byder selver accorderende inde voors. somme van 25000 gul. ter maent, geduerende eenen tyt van drie maenden, gelicht ende opgebrocht te wordden by belastinge van seeckere imposten op verscheyden specien, gelyck de selve geconsenteert ende gelicht hadden geweest byden Generaelen Staeten inden jaere 1576, en volgende dinstructie byden selven Staeten alsdoen gemaect, hebbende mede ten selven daige, die voors. Prelaeten ende Edelen consent gedraigen, dat indyen de voors. imposten bynnen de voors. drie maenden, nyet vuyt en brochten telcker maent de voors. somme van 25000 gul. datmen alsdan de reste ende surplus, binnen de vierde maent sal hebben te lichten ende vynden byde beste middelen mogelycke wesende. Welcke opinien ende vercleren der Prelaeten ende Edelen, voors. byden voors. Heeren Cancellier, ter selver tyt terstont gecommuniceert is geweest, den Gedeputeerden vande voors. steden van *Loeven* ende *sHertogenbossche*.

Vervolg der beraadslagingen van de Staten van *Brabant*, consent der steden *Leuven* en '*sHertogenbosch*, om in plaats van *f* 25,000 per maand te heffen, de imposten op verscheidene spetien in 1576 door de Generale Staten belast, met uitzondering op de boter en de kaas, alles onder vele verschillende voorwaarden.

De Kanselier doet daarvan verslag aan Z. H.

Z. H. verzoekt, dat de Staten eerst en vooraf de juiste som bepalen, waarop zij de toegestemde middelen zouden willen toestaan, hetzij tot 25,000 gul. of tot meerdere sommen, vermits den nood en noodzakelijkheid, zoo als ook de andere steden gedaan hadden.

Hij verzoekt wijders, dat de Staten verklaren wilden, ten wiens kosten de invordering der uit te schrijven belastingen zullen worden geïnt.

Nader en finaal besluit van Prelaten en Edelen, waarbij de 25,000 gul. per maand, voor drie maanden, te vinden, met eene belasting op de aangegeven spetien wordt toegestaan en bepaald, dat bijaldien in drie maanden de som van *f* 75,000 niet kan gevonden worden, dat dan de imposten ook in de vierde maand zullen geheven worden tot het bedrag dier som.

Maer alsoe deselve vercleerden, egheen commissie noch last te hebbene daerop te resolveren, soe is van wegen zynne Alteze, denselven Gedeputeerden geordineert geweest, die voors. opinie der Prelaeten ende Edelen, aen hen

leden ende m[rs]. respectivelyck aff te verdigen oft daer van rapport te doen, om hen daer mede te vuegen ende confirmeren, ende dierhalven vruchtbarige antwoort mede te brengen, ende hen wederom binnen der voors. Stadt van *Bergen* laeten vynden tegens den jersten dach van Februario naestcomende anno 1581.

Verzoek der afgevaardigden van *'s Hertogenbosch* aan den Prins van *Parma*, dat de om die Stad gelegen steedjes op den vijand worden hernomen, en het krijgsvolk van Haultepenne op 's vijands grondgebied zou worden verlegd, opdat door dat krijgsvolk de meijerij van *'s Hertogenbosch* niet geheel zou worden uitgeteerd.

Duerende dese dachvairt, zoe heeft de voors. Luekeman, van wegen deser Stadt, zoe binnen der Stadt van *Naemen* als *Bergen* in *Henegouwen*, veele ende verscheyden dolcantien, remonstrantien, poincten ende articulen, zyn Alteze, van wegen deser Stadt gepresenteert ende overgegeven, omme daer op behoorlycken geremedieert ende versien te wordden, soe belangende der reductie ende reconvremente vande omliggende stedekens ende plaetsen, als van groote vuyteringe vande soldaten des Heeren van Haultepen, ende dat daeromme deselve Heeren, met synder volcke van oirloige soude ghaen loogeeren ende liggen opten booden vanden vyanden ende rebellen van Zyne Ma. met meer andere saecken, waer van dexpeditien, depechen ende apostillen, mitsgaders de resolutien ende appointementen van zyne Alteze, all aen den drie leden deser Stadt, soe vuyter Stadt van *Naemen* als *Bergen* in *Henegouwe*, byden voors. Gedeputeerden gesonden ende overgesickt zyn geweest.

Kosten op deze dagvaart gevallen.

Alsoe dat de voors. Luekeman opte voors. dachvairt gevaceert heeft vanden 27[en] dach van Mert anno 1580 totten 5[en] January 1581, maeckende t saeme, 285 daigen, sdaichs hen byden drie leden toegevuecht, blyckende byder acten dair aff zynde, 3 gul. 10 st. Ende hiernae volgen de voorschooten penningen ende andere oncosten byden voors. Pensionaris, geduerende dese dachvairt gedaen. Inden jersten etc. Tot *Naemen* den Secretaris Halle, voor een copie auctentyck nopende den sehencke vande duysent gul. eens, den vier schutteryen deser Stadt, by zynder Alteze gedaen, 5 st. aenden Commissaris vander Artyllryen ons Heeren des Conincx, gesolliciteert om te hebben leveringe voor dese Stadt van 1200 ponden buspoeder, dewelcke hem te *Naemen* inde waege zyn gelevert in twee groote tonnen, hebbende daernae deselve tonnen van *Naemen* bestelt metten Gouverneur van *Weert*, om voorts naeden *Bossche* gescickt te wordden, daeromme in oncosten 2 gul. 10 st. Item voor vracht etc. Tot *Naemen*, voor seeckere oipene brieven te hebben, omme tot allen plaetsen convoy mede te mogen nemen 2 gul. etc.

De Prins van *Parma* schenkt 1000 gul. aan de vier schutterijen der Stad *'s Hertogenbosch*.

De Commissaris der Koninklijke artillerie levert de Stad 1200 ponden buskruid.

Open brief, waarbij het de Regeringsleden van *'s Hertogenbosch* wordt vergund overal militaire geleide te vorderen.

Kapittel 6.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Schenkingen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Wijnen of gelagen werden onder meer anderen vereerd aan·

Den Kapitein de Lespine.

Den Kapitein Barlotte, Sarjento Maior onder den Graaf van Mansfelt.

Den Kapitein Cavillo, Gouverneur op het huis te *Middelaer*.

Adolph van Cortenbach, Heer van *Helmond*.

Den Prelaat van St. Geertruiden.

Den Kapitein Steenborch (Stembor.)
Den Kolonel Camillo de Monte, Gouverneur van *Breda.*
Den Kapitein Maes.
De Raadsheeren van Bruegel en Boxhoorninck.
Den Luitenant Ursino Mataloni.
Den Heer van Wijtenhorst, Luitenant Kolonel van den Graaf van Mansfelt.
Den Kapitein du Bois, Gouverneur van *Weert.*
Den Graaf Karel van Mansfelt, te *Boxtel* zijnde.
Glaude de Barlaijmont, Heer van Haultepenne.

Kapittel 13.

Uitgaven aan alderhande saken

Daarin komen behalve de gewone daarop gebragte posten, de volgende voor:

Item Henrick de Hont gecopieert seeckere brieven, die byden heeren Scepenen gesonden zyn aen syn Alteze, ten eynde dat Jan vanden Wiel, soude moigen geleet wordden met onse soldaten op het huys van *Nulant*, noch andere brieven gesonden aen syn Alteze, ten eynde dat men het huys van *Nyeuw Herlaer* oyck soude besetten met onsen volcke enz.

Verzoek van Heeren Schepenen, om het huis van *Nuland* en dat van *Nieuw Herlair* met Stads soldaten te doen bezetten.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen, naervolgende der acten dair aff zynde, Capiteyn Goyarden van Engelant q. s. in zyne jerste monsteringe gesconcken twee amen biers.

Item Goyarden van Vlierden, als Capiteyn vander wycken, ter ordinantie vande heeren Schepenen, betaelt drie amen biers, diewelcke zyn volck, nadyen hy die gemonstert hadde, opter gaeffelen hebben gedroncken.

Eerste monstering der wijk-kompagnien, onder de orders van de Kapiteins Goijart van Engelant en Goijard van Vlierden.

Item 7ª November, byden heeren Schepenen doen scryven ten Fraters, brueder Anthonis, procurator, in parkement, het bert vanden Keyser die zynen Richter dede villen ende zynen soon in zyns vaeders vel setten, om op het Stadthuys te hangen, voor het parkement ende scryven 2 gul. Hansse van Straesborch, schilder, vandie figueren te maecken ende met vergult aff te stellen, daer aen verdient 4 gul.

Schepenen doen een bord maken en daarop de historie schrijven van den Keizer, die zijnen onregtvaardigen regter deed villen en zijn zoon in zijns vaders vel zetten; het schrijven koste bij de Fraters 2 gulden en voor het daarbij schilderen der figuren, werd aan den schilder Hans van Straatsborch betaald 4 guld.

Item ter ordinnantie vande heeren Schepenen, ende blyckende byder acten dair aff zynde, betaelt de weerdinne inder meulen, tgene de soldaten van *Heeswyck*, geconvoyeert hebbende eenen boede comende van *Batenborch*, aldair hadde verteert, brengende seeckere advertentie vande belegeringe van *Megen.*

Megen door Graaf Karel van Mansfeld belegerd.

Item (na 28 Nov.), Cornelis de Roy ende Willem van Meylsfort, ter ordinantie vande heeren Schepenen, geschreven verscheydene brieven ende missyven, soe aenden Grave van Mansvelt liggende voor *Megen* enz.

Item 15 January, Cornelis Wachtmans, ter ordinantie vande Heeren, gesconcken boyenbroot, van dat hy tydinge ende brieven heeft gebrocht van Camillo de Monte, vuyt *Breda*, dat de Franchoysen gerevolteert waeren tegen de Stadt van *Antwerpen.*

Opstand der Franschen te *Antwerpen.*

Item ten voors. daige (31 January), deur ordinantie vanden drie leden,

Megen overgegeven

1583.
of ingenomen.

blyckende byder acten daervan zynde, met Hanricken Gabriels, geaccordeert vander perde dwelck Jacop van Eyck, in commissie deser Stadt nae *Megen* hadde gereden met Janne vande Wiel, ende alsoe het pert doer het overgeven van *Megen* in handen vanden vyandt is gebleven, soe syn enz.

Commissie aan den Kapitein Francisco Tornillio, bevelhebber te *Megen*, om door zijne tusschenkomst steenkolen en andere waren voor de Stad *'s Hertogenbosch* te verkrijgen.

Item alsoe Jacop van Eyck, is byden drie leden gecommitteert geweest, om te reysen van deser Stadt wegen nae *Megen*, inde forte aldaer, byden Capiteyn vande Italiaenen, Sr. Francisco Tournillio, omme aldair duer te moigen crygen te beter provisie van steencoolen als anderszins, heeft daeromme dese navolgende oncosten gedaen etc.

Commissie aan den Graaf van Mansfelt in het beleg voor *Eindhoven*.

Item (na 4 Maart), Hanricke Gabriels, betaelt die huere van zyn perde, dairmede de President Berwouts, vuyt is geweest byden Grave van Mansfelt, inde belegeringe van *Eyndhoven*, om metten selven te communiceren aengaende der meyerye, ende den rogge liggende ende bevonden op *Geldrop*, by zyne Excellentie, den Commissarissen daartoe geordineert, over te laeten, is daeromme vuytgeweest 22 daigen, sdaichs 15 st.

Bij Jan Scheffers, boekdrukker, almanakken volgens den ouden kalender gehaald.

Item tot Jan Sceffers, by Thielman, de Gruenroede, gehaelt voor den heeren Schepenen, vier almanacken, daer voor betaelt 3 st. 2 ort.

Idem nieuwe almanakken bij de reformatie van den Calender.

Item alnoch byden Rentmeesteren ende Heeren doen haelen, ter voors. plaetse, nae de nyeuwe reformatie vanden calender, ses almenacken, beloopende 7 st.

Plakaat en ordonnantie aangaande den nieuwen Calender.

Item tot Jans voors. alnoch byden heeren Schepenen doen haelen 19 placaeten ende ordinantien vande neyeuwen calender, bet. 14 st. 1 ort.

De Stad *'s Hertogenbosch* zendt den Kapitein Lespine, bevelhebber van het huis te *Oisterwijk* een leger wijn, voor welk huis men eene belegering vreesde.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, naevolgende de acte dair aff zynde in date den 3en Mert, betaelt Jannen Artss, alsulcken leger van vyfftich potten wyns als Capiteyn Lespine, liggende opt huys tot *Oisterwyck*, gesonden zyn, beducht zynde vanden vyandt belegert te worddene, den pot 12 st.

Acht lanciers uit het leger van den Graaf van Mansfelt, brengen naar *'s Hertogenbosch* een paket brieven, van den Koning uit *Spanje* ontvangen.

Item ten voors. daige, Ariaen, de post, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt tot defroyement van acht ruyters lanciers, comende vanden Grave van Mansfelt, vuyten leger voor *Eyndhoven*, met seeckere packet brieven vande Ma. vuyt *Spaengien* aen deser Stadt gesonden, beloopende 17 gul. 4 st.

De Stad vereerd aan de Presidenten Pamela en Richardot en aan den Raadsheer d'Assonville, ieder een stuk fijn linnen, waarvan de prijs der twee, was *f* 2.10 st. de el.

Item, alsoe ter ordinantie vande drie leden, Arent van Bruegel, is gecommitteert geweest om te reysen naeden Hove, naevolgende dacte daer aff zynde, in date den 6en Mert lestleden. Soe is den Rentmeesteren geordineert geweest, denselven Commissaris mede te geven, om een vereeringe ten Hove te doen aende heeren Presidenten Pamele, Richardot ende den Raetsheer Assonvylle, elck een stuck fijn lyewaets tot dryen toe, welcke byden Rentmeesteren zyn gecoft van Otten van Asperen, del vande twee stucken elck duer een ende vyfftich ellen lanck, del 2 gul. 2 st.

Een paneel met lijst voor de schilderij van den onregtvaardigen regter.

Item Jacop Arentsz. voor het maecken van een paneel mette lyste, wair inne geset is vanden onrechtverdigen Richter, gehangen after opte Heeren caemer, daervan bet. 25 st.

Item, ter ordinantie der heeren Schepenen, doen coopen tegens de compste van myn Heere den Grave van Mansfelt, naevolgende zyne missyve aende Heeren gescreven. Soe aen verscheyden vlees, wilbraet, visch, booter ende andere dingen tot het bancket van noode wesende, beloopende volgende die specificatie dair aff zynde, 35 gul. $3^1/_2$ st.

Op de tijding dat Graaf Carel van Mansfelt binnen *'s Hertogenbosch* zou komen, hem een banket voorbereid.

Item Warnart Grevenraet, van dat hy met den wachter rontsomme de Stadt is geweest ende omgelesen, dat eenen yegelycke van *Empel*, van *Roosmaelen*, *Orten* enz. inde Stadt gevlucht zynde, souden comen peyonieren inde Scansse te *Gewanden*, opten peene van vuyter Stadt te gaen.

De opgezetenen van *Empel*, *Rosmalen*, *Orthen* enz. in de Stad gevlugt, aangezegd om in de Schans te *Gewande* te pionneren, op straf, van de Stad te moeten verlaten.

Item Warnart Grevenraet, van dat hy, ter ordinantie vande Heeren, metten wachter is om geweest, dat een yegelyck, hier binnen ses maenden binnen der Stadt gevlucht, hem soude overbrengen voor Commissarissen, op gegeeselt te worden.

Ieder die sedert zes maanden binnen de Stad gevlugt is, moet zich bij Commissarissen aangeven op straf van gegeeseld te worden.

Item 30 May, den busmeesters deser Stadt gesconcken, van dat zy hebben het groot gescut gescooten tot triumphe, duer het innemen van *Diest* en *Zickenen*.

Triumph schieten over het innemen van *Diest* en *Sichen*.

Item alsoe de Capiteynen ende andere Heeren hadden geordineert, duer aengeven ende versuecken van sommige huysluydens, dat men soude toedycken ofte maecken, de plaetse byden baers, om te beletten, dat de vyanden daer duer metten grooten waeter, met schuyten ende roybaergien nyet en souden cunnen passeren, om dat de huysluyden met hen cooren ende andere victualie binnen dese Stadt seeckerder souden moigen comen, maer alsoe de aerbeyders aldaer met convoy gegaen waeren, hebben tselve moeten laeten om oirsaecken wille enz.

Project om het gat aan den Baars toe te dijken of te dammen, omdat de vijand bij hoog water niet daardoor zou varen.

Item den 20en Juny, Frederick, den busmeester, ter ordinantie vande Heeren, gesonden naer *Eyndhoven*, om te haelen de twee halff canonnen, staende binnen *Eyndhoven* ende *Helmont*, diewelcke de Stadt den Grave van Mansvelt hadde geleent, overmits *Eyndhoven* gedemanteleert wordden.

Eindhoven ontmanteld.

Item 28 Juny, byden President Berwouts ende Gregorius vander Meer, ter ordinantie vanden drie leden, by hen gecoft een stuck fyn lyewaets, lanck wesende 51 ellen, del voor vyff gulden, omme te scencken aen zyn Alteze den Prince van *Parma*, beloopt tsamen 251 gul.

Aan den Prins van *Parma* een stuk fijn linnen vereerd.

Item alsoe de heeren Schepenen Wynants, Brugel ende Reys, ter ordinantie vande Heeren ende commissie vanden Hove, metten Heere van *Helmont* zyn gevaeren nae *Gewanden* inde nyeuwe Schants, om die soldaten te monsteren byden Capiteyn Berchem, nyeuw aengenomen, tot bewaernisse vanden Maescant ende beesten aldaer.

Het volk door Kapitein Jacob van Berchem, aangenomen, in de nieuwe Schans te *Gewande*, gemonsterd.

Item, ter ordinantie vande heeren Schepenen, navolgende de acte daeraff zynde, betaelt aende schutterye vande Cloveniers, als de wacht gehadt hebbende opten kermisdach, voor kermisbier, de somme van 8 gul.

De Cloveniers schutters hebben de wacht op kermisdag en ontvangen daarvoor kermisbier.

Item prima Septembris, duer ordinantie der heeren Scepenen, gerestitueert Henricken Baudewyns q. s. van tgene sy verschooten hadden, tot cieraet vanden omganck op 1n July, beloopende 3 gul.

Omgang op 1 Julij, ter gedachtenis van het dempen van den opstand in 1579.

1583.

De Stad vereerd om merkelijke diensten, twee zilveren schalen met figuren en Stads wapenen, aan Joris van der Steen en Cornelis Franssen te *Keulen*.
De schalen gemaakt door den goudsmid Arent van Muers en de figuren geprojecteerd en geteekend door den glasschilder Jan Roelofs van Diepenbeek.

Item ter ordinantie der drie leden, byden heeren Scepenen gecoft van Arenden van Muers, goutsmit, twee silvere schaelen om te schencken, deene m[res] Jory vander Steen ende dander Cornelisse Franssen, binnen *Coelen*, ende dat om oirsaecken van seeckere diensten by hen deser Stadt gedaen, deene geteeckent met een manneken, wegende 29 loot, het loot 35 st. beloopt 50 gul. 15 st. ende dander met een vrouwken, wegende 28 loot en een halff vierendeel, beloopt 49 gul. 6 st. den dienaer van Aerden voors. gesconcken voor een vrientscap 15 st. noch van het vergulden der Stadt waepenen, inde selve schaelen gestelt, 2 gul. 5 st. Item Janne Roeloffs, van het maecken vande waepenen ende projecteren opte schaelen, 25 st., maer en stellen dese Rentmeesteren alhier mair die eene voor vuytgeven, overmits deene, daer het vrouwken in staet, byden navolgenden Rentmeesteren is betaelt ende in haer rekening comen zal.

Verlies der Stad *'s Hertogenbosch*, op afgezette, te *Batenburg* en *Hedel* gemuntte stuivers.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, aen diversche persoonen vuytgegeven, alsulcke *Baetenborgsche* en *Heelsche* stuivers, als de Rentmeesters hadden ontfangen voor dafzetten vanden gelden, ende dat, overmits eenyegelycke hem haesten zynen schuldenaer het comptoir te betaelen ende de voors. stuyvers nyet hooger vuytgegeven dan 2 ort, nae loop deser Stadt, stellen daeromme alhier voor vuytgeven alsulcke verlies, 70 gul. 11 st. 8 d.

Op de dochter van den Raadsheer Mr. Willem van Breugel, eene lijfrente van 25 gul. 's jaars gevest, voor eene som van 150 gul., door hem voor de Stad den Kanselier van *Brabant* geschoten.

Item alsoe de Raetsheer m[r]. Willem van Bruegel, heeft van wegen deser Stadt, naevolgende der acte daer aff zynde, den 31[en] Augusti 1583 geschooten aen mynen Heere den Cancellier van *Brabant*, de somme van hondert ende vyftich gulden, voor welcke somme de voors. Heeren ende m[r]. Willem van Bruegel, is op dese Stadt geconstitueert een lyfrente van 25 gul. jaerl. ten lyve van Catharina zyn dochter, ende want tselve voor ontfanck is gestelt, daeromme weder voor vuytgeven, vz. 150 gul.

De Duitsche *Kameropeelders*, die op last van de Stad bij den Heer van Helmont speelden, met 2 gul. beschonken.

Item byden President President Berwouts, gesconcken den duytschen camerspeelders, ten huyse van myn Heer van *Helmont*, van wege deser Stadt speelende, 2 gul.

Jaarwedden der tromslagers van de vier schutterijen

Item betaelt den trommeslaigers vande vier schutteryen, elck schutterye ter maent toegevuecht 9 gul., verschenen dit jaer deser rekening, van prima October 1582 totten 10[en] October 1583 incluys, beloopende 432 gul.

Maaltijd gegeven aan Glaude de Barlaijmont, Heer van Haultepenne.

Item alsoe opden vierden Augusti lestleden, inde compste vanden Heere van Haultepenne, ten huyse Joncker Goessens van Brecht, inde bereidinge vanden maeltyt voer zynder Edelheyt, is gecoft geweest, soe aen vleesch, visch, schoonbroot als andere waeren, diemen dair heeft behoeft, naevolgende de specificatie dair aff hiernae overgebracht, is bedragende de sommen van 79 gul. 18 st. 2 d.

De totale uitgaven	waren	29,777 gul.	6 st.	14 d.	2 1/2 m[t].	
" " ontvangsten	"	37,227 "	6 "	13 "	8	"
Meer ontvangen als uitgegeven		7449 "	19 "	15 "	5	"

N°. 91. **Rekening van St. Remeys 1583 tot St. Remeys 1584.**

REKENING VAN HENDRIK VAN BROECKHOVEN, HENDRIK DE HONT EN ADRIAAN ZEGERS

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.

Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekeningen.

Kapittels 2 en 3.

Bieraccijns en den dubbelden impost op de bieren en wijnen.

Bier accijns met den dubbelden impost op de bieren en wijnen.

Deze werdt niet verpacht, maar van wege de Stadt door ontvangers geïnt en bragt op:

De bieren 18,129 gul. 1 st. 1 ort.

" wijnen 4,410 " 13 " 10 d.

Kapittel 5.

Accijns van de bieren, gehaald op het klein kantoor.

Anderen ontvang van de bieren, gehaald op het klein kantoor, byder Stadt ende haeren drie leden opgestelt, waer aff die teppers betaelen van der amen 12½ st. ende die bourgers 6 st. een ort, byden Rentmeester dit jaar gecollecteert.

Bedrag van deze nieuwe belasting 7699 gul. 15½ st.

Kapittel 6.

Belasting op den wijn, genaamd de nieuwe belasting op het klein kantoor.

Anderen ontvang van belasting op den wyn, genaamd de nieuwe belasting van het klein kantoor, op elck ame opgestelt byden drie leden 2 gul. 10 st. byden Rentmeesters dit jaar gecollecteert.

Bedrag van deze nieuwe belasting 1524 gul. 8 st. 10 d.

Kapittels 13 en 14.

Verkoop en vestiging van lijfrenten ten laste der Stad, om uit deze opgenomen gelden de geïnteresseerden van *Keulen* te voldoen, de door de Stad geleende gelden af te lossen. De aan de Stad bewezene diensten te betalen en om schadeloosstelling te verleenen voor afgestane vaste eigendommen tot uitbreiding der vestingwerken.

Ontvang van lyfrenten op één en twee lyven, tegen de penningen 6 en 8 verkocht, navolgende het besluit vande drie leden, vanden 19en July anno 1582, tot voldoeninge vande geïnteresseerden van Keulen.

Bij 15 akten werden op twee lijven, voor eene som van 1470 gulden, 183 gul. 15 st. aan jaarlijksche lijfrenten verkocht.

Bij 20 akten werden op één lijf, voor eene som van 1536 gulden 256 gul. aan jaarlijksche lijfrente verkocht.

Bovendien werden nog lijfrenten op één lijf verzekert en in kapittel 14 verantwoord, ter voldoening van aan de Stad geleende gelden, bewezen diensten en afgestane vaste eigendommen, tot uitbreiding en versterkingen der Stads vesting werken.

Kapittel 19.

Ontvang van allerhande saken.

Ontvang van de bijdragen tot wering van brand.

Item ontfangen van Jan Suyssen, vande brandzeelen, begonst den 3en December 1583 tot bamisse 1584, te weeten vanden block vanden Vuchterendyck enz. te zamen inde verschillende blokken 383 gul. 7 st.

De geheele ontvang was 43661 gul. 5 st. 7 d. 5 miten.

UITGAAF.

De kapittels als gewoon gebragt, die geene bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Brieven van de Commissie voor de levensmiddelen aan verschillende dorpen.

Item 22 October, Claes van Son, van twee brieven die hy, ter ordinantie vanden gecommitteerden, totter prouvisie vanden coren, gedragen heeft tot *Gestel*, *Gemonden*, *Roye*, *Erp*, *Vechel*, *Dinter*, *Heesewyck* ende *Berlicom*, dair van bet. 2 gul. 2 st.

Idem aan *Berchem*, *Oss*, *Heesch* en *Nistelroij*.

Brieven naar *Helmond* en *Weert* aan den Heer van Haultepenne.

Item ten selven dage, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, soe heeft Jan Zegers, zeeker brieven te perde overgevuert nae *Helmont* ende voorts nae *Weert*, aenden Heere van Hautepen ende dat in 2e reysen, dair van betaelt 8 gul. noch vanden perthuer, Dirck int gulden hooft, gegeven 3 st. sdaichs.

Brieven aan den Prins van *Parma* in het leger in *Vlaanderen*.

Item 24 Mert 1584, ter ordinantie vande heeren Scepenen, is Jan Zegers gegaen met brieven deser Stadt, naer den Prince van *Parma* inden leger in *Vlaenderen*, dair aff betaelt, gelyck de voirgaende reyse, 35 gul.

Een bode met brieven aan den Prins van *Parma* gezonden, ontmoet den vijand en werpt zijne brieven weg.

Item 14 April, byden heeren Scepenen, met brieven gesonden den soone van Baexen, naden Prince van *Parma*, dair van hem mair betaelt, overmits hy die brieven van hem geworpen hadde, deur het sien vande vyanden, 8 gul.

Die brieven worden door een bode van *Weert* in de heide gevonden en aan de Stad *'s Hertogenbosch* terug gebragt.

Item 22 April, Gielis Janssen, boode van *Weert*, die welcke die brieven, die den soone van Baexen, tusschen wegen int sien vande vyanden van hem geworpen hadde, gevonden ende opgeraept hadde inde heyde ende weder om hier aender Stadt heeft bestelt, gesooncken 30 st.

Spion naar *Heusden* om te vernemen of er vijandelijk volk in den *Tielerwaard* was.

Item (na 26 Mei), Jasper Cornelisse, van dat hy ter ordinantie vanden heeren Scepenen, nae *Huesden* gesëynt is, om te verspien ofter eenich volck inden *Tielderwert* waer.

Spion naar *Heusden* om te vernemen welke ruiterij daar was gekomen.

Item 22 Juny, ter ordinantie als voor, gesonden Joseph Cornelisse naer *Huesden*, om te vernemen wat ruyters aldaer gecomen waren.

Brieven aan den Prins van *Parma* en aan den Graaf van Mansfelt in het leger voor *Antwerpen*.

Item (na 8 Augustus), Philips Martens, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gedragen twee brieven inden leger voor *Antwerpen*, den eenen aenden Prince van *Parma* ende den anderen aenden Grave van Mansfelt, dair voor hem byden Heeren toegevuecht 18 gul.

Item 13 Augusti, Jan Henricxs, gesonden met brieven aen verschyden dorpen inde vier quartieren, om inthimatie te doen, dat zy vnytdorssen souden, om het coiren binnen der Stadt te brengen, betaelt 7 gul.

Brieven aan verschillende dorpen, om het graan te dorschen en binnen de Stad te brengen.

Item 19 September, hebben de heeren Soepenen Philips den steenhouwer, met brieven gesonden aen myn Heer van *Helmont*, synde inden leger voor *Antwerpen*, ende van daer noch gegaen op *Turnhout*, in een dorp genoempt *Staeckbroeck*, dairvan betaelt 9 gul.

Brieven aan den Heer van *Helmond* in het leger voor *Antwerpen*.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien uitgezonden.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Afgevaardigden en Commissien ten Hove, ter Staten enz.

Jonkheer Everard Berwouts.

Jan vander Stegen, (tijdens zijne zending overleden.)

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Item den 8en *September* February (sic), is Joncheer Everart Berwouts, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, in commissie gereyst tot *Helmont*, omme te communiceren metten Commissaris Cigoingia, die welcke aldair gecomen was om der conrributie wille, hem te vragen nade ordinantie, die hy dien aengaende van syn Alteze dair aff soude moigen hebben, ende oyck te solliciteren, om de vreemde garnisoenen vander forten rontsomme deser Stadt aff te nemen ende ander inlantsche knechten wederom daer op te leggen, dairomme gevaceert vier dagen, sdaichs 4 gul.

Commissie aan den Commissaris Cigoinge te *Helmond*.

Verzoek om de vreemde soldaten in de forten rondom de Stad *'s Hertogenbosch*, door inlandsche te doen vervangen.

Volgen betalingen aan de wed. van Jan van der Stegen en mr. Roeloff Loekemans, in volle betaling en op rekening voor reis- en verblijfkosten ter dagvaard te *Namen*, hen door de Stad *'s Hertogenbosch* verschuldigd.

Kapittel 6.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen, werden, onder meer anderen, geschonken aan:

Schenkingen van wijnen of gelagen aan voorname personen.

In Augustus 1580.

Den Heer van Barlaijmont, Heer van Haultepenne.

Van 27 Julij tot 29 September 1584.

Adolf van Cortenbach, Heer van *Helmond*.

Den Heer mr. Willem van Breugel, Raadsheer.

Den Heer mr. Nicolaas van der Stegen.

Den Markies van Bergen.

Den Kapitein Camillo Sackini.

Den Hoog Eerw. Heer Wilhelmus van der Linde, Bisschop van *Roermond*.

Den Kanselier van *Brabant*.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen geschoncken, opte vuytvaert vanden Luytenant vande perden, Erasmus Wouberlon, 35 potten wyn.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

De Stad wordt vervolgd tot voldoening der kosten van het getal voor de heerwagens, waarop zij was gesteld.

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen voor:

Item alsoe myn Heer den Schouteth deser Stadt, den Rentmeesteren hadde, nae voorgaende sommatie, doen executeren by Eustaes Coppey, voor de sommen van 2000 Car. gul. ter cause vande heerwagens der voors. Stadt geeyst, soe hebben myn Heeren Schepenen, omme metten Schouteth te spreken, dat die executie soude mogen wordden gehouden in surceantie, opter gaffelen metten selven in coste ende dranck opten 20 Octobris verteert, 6 gul. 6 st.

Een zilveren schaal vereerd aan Cornelis Franssen te *Keulen*.

Item 27 October, betaelt voor een silveren scale, dair inne gesteken een vrouwken, wegende 28 loot ende een halff vierendeel loots, het loot 35 st. betaelt aen Cornelis Claessen, die welcke by ordinantie vanden drie leden, toegevuecht is Cornelis Franssen tot *Cuelen*, beloopt 49 gul. 6 st.

Aan den Bisschop van *Roermond*, in het huis van ons Lieve Vrouwe Broederschap een maaltijd gegeven.

Item opten 4 November, hebben myn heeren Scepenen te gaste genoyt, myn Eerw. Heer den Biscop van *Remunde* in ons Lieff Vrouwenhuys, alwaer ter taeffelen zyn geweest, beneffens mynen Heere den Biscop, mynen Heere den Schouteth ende Scepenen, Geswores, myn Heer de Deken van St. Jans, Archidiaken, Plebaen, Capellaenen vanden Biscop wesende, samen in getal 22 personen, tot welcke maeltyt is uitgegeven enz.

De Luitenant der ruiterij, die de burgerij van *'s Hertogenbosch* te *Empel* tegen den vijand te hulp kwam, in den arm gewond.

Item byden Commissarissen, die geordineert waeren om te tracteren met met m[r]. Dierick Vleugels, aengaende de cure by hem gedaen aenden jersten Luytenant vande perden, ten tyde de selve, int salveren van veele bourgeren tot *Empel*, gescooten wordde inden arm, gedroncken hadden 5 potten wyns, dair voor betaelt 2 gul. 10 st.

De Stad koopt, tot het houden der wachten, de gallerij aan de Vuchterpoort, vroeger eigendom van de Cloveniers Schuts.

Item, ter begeerte vanden Capiteynen ende ter ordinantie van heeren Scepenen, overgenomen den coope vande gaelderye, staende aende Vuchterpoort, om de wachte daerop te houden, gecoft by Matheussen Albertsse inden Swaen ende wederom byden selven Matheus, die Stadt veste ende opdracht gedaen, opten lesten October 1583, alsoe den selven gerestitueert, syn principaele hooftpenningen, beloopende tsamen 170 gul. noch betaelt etc.

Inhalen van brandstoffen onder militaire bedekking.

Worden onderscheidene betalingen gedaan aan Kapitein Henrick in d'Ekel en zijne soldaten, voor het inhalen van brandhout en turf.

De huislieden ter Fraters opgeroepen. Niemand mag zijn beesten slagten noch koren naar den molen doen, zonder eerst bewijs van aangifte en betaling van den accijns te hebben gedaan.

Item den choir, van dat hy omgeblasen heeft, dat alle de huysluyden die niet lange hier gewoont hadden souden ten Fraters comen, noch dat hy ongeroepen hadde, dat nyemant egheen beesten en soude slaen noch coeren ter moelen doen, hy en soude jerst syn teken halen.

Aan den eerw. Heer Wilhelmus Lindanus, Bisschop van *Roermonde*, die te *'sHertogenbosch* de geprophaneerde plaatsen gewijd en het vormsel toegediend had voor

Item alsoe myn Eerw. Heere Wilhelmus Lindanus, Biscop van *Remund*, binnen deser Stadt was gecomen, omme alle geprophaneerde plaetsen te wyden, ende oyck het sacrament des Vormsels binnen deser Stadt te administreren, soe hebben de twee jerste leden, vuyt zeeckere respecten, den selven besconcken voor zyne moeyten, convoyen ende verteerde kosten, den 24[en] November als hy vertrock, metter som van 250 gul.

moeiten, convooi en reis *f* 2,50. — gegeven.

Vernieuwing der verlaatgaten van twee groote metalen stukken geschut, accoord en afrekening met mr. Mathijssen.

Item alsoe die Commissarissen, byden drie leden geordineert, om met mr. Mathyssen, te overcomen van die twee groote metaelen stucken, daer die verlaet gateren aff verloopen waeren, ten eynde dat hy de selve soude vernyeuwen, dat mense soude mogen gebruycken, ende alsoe de selve mr. Mathys hem beclaechde, dat hy grootelyck bedrogen was, dat het werck swaerder gevallen was ende vele instrumenten dair toe heeft moeten gebruycken ende vele dair over gebrocken hadde, hebben de selve Commissarissen, den selven Mathysen, boven de 90 gul., soe het werck verdingt was, noch toegevuecht 10 gul.

De Privilegieboeken van Maarten s'Heeren Gerartszoon, nog in het archief voorhanden, door de Stad van zijne weduwe aangekocht.

Item alsoe wylen Marten Gerritss (s'Heeren), eertyts Rentmeester deser Stadt, met grooten cost ende arbeyt, hadde vergadert veele schoone previlegien ende andere gerechtichheden deser Stadt, wesende de selve vergadert tot vier volumina ofte boecken, dair aen deser Stadt groote diensten gelegen is, soe hebben die Rentmeesteren by voorgaende ordinantien ende vuytspraecken vanden Commissarissen, dair toe geordineert der wed. van voors. Marten Geritss, bet. 135 gul. ende voor den wyn ende costen byden selven Commissarissen, int accorderen mette selve wed. verteert, 6 gul.

Schadeloosstelling van de Cloveniers Schutterij voor het verlies van hunnen bogaard aan de Vuchterpoort.

Item betaelt Marten Wynants ende Gerart Luekemans q. s. tot behoeff vande Cloveniers schuts, alsulcke 200 gul. als den selven byden drie leden waeren toegevuecht, in recompense van het verlies van hennen bogart.

Stokken met ijzeren pinnen voor de Schutterijen.

Item 17 Mert, betaelt Wyn, den screynwercker, van dat hy gemaect heeft 6 stocken, voor den jongen voetboege deen helft, ende dander helft voor den hantboege, met yseren pennen.

Een vrouwtje, groot 3/4 *Bosscke* el en 51 jaren oud, vertoond.

Item 26 April, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gesconcken den mr. oft constener, die binnen dese Stadt was gecomen, met een cleyn vrouwken, lanck synde omtrent 3 verdel en oud omtrent 51 jaer, een pistolet.

Banket den Kanselier van *Brabant* aangeboden.

Item, alsoe mynen Heere den Cancellier met noch andere Heeren, opten 13en Mert binnen deser Stadt was gecomen, gelogeert synde ten huyse vande wed. van Eyck, hebben de heeren Scepenen den Rentmeesteren bevolen, aldaer te doen bestellen tot een bancket, alle nootelycke victualien dairtoe dienende enz. (volgt de specificatie.)

De Kanselier van *Brabant* en de Gedeputeerden in de Schans te *Engelen*.

Item 22 Mert, betaelt Jan Adriaens, Jan Jacops ende Adriaen Theunis, dat sy mynen Heere den Cancellier metten Gedeputeerden deser Stadt, tot *Engelen* inde Scans, met een pleyt gevuert hadden, 2 gul. 10 st.

Maaltijd, gegeven aan den Kanselier van *Brabant*, den Gouverneur van *Maastricht*, Commissarissen uit den Hove en den Secretaris Berti met al de leden der Regering.

Item den 8en April, hebben de heeren Scepenen te gaste genoot mynen Heere den Cancellier metten Gouverneur van *Maestricht*, die Heeren Commissarissen, Griffier, Secretaris Berty met allen de Heeren vanden Rade, twee dekenenen vande ambachten, gruen roeden ende andere dienders, tsamen in getal 48 personen, elcken persoon 18 st. Des anderen daichs hebben die heeren Scepenen genoot sommige vande Heeren, omme mette selve te communiceren aengaende der Stadt saecken, alsdoen verteert enz.

Bevel tot het maken van Stads vestingmuren.

Item 27 Mey, Eustaes Coppey, vande brieven van terrien, om te maken deser Stadt mueren, ter executien te doen stellen, inde vier parochien ende

ter payen aff te publiceren, tsamen oyck voor vyff copien te plecken, dair van tsamen betaelt 6 gul. 14 st.

Afkondiging der daartoe betrekkelijke brieven.

Item Warnairt Grevenrait, van dat hy met Eustaes Coppey, die brieven van terrien, staende opt maeken vander Stadt muere, voor die vier parochien ende opten paye gelesen ende opgeslagen heeft, betaelt 6 st.

Een omloop voor het nieuw altaar op de markt.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt de naebueren vander merct, voor eenen omloop, te besingen opte merct totten autair, op prima July, belooptende volgende dordinantie 12 gul.

Eene Commissie uit *Vucht* komt binnen *'s Hertogenbosch*, om met eene Commissie uit de Regering dier Stad, te handelen over het steken van rossen, tot het herstellen van de borstwering aan de Vuchterpoort.

Item alsoe die van *Vucht*, bescreven wairen opten 23en Juny voor zeeker Commissarissen, als namentlyck Bruegel ende vander Cammen, binnen der Stadt te compareren, omme metten selven te communiceren, hoe ende op wat plaetsen men gevuechelyck souden doen steken rossen, om dair mede op te maken de borstweringe aender Vuchterpoorten, ten minsten scade van de bourgeren ende die van *Vucht*, ende want deselve hen dair inne gevuechelycken lieten vynden, datmen deselve rossen soude weeten te halen, sonder den bourgeren in henne landen eenen stuiver te bescadigen, soe int tracteren vanden selven byden voors. Commissarissen, verteert tot Jan van Stryp, in cost, bier ende wyn, tsamen 10 gul. 13 st.

De pui van het Stadhuis geschilderd door Willem Geritsen.

Item 6 July, Willem Geritsen, maelder, van dat hy den pey voor het Stadt (huis) affgeset ende mit coleuren geverwet hevet, betaelt 5 gul. 10 st.

De schilder Jan van Straetsborch, schildert het nieuwe altaar dat jaarlijks op 1 Julij ter markt zal worden geplaatst, om bij processie, ten eeuwigen dage, de overwinning te vieren, op 1 Julij 1579 behaald.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt Jannen van Straesborch, vanden altare te scilderen, dwelck van jaer te jaer, op prima July sal worden gestelt tot een eeuwige memorie vander victorie, ons by Godt den Heer op prima July 1579 verleent, vz. 11 gul.

Opneming der vestingmuren van de St. Jans- tot de Orthenpoort.

Item 15 Augusti, als die Commissarissen tot veele verscheyde reysen hadden gebesoingeert, soe int visiteren, meten ende affteeckenen vander mueren van Sint Janspoort, totter Ortenpoorte toe ende tselve volbracht synde, syn gegaen, in plaetse van haer vacatien, inden Swaen ende aldair verteert in cost ende wyn 10 gul. 13 st.

De burgers die aan het gevecht op den 1 Julij 1579 deelnamen, onthaald.
De knapen en maagden die het altaar versierden, beschonken.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Gielis die gruen royde, alsulcke elff gul. als die gheene die inde furie opte merct waeren geweest, aldair verteert hadden op prima July, noch 3 gul. de knapen ende meechden gesconcken, die de meyen ende de hoeykens voorden autaer gemaect hadden, noch 3 gul. tot onderstand vanden omloop voorden autaer, beloopt tzamen 17 gul.

De Beeldsnijder Cornelis Bourgers, snijdt twee leeuwen boven het wapen des Konings.

Item 11 September, Cornelis Bourgers, vande twee leeuwen te snyden, die boven Conincx wapen staen, daervan betaelt 8 gul.

Jan Scheffers drukt de voorwaarden, waarop het aan uitgeweken burgers vergund werd terug te keeren.
Brieven waarbij de opgezetenen der meijerij wordt bevolen om hun graan in de Stad te brengen.

Item, ter ordinantie vanden Commissarissen vanden coren, Jan Sceffers gedruct 10 acten, om die bourgers te insinueren in wat manieren ofte by wat middelen dat sommige bourgeren binnen der Stadt soude mogen comen, stuck 3 ort, maect 7½ st. noch die ordinantie vander wachten, stuck 1 st. vz. 3 st. Noch 100 gedruckte brieven, om vuyt te seynden inde meyerye, ten eynde sy hair coren in soude brengen. Noch 50 placcaten, om op

alle dorpen te seynden, ten eynde sy haere waeren binnen der Stadt souden brengen. Noch 53 brieven om brant binnen te brengen, beloopende tsamen ende hem betaelt 8 gul. 2 ort.

Plakaten dat die ingezetenen hunne waren in de Stad moeten brengen en Brieven om brandhout en turf aan te voeren.

Item Dierick de maelder ende Willem de maelder, van dat sy hebben doen haelen tot het affsetten vanden paye, inden jersten 10 pont geel oeker, tpont 2½ st. 5 pont roesmenie, tpont 6 st. 21 pont lootwit, tpont 6 st. 12 loot lamswert, tpont 2½ st. 6 loot spaensch gruen, tpont 7½ st. 6 loot vermelioen, tpont 6 st. 4 loot blau assen, tpont 4 st. 175 (bladen) geslagen gout, thondert 3 gul. vz. tsamen 15 gul. 6 st.

Verfwaren en geslagen goud tot het schilderen en afzetten der pui van het Stadhuis gebruikt.

Item betaelt den trommeslegers vande vier scutteryen, elcke scutterye ter maent toegevuecht 9 gul. ende dat van 9 maenden, beginnende vanden jersten January 1584 totten lesten September 1584, beloopende tesamen 324 gul.

Toelaag aan de trommelslagers der vier Schutterijen.

Item betaelt die trommeslegers vande acht wycken, te weeten de sesse begonst den jersten January 1584 tot bamisse dairnae, maecken 9 maenden ende de andere twee, begonst vanden jersten February 1584 totten lesten September, maken acht maenden, beloopende ter somme van 177 gul.

Toelaag aan de trommelslagers der acht wijk kompagnien.

Item Robbert van Covelens, van dat hy geseten heeft als scryver aender Vuchterpoorten, om alle passanten ende repassanten opte teeckenen, vanden 11en October 1583 totten lesten September 1584, beyde incluys, sdaichs hem toegevuecht 5 st.

Schrijvers aan de poorten, om alle inkomende en uitgaande personen op te teekenen.

Volgen de betalingen aan dergelijke schrijvers, voor St. Janspoort, aan den Boom, Orthenpoort. Hinthamerpoort, St. Anthonispoort en aan de Hekel op de oude Dieze.

De betalingen aan de bewaarders der schotbalken in de Vuchterpoort in de St. Janspoort, in de Orthenpoort, in de Hinthamerpoort en in de St. Anthonispoort.

Betalingen aan de bewaarders der schotbalken.

Item, alsoe de Stadt van Willem Everts, pleytmaker, hadde gehuert gehadt syn pleyt, omme dair mede te halen die rossen vande *Vuchtse* gemeyndt, int maken vander borstweringe after den cruysbruederen etc. voor zyne schade betaelt 33 gul.

Rossen van de *Vuchtsche* gemeentegronden tot herstel der vesting wallen.

Item ten bevele vande heeren Scepenen, betaelt Nicolaes van Zwol, goutsmit, 46 gul. 17 st. ter cause van een silvere scale, die de heeren Scepenen gesconcken hebben Pauwelss Wynants, Capiteyn, ten respecte van synen dienst, die hy de Stadt gedaen heeft.

Eene zilveren schaal door den goudsmid, Nicolaas van Zwol, gemaakt, aan den Kapitein Paulus Wijnants geschonken.

De totale uitgaven waren 44,182 gul. 13 st. 9 m^t^.
" " ontvangsten " 43,661 " 5 " 6 d. 5 m^t^.
Nadeelig saldo 521 gul. 7 st. 3 ort. 3 m^t^.

N°. 91.

Rekening van St. Remeys 1584 tot St. Remeys 1585.

REKENING VAN HENDRIK VAN BROECKHOVEN, HENDRIK DE HONT EN ADRIAAN ZEGERS.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede zoo als in vorige rekening.

Kapittel 8.

Ontvang van het versterf latraal.

Hendrik Goertsz. bij den aanval door Hohenlo, op 19 Januarij 1585, gesneuveld.

Item van Peter Goertsz q. s. vande goedens, aftergelaten by Hanrick Goertsz, hairen broeder van *Orthen*, hier in de furie doot gebleven, ontfangen den 60en penninck vz. 9 gul. 10 st.

Kapittel 11.

Ontvang van Poorterregten van hen die poorters zijn geworden.

Hendrik Willemsz. van Hijnsberch en Jan Adriaans uit *Boxtel* gewond en daarom het poorterregt geschonken.

Item 23 July, van Hanrick Willemss van Hynsberch, mair overmits hy in de furie van 19 January 1585, seer is vanden vyant gewont geweest, soe en heeft hy anders nyet versocht, dan syn poirtergelt gesconcken te hebben, dwelck hem is, volgende syn apostille op syn requeste, byden heeren Scepenen, vergunnen ende gesconcken dair omme nyet.

Item van Jan Adriaens Scaeftmaeker van *Boxtel*.

Kapittel 13 *en* 14.

Verkoop van lijfrenten, om uit de daardoor verkregen fondsen, de gekwetsten en de weduwen van gesneuvelde burgers, te ondersteunen.

Ontvang van lyfrenten op één en twee lyven, verkocht tot secours ende assistentie vanden gequetsten boorgeren ende henne weduwen, gequetst ende gebleven inde furie van 19 January 1585, bynnen deser Stadt geschiet, naevolgende d'acten van date den 9e Marty 1585, by den Pensionaris Lueckemans onderteeckent.

Aan vier renteniers werden 54 gul. lijfrenten op één lijf, voor de som van 288 verzekert en aan acht personen in vier akten lijfrenten op twee lijven verkocht voor de som van 500 gul. rentende gezamentlijk 61 gul.

Mair want deselve penningen, by ordinantie vanden drie leden, syn vuytgeryct aenden Commissarissen, gecommiteert tot recompense vande voors. gequetsten, die deselve voorts hebben gedistribueert, volgende de rekening by hen dair van gehouden, dair omme alhier *nyet*

De Chirurgijn mr. Jacob Lintermans uit *Oirschot*, wordt eene lijfrente verzekert, in mindering van de door hem verleende geneeskundige hulp.

In Kapit. 15 wordt eene lijfrente van 50 gul. verzekert aan mr. Jacob Lintermans, Chir. van *Oirschot*, in mindering van de door hem aan de gekwetsten verleende hulp.

De geheele ontvang was 41,346 gul. 2 st. 5 d. 5 mt.

UITGAAF.

De kapittels van uitgaaf als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan Stads dienaren.

In dit Kapittel worden voor de eerste maal als vaste posten ook de betalingen gebragt, voor loon van de schrijvers aan de poorten, de bewaarders van de schotbalken, de stokers in de wachten, de busmeesters en hunne helpers, den wachtmeester, de wachters op den toren en de sluiters der poorten.

Jaarwedden voor de schrijvers aan de poorten, de wachters aan de schotbalken, de stokers in de wachten, de busmeesters, den wachtmeester, de wachters op den toren en de sluiters der poorten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 11 October, Jan Ariaens, met verscheyden brieven deser Stadt gesonden naeden leger, aenden Prince van *Parma*, ende want hy tot *Helvoirt* comende, vande guesen ende vyanden is affgeworpen ende nae *Huesden* geleyt wordden, hebben hem, overmits zy egheenen brieven by hem en vonden, die hy int aencomen van hem hadde geworpen, alsoe maer betaelt 5 gul.

Een bode aan den Prins van *Parma*, wordt te *Helvoirt* door den vijand gevangen, voor zijne aanhouding werpt hij zijne brieven weg.

Item 29 Mey, ter ordinantie als voor, gegeven een Italiaan, die tydingen aende heeren Scepenen brocht, hoe dat vergaen was meter scepen, die vuyt *Antwerpen* quaemen metten vuer toegemaect, diemen knappers hiet aende palysade vz. 15 st.

Een Italiaan brengt tijding van de branders uit *Antwerpen* op de palisadering gerigt, welke branders men knappers noemde.

Item 17 Augusti, ter ordinantie der drie leden, gesonden Jannen Lenarts nae *Antwerpen*, omme seeckere tydinge te brengen oft garnisoen dairinne was getrocken, dairvan den selven betaelt 12 gul.

Een spion naar *Antwerpen*, om zeker te vernemen of bezetting in die Stad getrokken was.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden ten Hove, ter dagvaard en in andere zaken uitgezonden.

Afgevaardigden waren:

Jonkheer Everard Berwouts.

Mr. Willem van Reijs.

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Item den Commissarissen Joncheer Everaert Berwouts ende mr. Willem van Reys, in commissie deser Stadt reysende naeden Hove, mede gegeven de somme van vier hondert gul. dairaff de specifiatie inde toecomende rekening comen sal etc.

Voorschot aan Commissarissen ten Hove en ter dagvaard gezonden.

Item den Pensionaris, gegeven op rekening van syne reyse ende vacatien, gedaen ter dachvairt voor dese Stadt tot *Namen*, met Jannen vander Stegen, beloopende 202 gul. 18 st. 2 d.

Dagvaard der Staten te *Namen*.

Kapittel 6.

Uitgaven aan en vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen werden vereerd aan:

Mr. Philips Boxhoorninck, Raadsheer in den Raad van *Brabant*.

Schenkingen van wijnen en gelagen.

Den Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*.

Den Rentmeester Simon Fierlants.

Den Heer van Bassigny.

Jonkheer Jan van Ruijssenbroeck (Ruysbroeck).

Maaltijd bij de verandering van den Schepenstoel.

Item, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt Art vander Wyden een aem wyns, byden heeren Schepenen, Geswooren ende Heeren vanden Raede met andere Heeren genoyt zynde in het veranderen vande wet, opte gaffele gedroncken.

Verkiezing van een nieuwen Abt van *Bern*.

Item 7 December, ter ordinantie als voor, gesconcken den eerw. Heere den Prelaet van Helissem ende den Raetsheere m^r. Willem Cryp, als commissarissen alhier gecomen, opte electie vanden Prelaet van *Bern*, een half aem wyns.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en planken.

De krijgsgevangenen in den aanslag van Hohenlo op *'s Hertogenbosch*, worden aldaar opgehangen.

Item 26 January, Jan Janssen, Jan Peters, Willem Stoffels ende Cornelis Ariaens, elck 6 daige metten sondach, gewrocht om de galge te maecken daer men de geusen aengehangen heeft.

Stokken, om op de wachten de ronde te doen.

Item Jeronimus Benedictus, Luytenant vanden Cloveniers scuts, tot Hanrick Peters doen maecken 12 stocken, om op die wachte mede te ronden, stuck 15 st.

Werken aan de Paus- en Kattentorens.

Item Wouter Aertsz ende Henske van Stiphout, trommeslager, met 4 knechts tsaemen, duer ordinantie der heeren Scepenen vander Meer q. s. gewrocht 46 daigen, soe aenden paus als cattentoren, daer een stacketsel ofte leydack opte muer gemaect, sdaichs elck 11 st.

Korfjes, om daarmede te schieten.

Item Jannen voors. betaelt van seven voeten houts, om corffkens daer op te maecken omme mede te schieten, den voet metten fatsoene 2 st.

Herstelling aan den buskruidmolen in den stadhouders toren. Kanon waarop het beeld van den Koning stond.

Item Jan Arntsz, 4 dagen 3 qr. sdaichs 8 st. ende meer anderen, gewrocht aende cruytmoelen inden stadthouwersthoren after Mayen. Noch daertoe gedaen een stuck houts, totte bus dair den Conninck op staet, 18 st.

Dam en sluis aan den boom in de Dieze gelegd.

Item omme te maecken die sluys ofte eenen gedeurigen damme byden boom, duer ordinantie vanden drie leden, te werck gestelt beneffens onse tymmerluyden, eenen moelen ofte sluysmaecker, van *Hoydonck*, genoempt, m^r. Jacop Ghysberts, met drie syne dienaers, den selven van dachueren gegeven, met twee knechts voor 9 daigen, sdaichs 25 st. noch een knecht etc.

Drijf- of sluitboomen in de rivier de Aa. De boog aan de St. Janspoort toegepaald.

Item gecoft by Jannen van Oirl, van Goyarden van Stiphout, twee coopen houts totten dryff boomen opte (rivier de) A, ende den booge aen Sint Janspoort toe te paelen, den eenen coop 3½ gul. ende den anderen 4 gul.

Schutborden.

Item gecoft van Goyardt van Engelant, drie popelieren, om dairaff te maecken kegien ofte schutboorden (borden), tot defensie vande boorgeren inder noot, het stuck voor 3 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan straatsteenen, maken en herstellen van straten.

De gaten in de

Item 13 July, m^r. Jacop voors. gestewecht ende gestopt, rontsomme de

merct, alle de gaeteren die opgebroken waeren primo July, tsaemen 2 royen 32 st.

markt, op 1 Julij gemaakt, worden gestopt.

Kapittel 12.

Uitgaven aan yzerwerk.

Item 14 Mert, betaelt Jasperen inden put, van seeckeren slootwerck by hem gemaect aende Vuchterpoort, te weten een slot aende duere daermen naede scortbalcken gaet, 35 st. noch aldaer twee groote greyndels met oogen, 12 st. noch een slot aende duere after den wal byden Cloveniers bogart, 26 st. noch ses tessloten die aent geschut hangen, tstuck 10 st. noch eenen halven dach mede omme die vesten gegaen, omme die slooten te versien, 6 st.

Herstelling van sloten en ijzerwerk aan de Vuchterpoort en verdere sluitingen in de vestingwerken en van het geschut.

Item betaelt Willem Janssen, slootmaecker, van eenen sluetel by hem gemaect, totte cluyster aende scortbalcken daer men de kettinge mede sluyt, 2 st. 2 ort.

Sluiting der schotbalken in de poorten.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Item Claes Janssen ende Cornelis Janssen, elck 6 daegen, sdaechs 9 st. rossen geleet aende borstweringe after den cruysbrueren, Jacop Seris, Roeloff Diericxs, Jacop Metten ende Robbert Harnasmaeker, elck 6 dagen rossen tot *Vucht*, opte gemeynt gesteken, sdaechs elck 7 st. noch by hun aende gemeynte int overvaeren, van wech ende wedervaeren $6^1/_2$ st.

De borstwering achter het Kruisbroeders klooster met zoden belegd, uit de gemeentegronden van *Vucht* gestoken.

Item Ariaen Henricxs, 50 reysen erde, opte dooden vande guesen, die buyten de Vuchterpoort vuyter wiel gevist waeren, ende aenden dam gevuert, 14 reysen enz.

De uit den wiel buiten de Vuchterpoort gehaalde lijken der Staatsche soldaten, begraven.

Item Roeloff Diercxs, Thomas Henricxs ende Thonis Willemssen, elck 3 dagen gevrocht by Jan vande Wiel, commissaris aende Ortenpoort, om die met erde toe te bolwercken, sdaechs elck 4 st.

De Orthenpoort met aarde toegebolwerkt.

Item Roeloff Diercxs, q. s. 6 daegen gepeyoniert inder Stadt graff, sdaechs 5 st.

Item Bartholomeus Ariaenss, van dat hy de pyoniers metter schuyten vuyter grooter heeckelen heeft gevuert, om te pyonieren buyten de muelen stegen, after den cruyttoren, dat Vlierden toe hadde laeten slichten, 6 dagen, sdaechs 3 st.

Pioneerwerken aan en buiten de vesting.

Item Barthus Ariaens, van dat hy, vanden jersten April totten 22[en] der selver maent, de peyoniers heeft overgevuert, wech ende weder buyten de Heeckel, sdaechs 4 st.

Item 20 July, betaelt Dries Henricxs, die smit, van dat men syn schuyt gebruyct heeft 40 daegen, omme rossen mede te haelen, des daechs 2 st.

Rossen voor de borstweringen.

Voorts worden nog een aantal betalingen gevonden aan pioniers, gravers, rossen stekers en andere arbeiders, tot versterking en herstelling der vestingwerken, poorten, torens, bruggen enz.

Pioniers, gravers, rossen stekers en andere werkers aan de vestingen.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen behalve de gewone, steeds in dit Kapittel voorkomende posten, onder meer anderen, de volgenden voor:

Lootjes, om te loten tot het waken bij de schotbalken.

Item Goert Willemss, tengieter, van seeckere loeyckens te gieten, om mede te looten, die aende scortbalcken sitten, betaelt 2 st. ort.

Stokken van boven en van onderen met ijzer beslagen, voor de Schutterijen, om de ronde te doen.

Item betaelt Wynant die scrynwercker, van 12 stocken voor de oude Schuts, omme mede te ronden, onder ende boven geysert, tstuck 16 st. noch van drie oude stocken te yseren voor de oude Schuts, tsamen 15 st. noch vanden handbooge drie oude stocken te veryseren 15 st. noch twee nyeuwe stocken vanden jongen voetbooch, tstuck 16 st.

Voor de Cloveniers komen in Kapittel 10, **van hout en planken enz.** 12 dergelijke stokken voor.

Bevel dat alle vreemde soldaten voor den avond de Stad moesten verlaten.

Item 24 December, den twee trommeslaigers vanden handbooge betaelt, van dat sy met twee trommen omgeslaigen hebben, dat allen vreemden soldaten, soe te voete als te perde, hen vuyter Stadt voorden avont souden vertrecken.

Boekjes van de victorie op 19 Januarij 1585 behaald.

Item byden heeren Schepenen, doen haelen tot Jan Sceffers, 56 boecxkens vande victorie vanden 19 January, om nae *Grueningen* ende anders waer, te seynde, noch verscheyde almenacken ende andere stucken, bet. tsaemen 32 st.

Bij eene nadere noot, wordt de aankoop van nog 16 dergelijke boekjes als gehaald en betaald verantwoord.

Bevel aan de ingezetenen, om alle gevangen Staatsche soldaten aan de regering uitteleveren.

Item den trompetter, van dat hy drie werff van wegen der Stadt om geroepen heeft, ter oirsaecken wie ennige gevangen hadden, dat syse voort soude brengen ende datmen lanterenen vuyt soude hangen.

Haultepenne komt binnen *'s Hertogenbosch* en wordt gehuisvest bij Jonker Goosen van Brecht.

Item alsoe opten 11[en] January 1585, myn Heere van Haultepenne bynnen deser Stadt was gecomen ende gelogeert tot Joncheer Goessens van Brecht, hebben myn heeren Scepenen belast, datmen den selven den jersten avont soude defroyeren, alsoe tot Hanrick Wouters bestaeyt, aen visch 6 gul. 5 st. aen buckinck 6 st. aen bruyn ende schoonbroot 38 st. etc.

Overrompeling der Stad *'s Hertogenbosch*, door de Staatschen onder Hohenlo.

Item 19 January, betaelt Michiel Michielsz., van dat hy eene leere die de guesen aende Stadt geset hadden, besyden den dreyboom, aent cantoir gebracht hadde.

Gevecht in de Vuchterstraat, bij de Postel- en St. Joris straten, tot welken de vijand was doorgedrongen; hij wordt door de burgerij met veel verlies aan krijgsvolk en paarden teruggeslagen en uit de Stad gejaagd. Bevel dat niemand Staatsche soldaten mag verbergen.

Item alsoe die guesen, den 19[e] January onversienlyck bynnen deser Stadt, te voet ende te perde gecomen waeren, tot opten hoeck vande Postelstraet ende oyck St. Jorisstraet, van waer sy wederom byder boorgeren, met groote gemoet ende vromicheyt vuytgeslagen wordden, met groot verlies van henne volcke ende perden, alsdoen betaelt acht trommeslaigers vande vier scutteryen, van omme te slaen, dat nyemant ennige guesen en soude verbergen, op lyffstraffe, 24 st.

Bevel, om de ketels waarmede in den aanval het buskruid werd aangebragt, den eigenaars terug te geven.

Item den wachter, van dat hy omgeblaesen heeft, dat een jegelycke de ketelen daer het buspoeder inde furie mede aengedraigen was, wederomme soude brengen, dengheenen die sy toebehoorden.

Eene Commissie onderzoekt de vestingwerken.

Item 20 January, inden regenbooge verteert, by Jeronimus Wynant, Aert van Bruegel ende dandere commissarissen, soe sy buyten ende bynnen deser Stadt visitatie gedaen hadden, 9 potten wyns, den pot 12 st.

Buskruid door een particulier bij den aanval van Hohenlo geleverd.

Item 23 January, betaelt Jan Vogels, van 200 ponden buspoeder, by hem gelevert opten 19[en] January inde furie, thondert 40 gul.

Item den becker, inden soeten naem Jesus, betaelt aen schoonbroot voor de gevangenen inden kelder 14 st.

Gevangen Staatsche soldaten in den kelder van het Stadhuis opgesloten.

Item Hanrick Gabriels, wert in Sinter Claes, betaelt voor cost ende bier, by hem den gevangenen vuytgereyct inden kelder, beloopende tsamen 4 gul. 3 st.

Onderhoud dier gevangenen.

Item 29 January, betaelt Peteren Voets q. s., van dat sy gehaelt ende geconvoyeert hadden den Churgyn van *Oirschot*, omme den gequetsten te genesen, ter ordinantie der heeren Scepenen 6 gul.

Een Chirurgijn uit *Oirschot* gehaald om de gekwetsten te genezen.

Item Campen ende Roeloff Aertssen, int visschen vande guesen, verdroncken inden pickenwiel, den arbeiders gesconcken vier potten biers, beloopt 6 st.

Item Lambert Jacops ende Cornelis Jacops, elcken betaelt voor haeren arbeyt, van het visschen vande dooden 30 st.

De Staatsche soldaten bij den inval van Hohenlo in de pickenwiel, buiten de Vuchterpoort, verdronken, opgevischt.

Item 19 January, Jacop Vilt, trommeslager vanden hantboge, naederhant wederomme alleen omme geslaigen, dat nyemandt ennige guesen verbergen soude, hy en soude die te voorschyn brengen op lyff ende goet, betaelt 6 st.

Nader bevel, dat niemand eenige dier soldaten zou verborgen houden, maar ze terstond overleveren.

Item, ter ordinantie vande heeren Schepenen, betaelt Ariaen de Hont, provoost, van dat Willem van Sittert, soldaet, inde furie gevangen synde, tot zynen huyse heeft geseten, om dat hy byden Heeren souden worden geëxamineert, ten eynde men daervuyt mochte weten den aenslach, geweest 9 daigen, sdaighs 10 st.

De Staatsche soldaat, Willem van Sitter, bij den inval gevangen, door Schepenen omtrent dien aanslag ondervraagd.

Item Henrick Artssen, betaelt, van dat hy opten 19^{en} January gelevert heeft inde furie 70 pont buscruyt, voor den boorgeren, het hondert tegen 40 gul.

Buskruid en lonten bij dien inval den burgers geleverd.

Item Lenart Joosten, van dat hy als voor, heeft gelevert 50 pont poeders.

Item Laureyns Wouterss, in Sampson, van dat hy als voor, gelevert heeft 56 ponden buscruyt aen verscheyden boorgeren, thondert als voor, noch gelevert 6 pont lonten, tpont 3 st.

Item Henrick Jan Aelberts inde coorenstraet, als voor vuytgedeylt een tonneken buspoeders, wesende 75 pont, met seeckere dobbel haecken ende cruythorens, vanden ambacht vande corencopers, ende want hen wederomme is gelevert gelycke poeder aen Rogieren van Broechoven q. s. als dekenen vanden selven ambachten, dairomme alhier *nyet*.

Het ambachtsgilde der korenkoopers, levert bij den inval buskruid.
Dubbelhaken en kruidhorens.

Item betaelt Jan Aertssen. vander Sluys, 125 ponden buspoeder aenden bourgeren als voor, gelevert.

Buskruid.

Item, betaelt de wed. Jacop Poelmans, acht ponden poeders, by haer als voor gelevert, het pont 8 st.

Item betaelt Anthonis Lodewyck vander Lynden, alsulcke 10 ponden buscruyt, als hy verclaerden gelevert te hebben, als voor.

Item by Willem Pynappel, gelevert ten selven tyde, in presentie vanden Schouteth, m^{r}. Hanrick de Bie ende Otten van Asperen, 10 pont poeders ende 7 pont scerps, soe tot musketten als hantroers, beloopt tsaemen 4 gul. 17 st. 2 ort.

Kogels voor musketten en handroeren

Item Joost Peters, tengieter, verclaert ten selven tyde vuyt synen huyse gehaelt te syn byden boorgeren, soe inde jerste als tweede furie, 210 ponden cleyn loyen, beloopt tsaemen 26 gul. 5 st.

Lood.

Handroeren bij den wapensmid Cornelis Janssen, door de burgers gehaald.

Item tot Cornelis Janssen, busmaeker, byden boorgeren vuyt synen huyse gehaelt vier roers, deen wert 4 gul. het tweede 4 gul. 10 st. het derde 4 gul. 15 st. ende het vierde 2 gul.

Lood.

Item tot Seger die Ruyters, ten selven tyde als voor, gehaelt by Gielis, inde syde specx ende Jannen vande Laer, ende anderen in loot, gehaelt 55 ponden loots, beloopt tsaemen 6 gul. 17 st. 8 d.

Buskruid.

Item ten voors. daege tot Jan Grevenraets, gehaelt byden boorgeren 18 ponden buspoeders.

Item by Jannen vanden Kerckhoff, als voor, gelevert 14 ponden buspoeders.

Rond stokken voor de Jonge Schuts.

Item Jan Bolants, betaelt voor drie stocken voorden jongen schuts, om mede te ronden, die sy inde furie verloren hadden, stuck 12 st.

Stokken voor stampers en maten.

Item Jannen voors. van vyff essche stocken voorden busmeesters, soe tot stembers ende maeten tstuck 8 st. beloopt 2 gul.

Kogels op 19 Januarij en 5 Februarij gehaald.

Item betaelt Otten van Asperen, van hondert pont scerps, dwelck als voor, soe opten 19en January als 5en February, tot synen huyse gehaelt was, gelyck hy by eede presenteert te affirmeren, tpont 2½ st.

De huislieden van *Vucht* bevolen om te pionneren.

Item den trompetter, van dat hy omgeblasen heeft tot drie reysen, dat de huysluyden tot *Vucht*, souden comen pyonneren, betaelt 12 st.

Schout, Schepenen en Kapiteinen, bleven van 19—22 Januarij bij elkander op de gaffel, ten einde bij alle mogelijke gevallen gereed te zijn.

Item den 19, 20, 21 en 22 January, zyn die heeren Schouteth ende Schepenen, metten Capiteynen opter gaeffelen by malcanderen gebleven, om tegens alle occurentien gereet te wesen ende alsoe aldaer gebleven den 19en Schouteth, Scepenen, Capiteynen ende luytenanten, 18 persoonen, sondaechs 8 persoonen ende 7 persoonen smaendaechs ende dynsdaechs 6 persoonen, die maeltyt duer een op 5 st. maect 9 gul. 15 st. Noch ten selven daige by Gielissen gelevert, by ordinnantie, aen allen den geexecuteerden 24 potten biers, beloopt 30 st. ende gehaelt tot Marcelis van Casteren, 72 potten wyns.

Aan de geexecuteerden 24 potten bier gegeven.

De Regering van *Groningen* zendt een bode naar *'s Hertogenbosch*, om te vernemen hoe het aldaar bij den inval van Hohenlo gegaan was.

Item 18 February, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt eenen boode van dyen van *Groeningen*, alhier gesonden met brieven aender Stadt, omme te weten, hoe dat opten 19e January metter selver Stadt vergaen was, tot eenen scenck oft teerpenninck 3 gul. ende tot dyen voor hem betaelt tot Adriaen de post, by hem aldair verteert int verwachten naede brieven deser Stadt 3½ gul.

De Cloveniers schuts een half vat bier geschonken voor het buskruid, dat zij ter eere Gods in triumph bij twee processien hadden verschoten.

Item ten selven daege, betaelt aen Geraerden van Tulden, voor den Cloveniers, voor een halff vat biers, hen toegevuecht inde plaetse vanden cruyt, by hen in twee processien, ter eere Goidts by triumphe, verschooten 3 gul. 5 st.

Commissie tot versterking van de schutterijen en tot vernieuwing van de brandceelen.

Item 2a Mert, byden Commissarissen Aert van Broegel, Joncker Willem van Erp, mr. Hermen van Huemen, Jan Lievens, dekens vande loyers, Cornelis Hicxspoor vande cremers ende Jan Seberts vande gewantsnyders, als gecommitteert totter versterckinge vande schutteryen ende tot vermaicken vande brantceelen, soe syn sy tsmiddaichs opter gaeffelen byeen gebleven, in plaetse van haere vacatien ende verteert in cost en bier 6 gul. 13 st.

Door die commissie werden de lijsten der schutterijen gesloten en opge-

zonden, bij welke gelegenheid door haar in kost en wijn, den 9den Maart, werd betaald 8 gul. 1585.

Item 31 January, ter ordinantie der heeren Schepenen ende den drie leden, Jan vanden Wiel ende ende eenen sergent met 11 soldaeten, ten huyse Jans van Gemert (1), gehaelt allen het hout tot zynen huyse bevonden, alsdoen byden man verteert in cost 2 st. ende verdroncken 42 potten biers vz., tsamen 7 gul. 7 st.

Bij Jan van Gemert, Koopman in hout, wordt beslag op zijn hout gelegd.

Item betaelt Jannen Daniels, van 90 ponden loots byden boorgeren aldair gehaelt inde furie, het pont $2^1/_2$ st.

Lood en buskruid.

Item betaelt Aerden van Nyhoff, cremer, thien ponden buspoeders, aldaer byden boorgeren inde furie als voor, gehaelt, het pont 8 st.

Item by Hanricken Franssen (2), Luytenant vanden Cloveniers, ten voors. tyde gelevert een vaetken buspoeders, wesende 9 pont, daervoor by hem betaelt 4 gul. 10 st. Item aen een leeren buydel met scerp, van 10 ponden, tpont $2^1/_2$ st. vz. 25 st. Item by hem verleecht aen 12 potten wyns, omme den gewonden ende dorstigen te laeven, aen mr. Hanrick Lievens, den pot 12 st. vz. 7 gul. 4 st. noch byden wyn vuytgedeylt aen schoonbroot, 10 st. beloopt tsaemen 13 gul. 9 st.

Hendrik Frans van Gestel, Luitenant der Cloveniers, voorschotten aan buskruid, kogels en voorts voor wijn om de gewonden te laven.

Worden voorts nog een aantal betalingen aangetroffen, van het leveren van busbruid lood of kogels.

Item den 29 Mert, gerestitueert Janne vander Stegen, alsulcke 3 st. als hy hadde verleet aen coorden tot behoef vande dooskens, dair men die brieven inne leecht aende Hinthamerpoort, mede op ende neder te laten.

Aan de Hinthamerpoort de brieven in doosjes gelegd en met een koord opgehaald en neder gelaten.

Item deur ordinantie der heeren Schepenen, betaelt den scerprichter van 22 soldaeten, die inde furie gevangen waeren, gehangen heeft, van elcken 30 st. noch twee dienaers, die die gevangenen aent gericht hebben geleyt, elcken 12 st.

Kosten voor het ophangen van 22 Staatsche soldaten, bij den inval gevangen genomen.

---

(1) Jan van Gemert, burger van *'s Hertogenbosch*, stond met den vijand in verstandhouding; hij nam bij de mislukking van den aanslag de vlugt.

(2) Aan Hendrik Franszoon van Gestel, kwam wel, naast de Barlaijmont en van Cortenbach, het grootste deel der eer van dien dag toe; hij gaf proeve van den moed dien hij later zoo menigmaal aan den dag heeft gelegd. Als Luitenant van de Cloveniers Schuts stelde hij zich vooraan en moedigde in het heetst van het gevecht de strijders door zijn voorbeeld zoodanig aan, dat een dichter verklaarde, dat naast God aan hem de overwinning was toe te schrijven; hij werd gewond, doch desniettemin bleef hij den vijand vervolgen, versmaade den buit die de overwinning hem aanbood, om de behaalde zege te vervolgen en te verzekeren. Later werd van Gestel tot Kapitein der Cloveniers Schuts verkozen, in welken rang en in dien van Sergeant-Majoor der Stad, hij in 1601, tijdens het merkwaardig beleg van *'s Hertogenbosch* door de Staatschen onder Prins Maurits, zoo vele en gewigtige diensten bewees, dat de Aarts-Hertogen Albert en Isabella hem tot den adelstand verhieven.

(*Vruchteloose aanslag van Graaf Philips van Hohenlo op 's Hertogenbosch, in* 1585. Noord-Brabants Wetenschappelijk Tijdschrift, 1853; te *'s Hertogenbosch* bij H. Palier & Zoon, 1854. Bladz. 99, 137 en 138.

1585.

Aan de ingezetenen bevolen om water aan hunne deuren te zetten en aan de huislieden dat zij zouden komen pionneren.

Item den wachter, van dat hy omgeblaesen heeft, dat een yegelyck water vuyt soude setten, 4 st. Noch van dat hy tot drie daigen in verscheyden blocken heeft affgeblaesen, dat die huysluyden souden comen peyonneren, elck 2 st.

Licht gebrand in het Lieve Vrouwehuisje, op den hoek der Schapenmarkt.

Item Peter Wouters, blauwerwer, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Schepenen, op het hoecxken vander scaepmerct, in het lieff vrouwenhuysken, twee winters alle avont een brandende kersse daer in gestelt heeft ende die kerssen dair toe gedaen om alle die passanten daerby gelicht te wesen, betaelt 4 gul.

Jan Roeloffsz van Diepenbeek, graveert in koper de teekening van den inval door Hohenlo.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Jannen Roeloffsz. (van Diepenbeek), glaesmaker, voor tsteken van twee plaeten, wesende die contrefeytinge vander infusie der vyanden bynnen deser Stadt, den 19 Januarij 1585, 25 gul.

Maaltijden aan den Bisschop van *'s Hertogenbosch* en andere Heeren, de Kapiteins, Luitenants en Vaanderigs.

Item alsoe die heeren Schepenen opten 12[en] dach van May 1585, te gaste hadden genoyt mynen Eerw. Heere den Bisoop met meer anderen Heeren opter gaffelen, hebben sy met Gielissen, die gruenroede de maeltyt verdinght, ende want allen dinge seer diere was, hebben de maeltyt voorden jersten dach verdinght den man 15 st. alwaer doen geweest syn 71 persoonen ende des anderen daechs den man 14 st. alwaer geweest syn, soe metten Capiteynen, Luytenants als Vendrichs 68 persoonen ende des dorden daechs byden Heeren geweest, int getal 16 persoonen, den man 12 st. beloopt 110 gul. 19 st. ende alsdoen gedroncken 182 potten wyns.

Verschot aan olie en smeer door den portier aan de Vuchterpoort en de Hekel gebruikt.

Item gerestitueert Marcelis Joachims, by hem verleet sedert bamisse lestleden 1584, aen olye ende smeer, aende Vuchterpoorten ende heeckel verbesinght 12 st.

Vaantjes ten gebruike op den raadhuis toren.

Aan de gevangen Staatsche soldaten, wordt een pot wijn geschonken, voor dat men hen ophing.

Item betaelt aen Jacoppen Servaessen, voorde vaentgens diemen gebruyckt opten Raethuys toren, byden wachter aldaer, mitsgaders voor eenen pot wyns, by Jacoppen verleeght, soe hy verclaerde inden regenbooge (gehaald) ende gedroncken byden gevangens vanden 19[en] January, int executeren vanden selven, te samen 5 gul. 10 st.

Vreugdeschoten ter zake dat de stad *Nijmegen* zich met den Koning had verzoend.

Item, betaelt ter ordinantie vanden Heeren, Gerarden Janssen, voor een halff aem biers byden busschieteren gedroncken, als sy gescooten hadden, ter oirsaecke vander reconciliatie by dyen van *Nyemegen*, beloopt 3 gul. 15 st.

Brandhout voor de wachten gekocht van Goijard van der Ameijden, Kastelein op het huis te *Nieuw Herlaer*, behoorende aan den Markies van *Bergen*.

Item Goyarden vander Ameyden, Casteleyn opt huys tot *aut Herlaer*, betaelt opten 30[en] May, van wegen mynen Heer den Marquis van Bergen, 50 gul. op affcortinge van seeckere coopen eycken houts, tot behoeff deser Stadt, byden Rentmeesteren Moons q. s. gecoft, om opte wachten te branden, vz. 50 gul.

De Markies van *Bergen*, schrijft aan zijn Kastelein, om van de Stad *'s Hertogenbosch* afrekening te vorderen, voor het in het bosch te *Herlair* gekochte en on-

Item alsoe den Marquis van Bergen, seer instantelyck heeft gescreven gehadt aen synen Casteleyn tot *Herlaer*, ten eynde hy soude vervolgen aen deser Stadt, omme betalinge te hebben van het affgehouwen eycken hout, byden voorgaenden Rentmeesteren Moons q. s., ter ordinantie vanden drie leden gecoft, staende int *Herlenbosch*, ende want tselve hout by veele ver-

1585.

scheyden boorgeren, soldaeten ende andere ingesetenen is affgehouwen geweest, soe wel tghene dat byder Stadt was gecoft, als oyck tgene onvercoft wesende; in sulcker vuegen, dat de Stadt daerby nyet veele en heeft geproffiteert, syn alsoe metten selven Casteleyn, met sommige Heeren vanden raede in communicatie getreden, omme de saecken te modereren ende dat hy daer aff soude goet rappoort doen aen mynen Heere den Marquis, ende alsoe int saemen spreecken met ennige overicheyt vanden Dorpen, t saemen verteert inden Swaen, in cost ende wyn, beloopende 10 gul. 16 st.

gekochte afgehouwen en naar de Stad vervoerde eikenhout.

Item 24 May, byden Commissarissen Jeronimus Wynants ende Aert van Broegel q. s., als gecommitteerden byden drie leden, omme te accoorderen metten vreempden Churgyns van *Oirschot*, die welcke alhier gecomen waeren om te cureren den gewonden, inde furie gewont synde, alsdoen verteert in 2[en] daigen, inden Davidt, in cost ende bier 9 gul. 12 st.

Commissie, om met de Chirurgijns uit *Oirschot* overeen te komen voor hunne diensten, aan de gewonden in den aanval van 19 Januarij 1585, bewezen.

Item duer ordinantie der drie leden, gesconcken eenen soldaet, die tydinge brocht, van dat wy victorie hadden gehadt opte palisade voor *Antwerpen*, den 26[en] May vz. 18 st.

Tijding uit *Antwerpen*, dat de Koninklijke troepen aldaar, op de palisade de overwinning behaalden.

Item, duer ordinantie vanden drie leden, opten 27[en] May gecoft van Pauwels van Beringen, 486 pont salpeters, omme dair mede te vermaecken het aude verlegen poyer, byden poyermaeckers deser Stadt, thondert 44 gul.

Salpeter tot het vermaken van oud, verlegen buskruid.

Item den wachter, van dat hy tot vier diversche reysen omgeblaesen heeft, datmen soude peyonneren, ende dat een yegelyck, hebbende opt *Ruet* (1) huysen ofte boomen staen, ter ordinantie der drie leden, soude affbreecken ende affhouwen, betaelt 12 st.

Bevel, dat iedereen moest komen pionneren en dat alle huizen en boomen van het Reut moesten worden geruimd.

Item betaelt Reyner Willemsse, becker, van dat de Prekers, sittende byde scortbalcken opte Hinthamerpoort, aldaer gehaelt sdaichs een stuivers broot vanden 13[en] Mert tot Paesschen incluys, ende van belooeken Paesschen tot Pincxten excluys, maeckende tsaemen 82 daigen, beloopt 4 gul. 2 st.

De Predikheeren waken bij de schotbalken in de Hinthamer poort.

Item 12 ende 18 Juny, Warnaert Grevenraet, van dat hy metten choer heeft om gaen lesen, dat alle vreempde bedelers vuyter Stadt souden vertrecken ende dat nyemant egheen pleyten oft schuyten op een halff ure nae byder Stadt, souden laeten liggen, ende dat men leeren ende waeter voor die dueren souden setten, betaelt 6 st.

Bevel, dat alle vreemde bedelaars de Stad moesten verlaten, dat geen vaartuigen op een half uur nabij de Stad mogten liggen en dat alle ingezetenen ladders en water aan hunne deuren moesten zetten.

Item betaelt Pauwels Janssen, van dat die Minderbroeder, sittende byde scortbalcken opte Vuchterpoort, daer heeft gehaelt eenen pot biers, sdaichs van Paesschen aff 46 daigen lanck, den pot $1^1/_2$ st.

De Minderbroeders waken bij de schotbalken in de Vuchterpoort.

Item betaelt Hanricken van Os, tgene hy verleet heeft totte poyer moelen. Inden jersten aen twee buydels om salpeter te buydelen, soe aen her ende laeken 38 st. noch aen hout om backen aff te maecken 2 gul. 5 st. aen eenen santloper 7 st. noch van twee seven te vermaecken $1^1/_2$ st. noch gewrocht 3 daigen 24 st. noch seven daigen gevrocht, soe aen backen, t roch ende andere gereetscap 2 gul. 16 st.

Gereedschappen voor het maken van buskruid in den buskruidtoren.

---

(1) Thans het fort Isabella.

1585.

Mr. Mathijs van Soerendonck maakt het uurwerk op den stadhuistoren.

Item 7 September, syn die Commissarissen, te weten Aert van Broegel, Maerten Moons, Dekens vande smeden, met meer anderen, gecommitteert vande drie leden, om te accorderen met mr. Mathyssen, uregewerckmaeker, van het horologie opter Stadthuys, vergaedert opter gaeffelen ende aldaer in bancquet ende wyn, tsaemen verteert 6 gul. 15 st.

Almanakken bij Jan Scheffers gehaald.

Item Jannen Sceffers enz. nooh voor ses almenacken, vier voorde heeren ende twee voorde cantoiren, 5 st.

Boekjes van het tractaat van *Antwerpen* bij Jan Scheffers gehaald.

Item tot Jannen voors. byden Heeren doen haelen 26 boexkens, vanden tractaet van *Antwerpen*, daervoor betaelt 19 st. 2 ort.

De Stad *'s Hertogenbosch* brandt vreugdevuren en doet het geschut lossen, ter gelegenheid dat *Antwerpen* zich aan den Koning onderwierp.

Item, ter ordinantie der drie leden, om triumph te doen, duer het tractaet van *Antwerpen*, soe met vueren als schieten, hebben doen maecken voor het Stadthuys een dobbel cruys om pecktonnen op te stellen, alsoe gecoft tot Mathys Lymbech 5 tonnen, tstuck 8 st. tot Joost Ghysberts 2 tonnen, tstuck 9 st. tot enz.

Item, ter ordinantie der heeren Scepenen, den busmeesters gesconcken, doen sy den triumph van *Antwerpen* gescooten hadden, soe in cost ende bier tot Jan van Os, met haeren hulpers, tsaemen 4 gul. 10 st.

Hoog water in 1584.

Item Jan van Weert, van dat hy ten tyde vanden grooten water, Aº 1584, de Stadt ofte boorgers met waigen ende perden gedient heeft van smorgens vyff uren tot savonts ten 9 uren, vyff daigen lanck, sdaichs 2 gul.

De pachter van den vischtol, bij den inval van Hohenlo gesneuveld zijnde, wordt zijne weduwe met den ontvang van dien tol belast; haar plaatsvervanger verzoekt voor haar korting van pachtpenningen.

Item alsoe Walraven van Hees, gepacht hadde gehadt den vischtol vande rivier dit voors. jaer, ende want hy inde furie opten 19 January gescooten is geweest alsoe, dat hy daeraff is gestorven. Soe heeft de wed. gecregen, om tselve te bedienen, Cornelis Corsten, in sulcker vuegen; dat hy daer nae by requeste heeft versocht aende drie leden, ten eynde tselve haer aende pachtinge soude by accoorde worden gecort, daeromme gecommitteert syn geweest den Rentmeesters, omme metter voors. Cornelisse, inden naeme der weduwe te accorderen enz.

Rut Hendriks Smit, Bouwmeester der Stad.

Item opten 13en Mert, geaccordeert met Rut Hanricxs Smit, om te wesen Baumeester deser Stadt ende bereet te wesen tot allen tyden, soewel op sondaegen, heylichdaegen ende andere, nae heysch van tyden, jaerlicx voor 12 ponden Vlaems ende alsoe int accorderen gedroncken vier potten wyns.

Aan de trommelslagers van de vier schutterijen een ton bier gegeven, om dat zij door het alarm slaan op 19 Januarij 1585, geen buit op den vijand konden behalen.

Item voor een tonne biers, die de trommeslaigers vanden vier schutteryen, byden heeren Scepenen ende Capiteynen was gesconcken. voorden dienst by hem gedaen inde furie van 19 January, mits sy int alarm te slaen egeen bueten en conste becomen, betaelt 5 gul.

De Gemeente en de Stegen te *Vucht*, het eigendom der Stad en het dorp *Vucht* zijnde, voor gezamentlijke rekening verpacht.

Item, int tracteren met dyen van *Vucht*, omme te verpachten seeckere stegen ende gemeynte, der Stadt en dyen van *Vucht* gelyckelyck toecomende, ter saecke van onkosten daer op gedaen, voorde helft deser Stadt betaelt 3 gul.

Verantwoording der buskruidmakers.

Item die poedermaekers, hadden ontfangen vander Stadt in nat poedere, afgetrocken die lacagie 5119½ ponden. Item hadden noch ontfangen in salpeeter, mede daer inne gereeckent 300 ponden salpeeters, die sy voor de Stadt gecoft hadden, tsamen, affgetoigen die lacagie 1144 ponden, beloopt

tsaemen dwelck sy ontfangen hadden, soe in poeder als salpeeter 6263½ ponden, dairtegens sy wederom gelevert hebben 5861 ponden, soe dat de Stadt noch reste van hen 402½ ponden. Item vande voors. 5861 ponden te vermaecken, thondert 35 st. maect 102 gul. 11 st. enz.

Volgen de betalingen van lijf- erflosrenten en cijnsen.

De totale uitgaven waren 41,949 gul. 3 st. 17 mᵗ.
„ „ ontvangsten „ 41,346 „ 2 „ 5 d. 5 mᵗ.
Nadeelig slot 603 gul. 15 st.

Nº. 92. Rekening van St. Remeys 1585 tot St. Remeys 1586.

REKENING VAN HENDRIK VAN BROECHOVEN, HENDRIK DE HONT EN ADRIAAN ZEGERS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede zoo als in vorige rekening.

Kapittel 12.

Ontvang van hen die Poorters of burgers werden.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, Michiel van Stralen gesconcken syn poorterscap, deur de getrouwicheyt die hy de Stadt bewesen heeft inde furie, ergo *nyet*.

Item Michiel Janss van Peetersom, messmaker, mair want hem die gerechticheyt vande Stadt is gesconcken, deur de getrouwicheyt by hem gedaen den 19en January ende quetsinge by hem alsdoen ontfangen.

Het poorterregt aan Michiel van Stralen en Michiel Janssen van Peetersom geschonken, voor hunne getrouwe hulp bij den inval van Hohenlo, den 19 Jan. 1585, waarbij de laatste werd gewond.

De totale ontvangsten waren 43,077 gul. 4 st. 3 ort. 5 mᵗ.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 4en April, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaalt François Boni, bode van *Loven*, vande brieven, onderteeckent byden Conninck in *Spaengien*, alhier aender Stadt te brengen, bedanckende de selve Stadt, vanden dienst die zy de Spaenjairden bewesen hadde, doen de selve hier tot *Gewande* bedrempt waren vande viant.

De Koning van *Spanje* bedankt Stads Regering voor de hulp aan de Spanjaarden bewezen, toen zij bij *Gewande* door den vijand in het naauw waren gebragt.

1586.

Een bode aan Parma te *Brussel* gezonden, toen de Spanjaarden door den vijand op den dijk te *Gewanden* in het naauw waren gebragt, hij ontvangt van de Stad 20 gul. bodenloon, daar Mansfelt en Kapitein Angulo, die hem uitzonden, weigerde, het toegezegde loon te betalen.

Item want Jacop Corneliss, ten tyde die Spaenjairden bedrempt waeren opten dyck, inder nacht is gesonden geweest naer *Bruessele* ende wederom antwoort gebrocht van zyn Alteze, dair voor hem waeren belooft byden Grave van Mansfelt oft Capiteyn Angulo, 20 gul. ende want deselve hem naderhant weygerden te betalen, ende dat hy doer begeeren der heeren Scepenen die voors. reyse hadde aengenomen, soe hebben Scepenen geordineert, dat men den selven soude betalen 20 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan de Heeren Schepenen, Geswoorens. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten of in andere Commissien.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Jonkheer Everart Berwouts.

Mr. Willem van Reijs.

Mr. Roeloff Loekemans, Pensionaris.

Mr. Goijart Lombarts, President Schepen.

Hendrik van Broekhoven, Raadsheer.

Paulus Wijnants, Raadsheer.

De Stad *Grave* door de rebellen des Konings bezet, wordt door den Graaf van Mansfelt belegerd. Eene deputatie uit Stads Regering, om den Prins van *Parma* bij zijne komst in het belegeringsleger voor *Grave* te begroeten.

Item alsoe de Stadt vanden *Grave*, geoccupeert byden rebellen van syne Ma. ettelycke maenden was belegert geweest byden Grave van Mansvelt, ende dat alhier tydinge was gecomen, dat den Prince van *Parma* selve in persoon was gearriveert inden voors. leger, omme die Stadt vanden *Grave* te bescieten, soe syn byden drie leden deser Stadt gedeputeert geweest, om syn Alteze te gaen salveren in dit quartier, mr. Goyart Lombarts, President, Joncheer Everaert Berwouts, Scepen, mr. Henrick van Broechoven ende Pauwels Wynants, Raitsheeren, den Pensionaris Luekemans, welcke Gedeputeerden dyen volgende opten 18en Mey 1586, zyn gereyst geweest naeden *Grave*, met twee waegens, 4 voerluydens, vier dieners, geconvoyeert met 45 soldaeten deser Stadt, in welcke reyse byden selve personen syn verteert enz.

Eene deputatie aan den Prins te *Gemert*, om zijn Alteze den grooten nood der Stad *'s Hertogenbosch* te doen kennen, ter zake van het uitvoeren van het graan.

Item dairnae, den 21 May 1586, syn wederom gedeputeert, omme syn Alteze, wesende tot *Gemert*, te remonstreren den grooten noot vanden coren ende andere provisie, die vuyt deser Stadt worden gevuert, die voors. Berwouts Broechoven enz.

De stad *Grave* ingenomen zijnde, zendt *'s Hertogenbosch* eene nadere deputatie aan den Prins naar *Grave*, om hem daarmede geluk te wenschen.

Item dairnae, als de Stadt vander *Grave* was ingenomen, syn wederom gedeputeert, om syn Alteze binnen den *Grave* te gaen congratuleren van syn victorie, die voors. Lombarts, Berwouts, Broechoven ende Wynants metten Pensionaris, welcken volgende, de selve met adjunctie van myn Heeren den Schouteth synen soone, samen met 6 dieners ende 20 soldaten enz. zyn gereyst na *Erp* ende alsoe voorts naden *Graeff* enz.

Kapittel 6.

Vereeringen aan wijnen en gelagen.

Vereeringen van

Wijnen werden onder meer anderen vereerd aan:

Den Graaf van Mansfelt.
Du Bois, Gouverneur van *Weert.*
Den Cancelier van *Gelderland.*
Den Heer van Haultepenne.
Den Heer van Helmont.
Den zoon van den Hoofdschout Jacob van Brecht.
Paulus Wijnants, Kapitein en Raad der Stad.
Den Heer van Bassignij.

wijnen en gelagen aan voorname personen.

Item den 10en Juny, byden heeren Scepenen gesconcken den Pensionaris Lueckemans, ter vereeringe van syn bruyloft van syn dochter een half aem wyns.

Aan den Pensionaris Loeckemans, een half aam wijn op de bruiloft zijner dochter.

Item byden heeren Scepenen gesconcken Ghysberden vander Velden, in syn maeltyt, toen hy Secretaris gecoren was, boven den accyns van wyn en bier, tot onderstant vande maeltyt een half aem wyn.

Aan den nieuw gekozen Secretaris Gijsbert van der Velden, voor zijn maaltijd, behalve de vrijdom van den accijns van het bier en den wijn een half aam wijn.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen voor:

Item 12 October, betaelt den choir, van dat hy omgeblasen heeft, dat een yegelyck (brood) soude mogen backen ende tselve vercoopen.

Ordonnantie dat iedereen brood mag bakken en verkoopen.

Item 20 October, die voors. trommeslagers (van de schutterijen) dat zy omgeslagen hebben, dat die bourgeren elck voor synen persoon selffs, opte wachten soude blyven.

Idem, dat ieder burger in persoon de wacht moet betrekken.

Item alsoe den Grave van Mansvelt, opten 18 November binnen der Stadt was gecomen, gelogeert synde ten huyse Joncheer Goessens van Brecht, is geordineert, dat men Zyn Excellentie soude defroyeren ende de maeltyt aldair gereet te doen maken, soe is byde coxter ende een vande Stadt dienaers, daertoe besorcht ende gecocht enz.

De Graaf van Mansfelt te *'s Hertogenbosch*, wordt door de Regering voor zijne keuken gezorgd.

Item den 28 November, is den Grave van Mansvelt, wederom verwacht geweest binnen der Stadt te comen, hebben de heeren Scepenen bevolen, dat men wat spyse dair toe soude laten bereyden, gelyck gesciet is, soe is de Grave, comende binnen der Stadt, gaen logeren inden Leeuw.

De Graaf van Mansfelt komt andermaal in de Stad en neemt zijn intrek in den Leeuw.

Item betaelt een rot vande Cloveniers, gesonden wesende byden Grave van Mansvelt opte *Dungen*, om die scuyten aldair te halen, 2 gul.

Een rot van de Cloveniers aan den Graaf van Mansfelt op den *Dungen* gezonden, om aldaar de schuiten te halen.

Item betaelt alle die trommeslagers vande scutteryen, van omme te slaen, opt incomen vanden Prince van *Parma*, die op wech was binnen de Stadt te comen.

De Prins van *Parma* wordt in de Stad gewacht.

Item alsoe hier gecomen waeren drie soldaten te perde, vanden Grave van Mansvelt, brengende advertentien vanden verraet, dat men meynden dyer tyt binnen deser Stadt te wesen, seynde de selve gelogeert inden Cop, ende aldaer, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt 4 gul. 4 st.

De Graaf van Mansfelt geeft de Stad kennis van een verraad, dat men meende binnen de Stad gesmeed te zijn.

Item betaelt acht trommeslegers vande scutteryen, dat alle vreemdelingen souden ten Fraters compareren.

De vreemdelingen in de Stad zijnde, opgeroepen om ten Fraters te komen.

Item Walraven van Hanenberch, ter ordinantie vande Heeren gecopieert

Alle mannen en

vrouwen, sedert één jaar in de Stad gekomen, worden opgeschreven. ende opgescreven heeft, alle die mans ende vrouwen persoonen, die sedert een jair herwarts, hier binnen gecomen wairen.

Placaat van den braspenning. Item Jan van Lieshout, ter ordinantie vande heeren Scepenen gecopieert, vyffwerff tplacaet vanden braspenningen, beloopende etc.

De afgedankte ruiters moeten zich onder de schutterijen begeven. Item den choir, van dat hy omgeblazen heeft met Wernart de gruen roye, van dat de ruyters, afgedanct zynde, hen onder de scutteryen soude geven.

De stroppen betaald waarmede de bij den inval van Hohenlo gevangen soldaten werden gehangen. Item Mathys Artss, zieldreyer, van dat hy die stroppen gelevert heeft, daer die guesen mede omgebrocht zyn geweest, in innenemen vander Stadt soe sy dat meynden te doen, beloopende 2 gul. 5 st.

Met geen sneeuwballen te werpen. Premie van 600 gul. aan hem, die van den voorgenomen aanslag de Regering kennis geeft. Item den choir, van dat hy twee werff omgeblasen heeft, dat men met gheenen sneeuw werpen en soude, en indyen daer yemant waer, kennisse hebbende vanden aenslach, hy soude hebben 600 gul.

Twee messen met zilveren hechten den Biechtvader van den Prins van Parma geschonken. Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, betaelt Andries Janssen van Bladel, voor een paer messen met silveren heften, die m^r. Willem Reys, deur beveel vande Heeren gesconcken hadde den Biechtvader vanden Prince van *Parma*, betaelt 5 gul. 14 st.

Tijdens het hooge water en de nabijheid van den vijand met zijne schepen, 12 ruiters voor 8 dagen aangenomen om de ronde te doen. Item mits tgrootwater ende dat den viant met zynen scepen hier omtrent was, syn byden drie leden aengenomen 12 ruyters om te ronden, ende dat voor den tyt van acht dagen, dairvan elck des daighs soude hebben 20 st. etc.

De Prins van Parma te vergeefs gewacht, toen men dacht dat hij komen zou om de Spanjaarden te ontzetten. Item ter ordinantie als voor, betaelt aen Pauwels Wynants de somme van 23 gul. $6^1/_2$ st. omme dairmede te voldoen, soe perthuer als andere oncosten by hem gedaen, gecommitteert zynde omme zyne Alteze int gemoyt te ryden, als men meynde dat de selve soude hebben gecomen, omme de Spaenjairden te ontsetten.

Pektonnen op de markt gebrand, ter gelegenheid van het innemen der Stad Grave. Item 16 Juny, gecoft van Jan Janssen inde Kat, twee pecktonnen, elck voor 8 st. noch van Goessen Jacops, een peckton voor 8 st. tot Mathys Janssen int Scaepshooft, twee tonnen, betaelt 14 st. de selve opte merct verbrant, tot triumph van het inne nemen vanden *Grave*.

Een nieuw uurwerk door m^r. Mathysse in den Stadhuistoren geplaatst. Item int stellen vanden nyeuwen uregewerck opter stadthuys, syn by m^r. Mathyssen ende den timmerluyden, gedroncken, met anderen hen geholpen hebbende, in bieren enz.

Accoord voor het uitnemen van het oude en het stellen van het nieuwe uurwerk. Item alsoe de heeren Scepenen waeren vergadert geweest met m^r. Mathys, urengemaeckeren, van dat hy het aude werck vuytgenomen ende het nyeuwe wederomme gestelt heeft, van synen arbeyt ende moeten, metten selven dairvan te accorderen, waervan hy eyssende was de somme van 36 gul. en is tselve gebrocht byden voors. Commissarissen op 18 gul. ende noch van 10 potten wyns van binnen, welcken onraet van 10 potten wyns is byden Rentmeesteren betaelt, den pot 14 st.

Volgt een artikel van verteering in het sluiten van eene overeenkomst met m^r. Mathijsse, voor de kosten van het uitnemen van het oude en het plaatsen van het nieuwe uurwerk.

Rekening van Jan Scheffer, voor papier, placaten en ordonan- Item betaelt Jannen Sceffer, van tgheene hy de Stadt gelevert heeft dit jaer deser rekening, soe aan papier, placcaten, ordinantien te drucken,

scryfboecken voor de dieners ende andere verscheydene boecken, carden ende conterfeytingen, beloopende volgens zyne memorie, van stuck tot stuck overgegeven, 25 gul. 9½ st.

tien te drukken, schrijfboeken, kaarten en platen (contrefeijtselen).

Item ter ordinantie als voor, betaalt Arent Kuysten, van zeecker bier dat de vier scutteryen, den 19 January inden bogart, als sy schuttegeveert opten dyck, tot memorie van het innenemen vander Stadt, aldair gehouden hadden, aldair gedroncken hebben, in bywesen van Reyneren de Hase ende Marcelis van Grueningen, beloopende 15 gul.

De vier Schutterijen houden schutgevaarte op den dijk, ter gedachtenis aan den afgeslagen aanslag van Hohenlo.

Item betaelt Pauwels Wynants, alsulcke 20 gul. als hem byden Heeren waeren vergunnen, om met syn volck te trecken tot *Gewanden*, om die Scansse wederom op te doen maecken.

De Schans te *Gewande* door de Stad wederom opgemaakt.

Item Jan Sceffer, van dat hy hondert placcaten gedruckt heeft, die men in verscheyden steden gesonden heeft, aengaende de stapele van ossen deser Stadt gegunnen, beloopende 2 gul. 17 st.

Jan Scheffer drukt 100 placaten van de stapel van ossen de Stad vergund.

Item alsoe Anthony Pynappel, Gerart Somers en Wernart Grevenrait, metten vorster vanden *Dungen*, zyn geweest opten *Dungen*, ten allen huysen twee dagen lanck, om te ontfangen ende optehaelen het maelgelt, aldair onder hen allen inde twee dagen verteert, als enz.

De Stad doet het maalgeld op den *Dungen* ophalen.

Item betaelt Henrick, inde drie Coningen, ter oirsacken vande oncosten aldair verteert byden Commissarissen, int tracteren mitten Commissaris Sertoetschen, omme te geraken tot restitutie vanden oncosten by deser Stadt gedaen, int overscepen vanden Spaenjairden opten dyck.

Commissie, om met den koninklijken Commissaris de teruggaaf der kosten te regelen voor het overschepen der Spanjaarden, toen deze in het *Empelsche veld* door den vijand in het naauw gebragt waren.

Item alsoe zommige Commissarissen Roeloff Artssen q. s. vergadert wesende opte gaffele met Janne van Oirl, om te maken ordinantie vanden ossen diemen hier verstapelen soude, alsdoen laten halen 8 potten wyns enz.

Ordonnantie gemaakt op het verstapelen van ossen binnen *'s Hertogenbosch.*

Item byden heeren Scepenen noch gesconcken den coopluiden vande ossen vier potten wyns.

De kooplieden van ossen op wijn onthaald.

Item Jan Bolants, van dat hy met synen knecht, inden tyt dat de Spaenjairts int *Empels* velt bedrempt waeren, eenen dach riemen gemaect heeft, noch vier riemen van synen hout gemaeckt, noch gedaen sess cleyn aensetters, noch twee groote aensetters, noch eenen aensetter met eenen grooten stock.

Roeispanen gemaakt voor het overzetten der Spanjaarden, toen deze door den vijant in het *Empelsche veld* besprongen werden

Aanzetters voor het geschut.

Wordt aan Willem van Emmerick, Secretaris, als waarnemend Pensionaris het traktement toegekend, en desniettemin aan den Pensionaris Roeloff Loeckemans, in commissie te *Namen* zijnde, op zijne reclame, zijn traktement uitbetaald.

Willem van Emmerick, Secretaris en waarnemend Pensionaris.

Item alsoe zyn Alteze hadde gecommitteert Sebastiaen van Waerendorp, omme hem te informeren opte dierectie van seecker fortte, dienende tot defensie oft bescermisse vanden *Empels velt* ende het sangement van garnisoen tot *Nulant* ende *Engelen* liggende, soe hebben die heeren Scepenen, omme die saecken te voirderen, gesconcken die voors. Warendorp een bancket, int Eyck, synde aldair verteert etc.

Plan tot het daarstellen van een fort of sterkte, tot defensie of beschermingvan het *Empelsche veld* en het veranderen der bezetting te *Nuland* en *Engelen*.

Item betaelt Jan Willemss, inde Wan, van dat het gelevert heeft vier tarre tonnen om mede te triumpheren int overgaen van *Antwerpen*.

Pektonnen gebrand voor het overgaan van *Antwerpen*.

1587.

De pui van het stadhuis vermaakt.

Item betaelt Jan de Louw, Cremer, ende gecort aende huer vander Stadt winckele, doen hy den selven most derven int vermaken van paye, beloopende 20 st.

Schadeloosstelling aan de schippers, die bij het overzetten der Spanjaarden hunne schuiten verloren hadden.

Item, volgende den accoorden byden Commissarissen vanden drie leden, gemaect metten gheenen die hunne pleyten verloren ende bescadicht waeren, int oversetten vanden Spaenjairden, betaelt 632 gul.

Aan mr. Aart van Breugel zes ponden vlaamsch geschonken, om daarmede den 60en penning van een door hem gekocht huis te betalen, uit dankbaarheid voor eene door hem aan de Stad voorgeschoten som van 400 gul., welke hoofdsom hem tevens werd terug gegeven.

Item alsoe Arnt van Bruegel, deser Stadt geduerende den tyt van omtrent twee jaeren, hadde gedaen die somme van 400 gul., welcke penningen die Rentmeesteren, doer consent vanden drie leden van anderen hadden moegen op interest lichten ende opnemen; soe hebben die Rentmeesteren den selven Arnden, tot een danckbaerheyt toegevuecht sesse ponden vleems, omme dairmede den 60en penninck vanden huyse by hem gecoft, aende naevolgende Rentmeesteren te betaelen, welcke voors. hooftpenningen den voors. Arenden insgelycx syn betaelt.

Betaling voor de bekleeding met lood van 21 stuks steenen kogels.

Item by ordinantie vanden drie leden deser Stadt, betaelt Goyarden Peeters, voor het becleeden van 21 stuck scerps, dwelck dyer tyt, ter begeerten des Graven van Mansvelt, wordden becleet met 311 ponden loots, wesende de selve clooden gebleven ongebruyct ende liggende inde policiecamere, thondert tegens 13 gul.

Volgen de betalingen aan lijf- en erflosrenten, cijnsen enz.

De totale uitgaven waren 41,544 gul. 7 st. 3 ort. 5 m^t.
" " ontvangsten " 43,077 " 4 " 3 " 5 m^t.
Batig saldo 1532 gul. 17 st.

N°. 93. Rekening van St. Remeys 1586 tot St. Remeys 1587.

Rekening van Adriaan Zegers en Andries van Luijck.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 7.

Nieuwe belasting op den meede.

Ontvang van eene nieuwe belasting op de meede, door de drie leden op 1 Januarij 1587 vastgesteld en door de Rentmeester bij collecte geheven, per aam tegen 2 gul. 10 st.

De opbrengst was 718 gul. 13 st. 8 d.
De totale ontvangsten waren 35,695 gul. 19 st. 12 d. 5 m^t.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 18 October, Corstiaen Mouthaen, met brieven der heeren Scepenen gesonden int leger voor *Zutphen*, aen zyne Hoogheid den Hertoige van *Parma*, betaelt 7 gul. 10 st.

De Hertog van *Parma* in het leger voor *Zutphen*.

Item 6a November, duer ordinantie der heeren Schepenen, Reyner, den boode, met brieven deser Stadt gegaen nae *Bruessele* aenden Raet, om provisie te crygen tegen dexecutie vanden Deurweerders, van wegen den Drossairt van *Brabant* binnen deser Stadt, doen mede gegeven soe voorden Advocaet, Procureur ende de brieven te lichten, tsaemen 37 gul.

Proces van den Drossaard van *Brabant*, tegen de Stad *'s Hertogenbosch*.

Item 13 November, betaelt aen Gorissen vander Meer, alsulcke 3 gul. als hy gegeven heeft aen een vrouw persoon, die hy vuytgesonden hadde soe in *Bommelderwert* als int *Lant van Huesden*, om te vernemen hoe sterck de vyandt aldair was en waer zy het hoot heenen hadden, vz. 3 gul.

Eene vrouw in den *Bommelerwaard* en in het *Land van Heusden* gezonden, om te vernemen naar de sterkte van het vijandelijk leger en wat het voor had.

Item 16 Mert, van dat hy brieven vanden Gouverneur van *Breda*, van advertentie aende heeren Schepenen, in alder diligentie heeft gebrocht, van eenen aenslach die den vyant op dese Stadt was hebbende, dair van hem betaelt, overmits het groot pereyckel, 7 gul.

De Gouverneur van *Breda* geeft kennis aan de Regering, dat de vijand een aanslag op *'s hertogenbosch* beraamde.

Item 23 Mert, Mary Berten, brengende brieven van nairdere advertentie vanden Gouverneur van *Breda*, vanden aenslach op dese Stadt ende dat de vyanden gepasseert waeren neven *Breda* nae *Geertruyen berge*, ter ordinantie als voor betaelt 30 st.

Nadere brief over dien aanslag en kennisgeving dat het vijandelijk leger langs *Breda* naar *Geertruidenberg* was getrokken.

Item 5a Juny, Hanricken, den Camerlinck van myn Heer den Schouteth, rydende met brieven aen myn Heer van Helmond, om hem te kennen te geven, dat den vyandt opte Scans van *Gewande* hem fortificeerden, gegeven 2 gul.

Brief van de Regering aan den Heer van Helmond, houdende berigt dat de vijand zich op de Schans te *Gewande* versterkte.

Item 11 Juny, duer ordinantie van heeren Schepenen, betaelt Hanricken van Rossefoirt, van dat hy twee mael te perde was geweest, om te vernemen wat den vyandt tot *Vechel* hadde aengericht, 3 gul.

Een bode naar *Veghel*, om te vernemen wat de vijand daar had gedaan.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoorens, Raadsheeren, Pesionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Stads zaken uitgezonden.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Jonkheer Everart Berwouts.

Mr. Willem van Reys.

Mr. Goyart Lombarts, President.

Aart van Brengel, Schepen.

Mr. Roeloff Loeckemans, Pensionaris.

Poulus Wijnants.

Mr. Hendrik van Broeckhoven.

Dagvaard der Staten van *Brabant* te *Brussel.*

Item, alsoe den Hertoige van *Parma* ende van *Plaisanse,* ende Stadthouder, Gouverneur ende Capiteyn Generael van dese zynder Ma. *Nederlanden,* hadde doen bescryven de Staeten van *Brabant.* Soe is mr. Goyarts Lombaerts, President ende Arnt van Bruegel, Scepen, metten Pensionaris deser Stadt, als Commissarissen, volgende hunne commissie vanden drie leden, van hier gereyst opten 19en Mert anno 1587 nae *Bruessele*, omme te aenhooren, tgene van wege syne Hoocheyt, den Staeten soude aengedient wordden ende wederom gecomen te weten: de voors. Art van Braegel, opten 14en July daer nae ende die voors. Lombaerts, opten 16en July dair nae, maeckende tsaemen dat die voors. Commissarissen vuyt syn geweest 234 dagen, sdaichs elcke van haire vaccatien, met henne dienaers, toegevuecht 4 gul. 10 st.

Kapittel 6.

Uitgaven aan en vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen vereerd aan voorname personen.

Wijnen werden onder andere geschonken aan:

Den Chevalier Cigoingne.

Kapitein Michiel van der Starren.

Don Georgio Basta, Commissaris Generaal van de ruiterij.

Den Graaf van Barlaymont.

Kapitein Arrigon, Luitenant van de kompagnie Lanciers, van den Graaf Nicolaie Cecis.

Den Heer van Helmond.

Den Kapitein en Commissaris Petro Angulo.

Proces van den Hoogschout tegen Commissarissen over het graan.

Item 29 Augusti, byden heeren Scepenen gesconcken myn Heer den Schouteth, een aem wyns, ten eynde hy soude desisteren van de procedure tegens den Commissaren vanden coren, mitsgaders (tegen) seeckere huysluyden van *Gestel* after *Oisterwyck.*

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komt behalve de gewone posten, onder meer anderen voor:

Proceskosten tegen de Stad *Lier*, over de aan *'s Hertogenbosch* gepriviligeerde veemarkt.

Eene nota van betaalde kosten, ter zake van het door de Stad bij den Raad van *Brabant* gevoerde proces tegen de Stad *Lier*, over de veemarkt aan *'s Hertogenbosch* gepriviligeerd.

Bevel om zonder toestemming van Schout en Schepenen niemand van buiten de Stad bij zich te ontvangen.

Item 6a November, Werner Greveraet ende Thonis Willemssen, coer, van dat sy rontsomme de Stadt omgeblasen ende gelesen hebben, dat nyemant egheen vreemdelingen en soude ontfangen in synen huyse, sonder consent van Schouteth ende Scepenen.

Ende dat alle beckers ende andere inwoonders deser Stadt, broot sullen moigen backen ende vercoopen, soe groot ende cleyn als sy tselve sullen connen vercoopen, sonder in ennich gewicht gehouden te wesen.

De broodzetting afgeschaft en het gilde der bakkers opengesteld.

Item Goyart, de cangieter, voor 11 looten teeckenen, daermede de bewaerders vande scortbalcken smorgens looten.

Elf Looden teekenen voor de bewaarders van de schotbalken om te loten.

Werden betalingen gedaan voor verteringskosten gemaakt door:

a. Den 23 en 27 November 1586. De Commissiën belast geweest met het herzien van de ordinantiën op het ingebiederschap op de belasting van den meede of de meedenblanders, en op het bedienen der gevangenpoort.

b. Den 18 Januarij 1587. Die, welke onderhandelden met de Deurwaarders van den Hove, ten einde zij zouden staken, de van verdere executie in zake de vordering van den Drossaard van *Brabant* tegen de Stad, welke Deurwaarders, volgens eene nadere noot, van hunne kosten door de Stad werden betaald.

Herziening der Verordeningen op het Ingebiederschap, op de invordering der belasting van den Meeden en de Meedenblanders, op het bedienen van het Cipierschap der Gevangenpoort, tot staking der executie van het proces van den Drossaard van *Brabant* tegen de Stad.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt mr. Lenaert Vos, tot behoeff van eenen altaer, te stellen altyt opten 19 January, doen de furie vanden vyandt was geweest, siaers 3 gul. betaelt 3 jairen, 1585, 1586 en 1587, 9 gul.

Kosten voor het altaar, bij gelegenheid der processie op 19 Januarij 1585, ter viering van de op dien dag behaalde overwinning op den Graaf van Hohenlo.

Item Pauwels Cornelis, Beeldsnyder, ter saecken van het maecken ende stofferen vande beelden buiten dezer Stadt poorten staende, bet. 15 gul.

Beelden buiten de poort gemaakt, geschilderd en verguld.

Item mr. Reynier Rogge, voor het gout tot het stofferen vanden selven beelden, betaelt 6 gul. 17½ st.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, betaelt Rogieren van Broechoven, een aem biers, nae auwer manieren de wachte gesconcken opten 19en January, alsmen met processie omme gonck, beloopt 10 gul.

De wacht op den 19 Januarij, toen men processie hield een aam bier geschonken.

Item 16 Mert, de trommeslagers vande vier scutteryen, van dat zy met alle de trommen omgeslagen hebben ende Warnart Grevenraet omgelesen heeft, datter een aenslach vanden vyant op dese Stadt was, ende dat hem een yegelyck van cruyt en loot soude versien.

Waarschuwing van een aanslag door den vijand beraamd en bevel, dat iedereen zich van kruid en lood moest voorzien.

Item 17 Mert, Reynder, (den) Schipper betaelt, die den Heeren Commissarissen, als myn Heer van Helmond, Goris van der Meer, Marcelis van Groeningen, Capiteyn Lievens ende Andries van Luyck, omme rontsomme de veste te visiteren, overmits verscheydene waarschouwingen.

Commissarissen visiteren de vestingwerken.

Item 17 Mert, Warnairt de gruen roede ende Thuenis den choir, van dat sy omgeblaesen ende gelesen hebben, dat nyemant van buyten incomende ennige vreemdelinge en soude moigen logeren, hy en soude selver in persoon comen opt stadthuys, om hem aldaer te presenteren in persoon, ende ofter yemant ennige kennisse hadde van ennigen aenslach op dese Stadt, dat hy tselve soude aenbrengen, alwaert oyck soe, dat hy selve dair in schuldich waere, het soude hem vergeven syn ende daertoe hebben 50 gul. jaerlycx op syn lyff oft 600 gul. eens, betaelt 8 st.

Bevel, dat niemand vreemdelingen mogt huisvesten, dan bij aangifte en vertooning aan de Regering.

Dat iedereen, al was hij ook zelf schuldig, aan een aanslag op de Stad, dien zou aangeven; de aangever zou beloond worden, met eene lijfrente van 50 gul. 's jaars of 600 gul. eens, den schuldigen met vergiffenis en met gelijke belooning.

Voorts werden verscheidene spionnen uitgezonden, om te vernemen naar den voorgenomen aanslag des vijands.

Spionnen uitgezonden.

De dijk te *Herlaer*, bij de Staatschen doorgestoken, hersteld.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, Cornelis Horstkens metten synen, gedient hebbende met twee pleyten twee daigen lanck, omme wederomme te maecken den *Herlenschen* dyck, die byde guesen duergesteecken was, betaelt 10 gul.

De Kapiteinen der Stad met hun volk, ontzetten de Spanjaarden, op den Dijk door de vijanden in 't naauw gebragt.

Item ter ordinantie vande twee jerste leden deser Stadt, in date 5 May 1586, betaelt Marcelis van Groeningen, ter oirsaecken van seeckere diensten, byden Capiteynen deser Stadt met hennen volcken gedaen, int ontsetten vande Spaenjairden, opten dyck benout wesende ende andersints, beloopt 96 gul.

Aanslag van den vijand op de Stad, aan de Hinthamerpoort.

Item 6ª Juny, verscheyden huysluyden gesooncken, die een schuyte van voirde Hinthamerpoort, die den vyant opten Stewech hadde laeten staen, opte merct brogten, 20 st.

Uitloving van 600 gul. aan hem, die het plan van den aanslag ter kennis der Regering bragt.

Item Wernart Grevenraet ende Thonis den coer, van dat sy rontsomme omgeblasen ende gelesen hebben, ofter yemant kennisse mocht hebben vanden aenslach op dese Stadt, den voorleden nacht gebuert, die tselve aenden Magistraet quam te kennen geven, men soude hem scencken ses hond. gul.

Nader. bevel dat iedereen zijn zijdgeweer zou dragen en zich van kruid en lood voorzien.

Item 12 Juny, die trommeslagers vande vier schutteryen, van dat sy omgeslagen hebben, dat elck syn sydegeweer soude draigen ende hem van cruyt ende loot versien.

De vestingwerken binnen en buiten de Stad onderzocht, op het berigt dat de vijand een gruwelijken aanslag voor had.

Item alsoe seeckere gecomitteerden vuyten Capiteynen, met sommige vande Heeren gecommitteerden, om visitatie te doen rontsomme buyten en binnen de vesten, dairomme datter waeren verscheyden advertentien, dat den vyandt was hebbende eenen grouwelycken aenslach op dese Stadt, ende alstoen in plaetse van haere vacatien, inden David tsavonts verteert in cost, bier en wyn, 8 gul. 12 st.

Spionnen uitgezonden, om te vernemen waar de vijand het hoofd heen had.

Item 15 Juny, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt vier spien, byden Heeren ende ennige vanden Capiteynen vuytgesonden, om te vernemen wair den vyant het hoot henen hadde, beloopt 20 gul.

De vreemdelingen en de vrouwen, wier mans bij den vijand diende, bevolen de Stad te verlaten.

Item 27 Juny, de trommeslagers vande scutteryen, van dat sy omgeslaigen hebben, dat alle de vreemdelingen hen vuyter Stadt souden vertreoken. Van gelycken de vrouwen, die hair mans aen die syde vanden vyandt syn, 20 st.

Spionnen naar den *Bommelerwaard* en naar *Geertruidenberg*, om dat het gerucht wilde dat de vijand daar veel volk bijeentrok.

Item 27 Juny, ter ordinantie vanden Heeren ende Capiteynen, vuytgesonden twee verscheyden spien, in *Boemelderwert* ende tot *Gertruyenberge*, overmits de fame alhier was van groote vergaderinge van volcke aldair, elcken betaelt 6 gul.

Spionnen naar *Geertruidenberg*, de *Langstraat*, *Heusden* en den *Bommelerwaard*, om te vernemen waarheen de vijand was getrokken.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt aen twee verscheyden spien, soe tot *Gertruyenbergh*, *Langhstraet*, *Huesden* als in *Boemelderwert* gesonden, om te vernemen wair den vyandt heenen was getrocken, beloopende 8 gul. 8 st.

Vreemdelingen, in de laatste twee maanden binnen de Stad gekomen, voor eene Commissie geroepen.

Item 29 Juny, de trommeslaegers vande vier scutteryen, van dat sy omgeslaigen hebben, dat alle de gheenen die binnen twee maenden hier binnen der Stadt waeren gecomen, ten Fraters, voor seeckere Commissarissen aldaer gecommitteert zynde (zouden komen).

Item voor een halff pont lonten, den mindebroeders sittende byde scortbalcken opte Vuchterpoort, vuytgereyct, betaelt 1½ st.

Lonten voor de Minderbroeders bij de schotbalken in de Vuchterpoort.

Item de wed. Jans Cornelissen, voor 14 potten biers die de Capiteynen metten arbeyders, int affbreecken vande langebrugge buyten de Ortenpoort, aldaer hadden gedroncken, 28 st.

De lange brug buiten de Orthenpoort afgebroken.

Item twee arbeyders, vanden gescutwaegen vuyt een te doen, omme het gecut voor myn Heer van Haultepen mede nae *Eynhoven* te vueren, betaelt 8 st.

Geschutwagen voor het vervoer van geschut naar *Eindhoven*.

Item Thonis, den coer, van dat hy tot twee reysen om hadde geblaesen, dat elck syn perden voirden Stadthuys soude brengen, om tgescut mede nae *Eyndhoven* te vueren.

Bevel, dat iedereen zijne paarden voor het Stadhuis zou brengen, tot vervoer van dat geschut

Item Jacoppen van Stryp, gerestitueert alsulcke 26 stuivers, als hy verleecht hadde int maecken tegen over den boom, opt Orteneyndt in die hoven, van een casimat om gescut in te stellen, vz. 26 st.

Casemat in de hoven bij de Orthenpoort, om daarin geschut te stellen.

Item Wernairt Grevenraet ende Anthonis, den choer, van dat sy omgeblaesen ende gelesen hebben, dat alle de huysluyden binnen gevlucht synde, hen souden laeten vynden ten een ure voor het Stadthuys, om buyten de Ortenpoort te peyonieren.

De buitelieden, binnen de Stad gevlugt, opgeroepen, om buiten de Orthenpoort te pionneren

Item betaelt seeckere scippers ende arbeyders, van dat sy met drie pleyten de soldaeten hebben gevuert, om te ontsetten de Scansse van *Engelen*, opten 16 July, tsamen metten pleythuer 4 gul. 8 st.

Soldaten uitgezonden om de Schans van *Engelen* te ontzetten.

Item 20 July, mr. Goyart Lombarts, reysende metten anderen heeren Commissarissen tot *Bocxtel*, inden leger, omme metten Oversten aldair te spreecken, ten eynde dat de huysluyden in hen coren, soe grooten scaede nyet en souden lyden, hem voor syn oncosten mede gegeven 6 gul.

Commissie in het leger te *Boxtel*, om den Bevelhebber te verzoeken, dat het graan der plattelands bewoners niet zoo beschadigd werd.

Item 30 July, den president Lombaerts, met myn Heer van Helmont gereyst zynde tot *Bocxtel*, inden leger byden Marquis Del Guasto, ten eynde dat soude verhuet wordden, dat het coren nyet voorder affgevoedert soude wordden, hem alsdoen mede gegeven 6 gul. den soldaten den voors. Lombaerts wech ende weder convoyeerende, gesconcken 10 gul. voor eene ton bier.

Nadere commissie deswegens aan den Markies Del Guasto te *Boxtel*.

Item, voor 25 beslooten brieven metter publicatien daer inne geslooten, vande confirmatie vander veede merct, by onsen alder genedichsten Heere den Coninck, deser Stadt gegeven ende verleent, te bestellen aen allen de steden gelegen inden landen van *Gelre*, *Overysel*, *Cleve* ende *Overmaze*, om dair van goede kennisse te moigen hebben, aen verscheyden booden in alles betaelt 22 gul 10 st.

Brieven en publicatien van de bevestiging der Stad *'s Hertogenbosch*, in het houden van de veemarkt, door den Koning verleend, alomverzonden.

Item Jannen Sceffer, van de selve publicatien te drucken, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt 30 st.

Jan Scheffer drukt die publicatien.

Item Joost Claess, viscooper, voor 14 mandekens, byden Busmeester aldair gehaelt, ten tyde men het gescut buyten deser Stadt soude vueren metten amunitie, als den Heer van Houtepen worde gescoten.

De Heer van Haultepenne te *Engelen* gewond.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, den scholieren vanden Fraters, van dat sy binnen den selver convente gespuelt hadden de comedie vande furie vanden 19 January, gesconcken 10 gul.

De Scholieren der Fraters geven in het convent eene voorstelling van den inval door Hohenlo, op den

19 Januarij 1585 ondernomen.

Spiesen en rondstokken voor de Schutterijn, om de ronde te doen, de poorten te sluiten en ontsluiten.

Jan Roeloffsz van Diepenbeek, maakt voor Stads rekening een glas met Stads wapen in den Cloveniers Schuts bogaard.

Door Dirk Janssen, de pui van het Stadhuis en het daarvoor gestelde konings wapen geschilderd

Afbetaling aan Mathijs Mathijssen, Horologiemaker, voor het door hem gemaakte uurwerk in den stadhuistoren, waarin anderhalf jaar dat van *Oisterwijk* was gebruikt.

De Gedeputeerden uit de meijerij te *'s Hertogenbosch* beschreven, om met de Regering te spreken over den aankoop van buskruid en amunitie voor den Hertog van *Parma*, bij zijne komst in de Stad en de meijerij.

Claude de Barlaijmont, Heer van Haultepenne gesneuveld zijnde, wordt door den Hertog van *Parma* de Markies Del Guasto met zijn leger ter verdediging en bescherming naar de meijerij gezonden, ook om te beletten dat de vijand verder het te veld staande graan verbrandde.

De Markies komt den 24 Julij te *'s Hertogenbosch*, om met de Regering over het

Item 26 September, Wynant, de Scrynwercker, volgens syn specificatie, vande spiessen (en) rontstocken by hem gemaeckt, daermede die scutteryen gaen ronden ende die poorten sluiten ende ontsluiten.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, Jannen Roeloffs, glaesmaeker, ter saeken van seeckeren gelas inden Cloveniers bogart, mette wapenen deser Stadt gestelt, betaelt 10 gul.

Item Anthony Lodewycx, voor verscheydene colueren van verwen, by Dierick Janssen tot zynen huyse gehaelt, tot het stofferen vander peyen ende Conincx wapen voorgesteld, in volle betalinge, bet. 7 gul. 13 st. 14 d.

Item deur ordinantie vande drie leden, opte requeste overgegeven by Mathys Mathyssen, horologiemaeker, ter saecken van het maecken vanden uregewerck opten Raethuyse deser Stadt, ende van dat uregewerck toebehoorende die van *Oisterwyck*, anderhalff jair alhier opten Raithuyse gestaen hadde, vande welcke mr. Mathys alnoch ten achteren was, tsaemen 184 car. gul.

Item alsoe die drie leden deser Stadt hadden geresolveert, datmen soude bescryven de Gedeputeerden vanden platten lande ende meyerye, ten eynde men met hen soude communiceren, om seeckere quantiteyt van buspoeder ende amonitie gereet te hebben, dair mede men syn Alteze, alhier arriverende, soude moigen dienen, ter ordinantie vande heeren Scepenen, voor henne costen aen Ghysberden Kuysten, betaelt 28 gul. 14 st.

Item alsoe den Hartoige van *Parma* ende van *Plaisance*, Gouverneur ende Capiteyn Generael etc. hadde gecommitteert den Marquis Del Guasto, overmits de doot vanden Heere van Haultepen (1), met synen volcke, soe te perde als te voete, inder meyeryen te comen, tot deffentie ende bescherminge vanden huysluyden ende de schare vanden coren opt land staende, van voorder affbranden vanden vyanden te bescermen; is de selve Marquis met syn Eedeluyden ende guardie, alhier binnen deser Stadt gecomen opten 24 July lestleden, omme metten heeren Scepenen ende Magistraet te communiceren tot welvaeren deser Stadt, hebben deselve alsdoen ten huyse vanden Rentmeester Jacop Bax, doen bereyden tegen smiddachs, een maeltyt,

---

(1) Claude de Barlaijmont, Heer van Haultepenne, Krempt enz. Gouverneur der Stad en van het Kasteel van *Charlemont*, Kolonel van een regiment Walen, bewees de Stad *'s Hertogenbosch* en hare meijerij van 1579 tot aan zijnen dood in 1587 uitstekende diensten; in laatstgemeld jaar met zijn leger den Graaf van Hohenlo willende dwingen het beleg der Schans te *Engelen* op te breken behaalde hij, in een gevecht bij die Schans, de overhand; de vijand vlugtte naar de schipbrug bij *Engelen* over de Maas geslagen. Haultepenne wilde zijne overwinning vervolgen, en de brug bemeesteren om alzoo zijn vijand geheel te verslaan; bij die vervolging werd hij door een Colavrine schot aan den hals gewond, in de verwarring daardoor ontstaan verloor hij den behaalden zegen.

Op den 14 Julij 1587, overleed hij aan de gevolgen van zijn bekomen wond, in zijn' laatste oogenblikken bijgestaan door den Bisschop van *'s Hertogenbosch* en in tegenwoordigheid van den Hoogschout en den Magistraat der Stad. (Verklaring van de Regering der Stad *'s Hertogenbosch*, voorkomende in *Noordbrabant*, Wetenschappelijk Tijdschrift. *'s Hertogenbosch*, H. Palier en Zoon, 1854, bladz. 147.)

tot welcken eynde Jaecxken de coocxster is ter vischmerct gesonden, om allet te coopen. (Volgen de aankoopen en verdere kosten tot dezen maaltijd).

welvaren der Stad te spreken, hem wordt een maaltijd gegeven

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Aarden Kuysten, voor vier tonnen biers metten vaeten, by hem gelevert voorden leger des Heeren van Haultepenne, gecomen zynde tot *Bockoven* ende *Engelen*, om de Scansse aldaer te ontsetten, beloopende 43 gul. 11 st. 2 ort.

Het leger van den Heer van Haultepenne komt te *Bokhoven* en *Engelen*, om de Schans te *Engelen* te ontzetten.

Item betaelt de wed. van mr. Henrick Lievens, op Roodenborch, van dat de heeren Scepenen aldair waeren gevlucht, overmits dat de peste, soe opt Stadthuys als rontsomme den Stadthuyse was gecomen, ende dat van den 25 Augusti tot bamisse toe, by contracte van Art van Bruegel ende Reys dairvan gemaect, beloopende ter weken 5 gul.

De Regeringsleden vlugten naar het huis Roodenburg, omdat de pest in en om het Stadhuis heerschte.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen, Gielis Borremans, van seeckere crucifix met vier engelen, om opten altaer voor het Stadthuys altyt te stellen, opten jersten July, ter eeren van Godt ende de groote victorie deser Stadt verleent, betaelt 6 gul. 10 st.

Kruis met vier engelen voor het altaar, als processie gegaan werd ter gedachtenis aan de overwinning, op de Hervormd gezinden den 1 Julij 1579 behaald.

Item duer ordinantie vanden drie leden deser Stadt, in date 24 Septembris 1586, zyn de Commissarissen geaccordeert met die vanden convente vande susteren van Ortten, van haere pleyte byder Stadt gehaelt ende achtergebleven, int overvueren vanden Spaenjairden in *Bomelderwert*, dair voor hen byden Commissarissen is toegevuecht ende tselve te cortten, aen tgene sy dese Stadt schuldich sullen wesen, 75 gul.

Schadeloosstelling aan de zusters van Orthen voor hun vaartuig, ter gelegenheid der overzetting van de Spanjaarden in den *Bommelerwaard*, vermist.

De totale uitgaaf was 35,758 gul. 1 st. 19 miten.
" " ontvang " 35,695 " 19 " 12 d. 5 miten.
Nadeelig saldo 62 gul. 1 st. 2 ort 2 miten.

---

94. Rekening van St. Remeys 1587 tot St. Remeys 1588.

Rekening van Adriaan Zegers en Andries van Luijck.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede zoo als in vorige rekening.

Kapittel 8.

Ontvang van den 60en penning, voor den aankoop van vaste eigendommen.

Daar in komt voor eene som van 20 gul. als 60en penning van een huis in de Hinthamerstraat, tegenover St. Janskerk, gekocht door Z. Ew. den Bisschop Clemens Crabeels, van Maarten Bardoul en Jan Kelders (1).

De Bisschop van *'s Hertogenbosch*, Clemens Crabeels, koopt een huis aldaar, voor een Bisschoppelijk paleis.

(1) Het voormalig Bisschoppelijk Paleis, thans het Paleis van Justitie.

Kapittel 14.

Ontvang van den 10en en 20en penning.

Den Secretaris la Loo in *Spanje* en den Kanselier Richardot vereeringen gedaan, voor het bezorgen van het privilegie, tot het houden der stapelmarkt van hoornvee.

Item alsoe by acte vanden drie leden, gegeven ende verleent opten 19en Mert anno 1588, geresolveert ende geaccordeert is geweest, dat de heeren Scepenen deser Stadt sullen ontfangen, vuyt de middelen comende vanden thienden ende 20en penninck, de somme van vyff hondert gul. omme dairmede de scenckagien ende propinien, soe aenden Secretaris de La Loo, in *Spaengien*, voor het impetreren vanden nyeuwen privilegie vanden stapel vande hoorenbeesten, als aen myn heere den Cancellier den Heere Riccrdot ende andere Heeren, van wegen deser Stadt te doene ende metten jersten te effectueren.

De Commissarissen tot het uitreiken van brood, bevolen, om uit het fonds voor het brood, tot ontzet der Schans te *Engelen* 40 gul. te betalen.

De Rentmeesters der Stad bevolen, om aan die Commissarissen terug te geven de kosten der laatste proefbakking van brood.

Meden is byden heeren Scepenen voors. geordineert, volgende dacte in date den 17 July 1587, dat de Commissarissen geordineert totten vuytdeylen vanden broode, sullen vuytreycken, tot nootelycke toerustinge ende anderen nuttelycke saecken, dienende tot outset vande Scansse van *Engelen*, vertich Carolus gul., dairenboven is noch byden voors. Heeren geordineert, volgende dacte in date 17 Augusti 1587, dat de Rentmeesteren deser Stadt sullen restitueren, den Commissarissen totten lesten backen geordineert, alsulcke 36 gul. als sy by manier van leeninge, hebben, ter ordinantie als voor, verschoten aen mr. Henrick van Broechoven ende Capiteyn Wynants, totter reyse gedaen aenden Heere van Hautepen. Soe is dyen volgende by Goyart van Engelant, Scepen, tot voldoeninge van tgene voors. staet, ontfangen van den 10en en 20en penninck, tgeene hier nae volgende, te weetene van dese naevolgende personen:

Inden jersten van Jannen vander Schout, vuyten cohier vande Hinthamerstraet ontfangen 113 gul. van enz., beloopende dese voors. somme byden voors. Goyarden van Engelant, Scepen, ontfangen, 613 gul. 10 st. 3 ort. wair van hy nairder rekening ende bewys sal doen.

Ende want die Rentmeesteren vande voors. penningen egheenen ontfanck noch vuytgeven en hebben gehadt, stellen tselve dairomme alhier voor *memorie*.

Kapittel 16.

Ontvangsten van allerlei aard.

Ontvang van de verstapeling der ossen.

Item ter cause vanden ossen binnen deser Stadt, geduerende den tyde deser rekening vercoft, achtervolgende den consente van Co. Ma. dese Stadt gegeven ende verleent, dair van voirden 100en penninck byden Rentmeesteren gecollecteert, volgende den registeren dair van gehouden, ontvangen 30 gul.

De geheele ontvangsten waren 39904 gul. 11½ st. 5 mt.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

In dit kapittel komt ditmaal niets belangrijks voor.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Stads saken.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten in andere zaken.

Mr. Roelof Loekemans.

Mr. Goyart Lombaerts.

Arend van Breugel.

Deze uitgaven zijn alleen op rekening betaalde sommen voor vacatien en reisen, gedaan of te doen.

Kapittel 6.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Vereeringen van wijnen of gelagen aan voorname personen

Wijnen werden, onder meer anderen, geschonken aan:

Den Cancelier van het vorstendom *Gelre.*

Den Hoofdschout der Stad.

Den Heer van Helmond.

Kapitein Petro de Angulo.

Broeder Mathijs van Lierop, Predikant der Predikheeren.

Den Graaf van Hoochstraten.

Den Procureur Generaal van *Brabant.*

Sommige Edellieden van den Heer van Haultepenne.

Mr. Gijsbert vander Stegen.

De groote klok in den toren van de St. Janskerk gewijd.

Item ter ordinantie vanden heeren Scepenen, volgens de acte dair aff synde, gesconcken den Kerckmeesters van Sint Jans kercke, voor een vereeringe vander grooter clocken, als de selve geconsacreert waert, een halve ame wyns, den impost afgetogen 10 st. beloopt 25 gul.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds daarop voorkomende posten, komen onder meer andere de volgende voor:

Bevel, dat niemand wachthuizen mag beschadigen of schanskorven afbreken en verbranden.

Item Thuenis Willemssen, choir ende Warnairt Grevenrait, van dat zy omgeblasen ende gelesen hebben, dat nyemant eenige wachthuysen bescadigen souden, noch de scanscorven affbreken ende verbranden souden, betaelt 8 st.

De Regering doet bij het hooge water de Stads vestingwerken in oogenschouw nemen.

Item 8 Decembris, soe syn de heeren Scepenen ende Scouteth, met myn Heer van Helmont, overmits het hooge water, rontsomme deser Stadt gevaren, om visitatie aende Stadt vesten te doen, syn alsoo smiddachs byden

anderen gebleven inden David ende aldair verteert in cost, bier ende vuer, 4 gul. 10 st. ende tot Marcelis van Casteren doen halen 16 potten wyns, den pot 14 st.

Maatregelen bij het doen der wachten.

Item 4n April, ter ordinantie vanden heeren Scepen ende Capiteynen, met vier trommen omgeslaegen, dat de bourgers des avonts voor seven uren, met hen gemonstert geweer souden optrecken, opten peene van 2 st. ende die van wycken des morgens nyet aff te trecken noch der tromme te rueren, voir de halff sesse geslagen sal wesen, ende dat de scippers met henne scepen, hier binnen 12 dagen gelegen hebbende, tusschen dit ende morgen avont sullen hebben te vertrecken, vuytgescheyde de torffscepen, op peene van 10 gul. etc.

De schepen binnen 12 dagen in de Stad aangekomen, moeten die verlaten, met uitzondering der turfschepen.

Item betaelt Jannen Roeloffss (van Diepenbeek), glaesscryver, van seecker contrefeytingen van dincomen opten 19 January 1585, vande vyanden deser Stadt, betaelt 3 gul.

Jan Roelofs van Diepenbeek, Glasschilder, maakt eene teekening van Hohenlo's aanslag op de Stad in 1585

Item ter ordinantie van heeren Scepenen, Pauwelssen den beeldsnyder, van dat hy de voorstylen vanden altaer, dat men voor de pye stelt alle jaer den jersten July, ter eere vande victorie die Godt verleent hadde, gesneden heeft, bet. 8 gul.

Pauwelssen, de Beeldsnijder, maakt 2 voorstijlen aan het altaar, dat jaarlijks voor de pui van het Stadhuis geplaatst wordt, ter eere der overwinning op 1e Julij 1579 behaald.

Item, overmits het ongeluk van de dochter van Gielis opte gaffel, die inde put boven was gevallen, soe is byden heeren Scepenen goetgevonden, dat men in de selve put soude leggen een loote pompe enz.

Op een put een pomp gemaakt, nadat er eene vrouw in gevallen was.

Item Dierick Janssen, maelder, gecoft twee potten lysaet oly, om de verwe mede te maken, dair men die leeuwen voor het Stadthuys mede soude stofferen, den pot 15 st.

De Schilder Dierick Janssen, schildert de leeuwen voor het Stadhuis geplaatst.

Item Jan Scalcken, Wachtmeester, tot behoeff deser Stadt gecoft een coperen of metalen hant, met eenen houten steel, omme dair mede de wachte te houden, bet. 2½ st.

De Wachtmeester der Stad heeft als wachtteeken een koperen hand op een houten stok.

Item betaelt Dierick Janssen, van tgene hy gehaelt heeft tot Anthonis Lodewicx, van alrehande verwen ende gout, tgene hy gebruyct heeft aen het setten vanden leeuwen voor het Stadthuys, belopende 11 gul. 1 st. 3 ort.

Nadere kosten voor het schilderen en vergulden der leeuwen voor het Stadhuis.

Item alsoo de Commissarissen geordineert zynde, als mr. Zeger, Reys en andere Heeren, omme te lichten ende te halen vuytten sterffhuyse van Roeloff Lueckemans, Pensionaris, alle der Stadt stucken, brieven en munimenten, hebbende voor hair vacatien, moyten ende arbeyt, gedroncken 12 potten wyns etc.

De Pensionaris Roelof Loekemans overleden, eene Commissie om ten sterfhuize Stads documenten over te nemen.

Volgen de betaalde lijf- en andere renten ten laste der Stad.

De totale uitgaven waren 40,082 gul. 8 st. 3 ort. 2 d. 4 mt.
" " ontvangsten " 39,904 " 11½ st. 5 mt.
Nadeelig saldo 177 gul. 17 st. 1 ort. 2 d.

N°. 95. **Rekening van St. Remeys 1588 tot St. Remeys 1589.**

REKENING VAN ADRIAAN ZEGERS EN ANDRIES VAN LUIJCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

De geheele ontvangsten waren 49,278 gul. 3 st. 11 d. 5 m^t.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf, waar in geen bijzonderheden voorkomen, worden achterwege gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan dienaren loon.

Verschillende ambtenaren in Stads dienst.

Daar in komen de beambten voor in dienst der Stad, zoo als die, tot inning van Stads imposten en verdere middelen, den klokkensteller, den scherpregter, mitsgaders den wachtmeester, de busmeesters, de schrijvers aan de poorten, de bewaarders van de schotbalken in de poorten en anderen.

Bewaarders en bijzitters aan de schotbalken in de poorten.

Item betaelt voorden Predicaeren ende Minderbrueren deser Stadt, ten eynde zy hebben *geseten* byde scortbalcken, opter poorten deser Stadt, sdaichs voor elcken eenen pot biers ende eenen stuiver schoonbroots vz. dit geheeljaar 91 gul. 10 st.

Item Wouter Busch, van dat hy heeft dit jaer deser rekening, bewairt die scortbalcken opter poorten deser Stadt, sdaichs hem toegevuecht 5$^1/_2$ st. vz. 83 gul. 17 st.

Item Jacop Reys, van dat hy als voor bewairt heeft die scortbalcken, opter poorten deser Stadt, sdaichs als voor vz. 82 gul. 15 st. 2 ort.

Item Geerling Claessen, als voor *geseten* by de scortbalcken, opter poorten deser Stadt, sdaichs als voor vz. 83 gul. 1 st.

Volgen nog acht dezer particuliere *bijzitters*.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Een schipper van *Gorinchem*, die een uit de gevangenis ontsnapten gevangene behulpzaam in zijne vlugt was, bij het uitvaren door de wacht gevangen genomen en teregt gesteld.

Item 27 January, Hanricken Cornelissen, van dat hy sceckere packet brieven tot *Bruessele* heeft gedragen, aengaende den gevangen scipper van *Gorcum*, die de soldaten met gewelt vuyt syn scip hadde gehaelt, met toedoen van den Heere van Helmont, ter oirsaecken van eenen gevangen die los gebrooken was, soe is den selven sanderendaichs int vuytvueren metter schuyten, byde wachte affgenomen ende opte gevangen poorte gestelt, hem presenterende ten rechte, betaelt 20 st.

De dorpen *St Michiels-Gestel*, *Berlicum* en *den Dungen* aangeschreven, tot

Item 1^a Mey, Claes van Son, van dat hy is geweest tot *Gestel* ende *Berlicum*, ten eynde sy wagens binnen deser Stadt souden bestellen, om broot int leger mede te vueren.

1589.

Niet leveren van wagens om brood in het leger te brengen.

Den 3^en Mei werden daartoe andermaal wagens of karren te *St. Michiels-Gestel* besteld, den 5^en Mei te *den Dungen* en na die dagteekening nog tweemaal te *Berlicum*.

Het huis te Hemert door den Graaf van Mansfelt ingenomen.

Item 22 Mey, Claes van Son, van dat hy brieven vanden Pensionaris Reys, synde int leger byden Grave van Mansvelt, aen de Heeren heeft gebrocht, dat de Grave het huys van *Hemert* ingenomen hadde.

Andere dorpen tot het leveren van wagens, om brood naar het leger te brengen, aangeschreven.

Item 24 Mey, Claes van Son, van dat hy vier beslootene brieven deser Stadt, om wagens tot broot inden leger te vueren, aen verscheyden dorpen heeft gedraigen.

Gedurende de maanden Junij en Julij, werden van tijd tot tijd tot voorz. en andere einde, karren of wagens aan de omliggende dorpen en in het kwartier van *Oisterwijk* besteld.

Brief der Regering van 's Hertogenbosch aan die van Nijmegen, om te weten hoe het met Maarten Schenk gegaan was.

Item 12 Augusti, Claes voorz. ter ordinantie der heeren Scepenen, met brieven gegaen naer *Nyemegen*, aende Heeren aldaer, omme te vernemen de gelegentheyt van Marten Schenck, hoe dat daermede vergaen was, betaelt 4 gul.

Zestien vaandels voetknechten, behoorende tot het regiment van den marquis van Renthi, trekken door de Stad naar het leger voor Heusden.

Item Jacop Dous, wonende tot *Vlymen*, van dat hy den 14^en Augusti, sesthien vendelen voetknechten, wesende het regiment vanden Marquis van Renthi, geleyt hadde int leger voor *Huesden*, die hier duer dese Stadt passeerde, betaelt 2 gul.

Brieven aan den Graaf van Mansfelt in het leger.

Item Zebert Franssen, van dat hy brieven vande Heeren, aenden Grave van Mansvelt hadde gedraigen int leger, betaelt 30 st.

De Spanjaarden trekken naar Heesch en verder.

Item 19 Augusti, Adriaen Adriaenssen, van *Oisterwyck*, bode, van dat hy die Spaenjairden heeft geleyt tot *Hees* toe, betaelt 25 st.

Brief aan den Graaf van Mansfelt te Brakel.

Item 28 Augusti, Claes van Zon, ter ordinantie der heeren Schepenen, met brieven gesonden aenden Grave van Mansvelt tot *Brakel*, bet. 30 st.

Geschut en ruiterij naar Oss gezonden.

Item 16 September, Claes Martens, van *Roosmalen*, van dat hy ter ordinantie der heeren Scepenen heeft geleyt het geschut ende de ruyterye, gaende nae *Oss*.

Brieven van den Hertog van Parma, over Ostende en aanschrijving om provisie aan te schaffen tegen den aanstaanden zomer.

Item Cornelis die Swart, van *Antwerpen*, van dat hy een packet brieven van zyne Hoocheyt den Hertoige van *Parma*, aen dese Stadt gebrocht hadde, opten 10^en April, inne houdende vanden hoope van *Ostende*, ende ten eynde dat de Heeren souden doen provisie van broot ende vivres tegen den toecomenden somer, betaelt 10 gul.

Kapittels 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Stads zaken.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

M^r. Hendrik van Broeckhoven, Pensionàris.

De President Loeff.

Hendrik Frans van Gestel, Schepen.

M^r. Gijsbert van der Stegen, Raadsheer.

Mr. Willem van Reys, Pensionaris.

Item, alsoe opten 14en September anno 1588, mr. Henrick van Broechoven, Pensionaris, ter ordinantie vande drie leden is gereyst tot *Bruessele*, op de rekeningh vanden vier Rentmeesteren vande vier quartieren van *Brabant*, mitsgaders opde affquyttinge vande renthe vande 1325 jaerlycx, die dese Stadt den Staeten geldende was, wair van hy naerder specificatie inde toecomende rekeningh sal overleveren, hem alsdoen, soe by wissel aen verscheyden persoonen, als gereet mede gegeven, soe opte scencken aen diversche Heeren, duer laste deser Stadt gedaen, als oyck op syne vacatien 1061 gul. 10 st. noch by Rogier van Broechoven, duer handen Davids de Cort, zynen swaeger, overgemaect in Philips daelders, beloopende ter sommen, metten verlies vanden gelde op elcken daelder 2 st. 312 gul. waarop byden tegenwoordigen Rentmeesteren is betaelt de somme van 150 gul. ende de resterende 162 gul. byden voors. Rogieren van Broechoven, ontfangen vuyt handen vanden clercken, gecommitteert tot het ophaelen van den 10en ende 20en penninck, blyft alsoe hier byden Rentmeesteren vuytgegeven ende betaelt aenden voors. Pensionaris de somme van 1211 gul. 10 st.

Gedeputeerden uit de Staten van *Brabant*, tot opneming van de rekeningen der Rentmeesters in de vier kwartieren van het Hertogdom.

Item alsoe mr. Marten Moons ende Jan vander Steghen, opten 6en April 1589, waeren gereyst in commissie, ter ordinantie vanden drie leden, tot *Bruessele*, opte vergaderinge vanden Heeren Staeten van *Brabant* ende hen dyen aengaende byden Rentmeesteren vuytgereyckt de somme van 770 gul. soe gereet als by wissele, wair van sy henne rekening ende specificatie hebben overgebrocht als hiernae volght etc. Volgen de reis- en verblijfkosten, alsmede de kosten voor 50 soldaten, welke de afgevaardigden op hunne reis over *Loonopzand* en *Breda* naar *Antwerpen* moesten geleiden en tegen den vijand beschermen.

Dagvaard der Staten van *Brabant* te *Brussel*.

Henrick van Straelen, voerman, die de bagagie vande Commissarissen gevuert heeft, noch 15 gul. van *Antwerpen* nae *Bruessele* etc.

Item by ons alnoch genoevt sommige heeren vanden raede metten Griffier de Roy, den Secretaris Lombaert met meer andere heeren, tot dienste deser Stadt, soe aen het banquet metten wyn hen gesconcken, beloopende 19 gul.

Item alsoe wy waeren verschreven om thuys te comen, mits het vertreck van zyne Hoocheyt, syn alsoe opten 30en Mey van *Bruessele* nae *Antwerpen* gereyst, omme over *Breda* te comen, maer overmits het peryckel, syn weder omme van *Antwerpen* nae *Bruessele* gereyst etc.

De Commissarissen namen toen, met andere reizigers, onder escorte, de reis over *Namen*, *Luik*, *Maastricht*, *Maasijck* en *Weert*, naar *'s Hertogenbosch*, waarvan de kosten worden in rekening gebragt.

Item hebben die voors. Commissarissen, vuytgeweest ende gevaceert van den 7en April totten 26en Juny, beyde incluys, maeckende 81 daeghen, sdaechs, elck met hennen dienaer 4 gul. vz. tsaemen het vuytgeven 991 gul. 8 st. 14 d.

Item alsoe opten 17en April des avonts, den President Loeff met Henrick Franssen, Schepenen ende den Pensionaris Reys, waeren, van wegen deser

Een' Commissie aan den Hertog van *Parma* te *Breda*, geeft dien

1589.

Hertog, namens de Stad *'s Hertogenbosch* tot eene vereering een zilver verguldeu kop.

Stadt gecommitteert, omme te reysen tot *Breda* by syne Hoocheyt, hebben alsdoen tot een present mede genomen eenen vergulden cop, omme dairmede te bescencken den Hartoige van *Parma*, alsdoen volgende henne specificatie, soe voor vracht, convoye ende verteerde costen, tsaemen betaelt 167 gul. 3½ st.

Commissien naar den Graaf van Mansfelt in het leger voor *Heusden*.

Item alsoe mr. Ghysbert vander Steghen, Raetsheer ende mr. Willem van Reys, Pensionaris, zyn gecommitteert tot verscheyden reysen, van wege dese Stadt, om te reysen inden leger voor *Huesden*, byden Grave van Mansvelt, by vander Steghen tot diversche daigen, gevaccert 15 daigen ende byden Pensionaris 7 daigen, sdaichs elck toegevuecht 3 gul.

Het Spaansche leger te *Heeswijk*, *Herpen* en omstreken gelegerd, wordt eene Commissie derwaarts gezonden, om te verzoeken dat goede order worde gesteld tegen het vernielen van het graan.

Item 28 September, zyn van wege deser Stadt, gereyst inden Spaenschen leger tot *Heeswyck*, *Herpen* ende daer rontsomme, Hanrick Franssen van Gestel ende mr. Hanrick van Broechoven, Pensionaris, aenden Gouverneur ende den mr. del Campo, om hen te informeren dat sy goede ordre souden houden, ten eynde het cooren nyet en soude vernielt wordden, alsdoen voor perthuur ende ander oncosten, tsamen betaelt 13 gul. 5 st. 3 ort.

Kapittel 6.

Wijnen of gelagen aan voorname personen vereerd.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en gelagen.

Onder meer anderen werden wijnen en gelagen vereerd aan:

Den Heer van Helmond.

Camillo Caposucha, alias Spitschijter.

Victorio Frissy.

Den Graaf van Merode.

den Heer van Grobbendonck.

den Heer van Wijtenhorst (Uytenhorst).

Don Antonio, Hertog van Terra Nova.

Den Commissaris des Vivres A la Gravia.

Graaf Karel van Mansfelt, met het leger voor *Heusden*.

Graaf Karel van Mansfelt, Overste in Zijner Maj. leger voor *Heusden* (26 Sept.)

Den Prins d'Ascoli.

Den Heer van Bassigny.

Graaf Octavius van Mansfelt.

Den Hertog van Pastrana.

Het leger te *Baardwijk*.

Item byden heeren Scepenen int leger tot *Baertwyck* reysende, mede genomen tot dienste deser Stadt, 33 potten wyns.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen behalve de gewone posten, steeds in dit kapittel gebragt, onder meer anderen voor:

De vijand in het kwartier van *Oisterwijk* na gezonden, om te weten waarheen hij trok.

Item 18 October, ter ordinantie vanden heeren Schepenen, gesonden Adriaen Adriaenssen, van *Oisterwyck*, int quartier van *Oisterwyck*, om te vereysschen waer den vyandt, soe te voete als te perde was henen getrocken.

Item Cornelis Borgers, Beeltsnyder, van die wapen van *Portugael* te snyden, op Coninex wapen voor het stadthuys, betaelt 16 st.

Het wapen van *Portugal* in het wapen des Konings gesneden.

Item, ter ordinantie der heeren Schepenen, gesconcken den trommeslagers vande vier schutteryen, ten tyde vander justitie van Herman Colen, 24 st.

De Kapitein Herman Colen, wegens verraad met den dood gestraft.

Item 21 January, tot Jan van Turnhout gecoft $1^1/_2$ pond geel was, int beesken $1^1/_2$ pond rynsch hars ende drie loot spaensch gruen, om zegel was aff te maecken, beloopende tsamen 27 st. 3 ort.

Was, harst en Spaansch groen, om zegelwas te maken.

Item alsoe opten 19 January was duergebroken, metten hoogen waeter, een gat aenden dam buyten den Boom, ende om tselve metten poldermeesters terstondt toe te maecken, omme te verhueden den groote schaede, heeft men moeten gebruycken verscheyden palen, hoorden, mesch ende timmerluyden, bier ende anderssins, waer van de twee deelen syn tot laste deser Stadt ende tdorden deel tot laste vant Boschvelt, beloopende alsoe de twee deelen voor dese Stadt 12 gul. 13 st.

Door het hooge water, een gat in den dam buiten den boom, gespoeld, de kosten tot herstel voor 2 deelen ten laste der Stad en voor het derde deel ten laste van den polder het *Boschveld*.

Item 16 April, alsoe de tydinge was geeomen, dat *Geertrudenberge* was aen dese zyde overgegaan, ende ons volck daer inne was getrocken, hebben die heeren Scepenen met meer anderen, opte victorie, tot Aert van Werde gedroncken, int sien branden vande pecktonnen, 11 potten wyns etc.

Vreugdebedrijven over het innemen van *Geertruidenberg*.

Volgen uitgaven voor het luiden der klokken, stellen en branden van piktonnen enz. ten einde die inneming te vieren.

Item ter ordinantie vanden twee jerste leden, gecoft met m^r^. Dierick van Vechel, ten huyse van Claes van Swol, Goutsmit, een silveren cop, wegende 13 oncen ende 15 engels, elck onse 3 gul. 5 st., welcken cop byden President, inden naeme vander Stadt, is gegeven opte vunte inde kerstentyt van kynde van Pensionaris Reys, beloopt 44 gul. 12 st.

De Zilversmid Klaas van Swol, levert de Stad *'s Hertogenbosch* een zilveren kop, in naam dier Stad door den President, aan den Pensionaris m^r^. Willem van Reijs, vereerd, ter gelegenheid dat zijn kind gedoopt werd.

Item Wernaert Grevenraet ende de trommeslaegers vande vier scutteryen, van dat sy omgeslaegen ende gelesen hebben, dat alle soldaeten, soe te voete als te perde, gecomen zynde vuyten leger sonder paspoort, hen van stonden aen souden hebben te vertrecken ende int leger te comen, op lyffstraeffe, volgende tscryven vanden Grave van Mansvelt, betaelt 14 st.

Bevel van den Graaf van Mansfelt dat alle soldaten van het leger, zonder paspoort in de Stad zijnde, die moesten verlaten en naar het leger terugkeeren.

Item Broen den Smit, ter ordinantie der heeren Schepenen, betaelt van dat hy heeft gemaect acht vaentkens om opte munitie wagens te stellen, vande broode datmen int leger vuerden, vz. 2 gul. 5 st.

Vaantjes op de amunitie wagens, waarmede het brood naar het leger werd gevoerd.

Item 9 Mey, ter ordinantie der heeren Scepenen, gesconcken den soldaeten van Capiteyn Wynants ende Borchgraeve, int leger een aem biers etc.

De twee kompagnien Stads soldaten onder de bevelen van de Kapiteins Wijnands en de Borchgrave mede in het leger.

Item Wouter Gommers, van dat hy den Commissaris, metten gescut over *Cromvoirt*, int leger voor *Heusden* hadde geleyt.

Het geschut in het leger voor *Heusden* gebragt.

Item 25 Mey, van Anthonis in Megen, gecoft thien tonnen biers, omme den Grave van Mansvelt int leger te seynden voor *Hemert*, als hy *Hemert* inne hadde genomen, de selve hem gesconcken tot een danckbaerheyt voorden soldaten.

Hemert door den Graaf van Mansfelt ingenomen.

Item opten lesten pincxtheylichdach, byden heeren Scepenen, opt innemen ende victorie van *Hemert*, toen Coenraets van Werden laeten haelen 7 potten wyns, den pot 16 st.

Maaltijd, gegeven aan de Commissarissen der levensmiddelen, in het leger te leveren.

Item 3a Juny, hebben de heeren Scepenen, metten Commissaris vande vivres vanden Grave van Mansvelt, opter gaeffelen ter maeltyt geweest, ten eynde om met hen te spreecken, aengaende de victualie van bier, broot ende andersins, int leger te leveren, in cost ende bier verteert 6 gul. 10 st.

Timmerlieden in het leger van den Graaf van Mansfelt gezonden.

Item Marcelis van Groenenborch, voor thien potten biers, byden Stadt tymmerman metten synen aldaer gedroncken, int vergaderen vanden tymmerluyden, om nae den Grave van Mansvelt int leger te seynden, betaelt 15 st.

De Schilder Antoni de Keijser, schildert de stijlen van een altaar.

Item Anthoni den Keyser, van dat hy de stylen vanden altaer, die men alle jaer stelt op prima July voor het stadthuys, heeft gestoffeert, betaelt 8 gul.

Meiboomen voor de processie op 1e Julij.

Item den arbeyders, van dat sy meyen op prima July, totter processien gehaelt hebben, gesconcken 12 st.

De Graaf van Mansfelt tot het bijwonen der processie op 1e Julij, uitgenoodigd, wordt een maaltijd gegeven.

Item prima July, als die heeren Schepenen opter gaeffelen te gaste hadden genoeyt den Grave van Mansvelt, met meer andere heeren ende den heeren vanden Raede, is aldaer verteert voor de maeltyt, geback ende banocquet, tsamen 44 gul. 13 st.

De zangers in de processie, een aam bier gegeven.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, gesconcken den sangers voor hairen dienst inde processie, een aem biers.

De Schans tegenover het oude Maasje bij *Heusden*, door de belegeraars gesticht.

Item 10 July, ter ordinantie vanden heeren Schepenen, volgende tbillet by Ghysbert vander Stegen gescreven, voor drie tonne biers, den arbeyders vander Schansse, gemaect over de oude Mase, van wege deser Stadt gesconcken.

De Graaf van Mansfelt door de Schutters van den ouden Voetboog ingehaald.

Item op prima July, den ouden voetbooge, voor een ton biers, tot Gielis van Broechoven gehaelt, voor dinhaelen vanden Grave van Mansvelt, betaelt 5 gul.

De Stads Rentmeesters tot afrekening der beden, ten huize van den Rentmeester der Staten van *Brabant*, Jacob Bax, vereeren hem een koppel hoenders en een haas.

Item alsoe sommige heeren, metten Rentmeesteren waeren geweest ten huyse Jacob Bax, om metten selven affrekeninge te houden vande ordinaris beeden ende rente vande 1325 gul. jairlicx, om hem te informeren vanden staet ende gelegentheyt der selver, alsdoen voor een coppel hoender ende eenen haze hem gesconcken, betaelt 2 gul. 10 st. ende tot Aert van Werden doen haelen 26 potten wyns, den pot 16 st.

De Privilegieboeken van Marten s'Heeren Gerartss. door Jan Scheffer gebonden.

Item Jannen Sceffers, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt voor het bynden van seeckere previlegi boecken, by Marten Gerritsz doen scryven, bet. 5 gul. 8 st.

Jan van Turnhout bindt een nieuwen band om het Schepenboekje.

Item 4a Augusti, Jannen van Turnhout, van het Schepen boecxen met een nyeuw coffertuure te verbynden ende oick daerinne te bynden een nyeuw boeck pampiers, betaelt 22 st.

Bevel, dat niemand paarden of vee aan de soldaten van den Markgraaf van Rhenti, op weg door de Stad, naar het leger voor *Heusden*, zou afnemen.

Item 12 Augusti, Wernart Grevenraet ende Thoenis den choer, van dat sy omgeblasen hebben, dat nyemandt ennige perden oft andere beesten, den soldaten vanden Marckgrave van Renty, duer dese Stadt naeden leger passerende en zoude affnemen, maer die te vervolgen int leger voor *Huesden*.

Maarten Schenk te *Nijmegen* gesneuveld. Overwinning aldaar behaald.

Item Ghysbert Janssen, brengende tydinge dat Marten Schenck te *Nyemegen* was gebleven, gesconcken voor booden broot, ter saecke vande victorie, 2 gul.

De soldaten van den Kapitein Jonkheer Jo-

Item ten selven daige (14 Augusti), ter ordinantie als voor, gesconcken den soldaeten van Capiteyn Borchgrave, een ton biers, tot Cornelis vr

der Sluys gecoft, dairomme sy geconvoyeert hadden sommige der heeren Scepenen, int leger byden Grave van Mansvelt, dair voor betaelt 5 gul. 10 st.

han deBorchgrave, begeleiden sommige heeren Schepenen in het leger van den Graaf van Mansfelt.

Item ter ordinantie als voor, den tymmerluyden, bootsgesellen ende arbeyders, geweest hebbende int leger, om den vuytlegger, die gescooten was vuyt te wynen, om wederomme opte maecken, soe hy vanden vyandt gecregen was, voor hairen arbeyt, tot bier gesconcken 3 gul. 10 st.

Timmerlieden, bootsgezellen en arbeiders in het leger gezonden, om den uitlegger, door den vijand in den grond geboord, op te winden en te herstellen.

Item 16 Augusti, ter ordinantie der Heeren als voor, Reynderen Pottey, ter saecken van diversche reysen by hem, ter ordinantie als voor, inden leger gedaen vanden Grave van Mansvelt, voor *Huesden*, aengaende de restitutie vanden pleyten ende anderssins, betaelt 8 gul.

Reijnder Potteij, in het leger van den Graaf van Mansfelt voor *Heusden*, gezonden, tot terugbekoming van vaartuigen.

Item alsoe den Prince d'Asooli, vuyten leger binnen dese Stadt, opten 18 Aug. was gecomen, soe syn die Heeren Scouteth, Scepenen ende anderen, des middags byden anderen gebleven inden David ende aldair in bier en cost verteert enz.

De Prins d'Ascoli uit het leger voor *Heusden* binnen de Stad *'s Hertogenbosch*.

Item Wernaert Grevenraet ende Anthonis Willemssen, van dat sy omgeblasen ende gelesen hebben, dat een yegelyck met victualie, wyn en bier, int leger voor *Hedel* soude coomen soetelen, betaelt 8 st.

Uitnoodiging aan de Zoetelaars, om met levensmiddelen, wijn en bier, in het leger voor *Hedel* te komen zoetelen.

Item (na 25 Augusti), Adriaen de Post, van dat hy die jerste tydinge gebrocht heeft vande victorie van *Hedel*, gesconcken 33 st.

Overwinning te *Hedel* behaald.

Item duer ordinantie vanden heeren Scepenen, voor vyff tonnen biers, den muskettiers vande vier scutteryen opten jersten Augusti, int incomen vande Excellentie vanden Grave van Mansvelt, metten Gedeputeerden deser Stadt van *Spa*, in plaetse van hen buscruit gesconcken.

De Graaf van Mansfelt binnen deze Stad, door de Muskettiers der vier Schutterijen ingehaald.

Item Jannen Claessen, inden verloren (zoon), voor een ton biers byden Cloveniers, voor het inhaelen vanden Prince d'Ascoli.

De Prins d'Ascoli, door de Cloveniers ingehaald.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt Jannen van Luyck, swertveger, een *scheutvry corsselet*, met synder toebehoorten, byden Heeren aen Capitein Mendocha, geschoncken, om verscheyden diensten ende oirsaecken va. 18 gul. 10 st.

Een schotvrij corselet aan Kapitein Mendoza geschonken.

Item duer vonnisse ende ordinantie vanden heeren Scepenen, in date 22 Juny, Peter, de smit, van dat hy ten achteren was aen Jannen vanden Wiel gebleven, ter cause vanden yserwerck by hem gelevert opte Schans tot *Venloen*, betaelt 45 gul.

Eene Schans te *Venloen* (*Loonopzand*.)

Item duer ordinantie vanden heeren Scepenen, Jacop van Stryp, Lutenant vanden jongen schutten, voor synen dienst ende vacatien, gedaen int maecken vanden yseren scuppen, bylen, haxen, cromhaxen, manden als andere lasten, ten dienste van syne Mat^e. leger voor *Huesden*, oyck van dat hy omtrent 11 jairen in dofficie van syn Luytenants scappe is geweest, tot vereeringhe van een root velteken oft sleyer, gesconcken 25 gul.

Sapeurs en Mineurs gereedschap, tot de belegering van *Heusden*, door *'s Hertogenbosch* geleverd.

Jacop van Strijp, Luitenant van de Jonge Schuts, voor zijne diensten, een rood veldteeken of sluijer vereerd.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, in date den 20^en September, van dat darbeyders verdient hadden, int voorby dese Stadt treckenen de twee regimenten Spaenjairden ende drie regimenten Duytschen ende anderen, van *Roosmaelen* over den Ortenschen dyck, opten 17^en Septembris met pleyten over die Dieze tot *Engelen*, aen de Schansse gevuert, betaelt 10 gul. 17 st.

Twee regimenten Spanjaards, drie regimenten Duitschers en ander krijgsvolk, trekken van *Rosmalen* langs de Stad naar de Schans te *Engelen*.

De Musketiers van den Handboog en die der Jonge Schuts, mede bij de inhaling van den Graaf van Mansfelt.

Item Rogier van Broechoven, voor een ton biers byde muskettiers vanden handbooge, gedroncken opt inhaelen vanden Grave van Mansvelt, op prima July, betaelt 6 gul.

Item de Jonge schuts, opt inhaelen vanden Grave van Mansvelt, op 1a July, een ton bier.

De Prins d'Ascoli, wordt door de Musketiers van den ouden Voetboog ingehaald.

Item de muskettiers vanden ouden voetbooge ende hantbooge, elcken een aem biers gesconcken op dinhaelen vanden Prince d'Ascoli, 11 gul. 10 st.

Volgen de betaalde lijf- en andere renten ten laste der Stad.

De totale uitgaven waren 49,936 gul. 3 st. 14 d.
„ „ ontvangsten „ 49,278 „ 3 „ 11 „ 5 m[t].
Nadeelig saldo 658 gul. 1 d. 1 m[t].

N°. 96. **Rekening van St. Remeys 1589 tot St. Remeys 1590.**

REKENING VAN ADRIAAN ZEGERS EN ANDRIES VAN LUIJCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 46,883 gul. 14 st. 2 d. 5 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Brief van den Luitenant Hans de Groot, Bevelhebber van het kasteel van *Batenburg*.

Item Herman Willemssen, brengende brieven van advertentien vanden Luytenant Hans de Groot, liggende op *Batenborch*, ende heeft wederom antwoord gedragen.

Een spion naar *St. Michiels-Gestel*, om te vernemen of de vijand het klooster der Carthuijsers te *Vucht* had ingenomen.

Item 14 Augusti, Jannen Lenarts, deur ordinantie der heeren Scepenen, gesonden tot *Gestel*, omme te vernemen oft den vyant het clooster vande Cathuysers (te *Vucht*) inne hadde genomen, betaelt 8 st.

Tijding dat de vijand voor *Hedel* was gekomen.

Item 27 September, by Henrick Franssen (van Gestel), verleet aen eenen boode, die inder middernacht, brieven van advertentien hadde gebrocht, doen de guesen ofte de vyant voor *Heel* quam, betaelt 21 st. 2 ort.

Jonkheer Heijm, als Kapitein, in plaats van wijlen Poulus Wijnants, gekozen.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, Jannen Zegers, van dat hy met een packet brieven was geweest tot *Bruessel*, om te mainteneren van Stadts wegen, den kies vanden Capiteyn Heym, byden drie leden ge-

coren inde plaetse vanden Capiteyn zaliger Pauwels Wynants, betaelt 9 gul.

Item Dierick Thuenisse ende Jan Laureynssen, van dat zy opte *Dungen* geweest waeren, ten eynde de huysluyden haer beesten aen eenen cant dryven souden, deur het aeneomen vanden leger, betaelt 20 st.

De landlieden van den *Dungen*, bij het naderen van het leger, bevolen hun vee aan eene zijde bijeen te drijven.

Kapittel 5.

Uitgaven aan de Heeren Schepenen, Geswoorens. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als Gedeputeerden ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Stads zaken.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Mr. Hendrik van Broechoven, Pensionaris.

Mr. Willem van Reijs, idem.

Ghysbrecht van der Stegen, Raad.

In dit kapittel komt een uitvoerig verslag voor der Commissie ter Staten Vergadering, van mr. Henrick van Broechoven, als opvolger van den Pensionaris mr. Roelof Loekemans, en van het door hem in die vergadering verrigtte, ter zake van de opneming der rekening van de Rentmeesters in de vier kwartieren van *Brabant*, waarin onder anderen voorkomt:

Verslag van den Pensionaris mr. Hendrik van Broekhoven, over de opneming der rekeningen van de vier Rentmeesters van *Brabant*.

Soe van Peeteren Schot, entremise ontfanck gehad hebbende van seeckere belastingen binnen *Bruessele*, als oyck diversche purgissementen inde rekening van Dieric vander Beke, afgegaan Rentmeester der voors. Staten int quartier van *Bruessele* en oyck Ontfanger Generaal vanden orloge, mitsgaders die rekeningen vanden ontfanck vande imposten opte bieren, tot behoeff vander dyckgagie vanden *Caudensteynschen* dyck, loop ende cours gehadt hebbende inde quartieren van *Loven*, *Bruessele* ende *Antwerpen*, ende oyck voor eenige maenden binne de meyerye deser Stadt, dair van den ontfanck beliep by Maensdael, als Rentmeester int quartier van *Antwerpen*, voor den tyt van eender jaer, 15242 gul. 11 st. ende byden Rentmeester Suenen, int quartier van *Bruesele* 7195 gul. 14 st. ende int quartier van *Loeven*, was den ontfanck nyet veel boven de oncosten, ende van desen quartiere, verclaeren den clerck vanden Rentmeester Bacx, dair van alnoch egheen rekeninghe bereet te hebben. Item is ten selven tyde mede gebesoingeert, int purgeren ende verifieren van diversche rekeninghe vanden voors. Jacop Bax.

Het verslag somt de goede diensten en voordeelen op, bij deze afrekening door den Pensionaris Broechoven aan deze Stad bewezen.

Nae tverthoonen ende sluyten van welcke rekeninghen, hebben die gedeputeerde gemaect eenen gemeenen staet vanden lande van *Brabant*, oyck van elck quartier int particulier, soe vanden ontfanck als die renten dair tegens vercoft, mitsgaders tverloop ende achterstelle van dyen. Ende want vuyten selven state bevonden wordde de grootte tachterheyt vanden lande, ende dat meer dan noodich was, tselve den Heeren Staten aen te dienen, ten eynde dat by vergaderinge ende resolutie vanden selven, dair inne soude wordden versien, tot soulagement ende vertroostinge van soe veele schamele

De Gedeputeerden der Staten maken eenen algemeenen staat der schulden van het land en ook van elk kwartier van *Brabant* in het particulier, zoo wel van de ontvang van de gelden, als van de achterstallig gebleven renten, waaruit blijkt dat er een aanzienlijk tekort is.

1590.

Besluit, om dit ter kennis van de Staten van *Brabant* te brengen, ten einde daarin ten behoeve der rentenieren te voorzien.

Rekwest aan Zijne Hoogheid, houdende verzoek tot bijeenroeping der Staten en dat na mededeeling het voorstel zal worden gedaan, om het te kort op de buitengewone middelen en opbrengsten te vinden.

Zijne Hoogheid bewilligt in dit verzoek.

Dagvaard der Staten van *Brabant* te *Brussel*.

Mededeeling van den vice-Kanselier, dat Z. M. de Koning en Zijne Hoogheid leedwezen hadden over den achteruitgang der geldmiddelen van het land en verklaring, dat Z. H. in deze hoog loopenden nood van de Staten wenschte te weten, door welke middelen daarin zou kunnen worden voorzien.

De Staten verlangen tijd van overweging.

Zij ontwerpen een klaagschrift en stellen middelen voor tot afdoening van de zware lasten.

Op Zijne Hoogheids antwoord, worden door de Staten nadere middelen aangegeven, om in de bestaande wanorde van 's lands nantien te voorzien.

Voorstel der Staten, ter voorziening in het tekort en tot onderhoud van Z M. krijgsvolk.

De Staten wachten op het antwoord van Z. Hoogheid.

Dat antwoord komt niet in, om reden dat Zijne Hoogheid wegens ziekte, in allen haast naar *Spa* vertrekt.

rentieren. Soe hebben de selve gedeputeerde, by requeste aen syne Hoocheyt versocht, dat de selve soude gedient wesen by communicatie vande voors. State, ende nae oepeninge ende relaes vande voors. State, byden Gedeputeerden te doene opte voors. tachterheyt, by affdoeninge vande extraordinarisse middelen ende contributien, te doen versien. Welcke communicatie nae lange vervolgh vanden voors. Gedeputeerden, ende mede ten particulieren versueck ende instantelyck sollicіteren van wegen deser Stadt, als meest geinteresseerde is gedaen, ten leste by zyn Alteze is veraccordeert. Welcken volgende, syn die voors. Staten van *Brabant* gecomuniceert ende voor dmeestedeel binnen *Bruessel*, bynnen de groote camere opten Stadthuyse aldaer, gecompareert den 3en Mert 1589, ende aldaer aenhoort die propositie van wegen syne Coniclycke Ma. ende Hoocheyt, gedaen by Heeren en mr. Willemen vander Noot, vice Cancellier ende jerste Raet in *Brabant;* inhoudende in effecte, dat syne Hoocheyt leet waere het verloop vanden Lande, ende dat den hoochdragenden noot die saken soe verre hadden verachtert, ende dat deure deselve van zyn Alteze, seer goeder herten begeerden te verstaen, by wat middelen men tselve inde tegenwoordige gestaltenisse van tyde soude connen remedieren; nae welcke propositie ende danck seggenge van wegen synder Hoocheyt, aen den voors. mynen Heere vander Noot gedaen, hebben die voors. Staten begeert tyt van deliberatie, om syne Hoocheyt eenige bequame middelen voor te dragen, ende hebben van dage tot dage, die voors. Staten vergadert ende geraempt zeecker doleantien ende bequame middelen, tot afdoeninge vande swair lasten van contributien, ende tselve doer den voors. mynen Heere van der Noot, syne Hoocheyt doen presenteren opten 12en der selver maent. Waer op zyne Alteze naemaels scriftelyck antwoordende, hebben die Heeren Staten syne Hoocheyt by andere remonstrantie, by maniere van replycke, naeder ontdeckinge gedaen in wat manieren met tselve disordre soude connen voorcomen, namentlyck, dat syne Hoocheyt hair soude gelieven te laeten dienen, by affdoeninge vande selven contributien, doer eenige datelycke opbrenginge van penningen, twair ter maent oft allen drie maenden, tot secours vanden volcke van oirloge, ende dat by alsulcke middelen als men staetsgewyse, by assistentien ende autorisatie, syne Hoocheyt, nae vermogen vanden lande, ten dienste van syne Ma. ende ter minster quetsinge vanden scamelen subiecten, adviseren soude, gelyck oyck de selve Staten, om tyt te winnen, by provisie alreede seer bequame middelen hadden geadviseert tot het opbrengen vande penningen, syne Hoocheyt gepresenteert, welcke negotiatie van dage tot dage heeft gedeurt, tot opten 7en Mey dair naest volgende, tot welcken dage die heeren Staten, verwachtende in groote devotie, het favorabel consent van zyne Hoocheyt, nae tgevoelen van allen heeren beneffens syne Hoocheyt wesende ende andere raden; is deselve syne Hoocheyt, mits haeste ende quade indispositie, nae *Spa* vertrocken, sonder opte voors. negotiatie enige finale resolutie genomen te hebben. Ende soe luttel apparentie was, dat zyne Hoocheyt corts soude wederkeeren, hebben die Heeren

Staten, die sake aenden secreten rade, den staten hertelycken gerecomandeert, ende verclairt, met consent vanden selven rade, voor eenigen tyt te vertrecken, tot dat zyne Hoocheyt soude gelieven, syne resolutie te nemen, hebbende nyettemin henne Gedeputeerde belast, tselve (nyet) souden ophouden te vervolgen, gelyck noch dagelycx, soe int generael als particulier seer instantelyck gesciet. Geduerende welcken tyde ende oyck eenige dagen daer nae, hebben die heeren Staten verhoort, trapport van tgene int verhooren van rekeningen was gepasseert ende op verscheyde andere saken gesolliciteert ende vervoirdert dese navolgende puncten: in den jersten, alsoe den Drossaet van *Brabant*, Anderlech, op dese Stadt was eysschende haeren taxe ende quote van synder volcke, ende dair voor hy deselve Stadt, by executorien ende deurweerderen hadde doen executeren, nyet sonder heuren grooten coste, bedragende den selven eysschen byde 4000 Carolus gul. soe heeft die voors. Pensionaris tzynder aencompste tot *Bruessele*, den selven eysch by bequame ende cleyne middelen, by behulpe ende assistentie van goede heeren, doen casseren ende ophouden, soe dat dese Stadt, ter cause van dyen, meer nyet en sal worden gemolesteert. Heeft insgelycx doen achterblyven, den eyssch ende vervolgh vanden Commissaris Generael der vivres J. Drincquart, van den twee herwagens, willende dese Stadt doen executeren inde plaetse van dyen voor ses gul. daechs, dyer tyt verloopen byde 2400 gul., begonst synde den jersten dach van April 1587, ende soude oyck nog lange hebben gedeurt, gelyck andere steden hebben moeten dragen. Item nae menichfaudige requesten ende vervolgh, *ten respecte* deser Stadt vercregen, consent van zyn Alteze totte vergaderinge der Staten van *Brabant*, tot afdoeninge vande extraordinarisse lasten ende betalinge vande rentieren, mitsgaders diversche ende expresse ordinantien, aen Conte Charles de Mansvelt, opte attestatie vanden gescut. Item by hulpe van Fiscalen in *Brabant*, vercregen oipene brieven van provisie ende cassatie, dat nyemant vanden ingesetenen deser Stadt voirtaen meer buyten *Brabant* sal mogen wordden gearresteert, nyettegenstaende die vertydenisse die men inde rentebrieven gebruyct, van oyck buyten *Brabant* gehouden te mogen worden. Item insgelycx vercregen octroye, dat nyemant vande vier scutteryen deser Stadt, ten getalle van 1200 mannen, oyck binnen *Brabant*, voor den tyt van twee jaeren, mach voor deser Stadt schulden gehouden wordden, by welcke twee provisien den ingesetenen deser Stadt, ende besunder den reysenden coopman een matelycke ende dienstelycke weldaet is aengecomen. Item tot dyen vercregen van zyn Alteze eenen scenck ende gratuiteyt voor den selven vier scutteryen, van 1200 carolus gul. voor henne moeten ende getrouwe diensten etc.

De Staten gaan uiteen, tot dat het Z. Hoogheid zal gelieven te antwoorden.

De Drossaard van *Brabant* eischt van *'s Hertogenbosch* het aandeel dat die Stad moet betalen in het onderhoud van zijn volk.

Het proces deswegens tegen de Stad gevoerd, wordt geschorst.

Aan den Commissaris Generaal der Vivres Drinckwairt, wordt mede ontzegd van de Stad *'s Hertogenbosch* gelden voor te leveren legerwagens te vorderen.

Op verzoek der Stad *'s Hertogenbosch*, roept Zijne Hoogheid de Staten van *Brabant* bijeen, ten einde te voorzien in de verschillende lasten des lands.

Open brief, dat niemand van de ingezetenen der Stad *'s Hertogenbosch*, om Stadsschulden, buiten *Brabant* zal mogen worden aangehouden.

Octrooi, dat gedurende twee jaren geen leden der vier schutterijen van *'s Hertogenbosch*, tot een getal van 1200, in *Brabant*, voor Stads schulden zullen mogen worden aangehouden.

Z. H. verleent aan de vier schutterijen 1200 gul. voor hunne moeiten en getrouwe diensten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Onder meer anderen werden wijnen en gelagen vereerd aan:

Wijnen en gelagen

vereerd aan voorname personen.

Victor de Frisin, Kapitein op de Schans te *Engelen*, op dat hij de burgers dezer Stadt vrijelijk hun land onder *Engelen* zou laten gebruiken.

De Gezanten van *Nymegen*.

Don Emanuel de Vega, Gouverneur van het tertio van Don Francesco de Bonedilio.

Mevrouw van Overemden.

Don Francesco d'Alvares.

Don Francisco de Verone, Kapitein.

Mr. Goijart van der Stegen, Doctor in de medicijnen.

Den Heer van Grobbendonck, Gouverneur op het fort *Terheijden*.

Georgio di Basta, Commissaris Generaal van Zijner Ma. paardenvolk.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen voor:

Een Religieus van het klooster Marienweerd, vervaardigt twee teekeningen van den inval van Hohenlo, op 19 Januarij 1586, welke door Commissarissen mede naar *Brussel* genomen worden.

Item deur ordinantie als voor, in date 18 Mert 1587, aen eenen religieux van *Marieweerdt*, van twee affgesette charten vande furie, gesciet binnen der Stadt van *Bossche*, opten 19en January, dwelck die Heeren Commissarissen, namentlyck Lombarts en Bruegel, mede nae *Bruessel* genomen hebben, betaelt 12 gul.

Vonnis van den Raad van *Brabant*, ter zake van het ingebiederschap in de Meijerij.

Item 21 Novembris, Dierick van Gemert, Deurweerder inden rade van *Brabant*, van seecker insinuatie aenden vier Schouteten deser meyerye gedaen, ten eynde sy soude obedieeren zeecker vonnisse inden rade van *Brabant* gewesen, aengaende dobstakel tegens den ingebieder gedaen.

Halve pieken of jaagstokken gemaakt en geleend aan Kapitein de Borchgrave.

Item Wynant, den Scrynwercker, ter ordinantie vande heeren Scepenen, van dat hy gemaeckt hadde twelff halff piecken oft jaechstocken, het stuck 13 st., die welcke geleent syn, ten dienste deser Stadt, aen Capiteyn Borchgreef.

De kelk van St. Jan door den Beeldsnijder Pauwels Janssen opgemaakt.

Item 14 Mert, Pauwels Janssen, Beeldsnyder, van dat hy Sint Jans kelck met haut wederom hadde opgemaekt 10 st.

Klokken in de torens der vestingwerken.

Item betaelt voor een pont dobbelen sackbant, om te besingen aende clockens, hangende inde torens opte veste, 3½ st.

Ordonnantie dat ieder burger zich tegen den vijand van kruid en lood moet voorzien en dat zij kuipen met water voor hunne huizen moeten plaatsen.

Item 10 Mey, de vier trommelslegers vande vier scutteryen, van dat zy, ter ordinantie vande Heeren deser Stadt enden Capiteynen, hebben omgeslagen, dat een yegelyck bourger hen soude versien van cruyt ende loot, tegen den vyant, ende dat een yegelyck bourger soude stellen voor haere Luysen een cuype met water etc.

De Stad verkoopt land, gelegen tusschen de Hinthamer- en Orthenpoorten.

Item Arent Jonckers, van twee copien te copieren, aengaende zeecker lant byder Stadt eertyts vercoft, liggende tusschen der Hinthamerpoort ende Ortenpoort etc.

Door eene Commissie eene geschikte plaats buiten de Orthenpoort opgenomen, om het volk van Mansfelt over en weder de Dieze te brengen.

Item 7 July, als de Commissarissen visitatie gedaen hadden buyten dOrtenpoort, wairmen geveuchelyckste de pleyten soude leggen, om het volck van Mansvelt dair over die Diese te doen passeren etc.

Het krijgsvolk trekt van den *Elshout* naar het leger.

Item betaelt den selven q. s., van ses pleyten, die den 11en July wederom geleecht zyn, om het volck, comende vanden *Elshout*, wederom naeden leger te passeren.

1591.

Item Henrick voors. (Andriessen, Hoedenmaker), betaelt voor eenen hoet, die den Coopman gesconcken wairt, die zyn ossen alhier binnen der Stadt jerst verstapelden, 3 gul. 5 st.

De ossenkooper die het eerst zijne ossen te *'s Hertogenbosch* verstapelde, ontvangt een hoed voor premie.

Item 23 July, Wernairt Grevenrait, met vier trommeslegers vande schutteryen omgelesen hebbende, dat een yegelyck den stroom op synen cost soude opvegen, betaelt 20 st.

Bevel dat de geërfdens langs den stroom op eigen kosten de rivier moeten schoonhouden.

Item prima Augusti, Jannen van Eyck, mr. Jan van Oirt ende synen soon, van dat zy op *Bosch* kermisdach lestleden, voor het eerw. heylige Sacrament, inde processie hadden gespeelt, tsamen betaelt 3 gul.

Muzijkanten spelen in de processie voor het heilig Sacrament, op kermisdag.

Item 17 Augusti, deur ordinantie van mynen heeren Scepenen, Jannen Sceffer, van elf jubelie ende letanie, betaelt 16 st. 2 ort.

Jan Scheffer levert de Stad boekjes van het jubilé en litanien.

Item doer ordinantie vanden heeren Scepenen, Gielis Borremans, van dat die Commissarissen, (die) gebesoigneert hadden opte punten geraempt opte weescamer, alhier op te rechten, in cost en bier verteert etc.

Ordonnantie voor eene te *'s Hertogenbosch* op te rigten weeskamer.

Item betaelt aen Diercken den maelder, de reste van tghene hem noch quam vanden paye metten wapenen, die hy voor Stadthuys affgeset heeft, beloop. 10 gul.

De pui van het Stadhuis met de wapens, door Dirk den maelder geschilderd.

Item betaelt doer handen vanden Pensionaris Broechoven, alsulcke drie hondert gul., als by last ende consent vanden drie leden deser Stadt zyn geemployeert, tot dankbaerheyt van verscheyde heeren, die den selven Pensionaris hadden geassisteert in daffquitinge vande rente van 1325 gul., jairlycx opte Staten, vz. 300 gul.

Vereeringen aan verschillende Heeren, die de Stad behulpzaam waren in de aflossing der rente van 1325 gul. op de Staten van *Brabant*.

Item van gelycken, betaelt doer handen alsvoer, deur acte vanden drie leden, tot behoeff van mr. Philipss Masius, geweest zynde auditeur vanden Drossaet van *Brabant*, Anderlech, 120 gul.

Betaling aan mr. Philips Masius geweзen Auditeur van den Drossaard van *Brabant*.

Volgen de betaalde lijf- en andere renten ten laste der Stad.

De geheele uitgaven waren 45,303 gul. 18 st. 4 mt.
" " ontvangsten " 46,883 " 14 " 2 d. 5 mt.
Voordeelig slot 1579 gul. 16 st. 7 d.

F°. 97. **Rekening van St. Remeys 1590 tot St. Remeys 1591.**

REKENING VAN ANDRIES VAN LUIJCK EN GERRIT VAN TULDEN.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 10.

Andere ontfanck, comende van sommige deser Stadt Erven buyten die Pickepoort, lancx den Vuchterendyck ende Steenwech gelegen, ende diversche personen ten chyns vuytgeven.

De grondchijnsen voor Stads erven buiten de Vuchterpoort, worden in deze rekening voor het eerst voor memorie gebragt, als zijnde de huizen daarop gebouwd, op last der Regering afgebroken.

Dit kapittel komt dit jaar voor het eerst zonder ontvangsten voor met de volgende noot.

Summa beloopen dese voors. grontchynsen 68 gl. 4 st. 5 m[t]. jaerlyckx maer want de voors. huysen overlanghe, duer ordinantie der Stadt, zyn affgebrooken dient tselve hier alleenlyck voor memory, alsoe ontfanghen *nyet*.

Kapittel 15.

Ontvang van allerhande saken.

Uitvoerregten op de wijnen, den koperdraad, de hop en het lijnwaad.

Item van Aerden van Broegel, als gehadt hebbende den ontfanck vande vuytgevuerde wynen, cooperdraet, hoppe ende lywaet, met gevolge vanden Rentmeester Fierlants, ende dat vanden vierden Novembris 1590 tot bamisse 1591, volgende synder rekening voer m[r]. Zeger Adriaens ende m[r]. Dierick van Vechel, als Commissarissen byden heeren Scepenen gecommitteert ende daer toe geautoriseert, blyckende byde rekening daer van byden selven onderteeckent, ontvangen 51 gul. 11$^1/_2$ st.

De huur van het stukje land aan de lange brug te *Orthen*, wordt voor memorie uitgetrokken, omdat daarop een molen werd geplaatst.

Item een geerken lants, gelegen tot *Orthen* byde Lange brugge, dwelck Dierick Jan Roeloffs, lest in hueren gehadt heeft ende overmits het ongebruyck, van het stellen vanden muelen aldaer, is ontfangen *nyet*.

De geheele ontvangsten waren 39,744 gul, 13 st. 7 d. 2 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geene bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 1.

Uitgaven aan erfrenten en erfchijnsen.

Een huis en erf bij de Orthenpoort aangekocht, om afgebroken te worden en op den grond een bolwerk aan te leggen.

Item alsoe ter ordinantie vanden drie leden, byden Commissarissen ende Politiemeesters dair toe gecomitteert, blyckende byder acte in date den 8[en] Novembri 1590, sy gecoft seeckere huysingen ende erffenissen, gelegen aende Ortenpoort, toebehoort hebbende Peteren Diericx, Raeymaecker,. omme tot sterckenisse ende fortificatie deser Stadt afgebrooken te worden ende bolwercken aldaer te leggen, ende de lasten daer vuyt gaende aen haer genoomen heeft te betaelen, volgende de opdracht brieff daer aff zynde, in date als voor, te wetene den grontchyns onsen Heeren den Hertoige, tsaemen 6 st. 3 d. noch enz. Volgen nog verschillende renten en chijnsen op dat huis, alles tot een gezamenlijk bedrag van 28 gul. 12 st. 11 d. s' jaars.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Privilegie dat nie-

Item Willem van Essche, van seeckere brieven te draegen en wederomme

antwoort te brengen, met tgene hy verleet heeft aen het lichten vande provisie vande vier scutteryen, dat nyemant van dyen binnen *Brabant* en souden moigen gearresteert wordden, beloopende tsaemen volgens de attestatie byden Pensionaris Broechoven, onderteeckent, 11 gul. 8 st.

1591. mand der leden van de vier schutterijen, binnen *Brabant* voor schulden zou mogen worden aangehouden

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen. Gezworenen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere, als Gedeputeerden ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Stads zaken.

Afgevaardigden en Gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Jonkheer Johan de Borchgrave.

Kapitein Paulus Wijnants.

Gijsbrecht van der Stegen, Gezworen.

Mr. Willem van Reijs, Pensionaris.

Item alsoe Joncker Johan de Borchgrave, byden heeren Scepenen gecommitteert geweest in twee distincte commissien, deene opten 12 July anno 1586 aen syn Alteze de Hartoige van *Parma*, wesende int leger voor *Nuys* ende *Orson* ende daer omtrent, ende dandere daer nae met Capiteyn Pauwels Wynants, tot *Remunde*, aen Ridder Cigonia, in saecken deser Stadt aengaende, alsoe hem, ter ordinantie der heeren Scepenen, blyckende byder acte byden Pensionaris Reys onderteeckent, dair van tsaemen betaelt 169 gul.

Commissien aan den Hertog van *Parma* in het leger voor *Nuijs* en aan den Ridder Cigongne te *Roermond*.

Item den 6en April, zyn ter ordinantie der drie leden, Ghysbrecht vander Steghen, Geswooren ende meester Willem van Reys, Pensionaris, gereyst als Gedeputeerden opte dachvairt, byde Staeten tot *Bruessele*, volgende de bescryff brieven vande Heeren Staeten aen deser Stadt gesonden, dyen volgende hen mede gegeven tot teergelt, in gelde als op wissel 350 gul.

Dagvaard der Staten te *Brussel*.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Onder meer anderen werden wijnen en gelagen vereerd aan:

Schenkingen van wijnen en gelagen.

Den Graaf van Barlaijmont.

Den Ridder Cigongne.

Den Raadsheer Boxhorninck.

Den Baron van Bassignij.

Den Raadsheer Ittere.

Den Heer van Merode en van Petershem.

Jonkheer Aart Heijm.

Den Commissaris van Berchem.

Den Heer van Helmont.

Item 21 February, gesconcken den lanciers, hebbende geconvoyeert onse Gedeputeerden tot *Weert*, by Appio el Conte, 36 potten wyn.

Commissie aan Apio el Conte te *Weert*.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen onder meer anderen voor:

Onderzoek naar de eigenaren van huizen, die gehouden waren het steenen bruggetje, in het straatje op de Oude Dieze, te onderhouden.

Item, by seeckere Commissarissen gecommitteert byden drie leden, om te visiteren de brieven ende bescheiden vanden huysen ende erffenissen, gestaen op doude Dieze, after Jannen van Bardonck, in het straetken, om te weten wie gerecht soude wesen om te onderhouden het steenen brucxken aldaer, voor hair besoingie etc.

De gekwetsten en zieken uit het leger in het groot Gasthuis te *'s Hertogenbosch* verpleegd.

Item betaelt m[r]. Hanrick die Bie, ter cause van verscheyden speceryen, medecynen ende andere drancken, aldaer gehaelt, omme te cureren den gequetsten ende crancken vuyten leger, bynnen dese Stadt int groot gasthuys gecomen, beloopende tsaemen 182 gul. 19 st.

Visitatie door de Schutterijen en Wijkkompagnien in de burgerhuizen en in andere plaatsen.

Item 10 Novembris, als die schutteryen ende wycken (1), volgende de ordinantie, de visitatie in allen boorgers huysen ende plaetsen hadden gedaen, syn de heeren Schepenen ende andere Heeren, metten Capiteyn Heym des middachs opter gaeffelen byeen gebleven, ende aldaer in cost ende bier verteert 7 gul. 3 st.

Bevel, dat alle vreemde ruiters en soldaten, voor den avond de Stad moesten verlaten.

Item 20 November, Grevenraet ende den trompetter, van dat zy om geblasen hebben, dat alle vreempde ruyters ende soldaeten, voor avont buyten der Stadt souden vertrecken, op lyfstraff, betaelt 8 st.

Een bode der Stad, die de Gedeputeerden van het platte land ter vergadering moest oproepen, door den vijand beroofd, ontvangt schadeloosstelling.

Item, ter ordinantie der heeren Schepenen, Claes van Zon, toegevuecht, van dat hy vanden vyandt gespolieert is, gaende met brieven deser Stadt nae quartier van *Peelant*, ten eynde die vanden platten lande binnen deser Stadt souden vergaderen, 2 gul.

De Stad beraamd middelen om den ontvang van de licenten aan zich te houden.

Item 7[a] December, alsoe de heeren Schepenen opten Stadthuyse hadden doen comen, den Raetsheer Boxhornick, (en) den Heere van Helmont, ten eynde daer middelen souden wordden gevonden, dat de Stadt de licenten aen haer soude moigen houden, alsdoen tot Coenraerts van Werden laeten haelen, in hairen besoigne, 20 potten wyns etc.

De Stad verleent lijfrenten aan de kinderen, wier vaders in de furie zijn gesneuveld.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, de clercken inde caemere, van dat sy die lyffpensie brieven, voor de kynderen, haer ouders inde furie gebleven, hadden gescreven, betaelt 10 gul. noch voor haer expedieren, een ton biers.

Een maaltijd gegeven aan den Heer van Berchem, Monsterheer van de twee vaandelen Stads soldaten en aan andere heeren.

Item byden heeren Schepenen opten lesten Decembris genoyet, tot dienste deser Stadt, de Heer van Berchem, monsterheer over dese twee vendelen knechten, den Raetsheer Boxhorninck, den Schouteth, den Rentmeester Fierlants met meer andere Heeren vanden Raede, inden David, aldaer verteert etc.

Commissarissen doen onderzoek in de wijken, om ieder op te teekenen onder welke schutterij of wijk kompagnien de ingezetenen waren wakende, ten einde niemand de wachten zoude ontduiken.

Item 7[a] February, den trommeslagers vande vier schutteryen ende Wernaert de Gruenroede. van dat sy omgeslaegen ende gelesen hebben, dat de Commissarissen om souden gaen in allen quartieren, van huys tot huys, om op te teeckenen allen die ingesetenen deser Stadt, ten eynde men soude weten waer onder een yegelyck waer waeckende, ende dat men nyemanden en soude, op eenen peen van 6 guldens, moigen besaecken, daer van bet. 22 st.

---

(1) Behalve de vier Schutterijen waren er negen kompagnien gewapende burgermagt, verdeeld over de verschillende wijken of blokken der Stad.

1591.

Item 8a February, nae dyen die voors. Commissarissen metten Capiteynen, in allen de wycken hadden opgeteeckent, alle de naemen ende toenaemen van den boorgers ende ingesetenen deser Stadt, ende waer onder sy wairen waeckende ende resorterende, hebben alsdoen, in plaetse van haire vacatien, tot Coenraerts van Werden, verteert 36 potten wyns, den pot 12 st. chyns impost afgetoigen.

Die Commissarissen ontvangen daarvoor geen belooning.

Item alsoe Anthonis Aerts q. s. visschers, gepacht hebben de visscherijen, hadden aende heeren Schepenen gepresenteert seeckere requeste, aengaende henne pachtinge vande visscheryen vanden hoogen ende leegen stroom, blauwen toren, pickenwiel ende muntel, ter saecken van haire beschadicheyt, gelegen in toe dammen van het verlaet aender Ortenpoorten ende den back aenden Boom, soe is de voors. pachters, ter saecken van dyen, byden heeren Schepenen, volgende de apostille byden Pensionaris Reys, ter ordinantie als voor opte marge gestelt, quytgeschouwen de somme van 90 gul.

De pachters van eenige der Stads visscherijen, ontvangen schadeloosstelling voor het geleden nadeel in de visscherij, door het toedammen van het verlaat aan de Orthenpoort en den bak aan den Boom.

Item 22 Mert, broeder Cornelis van Duern, van dat hy heeft gescreven op franchyn, op een buert, gemaeckt seeckere carmina in Latynen ende Duytschen, belangende het point vande justitien, dwelck is hangende opte Heeren caemere, bet. 15 st.

Verzen over de Justitie, in het Latijn en Duitsch op franchyn geschreven, door Broeder Cornelis van Dueren.

Item duer ordinantie der heeren Schepenen, betaeld inden David, ter cause vanden bier byden Commissarissen ende Capiteynen, gecommitteert byden drie leden totten verstercken vanden schutteryen, aldaer doen haelen ende opgeset, in verscheydene daigen, dat sy gebesoingeert hebben, beloopende 14 gul. 14 st.

Verteringen van de Commissarissen en de Kapiteinen der Schutterijen, bij hunne rondschrijving tot versterking dier schutterijen.

Item 30 April, alsoe seeckere swaricheyt was opgeresen onder den Capiteynen en Lutenanten vanden vier scutteryen, dat hen deselven wilden deporteren ende afseggen van hennen diensten, overmits de groote swaricheyt die dairinne alle daige was oprysende, hebben de heeren Schepenen deselve by een ontbooden opt Stadthuys in hueren caemere, om deselve te induceren, dat sy souden willen continueren in haeren haeren goeden debvoir, ende voirtgaen in haeren dienste ende getrouwicheyt. Ende om tselve in goede vrientscappe te doen continueren, hebben die Heeren doen haelen by Conraerts van Werde, 39 potten wyns enz.

Kapiteinen en Luitenants van de vier Schutterijen willen, om de groote swarigheden die zij dagelijks in hunne dienst ontmoeten, bedanken, doch worden door de Regering overgehaald in dienst te blijven.

Item 1a May, syn sommige heeren Scepenen metten Rentmeesteren, geweest ten huyse van Jacop Bax, Rentmeester, omme metten selven afrekeninge te houden, soo vander bede als andersints enz.

Commissie om met den Rentmeester Jacob Bax, ter zake van de beden als anderzins, af te rekenen.

(In Kapittel 15 van de beden wordt van de wed. Jacob Bax gesproken.)

Item ter ordinantie vanden drie leden, Marcelis van Grueningen, Capiteyn vander Merct, tot een nyeuwe vendelen, betaelt 24 gul.

Een nieuw vaandel aan de wijk kompagnie der Markt.

Item den lesten Mey, ter ordinantie der heeren Schepenen, Jannen Geritssen de Bruyn, Capiteyn gestelt opt Orteneynde, voor een velteecken, hem int aencomen van syne offitie gesconcken, betaelt 10 gul.

Een veldteeken aan den Kapitein der wijk kompagnie van het Orteneinde.

Item Gielis Bormans, voor vier pauwestarten, om te stellen opten altair, op primo July voor de peye, daervoor betaelt 2 gul.

Pauwenstaartenvoor het altaar, ter viering van de jaarlijksche processie van 1e Julij.

1592.

Belooning aan de muziekanten, die op kermisdag in de processie voor het Heilig Sacrament speelden.

Item 15 July, m^r. Jannen van Oirt q. s., van dat zy op kermis dach voor het Eerw. heylige Sacrament, inden omganck, hadden gespuelt, betaelt 3 gul.

Stads wapen met de vier leeuwen en een haring er onder, gemaakt voor de Keurmeesters en Pakkers van den haring, om daarmede de haringtonnen te doen branden.

Item Gerit van Weert, Slootmacker, van dat hy den Stadt boom met vier leeuwen ende metten herinck daeronder, gemaect heeft, om byden Cuermeesters ende packers, die herinck tonnen dair mede te branden, daervan betaelt, overmits den grooten tyt ende langen arbeyt dair inne gedaen, 10 gul.

Lijs Tijssen van den Wollenberg, op de pijnbank, beschuldigd van tooverij.

Item Peter Artsz, Corporael onder Capiteyn Heym, van dat hy met zyn rotgesellen is geweest tot *Ravesteyn*, om te convoyeren den scerprechter, die alhier ontbooden was om Lys Tyssen te examineren, 6 gul.

Volgen de lijf-, los- en erfrenten, ten laste der Stad betaald.

De totale uitgaven waren 40,243 gul. 14 st. 1 ort.
" " ontvangsten " 39,744 " 13 " 7 d. 2 m^t.
Nadeelig slot 499 gul. 3 ort. 5 m^t.

N°. 98. Rekening van St. Remeys 1591 tot St. Remeys 1592.

Rekening van Andries van Luijck en Gerrit van Tulden.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 14.

De Platte forme aan de vestingwerken bij St. Janspoort gemaakt.

Ontvang van verkochte losrenten, gevestigd met toestemming vande drie leden, den 8 en 21 Sept. 1590, ter sake van erven door de Stad ingenomen, tot het maken van de platte forme achter de mandemakers.

Daarvoor werden door de Stad drie losrenten in eens afgegeven, tot een gezamentlijke rentelast van 9 gul.

Kapittel 15.

Alderhande ontvangsten.

Afrekening van Commissarissen, belast geweest met het graan, bij de burgers en de huislieden opgehaald, en het bakken van brood, in den duren tijd van 1587.

Item alsoe Jan Floris de Cort, Goyart Geritssen, Verwer, ende Jan Janssen van Ravesteyn, hadde gedaen haere rekening van henlieder administratie, by hen gehadt vanden graen ende coren, by diversche bourgeren der voors. Stadt binnen hennen huysen bevonden, soe den selven als den huysluyden toecomende, ten ernstiger beveel ende last vanden drie leden der voors. Stadt, by Jannen vanden Wiel Anthoniss, doen halen ende vergaderen, inden grooten dieren tyt, wesende 1587, ende tselve, ter ordinantie vanden drie leden doen

backen, ten dienste vanden bourgeren ende ingesetenen, welcke rekening byden drie leden is gelaudeert ende gepprobeert ende bevonden by sloote van rekening, dat dair was overen de somme van 32 gul. 1 st. 15 d., die welcke de Rentmeesteren deser Stadt, vande selve Gecommitteerden hebben ontfangen ende dat in quitantie deser Stadt, volgende tslot ende consent vanden drie leden voors. brengen deselve alsoo hen voor onfang 32 gul.

De geheele ontvangsten waren 38513 gul. 3 st. 7 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf, waarin de posten als gewoon worden gebragt, en die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoorens, Raadsheeren, Pesionarissen, Secretarissen en anderen, Gedeputeerden ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden waren:

Mr. Gijsbert van der Stegen, Raad.

Mr. Willem van Reijs, Pensionaris.

Dit jaar werden alleen mr. Gysberd vander Stegen, Raad en mr. Willem van Reys, Pensionaris, aan den Hertog van *Parma*, byde Staten s' Lands van *Brabant* en andere Heeren en personagien, zoo vanden Raad van Staten, den Secreten Raad en den Raad van *Brabant*, Finantien en anderen, afgevaardigd, voornamentlyk om te verkrygen finale ende geheele afdoeninge der swaar lastige kontributien, soe veele jaeren herwairts, tegens de notoire previlegien vanden lande ende sonderlinge contrarie tegens de pacificatie van *Coelen*, loop gehadt hebbende.

Commissie om bij den Hertog van *Parma*, de Staten 's Lands van *Brabant* en andere autoriteiten, om de opheffing te verkrijgen van de sedert jaren betaalde zware belastingen, tegen de privilegien des lands en de pacificatie van *Keulen* geheven.

Kapittel 6.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en gelagen.

Onder meer anderen werden wijnen en gelagen vereerd aan:

Wijnen en gelagen werden vereerd.

Den Auditeur Mechelman.

Den Generaal Apio el Conte.

Den Heer van Waterdijck, Gouverneur van *Geertruidenberg*.

Jacob van Caudenhoven, Ridder.

Den Heer van Hemert en de Gezanten der Ridderschappen van den Bommeler- en Tielerwaard.

Item 28 September 1587, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt alsulcke 19 gul. ende vier stuivers, als Jan van Esch, gesconcken syn geweest ende verteert hadde ten huise van Anthonie Joosten, brengende brieven van zyn Alteze, van advertentien, in welcke brieven genomineert waeren seeckere plaetssen dair den viant syn proffyt mede meynde te doene.

Brieven van den Hertog van *Parma*, aangaande zekere aanslagen die de vijand op sommige plaatsen voor had.

Item 14 Mert 1592, ter ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt aen Arenden van Werden, alsulcke halff aem wyns, als opt duytvaert van mynen Heere den Pensionaris saliger, was gedroncken geweest, beloopt 35 gul.

Wijn op de uitvaart van wijlen den Pensionaris Roelof Loekemans geschonken.

Kapittel 10.

Uitgaven voor hout en planken sagen.

De Leerlingen der Fraters spelen komedie op de markt, in een opgeslagen theater.

Item 5ª September, Jan Jansse c. s., elck $7^1/_2$ dach metten sondach ende een halve nacht, het teatrum gemaect, daer het speel van de Fraters jongers op gespeelt wairt etc.

Kapittel 16.

Uitgaven aan werklieden.

Item Allart Gerritss, 20 reysen gedaen, om het gereetschap van hout ende plancken van het teatrum opte merckt en wederom thuys te vueren etc.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen, voor:

Lijs Tijssen, aangeklaagd van tooverij, ter scherper examinatie gebragt, wordt van hare daardoor bekomen wonden genezen.

Item ter ordinantie van sommige heeren Scepenen, gegeven Lysken, de huysvrouw van wylen mr. Martens van Maelstad, van Lys Tyssen te cuereren, 30 st.

Koorden tot die pijniging.

Item 15 Nov. Michiel, de Zeeldreyer, voor 24 vayem corden om in de caterollekens te steken, die den scerprechter besingden totter pynninge, $16^1/_2$ st.

Vacatien van den Scherpregter.

Item 15 November, duer ordinantie van mynen heeren Scepenen onderteeckent, byden Secretaris Hees, aen mr. Herman den Scerprichter van *Cleve*, voor syne vacatien ende convoyen wech en weder bet. 172 gul.

Convooij van den Scherpregter.

Item 18 November, Goyart Pynappel, van dat de soldaten den Scerprechter geconvoyeert hadden ende dat deselve aende 40 gul. tot *Ravesteyn* te cort quaemen, gerestitueert 2 gul. 2 st.

IJzeren colle of halsband en schroeven tot pijniging.

Item 23 November, Henrick de Smit, voor secker yseren collen (1) ende scroeven, voor den Scerprichter gemaeckt 15 gul.

Verteringen van den Scherpregter van *Kleef*.

Item doer ordinantie vande heeren Scepenen, Henrick Houbracken, provoost, ter cause vande verteerde costen byden Scerprichter van *Cleve*, met synder dienaer verteert, betaelt 138 gul. $2^1/_2$ st.

Lijs Tijssen wordt door een gevangenknecht gedurende 90 dagen bewaard.

Item ultima February, duer ordinantie van heeren Scepenen aan Lamberd den gevangenknecht, van dat hy Lys Tyssen, 90 dagen hadde bewaert, hem sdaichs toegevuecht 6 st.

Tijding dat de vijand uit *Maastricht* geslagen was.

Item 19 Mert, aen Goyart Buysen, brengende tydinge als dat den vyant vuyt *Maestricht* geslagen was, gesconcken 11 st.

Schepenen en verdere tegenwoordigen zijn op de gevangenpoort en drinken wijn, terwijl Lijs Tijssen van tooverij beschuldigd geëxamineerd, dat is ter pijnbank gemarteld wordt.

Item gecort Coenrarde van Werden, alsulcke 23 potten wyns, als opter gevangenpoorte, int examineren van Lysken Tyssen, byden heeren Schepenen en andere daer tegenwoordich synde, gedroncken syn, den pot als voor vz. 13 gul. 16 st.

Op elk huis der Stad *'s Hertogenbosch* een stuiver belasting gezet, ten behoeve van de versterkingswerken.

Item Wernart Greveraet ende Anthonius, den choir, van dat zy omgeblasen hadden, dat op elck huys, tot fortificatie was opgestelt eenen stuiver, betaelt 8 st.

De Schutterijen doen

Item als de scutteryen opten 22en ende 23en Octobri 1591, den eedt van

(1) Deze ijzeren halsband, met scherpe en puntige messen voorzien en ook de schroeven, zijn nog ten Stadhuize op de kamer van oud- en merkwaardigheden, voorhanden.

getrouwicheyt hadde gedaen, naedien de Stadt van *Nyemegen* over was gegaen aende syde vanden vyant, syn de heeren Scepenen en Capiteynen met den Heere van Helmont en anderen, vergadert geweest tot Coenraet van Werden en aldaer gedroncken 53 potten wyns.

den eed van getrouwheid, ter gelegenheid dat *Nijmegen* aan de zijde van den vijand was overgegaan.

Item hebben de heeren Scepenen tot hen geassumeert vyff heeren vuyten Rade ende hebben twee dagen onledich geweest int visiteren vander processe van Aelken van Dueren, alias cleyn Ketken, aengesproken wesende van toverye ende aldoen laten haelen 36 potten wyns.

Aalken van Dueren, bijgenaamd Klein Katje, vervolgt voor tooverij.

Item aen Jacop Franchoysen ende Jannen van Gemert, van sparren ende deelen, geemployeert totten spuel byden Fraters opte merct gespuelt.

Komedie door de eerw. Fraters op de markt gespeeld.

Item als Lyssen Tyssen opten 4en November achter op het vertreck wairt gebrocht, by myn Heer den Schouteth ende Scepenen, ende aldair wairt geexamineert, syn de Heeren met eenigen vande Rade by een gebleven, die het proces hadden helpen visiteren ende doen haelen by Coenrarts van Werden 28 potten wyns etc.

Examinatie van Lijs Tijssen voor Schout en Schepenen, op het Stadhuis.

Item deur ordinantie van heeren Scepenen, byden Pensionaris Reys onderteeckent, tot behoef vanden rycken en armen Fraters, van dat zy alhier opter merct gespuelt hadden het speel van Adam en Eva, 12 gul.

De rijke en arme Fraters spelen op de markt het spel van Adam en Eva.

Volgen de lijf-, los- en erfrenten door de Stad betaald wordende.

De totale uitgaven waren 38,763 gul. 7 mt.
" " ontvangsten " 38,513 " 3 st. 7 d.
Nadeelig saldo 249 gul. 16 st. 9 d.

N°. 99. Rekening van St. Remeys 1592 tot St. Remeys 1593.

Rekening van Andries van Luijck en Gerrit van Tulden.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 46737 gul. 1 st. 10 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, waar in geen bijzonderheden voorkomen, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 22 July, Jannen Geritss, hoeymaeker, van dat hy, duer ordinantie

Brieven aan de dor-

1593. pen in het kwartier van *Oisterwijk*, om rijshorden en andere amunitie voor het fort Crèvecoeur.

van mons[r]. Lamote, gedragen had brieven rontsomme int quartier van *Oisterwyk*, ten eynde sy souden bestellen voor *Crevecuer*, een quantiteyt van rysch hoorden ende diergelycke amonitien dair van, ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt 4 gul. 10 st.

Het leger te *Moll*.

Item, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesonden Jacoppen Cornelissen, met brieven aenden marquis de Warenbon, wesende inden leger tot *Mol* 5 gul. 10 st.

Proces van Lijs Tijssen van de Wollenberg, beschuldigd van tooverij.

Item 17 Augusti, Jacop Peters, alias rouken, bode, van dat hy, ter ordinantie vande heeren Scepenen, overgedragen heeft het proces van Lys Tyssen ende noch andere brieven.

Brief van den Schout van Kempenland, houdende tijding, dat daar drie benden ruiterij van den vijand, geslagen waren.

Item 18 Augusti, Bartholomeus Back, van *Bercheyck*, van dat hy eenen brieff vanden Schouteth van Kemplant heeft gebrocht, dat daer drie benden perden vanden vyant geslaigen wairen ende wederomme eenen brieff op *Bruessel* gedraigen heeft, betaelt 2 gul. 10 st.

Brieven aangaande het maken van een kasteel te *Orthen*.

Item Ariaen, boode van *Antwerpen*, van een packet brieven deser Stadt, mede tot *Bruessele* te draigen, ten eynde het maecken vanden Casteel tot *Ortten* soude affgedaen wordden.

Orthen door troepen onder Kolonel Stanleij bezet.

Item Louis Vrients, van dat hy in groete haeste met brieven deser Stadt is gegaen op *Bruessele*, belangende het garnisoen tot *Ortten* liggende.

Item 28 October, Jannen Zegers, van eenen brieff in alder diligentie aen syne Excellentie te draegen tot *Bruessele*, ende dair nae, mits tvertreck van syne Excellentie, van *Bruessele* nae *Antwerpen* ende dat om het vertreck van het chrysvolck, tot *Ortten* liggende, dair van, overmits hy heeft verscheyden daegen moeten vaceren, betaelt 8 gul.

Kapittel 8.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere Commissien uitgezonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien

Afgevaardigden waren:

M[r]. Gijsbert vander Stegen, Schepen.

M[r]. Willem van Reijs, Pensionaris.

De ouden Graaf van Mansfelt met zijn leger voor *Geertruidenberg*, om die Stad, door den vijand belegerd, te ontzetten.

Item, alsoe dExcellentie, den ouden Grave van Mansvelt, metten leger was gecomen voor *St. Geertruydenberch*, die vanden vyanden was belegen, om die te ontsetten, soe syn opten 5[en] Juny, Ghysbert vander Steghen, Schepen ende m[r]. Willem van Reys, Pensionaris, als Gecommitteerde van wegen deser Stadt, gereyst naeden leger, om met syne Excellentie, van saecken deser Stadt aengaende te communiceren, daeromme verscheyden daegen int wech en wederreysen gevaceert.

Eene Commissie uit de Regering van *'sHertogenbosch* aan hem gezonden, om met hem te spreken over zaken die Stad aangaande.

Den Graaf eene commissie gezonden naar *Boxtel* en *Oirschot*, op zijne reis van *Ravenstein* naar *Brussel*.

Item 22 July, is Ghysbert vander Steghen van wege deser Stadt gereyst nae *Bocxtel* ende *Oirschot*, om syne Excellentie, die gecomen was vuyten leger vuyten lande van *Ravesteyn*, treckende nae *Bruessele*, van wegen deser Stadt te congratuleren ende dese Stadt te recommanderen.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Onder meer anderen werden vereeringen in wijnen gedaan aan:

Wijnen en gelagen aan voorname personen vereerd.

Godert van Aer, Kommandeur in *Gemert*.

Den Heer van Waterdijck, Gouverneur van *Geertruidenberg*.

Den Baanderheer van Bassigny, Boxtel enz. Gouverneur van *Mechelen*.

Den Graaf van den Berg.

Den Graaf van Soir.

de La Motte, Generaal der artillerie.

Den Heer Steven de Y Varia, Secretaris van Z. M.

Den Graaf van Barlaijmont.

Den Graaf van Beaurieu.

Den Kolonel de la Coquelle.

Den Kolonel Stanleij.

Den Ingenieur Paciotto.

Item ter ordinantie als bove, in date 5a July, betaelt Hanricke Bartholomeusse, eenen leger van 37 potten wyns, byden Heeren, myn Heere Waterdyck, int leger voorden *Berch* gesonden, den pot 14 st.

Aan den Heer van Waterdijck in het leger voor *Geertruidenberg* wijn gezonden.

Item, ter ordinantie vande heeren Schepenen, in date den lesten July, gesconcken den Coronel Stanlay tot *Ortten*, eenen leger wyns.

De Kolonel Stanleij, te *Ortken* wijn gezonden.

Kapittel 7.

Uitgaven aan brand en licht op het raadhuis.

Item 7a Juny, Willem Geritss, raymaker, voor een pectonne 8 st. Tys Sanders voor vier pectonnen 32 st. Mathys Eymberts voor een pectonne 7 st. om dair mede vuurteeckenen tegen die van *Geertrudenberch* te doen.

De Stad brandt des nachts piktonnen op de Vuchterpoort, tot sein aan de belegerden in *Geertruidenberg*.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Item Henrick Meussen, Henrick Faessen, elck 4 daigen, Stroybant ende Peter Tyssen, elck 6 daigen gevrocht int houthuys ende de pectonnen opter Vuchterpoort snachts gestooct, sdaichs als voor, Cornelis Janssen, tymmerman, 1½ nacht de pectonnen oyck helpen stoken.

Item Henrick Meussen, Hanrick Faessen, Stroybant ende Peter Tyssen, elck 4 dagen gevrocht ende sdaichs als voor.

Na 22 Mei werd nog betaling gedaan aan twee personen, ieder 6 dagen en eenen nacht voor het stoken van piktonnen.

Item Groffgemaelen, 22 reysen den tymmerluyden ende metsers gedaen, soe hout als steen vanden thoren van Sint Janspoort die affgebroocken is, die reyse als voor.

De vesting toren aan St. Janspoort afgebroken.

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende zaken, komt onder meer anderen voor:

Verordening op het stichten van eene Weeskamer.

Item betaelt Abraham Thomas, seven potten wyns, byden Commissarissen vuyten drie leden geordineert, tot het oversien ende visiteren vande poincten ende artickelen, geraempt op het oprichten van een weescaemer, opte gaeffele doen haelen.

Een veldteeken geschonken aan Dirk Everts, 2e Luitenant der wijkkompagnie van de Weversplaats.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen, byden Secretaris Hees ondertcckent, gesconcken Diercken Everts, screynwercker, als tweede Luytenant vande wyck vande Weverplaets, tot eene vereeringe tot een velteecken, 10 gul.

De sluis aan den Boom gemaakt.

Item ter ordinantie als voor, betaeld Abraham Thomas 22 potten wyns, als byden heeren Commissarissen met mr. Jacop, den Molenmaeker, int communiceren van het maecken vander sluyse aenden Boom etc.

Eene ijzeren tang om de lading van het geschut te trekken.

Item mr. Mathys, Horologiemaecker, voor een yseren tangen omt soerp mede vande stucken te trecken, 30 st.

De Predikheeren en Minderbroeders ontvangen van de Stad ieder eene ton haring, om hartelijk voor Stads welvaren te bidden.

Item ter ordinantie als voor, gesconcken twee tonnen herincx, deene den Predicaren ende dander den Minnebroederen, ende dat, ten eynde sy souden hertelycken bidden om het welvaeren der Stadt, daer voor betaelt aan Wouteren Cornelis 46 gul.

De soldaten halen zekere personen uit *Ravestein* en *Lith*, om van hun de verraderij te ontdekken, tegen de Stad gesmeed.

Item ten selven daige, (15 Mert) ter ordinantie als voor, gesconcken den soldaeten die tot *Ravesteyn* ende *Lith* waeren geweest, om aldaer seeckere persoonen te haelen, waer deur men meynde seeckere aenslaigen ende verraderye op dese Stadt te ontdecken, 2 tonnen bier 12 gul.

Drie ruiters naar *Brussel* gezonden, om aan Z. Ex. den staat van zaken te *Geertruidenberg* mede te deelen.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen, gesonden drie ruyters met brieven nae *Bruessele*, aen dExcell. omme de gelegenheyt van *Gertruydenberge* te kennen te geven.

Order, dat iedereen in persoon moet komen pioneren.

Item 8 April, Wernert Grevenraet ende Anthonis Willemsse, van dat sy omgeblasen ende gelesen hebben, dat een yegelyck in persoon soude comen pyoneren.

Tijding uit het leger voor *Geertruidenberg*.

Item 16 April, gegeven twee duytschen, gebrocht hebbende tydinge aande Heeren, vuyten leger voor *Geertruyenberg*.

Pektonnen gebrand op de Vuchterpoort.

Item betaelt die wed. Pauwels Janssen, 18 potten biers, byden busmeesters aldaer gedroncken, int branden vande pectonnen opte Vuchterpoort, den pot 1½ st.

Twee soldaten brengen tijding over, hoe het in *Geertruidenberg* gesteld was tijdens de belegering.

Item 14 Mey, betaelt Aerden Peters, Luytenant, in Sinter Claes, ter cause van drie soldaten met eenen huysman gecomen vuyt *Geertruydenberch*, tydinge hebbende gebrocht, hoe dat binnen der Stadt gelegen was.

Niemand mag zijne waren en de brouwers ook het bier, hooger verkoopen als vóór de aankomst van het leger.

Item 28 Mey, Wernaert Grevenraet ende Anthonis Willemsse, van dat sy rontsomme hebben gepubliceert dat nyemant syne waere dierder en soude vercoopen als de selve ende golde voor de aancompste vanden leger.

Iedereen mag in rosmolens malen en tot verkoop brood bakken op het gewigt, niettegenstaande de gildekaart der Bakkers.

Idem prima Juny, dat nyemant syn bier hooger en soude vercoopen als voorgaende ende dat een yegelyck op rosmeulens soude moigen maelen, broot soude mogen backen omte vercoopen op syn gewichte, geduerende den tyde vanden leger, nyettegenstaende de charte vanden beckers.

1593.

Item 8 Juny, betaelt Aerden Peters in Sinter Claes, alsulcke 14 gul. als Ariaen, den busmeester, aldaer hadde verteert, alhier byden Heeren opgehouden.

Verschillende uitgaven voor het leger, als: voor het aanvoeren van levensmiddelen, het overvoeren van krijgsvolk enz.

Item ten selven daige Cornelis Horstkens metten synen, van dat sy met drie pleyten ende ses mannen, het garnisoen van *Berlicom* tot *Vucht* hebben overgevuert, betaelt 6 gul.

Item 9 Juny, Jan Suyssen, Jan Willemssen ende Willem van Os, dat sy met een pleyt inder nacht, met haver ende provande hebben gevaeren buyten de Vuchterpoort, onder de ruytery van myn Heere van Grobbendonck, betaelt 2 gul. 10 st.

Item Jannen Suyssen voors. metten synen, van dat sy eenen geheelen dach het garnisoen tot *Vucht* hebben helpen oversetten, betaelt met een pont karssen ende eenen tap by hem verteert, 2 gul. 6½ st.

Item 10 Juny, Steven Anthonis metten synen, dat sy hebben gedient metter pleyten ende schuyten int overvueren vande soldaten, 6 gul.

Item 15 Juny, Wernaert ende Thonis voors. van dat sy omgeblasen ende gelesen hebben, dat allen de beckers souden backen, ende dat allen waren op hennen prys gestelt zyn om te vercoopen, betaelt 8 st.

Bevel dat alle broodbakkers moeten bakken en dat geene waren hooger mogen verkocht worden dan den prijs waarop zij gesteld zijn.

Item 17 Juny, alsoe de heeren Schepenen, met eenige Capiteynen ende Commissarissen vuyten leger, vergadert hebben geweest opt Stadthuys, omme metten anderen te communiceren aengaende de saecken deser Stadt, alsdoen laeten haelen etc.

Kapiteinen der Stad en Commissarissen uit het leger houden krijgsraad ten stadhuize.

Item 18 Juny, Wernairt ende Thonis voors., van dat sy omgeblasen ende gelesen hadden, wie Peter Symon Voetsz. wist te wyssen ofte voortschyn te brengen, dat hy voor eenen schenck soude hebben hondert daelder.

Honderd daalders uitgeloofd, om Peter Simonsz. Voets in handen der Regering te leveren.

Item nadyen byden heeren Schepenen, Capiteynen, Griffier ende Secretarissen, met eenige Heeren vanden Raede, was gedaen visitatie vande slooten ende dueren, soe vande heeren caemer, griffie ende scryffcaemer op sheylich Sacraments dach, die Peter Voets voors. op gebrooken hadde, syn de selve voor haere moeten, arbeyt ende dienste, gegaen tot Coenraets inden Aer, ende aldaer verteert in cost ende wyn te saemen 26 gul. 19 st.

Commissie uit Schepenen, Secretarissen, Griffiers en Kapiteinen, om de sloten te onderzoeken, die Peter Simon Voets ten stadhuize had opengebroken.

Item ten voors. daige Jannen Sceffer, ter ordinantie als voor, van diversche ordinantien opt stuck vande wachten tot 131 toe, om aende Capiteynen ende andere vuytgeryct te worden, betaelt 12 gul.

Ordonantien op de wachten, gedrukt door Jan Scheffer.

Item 8ª July, betaelt Jannen Joosten ende Jannen Janssen, van *Vlymen*, van dat sy in twee verscheyden reysen, den heeren Commissarissen tot *Vlymen*, int leger by syne Excellentie overgevuert hebben met haeren pleyten, ende hebben syne Excellentie overgebrocht binnen deser Stadt, 20 gul.

Commissie in het leger van den Graaf van Mansfelt voor *Geertruidenberg*. De Graaf van Mansfelt te *'s Hertogenbosch*.

Item ten selven daege, syn de heeren Scepenen met meer andere ende Capiteynen byden anderen gebleven opter gaeffelen, om te verwachten dimcompste vander Excellentie des Graven van Mansvelt, alsdoen tot Kuystens laeten haelen 11 potten wyns.

Item 11 July, ter ordinantie der heeren Scepenen, gesconcken de vier trompetters van d Excellentie vanden Grave van Mansvelt 10 gul.

De trompetters, lakeien, trommelslagers en den pijper van den Graaf van Mansfelt geld geschonken.

Item de lacqueyen 10 gul.

Item den trommeslaiger ende pyper 4 gul.

Order aan de ingezetenen om hunne winkels te sluiten, gedurende de tijd dat het krijgsvolk door de Stad zal trekken.

Item Wernart Grevenraet en Anthonis den choer, van dat sy omgeblasen hebben, dat eenen yegelyck syn winkels toe souden sluyten, tot dat het chrysvolck soude gepasseert syn.

Bevel dat geen personen heimelijk vergaderingen mogen houden, onder voorwendsel van wachten te doen.

Item Wernairt Grevenraet ende Thonis den choir, van dat sy omgeblasen hebben, dat egheen persoonen hen en soude vervoorderen ennige heymelycke vergaderinge, onder tdecxsel vande wachte, sonder consent en souden maecken, betaelt 8 st.

De Persoon van *Oisterwijk*, benoemd Prelaat van *St. Geertruide* te *Leuven*.

Item ter ordinantie als voor, de wed. Dierick Cornelisse, pasteybacker, voor seeckere gebacke, byden Heere, mynen Heere den Persoon van *Oisterwyck*, tot vereeringe van synen staet als Prelaet van Ste Geertruyden tot *Loven*, gesconcken, betaelt 20 gul.

De krijgsmagt onder den Kolonel Stanleij, komt van *Herpen* te *Orthen*, over den hijnischen dijk.

Item 19 July, Hanrick Lenaerts ende Ariaen Dielisse, van dat sy het garnisoen, comende tot *Orthen*, tot twee plaetsen, duer den eynd Hynisschen dyck geleyt hebben.

De Spaansche, Iersche en Hoogduitsche troepen komen van *Herpen* te *Orthen*.

Item Jannen de Bruyn, van dat hy de garnisoenen, soe Spaenjairden, Yeren ende Duytschen, comende van *Herpen*, tot *Ortten* geleyt heeft, betaelt 22 st.

Onderscheidene compagnien van het leger voor de poorten liggende, met bier beschonken.

Item 24 July, Rogier van Broechoven, ter ordinnantie als voor, betaelt 8 tonnen biers, byden Heeren aan verscheyden compagnien, comende vuyten leger, liggende voorde poorten, geschoncken, elcke ton 16 gul.

Graaf Herman van den Berg, Monsieur de La Motte, Generaal der artillerie, met meer anderen eene maaltijd aangeboden.

Item 7^a^ July, hebben myn heeren Scepenen opter gaeffelen te gaste genoyt, metten Heeren vanden Raide, Graeff Herman vanden Berch, Monsieur de la Motte, Generael vande artillerye, met meer andere Heeren ende capiteynen, dair van hem betaelt, volgende syne specificatie, 36 gul. 15½ st. met den wyn tsamen 80 gul. 3½ st.

Geschut uit *'s Hertogenbosch* naar *Orthen* gebragt.

Item Pauwels Pauwelsse, betaelt 14 potten biers, byden tymmerluyden ende arbeyders, tgescut tot *Ortten* gevuert hebbende, aldaer gedroncken.

Aan den Kolonel Stanleij, bevelhebber der troepen te *Orthen* gelegerd en aan onderscheidene andere kapiteinen een maaltijd gegeven.

Item hebben de heeren Schepenen metten Heeren vanden Raede, opten 26^en^ July, opter gaeffelen te gaste genoyt, den Coronel (Stanley), vanden garnisoen tot *Ortten* liggende, met verscheyden capiteynen, ten eynde sy goede correspondentie metter Stadt souden houden, dair van Gielissen, volgens syne specificatie betaelt 31 gul. 6 st.

Volgen de uitgaven aan lijf-, erf- en losrenten, ten laste der Stad.

De totale uitgaven waren 47,254 gul. 17 st. 6 d. 2 m^t^.
" " ontvangsten " 46,737 " 1 " 10 d.
Nadeelig saldo 592 gul. 15 st. 3 ort. 2 m^t^.

N°. 111. Rekening van St. Remeys 1593 tot St. Remeys 1594.

REKENING VAN ANDRIES VAN LUIJCK EN GERRIT VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld- en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen mede als in vorige rekening.
De geheele ontvangsten waren 47845 gul. 7 st. 5 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item (na 5 November), doir ordinantie vande heeren Scepenen, betaelt Jacoppen voors. voor het overdragen van het proces van Lijs Tijssen.

Proces van Lijs Tijssen, beschuldigd van tooverij.

Item (na 24 Oct.), gegeven eenen jongen, brengende brieven van advertentien vande Magistraat der Stad *Grave*, vanden aenslach die de viant hadde op eenige steden, duer ordinantie vande Heeren betaelt met twee maeltyden enz.

De Regering van *Grave* geeft die van *'s Hertogenbosch* kennis van aanslagen, die de vijand op eenige steden in den zin had.

Kapittels 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen. Secretarissen en anderen. als Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere Stads saken uitgezonden.

Gedeputeerden waren:
M^r. Gijsbrecht van der Stegen, Raadsheer.
M^r. Willem van Reijs, Pensionaris.

Item 14 April, anno 1594, syn, ter ordinantie vanden drie leden, volgende dacte den selven gegeven den 14^en February 1594, gereyst in commissie tot *Bruessele*, m^r. Ghysbrechten vander Stegen, Raet ende m^r. Willemen Reys, Pensionaris deser Stadt, omme volgende heure instructie hen byden drie leden mede gegeven, te salveren ende te congratuleren de Voirstelycke Doerluchticheyt des Ertshertoge Ernestus van *Oistenryck* etc. als jerst, van wegen syne Co. Ma. geaenveert hebbende tGouvernement van dese *Nederlanden*, ende voorts om verscheydene andere poincten ende artickelen, naerder den selven Commissarissen by speciale instructie mede gegeven, waeromme deselve Commissarissen hebben gevaceert vanden 14^en April totten 27^en dach Augusti etc.

Commissie naar *Brussel*, om den Aarts-Hertog Ernestus van *Oostenrijk*, als Gouverneur der *Nederlanden* te begroeten.

Kapittel 6.

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Onder meer werden wijnen of gelagen vereerd aan:

Den Baanderheer van Bassignij.

Den Eerw. Heer Arnden van Eijnhouts, gekozen Prelaat van St. Geertruiden.

Den Kapitein van Grobbendonck.

Den Bisschop van *'s Hertogenbosch*.

Den Heer van Wesemaele.

Den Raadsheer Bocxhoornick.

Den Overste Luitenant van den Graaf van Barlaijmont, Vitus Kiessel.

Den Baanderheer van Batenburg.

Mons. De la Coquelle.

De huizen achter de Mandemakers afgebroken, om daar ter plaatse de vestingwerken uit te leggen.

Item 28 September, ter ordinantie als voor, betaelt Ghysberden Kuysten, alsulcke 29 potten (wyn), byde heeren Schouteth, Scepenen ende Capiteynen deser Stadt, ter saecken van het demolieren ende afbreken vande huysen after de mandemakers, omme de erffenissen totte fortificatie der voors. Stadt te emploïjeren, vergadert geweest, zyn gedroncken enz.

Commissie tot onderzoek van vele brieven, een bode afgenomen, die gemelde brieven van *Luik* naar *Holland* moest overbrengen.

Item 6 December, ter ordinantie als voor, betaelt Ghysberden Kuysten, acht potten wyns by myn heeren Scepenen gedroncken ten dienste deser Stadt, ten tyde van het exsamineren ende oversien van veele menichfuldige brieven, onlancx geintercipieert van eenen boode, gaende van *Luyck* nae *Hollant*.

Aanslag van den vijand op de Stad *'s Hertogenbosch*.

Item 14 Mert, duer ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken den Capiteyn Grobbedonck, in recompens, dat hy neffens de Heer van Cokel, alhier onlangs te poste met zyne compaingie perden was gecomen, om te comen sien in welcke poincten daffairen deser Stadt waeren, nadyen den vyant by nachte de Vuchterpoort meynden in te nemen, een ame wyns etc.

Aan den Heer De la Coquelle een aam wijn geschonken, om dat hij, als belast met het onderzoek naar de gesteldheid der Stad, aan Zijne Hoogheid goed rapport zou doen en om door zijne tusschenkomst voorraad van buskruid en scherp te krijgen.

Item 21 Mert, ter ordinantie als voor, gesconcken mynen Heere Coquel een ame wyns, ende dat in recompens van de moyten, by hem aengenomen om alhier te comen ende visitatie rontsomme deser Stadt, soe buyten als binnen deser Stadt gedaen; ende voorts om dese Stadt te recommanderen aen zyn Alteze, om te hebben provisie van poeder ende soerp, beloopt, chyns impost affgetogen, den pot 13 st. gehaelt tot Grueningen, 65 gul.

Aan den Bisschop wordt tot het feest zijner inkomst binnen de Stad, twee amen wijn vereerd.

Item 28 April, ter ordinantie vande heeren Scepenen, gesconcken myn Eerw. Heere den Biscoop deser Stadt, op zyn Eerw. feeste van syn Eerw. incompste, twee amen wyns.

Onderhandeling met het ambacht der kramers of kooplieden, over den aankoop van het huis, genaamd Sinter Claes.

Item 11 December, duer ordinantie als voor, betaelt Abraham Thomas, 32 potten wyns, die aldaer gedroncken zyn, inde communicatie ende vergaderinge, tot 2 diversche tyden gehouden, byde Commissarissen daertoe byden drie leden geordineert, met die vanden ambachte vande Cremers, nopens de cope ende naeste prys vanden huyse, genoempt Sinter Claes, ende want byden ambachten geconditioneert was, by indyen de Stadt den coop nyet en hielde, dat sy den wyn soude betaelen, beloopt enz. 22 gul. 8 st.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout.

Item 6[a] Mey, Jan Janssen ende Jan Peeters, elck 4 dagen, Cornelis Ariaens $4^1/_2$ dach gewrocht inden thuyn ende opten kerckhoff het taneel gestelt, sdaichs als voor.

Het tooneel op het kerkhof opgeslagen tot het geven van tooneelspel.

Item betaelt Jannen Grevenrait, van 46 deelen die hy gelevert heeft totten speele op Sint Jans kerckhoff gespeelt, ende noch vier deelen die affgesaecht waeren, dair hy scade aen geleden heeft, van tstuck 10 st. vz., tsamen 4 gul. 6 st.

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen behalve de gewone posten, onder meer anderen voor:

Item 3[a] Novembris, Anthonis den choir ende Wernart Grevenrait, van dat zy omgeblasen ende gelesen hebben, dat alle de wagens, die bescreven waeren om de siecken ende crancken tot *Orten* gelegen hebbende ewech te vueren, te voorschyn souden comen op peene van 25 gul.

De zieken door het garnisoen van *Orthen* achtergelaten, weggevoerd.

Item ten voors. daege, deur mondelinge aendienen van Capiteyn vander Meer, ter ordinantie van myne heeren Scepenen, aen Dierick Janssen zynen Luytenant, dat hy tot *Orten* de boyen hadde wesen aenstoken, daervan denselven gesconcken vier tonnen biers.

De boijaus te *Orthen* door den L[t] Dirk Janssen verbrand.

Item 20 December, aen Jannen Jacops, Pleytman, in volle betalinge van syne pleythuere int beleech van *Huesden*.

Beleg voor *Heusden*.

Item ten voors. dage (prima Mert), aen Gielis Borremans, deur ordinantie etc. dat myn heeren Scepenen aldair verteert hadden int noyen van myn Heer den Dom Deken tot *Luyck*, genoempt Wassenborch, met myn Eerw. Heer den gedesigneerden Biscop deser Stadt ende den Advocaet Haatius.

Maaltijd aan den Heer van Wassenborch, Domdeken van *Luik* en aan den Eerw. Heer gedesigneerde Bisschop van *'s Hertogenbosch*.

Item ten voors. dage aen Wernairt Grevenrait, Anthonis, den nachtcoer ende de trommenslagers vande vier compagnien, van dat sy omgeslaegen ende gelesen hadden, ofter yemant kennisse hadde vanden aenslach byden vyant op dese Stadt aengeleecht, men soude hem tselve wel loonen.

De Regering doet afkondigen, dat hij die inlichting kan geven van den aanslag des vijands, op de Stad ondernomen, goed zal beloond worden.

Item, alsoe syn Alteze belast hadde 12 ruyteren vande compagnie van mons. Arrogon, met alder spoet, tsy levendich of dood, binnen deser Stadt strack te ryden, nadyen syn Alteze gehoort ende verstaan hadde, dat de vyant opten jersten Mert, dese Stadt meynde met practycke intenemen, om informatie te nemen in wat maniere tselve soude hebben gesciet, hebben deselve ruyteren tot Ariaen, de post, verteert etc.

De Gouverneur Generaal zendt twaalf ruiters naar *'s Hertogenbosch*, die op leven dood binnen de Stad moeten komen, om narigt in te winnen betrekkelijk een tegen de Stad den 1[e] Maart ondernomen aanslag.

Item ten voors. dage aen eenen, genoempt Dierick Janssen, Schoenmaker, tot een accoutrement, by myn Heeren hem toegevuecht voor syn goet devoir, als de schildwacht hebbende tegen den vyant, bethoont opten jersten Mert, 18 gul.

Aan Dirk Janssen wordt een accoutrement vereerd voor zijn goede dienst als schildwacht op den 1[e] Maart.

Item ten voors. dage (11 Mert), aen m[r]. Isebrant Symons, Chirurgyn, voor het cuereren vande gequetsten zoldaeten, comende vuyt den leger voor *Huesden* ende *Hedel*, hier int groot gasthuys gecomen.

De gekwetsten uit het leger voor *Heusden* en *Hedel* in het groot gasthuis opgenomen.

1594.

Monstering in het Fraterhuis gehouden, om te zien of er ook vreemde soldaten onder de bezetting waren.

Item, ter ordinantie der heeren Scepenen, aen Luytken inden David, by myne Heeren den Schouteth met eenige andere Heeren vuyten Magistraet, opten jersten dach Mert aldair verteert, als zy hadden gestaen opte monsteringe int Fraterhuys, om te sien ofter eenige vreemde soldaten onder waeren, betaelt metten wyn 13 gul. 12 st.

De Jonge Schuts houdt een nacht de wacht in een achterhuis.

Item Jan de Weyer, van dat de Jonge Schuts in syn achterhuys een nacht hadde gewaect, 8 st.

Brieven van den vijand onderschept.

Item 7 April, negen soldaten, in recompens van seeckere dienste by hem gedaen, int intercipieren van seeckere brieven comende vanden vyant, 13 gul. 10 st.

Tooneelvertooning op St. Jans kerkhof.

Volgen nog uitgaven aan kosten voor het daarstellen van het tooneel op St. Jans kerkhof.

Executie tegen den Schoolmeester mr. Hendrik van Munsterbilsen

Item ten voors. dage aen den Deurweerder vander Muelen, opte vacatien, gedaen inde executie tegens mr. Henrick van Munsterbilsen, Scoelmeester, 8 gul.

Item 4 July, betaelt aan Gielis Borremans, 25 potten biers, aldair gedroncken byde provoosten vande vier Scutteryen, in dienste deser Stadt geweest.

Bevel dat bij het alarm slaan de beedigde schutters van de Schutterijen moeten komen voor het huis van hunnen vaandrig.

Item ten voors. dage, Wernart Greveraet, van te publiceren, dat allen de geenen wesende inden eed vander vier Schutteryen, gehouden sullen wesen, als men andermael omslaet, te comen voor het Venderichs losement.

Bevel om binnen vier dagen alle boomen, heggen en plantsoen buiten de poorten af te houwen.

Item ten voors. dage (13 Augustus), Warnaert Grevenraet en Anthonis Willemss, van alle de Stadt duer te publiceren, dat eene yegelycke alle boomen, heggen ende plantaigien, buyten deser Stadt op henne erffenissen staende, totte capelle toe, tot *Hintham*, *Vucht* ende opt *Reut* ende *Oeteren*, binnen den tyt van vier jerstcomende dagen aff soude houwen.

Scherper examinatie van Roelof van Oswaert, bijgenaamd den Springer.

Item aen Herman, van *Herentals*, Scerprichter, ter saecken van 23 dagen by hem alhier gevaceert ende voor de scerpe examinatie ende ondervraginge byden selven gedaen, aen Roeloff van Osswaert (bijgenaamd de Springer) betaelt de somme van 45 gul. Herentals gelt, maeckt in desen gelde 49 gul. 10 st.

De Stad doet de boomen op het Reut afhouwen.

Item 12 Augustus, Grietke Hermans, van een pleyt, die opt *tReut*, int affhouwen van boomen, van Stadtswege, 2 dagen is gebruyct etc.

Buskruid en andere amunitie van Grave naar 's Hertogenbosch gezonden.

Item deur ordinantie van mynen heeren Scepenen, den 15 September getekent, aen Willem Anthonissen, sergent vande compaingnie vanden Capiteyn vander Meer, den selven in recompens vander diligentie ende moeten byden selven, ten versuecke der heeren Scepenen gedaen, in het versaemen ende opbrengen vande amonitie wagens, tot het haelen vanden poeder ende gelycke provisie, vuyter Stadt *Grave* binnen deser Stadt, volgens het scryven aenden Gedeputeerden der selver Stadt, met voors. poeder ende vande Stadt *Grave* comende, den selven gesconcken 6 gul.

De totale uitgaven waren 48,463 gul. 3 st. 1 mt.
" " ontvangsten " 47,845 " 7 " 5 d.
Nadeelig saldo 617 gul. 15 st. 11 d. 1 mt.

Rekening van St. Remeys 1594 tot St. Remeys 1595.

REKENING VAN ANDRIES VAN LUIJCK EN GERARD VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 43516 gul. 16 st. 15 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 3ª Novembris Laureyns Peetersse, van dat hy met brieven deser Stadt, is geweest int quartier van *Maeslant*, ten einde die Gedeputeerden op Vrydach naestcomende, alhier opt Stadthuys souden compareren.

Oproeping naar *'s Hertogenbosch*, van de Gedeputeerden uit de vier kwartieren der Meijerij.

Andere boden werden tot die oproeping in de kwartieren van *Kempenland*, *Oisterwijk* en *Peelland* gezonden.

Item 20 December, Thomas Janssen, van *Oisterwyck*, hebbende gedragen brieven deser Stadt, ter ordinantie der heeren Scepenen, aenden Electo van de gemutineerden, synde tot *Sprange* ende heeft weder omme antwoort gebrocht.

Brief der Regering aan den Electo der gemutineerden te *Sprang*.

Item 20 January, Claes van Son, van seecker brieven van importantien der heeren Scepenen, te draegen tot *Oisterwyk*, om voorts bestelt te wordden tot *Turnhout* aen S[r]. de Vlasco, Generael vanden leger aldaer.

Brief van veel gewigt der Regering van *'s Hertogenbosch*, aan Don Louis de Velasco te *Turnhout*.

Item 21 January, ter ordinantie als voor, Reynder Arts, van *Oisterwyk*, breugende brieven van m[r]. del Campo ende Don Lowys de Vlasco, aende Heeren deser Stadt.

Brieven van den m[r]. del Campo en van Don Louis de Velasco.

De Regering had voorts in den loop van 1595 nog briefwisseling met:
Don Louis de Velasco, Generaal van Z. M. leger te *Turnhout*.
Graaf Jan Jacomo, te *St. Oedenrode*.
Z. Ex. Graaf de Foincten (Fuentes) te *Brussel* en in het leger voor *Kamerijk*.
Antoine de la Cocquelle.
Den Prelaat van St. Geertruiden.
Mondragon in het leger voor *Grol* en te *Keizerswaard*.

Briefwisseling met Don Louis de Velasco, Graaf Jan Jacomo, de Graaf van Fuentes, Antoine de la Cocquelle, den Prelaat van St. Geertrude en met Mondragon.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen werden, onder meer anderen, vereerd aan:

Vereeringen van wijnen of gelagen aan voorname personen.

Commissarissen gekomen vanden Hove.
Antoine De la Cocquelle.
Jacob de Wael, Schout van *Oisterwijk.*

De muitende soldaten in de meijerij gekomen, wordt wijn gezonden, opdat zij zouden ophouden de inwoners te tyranniseren en uit de meijerij zouden trekken.

Item, ter ordinantie als voor, betaelt Coenrarden voors. alsulcke 137 potten wyns, als de gemutineerde soldaeten inde meyerye gecomen, syn gesconcken, ten eynde sy wilden desisteren vande tirannye metten huysman ende vuyte meyerye te vertrecken.

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen behalve de gewone posten, onder meer anderen de volgende voor:

De leijdekkers den buik of het middenschip der groote St. Janskerk gedekt hebbende, 6 tonnen bier gegeven.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen in date 20 November 1594, betaelt alsulcke ses tonnen biers, als byden leydeckers, gedect hebbende den buyck van St. Janskercke, voor hair goede devoir syn gesconcken, 27 gul.

Roelof van Oswairt. bijgenaamd den Springer ontvlugt. Bevel dat niemand hem mag huisvesten.

Item 24 December, Wernart Grevenrait ende de tromeslagers vande vier compagnien, van dat sy omgeslaigen ende gelesen hebben, dat nyemant, op eenen grooten peen, Roeloff den Sprenger (van Oswairt) en soude logeren.

Een geschilderd glas door Gijsbert Stoffels gemaakt aan het klooster van St. Geertruiden geschonken.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, byden Pensionaris Reys, betaelt Gysberden Stoffels, voor een gelas den Convente vanden Geertruyen gesconcken, beloopende 29 gul.

Autorisatie op de Stad *'s Hertogenbosch*, om gedurende den oorlog aan de bijliggende steden intimatie en beschrijfbrieven te mogen zenden en de judicature te hebben, zoo wel over de *Tieler-* en *Bommelerwaard*, het *Land van Altena* als andere plaatsen.

Item 21 January, ter ordinantie der heeren Scepenen, gerestitueert Hanssen van Gangelt, alsulcke 12 gul. $1^1/_2$ st. als hy verschoten hadde tot *Bruessel* aenden Secretaris Lombarts ende den solliciteur deser Stadt, ter cause van dacte van autorisatie opden Wethouderen deser Stadt ende trapport van dyen, ten eynde deselve, geduerende dese oirloge, vanden byliggenden steden souden moigen seynden inthimatie ende bescryffbrieven over die van *Tielder-* en *Boemelderweert*, *tLant van Altena* en andere plaetsen, mitsgaders dairvan te hebbene judicature, beloopende 12 gul. $1^1/_2$ st.

Mr. Bernart, Schilder, maakt het wapen der Stad, om dat wapen op het geschut voor haar bestemd, te doen plaatsen.

Item mr. Bernart, den Schilder, vande wapenen deser Stadt te maecken, om over te seynden tot *Breussel* aenden Heere Coquel, om opt geschut tot dienste deser Stadt, te doen stellen.

De Regering van *'s Hertogenbosch*, zendt de armen aan den Maaskant, in nood door overstrooming, brood, bier en haring.

Item 14 Mert, Anthonis Driessen, van twee tonnen herinck int groote gasthuys te vueren, omme aen die vanden Maescant, overmits het groot water gespynt te wordden.

Zij doet de vestingwerken herstellen, die door het hooge water veel geleden hadden.

Item Pauwels Janssen q. s. vande balcken, duere sulderinge metten beschot vanden wachthuys aen St. Janspoort te visschen, dat metten grooten water afgeslagen was.

Item 17 Mert, ter ordinantie der heeren Scepenen betaelt Jannen Theuwens q. s. van dat zy met twee pleyten het broot, bier ende herinck aenden Maescant hebben gevuert, overmits het groot water om aldaer te spynden, bet. 11 gul.

Volgen nog vele uitgaven des betrekkelijk en ook tot herstel van geleden schade aan poorten, bruggen, vesten en vestingtorens der Stad.

1595.

Item 21 Mert ter ordinantie als voor, Jan Artss, van *Oirschot*, van dat hy tydinge heeft gebrocht, dat de gemutineerde Italianen met syne Hoocheyt waeren geaccordeert, 14 gul. 1½ st.

De gemutineerde Italianen treffen met Zijn Hoogheid een accoord.

Item ten selven dage (1e April), ter ordinantie als voor, betaelt mr. Jan van Straesborch ende Anthoni de Keyser, gescildert ende gemaect hebbende het wapen vanden ErtsHertoge Ernestus, 30 gul.

Mr. Jan van Straesborch en Antony Cloot, genaamd de Krijser, schilderen het wapen van den Aartshertog Ernestus.

Item den arbeyders gesconcken, voor het overluyen vanden ErtsHertoge Ernestus, Gouverneur van syne Ma. Nederlanden, gestorven synde.

Klokkengelui bij den dood van den Aartshertog.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, betaelt Gielis Borremans, ter cause van de maeltyt, opten 19 Mert byden Ridderen van Jerusalem metten heeren Schepenen aldair verteert, beloopende 9 gul. 10 st. en 34 potten wyn, den pot 15 st.

Den ridders van *Jerusalem* wordt door Schepenen eene maaltijd gegeven.

Item ter ordinantie vanden drie leden, Barbara wed. mr. Peeter Henricx, Chirurgijn, van dat zy metten anderen Chirurgijns, de gewonden vuyt *Boemelder Weert* gecomen, int groot gasthuys hadde helpen cuereren, 25 gul. 10 st.

De gewonden uit den *Bommelerwaard* in het gasthuis alhier genezen.

Item 8a Juny, aen mr. Henrick van Munsterbilse, gescoten om te reysen tot *Bruessel*, ten eynde hy soude sieu ende visiteren, seeckere requeste byden heeren vanden Capitle, op synen naem overgegeven, int proces tegen deser Stadt, der scholen aengaende, ofte deselve by hem was onderteckent oft nyet, bet. 24 gul.

Proces tegen deze Stad in zake de Scholen.

Item 29 Juny Wernart Grevenraet en Peeter Martens, wachter, van dat zy omgeblaesen hebben, dat allen die ghene die gehouden syn int onderhouden vander Stadt mueren, terstont sullen bestaen te repareren oft anderssins salt tselve gedaen wordden op dobbelen kost, ten laste vanden gheenen in gebreken wesende.

Zij, die gehouden zijn tot onderhoud van Stads muren, gelast dit terstond te doen, op straffe dat dit anders ten hunnen dubbele kosten zal worden gedaan.

Item ter ordinantie van mynen heeren Scepenen, in date 18 December 1594, betaelt voor een stucxken lyewaets, by mynen Eerw. Heere den Biscop, den Coronel Cocquel ende Gregorius vander Meer, mede genomen ende tot dienste deser Stadt gesconcken, aen mren Philipssen Masius, Raet ende Griffier vande Heeren Staeten slants van *Brabant*, in recompens van seecker merckelycke diensten byden voors. Griffier, ten hove, soe by syne Hoocheyt tot afdoeninge der licenten, daer mede dese Stadt onlancx was besloten geweest, als oyck ter cause van seecker andere goede diensten ende devoiren, de somme van 100 gul.

De Griffier Philip Masius een stuk linnen vereerd, voor zijne goede diensten in het afweren der licenten, waarmede de Stad *'s Hertogenbosch* belast werd.

Item insgelycx ter ordinantie als voor, in date 12 January 1595, voor gelycke stucxken lyewaets, gesconcken aen myn Heere Assonville, in gelycke diensten tot welvaeren deser Stad ende dat in recompense, beloopt 125 gul.

Een stukje linnen geschonken aan den Heer d'Assonville, ter belooning der aan de Stad bewezen diensten.

Item ter ordinantie als voor, in date den lesten Mert 1595, den Griffier vander Velden en Peeter van Hees, Secretaris, ter cause van het copieren ende collationneren allen de previlegien deser Stadt, voor haeren dienst, ter ordinantie der drie leden, 40 gul.

De privilegien der Stad gecopieerd en gecollationeerd door den Griffier van der Velden, den Secretaris Peeter van Hees en den voormaligen Griffier en later Raadsheer, Wouter Scellens.

Item ter ordinantie als voor, in date 11 December 1594, Wouteren Scellens, eertyts Griffier ende nu Raitsheer deser Stadt, van dat hy, ter ordinantie der drie leden, diversche groote moeten ende arbeyt heeft gedaen, omme de previlegien vuyter commen te haelen, te bewaeren, te copieren, collationeren ende autentizeren, dair van ter ordinantie bet. 60 gul.

Lansen voor de Stad gemaakt.

Item ter ordinantie als voor, in date 29 December 1594, aen Jannen Bolants, ter cause van 34 lancien, aen Wynanden Janssen van 37 lancien ende aan Joosten Hermans, ter cause van 36 lancien, by henluyden tot behoeff deser Stadt gelevert, dair voor betaelt 85 gul. $14^{1}/_{2}$ st.

De ingevallen brug bij de Kruis- of Parochie-kerk van St. Catharina door eene houten noodbrug vervangen.

Item ter ordinantie als voor, Jacoppen Franchoysen, tymmerman, ter cause van hout ende arbeyt byden selven gelevert ende gedaen, tot het provisionael maeken vander brugge over de ingevalle brugge byde parochie van Sinte Katharynen, bet. 27 gul. 8 st.

Eene kaarsen doos met blik beslagen, voor het gevaar voor brand.

Item voor een kersdose met bleck binnen te becleeden, voor de heeren Scepenen, tegens het peryckel vanden viere, bet. 22 st.

Volgen de betalingen van lijf- en erflosrenten ten laste der Stad.

De totale uitgaven waren 44,806 gul. 2 st. 6 d.
„ „ ontvangsten „ 43,516 „ 16 „ 15 „
Nadeelig slot 1289 gul. 5 st. 7 d.

N°. 102. Rekening van St. Remeys 1595 tot St. Remeys 1596.

REKENING VAN ANDRIES VAN LUIJCK EN GERRIT VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 37502 gul. 2 st. 6 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, waarin geen bijzonderheden voorkomen, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Daarin komt, onder meer andere zaken, voor:

De ruiterij der Stad te *St. Oedenrode* door den vijand geslagen.

Item ten selven daige (2 Maart), Reynder voors. van dat hy byden Heeren was gesonden, doen onse ruyterye affgeworpen was tot *St. Oeden Roy*, omme te vernemen waer sy gebleven wairen etc.

Brief aan den Bevelhebber te *Alphen*, over soldaten onder zijne bevelen, die het geheim kenden van den aanval, den 1 Maart 1594 op *'s Hertogenbosch* ondernomen.

Item ter ordinantie als voor, in date den 18en Mey, betaelt eenen expressen boode, byden Heeren gesonden tot *Alphen*, aenden Commandant aldaer, om te hebben seeckerheyt van denghenen die aldaer in garnisoen souden wesen, het secreet wetende vanden aenslach op prima Mert 1594, volgende dadvertentie van Drossart van *Lingen*, dien aengaende aen dese Stadt gedaen.

1596.
Calais ingenomen.

Item 20 Mey, ter ordinantie vanden heeren Scepenen, gesconcken Jannen Henricxs, van *Tilborck* voor boode broot, van dat hy tydinge jerst heeft gebrocht, dat Zyne Hoocheyt *Calis* ingenomen hadde, daer voor hem toegevuecht 12 gul.

Kapittel 6.

Wijnen en gelagen vereerd aan voorname personen.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen werden vereerd aan:

Den Heer van Haeften.

Mr. Jacob vant tSestich, Procureur Generaal.

Joncker Maximiliaan van Brederode.

Den Kapitein Antonie Schets, Heer van Grobbendonck.

Zijne vrouw.

Mr. Leonarden Boxhornick, Auditeur der Rekenkamer van Z. M. den Koning.

Mr. Johan van der Stegen, Docter in de Regten en Commies dier Kamer.

Den Eerw. Heer Bisschop.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en planken.

Een nieuwe klap- of pijnbank gemaakt.

Item 27 July, Jan Janssen, Jan Rutten ende Jan Peters, elck 4 daigen, Floris Gerritse 2 daigen, gevrocht inde thuyn, een nyeuwe clapbanck voorden mr. vanden scherpengericht gemaect ende aende Hinthamerpoort gevrocht, elck sdaichs als voor vz. 8 gul. 8 st.

Kapittel 14.

Uitgaven aan penningen, ter sake van de beden en consenten, den Koning als Hertog van Brabant toegestaan.

Belasting tot herstel van St. Janskerk te *'s Hertogenbosch*.

Item alsoe dese Stadt in hairen drie leden, gelieft heeft te consenteren, de continuatie vanden cleynen comptoir, voor deen helft tot reparatie van Sint Janskercke ende voor dander helft te volgen ende byden Rentmeesteren vuytgeryct te wordden aen mr. Henrick van Broechoven, Raetsheer deser Stadt, als Rentmeester der Heeren Staeten van *Brabant*, in mindernisse vander beede, die tcorpus deser Stadt aende voors. Staeten jaerlycx heeft te betaelen, blyckende byder acte in date 16 January 1595. (De opbrengst dezer belasting wordt hierbij niet opgegeven en ook het, tot herstel der kerk uitgekeerde, niet genoemd, daar echter de helft van die opbrengst tot eene som van 3247 gul. 14 st. aan den Rentmeester der Staten, van Broekhoven werd uitbetaald, zoo is ook eene gelijke som voor dat herstel uitgekeerd.)

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen behalven de gewone posten onder meer anderen de volgende voor:

Bevel dat iedereen zijn geweer moet dragen. Dat vreemdelingen en soldaten ter Fraters moeten komen. Eene premie van ƒ 600, uitgeloofd aan hem die eenige kennis van den aanslag gaf.

Item 15 November, de trommeslagers, van dat sy omgeslagen hebben, dat eenen yegelycke syn geweer soude draegen ende dat alle vreemdelingen soe soldaeten als anderen, ter Fraters soude komen ende oock wie enige kennisse van enigen aenslach op dese Stadt mochten hebben, die dat selve aenbrocht soude 600 gulden voor eenen schenck hebben.

Lijs Tijssen's reproche tegen den Hoofdschout.

Item 3a January, Dierick van Tulden, van een reproche by Lys Tyssen tegen Heer Jacop van Brecht, overgegeven, te copieren, beloopende 40 blaederen.

Inrigting van Zondagscholen tot het geven van kosteloos onderwijs aan de behoeftigen.

Item Wernairt Grevenraet ende Peter Martens, van dat sy omgeblasen ende gelesen hebben, dat allen de arme kynderen, de macht niet hebbende hen schoolgelt te betaelen, sullen sondachs ten acht uren komen, de meyskens inde Barber kapel ende de knechtkens inde St. Anne capel.

De te *St. Oedenrode* gesneuvelde ruiters binnen de Stad gebragt.

Item Wynant Jacops, van dat de soldaeten die de dooden van *Roye* binnen dese Stadt hadde gebrocht, tot synen huyse verteert hadden, 7 gul.

Afscheids-maaltijd den Heer Antony de la Cocquelle, wien de belangen der Stad, zoo voor de fortificatie als anderen, werd aanbevolen.

Idem 11 Januarij 1596, volgt een afscheidsmaaltijd aan den Heer Antony de la Coquelle aangeboden, die, bij zijn vertrek naar den hove, de fortificatie der Stad en andere zaken der Stad aanbevolen werd.

De Regering wordt bij het verslaan der ruiters te *St. Oedenrode* in den nacht bijeengeroepen.

Item den Werd in Sinter Claes, betaelt van dat die gruen roeden met eenen boode vande *Graeff*, inder nacht, soe sy den geheelen nacht mosten opwesen omme de Heeren byden anderen te haelen, ten tyde de ruyters te *St. Oeden Roy* waeren afgeworpen.

Afscheids-maaltijd aan den Procureur-Generaal van *Brabant*. Maaltijd aan de nieuw gekozen Kapiteins en Luitenants der Schutterij van den jongen voetboog.

Nog twee andere maaltijden werden gegeven, als één aan den Procureur Generaal van *Brabant*, bij zijn afscheid en één aan den Kapitein Mathijs van der Meer, Hendrik Boudewijns en mr. David Everswijn, als gekozen Kapitein en Luitenants der Schutterij van den jongen voetboog, ten einde hen over te halen zich die keuzen te laten welgevallen.

Vreugdeschoten voor de overwinning van *Calais*.

Item Gerit Janssen inden ouden Schutsbogart, tgene byde cannoniers aldaer, int schieten vander victorie van *Calis* was verteert.

Negen geborduurde wapens op de kussens voor de negen Schepenen.

Item 22 Mey, Goyarden, den borduurwercker, van negen der Stadt wapenen te maecken, om op cussens te stellen, 12 gul.

Twee geschilderde glazen door de Regering aan de Handboog schutterij geschonken.

Item ten voors. daege (8 Juny), betaelt Jan Roelofs en Christophel Ghysberts, voor twee glaesen byden heeren Schepenen inden hantboog schutsbogart gesconcken, beloopende 15 gul.

Onderzoek van het proces tegen Lijs Tijssen.

Item 22 Juny, kosten van vertering in het visiteren door Schepenen, van het proces van Lys Tyssen.

Privilegien der Stad, in het geschil tusschen die van den *Dungen* en *St. Michiels-Gestel* ontstaan, geraadpleegt.

Item ter ordinantie als voor, in dato 3a July 1596, betaelt Coenraet van Werden 25 potten wyns, byden gecommitteerden der drie leden ende andere daertoe geassumeert, in het besoingeren ende decideren der questien, den previlegien deser Stadt aengaende, tusschen die vanden *Dungen* en *St. Michiels Gestel*, gesconcken

De Ingenieur mr. Peter van Aken.

Item 6a July, ter ordinantie der heeren Schepenen, mr. Peteren van Aken, Ingenieur, voor seeckere diensten by hem gedaen, 8 gul.

Antonius Cloot, alias Keijser, schildert het Stadhuis en de Heerenkamer.

Item 18 July, ter ordinantie als voor, van diversche stofferingen ende andere schilderyen, gedaen soe opte Heeren caemere als Stadthuys, volgens zyne billetten betaelt Anthonien Cloot, alias Keyser, 30 gul. 16 st.

Item Jannen Scalcken, Wachtmr. van verscheyden specien, soe aende pynbanck als andersins etc.

Kosten voor het maken der pijnbank.

Item 9 September, betaelt Jacoppen Wilt, van *Aken*, 50 potten biers, byden Scerprichter ende den cortenstocken, aldair, naede scerpe examina by Roeloffnen den Sprenger, gedaen, gedroncken.

Roelof van Oswaert, bijgenaamd den Springer, op de pijnbank.

Item ultima April 1596, betaelt aen Dierick van Muers, Goutsmit, ter cause van een silvere schaele gegraveert, den Heeren van Cocquelle van wege dese Stad geschonken, 81 gul. 5 st.

Dirk van Meurs, graveert voor de Stad een zilveren schaal, aan den Heer van Cocquelle geschonken.

Item ter ordinantie als voor, in date 5 Mey, betaelt eenen soldaet, hier expresselyck gesonden van *Lingen* vuyt *Vrieslant*, byden Overste aldaer, om deser Stadt te adverteren, dat tot *Alpen* wairen soldaeten in garnisoen, wetende vanden aenslach op prima Merte op dese Stadt byden vyanden aengelecht, beloopende 29 gul. 15 st.

Aanslag op de Stad van 1e Maart.

Item 10 October, betaelt Hanrick, de Smit, van het ring yseren daermen den heerinck mede ringt.

Een ringijzer waarmede de haring geringd werdt.

Item betaelt Gielis Bormans, 9 gulden, byden heeren Scepenen ende Stadthouwer met andere Heeren, geweest hebbende over de examinatie en torture Roeloff den Sprenger.

Examinatie en pijniging van Roeloff van Oswaert, bijgenaamd den Springer.

Item ter ordinantie als voor, betaelt den kuermeesters ende packers vanden herinck, in recompense van haire moeten, gedaen int helpen maecken ende ordineren, der ordinantie op het packen vanden herinck.

Ordonnantie op het pakken van den Haring.

Item ter ordinantie als voor, Rogier van Broeckhoven, voor een aem biers, den personagien opte Rethorosyns caemer geschonken 5 gul. 10 st.

De Kamer van Rhetorica een aam bier geschonen.

De Minderbroeders en Predikheeren conventen, ontvangen ieder eene ton haring voor de vasten, zonder voor het vervolg te kunnen worden getrokken in consequentie.

Aan de Minderbroeders en Predikheeren ieder een ton haring voor den vasten geschonken, zonder consequentie voor het vervolg.

Volgen de betalingen aan lijf- en erflosrenten ten laste der Stad.

De totale uitgaven waren 38,827 gul. 19 st. 3 ort. 17 mt.
" " ontvangsten " 37,502 " 3 " 6 d.
Nadeelig saldo 1324 gul. 17 st. 6 d. 7 mt.

N. 113. **Rekening van St. Remeys 1596 tot St. Remeys 1597.**

REKENING VAN ANDRIES VAN LUIJCK EN GERARD VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekeningen.
De totale ontvangsten waren 43,548 gul. 2 st. 14 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, zijn weggelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Don Xantio de Luna, Gouverneur van *Lier*.

Item 23 September, Claes van Son, met brieven der heeren Schepenen deser Stadt, gesonden aan Don Xantio de Luna, Gouverneur van *Liere*, daervan hem betaelt 6 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan de Heeren Schepenen, Gezwoorens. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen als Afgevaardigden ten Hove, ter Staten Vergaderingen en in andere Stads zaken.

Commissie naar *Brussel*, om den Kardinaal Albertus, als Luitenant Gouverneur en Kapitein Generaal over de Vereenigde Nederlanden te begroeten.

Item alsoe m^{r}. Willem van Reys, Pensionaris der Stadt van *sHartogenbossche*, opten 4^{en} Octobris anno 1596, in commissie der drie leden deser Stadt, volgende de acte der selver drie leden, in date den lesten Septembris 1596 gegeven, is vertrocken nae *Bruessele*, omme te congratuleren syne Hoocheyt den Cardinael Aelbertus, ErtsHertoige van *Oistenryck* etc. Luytenant Gouverneur ende Capiteyn Generael van wegen Zyne Ma. voor dese zyne *Nederlanden*, ende voorts tot vuytrichtinge van diversche poincten ende articklen, hem byden drie leden, volgende syne instructie daer van geexpedieert, mede gegeven, waer omme deselve Pensionaris gevaceert heeft vanden vierden October 1596 totten 13 January 1597, maeckende 102 daigen, sdaichs hem byden Heeren toegevuecht, in regardt vande groote dierte tot *Bruessele*, 4 gul.

Kapittel 6.

Vereeringeu van wijnen en gelagen.

Wijnen en gelagen vereerd aan voorname personen.

Wijnen en gelagen werden, onder meer anderen, vereerd aan:

Den Hoogschout Jonkheer Jacob van Brecht, op de uitvaart van Jonkheer Jan, zijn zoon.

Mevrouw De la Cocquelle.

Jonkheer Jan van Cortenbach, op het kasteel te *Helmond*.

Den Heer Philips Boxhorninck, Raad ordinaris in *Brabant*.

Den Bisschop van *'s Hertogenbosch*.

De Overigheid van den Jongen voetboog, op hun feestdag van St. Joris.

Een aam wijn aan verschillende Heeren en Kapiteins geschonken, om de recrutering van soldaten in de Stad *'s Hertogenbosch* en hare meijerij te voorkomen.

Item 12 Augusti 1596, een aem wyn aen diversche Heeren ende Capiteynen gesconcken, omme te vooroomen de recrute vanden soldaten, die men soo binnen deser Stadt als inde meyerye wilden oplichten.

Den nieuwen Alpheres S^{r}. Anthonio de la Motte.

Kapittel 5.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen behalve de gewone posten, onder meer anderen, de volgende voor:

Item 13 November, Roeloff Noppen, van verscheyden copien van diversche acten, aengaende het schouwgelt ende onse gewoonlycke gratie in de bede te geneyten.

Verzoek van *'s Hertogenbosch* aangaande het schouwgeld en om de gewone gratie inde beden te mogen genieten.

Item betaelt, Luytken inden David, byde Commissarissen ende Capiteynen, inde saecke van Roeloff den Sprenger, tot verscheydene reysen aldair verteert.

Roelof denSpringer.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, Diercken Corstiaens, ter cause van een aem biers by die vanden jongen voetboge, opde victorie vander Stadt *Hulst*, gedroncken.

Hulst ingenomen.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, in date 29 January 1597, betaelt Luytken inden David, byden heeren Commissarissen gecommitteert, tot redressement vande opinien opt aengeven der heeren Staeten, nopende de hertellinge, in haere besoigne aldair verteert.

Commissie op het redressement van de door de Stad *'s Hertogenbosch* gemaakte opinie omtrent de voorgestelde *herstelling*.

Item ter ordinantie als voor, in date 26 February 1596, aen Abraham Thomas, betaelt 40 potten wyns tot 15 st. byden heeren Scepenen, heeren vanden Raede, Capiteynen, Luytenanten etc. den geheelen nacht en sanderendaegs overeyndt geweest hebbende, int vuytseynden van booden, ruyteren, voetvolck etc. dienende tot ontset des Heeren van Cocquelle, aldaer doen haelen.

De Stad zendt boden, ruiters en voetvolk uit, tot ontzet van den Heer van Cocquelle.

Item prima Mert, Wernart Grevenraet ende Peter den trompetter, van dat sy in allen straeten omgeblaesen ende gelesen hebben, dat alle die geene ennige administratie hebbende van gasthuysen, sullen hebben overtebrengen den staet derselver ende mede haere rekeningen hebben te doen binnen eender maent.

De Provisoren van particuliere gasthuizen bevolen, opening van zaken en rekening aan de Stad te doen.

Item ter ordinantie ende als voor in date 2 Mert 1596, betaelt Ghysberden Kuysten, 35 potten wyns den pot als voor 15 st. byden heeren Scepenen opte gaeffele opte maeltyt doen haelen, aldair wairen geroepen als geassimeerde, myn heere den Deken, Plebaen ende Officiael, int visiteren vanden processe van Lys Tyssen.

Deken, Plebaan en Officiaal der Cathedraal van St. Jan, geroepen in het onderzoek van het proces van Lijs Tijssen van de Wollenberg, beschuldigd van toovery.

Item Henricken Bouwens, Luytenant, van dat hy heeft, ter ordinantie der Capiteynen, doen drucken seeckere billetten dienende tot alarm plaetse, omme te designeren alle rotten haere plaetsen, soe voor den drucker als ses boecken pampiers, bet. 3 gul. 7 st.

Billetten gedrukt, houdende aanwijzing van de loopplaatsen der verschillende rotten bij alarm.

Item Jannen Hermans q. s., Busmeesters, voor spiegelhars, pampier, peck, garen, oly, coperdraet, loot en canifas, tot vuerbollen te maecken, tsaemen betaelt 2 gul. 13 st. 1 ort.

Vuurbollen of kogels.

Item ter ordinantie als voor, in date 21 September 1597, betaelt Hanrick Barthusse, 31 potten wyns, den pot 16 st. byden heeren Scepenen tsynen huyse, met ennige Geswoorens, heere vanden Raedt doen haelen, omme te induceren J°. Philips van Brecht metten Luytenant vander Eede, ten eynde deselve geliefden met brieven der heeren Scepenen, te reysen by Don Alonza de Luna, als Commandatoris over het volck van oirloge, inde meyereye deser Stadt gecomen, ten eynde deselve wederomme soude gelieven te vertrecken.

Eene Commissie aan Don Alonzo de Luna, bevelhebber met zijn krijgsvolk, in de meijerij gekomen, gezonden, om hem te verzoeken met zijn volk de meijerij wederom te verlaten.

Item 26 September, ter ordinantie der heeren Scepenen, de caemere van Rethorica met henne personagien, tot eene vereeringe gesconcken 50 gul.

De kamer van Rethorica ontvangt van de Stad eene vereering van 50 gul.

Item Herbert vande Weyer, betaelt duer ordinantie als voor, by twee

Twee soldaten van

het regiment van Labarlotte, bij de nederlaag van *Turnhout* ontkomen en naar *'s Hertogenbosch* gevlugt, op Stads rekening gehuisvest.

De Stad doet Roeloff denSpringer, van zijne wonden genezen, hem door het strenge examineren op de pijnbank toegebragt.

Rekening met den Ingebieder.

Vereeringen aan Gedeputeerden uit de Staten van *Brabant*, in commissie hier ter stede zijnde en aan anderen te *Brussel*, in geld of linnen, om de Stad in haren behoeftigen staat, in de vergaderingen der drie Staten van *Brabant*, van alle zware belastingen verschoond te houden.

soldaeten aldaer verteert, ontcomen synde van *Turnhout*, ten tyde het volck aldaer geslaegen worden, wesende, van tregiment van Labarlotte.

Item ter ordinantie als voor, betaelt m^r. Jacop vander Plancken, van dat hy den Sprenger hadde gecureert, als hy ter scerper examen was geweest.

Volgt een groot relaas over de rekening en afrekening met den ingebieder.

Worden vereeringen in geld gedaan aan gecommitteerden uit de heeren Staten s Lands en van het Hertogdom *Brabant*, hier ter stede zijnde en aan zekere personen te *Brussel*, in linnen, ten einde zij de Stad, vermits haren behoeftigen staat, in de vergadering der drie Staten zoude verantwoorden en favorabel houden voor geexcuseert van alle zware belastingen.

Voorts worden nog vele andere betalingen, ter zake des oorlogs en in andere zaken, aangetroffen.

Volgen de betalingen aan lijf- en erflosrenten ten laste der Stad.

De totale uitgaven waren 42,061 gul. 2 st. 4 d. 15 m^t.
" " ontvangsten " 43,548 " 2 " 14 "
Batig saldo 1487 gul. 10 d.

N°. 104. Rekening van St. Remeys 1597 tot St. Remeys 1598.

Rekening van Herman Pelgrom en Gerard van Tulden.

ONTVANGSTEN.

Geld en Geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 46,594 gul. 2 st. 12 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Traktaat van vrede met *Frankrijk* gesloten.

Item 11 September 1598, aen Willemen van Esch, geswoore boode deser Stadt, van dat hy mondelinge aengedient hadde den heeren Scepenen, ende expres van *Bruessel* gecoemen was, om de selve aen te dienen den peys van *Vranckryck*, ende Jannen Segers, van dat hy oyck expres van *Bruessel* gecoemen is, met brieven, zoe van Zyne Hoocheyt als den Raet van *Brabant*, belangende den peys van *Vranckryck*.

De Graaf van den Bergh met zijn leger voor Rijnberck.

Item 16 September, deur aendienen van Wernaert Mathys, van *Heedel* gesonden wesende inden legher voer *Rynsberck* ende wederom antwoort gebrocht.

Item 25 September, Cornelis Deswart, brengende eenen brieff vanden Grave vanden Berch, vuyten leger voer *Rynsberch* betaelt ende antwoort wederom gebrocht, 6 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Commissien.

Item alsoe Arnt van Bruegel, President, ende Ghysbrecht vander Steghen, Schepen, met mr. Willem van Reys, Raedt ende Pensionaris deser Stadt van *'s Hertogenbossche*, volgende der besegelde acte van commissien, in date den 12en dach van Augusto anno 1598, hen byden drye leden der selver Stadt gegeven, zyn gereyst opten 12en dach voors. nae *Bruessele*, tot dontfangen ende presteren respective, vande eeden tusschen den doorluchtigsten Prince ende Vorst Aelbert, Eertshertoch van *Oystenryck*, inden naeme van de Princesse van *Spaignyen*, Isabel Clara Eugenia, synder Ma. dochter, desselffs Ertshertoch toecomende huysvrouwe, ter eenre ende den Staten Generael ter andere zyden, met het ghene daeraff voerts was dependerende, volgende trapport van allen tselve byden voers. Gedeputeerden, opten naest lesten ende lesten daege van Octobri anno voors. in volle ende solempnele vergaderinge vanden voors. drye leden gedaen ende tsaemen in eenen boeck byeen gebonden, daertoe men hier relatie is maeckende. Waeromme die voors. heeren Commissarissen, hebben gevaceert vanden 12en Augusti voors. totten 22en Octobris 1598 daernae, beyde incluys, maeckende 72 daegen, daechs elcken van hen byden Heeren toegevuecht 4 gul., beloopende henne vacatien 864 gul. Item de oncosten byden Heeren, soe vanden convoye, waegenhuere, perdthuere, als oyck van schryffgelt aen verscheyden secretarissen, clercken, mitsgaders andere verteerde oncosten, 657 gul. 14 st.

Dagvaart der Staten Generaal te *Brussel*.

De Aarts-Hertog Albert van Oostenrijk, doet den eed, in naam van de Hertogin Isabella Clara Eugenia, Infante van Spanje, zijne toekomstige huisvrouw en ontvangt namens haar den eed van de Staten Generaal.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen

Wijnen of gelagen werden, onder meer anderen, vereerd aan:

Jonkheer Maximiliaan van der Ee, Luitenant der kompagnie ruiters van den Graaf van Bossu, een aam Rijnsche wijn, bij gelegenheid dat de regering hem geluk wensschte met de geboorte van zijn eersten zoon en tot belooning van vele diensten aan de Stad bewezen.

Wijnen of andere vereeringen aan voorname personen.

Item ter ordinantie ende geteeckent als voer, in date den 17en Decembris anno voors. aen Judith Loeff, volgens haere quitantie, voer een groot glas by mynen heeren Scepenen aen broeder Johan Crabbe, Provinciaal van het order van St. Augustyn, woenende tot *Bruessel*, tot vereeringe van haeren nyeuwen pant gesconcken, betaelt 55 gul.

De Stad *'s Hertogenbosch* schenkt aan broeder Johan Crabbe, Provinciaal der Augustijnen te *Brussel*, een glas voor het nieuwe pand van het klooster.

Jonkheer Jacob van Brecht, Hoofdschout.

Item ter ordinantie als voor, betaelt Ghysberden Kuysten een aem wyns, gesconcken aende Gecommitteerden van synder Ma. legher binnen deser Stadt

Eene Commissie uit het leger, binnen *'s Hertogenbosch*, wordt

wijn vereerd, om daardoor van het leveren van legerwagens verschoond te worden.

gecoemen, om te ontgaen de belastinghe vande herwagens, van wegen synder Alteze vuytgesonden, den pot als voor vz. 75 gul.

De Officieren van den ouden en jongen voetboog.

Idem de Officieren van den ouden voetboog 25 potten en van den jongen voetboog 55 potten franschen wyn, voor hunne goedwillige diensten, in hunne vergaderingen op St. Jorisdag.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en planken.

Op de heilig kruispoort eene gevangenis gemaakt, ter beschikking van den Gouverneur van Grobbendonck.

Item 15 November, Cornelis Ariaens ende Henrick Boeren, elck 4 daegen Jacop ende Marcelis Janssen elck $3^1/_2$ dach, gevrocht opt heylich cruyspoort, om aldaer voer mynheer van Grobbendonck een gevanckenisse te maecken, elck sdaechs 12 st.

Het tooneel voor het komedie- of battementspel opgeslagen en wederom afgebroken.

Item 4 July, Jan Peeters 4 daegen gevrocht inden thuyn ende aende stellaigie om het speel te spelen.

Item 9 July, Jan Peeters 6 daegen gevrocht aende stellagie te maecken ende wederom aff te breken, sdaechs 12 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan alderhande ijserwerk.

Brandijzers om de haringtonnen te branden.

Item 7 February, ter ordinantie der heeren Schepenen, in date den lesten Septembris 1596, Henricken Lenaerts, voer een brantyser om den herinck mede te branden, onder de keurmeesters vanden visch berustende, 5 gul. 10 st.

Item 14 Octobris, Henrick Lenarts van Valckenborch, voer een yseren daermen den herinck met brant, verdinght voer 11 gul.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Geschut van klokkenspijs gegoten.

Item Thunis Peeters, 59 reysen, zoe aenden busmeester Jan Hermans, als die clocspyse gevuert, om het geschut te gieten.

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen voor:

De Spanjaarden op den dijk van *Empel* in 't naauw gebragt, worden van Stadswege met schuiten afgehaald.

Item 4a Decembris, Ariaen Gielisse, Jacop Henrickx ende Ghysbert Gerrits, elcken van hen betaelt 6 guldens, hen by heeren Schepenen toegevuecht, ten respecte van henne diensten, by hen dach ende nacht gedaen metter schuytten, toen de Spaengarden opten dyck van *Empel* waeren benaut.

De Regering van *'s Hertogenbosch* doet twee glazen met Stads wapen schilderen, om te plaatsen in den gevel van het huis van Procureur van Eede te *Brussel*.

Item ter ordinantie als voor, in date 10 Augusti 1597, Jannen Joosten, booden deser Stadt, voor twee gelaesen, gestelt zynde mette wapenen deser Stadt inden gevel van het huys van Francois van Eede, 6 gul. 15 st. 3 ort.

Mathijs Stooters beschuldigd van verraad, ingedaagd.

Item 18 January, Wernaert Grevenraet ende den coer, van omme te blasen, dat den persoon van Mathys Stooters, hem binnen den tyt van drye uren zoude coemen verantwoerden.

1578.

Item 26 February, aen Jannen van Turnhout, boeckdrucker, ter cause van 500 exempelen van additie, van wege den drie leden geraempt tot de instructie vande wachten, volgens ordinantie als voor, 10 gul.

Jan van Turnhout, Boekdrukker, drukt 500 exemplaren van de aditie der wachten.

Item 13 Mert, aende trommeslaegers vande vier schutteryen, van omslaen ende de schutteryen te brengen voor Stadthuys, als Mathys Stooters wordde onthalst ende daernae gequartiert, ende aen elcke poort een quartier aen een halff galge gehangen ende syn hoofd op eenen pen opde Hinthamerpoort geset, 15 st.

Mathijs Stooters onthalsd, daarna gekwartierd, de vier kwartieren ieder aan een halve galg bij de vier poorten gehangen en het hoofd op een pen gezet boven de Hinthamerpoort.

Item 14 Mert, aenden Scherprechter voor 2 messchen, gebesinght int quartieren van Mathys Stooters, bet. 9 st.

Die Scherpregter voor zijne messen tot het in 4 stukken snijden van het ligchaam van Mathijs Stooters.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, in date 11 July, bet. Coenraet van Werden, 90 potten wyns, den pot 16 st. opte twee daegen, ten tyde van tspelen der commedie opde merct deser Stadt, tot syn huyse, met verscheydene heeren, als oyck den heeren Fraters op tselve speel, gesonden en gesconcken, beloopt 72 gul.

De Fraters Gregorianen spelen komedie op de markt.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, betaelt Abraham Thomas, een aem ende 12 potten wyns int communiceren ende decideren der questien tusschen die van den lande van *Ravensteyn*, *Megen*, *Maeslant*, aengaende den *groenen dyck*, waerby dese Stadt merck(e)lyck waert geinteresseert, ter cause vande welcken, die Drossarden van *Ravensteyn*, *Megen* ende andere officiaelen, binnen deser Stadt waeren gecomen soe int communiceren als besoigneren, nu en dan ten laste deser Stadt gedroncken, beloopende 84 gul.

Kwestie tusschen de landen van *Ravestein*, *Megen* en het kwartier van *Maasland*, betrekkelijk den Groenendijk tot merkelijk voordeel der Stad *'s Hertogenbosch* beslist.

Item 24 July, aen Wernaert Grevenraet ende den choer, van dat sy op alle de hoecken der straeten omgeblasen hebben, dat alle meyskens en knechtkens sondaechs ende sheylichs daechs schoolen souden gaen.

Zondagsschool voor alle jongens en meisjes.

Item ter ordinantie der heeren Scepenen, aenden Pater vande Fraters ende bruer Peeter van Fladeracken, voor de onkosten ende moyten by hem gedaen, aengaende het battement speel inde kermisweck, bet. 31 gul.

De Pater der Eerw. Fraters en broeder Peeter van Vladeracken, ontvangen van de Stad de uitschotten voor het komedie- of battementspel.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date 25 July 1595, bet. aen heeren Kerckmeesteren van St. Jans, tot subsidie van onkosten, by hen gedaen in het oprechte van een nyeuwe clocke, genaempt St. Jan, 25 gul.

Subsidie voor eene klok, genaamd St. Jan, in den toren van St. Jans kerk.

Voorts worden de kosten in rekening gebragt voor de festiviteiten, ter gelegenheid van den met *Frankrijk* gesloten vrede, alsmede kosten van wijnen en gelagen aan de Officieren en gildebroeders der vier Schutterijen, de eerste voor hunne diensten in het vervullen der Wachtmeestersplaats en de tweeden, namentlijk de Cloveniers, voor de vreugdeschoten ter gelegenheid der afkondiging van den vrede.

Festiviteiten bij gelegenheid van den vrede met *Frankrijk* gesloten.
Gelagen aan de Officieren der Schutterijen en aan de Cloveniers Schutters.

Volgen de lijf-, erf- en losrenten door de Stad verschuldigd en betaald.

De totale uitgaven waren 47,613 gul. 19 st. 2 ort. 6 m[t].

" " ontvangsten " 46,594 " 2 " 3 "

Nadeelig saldo 1019 gul. 16 st. 3 ort. 6 m[t].

N°. 105. **Rekening van St. Remeys 1598 tot St. Remeys 1599.**

REKENING VAN HERMAN PELGROM EN GERARD VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 12.

Ontvang van alderhande saken.

De Kapiteins der Stad *'s Hertogenbosch* halen giften op bij de ingezetenen tot het gieten van geschut.

Inden jersten, ontfangen duer handen der Ew. Schepenen, de somme van 51 gul. als byden Capiteynen deser Stadt, int omgaen tot behoeff van geschut te gieten, zyn ontfangen.

De geheele ontvangsten waren 60311 gul. 4 st. 11 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 1.

Uitgaven aan erfchijnsen gevestigd op verschillende eigendommen der Stad.

De chijnsen uit de gemeentegronden voor het eerst aan den Hertog en Hertogin betaald, in plaats van aan den Koning van *Spanje* als Hertog.

Voor het eerst worden de erfchynsen betaald aan onsen Heere den Hartoige en Hartoginne, in plaats van aan den Koning van Spanje als Hertog.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Boden met brieven aan en om Zijn Hoogheid te zoeken, te *Roermonde Maastricht* en elders.

Item 18 April, Mathys Lensen van Helden, van brieven op *Remund*, *Maestricht* ende daer omtrent te draigen, syne Alteze te soecken ende antwoort te brengen, daer van, ter ordinantie vanden President ende by hem geteeckent, betaelt 12 gul.

Verschillende dorpen aangeschreven om wagens voor 's lands dienst te leveren.

Item 5a Mey, Claes van Son, van tot *Boxtel*, *Liempd*, *Haeren*, *Helmont*, *Cromvoirt* ende andere plaetsen brieven te draegen, om hier te comen met wagen ende perden, tot dienst vanden gemeynen landt.

De Admirant van Aragon in het leger voor *Bommel*.

Item 27 Mey, Ghysberden Jaspers, van brieven te draegen aen den Admirant int leger voor *Boemel*.

De Heer van Grobbendonk in het huis te *Bokhoven*.

Item 31 Mey, Jannen Geritsse, van over nacht brieven te draegen aen myn Heer van Grobbendonck, opt huys tot *Bochoven*.

Brief van groot gewigt aan den Heer van Moriensart, in het leger te *Alem*.

Item 3a Augusti, Ariaen, de post, van ter ordinantie der heeren Schepenen, brieven van grooter ineachte, overnacht te draegen aen myn Heer van Moriensart, int leger tot *Alem*, betaelt 6 gul.

Item 10e September, Daniel Janssen, van eenen brieff te dragen aen den Admirant int leger voor *Boemel.*

Brief aan den Admirant van Aragon, in het leger voor *Bommel.*

Item 10 September, Thys Lensen, van dat hy overnacht is geweest int leger voor *Boemel*, om te adverteren dat het schieten geschieden ten respecte vanden nyeuwen Hertoch.

Brief aan dien Admirant, om hem kennis te geven, dat te *'s Hertogenbosch* geschoten werd ter eere van den nieuwen Hertog.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoorens, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergaderingen en in andere Commissien.

Inden jersten mr. Willem van Reys, Pensionaris deser Stadt, van dat hy tot dienste deser Stadt is geweest by syne Hoocheyt Andries, Cardinael van *Oistenryck*, int leger tot *Maren* ende *Alem*, daeromme gevaceert drie daigen.

Commissie aan Z.H. Kardinaal Andreas, in het leger te *Maren* en *Alem.*

Item alsoe mr. Willem van Reys, Pensionaris deser Stadt, opten 18en Augusti anno 1599, duer ordinantie der drie leden, is gereyst in commissie tot *Bruessele*, omme van wegen deser Stadt te salveren haere Hoocheeden den Eertshertoige Aelbert ende de Hertoiginne, hem alsdoen mede gegeven 100 gul. en 4 st.

De Pensionaris mr. Willem van Reijs naar *Brussel* gezonden, om den Hertog Albert en de Hertogin Isabella te begroeten.

Item Aert van Bruegel, gereyst opten 15en October daer nae, ter ordinantie als voor, ter dachvaert nae *Bruessele*, hem op syne reyse mede gegeven de somme van 410 gul. waer van sy henne specificatie ende rekening sullen overbrengen.

Dagvaard der Staten te *Brussel.*

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen, gelagen, haver etc. werden dit jaar vereerd aan:

Wijnen en gelagen aan voorname personen.

Inden jersten, ter ordinantie der heeren Schepenen in date 11 May 1599, gesconcken syne Hoocheyt mynen Heere Andreas, Cardinael van *Oostenryck*, Gouverneur ende Kapiteyn Generael van herwaertsovere, met 4 amen rynschen wyn en 32 malder haver.

De Kardinaal Andreas, Gouverneur en Kapitein Generaal.

Den Heer van Moriensart.
Graaf Herman van den Bergh.
Graaf Frederik van den Bergh, Maarschalk van het leger.
Graaf Hendrik van den Bergh.
Graaf Jan Jacome.
Den Provoost Generaal van het leger.
Den Kolonel Laberlotte.
Den Heer van Assecourt (Hachincourt).
Mons. de Rosne.
Den Maarschálk van Z. Hoogheid.
Den Heer van Etten, President der Rekenkamer, Generaal der Vivres.
Mr. Peter van den Bossche, Auditeur Generaal.
Den Markies de Borgeau.

Den Eerw. Nontio Apostolico.

Den Burgemeester en den Pensionaris van *Diest.*

Den Heer T'Seraerts, Heer van Coudesteyn, Markgraaf van *Antwerpen.*

Den Kolonel Stanley.

Den President Richardot, Ridder.

Den Raadsheer Boxhorninck.

Den Heer van Bassignies.

Don Alonso de Luna.

Den Admirant van Arragon, Generaal der legers, bij absentie van Zijne Hoogheid, den 19 Augustus 1599.

Graaf Frederik van den Bergh, Veldmaarschalk van het leger, om te houden goede discipline onder de troepen, opdat deze de huislieden in de Meijerij niet plunderen en verjagen zouden.

Commissien in onderscheidene zaken, met wijnen beschonken.

Voorts werden nog aan onderscheidene Commissien wijnen geschonken, als: Aan eene die uit het leger, met van Male aan het hoofd, naar deze Stad kwam en last had om schikkingen te maken omtrent de huur der pleyten uit deze Stad gehaald.

Aan eene Commissie die de rekening der fortificatien kwam nazien, en belast was met het opnemen der herstellingen aan eene der versterkingen alsmede om de gevangenpoort te herstellen en te versterken.

Aan eene die met den Heer van Bassignies, Heer van *Boxtel*, handelde over de kwestie van den houtschot.

Aan eene die met den Rentmeester van *Eindhoven* onderhandelde, om ten dienste en voor rekening der Stad *'s Hertogenbosch*, van daar rogge te zenden enz. enz. Eindelijk volgt nog, onder meer anderen, de volgende nota:

Mr. Jasper van Nyeuwenhuis giet geschut binnen deze Stad.

Item ter ordinantie als voor, in date 23 Jan. 1599, mr. Jasper van Nyeuwenhuys, alhier tgescut, sonder coste deser Stadt, gegooten hebbende, om merckelycke redenen en respecte gesconcken 54 potten wyns 32 gul. 8 st.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en planken.

De keuken van Z.H. in Batenpoortje.

Item Peter Goossens met syn anderen, 2 daigen 3 q^te^ gewrocht aende keucken van syne Hoocheyt in baeten poortken, daichs elck 12 st.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Uitvaart voor Philips II, te *'s Hertogenbosch* gehouden.

Item Jan Janssen en drie anderen, elck 6 daigen gewrocht rontsomme ende het swart laeken opt Stadthuys helpen hangen, in duytfairt vanden Koninck, sdaichs als voor.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen, voor

Item Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat zy rontsomme geblaesen hebben, dat een yegelyck de nachtroepers souden betaelen dair op sy geset waeren, op reeele executie.

Bevel dat iedereen zijnen aanslag in de betaling der nachtwakers moet betalen

Item 10 November, Diercken van Tulden en Goyarden Loeff q. s. van dat sy respectivelyck, dordinantie gemaect om duytvaert te houden van syne Ma. diversche reysen gescreven ende geminuteert hebben, betaelt etc.

Ordonnantie op het houden der uitvaart voor Koning Philips II.

Item 13 November, Mathys van Helden, tydinge gebrocht hebbende vuyten leger voor *Duetecum*, dat *Duetecum* over was gegaen.

Deutekom ingenomen.

Vuytfaert van syne Ma.

Item 12 November, Herman van Casteren, van 72 ellen laekens by hem geleent, del 2 ort. st., om het choor in St. Jans kercke ende het Stadthuys mede te behangen.

Uitgaven voor het houden der uitvaart van Koning Philips II, te *'s Hertogenbosch*.

Volgt de huur voor 643 ellen zwart laken, tot die behanging aan andere personen betaald.

Item Guilliam Guebels, van seeckere gecocht laeken ende geleende bayen, volgende zyne specificatie 10 gul. 6 st. 2 ort.

Item aende Deekenen vanden Barbaren gulde, voor de baere betaelt 10 st.

Item Cornelis Borgers, beeltsnyder, van verscheyden waepenen te snyden 6 gul. 10 st. volgens syne specificatie. Noch van twee leeuwen te snyden, gestelt in St. Janskercke boven den hoogen altaer, daer voor betaelt 8 gul.

Cornelis Borgers, Beeldsnijder, snijdt wapens en leeuwen.

Item Hanricken Rutten, screynwercker, van diversche houtwerck, volgende syne specificatie betaelt 10 gul. 3 st.

Item Jacop Servaessen, ter cause van 14 ellen swart flouweel, by hem tot behoeff als voor geleent, delle 4 st.

Item Roeloffen Servaessen, van syden laeken ende flouweel by hem geleent, 26 gul. 8½ st. 1 ort.

Item Goyard en Jan Daniels, voor het maecken van eenen coperen helm ende andere stucken, dair van volgende syne specificatie bet. 13 gul.

Een Helm van koper gemaakt, dien helm en een zwaard worden verguld.

Item Jannen van Luyck, swertveger, van het vergult swert ende den helm te vergulden, daervan 10 gul.

Item Diercken Artss, inde moelen, van coorden ende frangien 18 st.

Item Hanricxken Geerlincx, voir ses flambeauwen, het stuck tot drie pont, tpont 18 st. 16 gul. 4 st.

Item Jannen Thomas van Turnhout, voor negen flambeauwen, het stuck en het pont als voor, bet. 24 gul. 6 st.

Item Jannen Bolants, duer ordinantie der heeren Schepenen, aengaende de oprigtinge vander caste der wapenen, in syne Ma. vuytfairt gebruyckt int hooch choor boven den hoogen altaer, betaelt 33 gul.

Kast voor de wapenen des Konings in het groot koor boven het hoog-altaar.

Item Gerit van Sutphen, van een refereyn opte vuytfairt van syne Ma. gemaeckt, te scryven, 15 st.

Referein op de uitvaart des Konings.

Item Berent Hanricxs van Soemeren, volgende syne specificatie, van 57 waepenen aende tortsen, opte vuytvairt van syne Ma. te maecken, tstuck 14 st. bet. 39 gul. 18 st.

1599.

Schilderen en vergulden van wapens door Antoni Cloot Alias de Keijser.

Item Anthonien de Keyser, ter ordinantie der heeren Schepenen, volgende syne specificatie by hem dair van overgegeven, van verscheyden waepenen te maecken, te vergulden etc. bet. 234 gul. 13 st.

Kast waarin de wapens boven het hoogaltaar geplaatst werden.

Item 2a July, Peter Janssen, smit, van het yserenwerck te maicken totte kaste daer die waepenen in hangen ende anderssins, 21 gul. 19 st.

Kroonen op het gulden vlies, op den vergulden helm en het wapen van *Brabant*.

Item Jannen Daniels, voor de croon ende het vlies met noch een croon opten helm ende noch een slechte croon op die wapen van *Brabant* ende vóor die vormen te maecken endè doen snyden, tsaemen betaelt 9 gul.

Pakken, branden en ringen van den haring, te *'s Hertogenbosch*.

Item ter ordinantie als voor, betaelt Coenraerden van Werden, 32 potten wyns, byden Commissarissen der drie leden, hebbende gebesoingeert opt packen, branden ende ringen vanden herinck ende wes dyen aencleeft, gedroncken etc.

Beschrijving der Koninklijke uitvaart en van de festiviteiten, die bij de afkondiging van den vrede met *Frankrijk*, hebben plaats gehad.

Idem Goyarden Loeff, van te scryven duytvairt van syne Ma. voor de heeren Schepenen, ende geregistreerd hoe men alhier den peys van *Vranckryck* gepubliceert heeft ende triumphe daerinne gedaen.

De Stad koopt van het kramers gilde de huizing, genaamd Sinter Claes.

Item ter ordinantie als voor in date 8 January 1599, betaelt Coenraerden van Werden 64 potten wyns, byden Commissarissen gecoft hebbende tot behoeff deser Stadt, de huysinge genoempt Sinter Claes (1).

Gelagen vereerd aan Jonkheer Everard de Borchgrave, als Kapitein der wijk van de Weversplaats en aan Jan Loeff, als vaandrig van den Handboog, mr. Gerard van Berge, Kapitein en Querijn van Niel, Luitenant van den Jongen Voetboog.

Item ter ordinantie als voor, betaelt Jannen van Os, 115 potten franschen wyn, by Joncker Everaerdt de Borchgreve, Capiteyn vande Wevers (plaetse), met syn officianten, int aenverden van syn Capiteynschap, voor een deel, ende den Capiteyn ende overicheyt vanden hantboege, int opleyden van hennen nyeuwen fendrich, Jannen Loeffen, respective gedroncken, 57 gul. 10 st.

Item ter ordinantie als voor, Gielis voors. betaelt voor het banckquet, doen mr. Geraert vanden Berge, Capiteyn vanden Jongen voetbooge, met Quiryn van Nyel, Luytenant, eerstmael optrocken, betaelt 14 gul. 12 st.

Artikelen hoe men den vijand zou resisteren.

Item Goyaerden Loeff, van voor den heeren Schepenen te scryven, de articulen hoe dat men de aenslaegen vanden vyandt soude resisteren, ende het accoordt dat dese Stadt gemaeckt heeft metten Heere van *Hoirne*, aengaende den tol tot *Gorcum*.

Accoord met den Graaf van Hoorn, betrekkelijk den tol te *Gorinchem*.

Bevel dat iedereen het leger moet komen provianderen.

Item 5a Mey, Wernaert Grevenraet ende den wachter, van rontsomme dese Stadt te blaesen, dat een yegelyck den leger soude comen provanderen.

Het leger in den *Bommelerwaard*.

Item Jannen Hanricxs (en 3 anderen), met twee schuyten geweest hebbende inde Maze, om myn Heere van Weesmael, Heere van Grobbendonck ende Moryensairt waer te nemen, wesende int leger in *Boemelderwert*.

Bevel om op billetten het volk van Zijne Hoogheid te huisvesten.

Item Wernaert Grevenraet ende den wachter, voor rontsomme te blaesen ende te lesen, dat een yegelyck soude obedieeren die billetten om te logeren tvolck van syne Hoocheyt.

Op groote straf wordt verboden kwade tijdingen uit te strooijen en, om noch in woorden noch in wer-

Item 10 Mey, Wernairt Grevenraet ende de trommelslaegers vande vier schutteryen, van dat sy allen de Stadt deur omgeslaegen hebben, dat nyemandt deser Stadt eenight quaede faeme stroyen en soude ofte vande swyte

(1) Dit huis was de gildenkamer van het kramersgilde en is thans de regter vleugel van het Stadhuis.

(gevolg) van syne Hoochyt, met woorden oft wercken misdoen ofte misseggen op groote peen.

ken iets tegen Z. H. of zijn gevolg te miszeggen of te doen.

Item 11 Mey, aen Lauryns Hanrick Wouters., voor eenen salm aen syne Hoocheyt gesconcken, betaelt 13 gul. 4 st.

Zijne Hoogheid een zalm vereerd.

Item 13 Mey, de ses trompetters ende keteltrommer, elcken gesconcken een Philips silveren daelder tot 57 st. stuck.

Item den ses lakeyen van syne Hoocheyt., elcken insgelycx een silveren Philips daelder.

Item den vier hussiers van syne Hoocheyt, elck een Ongerschen ducaet van 4 gul.

De trompetters, de keteltrommers, de lakeijen en hussiers van Z. M. geschenken in geld gegeven.

Item Willemen Lamberts ende Jan Hermans van Vechel, voor ses tonnen biers, de Hellebardiers van syne Hoocheyt gesooncken, elcke tonne 6 gul.

De Hellebardiers van Z. H. op bier onthaald.

Item Anthony in Megen, voor een quarte biers den custers van St. Jans, voor het luyen vande incompste van syne Hootheyt, geschoncken, 30 st.

De Kosters van St. Janskerk, voor het luijen bij den intogt van Z. H.

Item, volgende dordinantie der heeren Scepenen, in date 17 Mey 1599, voer vier tonnen biers, byden Heeren, den vyfftich nyeuwe aengecomen Hellebardiers van syne Hoocheyt, gesconcken, daer voor betaelt 24 gul.

De nieuw aangenomen 50 Hellebardiers van Z. H. op bier onthaald.

Item Warnaert Grevenraet ende Peter Martens, van dat sy rontsomme geblaesen hebben, dat nyemant ennige seditieuse propoosten oft faemen en soude stroyen, betaelt 8 st.

Verbod om oproerige gesprekken te voeren of tijdingen uit te strooijen.

Item Goyarden Loeff, van een remonstratie te scryven aen syne Hoocheyt, ten einde deselve gelieffden ordre te stellen opt volck vanden leger, dat sy die beesten nyet meer en haelde ende andere poincten.

Verzoek aan Z. H., om order te stellen tegen het rooven van beesten, door het volk van zijn leger.

Item 15 Juny, Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat sy omgeblasen hebben, dat allen arbeyders soude comen wercken inde Scansse tot *Rossum*.

De arbeiders moeten in de Schans te *Rossum* werken.

Item 18 Juny (als voor), van rontsomme deser Stadt te blaesen, dat alle bedelers vuyter Stadt soude vertrecken, ende dat nyemant egeen gestoolen goet coopen en soude, ende die met de peste besmet syn, stroyen wissen vuyt souden hangen.

Order tot vertrek der bedelaars. Verbod op het koopen van gestolen goed. Bevel dat uit de huizen waarin pestzieken zijn, een stroowis moet worden gestoken.

Item ten selven daige (prima July), Aert Kuysten, Deken vande Cloveniers, de wacht gehad hebbende voor syn Alteze, voor een half ton biers 3 gul.

De Cloveniers Schutters hebben de wacht bij Zijne Hoogheid.

Item Warnaert Grevenraet, van rontsomme de Stadt te vercondigen, dat men de siecken ende gequetsten vivandiers oft soetelers, ende alle anderen, egeen soldaeten wesende, insgelyckx de ordinaire suyte van syne Hoocheyt ende den Admirante met haere dienairen, binnen deser Stadt sullen moigen gelogeert worden, sonder verder consent dair toe te versoecken.

De zieken en gekwetsten vivandiers of soetelaars alle anderen geen soldaten zijnde, en zij die tot het gevolg van Z. H. en den Admiraal behooren, mag huisvesten zonder voorafgaande toestemming.

Item ter ordinantie als voor in date 26 Mert 1599, betaelt Abraham Thomas, 54 potten wyns, byden Heeren Commissarissen gebesoigneert hebbende met den Drossaert van *Ravesteyn*, belangende den *Groenendyck* ende andere questien.

Onderhandelingen over den *groenen dijk* en over andere kwestien, met den Drossaard van *Ravenstein*.

Item ter ordinantie als voir, betaelt Coenraerden van Werden, 52 potten wyns, den pot 12 st. byden Heeren Commissarissen der drie leden in t leger in *Boemelderwert* geweest synde, by synder Hoocheyt, Excellentie ende andere Hooffden, gedroncken ende verteert.

Commissie naar het leger in den *Bommelerwaard*, aan Z. H. Z. Ex. en andere legerhoofden.

1599.

Commissie aan Z.H. den Kardinaal Andreas, om het spolieren en devasteren van dorpen tegen te gaan.

Item 11 Augusti voors., myn Heer Goyart van Engelant, totte reyse byden Heeren Commissarissen, byden drie leden gecommitteert om te reysen byden Cardinael *Andreas*, tot afdoeninge vanden spolieren ende devásteren vande dorpen, denselven mede gegeven tot schenckgelt ende anderssins 12 gul.

Huur van een voorhuis tot wachthuis der wacht van Zijne Hoogheid.

Item ter ordinantie als voor, Jacob Coelborner, van dat hy syn voorhuys totter wachte van syne Hoocheyt, ten tyde van seven weken ende vier daegen heeft geleent, ter weken toegevuecht 20 st.

Flambouwen voor de generale processie, gehouden tijdens Kardinaal Andreas binnen *'s Hertogenbosch* was.

Item 2 September, ter ordinantie der heeren Schepenen, Jannen van Turnhout, ter cause van seeckere flambauwe, gebrant inde generaele processie, gehouden ten tyde vanden Cardinael *Andreas*, betaelt 29 gul. 14 st.

Bevel, dat voor de komst van Z. H. de straten moeten gezuiverd zijn en iedereen op zijn geweer moet rusten.

Item Wernaert Grevenraet q. s., van om te blaesen, dat een yegelyck syn hout soude ewech doen ende op syn geweer rusten, tegen de aencompste van syne Hoocheyt.

Vreugdeschoten ter gelegenheid der aankomst van den Aartshertog Albertus.

Item Jannen Hermans metten synen, busmeesters, van triumph te schieten opde aencompste van Hartoige *Albertus*, voor een halff ton biers geschoncken 3 gul.

Aankomst van hunne Hoogheden te *Brussel*.

Item 10 September, Peter Martens, van dat hy dese Stadt de jerste tydinge heeft gebrocht, dat haere Hoocheden op sondach nae middach den vyffden September binnen *Brussel* syn gecomen, voor boode broot 6 gul.

Geschut naar de Schans te *Crèvecoeur* gezonden.

Item 14 September, Peteren van Hees, brouwer, duer aendienen van myn Heer Griensven, voor een half ton biers den busschieters geschoncken, als het gescut gesonden worden naeder Schans van *Crevecuer*.

De Glasschilder Jan Roelofs van Diepenbeek, schildert glazen met Stads wapen voor het huis van Z.E. den Bisschop, hem door de Stad vereerd.

Item ter ordinantie als voor in date 17 Augusti, Jannen Roeloffs (van Diepenbeek), gelaesschryver, ter cause van vier glaesen in een cruysraeme, int huys van myn Eerw. Heer den Biscop, becleet mette wapenen deser Stadt, te maecken, bet. 39 gul.

De CloveniersSchuts op St. Christoffelsdag, voor hunne goede diensten in het bewaren der Stad, wijn geschonken.

Item ter ordinantie van als voor, betaelt Jannen van Emmerick 126 potten franschen wyn, den pot, chyns impost affgetoigen, 10 st. de schutterye vanden Cloveniers gesconcken op Sinte Christophels dach, tot een danckbaerheyt voor de goede debvoiren byder selver Scutterye, tot bewaernisse der Stadt gedaen, beloopende 63 gul.

Commissie van Kapiteins tot versterking der schutterijen en Wijkkompagnien.

Item ter ordinantie ende als voor betaelt Jannen van Emmerick, 17½ pot Spaenschen wyn, den pot tot 13 st. byden Capiteynen deser Stadt, int versterecken vande schutteryen ende wycken, aldaer gedroncken.

De Kapiteins en verdere Officieren van den ouden voetboog op St. Jorisdag wijn vereerd.

Item ter ordinantie als voor, 42 potten franschen wyn, de Overicheyt vande schutteryen vanden ouden suyl, met hennen officianten ende andere, op St. Joris kermisdach, voor henne goede diensten gesconcken.

De Kapiteins en verdere Officieren der schutterijen en van de wijken wijnen geschonken, ter belooning van hunne diensten in het waarnemen van het Wachtmeesterschap.

Item ter ordinantie als voor betaelt Jannen van Emmerick, 26 potten rooden franssen wyn, bet. 9 st. den pot, byden Capiteynen, Luytenanten ende andere officianten vande schutteryen ende wycken, opte gaeffele deser Stadt gedroncken, in recompens van hennen diensten, by hen gedaen sedert dafflyvicheyt des overleden Wachtmeester, ten tyde sulcx heeft gevacecrt.

Volgen de lijf-, erf- en losrenten, door de Stad verschuldigd en betaald.

De totale uitgaven waren 60,884 gul. 5 st. 2 ort. 16 m^t^.
" " ontvangsten " 60,311 " 4 " 11 d.
Nadeelig saldo 581 gul. 13 d. 16 m^t^.

F. 106. **Rekening van St. Remeys 1599 tot St. Remeys 1600.**

REKENING VAN HERMAN PELGROM EN GERARD VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 54,854 gul. 10 st. 9 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaven, die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 19 February, ter ordinantie der heeren Schepenen in date 3 January, gerestitueert den heeren Schepenen, tgene zy gedebourseert hadden om brieven te draegen inden legher tot *Lothem*, aenden Admirant van Aragon ende wederom antwoirt brengende, dienende om de garnisoenen vuyter meyerye te houden ende de gemutineerden te dwingen, tsamen betaelt 21 gul. 16 st.

Aan den Admirant van *Arragon*, met zijn leger tot *Lothem*, wordt door de Regering van *'s Hertogenbosch* verzocht om het krijgsvolk uit hare meijerij te houden en de gemutineerden te bedwingen.

Item den lesten Aprilis, deur beveel der heeren Schepenen, deur aendienen Gysbert Diericx, Goyart van Munster, van brieven te draegen aenden Electo vande gemutineerde tot *Diest*, betaelt 9 gul. 5 st.

Brief aan den Electo der gemutineerden te *Diest*.

Item 10 May, gerestitueert Ghysberden Diericx, tot behoeff der heeren Schepenen, byden selven aen eenen bode op *Luydick* verschoten, om ballen ende monitie van orloge gesonden, volgende haere ordinantie in date als boven, betaelt 8 gul.

Brief met een bode naar *Luik*, om kogels en andere ammunitie.

Item 26 Juny, aen Claes van Son, van acht dorpen de weete te doen om schanscorven te brengen, betaelt 2 gul. 8 st.

Bevel aan eenige dorpen om schanskorven te leveren.

Item 6 July, aen Cornelis Ghysberts van Erp, brengende brieven vande heeren Commissarissen deser Stadt, inhoudende vande jerste victorie in *Vlaenderen*, betaelt 1 gul. 10 st.

Kennisgeving van de eerst behaalde overwinning in *Vlaanderen*.

Kapittel 5.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en andere Commissiën

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere Commissiën uitgezonden.

Afgevaardigden waren:

M[r]. Willem van Reijs, Raad en Pensionaris der Stad.

Arent van Breugel, Raadsheer.

De Aarts-Hertog Albert van *Oostenrijk* en de Infante van *Spanje* Isabella Clara Eugenia, als Hertog en Hertogin van *Brabant*, te *Leuven* ontvangen en gehuldigd, waarbij als Afgevaardigden van wege *'s Hertogenbosch* tegenwoordig waren de Heeren M[r]. Willem van Reijs, Raad en Pensionaris en Aard van Breugel, Raad der Stad.

Inden jersten, alsoe m[r]. Willem van Reys, Raedt ende Pensionaris deser Stadt van *sHertoigenbossche*, opten 18[en] dach Augusti anno 1599, in commissie der drye leden deser Stadt volgende dacte derselver drye leden, is vertrocken nae *Bruessele* ende Aerent van Broegel, Raedtsheer, als oyck geoommitteert byden voors. drye leden, omme in commissie nae *Bruessel* te reysen, is opten 26[en] Octobris anno voors. vertrocken, omme te ontfangen Albertum, EertsHertoige van *Oystenryck* ende Isabella Clara Eugenia, Infante van *Spaignyen*, als Hertoch ende Hertoghinne van *Brabant*, metten anderen Heeren Staten, tot *Loven* in haere huldinge, ende voirts tot vuytrichtinge van diversche puncten ende artickulen, volgende haere instructie byden drye leden daervan mede gegeven, waeromme de voors. Pensionaris heeft gevaceert van 18 Augusti zyns vertreckx, totten 25[en] Octobris, beiden incluys. Ende die voors. Arnt Bruegel, Raedsheer, met m[r]. Willem van Reys, Pensionaris voors. vanden 26 Octobris totten 10[en] February, beyde incluys.

Volgt de rekening van reis-, verblijf- en andere kosten, tot eene som van 1404 gul. 9 st. 2 ort.

Dagvaart der Staten-Generaal te *Brussel*.

Item alsoe Arnt van Broegel, Schepen ende m[r]. Willem van Reys, Raedt ende Pensionaris der Stadt van *sHartoigenbossche*, opten 15[en] dach May anno 1600, in commissie der drye leden deser Stadt, volgende dacte der selver drye leden in date den 19[en] May anno voors. gegeven, syn vertrocken nae *Bruessele*, om te compareren ter dachvaert ende beschryvinge vande Staten Generael ende voorts tot vuytrichtinge van diversche puncten ende articulen hen byden drye leden, volgende henne instructie daer van geexpedieert, mede gegeven, waeromme de voirnoemde Gedeputeerden gevaceert hebben, vanden 15[en] May totten 15[en] Octobris 1600.

Volgen de reis-, verblijf- en andere kosten, waaronder de volgende:

Proces van Pollaerts Gasthuis te *Roermond*.

Item voor zekere acte van prolongatie, dienende tegens de processe van die van Pollaerts gasthuis te *Rurmonde*, 15 st.

Fortificatien en vergraving van grond, van het Bazelaarsklooster.

Item voer trecht der geexpedieerde brieven van fortificatie, aenden raede van *Brabant*, in regarde van die van *Baseldoncq*, 3 gul. 16 st.

Patent voor de vrijheid der licenten op de Maas.

Item 18 Augusti, aenden Griffier vande finantien Wouters, voor dexpeditie der acte oft patente op de Maze, 6 gul.

Bevel om in het proces tegen het Bazelaarsklooster niet te beslissen voor dat hunne Hoogheden daarvan vooraf kennis hebben genomen.

Item voor dexpedieren der brieven van haere Hoocheden, daerby den Raedt van *Brabant* wordt geordineert, om het proces tegens die van *Baseldoncq*, int stuck vande vuytgravinge van hen lant, nyet te beelichten sonder advys van haere Hoocheden, tsaemen metten wyn vande clercken 6 gul.

Aenden Griffier Cronendael, voor dordinantie verleent opten Rentmeester Maes, aengaende dbuspoeder tot behoeff deser Stadt, 6 gul.

Ordonnantie van den Hove, om de Stad *'s Hertogenbosch* van buskruid te voorzien.

Kapittel 6.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen of gelagen enz.

Onder meer anderen werden wijnen en gelagen vereerd:

Wijnen en gelagen aan voorname personen vereerd.

Den 22 Augustus 1599, aan de Provoosten Generaal met hunne Luitenants.

„ 27 „ „ den Kommandant van het krijgsvolk op deze zijde der rivier de Maas en te *Oss* gelegerd.

Den 15 Mei, Don Louis de Velasco, Ridder, Generaal van wege hunne Hoogheden zoo van de artillerie als kavallerie, bij afwezigheid van hunne Hoogheden Bevelhebber van het leger.

Don Louis de Velasco, Ridder, Generaal der artillerie en kavallerie, bevelhebber van het leger.

Den 2 December 1599, een *zilveren vergulde schaal* aan den Heer van Grobbendonck, Ridder, als teeken van dankbaarheid voor sunderlinge merckelycke diensten deser Stadt gedaen, van wegen der selver geschoncken, 96 gul.

Aan Antonie Schets, Baron van Grobbendonck, Ridder, Gouverneur van *'s Hertogenbosch* een zilververgulde schaal vereerd.

Alexander Tijnagel, Drossaard van *Ravestein*.

Den 19 Junij 1598, Graaf Adolf van den Bergh, Kapitein eener kompagnie Lanciers.

Graaf Adolph van den Bergh.

Den 28 April 1600, Jonkheer Philips van Brecht, Hoog en Laagschout.

Den 4 Mei 1600, *den Electo* en zijnen Raad, int groot fort van *St. Andries*, ten tijde de mutinatie, om de gedreigde executie te eviteren, geschonken 129 potten Rijnschen wijn.

Den Electo der gemutineerden in de Schans van *St. Andries*, om de gedreigde executie te ontwijken.

Den 19 Mei 1600, 174 potten Rijnschen wijn, byden Gedeputeerden deser Stadt, in notabelen getallen tot meer stonden te reysen int leger tot *Berlicom*, om by Don Louis de Velasco, Generael ten tyde desselfs, om de meyerye te verschoonen ende doen vertrecken, mede genomen ende aldaer geschoncken.

Commissie naar het leger onder de bevelen van Don Louis de Velasco te *Berlicum*, om dien Generaal te verzoeken de meijerij van krijgsvolk te verschoonen.

Den 17 October 1599, aan den Gouverneur van het fort van *Boemelderwert*, om merkelijke diensten aan deze Stad bewezen, een aem Rynschen wyn.

Voorts aan Kapiteinen en Luitenants der schutterijen en andere Officieren, bij den maeltijd der nieuwe Schepenen, aan kloosters enz.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Item Theunis Peters, 28 reysen gedaen aende Hinthamerpoort, ende hout ende reys aen het gericht gevuert, doen den Sprenger (Roelof van Oswaert, bijgenaamd den Springer) branden, de reyse als voor, noch Aert inden boerendans voor 20 busselen stroys 2 gul. 10 st.

Roelof van Oswaert, bijgenaamd den Springer, verbrand.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen, behalve de gewone posten, onder meer anderen de navolgende voor:

Item 30 Octobris, Jacop Wilt, van rontsomme mette tromme te vercun-

De soldaten der be-

zetting van *Crèvecoeur* moeten voor zonsopgang naar die Schans terug keeren, niemand mag hen herbergen.

digen, dat de soldaeten van *Crevecoeur*, voer sonneschyn souden trecken op haer schans ende dat nyemant deselven soude herbergen, opte peen van 25 gul.

Commissie belast met het maken der instructie op het inhalen van den Hertog en de Hertogin en tot het gereed maken der punten, die zij in hunne blijde inkomsten zouden bezweren.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date 13 Octobris 1599, betaelt Coenrarden van Werden, 60 potten rynsschen wyn, de pot, chyns impost afgetoige 13 st. byden Heeren Commissarissen der dreye leden, gecommitteert op het maecken vande instructie om haere Hoocheden in te haelen, ende oyck dyen aengaende om te communiceren metten Heeren van den Capittele. Insgelyckx om te prepareren de poincten die haere Hoocheden inde incompste souden besweren.

De ruiterij van den Baron van Grobbendonck, dient op reis tot bescherming van de Afgevaardigden uit *'s Hertogenbosch* naar *Brussel* gezonden.

Item deur ordinantie der heeren Schepenen in date 27 Octobris, gerestitueert den selven Heeren, alsulcke 40 gul. als zy hadden gedebourseert aende ruyters des Heeren van Grobbendonck, liggende in garnisoen tot *Diest*, alhier twee daeghen verwacht hebbende, om te verstercken het convoye der Heeren Commissarissen deser Stadt nae *Bruessel* gereyst synde, vz. 40 gul.

Nader bevel aan de soldaten der bezetting van *Crèvecoeur*, om naar die Schans terug te keeren.

Item 2 Novembris 1599, Lenart Jaspers, trommeslager vande aude Schuts, van omme te slaen voer de tweede reyse, dat die vande Schans *Crevecoeur* soude vertrecken in haer Schans, 4 st.

Geen gewapende vreemdelingen te huisvesten en geen loonwachten te stellenzonder voorkennis van Kapiteinen.

Item 3 Novembris, Jacop Wilt met synder vier trommeslaegers, van omme te slaen datmen gheen vreemdelingen en soude logeren met geweer ende gheen huerlinghen stellen sonder advys vande Capiteynen, betaelt 10 st.

Arent van Breugel in commissie naar den Hove.

Item 9 Novembris, aen Aert Janssen den Baseler, van dat hy myn Heer Bruegel, in commissie naeden Hove, van hier nae *Diest* gevuert heeft, betaelt 40 gul.

Bevel dat de arme jongens des Zondags wederom in St. Anna Kapel moeten ter school gaan.

Item Wernart Grevenraet ende den koer, van dat sy alle de Stadt deur hadden omgeblasen, dat de arme jongers weder in St. Anne Cappel des sondaechs scholen souden coemen, bet. 10 st.

Commissie tot het opstellen van eene memorie, ten einde van den Hove de intrekking te verkrijgen der vergunning aan eenige dorpen in de meijerij verleend om jaarmarkten te houden.

Item ter ordinantie als voor in date 4 Novembris 1599, betaelt Coenrarden van Werden, 40 potten rynschen wyn, den pot, chyns impost affgetoigen 13 st., by diversche heeren Commissarissen, gecommitteert op traemen ende prepareren der poincten ende articulen, tot affdoeninge vande jaermercten by eenige dorpen inde meyerye, sekere jaeren herwaerts geimpetreert, die men inde hullinge, van haere Hoocheden souden mogen versuecken, tot verscheyde reysen aldaer vergadert zynde, daer gedroncken.

Een boekje houdende remedie tegen de pest, aan de heeren Schepenen van *Brussel* gezonden.

Item aan Willem van Esch voor een boecxken, inhoudende remedie voer de pest, aende heeren Schepenen van *Brussel* gebrocht, 5 st. 2 ort.

Den Heer van Grobbendonk en den nieuwen Schout Jonker Philip van Brecht worden door de Schutters van den Handboog en door de Cloveniers, ingehaald.

Item den 18 Decembris 1599, Anthony Pynappel en Henrick Bartholomeusse, Luytenanten vanden Hamboghe ende vande Colleveniers, deur beveel vande Heeren, voor het inhalen van myn Heer van Grobbendonck ende den nyeuwen Schoutet, Joncker Philips van Brecht, elcken van hen betaelt 3 gul.

Kwestie met de Carthuijsers te *Vucht* over de visscherij in de rivier de Dommel aldaar.

Item ter ordinantie als voor, in date den 3[en] February, betaelt Ghysberden Kuysten, 58 potten rynschen wyn, den pot chyns impost affgetoigen, 12 st. by sekeren Heeren Commissarissen gebesoigneert hebbende opten treck visch, die de Cathuysers pretenderen, ten eynde den coopman nyet voirder en wordde beswaert dan nae behooren, tot diversche reysen verteert, vz. 31 gul. 16 st.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, in date 19 January 1600, gerestitueert den heeren Schepenen, tgene zy hadden verieet aen eenen boode, draegende advertentie aenden Gouverneur van *Waechtendonck*, hem waerschauwende vanden aenslach vanden vyandt, 14 gul. 11 st.

Schepenen waarschuwen den Gouverneur van *Wachtendonk* tegen een aanslag van den vijand op die sterkte.

Item den 7 February aen Wernaert Grevenraet ende den cour, van om te blasen, dat alle soldaten oft andere, eenighe wapenen gecregen hebbende, opter Vuchterheyde, deselve soude brengen, ten huyse Jans van Mil, Cornet.

Bevel om wapens op de Vuchterheide gevonden, na den slag van Gerrit Abrahams van Honwelingen, genaamd Lekkerbeetje, te brengen bij den Cornet Jan van Mil.

Item aen Rouken, van dat hy het wyngereus, den tyd dat opden moriaen de pest is geweest, omtrent vyff maanden bewaert heeft, betaelt 10 st.

De pest in de Moriaan op de markt.

Item 2 Mert, aen Wernaert Grevenraet ende den coor, van om te blasen ende publiceren, datmen hadde verstaen datter iemanden binnen deser Stadt heymelycke correspondentie mette vyant hadde.

Heimelijke correspondentie met den vijand.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, in date den 4^en^ May 1600, betaelt Coenraet van Werden, 96 potten rynschen wyn, van wege deser Stadt int fort van *Crevecoeur*, den Electo ende synen raedt, ten tyde sy mutineerde, gesonden, om te ontgaen de beschadicheyt van meyerye ende deser Stadt.

Aan den Electo en zijnen Raad in het fort *Crevecoeur* wijn gezonden toen zij muitende waren, ten einde beschadiging der meijerij en van de Stad te ontgaan.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date 7 January, aenden guldebruers vande Passiecaemer gerestitueert, hetwelck zy aenden pachtenaers vanden bieracchyns als tax hadden moeten betaelen, de somme van 14 gul. 1 st. 1 ort.

Teruggave van den accijns op het bier, aan de gildebroeders van de Passiekamer.

Item, Wernaert Grevenraet ende den kour, van dat sy rontsomme geblasen hebben, dat voirtaen egheen persoonen vuyte provintien, tegen de selve haere Hoocheden rebellerende, in egheen andere plaetsen en sullen moghen benachten oft logeren, dan die hen byden Heere Schepenen wordt gedesigneert.

Niemand uit de rebellerende provincien mag in *'s Hertogenbosch* vernachten, dan in huizen door Schout en Schepenen aangewezen.

Item als voor, vandat zy allen de Stadt deur hadden gepubliceert, dat alle vuytgangen, vuytgaende opten wal, terstont toegemaeckt wordden, ende dat nyemant den swarten torff metten heelen soude coopen, dan alleen metter tonne, ende dat men allen hout liggende inde rechte straeten, terstont daervan zoude ruymen ende mede, hoehem een iegelyck inden allarm soude draegen.

Alle uitgangen naar den wal toe te maken. Niemand den zwarten turf per stuk te koopen maar met de ton. Het hout uit de regte straten te ruimen. Hoe men zich bij alarm moet gedragen.

Item 24 May als voor. Dater eenige heymelyck verstant oft correspondentie metten vyant hielden ende zoe wy daer kennisse van hadde, datse tselve zouden te kennen geven, men soude hen dairvoor scencken 600 gul.

Eene premie van 600 gul. uitgeloofd aan hem die degenen aanbragt, welke met den vijand in heimelijke verstandhouding stonden.

Item den 31 May 1600, aen Lysken Goossens, voor acht halve brooden, geten opten wintmolenberch, byde ghene die de ses metalen stucken ende scerp, vuyten leger van *Berlicum* gebrocht hadden.

Zes metalen stukken met het scherp uit het leger van *Berlicum* binnen deze Stad gebragt.

Item alnoch de selve compagnie (vande Cloveniers), tot het maecken van twee vendelen, opte toecomende allarm, toegevuecht 18 gul.

De Cloveniers geld gegeven tot het maken van twee vaandels om bij alarm te dienen.

Item den 10 July 1600, aen Evert Coenen, deur belastinge der heeren Schepenen, voor sekere boexken, m^r^. Peeter van Vladeracken gemaeckt, ende elcken vande heeren Schepenen een gesconcken, bet. 2 gul. 17 st.

Een boekje door m^r^. Peter van Vladeracken gemaakt, aan ieder der heeren Schepenen geschonken.

Item aen Jan van Turnhout, deur beveel van myn Heer den President, voor een boecxken byden selven te drucken, geintituleert Carmen Scholasticum, by Frater Petrus van Vladeracken gemaect, bet. 18 gul.

Een boekje, getiteld: Carmen Scholasticum, door den frater m^r^. Petrus van Vladeracken gemaakt.

Item ter ordinantie als voor, in date den lesten May 1600, gerestitueert

De Stads Afgevaar-

digden worden door voerlieden van den *Dungen* met hunne paarden, naar *Brussel* gevoerd en wederom terug gebragt.

den heeren Schepenen, 28 gul. 18 st. ter cause van, dat de voerlieden van den *Dungen*, met drye perden binnen deser Stadt gecoemen synde, om de Gedeputeerden nae *Bruessel* te vueren ende aldaer verwachtenen, hebben verteert ende gedroncken, mitsgaders als deselve wederom den 24en May gecoemen waeren, tsamen 14 gul. 4 st. Item voer een mud haveren, den voors. drye perden gevoedert ende mede gegeven 9 gul. ende den busschieters

Don Louis de Velasco zendt de Stad zes halve cartauwen met de amunitie.

geschoncken, als Don Louys de Velasco, de ses halve cortauwen metter amonite, daer toe dienende, binnen deser Stadt hadde gesonden, voor bier by hen gedroncken 5 gul.

Spionnen om veiligen weg te zoeken voor Stads Afgevaardigden van *Brussel* naar *'s Hertogenbosch* terugkeerende.

Item in date 2en Mert 1600, aen sekeren persoon, ter cause van diversche spien lancx de wegen gesonden ende op alle passagien, ten tyde de heeren Gedeputeerde deser Stadt op wech waeren vanden Hove alhier te coemen, vuytgegeven om de wegen te decouvreren, betaelt 10 gul. 3 st.

Spionnen naar *Nijmegen*, *Tiel*, *Breda*, *Dordrecht*, *Geertruidenberg* en elders, onder den vijand gezonden.

Item in date den 24en Juny 1600, gerestitueert den heeren Schepenen 74 gul. 18 st. byden selven verschoten aen spyen, gebruyckt ende gesonden soe tot *Nyemegen*, *Thiel*, *Breda*, *Huesden*, *Dort*, *Geertruden berghe* ende elders, onder de vyanden, hebbende henne vergaderinge in dese tegenwoirdige maent ter voors. plaetsen ende alle preparamenten van oorloge ende chrysvolck vergadert hebbende.

Voorts worden in dit hoofdstuk nog aangetroffen schenkingen van wijnen en bieren aan de Officieren der Schutterijgilden, bij hunne vergaderingen in de belangen der Stads verdediging en aan die gilden.

Volgen de lijf-, erf- en losrenten, door de Stad verschuldigd en betaald.

De totale uitgaven waren 55,142 gul. 11 st. 9 mt.
" " ontvangsten " 54,854 " 10 " 9 d.
Nadeelig saldo 288 gul. 7 d. 9 mt.

N°. 107. Rekening van St. Remeys 1600 tot St. Remeys 1601.

Rekening van Herman Pelgrom en Gerard van Tulden.

ONTVANGSTEN.

Het geld is berekent en overgebragt in munten van Rijnsguldens van 20 stuivers den gulden, de oude Schild tegen 30 stuivers, de Kroon 24 stuivers, de Keurvorster gulden 28 stuivers, de Peter gulden 18 st., de Stuiver 3 grooten Brabantsch, 13½ plac. Bosch geld of 48 myten Vlaamsch.

Accijnsen, belastingen en andere middelen als in voorgaande rekening.

De geheele ontvang was 49,650 gul. 4 st. 1 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 24 Novembris, Claes van Son, van brieven aenden Electo te draegen tot *Weert*, 5 gul.

Brief aan den Electo van de gemutineerden te *Weert*.

Item 18 Aprill, Hanricken Franssen van Gestel, Raeth ende Wachtmeester deser Stadt, gerestitueert alsulcke penningen als deselve verschooten hadde aen eenen expressen boode, in diligentie gesonden nae *Gelre*, om te veradverteren vanden aenslach die de vyandt hadde op die van *Wachtendonck*, beloopt 9 gul. 5 st.

Boden naar *Gelder* om kennis te geven van den aanslag die de vijand op *Wachtendonk* wilde ondernemen.

Kapittel 6.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen gelagen en huisvestingen van voorname personen.

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Wijnen, gelagen, ens. werden verleend aan:

Heer Wilhelm Wolfgang, Paltsgraaf aan den Rhijn, Hertog van *Beijeren* met zijn hofgezin.

Wilhelm Wolfgang, Phaltsgraaf aan den Rijn, Hertog van Beijeren met zijne hofhouding ens.

Antonie Schets, Baron van Grobbendonck, Gouverneur der Stad.

De Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*, uit dankbaarheid voor diensten aan de Stad bewezen zoo ten Hove als ter Staten Vergadering van *Brabant*.

Den Raadsheer Philips Boxhornick.

Laurens Doublet en ..... van der Elsvoort, Rekenmeesters in de Rekenkamer van *Gelderland*.

Goyart van Vlierden, Kapitein der Schutterij vanden ouden voetboog in syn (eerste) optrecken, tot vereeringe in een banckquet gesconcken, vz. 59 gul. 10 st.

Hendrik Franssen van Gestel, President Schepen, voor menigvuldige diensten aan de Stad bewezen, een aam wijn.

Den Hoogschout 65 potten wijn.

Jan van den Bosch, Stadhouder van den Hoofdschout, voor goede diensten in het ophalen en executeren der schouwgelden, een half aam wijn.

Den Raad-Pensionaris mr. Willem van Reijs.

De Proosten van ons Lieve Vrouwe Broederschap te *'s Hertogenbosch*, ter maeltyt gehouden op Sint Jans dach inden Mei, ten respecte dat de gesanten des forstelicke genaden, den Hertoge van *Cleve*, aldair genoot wairen 25 potten wyn.

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande saken.

Item 3 Octobris, Jannen Reynder, voor eenen haemel wegende 29 pont,

Een hamel aan de

1601.

Minderbroeders op St. Franciscus dag geschonken.

tpont $2^1/_2$ st. den Minderbruederen, byden heeren Scepenen, op St. Franciscus dach tot haere vereeringe gesconcken, betaelt 3 gul. 12 st. 2 ort.

Beschrijving der vuursteden, ovens en fournuizen.

Item mr. Jannen Deenen, van opte teeckenen de vuersteden, ovens ende forneyssen ende te dupliceren, betaelt 25 st.

Commissarissen met fakkellicht ingehaald.

Item Gielis Bormans, voor vier vaemen biers byde arbeyders aldaer gedroncken die de fackelen tsavonts droegen, als de Commissarissen inne quamen, bet. 24 st.

Advies van de Staten Generaal op het beleid en de leiding van den krijgshandel.

Item Goyarden Loeff, van te translateren ende minuteren een advys van de Heeren Staeten Generael, geraempt opde beleydinge ende regeringe van den chryshandel, bet. 2 gul. 10 st.

Commissarissen voor den uitvoer van het gevlugte graan.

Item ter ordinantie als voor, in date 28 Septembris, Antonien Pynappel, ter cause van seckere diensten ende vacatien, gedaen int besoingeren metten Commissarissen, gecommitteert tot duytvueren vanden gevluchten coren, betaelt 10 gul.

Commissarissen worden door de Musketteirs der Schutterijen ingehaald.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date 26 Octobris, aen Abraham Thomas ende Jan vanden Kerckhoff, als Luytenanten, gesconcken voor henne offitiaelen ende muskettieren, ter cause van haere diensten int incomen vanden Gedeputeerden deser Stadt, comende van *Bruessel*, gedaen, 10 gul.

Jan Roeloffs van Diepenbeek, glasschilder, vervaardigt onder meer anderen, voor het altaar aan de gevangenpoort, het schilderij der furie van 1 Julij 1579. Maakt eene plattegrond teekening van de Stad, met de vestingwerken, de omliggende schansen, rivieren en omstreken, aan Stads Gedeputeerden naar *Brussel* gezonden, om den Staten te betoogen, de insluiting der Stad, en den overlast die zij van den vijand heeft. Hij schildert ook het Stadhuis, de Gaffel en Sinter Klaas kamer, zoo als die vereenigd tot één gebouw zouden gemaakt worden.

Item prima Decembris, ter ordinantie vande heeren Schepenen, in date den 20en Septembris, Jannen Roeloffs (van Diepenbeeck), glaes schryver, ter cause dat de selve heeft geschildert ende gemaict diversche taeffereelen ende beelden, dienende totter aultaer aende gevangen poert, inhoudende de historie *vande furie* (1), mitsgaders alnooh de chairte vande gelegenheyt deser Stadt, soe de selve is gelegen mette omliggende schanssen, steden, stroomen ende dorpen, ende deselve, ten versuecke der Gedeputeerden deser Stadt, tot *Bruessele* gesonden, om aldaer by hen *ad unium* te remonstreren, de beslnitinge der vyanden, overlast vanden waeteren etc. ende daertoe te conterfeyten het Stathuys, Gaeffele ende Ster Claes, omme die drie plaetsen vuyt eender haut daer nae op te maecken ende aff te setten, daervan den selven betaelt 82 gul.

Afkondiging der verordening op het ijsbijten, aanwijzing der loopplaatsen bij alarm en bevel dat iedereen gewapend moet zijn.

Item Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat sy rontsomme geblaesen ende gepubliceert hebben, aengaende het ysbyten, vande allarme plaetse ende dat een yegelycke syn geweer soude draegen, betaelt 10 st.

Uitnoodiging aan hen, die kennis droegen van een aanslag op de Stad, om dien ter kennis van de Regering te brengen.

Item 18 January, Wernaert Grevenraet ende den roeper, van dat sy rontsomme hebben gepubliceert, oft yemant kennisse hadde vanden aenslaeh, die de vyant op dese Stadt was hebbende, dat sy dat souden te kennen geven, betaelt 10 st.

---

(1) Met deze Furie wordt bedoeld het oproer en het gevecht, dat den 1en Julij 1579 te *'s Hertogenbosch*, op de groote markt tusschen de Burgers die de Unie van *Utrecht* voorstonden en die welke de Pacificatie van *Keulen* wilden, plaats had; het schilderij hier bedoeld is van den vader van den beroemden *Bosschen* schilder Abraham van Diepenbeek, thans het eigendom van het Prov. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen in *Noordbrabant*.

1601.

Item Henricken Rutten, van het conterfeytsel, soe men het Stadthuis maeken soude, op panneel ende in lysten van wagenscot gestelt heeft, betaelt 2 gul. 15 st.

Plan tot het maken van een nieuw Stadhuis in eene lijst gezet.

Item 13 February, Jacop Fernandes, over een dobbel ende een enckel stuck gewichts vande nyeuw gauwen stucken, by haere Hootheden geslaigen, vz. 2 st. 3 ort.

Gewigt voor de nieuwe gouden munt te wegen.

Item prima Mert, ter ordinantie der heeren Schepenen in date 20 November 1600, gesconcken de Caemere van Rethorica, in recompense van seeckere vereeringhe, voor een halff aeme wyns, 35 gul.

De Kamer van Rethorica *Moyses Doren*, wijn geschonken.

Item 9ª Mert, Jannen Scheffer, deur ordinantie der heeren Schepenen in date den 23ᵉⁿ February 1601, van placcaten, ordinantien vande wachten te drucken, schryfboecken ende pampier aldaer gecoft, betaelt 7 gul. 15 st. 2 ort.

Jan Scheffer drukt plakaten en ordonantien; levert boeken en papier.

Item 15 Merte, Wernaert Grevenraet ende den roeper, van dat sy rontsomme gepubliceert hebben, dat een yegelycke, hebbende erffenissen buyten de Vuchter ende Hynthamerpoort, ende met wallen ende graften lancx den wech affgeheynt syn, dat sy deselve sullen slichten ende vullen ende alleenlyck met thuynen souden heymten, ende dat nyemant aan de stadt wallen en soude graven, betaelt 10 st.

Bevel, om aan de wegen buiten de Vuchter- of Hinthamerpoorten, de wallen en grachten langs de landerijen te slechten en tot afscheiding alleen tuinen of heiningen te plaatsen. Dat niemand van Stadswallen mag afgraven.

Item 17 Merte, ter ordinantie der heeren Schepenen in date 9 Decembris 1600, gerestitueert aan Henricken Franssen (van *Gestel*) Wachtmeester, alsulcke 20 gul. 17½ st., als deselve in dienste deser stad aen diversche spyen, gesonden soe nae *Luyck*, *Weert* ende *Nyemegen* etc. hadde verschoten.

Spionnen naar *Luik*, *Weert*, *Nijmegen* en andere plaatsen gezonden.

Item Goyarden Loeff, van te enregistreren int privilegieboeck opt comptoir deser stadt, de pacificatie van *Ceulen*, met het consent ende acceptatie der Stadt in hairen drie leden ende approbatie des Princen van *Parma*, betaelt 2 gul. 10 st.

De pacificatie van *Keulen*, de toetreding der Stad *'s Hertogenbosch* en de goedkeuring van den Prins van *Parma*, in het privilegieboek opgenomen.

Item 9 Juny, Wennaert Grevenraet ende den roeper, van dat sy allen de Stadt duer hebben affgeblaesen, dat een yegelyck syn syde geweer soude draegen ende dat hen een yegelyck opte allarme plaetse, ten tyde van allarm, soude laeten vynden, bet. 10 st.

Bevel dat iedereen zijn geweer moet dragen en bij alarm ter aangewezenloopplaats verschijnen.

Item 14 Juny, Rogier Janssen, duer ordinantie der heeren Schepenen in date den jersten May, tot vereeringe van *Rethorica*, genoempt *Moyses Doren*, gesconcken voor een halve aeme Rynsche wyn, *voor het spelen van het speel van sinnen*, aldaer gecelebreert, 25 gul.

De Kamer van Rethorica *Moyses Doren* speelt het spel van *zinnen* en ontvangt daarvoor tot vereering een half aam Rijnsche wijn.

Item Jacop Cornelis, wachter, van de geheele Stadt duer om te blaesen, dat nyemandt inde somme van 25 gul. meer gehouden en is in oude stuivers te ontfangen dan twee gul.

Bekendmaking dat niemand gehouden is in de som van 25 gul. meer als 2 gul. aan oude stuivers te ontvangen.

De geheele uitgaaf was 49,925 gul. 5 st. 1 ort. 8 mᵗ.

" " ontvang " 49,650 " 4½ " 1 d.

Nadeelig slot 275 gul. 1 st. 1 ort. 5 mᵗ.

N°. 108. **Rekening van St. Remeys 1601 tot St. Remeys 1602.**

Rekening van Herman Pelgrom en Gerard van Tulden.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in voorgaande rekening.

De geheele ontvang was 49,143 gul. 5 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten worden onvermeld gelaten.

Kapittel 3.

Verschillende Stads ambtenaren.

Uitgaven aan Stads dienaren, welke de Rentmeesters in het bedienen van den bier- en wijnaccijns hebben gediend, mitsgaders aan den Wachtmeester, de busschieters, de schrijvers aan de poorten, de bewaarders van de schotbalken, stokers op de wachten en anderen.

Ambtenaren bij stads accijnsen.

De eerste uitgaven zijn aan gaarders van den bieraccijns, boekhouder, schrijvers van biljetten, bedienden op het kantoor, commiesen voor het toezigt houden in de brouwerijen enz.

De tweede zijn de volgende:

Den Adjudant van den Sergeant-Majoor Hendrik Fransse van Gestel.

Item Capitain Mathys Janssen, van dat hy, vanden 7en Decembris 1601 totten lesten Septembris, gedient heeft als Adjoudant vanden Sergent Maior Henrick Fransse van Gestel, Raet deser Stadt, daer voer hem ter maent toegevuecht 18 gul. vz. 162 gul.

De Predikheeren en Minderbroeders bewaarders van de schotbalken in de poorten der Stad.

Item betaelt voor den Predicairen ende Minderbroederen deser Stadt, van dat zy alle daege, syn sittende byde schortbalcken opter poorten deser Stadt, elcken daechs toegevuecht eenen stuiver aen schoonbroot ende eenen pot biers, beloopt dit jaer voer den tyt by heur aldaer geseten 90 gul.

Wachters aan de schotbalken in de poorten met roer of hellebaard gewapend.

Item Peeter Corstiaens, van dat hy vanden jersten Octobris totten lesten Septembris, geseten heeft byde schortbalcken deser Stadt, met een roer, daer van hem ter weken betaelt 2 gul. 9 st. vz. voer 40 weken ende 3 daegen 99 gul. 1 st.

Item Dierck Janssen van Heynsberch, van dat hy negen weken opte schortbalcken deser Stadt met een helbarde geseten heeft, daer van hem ter weken toegevuecht 2 gul. 2 st.

Item Jacop van Reys, van dat hy als voor geseten heeft byde schortbalcken deser Stadt, met een roer, daer van hem ter weken betaelt 2 gul. 9 st.

Volgen nog een aantal betalingen aan anderen, die met roer of hellebaard bij de schotbalken de wacht hielden, schotbalkbewaarders, wachters

aan de land- en waterpoorten om de inkomende vreemdelingen op te schrijven, busschieters enz. en wijders aan het slot van dit kapittel.

Item Henricken Franssen van Gestel, Raetsheer deser Stadt, als Wachtmeester byden drye leden aengenomen, daervan hem ter maent is toegevuecht 36 gul., vs. dit jaer 468 gul.

Jaarwedde van den Raadsheer Hendrik Fransse van Gestel, als Wachtmeester.

Item mr. Dierick Nemius, van dat hy als Secretaris, den Capiteynen in alle henne vergaderingen soe ordinaris als extraordinaris, is dienende, soe int registreren henne resolutien als anderssins, daer van hem ter weken, boven de exemptie vander wachten, toegevuecht 10 st. beloopt dit jair 26 gul.

Betaling aan mr. Dirk Nemius als Secretaris van den krijgsraad.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 20 Mert, Lambert Philipsen van Boxtel ende Willem Philipsen syn broeder, van dat deselve, deur last vanden Heer van Grobbendonck ende de heeren Schepenen, ten tyde vande belegeringe deser Stadt, gegaen hebben op *Weert* ende *Grave*, met brieven, deur aendienen Ghysbert Diricxen betaelt 18 gul.

Boden, tijdens het beleg van *'s Hertogenbosch* door den Gouverneur Baron van Grobbendonck en Schepenen, naar *Weert* en *Grave* gesonden.

Item 21 Mey, ter ordinantie als voor aen Aert Bartholomeussen, ter cause van zyn huysvrouwe sekere brieven van advertentie op *Beeck*, Jan Joosten, bode, nae hadde gedraegen aenden Marquiz van Haurech, betaelt 2 gul.

Brief aan den Markies van Haurich.

Item 13 Juny, deur aendienen van Evert Coenen, aen Jan Corsten, geweest hebbende tot *Venloo* met brieven, ende syn gelt opten wech afgenomen wesende vande geusen, hebben de heeren Schepenen hem toegevuecht twee rycxdaelders, betaelt 5 gul. 4 st.

Een bode der Stad wordt op zijne terugreis van *Venlo* door de Staatschen van zijn geld berooft.

Item aen eenen bode, gesonden met ordinantie der Heeren, tot *Oirschot*, ten eynde mr. Jacop alhier bynnen deser Stadt soude coemen, tegens ofte den vyant voerde Stadt soude coemen, betaelt 20 st.

De Chirurgijn mr. Jacop wordt uit *Oirschot* ontboden, voor het geval, dat de vijand de Stad zoubelegeren.

Item 2a Augusty, aenden soen van Jan, den leertauwer, brengende brieven vuyten legher by *Remunde*, aenden Magistraet deser Stadt, betaelt 18 st.

Brief uit het leger bij *Roermond* aan de Regering van *'s Hertogenbosch*.

Item 3 Augusti, ter ordinantie der heeren Schepenen, aen Staes Goyarts, ter cause van een reyse gedaen byden Admirant Graeff Frederick ende Graeff Adolff, betaelt 9 gul. 10 st.

Brieven aan den Admirant, Graaf Frederik en Adolf van den Bergh.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 7en Augusti, Cornelis Geritssen, ter cause van een expresse reyse aen hem bestaeyt (besteed) om te draegen sekere acquit met brieven aenden Admirant, Graeff Frederick inden legher omtrent *Weert*, ende nae *Bruessel*, aen syn Hoochheyt, betaelt 16 gul.

Acquit en brieven aan den Admirant en Graaf Frederik van den Bergh in het leger bij *Weert* en naar *Brussel* aan Z. H.

Item ter ordinantie ende als voor in date 8 Septembris, Cornelis Geritssen, ter cause van een expresse voiaige op *Bruessel*, met brieven van myn heeren Schepenen aen zyne Hoocheyt ende den Marquiz van Haurech, om het belech van de Stadt *Grave*, ende wederom gebrocht brieven van recipisse van Jacques Morlet, betaelt 12 gul.

Brieven aan Z. H. en aan den Markies van Haurich te *Brussel*, aangaande het beleg der Stad *Grave*.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, mitsgaders oyck van diversche costen van convoyen, schenckagien soe van fyn lyenwaet ende anderssins aen diversche heeren ende personagien, tot voerderinge deser Stadt saecke" in danckbaerheyt gesconcken.

Hendrik Fransse van Gestel, Raad en mr. Willem van Reijs, Pensionaris, vertrekken, na het opheffen van het beleg der Stad *'s Hertogenbosch* in November 1601, op den 6 Januarij 1602, als Afgevaardigden aan hunne Hoogheden de Aartshertogen, naar *Nieuwpoort*, in het leger voor *Ostende* en naar *Brussel*.

Item alsoe Henrick Franssen van Gestel (1) Raedt ende mr. Willem van Reys, oyck Raedt ende Pensionaris deser Stadt van *sHertogenbossche*, volgens de commissie hen byden drye leden der voorscreven Stadt gegeven ende verleent, om nae het belech deser voors. Stadt byden rebellen in Novembri lestleden aengedaen, hen persoenlyck, inden naeme der voors. Stadt, te vynden byde Eerts Hertoighen onse natuerlycke Heeren ende Princen tot *Nieupoort* ende int legher voor *Ostende*, ende aldaer ende elders te remonstreren ende te vervolghen, opte poincten hen van wegen deser Stadt belast ende mede gegeven. Soe syn deselve gedeputeerde vuyt deser Stadt vertrocken den sesten dach January 1602 ende wederom binnen dese Stadt gearriveert den vyffsten dach Aprilis daer naest volgende, wesende taaemen tnegentich daigen, des daechs elcken van hen toegevuecht vier guldens.

Reiskosten.

Binnen welcken tyde syn byde voirn. heeren Commissarissen, soe voer convoy ende vracht gelt indeselve voiagie gedaen schenckagien van diversche stucken van fyn lynwaet aen sekere heeren ende personagien, teercosten, vacatien ende anderssins voor het lichten van diversche depechen, volgende henne rekeninghe ende specificatie den rentmeesteren daer van overgeleverd, vuytgegeven de somme van 3066 gul. 9 st. 3 ort.

Vereeringen van fijn linnen aan zekere Heeren.

Kosten voor het ligten van stukken.

De Afgevaardigden verkrijgen tegen die uitgaven voor *'s Hertogenbosch*, aan geld, buskruid, wapenen en amunitie, tot eene som van 69,000 gul.

Tegens welcke voorscreven somme van costen van commissien, notelycke scenckagien etc. soe tot *Bruessel* als elders gedaen, staet te weten, dat tgene de Commissarissen daertegens tot prouffyt ende provisie deser Stadt, zoe in gelde, poeder, waepenen, munitie van instrumenten ende anderssins hebben mede gebrocht, is in *Bosschen* gelden beloopende ter somme van negenentsestich duysent gulden.

Betaling van onderhoudskosten voor het krijgsvolk, dat tijdens het beleg van *'s Hertogenbosch* tot hulp was gekomen.

Item dat alsulcke somme van over de twee duysent gulden, als by Adriaenen van Empel, ten versuecke ende onder geloifste van restitutie oft passeringe in rekeningh der heeren Schepenen, ten tyde vant belech, aen amonitie,

---

(1) Hendrik Franszoon van Gestel, die zich reeds in 1585 bij den vruchteloozen aanslag van Graaf Philips van Hohenlo, op *'s Hertogenbosch* ondernomen, zoo dapper onderscheidde (Zie *Noordbrabant*, Wetenschappelijk Tijdschrift bladz. 137 en 138, *'s Hertogenbosch* bij H. Palier & Zoon 1853) werd om zijne trouwe en uitstekende diensten zoowel als Regeringslid, als in zijne betrekkingen van Serjant Majoor en Wachtmeester der Stad *'s Hertogenbosch*, door de Aarts-Hertogen tot den adelstand verheven, met het prædicaat van Joncker of Jonkheer, welke eer ook den Pensionaris Mr. Willem van Reijs te beurt viel; beiden ontvingen daarenboven een gouden eereketen.

Brief van den Aartshertog Albert uit *Nieuwpoort*, den 31 Januarij 1602, in Stads archief.

broot, bier ende andere provisie van vivres aen het volck van secours, onsen ordinarissen garnisoen ende andere vande ingesetenen deser Stadt, is gelevert, deselve Stadt is geremitteert, sonder ergens aen te worden gecort.

Item dat de Hollantsche goederen onder licent, tot behoeff deser Stadt fortificatie, vry souden moghen wordden van hier verruert tot *Weert* ende allomme inde meyery, voir den tyt van eenen geheelen jaere.

Vrijheid van licenten van goederen ten behoeve van Stads fortificatien.

Behalvens het groot voordeel gelegen aende patenten oft passepoirt byde Commissarissen medegebracht, om een groote quantiteyt steencolen, calck ende smedecolen, te mogen doen hier comen sonder betaelinghe van eenich recht van licente, die alle eene groote merckelycke somme souden ende sullen bedraegen, boven menichfuldige andere prouffitable besoignen byde voors. Commissarissen voer dese Stadt mede gebrocht, volgende het rapport by hen daer van aenden drye ledenen gedaen, dwelck alhier wordt gestelt tot onderrichtinge ende satisfactie der geenre, die ter contrarien by yemanden souden mogen wordden verabuseert ende voorts pro memorie.

Patent of paspoort om eene groote hoeveelheid bouwmaterialen zonder betaling van licenten naar *'s Hertogenbosch* te doen vervoeren.

Andere voordeelen door de Afgevaardigden voor *'s Hertogenbosch* verkregen.

Kapittel 6.

Uitgaven aan vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen en gelagen werden onder meer anderen vereerd aan:

Wijnen of gelagen aan voorname personen.

Den Eerw. Heer Gijsbert Masius, Bisschop van *'s Hertogenbosch.*

De Bisschop Gijsbert Masius.

S^r^. Blijleven, Luitenant-Kolonel van het regiment van Hachincourt.

Twee Spaansche Commissarissen en den Maarschalk du Camp Graaf Frederik van den Bergh, door hunne Hoogheden gecommitteerd tot het ontzet dezer Stad bij ordonnantie van 2 December 1601, een aam Rijnschen wijn.

Twee Spaansche Commissarissen en Graaf Frederik van den Bergh, Maarschalk du Camp, bij hunne Hoogheden gezonden tot ontzet der Stad.

Kapiteins Placido de Sanguine en S^r^. Bartholomeo D'Avila.

Kapiteins Placido de Sanguine en Bartholomeo D'Avila.

Jonker Philips van Brecht, Hoog- en Laagschout der Stadt en Meijerij van *'s Hertogenbosch.*

Jonker Philips van Brecht, Hoogschout.

Jan van Mil, Luitenant der kompagnie Kurassiers van den Baron van Grobbendonck, Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, voor sekere diensten soe int convoyeren van Heeren Gedeputeerden als anderssins.

Jan van Mil, Luitenant der Kurassiers van Grobbendonck, voor het begeleiden der afgevaardigden naar *Brussel, Nieopoort* en *Ostende.*

Kapittel 9.

Uitgaven aan leijen, lood, dekken en stoppen.

Daarin komen onderscheidene posten voor, voor geleverd lood, tijdens de belegering.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Daarin komen mede onderscheidene posten voor aan betaalde arbeidsloonen, tijdens het 1ste groot beleg der Stad door de Staatschen onder Z. H. Prins Maurits van Oranje-Nassau, waarbij de volgende:

Uitgave aan arbeidsloonen gedurende het beleg.

Item aen Oostvogel, van dat hy 33 reysen synen wagen geleent heeft, om rys, spaender ende rabbauwen te vueren, de reyse eenen st.

Vervoer van rijshout, spaanders en rabauwen.

Arbeiders in de loopgraven.

Item Jan Janssen 7 dagen metten sondach ende 4 nachten inde trenchen geweest, Philips 7 daigen ende 2 nachten, Henrick Faessen 7 dagen ende 2 nachten, Peeter Thyssen 7 daigen en 2 nachten inde trenchen vz. 10 gul. 10 st.

Item Jan Janssen 7 daigen metten sondach ende ses nachten, Philips Janssen 7 daigen metten sondach ende 4 nachten, Henrick Faessen 7 daigen ende 2 nachten, Peeter Thyssen 7 daigen ende 5 nachten, inde trenchen aende Vuchterpoort gevrocht, vz. 11 gul. 5 st.

Zetten en stapelen van schanskorven.

Item Corst Diercxen, Jan Andriessen, Jan Corsten, Anthonis Aertss ende Evert Christoffels, van dat zy gedient hebben int setten ende stapelen van schans corven, daer van ter ordinantie der Heeren betaelt 4 gul. 8 st.

De Afgevaardigden van *Gestel* en van *Reijs* vertrekken met de ruiterij door St. Antonis-poort naar den Hove. Zij worden met vaartuigen uit de Stad overgevoerd.

Item Jaspar de Bruyn, met nog 50 andere personen, om dat zy de heeren Commissarissen te Hove reysende, metten ruyteryen St. Thonispoort vuytgevuert hebben vz. tsamen 39 gul.

Item Anthonis de Becker en zes andere schippers, met 12 pleyten, elcke pleyt eenen dach gebesinght int vuytvueren van Heeren Commissarissen, den 6 January 1602, daechs elck 8 st. vz. tsaemen 4 gul. 16 st.

Stads wallen door het hooge water afgespoeld, worden door aanvoer van aarde en slijk hersteld.

Item Henrick Oostvogel c. s., 122 karren erde ende straetslyck, gevuert inde gaeter opte wallen after de mandemakers ende after de cruysbroederen ende aande wallen, die metten grooten water vuytgeslaigen waeren. Aelbert vander Lynden leverde daartoe 98 karvrachten en Gerit Oostvogel 140. (Nog een aantal karrenvrachten worden ten dien einde tot het vervoer van aarden en slijk in rekening gebragt).

Wilgenboomen van het fort op den Eikendonk geruimd en naar de Stad gebragt. De Pijnappelsche poort geruimd.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, diversche arbeyders willigen gehaelt hebbende aen tfort op dEyckendonck, ende geruympt hebbende, ter ordinantie des heeren van Grobbendonck, de Pynappelsche poort vz. 18 gul. 10 st. 2 ort.

Buskruid van *Grave* te *'s Hertogenbosch* ontvangen.

Item Aert Peeters, Jan Henricx, Aelbert Janssen ende Gielis Janssen van buspoeder ende andere amonitie, gecomen vande *Grave*, te helpen lossen, betaelt elcken 12 st. 2 ort.

Harnassen, musketten, scherp, pieken en houweelen met wagens aangevoerd.

Item Aert Claessen, Ghysbert Huyberts, Aert Michiels ende Jacop Peters, croy wagencruyders, van dat de selven harnassen, musquetten ende scherp, van wagens hebben helpen laden ende voorts hebben helpen inne dragen, elcken betaelt 11 st. twee oirt.

Item Aert Claessen, Aelbert Henrix, Aert Michielssen, Ghysbert Huyberts ende Jacop Peters, van het buscruyt, scherp, picken ende hauwelen vande wagens te doen, elck 11½ st.

Verschillende andere werken tot versterking der Stad, zoo vóór als tijdens de belegering.

Voorts worden nog een aantal posten aangetroffen voor arbeidsloonen aan de aardewerken der wallen, voor het aanvoeren van wilgenhout tot versterking van poorten en vesten en voor het ijsbijten, herstellingen aan vestingwerken zoo gedurende de belegering, als tijdens die belegering en door het hooge water beschadigd.

Kapittel 15.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden:

Item aen Jacop Jan Danckers, vanden *Dungen*, voer thuyn staecken aan St. Anthonis poort verthuynt vz. 10 st.

Tuinstaken voor St. Antonispoort.

Item Goyarden Loeff, van te schryven eene publicatie voerde heeren Schepenen, dat een jegelyck in persoone soude moeten waecken ende zyde geweer draegen, betaelt 5 st.

Bevel dat iedereen in persoon de wacht moet betrekken en steeds gewapend zijn.

Item Gielis voors. voer 32 potten biers byde arbeyders vanden buspoeder ende andere, aldaer ten tyde vande belegeringe gedroncken, betaelt 2 gul. 8 st.

Bier aan de arbeiders in het buskruid tijdens het beleg.

Item 2 Novembris, Wernaert Grevenraet ende Jacop Cornelisse, voer vier verscheyden publicatien ten tyde vande belegeringhe gedaen, betaelt 2 gul.

Publicatien tijdens het beleg gedaan.

Item 3 Novembris, Wernaert Grevenraet ende Jacop Cornelissen, van rontsomme dese Stadt om te blasen, de publicatie, dat alle huyslieden souden commen met schuppen, waegen ende perden voorden Stadthuyse, bet. 10 st.

De huislieden met schoppen, wagens en paarden opgeroepen, om te komen voor het Stadhuis.

Item ten voirscreven daige aende wed. Wouter Janssen, deur beveel vande heeren Schepenen, by negen tymerluyden aldaer verteert int afbreken vanden *Roosmaelschen* (vesting) thoren, bet. 5 gul.

De Rosmaalsche vestingtoren aan de Hinthamerpoort afgebroken.

Item 6 Novembris aen Jacop Janssen, voer 12 tonnen torff, om de brugghe aende Hinthamerpoort mede aen te stoken ende voerde tonne 12 st.

Turf om de brug aan de Hinthamerpoort te verbranden.

Item voer 230 bollen, soe van heel als halff cortauwen inde Stadt geschoten, aen diversche personen betaelt 42 gul.

Kogels door de belegeraars in de Stad geworpen.

Volgen nog vele andere posten wegens aankoop van 615 kogels, zoo van heele als halve kartauwen, serpentijnen en ander geschut.

Item aen Wernaert Grevenraet ende den koer, van een publicatie te doen, dat elck huys een vrouwe persoon zoude zeynden om te pioneren, bet. 10 st.

Bevel dat uit ieder huis eene vrouw aan de verdedigingswerken moet komen pioneren.

Item 12 Novembris, Wernaert Grevenraet, van rontsomme deser Stadt te publieeren, dat eenyegelyck soude voerts brengen schuppen, scherp, hauwelen, picken etc. op peene van als dieven gestrafft te worddene, bet. 10 st.

Bevel tot inlevering van schoppen, scherp, houweelen, pieken enz. op straffe als voor diefstal.

Item ten selven daeghe Jacop Cornelissen van rontsomme te blasen, dat een jegelyck soude coemen pioneren in persoon, bet. 6 st.

Bevel dat ieder in persoon moet komen pioneren.

Item 12 Novembris 1601, Wernaert Grevenraet ende den koer, van een publicatie rontsomme te blasen, dat een jegelyck soude obedieren synen Capiteyn ende Overicheyt, bet. 10 st.

Bevel dat iedereen zijn Kapitein en verdere overheid moet gehoorzamen.

Item Wouter Bormans ende den cour, van rontsomme deser Stadt deur te vercondigen, dat een jegelyck dienst begherende, hem sal laeten opschryven ten huyse m^r. Dierick Nemius, bet. 10 st.

Bekendmaking dat iedereen die in dienst wil treden zich moet aangeven bij Mr. Dirk Nemius.

Item ten voors. daege Wouter Bormans ende den cour, van om te blasen dat een yegelyck voer syn huys off wooninge sal vuythanghen een lanterne, bet. 10 st.

Bevel om voor de woningen lantaarns te hangen.

1602.

Commissie uit Kapiteinen der Stad en het garnizoen, tot het in oogenschouw nemen van gronden, die men bij het beleg ondervonden heeft dat verlaagd moeten worden.

Item ten voorsoreven daege by sekere heeren Commissarissen ende Capiteynen, soe vanden garnisoene als deser Stadt, gevisiteert hebbende diversche plaetsen, diemen int belech by experientie gevonden heeft affgevuert te wordden notelyck te zyn, verteert tot Coenraet van Werden in cost ende wyn 27 gul. 16 st.

Bier aan de arbeiders.

Item Henrick Willemss, voor 18 potten biers, deur beveel van Henrick Franssen (van Gestel), byde timmerluyden aldaer gedroncken, betaelt 27 st.

Item Gielis Bormans, voer 46 (potten) bier, byde aerbeyders ende dienaers aldaer gedroncken, betaelt 3 gul. 9 st.

Bevel dat iedereen zijn huis zal moeten openhouden of den sleutel aan de buren geven om bij brand dien te blusschen.

Item 14 Novembris, Wernaert Grevenraet ende den cour, van rontsomme deser Stadt door om te blasen, dat een jegelyck syn huys sal moeten open houden, off syn gebueren den sleutel te leveren, om den brand te blussen, betaelt 10 st.

Vervoer van buskruid uit den buskruidtoren.

Item Goyart Aertssen c. s. van dat deselve met eenen bierboom alle het poeder vanden poederthoren hebben gedragen, bet. 3 st.

Bekendmaking dat zij die vrijwillig soldaten zouden willen huisvesten, hunne namen moeten doen opteekenen.

Item Wouter Bormans metten cour, van rontsomme te publiceren, dat dieghene die volontairlyck eenighe soldaten begheerden te logeren, dat deselve synen naem soude comen laten optekenen, bet. 10 st.

Lantaarnen en een trechter door den Wachtmeester aangekocht.

Item Egbert Cornelis, voer twee lanternen byden Wachtmeester aldaer doen coopen, eenen gulden ende voer vyff lanternen, tstuck 12 st. ende eenen trechter 6 st.

Item Lyske Willems ende Lyske Janssen, voer twee lanternen by Henricken Franssen doen haelen om aende Hinthamerpoort te besingen, betaelt 36 st.

Op last van den Baron van Grobbendonk worden door de Regering brandbare stoffen aan een vreemdeling geleverd.

Item 16 Novembris, aen eenen vreemdeling byden heer van Grobbendonck gesonden, deur mondelinge aendienen der heeren Schepenen, een pint gebranden wyn metten pot, drye pont pecx, één elle lynwaets, eenen boeck grauw pampier, tsamen 28 st.

Bier in de loopgraven aan de Vughterpoort.

Item 17 Novembris, deur last vande heeren Schepenen, metten Stadthouder gesonden twee aemen biers inde trenchen aende Vuchterpoort, betaelt 10 gul. 4 st.

Kapitein Berwouts komt binnen de Stad.

Item 20 Novembris, aen Henrick Bauwens die te schiltwacht stont als Capitein Berwouts in quaem, deur beveel van mynen heeren Schepenen gesconcken 6 st.

Pinnen om in de palissaden te steken.

Item 12en voors. de huysvrou van Peter Janssen, van geleverde pinnen inde palisade te steken, volgens de billet Lambert Remmens, betaelt op rekeningh 12 gul.

IJzeren pinnen, schoppen, ijssporen, ijzerwerk, lood enz.

Volgen nog een aantal posten voor aankoop van ijzeren pennen, schoppen, ijssporen en ander ijzerwerk, lood, buskruid, salpeter, trechters, lonten, werk, vlas, zakbant, pik, pikreepen, pikworsten, teer enz.

Publicatie op het pioneren.

Item 22 Novembris, aen Wernaert Grevenraet ende den koer, van een publicatie opt pionieren gedaen, bet. 10 st.

Fournuis tot het droogen van buskruid.

Item ter ordinantie als voor, aen Ariaen Franssen, op rekening vande metsselerye van een forneys, daermen het buspoeder in droecht 15 gul.

Item ter ordinantie als voor, aen Henrick Bolants, op rekening van geleverde palisaetstocken, schuppen, houwelen, capramens etc. bet. 18 gul.

Palissaatstokken, schoppen, houwelen, kapramen enz.

Item ter ordinantie als voor, aen Jasper Herberts, voor een groote, hooghe glaesen lanterne, om vuyten clocken toeren te hangen, bet. 4 gul.

Groote lantaarn om uit den toren te hangen.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 22^{en} Decembris 1601, aen Guilleam van Biestraten, betaelt diverschen wyn ende bancquet, aldaer verteert by S^r. Baudewyn Wyts, Commissaris vande artillerie, alhier geconvoyeert hebbende het geschut, volgens zyn specificatie 30 gul. 10 st. 2 ort.

Aan S^r. Baudewijn Wijts, Commissaris der artillerie, het geschut naar *'s Hertogenbosch* begeleid hebbende, een maaltijd gegeven.

Item ter ordinantie als voor in date 26 Novembris 1601, 18 persoonen die St. Anthonispoort, in den nacht, metten lieutenant van het Orteneynde, hebben toegebolwerckt, elcken betaelt 12 st.

De St. Antonie's-poort in den nacht toegebolwerkt.

Item 27 Novembris, voorde publicatie, dat alle borgeren deser Stadt, de wachte nyet hebbende, in persoon sullen comen in St. Janskercke tegen 10 uren, *om God Almachtig te dancken, van het groot beneficie der verlossinge deser Stadt, van soo claeckelycke belegeringe der vyanden ende rebellen van God, huere Hoocheden ende gemeyn ingesetenen deser Stadt* etc. daer voor aan Jacop Cornelissen mette trompet ende drye trommeslaegers, betaelt 20 st.

Bevel dat alle burgers de wacht niet hebbende, naar S^t. Janskerk moeten komen, om God te danken voor het ontzet der Stad van de belegering door de vijanden en rebellen van God, hare Hoogheden en de gemeene ingezetenen ondernomen.

Item den dienaer vanden Sergent maior, gelogeert tot vrouwe Kuysten, voor een ton buspoeders, gecomen vuyt te trencheren tot *Vucht*, betaelt 14 st. 2 ort.

Eene ton buskruid uit de loopgraven te *Vught*, binnen de Stad gebragt.

Item Thielman Wetsel met syn vyffde soldaten, de beddinghe vanden geschut ingebrocht hebbende met twee wagens, voor henne moeten betaelt 6 gul.

De beddingen van het geschut mede aldaar aangebragt.

Item 28 Novembris, Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme te publiceren, dat eenjegelyck, onder hen hebbende eenighe deser Stadt schuppen, houwelen, picken ofte andere materialen, deselve gehouden sal wesen binnen 24 uren te brengen op Stadthuys, op de peene van 25 gul. ende arbitrale correctie.

Bevel aan iedereen om de schoppen, houwelen, pieken en andere materialen der Stad, binnen 24 uren ten Stadhuize te brengen, op geldboete en lijfstraf.

Item aen Jacop Spyeker, soldaet, voer 45 ponden lonten vanden vyant hier gebrocht, deur last van myn Heer Remmens betaelt 6 gul. 11 st.

Lonten van den vijand binnen de Stad gebragt.

Item voor 27 scherpen van een heel cortauwe, betaelt 2 gul. 14 st.

Item voor 35 scherpen van een halff cortauwe, betaelt 35 st.

Scherpen van heele en halve cartauwen.

Item aen Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme te publiceren, dat nyemant soude gaen inde trenchen oft hout van buyten inbrengen.

Bevel dat niemand in de loopgraven mag komen noch hout van buiten binnen brengen.

Item voer twee ellen lynwaets gecocht tot Jan Osmans, del 6$^1/_2$ st.

Item voer vier pont pecx aen Goessen Jacops betaelt tpont 2 st. 1 ort.

Item aenden meester van tvuerwerck betaelt 6 gul.

Item Lysken van Emmichoven, voer een pint gebranden wyn ten effecte als voer, betaelt 6 st.

Brandbare stoffen voor den meestervuurwerker aangekocht en zijne verdiensten betaald.

Item den jersten Decembris, myn Heer (Rogier van) Griensven, vuytgeryckt vier Hartochs pennincxkens, voer den Commandant, die het buspoeder inde Stadt gelevert heeft van wegen Graff Frederick vanden Berch, vz. 11 gul. 8 st.

Betaling aan den Bevelhebber, die het buskruid door Graaf Frederik van den Bergh gezonden, binnen *'s Hertogenbosch* bragt.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den lesten Septembris 1601, van verschoten costen by sekere arbeyders ende dyckmeesters, verstant hebbende

Dijkmeesters en Arbeiders, kennis heb-

benden van waterwerken, beimelijk te *'s Hertogenbosch* ontboden en aan Z. Hoogheid in het leger voor *Ostende* gezonden.

int waeter te wercken, alhier secretelyck binnen deser Stadt ontboden ende ter begeerten van haere Hoocheden int leger voor *Ostende* gesonden, betaelt 49 gul. 10 st.

Rijnwijn aan Graaf Frederik van den Berg en Graaf Jan Jacomo geschonken.

Item 11 Decembris, van Jan Boest gecocht dordalff aemen ende 20 potten rynschen wyn, daeme tot 42 gul., waer van aen Conte Frederick zyn gesooncken $1^1/_2$ aem ende 12 potten ende aen Conte Jan Jacomo een aem ende 8 potten.

Twee halve cartauwen, kogels, spiessen, pieken, houweelen en buskruid, op last van Graaf Frederik van den Bergh binnen *'s Hertogenbosch* gebragt.

Item aen Capiteyn Jacques, als Commandant van twee halff cortauwen, ballen, spiessen, pieken, hauwelen ende poeder hier in gebrocht, deur ordinantie van Graff Frederick, gedroncken 10 gul. 8 st.

Wachters die des nachts de vuurkogels aan de Hinthamerpoort bewaakten.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, aen Jacop Jacopssen, Dierck Janssen, Gerit Janssen ende Jan Geritsen, van dat zy opt Hinthamereyndt, elck vyff nachten die vierballen hebben gewaeckt, snachts elck 10 st.

De houten deelen door den vijand in de belegeringswerken achtergelaten, bewaakt.

Item deur mondelinge aendienen van Gysbert Diercksen, aen de trommeslaigers van Capitein Heym, dat zy deur ordre van Blyleven, buyten waeren geweest om opsicht te nemen opte delen etc. byden vyant buyten gelaten, betaelt 2 gul. 10 st.

De gemutineerden tot ontzet der Stad opgekomen, van brood voorzien.

Item van diversche beckers gecocht een groote partye schoon witte broot, om de gemutineerde te geven, buyten gecoemen tot ontset deser Stadt, vz. 8 gul. 7 st.

De ingezetenen die bedden en kamers aan de soldaten van het regiment van Hachincourt wilden verhuren, opgeroepen.

Item aen Wernaert Grevenraet ende den koer, van dat zy rontsomme hadden gepubliceert, soe wye bedden met caemeren begheerden te verhueren, aende soldaten van het regiment van myn Heer van Hachicourt, betaelt 10 st.

Een rapier geschonken aan den Sergeant der Spanjaards die van *Grave* kwam.

Item aen Robrecht Splinter, voer een rapier, gesconcken den sergent vande Spangiaerts, vande *Graeff* gecoemen, betaelt 5 gul. 14 st.

Heeren maaltijd en maaltijd aan Graaf Frederik van den Bergh.

Item Henrick Janssen van Buel, gelaesvercooper, van gebroken gelaesen opte Heeren maeltyt ende op St. Andries dach, opte maeltyt van Graaf Frederick, deur aendienen Evert Coenen, betaelt 4 gul. 6 st. 2 ort.

Stroo tot legering der soldaten in de kapellen.

Item aen Jacop vande Leemput, van wegen Henrick Janssen van *Helvoirt* ende Gerit Janssen, gecocht vyff vinnen stroys ende vyff bossen, elcken vin tot 20 st., tot liggenge voor de soldaten inde Capellen, betaelt 5 gul. 2 st.

De Schilder Jan van Straesburg uitgezonden om de vijandelijke belegeringswerken op te nemen.

Item ter ordinantie vander heeren Schepenen in date den 13en xbris 1601, aen Jannen van Straesborch, van dat deselve de wercken vanden vyant is geweest besien met syn thiende, alsoe verteert 3 gul.

Een blokwagen den vijand afgenomen, door de Stad gekocht.

Item Thys Diercxen ende Goossen Goossens, soldaten onder Capiteyn Heym, voor eenen blockwagen, byde voorscreven soldaten den viant affgenomen ten tyde vande belegeringe, betaelt 30 gul.

Kapitein D'Avila keert met zijn volk naar *Grave* terug.

Item, deur mondelinge aendienen van Wouter Bormans, aen Aert den Baselaer, van dat hy Capiteyn D'Avila met syn bagagie weder te *Grave* hadde gevuert met drye daegen vertoevens aldaer, betaelt 16 gul.

Vertering der voerlieden, die het geschut door Graaf Frederik van den Bergh gezonden, binnen bragten.

Item ter ordinantie als voer aen, Mary die Bruyn, tgene 18 voerlueden, tgeschut gebrocht hebbende met scerp, doen Graeff Frederick hier quaem, aldaer verteert, 12 gul. 10 st.

Item ter ordinantie als voer aende wed. Jacop Bastiaens, voer een ton biers byden Sergent Baecx, metten soldaeten aldaer gedroncken, voer verscheyde diensten hen toegevuecht, betaelt 7 gul. 10 st.

Bier door den Sergeant Beax met zijne soldaten gedronken.

Item ter ordinantie als voer aen Jan Henricxen, alias Goethart, ter cause dat hy hem ten tyde van het belech, opte drye hekelen des daechs ende des snaechts altyt gereet soude houden, omme allen boden vuyt ende in te laeten, betaelt 18 gul.

Tijdens het beleg de boden door de groote Hekel, genaamd de drie Hekelen, naar buiten gevoerd en weder ingehaald.

Item ter ordinantie als voer aen Henrick Peters, deur aendienen Thielman Hagens, voer een ton biers die de soldaten gedroncken hebben, die m^r. Jan van Straesborch buyten der Stadt geconvoyeert hebben, om het belech vande Stadt aff te teeckenen, betaelt 5 gul.

De belegeringswerken van den vijand door m^r. Jan van Straesborch afgeteekend.

Item Marten Rutten, voor wittenbroot, aende gemutineerden gesonden tot *Vucht*, betaelt 2 gul.

Brood den gemutineerden die tot ontzet der Stad medewerkte naar *Vucht* gezonden.

Item 24 Decembris Wernaert Grevenraet ende den cour, van rontsomme te blaesen, dat dambachten vande metsers, timmerluyden ende leydeckers, wordden open gestelt tot revocatie der drie leden etc. Ende dat hem een jegelyck souden hebben te wapenen, met alsulcke geweer daer hy by synen Capiteyn op waer gestelt, ende alnoch gestelt soude moghen wordden, betaelt 10 gul.

De ambachtsgilden der metselaars, timmerlieden en leidekkers tijdelijk opengesteld en bevel dat men zich zal moeten wapenen met wapens door de Kapiteins aangewezen.

Item aen twee soldaten vanden Grave van Solms, van diversche yseren werck op Stadthuys te brengen, betaelt 16 st.

Twee soldaten van den Graaf van Solms, brengen ijzerwerk op het Stadhuis.

Item ter ordinantie als voor in date den 24 Decembris 1601, Jannen Joosten, ter cause van verleet gelt aenden Griffier Croonendael, van het depecheren der acte der Heeren vande Finantien, tot continuatie der maentelycke betaelinge vande helbardiers des Hoochschoutets deser Stadt, opten Rentmeesters der confiscatien Marten Fierlants, betaelt 5 gul. 11 st.

Akte van den Hove tot betaling van de Helbardiers van den Hoogschout, door den Rentmeester der Confiscatien Maarten Fierlants.

Item 31 Decembris ter ordinantie der heeren Schepenen, aen Mayke, wed. Jacop Bastiaens, ter cause van een ton biers by twee rotten soldaten thaeren huyse gedroncken ende verteert, om dat zy Jannen Roeloffsen (van Diepenbeek), glaesmaker, hadden geconvoyeert, omme affteteeckenen allen de wallen, forten ende trencheen, byden vyant inde belegeringhe gemaeckt, betaelt 7 gul. 10 st.

Jan Roeloffs van Diepenbeek, Glasschilder, brengt allen de wallen, forten en loopgraven door den vijand in de belegering van *'s Hertogenbosch* gemaakt, in teekening.

Item ter ordinantie van als voor, aen m^r. Pauwels Pauwelssen, ambeeltmaecker, van geleverde voethangelen, hauwelen, picken etc. betaelt 8 gul.

Voetangels, houwelen, pieken enz.

Item aen eenen soldaet genoempt Glaude Chrestienne, voer ses scherpen van een heel courtouwe, betaelt 18 st.

Item aen Wouter Symons, voor een scherp van een halff cortauwe, bet. 2 st.

Item aan Glaudi Stevens, voor 11 bollen van een halff courtauwe, betaelt 1 gul. 2 st.

Scherp van cartauwen en andere kogels door de Stad van particuliere personen aangekocht.

Item aen Jan Jacops, inde lelie, voor een q^{rt}. bier voer een roth die welcke het clocxken met den yseren werck van St. Anthonispoort, het welck den 24^{en} Novembris was affgeschoten opt Stadthuys gebrocht hebben, vz. 1 gul. 8 st.

Het klokje van St. Anthonispoort in het beleg op 24 November 1601, afgeschoten.

Item ten voors. daige (allerheiligen), syn diversche heeren Commissarissen getreden in communicatie metten Commissaris Hambroeck, nopende de vivres

Onderhandeling met denCommissarisHambroeck over de door

1602.

hem geëischte vrijheid van accijns op het gemaal voor de vivres.

die deselve pretendeerden exempt te zyn vanden maelacchyns ende is byden selven daernae tot Guilliam van Biesstraten verteert 27 gul. 10 st.

Mr. Jan van Straesborch brengt de belegeringswerken van den vijand in teekening.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 24en Decembris 1601, aende wed. Gerit Bammelroy, voor een ton biers, by twee roth soldaeten aldaer gedroncken, die mr. Jan Straesborch hadden geconvoyeert int afftrecken vande wercken ende trencheen byden vyant buyten deser Stadt gemaeckt, betaelt 7 gul. 16 st.

De Officieren en soldaten welke Commissarissen over het water in de Stad brugten eene gratificatie gegeven.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 7en January 1601/2, den officiaelen ende soldaten der twee compaignyen, binnen deser Stadt de Heeren Commissarissen geconvoyeert hebbende over dwater, geschoncken voor een gratuiteyt 15 gul.

Jan van Straesborch teekent de werken des vijands op de *Pettelaar* en op *Eikendonk* aangelegd.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den lesten Decembris, voer dartich bier ende twee vueren, ten huyse van Jan van Straesborch gedroncken, met thien soldaten hem geconvoyeert hebbende opten *Petteler* ende *Eyckendonck*, om aldaer te contrefeyten die wercken, die welcken byden vyant aldaer gemaeckt syn, 2 gul. 11 st.

Cornelis Jacobs, zijn arm door den vijand in stukken geschoten.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den lesten Decembris 1601, aen Cornelis Jacops, van synen arm te cureren die hem vanden vyant in stucken was geschoten, betaelt 3 gul.

De ingezetenen wier huizen door het kanon des vijands beschadigd waren, opgeroepen, om daarvan opgave te doen aan Commissarissen, door hunne Hoogheden gezonden.

Item aen Wernaert Grevenraet ende den koer, van dat hy allen de Stadt deur hadden gepubliceert, dat alle die gheen die beschadicht waeren in haere huysen van het canon vanden vyant, dat zy het selve souden overbrengen aenden heeren Commissarissen van haere Hoocheden, hier tot dyen eynde gesonden, betaelt 10 st.

Bevel dat niemand des avonds na negen ure zonder licht over straten mag gaan.

Item Wouter Bormans ende den koer, van dat zy allen de Stadt deur hadden gepubliceert, dat nyemant wie hy waer, achter negen uren, sonder licht achter straten en soude gaen, daervan bet. 10 st.

Nieuwe belasting op wijn, meede en bier, tot dekking van de in de belegering opgenomen gelden.

Item Anthony Pynappel ende Goyart Loeff, vante minuteren ende wederom int nette te schryven de drye ordinantien ende verpacht cedullen, soe opten wyn, mede ende bier, vande nyeuwe belastinge, tot remboursement vande opgenomen penningen inde belegeringe, betaelt 2 gul. 8 st.

Beschrijving der belegering door mr. Peter van Vladeracken.

Item ter ordinancie als voor, aen mren Peeteren van Fladeracken 15 gul. voor een gratuiteyt geschoncken, ter cause vande beschryvingevande belegeringhe deser Stadt gedaen, vz. 15 gul.

Ordonnantie op de huisvesting van soldaten.

Item 18 February, Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme te publiceren, dat drye huysen souden onderhouden twee soldaten met een bedde, oft op een ander logeren, mits genyetende daer voer 2½ gul. ter maent, betaelt 10 st.

Opname in de wijken van het Orthen- en het Hinthamereinde, bij wien soldaten gehuisvest waren.

Item mr. Jan Deenen, van met de blockmeesteren ende capiteynen vande wyck van dOrtenynde ende Hinthamereyndt om te gaen scryven, wie soldaten inne hadde ende tot synen huyse gelogeert, betaelt 16 st.

Volgen de opnemingen in de overige wijken der Stadt.

De Graven Frede-

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 3en Decembris 1601,

aen Dierick de Gruyter, werd inden leeuw, dat Graeff Frederick ende Graeff Henrich vanden Berghe, aldaer verteert hadden met henne peerden ende familie, tsaemen betaelt 59 gul. 16 st.

rik en Hendrik van den Bergh bij Peter de Gruijter in den gouden leeuw gehuisvest.

Item 4 April, Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme deser Stadt te publiceren, dat een yegelycke met cordewaeghens soude coemen pionieren, men soude goet tractement geven, betaelt 10 st.

Oproeping van werklieden om tegen goed loon met kruiwagens te komen pioneren.

Item 5 April Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme deser Stadt deur te publiceren, dat de ghene die begeren te aerbeyden, datse coemen souden op morgen ten ses uren aende poort met henne cordewagens, men salse seven st. geven, betaelt 10 st.

Item 9 April, aen Henrick Geritss, cleermaker, van overnacht met syn schuyt eenen boode in te halen, brengende tydinge vande amonitie vande *Grave*, betaelt 5 st.

Een bode brengt tijding van de amunitie uit *Grave* verwacht.

Item 11 April, aen Peeter Aertssen, van dat hy den heelen dach musquetten, harnassen, stormhoyen etc. opt Stadhuys hadde helpen dragen, betaelt 8 st.

Musketten, Harnassen en Stormhoeden op het Stadhuis gebragt.

Item 12 April, aen Cornelis van Roy, als dat hy met den Stadthouder tot *Grave* was geweest, omme het scherp ende ander amonitie aldaer te haelen, volgens syne specificatie betaelt 25 gul. 4 st. 2 ort.

Betaalde kosten voor het halen van het scherp en andere amunitie te *Grave*.

Item aen Gielis Bormans 126 potten biers, byde Stadt aerbeyders ende andere aldaer gedroncken, doen het groot convoy vande *Grave*, metter amonitie ingecomen was, vz. 9 gul. 9 st.

De groote bezending amunitie uit *Grave* te *'s Hertogenbosch* aangekomen.

Item aen Reynder Ygroms, voer een halff aeme biers byden ouden voetboege, pionierende int belech aen Kessels moelen, volgens tbillet van Capitein Vlierden, gedroncken, betaelt 2 gul. 10 st.

De Schutters van den ouden voetboog pioneren in het beleg aan Kessels molen.

Item ter ordinantie van myn heeren Schepenen aen Christiaen Hoestman, veltweyvel onder Hopman Colas, ende den fourier van Capiteyn Bentingh, hier ingecomen int jerste secours, aen elckenn van hen in plaetse van een medalie, betaelt vier Philips daelders, vz. 22 gul. 16 st.

Christiaan Hoestman, veltwebel van Hopman Colas en de fourier van Kapitein Bentinck, in plaats van een medaille, geld gegeven.

Item ter ordinantie als voor, in date den 26^{en} April 1602, Abraham Thomas, ter cause vanden maeltyt ende costen, gedaen inde wedercompste van synder Edelheyt myn Heer de Baron van Grobbendoncq ende gecomitteerden deser Stadt, van *Bruessel* comende, ende rapport van henne commissie gedaen hebbende, aldaer verteert, betaelt 80 gul. ende alnoch doenterteyt aldaer gedroncken 144 potten wyns, den pot, chyns impost affgetoigen 16 st. vz. 115 gul. 4 st. vz. tsamen 195 gul. 4 st.

Maaltijd aan den Baron van Grobbendonck en de Afgevaardigden der Stad bij hunne Hoogheden te *Brussel*, bij hunne terugkomst en het doen van hun verslag.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 17^{en} April, aen Peeter Diercxen, int gulden hooft, voer het logeren van thien wagens, comende mette admonitie vande *Grave*, ende verschoten gelt, betaelt 15 gul.

De amunitie uit *Grave* verzonden met tien wagens binnen *'s Hertogenbosch* gebragt.

Item aen Wernart Grevenraet ende den koer, van te publiceren, dat een jegelyck hebbende jongens ofte meyskens onder haer gebiet, deselve souden seynden ter dominicale scholen, ende dat zy opter straeten nyet en souden moghen vechten, ende dat oyck nyemant soude meyboomen gaen haelen, betaelt 10 st.

Bevel om de kinderen ter dominikale school te zenden, dat zij niet op straat mogen vechten en niemand Meiboomen mag halen.

Nog vijf wagens waarmede de amunitie van *Grave* werd aangebragt.

Item Jacop Dool, voor het logeren van vyff wagens, comende mette amonitie vande *Grave*, ende verschoten gelt, betaelt 7 gul. 10 st.

Die amunitie door Z. H. aan *'s Hertogenbosch* gezonden.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date 10 April 1602, Jaspar Cornelissen, ter cause van syne vacatien int affbrengen vande amonitie voor dese Stad, by zyne Alteze alhier gesonden, voer elcken dach twee gulden, betaelt 33 gul.

Aan de gemutineerden uit *Weert*, op de Vuchterheide gelegerd, toen Graaf Frederik van den Bergh binnen *'s Hertogenbosch* was, wijn en wit brood gezonden.

Item 23 Mey, ter ordinantie der heeren Schepenen aen Aert Geritsen, inden berendans, ende Peeter, inden yserenhoet, ter cause dat zy sekeren wyn ende schoon broot opter Vuchterheyde byde gemutineerde van *Weert*, als Graeff Frederick hier binnen quaem, hadden gevuert, elcken 3 gul.

De gesneuvelden, onder de mijnen aan de Hinthamerpoort gebleven, begraven.

Item aen Jan Nyssen, van dat hy die dooden begraven hadde, die onder de myne aende Hinthamerpoort waeren gebleven, 10 st.

De gesneuvelden op St. Jacobs kerkhof begraven.

Item deur aendienen Everts Coenen, van wegen de heeren Schepenen, Hanrick Peters, voer een ton biers, den soldaten geschoncken die de doode lichamen op St. Jacops kerckhoff hadde gebrocht, betaelt 5 gul.

Het Minderbroeders klooster in het beleg door het vuur des vijands beschadigd, hersteld.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen in date den 9en Januarij 1602, Jannen Cornelisse van Gierle, ter cause van leyen, gemployeert tot reparatie vande Minderbroerskercke, byden vyant inde belegeringe van een geschoten, betaelt 24 gul.

Commissie tot opname van Stads vestingmuren van het vuur des vijands doorschoten.

Item aen Willem de Schipper, vande heeren Commissarissen rontsom de Stadt te vueren, om de doorschoten mueren te visiteren, betaelt 3 st.

Huisvesting van voerlieden en paarden de amunitie van *Grave* gebragt hebbende.

Item ten selven daege aen Jacop Dool, voer 11 voerluyden ende 14 perden, die de amonitie vande *Grave* alhier hebben gebrocht, tzynen huyse verteert 14 gul. 14 st. 5 d.

Fijn linnen door de Stad gekocht, tot het doen van geschenken ten Hove, aan Stads Afgevaardigden mede gegeven.

Item ten voorscreven daige (na 5a July), aen myn Heer Goyaert van Vlierden, voer twee stucken fyn lienwaets, dwelck hy den Heeren Gedeputeerden hadde gelevert, deene van 3 gul. 10 st. delle ende dander van 3 gul. lanck elck 50 ellen, betaelt 325 guld.

De goudsmid Dirk van Meurs verguld een zilveren kop.

Item 1a Augusti, Dierick van Muers, deur beveel der heeren Schepenen gedaen vier aude dobbel ducaten om te vergulden eenen silveren cop, vz. 34 gul.

Rekening van kerkmeesters der St. Janskerk van 25 Januarij tot 29 Dec. 1593.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 30en Julij 1602, aen Reynier van Reys, ter cause van een zeer lange prolixe ende compresse rekening vuyt te schryven, vuyt de rekening mr. Marten Moons, vande administratie by hem als boeckhouder gehadt, vanden ontfanck ende vuytgeven ten tyde mr. Zeger Adriaensse, mr. Dierck van Vechel, Roeloff Aertss en Jan vander Steghen, Aert van Bruegel ende den voors. Moons, respective als fabryckmeesters van St. Jans Evangelisten kercke, sedert den 25en January totten 29en Decembris 1593, hebben gedient, betaelt 15 gul.

Gedwongen schoolgaan ter Zondagsschool in St. Anna kapel, voor alle jongens en meisjes.

Item Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme deser Stadt te publiceren, dat alle jongers ende meyskens Sondaechs ende sheyligen daechs in St Anna capelle souden scholen comen, op peene van ses car. gul. betaelt 10 st.

Aan de Bakkers bevolen zich van graan te voorzien, en meel

Item 20 Augusti 1602, Anthonis Jaspers, knecht vande beckers, vande wete te doen, van wege myn Heer van Grobbendoncq ende den heeren

Schepenen, aen allen de beckers, ten eynde sy hen versien souden van coren om meel te doen maelen, tegen de aencompste vanden legher aen dese syde vande *Grave*, betaelt 6 st.

te doen malen teen de aankomst van het leger aan deze zijde der Stad *Grave*.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 19 Juny 1602, Geraert Splinter, inne recognitie van sekere merckelycke diensten int stuck vande vivres, ten tyde vande presentie vanden Cardinael Andreas, binnen dese Stadt synde, als daernae successivelyck gedaen, betaelt 27 gul.

Belooning aan Gerard Splinter, voor zijne diensten in het bezorgen van levensmiddelen, tijdens de Kardinaal Andreas binnen *'s Hertogenbosch* was.

Item, ter ordinantie der heeren Schepenen in date den lesten Augusti, aen Dierick van Muers, ter cause van het vergulden ende opmaecken van een silveren cop ende opsteken vander Stadt wapenen, by mynen heeren Schepenen, mynen Heeren den Schoutet, om merckelycke diensten int belech gedaen, geschoncken, betaelt 18 gul.

Aan den Hoogschout voor goede diensten tijdens het beleg een zilver vergulden kop geschonken.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 20 Septembris, betaelt aen Jannen van Emmerick, thien potten royen franssen wyn, den pot, chyns impost affgetoighen 8 st. opte gaffel gedroncken ten tyde van Graeff Frederick, nae dontsetten deser Stadt vz. 4 gul.

Graaf Frederik van den Bergh na het ontzet binnen *'s Hertogenbosch*.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 26 Septembris 1602, aen Capiteyn vander Sterre, ter cause van diversche musquetten, roers ende morions, ten tyde vande belegeringhe deser Stadt geleent ende achtergebleven, daer voer aen hem betaelt 79 gul. 10 st.

Musketten, roeren en morions door Kapitein van der Sterre aan de Stad, in het beleg geleend en zoek geraakt, worden door de Regering vergoed.

De totale uitgaven waren 49,967 gul. 18 st. 2 ort. 1 m[t].
" " ontvangsten " 49,143 " 5 "
Meer uitgegeven als ontvangen 824 gul. 13 st. 2 ort. 1 m[t].

F°. 109. **Rekening van St. Remeys 1602 tot St. Remeys 1603.**

REKENING VAN HERMAN PELGROM EN GERARD VAN TULDEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere Stads middelen, als in vorige rekening.

De geheele ontvang was 64,064 gul. 4 st. 10 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, waarin geen bijzonderheden voorkomen, worden achterwege gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan Stads dienaren.
Zie kapittel 3 der rekening van 1601—1602.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

De gemutineerden te *Boxtel*.

Item 23 Juny, duer aandienen Ghysbert Diericx, Claes van Son, van dat hy tot *Boxtel*, byde gemutineerde was geweest, 20 st.

Brief van gewigt aangaande de gemutineerden en tot betaling van het garnizoen, aan Z. Hoogheid.

Item 3 July, ter ordinantie van mynen heeren Schepenen in date den 25[en] Juny 1603, Aert Pouwels, soldaet onder Capiteyn van der Meer, van eenen brieff van importantie tegens de gemutineerden ende tot betalinghe der garnisoenen deser Stadt, te draegen van hier naer *Antwerpen* ende *Brussel*, aen Zyne Hoocheyt, ende antwoort daer op te brengen, betaelt 19 gul.

Brieven aan Zijne Hoogheid en aan Graaf Frederik van den Bergh te *Diest*, ter zake van de door de gemutineerden gedane dreigementen.

Item 23 July, Arnden Bartholomeusse, duer ordinantie der heeren Schepenen in date 14 July, van expresselyck ende in diligentie te draegen twee brieven, den eenen aen syne Hoocheyt ende den anderen aen Graeff Frederick vanden Berge, tot *Diest*, ter saecke vanden dreygementen vanden gemutineerden vuyt *Vlymen* gescreven, betaelt 20 gul.

Brief aan Graaf Frederik van den Bergh, in het leger voor *Hoogstraten*.

Item 7[a] Augusti, Claes van Son, van brieven te draegen aen Graeff Frederick int leger voor *Hoochstraeten*, 20 gul.

Graaf Frederik van den Bergh, op den *Dungen*.

Item Claes van Son, van brieven te draegen over nacht aen Graeff Frederick opten *Dungen*, 10 st.

Kapittel 5.

Uitgaven aan de Heeren Schepenen, Geswoornen. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden ten Hove. ter dagvaard van de Staten en in andere Stads zaken uitgezonden.

Commissie aan Z. Hoogheid, om hem te verzoeken, ten spoedigste in dit kwartier te komen tot ontzet van het beleg der Stad *'s Hertogenbosch*.

Item alsoe Mathys vander Meer, Raedt deser Stadt, m[r]. Willem van Reys oock Raedt ende Pensionaris, met Geraerden vanden Kerckhoff, Deken vanden Cremers, vanden drie leden deser Stadt gecommitteert zyn geweest opten jersten Septembris 1603, om, neffens mynen Heere den Schouteth Joncker Philips van Brecht, vanden heeren Schepenen gecommitteert, te reyssen naer haere Doorluchtichste Hoocheden, omme deselve te bidden ende versuecken, om opt alder spoedichste ende in diligentie hen te laeten vinden in desen quartiere, tot ontset deser belegerde Stadt, waer inne deselve gevaceert hebben vanden voors. jersten Septembris totten 4[en] Octobris 1603, in welcken tyde de voors. heeren Commissarissen diversche oncosten hebben gedaen, soe aen convoyen, huerperden enz.

Kapittel 6.

Wijnen of gelagen aan voorname personen.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.
Wijnen of gelagen werden vereerd aan de volgende voorname personen:

Antonie Schets, Baenderheer van Grobbendonck Gouverneur.

Den Heer Maas, Ridder, Griffier der Staten 's lands van *Brabant*.

Den Raadsheer Bocxhorn.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 25en May 1603, aen Abraham Thomas, een halff aem rynschen wyn, den pot, chyns impost affgetoigen, 16 st. aen seeckere persoonen ten platten lande geseten, gesconcken, om te intercederen ter saecke van gehaelde perden vanden goidshuysen ende andere borgeren, op Sint Andries Schans.

Wijn aan zekere personen, opdat zij zouden tusschenbeide komen ter zake der paarden, van de godshuizen en burgers geprest en naar de Schans St. Andries gebragt.

Item ter ordinantie als voor in date 26 Augusti 1603, aen Abraham Thomas, een ende een halve aeme rynsche wyn, den pot, chyns impost affgetoigen als voor, 16 st. aen drie personagien van qualiteyt gesconcken, om dese Stadt gerecomandeert te houden tot vorderinge ende ontset der selver vanden belech.

Wijn aan hooggeplaatste personen om hunne medewerking te verkrijgen tot het ontzetten der stad 's Hertogenbosch van het beleg.

Item ter ordinantie als voor in date den 30en Augusti, een aem rynschen wyn, den Marquis De La Bella, gecomen inde trenchee buyten de Vuchterpoort, geschoncken.

De Markies De La Bella in de loopgraven buiten de Vuchterpoort.

Item seeckere persoonen gebesoingeert hebbende metten gemutineerde, ten eynde deselve souden desisteren van hen voornemen, ende wederom begeven onder de obedientie, daermen goet succes aff verhoopt hadde, den 2en Augusti een aem rynschen wyn.

Onderhandeling met de gemutineerden om hen over te halen zich wederom te stellen onder de gehoorzaamheid van Z. H., met goed gevolg gevoerd.

Den Auditeur Felix Jan Martini.

Item Jan van Mil, Lieutenant van Grobbendonck, tot een congratulatie van syn Lieutenantscap, den 5en Novembris 1602 een oxhoofd rooden franschen wyn.

De Kornet Jan van Mill benoemd tot Luitenant der kurassiers van Grobbendonck, in plaats van wijlen Gerard Abrahamszoon van Houwelingen, alias Lekkerbeetje.

Item Capiteyn George Lievens, ter cause van goed devoiren by hem gedaen inde belegeringe, eene medaille van 42 gul.

Item den Kolonel Baron van Hachincourt, 23 February 1603 een aam rooden franschen wyn.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Item vanden 8en Octobris 1602 tot bamisse 1603, betaelt aen diversche persoonen voor 724 bollen, soe aen heel als halve cortauwen ende slangen, 108 gul. 12 st.

Kogels voor kartauwen, halve kartauwen en slangen door de Stad gekocht.

Item ten voors. daigen aen Wernaert Grevenraet ende den choer, van dat sy alle de Stadt duer hadden gepubliceert, dat een yegelyck soldaten logerende, syn billetten ende naemen metten naem van haeren Capiteynen, aen Capiteynen vande wycken souden overbrengen.

Bevel aan de burgerij om de namen der soldaten bij hen gehuisvest en dien van hun Kapitein, aan Kapiteinen der wijken op te geven.

Item 22 Octobris, ter ordinantie der heeren Schepenen, aende wed. van mr. Jan inde vychkorff, ter cause vande hueringe van haer huys, tot behoeff der amonitie vanden busschieters, tzedert het belech tot bamisse daernae, betaelt 21 gul.

Gedurende het beleg een particulier huis tot berging van amunitie ingenomen.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen, aen Peter Hermans, cleermaeker, voor het maecken van een groen armosynen hemelsel met gouwen frangien ende een decxel daer boven, tsamen 10 gul.

Karmozijn hemelsel tot inhaling van hunne Hoogheden.

1603.

Door Lambert Cloot wordt het hemelsel geschilderd en het wapen verguld.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 28 Septembris, aen Anthonis Lambert Cloot, voor alle het hautwerck te verwen tot den hemelsel van haren Hoocheden, ende voorde wapen met syn gout te vergulden, vz. 18 gul.

Houtwerk en groen linnen daartoe gebruikt.

Item Cornelis Peterss, schreynwercker, volgens syn specificatie ende ordinantie als voor, van het gelevert hautwerck tot het hemelsel, betaelt 17 gul. 18 st.

Item aen Hanrick Janssen Zurmeels, van 12 ellen lynwaet groen te verwen, 2 gul. 8 st.

Bevel om de wapens der Stad, gedurende het beleg gebruikt, in te leveren.

Item ten voors. daige aen Wernaert Grevenraedt ende den koer, van te publiceren dat een jegelyck hebbende wapenen vander Stadt tzedert tbelech behouden, aen Rentmeesteren souden overbrengen, betaelt 10 st.

Geleverd linnen voor de plegtige inhaling van Z. H. gebruikt.

Item 15 Novembris, Peter Martens, volgens syne specificatie, van gelevert lynwaet tot het inhaelen van synder Hoocheyt geemployeert, betaelt 11 gul. 13 st.

Het krijgsvolk, gekomen om de Stad *'s Hertogenbosch* in het beleg tegen den vijand te helpen verdedigen, van huisvesting en voeding voorzien.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 20 Septembris 1602, Guiliamen Adriaens, de post, ter cause vande diensten by hem gedaen zedert den 7en Novembris 1602 totten tweden Decembris daer nae, int fourieren vande soldaeten gecomen wesende tot secours deser Stadt, ende daernae gedistribueert, tgene de selve tot henne dagelycxe onderhoudinge van doen hadde, betaelt 20 gul.

Uitloving van eene premie van *f* 300.— aan hem die den brandstichter zou kunnen aanwijzen van den brand in de windmolenbergstraat.

Item 22 Novembris, aen Wernaert Grevenraedt ende den koer, dat sy allen de Stadt duer hadden gepubliceert, dat soe wie wiste te denuntieren den autheur vande brantstichtinge inde wyndmolenberchstraet, soude hebben 300 gul. betaelt 10 st.

Aankoop van haver tot geschenk aan Z. Hoogheid.

Item ten voors. daege aen Frans Loeff, duer accoordt ende beveel van myn heer den President, ter cause van acht hoet haveren vanden selven gecocht, om syn Hoocheyt tot synder compste daermede te besoencken, tot roucoop gegeven 42 gul.

Nieuwe ordonnantie op de huisvesting van het krijgsvolk en bevel dat een ieder zich daarnaar moet gedragen.

Item 9a Decembris, Wernaert Grevenraet ende den koer, van dese Stadt duer te vercundigen, dat een yegelyck sou hebben te logeren de soldaeten, volgens de nyeuwe ordinantie, opten peen van thien car. gul. ende de afgestorven aentebrengen binnen drie dagen ende dat op 2½ gul. ter maent tegen elck beden (bed) vz. 10 st.

De sleutels der Stad aan Z. H. bij zijne intrede aangeboden.

Item 13 Decembris, Lambert Peymans, duer ordinantie der heeren Schepenen inne date den lesten Decembris 1602, ter cause van eenen groenen sluetel buydel, by hem gemaect ende gelevert omme daer inne gedaen ende gepresenteert te wordden de sleutels deser Stadt, ter compste van haere Hoocheden, 10 gul.

Soldaten uit *Hulst* tot versterking der Stad in het beleg, worden gevangen genomen en meer als één jaar te *Heusden* gevangen gehouden.

Item 23 Decembris, Ghysbert Diericxss, duer beveel vande heeren Schepenen, tot behoef vande soldaeten van *Hulst*, tot secours deser Stadt gecomen synde, ende meer als een geheel jaer tot *Huesden* gevangen geseten hebbende, vuytgereyckt 30 gul.

Item 25 January Goyarden Loeff, duer ordinantie der heeren Schepenen in date den 30[en] Decembris 1602, van dat deselve heeft gegaen in allen de cloosteren deser Stadt, opschryvende allen de naemen ende toenamen vande soldaeten, aldaer gelogeert met vrouwen oft anderssins ende onder wat Capiteyn deselve waeren liggende, ende hoeveel bedden de cloosteren waeren deckende.

De soldaten met vrouwen of andersints in de kloosters gehuisvest, alsmede de namen van hunne Kapiteins worden opgeteekend, met opgave van het getal bedden in de kloosters voor hen gedekt.

Item 15 February aen Fransse van Innevelt, tot behoeff vanden Secretaris Boge, voor een vereeringe by myne heeren Schepenen hem toegevuecht, ter cause vande beschryvinge vande huldinge van haere Hoocheden, mitsgaders diversche aenslaegen ende belegeringe deser Stadt, betaelt 75 gul.

Beschrijving der huldiging van hunne Hoogheden en van de onderscheidene aanslagen en belegeringen der Stad *'s Hertogenbosch*.

Item m[r]. Jan van Straesborch, voor twee wapenen by myn heer den President Vechel, nae *Antwerpen* gesonden, 75 gul.

Jan van Straetsburg schildert twee wapenen die de Stad naar *Antwerpen* zend.

Item 15 April Peter Goyairts, Coster van St. Jans Evangelisten kercke binnen deser Stadt, van achtmael te overluyden de Keyserinne.

Uitvaart van hare Majesteit de Keizerin, te *'s Hertogenbosch* gehouden.

Item aen Mariken Jan Claessen Donckaerts, van 380 ellen bays ende stammet, om het hooth altaer ende geheel heylich sacraments choor te behangen, opte vuytfaert vande Keyserinne, betaelt 9 gul. 10 st.

Kosten tot het luiden der klokken, het versieren der St. Janskerk en het doen der plegtige uitvaart in die kerk.

Item 20 April ter ordinantie der heeren Schepenen, aen m[r]. Peter, den sangmeester q. s. voorden dienst by hem gedaen int celebreren vande vuytfaert vande Keyserinne, betaelt 3 gul. 3 st.

Item (27 Mei) Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme dese Stadt te publiceren, dat een yegelycke soude voor syn duere stellen een cuype met water ende een leere, betaelt 10 st.

Bevel dat iedereen een kuip met water en een ladder voor zijn huis moet zetten.

Item ter ordinantie vande heeren Schepenen in date den 12 Juny 1603, betaelt 187 gul. 16 st. tot behoeff van seeckere goede heeren tot *Bruessel*, die dienst gedaen hebben ende hulpe, om vanden heeren Staeten te verwerven de somme van ses duysent car. gul. tot provicie vanden brant voor het cordegarde vanden garnisoenen deser Stadt.

Vereeringen gedaan te *Brussel*, om de Stad *'s Hertogenbosch* van de Staten van *Brabant* 6000 gul. te doen verkrijgen tot aankoop van brand in de militaire wachten.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date 27 Septembris 1602, betaelt Jacoppen Servaessen, ter cause van seeckere geleverde waeren, soe groen armosyn, goude frangien als pypen gouts tot eenen hemelsel, gemaect omme haere Hoocheden daer mede inne te haelen, 154 gul. 12 st.

Karmozijn gouden franjes en pijpen goud voor het hemelsel waarmede hunne Hoogheden werden ingehaald.

Item ter ordinantie der heeren Schepenen in date den 14[en] May 1603, aen Anthonis Lambrechts, ter cause van diversche wapenen ende blasoenen, by hem gemaeckt om duytfaert te houden der Keyserinne, 32 gul.

Wapens en blasoenen voor de uitvaart der Keizerin, door Antonie Lambrechts Cloot, alias Keijser, geschilderd.

Item 26 Juny, Warnaert Grevenraet ende den choer, van rontsomme deser Stadt duer te publiceren, dat een yegelyck synder wachten in stillicheyt soude houden, sonder propoosten te spreyen streckende tot diffidentie oft reproche.

Bevel dat iedereen zijne wachten rustig moet doen zonder gesprekken te voeren of verwijtingen te doen die de rust zouden kunnen storen.

Item 27 Juny, Wernaert Grevenraet ende den choer, van dat sy alle de Stadt duer hebben gepubliceert, dat nyemandt de soldaeten vanden Baenreheeren van Hassicourt en sal moigen inieureren oft naeroepen oft yet aff

Bevel dat niemand de soldaten van Hachincourt mag beleedigen, naroepen of iets afnen, noch hen voor

1603.

achterstallige schulden arresteren.

nemen, noch oock ter cause van henne achtergelaeten schulden te mogen arresteren, betaelt 10 st.

Lijsten der loopplaatsen voor de vier Schutterijen, tijdens de gemutineerden den Dungen bezet hielden.

Item aen Goyaerden Loeff, van te schryven 12 cedullen vande loopplaetsen voorde vier Capiteynen vande Schutteryen ende acht Luytenanten, maer voor acht daegen duerende, om de gemutineerde opte *Dungen* liggende ende noch etc.

Herstel der vestingmuur aan de drie hekels of zoogenaamde groote Hekel.

Item aen Jan van Gestel q. s. metser, byden heeren Scepenen gesconcken een aem biers voorde neersticheyt int opmaecken vande nyeuwe muure byde drie heeckelen, aen Jan Peters inden cleynen ketel, vz. 5 gul.

Willem Wels versiert het altaar aan de gevangenpoort.

Item Willem Wels van het altaer te vercieren aende gevangen poort, vz. 4 gul.

Jan van Oort, de jonge, schildert 4 patronen van het beleg der Stad om daarna te maken vier behangsels voor Graaf Frederik van den Bergh.

Item prima Augusti aen mr. Jan van Oirt, den Jongen, duer ordinantie van myn heeren Schepenen, ter cause van vyff patroonen by hem gemaect van het belech deser Stadt, omme daernae te mogen doen maecken vier tapeeten, voor syn Genade Graeff Frederick vanden Berch, vz. 28 gul.

Kosten voor de 18 soldaten van Hulst gekomen, om 's Hertogenbosch in het beleg te helpen verdedigen, doch door den vijand krijgsgevangen en te Heusden opgesloten.

Item ter ordinantie vande heeren Scepenen betaelt aen Ariaen, de post, van verteerde costen (voor) die 18 soldaeten gecomen wesende van *Hulst*, om dese Stadt te ontsetten, ende daer over gevangen binnen *Huesden*, etc. de somme van 66 gul.

De ingevallen muur aan de Vuchterpoort hersteld.

Item 12 Augusti, aen Ariaen Wynen inde swarte lers, voer een aem biers den metsers, die de ingevallen muer aende Vuchterpoort souden maecken, int accorderen gelooft.

Verbod om huizen op het Reuth te herbouwen.

Item duer aendienen vanden Pensionaris, aen Vries, hellebardier van myn Heer den Schouteth, van dat hy opt *Reuth* verboden heeft, dat nyemandt daer huysen wederom op timmeren souden, bet. 10 st.

Bevel om manden en ladders te leveren, dat iedereen gewapend moet zijn, dat men lantaarns moet uithangen en dat niemand gedurende het beleg zonder zijdgeweer op de vesten mag komen.

Item 19 Augusti, Wernaert Grevenraet ende den choor, van twee publicatien, van manden ende leeren, syde geweer te draegen, lanternen vuyt te hangen, opde vesten nyet te comen geduerende dese belegeringe sonder sydegeweer etc. vz. 20 st.

Dat niemand, gedurende het beleg, levensmiddelen duurder mag verkoopen als die golden vóór de belegering.

Item 20 Augusti, Wernaert q. s. vande geheele Stadt duer te publiceren, dat nyemandt eenige vivres duurder vercoopen en soude, dan die voorde belegeringe hebben gegouden, betaelt 10 st.

Bier in de loopgraven te Vucht gebragt.

Item Lenert Henrix, inde mereminne, voer een aem biers byden Stadthouwer doen brengen inde trencheen tot *Vucht*, daer voer betaelt 4 gul. 17 st.

Blik voor het vuurwerk aangekocht.

Item aende huysvrouwe van Ghysbert Anthonisse, voor 16 bladeren blecx, stuck 4 st. tot het vuurwerck by Willem Ariaens aldaer gehaelt, vz. 2 gul. 16 st.

Nadere zending van bier in de loopgraven te Vucht.

Item voir den accyns van twee aemen biers, by myn Eerw. heer (President) inde trencheen tot *Vucht* gesconcken, betaelt 2 gul. 13 st.

Touw, canefas en olie voor het vuurwerk.

Item noch voor 3 pond seels tot het vuerwerck, betaelt 18 st.

Item Wouter Huijberts vande Capelle, voor vier ellen canifas gelevert aen Willem Ariaens om vurwerck te maecken, 30 st.

Item noch voor een can lynsaet olie 11 st.

1603.

Item 21 Augusti 1603, Wernaert Grevenraet ende den choer, van rontsomme deser Stadt duer te publiceren, dat nyemant geoirloft sal wesen eenige allarmen te maecken ofte oirsaecken van oploop ende vergaderinge te geven, duer eenige sinistre famen, suspitien, tydingen etc. 10 st.

Verbod om opschudding te maken of oorzaak tot oploop te geven door het verspreiden van kwade tijdingen of anderzins.

Item 23 Augusti, Willem Franssen, Thonis Hermans ende Willem Ariaens, van op St. Jans toren te waecken ende te adverteren als sy vuurteeckenen saegen van s Coninex leger, 20 st.

Wachters op den toren, om te zien naar de vuurteekenen, die de komst van 's Konings leger aankondigden.

Item 25 Augusti, ter ordonnantie der heeren Schepenen, aen Geerlinck Ruys, betaelt tgene hy hadde verschooten aen seeckere ruyters den heeren Commissarissen geconvoyeert hebbende int wederom comen nae dese Stadt, overmits het perykel van het canon van het fort *Pettelaer*, betaelt 11 gul. 13 st.

De commissie van hunne Hooghedennaar de Stad terug komende, zijn in gevaar voor 's vijands geschut van het fort *Pettelaar*.

Item 27 Augusti, aen Wernaert Grevenraet ende den coer, van dat sy hadden gepublicoert, dat nyemant vande soetelaers oft volck vanden leger, eenich gestoolen goet en soude coopen, betaelt 10 st.

Verbod dat niemand van de soetelaars of van het krijgsvolk gestolen goed mag koopen.

Item aen Wernaert Grevenraet ende den coer, van dat sy allen de Stadt duer hadden gepubliceert, dat een yegelycke van scuppen ende spaeden wel versien synde, souden brengen opt Stadthuys, daer van betaelt 10 st.

Bevel aan hen die van schoppen en spaden voorzien zijn deze op het Stadhuis te brengen.

Item aen Arnt Hanrix int haesken, by Willem Ariaens, vuurwercker, voor drie pont ende drie vierendeel ponts lattoens, het pont $16^1/_2$ st. ende aen Lenaert Joosten voor kennepen, laeken ende garen, bet. tsamen 6 gul. 10 st.

Aankoop van benoodigdheden voor het maken van vuurwerken.

Item aen Wernaert Grevenraet ende den koer, ter causen dat sy gepubliceert hadden, soe wie den soldaeten inde nyeuwe opgeworpen trenchee begeert te victailleren, men sal hen goede betaelinge doen etc. bet. 10 st.

Uitnoodiging om de soldaten in de nieuw opgeworpen verdedigingswerken van levensmiddelen, tegen goede betaling, te voorzien.

Item aen Frans Peters, inden witten hont, voor ses tonnen biers by myn Heeren Scepenen, den soldaeten inde nyeuwe trenchee gesconcken, betaelt elcke tonne 5 gul. 10 st.

Item voor ses tonnen inde trencheen vernielt, betaelt elcke tonne 30 st.

Zes tonnen bier in die nieuwe verdedigingswerken gezonden, de tonnen daarin vernield.

Item Wernaert Grevenraet ende den choer, van rontsomme deser Stadt te publiceren, dat eenyegelyck, geestelyck ende weerlyck, sal moogen malen alderhande coren, gedurende de belegeringe, ende den rogge te vercoopen tot 13 gul. tmudde, op peene ende verbuurte vanden coren etc. bet. 10 st.

Bekendmaking dat een ieder gedurende het beleg graan mag malen, doch dat de rogge niet hooger mag verkocht worden als 13 gul. het mud, op verbeurte van dien.

Item, van dat sy dese Stadt door hebben gepubliceert, dat een yegelyck soude hebben te peyonneren ter geordineerde tyde, bet. 10 st.

Dat iedereen ten gestelden tijd moet pioneren.

Item 17 Septembris Dierick Dierixs ende synen soon, van metter pleyten inde trencheen tot *Vucht* te vaeren, met scerp ende andere amonitie, ruyters ende Overicheyt over te setten, vz. 2 gul. 5 st.

Scherp en amunitie met pleijten in de verdedigingswerken te *Vucht* gebragt. Officieren en soldaten daar heen en terug gebragt.

Item Wernaert Grevenraet ende den koer, van rontsomme deser Stadt duer te publiceren, dat de ghene die den Magistraet oft eenige vande Dekenen weet te kennen te geven den autheur vande gestroyde billetten weet te wysen, sal hebben ses hondert gul. vz. 10 st.

Uitloving eener premie van zes honderd gulden aan hem die kan aanwijzen wie zekere briefjes heeft rond gestrooid.

Item aen Goyaerde, soone m[r]. Goyaert Loeff, ter cause van gedebourseert gelt, ter ordonnantie vande Capiteynen by hem verschoten, ende betaelt voor seeckere getuychenisse te doen verhooren, op sekere quade faeme in dese Stadt gestroyt,

Getuigen verhoor in zake der verspreiding van kwade tijdingen waardoor des nachts opschudding in de Stad kwam. Beschuldiging

1603.

van den Luitenant van den Ouden voetboog, Gerard Splinter, bevolen had de ronde 's nachts niet te doen, ongegrond bevonden.

opden 20 Augusti 1603, waer duere beroerte des snachts was overcomen, eensamelyck, om te weten de waerheyt oft Geraert Splinter, Luytenant van den ouden voetboge bevolen soude hebben, de ronde des nachts nyet vuyt te sien, welck hy verclaerde contraerie bevolen te hebben, gelyck het selve wordt bethoont, vz. 7 gul. 10 st.

Aan Graaf Frederik van den Bergh, ter eere, voor het ontzet der Stad *'s Hertogenbosch*, een gouden keten van 1000 gulden geschonken.

Item 25 Septembris, ter ordonnantie vanden drie leden ende quitantie geteeckent, Jo. U Bogart ende Johan van Bloemendael, aen syne Genade Graeff Frederick vanden Berch, ter eere van het ontseth deser Stadt, voor een gratuiteyt geschoncken, voor een keting, 1000 gul.

Aan Jan vanden Bossche, Stadhouder van den Hoogschout, betaald 600 gul. voor verschillende bewezen diensten, gedurende en na de belegeringen, als: van in de belegering te zijn geweest Superintendant der Pionniers; Toegevoegde aan Jaques van Strijp tot het regelen der huisvesting van het krijgsvolk naar de nieuwe ordonnantie. Dat hij gedurende de belegering de betrekking van Provoost-Generaal over de vier Schutterijen waarnam. Dat hij medewerkte tot opmaking der lijsten inhoudende de namen der soldaten van het regiment van Hachincourt, bij de burgers gehuisvest. Dat hij met besloten brieven naar *Grave* vertrok en van daar de amunitie naar *'s Hertogenbosch* hielp brengen enz.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, in date den 5en Aprilis 1603, Jannen van den Bossche, Stadthoudere van myn Heere den Schauth, ten insiene van diversche ende menichfuldige diensten byden selven, tot ruste ende welvaeren deser Stadt gedaen, vuyt crachte van diversche acten ende commissien byden heeren Schepenen hem verleent, als te weten: van geweest te hebben inde belegeringe superintendent vande peyoniers ende den aerbeyders bedwongen ter gesetter uren te compareren. Item by interpositie van syn offitie, te assisteren Jacquesen van Stryp, int redresseren van billetten ende logeren van tvolcke van oirloige etc. hier tot secours deser Stadt gecomen. Item dat deselve int voors. belech, over de vier schutteryen is geweest Provoost-Generael. Insgelycx, dat hy van huyse tot huyse binnen deser Stadt, heeft op ghaen schryven de naemen ende toenamen vande soldaeten des regiments vanden baenreheer van Hachicourt. Item van met beslooten brieven gereyst te hebben nae die Stadt *Grave*, om in te helpen brengen damonitie van oirloige, in alle welcke commissien deselve diversche diensten ende travaillien heeft gedaen, daer voor hem betaelt 600 gul.

Volgen de gedane uitgaven, lijf-, erf- en losrenten ten laste der Stad.

De geheele uitgaven waren 64,109 gul. 11 st. 13 d. 10 m'.

" " ontvangsten " 64,064 " 4 " 10 "

Nadeelig slot 45 gul. 7 st. 3 d. 10 m'.

N°. 110. Rekening van St. Remeys 1603 tot St. Remeys 1604.

Rekening van Andries van Luijck en Gerard van Tulden.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere Stads middelen, als in vorige rekening.

De geheele ontvang was 70836 gul. 19 st. 12 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan Stads dienaren.

Item de wed. Gerits Bammelroy, tot alimentatie ende recompens, dat haeren man inde belegeringe, int peyonnieren dood geschooten is, daer om haer ter weken toegevuecht 2 gul. betaelt alsoe 53 weken 106 gul.

Wekelijksche ondersteuning aan de wed. van Gerit Bammelroij die in het beleg sneuvelde.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, aen Thielman de gruenroede, voor syne extraordinarisse diensten by hem dit jaer gedaen, soe int belech als anderssins, betaelt in twee ordonnantien in date beyde 30 Sept. 1603, 24 gul.

De groenroede Thielman, voor zijne buitengewone diensten in het beleg, beloond.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, Guilliaem van Delft, ter cause vande commissie der drie leden, van te logeren mette andere mede gecommitteerde, syne Hoocheyt met syne suyte, alhier tot ontset deser Stadt gecomen opten 7^{en} Octobris, 100 gul.

Commissie voor het huisvesten van Zijne Hoogheid en zijn gevolg, tot ontzet van het beleg der Stad gekomen.

Item Lambert Remmens als voor.

Item ter ordonnantie van de heeren Schepenen, Antonien Pynappel, Schepen, Lambert Remmens, Raetsheer ende Jannen Jacops, Deken vande gewantsnyders, als byden drie leden gecommitteert totte logeringe der soldaeten, alhier binnen deser Stadt gebrocht, beginnende opten 23 October 1603 ende eyndende den lesten April 1604, elcken ter maent toegevuecht 20 gul.

Huisvesting van het krijgsvolk tot ontzet der Stad gezonden.

Item myn Heer Guilliam van Delft, Raetsheer ende Rentmeester deser Stadt, ter cause van het forieren der garnisoenen binnen deser Stadt, beginnenden den jersten Mey totten lesten Septembris, beyde incluys, ter maent 30 gul.

Betalingen aan de fouriers van de bezetting.

Item Jannen Jacops ter zake als voor, 25 gul. ter maand.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 4^a October, Claes van Son, byden Heeren met brieven gesonden tot *Nulant*, aen Joncker Aert van Staeckenbroeck, betaelt 20 st.

Brief aan Jonker Aart van Staeckenbroeck te *Nulant*.

Item 21 July, Mathys van Helden, ter ordonnantie der heeren Schepenen, ter cause van een expresse reyse aenden Gedeputeerden tot *Bruessel* gedaen, om syne Hoocheyt te bidden personelyck tot ontset deser Stadt hier te willen comen, bet. 12 gul.

Brief aan Stads Gedeputeerden te *Brussel*, om Zijne Hoogheid te bidden in persoon de Stad van het beleg te komen ontzetten.

Item ter ordonnantie als voor, aenden soon van Ariaen den Clerck, boode, van dat hy tydinge gebrocht heeft van het overgaen van *Ostende*, voor booden broot gesconcken 8 gul.

Tijding dat *Ostende* was overgegeven.

Item 29 September, Willem van Esch ende Gabriel Diericxs van Beeck, ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 24 September, van dat sy seecker tydinge gebrocht hebben dat *Ostende* over was, voor boodenbroot gesconcken 42 gul.

Nadere en zekere tijding van die overgave.

1604.

Een geheimen bode aan geheime personen te *'s Gravenhage* gezonden, om te vernemen of de vijand den vrijen toe- en afvoer zou toestaan, en tevens om te vernemen de reden waarom de vijand bij de *Willemstad* een leger bijeentrok.

Item ter ordonnantie der Heeren in date 20 Mert, Goyarden Loeff, ter cause van aen eenen secreten boode gegeven, gesonden aen secreete persoonen inden *Haege*, tot twee diversche reysen, om seeckerheyt te hebben oft den vyandt toelaeten soude den vryen toe ende affganckvoer op dese Stadt, mede om te verspieden doersaecke der vergaderinge des vyandts omtrent *Willemstadt*, ter ordonnantie als voor, bet. 22 gul.

's Hertogenbosch ontvangt door een spion, de tijding uit *Grave* en *Nijmegen*, wat de vijand op die Stad voornemens was te ondernemen.

Item ter ordonnantie als voor, eenen spie gebrocht hebbende advertentien vande *Grave* ende *Nyemegen*, van tgene den vyandt op dese Stadt soude willen attenteren, bet. 9 gul.

Kapittel 6.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen werden geschonken aan:

Z. Hoogheid en zijn gevolg.

Den 9 October 1603 aan Zijne HOOGHEID, $13^1/_2$ aam deelen wyn en 50 malder haver.

Den Hertog van Aarschot.
" Graaf van Buccoij.
" Graaf Herman van den Bergh.
" Prins en Graaf van Ligny.
" Graaf van Solre.
" Baron van Barbanson.
Don Roderigo Lasso.
Den Markies de Montenegro.
Don Augustijn Aiera.
" Augustyn Messia.
Den Heer van Vertain.
" President Richardot.

De Edellieden Jonkheeren Walraven van Erp, Heer van *Erp*, Walraven zijn zoon, Everard de Borchgrave en Jan van Staeckenbroeck, dragen den troonhemel waaronder Zijne Hoogheid reed bij zijnen intogt te *'s Hertogenbosch*.

Item 6 October 1603, Jonkheeren Walraven van Erp, Heer tot *Erp*, Walraven zijn zoon, Everardt de Borchgrave en Jan van Staeckenbroeck, ieder 18 potten wyn, allet in recompens gesconcken van henne oncosten, by hen gedaen, om tegen het aencomen van syne Hoocheyt binnen deser Stadt hen gereet te houden, om te draegen het hemelsel daer onder syne Hoocheyt soude ryden oft gaen.

Den Luitenant Jan van Mil.
" Baron van Hachincourt.
" Kolonel Stanleij.
" Baron de Nortoir.
" Baanderheer van Grobbendonck.
" Eerw. Heer Bisschop.

De vrouw van den Gouverneur Baanderheer van Grobbendonck, een stukje fijn linnen.

Den Heer Nicolas Damant, Kancelier van *Brabant*.
" Raadsheer Bocxhorninck.

St. Etiènne, Edelman van de Artillerie.

Heer Gielis van den Elshout, Rekenmeester van Haar Hoogheden kamer.

Den Baanderheer van Wesemaele.

" Heer van Ribecourt.

" Proost van *Utrecht*, broeder van den Gouverneur der Stad, Baron van Grobbendonck.

Kapitein Jeronimo Nobili.

Den Hoogschout.

" Kapitein Bolancy.

" Heer Wijngarden, Luitenant der Artillerie.

Sr. Simon de Latere, Kapitein en Edelman der Artillerie.

Kapitein Bartholomeo D'Avilla.

Sr. Marco Antonio Tressino, Ingenieur mr. van Zijne Hoogheid.

Item ter ordonnantie ende als voor in dato 24 Julij 1603, betaelt de wed. Ghysbert Kuysten 61 potten wyns, den pot chyns impost affgetogen 16 st., aen verscheyden persoonen gesconcken, geemployeert, die tot diversche reysen metten gemutineerden hebben gecommuniceert, omme deselve te induceren tot redelicheyt ende dat sy nyet en soude effectueren de rigoureuse dreygementen.

Wijnen aan verschillende personen geschonken, die voor de Stad met de gemutineerden spraken om hen over te halen, dat zij hunne hevige dreigementen niet zouden uitvoeren.

Item ter ordonnantie als voor in date 26 July 1602, betaelt Marcelis voors. de somme hondert 5 gul. 14 st. byden Capiteinen Jeronimo Nobili, Bartholomeo D'Avila ende den Neapolitaensche Capiteyn, int jerste secours vanden *Grave* hier binnen deser Stadt gecomen, aldaer verteert.

Verteringen van de Kapiteins met hun volk, tot hulp uit *Grave* te *'s Hertogenbosch* gekomen.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en planken.

Item 21 Octobris aen Lambert Hermans, van dat hy 7 dagen metten sondach de tymmerluyden, de stallinge van syne Hoocheyt heeft helpen tymmeren, 3 gul. 10 st.

Stallen voor de paarden van Z. Hoogheid.

Volgen nog andere dagloonen en uitgaven ter zake voors.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Item Thielman, de gruenroede, tot behoeff vanden vier setters vanden coren ende broot, volgens dordonnantie der heeren Scepenen in date 24 September 1603, betaelt 6 gul.

Graan- en broodzetting.

Item Wernaert Grevenraet ende den trompetter ofte wachter, van rontsomme te publiceren, dat alle soldaten souden hebben te vertrecken nae het leger, op pene van indignatie.

Bevel dat alle de soldaten uit de Stad naar het leger zouden vertrekken.

Item 323 bollen van verscheyden borgeren, soldaeten ende andere aerbeyders gecoft, stuck duer een 3 st.

Aankoop van kogels van burgers, soldaten en arbeiders.

1604.

Commissie naar het leger op den *Dungen*.

Item 8 October, Aerden Geritssen, van dat hy de heeren Commissarissen twee mael opten *Dungen*, int leger heeft gevuert, betaelt 9 gul.

Bevel dat niemand buiten de Stad mogt gaan vóór dat Z. Hoogheid zijn intogt had gedaan en dat het den ingezetenen werd verboden, bij de monstering tegenwoordig te zijn.

Item Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat sy gepubliceert hebben dat nyemandt buyten de Stadt en soude moigen gaen, voor syne Hoocheyt er is binnen gecomen.

Item deselve, van te publiceren, dat nyemandt vande ingesetenen opte monsteringe en soude gaen.

Geschenken in geld aan lakeijen, trompetters, archiers, hellebardiers en het verder dienstpersoneel van Z. Hoogheid.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen vuytgeryct als volght: aende vier lakeijen elcken eenen silveren car. gul. aen seven trompetters, aen negen archiers, aen seven hellebardiers, aenden corporael ende den fourier vande hellebardiers, elcken insgelycx eenen silveren car. gul. aende twee portiers ende eenen caemer dienaer van syne Hoocheyt elcken eenen silveren Philips daelder gesconcken.

Vertering der Commissie, belast om Zijne Hoogheid in het leger te gaan begroeten.

Item Wouter Bormans, duer ordonnantie der heeren Scepenen inne date 6a Octobri 1603, ter cause, dat de heeren Schepenen, Raetsheeren ende Dekenen vanden ambachten, respective byden drie leden deser Stadt gecommitteert, omme syne Hoocheyt int leger gecomen synde, te congratuleren, ende int leger bevoecht hebbende, aldaer verteert, beloopt 27 gul.

Verbod dat de burgers of soldaten van het regiment van Hachincourt zich onderling verwijtingen zouden doen aangaande het delogeren van dat regiment.

Item Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat sy allen de Stadt duer hebben gepubliceert, dat nyemant vande borgers oft soldaeten deen den anderen en soude verwyten, van het regiment des heeren van Hachincourt te doen delogeren, op verbeurte van lyff ende goet.

Bevel dat de herbergiers geen soldaten uit het leger des nachts mogten huisvesten tenzij zieken of gekwetsten, alsmede dat zij niet langer zullen mogen tappen of te gasthouden dan tot acht uren 's avonds.

Item 28 Octobris, Wernaert Grevenraet ende den wachter, van rontsomme te publiceren, dat egheen herbergiers, by nachte, ennich volck vuyten leger comende en sullen moigen logeren, ten waeren crancken oft gequetsten, noch dat sy nyet langer en sullen moegen tappen ofte gasten houden, dan tot acht uren toe inden avont, op pene van ses gul.

Bevel dat noch soldaten te voet noch te paard huizen, opgaande eikenboomen of fruitboomen der Stad, zoo wel binnen als buiten, zullen mogen beschadigen of zich toeeigenen.

Dat ook niemand dat gestolen goed van zoetelaars of anderen mag koopen.

Item dat nyemant tsy soldaeten te voet ofte te perde, oft wie hy sy, hem en sal vervoirderen enighen huysinge, opgaende eycken oft fruytboomen, soe buyten als binnen, dese Stadt toebehoorende, te beschadigen oft aente verden op pene van aen lyff gestraft te wordden anderen ten exemple, gelyck oock nyemandt eenighe vande voors. boomen oft andere gestolen goet en sal, van eenighe soetelers oft andere die tselve soude moegen inbrengen, moogen coopen, aenverden oft herbergen in enniger manieren, op peene van 25 gul. ende arbitrale correctie.

Tenten op St. Janskerkhof en buiten de Vuchterpoort.

Item Hanricken Marcelis, duer ordonnantie der heeren Schepenen in date 22 Octobris 1603, ter cause van verschooten gelt ende arbeyt, van twee tenten te maecken ende repareren, deene staende op Sint Jans kerckhoff ende dander buyten de Vuchterpoort, betaelt 8 gul. 17½ st.

Verbod dat niemand soldaten bij hem gehuisvest mag uitkoopen.

Item 5 Novembris Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat sy allen de Stadt deur hebben gepubliceert, dat hem nyemandt en soude vervoirderen, de soldaeten by hem gelogeert, vuyt te coopen.

Bevel dat niemand

Item 10 Novembri, Wernaert Grevenraet met den wachter, van dat sy

de geheele Stadt duer hadden gepubliceert, dat nyemandt nae negen uren achter straeten soude gaen noch blyven sitten drincken in herbergen, noch huysen verhueren aen soldaeten. Dat alle bedelaers binnen 24 uren souden hebben te vertreoken. Item dat de officiaelen vanden schutteryen ende wycken, blyven gemaintineert inde authoriteyt, respect ende commissie, denselven, soe byden drie leden deser Stadt als anderssins gegeven, soe ende gelyck sy die voor het innecomen der garnisoenen hebben gehadt.

1604. na negen ure des avonds over straten zal mogen gaan noch in herbergen, blijven. dat niemand aan soldaten huizen mag verhuren en dat de bedelaars binnen 24 uren de Stad moeten verlaten. Kennisgeving dat de Officieren der Schutterijen en der burgerij, in hun gezag blijven zoo als zij dat vóór het inkomen der krijgsbezetting bezaten.

Item 14 Novembris, Ghysberden Diericx, dienaer, ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 15 September, tot behoeff van een arme vrouwe belast met kynderen, wiens man opt *Reut* inde schermoetsinge doot was gebleven, gegeven 4 gul. 18 st.

Item Ghysberden Diericxs voors. duer ordonnantie ende als voor, tot behoeff van een vrouwe bevrucht met kynde, wiens man doot is gebleven als voor, tot teergelt mede gegeven 6 gul.

Ondersteuning aan eene arme weduwe en aan eene zwangere vrouw, wier mannen in de schermutseling tegen den vijand op het *Reut*, waren gedood.

Item Gielis Bormans, betaelt 28 potten biers byden aerbeyders gedroncken, die de musketloyen boven gedraegen ende int poeder gevrocht hebben, 2 gul. 5 st. 2 ort.

Bier voor de werklieden die de musketkogels boven bragten en in het buskruid werkten.

Item Aert van Hees, ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 8 Novembris 1603, ter cause van synen dienste, den gecommitteerden der drie leden deser Stadt gedaen, int schryven der quoyeren ende billetten tot legeringe der soldaeten, by syne Hoocheyt binnen deser Stadt gebrocht, betaelt 16 gul.

Registers voor de huisvesting van het krijgsvolk door Zijne Hoogheid binnen *'s Hertogenbosch* gebragt.

Item 19 Decembris, Wernaert Grevenraet ende den wachter, van dat sy rontsomme hebben gepubliceert, dat nyemant syne soldaeten en soude moigen vuytcoopen, noch te dorven ontfangen sonder bilette.

Nader bevel dat niemand de bij hem gehuisveste soldaten mag uitkoopen noch ontvangen zonder billetten.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, Hans Roeff, hoeffsmith, soldaet onder de compagnie des Baenreheere van Grobbendoncq, ter cause dat syn pert, ten tyde der belegeringe, vanden 25 Augusti totten lesten derselver maent, ten gemeyne dienste deser Stadt is gebruyckt, om daer mede aff ende aen te ryden, ende alnoch tselve gebruyckt byden lesten gedeputeerden tot *Diest* ende den 5[en] Septembris wederom gecomen, betaelt 14 gul.

Betaalde huur voor een paard, waarmede ten tijde der belegering, van en naar de Stad werd gereden en dat gebruikt werd door de deputatie naar *Diest*.

Item 20 Decembris, ter ordonnantie der heeren Schepenen Peter Diericxs ende Aert Janssen, voor de voederinge van seecker perden, die t gescut vanden *Dungen*, als het leger van syne Hoocheyt vertrock, binnen deser Stadt hebben gebrocht, bet. 4 gul.

Het geschut van den *Dungen*, bij het opbreken van het leger binnen *'s Hertogenbosch* gebragt.

Item ter ordonnantie als voor, Frans Peters, voor ses tonnen biers inde trenchee gesonden, betaelt tsaemen metten tonnen achter gebleven 42 gul.

Bier in de loopgraven gezonden.

Item Jannen vanden Kerckhoff, ter ordonnantie der twee jerste leden in date 6 Decembris 1603, ter cause dat deselve voor ende oock nae de belegeringe deser Stadt, raederen vanden gescut, affuten, beddingen ende andere gereetscap totter artillerye dienende, te repareren ende nyeuw te doen maecken, 40 gul.

Herstel van geschut, affuiten, geschutbeddingen en andere artillerie gereedschappen, zoo vóór als na de belegering.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 6 Octobris 1603, voor het defroyement van Joncker Godart Oudart, Heer van *Ricxtel*, ter cause

Schadeloosstelling aan Jonkheer Godart Oudart, Heer van

1604.

Rixtel, ter zake van dat hij gekomen was om den troonhemel te dragen bij den intogt van Z. Hoogheid.

van dat hy ontbooden ende gecomen was, om te draegen het hemelsel int incomen van syne Hoocheyt, betaelt 28 gul. 15 st.

De St. Jakobskerk gebruikt tot huisvesting van het krijgsvolk, schoongemaakt.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 13 Novembris 1603, Jan Cornelisse, Kerckmeester van St. Jacopskercke, ter cause vande selve kerck te doen vegen, vande vuylicheyt byden garnisoenen inde selve kercke gelogeert hebbende, aldaer gedaen, 10 gul.

Drinkpotten, tijltjes en tappen, ten tijde van de belegering in de loopgraven gebruikt.

Item 4 February, ter ordonnantie vande heeren Schepenen in date 9a Novembri 1603, aende huysvrouwe van Jan Rutgers, ter cause van drinckpotten, teylkens ende tappen inde trencheen, ten tyde vande belegeringe, gebruyct.

Een opgegraven groot stuk van een goteling tot gewigt voor het uurwerk gebruikt.

Item 5 February Eymert Janssen van Griensven, ter cause van een groot stuck van een guetelinge, by hen opgegraven ende inde waegen doen wegen, om gebruyckt te wordden in plaetse van gewicht aen het uregewerck deser Stadt, vz. 22 st.

Flambouwen door de heeren van den Magistraat gedragen bij de processie, tijdens de aanwezigheid van Z. Hoogheid binnen de Stad.

Item 7a February, Jan Thomas van Turnhout, ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 15 Novembris, ter cause van flambeauwen etc. aenden heeren vanden Magistraet gelevert, ende byden selven gedraegen inde processien ten tyde syne Hoocheyt inde Stadt was, 48 gul. 10 st.

Twee zilveren schalen vereerd aan sekere personen in het eerste beleg ter hulp gekomen.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 2a Augusti 1603, aen Nycolaes van Swol, ter cause van twee silveren schaelen, seeckere personagien, gecomen tot secours int jerste belech deser Stadt, gesconcken, 150 gul.

Kennisgeving aan burgers en kooplieden, dat kosteloos militair geleide zou worden gegeven voor uit- en invoer van koopwaren.

Item 12 Mert, Wernaert Grevenraet, q. s. van dat sy allen de Stadt duer gepubliceert hebben, soe wat borgeren oft coopluyden, eenich goet, tsy manifactueren oft andere coopmanscappe, binnen deser Stadt begeerden te brengen oft daer vuyt begeerden te vervueren, deselve dat souden te kennen geven aenden Gouverneur, die soude daertoe verleenen goede convoy sonder cost.

Een *ijzeren been* gemaakt voor een man die zijn been in het laatst beleg was afgeschoten.

Item 17 Mert, Gielis van Cuynenborch, gebooren tot *Oudenaerden*, duer ordonnantie der heeren Schepenen, tot betaelinge van een *yseren been*, voor hem doen maecken om daer mede te moigen gaen, in plaetse van zyn been, int lest belech deser Stadt, byden vyandt hem affgeschooten, aende Vuchterpoort, aldaer de voors. Gielis, tot defensie deser Stadt was assisterende den canonniers, daervoor hem in recompens totten yseren been is toegevuecht ende betaelt 13 gul.

Genezing van een soldaat, bij het beleg in de loopgraven gewond.

Item mr. Adam van Os, Chirurgyn, duer ordonnantie der heeren Schepenen in date den lesten Septembris 1603, van te cureren eenen soldaet, Wygerts van *Groeningen*, soldaet onder capiteyn Heym, geschooten synde ten tyde vande belegeringe inde trenchee, betaelt 18 gul.

Toelaag aan de wed. Michiel Janssen, ter zake dat haar zoon op 18 Nov. 1601, gaande naar de loopgraven buiten de Vuchterpoort, aneuvelde.

Item 3a April, Meriken, wed. Michiel Janssen, ter ordonnantie vande heeren Schepenen, op haere requeste gestelt in date 18 Mert 1604, ter cause dat haeren soon genoemd Jan Michiels, inde belegeringe deser Stadt opten 18en Novembris 1601, gaende over de pleyten liggende buyten de Vuchterpoort naerde trenchees, is geschooten, 10 gul.

Waarschuwing dat

Item 8a Mey, Wernaert Grevenraet q. s. van dat sy rontsomme hebben

1605.

gepubliceert, dat een yegelyck hem soude wachten, datter reaelen van 5½ st. wordden in secreet vergult ende voor Albertus vuytgegeven.

er realen van 5½ st. worden verguld en voor Albertusgulden uitgegeven.

Item Wernaert Grevenraet q. s. van rontsomme te publiceren, dat de jongers op sondaegen ende andere daegen, nyet en soude frequenteren de thuysbaenen.

Bevel dat de jongens des zondags niet op de tuisbanen mogen spelen.

Item 7ª Octobris, Diercken van Bocxmeer, constabel, ter ordonnantie der heeren Scepenen betaelt een aem wit biers, den canonniers, ter cause vande victorie van *Ostende* te schieten, gesconcken, vz. 10 gul.

Vreugdeschoten voor de verovering van *Ostende*.

Item ter ordonnantie als voor, in dato 3ª July 1602, betaelt oft gecort den erffgenaemen vande wed. Kuysten, 22 gul. 18 st. volgende een ordonnantie staende op van Biestraten, by hem aende wed. Kuysten overgegeven, ter cause van een bancquet ende wyn by Jeronimo Nobili, Capiteyn, met Johan van Rysingen ende synder assistenten, ten tyde vande belegeringe ende in dienste deser Stadt verteert, 22 gul. 18 st.

Banket aan Jeronimus Nobili, Kapitein en Johan van Rijsingen met zijne adsistenten, ten tijde van de belegering gegeven.

Item mr. Peteren Pelgrum, als kerckmeester, ter cause vande sulderhuere vande loodsie, daer het Stadts coren is liggende, betaelt, vervallen alderheyligen anno 1603, 50 gul.

De zolders der bouwloods van de St. Janskerk, gebruikt tot berging van Stads graan.

De geheele uitgaven waren 69,361 gul. 17 st.
" " ontvangsten " 70,836 " 19 " 12 d.
Voordeelig slot 1475 gul. 2 st. 12 d.

Rekening van St. Remeys 1604 tot St. Remeys 1605.

REKENING VAN GUILLIAMS VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere Stads middelen als in vorige rekening.

De geheele ontvang was 61,165 gul. 18 st. 3 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten worden achterwege gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan de gagie van myn Heer den Kanselier, Advokaat, Procureur en Sollicitour deser Stad, aan Heeren Schepenen, Pensionarissen, Wachtmeester, Rentmeesters, Klerken, Fouriers en andere dienaren deser Stad.

Inden jersten aen mynen Heere Nycolaes Damant, Riddere, in plaetse van syne schenckossen 80 gul. maer overmits egeen betaelinge, daeromme *memorie*.

Nikolaas Damant, Ridder, Kanselier van *Brabant*, in plaats van zijne schenkosse.

Jaarwedde van Schepenen en den Pensionaris, volgens de nieuwe regeling van Z. Hoogheid.

Item ter ordonnantie ende bevele van syne Hoocheyt, betaelt elcken vanden negen heeren Schepenen voor haere gagie 200 gul. mitsgaders den Pensionaris boven syn ordinarisse gagie oyck 200 gul. daer van alhier maer betaelt 50 gul., allet achtervolgende de acte by syne Hoocheyt daer aff verleent en onderteeckent, blyckende byde quitantien daervan gegeven, beloopt alsoe 1850 gul.

Idem van den Pensionaris mr. Willem van Reijs.

Item aen mr. Willem van Reys, Pensionaris deser Stadt, betaelt syne jaer gagie vervalle bamisse 1605, beloopt vanden 16 Octobris totten 25e February 180 gul. 15 st. ende vanden 5en Mert totten 30en Septembris byde incluys, ter weke 10 gul. beloopt 310 gul. beloopt te saemen 490 gul. 15 st.

Idem van den Pensionaris mr. Christiaan van Broeckhoven.

Item mr. Christiaen van Broechoven, van dat hy als voor gedient heeft als Pensionaris deser Stadt, vanden 5en Mert totten lesten Septembris incluys, maeken 31 weken, ter weke hem betaelt 5 gul. 15½ st. beloopende 179 gul. 2 ort. st.

Idem van den Wachtmeester Hendrik Fransse van Gestel.

Item Hanricken Fransse van Gestel, President ende Raetsheer deser Stadt, als Wachtmr. byden drie leden aengenomen, daervan hem ter maent toegevuecht 36 gul. vz. dit jaer voor 51 weken 459 gul.

Jaarwedde van de twee Rentmeesters.

Item Guilliam van Delft, Raetsheer ende Jacoppen Janssen, Rentmeesteren deser Stadt, haere gagie by henluyden binnen den tyde deser rekeninge verdient ende byden drie leden toegevuecht, voor haeren dienste ende arbeyt, soe vande rekeninge te houden van vierendeel jaers tot vierendeel jaers metten wyntavernieren als anderssins, elcken 200 gul.

Toelage aan de gezworen klerken voor het opmaken en schrijven der rekeningen.

Item Anthonien Pynappel ende Goyarden Loeff, geswooren clercken deser Stadt, van desen rekeninge te colligeren ingrosseren en quadupliceren, dit jaer deser rekeningh daer van elcken toegevuecht 100 gul.

Kapitein Mathijs Janssen, Luitenant vanden Wachtmeester.

Item Mathys Janssen Capiteyn, ende Luytenant vanden wachtmeester, byden heeren schepenen aengenomen om de wachten te visiteren ende rontsomme de wachten te besorgen van brant kerssen enz. ter maent doervan toegevuecht 18 gul. vz. voor 13 maenden 234 gul.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Tijding dat de vrede met *Engeland* was gesloten.

Item 4a Novembris, Willemen van Esch, ter ordonnantie der heeren Schepenen, van dat hy tydinge gebrocht heeft, dat den peys van *Engelant* getracteert was, geschoncken 9 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoorens, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergaderingen en in andere commissien.

Afgevaardigden der Stad te *Brussel*.

Item alsoe Henrick Franssen van Gestel, President ende Raedt dezer Stadt, met mr. Willem van Reys, ook Raedt ende mr. Christiaen van Broechoven, beyde Pensionarissen deser Stadt, gecomitteert syn geweest in Martio 1605,

om te reysen nae *Bruessele* alwaer sy hebben gevaceert vanden 30[en] Mert totten 30[en] Augusti incluys, binnen welcken tyt de voors. commissarissen soe verteert als verreyst, convoye, huerperden, maeltyden, schenckagien ende diergelycke oncosten hebben gedaen, beloopende naer vuytwysen der specificatie byden voors. Heeren overgegeven, de somme van 3317 gul. 14 st. 2 ort *Bruessels* gelt, beloopt in deses gelt tegen 13 ende 14 ten hondert ende aen myn Heer Gestel betaelt 3759 gul.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen werden vereerd aan:

Schenkingen van wijnen of gelagen aan voorname personen.

Hilario Blijleven, Sergeant-Majoor.

Den Eerw. Heer Bisschop.

Antonie Schets, Baron van Grobbendonck, Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch.*

Mevrouw van Grobbendonck 1 stuk fijn linnen van 105 gul.

Philips Boxhorninck.

Den Hopman Bentinck.

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck op zijn feest 3 amen wijn

Den kolonel Malaise.

Den Graaf van Bassigny.

Den Hopman Blanckaert.

Kapitein Placito Desamgie, comende inde belegeringe, vande *Grave*, tot secours deser Stadt, blyckende by acte in date 28 Nov. 1601, 80 gul.

De Meesteres van het groot gasthuis op haar jubilé.

Item byden heeren Schepenen de meesteresse vanden grooten gasthuys op haeren jubilee gesconcken een aeme ende 25 potten rynsschen wyn.

Vereering van 1000 gul. aan twee voorname personen te *Brussel*, tot verkrijging van het regt om in de schanssen buiten de Vuchter- en Hinthamerpoorten, Stads accijnsen te heffen.

Item ter ordonnantie als voor, volgens de acte in date den naestlesten Juny 1605, gesconcken aen twee personagien van qualiteyt 1000 gul. ende dat om te comen totter Stadts gerechticheyt vanden ontfanck vande accynssen, binnen de schanssen liggende buyten de Vuchter- ende Hinthamerpoort, binnen tvrijdom deser Stadt.

Een zilveren schaal aan zekeren persoon, voor een geheime dienst der Stad bewezen, geschonken

Item aen Christoffel den goutsmit, voor een silvere schacle byden heeren Schepenen gesconcken aen eenen persoon, voor seeckeren dienst den heeren bekent, by hem deser Stadt gedaen, blyckende by acte in date 10 February, 66 gul. 4 st.

Wijnen aan de Officieren van het regiment van Hachincourt en aan die van het regiment van de Malaise.

Item 18 Augusti, voor 65 potten rynssen wyn byden] Heeren aende Capiteynen des regiments van myn Heere van Hachicourt, als oock int aencomen vanden regiment van Mons. de Malayse, aende selve Capiteynen gesconcken.

Een silveren kop geschonken aan den Lt. Jan van Mil, bij het ten doop houden van zijn kind.

Item ter ordonnantie als voor in date den 19[en] Septembri, betaelt voor eenen silveren vergulden cop, byden heeren Schepenen opde vunte den kinde van Jan van Mil, gegeven van wege deser Stadt, de somme van 83 gul.

De Lt. Jan van Mil

Item 30 Septembri betaelt aende pachtenaers vanden bier accyns 57 gul.

1605.

vrijdom van den accijns op het bier geschonken.

11 st. voor een acte vande heeren Schepenen in date ultimo Juny, waerby Jan van Mil, vrydicheyt hadde van synen bier accyns.

Aan de gekwetsten bij de schermutseling met den vijand op den 2 Sept. op het *Reut*, aan de Vuchterpoort en in de straten, bij het inkomen wijn geschonken, alsmede aan de zieken in het groot gasthuis.

Item ter ordonnantie als voor in date den 27^en^ September 1603, aende selve betaelt 107 potten rynssen wyn, den pot 16 st. byden heeren Schepenen deser Stadt gesooncken ende doen scencken, aende Vuchterpoort end inder straeten, den gequetsten opten 2^en^ Septembris opt *Reut*, inde scermutsinge gequest ende andere crancken int groot gasthuis gesconcken.

De Pensionaris mr. van Reijs wijn vereerd omdat hij naar hunne Hoogheden reisden tot outzet der Stad.

Item byden Heeren gesconcken, den Pensionaris Reys, een aem wyns, ten insien dat hy reysden by henne Hoocheden, tot ontset deser Stadt, volgens dacte in date 7 Octobris 1603.

Commissie naar zijne Hoogheid op den *Dungen*.

Item betaelt voor 37 potten wyns byden Commissarissen, int gratuleren van syne Alteze opden *Dungen*, verteert, volgende de acte in date 26 Augusti 1604.

Wijn vereerd aan de Commissarissen die buskruid en lonten binnen de Stad bragten.

Item betaelt Coenraerden voors. 119 gul. 10 st. ter cause van 146 potten wyns, byden Heeren gesconcken aende Commissarissen vande amonitie, hier leverende poeder ende lonten, volgens de acte in date ultima Decembris 1603.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Huur van het klein bouwhuis behoorende aan het groot gasthuis, tot berging van oorlogsmaterieel.

Item mr. Symon Wagemans, gasthuysmr. ter ordonnantie in date 3^a^ July 1602, betaelt ter cause vande huere van het cleyn bouhuys, om te bewaeren de raederen, layen, wagens ende ander gereetscap vande artillerye ende betaelt, vervallen Jois 1605, 15 gul.

De plaats in het oude Raadhuis waar een pestzieke gelegen had met wierook en geneverbessen gezuiverd

Item voor wierock ende genever besien, om te suyveren de plaetse int aude raethuys, daer eenen siecken vande peste hadde gelegen, betaelt 9 st.

De aan de pest overleden sieken begraven door het St. Kathelijnen gilde.

Item den Dekens van St. Kathelynen voor haeren dienst by hen gedaen int begraeven vande pestlyens, byden Heeren gesconcken 6 gul.

Toebereidselen en verdere kosten voor het plegtig afkondigen van den vrede met *Frankrijk* gesloten.

Item den tymmerluyden ende aerbeyders (die) de palinge gestelt hadden int publiceren vanden peys van *Engelant*, betaelt voor een halff aem biers 2 gul. 15 st.

Item aen wed. Jan Claessen, voor de huere vanden groenen laeken ten tyde vanden afflesen vanden peys van *Engelant*, voor de peye gehangen, vz. 1 gul. 2 st.

Afkondiging van den vrede op den 31 October.

Item aen vier trompetters ende eenen speelman, die opden lesten Octobris, alsmen den peys van *Engelant* aff las, de trompetten gesteecken ende geblaesen hebben, betaelt 19 gul. 15 st.

De bezetting keert uit *Vlaanderen* naar *'sHertogenbosch* terug.

Item 7 January, mr. Aert Houbraeken, van dat hy 6 daegen heeft helpen billetten scryven, doen tgarnisoen wederomme vuyt *Vlaenderen*, mette recrueten gecomen syn, 3 gul.

Antonie Lambert Cloot, schildert het wapen van den Hertog van *Brabant* en dat van den Koning van *Engeland* en *Schotland*.

Item Anthony Lambert, Cloot, alias Keyser, van twee waepenen te scilderen, deen vanden Hartoich van *Brabant* ende dander vanden Coninck van *Engelant* ende *Schotland*, betaelt 2 gul. 17 st. 9 d.

Kapitein Michiel van der Starren, leent de Stad zijne veldtent en bewijst haar meer diensten.

Item 21 April, Diercken Pynappel, tot behoeff van Capiteyn Michiel vander Starren, volgende de acte in date 4^a^ February, ter cause van een tente ende andere diensten by hem gedaen, 54 gul.

Item 7ª Mey, mr. Aert Houbracken, van dat hy metten Stadthouwer ende Marten, den metser, rontsomme duer de stroomen heeft gevaeren, visitatie te doen de bruggen, wanen etc. ende tselve als notaris op te teeckenen tgene dese Stadt moet onderhouden, daervoer betaelt 1 gul. 4 st.

Mr. Aart Houbraken, neemt de stroomen en bruggen op en maakt daarvan, voor zoover de stad die moet onderhouden, verbaal op.

Item 15 Mey, den custers van St. Janskercke, vanden luyen vande groote clocke, ter eere vande vande geboorte vanden nyeuwen gebooren Coninck in *Spaengien*, betaelt 1 gul. 10 st.

Klokkengelui ter eere van den nieuwen erfgenaam der kroon van *Spanje*.

Item Antonien Pynappel, van ter ordonnantie der heeren Schepenen, om na *Bruessel* te seynden, te extraheren, de oncosten by deser Stadt inde twee belegeringe gedaen, daeromme gevaceert 15 daegen, daervan betaelt 12 gul.

Kosten door de Stad in de beide belegeringen gedaan, opgemaakt en naar *Brussel* gezonden.

Item Jannen Joosten, boode, voor boodenbroot, ter cause vande victorie voor *Antwerpen* opten cauwensteenschen dyck, betaelt 6 gul.

Overwinning op den *Cauwensteinschen* dijk voor *Antwerpen*, op den vijand behaald.

Item 18 Juny, ter ordonnantie der drie leden blyckende byder acte in date 7 ende 8 daegen der maent Augusti, den kerckmeesters van Sinte Cornelis capelle, tot reparatie der selver gegeven 400 gul.

De Stad geeft tot herstel van de St. Cornelis kapel 400 gul.

Item Wernaert Grevenraet q. s. van rontsomme te publiceren, datmen den acsyns vande wynen ende bieren die opte schanssen, soe tot *Vucht* als *Hintham* gesleten wordden, sal verpachten, betaelt 10 st.

Afkondiging dat de heffing van den accijns in de schansen te *Vucht* en te *Hintham*, zal verpacht worden.

Item Willemen Wels, vanden aultaer op 1ª July, byde gevangenpoort te vercieren, na auwer maniere betaelt 4 gul.

Het altaar bij de gevangenpoort volgens ouder gewoonte op 1º Julij versierd.

Item 30 July, Ariaen Nyhoff q. s. vande opinien te copieren vande twee jerste leden op daengeven vande Jesuwyten, betaelt 4 gul. 8 st.

Opinie van de Regering in zake van de Jesuiten.

Item 1ª September, Henrick den busmeester ende den goutsmit Jan van Berenwinckel, van eenen cleynen Stadts segel te steken ende maecken, om opte paspoorten te drucken, betaelt 10 gul. 17 st. 3 ort.

Hendrik den Busmeester en Jan van Berenwinckel Goudsmid maken een zegel, voor het zegelen van paspoorten.

Item Hanricken Joachims, van 15 tonnen biers int clooster vande cathuysers tot *Vucht*, onder tregiment van Mons de Maleyse te vueren, bet. 1 gul.

Item 10 September aende huysvr. van Gerit de Jeger, voor de comsomptie van 15 aemen biers, daeme 12 st. die de soldaeten vanden regiment van Mons. de Malayse waeren gesconcken int carthuyser clooster, betaelt 9 gul.

Het regiment van de Malaise, in het Carthuijserklooster te *Vucht* gelegerd, wordt van Stadswege bier gezonden.

Item aen Goossen van Achelen q. s. ter saecken van seeckere erffenisse after den beer, by ordonnantie der drie leden, tot fortficatie deser Stadt hen syn affgenomen, alsoe volgende de priseringe betaelt 400 gul.

Onteigening en betaling van gronden voor de vestingwerken.

Item 17 Septembri, Jannen Roeloffs, van te maecken ende schilderen het taffereel vanden Pastoir vanden Cruysbrueren, volgende dacte van 15 Sept. betaelt 15 gul.

Jan Roelofs van Diepenbeek, schildert het tafereel van den Pastoor der Kruisbroederskerk.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, voor pecktonnen betaelt 34 gul, 5 st. 2 d. geconsumeert inde belegeringe deser Stadt anno 1601, 159 gul. 16 st. in dovergaen van *Ostende*, in September 1604, 39 gul. 19½ st. int publiceren vanden peys van *Engelant* den 27 Oct. 1604, vz. tsaemen 229 gul. 2 st.

Pektonnen in de belegering van 1601 bij het overgaan van *Ostende* en bij het afkondigen van den vrede met *Engeland*, gebrand.

Item betaelt van oncosten, gedaen over dinhaelen der slobben, die byden convent vande *Cauwater* tot *Roosmaelen* waeren blyven staen den 18 Augusti inde surprinse der Stadt *Grave* 1605 vz. 22 gul. 19 st.

De slobben, in het klooster *Caudewater*, tijdens de verrassing van *Grave* achtergebleven, te *'s Hertogenbosch* gebragt.

Aan het convent der Carthuijsers te *Vucht* korting verleend op de accijnsgelden, in afrekening van 9000 bossen hout tijdens het eerste beleg van dat klooster gehaald.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, den convente vande Cathuyseren gecort aen haere acchynssen, ter cause vanden accoorde van 50 gul. jaerlicx, siaers 19 gul. ende dat voor eenen termyn van zes jaeren. In recompens van wel 9000 mutsaerden ten tyde der jerste belegeringe aldaer gehaelt, betaelt alsoe twee jaeren ende dat voorden tweeten termyn 38 gul.

De geheele uitgaaf was 60,603 gul. 2 st. 1 m'.
„ „ ontvangst „ 61,165 „ 8 „ 13 d.
Voordeelig slot 562 gul. 6 st. 12 d. 2 m'.

N°. 112. **Rekening van St. Remeys 1605 tot St. Remeys 1606.**

REKENING VAN GUILLIAMS VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere Stads middelen als in vorige rekening.

De geheele ontvang was 81,699 gul. 9 d. 2 m'.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 3.

Toelagen en jaarwedden aan den Kanselier van *Brabant* in plaats van de ossen, in vorige tijden jaarlijksch geschonken aan den Advokaat, Procureur en Solliciteur der Stad, aan Schepenen, Pensionarissen, den Wachtmeester, de Rentmeesters, Klerken, Fouriers, Ambtenaren bij de belastingen enz.

Uitgaven aan gagie vanden Kanselier van Brabant, Advokaat, Procureur en Solliciteur deser Stadt, aan heeren Schepenen, Pensionarissen, Wachtmeester, Rentmeesters. Klerken, Fouriers, dienaren tot ontvang van de accijnsen en anderen, mitsgaders der schrijvers aan de poorten, bewaarders der schotbalken, stokers en anderen.

Inden jersten aen mynen Heere Heer Nicolaes Damant, Riddere, Cancellier, etc. in plaetse van syne schenckossen, 80 gul. deses gelts vz. voor twee jaeren vervallen allerheyligen 1604 ende 1605, 160 gul. beloopt metten opgelt 182 gul. 8 st.

Item ter ordonnantie endebevelen van syne Hoocheyt, betaelt elcken vande negen heeren Schepenen, voor haere gagien elcken jaere 200 gul. vz. 1800 gul.

Item m'. Willem van Reys, Pensionaris deser Stadt, betaelt zyn gagie vervallen totten lesten Septembris incluys, beloopende 520 gul.

Item m'. Christiaen van Broechoven, van dat hy als voor heeft gedient als Pensionaris deser Stadt, daervan hem betaelt 300 gul. 6 st.

Item Henricken Franssen van Gestel, Raetsheer deser Stadt, als Wacht-

meester, byden drye leden aengenomen, daervan hem ter maent toegevuecht (36 gul.) beloopt dit jaer voor 52 weken 468 gul.

Item, zie Rekening n°. 111 kapittel 3.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 30 October, eenen boode tydinge gebrocht hebbende, dat *Wachtendonck* overgegaen was, voor bodenbroot geschoncken 6 gul.

Tijding dat *Wachtendonck* was vermeesterd.

Item 7ᵃ Augusti Symon Lamberts, soldaet onder Capiteyn Keveler, van dat hy van wegen der heeren Schepenen met brieven is geweest int leeger te *Moock*, aenden Heere van Grobbendonck, bet. 5 gul.

De Gouverneur van Grobbendonck in het leger te *Mook.*

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen of gelagen

Wijnen en gelagen werden vereerd aan:

Schenkingen van wijnen of gelagen aan voorname personen.

Mevrouw van Grobbendonck 1 stuk fijn linnen, (14 October.)

Den President Richardot.

Mevrouw van Grobbendonck 1 stukje fijn linnen, (21 April.)

Den Heer van Hachincourt.

Item volgende dacte der drie leden in date 12 ende 14 Augusti 1606, betaelt den kerckmeesteren van St. Peterskercke, tot onderstant van haere timmeraigie derselver kercke, hen byden drie leden tougevuecht vz. 300 gul.

Toelaag aan de kerk van St. Pieter.

Item volgende dacte der drie leden in date 26 Juny 1606, den kerckmeesteren van St. Katharynen-Parochie vuytgereyckt alsulcke 600 gul. als de selve parochie tot onderstant van haere timmeragie syn toegevuecht.

Toelaag aan de kerk van St. Catharina parochie.

Den Sergeant-Majoor Blyleven.

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

" Kolonel de Hachincourt, acte 9 en 19 Juny 1605.

" Baron de Nortoir.

" Heer van Sevenbergen.

" " Hendrik Fransz van Gestel.

Hopman Dorfelder, als Kommandant in absentie vanden Gouverneur, (3 Aug. 1606.)

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck bij zijne terugkomst uit het leger te *Mook*, den 5ᵉⁿ Augustus 1606.

De Gouverneur van Grobbendonck, bij zijne terugkomst uit het leger te *Mook.*

Kapittel 17.

Uitgaven aan alderhande saken.

Item aen Wernaert de groenroede ende den wachter, van dat zy omgeblaesen hebben, dat nyemant wie hy sy, St. Martens vuer stoken soude ende steenen vande vesten affbreken.

Verbod tot het stoken van St. Maartensvuur en dat niemand steenen van de vestingmuren mag breken.

Item 29 Octobris, Goyarde van Engelant, ter saecken van een coperen

De St. Janskerk en

de belegering van *'s Hertogenbosch* in koper gesneden.

plaet, daer inne gesneden dafeontrefeytinge van St. Janskercke mette belegeringe deser Stadt, betaelt 25 gul.

Akte aangaande de brug aan den Ingelantschen Molen.

Item mr. Aert Houbraken, van sekere acte notariael, belangende dmaecken van brugge aende *Engelantsche* moelen, te scryven, betaelt 8 st.

De burgerij bevolen om de soldaten pieken, bouweelen enz. te leenen tot het breken van het ijs.

Item 7 January Wernaert Grevenraet metden trompetter, van rontsomme om te blaesen dat elck borger syne soldaeten sal leenen picken, houweelen ende andere instrumenten om ys te breken.

Toelaag aan de Kamer van Rhetorica.

Item 31 January, Evert Coenen, deur ordonnantie der heeren Schepenen, gegeven tot behoeff van personagien van Rethorica, 6 gul.

Verbod tot het vangen of schieten van rijgers, patrijzen en duiven.

Item 20 Mert, Wernaert Grevenraet ende den trompetter, van omme te blaesen, dat nyemant en sal moigen vangen ende schieten reygeren, patrysen ende duyven.

Verbod dat na het luiden der klok van de St. Anna kapel, niemand in de stroom met schuiten mag varen.

Item Wernaert voors. van publicatie te doen, dat nyemant het cloxken van St. Annen capel affgelaten hebbende, met egeen schuyten inden stroom en sal vaeren tot smorgens ten vyff uren.

Ordonnantie op de wachten en allarmplaatsen.

Item ter ordonnantie vanden Wachtmeester, Goyarden Loeff, van diversche ordonnantien aengaende de wachten ende alarm plaetsen te scryven, betaelt 3 gul. 2 st.

Paulus Bax, Gouverneur van *Bergenopzoom*, overleden.

Item eenen bode tydinge gebrocht hebbende, dat Pauwels Bax, hebbende 12 gul. 10 st. jaerlicx, deser werelt is overleden, gesconcken 12½ st.

Carmina van de geschiedenis der Stad *'s Hertogenbosch*, door mr. Mathys Splinter van Voorn, Rector der groote scholen

Item 1 Jnny mr. Mathys Splinter van Vorn, Rectoir vande groote schoole, in recompens van sekere carmina, by hem gemaect vande geschiedenisse alhier binnen deser Stadt, gesconcken 25 gul.

Huur der veldtent van den Ouden Voetboog in het beleg der Stad van 1603, gestaan hebbende voor de Vuchterpoort.

Item 26 Juny, aen Cornelis Janssen, wasmeester van St. Joriscapel, inden naeme vanden ouden voetboge, betaelt, ter cause vande tente hen toebehoorende, gestaen hebbende int belech van 1603 voor de Vuchterpoort, 96 gul.

De Dekens van het St. Catharina-, St. Agatha- en St. Barbara gilden den accijns van een aam bier.

Item 6a July, den Dekens vande gulden van St. Katelyn, St. Agtha en Sinte Barbaren, iederen geschonken den accyns van een aam bier ad 1 gul. 6½ st

De Kamer van Rhetorica een ton bier.

Item aen Evert Coenen, tot behoeff vande personagien van Rethorica, byden Heeren geschoncken een ton biers, metten accyns 6 gul. 5 st.

De Studenten van de Fraters, voor een gespeelde komedie, tot feestviering een ton bier vereerd.

Item 12 July, den Pater vande fraters, tot recreatie vande studenten, gespeelt hebbende sekere commedie, byden Heeren geschoncken met eén ton biers, tsaemen 10 gul. 10 st.

Bevel om de ruiters van den Heer van Grobbendonck voorloopig te blijven huisvesten en dat de schoorsteenen moesten opgemaakt worden.

Item 20 July, Wernaert Grevenraet ende den trompetter, van te publiceren, dat elck syne ruyters des heeren van Grobbendonck noch voor eenen tyt souden logeren ende elck syn schouwen souden repareren.

Dat de burgers de soldaten bij hun gehuisvest tot nader order zullen houden.

Item Wernaert voors. q. s. te publiceren, dat alle de borgers, de soldaeten in haere huysen gebilletteert, sullen laeten tertyt en wylen dat anders in sal worden geordineert.

Komedie op de markt gespeeld.

Item Thonis Aertsz, becker, voor een seyl geleent opte merct, doemen aldaer speelden, betaelt 2 st. 3 ort.

Rappier voor het standbeeld van Keizer Maximiliaan in den voorgevel van het Stadhuis.

Item 9 Augusti, Hans Peeters, swertveger, van een rappier dat Keyser Maximiliaen inde hant gemaeckt is voor tstadthuys, betaelt 15 st.

1606.

Item 18 Augusti, den custers van Sint Jans, van drie mael de groote clocke te luyden, ter saecken van het innenemen ende victorie van *Grol*, betaelt 2 gul. 16½ st.

Vreugdegelui op de tijding der inneming van *Grol*.

Item 6ª Septembris, Cornelis Laureynsse van Rotterdam, ter cause van ses leren emers, verbrant en gebleven inden brant vande heylichcruyspoort, die deur de versuymenisse vanden provoost vanden regiment is affgebrant, betaelt 13 gul. 10 st.

De heilige kruispoort, door verzuim van den Provoost, afgebrand.

Item 7 Septembris, Ariaen Nyhoff ende Dierick vanden Velde, van 28 Schepenen brieven aengaende de Stadt erven ende huysen, soe aende Hinthamerpoort, Vuchterpoort, St. Jans ende Ortenpoort gecocht, dienende tot fortificatie deser Stadt, betaelt 11 gul. 4 st.

Acht en twintig huizen en erven aan de verschillende poorten, door de Stad tot uitbreiding der vestingwerken, aangekocht.

Item de meesteresse vanden grooten gasthuys, ter cause van haer jaerlycx pensioen by accorde haer toegevuecht, ten insien dat sy sal assisteren de vrouwen besmet synde vande haestige siecte, in noot synde van baern, betaelt 50 gul.

Jaarlijksche toelaag aan de meesteres van het groote gasthuis, voor het bijstaan van aan de pest lijdende zwangere vrouwen.

Item Anthonis Lambert Cloot, betaelt 14 gulden, ter cause van twee taefereelen by hem vergult, deen voorden guardiaen vande minderbroederen Pater Herman van Lochem, ende dander depitaphe van Heer Geraert Breuckelaer, Pastoir van St. Catharyne, blyckende byde acte, vz. 14 gul.

De Schilder Lambert Cloot, vergult twee tafereelen, een voor den Gardiaan der Minderbroeders en het grafschrift van Gerard Breukelaer, Pastoor van St. Catharina.

Item alsoe by sekere acte der heeren Schepenen in date den 1en Juny 1606, was geordineert, dat de Rentmeesteren souden opstellen eenen wynkelder deser Stadt, ende dat om te voorcomen tgroot achterdeel dat deselve was lydende, int vuyttappen ende vercoopen der wynen inden heeren kelder van den capittele, aenden garnisoenen ende andere ongevryde persoonen, oyck om te beletten doprichten van eenen wynkelder, die de capiteynen der voors. garnisoenen pretendeerden te stellen tot hennen voordeel, om daer mede te ontgaen, de betaelingen der chynsen deser Stadt, naer breeder inhoudt der voors. acte. Soe eest, dat de Rentmeesteren, ter ordonnantie als voor, hebben geemployeert vuyt tcomptoir deser Stadt, tot stabilement desselffs kelders, de somme van 4499 gul. 14 st. 1 ort, ende daer voor wynen gelevert in handen van Jannen van Loemel, als concharge vanden voors. kelder, byden Heeren daer over gestelt, op de conditien byde instructie daer over gemaect, waervan die proffyten inde naeste rekeninge sullen worden gestelt.

Voorschotten van Stads Rentmeesters tot het houden voor Stads rekening van een wijnkelder en het verkoopen van wijnen, welke maatregel de Stad nam om af te weren de groote schade die de Stad in den accijns op de wijnen leed.

De geheele uitgaven waren 84,209 gul. 2 st. 2 ort.
„ „ ontvangsten „ 81,699 „ 9 „ 2 m^t.
Nadeelig slot 2510 gul. 1 st. 15 d.

N°. 113. **Rekening van St. Remeys 1606 tot St. Remeys 1607.**

REKENING VAN GUILLIAM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 11.

Ontvang van alderhande saken.

Verkoop van zemelen, gezift uit het meel dat gebruikt werd tot bepleistering van het Stadhuis.

Item van Hanricken Emonts, becker, ter cause van seckere roggen semelen, gesift vuyten meel gebruyct totte plaesteringe vanden Stadthuyse, voor 14 st.

Blokken zichener steen aan de kruisbroeders verkocht.

Item van broeder Pauwels van Baelen, prior der cruysbroederen, ter cause van twee blocken zichener steen, elcken block van 4 gul. 10 st. 9 gul.

Een blok van dien steen verkocht aan den zanger Hendrik Raessen.

Item van Hanrick Raessen, sanger, van eenen block zichener steen, daer aff ontvangen 4 gul. 10 st.

De geheele ontvang was 86245 gul. 5 st. 2 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Tijding dat de vloot uit *Indiën* in *Spanje* was aangekomen.

Item 21 Novembris, Servaes den boode voor boodenbroot, dat hy tydinge gebrocht heeft, dat de vloote in *Spaengien*, incomen was, betaelt 2 gul. 17 st.

Item 12 January, Reynier den boode, van dat hy tydinge aende Heeren heeft gebrocht, dat de vloote vuyt *Indien* in *Spaengien* was aengecomen, gesconcken 2 gul. 17 st.

Brief aan den Molenaar te *Rosmalen* om de *Ingelantsche* brug te doen maken.

Item 23 January, eenen boode, van eenen brieff aenden molder tot *Roesmaelen* te draegen, om te doen maecken de Engelantsche brugge, vz. 6 st. 2 ort.

Tijding dat de *Hollandsch - Oostindische* vloot geslagen was.

Item 27 Mert, Balthus Peters, boode, van dat hy tydinge heeft gebrocht, dat de vloote vande Hollanders op *Indien*, geslaigen was, voor booden broot 3 gul.

Kapittel 6.

Schenkingen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Uitgaven aan schenkingen of vereeringen van wijnen en gelagen.

Wijnen of gelagen werden vereerd aan:

Komst van het regiment van Hachincourt. Commissarissen tot monstering van- en ontlasting der Stad van de bezetting.

Item 2 en 19 Januarij 1607, aan Commissarissen tegenwoordig bij het inkomen van het regiment van den Baron de Hachincourt, tot de monstering van- en tot de ontlasting der Stadt van het garnisoen.

1607.

Item aenden selven, volgende dacte in date 15 Mert 1607, betaelt 34 gul. 4 st. voor 47 potten wyns, den 26 tot 15 stux ende den 21 tot 19 stux, soo int solliciteren van seeckere acte van 3000 gul. tot hulpe vande logeringe vande comp. vanden Gouverneur, als oock int besoingeren der logeringe der selver, gebesoingeert, gedroncken.

Verzoek om eene bijdrage van 3000 guld. tot hulp in de huisvesting der kompagnie van den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

Item alsoe de Sarjant maior Heer van Gulsyn, was versueckende, vrydicheyt van acchyns vande garnisoenen int generael, communicerende dordre van S. A. dyen aengaende te renverseren; versueckende mede verscheyde servicien van meublen, brant, licht etc. soe eest, dat duer intercessie van myn Heer den Gouverneur, ter begeerte ende versueck vande heeren Schepenen, om allen de voors. swaricheden te voorcomen ende den bier accyns nyet te brengen in disput, de heeren Schepenen den voors. Heer van Gulsyn hebben gesconcken tot een gratuiteyt; volgende dacte in date 9 Juny 1607, de somme 533 gul. 2 st.

Den Sergeant-Majoor van het garnizoen, wil vrijheid van Stads accijnsen voor de bezetting, door tusschenkomst van den Gouverneur wordt, tot afwering van dien eisch, de Heer van Gulsijn 533 gul. 2 st. geschonken.

Item volgende dacte in date 29 September 1607, betaelt 310 gul. 8 st. ende dat voor twee vergulden schaelen, byden heeren Schepenen gesconcken, deen aen myn Eerw. Heer de Bischop ende dander aen myn Heer den Schouteth, in regard van seeckere diensten, soe ten hove int stuck vande consumptie ende andere belastinge, oock in materie van placcaeten, tot prouffyt deser Stadt bewesen.

Twee vergulde schalen, de eene aan Z. Eerw. den Bisschop van *'s Hertogenbosch* en de andere aan den Hoofdschout geschonken.

Den Gouverneur van Grobbendonck, voer zijn welkom, van *Brussel* komende.

Den Sergeant-Majoor Johan Gulsijn.

" Griffier van den Velden voor zekere extraordinaire diensten, tot vereeringe der bruylofte mr. Jan syns soons, by acte 19 Juny 1607.

Mr. Dirk van Vechel tot vereeringe vande bruyloft syns dochters by acte 10 Juny 1607.

Heer Goyart van Engelant, Schepen, bij het doen van zijne eerste mis, den Schepenstoel verlatende, een aam rijnschen wijn, bij acte van 23 Juny 1607.

De Schepen Goijart van Engelant verlaat den Schepenstoel en wordt Priester, de Stad beschenkt hem met wijn bij zijne 1e mis.

Item aenden selven (Jan van Loemel, consierge van het Stadhuis) 41 gul. 12 st. voor 52 potten wyns tot 16 st. int raemen vande middelen ende motyven, dat dese Stadt int subsidie vande 40,000 gul. van wege S. A. over *Brabant* geeyscht, souden moegen gestaen met 4000 gul. gedroncken, by acte vanden 8 Mey 1607.

Commissie tot het beramen van middelen om te verkrijgen dat de Stad in de subsidie van 40,000 gul. zou mogen gestaan met de betaling van 4000 gul.

Item aenden selven 71 gul. 8 st. voor 84 potten wyns tot 17 st. soe int tracteren van myn Eerw. Heere den Biscop naer *Bruessel* reysende, als int besoingeren opte punten ZEw. metgegeven, om ten hove te solliciteren, aldaer gedroncken, by acte van 11 Juny 1607.

Item 75 gul. voor een aam rynsche wyn, byde terugkomst uit *Brussel*, aan Z. Ew. voor zijnen welkom, bij acte van 18 Sept. 1607.

Z. Eerw. de Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*, in commissie naar *Brussel* en vaststelling van zaken, waarover ZEw. te *Brussel* in het belang der Stad zal solliciteren. Wijn aan Z. Eerw. bij zijne terugkomst geschonken.

Item aenden selven 38 gul. 5 st. voor 45 potten wyns tot 17 st. int besoingeren, om te concipieren de redenen, dat dese Stadt inde geeyschte

Gronden waarop de Stad verzoekt om in de geeischte 2000 gul.

per maand, gedurende het 12jarig bestand te betalen, verzoekt in eens af te kunnen volstaan met de betaling van 4000 gul.

2000 gul. ter maent, den treves geduerende, soude gestaen, mits gevende eens 4000 gul. gedroncken, conform dacte vanden 24 Juny 1607.

Commissie tot afwering van het huisvesten der kompagnie van den Baron van Grobbendonck en voor de huisvesting van die kompagnie tot de minste schade der gemeente, nadat de Stad daartoe verpligt werd.

Item aenden selven 56 gul. voor 70 potten wyns, tot affweringe vande logeringe der comp. van myn Heere den Gouverneur, ende nae dat deselve most wordden gelogeert, int raemen vande middelen tot minster quetsinge der gemeynte, taccomoderen, gedroncken, by acte vanden 5 Augusti 1607.

Commissie tot opneming van de St. Jans- en St. Catharinakerken en om middelen tot herstel dier kerken te beramen.

Item aenden selven 73 gl. 12 st. voor 92 potten wyns int visiteren van St. Jans- ende Sinte Katharine kercken, om middelen te vinden ende te raemen om deselve gevuechelyxte te maecken, gedroncken, by acte 20 Augusti 1607.

Commissie tot afwering der confiscatie die de Rentmeester Fierlants op eene groote schaal wilde.

Item aenden selven, 51 gul. voor 60 potten wyns tot 17 st. int besoingeren, tot afweringe vande confiscatie byden Rentmeester Fierlants, seer generalycken gepretendeert, gedroncken, by acte vanden lesten Augusti 1607.

Commissie op het vervolgen van de sollicitatie tot vermindering van, bezetting en om goede betaling voor die bezetting.

Item aenden selven 68 gul. voor 85 q^es wyns tot 16 st. int besoingeren tot het continueel vervolginge vande verminderinge der garnisoenen, goede betaelinge derselver ende andere besoingien, gedroncken, by acte vanden 12 Sept. 1607.

Verzoek om de acte van 3000 gul. voor den brand in de wachten en om betaling daarvoor.

Item aenden selven 54 gul. 15 st. voor 73 q^rt. wyns, tot 15 st. int impetreren van eene acte van 3000 gul. tot behoeff vanden brant voorde wachten, betaelinge daervan te solliciteren ende accorderen, gedroncken, by acte van den 18 Oct. 1607.

Item aenden selven 140 gul. voor twee aemen wyns, byden heeren Schepenen, op diversche tyden geschoncken aenden baenderheere van Hachicourt, blyckende bij acte in date 22 January 1607.

Den Eerw. Heer Nicolaes Mutsaerts, Prelaat der abdy van *Tongerlo*, by acte van 10 January 1607, 50 q^en wyn.

Den Abt der abdy van *Bern*, by acte van 26 Feb. 1607 een aam wyn.

Commissie over de dominicale scholen.

Item 56 gul. 5 st. voor 76 q^t. wyns, by seeckere Commissarissen gebesoigneert hebbende opde dominicaele schoole, gedroncken, by acte van 16 July 1607.

De Gouverneur van Grobbendonck 570 gul. ter hand gesteld om daarmede te werken op eenige bevelhebbers, tot vermindering der bezetting.

Item gefurneert 570 gul. byden heeren Schepenen, synde gelevert in hande van myn Heere den Gouverneur, ende geemployeert in diversche manieren tot vorderinge vande verminderinge der swaere garnisoenen, ende omme daertoe met eenighe Commandanten in goede discretie ende dexteriteyt te tracteren, tot verhuedinge van alle confusie, naer inhout der acte in date 29 Sept. 1607.

Het Lieve Vrouwe Broederschap, wijn vereerd omdat het onderscheidene heeren, ter eere der Stad noodigde.

Item betaelt aen Jan van Loemel, 85 gul. voor een aem rynschen wyn, byden heeren Schepenen gesconcken aanden Broederschap van onser Lieve Vrouwen, ten respecte van diversche heeren ende personagien by hen, ter eere deser Stadt, genoot, by acte van 1 Juny 1607.

Jonkheer Hendrik van Gestel ter gelegenheid dat zijne dochter in het klooster ging.

Item betaelt aenden selven, 75 gul. ende dat voor een aem wyns, waermede de heeren Schepenen hebben vereert Joncheer Hendrick van Gestel, opde feeste synder dochter Catharina, int cloester gegaen synde, by acte van 11 Oct 1607.

Kapittel 8.

Uitgaven aan metsel- en opperwerk.

De fondamenten, tot herbouwing der St. Catharina- of kruiskerk, gelegd.

Item aen Marten Erasmus, metser, betaelt 8 gul. hem byden heeren Schepenen toegevuecht, voir syn assistentie gedaen inde fondamenten te leggen aende kercke van Sinte Katelyn.

De voorgevel van het Stadhuis benevens den toren hersteld.

Item 28 July, Pauwels Janssen, olyslaeger, voor 24 potten lynsaet olye, den pot 10 st. verbesinght aenden gevel vanden Stadthuys.

Item 1ª Augusti, Gerit Hanricxs, scryver int groot gasthuys, voor een mud roggen om te verbesingen aenden gevel vanden Stadthuys, betaelt 5 gul. 14 st.

Item 7 September, Thonis Hanricxs, beeltsnyder, van vyff daigen inden steen aen tStadthuys te wercken, daechs 14 st.

Item 22 September, Cornelis Janssen, steenhouwer, van twee blocken *zieckener* steen, noch voor *annevez* steen 5 gul. ende noch 7½ pont sement om totten steen te gebruycken ende gevrocht 7½ dach, daechs 14 st.

Item betaelt Anthony Lambert Cloot, 189 gul. 10 st. 10 d. de 91 gul. 2½ st. voor 405 pont lootwit tot 4½ st. 25 gul. vanden wyser te vergulden, 6 gul. van tborgoens cruys te vergulden, 6 vande vensteren ende tralie te stofferen, 6 gul. in bier verdroncken ende 1 gul. 17 st. voor lampswart ende 54 gul. 1 st. 2 d. voor synen arbeyt vanden gevel van Stadthuys twee mael te plemuren, volgens den accoord metten heeren Schepenen aengegaen.

Kapittel 9.

Uitgaven aan leijen, lood en dekloonen.

Item Hanrick Daniels, loodgieter, betaelt van diversche loot, by hem gelevert totter becleeden vanden Stadthoren ende tot reparatie van Sinter Claes, 560 gul. 12 st. dat voor 4974 pont thondert 9 gul. 10 st. vz. 470 gul. 5½ st. van wisselinge 19 gul. 5 st. van 135 ℔ saudeer, tpont 5½ st. 37 gul. van lacketten 8 gul. 9½ st. van syn dachuere met 2 gul. aen bier voor de dienaers.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout, planken en zaagloon.

Steiger tot herstel van den voorgevel van het Stadhuis.

Worden in de maand Junij aan de Stad geleverd de noodige deelen, sparren, grevelers enz. tot het maken van den steiger voor het Stadhuis.

Item 30 Juny, Jacop Martens, met synen knecht elck 3 daegen gewrocht aende steygeringe vanden Stadthuys, sdaichs 14 st. vz. 4 gul. 4 st.

Den 16en Julij wordt nog eene uitgaaf gevonden aan deelen, sparren, grevelaars enz. en van arbeidsloon aan Jacop Martens en zijnen knecht, aanden steiger voor het Stadhuis.

Item aenden mr. int groot gasthuys, voor eenen balck by Jan Lievens vanden selven gecoft om aenden thoren opt Stadthuys te gebruycken, betaelt 8 gul.

Kapittel 12.

Uitgaven aan ijzerwerk.

Negen koperen vanen op het Stadhuis geplaatst.

Item 20 September, Willem Diericxs van Herssel, keteler, van negen copere vaenen gestelt opt Stadthuys, betaelt 13 gul.

Kapittel 16.

Uitgave ter zake van eene buitengewone subsidie en van het ploeg- en schouwgeld.

Uitgaven van penningen ter sake van de extraordinaire subsidie en van het ploeg en schouwgeld.

Item jersten stellen die Rentmeesteren alhier, alsulcke 2000 gul. als by hem syn opgenomen opden 9en Mert 1606, om te betaelen dextraordinaris subsidie te dyer tyt by henne Hoocheden geeyscht, volgens de resolutie ende acte der drie leden daervan synde, vz. 2000 gul.

Item den 11en ende 26 Mey, betaelt aen Jan Andriessen, als Commies van den Tresorier vander Cruyse, 4000 gul. Brabants, ende dat tot betaelinge van seeckere petitie van haere Hoocheden, van ploech en schouwgelt, naer breeder vuytwysen der acte vanden drie leden deser Stadt, in date 6 Mert 1607, op verpachtinge van wyn ende bier, mee etc. waervan wordt inden ontfanck, rekening ende bewys gedaen, stellen deselve alsoe hier voor vuytgeven, beloopende metten wissel van 13 ten hondert, 4520 gul.

Item 20 Augusti, betaelt aen mr. Jan vander Muelen ende Jan Andriessen, voorden Rentmeester Broechoven, alsulcke 4000 gul. als opten 13 July 1607 byden drie leden deser Stadt, tot seecker extraordinaris subsidie, by hen Hoocheden geeischt, is geaccordeert, vz. 4000 gul.

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen, onder de gewone steeds in dit kapittel verantwoorde posten, de volgende voor:

Klokkengelui en vreugdeschoten voor het innemen van *Rijnberck*.

Item 9 October, den custers van St. Janskercke, van het luyen vande victorie, over het innemen van *Rynberck*, betaelt 4 gul. 11 st.

Item 10 October, de canoniers voor het schieten vande victorie van het innenemen van *Rynberck*, gesconcken 2 gul. 15½ st.

Bevel dat iedereen zijn hout van de straten moet ruimen en dat op zon- of heilige dagen des morgens niemand mag tappen.

Item 9 November Wernaert Grevenraet ende Jacop Cornelisse, van rontsomme te publiceren, dat elck syn hout vande straeten soede doen ende de straeten reynigen, oock dat nyemant op sondaegen ofte heylige daegen, smorgens tappen en soude.

De houder der Lombard in hooger beroep vrijgesproken, van wacht onder de schutterij van den Jongen Voetboog, te doen.

Item 13 November, Guilliam de Buysson, Lombaert, ter cause van seeckere pandinge, aen hem by dyen vanden jongen voetbooge gedaen, aangaende de wachte, ende is denselven duer proceduere ten Hove daer aff ontslagen, daeromme hem gerestitueert vz. 29 gul.

Aankoop van legpenningen.

Item aen Jasper Cornelisse van 12 dosyn legpenningen, de dosyn 3 st. vz. 36 st.

1607.

Item 22 November, aenden custers van Sint Janskercke, vante luyen over dincomen vande vloote ende ontset van *Grol*, betaelt 2 gul. 10 st. 1 ort.

Klokkengelui voor het binnenkomen der vloot en het ontzet van *Grol*.

Item 29 November, aen Evert Coenen, voor eenen boode tydinge gebrocht hebbende, dat *Grol* vanden vyandt verlaeten was, 2 gul. 17 st.

Grol door den vijand verlaten.

Item aende custers van Sint Jans, vander luyen int houwen vanden jaergetyde, dat den vyandt opden 27 December 1601 vander Stadt was vertoigen, gegeven 2 gul.

Klokkengelui ter herinnering aan het opbreken van het beleg der Stad op 27 December 1601.

Item duer ordonnantie der heeren, aen Evert Coenen, tot behoeff der caemer van Rhetorica gesconcken, 6 gul. 5 st.

Toelaag aan de Kamer van Rhetorica.

Item 11 February, Wernaert Grevenraet metten trompetter, van rontsomme te publiceren, dat alle cloosteren, goidtshuysen, borgeren ende huysluyden, haer perden, wagens ende kerren, opte meret soude brengen, tot dienste van haere Hoocheden.

Bevel dat de kloosters, godshuizen, huislieden en burgers, ten dienste van H. Hoogheden, hunne paarden en wagens voor het Stadhuis moeten brengen.

Item Evert Coenen, tot behoeff vande personagien vande caemere van Rethorica, voor haeren vastelavont gesconcken 6 gul.

Toelaag aan de Kamer van Rhetorica, voor den vastenavond.

Item 14 February, gegeven Aert Vogel, ruyter vande compagnie des Baenderheere van Grobbendonck, ses dobbel Aelbertus, van dat hy tydinge brocht, dat de gemutineerde (te) *Terheijen*, geslaegen ende gevangen waeren.

De gemutineerden te *Terheijden* geslagen en gevangen.

Item aen Marcelis Fransse q. s. dienaeren van myn Heere den Schouth, voor haeren dienst, gedaen int haelen vande wagens ende perden, doen de soldaeten vuyttogen nae *Terheyen*, om de gemutineerden te slaen, betaelt 5 gul.

Wagens tot vervoer der bagage, toen de soldaten naar *Terheijden* trokken om de gemutineerden op te zoeken.

Item Jannen vanden Bosch, Stadthouwer van myn Heer den Schouteth, vande placcaete vande gemutineerden liggende *Terheyen* bij *Breda*, aff te doen lesen, gegeven 3 Phs. gul.

Placaten betrekkelijk de gemutineerden te *Terheijden* bij *Breda* gelegerd.

Item Hanricken Marcelis, van eenen nacht waekens, ten tyde myn Heere van Grobbendonck metten soldaeten vuyt was naer *Terheyen*, 6 st.

Item den custers van St. Jans, van het luyen, dat de gemutineerden geslaegen waeren, 29 st.

De Gouverneur van Grobbendonck trekt met zijn krijgsvolk naar *Terheijden* en verslaat aldaar de gemutineerden.

Item, volgende dacte der drie leden, aen Deleken, wed. Claes Janssen, houtclover, betaelt, ter cause dat haeren soon, arbeydende int belech, onder de muer aende Hinthamerpoort is dood gebleven, 12 gul.

Toelaag aan eene weduwe, wier zoon in het beleg onder den muur aan de Hinthamerpoort dood bleef.

Volgen nog 3 betalingen van 12 gul. voor het dood blijven van hunne zonen onder den muur aan de Hinthamerpoort.

Andere toelagen voor het dood blijven hunner zonen onder dien muur.

Item betaelt voor verteerde costen 29 gul. 8 st. 1 ort. int visiteren vander (rivier de) A, met die vanden *Dungen*, int poinct vande geweren van Joncker Jan Pels, tot *Berlicum* gestelt, daeromme proces inden raede van *Brabant* is hangende.

Proces met Joncker Jan Pels, over het stellen van geweren in de rivier de *Aa*, te *Berlicum*.

Item den President Everswyn ende den Prior vande Predicaeren, int omgaen voorden auttaer van ons L. Vrouwe roosen crans, inde schaele gegeven 25 gul.

Toelaag in de collecte voor het altaar van onze Lieve Vrouwe Rozenkrans.

Item 15 Juny, ter ordonnantie der heeren Schepenen, gesconcken Lenerden Hanricxs, inde Merimin, als Deken vande camer van Rhetorica, tot behoeff der caemeren vz. 25 gul.

Toelaag aan de Kamer van Rhetorica.

1607.

Bier aan de metselaars, werkende aan de parochiekerk van St. Catharina.

Item aen Peter Mathyssen int wilt wyff, ter cause van een aem biers, byden heeren Schepenen gesconcken aenden metsers, werckende aende parochie (kerk) van St. Katelyn, betaelt 5 gul. 16½ st.

De Regering wint den raad in van de metselaars, tot pleistering van het Stadhuis.

Item 16 July, aen Marcelis Joachims, duer ordre vanden President, betaelt 2 gul. 11 st. ter cause van bier aende metsers, gesconcken opt advys hoemen den gevel vanden Stadthuys soude best plaesteren, vz. 2 gul. 11 st.

Toelaag aan den Schoolmeester Laurens Melen, wegens een door hem op het kerkhof gespeeld spel.

Item m^r^. Laurens Melen, Schoolm^r^. tot een gratuiteyt, van een spel, dat hy opt kerckhoff hadde gespeelt, duer aendienen van Ghysbert Diericxs, gesconcken 10 gul. 5 st.

Een kamerspeler door de Regering beschonken.

Item aen eenen caemer speelder, byden heeren Schepenen gesconcken 11 gul. 8 st.

Geen personen, komende uit plaatsen door de pest besmet, te huisvesten, noch fruit uit die plaatsen in de stad te brengen.

Item 27 July, Wernaert Grevenraet metten trompetter, gepublicoert, dat nyemant en sal moegen logeren, komende van buyten van plaetsen, geinfecteert vande pesten, ofte ooek ennige fruyten van daer moegen inbrengen.

Ordonnantie tegen de pest afgekondigd.

Item 28 July, Wernart voors. metten trompetter, van een ordonantie opte peste, rontsomme te publicoeren.

Betaling van den 1e, 2e en 3e termijn der toelage voor den opbouw der parochiekerk van St. Catharina

Item 4 Augusti aen Steven Aelberts, als kerckmeester vande prochie van Sinte Katelyn, volgende dacte der drie leden, betaelt voor deerste maent van zes maenden, ter maent 100 gul. vz. 100 gul.

Item m^r^. Gerit van Soemeren, den 27 Augusti als kerckmeester vande parochie van Ste Katelyne, betaelt opde voors. acte, voor twee maenden 200 gul.

Erfdeeling van het *Vuchterbroek.*

Item Anthoni Pynappel, vante registreren de erffdeylinge vanden *Vuchterbroeck* ende andere ordonnantien, 1 gul. 3 st.

Jan Roelofs van Diepenbeek schildert een glas voor de St. Pieterskerk en maakt het patroon tot beschildering van den voorgevel van het Stadhuis.

Item aen Jannen Roeloffsz, gelaesmaeker, volgende dacte in date 27 September 1607, betaelt ter cause van een gelas by hem gemaect, byden heeren Schepenen gescoucken in Sinte Peters kercke, noch van patroonen hoemen Stadthuys soude affstellen, alnoch vermaect de gelaesen int huys van Mathys vander Meer, tot behoeff vande Sarjent maior, beloopende taamen 101 gul. 2 st.

Betaling van de 4e, 5e en 6e termijnen in de toelaag tot opbouwing der St. Catharina-kerk.

Item aen Luenis Symons, als Kerckmeester van Sinte Katharinen parochie, 300 gul. als reste van 600 gul. deselve parochie byden drie leden toegevuecht, vz. alsoe 300 gul.

Toelaag tot herstel van St. Jans Evangelistenkerk.

Item aen m^r^. Jannen Typoots ende Nycolaes Janssen, als kerckmeesteren van St. Jan Evangelisten, 3600 gul. die de voors. parochie, tot reparatie derselver, was toegevuecht byden drie leden deser Stadt, by acte derselver vanden 4 July 1607, om maentlycken aende Kerckmeesteren te geven 600 gul. ende want de voors. Kerckmeesteren noots halven versochten, by anticipatie betaelt te wordden, soe hebben de tegenwoordige Rentmeesteren de voors. penningen aen hen betaelt, blyckende by henne quitantie, beloopt alsoe 3600 gul.

De kompagnie ruiterij van den Baron van Nortoir, gereformeerd in die van den Baron van Grobben-

Item alsoe de compagnie vanden Baron van Nortour, alhier in garnisoen liggende ende gebilleth tot laste der borgerye deser Stadt, is gereformeert inde comp. des Heeren Barons van Grobbendonck, Gouverneur der selver Stadt,

de welcke sonder last der borgerye te voorens logerden, maer soe deselve geheele compangnie, volgens de bevelen van haere Hoocheden, mosten ten laste deser Stadt oock gelogeert wesen, nyettegenstaende allen instantien daer tegens gedaen, vuyt oersaecken der voors. reformatie, ende is alsoe (ten insien vande groote belastinge der garnisoene,) den voors. ruyteren toegevuecht, in plaetse van logement, ieder 20 gul. om daer mede noch een jaer te blyven ongelogeert; om welcke penningen te furneren, soe hebben de heeren vanden Magistraet, tot assistentie des heeren Gouverneurs, geobtineert seeckere brieven van syn Alteze, waer by de Meyerye wordt belast te geven jaerl. 3000 guldens, tot sublevement vande voors. logeringe, welcke 3000 gul. syn ontfangen byden Ingebieder deser Stadt ende betaelt aende voors. ruyterye, maer want deselve nyet bestant genoch en syn geweest, overmits den grooten nomber der voors. comp^e. behalve noch seeckere intretenados ende andere gelogeert synde, bedragende 3820 gl. behalve noch elff plaetsen, waer van sommige middeler tyt jerst waeren aencomen ende dander verstorven, bedragende 128 gul. 1 st. 2 d. ende alsoe in toto 3948 gul. 1 st. 2 d. conform de liste, daer van synde onder de Pensionaris deser Stadt, is geordineert, de resterende ende ontbrekende somme van 948 gul. 1 st. 2 d. te doen betaelen vuyt comptoir deser Stadt, om egheene borgerye daer mede (boven haere te seer groote belastinge) vorder te beswaeren.

donck, schikkingen betrekkelijk de huisvesting dier ruiterij binnen *'s Hertogenbosch*.

De geheele uitgaaf was 82,502 gul. 18 st. 5 d.
" " ontvang " 86,245 " 5 " 2 "
Batig slot 3742 gul. 6 st. 13 d.

F. 114. **Rekening van St. Remeys 1607 tot St. Remeys 1608.**

RÉKENING VAN GUILLIAM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 3.

Ontvang van het regt van het Poorter- of Burgerschap.
Item Coenraert Coenraerts van Norenberch, geboren tot *Namen*. *Nyet*.
De geheele ontvang was 77,251 gul. 4 st. 3 d.

Coenraad van Norenberch, Beeldhouwer, maker van het Jubé in St. Janskerk, wordt burger.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

De regering verzoekt hunne Hoogheden vrijheid van verkeer voor de ingezetenen van *'s Hertogenbosch*, in Brabant en andere neutrale plaatsen.

Item 10 July, eenen bode van brieven te draegen tot *Mariemmont* aen syne Hoocheden ende van daer aenden Marquis Spinola, synde inden *Haege*, ten eynde dingesetenen deser stadt mochten genieten, vryheyt om in Brabant ende nutraele plaetsen te moegen verkeren, gelyck andere plaetsen, betaelt 42 gul. 15 st.

Brief van hunne Hoogheden aan den Marquis Spinola te *'sHage*, aangaande dat verzoek.

Item 23 July, Geerlingen Ruys, ter ordonnantie der heeren, met brieven van synder Hoocheyt aenden Marquis Spinola, geweest in den *Haege*, om die aldaer te presenteren, daer van betaelt 23 gul. 14 st.

Brief van Jan Baptista Gramaye, historieschrijver van hunne Hoogheden.

Item Ghysberden Diericx, voor eenen bode, soe voor syne verteerde costen als loon, brieven gebrocht hebbende van Jan Baptiste Grammey, historyscryver van haere Hoocheden, tsamen bet. 10 gul. 10 st.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, ten Hove, ter Staten en in andere Commissien.

Afgevaardigde naar Brussel was: Mr. Christiaan van Broekhoven.

Kapittel 6.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Zij werden verleend aan:

Kapitein Alexander Diesdorff.

" Ludolff van Ens.

Joncker Romonde adjudant van het regiment van Hachincourt.

Vermindering in de regten van uitvoer voor koopwaren, verkregen door het schenken van wijnen aan zekere heeren te *Brussel*.

Item betaelt aen Franchoys van Bree, 150 gul. *Breussels* gelt, ter cause van seeckere wynen by hem aenden Pensionaris Broechoven tot *Breussel* gelevert, ende by den Pensionaris, met advys van myn Heere den Gouverneur, aldaer aen seeckere heeren syn gesconcken, deur tfaveur vanden welcken geaccordeert is, de verminderinge op de coopmanscappen der vuytgaende waeren deser stadt, beloopt alsoe in deses gelts 171 gul.

De Gouverneur Baron van Grobbendonk met geld en wijn beschonken, voor verschillende merkelijke diensten ten Hove, zoo met betrekking tot de bezetting, als tot de vermindering der licenten etc.

Item soe hebben de heeren Schepenen gesconken aen myn Heere den Gouverneur, tsestich dobbel Philippen ende twee aemen dele wyns, ende dat in recompens van verscheyde merckelycke oncosten onlancx ten Hove by syneEd. ten dienste deser Stadt gedaen, soe int stuck vanden garnisoene, verminderinge van licenten ende meer andere saecken deselve bekent, conform dacte in date 14 Mey 1608.

Mevr. de Barones van Grobbendonck.

Item betaelt aen Ghysbert Diericx 62 gul. 10 st. ter cause van een stucxken lynwaets, byden heeren Schepenen gesconcken aen myn vrouwe van Grobbendonck, in conformiteyt der acte van 29 Mey 1608.

Aan de kapiteins van Ens, Pover, Schotte, ende Adjudanten Raymonde en Tollenaer, te zamen 365 gul. voor 5 amen wijn by den heeren Schepenen aen den voors. capiteynen gesconcken vuyt merckelyke redenen hen moverende, blyckende by acte vanden 27 Juny 1608.

Item betaelt aan Jannen van Loemel, 71 gul. voor een aem wyns, byden Heeren, eenen persoon van dienst gesconcken, ten eynde betaelinge vanden garnisoenen, soe grootelyck gerequireert, mochte volgen, ende de periculen daermede aende borgerye vermenght, verhuet, by acte van 22 November 1607.

Een persoon van dienst, een aam wijn geschonken, om daardoor betaling van het garnizoen te verkrijgen, welke, tot afwering van gevaar voor de Burgerij, zoo noodzakelijk was.

Item betaelt aenden selven 98 gul. 6 st. ter cause van doncosten, soe in spyze als wyn gedaen, ten tyde de heere Gouverneur, de twee Ledenen, Capiteynen Luytenants van de Borgerye hadde ontboden, ende hen te kennen gaff tvertreck van thalff regiment des heere van Hachicourt, mits nyet te scheydene sonder tselve jerst vertrocken waer, by acte van 17 Novembris 1607.

Vertrek uit *'s Hertogenbosch* van het half regiment van Hachincourt.

Item betaelt aan Jannen van Loemel, 81 gul. voor seeckere wynen by Joncher Philips van Brecht, Hoochschouteth, gehaelt, ende byden heeren Schepenen, in recompens van verscheyden extraordinarisse diensten, ende mede dat deselve onlancx, soe inde vergaderinge der drie Ledenen als opte kerckhoven ende capellen, de vier schutteryen den eedt aff heeft genoomen naer tvertreck van de vyff vendelens des heeren van Hachincourt, by acte vanden 3 Decembris 1608.

Den schutterijen wordt, na het vertrek van de vijf vaandels des heere van Hachincourt, door den Hoogschout den Eed afgenomen.

Den Sergeant majoor de Gulsyn.

De vrouwe van Ribecourt, zuster van den Gouverneur van Grobbendonck, 1 stuk linnen.

Den Baanderheer van Boxtel.

Laurent Doublet raad en rekenmeester ordinair, der rekenkamer van Gelderland.

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck 3 Amen rynsche wyn, by acte van 29 July 1608.

Item aenden selven (van Loemel) 106 gul. $6\frac{1}{2}$ st. voor 148 q^rte wyns, byde heeren commissarissen der twee jerste Leden deser Stadt, gecommitteert tot het colligeren der materie, dienende tot het bescryven vande historie derselver, gedroncken, by acte 1 Augusti 1608.

Commissie tot het verzamelen van de bouwstoffen voor de geschiedenis der Stad *'s Hertogenbosch*.

Charles D'Aubremont een aem wyn, by acte van 10 July 1608.

Lancelot van Grobbendonck Baanderheer van Wesemaele, een aam Rynsche wyn, by acte van 21 Augustus 1608.

Item aenden selven (van Loemel) 35 gul. $7\frac{1}{2}$ st. voor $42\frac{1}{2}$ q^rte wyns byde commissarissen, de historie deser stadt oversien hebbende, oock daer inne gebesoingeert, gedroncken, by acte 1^a Septembris 1608.

Commissie om de geschiedenis der Stad *'s Hertogenbosch* te oversien.

Jonkheer Huybrecht van Malsen, Heer van Tilburg.

Martin van Hogenstein, secretaris en pensionaris van hunne Hoogheden.

Heer Nicolaas Mutsaerts, Prelaat der Abdy van Tongerlo.

Den Eerw. heer Bisschop van 's Hertogenbosch.

Commissie, werkzaam in het opmaken der geschiedenis van *'s Hertogenbosch.*

Item betaelt aenden selven (van Loemel) 20 gul. 16 st. ter cause van de wynen, gedroncken byde commissarissen besoingerende inde historie deser stadt, by acte van den lesten Septembris 1608.

Een nieuw gekozen Prelaat der Abdij van Bern.

Den Eerw. Heer Johan Vercuijl, als gekozen Prelaat der abdij van Bern, $^1/_2$ aam wijn, bij acte van den 26 September 1608.

Commissie ter afwering van den eisch tot het betalen van servitiegeld en het leveren van brand aan het garnisoen.

Item betaelt aan Balthazar van Cuelen, 60 gul. 15 st. voor 81 q^rte^ wyns tot 15 st. int affweeren van de pretentie van servicie ende brant, byden garnisoene gepretendeert, aldaer gehaelt ende gedroncken, by acte van den 25 Septembris 1607.

Maatregelen tot wering der aanhoudende geschillen tusschen de burgers ende soldaten van de bezetting.

Item betaelt aenden selven, 52 gul. 10 st. voor 70 q^rte^ wyns tot 15 st. int nemen van informatien met ten Officier, op verscheyde abusen ende querellen tusschen den borgers ende soldaeten ten wedersyden opgeresen ende daer inne te versien, gedroncken, bij acte van den 25 Septembris 1607.

Onderzoek naar de gepleegde geweldadigheden door de soldaten.

Item betaelt aenden selven, 49 gul. 10 st. voor 65 q^rte^ wyns tot 15 st. by sommige heeren Schepenen ende andere, soe int nemen van informatie, ende te remedieren de insolentie vande soldaeten, aldaer gedroncken, by acte van den 8 July 1607.

Het Lievevrouwe broederschap een aam Rijnschen wijn geschonken, om dat het, ter eere der Stad, onderscheidene hooge personen genoodigd en onthaald had.

Een aam Rijnsche wijn van ƒ 90.— aan het Eerw. broederschap van onze Lieve vrouw vereerd, om dat genoemd broederschap onderscheidene hooge personagien ter eere der stad hadden genoodigd en getrakteerd, by acte van den lesten Sept. 1608.

Kapittel 7.

Uitgaven aan vuur en licht voor het Raadhuis, voor de Schrijfkamer, de Griffie, de Wachten, enz.

Door de langdurige en felle winter de voorraad brand voor de wachten verbruikt zijnde, aanvaard de Stad van Lieve Reijnders en Coenraad van Norenberch 1256 gangen steenkolen, tegen 20 st. den gang.

Item als duer den ongewoonlycken langdurigen winter ende fel coude, de provisie van de steencolen totter wachte van den garnisoene, by henne Hoocheden gedaen, was geconsumeert, soe is by den heeren Schepenen geordineert, al sulcke 1256 gangen colen, als Lieve Reynders ende Coenraerdt van Norenberch, hier hadde liggende, aen te verden, om daer mede eenichsints de soldaeten te soulageren, synde daer nae mette selve overcomen, te betaelen den ganck tegen 20 st., conform dacte vanden 22 Decembris 1607, vz. alsoe 1256 gul.

Kapittel 15.

Uitgaven aan de Kerkmeesters van St. Jan Evangelist en aan de Kerkmeesters van St. Catharina parochiekerk. Voor afgeloste en gekweten renten en voor provisie van graan en sout.

Bijdragen aan St. Jans Evangeliste en der St. Catharina parochiekerk.

Item in den jersten, aenden Kerckmeesteren van Sint Jan Evangeliste Hanricken Franssen van Gestel q. s., volgende dacte der drie Leden in diversche reysen vuytgereyckt ende betaelt 5400 gul.

Item aen mr. Geraert van Zoemeren ende Peter Janssen Mutsart q. s. als Kerckmeesteren van Sinte Katharina parochie, volgende dacte als voor, in verscheyden reysen, 2250 gul.

Item duer ordonnantie der heeren Schepenen, volgens dacte in date 12 Juny 1608 aen Andriesse Mathyssen q. s., als capelmeesteren van Sinte Anthonis Capelle, tot behoeff van eenen nyeuwen altaer vuytgereyct, 25 gul.

Toelang voor het maken van eenen nieuwen altaar in St Antonius kapel.

Item betaelt aan Vranco van Haemel, al sulcke 1634 gul. 11 st. 3 ort, als deselve hadde betaelt voor 300 sacken braet sout, tot *Armuyden*, by ordre vande heeren Schepenen, om tot reserve van allen aenstaenden noot, voorden gemeyn ingesetenen opgeleecht te wordden, in conformiteyt van dacte vanden 12 Juny. Ende syn de voors. 300 sacken geleecht inden kelder onder den buydel, beloopt alsoe, mits 3 gul. 15 st. voorden wyncoop, tsamen 1638 gul 6 st. 3 ort.

Aankoop van zout en rogge ter voorziening in de behoefte der in- en omgezetenen van *'s Hertogenbosch.*

Item betaelt aen Adriaen van Empel, alsulcke 334 gul. 7 st. 2 ort. als deselve, by orde vande heeren Schepenen in date 9 July, hadde besteedt voor 18 mudden oisterschen rogge, ende want denselven, by ordonnantie van de Heeren, tot gerieff van domgesetenen huyslieden wederom is vercocht, soe ist, dat, volgende de specificatie daervan gehouden byden Gedeputeerde, maer en heeft vuytgebracht 308 gul. 19 st. 2 ort., inder vuegen, dat byde vercoopinge van den voors. 18 mudden, is verlooren 25 gul 8 st. eempt voor vuytgaven 25 gul. 8 st.

Item betaelt aen Hanricken Peters ende Jasper Willemssen, den 11e Septembris, 958 gul. 5 st. die bedragen hondert mouwer roggen, die deselve voor deze stadt ende tot gerieff van domgesetenen huyslieden, ter ordonnantie vande heeren Schepenen in dato 7 July, hadden ingecoft. Ende want denselven aende huyslieden is vercocht, soe eest, dat in conformiteyt van den vuytcoop, daar van gehouden by de gecommitteerde, dat aen denselve rogge is verlooren de somme van 233 gul. 11 st. 11 d., stellen alsoe deselve hiervoor vuytgeven, volgende de voors. acte, vs. 233 gul. 11 st. 11 d.

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen onder de gewone steeds in dit kapittel verantwoorde posten, de volgende voor.

Item 3 October, den Minderbroederen tot vereeringe van Sinte Franciscus dach, voor een aelmisse gesooncken 25 gul.

Item Jannen van Loemel, betaelt 82 gul. 10 st. voor 110 qrte wyns op Sinte Franciscus dach, aldaer byden heeren ende andere genooden gedroncken, blyckende by acte van den 9 Octobris.

Een aalmoes in wijn de Minderbroeders op den feestdag van St. Franciscus geschonken.

Item Joffrou Mechtel Bernts, meesteresse inden grooten gasthuys, ter cause van haer jairlix pensioen, by accoorde haer toegevuecht, ten insien dat sy sal assisteren de vrouwen besmet synde vande haestige siecte, in noot synde van baare, betaelt 50 gul.

Toelaag aan de meesteres in het groot Gasthuis, voor bijstand aan barende vrouwen met de pest besmet.

1608.

De klokken geluid ter viering van het ontzet der Stad van het tweede beleg.

Item 6a November Peter Goyarts, custer, vande grootte clocke te luyen, ter cause van de jaergetyt vande verlossinge vanden tweeden belech, 1 gul. 9 st.

Idem voor het ontzet van het eerste beleg.

Item aen Peter Goyarts, custer van St. Jans, van de groote clocke te luyen ter cause van den jaergetyt van de verlossinge van jersten belech, betaelt 1 gul. 8 st.

De dijk van het boschveld gemaakt, ten tijde dat Kardinaal Andreas te *'s Hertogenbosch* was.

Item 17 December aen Herman Boyen, volgende seeckere apostille der drie leden, betaelt 327 gul. 18¹/₄, by hem int maeken van den dyck verleet aent boschvelt, ten tyde dat Cardinael Andreas hier was.

Betaling aan den Historieschrijver van den Hertog.

Item 2a January, duer aendienen Ghysbert Diericks, ter ordonnantie der heeren, betaelt aenden historyscryver van den Hartoch, 9 gul. 14 st.

Versiering van den Altaar in de Vuchterstraat

Item 16 January Anthoni Corstiaens, van het verchieren opten 19en January, den aultaer inde Vuchterstraat, 5 gul.

IJsergewijndt met custodie om te gebruiken bij het bedienen der Justitie.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, volgende dacte in date 15 December 1607, van een yser gewyndt mette custodie, om te gebruycken int dienen van Justitie, daervan aen Aerden van Heesch betaelt ende is gestelt opte rentmeesters caemere, 56 gul.

Toelagen aan de Kamer van Rhetorica, de gilden van St. Catharina, St. Barbara en St. Agatha.

Item Evert Coenen, tot behoeff vande personagien van Rethorica, voor haeren vastelavont gesconcken 6 gul.

Aan de gilden van St. Katharinen sinte Barbaren en sinte Agatha werdt mede als gewoon, den accyns van twee amen bier, geschonken.

Staat der schaden aan de doorschoten en de, ten gevolge van het beleg, afgebroken huizen.

Item 1 Mert, mr. Aert Houbraeken ende Macharius de Leeuw, van te copieren de quohieren vande schaede vande duerschoote als affgebrooken huysen, int belech geleden, betaelt 4 gul.

Protest tegen hen die gehouden zijn de *Ingelandsche* brug te onderhouden.

Item 29 Mert Ghysberden Diericx, om protest te doen tegen den ghenen te moeten onderhouden de Engelantsche brugge, betaelt 1 gul. 13 st. 3 ort.

De tamboers der Schutterijen planten de Mei voor het Stadhuis.

Item 2a Mey den tamboryns vande vier compangnien, dat sy den Mey hebbe geplant voorden Stadthuys, betaelt 5 gul. 14 st.

Gift in de collecte voor St. Catharine kerk.

Item int omgaen voor Sinte Katharinen kercke, gegeven 25 gul. 4 st.

Door eene commissie en den Hoofdschout, wordt den Dijk te *Lithoyen* en den *Groenen dijk* opgenomen.

Item betaelt duer ordonnantie vande heeren Schepenen, 15 gul. 8 st. by seeckere commissarissen int visiteren van seeckeren dyck te *Littoyen*, met myn Heer den Schouteth gecommitteerd, ende daer nae den *Groenendyck*, tusschen *Megen* ende *Ravesteyn*, gedebourseert, vz. 15 gul. 8 st.

Omgang met het Heilig Sacrament, muzijk aan het hoofd.

Item 9 Juny, den trompetters, voor den heyligen Sacrament inden omganck gespeelt hebbende, gesconcken 5 gul. 12 st.

Bier voor de timmerlieden en metselaars der kerk van St. Catharina.

Item 19 Juny, byden heeren Schepenen, den tymmerluyden ende metsers van Sinte Katharinen parochie, gesconcken twee amen bier, daervoor 9 gul.

Alle vreemde jonge lieden moeten attestatie overleggen van het leven hunner ouders.

Item 26 Juny Wernaert Grevenraet q. s., van rontsomme te blaesen, dat alle vuytheymsche jongens ende meyskens, souden brengen attestatie van het leven van haer ouders ende van waer sy gecomen syn, 10 st.

Het Kruis op de pui van het Stadhuis gezet, wordt rood geverwd.

Item Goossen Janssen, vanhet cruys root te verwen, dat men opde paye stelt, 6 st.

Het Altaar op 1e Julij geplaatst, versierd.

Item de dochter van Willemen Wels, van het verschieren den aultair op 1a July, gesconcken 4 gul.

Item 20 Augusti, aen Silvester Cockelberger, saedelmaecker, voor eenen leren buydel daer de hant in gesteken wordt van den valschen eedt, betaelt 7 st.

Een lederen zak om de hand van den mijnoediger in te steken.

Item 2 September aen Jannen van Bierbeke, van te schryven seeckeren grooten text der historien deser stadt, volgende de ordonnantie der heeren Schepenen, betaelt 15 gul.

Jan van Bierbeke, schrijft den grooten tekst der Historie van *'s Hertogenbosch.*

Item betaelt aen Dieles van Os, ter cause van het maecken van den voordyck opter *Aa* ende den wech vanden *Dungen*, by hem gemaeckt, 24 gul.

De voordijk der rivier de *Aa* en den weg naar den *Dungen* gemaakt.

Item aen Wouteren Bormans, van enz. als oyk met Jan Martens, te meten S^t. Jans kercke ende daer aff pertinente specificatie te schryven, bet. 11 gul. 6 st.

Opmeting der Groote of St. Janskerk.

Item alsoe mynheer den Gouverneur met den Baroen van Weesmaele, de heeren Schepenen op de vogelskoy hadde te gaste genoot, is by Ghysberden Dierickx, vuytgerykt aende soldaeten die tconvoy dede, mede aende bootsgesellen, oock aende wacht tot drinckgelt 27 gul. 12$^1/_2$ st.

De Gouverneur van Grobbendonck en de Baron van Weesmaele geven feest aan de heeren Schepenen, op de vogelskooi van den eersten, te *Deuteren.*

Item alsoe op den 17 April, by placcaete van haere Hoocheden, tgelt alhier is affgeset te weten: den dobbel Aelbertus van 5 gul 14 st. op 5 gul. 12 st., den silveren Phs. van 57 st. op 55 st. ende dander munte nae advenant ende wy ten selve daege voor dese Stadt in contante hadden 10,980 gul. waer onder 1332 Aelbertus dobbel, ende voorts andere spetien, waer aene by vuytgeven naeder selver tyt, is verlooren 295 guldens, brengen daerom deselve alhier voor vuytgeven.

Verlies der Stad tengevolge van het plakaat, waarbij de koers van het geld wordt verminderd.

Item betaelt voor de sauvegarde vanden polder vander *Eygen*, waer inne twee heeren Schepenen twee Rentmeesteren Jan Lievent met daerbeyders, metsers (ende) tymmerman deser stadt, in bevrydt staen, de somme van 32 gul.

Sauvegarde voor Schepenen, Rentmeesters, Jan Lievens en de arbeiders, in den Polder van der *Eygen.*

Item betaelt aen Cornelis Janssen van Roy, ingebieder, 213 gul. 12 st. voor soe veele deselve te cort quam, inde betaelinge van een half jaer huyshuer, aende ruyterye vande comp^e van myn Heer den Gouverneur, verschenen sint Jansse 1608, ende dat boven de penningen by hem vande Meyerye ontfangen ende de billetten byde foriers ten selver fine aende ruyters vuytgereyct.

Toelage uit Stads kas tot huisvesting der ruiterij van den Gouverneur van Grobbendonck.

De geheele uitgaaf was 74,971 gul. 8 st. 13 d. 3 m^t.
„ „ ontvang „ 77,251 „ 4 „ 3 d.
Voordeelig slot 2279 gul. 15 st. 5 d. 3 m^t.

N°. 115. **Rekening van St. Remeys 1608 tot St. Remeys 1609.**

REKENING VAN WILLEM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accynsen en andere middelen als in vorige rekening. De geheele ontvang was 76,115 gul. 19 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geene bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Tijding dat het bestand te *Antwerpen* was afgekondigd.

Item 9 Mey, Baltus Peters, van dat hy tydinge heeft gebrocht, dat (het) bestandt tot *Antwerpen* afgelesen was, gesconcken 18 gul. 8 st.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, uitgesonden ten Hove, ter Staten vergadering en in andere commissien.

Afgevaardigden ten Hove der Staten en in andere commissiën.

Afgevaardigden ten Hove ter Staten en in andere commissien waren.

Mr. Christiaen van Broeckhoven, Pensionaris, naar *Brussel*.

Mr. Rogier van Griensven, naar *Brussel* en *'s Hage*.

Mr. Willem van Reijs, Pensionaris, naar *Brussel 's Hage*.

Mr. Gerrit van Soemeren, naar *'s Hage*.

Jonkhr. mr. Willem van Reijs en mr. Rogier van Griensven, reisde achtervolgende naar *Brussel* en *'s Hage*, de aard der commissien wordt niet vermeld.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen ens.

Wijnen en gelagen werden vereërd aan:

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

De Paters Jesuiten.

Jonkheer Philips van Brecht, Hoog- en Laagschout.

Den Heer van Gulsyn, Sergeant-Majoor.

Den WelEw. Heer Swertio Plebaan.

Den Prothonotaris en Proost van Grobbendonck.

Jonkheer Antonius van Brecht schepen van *Antwerpen*.

Den prelaat van H. Geertruiden.

Heer Jan van den Hovel, Ridder.

Mr. Jan van Tulden, Schepen.

Item Ghysberden Diericxs, dienaer der heeren Schepenen, gegeven 50 gul., om by hem vuytgeryct te wordden aen twee personen van qualiteyt vande *Geunieerde Provincien*, byden heeren Schepenen gesconcken, ten eynde deselve sonden den poirteren ende ingesetenen deser stadt, doen allen addres, om wederomme te genieten haere prevelegien vande tollen etc., volgende dacte in date 7 July 1609.

Twee personen van kwaliteit uit de *Vereenigde Provincien* door de regering van *'s Hertogenbosch* 50 gul. gegeven, opdat zij zoude medewerken tot herstel der Burgerij in hare oude vrijheid van tollen.

Item betaelt Jannen van Loemel, een aeme ende 4 potten wyns, daeme 80 gul., byden heeren Schepenen aen diversche heeren Magistraten, Borgermeesters van steden ende andere officieren vande omliggende plaetsen ende steden, alhier binnen deser stadt gecomen synde inde feestdaegen vanden Boschkermis, by occasie vanden trevnen, gesconeken, om goede naebuerschap voortsaen met dese stadt te houden, volgende dacte vanden lesten July 1609.

Aan onderscheidene Magistraten, Burgemeesters van steden en andere Officieren van omliggende plaatsen, ter gelegenheid van het *bestand*, ter *Bossche* kermis, tot het onderhouden van goede nabuurschap, wijn geschonken.

Item Jannen voors. 80 gul. voor een aem wyns, byden heeren Schepenen gesconcken aen Joffr. Katarina van Gestel, dochter Joncher Hanricx van Gestel, President op haeren eerdach als wanneer sy int clooster van St. Clara religieuse wert, blyckende by acte 11 Oct. 1608.

Eene dochter van Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel, wordt non in St. Clara klooster; de Stad schenkt wijn op hare bruiloft.

Item aenden selven betaelt 123 gul. 15 st. voor anderhalve aeme wyns byden heeren Schepenen gesconcken; den Eerw. Heere den Bisschop, in recompense vande reyse by syne Eerw. tot *Breussel* gedaen, om aen haere Hoocheden te solliciteren, verminderinge vanden garnisoenen ende betaelinge derselver, volgende dacte in date 24 January 1609.

Den Bisschop van *'s Hertogenbosch* wijn vereërd, omdat hij aan hunne Hoogheden verzocht vermindering en betaling van het garnisoen.

Item betaelt aen heeren Jannen Baptisten Grammeye, historie scryver van haere Hoocheden, 131 gul. 5 st., waer mede de heeren Scepenen hem hebben besooncken, voor tgene alreede hy in faveur deser Stadt had gescreven, blyckende by acte 15 Juny 1609.

Aan de Historieschrijver Gramaye, eene gratificatie geschonken, voor hetgeen hij reeds in het belang der Stad had geschreven.

Item betaelt aenden selven (Janne van Loemel) 321 gul. voor dordalff aem wyns, by den heeren Schepenen aen twee personagien van qualiteyt gesconcken, assisterende en solliciterende, van cessatie van contributien ten platte lande ende dergelycke saecken van importantien, by acte vanden 3 ende 10 April ende 23 Juny 1609.

Aan twee personen van kwaliteit, wijnen vereerd voor hunne medewerking in het verzoek om de contributien ten platten Lande te doen staken.

Item betaelt aenden selven 177 gul., voor twee aemen deelen wyn, byden heeren Schepenen gesconcken aen myn Eerw. Heere, in recompens, dat syn Eerw. is geweest tot *Antwerpen*, ten versuecke deser Stadt, ten tyde der vergaderinge over den *trevenes* aldaer was, om te helpen solliciteren seeckere poincten deser Stadt concernerende, by acte 9 Mey ende 23 Juny 1609.

Z.Ew. de Bisschop, ter vergadering van de Afgevaardigden tot het sluiten van het *bestand* te *Antwerpen*, om te helpen solliciteren zekere punten, het belang der Stad aangaande.

Item betaelt aenden selven voor een aem wyns, waarmede de heeren Schepenen hebben beschoncken Joncheer Hendrick van Gestel, opde cledinge van Jo. Gertruyedt syne dochter, by acte van 11 Juny 1609, 80 gul.

Een andere dochter van Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel, neemt den sluijer aan en wordt op hare bruiloft met wijn vereerd.

Item betaelt aen Jannen voors., voor een aem ende 84 qrte rynsschen wyn aen diversche heeren van qualiteyt, by occasie vande trevenes, tot op

Wijnen geschonken aan diversche Heeren van kwaliteit, ter

1609.

gelegenheid van het sluiten van het 12jarig bestand.

23 Juny successyvelycken byden Heeren gesconcken, by acte vanden selven date, 147 gul. 4 st.

Z. Eerw. de Bisschop van *'s Hertogenbosch* ontvangt en huisvest, in het belang der Stad, heeren van kwaliteit en wordt daarvoor van Stadswege met wijnen beschonken.

Item betaelt aen Ghysbert Diericxs, 80 gul. ter cause van een aem rynsschen wyn, myn Eerw. Heere den Bisschop, voor diversche oncosten by syne Eerw. ten dienste deser Stadt, int ontfangen ende logeren van heeren van qualiteyt ende diensten, gedaen, byden heeren Schepenen gesconcken, by acte 22 Sept. 1609.

De afgevaardigden der Stad naar *'s Hage* schenken wijn aan een persoon van dienst aldaar.

Item betaelt aan Jannen van Loemel, voor een halve aeme rynsschen wyn, byden Gedeputeerden deser Stadt, reysende naeden *Haege*, byde gesanten van haere Hoocheden, aen een persoon van dienste gesconcken, by acte 23 Sept. 1609.

De Stad schenkt wijnen aan diverse heeren en Gedeputeerden van steden, die bij het sluiten van het bestand, het onderhouden van goede nabuurschap kwamen aanbieden.

Item betaelt aenden selven voor 175 q[rts] rynsschen wyn, aen diversche heeren ende Gedeputeerden van steden, ter oirsaecken vanden tegenwoordigen trevenes, aen dese Stadt hen geaddresseert hebbende, met presentatie van goede naebuerschap voortaen te houden, successyvelycken gesconcken, by acte ultima September 1609, 140 gul.

De Commissarissen van den Hove fijn linnen vereerd.

Item betaelt aen Ghysbert Diericxs, ter cause van twee ende een halff stuck lynwaets, 170 gul. byden heeren Schepenen aende heeren Commissarissen van haere Hoocheden, ten dienste deser Stadt gecomen, van wegen derselver Stadt, vuyt goede redenen gesconcken, by acte van 23 Sept. 1609.

Kapittel 16.

Uitgaven aan Kerkmeesters der St. Jans Evangeliste en andere Kerken en Kapellen, alsmede voor afgeloste kapitalen.

Toelagen uit Stads kas aan de verschillende kerken en kapellen te *'s Hertogenbosch*.

Inden jersten, aenden Kerckmeesteren van Sint Jan Evangelisten, Hanricken Franssen van Gestel q. s., volgende dacte der drie leden, in diversche reysen vuytgereyct ende betaelt, de somme van 1800 gul.

Item betaelt oft vuytgereyct aenden Kerckmeesteren van Sinte Katharyn prochie, vuyt de pachtinge vande nyeuwe belastinge opte bieren, wynen, mee etc., geaccordeert tot behoeff van de parochien ende capellen, opten 13 Septembris 1608 en 12 Mert 1609, vuytgegeven de somme van 1400 gul.

Item aende Kerckmeesteren van S[t]. Jacops, 250 gul.

Item aenden Capelmeesters van Sinte Cornelis, 100 gul.

Item aenden Capelmeesters van Sinte Barbaren, 93 gul.

Item aende Kerckmeesteren van Sinte Peterskercke, 250 gul.

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden de volgende gevonden.

De *Prins van Oranje* in eene schuit met laken bekleed naar het fort Crevecoeur overgebragt.

Item 24 October, Thonis de Becker, Jan Thonis, Hanrick Joachims, Aert Haskens q. s. vandat sy den *Prince van Orangien*, hebben overgevuert op *Crevecuer*, betaelt 15 gul.

Item Lenaert Wouters q. s. vandat sy Geerlinge Ruys ende Ghysberden Diericxs, met een schuyt gevuert hebben, om nae het laeken te sien daer de schuyt, waerinne de *Prince van Orangien* was, mede gedect was, vz. 12½ st.

Item 24 November, Wernaert Grevenraet q. s. van te publiceeren, dat elck syn straeten op saeterdaegen ende heylige avonden, souden vegen ende, dat egheen werden oft werdinnen, naeden luyen van St. Annen clocke, meer tappen en soude, betaelt 10 st.

Bevel tot het geregeld vegen der straten en verbod om na het luiden der klok van St. Anna kapel, in herbergen te tappen.

Item 24 November, gecoft van Eymert den Keteler, canonier, een metaelen dexsel vanden laetgat van een geschut, wegende 7 pont ende drie vierdel, tpont 9 st., beloopt 2 gul. 19 st. 2 ort.

Metalen deksel op het laadgat van een stuk geschut.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van drie aemen wyns, 240 gul. ende Peteren Diericx, voor een hoet haeveren 32 gul. byde heeren Schepenen aen dexcellentie des *Prince van Oraengien*, gesconcken, ende alnoch aenden selven 73 gul. 15 st., ter cause van wyn ende andere oncosten, gedaen van wegen deser Stadt, ten tyde dat syne Excellentie binnen deser Stadt is gelogeert, by acte vanden 22 ende 23 October 1608 vz., tsamen 345 gul. 15 st.

***Z. Excell. den Prins van Oranje te 's Hertogenbosch*, Z. H. met drie amen wijn en een hoet haver beschonken.**

Item 7 February, Jan van Bierbeke, van dat hy gescreven heeft, het triplicaet der besoingien vande heeren Commissarissen, gecommitteert tot het colligeren der *historien deser Stadt*, ende noch twee mael geoopieert voor den heeren Schepenen ende Commissarissen ende voor den hystoryscryver van haere Hoocheden, Jan Baptista Grammey, volgende dacte daervan synde, bet. 23 gul.

De historie der Stad *'s Hertogenbosch* door eene commissie uit de regering opgemaakt, voor Schepenen, Commissarissen en voor den Historieschrijver Gramaye, afgeschreven.

Item ter selven daege, aen Jan van Bierbeke voors., voor mr. Bartholomeus Loeff, een vande Commissarissen over het concipieren ende colligeren der *historien deser Stadt*, betaelt, ter cause van verscheyden booden loon, hy hem wel een jaer geduerende, betaelt ende verschooten, ter oirsaecken van verscheyden brieven ende instructien aenden selven Gramey gesonden ende oock van hem ontfangen, al blyckende byder acte in date 4 February, 15 gul.

Correspondentie tusschen die commissie en den Historieschrijver Gramaye.

Item aen Capiteyn Mathys, ter cause van vier mudden roggen, by hem gecoft om te backen oft laeten backen, om de dorpen aende Maescant, daer mede te spysen, ten tyde vanden grooten waeter, elck mudde 17 gul. 10 st. noch hem gegeven voor den schippers die het broot over vuerden, eenen dobbelen Aelbertus, ter ordonnantie der heeren Schepenen betaelt 75 gul. 12 st

Aan de ingezetenen der dorpen van den Maaskant, ten tijde van het hooge water brood gezonden.

Item betaelt aen Capiteyn Mathys, ter cause van seeckere quantiteyt van broot, byden selven gelevert tot *Maren* ende *Kessel*, ten tyde vanden grooten waeter ende int inbreecken van den dyck tot *Kessel*, ende aldaer om gespeynt, betaelt 39 gul. 4½ st.

Den dijk te *Kessel* doorgebroken.

Item betaelt aen Jannen van Loemel, 86 gul. 15 st. ter cause van wynen ende andere oncosten, gedaen byden heeren Schepenen ende andere heeren van den Raede, dach ende nacht opt Stadthuys gebleven hebbende ten tyde van thooch waeter ende storm, waer duer de Stadtmuer opden Vuchteren dyck nedergeslaegen was, by acte 9 February 1609 vz., 86 gul. 15 st.

De Stads vestingmuur op den Vuchteren dijk door het hoog water en den storm omgeworpen.

1609.

Graaf Hendrik van den Bergh te *Berlicum* zijnde, wordt door de regering van *'s Hertogenbosch* begroet.

Item betaelt, soe van pertheure als verteerde costen byde ruyterye, int congratuleren van syne Excellentie Grave Hanrick van den Berge, tot Berlicum gecomen synde, gedaen, 24 gul. 16 st.

Bekendmaking dat de ingezetenen van andere plaatsen naar *'s Hertogenbosch* mogen komen.

Item 27 April, Wernaert Grevenraet ende Anthonis Willemss, vande publicatie rontsomme te doen, dat allen de ingesetenen van andere plaetsen inde Stadt souden mogen comen.

Herstel van den Dijk tusschen de Stad en den *Dungen*.

Item 30 April, Arien Lamberts opte *Dungen*, vander Stadtsdijck tusschen de *Dungen* ende deser Stadt, te maecken, betaelt 8 gul.

De Schutterijen, bij het afkondigen van het 12jarig bestand, op bier onthaald.

Item ter ordonnantie vanden Capiteynen vande vier Schutteryen by G. Loeff onderteeckent, aen elcke compagnie, voor een tonne biers die denselven is toegevuecht ende gesconcken, ter cause vanden afflesen vande *trevenes* der *Nederlanden*, te weten voor elcke tonne biers 6 gul. om by hen gecocht te worden nae henne believen, 24 gul.

Afkondiging van het 12jarig bestand in tegenwoordigheid der Regering, wijn bij die gelegenheid geschonken, koste van trompetters enz.

Item betaelt aen Jannen van Loemel, 199 gul. ter cause vande wynen byden heeren ende dekenen vanden ambachten, wesende de drie Leden deser Stadt, ten daege de vercondigen gedaen wordden vanden *bestandt*, mits noch andere oncosten van trompetters ende dergelycke, ter dyer tyt geresen, by acte vanden 7 Mey 1609, vz. 199 gul. 19 st.

Vreugdeschoten en klokkengelui ter dier gelegenheid.

Item 8 Mey, de canoniers, vandat sy den triumphe geschooten hebben, int afflesen vanden *bestandt*, gesooncken 5 gul. 10 st.

Item den custers van Sint Jans, van het luyen ter cause vanden *bestandt*, gegeven 1 gul. 2 st.

De Pui van het Stadhuis met groen laken behangen.

Item Herman van Casteren, met meer andere, van groen laekens te leenen, daermede de puye ende Stadhuys was behangen int afflesen vanden *bestandt*, betaelt 2 gul. 2 st.

De trommen geroerd en trompettengeschal bij die afkondiging, illuminatie met piktonnen.

Item Ghysberden Diericxs, gegeven tot behoeff vande trommeslaegers, de trommen geslaegen hebbende int afflesen vanden *bestandt*, vz. 5 gul. 12 st.

Item aen Ghysbert Diericxs, gegeven seven dobbel Aelbertus, tot behoeff van seven trompetters, opde trompetten gespeeld hebbende int vercondigen vanden *bestandt* ende des avonts alomen de pecktonnen branden, ende oock inden omganck vande processie op Sint Jans dach, vz. tsaemen 39 gul. 4 st.

De Schilder Antonie Cloot alias de Keizer schilderd, de wapenen des Hertogs en verschilderd andere.

Item Anthony den Keyser, vande wapenen vanden Hartoige te schilderen, ende drie andere wapenen te verschilderen ende de lysten daeromme te verlichten, tsaemen betaelt 22 gul. 8 st.

De nieuwe brug bij den Boom aanbesteed.

Item betaelt Jannen van Loemel, ter cause van wyn ende oncosten, gehaelt ende gedaen van wege deser Stadt int besteden van een nyeuwe bruge aenden Boom, om met alderhande schepen daer deur te mogen passeren, by acte vanden 27 Mei 1609, vz. 43 gul. 17 st.

Commissie naar *'s Hage* tot opening van den dam bij Crevecoeur en om inlichtingen naar de licenten.

Item 27 Mey, Ghysberden Diericxs gegeven 51 gul. 1 st. 1 ort., ter cause van diversche oncosten van wegen deser Stadt, int vervolgen van doepeninge vanden dam tot *Crevecuer*, inden *Haege* ende elders, gedaen ende doen doen, mitsgaders oock om te vernemen naede licenten, vz. 51 gul. 1 st. 1 ort.

Item 29 Mey, Margriet, in Bourgoengien, van 52 sparren, aldaer gehaelt doemen de pecktonnen branden, om staecken daer aff te maecken, stuck 4 st.

Piktonnen gebrand.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, volgende dacte in date 6ª Juny 1609, gesonden aen Sebastiaen Le Grand, student te *Duway*, alhier int Weeshuys opgevoet, wiens vader voorde defensie deser Stadt is gebleven, tot behulp synder promotie ende byden Heeren gesconcken thien dobbel Aelbertus, vz. 52 gul. 10 st.

Sebastiaan Le Grand, in het weeshuis te *'s Hertogenbosch* opgevoed, wiens vader in de verdediging der stad sneuvelde, als student te *Douay* tien dubbelde Albertussen voor zijne promotie gezonden.

Item Jannen Roeloffs, gelaes schryver, ter cause van een couterfeytsel deser Stadt te maecken met St. Janskercke, met noch een caertken van *Crevecuer*, bet. 33 gul.

Jan Roelofs van Diepenbeek, brengt de stad *'s Hertogenbosch*, St. Janskerk en *Crevecoeur* in teekening.

Item betaelt, soe aen vracht als andere oncosten gedaen, int laeten oversien den heeren Grammey, historie schryver van haere Hoocheden, de schansse *Crevecuer* met de besluytinge vande riviere ende inundatie, ende dat by sommige heeren Schepenen geordonneert, tsaemen 14 gul.

De Historieschrijver Gramaye doet in persoon eene opneming van het fort *Crevecoeur*, de afsluiting der rivier en der inundatie.

Item betaelt aen Jannen van Loemel, 15 gul. ter cause van seeckere oncosten aldaer gedaen, by seeckere speeluyden van buyten gecomen synde ende inder Kercken op de Kermisse daegen, inden dienste gespeelt hebbende, vz. 15 gul.

Muzijkanten van buiten gekomen, maken gedurende de kermis onder de dienst, muzijk in de kerken.

Item byden heeren Schepenen, geschoncken aenden patres vande Jesuwyten, 20 dobbel Aelbertus, tegenwoordelyck binnen deser Stadt gecomen, blyckende by acte vanden 19 Juny 1609, vz. 105 gul.

De Paters Jesuiten komen binnen *'s Hertogenbosch*, de Stad schenkt het twintig dubbelde Albertussen.

Item betaelt Jannen van Loemel, 60 gul. 19 st. ter cause van wynen, byden ghenen tot het maecken der historye gecommitteert, ende henne assistenten inde selve commissie gedroncken, by acte ultima July 1609.

Wijnen door de commissie, bij het opmaken van de historie der stad gedronken.

Item Jannen van Loemel, betaelt 47 gul. ter cause van wyn ende oncosten, gedaen van wegen deser Stadt, over het redresseren der Maesdycken van boven aff totte sluysse van *Gewanden*, by acte van 12 September 1609.

De Maasdijken van boven tot aan de sluis te *Gewande* hersteld.

Item 23 July, aen mr. Bartholomeus Loeff, Raetsheer, betaelt 40 gul. tot behoeff van Heere Jan Baptisten Grammeye, historie schryver van haere Hoocheden, ende dat op rekeninge van tgene syne Ed. soude moogen resteren, ter cause vande beschryvinge der historien der gelegentheyt ende saecken deser Stadt, blyckende by acte 23 July 1609.

Aan den Historieschrijver Gramaye voor het schrijven der historie van *'s Hertogenbosch* 40 gul. op rekening betaald.

Item ten selven daege Ghysberden Diericxs, duer beveel der heeren Schepenen vuytgereyct 8 gul., om daer mede te betaelen vijff persoonen die inde Kermisse daegen toegesien hebben, datter egeen schandaele inde kercken en soude geschieden, vz. 8 gul.

Wachters in de kerken gedurende de kermis, om toe te zien dat daarin geen schandalen plaats hebben.

Item 25 September, Lieven Reynders, Lambert Horstkens en Aert Jansse Cool, van dat sy den Tresorier vander Cruyce, mr. Rogier van Griensven Schepen, mr. Geraert van Soemeren ende mr. Willem van Reys, Pensionaris, nae *Crevecuer* ende tot *Bockhoven* hebben gevuert, gaende in commissie nae den *Haege*, betaelt 2 gul.

De Tresorier van der Cruijse vertrekt met eene commissie uit Stads regering naar *'s Hage*.

Item Jannen Scheffer *doude*, van scryfboecken, almenacken ende andere boecken voorden heeren Schepenen gemaect ende gelevert, bet. 5 gul. 9 st.

Jan Scheffer *de oude*, levert schrijfboeken, almanakken, en andere boeken.

Jan Scheffer *de jonge*, leverd plakaten aangaande de munten en anderen.

Item 26 September, Jannen Scheffer *den jongen*, voor diversche placcaten vande munte als andere, betaelt 2 gul. 5 st.

De Tresorier van der Cruijse en de commissie onderzoeken den Dam te *Crevecoeur*, om te *'s Hage* aan de gecommitteerde des Hertogs verslag te doen.

Item betaelt aende soldaeten, die den Tresorier vander Cruyse, met sommigen vanden Raed deser Stadt, hadden gevuert op *Crevecuer*, om aldaer te besien den dam inder *Diesen* gemaect, om daervan inden *Haege* te doen rapport aende gecommitteerden van syn Alteze, vz. 10 gul. 19 st. 2 ort.

Afschrijven van stukken, aangaande de historie van *'s Hertogenbosch*.

Item Jannen van Bierbeeke, van te scryven seeckere stucken de historye ende anderssins aengaende, volgens de specificatie, betaelt 30 gul. 10 st.

De Stad doet teruggave van 100 dubbelde Albertussen aan den Gouverneur van Grobbendonk, door ZijnEd. in het belang der Stad voorgeschoten.

Item de heeren Schepenen deser Stadt, hebben myn heere den Baenreheere van Grobbendonck, Gouverneur, gerembourseert hondert dobbel Philips oft Aelbertus penningen in spetie, byde selve syne Edelheyt, in sceckere seer merckelycke ende veele importerende saecken, tot proffyt derselver Stadt ende anderssins, verschooten, ende die de rentmeesteren der voors. Stadt oversulcx sullen hebben te voldoen, acte 26 September 1609, vz. 525 gul.

De Stad betaald de verblijfkosten voor den Historieschrijver Gramaye en zijne dienaren.

Item betaelt Geritden Janssen inden Bock, ter cause van verscheyden wynen ende costen, byden Historye scryver van syne Hoocheyt, Grammey, aldaer tot verscheyden reysen met syne dienaeren verteert, beloopende volgende syne rekeninge 141 gul. 7 st. 14 d.

De geheele uitgaaf was 75,171 gul. 12 st. 8 d. 22 m[t].
" " ontvangst " 76,115 " 19 "
Voordeelig slot 944 gul. 6 st. 2 m[t].

N°. 116. **Rekening van St. Remeys 1609 tot St. Remeys 1610.**

Rekening van Willem van Delft en Jacob Janssen.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 7.

Leening tot betaling van het buitengewoon subsidie en tot bouwing van Barakken voor de militaire bezetting.

Ontvang van gelden bij de Rentmeesters opgenomen, soo voor het buitengewoon subsidie als tot het opmaken der barakken.

Door 13 personen werd der Stad daartoe geleend 11,350 gul.

De geheele ontvang was 81,163 gul. 17 st. 1 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item aen Ghysberden Diericxs, gegeven tot behoeff van eenen bode, byden historiescryver aen dese Stadt gesonden.

Boden door den Historieschrijver Gramaye aan de Stad gezonden.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren Schepenen, Geswoorens, Raatsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, uitgesonden ten Hove ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden waren:

Afgevaardigden ten Hove ter Staten en in andere commissien.

Mr. Christiaan van Broeckhoven, Pensionaris.

Mr. Jan van Breugel.

Mr. Rogier van Griensven.

Mr. Peter van Gestel, Schepen.

Goyard Loeff, Schepen.

Mr. Willem van Reys, Pensionaris.

Mr. Robert van Voorn.

Nota. Mr. Christiaan van Broeckhoven, was doorgaans als Afgevaardigde der Stad te *Brussel.*

Item 16 Oct. aen mr. Jan van Bruegel q. s. als gecommitteerden tot *Bruessel*, aen haere Hoocheden, betaelt in verscheyden reyse volgende haere rekening, 1791 gul. 8 st. 3 ort.

Item 23 December en 16 Maart, mr. Rogier van Griensven q. s. op syn jerste, tweede en derde commissie naer *Bruessele*, volgens specificatien 3478 gul. 2½ st. 395 gul. 8 st. 429 gul. 11 st. 1 d.

Item aen mr. Peter van Gestel ende Goyart Loeff, Schepenen ende mr. Willem van Reys, Pensionaris, als Gecommitteerden gesonden naeden *Haege*, aengaende de tollen en dopenen vanden Dam by *Crevecoeur*, vande eerste commissie betaald 254 gul. 2 ort. st. en van de tweede 637 gul.

Commissie naar *'s Hage* aangaande de vrijheid van tollen en het openen van den Dam bij *Crevecoeur*.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen ens.

Wijnen, gelagen of andere zaken, werden geschonken aan:

Schenkingen van wijnen, gelagen ens. aan voorname personen.

Don Louis de Velasco.

Don Alonso de Luna.

Den Raadsheer Bourgeois.

" Sergeant-Majoor de Gulsijn.

De Paters Jesuiten voor hunnen nieuwjaar, 100 gul.

Den Graaf van Hoogstraten.

" Tresorier van der Cruyse.

De Paters Jesuiten, om merkelijke reden, volgens acte van 10 Febr. 1610, 100 gul.

Den Kapitein d'Aubremont.

Joncheer Philips van Brecht, Hoog en Laagschout.

Den Hoog Eerw. heer der Duitsche order, Landkommandeur der Balleijen en Biesen.

Den Heer van Bensrode, Adjudant van het regiment van Hachincourt.

Graaf Hendrik van den Bergh.

Heer Balthasar Vincent, Provinciaal der Minderbroeders.

Philippus Masius.

Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel, afgetreden President-Schepen.

Den Eerw. Heer Prothonotaris van Grobbendonck, zich als Kanunnik te *'s Hertogenbosch* vestigende, bij acte van 20 Junij 1610.

Den Heer van Oyen.

" Plebaan der Cathedraal van St. Jan.

" Abt van St. Geertruiden.

" Prelaat van Villers.

Jonkheer Godefroi de Jeger.

M^r^. Jan van Breugel, voor buitengewone diensten.

De Vaandrig van der Beke van het regiment van Touricourt.

Den Eerw. Provinciaal, Heer Michiel Viron.

Geld, wijn en fijn linnen tot een gezamentlijk bedrag van 2160 gul. 2 st. den Gouverneur van Grobbendonck geschonken voor aan de Stad bewezen diensten en uitgeschoten kosten.

Item betaelt aen Jannen vander Muelen, dat voor drye hondert Aelbertus drie aemen wyns ende twee stucken fyn lynwaets, byden heeren Schepenen aen myn heere den Gouverneur (van Grobbendonck) in recognitie vande groote oncosten ende vacatien in twee reysen tot *Bruessel*, mitsgaders de debvoiren, diensten ende rapporten, in saecke deser Stadt by synder Edel. gedaen, volgende dacte in date 8 April 1610, voor de twee stucken lynwaets 240 gul. 2 st. voor drie hondert Aelbertus 1650 gul. voor dry aemen wyns 270 gul. vz. tsaemen 2160 gul. 2 st.

Wijnen door de regering aan zekere personen op den Maasdijk gezonden.

Item betaelt deur acte der heeren Schepenen in date 10 February, voor twee vaetkens wyns, ten twee reysen gesonden opten Maesdyck aen sekere personagien hen aldaer getrouwelyck gebruyckt hebbende, 53 gul. 1½ st.

Geld aan ZEw. den Bisschop van *'s Hertogenbosch* voor bewezen diensten.

Item betaelt myn Eerw heere den Biscop, alsulcke 680 gul. waermede myn heeren Schepenen syn Eerw. hebben beschoncken, in recognitie van verscheyden soe tot *Bruessel* als elders voor dese Stadt dienst gedaen.

Wijn en fijn linnen aan den Gouverneur en Mevrouw van Grobbendonck.

Item betaelt Jannen vander Muelen 760 gul. ter cause van vier aemen deelen wyn ende vier stucken lyewaets, byden heeren Schepenen syn Ed. ende Mevrouwe van Grobbendonck, in sekere respecte ende dienste, gesconcken, by acte van 16 Mey 1610.

Kapittel 8.

Uitgaven aan Metsel- en Opperwerk.

Item aen Jan Ghysberts, Jan Ysbrants, Claes Janssen, van *Gorcum*, Ariaen Cornelissen, van *Boemel*, Abraham, van *Gorcum* ende Thonis Geritsen, van *Huesden*, elck 2 gul. ende aen Joost Michielse, van *ter Gouwe*, 6 gul. voer haer verlet, ter cause dat sy alhier gecomen waeren om de omgevallen muur aen *Cauwenoirt*, aen te nemen.

Schadeloosstelling aan van elders gekomen metselaars om de opbouwing van de omgevallen muur bij *Cauwenoord* aan te nemen.

Item betaelt, soe voor steen, calck, sement, vracht, licent ende tgene daervan dependeert, tot opmakinge vande mueren aende Vuchterpoort, groot drye hondert een ende twintich voeten ende wederom aenden Boom, groot twee hondert ende neghen voet ende voerts mitsgaders de pleythueren metten salaris, werckluyden, oeperknechts, santhaelders ende diergelycken, conform de memorie daervan byden Rentmeesteren gehouden, die om lanckheyts wille alhier wordt geomitteert, totte geheele opmakinge derselver twee stucken, de somme van 8501 gul. 1 ort. st. behoudelycke alnoch de quantiteyt van steen ende calck die int voerleden jaer by provisie was gecocht ende in dese opmakinge al geconsumeert synde, daervan inde leste voorgaende rekening bewys gedaen is.

Materialen tot opbouwing van de vestingmuren aan de Vuchterpoort en aan den Boom.

(In kapittel 8 der rekening no. 115, dienstjaar St. Remeys 1608 — St. Remeys 1609, verantwoorden de Rentmeesters, zonder bepaalde aanduiding tot wat einde zij zullen gebruikt worden, 104,000 steenen ad *f* 8.— per duizend en 470 mudden kalk ad *f* 3.50, *f* 3.— *f* 2.50 en *f* 2.05 berekend, de meeste was harde kalk, daaronder waren alleen 350 malder meelkalk, het malder voor 3 mudden gerekend.)

Kapittel 10.

Uitgaven aan Hout en Timmeren.

Item aenden jongen Willem, ter cause van sekere synder pretentie van extraordinaris oncosten, gedaen int maecken vande brugge aenden boom, byden selven heeren Schepenen den selven toegevuecht 79 gul. 12 st.

De brug aan den Boom gemaakt.

Item Cornelis Peters, betaelt 289 gul. 2 st. ter cause van syn verdient loon ende leveringe van sekere hout ende planckeN, verwerckt tot oprustinge der scholen deser Stadt, alwaer de Paters de joncheyt syn leerende.

De leerschool voor de Paters door de Stad in orde gebragt.

Kapittel 17.

Buitengewone uitgaven.

Item volgende de resolutie der drie leden deser Stadt in dato 30 Octobris, opt stuck vande extraordinaris subsidie van wegen haere Hoocheden geeyst, van 250,000 gul. in Julio lestleden, betaelt aen m^r. Peter van Broechoven, 6000 gul. blyckende by synder quytantie in date 16 Octobris 1609, vz. 6000 gl.

Item volgens de resolutie der drie leden deser Stadt, over daendienen

Buitengewone uitgaven voor het aandeel der Stad in het buitengewone subsidie van 250,000 gul. en tot opbouwing van barakken, ten einde de burgerij van in-

Kwartiering te bevrijden.

Heeren Melchior vander Cruyce, Tresorier, nopens aopmaken der baracken binnen deser Stadt, om de goede borgerye te ontlasten vande logeringe der garnisoenen vuyt hennen huyse, ende dauthorisatie daerop gevolght in date 12 April 1610, betaelt aenden voorn. Heere vander Cruyce, ses duysent gulden.

Kapittel 19.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende zaken, komen daarin de volgende voor:

Poulus Busius zendt aan de regering van *'s Hertogenbosch* twee door hem geschreven en uitgegeven boeken.

Item 21 October, deur Ghysberden Diericxs, tot behoeff van Heeren Pauwels Busius, mr. van rechte, ter cause van twee heerlycke schoone boecken, byden selven, deur eenen bode, aenden Magistraet deser Stadt gesonden ende byden selven gecomponeert, gesconoken vz. mette verteerde costen byden boode, 75 gul. 9 st.

Jan Roelofs van Diepenbeek brengt het fort *Crevecoeur* en de omliggende plaatsen in teekening en in platte grond.

Item 27 October, Jan Roeloffs, glaesmaker, vant fort van *Crevecoeur* te conterfeyten ende omliggende plaetsen, met een caertken daer aff gemaect, betaelt 7 gul.

De Gouverneur en eene commissie uit de Regering hebben eene zamenkomst te *Crevecoeur* met de Gedeputeerden der Staten van de Vereenigde Nederlanden, aangaande het opruimen van den Dam in de *Dieze* bij dat fort.

Item aen sekere soldaeten, den 29 Octobris, vante vueren myn Heer den Gouverneur, met eenige gedeputeerden vande heeren Magistraeten, op *Crevecoeur* om aldaer te spreken metten gedeputeerden vande Staeten, aldaer synde, nopende het openen vanden dam, betaelt soe voor cost en drinckgelt 18 gul. 4 st.

Jaarlijksche toelaag aan de Meesteres in het groot Gasthuis voor hare hulp aan met de pest besmette kraamvrouwen.

Item 14 xber, Jo. Mary Janssen, Meesteresse int groot gasthuys, ter cause van haer jaerlycxe gagie by accorde haer toegevuecht, ten insien dat sy moet assisteren de vrouwen in noot van baeren synde ende besmet vande haestige sickten, betaelt 50 gul.

Bedeeling van brood en kaas aan de ingezetenen der Maasdorpen, tijdens het hooge water.

Item aen Capiteyn Mathys Janssen, tot behoeff van drye scippers, broot gevuert hebbende, ten tyde vanden grooten waeter, aende Maeze, betaelt 10 gul. 10 st.

Item 12 February, aen Capiteyn Mathys voorn. broot ten tyde vanden grooten water, voorden armen aende Maeze gevuert, betaelt 49 gul. 10 st.

Item Joost Janssen, in de drie moriaens hoofden, voor 41½ ℔ keze, tpont 2 st. 6 d. vz. 5 gul. 13 st. 1 ort. noch 3 gul. aen schoonbroot voorde crancken aende Maze gesonden, als voor vz. tsaemen 8 gul. 13 st. 1 ort.

Toelaag aan de kamer van Rhetorica.

Item deur ordonnantie der Heeren, de personagien van Rethorica gegeven 6 gl.

Verschot van den Raadsheer Loeff van der Sloot aan den Historieschrijver Gramaye en voor het steken van koperen platen.

Item 29 Mert, aen mr. Bartholomeus Loeff, Raetsheer, betaelt 150 gul. by hem aen Jan Baptista Grammey, historiescryver, verschooten, te weten 100 gul. van wege deser Stadt voor een gratuyteyt aen hem gesconcken ende noch 50 gul. by hem te voorens verleet aen coperen plaeten te doen steken, by acte van 13 Mert 1610.

Commissie tot bouwing der barakken voor de militaire bezetting.

Item betaelt aen Jannen van Loemel 46 gul. 15 st. voor sekere wynen byden heere vander Cruyce ende gecommitteerde deser Stadt, int oprichte

vande baracquen, gedroncken, deur acte der heeren Schepenen in date 26 February.

Item aen mr. Bartholomeus Loeff, Raetsheer, volgende dacte den lesten Septembris 1609, betaelt, byden heeren Schepenen, den selven toegevuecht, ter saecke van synder commissie, by hem gehadt om te assisteren Jannen Baptista Grammaye, historieschryver enz. vz. 250 gul.

Toelaag aan mr. Bartholomeus Loeff van der Sloot voor zijne medewerking met Gramaye om de historie der Stad *'s Hertogenbosch* te schrijven.

Item betaelt deur acte der heeren Schepenen in date 29 January, 92 gul. 4 st. ter cause van diversche wynen byden heeren Commissarissen, gecommitteert over het concipieren vanden staet der afgebroken huysen.

Commissie voor het opmaken van den staat der afgebroken huizen.

Item ter ordonnantie der heeren, aenden straetmaker, mr. Jacop Casseyer, gegeven, ten eynde hy is geweest op *Crevecoeur*, om te meten den Dam, 4 gul.

Opmeting van den Dam in de *Dieze* bij *Crevecoeur.*

Item betaelt deur acte der heeren Schepenen in date ultima Septembris 1609, voor sekere wynen ende oncosten, gedaen byden Commissarissen geordineert totte examinatie vande administratie der godtshuysen, vz. 53 gul.

Commissie tot opneming van de administratie der Godshuizen.

Item aen Mary wed. Diericx van Wissel, ter cause van leeninge gedaen by Geerlinge van Broegel ende Dierick voors. inden jaere 1576 en 1577, beloopende in verscheyden billetten ende betaelt 47 gul.

Afdoening van eene leening door Geerling van Breugel en Dirk van Wissel in de jaren 1576 en 1577 gedaan.

Item aen Diercken van Kessel, ter cause van diversche protesten byden selven, ter instantie der heeren Schepenen ende Raedt deser Stadt, tegens de publicatie byden Raetsheer Bourgeois doen doen, nae het synode van *Meckelen*, betaelt 3 gul.

Protest tegen de afkondiging der besluiten van het Synode van *Mechelen.*

Item betaelt aen Jannen van Loemel, 42 gul. 15 st. int communiceren met sekere confidente vrienden int maecken der baracken ende meubelen der selver, aldaer verteert, by acte 2 Juny.

Bouwing der barakken voor het garnizoen.

Item betaelt deur acte der heeren Schepenen 105 gul. 5 st. ter cause van diversche wynen, byden Gecommitteerden over de visitatie vanden dam by *Crevecoeur*, met twee mathematiciens, om de plaetse van *Empel* te meten, in verscheyden reyse gedroncken.

Commissie uit Stads regering over den Dam in de *Dieze* bij *Crevecoeur* en opmeting van *Empel* door twee Mathematiciens.

Item Ghysberden Diericx, voorden Heeren gegeven tot vracht, die tot *Empel* waren geweest om de dycken te besichtigen, 1 gul. 5 st.

Opneming der Dijken te *Empel.*

Item betaelt Jan van Loemel, 35 gul. 11 st. ter cause van sekere wynen, aldaer opgeset byde Gedeputeerden van *Maeslant*, alhier beschreven totten opmaken vande *Blauw sluys*, by acte van 29 April.

Gedeputeerden uit het kwartier van *Maasland*, tot het opmaken van de *Blauwe sluis.*

Item Jannen voors. betaelt 96 gul. 7½ st. ter cause van wyn ende oncosten, gedaen byden Commissarissen, gebesoingeert hebbende opt stuck vande historie deser Stadt, mede int solliciteren vande relaxatie van sekere gevangenen, by acte van 29 xber.

Commissie tot de historie van de Stad *'s Hertogenbosch* en om te verzoeken loslating van zekere gevangenen.

Item betaelt aen Jannen van Loemel 57 gul. 3 st. ter cause van sekere wynen, aldaer opgeset byden musiciens van *Antwerpen* ende *Oirschot* ende anderen, ten tyde vanden kermis by acte van 4 July.

Muziekanten van *Antwerpen*, *Oirschot* en elders, tijdens de kermis te *'s Hertogenbosch.*

Item 10 July, Jannen Joosten, ter cause van thalff rapport gelt inde saecke tegens den Drossart Andelech, gesustineert, in Boschgelt betaelt 44 gul. 4 st.

Proces met den Drossaard van Brabant, Jonker Andries van Anderlech.

Item betaelt Jannen van Loemel 29 gul. 19 st. ter cause van sekere wynen

Commissie tot het

opnemen der plaats voor eene nieuwe haven.

aldaer opgeset by sekere heeren Commissarissen, inspectie genomen hebbende opde plaetse alwaer men een nyeuwe haven soude mogen maecken, by acte van 28 Juny 1610.

Opneming der dijken en sluizen te *Empel* en *Gewanden* en der gaten te *Engelen*, *Orthen*, etc. gevallen.

Item alsoe de heeren Schepenen opten 9 July 1610 hadden geweest tot *Empel*, *Gewande* etc. omde dycken ende sluysen te visiteren, met de gaten ende stucken tot *Engelen*, *Orten* etc. voorden metsers aldaer gesconcken ende voerden voerluyden betaelt 6 gul. 6 st. 1 ort.

Eene commissie uit de regering heeft met Graaf Hendrik van den Bergh, te *Middelrode* een onderhoud over den Tol te *Hedel*.

Item voor vyff huerperden voorden heeren Schepenen, Pensionaris ende den Rentmeester Delft, elck pert 15 st. om daermede te ryden tot *Middelroy*, by Grave Hendrick vanden Berch, aldaer gecomen om met hen te spreken belangende den thol tot *Heel* die de tollenaers den borgers willen affnemen.

Huisvesting van metselaars, gekomen om de herstelling der vestingmuur bij Couwenoort op den Vuchterendijk, aan te nemen.

Item 31 July, ter ordonnantie der heeren, syn ten huyse van Jan Bachoven, alhier ontbooden vuyt *Hollant* ende elders, gelogeert ende gedefroyeert, om aen tenemen de ingevallen muere by Couwenoirt opten Vuchterdyck, tsaemen verteert ende gesconcken 30 gul. 14 st.

Toelaag aan de metselaars en werklieden die de muren bij Couwenoort en bij den Boom aangenomen hebben.

Item betaelt aen Ghysbert Diericxs, 22 gul. 12 st. die de heeren Schepenen gesconcken hebben, aende metsers ende werckluyden van daengenoomen mueren soe by Couwenoirt als byden Boom.

Toelaag aan m^r. Jan van der Wege, voor gemaakte teekeningen van de Stad, der rivier boven en onder het fort *Crevecoeur*, enz.

Item 10 September, m^r. Jannen vander Wege, ter cause van diversche affteeckeningen, soe van dese Stadt, de rivieren boven ende beneden tfoirt *Crevecoeur*, aen St. Anthonis poirt ende andere, tot eender vereeringe gesconcken by acte van 17 Augusti, 60 gul.

Terugbetaalde kosten aan den Raadsheer Loeff van der Sloot, voor brieven en schrifturen met den Historieschrijver Gramaye gewisseld.

Item betaelt aen m^r. Barthus Loef, Raetsheer, 40 gul. 10 st. by hem ten dienste deser Stadt verschooten, soe int overseynden als ontfangen diversche brieven ende munimenten van Heer Jan Grammey, historiescryver van haere Doorluchtige Hoocheden etc. vz. 40 gul. 10 st.

Afteekening van Landerijen en erven door mr. Jan van Straesborch.

Item m^r. Jan van Straesborch, van sekere proiecten ende afftekeningen vande landen ende erffenissen, voor dese Stadt te maken, volgende dacte betaelt 10 gul.

De Stad schenkt twee nieuwe glazen in de kerk der Minderbroeders.

Item aen Barthus Cornelissen, glaesmaker, ter oirsaecken van twee nyeuwe glaesen inden convent vande Minderbroederen gegeven, ter ordonnantie vande heeren Schepenen betaelt in dato 3^a April 1610, 31 gul.

De geheele uitgaaf was 96,314 gul. 17 st. 9 d.
" " ontvang " 81,163 " 17 " 1 "
Nadeelig slot 15,151 gul. 2 ort.

N°. 117. **Rekening van St. Remeys 1610 tot St. Remeys 1611.**

REKENING VAN WILLEM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 7.

Ontvang van verkochte losrenten tegen den penning 16, volgens acte der drie leden van den 29, 30 en 31 Julij en den 1 en 2 Augustus 1611, om daarmede af te lossen twee maal ses duisend gulden, onder bepaling van deze renten met gelijke penningen te mogen lossen.

Verkochte losrenten ten laste der Stad op de penning 16.

Tconvent vande Claren, der fundatie Heer Willems vanden Bossche, Riddere, binnen deser Stadt, 25 gul. enz.

Het Convent der Clarissen te *'s Hertogenbosch* eene fondatie van Heer Willem van den Bossche, Ridder.

De Stad gaf aan verschillende rentenieren 36 rentebrieven uit, voor eene som van 13,350 gul. waarvan de renten waren 834 gul. 7 st. 2 oord, ieder jaar.

Naar aanleiding der besluiten bij kapittel 7 aangehaald, worden in kapittel 8 één lijfrent tegen den penning 10 op 2 lijven voor eene som van 50 gul. en alzoo tegen 5 gul. rente jaarlijksch, en in kapittel 9, 9 lijfrenten op één lijf tegen den penning 8 voor 1600 gul. en mitsdien tegen eene gezamentlijke rente van 200 gul. jaarlijksch gevestigd.

De geheele ontvang was 93,317 gul. 12 st. 7 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoorens, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, uitgesonden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden ten Hove ter Staten en in andere Commissiën.

Afgevaardigden waren:

Godefroi Loeff van der Sloot, Schepen.

Jonkheer mr. Willem van Reys, Raad en Pensionaris.

Mathys van den Ancker.

Mr. Robrecht van Voorn.

Mr. Christiaan van Broeckhoven.

Commissie naar *Arnhem* om te verkrijgen herstel van tolvrijheid in Gelderland en in het Graafschap *Zutphen*.

Alsoe Godefroy Loeff van der Sloot, Schepen deser Stadt, vuyt crachte der commissie byden drie leden deser Stadt hem gegeven, opten lesten Septembris 1610 vertrocken is vuyt deser Stadt naer *Arnhem* in *Gelderlant*; om we-

derom te solliciteren de vrydicheyt vande thollen, die de poirteren en poirteressen deser Stadt, hebben, in het Hertochdom van *Gelderlant* ende Graeffschap *Sutphen;* alles in conformiteyt vande trefnes. Soe heeft dyen aengaende de voorscreven gecommitteerde gevacoert vanden 2en Octobris 1610 totten 14en incluys, maeckende 13 daigen, daer voor den selven daechs toegevuecht, metten dienaer op synen cost volgende de nyeuwe reformatie, 4 gl. vz. 52 gul. Item voorde goede depeches ende beslotene brieven, waermede allen thollenaeren in het voors. Hertochdom van *Geldre* ende Graeffschap van *Sutphen* wel ernstelyck bevolen wordt, de poirteren ende poirteressen voors. te laeten genyeten, geduerende de trefnes, haere oude vrydicheyt vande thollen, gelyck zy voor datum vande oirlogen genoten hadden. Ende voor oncosten ende vrachten, waegenhuer, overschepen over *Maze*, *Wael* ende *Rhyn* enz. 63 gul. 6½ st.

Besloten brieven waarbij aan de tollenaars in Gelderland en in het Graafschap *Zutphen* wordt bevolen de ingezetenen van *'s Hertogenbosch*, gedurende het 12jarig bestand hunne oude vrijheid van tollen te geven, zoo als zij die voor den oorlog bezaten.

Item mr. Willem van Reys voors. ende Goyarden Loef, van wege deser Stadt gesonden naer *Waelwyck*, om te communiceren metten Borgemeesteren ende Raiden van *Gorcum* ende *Worcom*, aldaer gecoemen zynde aengaende den den thol van *Worcum* ende *Ghyssen* (*Giessen*), om wederom de oude possessie van dyen te vercrygen ende alsoe den selven, voor vacatien ende oncosten ter cause van dyen gedaen, betaelt 16 gul. 10 st.

Commissie naar *Waalwijk* om met Burgemeesters en Raden van *Gorinchem* en *Woudrichem* te handelen, tot het herkrijgen der tolvrijheid aan de tollen te *Woudrichem* en *Giessen*.

Item aen Mathys vanden Ancker, van wege deser Stadt gesonden naer *Hollant*, om aldaer te doen verhooren sekere getuigen, aengaende de vrydicheyt die dese Stadt competeert inden thol van *Hedel*, betaelt tsaemen metten vacatien 21 gul. 16 st.

Commissie naar Holland tot het inwinnen van getuigenis aangaande de vrijheid van tol te *Hedel*.

Kapittel 6.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan onderscheidene Heeren Prelaten, Edelen, Gedeputeerden van Steden en andere notabele mannen, mitsgaders van vele remboursementen en onkosten des betrekkelijk.

Schenkingen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Wijnen of gelagen enz. werden geschonken aan:

Arnoult Florent, spherograef van haer Hoocheden, ter cause van seker present aende heeren vanden Magistraet, gedaen by acte der selver van 24 January 1611, gesconeken 150 gul.

Arnoult Florent, Spherolograaf van hunne Hoogheden de Aartshertogen.

Den Sergeant-Majoor de Gulsin.

" Provinciaal der societeit Jesu.

Broeder Mathys van Lierop, Predikheer, op zijn jubilé.

Den Heer Melchior vander Cruyce, Ridder, Tresorier-Generaal der Staten van *Brabant*.

Den Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*, bij zijne terugkomst van *Brussel*.

De Paters der Societeit Jesu.

Kapitein Uback.

Den Kapellaan van den Gouverneur van Grobbendonck.

Den Kapellaan van het regiment van Hachincourt.

Mr. Johan van de Water.

Den Provinciaal en Gardiaan van de Minderbroeders.

" Gouverneur Baron van Grobbendonck.

" Provinciaal der Wilhelmiten, ter gelegenheid der vergadering van het Kapittel-Generaal, by acte van 23 April 1611.

Den Heer Johan van der Stegen, Rekenmeester.

" Graaf van Overemden.

" Heer van Piemontel.

Mevrouwe van Grobbendonck.

Den Baron van Wesemaele.

" Baanderheer van Ribecourt.

Het Lieve Vrouwe Broederschap.

Heer Guido Bentivolio, nuntio Apostolico.

ZEx. den Heere *Prince* van Oraingien, een aam Rijnschen wijn, bij akte van 6 September 1611. De Prins van Oranje.

Den Adjudant Raymondt.

" Kapitein Kevelar.

" Luitenant Gerart van Weert.

" Kapitein Blijleven.

" Hoofdschout Jonkheer Philips van Brecht.

Zijn Stadhouder Jan van den Bossche.

Den Heer Fopio, Raad en Procureur-Generaal van *Brabant*.

Kapitein Etienne.

Den Kolonel van Hachincourt.

" Graaf van Bassigny.

" Graaf van Hoogstraten.

" Hopman Hans Mos.

" Heer de Weert, Raad ordinaris in *Brabant*.

Item alsoe Zynder Edel. de Baenreheere van Grobendoncq, Gouverneur deser Stadt, gelieft heeft deselve Stadt te vereeren met zynen nyeuwen geboren soon Godefroy Nicolaes, te laeten heffen over de heylige funte; soe hebben de heeren Schepenen, inden naem derselver Stadt, den voirn. Heere besconcken metter somme van 1600 gul. comptant, by acte vanden 29 Septembris 1611.

De Stad *'s Hertogenbosch* betaalt aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, 1600 gul. voor de eer om diens Zoon Godefroi Nicolaas ter vonte te mogen houden.

Item aen Goyarden van Vlierden, Raidt deser Stadt, ter cause van twee stucken lyenwacts, daermede de heeren Schepenen beschoncken hebben haere Exell. de *Princesse* van Orangien 200 gul.

De Princes van Oranje twee stukken fijn linnen vereerd.

Kapittel 13.

Uitgaven aan werklieden.

Item gerestitueert aen heeren Schepenen, tgene deselve verschoten hadde

De soldaten, schrij-

vers, schotbalkbewaarders en burgers, bij het hoog water met schuiten naar en van de wachten gebragt.

geduerende het hooch water, ter cause vande soldaeten, schryvers, schoertbalckbewaerders, op en vande wacht te vueren, vz. 8 gul.

Item aen Huybert Jacops, van dat hy met een schuyt achter die tolbrug de borgers ende soldaeten om het groot water gevuert hadde, vz. 2 gul.

Kapittel 15.

Uitgaven ter zake van het vegen der Haven.

De Haven van de Korenbrug tot aan den Boom uitgebaggerd.

Item volgens den accorde aengegaen met Jan Sebastiaens, Willem Janssen, Jan van Bruessel ende Jan Aerts, wonende tot *Gorcum*, om deser Stadt Have te vegen van de Corenbrugge aff totten Boom toe excluys, volgens den accorde daarvan gemaect, te weten, voor de roede van 20 voeten int viercant, ende drye hamer voet diep, 8 guldens, beloopt voor 386 ende $^7/_8$ royen, de somme van 3091 gul. 10 st.

Kapittel 20.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende zaken, komen daarin de volgende voor.

Commissie tot het opmaken van de dijken te *Vught*.

Item aan Jannen van Loemel, 101 gul. 10 st. ende dat, ter cause van diversche onkosten ende wynen, aldaer verteert by sekere heeren commissarissen, gevaceert hebbende diversche reysen, int opmaecken vande dyckagien tot *Vucht*, by acte van 26 October.

Commissie in zake Hendrik van Wissel, zich noemende *Baron van Holland en Westfriesland*, *Heer van Hedel*.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van diversche wynen, aldaer opgeset byde Heeren commissarissen, diversche reysen gevaceert hebbende, ter ordonnantie van haere Hoocheden, inde saecke van Henrick van Wissel, aengegeven, betaelt by acte vanden 6 Novembris 1610 vz. 60 gul. (*a*)

(*a*) Hendrik Antonissen Wissel ook genoemd van Wissel, gezegd, *Baron van Holland en Westfriesland*, *Heer van Hedel*, kwam, na de afkondiging van het 12jarig bestand, te *'s Hertogenbosch*, tot ondersteuning van zijne aanvraag, om, even als dit in eenige andere steden van de Nederlanden was aangenomen, ook te *'s Hertogenbosch* eene Wisselbank of Wisselkantoor te mogen oprigten, waardoor woekerijen en bankeroeten zouden worden geweerd.

De Memorie van toelichting daarbij gevoegd, zegt het volgende:

Nademael opt vertooch aen haere Doorluchtichste Hoocheden, noopende d'oprichting der generaele comptoiren inde gemeyne *Nederlanden*, soo mondeling als schriftelyck, van wegen Hendrick de Wyssel ende Compaignie, versocht, nyet finalijck en can wordden geresolveert, voor aleer sulcx aende heeren Magistraeten alomme sal wesen geadvyseert ende haerlieder aggreatie van dyen ingebracht hebben. Derhalven ende om een yeder des noodich synde, de vruchten daervan te remonstreren, soo gelieve te verstaen, hoe dat taelve al streckende is tot soulagement vanden armen, prosperiteyt vande Gemeynte, behoudenisse ende preservatie van eer ende goet der rycken, voorderinge der commerie overal, mitsgaders een yegelycx welvaeren dienstelyck, tenderende tot vyffderley affairen als: in den jersten *de Cambij* ofte *Wissel* zal een yegelyck dienen om gelt te remitteren ende trecken, nae cours van dyen, sonder peryckel van banqueroeten ofte diergelycken verlies te bevreesen. Ten tweede opde maniere van *Bancho*, als in Spangien, Italien ende andere Landen, daer yeder syn gelt tot redelyck proffyt, oyck sonder peryckel van verlies sal moegen employeren ende tsynder beliefste gerestitueert wordden. Tderde *Mons pietatis* oft *berck van caritaten*, sal dienen tot soulaigement der armen, daer die schamele gemeente, als in Italien ende andere Landen, op panden van clederen, meubelen ende diergelycke, in partyen beneden die vyfftich guldens tegens acht percento siaers ende naer advenant, de maent tot acht en twintich dagen gerekent, met gelt gerieft sullen werdden. Vierde. *Mensa Argentaria*, sullen wesen als leenplaetsen ofte geltbancken op die oude Romeynsche maniere, daer een yegelyck op alle goeden, in groote oft cleyne partyen van coopman-

Item aende tambouryns vande soldaeten, dat sy omgeslaegen hebben, dat elck soldaet synen acchyns vanden bieren soude betaelen.

Bevel dat ieder soldaat zijn accijns op het bier moet betalen.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause vande oncosten, int benediceren vande nyeuwe latynsche schole, by acte van 8 9bris 1610, bet. 51 gul. 18 st.

Inwijding der nieuwe latijnsche scholen.

Item 2 January, aende trompetters vande ruyters vyff gul. de tamboryns van het regement drie gul. de tamboryns vande *Bossche* soldaeten drie gul. 19 st. 2 ort. ende den tamboryns vande schutteryen vier gul. 10 st. voor een nyeuwe jaer.

Nieuwe jaargiften aan de trompetters en tambours.

Item Jannen voors. (van Loemel), voor sekere oncosten aldaer gedaen, by diversche heeren commissarissen, gebesoingeert hebbende op de questien tusschen *Breda*, *Bergen op Zoom*, *Sevenbergen* ende den heeren Staeten van Brabant, by acte vanden 9e Mert, betaelt 75 gul. 10 st.

Commissie in de kwestie tusschen *Breda, Bergen op Zoom* en *Zevenbergen* met de Staten van Brabant.

Item 3a Mert, alsoo Thomas But q. s. in voorgaende tyden, als int jaer 1577, voor dese Stadt hadde gegoten twee metalen stueken, waer van by den drye Leden der selver, waren gegeven twee distincte obligatien, deen van 474 gul. 1 st. 3 ort. met een jaer interest, ende dander van 474 gul. 1 st. 3 ort met twee jaer interest, ende soo de selve nu, geduerende dese troubelen, waren blyven staen onbetaelt, hebben derffgenamen vanden voors. But, versocht betaeling vande voorn. obligatie, neffens allen den interest tot nu toe,

Afdoening van twee obligatien ten laste der Stad, met de daarop verschenen renten, aan de erfgenamen van den geschutgieter Thomas But, afgegeven voor twee metalen stukken geschut door But in 1577 aan de Stad geleverd.

---

schappe, gelt moegen lichten, mits betalende voor drye loopende maenden, twee ende een halff ofte thien ten hondert int jaer. Tvyfde is op de maniere van *Alfandigo* in Portugal, ofte als sommige venditie plaetsen van andere landen, seer gerieffelyck, daer een yeder ende insonderheyt alle vreempde cooplieden hen goederen moigen addresseren, gelt lichten tot allen tyde, wederom lossen ende naer haer believen, aen een yeder verooopen, oyck voor veel peryckel ende banqueroeten bevryt syn. Deze zoogenoemde vyfderlei affairen, worden bij de memorie nog afzonderlijk toegelicht en ter aanbeveling van de stichting verder in den breede uitgewijd.

Schepenen van *'s Hertogenbosch* benoemden den 21 October 1610 eene commissie uit hun midden, uit de Gezworenen, de Raden, de Dekenen en de Gezworenen der ambachten, uit de kooplieden en den Hoofdschout die met het onderzoek van Wissels aanvraag werd belast.

Volgens het verbaal der commissie van den 6 November 1610, vond zij het ongeraden, dat tot nader onderzoek der voorstellen van van Wissel, eenige der Leden naar *'sHage* zouden vertrekken, om aldaar de stukken, geschriften en papieren, onder zekere personen berustende en de gearresteerde besognne ten Hove gehouden, te ligten. Zij was na rijpe overweging van opinie „dat het niet geraatsaam was eenighe van weghe dese Stadt, ten effecte voors. te wordden gecommitteert, sonderlinge oyck, dat ter gelycke fine, te voerens van .'s Hoofs wegen gecommitteert (gecommitteerden), naer *'s Hage* vertrocken en waeren die Heere van Wytenhorst ende anderen. Ende aengaende de saecke principael, dat de voors. heeren Commissarissen neffens mynen Heere den Schouteth voors., die waer verhouden, tot dat deselve van dese Stadt oft heeren van den Magistraet int particulier, daarover (van sHofswege) soude worden geschreven, gelyck tot noch toe nyet en waere geschiet.

Dat besluit werd aan van Wissel medegedeeld, en niettegenstaande zijne nadere vertoogen werd door Schepenen daar in berust.

Hendrik Anthonisse Wissel maakte het den Magistraat van *'s Hertogenbosch* daarna nog vrij lastig, onder voorwendsel dat *'s Hertogenbosch* eene Stad van arrest was, waarin men volgens hare previlegien ieder een en dus ook alle Edelen en Gedeputeerden ook van de Vereenigde Provincien, om het even of zij afgevaardigden waren of voor hunne particuliere zaken te *s Hertogenbosch* vertoefden, kon doen arresteren, deed hij aan den Magistraat het verzoek om hunne magtiging en de adsistentie van den Hoofdschout of zijn Stadhouder, ten einde laatstgemelde Edelen of Gedeputeerden, voor pretentien die hij ten laste van de Staten der Vereenigde Nederlanden had, te doen arresteren; bij weigering verklaarde hij tegen Schepenen te zullen protesteren wegens schaden en interesten. Schepenen deden een beroep op de Aartshertogen te *Brussel* als hunne wettige Prinsen, omdat die zaak van groot gewigt was en het toestaan van Wissels eisch zou strijden tegen het traktaat van *bestand*. (Zij vroegen daarom de bevelen van hunne Hoogheden, die bij beschikking, gedagteekend *Mariemont* den 6 Junij 1611, den Magistraat bevel gaven den eisch van Wissel niet toe te staan en hem met zijn verzoek te verwijzen naar hunne Hoogheden die daarin een besluit zouden nemen als te raden. Stukken en het besluit, in het archief voorhanden.)

waerover by mynder heeren Schepenen zyn gecommitteert eenige heeren commissarissen, die met de voors. erffgenamen zyn overcomen, ter somme van 1283 gul. 3 st. volgende de Schepen acte daervan gepasseert.

Bevel tot het vegen der rivier de *Diese.*

Item 21 Mei, aen Wouter Bormans van een publicatie te doen, dat een jegelyck hem gereet soude houden vande *Diese* te vegen.

Oproeping van hen die aan de haven wilden werken.

Item aen Wouter Bormans metten koer, van om te blaesen, wy (wie) begerden te arbeyden aende Haven, dat sy souden coemen opt Stadthuys.

Verbod om werktuigen, deelen of planken van het baggerwerk in de haven weg te halen.

Item Wouter Bormans ende den koer van de publicatie te doen, dat nyemant eenige instrumenten, deelen, plancken etc. en soude nemen vande ghene die de Haven veechden.

Commissie om de overstroomde landerijen wederom in den vorigen staat te brengen.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van diversche onkosten, aldaer gedaen byde commissarissen, gecommitteert geweest synde totte visitatie vande geinundeerde landeryen, om deselve wederom in staat te brengen, gedaen, by acte vanden 4en Juny 1611.

Toelaag aan het gilde van St. Cathelyn voor onkosten en het spelen van *Rosbaijart* en de *Herderkens.*

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, aan de dekens vander gulde van St. Katelyn voor de oncosten by hen gedaen, int spelen met *Rosbayart* ende *Herderkens*, betaelt 10 gul.

Commissie tot afwering der vordering van den Rentmeester Fierlants, aangaande het schouwen der wegen, stroomen enz.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van diverse oncosten, gedaen by heeren commissarissen, gebesoingneert hebbende tot afweringe vande pretensie des Rentmeesters Fierlands, opte stromen etc, by acte van 26 Septembris 1611.

Laurens Beijerlinck, Kannunnik te *Antwerpen*, zendt de Stad een door hem geschreven boek en ontvangt daarvoor 36 gul.

Item aen Jan Joosten, gerestitueert tgene deselve, door beveel der heeren Schepenen, verschoten heeft aen heer Laureyns Beyerlinck, Canonick tot *Antwerpen*, in recompense van een schoon boeck, ter eeren deser Stadt overgesonden, by acte 5 Juny 1611, vz. 36 gul.

Betaalde vertering voor den Historieschrijver Gramaye.

Item aenden selven (Gerarden Janssen), 35 gul. 3 st. ter cause van costen by heer Johan Baptista Gramaye, historiescryver van hunne Doorluchtichste Hoocheden, aldaer verteert, betaelt by acte 9 Aprilis 1611.

Kosten voor paarden en muilezels van den Nuntius Apostoliek Heer Guido Bentivolio en voor zijne reis van *'s Hertogenbosch* naar *Antwerpen.*

Item aen Peteren Dierix, int gulden Hooft, voor haver, hoy, stroy ende defroyeringe vande perden ende muylen, vanden Nuntio Apostolico Heer Guido de Bentivolio, ende aen Aert den Baseler, vanden selven Heer met vier perden tot *Antwerpen* te vueren, tsamen betaelt 113 gul. 12 st.

De geheele uitgaaf was 106,055 gul. 1 st. 15 d. 5 mt.
" " ontvang " 93,317 " 12 " 7 "
Nadeelig slot 12,737 gul. 9 st. 8 d. 5 mt.

Rekening van St. Remeys 1611 tot St. Remeys 1612.

REKENING VAN WILLEM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accynsen, imposten en verdere middelen mede als in vorige rekening.

De geheele ontvang was 75,607 gul. 3 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geene bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item aen eenen bode, voor het overbrengen der octroye voor den Capesynen, dat sy mochten coopen het huis van mynheer Engelant.

Octrooi voor de Paters Kapucijnen, om te *'s Hertogenbosch* een huis te koopen

Item Willemen van Esch, bode, betaelt alsulcke 7 gul. als hy hadde, duer ordonnantie der heeren Schepenen, tot *Bruessel* verschooten, voor de copie vanden vonnisse vanden waeter ende lanthol, tusschen haere Hoocheden ende die Stadt van *Antwerpen*, in materie vanden groote revisie was gegeven, in date 28 February 1612.

Vonnis van revisie in zake van den Land- en Watertol, tusschen den Hertog en de Stad *Antwerpen*.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, ten Hove, ter Staten en in andere Commissien.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Mr. Rogier van Griensven, Schepen.
Guilliam van Delft, Raad en Rentmeester.
Jan Buys.
} naar *Heusden*

Mr. Christiaen van Broeckhoven, Pensionaris, naar *Brussel*.

Mr. Gerard van Soemeren, naar *'s Hage*.

Mr. Johan van Breugel, naar *Brussel*.

Mr. Rogier van Griensven, Schepen.
Jonkhr. mr. Willem van Reys, Raad en Pensionaris.
Guilliam van Delft, Raad en Rentmeester.
} naar *Brussel*.

Item den 3 January, aen R. van Griensven, Schepen, G. van Delft, Raet ende Rentmeester, met Jannen Buys, betaelt alsulck 59 gul. 3 st. als hen waeren competerende, over de commissie byden heeren Schepenen hen gegeven op *Huesden*, nopende seeckere arrest aldaer gedaen by Jo. Adriaen van Merwen, op drie borgeren deser Stadt.

Commissie naar *Heusden* ter zake van de door Jonkhr. Adriaan van de Merwede aldaar gedane arrestatie van drie burgers van *'s Hertogenbosch*.

Commissie naar *'s Gravenhage* aangaande de opening der *Diese* bij *Crevecoeur*.

Item betaelt aen G. van Delft ende mr. Geraert van Soemeren, 458 gul. 3 st. 1 ort ende dat ter cause van henne commissie opden *Haege* in April, Maio en Junio, nopende dopeninge van de *Diese*, volgens de commissie ende rekeninge daervan synde.

Commissie naar *Brussel* over die opening.

Item aen Guilliam van Delft, Raet ende Rentmeester deser Stadt, 139 gul 1 st. ter cause van syne vacatien ende oncosten tot *Bruessel*, gedaen, int solliciteren van dopenen vande *Diese*.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Wijnen en gelagen werden vereerd aan:

Mevrouwe van Tilburg.

" van Grobbendonck.

Den Heer Malemais, President van de rekenkamer.

" Baron van Grobbendonck, Gouverneur.

" Sergeant-Majoor, Heer Maximiliaan de Houthin.

" Eerw. Heer Roberto Swertio, Plebaan.

" Heer van Oupermont.

Messire Johan Brumel, pbre.

Johan de Boleyn, Adjudant.

François Keveler, Kapitein.

Kapitein de Lespine.

Den Eerw. Heer Bisschop.

" Heer van Tilburg.

" Provinciaal der Societeit Jesu.

Op de uitvaart van Jonkheer Walrave van Erp Heer van Vechel, by acte van 4 Nov. 1611.

Jonkheer Godefroi de Jeger in het aannemen van het Kapiteinschap van den Jongen Voetboog, 24 Nov. 1611.

Den Gardiaan der Minderbroeders.

" Provinciaal der Predikheeren, Heer Michiel van Ophoven, 17 Febr. 1612.

Heer Antonij Pijnappel, Schepen, op zijne bruiloft.

Octavio, Lt. der compagnie voetvolk van den Baron van Licques.

Den Heer van den Elshout, Rekenmeester.

Jonkheer Philips van Brecht, Hoofdschout.

Mr. Herman van Heumen, Schepen.

Johan Fourdijn, Secretaris in den raad van Brabant.

Johan van den Bossche, Stadhouder.

Rogier van Broeckhoven, Schepen.

Het Convent der Predikheeren, tot viering van het feest van St. Dominicus.

Den Baron van Duffel, Heer van Oirschot.

" Heer van Gulsijn.

Jan van den Hovel, Stadhouder ten platten lande.

Den Contadoir en Vyeador, alhier binnen desen Stadt gecomen van wege huer Hootheden, om ordre opde garnisoenen, soo te voet als te perde, te stellen, een stucxken wit lyewaet.

Den kapitein Berra.

Gerrit van Weert, Luitenant der compagnie van den Gouverneur.

Don Philippo Spinola.

" Loys de Velasco, Generaal der kavalerie.

Den Graaf van Senieghem.

Mr. Joachim de Busschere, Secretaris in den Raet van Brabant.

Mr. Nicolaas de Werd, Raad ordinaris in Brabant.

Den Baanderheer van Etten.

Mr. Jannen van der Muelen.

Item by acte van 24 February 1612, betaelt aen Arden van Muers, Goutsmit, 51 gul. 2 st. ter cause van een silvere schaele aen Jan Andriesse, Commies van den Tresorier van der Cruyse, byden heeren uit merckelycke redenen gesconcken.

Merkwaardig toenemen van geschenken aan den Gouverneur van Grobbendonck en zijne vrouw.

Merkwaardig is het steeds toenemen der vereeringen, geschenken en toelagen, die de Baron van Grobbendonck, Gouverneur der Stad, en zijn vrouw, van de Stad ontfingen, in den regel zijn bij de gegevens uit de rekeningen, in kapittels van schenkingen van wijnen en gelagen, de namen der voorname personen, bij herhaling in het jaar begiftigd, slechts eens genoemd, daar echter die herhalingen met den Baron van Grobbendonck in het oog loopende zijn, volgen hier die vereeringen, schenkingen en toelagen zoo als zij voorkomen in dit kapittel.

Aan Mevrouw van Grobbendoncq, twee stucken fijn lynwaet en twee aemen rynschen wyn, volgens acten van 27 Oct. en 5 Nov. 1611, daer voor betaelt . . . . 380 gul.

Aan den Heer van Grobbendonck, Gouverneur, in recognitie van sekere sollicitatie, by acte van Schepenen in dato 14 April 1612 . . . . 540 "

Aan den Gouverneur en aan Mevr. een aem Rynsche, een aem Spansche, een oxhoofd Fransche wyn en twee stucken fyn lynwaet . . . . 505 "

Den Gouverneur van Grobbendonck, om van den Hove het octrooi te verkrijgen tot het graven van eene nieuwe *Dieze* onder *Empel*, ten einde de waterlossing te herkrijgen, die door het afdammen der *Dieze* bij *Crevecoeur* was belet.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, in date 17 September 1612, aen myn Heere den Baenreheere van Grobbendoncq, Riddere ende Gouverneur deser Stadt, de somme van 600 gul. en vier aemen Rynsschen wyn, voor een cleyne bekentenisse van oncosten ende moeten, byden selven synder Ede gedaen, ter bede deser Stadt, ten Hove, om te geraecken totte opgravinge vander nyeuwer *Diese* onder *Empel* tot lossinge der wateren, nu vele jaeren tot vuytspreeckelycke schaede, duer het toedammen der *Diese* by *Crevecuer*, opgehouden . . . . 920 "

Item 28 September, in recompens en diversche diensten, aan den heer van Grobbendoncq 100 dubbelde Albertussen, drie aemen rynsche wyn en aan Mevrouw, twee stucken fyn linnen, te zamen . 950 gul.

Item 28 Sept. 1612, aan Mevrouw nog twee stucken fyn linnen . 200 „

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Daarin komen behalve de gewonen, onder meer anderen de volgende posten voor.

Notarieële acte aangaande de stapelplaats van ossen te *'s Hertogenbosch* en extract uit het verpachtboek van den Rentmeester Fierlants, betrekkelijk dien stapel.

Item betaelt aen Aert van Hees ende Geritden van Asten, ter cause van acten notariael, gedeponeert byden pachter vanden stapel vande ossen binnen deser Stadt, ende extract vuyten verpacht boeck des Rentmeesters Fierlants, den selven staepel aengaende, synde de acten metten extracten driemael geextendeert, daervan betaelt 2 gul. 6 st.

Geen soldaten mogen des avonds na negen ure zonder licht over de straten gaan.

Item den tamboryns vanden soldaeten, ter cause van om te slaen, dat egeen soldaeten des avonts sonder licht after straeten en soude gaen, bet. 1 gul. 10 st.

Order om de kinderen ter Dominicale scholen te zenden. Het schilders-gilde neemt schilderijen in beslag die vreemde kooplieden veil hadden.

Item Wouter Bormans met Jacop Cornelis, van om te blasen, dat de kynder inde dominicael schoolen souden gaen, noch denselven, van dat hy de schilders byeen hadde gehaelt, ter cause van een arrest, by hen gedaen aen twee coopluyden die schilderyen veyl hadden, 18 st.

Verblijfkosten voor Antonius van Meeuwen, Organist.

Item aen Rutger Janssen, in den cleynen Valck, betaelt 9 gul. ter ordonnantie van Jor. Hanrick van Gestel, President, by Anthonis van Meeuwen Organist, aldaer verteert.

Geschenk aan Stads muzijkanten voor het maken van muzijk op nieuwjaarsdag.

Item aen Jeronimo van Casteren, metter synen Stads speeluyden, van het nyewe jaer rontsomme te speelen, gesconcken 12 gul.

Jaarwedde van m[r]. Jeronimus van Cesteren, als Stads speelman.

Item betaelt aen m[r]. Jeronimus van Casteren, speelman, syne jaergagie verschenen 1 January 1612, 50 gul.

Toelaag aan de kamer van Rhetorica met vastenavond.

Item de personagien van Rhetorica, tot haeren vastelavont, byden heeren Schepenen gegeven 5 gul. 10 st.

Feest ter verwelkoming van Magister Michiel van Ophoven, Provinciaal der Predikheeren.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van wynen en oncosten, gedaen int convent vande Predicheeren, int willecom heyten den Eerw. Heere Heer Magister noster, heer Michiel van Ophoven, Provinciael vande Predicheeren, betaelt 102 gul. 12 st.

De schadelooze gelofte van 9000 gul. door den Graaf van Bueren aan de Stad *'s Hertogenbosch* gegeven in het ongerede geraakt, wordt die Stad terug bezorgd.

Item aen seeckere persoone, hem geemployeert hebbende omte recouvreren seecker besoeet, aengaende de schaedeloose geloeften byden Grave van Bueren, deser Stadt gedaen, ter cause van 9000 gul. etc. ende ons gelevert het origineel, daervoor haere moeten betaelt 5 gul. 4 st.

Bevel dat al de rentmeesters van Godshuizen, voogden en boedelbeheerders, rekening aan Stads regering moeten doen.

Item 15 Mert, Joris de Greve ende Jacop Cornelis, van een publicatie te doen, dat allen rentmeesters van Goidshuysen, momboirs, curateurs, henne rekeninghe sullen hebben te doen binnen drie eerstcomende maenden.

Kosten op de uitvaart van Keizer Rudolph.

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van oncosten, aldaer gedaen byden drie Leden deser Stadt, ter cause vande vuytfaert vande Key M[at]. Rodolphus, hochloffelycken memorie, by acte van 16 Mert 1612 betaelt 155 gul. 16 st.

Item aen Jasper Balthus, inden luypart, betaelt voor vyff aemen biers 23 gul. 8 st. gedroncken byden heeren Scepenen, Gezwoornen, Raetsheeren, dekenen vande ambachten ende geswoornen derselver, opt Stadthuys opde vuytfaert der Key Ma^t. Rodolphus, beloopt metten accyns 30 gul. 2 ort.

Item Cornelis Janssen, vanden swarte laeken te hangen int hooch coor, doen men die vuytfaert vanden Keyser hielt, 4 gul. 19 st.

Item 14 April, Jasper Balthus betaelt voor eenen sester *masteljuyn* ende daer aff broot laeten backen, ter oorsaecken dat de maelacchynsenaers, dat voor terwe veracchynst wouden hebben, maer de commissarissen daertoe gecommitteert bevonden, dat men daer geen schoonbroot aff coste backen, vz. 2 gul. 10 st. 2 ort.

Proeve om van *masteluin*, wit of schoon broot te bakken, dat de pachters van den accijns, voor tarwe wilde veraccijnsen. Bij die proef werd het tegendeel bevonden.

Item int accoorderen met diversche persoonen vande rebellende Provincien, over de schulden op dese Stadt ende ingesetenen pretenterende, verteert, by acte vanden lesten July 1612 bet. 49 gul. 18 st.

Commissie tot het aangaan van schikkingen met personen onder het Staten gezag wonende, wegens pretentien ten laste van *'s Hertogenbosch.*

Item 23 Mey, duer ordonnantie vanden President ende m^r. Herman van Huemen, Schepen, ende in haere presentie, veracoordeert met Maria, dochter Geerling van Bruegel weduwe Diericx van Wisselt, ter cause van een lyffrente van 4 gul. jairlycx, metten achterstel van dyen, mitsgaders oock seeckere leeninge by haeren man ende vader gedaen in voldoeninge van dyen, volgende quitantie daervan synde, voorde somme van 34 gul.

Overeenkomst met Maria, dochter Geerling van Breugel, weduwe Dirk van Wisselt.

Item den aerbeyders aen (den) ocxael in sint Janskerk werkende, byden heeren Schepenen gesconcken 10 gul.

Toelaag voor de arbeiders aan het oxaal in St. Janskerk.

Item Jannen Joosten, gerestitueert 19 gul. 12½ st. by hem verschooten aenden secretaris Piermans, ter cause vanden vuytmaecken vanden vonnisse, gewesen byden raede van Brabant opten 8 Juny 1612, in materie van cassatie vanden houtschat ende int bescryvinge van Jannen Thomas alias Custer, tot *St. Oedenrode*, als pachter, synde mede gecondempneert.

Vonnis in zake van den houtschat.

Item Jannen van Turnhout, van 206 billetten te drucken, om voor alle vreemdelingen op alle de kerckmueren te plecken, ten eynde hem een yegelyck souden wachten voor eenige insolentie te doen etc. 5 gul. 6 st.

Jan van Turnhout drukt billetten om de vreemdelingen te waarschuwen tegen alle rustverstoring.

Item betaelt in recognite ende moytenisse, gedaen byde heeren vande societeyt Jesu, ter cause vande stichtige commedie dese kermisse daigen geexhibeert, volgende dacte 8 July 1612, de somme van 222 gul. 10 st.

Stichtige komedie door de Jesuiten ter gelegenheid van de kermis gegeven.

Item volgende dacte in date 17 July 1612, betaelt aen Meriken wed^e Jan Jansen den Denser ende Peteren haeren soon, ter cause vanden verlies vanden gront van twee huysen ende seven caemeren, gestaen hebbende aen St. Janspoort, totten wal deser Stadt geincorpereert, dat by accoorde vande heeren commissarissen ende op dat men desen aende Stadt (had) getransporteert, byden griffier vander Velde gepasseert, vz. 120 gul.

Betaling van grond bij St. Janspoort tot verbreding van de vestingwal.

Item Gielis Cornelissen, voerman, vande heeren Scepenen, metten rentmeesteren tot *Berlicum* opte *Aa* te vueren, aengaende de visscherye, bet. 4 gul. 10 st.

Schepenen en rentmeesters varen de rivier de *Aa* tot *Berlicum* op, ter zake van de visscherij.

Item aen Balthaser van Cuelen, betaelt 164 gul. 2 st. ter cause van

Gedeputeerden der

Staten van de *Vereenigde Provinciën*, met de Ingenieurs te *'s Hertogenbosch*, over de opening van den Dam in de Dieze bij *Crevecoeur*.

diversche oncosten, soe byden gedeputeerden der Staeten vande Geunieerden Provincien, binnen dese Stadt gecomen over de besoingie van dopenen vande riviere van *Crevecœur*, mitsgaders Ingenieurs ende huere dienaren, soe wech ende weder synde gereyst, ende aldaer ten huyse gelogeert ende gedefroyeert, volgende dacte van 14 Augusti 1612, vz. 164 gul. 2 st.

De dijk langs Stads gracht van de Vuchterpoort tot den Boom gemaakt.

Den Bak buiten den Boom hersteld.

De schepen met steenen voor de Stad geladen, moeten, om het laag water in de Maas, in kleinere vaartuigen overgeladen worden.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, by acte ultima Septembris 1611, betaelt aen Capiteyn Mathys, ter saecke van syne menichfuldige diensten, als om te doen maecken den dyck buyten de Stadt, lancx der Stadt grachte vander Vuchterpoort totten Boom, mitsgaders met nyeuwe plancken etc. te repareren den back buyten den Boom, ende denselven aen beyder syden te doen vullen etc. oock om de scepen metten steenen inder *Maesen* te doen lossen, overmits het cleyn water, ende meer dergelycke saecken daervan volgende dacte, betaelt 90 gul.

De Kapitein Mathijs Janssen, Adjudant van den Wachtmeester, met de waarneming van het Havenmeesterschap belast.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, aen Mathys Janssen, Kapitein vande Vischmerct ende Adjudant vanden Wachtmeester, als gecommitteert om te wesen m^r. oft toesiender over de haven deser Stadt, ten eynde de in ende vuytvaerende scepen, pleyten ende schuyten, gevuechelyck ter behoorlycke plaetsen moogen lossen, liggen laeden, passeren ende repasseren, mede oock, dat deur de haven onbelet mogen vaerende blyven, alle andere pleyten, schuyten ende scepinge op ende neder etc. Allet achtervolgende de acte daervan synde in date den 2^en Augusti 1612 byden Griffier onderteekent, bet. 75 gul.

Sollicitatie ten Hove om de goederen uit de *Vereenigde Provinciën*, tot gebruik binnen *'s Hertogenbosch* komende, vrij te laten van de Licenten.

Item betaelt aen Ariaen van Empel, 419 gul. ter cause van merckelycke diensten die deselve heeft gedaen, inde sollicitatie ten Hove van wege deser Stadt gedaen, ten eynde de goederen vande Geunieerde Provintien binnen deser Stadt comende ende aldaer wordende geconsumeert, geen licenten en souden geven, by acte 12 Oct. 1611.

Proceskosten in zake Z. Eerw. den Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch* tegen die Stad.

Item betaelt aen Jan van Innevelt, Splinter van Voorn ende Franchoys vander Putten, deurwerderen, ter cause van henne vacatien, inden processe van onsen Eerw. heeren den Bischop, tegens dese Stadt, by tusschen spreecken van seeckere heeren commissarissen, 140 gul.

De totale uitgaven waren 91,728 gul. 12 st.
" " ontvangsten " 75,607 " 3 d.
Nadeelig saldo 16,121 gul. 11 st. 13 d.

119. Rekening van St. Remeys 1612 tot St. Remeys 1613.

REKENING VAN WILLEM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen mede als in vorige rekening.
De geheele ontvangst was 74,428 gul. 19 st. 1 m[t].

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere, ten Hove, ter Staten en in andere Commissien.

Afgevaardigden of gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

M[r]. Jan van Breugel, Schepen, naar *Brussel*.
Jonkh[r]. m[r]. Willem van Reijs, Raad en Pensionaris, naar *Brussel*.
Goyart Loeff van der Sloot, Schepen, naar *Brussel* en *Lier*.
Willem van Delft, Rentmeester, naar *'s Gravenhage*.

Commissie naar *'s Gravenhage*, tot het afhalen van den Ingenieur belast met de doorgraving der *Diese* en om te verzoeken wijzigingen in het ontwerp voor die doorgraving, te mogen maken.

Item betaelt aen Guilliaeme van Delft, Rentmeester, als gedeputeert geweest synde van wegen deser Stadt, voor twee reysen nae *'s Gravenhage*, op den 26[en] Mert ende 10[en] April, om te haelen den Ingenieur, gecommitteert synde totte door gravinghe vander *Diese*, ende voorts te solliciteren de veranderinge te dyer tyt inde doorgravinge geconcipeert, beloopende volgens syne rekening 230 gul. 12½ st.

Afpaling van die doorgraving.

Item 19 April, duer ordonnantie der heeren Schepenen, gegeven aen den Ingenieur, gecommitteert geweest synde totte afpaelinge vande nyewe doorgravinge der *Diese*, ende alhier eenighe daegen daer inne gevaceert ende metten rentmeester Delft gereyst nae den *Haege*, om te remonstreren het nyeuw concept vande voors. duergravinghe, ende daer nae wederom overgecomen, voor syne moeten 150 gul. ende aen den dienaer van diversche caerten te maecken 25 gul.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Wijnen en gelagen werden vereerd aan:

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

De Paters Jesuwiten.
S[r]. Anthonio Fernandez, Commissaris der monsteringe.

Mevrouwe van den Heer van Tilburg.
Mon^{s}. de Gulsijn, Sergeant-Majoor.
Don Alonso de Luna, Gouverneur van *Lier*.
Kapitein Francisco Keveler.
Den Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*.
Kapitein D'Aubremont.
" Mos.
M^{r}. Philip Maes, Docter in de regten, Griffier der Staten.
Den Provinciaal van de Jesuiten, ter gelegenheid van zijne overkomst.
Den Ernfesten Heer Johan van den Hovel, Ridder.
" Hoog- en Laagschout.
" Kapitein Blijleven.
" Eerw. Heer Roberto Swertio, Plebaan der Stad.
M^{r}. Nicolaas de Weert, Raad-ordinaris in Brabant.

Schenkingen in verschillende Hollandsche steden, zoowel om de vrijheid van tollen en licenten te herkrijgen als tot bijbetaling der renten, ten laste der Stad aan burgers aldaar.

Item den rentmeesteren sullen betaelen de somme van 207 gul. 12 st. voor diversche oncosten, schenkagien ende loonen, vuytgegeven ende geemployeert, soe tot *Huesden*, *Gorcum*, *Dordrecht*, *TerGoude*, *Haerlem* ende inden *Haege* in *Hollant*, int vervoerderen deser Stadt saecken aldaer, soe de tollen ende licenten aengaende, als betaelinge der renten die de borgeren aldaer syn hebbende etc., by acte 17 April 1613.

Verschillende vereeringen en schenkingen van geld, wijnen en linnen aan den Gouverneur van Grobbendonck en zijne familie.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen ende Raede deser Stadt, in date 17 April 1613, geschoncken aen syne Edel de Baenreheere van Grobbendonck, tot geluckleidinge opte geboorte van synen nyeuwen gebooren soon, de somme van 550 gul.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen aen syne Edel mynen Heere van Grobbendonck, ter saecken van sceckere diensten ende oncosten, by synder Edel int veranderinge der garnisoenen gedaen etc. ende om merckelycke scaede voorden boorgeren te verhueden, als oock ten Hove in persoon daeromme gepresenteert, ende volgens de beletten gesconcken 1000 gul.

Item ter ordonnantie als voor, in date 29 Mey 1613, aen Mevrouwe de Baronnesse van Grobbendonck, tot een congrogulatie inde wedercompste van myn Heere de Gouverneur Baron van Grobbendonck, van *Breussel* gecomen synde, gesconcken 200 gul. ende twee stucken fyn lynwaet, vz. 400 gul.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 17 September 1613, aen syne Edel den Baenreheere van Grobbendonck, Ridder, Gouverneur deser Stadt, vuyt *Breussel* comende, tot een congratulatie gesconcken een hondert dobbel gouden Aelbertynen, twee aemen rynsschen wyn, een aem spaenschen wyn ende twee oxoyen Fransche wynen, betaelt 910 gul.

Item ter ordonnantie als voor in date 28 September 1613, aende kynderen van syne Edelheyt de Baenreheere van Grobbendonck tot een memorie vande weldaeden die dese Stadt is genietende, gesconcken 500 gul.

Toelang voor de klok

Item aen Jannen van Loemel, ter cause van een aelmisse ende oock in

1613.

voldoeninge van gelycke somme van 68 gul. 10 st. byden heeren Schepenen totte clocke van Ste Peters, gesconcken, by acte van 1^a^ Mert 1613.

van St. Pieterskerk.

Item betaelt aenden kerckmeesters van St. Jans 100 gul. byden heeren Schepenen, totten fabrycken, aenden selven gesooncken by acte van 20 Mey 1613.

Toelaag aan het fabriek van St. Janskerk.

Item betaelt aen Balthaser van Cuelen, ter cause van seeckere wynen ende oncosten, by seeckere gedeputeerden vuyt *Hollandt* binnen dese Stadt gecomen synde ende aldaer gelogeert, van wegen deser Stadt gesconcken, by acte van 14 November 1610, vz. 160 gul. 14 st.

Gedeputeerden uit *Holland* te *'s Hertogenbosch.*

Kapittel 17.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daar in komen behalve de gewone posten onder meer anderen voor.

Item Ghysbert Berents, Aert, inden beerendans ende Aert den baeseler, van dat sy met henne waegens hebben gevuert Don Caldron ende Marquis Spinola, de Jonge, duer ordre der Heeren, betaelt 37 gul.

Item 10 October, Goyarts Loeff, Schepen, ter ordonnantie der heeren Schepenen, des avonts ten 9 ure gesonden metten soon vanden ingebieder ende een soldaet tot haeren leytsman, nae *Beke*, om aldaer te bestellen peerden dienende totte voyagie van Don Diege Caldron, Ambassaduer, Don Loweys de Velasco en Don Philippe Spinola, met anderen Graven, Princen etc. binnen dese Stadt gelogeert hebbende, daeromme vuytgegeven ende verteert 15 gul. 16 st.

Don Diego Calderon, Ambassadeur, Don Louis de Velasco en den Markies Don Philipo Spinola, met gevolg van Graven en Prinsen te *'s Hertogenbosch.*

Item 10 November, aen Jannen Joosten, voor de octrooye vanden oipenen vanden Canael, by hem verschooten 7 gul. 7 st.

Octrooi tot opening van het kanaal.

Item Peter den Custer, ter cause vanden luyen vanden 1^e^ processie vanden jersten beleeh, betaelt 25 st.

Klokkengelui voor het ontzet der Stad van het 1e beleg.

Item de schutterye, de wacht gehadt hebbende ten tyde vande processie vanden jersten belech, voor een ton biers, 5 gul.

De schutterij had te dier gelegenheid de wacht.

Item aen Willemen van Esch, boode, voor dextensie vanden vonnisse tusschen den Eerw. Heere Bischop ende deser Stadt, 36 gul. voor syne moeten 15 st.

Vonnis tusschen den Eerw. Heer Bisschop Masius en de Stad.

Item betaelt aen myn Heere den Gouverneur deser Stadt, ter cause van oncosten der logeringe van Conte Dolynas Caldron ende Don Lowys de Velasco, by acte van 2 November 1612, betaelt 1016 gul. 3 st.

De Graaf Don Diego Calderon en Don Louis de Velasco, bij den Gouverneur van Grobbendonck gehuisvest.

Item aen Anthonis Corstiaens, vanden Aultaer opten 19 January inde Vuchterstraet te verschieren, betaelt 5 gul. 13 st. 1 ort.

Item de jonge maechden vanden hoeymaeckers, voor te verschieren den Aultair van St. Anthonis, den accyns van een aeme bier gesconcken, vz. 26 st. 2 ort.

Kosten voor versiering van het Altaar bij de processie op 19 Januarij en van St. Antonius Altaar.

Item den personagien van Rethorica, tot haeren vastelavont byden heeren Schepenen gesconcken 5 gul. 10 st.

Toelaag aan de kamer van Rhetorica op vastenavond.

Item Jannen van Loemel, betaelt ter cause van een aeme rynschen wyn

Wijn vereerd naar

oude maniere, aan de Kapiteins en Luitenants der Schutterijen, op vastenavond

ende 31 potten franssen wyn byden Capiteynen ende Luytenants vanden vier Schutteryen, nae auwer manieren, ten tyde vanden vastelavont onder hen gedroncken, by acte 13 February 1613 vz. 97 gul. 1 st.

Kristallen brillen om naar *Brussel* te zenden.

Item duer ordonnantie des Heeren Presidents, ter cause van twee cristallynen brillen, om tot *Bruessel* te seynden, betaelt aen Willem Franssen 4 gul.

Overeenkomst tusschen de kapelmeesters van St. Barbara Kapel en die van het Drapeneerders ambacht.

Item van te registreren ende te boeck te setten, het accordt gemaeckt tusschen de cappelmeesters van sinte Barbaren Cappel ende dyen vanden ambachten vaede drappeniersders ende andere stucken, vz. 18 st.

Plan en teekening van de nieuwe vaart te *Crevecour*, gemaakt door Jan Roelofs van Diepenbeek.

Item 26 Mert, Jannen Roeloffs, gelaesmaeker, van patroonen ende conterfeytsels, vande nyeuwe vaert van *Crevecuer* gemaeckt, met meer andere patroonen, betaelt 38 gul. 15 st.

Toelaag aan den Pensionaris, Jonkhr. Mr. Willem van Reijs, voor het verzamelen van stukken, tot de geschiedenis der Stad *'s Hertogenbosch*.

Item by acte vanden 26 November 1610, betaelt aenden Pensionaris m^r^. Willem van Reys, 24 gul. den selven byden heeren Schepenen toegevuecht, ter cause van syne besoingien, gedaen int soecken, colligeren ende directien, int bescryven der historien deser Stadt.

IJzers gestoken, om de lakens van de drappeneerders te zegelen.

Item den 3 April, ter ordonnantie der heeren Schepenen, Hanricken Lenaerts vanden Berch, smit, van te steken de ysers, daer mede de segelers de laecken vanden drappenierders souden segelen, betaelt 20 gul.

Commissie van Gedeputeerden uit de Meijerij en van de Stad, aangaande het openen van den Dam in de *Dieze* bij *Crevecoeur*.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 27 Mert 1613, aen Jannen van Loemel, ter cause van 113 potten rynssen wyn, byden bescrevenen vande Meyeryen deser Stadt ende gedeputeerden derselver Stadt, over het op (open) maecken vanden dam inde *Dieze* by *Crevecuer*, gebesoingeert hebbende, op verscheyden tyden gesconcken ende gedroncken, 60 gul. 8 st.

De regering koopt kaas voor de opgezetenen aan den *Maaskant*, door het hoog water in nood.

Item denselven (Jan van Emmerick) alnoch betaelt, ter cause van seeckere keese, byden Heeren aldaer doen haelen ten tyde vanden grooten waeter, om daer mede te spysen het volck aenden *Maescant*, vz. 16 gul. 3 st.

De kwartierschouten der Meijerij aangeschreven om de bijdragen door de vier kwartieren tot opening der rivier de *Dieze* te betalen, over te zenden.

Item Jan Jansse van Herbeschayck ende Jan Anthonisse Cleyn, van dat sy brieven gedraegen hebben aende vier schouttetten, om haer penningen van heure quartieren, tet openinge vande riviere, over te brengen, bet. 4 gul. 10 st.

De armen, zoowel der Stad als die van *Alem*, *Maren* en *Kessel*, tijdens het hoog water met brood bedeeld.

Item gerestitueert aen heeren Schepenen, 30 gul. 13 st. byden selven vuytgegeven ten tyde vanden hoogen waeter, soe aen broot, schoonbroot etc. daer mede gespeyst den aermen huysarmen binnen deser Stadt als tot *Maeren*, *Alem* ende *Kessel*.

Het nieuw kanaal de *Dieze* bij *Crevecoeur*, onder *Empel*, aangenomen.

Item 26 April, betaelt aende aennemers vanden 1^e^ parceel vanden nyeuwen Canael by *Crevecuer* onder *Empel*, te graeven tot afflossinge der waeteren ende dat op beraet deser Stadt, voorden lechsten leger 25 gul.

Item van gelycken aenden tweeden tweeden aennemer ende leger, betaelt 50 gul.

Kosten van verblijf voor de aannemers van dat kanaal.

Item Jannen Bachoven, ter cause van verteerde costen, aldaer verteert byde ghenen alhier gecomen wesende om aen te nemen het Canael, betaelt 10 gul.

Item betaelt aen Jannen van Loemel, ter cause van 80 potten wyns, den predicanten vande vier ordenen den vasten gepredickt hebbende, toegevuecht by acte 3 April 1613, vz. 65 gul. 10 st.

De predikanten van de vier kloosterorden voor het prediken in de vasten, wijn geschonken.

Item Gerrit van Asten ende Jacop Cornelissen, van te vercundigen, dat nyemant de buerderen vande verlaeten oft backen optrecken en soude, vz. met 4 st. voor twee copien te scryven 14 st.

Verbod dat niemand de sluisbalken van de verlaten of bakken mag optrekken.

Item betaelt aen Jannen van Loemel 133 gul. 9 st. ter cause van diversche wynen, in de kermis daegen by diversche Heeren van staet ende qualiteyt, vuyte geunieerde Provincien binnen deser Stadt gecomen, aldaer gedroncken, by acte 19 July 1613.

Vertering van Heeren van Staat uit de geunieerde Provincien met *Bossche* kermis in de Stad gekomen.

Item betaelt Jannen Pynappel, Wert inde swaen, de somme van 32 gul. 17 st. ter cause van oncosten byden Luytenant ende Quartiermeester van Don Lowys de Velasco, aldaer opgeset, by acte van 9 July 1613.

Verteringen van den Luitenant en den Kwartiermeester van Don Louis de Velasco.

Item 9 July, Wouteren Bormans ende Jacop Cornelissen, van te vercondigen, dat een yegelyck syn keynderen ende booden souden seynden inde Dominicaele schoole.

Bevel dat ieder een zijne kinderen en dienstboden, ter Dominicale school moet zenden.

Item aen Peter Goyaerts, Wasmeester van St. Agathen gulde 9 gul 4 st. vz. metten accyns van een aeme biers 10 gul. 10 st. 2 ort.

Item Jacoppen Geritsen, Wasmeester van St. Barbaren gilde metten accyns als voor 10 gul. 10 st. 2 ort.

Item aen Willemen Ariaens, Wasmeester van St. Katharynen, 10 gul. 8 st. ende vanden accijns van een aeme tappers 2—7— vz. 12 gul. 15 st.

Toelaag aan St. Agathen, St. Barbaren en St. Katharijnen gilden.

Item aen Aert Momboers, Wert tot *Empel*, ter cause van diversche oncosten tot synen huyse gedaen, byden heeren Schepenen ende andere heeren, geweest sucoessyvelyck opt stuck vanden graven vanden canael tot *Empel*, betaelt 20 gul.

Commissie te *Empel* op het graven van het nieuw kanaal.

Item 17 July aen Jannen Joosten, Stadtboode, bet. 24 gul. 6 st., ter cause vande helft vanden rapport gelt, vande vonnisse interlocutoir gewesen 17 Juny 1613, tusschen de drie leden deser Stadt ter eenre ende den Warantmeester van *Brabant* ende mr. Robbrecht van Voirn synen Luytenant, ter andere, by acte van 28 Juny 1613.

Vonnis interlocutoir tusschen Stads regering en den Warantmeester van Brabant, met zijnen Luitenant mr. Robert van Voorn.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 19 July 1613, gerestitueert aen syne Edelheyt de Baenreheere van Grobbendonck, Gouverneur deser Stadt, de somme van 311 gul. by syne Edelheyt, successyvelyck, volgende de specificatie daer aff synde, tot welvaere deser Stadt, tot *Bruessel* ende elders gedebourseert ende verschoten.

Teruggave van voorschotten door den Gouverneur, Baron van Grobbendonck, in het belang der Stadt gedaan.

Item 20 July, aen Joncker Hanrick Fransse van Gestel, President, gerestitueert 25 gul. 5 st. byden selven verschooten tot maecken van coetsen, slaeplaekens, bedden ende oorcussens voor de Paters Capucynen, in dese Stadt gecomen, blyckende by acte 20 July 1613.

Bedkoetsen, slaaplakens, bedden en oorkussens voor de Paters Capucijnen.

Item ter ordonnantie van myne Heere den President Gestel, aen Adriaen Matheusse van Herlair, ter cause van 18 el canefas tot behoeff vande heeren Capucynen, del 6 st. vz. 5 gul. 8 st.

Canefas voor hen aangekocht.

Insinuatie van eene apostille van den Raad van *Brabant* aan de kleine Steden, Vrijheden en Dorpen in de Meijerij, om hunne octrooijen voor week- en jaarmarkten, gedurende de troubelen verkregen, bij dien Raad over te brengen.

Item aen Splinter van Voirn ende Franchoys vander Putte, 60 gul. ter cause vande insinuatie ende communicatie, by hen gedaen aende cleyne Steden, Vryheeden ende Dorpen vande Meyerye, van seeckere apostille vanden Raede van *Brabant* gegeven, ten eynde de dorpen, henne octrooyen geduerende dese troubelen opte weeck ende jaermercten verworven, aenden Raede van *Brabant* souden overbrengen, by acte van 7 Augustus 1613, 60 gul.

De Ingenieurs of Mrs. van het oxaal in St. Janskerk, ontwerpen de teekening van het hoog altaar in die kerk.

Item den Ingenieurs oft mrs. van oxael in St. Janskercke, voor den patroon te maecken vanden hoogen Aultaer metten Crucifix, by acte van ultima September 1613, 18 gul.

De werklieden aan het oxaal bij de voltooijing geld geschonken.

Item den wercklnyden die doxael hebben gemaekt, int vertrecken vuyt deser Stadt, tot vereeringe gesconcken, by acte van 28 September 1613, 25 gul.

De zilveren brodsiën of bussen met Stads wapens voor de speellieden, door den Goudsmit Aart van Meurs, vernieuwd.

Item betaelt Aerden van Meurs, Goutsmit, ter cause vante vernyeuwen ende vermaecken der silveren brodsien voor der Stadt speeluyden, metten banden ende letteren, vz. 20 gul.

Toelaag aan Heer Jan van Boemel voor een aan de Stad opgedragen boek.

Item betaelt aen heer Jan van Boemel, voor een gratuiteyt, in recompense van seeckere boeck deser Stadt gedediceert, denselven toegevuecht, by acte van 28 Sept. 1613, 25 gul.

De Paters Kapucijnen, bij hunne komst in het huis van Postel 60 gul. geschonken.

Item betaelt aende Patres vande Capicynen 60 gul. denselven by deser Stadt, congratuleerende henne incompste binnen den huyse van Postel, gesconcken, by acte 12 Sept 1613, vz. 60 gul.

Teruggave van den accijns voor het bier door de werklieden aan het oxaal gewerkt hebbende, gedronken.

Item betaelt ofte gecort den acchynsseners vanden bieraccyns, ter cause van 253 aemen bieracsyns, aenden wercluyden, gevrocht hebbende inde loodsie acnden oxael, ende byde Stadt hen gesconcken, vz. 336 gul. 8 st. 6 d.

Den accijns op den albast, marber en toetsteen aan het oxaal in de St. Janskerk gebruikt, door de Stad den pachters van de steenpacht teruggegeven.

Item gecort, ter ordonnantie der heeren Schepenen, Goyarden Thomas q. s. als pachters vanden steenpacht, aen syne pachtinge van bamisse 1611 tot bamisse 1613, ter cause vande leveringe van steenen, soe aelbast, marmer, toetsteen etc., by mr. Coenraat van Noorenberch, totten oxael gelevert, by acte 14 February 1614, vz. 50 gul.

De totale uitgaven waren 87,005 gul. 1 st. 13 d.
" " ontvangsten " 74,428 " 19 st. 1 ort.
Nadeelig slot 12,576 gul. 2 st. 9 d.

N°. 120. **Rekening van St. Remeys 1613 tot St. Remeys 1614.**

REKENING VAN WILLEM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, imposten en andere middelen, mede als in vorige rekeningen.
De geheele ontvangsten waren 70,269 gul. 2 st. 14 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere, ten Hove. ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden of gecommitteerden waren:
M^r^. Jan van Breugel, Schepen.
Jonkh^r^. M^r^. Willem van Reijs, Raad en Pensionaris.
Zeger Zegers.
Tielman Jan Tielmans.
Jonkh^r^. m^r^. Peter van Gestel.
Jacques van de Leemput.
M^r^. Gerard van Soemeren, Schepen.
Willem van Delft, Rentmeester.

Mr. Jan van Breugel en Jonkhr. Mr. Willem van Reijs, afgevaardigden te *Brussel.*

M^r^. Jan van Breugel, Schepen en Jonkh^r^. m^r^. Willem van Reys, Raad en Pensionaris, waren gedurende dit jaar van 13 September 1613 tot 22 Dec. 1614, afgevaardigden en commissarissen te *Brussel*; de rekening geeft van den aard hunner commissien geen vermelding.

Commissie naar *Heusden* en *Crevecoeur.*

Zeger Zegers en Tieleman Jan Tielemans met den Pensionaris, reisden twee maal in commissie naar *Heusden* en *Crèvecoeur.*

Commissie naar *'s Gravenhage*, aangaande de opening van den dam in de *Diets* en over de tollen te *Gorinchem* en *Grave.*

Item betaelt aan m^r^. Geraert van Soemeren, Schepen, ende Guilliam van Delft, rentmeester deser Stadt, gecommitteerde, van dat sy, vanden 31 Mey tot ult° Juny ende wederom van 17 July tot den 12 Augusti, gevaceert hebben in *'s Graven haege*, noopende doopeninge vanden damme, tollen van *Gorcum* ende Stadt *Grave*, volgens henne rekeninge 867 gul. 14 st.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Vereeringen van wij-

Wijnen en gelagen werden vereerd aan:

nen, gelagen enz. aan voorname personen.

De Robiano, Tresorier van *Brabant*.
De Werd, Raad van *Brabant*.
De Busschere, Secretaris van den Raad van *Brabant*.
Den Kanselier van *Brabant*.
" Gouverneur der Stad, Baron van Grobbendonck.
" Graaf van Hoogstraten.
Mon^s^. De Gulsyn.
Silvain Boullyn, Ingenieur van hunne Hoogheden.
Den Hoogschout.
M^r^. Jan de Quade.
Kapitein Etienne.
Joncker Jan Pels.
Heer Jan van Brecht.
Kapitein Boitel, Kommandant in abtentie van den Sergeant-Majoor.
" D'Aubremont.
Den Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*.
Jonkheer Adriaan van Rieves.
Den Adjudant Bolijn.
" Kapitein Lepijn.
" Stadhouder Jan van den Bosch.

M[r]. Jan van Breugel en Jonkh[r]. m[r]. Willem van Reijs, schenken namens de Stad, een zilver vergulden beker aan een persoon van aanzien.

Item betaelt duer Jan Pauwels, aen Peter vanden Beemden, Silver smit, ter cause van eenen vergulden cop, 100 gul. by den voors. heeren Gedeputeerden (M[r]. Jan van Breugel en Jonkh[r]. m[r]. Willem van Reys) aen personagie van qualiteit, tot *Bruessel* gesconcken.

Wijn in het sterfhuis van den Eerw. Heer Bisschop Masius geschonken.

Item betaelt Jannen van Loemel 90 gul. voor een aeme wyns, daer mede de heeren Schepenen hebben besconcken, tsterffhuys van den Eerw. Heere den Biscop Masius, by acte van 28 July 1614.

Peter van Beveren, Super-Intendant der tollen te *Gorinchem*, ontvangt 300 gul. voor zijn advies, in zake der vrijheid van de tollen te *Gorinchem* en *Woudrichem*.

Item betaelt aen Peter van Beveren, Super Intendant vande tollen tot *Gorcum* ende *Worcum*, alsulcke 300 gul. als hem by mynen heeren Schepenen waeren toegevuecht, in regard van syn advys, gegeven over de vrydicheyt der tollen deser Stadt, aldaer.

Kapittel 16.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone posten komen in dit kapittel onder meer anderen de volgende voor.

Herstelling van de Brodsien op wapenbussen van Stads Muzijkanten, en der armbanden met zilveren letters.

Item Aert van Muers, Gousmit, ter cause vande vier broodsien, metten vier banden ende silvere letteren daer op te maeken ende wederomme te vergulden, voor dese Stadt speelieden, daervan betaelt 20 gul.

De Ingenieur van hunne Hoogheden Sebastiaan van Thienen neemt met Schepenen de vestingwerken in oogenschouw; de Inge-

Item Ghysbert Dierixcs, betaelt 12 gul. voorden Ingenieur m[r]. Sebastiaen van Thienen, byden heeren Schepenen vuyt goede consideratie gesconcken, by acte 10 January 1614.

Item aen ses scippers, die de heeren Schepenen metten Ingenieur van

haere Hoocheden rontsomme de Stadt gevuert hebben, omme te visiteren der Stadt mueren ende bruggen, 2 gul.

Item 17 February, duer ordonnantie der heeren Schepenen, aenden Ingenieur by syne Hoocheyt hier gesonden, ten eynde te visiteren de fortificatie deser Stadt, betaelt 100 gul.

nieur ontvangt daarvoor eene tegemoetkoming van honderd Guldens.

Item 4 Mert, Jannen Roeloffs, gelaesmaeker, ter ordonnantie ende ter cause van een nyeuw gelas inde kercke tot Empel gemaect ende gestelt, by acte van 20 Septembris, betaelt 24 gul.

De Glasschilder Jan Roelofs van Diepenbeek, maakt een glas voor de kerk te *Empel.*

Item betaelt aen Geertruydt, in den Leeuw, betaelt 38 gul. ter cause van verteerde costen aldaer, by Jan Silvano, Ingenieur van haere Hoocheden, opde visitatie der dyckagie verscheyden reysen gedaen, by acte 19 February 1614.

De Ingenieur van H. H. Jan Silvano naar *'s Hertogenbosch* gezonden tot opneming der Dijken.

Item Wouter Bormans ende Jacop Cornelis, van te vercondigen, dat nyemant egeen huysen oft cameren aen vreemdelingen en soude verhueren, sonder myn Heere den Gouverneur, Schouthet ende Schepenen, jerst te kennen te geven.

Verbod dat niemand zonder voorkennis van den Gouverneur, Schout en Schepenen, huizen of kamers aan vreemdelingen mag verhuren.

Item betaelt aen mr. Jan van Oirt, ter cause van twee affteeckeningen des Hartooge Godefridus, fondateur deses Stadt, by acte van 14 February 1614, vz. 3 gul. 10 st.

De Schilder Jan van Oort maakt twee afteekeningen van Hertog Godefridus, stichter van *'s Hertogenbosch.*

Item aen Egbert den lanternmaeker, voor drie blecke pompen met drie romers, om aen de poorten, int vuytgaen vande wynlegers, daer mede te proeven oft wyn oft waeter was, vz. 15 st. 3 ort.

Blikken pompen en romers om bij den uitvoer van wijn, te proeven of het wijn of water is.

Item 15 Mey, Wouter Bormans ende Jan Corsten, van rontsomme te publiceeren, dat alle vreemdelingen die binnen den tyt vande treves hier binnen syn comen woonen, dat sy haere naemen soude comen overbrengen.

Bevel dat de vreemdelingen, die sedert het *bestand* te *'s Hertogenbosch* zijn komen wonen, zich moeten aangeven.

Item betaelt aen Jannen van Loemel, ter cause van oncosten aldaer gedaen, int doen der rekeninge van St. Janskercke, ende metten Drossaert van *Ravesteyn*, by acte 17 en 23 Oct. 1613, 22 gul. 8 st.

Commissie tot opneming der rekening van St. Janskerk.

Item betaelt aen Hercules van Vlaederacken, de somme van 60 gul. ter cause van seeckere costen by myn Heere den Schouthet ende Heemraeden aldaer gedaen, ter saecke van seeckere dyckgiften tot *Orthen* geschiet, daer van het verbuet aldaer is gehouden ende ter ordonnantie der Heeren, byden rentmeester van Delft is verbuet, vz. 60 gul.

Commissie aangaande zekere dijkgiften te *Orthen.*

Item aen mr. Jacop Casseyere, voor syne vacatien gedaen opt fort *Crevecuer*, als int meten van seeckere erffenisse, by acte 10 Juny 1614, betaelt 3 gul. 10 st.

Opmeting van erven bij het fort *Crèvecoeur.*

Item betaelt aen Jannen van Loemel, 36 gul. ter cause van wynen ende oncosten, byden kerckmeesteren int bedesten vanden Ew. Heylich Sacraments huysken, aldaer gedaen, by acte 18 December 1613, vz. 36 gul.

Aanbesteding van het heilig Sacramentshuisje in St. Janskerk

Item Williaem van Esch, boode, betaelt ter cause van vyff custodien, totte broodsien der Stadt speelieden daer inne te liggen, vz. 9 gul.

Dozen om daarin de Brodsien of bussen der speellieden te bewaren.

Item betaelt Geertruydt inden Leeuw, 26 gul. 8 st. by Jan Silvano, Ingenieur by syne Hoocheyt alhier gesonden, ende byden heeren Schepenen aldaer gedefroyeert, by acte 16 July 1614.

Vertering door den Ingenieur Jan Silvano, in den Gouden Leeuw.

1614.

Commissie naar *Antwerpen* om uit te vorschen bij wien de voormalige President-Schepen, Dirk Aertsen, in 1579 voor zijne particuliere schuld eene obligatie der Generale Staten ten behoeve der Stad afgegeven, groot 133,306 guldens, had verpand.

Item aen Geerling Ruys, ter oirsaecke van een reyse, duer ordonnantie der Heeren, heeft gedaen op *Antwerpen*, ten eynde, om te becomen den persoon, onder den welcken Dierick Aerts (1) inden jaere 1579, hadde, voor syn eygen particulier schult, verseth seeckere obligatie in franchyn, geexpedieert byden Generaele Staeten vande *Nederlanden*, tot behoef deser Stadt van *'s Hartogenbossche*, inhoudende hondert drie ende dartich dusent drie hondert ende 6 gul., in date 9 Mert 1579, betaelt 46 gul. 7 st.

Jonkheer Goyart de Jeger legt den 1e steen onder het Heilig Sacraments huisje in St. Janskerk.

Item 7 Augusti, Ghysberden Diericx, voor Joncker Goyart de Jeger, gegeven 8 gul. omme daer mede den jersten steen van wegen deser Stadt te leggen, onder het Heylich Sacraments (huyske) in St. Jans kercke.

Commissie op het stuk der Synode in het Proces tegen Bisschop Masius.

Item betaelt opter gaeffelen 74 gul. 8 st. ter cause van oncosten ende wynen, byden commissarissen gebesoingeert hebbende opt stuck vande Sinode, inden processe tegen den Eerw. Heere den Bisoop etc. by acte 19 February 1614, vz. 74 gul. 8 st.

Schrijfboeken en plakaten der munt, van de watermolens en ook der reductie van het koren, door de Wed. Jan Scheffer geleverd.

Item aende wed• Jan Sceffer, ter cause van scryffboecken, placcaeten vanden gelde, vanden waetermolens, als oock vande reductie vanden coren, betaelt volgens haere reeckening 12 gul. 19 st.

Commissie tot onderzoek der rekening van St. Janskerk.

Item betaelt opter gaeffele 47 gul. 18 st. ter cause van oncosten by commissarissen der drie Leden, int visiteren der rekening van St. Janskercke, gedaen, by acte 14 Mert 1614 vz. 47 gul. 18 st.

Groen fluweel en franje voor de brodsien of bussen der Stads Muzijkanten.

Item aen Matheus van Herlair, inde Kettinge, voor groen fluweel ende frangien totte broodsien voor de speeluiden, vz. 2 gul.

De Stad *'s Hertogenbosch* geeft aan de Paters Capucijnen 3000 gul in den koopprijs van het huis van Postel.

Item betaelt aende Paters Capucynen oft aen hennen gecommitteerden, in conformiteit der acte vande drie Leden deser Stadt, de somme van 1000 gul. op affcortinge van alsulcke 3000 gul. als deselve drie Leden, tot hulpene omte coopen het huys van Postel, by acte 20 Aug. 1613.

Toelaag aan de Predikheeren tot herstelling van den toren boven het choor der conventskerk.

Item ter ordonnantie der drie Leden, betaelt aende heeren vande Predicaeren, tot subventie ende opmaeken van henne thooren boven hen choor, by acte van 9 Augusti 1614, vz. 100 gul.

Commissie om met mr. Coenraad van Noorenberch, aangaande het oxaal in St. Janskerk tot eene schikking te komen.

Item betaelt opter gaeffelen 28 gulden, ter cause van wyn ende oncosten byden gecommitteerden deser Stadt, neffens den kerkmeesteren van St. Jans kercke, int communiceren met mr. Coenraat van Noorenberch, aldaer gedaen, by acte 8 Mey 1614, vz. 28 gul.

Een ambassadeur van den Keizer, door *'s Hertogenbosch* reizende, met wijn vereerd.

Item betaelt aen Jannen van Loemel, 23 gul. ter cause van seeckere tennen kannen wyns, aen seeckere ambassadeur vande Key Mat. alhier duer passeerende, gesconcken, by acte 29 Juny 1614.

Commissie tot opneming der rekening van de armen Godshuizen.

Item betaelt opter gaeffelen 18 gul. 11 st. ter cause van wynen, by commissarissen tot auditie vande reeckeningen der aermen gasthuysen gecommitteert, gedroncken, acte 30 Juny 1614.

Onthaal van den Ingenieur Silvan Boulin, tot inspectie der vestingwerken van H. H. gezonden.

Item betaelt als boven 40 gul., ter cause van wynen ende oncosten, by den heeren vanden Magistraat, int tracteeren vanden Ingenieur Bolyn, tot inspectie van deser Stadt te nemen, gesonden, by acte van 13 July 1614.

---

(1) Zie rekening van St. Remeys 1578–1579 *Uitgaven*. Kapittel 7. 2de Deel bladz. 976.

Item betaelt Jannen van Loemel 9 gul. ter cause van wynen by myn Heere den Schouthet ende gecommitteerden over den dyck van *Orthen*, gedroncken, by acte 29 July 1614.

Commissie over den Dijk te *Orthen*.

Item betaelt opte gaeffelen 44 gul. ter cause van wynen ende oncosten, gedaen int vertrecken vanden regiment van myn Heere van Assicourt, by acte van 13 Augusti 1614.

Vertrek van het regiment van Hachincourt.

Item betaelt als boven 15 gul. ter cause van wyn, int maecken vande rescriptie tegen mr. Coenraet van Noorenberch, gedroncken, by acte van 15 Sept. 1614.

Rescriptie in het proces over het oxaal in St. Janskerk tegen Coenraad van Noorenberch.

Item betaelt mr. Henrick Leenaerts, busmaecker, ter cause van vier dobbel stempers, omme te seegelen dobbel stael, 1½ stael, enkel stael, ende lamender stael, ende noch eenen stemper van dobbel stael, daer voor betaelt, als byden Deckenen vande Laeckencoopers syn veraccordeert, by acte 25 Februry 1614, vz. 54 gul.

Stempels tot het zegelen van Lakens.

De totale uitgaven waren 84,302 gul. 5 st. 1 d. 8 mt.
" " ontvangsten " 70,269 " 2 " 14 "
Nadeelig slot 14,033 gul. 2 st. 3 d. 8 mt.

F°. 121. Rekening van St. Remeys 1614 tot St. Remeys 1615.

REKENING VAN WILLEM VAN DELFT EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.
De totale ontvangsten waren 82,235 gul. 16 st. 7 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, zijn weggelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere Commissien.

Afgevaardigden of gecommitteerden waren:
Mr. Jan van Breugel, Raadsheer.
Mr. Albert van Breugel, Raadsheer en Schepen.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Jacob van de Leemput.
Geerling Ruys, Notaris.
Jonkh^{r}. m^{r}. Willem van Reys, Raad en Pensionaris.
M^{r}. Jan van Tulden, Schepen en Pensionaris.
Jonkh^{r}. Peter van Gestel, Schepen.
M^{r}. Herman van Huemen, Schepen.
Rogier van Broeckhoven, Schepen.

Commissie op mr. Aelbrecht van Breugel en Geerling Ruijs, om kennis te nemen ten platten lande en in de kwartieren van Kempen- en Peeland, op welke wijzen de beden aldaar worden gezet en geint.

Item m^{r}. Aelbrecht van Bruegel, Raet ende Schepen, ter ordonnantie der heeren, gereyst ten platten lande, om hem te informeren aldaer, in wat vuegen de twee ordinarisse beeden van *Brabant* ten platten lande wordden geset ende opgelicht, opten 23 Mert 1615, 27 gul. 9 st. 2 ort.

Item Geerling Ruys, Notaris, Gedeputeert byden heeren Schepenen, om te reysen nae Kempelant ende Peelant, om hem te informeren ende opte schryven de informatien opt oplichten ende ontfangen vande twee ordinare beeden, volgens dacte synder commissie in date 18 Sept. 1614.

Commissie aan den Gouverneur van *Heusden*, ter zake dat de kommandant van *Crèvecoeur*, aldaar de kooplieden bemoeijelijkte.

Item Rogier van Broechoven, Schepen ende m^{r}. Willem van Reys, Raedt ende Pensionaris deser Stadt, byden heeren gecommitteert om met brieven te reysen naer *Huesden*, aenden Gouverneur aldaer, ter saecken dat den commandant op *Crevecuer*, den borgeren ende andere coopluyden, was molesterende.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Vereeringen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Wijnen, gelagen enz. werden vereerd aan:
Den Kanselier Peckius.
" Raadsheer de Visschere.
" Tresorier de Robiano.
De Gedeputeerden uit *Heusden*.
Den Baron van Grobbendonck, Gouverneur der Stad.
" Kapitein d'Aubremont.
" " Francois Kevelaar.
Den Raadsheer de Weert.
" Secretaris Fourdijn.
" Stadhouder Jan van den Bosch.
" Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*.
" " " " " *Antwerpen*.
" " " " " *Gent*.
" " " Prelaat " *Tongerlo*.
" " " Provisor " *Postel*.
De Eerw. Paters Jesuiten van *'s Hertogenbosch*.
Den Hoogschout.
" Provinciaal der Societeit Jesu.
" Raadsheer Forneau, genoemd van Cruyckenborch.

Den Secretaris in den Raad van *Brabant*, mr. Nicolaes Lombaerts.

" " " " " " " " Steven van Steenhuijse.

" Luitenant van den Gouverneur Gerard van Weert.

" Heer Antonius van Berchem.

Mevrouw de Barones van Grobbendonck.

Den Kapitein Francisco Blijleven.

" President der Rekenkamer van *Gelderland* Verreycken.

Item betaelt mr. Jannen van Bruegel, gecommitteerde deser Stadt, vier hondert guldens *Bruessels* gelt, byden voors. van Bruegel, voor een goude ketting verschooten, ende van wege deser Stadt gesconcken den Eed. tweeden gebooren soone van mynen Heere den Baroen van Grobbendonck, Gouverneur deser Stadt, by acte 7 December 1613, vz. 400 gul.

De Stad schenkt, door tusschenkomst van mr. Jan van Breugel, een gouden ketting aan den tweeden Zoon van den Baron van Grobbendonck.

Item betaelt aen Jannen Pauwels, Stadt boode, 78 gul. *Breussels* gelt ende aen Jannen Joosten 104 gul. by hen tot *Breussele*, aen seeckere goude ende silvere medalien veschooten, ende ter eeren deser Stadt gesconcken, by acte van 10 Oct. 1619 met 3 gul. 10 st. van wisselgelt, 185 gul. 10 st.

Gouden en zilveren medailles door de Stad aangekocht en vereerd.

Item de heeren Schepenen, congratulerende syne Eed. de Baroen van Grobbendonck, Riddere, Gouverneur ende Mevrouwe Gouvernante, mette nyeuwe gebooren dochtere, mette somme van hondert gou gul., in plaetse van drie stuxkens lynwaets, by acte van 8 Dec. 1614, 300 gul.

De Stad vereert den Baron en Mevrouw van Grobbendonck met 300 gul. ter gelegenheid der geboorte van hunne dochter.

Item betaelt aen Jannen voors., ter cause van een aeme wyns, by den heeren Schepenen aen mr. Aelbert van Bruegel, tot vereeringe van syne bruyloft gesconcken, by acte van 29 October 1615.

Mr. Albert van Breugel op zijne bruiloft wijn geschonken.

Item betaelt aen Abraham Thomas, 160 gul. ter saecke van geleverde wyn, ten tyde vande consecratie vanden Eerw. Heere den Biscop Nicolaes Soes, byden heere Schepenen gesconcken, by acte ultima Sept. 1615.

Wijn geschonken bij de wijding van Z.Eerw. den Bisschop van *'s Hertogenbosch*, Nicolaas Zoesius.

Item byden heeren Schepenen, congratulerende myn Heere den Baroen van Grobbendonck, Riddere ende Gouverneur etc., besconcken syne Eed tot een recognitie, voor syne groote moeten ende sollicitatie der fortificatie deser Stadt, soe in wyn als anderssins, by acte van 22 Juny 1615, met 690 gul.

De Gouverneur Baron van Grobbendonck ontvangt van de Stad in wijn en geld *f* 690, voor zijne groote moeiten ter zake van de fortificatie in het belang der Stad aangewend.

Kapittel 16.

Uitgaven ter zake van de beden en consenten.

Item aen mr. Peter van Broechoven, Rentmeester der heeren Staten van *Brabant*, betaelt 750 gul. die dese Stadt schuldig is inden tauxe vande 25,000 gul. over *Brabant*, tot behoeff der nyeuwe fortificatie deser Stadt, by ordonnantie der heeren Staeten van *Brabant* den 13en February lestleden vuytgezonden, acte den 20 Juny 1615, onderteekent Broechoven.

Bedrag der Stad *'sHertogenbosch* in de taux van *f* 25,000 door de Staten van *Brabant* toegestaan, tot fortificatie van *'s Hertogenbosch*.

Kapittel 17.

Uitgaven aan schrijfloon.

De schrijvers of klerken die voor de Stad werkten en per bladzijde of

Verschillende kler-

1615.

ken en schrijvers ten dienste der Stad.

per stuk betaald werden, waren Joseph van Heynissen, Symon Cypers Geerling Ruys, Jacob Jansse van de Ven, Jan Reynders, Rogier Nagelmaekers, Hendrik van Soerendonck, Dirk van den Velde, Jan Somers, Jan van Bierbeeck, Jan Willems Bloemaerts, Mr. Aert Houbraeken, Jonkheer Reynier van Reys, Adriaen van Nyeuwenhoff, Goyard Loeff, Wouter Bormans, Laureyns van Kessel, Diercken Bartels, Peter de Greve, Joris de Greve, Mr. Peter van Beerdonck, Joris de Louwe, Huybert van Huegel, Dirk Bartels van Gestel en Aert van Heesch.

Item Aert van Heesch van schryfloon, betaelt 2 gul. 11 st.

Accoord en privilegie voor de scheepvaart op Terveere.

Item ter cause van te doen schryven den accoorde met previlegie van seeckere schipvaert, dienende totten coopluyden *Ter veer* ende andere plaetsen met noch andere stucken, betaelt 4 gul.

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone posten steeds in dit kapittel gebragt, komen daar in onder meer anderen, de volgende voor:

Schikkingen tusschen de Stad en de Schouten van de vier kwartieren der Meijerij op het trekken van het leger door het land.

Item betaelt aenden selven (van Loemel) 28 gul. ter cause van wyn ende oncosten int besoingeren metten vier officieren vanden platten lande, over trecken vanden legers volck, gedroncken, by acte van 17 November 1614.

Hoog water te 's Hertogenbosch.

Item den dienaar van myn Heere den Schouteth, van dat hy de heeren Schepenen, ten tyde vanden hoogen waeter, met de koetse heeft gevuert, gesconcken 4 gul.

Commissie van Jacques van de Leemput naar Grobbendonck en Z. Poemel, ter bevordering van de fortificatie der Stad.

Item betaelt aen Jacque vande Leemput, 26 gul. ter cause van twee verscheyden reysen by hem gedaen, tot vorderinge vande fortificatie deser Stadt, soe tot *Grobbendonck*, *Boemel* etc. by acte 16 Oct. 1614.

De Kanselier van Brabant, Peter Peckius te 's Hertogenbosch.

Item betaelt aen Pauwels Diericks van Broechuysen (en twee anderen) elcken 20 gulden, ter cause van vrachte, gedaen den 9 December 1614, int vueren vuyt deser Stadt tot *Antwerpen*, myn Heer den Cansellier, Heer Peter Peckius, ende seeckere andere persoonen van haere Hoocheden, met haere bagagie, blyckende by acte 10 February 1615.

Processen tegen Paulus Wollart en over het ovaal met mr. Coenraad van Noorenberch.

Item aen mr. Jan (van) Tulden, Pensionaris deser Stadt, ter cause van seeckere scriftueren voor de Stadt gemaect, een tegens Pauwels Wollart ende dander tegens Coenraert van Noorenberch, betaelt 24 gul. 10 st.

Haring tot spijzing van armen aan den Maaskant tijdens het hooge water.

Item Joost Leonaerts, ter cause van herinck by hem gelevert aen Capiteyn Mathys, om daer mede ten tyde vanden grooten waeter, darmen aenden *Maeskant* te spysen, betaelt 9 gul.

Wijding van den nieuwen Bisschop van 's Hertogenbosch.

Item Wouter Bormans, van het groen laeken voor de peye te hangen, ten tyde doen myn Eerw. Heere den Biscop gewyt worden, vz. 1 gul. 9 st.

Commissie met den Ingenieur mr. Jan van der Wegen naar Crèvecoeur, tot het doen der afmetingen van het nieuw kanaal.

Item betaelt aen Aert Adriaensse 29 gul. 4½ st. voor seeckere oncosten, aldaer gedaen by diversche heeren in commissie geweest synde op *Crevecuer*, int affmeten vanden canaelen soe boven als beneden, met mr. Jan vander Wege ende mr. Jacop Cassyere, volgens dacte daervan gehouden in date 13 April.

1615.

Item den hellebardiers van myn Heere den Gouverneur, van dat sy in Sint Jans kercke, int consacreren van den Eerw. Heere den Biscop, hebben van alle insolentie toegesien, daer voor hen toegevuecht 7 gul. 10 st.

De Hellebardiers van Grobbendonck, hebben de wacht in St. Jans kerk, tijdens de wijding van den nieuwen Bisschop.

Item aen Anthony Janssen, keteler, betaelt 42 guldens, ter saecken van drie metaelen kandelers om opt oxael in Sint Jans kercke te stellen.

Metalen kandelaars voor op het oxaal in St Janskerk.

Item aen mr. Joris de Greve, vande publicatie te doen vant vegen vander *Diesen*, als vant verbieden vanden nyewen negenmennekens, betaelt 1 gul. 10 st.

Bevel dat de *Dieze* moet geveegd worden en verbod der nieuwe negenmannekens.

Item Joris de Louw, vante lichten trecht vande copie vanden Secretaris Lombaerts, ter cause vanden oxael, vz. 2 gul. 12½ st.

Proces over het oxaal.

Item aenden heeren Schepenen gegeven twee dobbel Aelbertus, die de heeren Schepenen geleet hebben onder den jersten steen vanden Convent vanden Capucynen, vz. 11 gul.

Twee dubbelde Albertussen onder den eersten steen gelegd bij de bouwing van het klooster der Capucijnen.

Item den Romeynen, den accyns van vyff aemen biers, vz. 6 gul. 12½ st.

Vrijheid van de accijns op het bier voor de Romijnen.

Item aen Ghysberden Diericxs voorden heeren Schepenen, om den jersten steen aent *bolwerck* aenden Boom te leggen, 11 gul.

De eerste steen gelegd aan het *bolwerk* bij den Boom.

Item aen Anthonis Lambert Cloot, voorden clockoven staende int huys van IJsselsteyn, van hem gecoft, by acte van 18 Augusti 1615, vz. 21 gul.

De klokkenoven staande in het huis van IJsselstein. door de Stad aangekocht.

Item duer ordonnantie des Heere Gouverneurs ende den heeren Schepenen deser Stadt, aende heeren Paters Capucynen, tot subventie ende optimmeringe van heur nyeuwe kercke, gegeven de somme van 300 guldens, by acte 11 Mei 1615.

Toelaag aan de Paters Capucijnen, tot opbouwing van hunne nieuwe kerk.

Item betaelt aen Aert van Muers, Goutsmit, ter cause van het maecken vande poluer voorde Stads speeluyden, metten gout daer toe gedaen ende fatsoen, tsamen betaelt 64 gul. 5 st.

De vijfde zilveren en vergulde Brodsie of bus, voor de Stads Muzijkanten, door den Goudsmit Aert van Meurs gemaakt.

Item aen Ghysbert van den Velde, Griffier, ter cause van syne moeten ende diensten, by hem gedaen vuyt crachte ende commissie der drie Leden deser Stadt, int geven vanden Maesdyck tot *Orthen*, by acte van 30 Sept. 1613, vz. 36 gul.

Uitgifte van den Maasdijk te *Orthen*.

Item aen Nyclaes Bloemaerts, Muntmeester, ter cause van een conventie gemaect, volgende de notitie daer van gehouden anno 1613, betaelt 550 gul.

Betaling aan den Stads muntmeester Nicolaas Bloemaerts, volgens conventie.

Item by den heeren Schepenen besconcken ende vereert, den Hoopman, Prince, Deeckenen ende gemeyn suppoosten der caemere van *Rethorica van Moyses dooren*, met 75 potten franssen wyn, ter saecken van doncosten ende moeten aldaer gedaen, int speelen van seeckere comedie, by acte 20 Mey 1615, vz. 37 gul. 10 st.

De Kamer van Rhetorica *Moijses dooren*, speelt komedie en wordt daarom wijn geschonken.

Item duer ordonnantie der heeren Schepenen, by acte 7 octobr 1615, aen myn Heer den Baroen van Hachicourt Grave van Hoochstraeten, 512 gul. 10 st., in volle betaelinge van tgene syne genade alnoch was resterende ende toegeseecht.

Afbetaling aan den Baron van Hachincourt. Graaf van Hoogstraten.

Item duer ordonnantie der heeren Schepenen, by acte van 4 July 1614, gerestitueert aen mr. Jacop van Baelen, President, alsulcke hondert gulden als mr. Jan van Bruegel, Schepen, tot *Breussel*, van synder gelde alhier

De vorm van het boetseerwerk, waarin werd gegoten de afbeelding der Stad *'s Hertogenbosch* en

1615.

die van den slag van *Grimbergen*, door de Stad *'s Hertogenbosch* betaald.

heeft ontfangen ende aldaer voor dese Stadt verschooten, ter cause van het maecken ende boetseren eender forme, daer inne de Stadt van *'s Hartoigenbossche*, aen deen syde ende den slach van *Grimbergen* aen dander syde, gegooten sal wordden.

Verhoor in het proces over het oxaal met Coenraad van Noorenberch.

Item duer ordonnantie der heeren in date 29 Juny 1615, betaelt aenden Raetsheer Fourneau ende den Secretaris Lombaerts, ter cause van henne vacatien ende besoingien by hen gedaen int verhooren vanden getuigen int proces tegen Coenraert van Noorenberch, 174 gul. 13 st.

De beeldhouwers Jeronimus Duquesnoy, van *Brussel* en Hans van Mildert uit *Antwerpen*, als deskundigen voor het opnemen der werken aan het oxaal, in het geschil met van Noorenberch geroepen.

Item by acte 23 Juny 1615, aen Jeronimus de Quesnoy, Beeldsnyder binnen *Bruessel*, ter cause van syne vacatien ende voyagie, gedaen int proces als voor, 78 gul.

Item by acte als voor, betaelt aen Hans van Mildert, Beeldsnyder binnen *Antwerpen*, ter cause van syne voyagie ende vacatien, gedaen over het oxael als voor 66 gul.

Het huis van IJsselstein of het huis van Hemert, te voren het Hof van Bergen, door de Stad aangekocht.

Item byden rentmeesteren betaelt 2038 gul. 19 st., als den 1en ende 2en paye, ter cause vanden coope vanden *huyse van IJsselsteyn oft huys van Hemert*, gecoft by Jan Willemse Bloemaerts, tot behoeff deser Stadt, voor 2708 gulden ende by Herman Anthonisse ontslagen, bedraegende met slaegen, wyncoop, scryffgelt etc. 2998 gul. volgende den opdracht brieff ende cedulle daervan synde in date 4 February ende 2 April 1615 inder vuegen, dat opten selven huyse St. Jansse 1616 noch staet te betaelen 959 gul. 1 st. alsoe hier voor vuytgeven 2038 gul. 19 st.

Toelaag aan de Paters Jesuiten tot bouwing van hunne kerk.

Item betaelt aende heeren Patres vande societeyt Jesu, 300 guldens, ende dat in mindernisse van duysent guldens, by mynen heeren Schepenen aende selve toegevuecht, tot opbouwinge hender kercke, by acte van 21 July 1615.

Toelaag aan de Paters Jesuiten om voor het welvaren der Stad te bidden.

Item betaelt aenden Patres vande societeit 180 guld. byden heeren Schepenen denselven toegevuecht, om te bidden voor het welvaeren der Stadt, by acte van 17 Oct. en 9 November.

De totale uitgaven waren 92,299 gul. 4 st. 9 d.
" " ontvangsten " 82,235 " 16 " 7 "
Nadeelig slot 10,063 gul. 18 st. 2 d.

Hierby de voors. reste gevoecht de somme vande navolgende faulten, beloopende 2976 gul. 11 st. 1 ort. soe blyft dese Stadt den voorn. rentmeesteren in desen schuldich de somme van 13,040 gul. 8 st. 6 d.

Deze restanten zijn onbetaalde pachtpenningen der pachters van de accynsen en andere middelen.

N°. 122. Rekening van St. Remeys 1615 tot St. Remeys 1616.

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGER ZEGERS EN JACOB JANSSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang van gelden op last der Regering door de Rentmeesters opgenomen.

Item van Joncker Godefroy de Jeger, opgenomen 1600 gulden, om daer mede te betaelen ofte voldoen, het vonnisse by mr. Coenraet van Noorenberch, aengaende den oxael tegens dese Stadt geobtineert, by acte vanden drie Leden in date 18 Juny 1616, vz. 1600 gul.

Opgenomen gelden om daarmede te voldoen aan het vonnis ten voordeele van Coenraad van Noorenberch en ten laste der Stad, in het proces over het oxaal in St. Janskerk, gewezen.

Item van Jan Janssen in Melaenen, ter zake als voor in permissie gelt, 1400 gul.

Item van mr. Aert van Broeckhoven, ter zake als voor, 800 gul.

De totale ontvangsten waren 71,378 gul. 19 st. 2 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren Schepenen, Geswoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten Hove der Staten en in andere zaken.

Jonkheer Peter van Gestel, Gezworen.

Mr. Jan van Tulden, Pensionaris.

Goyart Loeff, Schepen.

Jonkheer mr. Willem van Reijs, Raad en Pensionaris.

Mr. Rogier van Griensven.

Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel, President.

Item aen Joncker Peter van Gestel, Geswooren ende mr. Jan van Tulden, Pensionaris deser Stadt, als gecommitteerden tot *Bruessel* gereyst den 20 September, ende wederom gecomen den 23en Octobris 1615, tot vorderinge deser Stadt saecken, allet volgens haere rekeninge bet. 435 gul. 12 st.

Item aen Jonkheer Peter voors. ende den Pensionaris als wederom gede-

puteert, tot *Bruessel* gereyst den 13^{en} November 1615, ter dachvaert als anderssins.

Item 13 Juny, m^r^. Rogier van Griensven, Schepen, ende m^r^. Jan van der Wege, Docter en Mathematicus, van wege deser Stadt gecommitteert, te reysen tot Delft etc., volgens henne rekening betaelt 50 gul.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en gelagen.

Schenkingen van wijnen, gelagen of andere zaken aan voorname personen.

Wijnen en gelagen werden vereerd aan:

Den Procurator van de Paters Jesuiten, 60 gul.

19 November 1615, by den heeren Schepenen, congratulerende myn Heere, den Baenrehere van Grobbendonck, Ridder etc., Gouverneur deser Stadt, tot synder Edel wedercompste ende nyeuwe digniteyt, daer mede die Co. Mat. van Spangien ende haere Doorluchtichste Hoocheden, synder Edel mede hebben vereert, gesconcken hondert dobbel Aelbertynen, vz. 550 gul.

Mevrouw de Baronnesse van Grobbendonck, 123 gul.

Den Hoogschout.

„ Raadsheer m^r^. Joost de Weert.

Mevrouw de Baronnesse van Grobbendonck, voor haar nieuwjaar 100 rijksdaalders, bedragende 480 gul.

11 July 1615, de Paters Jesuiten, in voldoeninge vande duysent gul. tot erectie hender nyeuwe kercke totte dienst Godts hen gelooft, betaelt 700 gul.

Heer Jan vander Meulen, tot vereeringe van synen priesterlyken staet, gesconcken 60 gul.

Den Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch.*

„ Heer d'Aubremont, kapitein van eene kompagnie ruiters harckebousiers.

„ „ M^r^. Steven van Steenhuijs, Secretaris in den Raad van *Brabant.*

M^r^. Nicolaas de Wert, Raad ordinaris in *Brabant.*

Den Baron van Wesemaele.

Schenkingen aan onderscheidene heeren te *Brussel*, om daardoor intrekking te verkrijgen der octroijen voor de jaar- en weekmarkten ten platten lande en om voortdurend bevrijd te blijven van de generale middelen op de *Bossche* bieren, het roggebrood en het vleesch, alsmede om te ontgaan de voorgenomen hertelling.

Item by acte der heeren Schepenen in dato 13 February 1616, aen myn Heere den President Gestel, gegeven oft vuytgereyckt 225 guldens, byden selven ende heeren Schepenen, van wege deser Stadt, aen diversche heeren van dienste, om merckelijcke recommandatien totter octroyen vande jaer ende weekmercten ten platten lande, mits de licenten afgedaen te wordden.

Item by acte 15 February, aen myn Heere den President voors. ende heeren Schepenen, vuytgeryckt 200 guldens, om daer mede te beschencken seeckere personagien van qualiteyt, ten eynde deser Stadt soude moigen blyven inde exemptie vande generaele middelen, der heeren Staeten, aengaende de *Bossche* bieren, roggebroot ende vleessche, als oock te ontgaen de gepretendeerde hertellingen, seer schadelyck voor dese Stadt ende Meyerye.

Vereering aan den

Item by acte in date 18 Mert, aen Jannen Joosten, Stadtboode, gege-

1616.

ven 20 ryxdaelderen, tot een vereeringe aen myn Heere den Audiencier Verreycken, gesconcken, in recompens van syne Ed. goede devoiren ende rapporten, int stuck vande licenten aen hunne Doorluchtigste Hoocheden gedaen, alsoe dat die hier gebleven syn (op den) ouden voet.

Audiencier Verrijcken, voor zijne medewerking om de licenten op den ouden voet te mogen houden.

Item 3 Juny 1616, ter ordonnantie der heeren Schepenen, betaelt 294 gul. 2 st. ter cause van drie stucken fyn lyewaats, gecoft ende van wegen deser Stadt gesconcken, eensdeels om te genieten deffect vanden staepele vande hoorenbeesten tegens die van *Lier*, oock als om te doen cesseren de jaer en weeck merten ten platten lande, by acte 20 April 1616.

Schenking van fijn linnen, om den stapel van Hoornbeesten aan de Stad *'s Hertogenbosch* geoctrooijeerd, door *Lier* betwist, te behouden, en om de jaar en weekmarkten ten platten Lande te doen ophouden.

. Item by acte 10 December 1615, betaelt aen Jannen van Loemel, 82 gul. 5$^1/_2$ st. ter cause van wynen ende oncosten by diversche heeren commissarissen, soe inder saecke van Sint Jans kercke als over de dyckagie te *Orthen* ende inden processe van *Lier*.

Commissie in zake van St. Jans kerk, de Dijkagie te *Orthen* en in het proces over den stapel van Hoornbeesten met *Lier*.

Item by acte 26 Juny 1616, betaelt Jannen van Loemel, ter cause van een aeme rynschen wyn, byden heeren gesconcken aen die heeren gecommitteerden tot beslichtinge van seeckere differenten, ter oirsaecken vande limiten tusschen die van *Hollant* ende dese Stadt opgestaen, gesconcken, vz. 75 gul.

Commissie tot beslechting van het geschil tusschen *Holland* en deze Stad over de limietscheiding.

Item by acte 3 Augustus 1616, gesconcken aenden Eerw. heeren Paters vande societeyt Jesu, ter saecke voorde memorie vande jerste solemneele feste, op S[te] Ignatius dach lestleden, inde nyeuwe kercke gecelebreert, betaelt 75 gul.

Het eerste feest van den Heiligen Ignatius in de nieuwe kerk der Jesuiten gevierd.

Item by acte 20 September 1616, byden heeren Schepenen, aen Mevrouwe de Gouvernante, tot een congratulatie van haere Edelh. wedercompste, in plaetse van twee stucken lyewaets, in recompense van merckelycke dienste by synder Edelheyt myn Heere den Gouverneur, gedaen inder Stadts saecken, betaelt 247 gul. 7 st.

Kapittel 15.

Uitgaven voor het bouwen van nieuwe steenen gevels in de doorgaande algemeene Stads straten, te weten, als eene vereering, een derde van den gebakken steen die tot elken nieuwen gevel, te rekenen van het bovenste derde gedeelte tot de hoogte daarvan, worden gebezigd, alleen voor zoo veel aangaat de wereldlijke burgers die met de Stad schieten en genieten, zonder geestelijke personen of kloosters daaronder te begrijpen, volgens de acte der regering den 26 en 27 Julij 1615 vastgesteld.

Uitgaven ter aanmoediging tot het bouwen van steenen huizen.

Item ten selven daege, 26 October, aen Dierick Huygen van Berckel, als Sinneloosmeester, vanden steen aenden nyeuwen gevel vanden *Sinnelooshuys*, vz. 5 gul. 10 st.

Een nieuwen voorgevel aan het zinnelooshuis gebouwd.

Item den 16 July, aen Gertruydt, weduwe Jan Jansse Ryder, voor een derden deel vande steenen, vermetst inden gevel van *Deventers* gasthuys opten wyntmolenberch, 17 gul.

De voorgevel aan Deventers Gasthuis gebouwd.

Kapittel 18.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daar in komen behalve de gewone posten, onder meer anderen de volgende voor.

Bevel dat de ingezetenen der Dorpen waar de pest heerscht, niet in de Stad mogen komen.

Item Wouter Bormans metten trompetter, vande publicatie te doen, de pestluyden aengaende (van) de Dorpen die infect syn, dat die nyet binnen der Stadt en souden comen.

Jan Scheffer bind een rubriek boek voor den Pensionaris Jonkheer Mr. Willem van Reijs.

Item 7 Novembris, Jannen Sceffer, van een nyeuwe register van acht boecken pampiers in rubrocorio, voor den Pensionaris Reys te maecken, betaelt 8 gul. 18 st.

Veldteeken aan den Luitenant Hans Strick van rood carmosijn.

Item aen Matheus van Herlaer, ter cause van root armosyn tot een velteecken, byden Heeren gesconcken aen Hans Strick, gecooren Luytenant vande jonge Schuts, betaelt 15 gul.

Anthonis Scheffer levert boeken aan de Stad.

Item Anthonis Sceffer, voor seeckere boecken aende heeren Schepenen deser Stadt gelevert, 2 gul. 14 st.

Rapporten in het Proces van Mr. Coenraad van Noorenberch.

Item Jan Pauwels, Stadtboode, betaelt ter cause van seeckere drie rapporten, by hem verschooten aenden Procureur van m^r^. Coenraet van Noorenberch, voor deen helft, by acte Joncker Peters van Gestel ende Tulden, vz. 20 gul.

Betaling van den laatsten termijn, ten behoeve der Paters Capucijnen tot aankoop en bouwing van hun convent, in het huis van Postel.

Item 22 Novembris, aen Peter Jansse Mutsaert, als gemechticht vanden heere Provisor van Postel, betaelt den lesten termyn vande drie duysent guldens, den heeren Paters vande Capucynen, tot opmaeckinge van haere convent, byden drie Leden deser Stadt gesconcken, by acte 14 Juny 1613, ter cause vanden coop vanden huyse, (van Postel) beloopt 1000 gul.

Berigt van toerusting tot oorlog door die van de *Vereenigde Provincien*.

Item 14 December, by acte der heeren in date 10 Novembris 1615, betaelt aen heer Goyart Loeff, Schepen, 66 gul. 15 st., by de voors. heeren Schepenen verschooten aen seeckere persoonen, vernoomen hebbende wat toerustinge van oirloge oft tochte, die vande Geunieerde Provincien maecken.

Den Dam in de oude *Dieze* uitgegraven.

Item 12 January, Joost Martens, bleycker, van het vuytgraven vanden Dam opde oude *Diese*, byden heeren Commissarissen aen hem bestelt, als reste betaelt 2 gul.

Betaling voor buitengewone diensten aan den Ingenieur m^r^. Jan van der Wege.

Item by acte 7 January 1616 der heeren Schepenen, aen m^r^. Jannen van der Wege, voor seeckere extraordinairisse diensten, betaelt 100 gul.

Schrifturen in het Proces met *Lier*, over den stapel van hoornvee.

Item m^r^. Geraert van Soemeren, van seeckere scriftuere te maecken int proces aengaende den stapel tegen die van *Lier*, ende meer andere stucken te oversien, betaelt 60 gul.

Betaling van accijns voor de Blaaspijp van St. Agtengilde en voor de timmerlieden.

Item betaelt ses aemen bier acsyns, twee voorde Blaespyp, twee voor S^t^. Acht ende twee voorden tymmerluyden, vz. 14 gul. 2 st.

Toelaag aan St. Pieterskerk voor het schilderen van een perk in het wulf voorstellende het leven van S^t^. Paulus.

Item by acte in date 28 September 1615, aenden Pastoor van S^te^. Peterskerck, ter cause vanden perck aent wulffsel aldaer te scilderen, van tleven van Ste Pauwels. betaelt 75 gul.

Betaling aan Stads

Item aen Nicolaes Bloemaerts, Muntmeester, ter cause van een conventie,

gemaeckt volgende de notitie daervan gehouden anno 1613, betaelt 550 gul.

Muntmeester Nicolaas Bloemaerts, volgens conventie.

Item by acte 19 February 1616, byden heeren Schepenen betaelt mr. Jacop Mathys, van *Weenen*, de somme van 1000 gulden, ter cause van het opmaecken vanden *Heyligen Sacraments huys*, gelooft te betaelen, volgende den accoorde, ende dit in volle voldoeninge vanden selven accoorde, vz. 1000 gul.

Het Heilig Sacraments huis in St. Jans kerk, gemaakt.

Item aen Joseph van Delft, als Weesmeester, ter ordonnantie der heeren Schepenen, betaelt 100 guldens, tot optimmeringe van een nyewen huys, om te scheyden de meyskens vande knechtkens ende andere nootelycke reparatien.

Toelaag aan de Weesmeesters, tot bouwing van een nieuw huis om de jongens van de meisjes te scheiden.

Item 19 Mert, by acte der drie Leden betaelt aen Lenart Lenaerts, van *Antwerpen*, metser, volgens de specificatie daer by synde, de helft vande oncosten gedaen tot maecken vande brugge by de groote Heeckel metten werve neffens de selve brugge etc. 32 gul.

Betaling van de helft der onkosten voor het maken van de brug en de werf aan den grooten *Hekel*.

Item by acte der heeren Schepenen in date 26 September 1615, betaelt Jan van Loemel, ter cause van seeckere wynen, byden heeren Commissarissen ende super Intendenten, tot sessen toe, byden drie Leden deser Stadt gecommitteert, tot vorderinge van het vegen der *Diesen*, stroomen ende repareren vande bruggen, werven etc., gedient hebbende meer dan ses maenden, in diversche reysen int besoingeren, accorderen ende liquideren der menichfuldige geschillen ende differentien, aldaer gedroncken, 62 gul. 18½ st.

Commissie ter bevordering van het vegen der *Diezen* stroomen, benevens tot herstel der bruggen en werven.

Item 23 Juny, Wouter Bormans ende Jacop, den wachter, van rontsomme aff te blaesen, dat egeen ingesetenen van *Vechel*, oft van andere geinfecteerde plaetsen, binnen deser Stadt en soude comen, op groote peenen.

Geen ingezetenen van *Vegchel* of andere door de pest besmette plaatsen mogen in de Stad komen.

Item aen Willem, de post, ter cause van eenen nyeuwen cookeren voor de hant fluyten vanden Grave van Bueren, volgens dacte der heeren Schepenen in date 28 Juny 1616, 14 gul.

Nieuwe koker voor de fluiten door den Graaf van Bueren aan de Stad vereërd.

Item Pauwels Rombouts, ter ordonnantie der heeren Schepenen gegeven, om te vernemen naede vrouwe van *Vechel*, daer de peste was tot diversche plaetsen, betaelt 1 gul. 10 st.

Onderzoek naar eene vrouw uit *Vegchel*, daarde pest heerschte.

Item by acte vanden 23 February 1615, betaelt Jannen voors. 26 gul. 15 st., ter cause van verteerde costen by Alexander Bonaventura, Super intendant vande soetelers van haere Hoocheden, tot synder huyse gedaen ende by deser Stadt gedefroyeert.

Alexander Bonaventura, Super-intendant der zoetelaars.

Item by acte 18 September 1615, betaelt aen Balthaser van Cuelen, 28 gul. 10 st., ter cause van oncosten ende wynen, gedaen ende gedroncken metten Ambassaduer vanden Coninck van *Dennemercken*.

Een Ambassadeur van den Koning van *Denemarken*, te *'sHertogenbosch*.

Item by acte van 28 Juny 1616, Jannen Goyarts van Aken, deken vande Gewantsnyders, ter saecke vande directie van het graven der stroomen binnen deser Stadt, betaelt 75 gul.

De stroomen binnen de Stad uitgegraven.

Item by acte van 1a September 1615, aen Jannen voors. betaelt, ter cause van oncosten ende wynen gedaen by seekere commissarissen der drie

Commissie tot het ramen van voorschriften voor het opgraven

en vegen der zijgrachten.

Leden, gecommitteert int raemen der puncten tot het opgraven ende vegen der sydel graften, beloopt 15 gul. 16 st.

Afbetaling van een Schepen schuldbrief aan de kinderen Gijsbert van Berchem, in volle betaling van het huis van Hemert, voormalig huis van IJsselstein en het Hof van Bergen.

Item 18 July, aen Joncker Dierick van Os, Jannen van Antwerpen ende Pauwels Raessen, als momboiren vande onmundige kynderen Ghysberts van Berchem, betaelt, in volle betaelinge van eenen Schepenen schultbrief, in date 29 April 1615 in libro Velde, ter cause vande vercoopinge vanden huyse van Hemert 956 gul. 5 st.

Verbod dat jongens buiten de poorten gaan bedelen en dat burgers buiten de Stad, met lieden komende uit door de pest besmette plaatsen, gaan eten of drinken.

Item 28 July, Wouter Bormans ende Jacop den trompetter, voor dafflesen, dat egeen jongens op eenige dorpen en sullen moigen gaen bedelen, oft oock eenige borgers en sullen buyten moigen gaen eeten oft drincken, met eenige comende vande geinfecteerde plaetsen.

Kosten voor berigten aangaande de oorlogstoerustingen in de *Vereenigde Provinciën* en hoe het met de pest was te *Arnhem*, *Nijmegen* en *Roermonde*.

Item 2ª Augusti, gerestitueert aende heeren Schepenen, alsulcke 75 gul. 18 st. als deselve voor dese Stadt in diversche saecken hadden verschooten, soe om te vernemen waartoe de vergaderinge ende versterckinge vanden oorlochsvolcke inde *Geunieerde Provintien* was dienende, als oock nae peste, soe tot *Arnhem*, *Nyemegen* ende *Ruermonde* stont.

Gedeeltelijke betaling voor het oxaal aan mr. Coenraat van Noorenberch, volgens van het Proces in het nadeel der Stad gewezen.

Item by acte 27 Juny 1616, aen mr. Coeuraet van Noorenberch, ter cause van het maecken vanden oxael, op reeckening vanden vonnisse inden Raede van *Brabant* geobtineert tegens dese Stadt, volgens de Schepen quitantie 3600 gul.

Betaling aan Doctoren en Chirurgijns voor het onderzoek der zieken en het doen der lijkschouwing van personen aan een schielijken dood gestorven.

Item by acte 18 Augusti 1616, betaelt aen Doctooren Chirurgynen ende anderen, van te visiteren diversche siecken ende oock doode lichaemen, binnen deser Stadt subytelyck sieck geworden ende gestorven, vz. 12 gul.

Kosten om dagelijks in de dorpen der *Meijerij* en omliggende plaatsen, te vernemen naar de pest.

Item 22 September, ter ordonnantie der heeren Schepenen, betaelt voor oncosten byden Heeren gedaen, om te doen vernemen dagelyx nae de peste, hoe ende in welcke meniere die waer inde dorpen der *Meyeryen* als omliggende plaetsen etc., vz. 27 gul. 10 st.

Proces voor Schepenen van *Dormaelen* bij *Lande* gewezen bij Schepenen van *'s Hertogenbosch*, als het overhoofd dier plaats in hooger beroep gebragt.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, gegeven aen twee Schepenen van *Dormaele* by *Landen*, als hier aen haer overhooft, gebrocht hebbende seecker proces, dat by Schepenen van *Dormaele* was gewesen, van welcke sententie aende Schepenen deser Stadt vanden *Bossche* is geappelleert, daervan yegelycken nae gewoonte is betaelt eenen pot wyns, vz. 1 gul. 12 st.

Toezigt aan de poorten om te beletten dat personen uit *Vegchel* of omliggende plaatsen, met de pest besmet, worden toegelaten.

Item ter ordonnantie als voor, in date 13 September 1616, aen Aert Mathysse. van Erp, van seeckere tyt aende poorten deser Stadt goede toesicht genomen te hebben, dat egeen persoonen van *Veckel* ende omliggende plaetsen, metter peste besmet synde, binnen dese Stadt en soude wordden ingelaeten, betaelt 12 gul.

De totale uitgaven waren 71,362 gul. 12 st. 1 ort.
" " ontvangsten " 71,378 " 19 " 2 d.
Voordeelig slot 16 gul. 6 st. 14 d.

N°. 123. **Rekening van St. Remeys 1616 tot St. Remeys 1617.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGER ZEGERS ADRIAENSE, EN HENDRIK SANDERS VAN DEN BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang van gelden door de Rentmeesters, op last van Stads Regering, tot betaling van renten opgenomen.

Item ter ordonnantie als voor in date 7 September 1617, byden Griffier vanden Velde onderteeckent, vande Eerw. Heeren Paters der societeit Jesu, de somme van 100 guldens en vande Eerw. Heeren Paters des convents vande Predickheeren binnen deser Stadt, de somme van 150 guldens lopens gelts, waer voor dese Stadt jaerlycx gelden sal, tot behoeff eender Sondaechse Misse, te celebereren opte gevangen poort, gefondeert by Joufvrouwe Aleyt van Berckel, vyffthien guldens, te betaelen alle jaer soe wanneer de selve alle Sondaigen sal wesen gedaen.

Rente ten laste der Stad, tot het doen van de Zondagsche Mis op de gevangenpoort, gefundeerd door Jufvrouw Alijda van Berckel.

Kapittel 15.

Ontvang van alderhande zaken.

Item van Lysbeth wed. Balthazar van Cuelen, van wege broeder Mathys Brouwers, Supprior des Cruysbroederen, ter cause van het distilleren van ynen gebranden wyn, volgens den accorde ontvangen 12 gul.

Accijns van den Brandewijn, volgens overeenkomst betaald door broeder Mathijs Brouwer, Superieur der Kruisbroeders.

Item alsoe de lest affgegaen rentmeesteren deser Stadt, onder meer andere in foute overgegeven hadden Willem Thomas, aen dese Stadt te resten de somme van 954 guldens, ter cause vande pachtinge opte bieren voor de kerck der Cruysbroederen etc. soe syn ten leste, naer sommatie ende executie, vuytten drye Leden deser Stadt geordineert commissarissen, met surcheantie, die welcke metten voors. Willem, ten lesten, met advoy vande heeren Schepenen syn veraccordeert, dat hy in volle betaelinge van voors. somme soude geven de somme van 140 guldens eens, ende dat om reden hen moverende, volgende de dacte in date 16 ende 23 Juny 1617 by den Pensionaris Tulden onderteeckent.

Schikking met den pachter van den accijns op de Bieren, ter zake van den accijns op de bieren bij het werkvolk aan de kerk der Kruisbroeders gebruikt.

De geheele ontvang was 85,037 gul. 16 st. 2 ort.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden inhouden, worden niet vermeld.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Item aen Joncker Henricken van Gestel, President ende m^r^. Jan van Tulden, Pensionaris deser Stadt, als gecommitteerden tot *Bruessel*, gereyst den 4^en^ Novembris 1616 ende tsamen gevaceert 80 daigen, daer voor haer betaelt tegen 4 gulden daechs, soe voer hen selven als haer dienaeren, 320 guldens.

Beide deze afgevaardigden, waren, volgens dit kapittel, in den loop van het jaar nog voor Stads zaken te *Brussel*, van 13 Januarij tot 31 Januarij, van 16 Februarij tot 18 Maart, van 18 April tot...., van 12 Julij tot 25 Julij en van 9 September tot 30 October.

Kapittel 6.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen, gelagen en andere vereeringen.

Wijnen en gelagen en andere vereeringen werden geschonken en gedaan aan:

De Stad schenkt twee zilveren schalen aan Kapitein D'Aubremont, ter gelegenheid van zijn huwelijk met Jonkvrouwe Anna van Malsen.

Den Heer d'Aubremont en zijne echtgenoot Jonkvrouwe Anna van Malsen, ter gelegenheid van hun huwelijk, by acte van 13 September 1616, voor twee zilveren schalen 283 gul. 10 st. aan den Goudsmit Arent van Meurs, betaald.

Steven van Steenhuysen, Secretaris ordinaris in *Brabant*.

Jonkheer Carel D'Aubremont, Cornet.

Den Provinciaal der Minderbroeders.

" " Ophoven.

Heer m^r^. Willem ab Angelis op zijn doctoraal feest een zilver vergulde schaal.

" Heer m^r^. Willem Angelus, Doctor in de theologie, een zilver vergulde schaal op zijn doctoorsfeest, by acte van 27 October 1616 aan Arend van Meurs, Goudsmid, 106 gul. 8 st. betaald.

Den Hoogschout.

Mevrouw de Gouvernante voor haar zalig en gelukkig nieuwjaar, 247 gul. 4 st.

De Eerw. Paters Jesuiten op verschillende tijdstippen 60 gulden, in plaats van een aam wijn, een oxhoofd wijn van 44 gulden en 60 gulden in plaats van een aam rijnsche wijn.

Den Heer Fopius, Raad en Procureur-Generaal van hunne Doorluchtige Hoogheden.

Kapitein Blijleven.

Den Gouverneur van Grobbendonck 5 amen en 2 potten rijnschen wijn, bij acte van 4 Febr. 1617, 2 amen wijn bij acte......

Jonkheer Lancelot van Grobbendonck, oudste zoon van den Gouverneur.

Heer Peter Peckius, Ridder, Raad van State en Canselier van *Brabant*.

Balthasar de Bobiano, Ridder, Tresorier Generaal van hunne Doorluchtige Hoogheden.

Johan Carel D'Aubremont, Luitenant der kompagnie Ruiterij-Kurassiers van den Baanderheer van Grobbendonck.

Den Heer D'Aubremont, Kapitein van eene kompagnie paarden.

Gaspar Nemius, Burger van *'s Hertogenbosch*, bij zijn Doctoorschap in de Heilige Godheid, een zilver vergulde schaal, daar voor aan Arend van Meurs betaald 109 gul. 10 st.

Gaspar Nemius, burger van *'s Hertogenbosch*, bij zijn Doctoriaal in de Godgeleerdheid een zilveren vergulden schaal.

Den Eerw. Pater Sedulius, Provinciaal der Jesuiten.

" Baanderheer van Wesemaele, voor zijne vele en groote diensten, zoo ten Hove, in de vergadering der Staten van *Brabant* en elders, der Stad bewezen, in plaats van een aam rijnschen wijn 99 gulden.

Heer Robert Swertius, Plebaan der Stad.

Den Eerw. Heer Prelaat van Perck, een zilveren schaal, daarvoor aan Arend van Meurs betaelt 197 gul. 15 st.

Zijne Excellentie mijn Heer den Prins van Oranje, Ridder der orde van het Gulde Vlies, *'s Hertogenbosch* passerende, een aam Rijnschen wijn, daar voor bij acte van 17 September 1617 betaalt 76 gul.

De Prins van Oranje, Ridder der Orde van het Gulden Vlies.

Den Baron van Anholt, een half aam wijn.

" Heer van Staebroeck, een stuk wit linnen.

" Luitenant Adriaan van Wijck, een hoet haver.

Item by acte vanden 3 November 1616, voor 50 ellen wit lynwaet, van wegen deser Stadt ten Hove gesconcken, tot beter expeditie derselver Stadts saeken, soe den stapel vande horenbeesten als de jaermercten aengaende, betaelt 72 gul. 10 st.

Item by acte in date 25 Octobris, betaelt de somme van 75 gul. ten Hove van wege deser Stadt geschonken, om te beter te ontgaen sekere swaricheyt den ingesetenen deser Stadt te verwachten staende over het incomen etc. van merckelycken getal soldaeten.

Geschenken aan voorname personen, om spoedige afdoening en gunstige beschikkingen in Stads zaken te verkrijgen, als aangaande de stapel van hoorenbeesten, de jaarmarkten, de zwarigheden voor de burgerij bij het in bezetting komen van een merkelijk getal soldaten, enz.

Item by acte in date 16 Decembris 1616, de somme van 157 gul. 2 st. eensdeels in gelde ende eensdeels in lynwaet, aen vyff personagien van qualiteit ende dienste ten Hove, in recompens van henne merckelyke diensten, gesconcken.

Item by acte in date 22 Mert 1617, de somme van 51 gul. 10 st. in plaetse van een glas, van wege deser Stadt, gelyck oyck gedaen hebben dandere Hoffsteden van *Brabant*, gestelt te Loven *in Castro July Cesaris*.

's Hertogenbosch bekostigd een glas *in Castro Julii Cesaris* te *Leuven*.

Item by acte der heeren Schepenen in date 21 April 1617, aen myn Heere de Baron van Grobbendoncq, Riddere, Gouverneur deser Stadt ende Mevrouwe Gouvernante, de somme van 400 gul. tot congratulatie van henne Edelheden nyeuwen geboren sone geschoncken.

Bij de geboorte van een zoon, den Gouverneur van Grobbendonck en zijne Echtgenoot 400 gul. geschonken.

Item by acte in date 26 Mey Anno voors. 123 gul. 12 st. in plaetse van twee aemen rynsen wyn, van wege dese Stadt ten Hove geschoncken, aen

Geld aan invloedrijke personen te *Brussel* geschonken, ter

1617.

belooning voor bewezen diensten in het afweren van zware belasting voor de burgerij van *'s Hertogenbosch*, en tot het verzekeren van Stads previlegien, inzonderheid die van jurisdictie.

persoonen van diensten, in recompens van debvoiren by hen, int affweren van sekere sware belastinge, dese goede borgerye aenstaende.

Item by acte in date 29 May 1617, de somma van 76 gul. 4 st. in plaetse van een aeme rynssen wyn, aen sekere personagien ten Hove, deser Stadt merckelycke diensten gedaen hebbende, in conservatie der previlegien, ende besundere inde jurisdictie die dese Stadt inde naburighe plaetsen is competerende, geschoncken.

Kapittel 19.

Vermeerdering en versterking der vestingwerken van *'sHertogenbosch.*

Uitgaven van penningen tot de fortificatie der Stad.

Behalve de 25,000 gul. door de Staten van *Brabant* toegestaan, te verdeelen over het geheele land, wordt daartoe door hunne Hoogheden nog toegestaan 18,000 gul. om betaald te worden voor een derde door hunne Hoogheden, een derde door de *Meyery* en een derde door *'s hertogenbosch.*

Alsoe haere Doorluchtichste Hoocheden hadde geliefst te consenteren, boven de 25,000 byden drye Staeten van *Brabant*, over het geheel lant van *Brabant* te verdeylen, noch te consenteren de somme van 18,000 guldens tot fortificatie deser Stadt, betaelt te wordden, een derde gedeelt by haere Doorluchtichste Hoocheden, een derde gedeelte byde *Mayereye* ende by dese Stadt oyck een derde gedeelt, beloopende 6000 gul. allet in conformiteyt vande acte van haere Doorluchtichste Hoocheden in date 7 Decembris 1616, daerop betaelt als volght.

Leverantie van materialen voor het nieuwe bolwerk buiten den Boom.

Inden jersten opden 4[en] Octobris 1616, door Jacop Anthonis, van wege deser Stadt gelevert aen het nyeuwe bolwerck buyten den Boom, in twee reysen, volgende dattestatie Peters de Cort, 50 tonnen tiras tot 48 st. de ton.

Item by dese Stadt, inden selven jaere door Cornelis Janssen, Steenhouder, gelevert in stucken van blauwen steen totten nyeuwen bolwercken, tsaemen 375 voeten int viercant tot 7 st. den voet ende 40 stucken om inden gront te laeten sincken tot 15 st. stuck, beloopt tsaemen volgende de specificatie 161 gul. 5 st., dan alsoe deselve vuyt Stadts thuyn gehaelt syn. *Memorie.*

Item 12 Octobris 1616, aen Jacop vande Leemput, tot behoeff als voor, gelevert 1043 manden beslaegen calx, waer van de twelff sester manden gerekent voor een mud harde calck, maken de voorscreven 1043 manden 87 mudden min een manden harden calx tot 2 gul. 10 st. het mudde, vz. 215 gul. 10 st. dan alsoe den selven calck byden tegenwoordigen rentmeesters nyet betaelt en is, maer vuyt Stadts cuyl gehaelt, daerom ende moet byde fortificatie goet gedaen wordde. *Memorie.*

Materialen voor de fortificatien.

Item 27 Juny, by acte in date 14 April 1617, aen Jan Huyberts van Attenhoven, voor 100 mudden harden calck aende fortificatie gelevert, tot 43 st. het mud, 236 gul. 10 st.

Item 12 Augusti, by acte in date 13 April, aen Aert van Eck, op rekening van 200,000 mopsteen byde fortificatie gecocht, betaelt 400 gul.

Item noch gelevert tot behoeff als voor, 7 decksteenen, gemeten 21 voet ende breet $1^1/_2$ voet, elcken voet int viercant $2^1/_2$ voet, maecken de voerscreven 21 voeten tsaemen $52^1/_2$ voet tot 14 st. den voet, vz. 36 gul. 15 st. dan om reden als voor, moet goet gedaen wordden byde fortificatie. *Memorie.*

Item ultima Septembris 1617, aen Adriaen Gerits, Slootmaker, van slooten, gehengen, sleutels ende ander yserenwerck, dit jaer aende poorten deser Stadt ende slachbruggen gelevert, 9 gul. 13 st. dan alsoe tzelve int capitle van yzerenwerck in een meerdere somme hem betaelt is, daerom *Memorie.*

Slooten, gehengen en sleutels aan de poorten en slagbruggen.

Item Herman Peters, Grofsmit, van ketenen, crammen, haecken, plaeten enz. dit jaer aen voorscreven poorten ende hekelen te levere, betaelt 9 gul., dan alsoe tzelve in meerdere sommen int capitle voors. begrepen is, daerom *Memorie.*

Ketenen, krammen, haken en platen aan de poorten en hekels.

Item worden alhier gestelt 150 gul. voor een jaer huyshuere van Jacques vande Leemput, dan alsoe de rentmeesters egeen ontfanck daer aff gemaeckt en hebben ende de post bewezen (is) by reparatie voldaen te syn, daerom *Memorie.*

Huishuur voor Jacques van de Leemput.

Item alsoe de twee jerste Ledenen deser Stadt, opten 17 Novembris 1617 eendrachtelyck hadden geresolveert, aende rentmeesteren derselver Stadt, ten versuecke van myn Heer den Gouverneur, geordineert, tot andermael opneminge van 8000 guldens, omme synder Edelheyt tot behoeff vande fortificatie te leenen, alles in conformiteyt vande acte metten zegel ad Legata in date voors. geteeckent W. van Reys, daer van zynde. Mede, alsoe de voorscreven twee jerste Ledenen verstaen hebbende, dat zynder Edelheyt voors. noch vande 8000 guldens permissie gelde, by acte in date lesten Septembris 1616 by dese Stadt opgenomen, ende aen zynder Edelheyt opten 5^{en} ende 15 Octobris 1616 voors. tot behoeff derselver fortificatien gelevert, noch waeren resterende, de somme van 2500 guldens permissie gelde metten interest vande voors. 8000 guldens; soe hebben de voors. twee jerste Leden eendrachtelycken geresolveert ende den rentmeesteren derselver Stadt opten 17 Novembris 1617 geordonneert, die voors. 2500 guldens permissie gelde, metten interest vande voorscreven 8000 gulden, te brengen voor vuytgeven, op affkortinge vande 6000 guldens die dese Stadt moet geven totte fortificatie derselver, allet in conformiteyt de voors. acte vz. alsoe voor vuytgeven in permissie gelde 2500 guldens ende voor opgelt 105 guldens, vz. tsaemen 2605 gul.

Door de Regering van *'s Hertogenbosch*, wordt op verzoek van den Gouverneur Baron van Grobbendonck, 8000 gul. opgenomen en aan dien Gouverneur voor de fortificatien dier Stad ter beschikking gesteld.

Afrekening van die som en het restant dier 8000 gul., in afkorting gelaten op de 6000 gul. voor de fortificatien dier Stad te betalen.

Item vanden interest vande voorscreven 8000 gul., te weeten, 4000 gul. voor 8 maenden, 166 gul. 13½ st. van 1500 gul. over 12 maenden, 93 gul. 15 st. van 2500 gul. over 13 maenden, 169 gul. 5 st. allet tegens 6 gul. 5 st. (6¼) percent, betaelt te saemen 429 gul. 13 st. 2 ort.

Betaalde renten van die 8000 gul.

Kapittel 20.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone daarin voorkomende posten, wordden in dit kapittel de volgende gevonden.

Item aende custers van S^{t}. Jans, vandc groote clocke te luyden ten tyde

Klokkengelui bij de

1617.

Processie op 6 November, ter gedachtenis aan het beleg en ontzet.

vande processie opten 6[en] Novembris gehouden, aengaende de belegeringe deser Stadt, betaelt 1 gul. 5 st.

Herstel van Stads gedeelte in den *Maasdijk* te *Orthen*.

Item aen Jan Stevens van Boxtel, ter cause van d'maecken vanden *Maesdyck* tot *Orten*, dese Stadt toebehoorende, volgende dextract ende clopcele, betaelt 28 gul. 3 st.

De Muskettiers van de Cloveniersschuts vuurt in de processie ter gedachtenis van het tweede beleg en ontzet.

Item aen Goyart Peters, Corporael vande Musquettiers Cleveniers, van dat zy, met beyde de hellichsten, onder de processie vande tweede belegeringhe hebben geschooten, betaelt 8 gul.

Klokkengelui bij die processie op 27 November.

Item aende custers van S[t]. Jans, voor het groot geluyt int vuytgaen ende incomen vande solempnelen processie opten 27 Novembris gehouden, 1 gul. 5 st.

De Muskettiers van de Jonge Schuts vuren eveneens ter dier gedachtenis.

Item aende Musquettiers vande Jonghschutz, van dat zy de processie vanden 27 Novembris met schieten vereert hebben, betaelt 4 gul.

De Muskettiers van de vier schutterijen trekken naar *Oijen* en *Dieden* ter zake het ingebod, tot handhaving van Stads gezag.

Item aenden Lieutenant van de Oudeschutz, Jan Aertse van Horenbeke, gecommitteert van wege deser Stadt, om te commanderen over de Musquettiers vande vier schutteryen, geemployeert totten exploict gedaen tot *Oyen* ende *Dieten*, by acte der heeren Schepenen in date 22 Novembris 1616, 16 gul. 10 st. 2 ort.

Betaling der proceskosten in het proces met Coenraad van Norenberch over het oxaal in St. Janskerk, door de Stad verloren.

Item 30 December 1616, door ordonnantie der heeren Schepenen, aen m[r]. Coenraet van Norenborch, die somme van 962 gul. 3 st. permissie gelt, in voldoening vande costen ende vacatien, gedaen ende gevallen inden processe tegens den drye Leden deser Stadt ten Hove gesustineert, ende voer 2½ ten hondert voer opgelt 24 gul. 1 st. vz. tsaemen 986 gul. 4 st.

Afdoening der vordering van de kinderen Nicolaas Kuijsten, ter zake van de door hunnen vader voorgeschoten gelden tot het uitkoopen van het Hoogduitsche garnizoen in 1577.

Item aen Willem Verhoutart, voer hem selven ende als gemachticht van Jan ende Nicolaes Cuysten q. s. volgende den accorde daerover gemaact, voor sekere commissarissen, in voldoening vande pretensien die de voors. kynderen ende erffgenaemen Claes Cuysten, op dese Stadt waeren pretenderende, ter cause vande penningen byden voorn. Cuysten, hennen vader, inden jaere 1577 tot het vuytcoopen vanden Duytschen garnisoen geemployeert, metten interesten van dyen, vacatien, costen van recht etc., sonder iet meer ter cause van dyen te pretenderen, in conformiteyt vanden voorscreven accorde in date 9 Septembris 1616, betaelt 2089 gul. 9 st.

Processie en vreugdeschoten ter gedachtenis aan het afslaan van Hohenloos overrompeling op 19 Januarij 1585.

Item aende corporaels vande Musquettiers vanden Jongenvoetboge, van te schieten inde Vuchterstraat ende opte Merckt, int omgaen vande processie vanden 19 January, betaelt 4 gul.

De pest te *'s Hertogenbosch*.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, aen Diercken Willemssen, ter oorsaecke van sekere diensten, by hem gedaen aen sommige persoonen mette peste besmet, te visiteren, betaelt 12 gul.

Betaling aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, voor gemaakte kosten om de noodige middelen tot de fortificatiën en verdediging van *'s Hertogenbosch* te verkrijgen.

Item by acte in date 24 January, aen myn Heer den Baenreheer van Grobbendoncq, Riddere ende Gouverneur deser Stadt, de somme van 480 gul. permissie gelt, in recompens vande oncosten by synder Edelheyt tot *Bruessel* gedaen, om te geraecken totte notelycke middelen, zoe der fortificatie als andere middelen, tot defensie derselve Stadt gerequireert, aengaende, ende voer opgelt, 14 gul. 5 st.

1617.

Item by acte in date 1ᵃ Marty 1617, aen Nicolaes Bloemaerts, Muntmeester alhier, de somme van 550 gul. ter cause van sekere conventie met hem gemaect, volgens de notitie daer van gehouden, vervallen 26 February Anno 1617.

Betaling aan Stads Muntmeester Nicolaas Bloemaerts, volgens conventie.

Item aenden Pensionaris Tulden, voor eenen brieff met deser Stads wapenen aen myn Heer Puteanus, tot *Loven* gesonden, om in een glas te stellen, betaelt 1 gul. 6 st.

Aan den Heer Puteanus te *Leuven* Stads wapen gezonden om in een glas te doen schilderen.

Item by acte in date 3 February 1617, aen Hans Michiels, geboren tot *Colen*, ter cause van diversche reysen, van wege deser Stadt gesonden, zoe inde *Cleeffsche*, *Guylixsche* ende ander omliggende steden ende plaetssen, met garnisoen vande *Geunieerde Provintien* oft *Brandenborger* beseth, om te weten etc. betaelt 45 gul.

Spion in het *Cleefsche* en *Gulikerland* en in andere plaatsen door krijgsvolk uit de *Vereenigde Provintien* of *Brandenburgers* bezet.

Item Wouter Bormans, van een publicatie rontsomme te doen aengaende de peste, betaelt 1 gul. 10 st.

Publicatie aangaande de pest.

Item gesonden aen Jacop Heeren tot *Vucht*, om karren te seynden opten dyck tot *Empel*, in noot vanden waeter, 10 st.

Item Jan Anthonisse, geweest ter cause als voor tot *Rosmaelen*, *Dungen* ende *Berlicom*, betaelt 10 st.

De dijk te *Empel* bij watersnood in gevaar, worden uit *Vucht*, *Rosmalen*, *den Dungen* en *Berlicum* karren ontboden, om daarmede op den Dijk te werken.

Item by acte in date 16 April, betaelt ter cause vande besoingien ende vacatien geschiet tot *Grave*, byden Amptman, Schoutet ende Lantschryver aldaer, int oversien van diversche stucken ende munimenten, van wege mynen heeren Schepenen hen gesonden, ten eynde de borgeren mochten geneyeten de oude vrydicheyt inden Lanthol tot *Cuyk* etc., betaelt in alles 22 gul. 1 st. 2 ort.

Kosten te *Grave*, ter herkrijging van de tolvrijheid der *Bossche* burgers aan den Landtol te *Cuyk*.

Item by acte der heeren Schepenen in date 22 April 1616, aen Francois van Bree, ter zaecke van wynen aldaer gehaelt, int besoingeren opte difficulteyten by die van *Ravesteyn* ende *Megeu*, ter cause vanden *Zegedyck* gemoveert, betaelt 20 gul.

Commissie in de kwestie over de *Zegedijk* met *Ravenstein* en *Megen*.

Item, alsoe de Heeren vande twee jerste Ledenen heeft gelieft, opte schriftelycke remonstrantie byden Eerw. Heere Pater Ignatius, Rectoir vanden collegie vande Societeyt Jesu, binnen deser Stadt, aen myn Heere den Gouverneur ende Magistraet derselver Stadt gepresenteert etc. dat byden rentmeesteren derselver Stadt, zouden worden gefurneert ende, by forme van gratuite ende goetwillige subventie, aende selve Eerw. heeren Paters vuytgereyckt te wordden de somme van 3000 gulden, te betaelen in drye mael sesse maenden, te weten alle sesse maenden 1000 gul. volgende dacte in date ultima Septembris 1616. Ende dat alleenlyck voer dese reyse, sonder getrocken te wordden in consequentie, soe hebben, in conformiteyt vande voorscreven acte, aende voors. Eerw. heeren Paters betaelt de twee jerste sesse maenden, beloopende 2000 gul.

Toelaag van *f* 3000 aan het kollegie der Paters Jesuiten te *'s Hertogenbosch*.

Item 13 May, aende dienaren van myn Heer den Schoutet, ter cause deselve opde dorpen rontsomme geweest hebben om karren, ende om te coemen assisteren opte dycken tot *Empel* etc. betaelt 2 gul. 5 st.

De dienaars van den Hoogschout, uitgezonden tot het afhalen van karren om aan den dijk te *Empel* te werken.

De Jonge Schuts schiet bij de Processie op St. Jansdag, ter eer Gods.

Item aen de Musquettiers vande Jonghe Schuts, van dat sy op S[t]. Jans dach onder de processie, ter eere Godts geschoten hebben, 4 gul.

Uitgaven aan spionnen om de beweging van het leger der Vereenigde Provincien na te gaan.

Item by acte in date 14 Juny 1617, gerestitueert den heeren Schepenen de somme van 85 gul. 10 st. by henne Eerw. van wege deser Stadt vuytgegeven, aen sekere secrete diensten int passeren ende repasseren vanden volcke van oirloge byde *Geunieerde Provincien* vuytgesonden etc. mitsgaders aen diversche boden om alle tselve te veradverteren daar ende gelyck behoort.

Drie dubbelde Hartoigen, om bij het leggen van den eersten steen onder het bolwerk bij den Boom te leggen.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 27 Juny, gegeven om onder den jersten steen te leggen aen het bolwerck buiten den Boom, drye dobbel Hartoigen in specie, vz. 16 gul. 10 st.

Den Beeldhouwer Hans van Mildert, aannemer van het Hoog Altaar in St. Janskerk, te 's Hertogenbosch.

Item ter ordonnantie als voor, in date 28 Juny, aen m[r]. Hans Millert, aennemer vanden hoogen Altaer in S[t]. Jans choor, 12 gul. voor zyn teergelt ende ses gulden voor zyn verteerde costen gedaen inden Leeuwe.

Commissie om tijdens het hooge water de Landerijen te Empel, Orthen en aan den Maaskant voor overstrooming te behouden.

Item by acte der heeren Schepenen in date 22 Juny voorscreven, aen Francihois van Bree, ter cause van wynen ende andere oncosten aldaer gehaelt ende gedaen, ten tyde men, overmits het overcomen hooch water, om de landeryen soe tot *Empel*, *Orten* ende aenden *Maescant* daer van te preserveren, alomme om commissie ende hulp sonden etc. betaelt 38 gul.

De Baron van Grobbendonck voor zijne reis naar Brussel om aldaar te handelen over de verzekering en de verdediging der Stad 's Hertogenbosch met 100 zilveren souvereinen beschonken.

Item by acte in date 23 Juny 1617, aen myn Heer den Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt etc. tot een geluckige reyse naerden Hove ende recommandatie deser Stadt notelycke affairen aldaer, dienende tot versekeringe ende defensie derselver Stadt etc. volgende de voors. acte betaelt 100 silvere souvereynen tot 48 st. tstuck, vz. 240 gul. ende van opgelt 7 gul. 4 st. vz. tsaemen 247 gul. 4 st.

Toelaag voor sieraad in den omgang met Bossche kermis.

Item by acte in date 3 July 1617, aen heer Jan van Helmont, Presbiter, de somme van 36 gul. ende dat tot behulp der oncosten, die zyn Eerw. is doende, om te prepareren merckelycken ciraet, te gebruycken op *Bosch* kermis dach inden omganck, ende dat voor dese reyse sonder getrocken te worden in consequentie.

De Stal van Bethleem op Bossche kermis gespeeld

Item aen Jan Jan Henrixen q. s. van het Betlheem te spelen op *Boschkermis*, 5 gul. 10 st.

Toelaag aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck voor merkelijke diensten.

Item betaelt zynder Edelheyt de Baenreheere van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 256 gul. ter cause van sekere merckelycke diensten byden selven zynder Edel. tot *Bruessel*, tot welvaeren deser Stadt gedaen.

Commissie uit de Regering om met de gezanten van den Graaf van Neubourg en Brandenborch, de Kleefsche Raden, den Drossaard van Ravestein en anderen, een vergelijk te treffen in de kwestie over het maken van den Groenendijk.

Item aende selve (wed[e] Jan van Loemel) by acte in date 25 April 1617, de somme van 112 gul. 17 st. ter cause van wynen ende oncosten, gedaen byde gecommitteerden deser Stadt, ende den gesanten van henne vorstelycke genade die Grave van Niuwenborch ende Brandenborch, *Cleeffsche* Raiden, Drossart van *Ravesteyn* ende andere, binnen deser Stadt gecomen, om te vergelycken de questien die tusschen dese Stadt ende hun Edel zyn hangende, over d'maecken vanden *Groenen dyck*.

Twee schilderijen

Item by acte in date 4 January 1617, aen Goyart de Weer, Kerkmees-

ter van S^t^. Jans, ter cause van twee stucken schilderyen, geweest hebbende de deuren vanden hogen Altaer, betaelt 75 gul.

gediend hebbende tot deuren voor het oude hoog Altaar in St. Jans kerk door de Stad aangekocht.

Item by acte in date als voor, gerestitueert den heeren Schepenen 26 gul. 10 st. byde selven verschoten, aen boden gesonden naer *Grave*, *Nyemegen*, *Boemel*, *Thiel*, *Amsterdam* ende andere steden in *Hollant*, om te vernemen naer de peste.

Boden naar *Grave*, *Nijmegen*, *Z. Boemel*, *Tiel*, *Amsterdam* en andere steden in *Holland* om te vernemen naar de pest.

Item by acte in date 22 Augusti 1617, aen m^r^. Johan van den Velde, Schepen, ter cause van tot defensie deser Stadt gerechticheden ende previlegien, soo tegen die van *Oyen*, *Megen*, *Boxtel*, *Oirschot*, *Ravesteyn* ende andere, veel tyts te hebben geemployeert veele schrifuren gemaeckt ende munimenten daer toe dienende, opgesocht etc. bet. 54 gul. 15 st.

Geschil met *Oyen*, *Megen*, *Boxtel*, *Oirschot*, *Ravestein* en andere plaatsen over de geregtigheden en Previlegien der Stad *'s Hertogenbosch*.

Item 7 Septembris 1617, aen eenen schipper van *Leyen*, met cooren gecomen wesende ende geordonneert tzelve terstonts wederom te vueren, ter cause vande peste, voor teergelt gegeven 6 gul.

Bevel aan een schipper met graan van *Leyden* gekomen, om de daar heerschende pest, terstond terug te varen.

Item by acte in date 28 Juny 1617, byden Griffier onderteeckent aende huysvrouwe Jacques Verschare voer m^r^. Hansse van Mildert, Steenhouwer, op minderinge vanden accorde vanden hoogen Altaer te maken, betaelt 600 guldens.

De Stad betaalt aan Hans van Mildert 600 gul. in mindering van de aannemingssom voor het maken van het nieuwe hoog Altaar.

Item Wouter Bormans, tgene hy gegeven hadde aen eenen Walschen hoochconter, met consent der heeren Schepenen, 2 gul. 10 st.

De Stad geeft aan een Waalsch Hoogconter 2 gul. 10 st.

Item by acte der drie Ledenen deser Stadt, in date 8 April 1617, aende Eerw. Paters vande Capucynen, betaelt vyff maenden op rekeninge van tien maenden, ter maent 100 gul. tot opmakinge van henne Ew. kercke, voerde maenden Junnius, Julius, Augustus ende September, 500 gul.

Toelaag aan de Paters Kapucijnen tot opbouwing der kerk.

Item by acte in date 27 Septembris 1717, aen Willem van Esch, bode, tot behoeff vanden Secretaris van zynder Hoocheyt, voor een boeck ofte genealogie van het *Huys van Oystenryck* betaelt 37 gul. 10 st.

De Stad koopt de stamlijst van het *Huis van Oostenrijk*.

Item aenden selve (van Bree) by acte in date 14 Septembris 1617, de somme van 27 gul. 10 st. int tracteren ende vereeren van sommige vande Raide des Heere *Prince van Orangien* binnen deser Stadt gecomen.

Sommige Raden van den *Prins van Oranje*, te *'s Hertogenbosch*, worden van Stads wege onthaald.

Item den lesten Septembris 1617, by acte in date 26 Octobris, aen Franchois van Bree, Conchergie opte Gaeffele, de somme van 69 gul. 7 st. ter cause van verscheyde wynen ende oncosten, tot diversche reysen metten meesters van buyten gecomen zynde, om het groot organe in S^t^. Janskercke te besteden ende an te nemen, gedaen ende gedroncken.

Verteeringen met de meesters van buiten de Stad gekomen om het groot orgel in St. Janskerk aan te nemen.

Item aenden selven, by acte in date 10^a^ Novembris de somme van 40 gul. ter cause van oncosten ende wynen, zoe in het besoingeren over het different tusschen die van *Ravesteyn* ende dese Stadt, toucherende *den Groenendyck* ende *andere dycken*, gedaen ende gedroncken.

Commissie in het geschil der Stad met *Ravestein* over den *Groenendijk* en andere dijken.

De geheele uitgaaf was 82,387 gul. 7 st. 1 ort.
„ „ ontvang „ 85,037 „ 16 „ 2 „
Voordeelig slot 2650 gul. 9 st. 1 ort.

N°. 124. **Rekening van St. Remeys 1617 tot St. Remeys 1618.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGER ZEGERS EN HENDRIK SANDERS VAN BOESDONCQ.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen imposten en andere middelen, mede als in vorige rekening.

De geheele ontvangsten waren 87,196 gul. 1 st. 9 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan gagie van den Kanselier van Brabant, Advocaat, Procureur Sollicitеur, aan Schepenen, Pensionarissen en verdere beambten, alsmede voor dienaren loon.

De Stad *'s Hertogenbosch* neemt voor tien jaren een Doctor als Pestmeester aan, tegen *f* 500 als de pest heerscht en *f* 250 als die niet heerscht, volgens de afrekening heerschte dit jaar de pest gedurende 24 weken.

Item aen Doctor Folinus, als Pestmeester byde drie Leden deser Stadt aengenomen voor eenen tyt van thien jaeren, jaeren egheen peste wesende voer 250 gul., de peste wesende 500 gul. alsoe hem betaelt tegen 24 weken peste wesende, tegen 9 gul. 12 st. ende 28 weken tegen 4 gul. 16 st. beloopt tsaemen 364 gul. 16 st.

Omtrent de andere gewone posten, zie voorgaande rekeningen op dit kapittel.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren. Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als Gedeputeerden ten Hove, ter Staten en in andere Commissien.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden of gecommitteerden waren:

M^r^. Johan van Breugel, Schepen en M^r^. Jan van Tulden, Pensionaris, naar *Brussel.*

Jonkheer Peter van Gestel, Schepen en Jonkheer M^r^. Willem van Reijs, Pensionaris, naar *Roermonde.*

Kapittel 6.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en gelagen enz. werden vereerd aan:

Antonie Schets, Baron van Grobbendonck, Gouverneur van *'s Hertogenbosch*,

by acte van 7 September 1617 in geld 520 gul. 17 st., by acte van 10 Nov. 1617 een oxhoofd wijn 104 gul. 19½ st., bij acte van 4 Mei 1618 een aam rijn- en een oxhoofd fransche wijn 115 gul. 2½ st.

Mevrouw de Baronnesse van Grobbendonck, 7 Sept. 1617, in geld 260 gul. 8½ st., bij acte in dato 6 October 1617 voor haar nieuwe jaar 250 gul.

Joncker Jan Coenraet D'Aubremont, kapitein van eene kompagnie harquebusiers.

Jonker Johan Karel D'Aubremont, Luitenant der kompagnie van den Gouverneur.

Joncker Philips van Brecht, Hoog en Laagschout.

Jan van den Bossche, zijn Stadhouder.

Z. Eerw. den Bisschop van *'s Hertogenbosch.*

Den Audiencier Verrycken.

De Paters der Societeit Jesu, by acte van 24 Oct. 1617 een oxhoofd wijn, bij acte 19 February 1618 een oxhoofd wijn, bij acte van 11 Junij 1618, voor eene op de Kermis, ter eere deser Stad gespeelde komedie, 150 gul. by acte van 2 Aug. 1618 een aam wyn, by acte van 11 Aug. een aam wijn, bij acte van 11 Sept. 1618 een oxhoofd wijn.

De Paters Capucijnen den 16 Januarij, ter gelegenheid der wijding van hunne kerk, een vetten hamel van 22 gul. 15 st.

Philips Valadolit, Auditeur van het garnisoen.

Den kok van den Gouverneur een gouden schild met het wapen der Stad, door den Goudsmit Aert van Meurs geleverd voor 12 gul. 7 st.

Den Heer Johan van der Stegen, Docter in de regten, Raad ordinaris der kamer van rekeningen van hunne Doorluchtige Hoogheden.

Den Domproost van Wijngarden.

〃 Heer Wijntkens, Raad en Rekenmeester in *Brabant.*

Mr. Jacob Masius, Raad en Griffier der Staten van *Brabant.*

Mr. Dirk Schotte, Raad en Pensionaris van *Brussel.*

Den Kapitein Verrycken.

〃 〃 Boissot.

〃 Prelaat der Abdij van Bern.

Mr. Peter van Broeckhoven, Rentmeester der Staten van *Brabant.*

Mr. Peter van der Sande, Procureur in den Rade van *Brabant.*

Mr. Steven van Steenhuijse, Secretaris ordinaris in *Brabant.*

Den Heer van Gaesbeke, Raad ordinaris in *Brabant.*

〃 Kapitein Francois Kevelaer.

〃 〃 Sprang.

〃 Provinciaal der Predikheeren.

〃 Eerw. Heer Jan van Werden, Priester en Kapellaan-Majoor van het garnizoen.

Den Heer Forneau, Raad ordinaris in *Brabant.*

〃 〃 Roose, Avocaat fiscaal in *Brabant*

Kapittel 17.

Uitgaven ter zake van de fortificatie der Stad 's Hertogenbosch.
(*Zie ook Rekening* N°. 123, *Kapittel* 19).

Materialen voor de versterking en uitbreiding van de vestingwerken der Stad *'s Hertogenbosch.*

Item den 1[en] ende 7 Octobris 1617, by acte den 6 Octobris, aen Nicolaes van Empel, tot behoeff van de fortificatien, in plaetse van vier hondert duysent mopsteenen als opten 12[e] April 1617, tot behoeff vande voors. fortificatie gecocht waeren, ende betaelt in gelde met andere oncosten daer aen dependerende ende gedaen, te saemen 2084 gul.

Item 30 Octobris 1617, by acte 26 Octobris, aen Jannen Pynappel, inden Swaen, voer Aerden van Eck, de somme van 180 guldens, in voldoening vande steenen by hem voor proeve gelevert, tot behoeff vande fortificatien, opten coope met hem gemaeckt opten 12[en] April 1617, maer midts dondeugsaemheyt der selver, nyet voorts gelevert.

Nieuw bolwerk aan de Orthenpoort.

Item 11 May 1618, ter ordonnantie van myn Heer den Gouverneur, in date 10 Mey voors. aen Aert van Eck, de somme van 638 gul. 15 st. voor 62,300 mopsteenen, tduysent tot 8 gul. 10 st. ende 16800 cleyne mopsteenen. tot 6 gul. 10 st. tduysent, geemployeert totten nyeuwen bolwerck aende Ortenpoort.

Kapittel 18.

Uitgaven ter zake van het nieuwe amunitie-huis bij de Orthenpoort.

Het ammunitie-huis aan de *Orthenpoort* gebouwd, waarvoor de Stad *'s Hertogenbosch* ƒ12,000 toestaat, te betalen in twee jaar, met maandelijksche betalingen van ƒ500.

Alsoe de drye Ledenen deser Stadt eendrachtelyck hebben geconsenteert, tot opbouwen ende maecken van een nyeuwe amonitie huis, by deser Stadt daer toe te contribueren binnen den tyt van twee jerst comende jaeren, de soemme van 12,000 gul. eens, te betaelen alle maenden 500 guldens, te beginnen den lesten Septembris 1617 ende soe voerts van maende tot maende, tot volle voldoeninge vande voors. 12,000 guldens, alles in conformiteyt vande resolutie ende acte der drye ledenen voers. in date 25, 28, 29 en 30 Augustus 1617, soe hebben de rentmeesters begonst te betaelen als volght.

Verschillende betalingen, zoo voor werkzaamheden, als geleverde materialen.

Inden jersten 9 November 1617, op rekening vande voors. acte, door ordonnantie van myn Heer den Capiteyn D'Aubremont, in absentie des Heere Gouverneurs des Barons van Grobbendoncq, in date 4 Novembris voors. aen Nicolaes van Empel, voerde maenden verschenen ultima Septembris ende October 1617, volgende de quitantie 1000 gul.

Item 24 Novembris door ordre van myn Heer den Gouverneur, aen Anthony Villain q. s. soldaet onder capiteyn Tast, ter cause van grave van eene partye gracht, daer het amonitie huys sal staen, volgens het besteck, betaelt 24 gul. 16$^1/_2$ st.

Item 24 Mert, by ordonnantie van myn Heer den Gouverneur deser Stadt, aen Floris Cornelis ende Willem de Fockart, betaelt de somme van 76 guldens, voerde vracht van 76,000 nyeuwe mopsteenen, tot behoeff vanhet nyeuwe amonitie huys voors. by synder Edele van Arnden van Eck gecocht.

Item ter ordonnantie en in date als voor, aen Henricke Driessen, karsman, q. s. van het vaeren der voors. steenen ter plaetse vanden nyeuwen amonitie huys, betaelt 20 gul. 12½ st.

Item ter ordonnantie als voor aen Goyart Janssen q. s. ter cause van het lossen vande voors. steenen, tduysent 5 st. beloopt 19 gul.

Item 31 Mert, deur ordonnantie van myn Heere voors. aen Aert van Eck, betaelt de somme van 194 guldens, op affcortinge van meerdere somme, ter cause van geleverde steenen totten voors. amonitie huys.

Item 30 April, ter ordonnantie als voor, aen Jacques Agile q. s. vant losse van 74,000 nyeuwe mopsteenen tot behoeff vant voors. amonitie huys, de somme van 18 gul. 10 st. ende aen Willem Peters, karsman, q. s. van 14½ dach de steenen te vueren, daechs 25 st. vz. 18 gul. 2 st. 2 ort, vz. tsaemen 36 gul. 12½ st.

Item 2ª May, aen Lambert Coenen q. s. vande vracht van 74,000 steenen totten voors. ammonitie huys, volgens dordonnantie van myn Heer Daubremont, tduyzend eene gulden, vz. 74 gul.

Item 11 May, ter ordonnantie van myn Heer den Gouverneur, aen Aert van Eek, ter cause van 41,296 mopsteenen, tduysent 8 gul. 10 st. totten voors. ammunitie huys, betaelt 351 gul.

Item 11 Augusti 1618, ter ordonnantie van myn Heer D'Aubremont, betaelt aen Peter de Cort, de jonge, voor de tymmerluyden, aerbeyders, pleythueren, perden etc. aen het voors. amonitie huys gewerkt, volgende de liste, vz. 44 gul. 2½ st.

Item 19 Augusti, ter ordonnantie als voor, aen Jacoppen van de Leemput, ter cause als voor, voer tymmerluyden, aerbeyders, steenhouwers, perden ende karren aende voors. amonitie huys, betaelt 63 gul. 15 st. 1 ort.

Item den 25 Augusti, ter ordonnantie als voor, aen Jacoppen voors. ter cause vande tymmerluyden, aerbeyders, steenvegers, pleyten, waechten, waetermoelens, karren etc. totten graven vanden grontslach vanden amonitie huys voors. ende aenbrengen van calck, steenen ende sant, etc. beloopende 146 gul. 1½ st.

Item 1 Septembris, ter ordonnantie als voor, aen Jacoppen voers. voerde tymmerluydens, steenhouwers, aerbeyders, steenvegers, pleyten ende karren totten opmaecken vanden voors. amonitie huys, betaelt 127 gul. 4½ st.

Item ter ordonnantie als voor in date 7 Septembris, aen Jacoppen voors. voerde tymmerluydens, steenhouwers, aerbeyders inden calck, sement bauwers, santhaelders, voerts aerbeyders byde watermoelen, diepers eousers, pleythueren, calckvuerders etc. allet geemployeert totten voors. amonitie huys, betaelt 188 gul. 16½ st.

Item ter ordonnantie ende in date als voor, aen mr. Joris, Steenhouwer inde logie, op affcortinghe ende mindernisse van synder verdienste aende metselarye vant amonitie huys, betaelt 50 gul.

Item ter ordonnantie als voor in date 15 Septembris, aen Jacoppen

vande Leemput voors. voerde tymerluyden, aerbeyders, pleyten, schuyten ende karren, geemployeert totten amonitie huys, betaelt 132 gul. 7½ st.

Item ter ordonnantie ende in date als voor, aen Joris Dur, in mindernisse of affcortinge van meerdere somme, vande metsselerye gedaen aent voers. huys, betaelt 60 gul.

Jonkhr. Alberto van den Dungen, Ridder, Raadsheer van *'s Hertogenbosch*, belast met het toezigt op het bouwen van het amunitiehuis.

Item ter ordonnantie ende in date als voor, an Jo. Alberto vanden Dungen, Riddere ende Raetsheer deser Stadt, ter cause van 41 daegen vacatien, by hem int opmaeken vanden voors. amonitie huys gevaceert, betaelt 41 gul.

Item 22 September ter ordonnantie ende in date als voor, aen Peter de Cort, de jonge, voor de steenhouwers, aerbeyders, karren, pleyten ende schuyten, geemployeert als voor, betaelt 74 gul. 4½ st.

Item 28 September ter ordonnantie als voor, in date voors. aen Jacques vande Leemput, voerde steenhouwers, aerbeyders, pleyten, schuyten ende karren, geemployeert totten op maecken vanden voors. amonitie huys, betaelt 89 gul. 17½ st. 1 ort.

Item volgende dordonnantie van zynder Edel. aen Joris Dur, in mindernisse van meerdere somme, hem comende ter cause vande metsselrye vanden voors. amonitie huys, betaelt 1000 gul.

De geheele uitgaaf in dit kapittel is 2911 gul. 1 ort.

Kapittel 21.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel opgenomen posten, komen daarin de volgende voor.

Betaling van den laatsten termijn der 3000 gul. aan de Eerw. Paters Jezuiten, tot opbouwing van hun gesticht toegestaan.

Item alsoe de heeren vande twee jerste Leden deser Stadt, heeft gelieft, opte remonstrantie byden Eerw. Heere Pater Ignatius, Rectoir van het colleyie der Societeyt Jesu binnen deser Stadt, aen myn Heere den Gouverneur ende Magistraet derselver Stadt gepresenteert etc. Dat byden Rentmeesteren deser Stadt souden worden voldaen, gefurneert ende by forme van gratuyteyt ende goet willige subventie, aende selven Eerw. Heeren Paters vuytgereyct te wordden de somme van 3000 gul. eens, te betaelen in drye mael sesse maenden, te weeten alle sesse maenden 1000 gul. volgende dacte in date ultima Septembris 1616, ende dit alleenlyck voer dese reyse, sonder getrocken te wordden in consequentie, soe hebben de Rentmeesteren aen henne Eerw. voerde derde ende leste sesse maenden, in volle voldoening vande voors. acte, betaelt de somme van 1000 gul.

Betaling van den laatsten termijn in de 1000 gul. aan de Eerw. paters Kapucijnen tot opbouwing hunner kerk verleend.

Item by ordonnantie der drye Leden in date 8 April 1617, aende Eerw. heeren Paters Capucynen, de somma van 500 gulden, in volle voldoening vande voors. acte van 1000 gul., hun byden voors. drye Leden deser Stadt tot opmakinge van hunne kercke, toegevuecht.

Het kruis op St. Jans kerkhof voor Stads rekening geverwd en verguld.

Item aen Jacques Verschaeren, als Kerckmeester, deur ordre van myn Heer den President, vanden heyligen crucifix, staende op St. Jans kerckhoff, te doen verwen ende vergulden, betaelt 7 gul.

Item aenden selven (bode) vande tydinge te brengen dat Marcelis Bax (1) is overleden te *Bergen op Soom*, hebbende tot synen lyve 7 gul. 10 st. geschoncken 9 st. 2 ort.

Marcelis Bax, Gouverneur van *Bergen op Zoom*, lijfrentenier ten laste der Stad, overleden.

Item 16 December aen Jan van Turnhout, ter cause van drucken der placaeten, dat nyemant en soude mogen beschadigen de plantagien onlancx opde wallen deser Stadt geset, als oock dycken nyet te hynderen, betaelt 2 gul. 10 st.

Plackaat houdende verbod dat niemand de plantagien op Stads wallen, onlangs gezet, zal mogen beschadigen, noch hinder aan de dijken toebrengen.

---

(1) Simon Bax, het hoofd van *de Schermschool* en de kapitein van het *Schermers-* of *St. Michielsgilde* te *'s Hertogenbosch*, opgerigt in 1577 kort na het vertrek van het Hoogduitsche garnizoen, doch door Stads regering op den 24 Julij 1579, dus weinig tijd voor het tijdstip dat *'s Hertogenbosch* zich met *Spanje* verzoende, om zijne vrijheidlievende gevoelens en de overhelling tot de Stadsche zijde, ontbonden. Jan of Johan Bax, Gouverneur en tevens Kastelijn – Drossaard van *Heusden*, van 1578—1584. Paulus en Marcelis Bax, achtereenvolgend van 1596 1606 en van 1606-1618, Gouverneurs van *Bergen op Zoom*, waren gebroeders, geboren uit een aanzienlijk doch niet uit het adelijk geslacht der van Bacxsen, waarmede de heldhaftige familie Bax soms verward wordt. Zij zagen allen te *'s Hertogenbosch* het eerste levenslicht, waar hunne voorouders en ouders woonden, zeer gegoed waren en aanzienlijke betrekkingen bekleedden; hun vader was de Rentmeester der Staten van *Brabant* in het kwartier van *'s Hertogenbosch*. Jacob Bax en hun grootvader Jan Bax, was Raad en Rentmeester Generaal der Domeinen van *Brabant* in dat kwartier.

Van het begin der onlusten in de *Nederlanden* en het verzet tegen den Koning van *Spanje*, waren de gebroeders Bax en hun schoonbroeder Joncker Goijart van Eijck, de zaak der vrijheid, dus den Prins van Oranje en de Algemeene Staten toegedaan, tot welke zij ook hunne vaderstad wilden brengen.

Simon die zijn vader in het rentmeesterschap als adjunct was toegevoegd, overleed te *Antwerpen* in 1579. Jan, Paulus en Marcelis verlieten, om hunne gezindheid, voor en na de verzoening met *Spanje* hunne vaderstad met achterlating van hunne ouders, die te *'s Hertogenbosch* bleven, om het aanzienlijk en winstgevend ambt des vaders en omdat zij in die Stad en daar buiten veel eigendommen hadden.

Paulus en Marcelis Bax begaven zich bij hunnen ouderen broeder Johan Bax, inmiddels tot Gouverneur van *Heusden* benoemd; daar vereenigden zij zich met andere uitgeweken of gebannen burgers van *'s Hertogenbosch*, wier goederen in hunne vaderstad waren verbeurd verklaard; onder de voornaamste waren Docter Hendrik Agijlous, Dirk Aertsen, gewezen President-Schepen, tijdens de Stad de partij der Staten aankleefde en Wouter Leijten.

Tot eene bende of korps vereenigd ondernamen zij, ondersteund door de Staatsche krijgsbezetting van *Heusden*, herhaaldelijk de Stad *'s Hertogenbosch* bij overrompelin te vermeesteren en tot de partij der Staten terug te brengen. Toen hun dit niet gelukte, waren zij door hunne aanhoudende strooptogten, gepaard met brand en wegvoering van gijzelaars en vee, de schrik van hunne voormalige medeburgers. Zij benaauwden de Stad *'s Hertogenbosch* op den duur en beschadigden haar steeds op eene gevoelige wijze.

Zoo ondernamen zij op den 13 Julij 1582, ook ondersteund door Fransche hulpbenden, een' strooptogt tot onder de muren der Stad; over *Deuteren* trokken zij naar het *Reut* (een gehucht behoorende tot het vrijdom der Stad, thans de schans *Isabella*). De Burgerij en de Stads soldaten onder Adolf van Cortenbach, Heer van *Helmond*, trokken uit en het kwam aldaar tot een gevecht, waarbij de Stadschen de overwinning behaalden en hunne vijanden moesten wijken, doch in hunnen aftogt stichtten zij brand te *Vucht* en onder *Helvoirt*, verwoestten den oogst, namen eenige hoevenaars als gevangenen en veel vee mede.

Na dezen stouten aanval en de even dappere verwering, vergaderde de Regering van *'s Hertogenbosch* den 16en dier maand, om te beraadslagen over de middelen tot het weren van de steeds toenemende verwoestingen door den vijand aangerigt; zij besloot, dat de Rentmeester Jacob Bax met zijne vrouw, benevens het kind van Joncker Goyard van Eijck, zouden gevangen genomen worden en dat vader en de moeder in hunne gevangenis zouden gedwongen werden om aan hunne kinderen te *Heusden* ende van gelycke aen Goyarden van Eyck, te schryven, ten eynde sy ophouden ende doen ophouden van allen voorderen brand ende oyck dreygementen, ende mede oyck, dat sy sullen repareren de schaden alreede gedaen ende dat sonder vertreck, oft dat men al tselve zal verhaelen aende persoenen ende goederen ende voorts mede te scryven, dat terstont sullen worden gerelaxeert de Laeten (Pachters of Hoevenaars) ende de beesten. De papieren van Bax werden vooreerst niet verzegeld, maar op last der regering, door den Heer van Helmond en zijne soldaten, die Bax en zijne familie ten zijnen huize gevangen hielden, bewaard, zoodat ze niet ontvreemd of verduisterd werden.

Den 17en Julij 1582, dus des anderen daags, vergaderde de regering op nieuw en gaf het bewijs van woeste verbittering, die partijhaat in burgeroorlog kan doen ontstaan.

De Ingenieur Dr. van der Wegen vertrekt met eene commissie naar *Holland* om aldaar de ammunitiehuizen op te nemen, om te strekken tot model van dat te *'sHertogenbosch* te bouwen.

Item by acte der Heeren in date 7 Septembris 1617, aen Doctor van der Wege (Med. Docter en Ingenieur), ter cause dat zynder Ed., deur ordre des Heere Gouverneurs ende heeren vanden Magistraet, met andere gecommitteerden in *Hollant* is gereyst geweest, gevisiteert ende vuytgetekent d'amonitie huysen aldaer ende voorts anderssins gedaen, tgene van dienst deser Stadt dependeerden, betaelt 36 gul.

Aan den Gouverneur van Grobbendonck *f* 500 betaald tot dekking van de kosten zijner reis naar *Brussel*, om aldaar de noodige middelen, tot versterking en verdediging der Stad te verkrijgen.

Item by acte in date 25 January 1618, aen myn Heere de Baron van Grobbendoncq, Riddere etc. Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. in recompens vande oncosten by syne Edel tot *Bruessel* gedaen, om te geraecken tot nootelycke middelen, soe der fortificatie als andere defentie aengaende.

De Magistraat, (Schepenen en Gezwoorenen) was van oordeel, dat de door Jacob Bax aan zijne zonen en schoonzoon, op last der regering geschreven brieven, niet sterk genoeg waren. Schepenen en Gezwoorenen wilden, dat men Jacob Bax een tweeden brief aan zijne kinderen zou doen schrijven „rigoreuslijk, ende dat men Bax nyet zou laeten ghaen tenzy dacte geeffectueert waer. Eenige vande voors jerste Leden, deur relatie vanden President (Heer Hendrik Bloyman Heer van *Belvoirt*) wilden zelfs geschreven hebben, dat, bijaldien door de zoons van Bax niet aan de hen gestelde voorwaarden werd voldaan „*Dat men Bax zyn hoot* (*hoofd*) *sal affsnyden ende in een sack den kynderen thuys seynden*.

De Raden (Consules) als tweede lid der regering en het derde lid, de Dekenen van de Ambachten, legden echter gematigder gevoelens aan den dag, zij waren het met de meerderheid van het eerste lid eens „dat men seer sterckelyck sal scryven, sonder vermaen te maecken vande acte deser Stadt noch deselve over te seynden, ende te scryven, van voorts op te houden oft aen Bax te verhaelen, ende voor de tweede reyse te scryven, indien de kynderen nyet en willen doen ende effectueren, dat men hen scryff, dat men zal verhaelen aende voors Bax aen lyff ende goet."

Den 19den Julij ontving de regering door zekeren Roelof de Molder, antwoord op de brieven, zij vond deze en ook de verklaring van Jonker Goyard van Eijck „dat all tgeene datter gedaen is geweest, zoe van branden als anderssins, dat tegen zynder wille gedaen soude zyn ende dat Wouter Leyten van gelycke soude vercheeren" niet voldoende en besloot dus, dat de Rentmeester Bax andermaal aan zijne kinderen „perative (peremtoire) ende andere brieven souden schryven, regoureuselycker ende stercker dan de voorgaende brieven zyn vermeldende, oft dat men anders all sal verhaelen aen zyn lyff en goeden ende voorts rigoureuselyck tegens hem procederen, ende dat synder kynderen schriftelyck opte selve brieven sullen hebben te antwoorden."

De beschikking op een verzoek van den rentmeester Bax, om inmiddels ontlast te worden van de soldaten die hem ten zijnen huize bewaarden, werd aangehouden en tegelijkertijd als maatregel van zekerheid besloten, dat de stukken en papieren en ook de rekeningen van de Staten van *Brabant*, zouden worden verzegeld om te voorkomen die niet zouden worden verdonkerd of in andere handen overgaan. Daartoe werden tot Commissarissen benoemd Gregorius van der Meer, Goijard van Vlierden, Rogier van Broeckhoven en Claes Pieterse, met toevoeging van den Prelaat van St. Geertruide en den Heer van Helmont.

De regering van *'s Hertogenbosch* scheen echter later tot meer gematigde gevoelens over te hellen daar zij bij haar besluit van den 11 Augustus 1582, den rentmeester Bax van de Militaire inlegering onthief en zijn kantoor deed ontzegelen, opdat de benoemde commissie tot de opneming zijner rekening, zou kunnen handelen; hij werd echter met zijne vrouw niet in vrijheid gesteld, vóór dat zij onder eede verklaarden dat zij met schrijven aan hunne kinderen alles hadden aangewend om hen van hun kwaad opzet op de Stad en hare burgerij af te brengen, en onder belofte, dat zij de Stad niet zouden verlaten; zij moesten daarenboven tot meer zekerheid van deze beëedigde belofte, nog personele borgtogt stellen.

De gebroeders Bax schijnen zich wel niet regtstreeks te hebben willen verbinden, om tegen de Stad of tegen de personen en goederen van hare Burgerij niets verder te ondernemen, doch de staat van gijzelaarschap waarin hunne ouders bleven verkeeren, schijnt hen een anderen werkkring te hebben doen zoeken. Volgens Basely, Historisch verhaal, inhoudende zekere notable exploiten van oorloge in de *Nederlanden*, sedert het oprigten der kompagnien der Heeren Gouverneurs en Ritmeesters Paulus en Marcelis Bax, gedrukt te *Breda* bij Isaac Schilders in 1615, verkregen dezen, juist in het jaar 1582, commissie van den Hertog van Alençon, om eene kompagnie paardenvolk ten dienste der *Nederlanden* op te rigten. Paulus Bax verzocht den Hertog en den Prins van Oranje tot die oprigting patent ter standplaats *Bergen op Zoom*, een Stad welke het broederpaar het geschiktste oordeelde voor hun volgende krijgsbedrijven.

(Resolutien der drie Leden van Stads regering, register A No. 5 en losse stukken in het archief van *'s Hertogenbosch*.)

Item 17 January, by acte in date 27 July 1617, aen Jacques Verscharen, als Kerckmeester van S^t^. Jans, voer m^r^. Hanssen van Mildert, Beelthouwer, gegeven de somme van 600 gul. op minderinge van het maken ende stelten van den hogen Altaer inde voors kercke, voerde maenden verschenen den lesten Octobris, Novembris ende Decembris, ter maent 200 gul.

Aan Mr. Hans van Mildert voor het maken van het nieuwe Hoog Altaar in St. Jans kerk 600 gul. op rekening betaald.

Item by acte in date 21 Novembris 1617, aenden voors. Cornelis van Roy, de somme van 149 gul. 10 st., die by sloote van rekening voerde voors. heeren Commissarissen, bevonden zyn, ter saecke vant slichten ende breken der forten, trencheen ende andere wercken, byden vyant inde jerste belegeringe deser Stad gemaeckt.

Kosten voor het slechten van de forten, loopgraven en andere werken, door den vijand in het eerste beleg opgeworpen.

Item by acte 9 Mert 1618, aenden Eerw. Pater Andries, Gardiaen vande Capucynen, tot een gratieuse subventie ende behulp, tot sekere oncosten van sekere steenwerck ende dachuere, voer aende straet gemaeckt tot ciraet vande poorte metten beelt van sinte Franciscus, 40 gul.

Toelage aan de Paters Capucijnen, tot daarstelling van de Poort aan hun klooster, met het beeld van St. Franciscus.

Item by acte 10 Mert aen Heyman Aerts, ter cause van een glas, byde Stadt inde kerck vande Paters der Capucynen, gegeven, 40 gul.

De Stad schenkt aan die Paters een glas in hunne kerk.

Item 21 Mert 1618, by acte iu dato 20 Mert, aen Nicolaes Bloemaerts, Muntmeester alhier, de somme van 550 guldens, ter cause van sekere conventie met hem gemaect, volgens de notitie daervan gehouden ende vervallen 26 February 1618.

Betaling aan Stads Muntmeester Nicolaas Bloemaerts, volgens conventie.

Item 31 Mert. by acte der Heeren in date 22 Augusti 1617, aen Jacop Verscharen, Kerckmeester van St. Jans kercke, gegeven tot behoeff van M^r^. Hans van Mildert, Beelthouwer, op minderinge vanden accorde, over het maken, leveren ende stellen vanden hogen Altaer inde voors. kercke, opten 27 Juny metten selven aengegaen, vz. 600 gul.

Tweede betaling aan Mr. Hans van Mildert voor het maken van het nieuwe Hoog Altaar in St. Janskerk.

Item by acte in date 28 April, aen Franchois van Bree, ter cause van sekere oncosten ende wynen, by eenige heeren metten Borgemeester van *Boemel*, int coopen vander quantiteit vande steenen, dienende totte fortificatie deser Stadt, betaelt 65 gul. 12 st.

Vertering met den Burgemeester van *Z. Boemel*, ter gelegenheid van de aankoop van steenen voor de vestingwerken.

Item aenden selven by acte van 15 Mert, ter cause van oncosten ende wynen byden heeren Commissarissen gedaen, int opnemen ende visiteren vanden organen opt oxael in S^t^. Jans kercke, betaelt 36 gul. 15 st.

Commissie tot opneming van het klein orgel op het oxaal in St. Jans kerk.

Item der ordonnantie der Heeren, betaelt aen M^r^. Coenraat Scharpenduivel, ter cause van vier caterollen, twee van cooper ende twee van yser, met eender scroeve, omme int pynigen opte scheenen te stellen, vz. 11 gul. 10 st.

De Scherpregter Coenraad Scherpenduivel, levert koperen en ijzeren katrollen en eene schroef, om bij het pijnigen op de scheenen te zetten.

Item 23 Mey, by ordre der heeren Thielmans ende Borchgrave, met eenen Loreymios-Horologiemaker, in presentie van myn Heer den Plebaen, lange ende breet opt maken van een nyeuwen voorslach gediscoureert hebbende, betaelt 2 gul. 10 st.

Eene commissie spreekt met een Horologiemaker uit *Lotaine* over het maken van een nieuw voorslag in het uurwerk van St Jans toren en onderhandelt met m^r^. Nicolaas Nijhoff tot het maken van een nieuw *groot Orgel*.

Item aen Franchois van Bree, ter cause van seven potten wyns, by myn Heeren Thielmans ende Borchgrave, Schepenen, int saemen spreken met M^r^. Nicolaes Nyhoff, aengaende den grooten Organe, gedroncken, betaelt 5 gul. 19 st.

De nieuwe leunin gen der pui van het Stadhuis geverwd en het Hertogelijk wapen geschilderd.

Item aen Jannen Peters, Maelder, vande nyeuwe leyne voerden Stadthuys te verwen ende de wapenen vanden Hartoige te schilderen, 5 gul.

Mr. Florentius Hocque, Orgelmaker te Keulen, aannemer van het nieuw groot orgel in St. Jans kerk.

Item 21 Juny, aen Jacques Vercharen, als een vande Kerckmeesters van St. Jans, door ordre van myn Heere den President, aen Mr. Florent Hocque, Orgelmaker, alhier tgroot Organe in St. Jans kercke aengenomen, voor syn voyagie om weder naer *Coelen* te reysen, tot teergelt gegeven 15 gul.

Overeenkomst met mr. Coenraad van Noorenberch, in het Proces over het oxaal in St. Jans kerk.

Betaling hem naar aanleiding van dien gedaan.

Item 6a July, deur ordonnantie der heeren Schepenen, aen Mr. Coenraet van Norenberch, betaelt de somme van 700 gul. permissie gelt, in voldoening vande transactie metten heeren Schepenen op date voors. aengegaen, ende oversulx den vonnisse overgelevert, vz. alsoe metten oncosten daerop gedaen, 728 gul.

Betaling voor merkelijke diensten aan mr. Jan van der Wege, Doctor in de Medicijnen en Ingenieur van hunne Hoogheden.

Item 19 July, by acte 11 Juny 1618, aen Mr. Jannen van der Wege, Doctor inde medecynen ende Ingenieur van henne Doorluchtichste Hoocheden, de somm van 300 gul. ter cause van merckelycke diensten deser Stadt gedaen.

Komedianten spelen gedurende Bossche kermis in het huis den Moriaan.

Item aende commedianten, opten Moriaen inde kermisse gespeelt hebbende, deur ordre des Heere Presidents, 3 gul.

Commissie uit de regering met de kerkmeesters, tot het besteden der herstelling van het klein orgel op het oxaal en het maken van het nieuw groot orgel.

Item aenden selven (van Bree) by acte in date 15 Juny, ter cause van oncosten ende wynen, gedaen ende gedroncken by heeren Commissarissen ende Kerckmeesteren, respective in commissie vanden Orgelmakere, vanden orgel opt oxael ende inde bestedinge vanden grooten organe, beloopende 78 gul. 18 st.

Derde betaling aan mr. Hans van Mildert, voor het maken van het nieuwe Hoog Altaar in St. Jans kerk.

Item by acte in date 4 Septembris 1617, aen Jacop Verscharen ende Aert van Horenbeke, als Kerckmeesteren van St. Jans Evangeliste, tot behoeff mren Hanssen van Mildert, Beelthouwer, op rekeninge vanden hoigen Altaer, in volle betaelinge vande maenden vervallen April, Maius ende Junius, 600 gul.

De dijk te Orthen door hoog water beschadigd, wordt door de Stad hersteld.

Item 28 Augusti, voor drie vaeme biers, int aennemen ende opnemen der Stadt dyck tot *Orten* gelegen, die metten hogen water affgespuelt was, gedroncken, 18 st.

De eerste steen aan het nieuw amunitiehuis door den President-schepen gelegd.

Item den 31 Augusti, aen myn Heer den President, om den jersten steen onder het nyeuwe amonitie huys te leggen, gegeven 10 gul.

De Stad geeft aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, voor merkelijke dienst te Brussel haar bewezen, de som van 431 gul.

Item betaelt aen synder Edel. de Baenreheere van Grobbendoncq etc. Gouverneur deser Stadt, de somme van 431 gul. ter cause van sekere merckelycke diensten byde selve zynder Edel. tot *Bruessel*, tot welvaeren deser Stadt gedaen.

Baggerlieden uit Rotterdam doen opneming der rivier de Dieze bij Crevecoeur, om die bij gelegenheid uit te diepen.

Item deur beveel der Heeren, aen vyff baggermans van *Rotterdam*, ter cause vante visiteren de Riviere by *Crevecoeur* om deselve by gelegen tyt te diepen, wyn en teergelt gegeven 6 gul.

Opmaking van den doorgebroken Dijk te Orthen.

Item aen Daniel Claessen, vant opmaken deser Stadts dyck gelegen tot *Ortten*, ende metten hoogen waeter desen winter door geloopen, vz. 26 gul.

Eerste toelaag door

Item by acte 29 Novembris 1617, aen Aert van Horenbeke ende Jaspar

Willemssen, als Kerckmeesters van St. Jan Evangeliste, betaelt de somme van 800 gul. tot opmaken vanden grooten organen toegevuecht.

de Stad verleend, tot het maken van het nieuw groot orgel in St. Janskerk.

De geheele uitgaaf was 81,892 gul. 4 st. 10 d.
" " ontvang " 87,196 " 1 " 9 "
Het voordeelig slot 5303 gul. 16 st. 15 d.

I°. 125. **Rekening van St. Remeys 1618 tot St. Remeys 1619.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, SEGER ZEGERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 8.

Ontvang van poorter- of burgerregten.

Item 25 February 1619, deur ordre van myn Heere Loeff, geschonken myn Heer Johan Coenraert de Aubermont, syn porterye.

De Kapitein Johan Coenraad D'Aubremont, Poorter of Burger der Stad.

Item 2 Mert is Heer Anthony Baroen van Grobbendoncq, Riddere van dordre militaire van St. Jacop, Raedt van Oirloige van de Co. Mat. van Hispanien, Gouverneur deser Stadt etc. poorter derselver Stadt gewordden, de gerechticheyt daer van, synder Edelheyt byden heeren Schepenen geschoncken.

Antoni Schets Baron van Grobbendonck, Gouverneur, Poorter of burger der Stad.
Aan beiden werden de regten daartoe staande, geschonken.

Item 31 Augusti, by appostille der drie Leden is Jan Hermans, van tGraeffscap van *Benthem*, Horologiemaker, ter cause van syne conste, syn porterye gesconcken.

Jan Hermans, Horologiemaker, om zijne kunst het poorterschap geschonken.

De geheele ontvang was 91,260 gul. 19 st. 3 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan Heeren Schepenen, Geswoornen. Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en andere Gedeputeerden, ten Hove, ter Staten Vergadering en in andere commissien.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Afgevaardigden ten

1619.

Hove, ter Staten en in andere zaken.

Jonkheer Peter van Gestel, Schepen.
Mr. Jan van Tulden, Pensionaris. } ter dagvaart naar *Brussel.*

Kapittel 6.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Wijnen, gelagen enz. werden vereerd aan:

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Den Kapitein Steven Le Sains, Edelman van het geschut.

Docter Herman Folinus, voor een door hem uitgegeven nieuw boek, getiteld: *Amuletum Automanum.*

Mr. Herman Folinus, Doctor in de medicynen, in recompens van synder nyeuwen boeck, geintituleert *amuletum automanum*, aen den heeren Schepenen ende Raet deser Stadt geschoncken, 100 gul.

Mr. Johan van der Steghen, Doctor in de regten, Raet en Rekenmeester van hunne Hoogheden.

Den Eerw. Prelaat der abdij van Tongerlo.

Docter Mamo, President in het Konings Collegie te *Douay.*

Docter Scholt, Raad te *Oldenseel.*

Jonker Jasper François Blijleven, Kapitein.

Den Heer Viron, Raad ordinaris in *Brabant.*

" " Fopius, Raad en Procureur Generaal.

" " Vorstius, Raad ordinaris in *Brabant.*

" Kapitein Johan Coenraad D'Aubremont.

" " François Keveler.

" Hoogschout.

" Stadhouder Jan van den Bossche.

" Kapitein Etiènne Le Seve.

Jonker Karel D'Aubremont.

Den Heer van Tilburg.

By acte in dato 27 July 1619, aan Francois van Bree, voor Jonkheer Michiel de Borchgreve (Borchgrave), om merkelyke redenen, den accyns van twee oxhoofden wyn, 23 gul. 18 st.

Jonkhr. Michiel de Borchgrave wordt als *Prins der Kamer van Rhetorica* door de regering op zijnen Prinsdag met wijn beschonken.

Item 4 May, aen Francoys van Bree betaelt 57 potten rynschen wyn, by den heeren Schepenen gesconcken aen Joncheer Michiel de Borchgreve, op synder *Prinsdach opde caemer van Rethorica* de pot 17 st. vz. 48 gul. 9 st.

Toelaag aan die kamer voor het spelen op 1 Mei 1619.

Item 8 Mey, by acte 30 April aen Diercken Loeff, als deken vande caemer van Rethorica, ter cause vande oncosten, gedaen vante spelen opden jersten Mey, gesconcken 25 gul.

Tweede toelaag aan St. Janskerk, tot het maken van een nieuw groot orgel.

Item by acte 16 January, aen Aert van Horenbeeck q. s. als Kerckmeester van St. Jan Evangeliste, tot onderstandt ende hulpe vanden begonsten nyeuwen organen in Sint Jans kercke byden Heeren gegeven, 800 gul.

Verschillende vereeringen in geld en wijn aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck en aan Mevrouw zijne Echtgenoot.

Item 19 Augusti, by acte in date 17 Augusti, aen myn heer den Baroen van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, tot congratulatie van syne Edelheyt wedercompste ende in recognitie vande merckelycke diensten voor dese Stadt ende haere fortificatie ten Hove bewesen, van wegen deselve aen syne Edel. gesconcken, ses hondert silveren Aelbertus in spetie, mitsgaders

een aeme rynschen wyn ende een oxoye franssen wyn, beloopt te saemen 1671 gul. 17½ st.

Item by acte ende in date als voor, aen de Baender vrouwe van Grobbendoncq, gesconcken hondert silveren Aelbertus penningen ende een aeme rynssen wyn, tot congratulatie van haere Edelh. jonge geboren dochter, van wege deser Stadt, vz. 325 gul.

Item by acte ultima September, aen synre Edelh. myn Heere den Baroen van Grobbendonck, Gouverneur deser Stad, gesconcken hondert dobbel Aelbertene in spitie, een aeme rynsschen wyn ende een oxoye fransen wyn, ter saecke van merckelycke diensten dese Stadt gedaen, te zamen beloopt 704 gul. 9½ st.

Item op dien dag, aan Mevrouw van Grobbendonck, in plaats van een stuk fijn linnen tot 3 gul. de el, haarEd. van Stads wege geschonken, 165 gul.

De Paters Jesuiten wijn vereerd voor het spelen in hunne school, der acte van het Martelaarschap van St. Theodoris.

Item by acte in date 12 Septembris, aen Franchoys van Bree, de somme van 48 gul. 2½ st. voor een oxhooft franssen wyn, byden selven gelevert aende Paters van de Societeyt Jesu, henne Eerw. van wegen deser Stadt gesconcken, tot een vereeringe der acte van martyrie van sinte Theodorus, in hunne schoole geageert, beloopt metten vat 48 gul. 14½ st.

Wijn geschonken aan den Ew. Heer Plebaan Swertius voor zijnen ijver tot het daarstellen van het nieuw Hoog Altaar in St. Jans kerk.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen, in date den lesten September, aenden selven van Bree, ter cause van een oxoy franssen wyn, van wege deser Stadt, aen myn Heere den Plebaan Swertius, gesconcken, om merckelycke consideratien van synder Eerw. yver etc. tot oprichtinge vanden hoogen Altaer in S^t. Jans kercke, beloopt metten vat 54 gul. 10 st.

Kapittel 8.

Uitgaven aan Metsel- en Opperwerk, aan Kalk, Zand en Steenen.

Onderscheidene soorten van steenen, kalk en zand aangekocht, voor de nieuwe vestingmuur aan St. Janspoort, voor de herstellingen van andere muren en der poorten.

Item 17 April, Willemen Adriaens van Beest, inden naeme van Thielman van Muers, betaelt ter cause van 24,000 cleynen zantsteen, tot behoeff deser Stadt gecocht, een derde deel clinckaert tduysent 4 gul. 5 st. beloopende volgens syne quit. 102 gul.

Item als voor, aenden selven ende tot behoeff als voor, de somme van 544 gul. voor 64,000 grooten mopsteen, een derde deel clinckart tot behoeff vande muer aen S^t. Janspoort, gecoft, tduysent tot 8 gul. 10 st. vz. 544 gul.

In dit kapittel worden voorts nog een aantal uitgaven aangetroffen, voor aankoop van steenen, kalk en zand en voor gedane herstellingen aan de poorten en de vestingmuren, aanvoer van aarde en slijk op de bolwerken.

De regering doet een gehouwen steen met de tafel der weeskinderen boven de poort van het weeshuis plaatsen.

Item 16 Mert, Jan Martens met eenen knecht, elck eenen dach gevrocht ende de taeffel vanden weeskynderen boven de poort ingeseth, betaelt 1 gul. 8 st.

Item 4 Mey, aen Cornelis den Steenhouwer, ter cause van eenen gehouwen steen, boven de poorte vande weeskynderen gestelt, volgens den accorde byden heeren Schepenen met hem aengegaen, 30 gul.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en planken, sagen van hout en andere arbeidsloon.

Herstellingen aan den *Orthenschendijk* en aan de lange brug buiten de Orthenpoort.

Item aen Jan Willemsse en 6 anderen, palen helpen heyen opten *Orttenschen dyck* ende sichiener steen te hebben helpen layen ende ontlayen, daechs elck 9 st. vz. 18 gul.

Item Peter Jacops en 5 anderen, met haer kar ende perden gekart, opten *Ortenschen dyck* die gaeteren toe ende gehoocht, daechs elck eenen gulden, gevracht elck 6 daegen.

Voorts worden in dit kapittel nog vele posten gevonden voor aankoop van hout, tot herstel van de lange brug buiten de *Orthenpoort* en voor andere bruggen.

Kapittel 12.

Uitgaven aan werklieden.

Herstellingen aan den *Orthenschendijk* en betuining van het voetpad op dien dijk.

Item Peter Jacops en 5 andere, elck 5 daegen met pert en karre aenden *Ortenschen dyck*, gedyct, daechs elck 20 st.

Item Ghysbert Janssen en 2 andere, elck 6 daegen gevrocht byden casseyere ende aenden *Orttenschen dyck*, Hanrick Seyssenmaeker ende Goossen Gerits 2 daegen getuynt aenden voetpat buyten de *Ortenpoort*, sdaechs elck 9 st.

Item Hanrick Seyssenmaeker en drie anderen, elck vier daegen getuynt aenden voetpat opten *Ortenschen dyck*.

Graaf- en andere werken aan St. Jans poort tot herstel van den vestingmuur.

Item Joost Janssen en 11 anderen, elck vyff daegen gegraven aende S^t^. Janspoort, om de aerde vande veste opte schieten om tfondement vande muur te leggen, daechs 9 st.

Item Joost Janssen en 11 anderen, elck 6 daegen gevrocht aende muere aen S^t^. Janspoort, daechs 9 st.

Opgraving der *Dieze*, het slijk en de aarde daaruit komende in de bolwerken gebragt.

Item 22 Juny, de vier Stadts aerbeyders elck 6 daegen gevrocht, sdaechs 8 st. aende selve, datse inde voors. 6 daegen de *Dieze* hebben vuytgegraven, elcken daechs daer boven noch toegevuecht, 4 st.

Item Hanrick Thomas, 257 reysen, erde ende slyck vuyter *Diesen* gegraven ewech gevuert, Henrick Oestvogel 20 reysen als voor ewech gevuert opte bolwercken deser Stadt, elcke reyse 2$^1/_2$ st.

Nog een aantal karvrachten voor het vervoer van aarde en slijk uit de *Dieze* naar de bolwerken, volgen.

Herstellingen aan de Lange brug buiten de *Orthenpoort* en van den *Orthenschendijk*.

Item Jan Gielis en twee anderen, elk vyff dagen het gruys tot *Ortten* aende lange brugge geslicht.

Item Jan Gielis en Hanrick Hermans, elck vyff daegen gruys geslicht aende Lange brugge tot *Ortten* ende Cruysbroeren.

Item Henrick Seystemaeker ende Goossen Gerits, vier daegen tot 10 st. daechs, Jan Gielis ende Henrick Hermans elck 6 daegen, gegraven ende getuynt opten *Ortenschen dyck*.

Kapittel 17.

Uitgaven ter zake van de fortificatie der Stad.

Inne den jersten den 4^{en} Decembris 1618, ter ordonnantie van myn Heere DOubermont, aen Servaes van Perck ende Aelbert Segers, de somme van 135 gul. voor de helft van 150 lyntboomen by hen dit jaer opte vesten ende bolwercken deser Stad geplant.

De Stad doet de vestingwallen en bolwerken met Lindeboomen beplanten.

Item 19 January 1619, ter ordonnantie als voor, aenden selven Servaes voor vyfftich lyntboomen, betaelt 45 gul.

Item, hier nae volgen de partyen, ter ordonnantie van myn heeren Schepenen in date den lesten January 1619, in onse voorgaende rekening vuytgelaeten, op hoope van restitutie, dan alsoe dese nyet gerestitueert en syn stellen deselve alsoe hier voor vuytgeven.

Uitgaven ter zake van de fortificatien waarvan de Stad te vergeefs teruggave wachtte, en die daarom niet in vorige rekening zijn gebragt.

Inden jersten, betaelt aen diversche aerbeyders ende pleythueren, vande 600,000 mopsteenen, by dese Stadt gecoft tot behoeff vande fortificatie, vanden selven steen op te doen, over te setten (ende) te vueren aende St. Anthonis poort, ter plaetse daermen het nyeuw bolwerck maecken soude, volgens de memorie daervan synde, betaelt 369 gul. 14 st. 2 ort.

Vracht en vervoer van mopsteenen en kalk, naar St. Antonis poort voor het nieuwe bolwerk bij die poort.

Item noch betaelt aen diversche aerbeyders, ter cause van 473 mudden ses sesteren hardden calck opte doen (ende) tot behoeff als voor te vueren aen St. Anthonis, ter plaetse vanden nyeuwen bolwerck als voors. te beslaen, sant, pleythueren, aerbeytsloon, te saemen volgens de memorie betaelt 161 gul. 16 st.

Item ter ordonnantie van myn heeren Schepenen in date 7 Novembris 1619, als oyck ter ordonnantie van myn Heer van Oubermont in date 8 Novembris voors., betaelt aen diversche persoonen, voer twee jaeren interest van acht duysent gul., ten versuecke des Heere Gouverneurs, duer ordonnantie vande twee jerste Leden in date 17 Novembris 1617 metten segel ad legata, tot behoeff vande fortificatie tot nootelycke vorderinge derselver, by foute van ordinarisse middelen, opgenomen tegen den penning 16, volgens de memorie geteeckent Littra B & C ende quitantie vz. 1000 gul.

Betaalde renten van een kapitaal van 8000 gul. door de Stad, op verzoek van den Gouverneur van Grobbendonck voor de fortificatie der vesting opgenomen.

Item voorde muere aen St. Janspoort, duer consent van myn Heere den Gouverneur, by dese Stadt tot behoeff vande fortificatie gemaect, wordt ten minste gestelt op *duysent gul.*, dan alsoe het vuytgeven daervan compt opte capittulen van metsen, aerbeyders ende hout ende plancken, alsoe hier voor memorie.

Voor den vesting muur van St. Janspoort wordt door de Stad 1000 gul. betaald.

Item ter ordonnantie van myn Heere den Gouverneur in date 2 Septembris 1619, als oyck ter ordonnantie van myn heeren Scepenen opden 7 Novembris 1619 voors. daer op gevolght, betaelt aen Claes van Empel (ontvanger der Fortificatien) de somme van vier duysent gul. permissie gelt, op mindernisse van 6000 gul. die dese Stadt is jaerlycx contribuerende totte fortificatie derselver, voorden jaere verschenen ultima Septembris 1619 volgens de quitantie, vz. alsoe 4000 gul.

Betaling aan den ontvanger der fortificatien Nicolaas van Empel op rekening der door de Stad jaarlijksch bij te drage som van 6000 gul.

Item volgende dacte in date 19 Decembris 1619, brengen die rentmeesteren alhier voor vuytgeven alsulcke 165 gul. 12 st. als de selve aende 4000 gul. getelt aen Claesse van Empel, hebben verlooren. (*a*)

Kapittel 18.

Uitgaven ter zake van het nieuwe Amunitiehuis bij de Orthenpoort
(*Zie ook de rekening* N°. 124, *kapittel* 18 *der uitgaven.*)

Materialen en werkloon, tot verdere opbouwing van het nieuwe amunitiehuis.

Item 10 Novembris, ter ordonnantie als voor, aen Jacop Anthonis, 63 gul. 15³/₄ voor 91 mudden eenen sester meelcalck, tot het bouwen vanden tiras aen het amonitie huys.

Item 12 Novembris, ter ordonnantie als voor aen Anneken Anthonis, ter cause van ses pont sackbant ende 11 pont lynden, geemployeert totten affmeten vanden nyeuwen amonitie huys, betaelt 4 gul. 5 st.

Item ten selven daege (17 Nov. 1618) ende ter ordonnantie als voor, aen Joris Dur, Steenhouwer, betaelt 186 gul. in volle betaelinge van 546 gul. byden selven verdient int maecken vanden ammonitie huys.

Item 26 Novembris, ter ordonnantie als voor, aen Hanrick Joachims, ter cause van 8500 yselsteenen, tduysent 3 gul. 5 st. geemployeert aen het muerwerck vanden voors. amonitie huys, betaelt 27 gul. 12 st.

Item 4 Mert duer ordonnantie als voor, aen mr. Joris Dur, Steenhouwer, op rekening van seecker aengenomen werck aen het voors. amonitie huys, betaelt 200 gul.

Item 6 Mert 1619, duer ordonnantie als voor, aen Tielman Jacops, soldaet onder Capiteyn Sprang, ter cause vanden diepen ende vuytgraven vanden graft om het amonitie huys, betaelt 18 gul. 13 st.

Item den 23 Mert, ter ordonnantie van myn Heer Doubermont, in date als voor, aen Dierck Diericx, Tymmerman, betaelt de somme van 400 gul. dat op reeckening van meerdere somme, comende van leveringe van seeckere quantiteyt balcken, totten voors. amonitie huys.

Item 20 April, ter ordonnantie van syn Edelh. voors. in date 11 April 1619, aen Carel van den Camp ende Michiel Pauwels, betaelt de somme ven 875 gul. voorde quantiteit van hondert duysent mopsteenen, by hen totten voors. huys gelevert, tduysent 8 gul. 15 st.

Item 30 April, ter ordonnantie als voor, aen Herman Peters, Stadt Smit, ter cause vanden anckers die hy moet maecken ende leveren aenden amonitie huys voors. tpont eenen stuiver 14 d. op reeckening betaelt 100 gul.

Item 15 July, ter ordonnantie als voor, aen Carel vanden Camp ende Michil Pauwels, ter cause van 100,000 mopsteenen, by hen gelevert totten voors. amonitie huys, tduysent 8 gul. 15 st. volgende de quitantie betaelt 875 gul.

(*a*) De rekeningen en bijlagen van de ontvangers der fortificatien, Adriaan en Nicolaas van Empel, van 1610–1619 in het archief voorhanden.

Item ter ordonnantie als voor in date 14 Augusti, aen Joris Dur, Steenhouwer, de somme van 220 gul. in minderinge vanden poirte ende andere blauw steenen by hem aengenomen aenden voors. amonitie huys te leveren, betaelt 220 gul.

Item ter ordonnantie als voor (5 September) in date 27 Juny, aen Michiel Pauwels, ter cause van 300 mudden hardden calck, bÿ hem gelevert aenden voors. amonitie huys tmud 35 st. beloopt 525 gul.

Item ten selven daege (September) ter ordonnantie van myn Heer Doubermont in date 31 July, aen Carel vanden Camp, de somme van 335 gul. 14 st. te weeten de 326 gul. $7^1/_2$ st. voor 37,300 mopsteenen tot 8 gul. 15 st. tduysent, dat in volle betaelinge van 237,300 mopsteen, byden voors. vanden Camp, tot opmaeckinge vanden voors. amonitie huys gelevert ende de voors. 8 gul. $6^1/_2$ st. van verschoote penningen int opdoen vanden voors. steen.

Item 20 Septembris, ter ordonnantie van myn Heer den Gouverneur, aen Cornelis Cornelissen, ter cause van 8000 blaauw steenkens, gewerckt inde galerye vanden amonitie huys, betaelt 63 gul. $17^1/_2$ st.

Voorts werden betalingen gedaan aan Jonkheer Albert van den Dungen, Ridder, Schepen van *'s Hertogenbosch*, met de directie over het geheele werk belast, aan Jacob van de Leemput en Francois Fierlants, met het toezigt over de bouwstoffen en de werklieden, aan metselaars, timmerlieden, arbeiders enz.

Jonkhr. Albert van den Dungen, Ridder, Schepen der Stad, met het oppertoezigt, Jacob van de Leemput en Francois Fierlands met het toezigt op de bouwmaterialen en de werklieden belast.

De geheele uitgaaf voor het amunitiehuis was in dit dienstjaar 7,003 gul. 12 st. 1 ort.

Kapittel 20/21.

Uitgaaf voor beden en consenten.

Item betaelt aen m^r^. Peter van Broechoven, Rentmeester der heeren Staeten van *Brabant*, ter cause van het extra ordinaris subsidium, de somme van 750 gul. *Brabants* gelt, dat in voldoeninge vande quote die dese Stadt moet geven in het extra ordinaris subsidium, byden heeren Staeten van *Brabant* den 30^en^ October 1618, geconsenteert totte fortificatie deser Stadt, volgende de quitantie betaelt, met 62 gul. 8 st. vanden verlies vanden gelde, tsaemen 812 gul. 8 st.

Aandeel der Stad in de betaling van het buitengewoon subsidie, ten behoeve der fortificatien door de Staten van *Brabant* toegestaan.

Kapittel 22.

Uitgaven aan alderhande saken.

Daarin komen behalve de gewone posten onder meer anderen voor.

Item aen Wouter Bormans, metten choor, van seeckere publicatien rontsomme te doen, dat nyemandt Sondaechs ende Heyligendaechs, egeen winkels en sal oipenen ende onder den dienst Goidts nyet en sal moigen tappen.

Bevel dat op de Zon- en Heilige dagen de winkels moeten gesloten blijven en niemand onder de godsdienstoefening mag tappen.

Item 29 Octobris aen Peter Mathysse, voor een ton biers by de metsers

De muur bij de

1619.

Jonge Schuts boomgaard hersteld.

ende tymmerluyden, gevrocht hebbende aende muere aenden Jongenschuts bogart, byden heeren Schepenen gesconcken, gedroncken, 4 gul. 10 st.

Herstelling van het klein orgel op het oxaal in St. Janskerk.

Item aenden selven (Franchois van Bree) by acte 18 Decembris, 41 gul. 4 st. ter cause van oncosten ende wynen verteert opte gaeffelen int accoorderen metten m^r^. aengenomen het *organen opten oxael.*

Acte van 18,000 gul. tot de fortificatie der Stad.

Item by acte in date 14 January 1619, aen Jan Pauwels, boode, gerestitueert by hem verschooten voor seeckere depeche vande acte van 18,000 gul. dienende tot fortificatie, beloopende taaemen 9 gul. 9 st.

Derde toelaag voor het maken van het nieuw groot orgel in St. Janskerk.

Item by acte in date 7 Decembris 1617, aen Aert van Hoorenbeeck, als Kerckmeester van S^t^. Jans binnen deser Stadt, de somme van 800 gul. tot voorderinge ende opmaeckinge vanden *grooten organen tegens den grooten thoren.*

Commissie tot opneming der rekening voor de fortificatie der Stad.

Item aenden selven (Franchioys van Bree, Waard in de Gaffel) 84 gul. 15 st. ter cause van wynen ende oncosten, tot diversche reysen aldaer gedaen by heeren Commissarissen, int besoingeren ende visiteren der reekening van 6000 gul. totte fortificatie deser Stad geemployeert, tot contentemente der Heeren vande Finantien van haere Doorluchtichste Hoocheden, volgens dacte 20. Oct. 1617.

Banket aan den L^t^. der artillerie van Wijngaarde, overbrenger van onderscheidene stukken geschut tot verdediging der Stad.

Item by acte in date 13 November 1618, aen Franchoys van Bree, de somme van 256 gul. 11 st. ter cause van een groot banquet, by dese Stadt opte Gaeffele gesconcken aenden Heere Wyngaerden, Luytenant vande Arttelrye, alhier diversche stucken geschuts binnen dese Stadt gebrocht hebbende, ende alsdoen in danckbaerheyt denselven daermede, neffens den Capiteynen vanden garnisoenen deser Stadt, daer mede vereert.

Maaltijd aan Gecommitteerden van den Hove, die zorgden dat de belasting der consumtie op den ouden voet zou blijven.

Item by acte den lesten January 1619, aen Franchoys voors. de somme van 38 gul. van een bancquet ende wynen, int congratuleren der heeren Commissarissen vanden Hove gecomen, ende verricht hebbende, dat de consumptie opden ouden voet souden worden verpacht.

Commissie tot bijlegging van het geschil tusschen het convent van de Capucijnen en het vrouwen klooster op den Uilenborg.

Item by acte van 10 Novembris 1618, aen Franchoys van Bree, 24 gul. by seeckere heeren Commissarissen, aldaer tot diversche reysen opgeset, hen hebbende geemployeert inde visitatie vande Cloosters vande Capucynen ende Vuylenborch, om deselve met vrientscappe te vereenigen ende doen stellen een paelinge.

Bevel aangaande de Dominicale scholen en verbod om met raketten en den bal te spelen, noch met steenen op straat te werpen.

Item 16 April, aen Wouter Bormans metten choir, van twee publicatien lanx den straeten te doen, deen vande Dominicaele schoole etc. ende dat de jongens met egheen raketten oft slachbueden inne straeten metten bal en soude slaen oft spelen ende met geen steenen en soude werpen, 1 gul. 8 st.

IJzerwerk voor den tuin van St. Jobs Altaar in St. Janskerk.

Item aen Hanrick Rutten, Schrynwercker, ter cause vanden yseren werck verbesinght aenden thuyn voor S^t^. Jops Aultaer in S^t^. Jans kercke, duer ordre der Heeren betaelt 6 gul. 6 st.

Commissie in de zaak tegen den Hertog van *Brandenburch* aangaande het ingebod en de beschrijfbrieven in het Land van *Ravestoyn*.

Item by acte 26 April 1619, de somme van 60 gul. by diversche heeren Commissarissen, int besoingeren tegen de pretensien des Hartoige van *Brandenborch*, nopende het ingeboth ende bescryffbrieven int Lant van *Ravesteyn*, opte Gaeffele gedaen.

1619.

Item 3 July, aen Aert van Hoorenbeeck, als Kerckmeester van St. Jans kercke, ter cause vanden overluyden vande Keyserlycke Mat. ende de Keyserinne syn huysvrouwe beyde deser werelt overleden, ende vanden choor te behangen met swaert laeken ende de Misse in musieck te doen singen, ter ordonnantie der Heeren betaelt 30 gul.

Uitvaart van den Keizer en de Keizerin in St. Jans kerk.

Item aen Jannen van Turnhout, van 200 billetten te drucken om op *Bosch* kermisse daegen opte kerck dueren etc. te plecken, van egheen insolentie inde kercken te doen, betaelt 5 gul.

Jan van Turnhout drukt aanplakbilletten, houdende verbod om gedurende de kermis onrust in de kerken te veroorzaken.

Item 26 Augusti, duer ordonnantie der heeren Schepenen, om onder den jersten steen te leggen vanden *nyeuwen bolwerck* aende Vuchterpoort ende genoept Aelbertus, 17 gul. 17 st.

De eerste steen gelegd onder het *Albertus bolwerk* bij de Vuchterpoort.

Item by acte 11 Mey 1619, aenden Eerw. heeren Paters Capucynen de somme van 1000 gul. in plaets van 100,000 moppensteen ende 50 mudden hardden calck, tot opmaecken van henne muyre tusschen den Cloester van den Vuylenborch, hen toegevuecht.

De Stad betaalt de Eerw. heeren Capucijnen 1000 gul. voor den scheidingsmuur tusschen hun Convent en het klooster op den Ulenborg.

Item 19 September, ter ordonnantie der drie Leden, opte requeste vande Meesteresse vanden armen informerye vanden grooten Bagynhoff, tot opmaeckinge vanden selve informerye, tot een aelmisse hen toegevuecht de somme van 300 gul. eens, te betaelen in vier termeynen, te weten allen vierendeel jaers eenen termyn, waer van den jersten termyn aen IJken Schalcken ende Christina van Bruegel is betaelt, vz. 75 gul.

Toelaag aan de Meesteresse van het Bagijnhof, tot herstel der armen infirmerie in dat Bagijnhof.

Item by acte ultima September, aen mr. Jannen van der Wege, Doctor inde medecynen ende Ingenieur van haere Doorluchtichste Hoocheden, de somme van 300 gul. voor merckelycke diensten deser Stadt gedaen.

Toelaag aan Dr. Jan van der Wegen, Docter in de Medicijnen en Ingenieur van hunne Hoogheden.

Item stellen de rentmeesteren alnoch voor vuytgeven de sommen van 527 gul. 16 st. ter cause van verlies van gelde, ter ordonnantie der heeren Schepenen gedaen aende fortificatien ende anderen, volgens de specificatie daervan vuyt casse, geeyndt bamisse 1619, haer Eerw. vertoont ende alles in conformiteyt vande acte in date 19 December 1619.

Verlies op geld voor gedane betalingen ter zake van de fortificatien enz.

Item ter ordonnantie in date 29 Augusti, aenden selven (Franchoys van Bree) 21 gul. 17 st. aldaer verteert byden heeren Gecommitteerden vande fortificatien int accorderen metten Borgemeester van *Boemel*, over de leverantie van steenen totte fortificatie dienende.

Commissie om eene overeenkomst te treffen met den Burgemeester van *Z. Boemel*, tot de levering van steenen voor de vestingwerken.

De geheele uitgaaf was 89,946 gul. 8 st. 2 d.

" " ontvang " 91,260 " 19 " 3 d.

Voordeelig slot 1314 gul. 11 st. 1 d.

N°. 126. Rekening van St. Remeys 1619 tot St. Remeys 1620.

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGER ZEGERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, imposten en verdere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang van gelden door de Rentmeesters, op last der drie Leden, met behoud van het regt van aflossing, opgenomen.

Vestiging eener losrente ten laste der Stad van 60 gul. ten name van den Eerw. Heer Jan Willemse van Worcum, Kanunnik der Cathedraal van St. Jan te *'s Hertogenbosch* en Plebaan te St. Truijen, om na diens overlijden te dienen tot een studiebeurs voor een burger van *'s Hertogenbosch*, die zonder geldelijke hulp zijne studie niet kan volbrengen.

Item ter ordonnantie vande drye Ledenen deser Stadt in date 12 February 1620, van heer Jan Willemss van Worcum, Presbitre, Licentieaet inder heylig Godtheyt, Canonick der Cathedrale kercke van St. Jans Evangeliste binnen deser Stadt, ende tegenwoordich Plebaen tot St. Truyden, de somme van duysent guldens, waer voor hem dese Stadt jaerlycx sal gelden eene losrente van 60 guldens, te lossen als voor, te verscheynen jerstmael den lesten Mert 1621 zynen leven geduerende, ende daernae tot behoeff van eene *burse* voor eenen borger deser Stadt, die sonder hulpe zyn studie nyet en soude connen vervueren, in conformiteyt vande acte der heeren Schepenen ende Raidt deser Stadt in date 20 May 1620, get. G. Ruys, metten segel ad Legata gezegelt.

Kapittel 15.

Ontvang van gelden bij hunne Doorluchtige Hoogheden gegeven, tot het bouwen van het nieuwe Amunitiehuis.

Bijdrage van H. D. Hoogheden tot het bouwen van het nieuw amunitiehuis.

Item 26 February 1620 van Joncker Peter van Broeckhoven, Rentmeester der heeren Staeten van *Brabant*, volgens de quita. van M. van der Cruyce, in date 22 February 1620, ontfangen 3000 gul.

De geheele ontvang was 94,347 gul. 2 st. 3 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 1.

Uitgaven aan Erfchijnsen ten laste der Stad.

De Stad doet den grond bij de grachten buiten St. Antonis-

Item vuyt een stuck erffs liggende buiten aende St. Anthonispoort aende Stadt grachten, die dese Stadt heeft doen affkarren, ende de lasten daer

vuyt gaende aen haer heeft genomen te betaelen, te weten het vrouwen huysken opte Geerlincxe brugge 2 ₰ payement, tCapittule van St. Jans vyff scill. payement ende den huyse vande Bonifante 10 scill. payement, vz. tsaemen 22 st. 1 ort.

poort, verlagen.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item by acte der heeren Schepen in date 24 Octobris 1619, voor eenen bode te perde aen haere Doorluchtichste Hoocheden in diligentie gesonden, om geexcuseert te mogen wesen vanden eedt opt placaet vande munte etc. betaelt 16 gul. 10 st..

Bode aan den Hove met een verzoek om vrijgesteld te worden van den eed op het plakaat der munt.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren Schepenen, Gezwoornen, Raadsheeren, Pensionarissen, Secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden naar *Brussel* waren:

Jonkheer Peter van Gestel.

Mr. Jan van Tulden, Raad en Pensionaris.

Mr. Rogier van Griensven, Schepen.

Godefroy Loeff van der Sloot, Schepen.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Wijnen, gelagen enz. werden vereerd aan:

Den Prelaat der abdij van Berne.

" Eerw. Heer Michiel van Ophoven, Doctor in de Godgeleerdheid en Prior der Predikheeren te *Antwerpen.*

Den Heer Melchior van der Cruyce.

Jonkheer Johan Carel D'Aubremont.

Den Heer van Tilburg.

Mevrouwe D'Aubremont.

Den Kanselier van *Brabant.*

" Raadsheer Asselliers.

" Heer van Heusden.

" Heer Fopius, Raad en Procureur-Generaal in *Brabant.*

Jonkheer Michiel de Borchgrave, Heer tot *Oerle.*

Den Heer van Isingem.

Louis Le Compte, Werantmeester in *Brabant.*

Den Heer van der Vorst, Raad ordinaris in *Brabant.*

" " Madoes, Rekenmeester.

" " J. de Witte, Secretaris ordinaris bij den Raad van *Brabant.*

Jonkheer Peter van Broeckhoven, Rentmeester der heeren Staten van *Brabant.*

Het Convent der Predikheeren.

Den Heer van Hoboken, Kapitein van eene kompagnie ruiterij.

Mr. Martin de Weremont, ter gelegenheid van zijnen nieuwen staat waartoe hij door hunne Hoogheden werd geroepen.

Den Eerw. Heer Roberto Swertio, Plebaan der Cathedraal.

Mr. Peter Rooze, Raad en Advokaat fiscaal in den Hoogen Raad van *Brabant*.

Verschillende vereeringen aan den Gouverneur en aan Mevrouw van Grobbendonck.

Den Baron van Grobbendonck, Gouverneur der Stad, 200 zilveren souvereinen tot 48 st. het stuk bij acte van 2 October 1619.

Mevrouw de Gouvernante 125 zilveren souvereinen den 2e Nov. 1619, den 11 Junij 1620 100 patacons of 240 gul., 30 Sept 1620 in plaats van een stuk fijn linnen 160 gul.

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck in verschillende wijnen:

Den 20 Januarij 1620, 280 guldens.
„ 30 Sept. 1620, 155 „

Verschillende vereeringen van wijnen aan den Provinciaal en de Eerw. Paters Jesuiten van het convent te *'s Hertogenbosch*.

De Eerw. Paters Jesuiten, den Provinciaal, den Pater-rector van het Collegie der Societeit en den Pater-clericus Socius.

Den 19 October 1619 aan wijnen 65 gul.
„ 23 Febr. 1620 „ „ 123 „ 4 st. 2 ort.
„ 24 April „ „ „ 45 „ 12 „
„ 22 Mei „ „ „ 45 „ 12 „
„ 6 Junij „ „ „ 45 „ 12 „
„ 14 Sept. „ „ „ 45 „ 12 „

Vereering aan den Griffier der Staten van *Brabant* en aan den Pensionaris de Weert voor hunne medewerking in het bekomen van het laatste consent van 25,000 gul. voor de fortificatien van *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date 23 April, aen Peter van Esch, Stadsbode, de somme van 60 gul. daermede van wege dese Stadt syn beschoncken, den heer Griffier vande Staeten van *Brabant* ende den Pensionaris de Weert, in recompens vande moyten, by hun, ten versuecke deser Stadt Gedeputeerde gedaen, int besoingeren vanden consent, totte leste 25,000 gul. voorde fortificatien.

Jonkheer Johan Coenraad D'Aubremont bij afwezigheid van den Baron van Grobbendonck, bevelhebber der Stad.

Item by acte in date 16 July 1620, aen Heer Johan Coenraert Daubremont, 100 pattecons in spetie, waermede myn heeren Schepenen zyn Edel mede beschencken ende bedancken vande goede debvoiren, sorchfuldicheyt ende correspondentie, metten heeren vanden Magistraet, in absentie des Heere Gouverneur gehouden, vz. 240 gul.

Item by acte in date 24 July 1620, aenden selven (van Bree) 155 gul. 14 st. ter cause van wynen by Heer Jan Coenraert Daubremont, Capiteyn van een compie peerden, ende in absentie des Heere Gouverneurs alhier over de garnisoene gecommandeert hebbende, ten huyse van van Bree laten halen ende zynder Ed. van wege deser Stadt om merckelycke diensten geschoncken.

Gecommitteerden der Stad *'s Hertogenbosch* en der Keurvorsten van *Brandenborgh* en *Neuborgh* vergaderen *te Gemert*.

Item by acte in date 20 Augusti 1620, aen F. van Bree, ter cause van 109¹/₄ potten rynssen wyn, aenden Heer Commandeur tot *Gemart*, voer sekere diensten aende heeren Gecommitteerden deser Stadt ende der Kuervorsten van *Brandeborch* ende *Nyenborch*, aldaer vergadert, gedaen, vz. 68 gul. 3 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan werklieden.

Item 5 February, duer mondeling aendienen des heere Presidents. aen Peter Goossens q. s. van dat zy hadden ten leechsten ingeset het opmaken vanden amonitie huys, betaelt 15 gul.

Aanbesteding van het nieuwe amunitie huis bij de Orthenpoort.

Item 6 February ter ordonnantie als voor aende tymmerluyden, metsers ende leydackers, alhier opten zadel des Stadthuys vergadert, om aen te nemen te maken het amonitie huys, aen Wouter Sanders voor 150 potten biers tot 1$^1/_2$ st. vz. 11 gul. 5 st.

Kapittel 17.

Uitgaven van gelden ter sake van de fortificatie der Stad.

Item 3ª Xbris 1619, ter ordonnantie van myn Heer van Aubremont, in date als boven, aen Servaes van Perck ende Aelbert Zegers, de somme van 100 gul. 16 st. op rekening vande lyndboomen opde vesten ende bolwercken deser Stadt gelevert.

Beplanting der vestingwerken.

Item ter ordonnantie van myn Heer van Aubremont, commanderende in dabsentie van myn Heer de Gouverneur de Baenreheer van Grobbendoncq, in date 16 Octobris 1619, als oock ter ordonnantie der heeren Schepenen in date última September 1620, get. Reys, betaelt aen Nicolaes van Empel, in minderinge van 6000 gul. die dese Stadt jaerlycx is gevende totte fortificatie derselver Stadt, voer den jaere verschenen ultima 7bris 1620 3668 gul. 16 st. 1 ort.

Betaling van een gedeelte van Stads aandeel in het herstel en het maken van nieuwe vestingwerken, aan den ontvanger der fortificatien Nicolaas van Empel.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date als voor, stellen de Rentmeesters hier voor vuytgeven de somme van 331 gul. 3$^3/_4$ st. als dese Stadt is te kort comende aende 8000 gul. ten versuecke des Heere Gouverneurs, tot behoeff vande fortificatien, opten 17ᵉ Novembris 1617 in lopende gelden opgenomen ende by Nicolaes van Empel, deselve in permissie gelde ontfangen, daervan ontfanck maeckende 7668 gul. 16 st. $^1/_4$. Ende hoewel deselve by dese Stadt in lopens gelt zyn opgenomen, hebben nochtans de voors. 8000 gul. lopens gelt, vuyt crachte vande placaete van haere Doorluchtichste Hoocheden, in permissie gelde geheel moeten restitueren, ende alsoe hier voor vuytgegeven de voers. somme van 331 gul. 3$^3/_4$ st.

Betaling van het te kort op de 8000 gul. door de Stad ten verzoeke van den Gouverneur, tot voltooijing der vestingwerken, opgenomen.

Item ter ordonnantie in date als voer, betaelt aen diversche personen voer een jaer interest vande resterende 4000 gul. opgenomen tegen den penning 16, 250 gul.

Kapittel 18.

Uitgaven ter sake van het bouwen van het nieuwe Amunitiehuis bij de Orthenpoort.

(*Zie ook voorgaande Rekening* Nos. 124 *en* 125.)

Item 5 Octobris 1619, ter ordonnantie van myn Heer D'Aubremont, in

Daggelden, arbeids-

1620.

loon en materialen voor het in aanbouw zijnde amunitiehuis bij de Orthenpoort.

date als voors. aen Heer Alberto van den Dungen, Riddere ende Schepen deser Stadt, voer 21 daigen vacatien tot 20 st. daechs, gevaceert aenden nyeuwen amonitie huys vanden 14^{en} Septembris totten 5^{en} Octobris in cluys.

Item ter ordonnantie ende in date voors. aenden selven, voer de werkluyden ende andere oncosten, volgende de specificatie ende quitantie, betaelt 31 gul. 16 st. 1 ort.

Item 11 Octobris ter ordonnantie als voor, aen Mathys Sanders voor 24 metscuypen, by hem totten nyeuwen amonitie huys gelevert, tot 6 st. tstuck, vz. 7 gul. 4 st.

Item 12 October aen Anneke Cornelis, ter cause van sekere quantiteit van lynden ende corden voor het amonitie huys gelevert, vz. ter ordonnantie als voor 16 gul.

Item 12 Octobris, aen Joncker Albert vanden Dungen, voor aerbeyders aenden amonitie huys gewerckt hebbende, volgende de ordonnantie als voor, betaelt de somme vz. 33 gul. 4 st. 3 ort.

Item 19 October 1619, ter ordonnantie als voor, aen Heer Albert vanden Dungen, voer de metsers etc. aenden amonitie huys gewerckt hebbende, betaelt 20 gul. 7 st. 1 ort.

Model in hout van het amunitie huis naar *Brussel* gezonden.

Item 22 October ter ordonnantie als voor, aen M[r]. Franchois Symons van Leyden, ter cause van een formelier van hout by hem gemaeckt vanden amonitie huys, om naer *Bruessel* gesonden te wordden, betaelt 20 gul.

Arbeidsloon en materialen voor dat amunitie huis.

Item 24 October 1619, ter ordonnantie als voor in date 21 October, aen Peter de Cort, de somme van 10 gul. hem toegevuecht voer het annoteren ende meeten van het geheel muerwerck vanden amonitie huys.

Item ter ordonnantie als voor in date 26 October, aen S[r]. Alberto van den Dungen, voorde werckluyden ende andere oncosten gevallen, 19 gul. 6 st.

Item 30 October, ter ordonnantie als voor in date 21 October, aen Gerit Donck, de somme van 46 gul. ter cause van ses lange worme totte steygeringe vanden nyeuwen amonitie huys, tot 14 st. tstuck, 48 dobbel swaer revelaers tot 7 st. tstuck, ende 50 deelen tot 10 st. tstuck, vz. tsaemen 46 gul.

Item 9 Novembris, aen Heer Alberto vanden Dungen, ter cause van 34 daegen gevaceert aen het nyeuw amonitie huys, volgens dordonnantie ende quitantie 34 gul.

Item aenden selven, ter cause vande arbeyders aent voors. amonitie huys gewerckt hebbende, betaelt by ordonnantie 3 gul. 7 st. 2 ort.

Item ter ordonnantie als voor, aen Herman Peters, Groffsmit, in date ultima October, die somme van 209 gul. 13 penningen, in volle betalinge van 309 gul. 13 penningen, ter cause van seker yserenwerck, als: anckers, haken, crammen, nagel ende anderssins, gelevert totten voors. huyse, betaelt 209 gul. 13 penningen.

Item 29 Novembris, ter ordonnantie als voor in date 21 Novembris, aen Dierck Diericxe, Timmerman q. s. de somme van 800 gul. ende dat in

mindernisse van 2000 gul. vande balcken te leveren ende te leggen inden nyeuwen amonitie huys, betaelt 800 gul.

Item 14 Decembris, ter ordonnantie als voor in date 2 Novembris, aen Wouter Goyartss, Tengieter, ter cause van 167³/₄ ℔ out loots, tpont tegen 1 st. 3 ort ende ses pont ende ³/₄ ℔ orgelloots, tpont tegen 2¹/₄ st., betaelt 15 gul. 8 st. 3 ort.

Item ultima Decembris 1619, ter ordonnantie als voor in date 24 Decembris, aen Dirick Dierickse van Erp, Timmerman, de somme van 800 gul. in volle voldoeninge ende betaelinge van 2000 gul. voorde balcken by hem gelevert ende geleet int amonitie huys, vz. 800 gul.

Item ultima Septembris 1620, ter ordonnantie ende in date als voor, aen Heer Alberto vanden Dungen, Riddere, Raetsheer deser Stadt, de somme van 175 gul. ter cause vande directie ende opsicht genomen tot het amonitie huys ende des daer aff dependeert voer desen jaer 1620 totten lesten Septembris incluys, vz. 175 gul.

Jonkh[r]. Alberto van den Dungen, Ridder, Raadsheer der Stad, Directeur der bouwing.

Betaelinge gedaen aen Dierick Diericxe q. s. als aennemers vanden Amonitie huys, volgende den accorde met hen gemaect ende dat van 3000 gul. by haere Hoocheden gegeven, als van 5000 gul. byden drye Leden daertoe wederom geconsenteert.

Dirk Dirksz van Erp c. s. Aannemers van het Amunitiehuis.

Inden jerste 5 Marty 1620, aen Cornelis Janssen, Steenhouwer, van wege Dierck Diericxe q. s. als aennemers vanden amonitie huys, 173 gul. 2 st.

Betalingen vóór- of aan die aannemers.

Item 13 Mert 1620, door mondelinge beveel des Heer Presidents, aen Dierick Diericxe van Erp ende Marcelis Janssen van Haren q. s. als aennemers vande nyeuwen amonitie huys, op rekening betaelt 1227 gul. 6 st.

Volgen nadere betalingen op de aannemingssom, betalingen aan timmer- en metselwerken, leijendaks werken, loodgieters en steenhouwers werken.

De geheele uitgaaf van dit kapittel bedraagt 8,461 gul. 15 st. 6 d.

Kapittel 20.

Uitgaven ter zake van de beden en consenten.

Item betaelt aen m[r]. Peter van Broeckhoven, Rentmeester der heeren Staten voors. ter cause van het extra ordinaris subsidium, de somme van 750 gul. in voldoeninge vande quote die dese Stadt moet geven in het extra ordinaris subsidium byden heeren Staten voors. den 11[en] Aprilis 1620, geconsenteert totte fortificatie deser Stadt, vz. 750 gul.

Betaling van Stads aandeel in de *f* 25,000 door de Staten van *Brabant* voor de fortificatie der Stad *'s Hertogenbosch* toegestaan.

Kapittel 21.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de posten in dit kapittel als gewoon gebragt, komen daarin de volgende voor.

Item 25 Octobris door aenseggen van Evert Coenen, aen Michiel Janssen, Metser, voor den Mayboom van het amonitie huys, 6 gul.

De Meiboom op het nieuw amunitiehuis aan de Ortenpoort, geplaatst.

· Dijkaangelegenheden van *Orthen* en van den polder *van der Eigen*.

Item by acte in date 25 Septembris 1619, aen G. Loeff, Schepen, de somme van 100 gul. ter cause van verscheyde sware diensten voor dese Stadt gedaen, aengaende de dicagie van *Orten* den polder vander *Eygen*, etc. mette voors. somme Zyn Ed. vereert by heeren Schepenen, vz. 100 gul.

Salvo's uit het geweer en klokkengelui bij de Processie op 3 Nov. 1619.

Item ten voorscreven daege aen Frans Cuysten, Corporael vande musquettiers ende cleveniers, voerde salve by hen gedaen, inde processie vanden 3en Novembris 1619 gehouden, 8 gul.

Item aende custers van St. Jans, ten tyde vande processie geluyt te hebben metten grooten geluyt, betaelt 1 gul. 5 st.

Vereering aan de metselaars en timmerlieden die den Meiboom op het amunitie huis plaatsten.

Item 9 Septembris, aen Ghysbert Diericx, ende dat voerde metsers ende timmerluyden, voorden Mayboom gestelt hebbende opten nyeuwen amonitie huys, 6 gul.

Banken voor de kinderen, door de Minderbroeders in de Godsdienst onderwezen.

Item 15 Novembris, by acte in date 24 Octobris anno voors. aenden Heere Pater Gardiaen vande Minderbroeders, ter cause vande bancken voerde kynderen om te cathichiseren, volgens de specificatie betaelt 24 gul.

Luijen der klokken bij de processie ter gedachtenis aan het ontzet van het 1e beleg.

Item 27 Novembris 1619, aen Jacop, den Custer, voor het luyen ter cause vanden jersten belech, betaelt 1 gul. 5 st.

Salvo's uit het geweer bij die processie.

Item 28 Novembris, aen Peter Gerits, Corporael vande musquettiers vande Jongeschuts, voor het schieten onder de processie vanden jersten belech, betaelt 8 gul.

Jonkhr. Alberto van den Dungen, Ridder, heeft vrijheid van belasting op de wijnen.

Item 3 Decembris 1619, aen Heer Alberto vanden Dungen, Riddere etc. de somme van 41 gul. 1/4 st. ter cause vanden accyns ende impost van 1/2 aem franssen, een aem rynssen ende een halff aem spaensen wyn, volgens dacte in date ultima July 1619.

De dienaars van den Hoogschout jagen de speelders en tuisschers van het Stadhuis.

Item aende dieners van myn Heer den Schoutet, vande speelders ende thuysschers van Stadthuys te jagen, betaelt 6 st.

De gebinten van de lange brug te *Orthen* door het hoog water weggespoeld.

Item 10 Decembris, aen Jan Tuenis, van *Hinthem*, voor het gebont vande lange brugge tot *Orten*, metten hoogen water affgeslagen, te visschen, 6 st.

De Ingenieur Docter van der Wege, reist naar *Brussel* om het verzoek der Stad, tot verandering van het plan voor de fortificatie aan de Vuchterpoort, te bevorderen.

Item 10 January 1620, by acte in date 8 January voors. gerestitueert aen myn heeren Schepenen, 25 silveren souvereynen, by haere E. mede gegeven aen Doctor vander Wege, om mede te reysen naer *Bruessel*, ende met intercessie van myn Heer den Gouverneur deser Stadt, aen haere Doorluchtichste Hoocheden te solliciteren ende ten effecte te brengen, gelyck deselve gedaen heeft, dat dordonnantie vande fortificatien aende Vuchterpoort, te Hove genomen, mocht verandert wordden, vz. 60 gul.

Wijn vereërd aan Z.Eerw. den Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*.

Item 15 January, by acte der heeren Schepenen in date 30 Novembris, aen Franchois van Bree voer myn Eerw. heer den Biscop, ter cause van drye aemen franssen wyn, tot congratulatie van zyn geluckige wedercompste van *Bruessel*, voer andere merckelycke diensten aen dese Stadt gedaen, accyns ende consumptie affgetoigen, betaelt 111 gul. 16 st.

Generale Processie.

Item aenden Corporael vande Jonghschuts, ter cause vande salve by hen met schieten gedaen inde generael processie, 8 gul.

1620.

Item by acte in date 28 January 1620, aen Peter Meybosch, van *Bruessel*, voer seker instrument om den brant te blussen, betaelt 18 gul.

Toestel om den brand te blusschen, van Peter Meybosch uit *Brussel*, aangekocht.

Item ten voors. daige, aende regeerders van St. Achten Altaer, nae gewoente, den accyns van twee tonnen biers, 4 gul. 14 st.

Vrijstelling van den accijns op het bier aan de regeerders van St. Agten Altaer en aan de Blaaspijp.

Item 3 February, aende Blaespyp, tot haeren vastenavont den accyns van twee aemen biers, 2 gul. 13 st.

Item van te publiceren het aannemen vanden Amonitie huys, aen de Greve, 1 gul.

Bekendmaking der aanbesteding van het amunitiehuis.

Item 25 April 1620, by acte in date 2 January 1620, de heeren Schepenen, congratulerende myn Heer den Gouverneur den inganck van desen nyeuwen jaer, vereeren zyn Edel met 350 silveren souvereinen tot 48 st. tstuck, ende dat tot continuatie vande gewoonlycke assistentie ende conservatie van alle goede correspondentie, betaelt 840 gul.

Nieuwjaarsgift aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

Item 4 May 1620, ter ordonnantie vande drye Ledenen deser Stadt in date 11 Mert 1620, aen myn heer] den Plebaen, voer Hans Mildert, de somma van 100 gul. voer het beelt byde Stadt gegeven. Aen Aert van Murs voer een silvere schale aen voors. Mildert, in voldoeninge van alle zyn pretensien die hy voer het opmaken vanden hoogen Altaer soude mogen pretenderen, 106 gul. 13 st. ende aen Jasper Willemsen van Heeswyck als Kerkmeester, voer misgewaten, cappen, gardynen, dienrocken etc. 193 gul. 7 st. tsamen, maeckende de somme van 400 gul. ende dit alleen voor dese reyse sonder getrokken te wordden in consequentie, volgende de quitantie betaelt 400 gul.

De Regering geeft een beeld voor het nieuw hoog Altaar in St. Jans kerk. Een zilveren schaal aan den beeldsnijder Hans van Mildert, in voldoening van alle zijne vorderingen die hij voor het maken van genoemd Altaar nog zou kunnen doen. Zij betaald daarenboven de nieuwe misgewaden, cappen, gordijnen, dienrokken, enz.

Item voor twee potten wyns, van vier dagen met vier persoonen, de ortkens vuyte negenmannekens te sunderen ende de quade vuyt te schieten, betaelt 1 gul. 16 st.

De oortjes uit de negenmannekens gezocht en de kwaden uitgeschoten.

Item 5 May 1620 by acte in date 4 February 1620, aen myn Heer den Gouverneur de somme van 876 gul. ter cause van diversche oncosten, travalien ende deboursementen, by zyn Edel ten dienste deser Stadt, ten Hove gedaen ende gesupporteert, soe om te voerderen de nootelycke fortificatie deser Stadt te vermeerderen, de middelen der selver, als mede om de selve fortificatie te mogen gedaen wordden tot ampliatie der selver Stadt, ofte ten minsten sonder afftebreken de huysen der borgerye, alst sonder prejuditie der selver fortificatie doendelyck waer, vz. 876 gul.

De Regering betaald aan den Gouverneur van Grobbendonck, reis- en andere kosten, om te *Brussel* te bewerken, dat de fortificatien van *'sHertogenbosch* zouden worden uitgebreid, dat door die uitbreiding de Stad zou worden vergroot of wel, dat minstens geen huisen zouden afgebroken worden als zij zonder nadeel der versterking konden blijven.

Item 9 May aende musquettiers vanden Jongen voetboge, voer de salve gedaen inde generaele processie opten 6en May, betaelt 8 gul.

Generale processie op 6 Mei 1620.

Item 22 Juny 1620, aen myn heere Schepenen drye dobbel Aelbertynen om te leggen onder den 1en steen van het nyeuw bolwerck aen de Vuchterpoort, genoempt ISABELLA, vz. 16 gul. 4 st.

De eerste steen gelegd aan het bolwerk bij de Vuchterpoort op het *Reut*, thans het fort *Isabella*.

Item door beveel der Heeren, aen Jan Henricx, voer eenen witten rock voor ons L. vrouwe int speel van Betleem sittende, 5 gul. 17½ st.

De Stad geeft een nieuwen rok voor het beeld van onze Lieve vrouw in het spel van Bethleem.

Item 4 July aen Aelbert Matheusse, Deken van St. Catharina gulde, 10 gul. 8 st. ende metten acchyns van twee aemen tappers, tsaemen 15 gul. 2 st.

Vrijstelling van accijns op het bier voor

1620.

de gilde van St. Catharina, St. Agatha, en St. Barbara.

Item aenden gulde van St. Agatha voer den accyns van een aem biers ende voorts in gelde tsaemen 11 gul. 11 st.

Item aen Jacop Geritss de Bie, voorde gulde van St. Barbara, voer den acchyns van een aem biers ende voerts in gelt 11 gul. 11 st.

Processie op 1 Julij.

Item aende musquettiers vande Oude schuts, ter cause vande salve onder de processie op 1a July, 8 gul.

Uitgave voor het bezien van vreemde dingen, te weten: een struisvogel.

Item 9 July duer beveel der Heeren, voer het besien van vreemde dingen hier gecomen, als eenen *struys*, vz. 3 gul. 12 st.

Aankoop van een Hollandsche munt evaluatie met figuren.

Item 10 July aen Capiteyn Mathys, voer een *Hollantse* valuatie mette figuren, betaelt 12 st.

De schrijnwerker Francois Simons vervaardigd de kast van het nieuw groot orgel in St. Jans kerk.

Item ten dage voors. aen mr. Franchois, Schreynwercker, met haere dienaers ende den Beelthouwer, gemaeckt hebbende de casse vanden grooten organe, gegeven 75 gul.

De Stad geeft aan den Baron van Grobbendonck 700 gul. voor vele diensten. Verzoek om verhooging der waarde van het geld met schorsing van het plakaat en vrijstelling van den Eed. Verzoek tot intrekking van de tolverordeningen te *Antwerpen* en te *'s Hertogenbosch*, waardoor der burgerij van de beambten veel kwellingen en schaden heeft te lijden.

Item 20 July ter ordonnantie van myn heeren Schepenen in date 17 July, aen myn Heer de Gouverneur deser Stadt, de somme van 700 gul. ter cause van menichfuldige diensten ende sollicitatien met groote oncosten gemengt, ter bede deser Stadt ten Hove gedaen, zoe om te mogen geraken tot verhoginge vande munte, verhoudinge vande placate ende eeden aldaer by gestatueert, als tot affdoeninge vande nyeuwicheden, lasten ende quellagien byden commisen vande licenten ende tollen tot *Antwerpen* ende binnen deser Stadt, tot beswaernissse ende schade deser goede *Gemeynte*, voerts gekeert etc.

De kleedermaker Jan Hendriks speelt den stal van Bethleem, ter gelegenheid van de kermis.

Item 15 July aen Jan Henricxen, Cleermaker, van Bethleem te spelen opte kermis, betaelt 6 gul.

De huisvrouw van Hans van Mildert, ontvangt bij de voltooijing van het hoog Altaar in St. Jans kerk, eene gift van 50 gulden.

Item 18 July aen mr. Hans Mildert, gemaeckt hebbende den hoogen Altaer in St. Jans kercke, de somme van 50 gul. toegeseet de huysvrouwe mr. Hans voors. als de selven Altaer soude wesen vollevert, betaelt 50 gul.

De Stad betaalt aan een der Kerkmeesters van St. Janskerk zijne voorschotten voor de kerk gedaan.

Item by acte in date 14 July, aen Jasper Willemse, Kerckmeester van St. Jans, gerestitueert de somme van 61 gul. 4 st. als hy tot behoeff deser Stadt aende kercke voors. door ordonnantie der Heeren hadde verschoten, vz. 61 gul. 4 st.

Toelaag aan den vader der vier Heemskinderen, voor eene recréatie gedurende de kermis.

Item 28 voors. by acte der Heeren in date 11 July 1620, aenden vader vande vier *Heymskynder*, voer zekere oncosten in de kermisse deser Stadt, tot recréatie der kermis gasten gedaen, betaelt 12 gul. 2 st. 2 ort.

Betaling van kosten door den Gouverneur Baron van Grobbendonck, te *Brussel* voorgeschoten.

Item betaelt ende gerestitueert aen zynder Edel. myn heere de Baron van Grobbendoncq, alsulcke 389 gul., als by zynder Edel tot *Bruessel*, successivelyck voer dese Stadt syn gedebourseert.

Toelaag aan de Paters Jesuiten, tot voltooijing van noodige werken.

Item 12 Septembris, ter ordonnantie der Heeren in dato 4 July 1620, aende Eerw. heeren Paters vande Societeyt Jesu binnen deser Stadt, de somme van 350 gul. deselve te betalen in 10 weken alle weken 35 gul. ende dat tot voorderinge vande nootelycke gerequireerde wercken, betaelt 350 gul.

Nadere betaling aan den Gouverneur Baron van Grobben-

Item ultima Septembris 1620, nog aan den Baron van Grobbendonck, in recompens van diverse oncosten ende schade, ten profijte deser Stadt ge-

1620.

daen, int dirigeren vande affairen derselver Stadt, ten dienste vande goede *Gemeynte* gedaen ende geleden, betaelt 400 gul.

donck voor kosten in het belang der Stad voorgeschoten.

Item by acte in date 5 Augusti 1620, aen m[r]. Diericken van Tulden, Raetsheer, voer ende in plaetsse van een halff aem rynssen wyn, de somme van 45 gul., ter cause van dat (hy) dese Stadt heeft vereert met eenen boeck genoempt ..... byden selven gecompileert, 45 gul.

Aan den Raadsheer Mr. Dirk van Tulden eene vereering gedaan, voor een door hem zaamgesteld en de Stad aangeboden boek.

Item aenden voors. Turnoult (Jan van Turnhout) voor eenen Franchoise Dictionarum voer de Pensionarissen, betaelt 3 gul.

Jan van Turnhout levert de Stad een Fransche Dictionnaire.

Item ultima Septembris 1620 by acte in date 11 September, aen Goyarde Loeff van der Sloot, Schepen, de somme van 92 gul. 17 st., ter cause van vacatien, vracht ende oncosten tot *Bruessel* ende elders gedaen, om affte weren de ordonnautie op dese Stadt by de finantien gegeven, van merckelycken quantiteyt vanden nyeuwen dyck, ter ordonnantie van haere Doorluchtichste Hoocheden verleet, 92 gul. 17 st.

De Stad tracht de ordonnantie te doen intrekken, waarbij haar in den nieuwen dijk te *Orthen*, een merkelijk aandeel tot daarstelling en onderhoud wordt aangewezen.

Item by acte in date 27 Juny 1620, aen m[ren] Jannen van der Wege, Doctor inde Medecynen ende Ingenieur van haere Doorluchtichste Hoocheden, de somme van 300 gul. ter cause van merckelycke diensten deser Stadt gedaen, soe int helpen beletten dat dese Stadt nyet en is vercleynt, besonder aende Vuchterpoort, betaelt 300 gul.

Vereering in geld aan mr. Jan van der Wege, Doctor inde medicijnen en Ingenieur van hunne Hoogheden, voor zijne medewerking, dat de Stad, inzonderheid aan de Vuchterpoort, niet is verkleint.

Item 25 Augusti 1620 by acte in date 28 February 1620, aen F. van Bree, de somme van 37 gul. 10 st. ter cause van bancket ende wynen aldaer verteert, int accorderen vande differenten geresen tusschen den M[r]. vanden cleynen organe ende den kerckmeesters, vz. 37 gul. 10 st.

Vereffening van het geschil tusschen de kerkmeesters van St. Jans kerk en den orgelmaker, over de herstelling van het klein orgel.

Item 25 Augusti 1620, by acte in date 8 February voors. aen Franchois van Bree, de somme van 77 gul. 16 st. ter cause van wynen aldaer doen haelen als anderssins verteert, zoe int concipieren vande ceduele, om te bestellen het nyeuw amonitie huys als int communiceren met diverse m[rs]. van buyten daer over hier ontboden, 77 gul. 16 st.

Commissie tot het bestek voor het te bouwen amunitiehuis en om daarover met verscheidene meesters van buiten de Stad, te spreken.

Item by acte in date 4 January 1620, aenden selven van Bree de somme van 85 gul. 19 st. ter cause van wynen ende oncosten aldaer gedaen, zoe byde gecommitteerden deser Stadt, gebesoingeert hebbende om te beletten het verboth om nyet te mogen gebruycken de rosmolens ende quernen, mitsgaders om te voercomen de publicatie vande placate vande munte, het presteren vanden eedt ende andere beswaernissen daer in begrepen, vz. 85 gul. 19 st.

Commissie om het verbod tot gebruik van rosmolens en quernen te doen intrekken, alsmede om de afkondiging van het plakaat en het doen van den eed op de munt te weren.

Item 25 Augusti 1620, by acte in date ultima Juny 1620, aen F. van Bree de somme van 163 gul. 18 st. ter cause van wynen ende oncosten, gedaen ten tyde de Commissarissen vanden Hove metten Procureur Generael binnen deser Stadt waren gecomen, om opt onderhouden vanden placaet vande munte, den eedt byde drye Leden gedaen, te doen vernieuwen ende alsdoen by een gebleven, vz. 163 gul. 18 st.

Commissarissen van den Hove en den Procureur-Generaal te *'s Hertogenbosch*, om op het plakaat van de munt den eed te doen hernieuwen.

Item by acte in date ultima Augusti 1620 aen Franchois van Bree de somme van 94 gul. 5¹/₂ st: by sekere heeren gecommitteerden, int oversien

Commissie tot herziening der kaart van de Wevers en Drap-

peneerders om te verhoeden dat buiten de Stad geen laken wordt geverwd dan op de keur en het staal der Stad, opdat de burger en koopman niet bedrogen worde.

vande charten vande verwers ende drappeniers, om te verhueden, dat egene lakenen buyten dese Stad geverwert en wordden, dan op kuer ende stael van dese Stadt, ten eynde den borger ende coopman nyet bedrogen en wordden etc. 94 gul. 5½ st.

De Ingenieur mr. Jan van der Wege, ontvangt voor zijne diensten als Medecinæ Docter aan arme ingezetenen bewezen, eene vereering in geld.

Item ter ordonnantie van myn heeren Schepenen in date ultima Septembris 1620, aen mr. Jannen van der Wege, Doctor in de Medicyne etc. de somme van 156 gul. ter cause van zyne getrouwe dienste den armen ingesetenen deser Stadt gedaen, in haere sieckte te visiteren ende met raet te assisteren.

De Stad geeft aan kerkmeesters van St. Catharinekerk 90 gul. voor een nieuw glas met het wapen der Stad.

Item ultima Septembris 1620, by apostille opte requeste van fabryckmeesters van Ste Catharine Kercke binnen deser Stadt, aende selve 90 gul. tot het maecken van een nyeuw glas metten wapen deser Stadt.

Geschil over het maken van het hoog Altaar in St. Jans kerk, tusschen de kerkmeester en de maker Hans van Mildert ontstaan, bijgelegd.

Item by acte in date 18 July 1620, deselve (pachters van den wyn accyns) gecort de somme van 50 gul. voer sekere oncosten van wege deser Stadt ende de Kerckmeesteren, soe byden genen metten mr. vanden hoogen Altaer in St. Jans kercke over de differenten geresen, geaccordeert hebbende, als byden selven mr. ende syne dienaers ten huyse van Geertruyt de Gamter, gedaen.

De geheele uitgaaf was 91,722 gul. 10 st. 2 d.
" " ontvang " 94,347 " 2 st. 3 d.
Voordeelig saldo 2624 gul. 12 st. 1 d.

N°. 127. **Rekening van St. Remeys 1620 tot St. Remeys 1621.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGER ZEGERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCQ.

ONTVANGSTEN.

Het gelt deser rekening is gereduseert in munte van ryns guldens van 20 st. den gulden, den alden schilt tot 30 st., die croon tot 24 st., den kuervorster gul. tot 28 st., den peter tot 28 st., den stuyver tot drye groote *Brabants* ofte 13½ plec *Bosch* gelts, tot 48 myten vlaems daer voer, in anderen gelde nae dyer valuatie gerekent.

Accijnsen en middelen op de bieren, den wijn, bier- en wijn-azijn, op het gemaal, de meedrank, het weggeld, de beesten accijns, de vischpacht de kleederenaccijns, de vischtol, de linnenweversmaat, op het zout, den turf

Ende jerst vande Stadt Acchynsen. gul.

Item van Jan Janssen, in Melanen, q. s. als pachtenaers vanden **Bieraccyns**, ingegaen 1a Octobris 1620 ende eyndende den lesten Septembris 1621 beyde incluys, gepacht voer 61,500 gul., van 350 slaegen 1050 gul., van coop 18 gul., vanden **Bier asyn** 524 gul., vz. tsaemen 63,092

1621.
te water en te land aangevoerd, het vestgeld, de steenpacht, den accijns op het buitenlaken, den brandewijn, het bruggeld aan St. Jans-poort, de vleeschhal, de vleesch impost.

	gul.	st.	ort.
Item van Adriaen Ciermans q. s. als pachtenaers van den **Wynaccyns**, ingegaen 1a Aprilis 1620 ende vuytgaende den lesten Mert 1621 beyde incluys, voer 7150 gul., van 52 slaegen 155 gulden, vanden **Asyn** 150 gul. coop eenen gulden 10 st. beloopt te saemen 7457 gul. 10 st., hierop by anticipatie in de voergaende rekening gebrocht 2800 gul. 4½ st., compt alsoe hier in volle betaelinge haerder pachtinge de somme van	5449	5	2
Item van Jannen Henrixen q. s. als pachtenaers vanden **Wyn accyns**, ingegaen 1a Aprilis anno 1621 ende vuytgaende den lesten Mert anno 1622, beyden incluys, voer 6850 gul. van 121 slaegen 363 gulden, vanden **Asyn** 150 gul. coop eenen gul. 10 st., beloopt te saemen 7364 gul. 10 st., hier op by anticipatie ontfange	3034	8	„
Item aen Jan Henricxen, als pachter vanden **Maelaccyns**, 3429 gul. van 43 slaegen 129 gul. coop 6 gul. vz. tsaemen	3564	„	„
Item van Thielman Henrixen, inden gapart, vanden **Meeaccyns** 405 gul. van 19 slaegen 38 gul. coop 3 gul. vz.	446	„	„
Item van Lambert Schenck, vanden **Craenaccyns** 610 gul. van 90 slaegen 180 gul. coop 1 gul. 10 st. vz.	791	10	„
Item van Jan Lucas van Ham, vanden **Wechgelt** 810 gul. van 59 slagen 118 gul. coop 1 gul. 10 st. vz.	929	10	„
Item van Philips Boyen, vanden **Beestenaccyns** 129 gul. van 16 slaegen 32 gul. coop 1 gul. 10 st. vz.	162	10	„
Item van Arien Joosten, van **d'mynen vanden Visch** 710 gul. van 56 slagen 112 gul. coop 1 gul. 10 st. vz.	823	10	„
Item van Henrick van Stiphout, vanden **Oleeraccyns** 1080 gul. van 81 slagen 162 gul. coop 1 gul. 10 st. vz.	1243	10	„
Item van Jaap Wouters, vanden **Vischtol** 429 gul. van 39 slaegen 58 gul. 10 st. coop 15 st. vz.	488	5	„
Item Jan Henrixe, vanden **Lynenwevermaet** 270 gul. van 24 slagen 36 gul. coop 15 st. vz.	306	15	„
Item van Jan Lucas, vanden **Soutenaccyns** 180 gul. van 12 slaegen 18 gul. coop 15 st. vz.	198	15	„
Item van Lenart Wouters van **hout ende torff te waeter** 525 gul. van 17 slaegen 25 gul. 10 st. coop 15 st. vz.	551	5	„
Item van Engelbert Corsman, van **hout ende torff te waegen** 360 gul. van 43 slaegen 64 gul. 10 st. coop 15 st. vz.	425	5	„
Item van Henrick Henrixen, vanden **Corenaccyns** 34 gul. van 8 slaegen 8 gul. coop 15 st. vz.	42	15	„
Item van Lambert Schenck, vanden **Vestgelt**, 16 gul. van 12 slaegen 12 gul. coop 15 st. vz.	28	15	„
Item van Cornelis Cornelisse, vanden **Steenpacht** 164 gul. van 28 slaegen 28 gul. coop 15 st. vz.	192	15	„

	gul. st. ort.
Item van Jan Lucas, vanden **buyten Laeken acsyns** 155 gul. van 12 slaegen 12 gul. coop 15 st. vz.	167—15—„
Item van Jan Lucas, vanden **Gebranden wynacsyns** 565 gul. van 89 slaegen 89 gul. coop 15 st. vz.	654—15—„
Item van Lucas voors. vanden **Bruggelt aen St. Janspoort**, 24 gul. van 17 slaegen 17 gul gul. coop 15 st. vz.	41—15—„
Item vanden Rentmeester vanden **Vleeshuys**, ter cause deszelffs byden drye Leden geaccordeert, 's jaers voor 100 gul. verschene bamisse 1620	100—„—„
Item vanden **Impost vanden beesten**, in tyde deser rekening geoollecteert ende ontvangen vanden borgeren vz.	57— 5—„
Item vanden **impost vanden Vleessche**, by die vanden *Dungen*, dit jaer gesleten, volgens den accorde byden heeren Schepenen gemaect	18—„—„
Item vande selven vanden **acsyns vanden beesten**, by accorde als voor ontfangen ver. 1621	12—„—„

Somme beloopen dese voors. acchynsen 82,822 gul. 3 st. 8 d.

Kapittel 2.

Pacht van Stads visscherijen.

Ander ontfanck, comende van deser Stadt Visscheryen.

	gul. st
De visschery het **Meer** verpacht voor 21 gulden, met de slagen en den koop	33—15
Van **Suyskens gracht**	8—15
„ de Rivier **de Aa** tot *Berlicum*	25—15
„ „ „ „ „ **aan St. Antonis** poort	71—15
„ „ **Muntel** . . . , ...	79—15
„ „ Visscherij **te Orthen**	182—15
„ „ „ den **Hoogen en Lagen stroom** . . , ...	57—15
„ „ „ „ **Blauwen toren tot den Pickenwiel** . . .	7—15
„ „ „ „ **Pickenwiel tot den Boom**	76—15
„ „ „ **aan den nieuwen dijk** buiten St. Anthonis poort	6—„
„ „ „ „ „ **ouden dycke** buiten de oude Hinthamerpoort niet konnen verhueren, daerom	*nyet*

Somme beloopen de voors. visscheryen 550 gul. 15 st.

Kapittel 3.

Accijnsen bij overeenkomst tot vaste sommen op het rogge en tarwe meel, het week cooren en ook bij sommige van de beesten, voor hun gebruik, door de Godshuizen en kloosters betaald.

Ander ontfanck, vanden accorden gemaect metten Goidtshuysen ende Cloosters, vanden chyns vanden roggen ende terwen meele ende weeck coren, ende oock met sommige vanden imposten vanden beesten die sy binnen hueren huysen slytende syn.

	gul. st.
Item vande taeffele vanden heyligen Geest	100—„
„ „ selve taeffele, ter cause vanden Impost	7—10

	gul.	st.
Item vanden Convent vanden Wyntmolenberch, voor maelgelt ende impost	10	— „
Item vanden Convent vande Susteren van *Orten*	40	— „
„ „ Convent vanden Annenborch	6	— „
„ „ Convent achter die Tolbrug	10	— „
„ „ Convent vande Frateren	7	—10
„ „ Convent vanden Uylenborch	14	— „
„ „ Convent vanden Geertruyen	12	— „
„ „ Convent vande Claren	10	— „

Somme beloopen de voors. accorden 217 gul. „ s^t^.

Kapittel 4.

Ander ontfanck comende vande Capittularissen, die van elcke aeme biers gehouden zijn te betaelen 2 stuivers, mitsgaders vande Cloosteren, van henne haeltekenen, die van elcke aeme biers gehouden syn te betalen 8 st. 1 ort.

Accijns op de bieren door de kapittelheeren van St. Janskerk en door de kloosters verbruikt.

	gul.	st.	ort.
Item ontfangen vande Capittularissen, die van elcker aemen betaelen 2 st., alsoe van 510 aemen vz.	51	— „	— „
Item vande Cloosteren binnen deser Stadt, ter cause van haere haeltekenen, die van elcker aemen betaelen 8 st. 1 ort. alsoe van 6 aemen ³/₄ ontfangen	2	—15	—2
Item vanden m^r^. vanden Heyligen Geest, vanden bier by hem gesleten dit jaer, volgende dordonnantie opten bieraccyns gemaekt,	75	— „	— „
Item vanden selven, vanden impost vanden bier volgende dordonnantie	18	— „	— „
Item vanden Convent vanden Annenborch, ter cause van haere gebrouwte, volgende den nyeuwen accorde met hen aengegaen, ontfangen	13	— „	— „
Item vanden Prior des Convents vande Cathuseren tot *Vucht*, volgende den accorde tusschen dese Stadt ende dyen vanden Convente gemaeckt, op conditien, dat sy inde belastinghe van chyns ende impost opte bieren, maelgelt ende voer een voeder wyns oft sesse aemen, daer voer jaerlycx souden betalen de somme van 50 gul. eens, gedurende den tyt van hender residentie, alsoe ontfangen het jaer verschenen 1621 vz.	50	— „	— „
Item vanden Convent vanden Eyckendoncq van thien aemen een quart, by hen dit jaer gesleten, daem 13 st. 1 ort, ontfangen	6	—15	—3

Somma beloopen dese voors. somme 216 11 st. 4 d.

Kapittel 5.

Ander ontfanck, comende van den Bier accyns binnen tvrydom deser Stadt gesleten, mitsgaders die van Roosmalen ende Vucht.

Accijns op de bieren binnen het vrijdom der Stad, alsmede te *Rosmalen* en *Vucht* gesleten.

Item vanden ingesetenen van *den Dungen*, *Reut*, *Francken-*

	gul	st.	ort.
stadt, *Orten* ende *Hinthem*, binnen tvrydom deser Stadt, overmits metten bier acsyns worden verpacht, daeromme	*nyet.*		
Item byden Ingesetenen tot *Vucht*, niet tappende, gehaelt 262 aemen ende een half, daeme tot 2 st. beloopt	26—	5—	,,
Item byden teppers tot *Vucht*, gehaelt 497 1/4 aemen, die van elcker aeme voor dese Stadt betaelen 5 st. 2 ort. vz.	136—	14—	3
Item vande Ingesetenen tot *Roosmalen*, nyet tappende, die van elcker aeme betaelen 4 st. van 332 1/4 aemen, hier noch by gevuecht vande tappers van *Roosmalen* 418 aemen, maecken tsaemen 750 een quart aemen, vande aeme 4 st. vz. tsaemen	150—	1—	,,
Item byden teppers tot *Roosmalen* gehaelt 418 aemen tot 7 st. daeme, beloopt voor dese Stadt over 2/3 . . . . : . .	97—	10—	,,
Item vande wed. Frans Otten, opte *Schansse* tot *Vucht* binnen tvrydom, nyt verpacht, van 127 aemen, daeme 26 1/2 st. vz. .	168—	5—	2

Somme beloopen dese voirs. sommen 578 gul. 16 st. 4 d.

Kapittel 6.

Den 60ste penning van koop, verkoop of overdragt van vaste goederen.

Ander ontfanck comende vanden 60sten penninck, nyet verpacht maer byden Rentmeesteren gecollecteert, comende van coopen, vercoopen, alieneren oft transporteren, van erven, gronden, huysen, caemeren, hoeven etc. binnen dese Stadt ende heure vrydommen gelegen.

	gul.	st.	ort.
Item 1a Octobris 1620, van mr. Jacop Schoneus, Chirurgyn, ter cause van een stucxken lants gelegen tot *Orten*, gecocht tegen Ygrom Huyberts van Remundt, Beenhouwer, voer 60 gul.	1—	,, —	,,
Item 2a Octobris, van Willem Henricx van Beeck, ter cause van een stuck ackerlants, gelegen opte *Dungen*, ter plaetse genoempt opte hoydonck groot 4 lopensaet, gecocht tegen Henricxken wede Adriaen Spierincx, voer 602 gul.	10—	,, —	2
Item 13 Octobris van Jan Janssen de Cort van *Haren*, ter cause van een 32e gedeelt in een wyntmolen, staende tegen damonitie huys opten wal, gecocht tegen Henricx van Engelen voer 100 gul	1—	13—	1
Item enz.			
Item 3 ende 20 Mert respective, van myn Heer de Baron van Grobendoncq, Gouverneur deser Stadt, ter cause van een huysinge genoempt *Keysershoff*, gecocht tegens derfgenaeme van Jacques de Wael, voo 6720 gul. vz.	112—	2—	,,

De Gouverneur Baron van Grobbendonck koopt het voormalig *Keizershof*, thans 's Rijks kweekschool voor onderwijzers, te *'s Hertogenbosch*.

Somme beloopt den 60en penninck 1207 gul. 5 st. 12 d.

Kapittel 7.

Ander ontfanck komende van versterff lateraal oft van besyden, op jemanden by successie, besetsele oft anderssins in dyer maniere aengecoemen, ende by den rentmeesteren by collectatie ontvangen, als volght.

Het versterf lateraal.

gul. st.

Item van M^r. Rogier van Griensven q. s. als executeurs vanden testament van Lambert Kemp, vande goederen by hem achtergelaten 25—,

Item etc.

Somma beloopt dit voors. versterff 176 gul. , st.

Kapittel 8.

Ander ontfanck comende vande geenen die poirteren deser Stadt gewordden syn, binnen den jaere deser rekeningh, ende is byden rentmeesteren dair aff ontvangen als volght.

Poorter- of burgerregten door Peter Gerits van Lennep van *Amsterdam* c. s. betaald.

gul. st.

Item 6 Octobris 1620, van Peter Gerits vañ Lennep van *Amsterdam* ontfangen . . . . 6—4½

Item enz.

Somma beloopende de voors. poirters 87 gul. 3 st.

Kapittel 9.

Ander ontfanck comende van meesteren, giltbroederen, leerjongers. kneren ende bruecken, indert ambachten binnen deser Stadt, inne den jaere deser rekeningh vervallen.

Regten der door de ambachtsgilden betaald.

gul. st.

Item van Jannen Cornelisse q. s. als dekenen vande smeeden affgegaen bamisse 1620 van drye meesters elck 28 st. vz. . . . . . . 4—4

Item enz.

Volgen de ontvangsten door de dekens vande gilden der molenaars, bakkers, koorenkoopers, vischkoopers, beenhouwers, looyers, verwers, drappeneerders, nestelmakers, kramers, gewantsnyders, speldenmakers, schrijnwerkers, hoedenmakers, schilders, linnewevers, lintwerkers, timmerlieden en metselaars.

Somma beloopen de voors. m^rs. etc. 176 gul. 15 st. 4 d.

Kapittel 10.

Ander ontfanck van de erff ende losrenten die men dese Stadt jaerlycx schuldich ende geldende is, binnen den tyde deser rekeningh vervallen.

Ontvang van Erf- en Losrenten.

Inne den jersten vuyten huyse staende onder de gevangen poort, toebehoorende Adriaen Peters, Hoyemacker, 15 schillingen payements, verschene S^t. Jansse 1619, 5 st. 1 ort.

Item van Diericken Pauwels, vuyt zynen huyse omtrent de visbrugge, beneffens den Wildeman, 40 schill payement, verschene S^t. Jansse, voors. 14 st.

Item vanden convent vander *Haege*, ter cause vande recognitie vanden octrooye, by hen verworven in date 9 November 1592, ten eynde zy mogte coopen sekere huysinge ende erffenisse genoempt de roose, daer zy jaerlycx voer gelooft hebben dese Stadt, ter cause vanden 60en pennick, 6 gul., ontvangen als voor 1620 vz. 6 gul.

Somma vande voors. renten binnen den tyde der voergaende rekeningh vervallen, beloopt 6 gul. 19 st. 1 ort.

Kapittel 11.

Grondchijnsen van erven buiten de Vuchterpoort.

Ander ontfanck comende van sommige deser Stadt erven buyten de Pickepoort lancx den Vuchterendyck, gelegen aenden steenwech, ende diversche persoonen ten chyns vuytgegeven. Ende soe elck daervan te boeck gecoemen is, ende nyet langer en syn dan 80tich voeten ende van elcken voet erffs inder breyden te betaelen 12 penningen payements. Ende noch van erve tegen elck erve over, in groese ende anderssins liggende, van 25 voeten int vierceant 20 schill. munte voors. ende St. Jansmisse med. soemer verschenen.

Somma beloopen deze voors. grontchynssen 63 gul. 4 st. jaerlycx. Maer want de voors. huysen overlange, door ordonnantie deser Stad (*zie Rekening* no. 97, *Kapittel* 10, *Bladz.* 1086) zyn affgebroocken, dient selve hier voer memorie, daerom *nyet*.

Kapittel 12.

Ander ontfanck comende van deser Stadt huysen landeryen ende andere erffenissen deser Stadt toebehoorende, soe binnen als buyten gelegen.

Pacht van huizen, landerijen en erven.

	gul. st.
Inden jersten vanden Raethuyse deser Stadt	*nyet*
Item vanden huyse alder naest den Raethuyse tusschen de Lelie	*nyet*
Item van Cornelis van Roy, Ingebieder, ter cause vande gevangenpoorte, by hem gehuert jaerlycx voor 300 gul. verschenen St. Jansse 1621, ontfangen	300— "
Item van Mariken wede. Henrick Klaessen, ter cause vanden boge aende heylich cruyspoort, by haer gehuert ses jaeren, jaerlycx voer één ℔ payments, aende zyde vande Jongh Schuts bogart, ontfange het 3e jaar vz.	" — 7
Item van Jan van Doveren, Hoyemaker, van een caemer staende op St. Annen plaets, by hem gehuert jaerlycx voor 10 gul. ontfangen 1621 vz.	10— "
Item van Jaap soene Herman Boye, Schoenmaker, vande huere vande voerhuyse staende buyten aende gevangen poort, mette caemere daeraen, jaerlycx voer 54 gul. verschene 1621 vz.	54— "
Item van Jacop Gerritssen, Hoymaker, vande huere vande huyse staende onder de gevangenpoort metten winckele daertoe behoerende, by hem jaerlycx gehuert voor 75 gul. verschene 1621 . .	75— "

	gul. st.
Item van Willem Peters van een kampken lants buyten de Vuchterpoort beneven den steenwech, metten may graft, jaerlycx voor 4 gul. verschene 1621	4— „
Item van Capⁿ. Mathys, van een stuck erffenis, daerop Oysterwyck gestaen heeft, verschene Martini 1621	7—10
Item vanden selven, voer een jaer huere vande Calverstege, verschene 1621	1—11
Item vanden selven, van een stucxken lants gelegen buyten St. Anthonispoort, genoempt den nyeuwen dyck, verschene 1621.	1—10
Item van Joris de Greve, Groenroede, vande hueringe van Sinter Claes, jaerlycx by hem gehuert voer 78 gul. ontvangen vande selve de reste vant jaer 1620, 24 gul. ende alnoch voer de huere van den jaer 1621, 78 guldens, ende sal voertaen betaelen 40 gul. jaerlycx, overmits hem diverse plaetsen syn, affgenomen, vz.	102— „
Item van Henrick Geritssen, Schoenlapper, vanden huysken onder de heylich cruyspoort, verschene Jois 1621	1—10
Item van Henrick Thomas, van een jaer huere vande Muntel buyten de Hinthamerpoort, metten ouden wech, jaerlycx voer 43 gul. onder conditien etc. verschene Martini 1621	43— „
Item vande wedᵉ Corstiaen Jacops, vanden huysken staende aenden wal by de heylich cruyspoort, verschene 1621	1— 8
Item van Goyart Geritssen, Verwer, vande leyne staende opte molenbrugge, jaerlycx voer .... verschene 1620	„ —21
Item van een geerken lants gelegen tot *Orten* aende lange brugge	*nyet*
Item van een campken lants buyten St. Janspoort aende *Oeterse* brugge gelegen, op condititie van te grave	*nyet*
Item vanden ouden steenwech buyten de Hinthamerpoort, verschene Martini 1621	*nyet*
Item ter cause van twee diverse renten elck van 42 gul. jaerlycx die dese Stadt is heffende vuyten huyse staende achter doude Raethuys, toebehoorende Joncker Philips van Brecht, Hooch ende Leechschoutet der Stadt ende Meyerye, verscheynende respective op St. Thomas des Apostels ende Pauli conversionis dagen, reste van djerste 1619 ende vande dander 1620, alst blyckt in de voergaende rekening	*nyet*

Somma beloepen dese voors. sommen 577 gul. 17 st.

Kapittel 13.

Ander ontfanck comende van coopen van quitantien, byden rentmeesteren van verscheyden persoonen inne diverse manieren geocht, soe als volght. Ende want de quitantien ten vollen coemen voer vuytgeven, daeromme hier voer ontfanck.

Ontvang van korting op verschenen renten ten laste der Stad, bij overeenkomst met de rentieren, door de renteniers verkregen.

Item geaccordeert met heer Geraert vanden Hoevel Pbre, ter cause

	gul.	st.	ort.
van 16 jaeren achterstels van drye gul. jaerlycx, versegelt Goyart van Sassevelt, vanden jaere 1573 tot 1588 incluys, compt voerde Stadt	18—	,—	,
Item geaccordeert met Jan Roeloffs van Groeningen, ter cause van een rente van 10 gul. jaerlycx, verschene 14 jaeren, vanden jaere 1571 tot 1585	70—	,—	,
Item geaccordeert met Willem, sone Jans Roeloffs van den Dungen, nopens den achterstel van drye distincte renten, volgende de specificatie daer van gehouden ende compt hier	38—	1—	1
Item geaccordeert met Geraert van Leent, ter cause van twee jaeren achterstels van 15 gul. jaerlycx, verschene 1619 ende 1620 vz.	7—	,—	,

Somma beloopen dese voors. sommen 2133 gul. 1 st. 4 d.

Kapittel 14.

Ontvang van opgenomen gelden.

Ander ontfanck van penningen, byden rentmeesteren door ordonnantie vanden drye Leden, tot lossinge van renten opgenomen.

De Gouverneur Baron van Grobbendonck leent aan de Stad 4530 gul. waarmede drie renten aan vrouwe Odilia de Horion, in het land van *Luik* woonachtig, worden afgelost.

Item ter ordonnantie van drye Ledenen deser Stadt in date 24 Septembris 1621, ontfangen van zynder Edel. de Baenreheer van Grobendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 4530 gul., waermede, den 17 derselver maent, zyn gelost drye distincte renten opt corpus deselver Stadt staende, te vergelden aen vrouwe Odilia de Horion, wonende inden lande van *Luydick*, deene van 60 gul. jaerlycx, te losee met 1200 gul. de 2de van 100 gul. te losse met 1666 gul. ende de derde oyck van 100 gul. jaerlycx, te lossen met 1664 gul. beloopende tsaemen het capitael als voer, in permissie gelde naeden placaete 4530 gul. waer voer zynder voors. Edel. gelycke drye renten opt corpus deser Stadt sullen worden versegelt, soe haest als men ter Comme sal gaen, te verschynen opten 18en Septembris 1622 ende te lossen in gelde, ten tyde vande afflossinge, byden placaete vanden Hove van *Brabant* gepermitteert, dient tzelve hier voor *Memorie*.

Opneming van gelden om daarmede van Stads wege voorraad van graan en zout te koopen.

Item alsoe de drye Leden deser Stadt, den rentmeesteren der selver Stadt geordonneert hadden, rentsgewys op te nemen tegen den penninck 16, om daer voer te coopen granen ende sout, gelyck dyen volgende is geschiet, waer van de rekening voerden drye Leden gedaen is, ende het overschot daervan in alderhande hier naer volgende, voer ontfanck compt. Ende zyn de sleutels vande coren solders mette selve graenen daerop leggende, door ordonnantie der heeren Schepenen, gelevert aen Capitein Mathys Janssen, dient voer *Memorie*.

Somma *nyet*.

Kapittel 15.

Ontvang van alderhande zaken.

Ander ontfanck comende van diversche ende alderhande saecken, binnen den tyde ende jaere deser rekening ontfangen.

Batig slot der rekening van het voorgaande jaar.

	gul.	st.	d.
Item stellen de rentmeesteren hier voor ontfanck alsulcke 2624 gul. 12 st. 1 d. als deselve by sloote haerder lester rekening, opten 27 Marty 1621 gedaen, dese Stadt schuldich zyn gebleven, vz.	2624—	12—	1

	gul. st. ort.
Item van twee tonnen houtcolen aen eenen goeden vrient overgelaeten, tot 27 st. de ton vz.	2—14—„
Item den 22 Decembris geweest int offerkiste int S^t. Jans kercke ende daer inne bevonden	8—15—„
Item 16 February 1621, brengen de rentmeesteren hier voor ontfanck, alsulcke 1050 gul. als m^r. Jan van Breugel, Schepen ende m^r. Jan van Tulden, Raet ende Pensionaris derselver Stadt, tot *Antwerpen*, vuyt handen Hans de Bie onder hun acquit ende gelofte van indempniteyt, tot behoef deser voors. Stadt hebben gelicht, de welcke byden Rentmeester van Delft, van wege deser selver Stadt, inde rekening van Bamis mis 1614 tot Bamisse 1615 int capittle van *Alderhande saecken*, voer vuytgeven gebrocht syn, als die selve betaelt aen Adriaen van Empel, voer gelycke somme by hem geconsigneert tot *Antwerpen*, onder Hans de Bie voors. ende dat ter cause van seker arrestament van zyn ossen, anno 1611 by die van *Lier* beslaegen, over den stapel derselver, waerom proces alnoch is hangende, vz. alsoe	1050 — „ — „
Item opten 11 May 1621, van Clara wed^e Jans van Loemel, ter cause vande affrekening vanden wynkelder, bedragende de somme van 1300 gul. ontfangen ende inde voergaende rekening gestelt 648 gul. 9½ st. op rekeningh, ende wordt alhier gestelt de reste in volle betaelinge, bedraegende de somme van 651 gul. 10½ st.	651—10—2
Item brengen de rentmeesteren alsnoch voer ontfanck, alsulcke 29 gul. als de gecommitteerde tot het coopen van granen ende sout, meer hebben ontfangen als vuytgegeven, blyckende byde rekening, voer de drye Leden deser Stadt, opten 28 Juny lestleden, daervan gedaen	29— „ — „
Item 18 Augusti 1621, brengen de rentmeesters alsnoch voer ontfanck, alsulcke 53 gul. als Herman Anthonisse q. s. geweest zynde pachters vanden bieracsyns, vanden jaere 1608 tot 1609, dese Stadt schuldich waren gebleven, ende byden Rentmeester van Delft in faulte overgegeven, dewelcke by appostille van mijn Eerw. heeren Schepenen, opte requeste des voers. Hermans, den rentmeesteren zyn geordineert voer ontfanck ende vuytgeven te brengen vz. hier	53— „ — „
Item brengen alnoch voor ontfanck alsulcke 490 gul. 7 st. als de gecommitteerden totte granen ende sout, hebben betaelt voer eycken ribben, deele, planck en, balcken, sparren, lasnagel, anckers, loon etc. tot het maecken der sautcasse geemployeert, ende in hunne rekening voer vuytgeven gebrocht, ende alsoe deselve parcelen inde Stadts rekening, in meer-	

Teruggave van eene borgstelling in geld voor de door de Stad *Lier* in 1611 te *Antwerpen* in beslag genomen ossen in de kwestie met die Stad en *'s Hertogenbosch*, ter zake van het octrooi, waarbij *'s Hertogenbosch* de stapel van ossen werd verleend.

Afrekening van de wed. J. van Lommel van voor de Stad verkochte wijnen.

Batig slot door de commissie belast met het koopen en verkoopen van graan en zout, overgestort.

Verevening der rekening met den pachter van den Bieraccijns over 1608-1609.

De kosten voor de zoutbergplaats door de commissie betaald en in Stads rekening als uitgaven verantwoord, worden hier wederom voor ontvang gesteld.

		gul. st. ort.
	dere partyen voer vuytgeven coemen vz. daeromme hier voer ontfanck	490— 7 —,
Opbrengst van het stapelgeld op de ossenmarkt.	Item ter cause vanden taeffelgelt vande ossen, binnen den tyde deser rekening ontfangen, daer affgetoigen den salaris van Ghysmar Ariaens, voer het opscryven vande ossen, ophaelen vande penningen, omme den cooplieden over te tellen, voer elck hondert metten verlies vanden gelde 10 st. mitsgaders den *wyn ende hoet*, vanden jersten coopman met zynder ossen binnen deser Stadt gecoemen, belopende . . .	2—15½—,
Paspoort geld van de kleine uitgaande waren.	Item vanden paspoort gelt vanden cleyn vuytgaende waeren, voerden jaeren 1620 ende 1621 ontfangen	10— 2 —2

Somma vanden ontfanck van *alderhande saecken* beloopt 4922 gul. 16 st. 9 d.

Somma sommarium allen de penningen in tyde ende jaere deser rekeninge ontfangen, soe voer verclaert staet, beloopen te saemen 91,673 gul. 4 st. 1 d.

UITGAVEN.

Dwelck die voirn. rentmeesteren deser Stadt, inne desen heuren sesten gecommitteerden jaere, achtervolgende heure commissie, tegens den voirn. ontfanck inne diversche manieren van wegen deser Stadt vuytgegeven hebben.

Erfchijnsen die de Stad jaarlijks betaalde.

Ende jerst van erffchynssen die de voirn. Stadt vuyt diversche erffenisse jaerlycx schuldich ende geldende is.

Inden jersten onsen Heere den Hertoige ende Hartoiginne van *Brabant*, vuyter *Gemeynten* 46 scillingen 8 deniers *Leuvens*. Noch vuyt diversche hoffsteden 6 oude grooten 18 d. veteris ende 9 d. *Leuvens*. Noch vuyt diversche hoffsteden die nu poorten ende mueren zyn, 11 scillingen 5 d. Noch vande visscherye tot *Vucht*, eenen ouden grooten. Noch vande visscherye inde Hinthamerstege totter sporxer brugge, tegens erffenisse de calver stert genoempt, over, eenen ouden groote. Noch vuyt eenen huyse alder naest den Raethuyse 9 d. outs ende 3 d. *Leuvens*. Noch vuyter nyeuwen wech byde Ortenpoorten gemaect, omme vuyter Ortenstraeten naede Tolbrug, lancx der Stadt muer te gaen 1 st. 1 ort. Noch vuyt een stucxken lants tot *Orten*, gelegen byde Molenstadt 3 d. *Leuvens*. Noch vuyter camp tusschen den binnen stroom ende de Stadt muer after den Wintmolenberch gelegen 3 st. 3 d. Vande gronde ende erffenisse inde Ortenstraet tegens Henrick Bloyman gecocht, eenen ouden grooten. Vuyten erven by St. Anthonispoort 4 scillingen 11 d. veteris oft d. *Leuvens*, daermen voer betaelt 12 st. 1 ort. Vuyten erve der erffgenaemen Jans Arts van Vladeracken, gecocht ende geordonneert tot eenen wech vande Pynappelse poort tot St. Anthonis poort te gaen 22 d. outs maect 4 st. 22 miten. Noch vuyt diverse hoffsteden ende erven daer huysen op gestaen hebben ende inden jaere 1542, byde Keyerlycke Mat. ende dese Stadt, tot sterckenis derselver zyn aff gebroken, te wetenen: vuyten erve Willems Janssens opt dOrteneynde an

gul. st. ort.

dOrtenpoort, eertyts Henrick van Engelen $2^1/_2$ st. $2^1/_2$ myten. Vuyten erve Wouter Peters aen sHeylichcruyspoort $1^1/_2$ st. Vuyten erven Thomas van Linden inde Ververstraet 3 ortst Vuyten erve Peter Stockelmans 9 plec. Vuyten erve des manhuys heer Adamis van Merde, buyten der Stadtmuer 20 st. 3 oert vz. 10—16—„

Item etc.

Item den Ouden Schutten binnen deser Stadt, tot conservatie van hennen Bogart, onder conditien ende voerwaerde in haere acte begrepen 12 *Brabants* dobbel vz. . . . . 17—18—1

De oude Schuts en de Clovenieurs tot onderhoud van hunne boogaarden.

Item den Cleveniers Schutters insgelycx tot onderhoudinge van hennen Bogart, achtervolgende hare charte . . . . 6—„—„

Item vuyt een stuck erffs liggende buiten de St. Anthonispoort aende Stadt grachten, die dese Stadt heeft doen afkarren ende de lasten daervuyt gaende op haer heeft genomen, vz. tsaemen „—12—1

Item den heere van *Altenae* ende van *Hoirne*, van tolrecht, dat die poirteren deser Stadt, met haere goedens voer by den tolle van *Worchem*, schepen vry mogen varen ende vlieten, verschenen alle jaeren op Bamisse dach, nu den Heer van *Waelwyck* competerende, beloopende . . . . 35—„—„

Den Heer van *Altena* tot afkoop van den tol te *Woudrichem*.

Item etc.

Somma beloopende dese voern. erffrenten ende erffchynsen 149 gul. $14^1/_2$ st.

Maer want de betaelinge vande selve renten inde naevolgende capittelen gepostponeert staen, daeromme *nyet*.

Kapittel 2.

Ander vuytgeven van renten ende chynssen, inne tyde ende jaeren deser rekening, vuyt beyde de helften vande gevangen poorten met haere toebehoorten, verschenen.

Renten gaande uit beide gedeelten der gevangenpoort.

Somma der voors. renten vuyt de twee helften der gevangenpoorte, beloopende 292 gul. 6 st. 10 d.

Maer want de betaelinge van deze renten inde naevolgende capittelen gepostponeert staen, daerom *nyet*.

Kapittel 3.

Ander vuytgeven der rentmeesteren deser Stadt, soe aende gagie van myn heere de Cansellier, Advocaet, Procureur, Sollicitateur, als aenden heeren schepenen, pensionarissen, Wachtmeester, rentmeesteren, gecommitteerden ende dienaers etc. mitsgaders de scryvers aende poorten, bewaerders vande schortbalcken, stokers ende andere, als volght.

Uitgaven aan toelagen of jaarwedden van den Kanselier van *Brabant*, Stads Advokaat Procureur en Solliciteur te *Brussel* aan heeren Schepenen, Pensionarissen, Wachtmeester, Rentmeesters, Stads dienaren, schrijvers aan de poorten, bewaarders der schotbalken, stokers op de wachten enz.

gul. st.

Item aen myn heere Peeter Peckius, Riddere, Cancellier, in plaetsse van zyn twee schenckossen vervallen allerheyligen 1621 . 120—„

Item aen myn heere den Audiencier Verrycken, voer zynder schenck-

gul. st.

ossen als voer vervallen, soe voer zynder Eerw. als voer zynen Soon, tegenwoirdich Audiencier . . . . 120—,

Item betaelt aende negen heeren schepenen, voer haere gagie jaerlycx elck 200 gul. vz.. . . . . 1800—,

Item aende voers. heeren, voer haere tabbarden ende schenckwyn 151—13

Item aen Joncker Henrick van Gestel, President deser Stadt, als Wachtmeester byden drye Leden aengenomen, hem ter maent toegevuecht 36 gul. vz. 468—,

Item aen mr. Willem van Reys, syne gagie voer dit jaer als Pensionaris vz. . . . . 520—,

Item aen mr. Jan van Tulden, als Pensionaris . . . . . . 400—,

Item mr. Jacop van der Cammen, Zeger Zegers ende Henricken Sanders, rentmeesteren deser Stadt, ter cause van haere gagien byden drye Leden toegevuecht voer haren dienst, elck 200 gul. vz. 600—,

Item Anthonyen Pynappel ende Goyarden Loeff, geswooren gecommitteerden deser Stadt, vande rekeningen te colligeren, ingrosseren ende quadrupliceren elcken 100 gul. vz. . . . . 200—,

Item den Griffier ende secretarissen deser Stadt voer haere tabbaerden, elck 7 gul. 10 st. vz.. . . . . 30—,

Item aan den Advokaat Masius 40 gul. mr. Joris Keyen, Procureur, 48 gul. en mr. Jacques Morlet, Solliciteur 50 gul. vz. . 138—,

Item Goyarden Loeff, van dat hy als Secretaris der capiteynen deser Stadt, in haere vergaderinge, soe ordinaris als extra ordinaris, is dienende int registreren der resolutien etc. daervoer hem jaerlycx toegevuecht . . . . 50—,

Item den Paters vande Jesuwyten, ter ordonnantie vande 2e jerste Ledenen, ter maent toegevuecht. 100 gul. vz. . . . . . 1200—,

Item aen Mathys Janssen, Capitein ende Lieutenant van myn heer den Wachtmeester, byden heeren Schepenen aengenomen om de wachten te visiteren ende rontsomme van brant ende karssen te besorgen, daer van hem ter maent toegevuecht 18 gul. vz. . 216—,

Item aenden selven als Havenmeester. . . . . 78—,

Item aenden selve om de stadt te dienen, soe inde reparatie als anders, daervan hen toegevuecht jaerlycx 120 gul. vz.. . . . 120—,

Item Adriaen Zegers, by den heeren schepenen aengenomen ende gecommitteert, tot directie deser Stadt wercken ende reparatien, daervoer hem ter weke toegevuecht 36 st. vz. . . . . 93—12

Volgen de tabbart gelden aende drie groenroeden voor ieder 6 gul. toelage voor buitengewone diensten, gagien aan de billet en paspoort schryvers, controleurs van Stads accynsen, kamerbewaerders, wachters op de toorens, schryvers aan de poorten, schotbalkbewaarders, marktvegers, gevangenbewaarders, klokkensteller, graftenmaker, Stadswisselaar, scherpregter, poort- en

gul. st.

draaiboom sluiters, stokers inde wachten, tamboers, stads med. doctoren, pestmeester wyse of vroedvrouw enz.

Jaarwedde der vijf Stads muzijkanten

Item Jeronimo van Casteren, Guillam de Post, Engelbert van Mechelen, Leon Vryfault ende Remy de la Garde, byden Heeren aengenomen voer Stadts speluyden, om op alle statie daigen voer het E. H. Sacrament ende opt Stadthuys te speelen, jaerlycx elck 50 gul. vz. 250 gul., hiervan getoigen een vierendeel jaers beloopende 12 gul. 10 st. dat Guilliam de Post vertrocken is, vz. . . . . 237—10

Somma der voors. gagien ende dienaeren beloopen 13,529 gul. 18 st.

Kapittel 4.

Bodenloon.

Ander vuytgeven van boodenloon, die inne proffyt ende tot behoeff deser Stadt gesonden syn, soe te voet als te perde, daer van elcken betaelt als volght.

Personen uitgezonden om in de nabuurige provintiën te vernemen, wat aldaar ten nadeele van het Land en in het bijzonder van deze Stad omging.

Item 16 Septembris 1621, by acte der heeren, ter cause van bodenloon aan dry diverse persoonen gegeven, om inde nabuerige provintien te gaen vernemen, tgene aldaer ten achterdeele vande Lande ende besonder deser Stadt, soude passeren, betaelt 27 gul. 12 st.

Item enz.

Somma tvoors. booden loon beloopt 369 gul. 11 st.

Kapittel 5.

Afgevaardigden en gecommitteerden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Ander vuytgeven van heeren schepenen, gesworen, raetsheeren, pensionarissen ende andere gedeputeerden, reysende inne deser Stadt saecken proffyten ende affairen, ter dachvaert ende anderssins gedeputeert synde, daer omme elcken betaelt als volght.

Afgevaardigden en gecommitteerden ten Hove, ter Staten en in andere commissien waren:

M[r]. Jan van Breugel, Schepen.

M[r]. Jan van Tulden, Pensionaris.

Zij waren te *Brussel* van 15 Nov. tot 16 Dec. 1620, van 15 Januarij tot 14 Febr. en van 3 Maart tot 1 April 1621.

Somma der voors. dachvaerden beloopen 1094 gul. 13 st. 8 d.

Kapittel 6.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Ander vuytgeven van schencken van wynen ende gelaegen aan diversche heeren prelaten, edelen, gedeputeerden van steden ende andere notabele persoonen, binnen den jaere deser rekening geschoncken, mitsgaders van veele remboursementen ende oncosten daer aen dependerende, gedaen.

Schenkingen van geld, wijnen, gelagen of anderssins werden gedaan, aan:

S[r]. Anthonio De Lane, benoemd Luitenant der kurassiers van den Gouverneur van Grobbendonck.

S^r^. Jasper de la Vaulx, een zilveren beker.
Den Heer van Wesemaelen.
S^r^. Pickart, Cornet.
Kapitein Lafosse.
" de Ribbicourt.
Den Eerw. Heer van Bocholt, Domproost te *Luik*.
Jan van den Bossche, Stadhouder van den Hoogschout.
Den Hoogschout.
" Kapitein D'Aubremont.
Jonkheer Arnoult de Hornes.
Den Ambassadeur van den Koning van Polen.
Jonkheer Michiel de Borchgrave, Heer tot Oerle.
Den Gouverneur van Grobbendonck, op 14 Oct. 1620 (1) 100 zilveren souvereinen . . . . 240— " — "
Denzelven aan wijn op 14 Oct. 1620 . . . . 245 — " — "
Mevrouw van Grobbendonck 31 Oct. 1620, 100 zilveren souvereinen . . . . 240— " — "
Lancelot van Grobbendonck hun zoon, op 17 Dec. 1620 . . 60— " — "
Godefroy Nicolaas van Grobbendonck, hun zoon, op als voor 60— " — "
Mevrouw van Grobbendonck op 2 Jan. 1621 . . . . . . 125— " — "

Terugbetaling van het regt van den 60^en^ penning door hem betaald aan Stads regten voor den aankoop van het Keizershof.

Item by acte in date 3 February, stellen de rentmeesters alhier voor vuytgeven de somme van 112 gul. 2 st., wesende den 60^en^ pennninck van *sKeysershoff*, byden heer Gouverneur gecocht, overmits zy daer van int capitle vanden 60^en^ penninck ontfanck hadden gemaeckt . . . . 112— 2— "

De Regering betaald uit erkentenis van de door den Gouverneur Baron van Grobbendonck der Stad bewezen diensten 1/3de gedeelte in den koopsom van het Keizershof.

Item by acte 5 Marty A^o^ voors. myn heeren schepenen, congratulerende myn heer de Baron van Grobbendonck, Riddere, Gouverneur deser Stadt, den coop van 1/3 vanden huyse genoempt *Keysershoff*, hebben zynder Edel beschoncken om merckelycke redenen mette somme van . . . . 500— " — "
Item voor het 2^e^ derde deel op 2 Maart 1621 . . . . 500— " — "
Item voor het 3^e^ derde deel op 20 " " . . . . 500— " — "
Denzelven aan wijnen op 13 Augustus 1621 . . . . . . 558—19—1

Toelaag aan de Paters Jesuiten tot bouwing hunner kerk. Schenkingen van wijnen en toelaag ter bevordering van hunnen bouw aan de straat.

Item by acte in date 28 Sept. 1620, aen de Eerw. heeren patres vande societeyt Jesu binnen deser Stadt, de somme van 175 gul. te betalen vyff weken, ter weken 35 gulden, ende dat tot voerderinge vande notelycke begonste nieuwercken, van wege dese Stadt in regardt van sondere diensten, hunne Eerw. geschoncken, volgende de quytantien . . . . 175— " — "
Item by acte in date 3 February 1621, aen Franchois van

(1) De Gouverneur Baron van Grobbendonck, zijne vrouw en kinderen genoten dit jaar van de Stad, volgens dit kapittel *f* 3140—19—1 en volgens kapittel 22 *Alderhande saken*, hier na volgende *f* 450 "—" in alles te zamen *f* 3490—19—1.

	gul. st. ort.
Bree, ter cause van 75 potten rynssen wyn, aende patres vande societeit Jesu geschoncken, vz.	48 –17—2
Item by acte in date ultima xbris 1620, aende Eerw. heeren patres der societeyt Jesu binnen deser Stadt de somme van 250 gul. tot onderstant ende voerderinge vanden begonnen nyeuwen tymmeragie vande voerstraete etc. van wegen dese Stadt vuyt goede consideratien geschoncken	250— „ —„
Item by acte in date 6 Maart 1621, aan den Eerw. Provinciaal der Jesuiten in plaats van wijn	47—14—„
Item by acte in date 15 7bris 1621, aan wijn	112— „ —„

Somma de voors. schencken beloopen 8160 gul. 14 st.

Kapittel 7.

Ander vuytgeven van tgene opt raethuys, inder schryffcaemeren, inder griffie, opter rentmeesteren caemer ende opte wachten, binnen den tyde deser rekening verbrant is.

Uitgaven aan brand en licht.

De betaalde brand en het licht waren steenkolen, brandhout, houtskolen en turf, flambouwen en kaarsen.

Somma den voors. brant beloopt 2102 gul. 1 st.

Kapittel 8.

Ander vuytgeven van metsen, oiperen, calck, sant ende steen, binnen den tyde ende jaere deser rekening, aen verscheyde wercken ende reparatien deser Stadt gedaen.

Uitgaven aan metzelwerk en bouwmaterialen.

	gul. st. ort.
Item 6 Mert aen Capiteyn Mathys, voer Lambert Lenssen, maesschipper, voer drye mudde meelcalck, om de sout kast mede te maecken, betaelt	1—18—„
Item ten voors. daege aen Jan van Eck, Drossart van Poroyen, ter cause van 16,500 cleyn hertsteen, thuysent tegen 3 gul. 12½ st., volgende zyne quytantie betaelt	59—11—1
Item 9 July 1621 door mondelinge beveel der heeren Schepenen, gecocht ende gelevert van Thielman van Muers ende Willem van Beest, de quantiteyt van 40,000 groote mopsteen ⅕ clinckt tot 8 gul. 10 st. tduysent ende 2000 dobbel cleyn steenen tot 4 gul. 10 st. het duysent, oock het ⅕ clinckart volgende de specificatie van Capt. Mathys	430— „ —„
Item ten voors. daige aen Jan Teeuwens vande voers 40,000 mopsteenen ende 20,000 dobbel cleyn steenen van *Crevecoeur* mette pleyten hier te brengen, betaelt	20— „ —„

Item etc.

Somma tvoors. metsen, calck etc. beloopt 1608 gul. 15 st. 4 d.

Kapittel 9.

Uitgaven aan leijen en leidekkers werk.

Ander vuytgeven ;van leyen, loot, decken ende stoppen ende des daertoe behoort, inne oirboir ende proffyt deser Stadt, binnen den tyde deser rekening gebesinght.

gul. st.

Item 1ª February aen Frederick Lambts, maesschipper, voer 21,700 leyen tot 5 gul. 7½ st. aende Stadt gelevert, betaelt . . 116—12

Item etc.

Het dagloon voor ieder leidekker was 14 st.

Somma tvoors. leyen, loot, etc. beloopt 297 gul. 7 st.

Kapittel 10.

Uitgaven aan timmerwerk, hout en planken.

Ander vuytgeven van hout, plancken ende saegen inne den jaere deser rekeningh, tot bouwinge ende reparatie deser Stadt vuytgegeven.

gul. st.

Item 3ª Octobris, aen Jacop Mertens, Stads timmerman, met twee knechts elck 5 daegen tot 14 st. daechs vz. . . . . 10—10

Item aenden selven voer Jan Adriaens, houtsager met zyn tween elck 2 daigen hout gesneden, daechs 14 st. vz. . . . . 2—16

Item ten voors. daige aen Joncker Godefroy de Jeger, ter cause van 12 coopen eycken houts tot 54 int getal, staende onder *Helvoirt* ende *Haren*, bij capitein Mathys gecocht ende ontslagen, betaelt 337— 1

Item etc.

Somma tvoors. van hout, timmeren enz. 2897 gul. 17 st. 4 d.

Kapittel 11.

Uitgaven aan ijzerwerk.

Ander vuytgeven van alderhande yserenwerck, inne proffyt ende oirboir deser Stadt, inne den jaere deser rekeninge gebesinght, als volght.

gul. st.

Item 3 Mert 1621, door aenseggen van Ghysbert Diericxen, aen Adriaen Geritz, slootmaker, voer seker patroon van nagelen tot de porten van het amonitiehuys gemaect, betaelt. . . . . ,—12

Item aen Peter Mathyssen, van diverse nagelen, by hem volgende de specificatie gelevert, betaelt . . . . 9—,

Item ultima 7bris aen Jacop Anthonisse, voer nagels, slooten etc. dit jaer volgens zynder specificatie gelevert, betaelt. . . . . . 8—12

Item etc.

Somma tvoors. yserenwerck beloopt 158 gul. 13 st. 4 d.

Kapittel 12.

Uitgaven aan werklieden.

Ander vuytgeven van werckluyden, die in diverse manieren plaetsen ende wercken aen deser Stadt metter hant ende anderssins geaerbeyt hebben, in manieren hier nae volgende.

gul. st. ort

Item 13ª Octobris 1620 aende vier ordinaris Stadts aerbeyders elck 5 daegen tot 9 st. daechs, vz. . . . . 9— , — ,

	gul.	st.	ort.
Item Cornelis Janssen, pleytmaker, van Stadts bruggen ende werven te pecken in 4 daegen, daechs 12 st.	2—	8—	„
Item aen Henrick Thomas, karsman, van 31 varten tot 2¹/₂ st. vz. 3—17¹/₂ st. ende noch een vart tot *Roosmalen* hout gehaelt, vz. 30 st. vz. tsaemen	5—	7—	2
Item 13 7bris aen Willem Gast q. s. van 1459¹/₂ malder roggen, vande solders by deser Stadt gehuert, afgedragen te hebben ende opte solders boven de heeren Schepenen camer, zydelcamer, opten solder onder den raethuys thoren ende boven de soutcasse gedragen te hebben, deen helft tot 3 oort het malder ende dander helft tot 2¹/₂ ort het malder vz. tsaemen	49—	16—	„

Item etc.

Somma de voors. werckluyden etc. beloopende 1496 gul. 16 st. 12 d.

Kapittel 13.

Ander vuytgeven van penningen aende pachtenaers, gepacht hebbende de negen blocken te vegen, volgende de ordonnantie daerop gemaeckt.

Uitgaven voor het reinhouden der markten en der straten in de negen blokken of wijken der Stad.

	gul.
Item aen Henrick Thomas q. s. vande merckt te vegen voer een geheel jaer	320
Item aen Jannen Peters, vande hinthamerstraet ende hinthamereynde.	300
Item aen Frans Janssen q. s. van kerckstraet ende weversplaets . .	300
Item aen Jan van Son q. s. van vuchterstraet ende vuchterendyck .	244
Item aen Peter Jacops q. s. vande vischmerckt ende orteneyndt . .	240

Somma van desen capitle beloopt 1424 gul.

Kapittel 14.

Ander vuytgeven van huys, solder ende kelder huere, soe tot behoeff vande wachten, colen ende torff te leggen ende Stadts coren te logeren, als volght.

Uitgaven voor huis-, zolder- en kelderhuur voor officieren der bezetting, de wachten, tot bergplaats van steenkolen en turf, en voor Stads koren te bergen.

Behalve deze huis-, zolder- en kelderhuur tot de aangewezen doeleinden werden door de Stad huishuren betaald, voor de volgende officieren van de bezetting, als, aan:

Kapitein Pierre De la Fosse.
 „ Hemondt.
Jonkheer van Erp, vaandrik.
Kapitein Nuerlet.
 „ De Rone
 „ Jan De la Bretaingne, vaandrik.
 „ Baron van Everbergen.
Hans van den Eynde, vaandrik.
Kapitein Mares.
Henrick de Ryck, vaandrik.
Kapitein Trist.

Pierre Leloir, vaandrik.
Kapitein Octavio Bauchy.
Christoffel Levasseur, vaandrik.
Kapitein Verrycken.
Loots, Vaanderik.
Jan Ratelant, vaandrik.
Kapitein Anthonie de Maulde.
Anthonie de Hamerpont, vaandrik.

De Stad betaald schadeloosstelling aan de Erven van Jonkheer Jacques de Wale, om dat het gedeelte van het *Keizershof* door die Erven bij den verkoop zich voorbehouden, mede door den Gouverneur Baron van Grobbendonck in gebruik werdt genomen.

Item by acte der heeren Schepenen in date 1e Febry aen Carel vanden Camp, Rentmeester des Baenreheer van Grobendonck, Gouverneur deser Stadt, die somma van 300 gul. tot behoeff vande erffgenaemen Jacques de Wael, ter canse dat de voors. heer Gouverneur, geduerende den tyt vande huere, het quartier vande erffgenaemen gereserveert, mede gebruyct heeft tot bamis 1621, ende alsoe van wegen deser Stadt metten erffgenaemen geaccordeert, vz. 300 gul.

Somma de voors. huyshuer beloopt 1426 gul. 14 st. 12 d.

Kapittel 15.

Uitgaven tot aanmoediging van te bouwen steenen gevels, waartoe een derde van de steen door de Stad werd gegeven.

Ander vuytgeven vande nyeuwe steenen gevels, inde doorgaende gemeyne straten, tot vereeringe deser Stadt gemaect, te weten van eenen derden deel vanden gebacken steen tot elcken gevel, van boven den derden aen te rekenen, totten hoochsten vanden selve, sullen wordden gebesinght, voer soe veele aengaet de werlycke borgeren die mede schieten ende genyeten.

	gul. st.
Item 5 Octobris 1620 aen Geraert van Asten, ter cause vanden nyen steen aenden gevel van Peter Gielis, betaelt	7—4

Item etc.

Somma van desen beloopt 187 gul. 7 st. 4 d.

Kapittel 16.

Uitgaven aan schrijfloonen.

Ander vuytgeven van schryversloon, by hen ter ordonnantie der heeren Schepenen ende pensionarissen, geschreven.

	gul. st. ort.
Item 19 Octobris aen Henrick Ruys, van schryfloon, volgens zynder specificatie betaelt	11—19—2
Item 12 January, by acte der heeren Schepenen, aen Geraert van Lith, clerq inden heyligen geest, voer dextenderen sekere schrifture, aengaende de gerechticheyt vande Stadt int lant van *Ravesteyn*, betaelt	4— „ — „
Item aen mr. Aert van Houbraken, van te copieren seker accordt tusschen de Heer van Oppermont ende Servaes van Perck, nopende het planten vande lyntboomen opte wallen, gemaect, betaelt	„ — 7— „

Schrifturen aangaande het regt van ingebod der Stad in het Land van *Ravestein*.

Accoord wegens het planten van Lindeboomen op Stads wallen.

Opneming der schoo-

Item 20 January aen 9 clercquen die de geheel Stadt doer heb-

	gul.	st.	ort.
ben wesen schryven de schouwen ende ovens etc. volgens den placaten vanden Hove, in alles betaelt	103–	10—	„
Iiem aen Wouter Bormans ende Q. van Asten met Joris de Greve, van het opschryven vande schouwen int vrydom deser Stadt, soe te *Dungen*, *Hinthem* ende *Vucht*, voer haer verteerde costen betaelt volgens de specificatie	23—	6—	„

wen en ovens binnen de Stad en in hare vrijdommen *Orthen*, *den Dungen*, onder *Hintham* en onder *Vucht*.

Item etc.

Somma tvoors. schryvers loon beloopt 584 gul. 10 st. 8 d.

Kapittel 17.

Ander vuytgeven van penningen ter cause vanden Amonitiehuys, byde Stadt in haeren drye Leden geconsenteert.

Uitgaven voor aannemingspenningen, arbeidsloonen en bouwmaterialen aan het nieuwe Amunitiehuis bij de Orthenpoort.

	gul.	st.
Item 12 January 1621, ter ordonnantie vande heeren Schepenen aen Dierick van Erp ende Marcelis q. s. timmerluyden, vanden amonitie huys deser Stadt gemaect, den Mey daerop gestelt hebbende, betaelt tot eene vereeringe	42—	„
Item 13 January aen Dierick Diricxe q. s. ter cause vanden aengenomen amonitiehuys, op rekening betaelt	200—	„
Item 23 January	200—	„
Item 28 January, aen Cornelis Janssen, steenhouwer, van wegen Dierick Diericxen, in voldoening van syn gemaect werck betaelt .	180—	„
Item 16 February, aen Dierick Diericxe voers. op rekening betaelt	200—	„
Item 19 January aen Marcelis Janssen ende Pauwels Aertss, op rekening betaelt	200—	„
Item 23 February aen Dierick voors. ende Marcelis van Haren, op rekening als voor, betaelt	200—	„
Item 3 April aen Dierick voors. voer Jannen Martens, metser, op rekening betaelt	100—	„
Item 27 April 1621 aende voors. Dierick Diericxe, noch op rekening vanden voors. amunitiehuys, betaelt	224—	„
Item 26 Mey 1621 aen Adriaen Gerits Smit, slootmaker, ter cause van verscheyden yserenwerck by hem gemaect aent amonitiehuys, betaelt	109—	6
Item 28 Mey, aen Hans Gossens, maelder, vande drye wapenen met gout te beleggen oft vergulden, volgende de specificatie betaelt	18—	„
Item 1ª Juny 1621 aen Dierick Diericxe q. s. noch op rekening betaelt	600—	„
Item 1ª Juny 1621 by acte in date 5 May aen Doctor van der Wege, Ingenieur van haere Doorluchtichste Hoocheden, de somma van 125 gul. ter cause van het voors. amonitiehuys, soe binnen als buyten, met sant ter behoorlyke hoochte te hebben doen vueren, betaelt	125—	„
Item 21 Juny aen Dierick Diericxe q. s. in volle betaelinge vanden amonitiehuys beloopende 8400 gul., betaelt	96—	„

	gul.	st.
Item by acte in date 21 July aen Mr. Joris Dur, voer sekere materialen aen het nieuw amonitiehuys gelevert ende voer alle zyn pretensien die hy opt tselve heeft te pretenderen, in volle betaelinge, betaelt	42—	„
Item by acte der heeren Schepenen in date 27 Augusti 1621, betaelt aen Heeren Aelbert vanden Dungen, Riddere, ter cause ende in recompens ende heele voldoeninge vanden toesicht, by zynder Ed. genomen over het maken vanden amonitiehuys, tzedert bamisse lestleden, betaelt.	240—	„
Item aen Dierick Diericxe q. s. voer een aem biers, by den heeren Schepenen hem gesconcken, betaelt	4—	„
Item by acte in date ultima 7bris 1621 aen Hans Goossens, schildere, de somme van 32 gul. vande vensteren ende poorten vanden amonitiehuys, met olie verwe ende de wapenen deser Stadt opte poorten te schilderen, betaelt	32—	„

Somma beloopen dese voors. sommen 2832 gul. 6 st.

Kapittel 18.

Uitgaven van gelden aan materialen voor de fortificatien der Stad *'s Hertogenbosch*.

Ander vuytgeven van penningen, ter cause vande fortificatie deser Stadt geemployeert, als volght.

	gul.	st.	ort.
Item 4 April 1621, ter ordonnantie van myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, in date 2o April voors. aen Michiel Pauwels ende Carel vanden Camp, de somme van 1000 gul. ende dat op rekening vande steenen inden jaere 1620 aende fortificatie deser Stadt gelevert, betaelt	1000—	„—	„
Item 22 May 1621 aen Stans Stanssen, timmerman, met twee knechts gewrocht int bereyden van het houtwerck tot het verlaet aenden boom, elck vyff daegen, de voors. Stans tot 1 gul. 5 st. daechs ende de knechts 1 gul. daechs, volgende de liste van Capiteyn Mathys, betaelt	16—	5—	„

Volgen de verdere betalingen aan timmerlieden en aardwerkers, zoo voor het maken van het verlaat als voor de aarden dammen daartoe behoorende.

	gul.	st.	ort.
Item by acte in date ultima 7bris aen Mathys Diericx, groffsmit, de somme van 333 gul. 7½ st. ter cause van 1905 ℔ ysers, totte sluyse aenden boom te stellen, het ℔ tot 3½ st.	333	7—	2

Item etc.

Somma de voors. fortificatie beloopt 2097 gul. 8 st. 8 d.

Kapittel 19.

Ander vuytgeven van geloste ende gecochte renten, als moelens, als volght.

Uitgaven van ten laste der Stad staande of verschenen, afgeloste en gekochte renten.

Item alsoe myn heeren Schepenen deser Stadt van *sHertogenbossche*, opten 16^en July 1621, hadden goetgevonden myn heer den Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt etc. te aensoecken, om de watermoelens, zoe corn als volmuelen, by zyn Edel. onlancx tot zynder coste ende behoeve doen maecken, tusschen S^t. Janspoort ende den boom inden gemeynen gracht aldaer, te willen overlaeten ten behoeve deser Stadt, om redenen inde acte begrepen, soe eest, dat dyen volgende zynder voors. Edelheyt, de voers. moelens aen dese Stadt heeft overgelaeten, mits aende selve restituerende de penningen daer voer verschoten, beloopende, volgens de specificatie van Carel vanden Camp, daer van gehouden, de somme van 4624 gul. 13 st. $^3/_4$ permissie gelt, die welcke de rentmeesteren, naeden transporte der selve moelens, sullen betaelen, volgens dacte in date 19 July 1621 getekent vanden Velde. Ende dyen volgende op rekening betaelt de somme van 624 gul. 13$^3/_4$, hier van affgetoigen de somme van 102 gul. gecoemen vanden vercochte muelenpert, blyft alsoe hier voer vuytgeven de somme van 522 gul. 13 st. 3 ort.

De water-, koren- en volmolen, door den Baron van Grobbendonck, gebouwd tusschen St. Janspoort en den Boom, wordt door Stads regering aangekocht.

Somme van desen capitle beloopt 522 gul. 13 st. 3 ort.

Kapittel 20.

Ander vuytgeven van penningen ter cause vanden schougelt, onsen genadigen heere den Hartoige van Brabant, geconsenteert

Uitgaven van penningen ter zake van de belasting op de schouwen, ovens, fornuizen en ploegen.

Item alsoe hunne Doorluchtichste Hoocheden, opte doleantie der drye Ledenen deser Stadt, tot het opbrengen van het schougelt lest byden heeren Staeten van *Brabant* geacoordeert, om te furneren een extraordinaris subsidium van hondert vyfftich duysent gulden eens, te vinden opte schouwen, ovens, fornaisen ende ploegen, tot 15 st. elck, hebben tevreden geweest, dat dese voors. Stadt soude gestaen, mits opbrengende soe veel alst schougelt binnen der selver Stadt ende haere vrydom bevonden werdt vuyt te brengen, beloopende deselve schouwen, ovens ende ploegen aen zynder Hoocheyt van wege der drye Staeten van *Brabant* gedaen, de somma van 6442 gulden, soude gestaen mette somme van 4831 gul. 10 st. te vinden by sulcke middelen, als de drye Leden voerscreven onderlinge soude accorderen etc. Soe eest, dat opten 19 April anno 1621 de drye Leden voors. eendrachtelycke hebben geresolveert ende den rentmeesteren der selver geordonneert, de voors. somme van 4831 gul. 10 st. vuyt den comptoir ende incomen der selver Stadt, om merckelycke consideratien, wordden betaelt ende opgebrocht, mits daertoe opnemende op obligatie 1000 gul. eens, alles volgende dordonnantie der drye Leden voors. van dato den 19 April Anno

1621. Ende hebben de rentmeesteren, in conformiteyt vande selve, betaelt aen mr. Peter van Broechoven, Rentmeester der heeren Staeten van *Brabant*, opten 26 May en 1e July 1621 de voors. 4831 gul. 10 st. ende hier sonder eenige penningen daertoe op te nemen, 4831 gul. 10 st.

Somma vanden schougelt, *persé*.

Kapittel 21.

Uitgaven voor beden en consenten den Hertog van *Brabant* verleend.

Ander vuytgeven van penningen ter cause vander beeden ende consenten, onsen genadigen heere den Hartoige van Brabant, geconsenteert ende augumentatie der selver beede.

Item alsoe dese Stadt inde leste rekening schuldich was gebleven aen mr. Peter van Broechoven, als Rentmeester der heeren Staeten van *Brabant*, ter cause vande beede jaerlyckx bedraegende 3243 gul. 4 st. 12 d. ende daugmentatie derselver, voor een seste gedeelte, bedraegende 540 gul. 10 st. 12 d. verschenen St. Jansmisse ende Kersmisse 1619 incluys, de somme van 3390 gul. 11 d. Daer noch by gerekent een geheel jaer beeden ende augmentatie derselver als voors., tsaemen beloopende 3783 gul. 15 st. 8 d. verschenen St. Jansmisse ende Kersmisse 1620 oyck incluys, belopende tsaemen 7173 gul. 16 st. 3 d. hier van affgetrocken, de betaelinge by den rentmeesteren deser Stadt hier op gedaen totten 19 Juny 1621 incluys, beloopende ter somma van . . . . 3788 gul. 4 st

Soe soude dese Stadt noch resteren, ter cause vande beede ende augmentatie der selver, verschenen St. Jansmisse ende kersmisse 1620 incluis, als voors. de somme van 3385 gul. 12 st. 3 d.

Somma beloopt de voors. beede etc. 3788 gul. 4 st.

Kapittel 22.

Uitgaven aan allerhande zaken, mitsgaders voor de begrafenis van Z. D. Hoogheid.

Ander vuytgeven van alderhande saecken inne diversche manieren binnen den tyde deser rekening, byden rentmeesteren betaelt als volght. Mitsgaders de begraeffenis van haere Doorluchtichste Hoocheyt.

De posten als gewoon gebragt worden weggelaten.

Verbod om geen boter uit te voeren en met geen pijlen te werpen.

Item 14 Octobris aenden selven, van publicatie te doen van geen boter te vervueren oft geen pylen te werpen, betaelt 1 gul.

Verbod om des Zondags vóór elf uren te tappen, scherm- of dansschool te houden, noch op de klosbaan te spelen.

Item 16 voors. aenden koer met Bormans, van rontsomme publicatie te doen, dat men sondachs voer elff uren voer middach, nyet en soude mogen tappen, scherm oft dansscholen, closbanen mogen houde, betaelt 1 gul.

Amunitie en spiessen uit *Biscaijen* gezonden.

Item vande amonitie (en) spiesen alhier vuyt *Biscayen* gecomen, te helpen opdragen, aen drye soldaeten betaelt 1 gul. 1 st.

Bevel dat de rentmeesters van Godshuizen en van minderjarigen rekening zouden doen.

Item 17 Octobris, van rontsomme te publiceren, dat alle rentmeesters van Goidtshusen ende onmondigen, haere rekening souden doen, betaelt 1 gul.

Teruggave aan den Gouverneur Baron

Item by acte in date ultima Decembris 1620, aen myn heer de Baron van Grobbendonck, Riddere, etc Gouverneur deser Stadt, de somme van

375 gul. voer ende in recompens van diversche oncosten, by synder Edel. gedaen ende gesupporteert van wege ende ten dienste deser Stadt, in diversche saecken der selver Stadt grotelycx importerende, volgens der heeren Schepenen attestatie, betaelt 375 gul.

van Grobbendonck voor in het belang der Stad gedane voorschotten.

Item 14 January, aen Peter Corstiaens, ter cause van tstellen vanden Aultaer inde Vuchterstraet, ten tyde vande processie generael vande furie, 5 gul. 13 st. 2 ort.

Processie ter herinnering aan den afgeslagen inval van Hohenlo.

Item by acte in date 3 Novembris 1620, aen F. van Bree de somma van 57 gul. 11 st. ter cause van wynen ende oncosten, gedaen byden gheenen, gebesoingeert hebbende over de clachten aende drye Ledenen deser Stadt gedaen, als dat de Rentmeester Fierlants, beletten wilden, vogels koyen op hunne eigen erven nyet te mogen setten, sonder octroye vanden Hove etc. als oock ter cause van consent geven, 57 gul. 11 st.

De Rentmeester Fierlants wil beletten dat eigenaars van Landerijen en erven, vogelskooijen op hunne eigen gronden daarstellen, zonder vooraf bekomen octrooi van den Hove.

Item 20 Marty aen Wouter Bormans, q. s. van publicatie te doen, dat nyemant vande rebelle provintien en soude coomen opte wallen deser Stadt, 1 gul.

Verbod dat niemand uit de provintien der rebellen op Stads wallen mogen komen.

Item ten voors. daige aen Jan van Turnhout, van 100 placaeten te drucken, dat nyemant anderen Heer, dan zynder natuerlycken Prince en sal moigen dienen, betaelt 1 gul.

Plakaat dat men alleen zijnen natuurlijken Heer mag dienen.

Item 5 April aende dekens vande tymmerluyden, metsers ende leydeckers, gevisiteert hebbende het nyeuw amonitiehuys, betaelt 3 gul. 3 st.

Het nieuw amunitiehuis, door dekens der timmerlieden, metselaars en leidekkers, opgenomen.

Item by acte in date 2[a] January 1621. aen m[r]. Jannen van der Wege, Doctor inde medicyne ende Ingenieur van haere Hoocheden, de somme van 300 gul. ter cause van diverse diensten dese Stadt gedaen, zoe int ordineren vanden amonitiehuys, dopmaken te dirigeren, plante vande Stadts straeten, rivieren ende bruggen der selver geometrie te maecken, als anderssins etc. betaelt 300 gul.

Betaling aan mr. Jan van der Wege, Doctor in de medicijnen en Ingenieur, voor diensten bij de bouwing van het amunitiehuis, aan de beplantingen, alsmede om straten, rivieren en bruggen geometrisch op te nemen.

Item by acte in date in date 12 May 1621, betaelt de somma van 56 gul. 5$^{3}/_{4}$ st. ter cause van cieraat inde kercke van S[t]. Jans, ter eere ende vorderinge van Godsdienst gedaen, ende byde Stadt gesconcken.

De Stad schenkt voor de groote, of St. Janskerk, geld, tot een sieraad en bevordering der Godsdienst.

Item 5 May aen Jacop van Liebergen, ter cause van twee tonnen bier, byde dekenen, over de vuytfaert vande Coninncklycke Mat. van Spangien Hoocloffelycker memorie, opte gaffele gedroncken, betaelt 14 gul.

Uitvaart van Z. M. den Koning van Spanje.

Item 5 Juny aen Wouter Bormans, vande publicatie te doen metten koer, van egheen straten te mogen breken noch closbeugels daer in stellen, betaelt 1 gul.

Verbod om straten op te breken, noch klosbeugels daarin te plaatsen.

Item Jan Peters, maelder, vande engelkens te herschilderen ende het maecken van het Stadts Altaer, betaelt 7 gul

De engeltjes herschilderd en Stads altaar gemaakt.

Item doer mondeling beveel der heeren Schepen, aen Joris, den trompetter van myn heer den Gouverneur, gesonden naede Grave, voerde gevangen borgers, betaelt 6 gul.

Een trompetter naar *Grave* gezonden ter zake van de aldaar gevangen *Bossche* burgers.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 15 Juny 1621 aen Jan Roeloffs (van Diepenbeeck), glaesmaker, voer twee glaesen metten

De glasschilder Jan Roelofs van Diepenbeek, schildert twee

glazen met Stads wapenen voor het huis van Heer Jan van Helmont.

wapen van deser Stadt, ten huyse van heer Jan van Helmont, gemaeckt, volgens de specifiatie betaelt 26 gul.

Commissie, bij de hervatting der vijandelijkheden benoemd, om middelen te beramen tot behoud der Stadt tegen de aanslagen der rebellen en vijanden.

Item by acte in date 27 January 1621, aen F. van Bree, de somma van 90 gul. 15 st. voer wyn ende oncosten, gedaen by diversche gecommitteerden, om te raemen bequame middelen, waerby men dese gemeynte best soude mogen conserveren, tegen alle aenslaegen ende gewelt der rebellen ende vyanden van haere Doorluchtichste Hoocheden, tegens den aenstaende orloge, betaelt 90 gul. 15 st.

Commissie om de uitvoering van het patent door H. D. Hoogheden gegeven, om in plaats van de Lombarden op te regten Bergen van Barmhartigheid, te voorkomen.

Item by acte in date 3 February 1621, aen Francois van Bree, de somme van 94 gul. 13 st. by sekere heeren, in plaetse van henne vacatien, zoe in wyn als andere oncosten gedaen, gebesoingeert hebbende, om te voercomen het effect vande patente, by haere Doorluchtichste Hoocheden vuytgegeven, om inde plaetse vande lombarden, opterichte de bergen van beremherticheyt, meermaels versocht.

Teruggave van voorschot aan de kerkmeester Joseph van Delft, door hem bij de uitvaart voor Philips III gedaan.

Item 25 Juny 1621 aen Joseph van Delft, een vande fabryckmeesteren van St. Janskercke binnen dese Stadt, byden selven, voer dese Stadt, verschoten aende begraeffnis van hoochlofflycke memorie Philips den 3den Coninck van *Spaignien*, volgende de specificatie, betaelt de somma van 12 gul. 1 st.

Soldaten werken aan de kleine schans buiten St. Janspoort.

Item aen Jacques vande Leemput, den accyns van twee tonnen biers, voer de soldaeten gewerckt hebbende aent schansken buyten St. Janspoort, 2 gul. 13 st.

Commissie, om de vordering van eenige millioenen gouds door den Pastoor van *Scherpenheuvel*, ten laste van het gemeene land van *Brabant* gedaan, te onderzoeken.

Item by acte in date 27 Mey 1621, aen Franchoys van Bree, de somme van 106 gul. 15 st. voor oncosten by diversche gecommitteerde, int examineren de pretensien des heere Pastoirs van *Scherpenheuvel*, eysschende opte gemeyne Lande van *Brabant* ende by consequent mede op deser Stadt, ettelycke millioenen gouts, betaelt 106 gul. 15 st.

Toelaag aan de Paters Jesuïten voor den bouw van den voorgevel aan hun klooster en kollegie.

Item by acte in date 2 April 1621, aende Eerw. heeren patres der societeyt Jesu, tot secours ende onderstant vande sware schulden, daerinne deselve gevallen syn door het opbouwen vande notelycke huysinge aende voorstraet van hun collegie, aldaer onlancx begonst ende noch tegenwoordich onvolmaeckt, henne Eerw. vuytgeryckt ende betaelt alle weecken, int getal, volgens der voers. acte ende quytantie, tsaemen beloopende ter somme van 940 gul.

Spionnen in het leger van den vijand gezonden om zijne beweging zoo te land als te water, te vernemen, tijdens het leger van Z. M. naar *Maastricht* en langs de Maas kwam.

Item by acte in date 20 Augusti, den heeren Schepenen gerestitueert de somme van 48 gul. 12 st by henne Eerw, geemployeert aen diversche personen gesonden alomme, om te vernemen waer de vyant thooft heenen hadde, zoe te water als te lande, ten tyde toen het leger van zynder Mat. naer *Maestricht* ende lanx de *Mase* gecomen was, etc. betaelt 48 gul. 12 st.

De ornementen voor de uitvaart van Z. Hoogheid te *Antwerpen* gemaakt en den vervoer naar deze Stad, verzekert.

Item aen Wouter Willemsse van Beke, voor het versekeren vande ornamenten, by deze Stadt laeten maecken tot vereeringe vande exequie van zynder Doorluchtichste Hoocheyt, tot *Antwerpen*, betaelt 48 gul.

Betaling aan een Geestelijke, voor zijnen dienst bij het celebreren dier uitvaart.

Item by acte in date 15 7bris 1621, aen sekeren gheestelycke persoon, van dienste ter eere van zynder Doorluchtichste Hoochcden memorie, int celebreren van exequie, betaelt 12 gul.

Item voer sackbant ende garen, gebruykt int hangen vande wapenen, in het vuytfaert van haere Doorluchtichste Hoochede, betaelt 16 st.

De wapens van Z. D. H. ter dier gelegenheid in de kerk opgehanen.

Item by acte in date 27 7bris 1621 aen Peter Thielmans, de somma van 112 gul. in volle voldoening van tgene de selve op dese Stadt is pretenderende, van dat hy, ten tyde der belegeringe deser Stadt, van wege der selver, doert water, in peryckel van te verdrincken, van coude te sterven ofte vanden vyanden gevangen, gepynicht ende ter doot gebrocht te wordden, aen zyn Hoocheyt is gesonden ende van daer wederom in gecomen, daer door verlooren hebbende syne gesontheyt, betaelt 112 gul.

Peter Thielmans, die tijdens het beleg, met gevaar van te verdrinken, van koude te sterven of door den vijand gevangen, gepijnigd of gedood te worden, uit de Stad aan Zijne Hoogheid was gezonden en van daar met antwoord terug keerde, ontvangt schadeloosstelling voor het verlies van zijne gezondheid.

Item by acte in date ultima 7bris 1621, de somma van 32 gul. aen diverse persoonen, geemployeert ende gesonden in *Hollant*, int Leger van Graeff Mauritz, omtrent *Guylich* ende andere plaetsen.

Spionnen gezonden naar *Holland*, in het leger van Prins Maurits enz.

Item ulttma 7bris 1621, by acte in date 28 voers. aen Aert Stockelmans, voer eene vereeringe van synen soon tot *Loven* studerende, ende zynen theses deser Stadt gedediceert hebbende, betaelt 25 gul.

Vereering aan den zoon van Aert Stokelmans die te *Leuven* studeerde en zijne Thesis aan de Stad opdroeg.

Item by acte in date ultima 7bris Anno voors. betaelt de somma van 48 gul. 19 st. van boden te seynden ende de costen daer aff dependerende, te doen inden *Hage*, om sauvegarde te mogen hebben voorde gedeputeerden deser Stadt, om naer *Bruessel* inde vergaderinge vande heeren Staeten te mogen comen etc.

Een bode naar *'s Hage* gezonden, om paspoort te verkrijgen voor Stads gedeputeerden naar *Brussel*.

Item by acte in date 25 7bris 1621 aen Mevrouwe de Gouvernante, voer eene geluckbiedinge vande geboorte van Hyachinto haer edel nyeuwe geboren soon, de somme van 300 gul. by myn heeren Schepenen haere Edel mede vereert.

Vereering van 300 gul. aan Mevrouw van Grobbendonck bij de geboorte van haren zoon Hiacintus.

Item by acte in date 19 7bris 1621, myn heeren Schepenen, congratulerende de overcompste vande heeren Lancelot ende Godefroy van Grobendoncq, binnen deser Stadt, mede geluck biedende den heere Lancelot, van zynder edel. nyeuwen staet van capiteyn over een comp^e^ cuyrassiers van wegen zynder Co. Mat. etc. vereeren deselve met 150 gul.

Lancelot en Godefroi van Grobbendonck door Schepenen begroet, Lancelot geluk gewenscht met zijne benoeming als kapitein van eene kompagnie kurassiers, hen beide vereerd met 150 gul.

Item ter ordonnantie der heereu Schepenen in date 25 Septembris 1621, aende E. patres vande societeyt Jesu, de somma van 100 gul. in danckbaerheyt vande dienste inde exequie van zynder Doorluchtichste Hoocheyt hoger memorie, den ingesetenen deser Stadt gedaen.

De paters Jesuiten voor hunne diensten bij de uitvaart van Z. H. met 100 gul. beschonken.

Item by acte in date 16 Augusti aen F. van Bree, de somme van 11 gul. 1 st. ter cause van wyn ende cost, aldaer verteert met Joncker Gerit van Vladeracken, ende sommige heeren vuyte weth deser Stadt, om taccorderen die vanden *hoogen ende legen Hemael*, over tproces ten Hove hangende tusschen deselve ende de erffgenamen Adriaen van Empel.

Commissie tot het treffen van eene overeenkomst in het proces van den polder van het *Hoog en Laag Hemaal* en de Erfgenamen van Adriaan van Empel.

Item by acte in date 1^a^ 7bris 1621, aenden selven, de somme van 54 gul. 17 st. ter canse van oncosten, gedaen int ondersoecken vande pretensien des muntmeesters ende andere muntgasten, pretenderende de vrydicheyt inde accynsen deser Stadt.

Commissie, om het door den muntmeester en de muntgasten vermeende regt van vrijdom van Stads accijnsen, te onderzoeken.

Item by acte in date 25 Augusti 1621, aenden voors. van Bree, de somme

Commissie tot op-

neming der rekeningen van het Fabriek van St. Janskerk, de rectoren van het Weeshuis en commissarissen, tot inkoop van graan en zout

van 98 gul. 17 st. van oncosten, gedaen by commissarissen der drye Ledenen deser Stadt, over het verhooren vande rekeningen, respective, der fabryckmeesteren van St. Jans kercke binnen deser Stadt, rectoiren vanden Weeshuyse ende commissarissen tot het incoopen vanden coren ende sout, voerde provisie deser Stadt geordineert.

De uitvaart van wijlen Z. D. H. den Aartshertog Albert, op Zondag den 12 Sept 1621 te *'s Hertogenbosch* gehouden. Zij kosten aan de Stad *'s Hertogenbosch* 3037 gul. 2 st. 1 ort.

Item by bevele van haere Doorluchtichste Hoocheyt, hebben de drye Ledenen deser Stadt, geordineert de exequie van hooger gedachte de Ertshertoge Aelbert van Oystenryck, Hartoge van *Brabant* etc. binnen deser Stadt te celebreren op sondach den 12en Septembris 1621, gelyck dyen volgende tselve is geeffectueert, ende ter cause van dyen, betaelt van oncosten daer aff dependerende, volgende dordonnantie van date ultima 7bris 1621, geteekent G. vanden Velde, onder de specificatie daer van synde, tsaemen de somma van 3037 gul. 2 st. 1 ort.

Somma van alderhande saecken, met het vuytfaert van haere Doorluchtichste Hoocheden, beloopt 19,602 gul. 5 st. 2 d.

Kapittel 23.

Ander vuytgeven van quytantien van lyffrenten, byden voors. rentmeesteren, volgende dordre van a. b. c. aen diversche personen betaelt.

Somma beloopende de voors. lyffrenten 5459 gul. 14 st. 4 d.

Hier nae volgen de losrenten.

Somma beloopende dese losrenten 15,883 gul. 12 st. 8 d.

De geheele uitgaaf was 90,356 gul. 13 st. 10 d.
" " ontvang " 91,673 " 4 " 1 d.
Voordeelig slot 1316 gul. 10 st. 7 d.

N°. 128. Rekening van St Remeys 1621 tot St. Remeys 1622.

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGER ZEGERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 6.

Ontvang komende van den 60en penning van koop en verkoop, vervreemding of overdragt van vaste goederen.

De Baron van Grobbendonck koopt het erf tusschen zijne hui-

Item van myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, ter cause van de erffenisse by zyn ed. gecocht, gelegen tusschen en ronts-

omme St. Joris kercke ende zynder ed. huysinge, genoept *Keysershoff*, gecofft tegens den capiteynen ende officialen vande Oudeschuts, voor 376 gul. vz. 6 gul. 5 st.

zinge, genaamd *Keizershof*, en de St. Joris kapel, alsmede die rondom die kapel, van Kapitein en verdere officialen der Oude Schuts.

De geheele ontvang was 85,413 gul. 9 st. 11 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden inhouden worden weggelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item 13 Novembris 1621 aen mr. Jan van Bruegel, Schepen, voor twee distincte boden gesonden aenden Scholtus tot *Eyndhoven*, om pasport te solliciteren voer de heeren gecommitteerden tot *Bruessel*, vz. 5 gul. 11 st.

Boden aan den schout van *Eindhoven* om voor de afgevaardigden naar *Brussel* paspoorten te verkrijgen.

Item aen Jannen Peters, van wege deser Stadt gesonden naer *Ravesteyn*, om te vernemen naerde aenslagen vande vijanden, 4 gul.

Naar *Ravestein* om berigt in te winnen omtrent de aanslagen door den vijand gesmeed.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, gezwoornen, raadsheeren, pensionarissen, secretarissen en andere gedeputeerden, ten Hove ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden en gecommitteerden waren:

Mr. Johan van Breugel, President-Schepen.

Afgevaardigden ter Staten en in andere zaken.

Mr. Jan van Tulden, Pensionaris.

De commissien der afgevaardigden waren naar *Brussel*, de zaken worden niet vermeld.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Schenkingen van wijnen, gelagen en andere zaken werden verleend aan:

Item bij acte in date 6 Octobris 1621, aen myn heere de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt etc. om te continueren haere edel. gewoonelyck ende tot noch toe bethoende affectie ende assistentie, tot welvaeren deser Stadt ende der goeder gemeynte etc. van wege derselver gesconcken soe in wyn als gelt, ter somme van 505 gul.

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck, zoo in wijn als geld 505 gul.

Item by acte in date als voor, aen Mevrouwe de Gouvernante, een cleyne recognitie van 100 silveren souvereynen tot 48 st. stuck, haere edelheden van wegen deser Stadt om reden geschoncken, 240 gul.

Mevrouw de Baronnes van Grobbendonck 100 zilveren souvereinen, en in plaats van een stuk fijn linnen 161 gul. 1 st.

Item by acte in date 2a May 1622, aen Mevrouwe de Gouvernante van Grobbendoncq, in plaetse van een stuck fijn lyewaets, haer edel van wegen deser Stadt geschoncken, gongratulerende haere overcompste van *Bruessel*, vz. 161 gul. 5 st.

Item by acte in date 28 Juny 1622, aen myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 312 gul. 10 st. in plaetse

De Gouverneur Baron van Grobbendonck 312 gul. 10 st.,

1622.

in plaats van wijn en 500 gul. recognitie voor merkelijke diensten en zorgen tot behoud der Stad.

van wyn, aen zynder edel. by dese Stadt om merckelycke redenen geschoncken, vz. 312 gul. 10 st.

Item by acte in date ultima Septembris 1622, aen myn heere de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. in recognitie van merckelycke singuliere diensten ende oncosten deser Stadt gedaen ende ter cause van dyen geleden, oock de groote sorchfuldicheyt by zynder edel voerde conservatie vande selve Stadt in dese occurentie gedragen, vz. 500 gul.

Mevrouw de Gouvernante van Grobbendonck, 300 gul.

Item by acte in date den lesten Septembris 1622, aen Mevrouwe de Gouvernante, de somme van 300 gul. voor een vrientschap, haere edel vuyt goede consideratien, van wege deser Stadt geschoncken, vz. 300 gul.

Livinius van Creijelwinckel, muntmeester te *'sHertogenbosch.*

Item 21 Oct. 1622 by acte in date 16 October, aen Sr. Livinus van Creijelwinckel, muntmeester alhier, van wege deser Stad om redenen, 70 gul.

Verschillende voorname personen.

Den Griffier der Staten van *Brabant.*

" Heer de Wacque.

" eerw. heer Adriaan Stalpart, Prelaat der Abdij van Tongerlo (den 12 February 1622.)

Den Heer d'Aubremont, Kapitein van eene kompagnie kurassiers.

" eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch.*

Jonkheer Lanselot van Grobbendonck, Kapitein van eene kompagnie kurassiers, bij zijn vertrek naar *Bourgonge.*

Den Luitenant van den heer van Grobbendonck, bij zijne terugkomst uit het leger (7 Maart 1622)

Den eerw. heer Provinciaal der capucijnen.

" " " Prelaat der abdij van Bern (25 Sept. 1621).

Jonkheer Philips van Brecht, Hoogschout.

Den heer Jan van den Bossche, Stadhouder.

" " van Bredan, Stadhouder van de leenen.

" Generaal van Kinschot.

" Kanselier van *Brabant.*

" Baron van Wesemaele.

Jonkheer Peter van Broechoven, Rentmeester der Staten van *Brabant.*

Den heer Godefroi Nicolaas van Grobbendonck.

Jonkheer Alberto van den Dungen, Ridder etc.

" Amant de Hornes, heer van Geldrop.

Den Raad- en Rekenmeester .... van den Elshout.

" Eerw. Heer Couthals, Deken van *Helvarenbeek*, een zilveren schaal.

De paters der societeit Jesu, voor eene actie door de studenten vertoond, een oxhoofd fransche wijn.

Item by acte in date 8 January 1622, aen Franchois van Bree, voerde eerw. heeren patres der societeyt Jesu, de somme van 57 gul. 18 st. ter cause van een oxoye franssen wyn, in danckbaerheyt vande actie onlancx int collegie vande societeyt, byden studenten aldaer vertoont, van wege deser Stadt geschoncken.

Aan de wede. van

Item by acte in date 16 Marty 1622, aen F. van Bree, de somme van

92 gul. voer een aem rynssen wyn, gelevert opte vuytvaert van zaliger mr. Jacop van Balen, President deser Stadt, daermede de heeren schepenen, int versetten vanden rouwe, de weduwe hebben van wege deser Stadt vereert.

Den gewezen President Jacob van Balen, bij diens uitvaart 92 gul. voor een aam rijnschen wijn geschonken.

Item by acte in date 28 May 1622, aen Franchois van Bree, de somme van 78 gul. 8 st., ter cause van een oxoy franssen wyn ende 25 potten rynssen wyn, van wegen deser Stadt geschoncken tot congratulatie aenden tegenwoordigen Prelaet van *Bern* ende den Prelaet van *Postel*, van zynder overcompste totte consecratie vanden voors. Eerw. heere Prelaet.

Wijn geschonken aan den nieuwen Prelaat der abdij van Bern en aan den Prelaat van Postel bij de consecratie van eerstgenoemde.

Item by acte in date 16 Augusti 1622, aen Aerden van Muers, de somme van 150 gul. ter cause van twee silveren schalen, van wege deser Stadt geschoncken tot vereeringe van Mr. Gregorius Schiceler, beeltsnyder, vande wercken by hem gemaect in St. Jans kercke aenden grooten organe.

Den beeldsnijder Mr Gregorius Schijseler, vervaardiger van het beeldhouwen snijwerk aan het groot orgel in St. Janskerk, twee zilveren schalen vereerd.

Item by acte in date 11 Septembris 1622, aen mr. Jan Quada, van *Ravesteyn*, ter cause van sekere carmina ter eere deser Stadt gemaect, in plaetse van 25 potten wyns, geschoncken, vz. 13 gul. 15 st.

Mr. Jan Quada, voor zeker carmina ter eere der Stad gemaakt, geld in plaats van wijn vereerd.

Item by acte in date 13 Augusti 1622, aende Eerw. heeren patres vande societeit Jesu, de somme van 500 gul. om daer mede te vervallen de groote oncosten by henne Eerw. gedaen, int solemniseren vande canonisatie vande heyligen Ignatius ende Zaverius.

Toelaag aan de paters Jesuiten tot dekking der kosten van solemniteiten bij de canonisatie van den Heiligen Ignatius de Loyola en den Heiligen Xaverius.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout, planken en zaagloon.

Item 6 Augusti 1622 aen Jacop Martens, met drye knechts, elck ses daigen ende eenen dach met het setten vande pecktonnen, ten tyde vande canonisatie vande heiligen Ignatius ende Xaverius, vz. 19 gul. 12 st.

Pektonnen gebrand ter gelegenheid van die canonisatie.

Kapittel 16.

Uitgaven aan schrijfloon.

Item aen G. Loeff, van te schryven tplacaet opte stegen en wegen. Item doctroye om de *Aa* navigabel tot *Helmont* te maken ende andere stucken, betaelt 5 gul.

Plakkaat op de stegen en wegen en octrooi om de rivier de *Aa* van hier naar *Helmond* bevaarbaar te maken.

Item 14 Juny 1622 aen Thomas van Turnhout, met hen thien clercken gescreven te hebben de separatie van alle vreemdelingen inde blokken, betaelt 15 gul.

Item 16 voors. aen Wouter Bormans, G. van Asten, J. de Greve ende Henrick Ruys, van schryfloon ende andere extra ordinarisse diensten, int omgaen ende optekenen vande naemen van vreemde bedelers, betaelt 31 gul. 5st.

Opname van alle de vreemdelingen, benevens van de vreemde bedelaars, in de verschillende wijken der Stad.

Item etc.

Kapittel 17.

Uitgaven van penningen, ter zake van het bouwen van het nieuwe amunitiehuis.

Item by acte in date 27 Septembris 1621, aen Dierick Dierickxen q. s. als

Betaling der gedane

buitenwerken, tot het bouwen van het amunitiehuis aan de Orthenpoort.

aennemers vanden amonitiehuys, in volle betaelinge vande buyten wercken vanden amonitiehuys, by accort ende termynen, betaelt 1600 gul.

Kapittel 18.

Uitgaven voor de versterking der vesting.

Betaling op het werk tot bouwing van de sluis voor het verlaat aan den Boom.

Item 9 January 1622, by acte in date den lesten 7bris 1621, aen Dierick Dierickxen van Erp, timmerman, de somme van 574 gul. op affoortinge van 700 gul. die hem noch resteren van het maecken ende stellen vande sluyse aenden boom, die door den grooten water belet is geweest te setten, nyettegenstaende daffdammen vanden wateren, ende sullen de resterende 126 gul. betaelt worden, als wanneer het voors. werck byden voors. aennemers voloomelyck sal syn gemaeckt, vz. 574 gul.

Herstelling van den buskruid toren.

Item 27 Augusti 1622, door mondeling beveel des heer Presidents, aen Lambert Adriaens, leydecker, vanden poeder thoren gedeckt ende gerepareert hebbende, volgens zynder specificatie betaelt, 13 gul. 18 st. 2 ort.

Item aen Wouter Goyarts, tengieter, voor loot ende sauduer aende voors. thoren gelevert, bet. 21 gul. 18 st.

IJzerwerk voor het verlaat aan den Boom.

Item 5 Septembris 1622, doer beveel des heer Presidents, aen Mathys Diericxen, groffsmit, de somme van 104 gul. 9½ st. ter cause van 579 ℔ ysers noch tot het verlaet aenden boom gelevert.

Aankoop van steenen voor de vestingwerken.

Item gecocht van Willem van Best, de quantiteyt van 100,000 groote mopsteen ⅓ clinckart voer 9 gul. 10 st. tduysent, maer alsoo opde voirs. 100,000 mopsteenen, doer het affdoen vande licenten, maer en is gelevert in twee reysen 84,000 mopsteenen, vz. hier voor vuytgegeven 798 gul.

Item 21 Juny 1622, ter ordonnantie van myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, aen Dierick Aertssen, van *Brakel*, de somme van 376 gul. 13½ st. ter cause van 39,650 mopsteen, tderdendeel clinckart, aende fortificatie deser Stadt gelevert tot 9 gul. 10 st. tduysent, betaelt 376 gul. 13 st. 2 ort.

Somma der fortificatie beloopt 1888 gul. 19 st.

Kapittel 21.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden de volgende aangetroffen.

Verbod om des Zondags de winkels te openen of dansscholen te houden.

Item 23 Octobris 1621, aen Wouter Bormans, van te publiceeren rontsomme deser Stadt om tSondaechs egeen winckels open te doen, noch dansschoelen te houden.

Mr. Dirk van Thulden, professor in de regten te *Leuven*.

Item by acte in date 10 9bris 1621, tot congratulatie van mr. Dierick van Thulden staet, als geworden Professeur inde rechten tot *Loven*, 36 gul.

Betaling van kosten aan den Gouverneur van Grobbendonck, door hem in het belang der Stad voorgeschoten.

Item by acte in date ultima Decembris 1621 aen myn heer de Baron van Grobbendoncq, Riddere, etc. ende Gouverneur deser Stadt, de somme van 375 gul. voor ende in recompens van diversche oncosten, by zynder Edel.

gedaen ende gesupporteert van wege ende ten diensten deser Stadt, in diverse saecken derselver Stadt grotelycx importerende.

Item by acte in date 3 January 1622 aen Mevrouwe de Gouvernante deser Stadt, de somme van 125 gul. van wege derselver Stadt, haere Edel. tot een gratuyteyt, vuyt goede consideratien mede vereert.

Geschenk in geld aan Mevrouw van Grobbendonck.

Item 9 January aen Bormans, ter cause vande publicatie vande fameuse libellen, te doen, betaelt 1 gul.

Publicatie tegen het uitstrooijen van fameuse libellen.

Item by acte in date lesten 7bris 1621 aen mr. Jan vander Wege, Doctor inde medicynen ende Ingenieur van Zynder Mat. de somme van 250 gul. soe ter cause als Ingenieur ende Architect deser Stadt totten lesten 7bris voors. toe, in diversche wercken geassisteert, als oyck den armen siecken sonder loon gevisiteert.

Betaling aan den Ingenieur en Med. Doctor mr. Jan van der Wege, voor in beide betrekkingen bewezen diensten.

Item 3 February aen Bormans q. s. van te publiceren, dat nyemant den sergent van *Crevecoeur*, vuyt de gevanckenisse gebroken, en soude logeren, 1 gul.

Publicatie dat niemand de uit de gevangenis ontvlugte sergeant van *Crevecoeur*, mag huisveten.

Item aende gulde van Ste Blasius van twee tonnen borgers, 2 gul. 13 st.

Item aende gulde van St. Agatha, nae auwer maniere, den accyns van twee aemen tappers, vz. 4 gul. 14 st.

Toelaag aan de gilden van St. Blasius en St. Agatha.

Item by acte in date 28 Novembris 1621 aenden selven van Bree, de somme van 53 gul. 12 st. ter cause van sekere oncosten, by heeren commissarissen, soe tot affweringe ende behoedinge, dat dese Stadt nyet en soude wordden belast, den soldaten inde baracken liggende, matrassen ende fourniturenン te geven als enz.

Commissie tot afwering van het bevel dat de burgerij de soldaten in de barakken van matrassen en verdere fournituren zou moeten voorzien.

Item by acte in date 20 7bris 1621 aen Dierick Diericxe, timmerman, ter cause dat hy, ten dienste deser Stadt in *Hollant* ende elders is gereyst, om te visiteren de sluysen, vz. 50 gul.

Dirk Dirkse van Erp, naar *Holland* gezonden tot opneming der sluizen.

Item aen Jan van Turnhout, ter cause van seker boexken te drucken byden Eerw. Heer Hubert Nemius gemaect, 12 gul.

Item by acte in date 21 Aprilis 1622 aen Jan van Turnhout, ter cause van herdrucken van twee carmina, ter eere deser Stadt, ende der fundatie vanden heyligen Gheest binnen deser Stadt opt feest vanden nyeuwen gecoeren meester, vz. 12 gul.

Kosten voor het drukken van een boekje bij Jan van Turnhout, dat door Hubert Nemius was geschreven. Hij herdrukt ook twee carmina's ter eere der Stad en van de fondatie van den Heiligen Geest armen, bij de verkiezing van een nieuwen meester.

Item by acte in date 25 Septembris 1622, ter cause van tbestellen der sluysse tusschen de thorens aenden boom, zyns Diericx huysvrouwe int partiulier vuyt merckelycke redenen gelooft, vz. 50 gul.

De sluis tusschen de twee torens aan den Boom besteed.

Item by acte in date 17 July 1621 aende eerw. heeren patres vande societeyt Jesu, de somme van 975 gul. om hen daermede te helpen ontlasten vande schulden ende tachterheden daer het selve collegie inne gecoemen was, soe oyck tot hender eerw. notelyck onderhout etc.

Toelaag aan de Paters der Societeit Jesu, om hen te ontlasten van schulden en tot hun noodig onderhoud.

Item door ordre der heeren, aen Jan Pauwels, Stadts boode, voer eenen latynschen boeck, inhoudende de capittulatie vanden peys van *Colen* 1579, betaelt 1 gul. 8 st.

Latijnsch boek, inhoudende de artikelen van den *Keulschen* vrede.

Item aen Jan van Turnhout, van vyff boexkens vande vuytfaert van onsen genadigen heere den Hertoich van *Brabant*, vz. 2 gul. 10 st.

Betaling aan Jan van Turnhout, voor vijf boekjes van de uitvaart des Hertogs.

1622.

Belooning voor het teregt brengen van het handschrift van mr. Hyman Vooght.

Item by acte in date 23 May 1622, aen mr. Corstiaen, Chirurgyn, van te recouvreren een historie boeck by mr. Heyman Voochts, vande geschiedenis deser Stadt gescreven, (1) vz. 50 gul.

Vergaderingen der regering, van de officieren der schutterijen en van die der bezetting, ten tijde de vijand een aanslag op de Stad voor had, te *Empel* was gelegerd en zich daar versterkte.

Item by acte in date 2 Juny 1622 aen Franchois van Bree, de somme van 185 gul. byden heeren schepenen, raetsheeren, officieren, soe vande schutteryen als vande garnisoenen, successivelyck verteert int dagelycx vergaderen ende communiceren, om te wederstaen den aenslach vande vianden, ten tyde deselve tot *Empel* neder geslaegen ende nyeuwe forten aldaer makende waeren.

Commissie tot onderzoek naar de bedelaars en om hen uit de Stad te verwijderen, uit vrees voor brandstichting, weswegens verscheidene waarschuwingen waren ontvangen.

Item by acte in date 11 Juny 1622 aen den selven van Bree, de somme van 135 gul. byde heere Schoutet, schepenen, raetsheeren, blockmeesters, diversche notarissen als gecommitteert totte visitatie, ondersoeck ende vuyt deser Stadt te doen logeren de bedelaeren, mits de sorge van brantstichterye, mits verscheyde advertentien.

Toelage aan de gilden van St. Catharina en St. Barbara.

Item 1° July 1622 aen Aelbert Matheussen, hopman, Ste Katharina gulde, tot haer kermis naer ouwer gewoente metten accyns van een aem tappers, tsaemen 12 gul. 15 st.

Item Gerit Janssen q. s. als dekens van Ste Barbarn gulde, metten accyns van een aem biers tappers, voer haer kermisse 11 gul. 11 st.

Nicolaas Chapelle Horologiemaker.

Item 5 July aende Wert inde sleutel, ter cause van verteerde costen by Nicolaes Chapelle, Horologiemaker hier ontboden, aldaer opgeset, betaelt 6 gul.

Kaart en portretten des Keizers aangekocht.

Item 9 July, van een carte ende andere pourtraicten vande Keysers, voerde heeren betaelt 1 gul. 18 st.

Spionnen uitgezonden naar *Heusden*, *Rotterdam*, *Z.-Boemel* en *'s Hage*, om te weten wat den vijand voor had.

Item by acte in date 10 July, betaelt aen sekere personen gesonden naer *Huesden*, *Rotterdam*, *Boemel*, *Graeff* enden *Hage* etc. om te vernemen tgene den vyant tot ondienste van Zynder Mat. was practiserende, vz. 34 gul. 12 st.

De studenten der Jesuiten wittebrood en bier bij hunne spelen.

Item aen wittenbroot ende bier, byde jongers vande Jesuwiten, int spelen, gegeten ende gedroncken 3 gul. 17 st.

Toelaag aan de Romeinen op hunnen feestdag.

Item 30 July den romeynen op haeren feestdach, den accyns van vyff aemen borgers gegeven, vz. 6 gul. 12 st. 2 ort.

Vergaderingen van den Magistraat, de kapiteins en luitenants der schutterijen, op de tijding dat de vijand voornemens was de Stad te belegeren.

Item by acte in date 20 July 1622, aen Jannen Mayers, de somme van 199 gul. 16 st. ter cause van verscheyde oncosten ende wynen, byden heeren vanden Magistraet, capiteynen ende lieutenanten vande schutterye, tot diverse reysen aldaer vergadert ende gebleven, overmits dadvertentien die dagelycx quamen, van dat de vyant dese Stadt wilde belegeren.

Groot gelui der klokken, ter gelegenheid van het feest der canonisatie van de Heiligen Ignatius en Xaverius.

Item 9 Augusti aende custers van St. Jans, ter cause van 12 mael tgroot geluyt te luyen ende te onderhouden, ten tyde vande canonisatie vande heylige Ignatius ende Xaverius, betaelt 3 gul. 12 st.

De stellage waar het spel op gespeeld was, afgebroken.

Item doer ordre der heeren, voer verdroncken bier ten tyde van het affbreken van de stellagien daer het speel op gespeelt was, 1 gul. 14 st. 2 ort.

---

(1) Dit manuscript over de godsdienstige en staatkundige onlusten in de tweede helft der 16e eeuw, nog in het archief der Stad voorhanden.

Item aen Daniel vander Lynden, conchergie inden bogart vande Oude schutz, ter cause van 150 potten *Boschmechels* biers, byden heeren schepenen, dovericheyt vanden selve schutterye, geschoncken, 14 gul.

Bosch-Meekels bier aan de overheid der oude Schuts geschonken.

Item aende wachters opten thoren, ter cause van sekere extra ordinarisse diensten, ten tyde vande spelen der Paters scholieren gedaen, betaelt 2 gul.

Betaling aan de wachters op den toren voor de wacht te houden tijdens de scholieren der Paters speelden.

Item aen Joris de Greeff, groenroede, door mondeling beveel der heeren, ter cause vande bederffenis van zynder meubelen, int accommoderen het licham van Capiteyn Mathys, doot geschoten, 6 gul.

Kapitein Mathijs, Adjudant van den Wachtmeester, dood geschoten.

Item 16 Augusti 1622 by acte in date 8 voirs. aen Jannen Pauwels, stadtsbode, tot *Bruessel* verschoten aen Arnoult van Rinckvelt, voer twelff overgesonden carten van *Brabant*, betaelt 38 gul. 2 st.

De Stad koopt van Arnould van Rinckvelt, twaalf kaarten van *Brabant*.

Item door aenseggen van Evert Coenen, van wege de heeren, aende dienaers van myn heer den Schoutet voer haere diensten inde processie vande patres Jesuyten tot een halff aem biers, betaelt 2 gul. 5 st.

Processie door de Paters Jesuiten gehouden

Item aende wachters opten thoren, van extra ordinaris te waecken int spelen vande patres, vz. 1 gul. 10 st.

Betaling voor waakloon op den toren, tijdens de Paters speelden.

Item aen Anthonis van Kessel, ter cause van 112 piecken byden heeren tot gebruyck der borgerye gecocht, tot 32 st. stuck, vz. 179 gul. 4 st.

Aankoop van pieken voor de burgerij.

Item by acte der heeren in date 29 Augusti 1622, aende werden int swert, blauwen hont, gulden hoot ende inden keyser, de somme van 120 gul. 9 st. ter cause vande logeringe ende defroyeringe van 60 ruyters te perde ende twee sonder perde, vanden Baron de Wacque, opten 24 Decembris 1621 hier gelogeert hebbende.

Betaling aan verschillende herbergiers voor huisvesting van 62 man ruiterij van den Baron de Wacque.

Item 31 Augusti, int visiteren vande gevangen geusen, totten prevoost Haubraken doen schencken voer 2 gul. 14 st.

Krijgsgevangenen onderzocht.

Item 2 7bris doer ordre der heeren, voer den tymmerluyden ende Stadts aerbeyders, int stellen vande stellagie daer men tspeel op gespeelt heeft, gegeven een aem biers, vz. 4 gul 10 st.

Oprigting van het stellagie waarop komedie gespeeld werd.

Item by acte in date 7 Septembris 1622, aen m^r^. Henrick van Eyndhoven, schoolm^r^. tot S^t^. Jacops, de somme van 12 gul. tot behulp vande costen, gedaen int spelen van zynder comedie inde octave van Pinxter, sonder getrocken te wordden in consequentie.

Toelaag aan den schoolmeester Hendrik van Eyndhoven, voor het spelen van komedie in het octaaf van Pinxteren.

Item by acte in date 6 July 1622 aenden selven (van Bree) de somme van 23 gul. by commissarissen, hen over de gelegentheyt vande *Zuythollantsche banck*, geinformeert en haere Hoocheyt geadviseert hebbende, in henne besoingne verteert.

Commissie om narigten in te winnen aangaande de Zuid-Hollandsche bank.

Item by acte in date 26 7bris 1622, de somme van 92 gul. ter cause van geschilderde glaesen inden convente gegeven.

Geschilderde glazen in het convent van....

Item aenden selven (van Bree) by acte in date 12 Augusti 1622, ter cause van 45 potten rynssen wyn, int spelen vande *commedie vanden heyligen Ignatius ende Xaverius*, byden jongers ende anderen daerinne vacerende, gehaelt, 31 gul. 10 st.

De Jesuiten doen door de scholieren de komedie spelen van den heiligen Ignatius en Xaverius.

Item door mondelinge beveel der heeren schepenen, aen Jacop Antho-

Aankoop van fijne

— 1622.

en andere spiessen, musquetten, bandeliers, furquetten, maatjes en snoeren.

nisse, voer 10 fijn spiessen tot 2 gul. 10 st. tstuck, 84 andere spiessen tot 1 gul. 10 st. tstuck, 76 musquetten, tot elck eenen bandelier, furquet maten en snoeren, tot 8 gul. 15 st. tstuck ende noch 15 fijn spiessen tot 3 gul. tstuck, tsaemen volgens zynder specificatie 861 gul.

Spions om te vernemen wat den vijand in den zin had, tijdens hij bij *Schenkenschans* was gelegerd.

Item by acte in date 4 7bris 1622, aen diversche persoonen geemployeert omme te vernemen, ten tyde den vyant by *Schenckenschans* was liggende, waer deselve van meyninge waeren te trecken, mits men beducht was van eenige aenslaegen op dese Stadt, betaelt 54 gul. 10 st.

Vereering van geld in plaats van wijn aan den Gouverneur van Grobbendonck.

Item by acte in date 25 7bris 1622, aen myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt etc., de somme van 265 gul. voer ende in plaetse van 2 aemen rynsschen wyn ende 2 oxoyen fransse wyn.

Aan de Paters Jesuiten 250 gul. voor een glas met Stads wapen bij het inkomen van hun collegie te plaatsen en tot voltooijing hunner scholen.

Item by acte in date 26 7bris aende eerw. heeren patres vande societeyt Jesu, de somme van 250 gul. tot maecken ende stellen van een glas met Stadts wapenen voer int incoemen vanden selven collegie, ende anderssins mede tot onderstant ende vorderinge van eenige timmeragie totte scholen vande studenten als anderssins.

Onthaal der luitenants en andere officialen van den Handboog, tijdens mr. Jan van Brengel, President, zijnen eed als Kapitein deed.

Item by acte in date 18 7bris aen F. van Bree, de somme van 84 gul. 16 st. ter cause van oncosten ende wynen, gedaen ende gedroncken by de lieutenanten, vendrichs, sergenten ende andere officiaelen vanden hantboge, int bywesen van myn heer den Hooftschoutet ende schepenen deser Stadt, soe ten tyde als myn heer den President Brogel als Capiteyn vande selve schutterye was doende zynen eedt, als int optrecken vande wachte.

Spionnen in het leger van den graaf van Mansfelt te *Waalwijk* en in de *Langstraat*.

Item by acte in date 24 7bris 1622, aen diversche personen gesonden inden leger vanden Grave van Mansfelt, tot *Waelwyck* ende inde *Langestraet* liggende, om te informeren opde gelegenheyt van dyen en waer deselve hen soude moge begeven, vz. 36 gul. 12 st.

De Magistraat, de raadsheeren en de officieren der Schutterij, houden de wacht op het Stadhuis, tijdens men een aanval van den vijand duchte.

Item by acte in date ultima 7bris, aen F. van Bree de somme van 50 gul. $14^1/_2$ st. ter cause van wynen, soe by de heeren vanden Magisstraet, raetsheeren ende officieren vande schutteryen, ten tyde vande advertentie vande vergaderinge ende aenslagen des vyants, de wachte gehouden hebbende opte heeren schepen camere ende aldaer successivelyck gedroncken.

Betaling aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, wegens gemaakte onkosten en der Stad bewezen diensten.

Item by acte in date 5 Augusti 1622, aen myn heere den Baenreheere van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt etc., 127 ducatons tot 3 gul. tstuck en 15 st. in payement, makende tsaemen 381 gul. 15 st. voer diversche oncosten by syne Edel. gesupporteert ende merkelycke diensten tot solaes deser goede gemeynte gedaen.

De geheele uitgaaf was 85,279 gul. 8 st. 14 d.
" " ontvang " 85,414 " 9 st. 11 d.
Batig slot 134 gul. 13 d.

N°. 129. **Rekening van St. Remeys 1622 tot St. Remeys 1623.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, SEGER ZEGERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen en andere middelen als in vorige rekening.

De geheele ontvang was 98,360 gul. 8 st. 9 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan de heeren Kanselier, Advokaat, Procureur, Solliciteur, schepenen, pensionarissen, Wachtmeester, rentmeesteren, gecommitteerden, dienaren ens.

Item enz.

Item de patres der societeit Jesu, ter ordonnantie van de twee jerste Ledenen, ter maent toegevuecht 100 gul., vz. 1200 gul.

Toelaag aan de paters Jesuiten.

Item Peter Degens, Lieutenant van myn Heer den Wachtmeester, byden heeren schepenen aengenomen vande wachten te visiteren ende rontsomme van brant ende karssen te besorgen, daervan hem ter maent toegevuecht 18 gul. vz. 216 gul.

Peter Degens, Luitenant van den Wachtmeester Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel.

Item mr. Jacop vander Plancken, aengenomen by de Leden als pestmeester, ter weke 4 gul. 16 st. vz. voer 53 weken, tsaemen 254 gul. 16 st.

Mr. Jacob van der Plancken, pestmeester.

Item Arnt van Murs, aengenomen om te dienen als wisselaer, jaerlycx voer 12 gul.

De goudsmit Arend van Meurs aangesteld als wisselaar.

Item (*zie vorige Rekeningen*).

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, gezwoorens, raden, pensionarissen, secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten hove, ter staten en in andere commissien.

De afgevaardigde naar *Brussel*, was Mr. Jan van Tulden, Raad en Pensionaris.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Kapittel 6.

Uitgaven van schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Schenking van wijnen en gelagen aan voorname personen enz.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. werden gedaan aan:	gul.	st.
Den Gouverneur Baron van Grobbendonck	550—	,
Mevrouw zijne echtgenoot	240—	,
Joncker Lancelot van Grobbendonck, Heer van Ouwen	125—	,
Den Gouverneur Baron van Grobbendonck	350—	,
„ Eerw. Pater-rector der societeit Jesu	60 —	,
„ Kapitein D'Aubremont	260—	,
De Paters der societeit Jesu	50—	,
„ voornoemde paters	55—	18

Jonker Marcus van Gerwen, Kwartier-schout van Peelant.
ZEw. den heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*, aan wijn 80 gul.
Den heer Jan van Leene, Rentmeester der domeinen.
ZEw. den heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*, aan wijn 54 gul.
Den Eerw. heer de Castro, Provinciaal der Minderbroeders.
„ heer van Ribecourt, Kapitein van eene kompagnie kurassiers.
Kapitein Adriaan van Olmen.
ZEw. den Bisschop van *'s Hertogenbosch*, aan wijn 92 gul. 2 st.
Den Heer van Geldrop.
Mr. Maarten van Weremont, Raadsheer en Auditeur.
Den Eerw. heer Prelaat der abdij van Berne.

Toelaag aan het gilde der korenkoopers, voor het maken van hun nieuw altaar in St. Janskerk.

Item 25 February 1623, aen Aelbert Matheussen q. s. als deken vande coorencoopers, tot opmaecken van hennen nyeuwen Altaer in St. Jans kercke, van wege deser Stadt geschoncken, vz. 36 gul.

Generale paspoort voor de vrouwen.

Item by acte in date 28 July 1623, aen Andries Wachtmans, Schoutet tot *Berendrecht*, de somme van 20 pattecons in specie, daermede de heeren schepenen hem hebben beschoncken, in recompens van de acte van generale paspoort voorde vrouwen etc. ende by hem tot *Bruessel* ende inden *Hage* verworven, betaelt 50 gul.

Aan Graaf Hendrik van den Bergh worden drie stukken fijn linnen vereerd, uit erkentenis voor het graan in deze Stad gebragt en tot betere vestiging der goede nabuurschap.

Item by acte in date 5 7bris 1623, drie stukken fyn linnen, ter waarde van 301 gul. 15 st., aan Graaf Hendrik van den Bergh, binnen dese Stadt gebrocht hebbende merckelycke groote quantiteyt van coren, tot conservatie ende vermeerderinge deser Stads goede nabuerschap als andere redenen, van wege derselver Stadt geschoncken.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout en timmerwerk.

Het groot gasthuis gedeeltelijk, de buizingen de Moriaan,

Item 22 April 1622, aen Jacop Martens, met twee knechts elck $5^1/_2$ dach, noch een knecht 5 daegen, int Groot gasthuys, Moriaen, Strickenpoort

ende Anthonie de maelders huys, te accomoderen voer 1000 nyeuwe soldaten, ingecomen, vz. 15 gul. 1 st.

1623. de Strikkepoort en Antonie de maalders huis, tot Barakken voor 1000 tot de bezetting der Stad nieuwe ingekomen soldaten, ingerigt.

Volgen een aantal uitgaven voor arbeidsloon in de barakken, het maken van koetskens (legersteden) kastjes etc.

Kapittel 17.

Uitgaven voor de fortificatien der Stad.

Item door beveel des heeren Gouverneurs ende heeren schepenen in diverse reyse betaelt aen Nicolaes van Empel de somme van 2300 gul.

Uitgaaf voor de versterking der Stad.

Kapittel 18.

Uitgaven van geloste en gekochte renten en van molens.

In volle betaling van de watermolen tusschen de St. Janspoort en den Boom aenden Gouverneur Baron van Grobbendonck 2071 gul. 12 st.

(*Zie de beide vorige rekeningen*).

De laatste termijn voor den water-, vol- en graanmolen tusschen St. Janspoort en den Boom, van den Gouverneur Baron van Grobbendonck, door de Stad aangekocht, betaald.

Kapittel 20.

Uitgaven tot bouwing van de nieuwe barakken voor de soldaten.

Inden jersten aen Joncker Godefroi de Jeger, de somme van 844 gul. 19 st. 2 ort. voor 100,000 groote mopsteenen tot 8 gul. 10 st. tduysent, van hem gecocht tot *Roy*.

Nieuwe barakken voor het garnizoen.

Volgen de transportkosten vande steenhovens naar de Stad, aankoop van meerdere steen, kalk, cement enz. voor de nieuwe barakken, aan de pynappelsche poort aan de heilige kruispoort, de barakken achter Gerrit Donck en wyders timmer-, metzel- en andere werken voor 28 nieuwe barakken.

De geheele uitgaaf daarvoor was 6,445 gul. 13 st. 1 ort.

Behalvens 28 baracquen van Stadts hout ende byden timmerlieden der selver gemaect, oock wel 5000 guldens beloopende.

Kapittel 21.

Uitgaaf aan logysgelt van de vier vendelen soldaten binnen deser Stadt gecomen, beginnende vanden 19 April totten lesten Septembris 1623, behalve capiteyns en vendrichs.

Item betaelt aende borgers, gebilletteert zynde, ende aen andere, de voors. soldaten gewillich houdende, volgende de rekening ende billetten alle maenden daervan gelevert, de somme van 6077 gul. 17 st. 3 ort.

Uitgaaf van inkwartieringsgelden voor vier vaandels soldaten der bezetting, bij de burgers gehuisvest.

Kapittel 22.

Uitgaven aan alderhande saken.

Item aen Adriaen van Meerwyck, ter cause van het mergengelt van drye mergen lants die de Stad heeft in het *Boschvelt*, tot 3 gul. 3 st. den mergen, 9 gul. 9 st.

Morgengeld van drie morgen land, in het *Boschveld.*

1623.

Op negentien tonnen de wapens der schutterijen geschilderd.

Item Jan Peters, maelder, ter cause van op 19 tonnen de wapenen vande schutteryen te schilderen, betaelt 8 gul. 10 st.

De kompagnie van Grobbendonck, behaald buit bij de vogelskooi.

Item 2 9bris door aendienen Ghysbert Diercx, den accyns van ses aemen biers, voer de compagnie vanden heer van Grobbendoncq, om haeren buyten, gehaelt aende vogelskoye, te verdrincken, 7 gul. 19 st.

Pater Thielmans draagt zijne geschiedenis van den heiligen Franciscus op aan den Gouverneur, den Hoogschout en Schepenen.

Item by acte in date 22 Octobris 1622, aen Carel vanden Camp, voerden Eerw. heer Pater Thielmans, de somme van 100 gul. in recompens van verscheyde boecken vande wercken vanden heyligen Franciscus, den heere Gouverneur, Schoutet ende schepenen gededicееrt.

Toelaag aan Mr. Gerard van Horenbeke, als commies voor de fournituren en matrassen in de barakken.

Item by acte in date 8 Octobris 1621, aen mr. Geraert van Horenbeke, commies totte fournituren vande matrassen inde baracquen vanden garnisoen, de somme van 600 gul. byde twee jerste leden voer een reyse geaccordeert.

Toelaag aan Arnold van Rinckvelt, voor zijn werk, den staat van het land van *Brabant*.

Item ter ordonnantie des heere Presidents, aen Arnolt Rinckvelt, ter cause van diversche exemplaren, vanden staet vanden lande van *Brabant*, aende heeren schepenen, ten tyde mr. Jacops van Balen, overgesonden, tot onderstant van zynder costen gedaen, betaelt 12 gul.

Eene kompagnie ruiterij en vijf kompagnien voetvolk, komt in de Stad en worden bij de burgers gehuisvest.

Item door beveel der heeren schepenen, betaelt aen diversche werden, borgers ende anderen, voerde logeringe ende oncosten van eene compagnie perden ende vyff compagnien te voet, op Sinte Martens avont binnen dese Stadt gecomen, vz. 746 gul. 5 st.

Kosten voor het paspoort van den President van Breugel.

Item by acte in date 27 7bris, ter cause van oncosten om de pasport vanden president Breugel te verwerven, om ten hove te reysen, betaelt 26 gul. 5 st.

Betaling aan den Gouverneur van Grobbendonck, voor gedane kosten in het belang der Stad en aan Mevrouw van Grobbendonck om merkelijke redenen.

Item by acte in date den lesten Decembris 1622, aen den Gouverneur van Grobbendonck, voor diversche oncosten in het belang der Stad, 375 gul.

Item 2 January 1623, aen Mevrouw van Grobbendonck, uit merckelyke consideratien 125 gul.

Aan den Eerw. Heer Michiel van Ophoven, Docter in de Godgeleerdheid, voor zijn wellekom wijn vereerd.

Item 3 Marty, by acte in date 10 February 1623, aen F. van Bree, ter cause van 25 potten rynssen wyn, tot willecom vanden Eerw. heer Michiel van Ophoven, Doctor inder Gotheyt, betaelt 22 gul. 10 st.

Musketten, fourketten en bandeliers door de Stad aangekocht.

Item 8 Mert 1623, aen Anthonis van Kessel, ter cause van 24 musquetten met 24 furketten ende bandeliers tot 8 gul. 10 st. tstuck, volgens den accorde met hem gemaect, betaelt 204 gul.

Een oxhoofd wijn aan de paters Jesuiten vereerd voor aan hunne leerlingen zeker spel te leeren.

Item by acte in date 20 February 1622, aen F. van Bree, ter cause van een oxoy franssen wyn, by hem aende Eerw. heeren patres vande societeyt gelevert, in recompens van moyten ende arbeyt byden selven gedaen int excerceren der kynderen in seker speel, betaelt 57 gul. 6 st.

Geschenk in geld aan de Baronnes van Grobbendonck bij de geboorte van haren zoon Adriaan Francisco.

Item by acte in date 14 Marty, aen Mevrouw Gouvernante, de somme van 300 gul. tot geluckbiedinge van Adriaen Francisco, haerder Ed. nyeuwe geboren soon.

Pater Nicolaum Gorgie, Dominicaan, schenkt de Stad een door hem geschreven boek.

Item door ordre, aen Jan van Turnhout, boeckbynder, voer sekere exemplaren van sekeren boek byden Eerw. Pater Nicolaum Gorgie, Dominicaen, gemaect, ende by zynder E. den heeren geschoncken, betaelt 18 gul.

1623.

Item by acte in date 28 January 1622, aende eerw. heeren patres vande societeyt Jesu, de somme van 785 gul. om daer mede te betaelen de leste termynen vande huysinge, genoempt de Pau.

Toelaag aan de paters Jesuiten, tot betaling van den laatsten termijn, voor het door hun gekochte huis, de Pauw.

Item 2a May 1623 door beveel der heeren schepenen, aen Aert Everts, voer een ton biers by dambacht vande metsers op Meydach, naer het leegen vande nyeuwe baracquen aende heylich cruyspoort, aldaer gedroncken ende byden heeren geschoncken, vz. 8 gul.

De eerste steen gelegd aan de barakken bij de Heilig kruispoort.

Item aen Jan van Turnhout, boeckbynder, van vier groote boecken te bynden byden eerw. Pater Gardiaen Baldewinus Junius, den heeren geschoncken, 6 gul.

De Gardiaan der Jesuiten Pater Baldewinus Junius, schenkt aan de Regering vier groote boeken.

Item 20 May aen Aert Everts, ter cause van drye tonnen biers, byden timmerluyden, metsers ende leydeekers, int aennemen vande baracquen aldaer gedroncken, betaelt 24 gul. 7 st. 2 ort.

Aanbesteding van het bouwen der barakken.

Item by acte in date 10 January 1623, aen F. van Bree, de somme van 95 gul. 16 st. ter cause van wyn ende oncosten, gedaen by diverse gecommitteerde, om te raemen bequame middelen waer by men dese gemeynte best soude connen conserveren tegen alle aenslagen vande vyanden.

Commissie tot beraming van middelen om de Stad tegen de aanslagen van den vijand te behoeden.

Item by acte in date 12 February 1623, aen F. van Bree, de somme van 87 gul. ter cause van wynen ende oncosten, successivelyck gedaen by diversche gecommitteerden, gebesoingeert hebbende over de 6000 gul. by deser Stadt tot behoef vande fortificatien op te brengen, betaelt 87 gul.

Commissie aangaande de 6000 gul. door de Stad voor de vestingwerken op te brengen.

Item den leydeckers die de elf baracquen aende pijnappelse poort hebben gedeckt, voerde 1e ley ende mey gegeven 4 gul. 10 st.

Elf barakken bij de Pijnappelsche poort gebouwd.

Item 13 Juny aen Aert Everts, inden Wildeman, ter cause van anderhalff aem biers gedroncken byde metsers ende 5/4 by de leydeckers, int plaetsse vande may opde baracquen achter het wild wyff, door order der heeren, 18 gul. 15 st.

De lage barakken bij de Kuiperswal, achter de huizinge het wilde wijf, gebouwd.

Item aen Bormans ende den koer, van te publiceren, dat nyemant en soude mogen gaen opte schans opte *Petteler*.

Verbod om in de schans *Pettelaar* te komen.

Item aen Dierick vanden Velde ende Thomas van Turnhout, voor henne vacatien van opte tekenen de graenen liggende totte borgeren, gevlucht byde huysluyden, 13 gul. 10 st.

Het in de Stad na buiten gevlugt graan bij de burgers geborgen, opgenomen.

Item aen Jasper Donckers, coopman tot *Antwerpen*, van het misgewaet voer St. Janskercke van groenen trype, te *Mechelen*, te laeten maecken, betaelt 1 gul. 13 st.

Een misgewaad van groenen trijp, te *Mechelen* gemaakt voor St. Janskerk.

Item aen Anthony Keysers, voer sekere diensten gedaen int colligeren vanden casseyen ende spontsteenen opte schans tot *Hinthem*.

Kasei en spontsteenen in de schans te *Hintham*.

Item by acte in date 6 Juny 1623, aende eerw. heere Pater Prior vande Predicheeren, tot onderstant vande oncosten inde feeste vande nyeuwe heyligen des voors. ordens, gesupporteert, vz. 75 gul.

Toelaag aan de paters Predikheeren, ter viering van een feest voor de nieuwe heiligen.

Item aen Evert Coenen, voer sekere buytenlieden, tydinge gebrocht hebbende, dat den halverstadt oft dollen Bischop, Hartoch Christiaen van Brounswyck, was geslagen, betaelt voor bodenbroot 2 gul. 15 st.

Berigt dat den halverstadt of dolle Bisschop, Hertog Christiaan van Brunswijk was geslagen.

1623.

Zangers en speellieden met kermisdag in de Stad gekomen, op wijn onthaald.

Item by acte in date 10 Augusti 1623 aen F. van Bree, de somme van 14 gul. 6 st. ter cause van 26 potten franssen wyn, byden sangers, soe van buyten als binnen, metten speelluyden opten kermis dach binnen gecomen, gedroncken.

Verzoek der regering dat de Burgerij door de zware bezetting niet te zeer mogt gedrukt worden.

Item by acte in date 1a Septembris 1623, aen sekere sonderlinge geaffectioneerden ende veel vermogende heeren, 312½ heel patteeons, om aff te weren, dat door de menichte vande soldaten, tot defentie ende conservatie deser Stadt, by haere Doerluchtichste Hoocheden gesonden, tegens daenslaegen ende voernemen des vyants, de goede gemeynte nyet te seer en wordde overlast, maer mochten hebben redelycke satisfactie, tot meerdere dienste van haere Doorluchtichste Heocheden, vz. metten verlies vande gelden 789 gul. 2 st.

Paspoorten voor de afgevaardigden en hunne dienaars, om naar *Brussel* te gaan, te *'s Hage* verworven.

Item by acte in date 4 7bris 1623, aen Jannen Roybol, voor vier paspoorten vande heeren gecommitteerden, met henne dienaers naer *Breussel* reysende, inden *Haege* vercregen, 79 gul. 15 st.

Commissie, uit den Magistraat en de officieren der schutterijen vergaderd, tijdens de ontvangen berigten van aanslagen die de vijand op deze Stad voor had.

Item by acte in date 26 Augusti 1623, aen F. van Bree, de somme van 250 gul. ter cause van oncosten ende wynen, soe by de heeren vanden Magistraet, officiaelen vande schutteryen, ten tyde vande advertentien die men dagelycx hoorden dat den vyant op dese Stadt hadde, successivelyck gedaen.

Commissie over de nieuwe scheepsvaart uit de *Peel* naar *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date 28 Augusti 1623, aen F. van Bree, de somme van 127 gul. ter cause van oncosten, byden commissarissen over de nyeuwe vart vuyten *Peel*, te maken.

Spionnen uitgezonden om te vernemen waarheen de vijand trok, vermits men beducht was voor een aanslag op de Stad.

Item by acte in date 12 May 1623, betaelt 47 gul. aen diverse personen, om allomme te vernemen waer de vyanden van meyningen waeren te trecken, overmits men beducht was, dat deselve aenslagen op dese Stadt hadde.

Jan van Turnhout drukt brieven, over zekere tijding uit Engeland ontvangen

Item 23 Septembris, aen Jannen van Turnhout, voer 20 brieven by hem gedruckt, aengaende sekere nyeuwe tydinge vuyt Engelant, betaelt 1 gul.

Toelaag aan de paters Jesuiten, tot bouwing van eene nieuwe school.

Item by acte in date ultima Septembris 1623, aende eerw. patres vande societeyt Jesu, de somme van 450 gul. tot onderstant van haere nyeuwe timmerraigie, int opmaken vande nyeuwe schole.

Graaf Hendrik van den Bergh komt binnen de Stad.

Item by acte in date 6 7bris 1623, aenden selven van Bree, de somme van 43 gul. ter cause van oncosten ende wynen, int incomen van zijne Ex. Graeff Henrich vanden Berge, by eenige officiaelen gedaen.

Vereeringen in geld aan den Gouverneur en Mevrouwe van Grobbendonck, voor bijzondere diensten.

Item ultima 7bris 1623, aen myn Heer den Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. in recognitie van merckelycke singuliere diensten ende oncosten deser Stadt gedaen, ende aen de vrouwe Gouvernante 300 gul. voor een vrientschappe ende om merckelycke reden.

Toelaag aan de dekens der looijers, voor het schilderen van hunnen Altaar.

Item doer aensegge vande heeren, aende dekens vande louwers, tot het schilderen van hennen Altaer, betaelt 3 gul.

Stroo voor de soldaten in de barakken en in de schans *Pettelaar*.

Item by acte in date 3 7bris 1623, betaelt voer seker quantiteyt van stroy, om de soldaten, soe inde barakken binnen deser Stadt als opten *Petteler*, te accomoderen, 30 gul. 16 st.

Item by acte in date ultima 7bris, aen Geertruyt, inden Leeuwe, de somme van 47 gul. 2 st., ter cause van oncosten, by sekeren persoon van qualiteit aldaer gelogeert, ende van wege deser Stadt gedefroyeert. Als oock vande perden van zynder Ex. Graeff Henrick vanden Berge ende synder pagien aldaer gestaen hebbende, tsaemen verteert.

De paarden van Graaf Hendrik van den Bergh en die zijner pages, in het logement den *Gouden Leeuw* gestald.

De geheele uitgaaf was 97,701 gul. 18 st. 1 d.

" " ontvang " 98,360 " 8 st. 9 d.

Voordeelig slot 658 gul. 10 st. 6 d.

. 131. Rekening van St. Remeys 1623 tot St. Remeys 1624.

Rekening van Jacob van der Cammen, Zegher Zeghers en Hendrik Sanders van der Boesdonck.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 13.

Ontvang van penningen door Koning Philips IV als Hertog van Brabant, tot huisvesting der bezetting toegestaan.

Item den 19 Octobris 1623, van Laureyns vanden Eynde, ontvanger vande contributien van *Zuithollant* voerde 5de maent ontfangen 500 gul.

Ontvang van geld door den Koning Hertog tot huisvesting der bezetting toegestaan.

Item Jan van Grootvelt, ontvanger vande contributien van *Nyemegen*, noch voor de 5de maent 500 gul.

Item 7 ende 29 February 1624, van Laureys vanden Eynde ende Jan van Grootvelt voirs. ontfangen voorde seste maent 800 gul.

Den 19e Maart van Jan van Grootvelt 300 en van Laureyns van der Eynde 400 gul. voor de zevende maand.

Den 26en Maart van die ontvangers, voor de 8e 9de en 10de maand 1500 gul.

Idem voor de maanden verschenen 19 Maart, April en Mei 1624, ontvangen 1350 gul.

Somme vanden logysgelt 5350 gul.

De geheele ontvang was 110,313 gul. 17 st. 3 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Wanorde onder de bezetting van *'s Hertogenbosch*, ter zake van het niet betalen der soldij.

Item by acte in date 3 October 1623, aen Willem van Esch, Stadts bode, de somme van 90 gul. ter cause, dat hy met zynder kinderen, byden heeren schepenen, soe te perde als te voete opten 15, 17, 26 28 ende den leste Septembris 1623, syn gesonden tot *Bruessel*, over het disordre byden garnisoenen deser Stadt begonst voerts te stellen, onder het pretext van tvertreck der betaelinge hunder soldye etc. betaelt 90 gul.

Een bode naar *Eindhoven*, *Helmond* etc. om te vernemen naar de prijs der granen.

Item aen Ghysbert Diericxe, tot behoeff van eenen bode, gesonden naer *Eyndhoven*, *Helmont* etc. om te informeren over den prys vande granen.

Bode aan Graaf Hendrik van den Bergh in het leger bij de *Maas* en voor *Breda*.

Item betaelt aende heeren schepenen, ter cause van sekere boden gesonden int leger van Graff Henrick opte *Mase* ende int leger voor *Breda*, 12 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, gezwoornen, raadsheeren, pensionarissen, secretarissen en anderen, ter dagvaard en anderssints afgevaardigd.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden waren:

Jonkheer Peter van Gestel, laatst afgegaan President-Schepen.

M^{r}. Jan van Tulden, Raad en Pensionaris.

Jonkheer Gerrit van Broeckhoven, Schepen.

Hunne zendingen waren naar *Brussel*, zonder vermelding van zaken.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen ens. aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

	gul. st.
Schenkingen van wijnen, gelagen enz. werden gedaan aan:	
Den Gouverneur Baron van Grobbendonck, in geld en aan wijnen op 3 October 1623	505— „
Mevrouw de Gouvernante op dien dag	240— „
Mevrouw van Grobbendonck den 11 Julij aan wijn	92—10
Den Gouverneur Baron van Grobbendonck op 13 Julij 1624, 416 heele patecons	998— 8
Den Gouverneur Baron van Grobbendonck op 16 Aug. aan wijn .	149— 8
Idem „ 28 Sept. „ „ .	300— „

Jonkheer Eduard van der Schoot.

De Gravin van Megen.

De Heer de Kesselaer, Raad en commies der Hertoglijke domeinen en financien.

Pater Baldino Junio, laatst afgegaan Gardiaan der Minderbroeders, voor zijn boek getiteld: *Chronicon Morale*.

Pater Baldino Junio, laatst afgegaan Gardiaan vande minderbroeders, tegenwoordig tot *Bruessel*, ter cause van zynne boecken, geintituleert *Chronicon Morale*, op 2 January 1624, 30 gul.

Jonkheer Lancelot van Grobbendonck, Heer van *Wesemaele* en van *Ouwen*, kapitein van eene kompagnie kurassiers.

Den Baanderheer van Hoboken.

" Heer van den Elshout, Raad en rekenmeester van zijne Ma. rekenkamer.

Den Kapitein Adriaan van Olmen.

Mr. Hendrik der Kynderen.

Mr. Gerit van Zoemeren.

Den Hopman Ratelo.

" Ontvanger Jan van Grootvelt.

" Heer D'Aubremont in afwezigheid van den Gouverneur, bevel voerende, op 15 April 1624.

Mevrouw D' Aubremont.

De Eerw. Paters Jesuiten op 11 Dec. 1623 aan wijn 55 gul. 18 st.

" " " " " 15 Febr. 1624 " " 46 gul.

Den Hertog van Croy Markies van Haurech 1e chef der finantien, tot congratulatie vande voors. staet zynder Excell. by zynder Mat., gegeven 270 heel patacons op 26 Juny 1624, vz. 648 gul.

Carel van den Camp.

De Secretaris van den Hertog van Croy.

Den Heer van Ribecourt.

" Raadsheer de Werdt.

" Kapitein Martigny.

Mr. Maarten van Weremont, Raadsheer der Stad en Auditeur van het garnisoen.

De Paters Jesuiten op 13 Sept 1624 aan wijn 90 gul.

Den Hoog en Laagschout.

" Kapitein Le Vasseur.

Docter van der Wege.

Jonkheer Amand de Hornes, heer van Geldrop.

Den Secretaris Steenhuys.

Mr. Lauryns vanden Eynde.

Den Kapitein Keveler.

Jan van den Bossche, Stadhouder van den Hoog en Laagschout.

Den Kapitein Emont.

" " Prouy.

" " Nonancourt.

" " Bauchy.

" " Verreycken.

" " Marez.

" " van Heeswijck.

" Baron de Wacque.

" Heer van Poelgeest.

Mr. Dirk van Tulden, Raadsheer van *'s Hertogenbosch*, Professor in de regten te *Leuven*, voor een door hem geschreven en de Stad aangeboden boek.

Item by acte in date 27 7bris 1624, aen Heer ende Mr. Dierick van Tulden, Raetsheer deser Stadt ende Professeur inde rechten tot *Loven*, de somme van 80 gul. van wege dese Stadt zynder Edel. geschoncken, soe in recognitie vande exemplaeren byden selven lest geedeert ende aent collegie der heeren schepenen gepresenteert, als anderssins.

Kapittel 17.

Uitgaven aan de vestingwerken.

Uitgaven aan de fortificatien der Stad.

Herstel der bouten brug aan den kattentoorn.

Item aen Dierick Diericxe, timmerman, vande houtebrugge aenden catten thoren te repareren, betaelt 11 gul. 5 st.

Uitgaven aan steen en hout, op last van den Heer D'Aubremont, tijdelijk Gouverneur, en den Gouverneur van Grobbendonck, geleverd.

Item 21, 22, 23 ende 24 May 1624, door ordre van myn heer van Aubremont, tegenwoordich, mits dabsentie des heere Gouverneurs, commanderende, aen Peter de Cort, tot behoeff vande fortificatien 19,100 groote mopsteenen gecocht tot 9 gul. 10 st. het 1000, van pleythuer van *Crevecoeur* hier te brengen ende van op te doen, ten minsten op elck duysent 10 st. vz. tsaemen volgens specificatie 191 gul.

Item 26 July 1624 by acte in date 16 July voirs. ende ten bevele vanden Baenreheere van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, betaelt aen Jannen Willemssen, schipper wonende tot *Bochoven*, de somme van 243 gulden 18 st. *Brabants* gelt, ter cause van vyff groothondert boomssche capranens tot 24 gul. tgroothondert, Item van vier groothondert Vriesche capraenens tot 13 gul. 10 st. het groothondert ende van twee hondert, min seven, revelaers tot 36 gul. het groot hondert, tsaemen alles totte fortificatie gecocht.

Item 9 Augusti 1624, ten ernstige bevele des Baenreheere van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt ende ter ordonnantie vande heeren schepenen in date 9 Augusti voors. betaelt aen Jannen Roeloff van Exmuyden, schipper ende coopman wonende tot *Bochoven*, de somme van 1663 gul. 7¼ st. *Brabants* gelt ende dat voer ende ter cause van negen groot hondert, min vierthien, deelen, tot 60 gul. het groot hondert. Item van 9½ groothondert magdaleen deele oock tot 60 gul. het groothondert. Item van twee groothondert ende drie quartier last deelen, tot 36 gul. het groot hondert. Item van twee cleynhondert balxkens, jouffrauwen genoempt, tot 18 st. tstuck. Item van drye groothondert revelaers tot 36 gul. het groothondert. Item van drye hondert min drye sparren, boomssche capranens tot 25 gul. tgroothondert. Item van drye grootboondert Vriesche capranens tot 13 gul. tgroothondert, ende alnoch ter cause van 60 gul. voor oncosten, soe tot *Huesden* als tot *Crevecoeur* etc. gedaen om voors. goet binnen deser Stadt te mogen gebrocht wordden, nyettegenstaende aldaer het licent wert opgehouden etc. ende dat al tot behoeff vande fortificatie deser Stadt, vz. 1663 gul. 7 st. 1 d.

Somme vande voirs. fortificatie beloopt 2109 gul. 10 st. 1 ort.

Kapittel 20.

Uitgaven voor het logiesgeld van vier vaandels soldaten, in de Stad gekomen den laatsten September 1623, tot den dag van hun vertrek naar het leger.

Item betaelt aende borgers gebilletteert zynde ende aen andere, de voors. soldaten gewillich houdendė, volgens de rekening ende billetten alle maenden daer van gelevert, de somme van 8587 gul. 9 st. 3 ort.

Uitgaven voor huisvesting van soldaten der bezetting.

Kapittel 21.

Uitgaven ter zake van het schouwgeld.

Item den 20e Mey ende 10en Juny 1624, by acte in date 17 Mey Anno voers. aen Joncker Peter van Broechoven, Rentmeester der heeren Staten van *Brabant* inden quartier van *'s Hertogenbossche*, de somme van 1831 gul. 10 st. ter cause van het schougelt, vanden jaere 1623 ten laste deser Stadt resterende te betalen, boven de gratie van 3000 gul. byde heeren Staten van *Brabant* gedaen, voorden last ende oncosten vande soldaten vuyt het leger van *Bergen opten soom*, binnen dese Stadt extra ordinaris gesonden, van welcke 3000 de rentmeesteren deser Stadt opten 11en Marty lestleden hebben gegeven hunne quytantie aenden heere Tresorier Generael vander Cruyce, ende alsoe vande selve 3000 gul. gheenen ontfanck en maecken en brengen deselve oock voer egeen vuytgeven, dan alleen tgene daerboven aenden Rentmeester Broechoven als voor is betaelt, vz. 1831 gul. 11 st.

Uitgaven aan het schouwgeld in het jaar 1623 ten laste der Stad *'s Hertogenbosch* verbleven, onverminderd de gratie van 3000 gul. door de Staten der Stad gedaan, voor de last en de onkosten door *'s Hertogenbosch* geleden, van de soldaten uit het leger van *Bergen op Zoom*, buitengewoon naar *'s Hertogenbosch* gezonden.

Kapittel 22.

Ander vuytgeven ter cause vande redemptie vanden inpost opte rogge ende vleessche, byden heeren Staten van Brabant de Stadt ten laste geleet.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date 17 February 1624, aenden Rentmeester Broeckhoven, ter cause vande redemptie vande rogge 600 gul. ende voer het vleessche 400 gul. voer het 1e half jaar, begonst 1a Juny 1622, betaelt 1000 gul.

Uitgaven voor den afkoop der belasting op de rogge.

Item ter ordannantie als voor in date 13 January 1624, voer het 2e half jaer begonst 1a Decembris 1622 ende geeynt ultima May 1623, ter cause vande redumptie als voer, betaelt 1000 gul.

Volgt het half jaar, begonnen 1 Junij 1623 geeindigd den laatsten November 1623 en dat begonnen den 1 December 1623 en geeindigd 31 Mei 1624, ieder half jaar tot 1000 gul.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Item aan F. van Bree, by acte in date 12 7bris 1623, ter cause van een aeme rynssen wyn aende heeren Patres Jesuiten gelevert, betaelt 91 gul. 9 st. 2 ort.

Wijn aan de Paters Jesuiten.

Geschenk in geld aan Jonker Godefroi Nicolaas van Grobbendonck.

Item by acte in date 16 Octobris 1623 aen Jo. Godefroy Nicolaes, soene des Baenreheer van Grobendoncq, Gouverneur deser Stadt, tot tzynder E incompst als vertreck vuyt dese Stadt, 15 pattacons, vuyt goede consideratien vereert, vz. 36 gul.

Peter van Aken, boekbinder.

Item by acte in date 26 Octobris 1623, aen mr. Peter van Aken, boeckbynder, de somme van 8 gul. 14 st. 2 ort. van in te bynden drye prothocollen ende tregistere vande volontaire condempnatien etc.

Toelaag aan dekenen der Schoenmakers tot versiering van hun altaar in St. Jans kerk.

Item door ordre der heeren, aende dekenen vande schoenmakers, tot vercieringe van hunnen Altaer in St. Jans kercke, 3 gul.

De lakeijen van Graaf Hendrik van den Bergh, brengen koren te *'s Hertogenbosch.*

Item aen Ghysbert Box, ter cause van teringe van twee lackayen van Graeff Henrick vanden Berge, ende seven perden, hier gecomen metten convoy vanden coren, aldaer gedaen, betaelt 4 gul. 8 st.

Betaling aan den Mr. Schrijnwerker Francois Sijmons voor verschillende modellen tot sieraad der kerken.

Item by acte in date 14 9bris, aen mr. Franchois Symons, schreynwercker, ter cause van diverse modellen etc. tot ciraet vande kercken binnen deser Stadt gemaect, betaelt 25 gul.

Geschenk aan zeker persoon der Stad zeer genegen en veel vermogend, om bij Z. Hoogheid te verkrijgen, dat de buitengewone bezetting, tegen de aanslagen des vijands gezonden, niet tot overlast der burgerij zou komen en deze voldoende zou worden schadeloos gesteld.

Item by acte in date 20 9bris 1623, betaelt aen sekere personagie, dese Stadt sonderlinge geaffectioneerd ende veel vermogende, 312½ heel pattecons in specie, om aff te weren ende te beletten, dat door de menichte van soldaten, tot defentie ende conservatie der selver Stadt, by haere Doorluchtichste Hoocheyt, tegens daenslaegen ende voernemen des vyants gesonden, dese goede gemeynte niet en soude wordden overlast ofte beswaert, maer dyen aengaende mochte hebben redelycken satisfactie, tot meerdere dienste van haere Doorluchtichste Hoocheden ende solaes derselver gemeynte etc. betaelt 781 gul. 5 st.

Vrijheid van accijns aan de Rederijkerskamers van St. Catharina en St. Barbara.

Item 2 Decembris 1623, door ordre des heere Presidents, aende twee caemeren van Ste Catharina ende Ste Barbara, ter cause vanden accyns van vier aemen biers, op hen respective caemeren gedroncken, betaelt 9 gul. 8 st.

Geschenk aan den Pater-Rector der Jesuiten ter gelegenheid van zijne gelukkige terugkomst.

Item by acte der heeren in date 29 9bris 1623, aenden eerw. Pater Rector der societeyt Jesu binnen deser Stadt, ter cause vande congratulatie van zyne geluckige werder overcompste alhier, betaelt 100 gul.

Aalmoes aan den nieuwen basconter, voor een hemde.

Item aenden nyeuwen basconter, voer een hemde, tot eene aelmis betaelt 1 gul. 12 st.

Vrijheid van accijns op het bier voor het gilde van St. Barbara.

Item aende pachters vande nyeuwe belasting, gecort 2 aemen tappers byde gulde van Ste Barbara gedroncken, vz. 1 gul. 5 st.

Bevel dat ieder ingezeten zich moet voorzien van graan. Publicatie aangaande de munt.

Item 11 Decembris 1623, vante publiceren dat hem een jegelyck soude versien van rogge; ende vande munte, vz. 2 gul. 10 st.

De schans en de hoogtens te *Hintham* geslecht.

Item aen ses soldaten, geconvoyeert hebbende de heeren die gevisiteert hebben de afgevuerde schans ende hoochten tot *Hinthem*, betaelt 2 gul. 2 st.

Vereering van wijn aan den Bisschop van *'s Hertogenbosch*, ter gelegenheid van zijne terugkomst.

Item by acte in date 4 Octobris 1623, aen F. van Bree, de somme van 91 gul. 11½ st. ter cause van een aem rynssen wyn, inhoudende 102 potten, affgetrocken consumptie ende acchys, myn heeren schepenen, myn Eerw. heere de Bisschop, binnen deser Stadt mede vereert zynder Ed. wedercompste, metten vat tsaemen.

Item aen Jan van Turnhout, voer eene gedruckte evaluatie voerde heeren, betaelt 5 st.

Gedrukt munt evaluatie boek.

Item by acte in date ultima Decembris, aen myn Heere de Gouverneur deser Stadt, Mevrouwe de Gouvernante ende Jouffvrouwe haer Edel dochtere, tsaemen 264 heel pattecons in specie, in bekentenis van danckbaerheyt, voer menichfuldige diensten ende diversche oncosten deser Stadt gedaen ende daervoer gesupporteert, vz. 633 gul. 12 st.

Geschenk in geld aan den Gouverneur, Mevrouw de Barones van Grobbendonck en hunne dochter.

Item door ordre der heeren, gegeven aen sekeren persoon advertentien vanden vyant gebrocht hebbende, de somme van 13 gul.

Mededeelingen omtrent de handelingen van den vijand.

Item 23 January 1624, by acte in date 22 January, betaelt de somme van 21 gul. om te accomoderen seker different, geresen tusschen een vreempt m^r^. van horologien ende andere diergelycke constighe wercken etc. ter eenre ende eenige ambachten deser Stadt, ter andere syden, vz. 21 gul.

Neerlegging van een geschil tusschen een vreemd meester van horologien en diergelijke kunstige werken en eenige ambachtsgilden.

Item aen Jacop Martens q. s. vande mey, geset opte brugge vanden amonitiehuys, betaelt 3 gul.

De Mei geplant op de brug bij het amunitiehuis.

Isem by acte in date 15 February 1624, betaelt aen sekere groote personagie van qualiteyt ende seer veel vermogende, 750 gul. om te voorcomen, dat door de menichte der soldaten, tot conservatie ende defentie deser Stadt, ende om sonder belet der vyanden op te mogen maecken de forten opt *Ruet* ende *Petteler*, by haere Doorluchtichste Hoocheyt gesonden, nyet en soude wordden geleet opde goede borgeren, maer mochte genieten alle mogelyck solaes, tot meerdere dienst van haere Doorluchtichste Hoocheyt.

Geschenk aan een persoon van kwaliteit en veel vermogende, om daardoor te verkrijgen dat de soldaten, gezonden om te beletten dat de vijand het werk aan de schansen op het *Reut* en de *Pettelaar*, stoore, niet ten laste der burgerij zouden gehuisvest worden.

Item by acte in date 21 February 1624, aen drye personen, gesonden naer de *Graff*, *Niemegen*, *Crevecoeur*, *Boemel*, *Gorcum*, *Huesden*, *Geertruyenberch* ende *Dordrecht*, om te weten wat den vyant, soe te voet als te perde seer sterck vergaderende (voornemens was) elck van hun betaelt 13 gul. 10 st. vz. 40 gul. 10 st.

Spionnen naar *Grave Nijmegen*, *Crevecoeur* en andere plaatsen, om te vernemen wat de vijand voor had, die zeer sterk vergaderde.

Item by acte 5 February 1624, aen sekeren persoon, gesonden tot *Gorcum* ende voirts naerden *Haige*, om te weten oft die rebellen de licenten op dese Stadt, soe de fame was, deeden cesseren, om daer naer de *Hollantsche* goederen te laeten vuytvaren oft ophouden, tot dienste vande goede gemeynte, betaelt 25 gul.

Personen naar *Gorinchem* en *'s Gravenhage*, om te vernemen of de rebellen de licenten hadden afgeschaft.

Item by acte in date 19 Decembris 1623, aen Jannen Pynappel, inde Swane, de somme van 106 gul. 10 st. byden vier schoutetten vande *Meyerye*, met haer dienaers ende perden hier gecomen zynde, om staet te maecken, van dese Stadt te versien van granen, aldaer in twee reysen verteert 106 gul. 10 st.

De kwartierschouten der *Meijerij* en *'s Hertogenbosch* vergaderd, om de Stad van graan te voorzien.

Item stellen de rentmeesters hier voer vuytgeven 7 gul. 10 st. ter cause vanden gemael enden impost, vanden convente vande Fraters voerden jaere 1623, by hen in ontfanck gebrocht, ende mits dovergeven vanden convent aende Abbadye van *Berne*, nyet connen ontfangen, daerom de post hier van acte van quytscheldinge verleent. *nyet.*

Het Fratershuis of het huis der broeders van het gemeene leven, aan de abdij van *Bern* overgegeven.

Item by acte in date 12 Octobris 1623, aen F. van Bree, de somme van 95 gul. 15 st. ter cause van oncosten, gedaen om te doen cesseren de pretensie

Verschil met den muntmeester en de muntgasten over de

vrijheid van Stads accijnsen en andere lasten, verzoek om de munt te *'s Hertogenbosch* op te heffen.

vanden *muntmeester ende muntgasten*, om de vrydicheyt deser Stad accysen ende andere borgeren lasten, oock dat de *munte* binnen dese Stadt soude *cesseren*.

Opgave van kosten voor de soldaten uit het leger voor *Bergen op Zoom* opgebroken en naar *'s Hertogenbosch* gezonden.

Item by acte in date 13 Octobris 1623, aen Franchois van Bree, de somme van 91 gul. 12 st. ter cause van oncosten by commissarissen gedaen, om te specificeren ende verifieren, de costen binnen dese Stadt gedaen byde soldaten, gecomen vuyt het leger voor *Bergen opten Zoom* opbrekende, om daer van te hebben rembouresement.

Commissie om te verkrijgen de opheffing der Zuidhollandsche bank en andere nieuwigheden, tot nadeel van Stads gezag en regtsvrijheid ingevoerd.

Item by acte in date 17 7bris 1624, aen F. van Bree, de somme van 87 gul. 19 st. ter cause van oncosten by commissarissen gedaen, om te cesseren de *Zuythollantsche bancke*, ende andere diergelycke nyeuwicheden, grootelycx tot dimunitie van deser Stadt authoriteyt ende jurisdictie tenderende.

Nader geschenk aan zeker persoon van kwaliteit en veelvermogend, om te verkrijgen dat de soldaten, tot bescherming der werken aan de schanssen op het *Reut* en den *Pettelaar* gezonden, niet ten laste der burgerij worden gehuisvest.

Item 17 July 1624, by acte in date als voor, aen sekere personagie van qualiteyt ende seer veel vermogende, 750 gul. om te voercomen, dat doer de menichte der soldaten, tot conservatie ende defentie deser Stadt, ende om sonder belet der vyanden opte maken de forten opt *Reut* ende opten *Petteler* liggende, by haere Doorluchtichste Hoocheyt gesonden, niet en soude worden gelogeert opde goede borgeren deser Stadt, maer mochten genieten allen mogelyck solaes, tot meerderen dienste vande selve haere Doorluchtichste Hoocheyt.

Spionnen uitgezonden in het kwartier van den *Rijn* naar *Goch*, naar *Bommel* en in den *Tielerwaard* om naar de oorlogstoebereidselen des vijands te vernemen.

Item by acte in date 5 Augusti, aen drye diversche personen, deen int quartier vanden *Ryn*, dander van *Goch* ende den derden in *Boemel* ende *Tielrewert*, om te mogen weten van tgeen den oirloch ende vergaderinge van oirlochs volck aengaet, betaelt 28 gul. 15 st.

Geschenk aan Mevrouw de Barones van Grobbendonck, bij de geboorte van hare dochter Johanna Maria.

Item 16 Augusti 1624, aen Mevrouwe de Gouvernante, tot eender geluckbiedinge vande geboorte haerder Edel. dochtere, genoempt Johanna Maria de Grobbendoncq, de somme van 300 gul.

Huisvesting van ruiterij, komende uit het leger van Graaf Hendrik van den Bergh voor *Gennip*, en gaande naar dat van den Markies .... voor *Breda*.

Item 31 Augusti aen Jan van der Borcht, werdt int gulde hooft, ter cause van het logeren ende tracteren van 42 pertruyteren, gecomen vuyten leger van Graff Henrick vanden Berch voer *Gennip* ende treckende nae den Marquis voer *Breda*, doer voergaende beveel des Heere Presidents ende aensegge van Bormans, 44 gul.

Opneming van gronden die ten behoeve der vestingwerken zijn afgevoerd of verlaagd, bewalt of ingegraven, uit welke gronden het Domein vroeger chijnsen plagt te heffen.

Item by acte in date 30 January 1624 aen Franchois van Bree, de somme van 32 gul. 10 st. ter cause van oncosten, gedaen byden commissarissen, om metten Rentmeester vande domeynen, te visiteren de plaetsen tot deser Stadt fortificatie affgevuert, bewalt, ingegraven etc., vuyt welcke plaetse men den domeynen ons Heere des Coninex plach te gelden gront chynssen.

Terugbetaling van kosten aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

Item gerestitueert aen zynder Edelheyt myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, van tgene zynder Edelheyt successivelyck voer dese Stadt ten Hove heeft verschoten, vz. 336 gul. 5 st.

Graaf Jan van Nassau binnen *'s Hertogenbosch*, wordt wijn vereerd.

Item 2 Septembris 1624 by acte in date 15 Augusti 1624, aen F. van Bree, de somme van 133 gul. 6 st. ter cause van een aeme rynssen ende een oxoye franssen wyn mette vaten, by hem van wege dese Stadt gelevert

aen zynder Exell. den Heere Grave Jan van Nassou, tot congratulatie van zynder Excell. compste binnen deser Stadt.

Item 9 Septembris 1624 by acte in date als voor, betaelt 27 gul. 12½ st. ter cause van sekere secrete diensten, deser Stadt, geduerende de presentie des vyants met syne macht vergadert zynde omtrent *Thiel*, *Grave* ende *Niemegen*, by verscheyde personen gedaen, betaelt 27 gul. 12½ st.

Betaling voor geheime diensten, tijdens het leger des vijands te *Tiel*, *Grave* en *Nijmegen* gelegerd was.

Item by acte in date 5 7bris 1624, betaelt voer ses aemen biers aenden Viador-Generael van zyne Mat. int leger voor *Breda* wesende, de somme van 50 gul. zynder Edel. van wege dese Stadt uyt goede consideratien mede vereert.

De Viador-Generaal van het leger voor *Breda* zes amen bier geschonken.

Item 7 Septembris 1624 by acte in date 6 7bris, betaelt 185 gul. 19½ st. aen diversche extra ordinarisse diensten ende saecken, geoccureert ende gecauseert successivelyck, ter oirsaecken van het maecken vande 35 nyeuwe baracken, ter ordonnantie vande drye leden gestelt, ende vande notitie te houden vant coren, dat binnen dese Stadt, volgens den taux tusschen dese Stadt ende *Meyerye* derselver gemaect ende ingebrocht.

Betaalde buitengewone diensten bij het bouwen van 35 nieuwe barakken voor de soldaten der bezetting.

Belooning voor het houden van aanteekening van granen, die volgens den prijs tusschen de Stad en de Meijerij gesteld, werden geleverd.

Item by acte in date 7 Septembris 1624, aen seker personagie van qualiteyt ende seer veel vermogende, 1000 gul. om te voercommen, dat door de menichte der soldaten, tot conservatie ende defentie deser Stadt ende om sonder belet der vyanden, op te mogen maecken de forten opt *Reut* ende opten *Petteler* liggende, by haere Doorluchtichste Hoocheyt gesonden, niet en soude worden gelogeert opte goede borgeren deser Stadt, maer dyen aengaende mochten genieten alle mogelyck solaes, tot meerdere dienste vande selve haere Doorluchtichste Hoocheyt.

Derde betaling aan een persoon van kwaliteit en veel vermogende, om te verkrijgen dat de soldaten, gezonden tot bescherming der werken en schanssen op het *Reut* en den *Pettelaar* tegen den vijand, niet ten laste der Burgerij gehuisvest worden.

Item by acte in date 4 7bris 1624 aende officieren vande duytsche ende andere garnisoenen, hier veel maenden binnen dese Stadt garnisoen gehouden hebbende, ende hen discretelyck met goede correspondentie van die vande Stadt gedragen hebbende, vuyt de selve Stadt syn vertrocken ende instantelyck hadden versocht eenige vereeringe van wegen der selver Stadt, hen toegevuecht te worden, voer hunnen adieu heeft men deselve vuyt goede redenen toegevuecht de somme van 223 gul. 19 st.

Vereering in geld aan de officieren van de *Hoogduitsche* en andere bezetting bij het verlaten der Stad.

Item door acte der heeren schepenen in date 20 7bris 1624, aen m[r]. Jan van Wamel, apothecaris, soe ter cause van diverse diensten by hem in dese conjuncture van peste, by laste der heeren schepenen gedaen, als voor sekere preservativen by hem gelevert, betaelt de somme van 32 gul.

Middelen tegen de pest door den apotheker Jan van Wamel geleverd.

Item aen Henrick Hixspoor, ter cause van 10 sacken torffs by hem opte schans vande *Pettelaer*, voerde wachten gevuert, vz. 6 st.

Brandstoffen aan de bezetting in de Pettelaar schans gebragt.

Item by acte in date 5 Mert 1624, aende selven van Bree, de somme van 87 gul. 12 st. ter cause van oncosten, gedaen byde gecommitteerden deser Stadt, om taccomoderen ende taccorderen metten Eerw. heere Prelaet van *Bern*, dat zyn Eerw. binnen dese Stadt dAbdye gelieve te stabilieren.

Commissie om met den Prelaat van *Berne* overeen te komen voor de vestiging der Abdij binnen *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date 14 Mert 1624, aenden selven van Bree, de somme van 66 gul. 18 st. ter cause van oncosten by commissarissen gedaen, om de Commanderye van *Vucht*, binnen dese Stadt te stabilieren ende een rede-

Commissie tot onderhandeling, om de Kommanderij uit *Vucht* naar *'s Hertogenbosch* over te brengen.

lycke somme ofte jaerlycxe prestatie en redemptie deser Stadts acchynssen ende imposten te mogen geven.

Middelen tegen de pest.

Item aen m[r]. Jan van Wamel, apothecaris, van diverse preservatieve, in dese conjuncture van peste aende heeren gelevert, 12 gul. 2 st.

Spionnen in het leger des vijands gezonden.

Item by acte in date 23 Septembris 1624, aen vier diversche personen elck 6 gul. ter cause van by diversche wegen ende manieren des vyants leger gevolght.

Vereering aan den Eerw. Heer Mr. Jacob Cassijer, Plebaan van St. Jans kerk, bij zijne promotie tot Doctor in de Godgeleerdheid.

Item by acte in date 26 7bris 1624, aen heer ende M[r]. Jacop Cassyer, Plebaen van St. Jans, de somme van 75 gul. tot congratulatie van zynder grade ende staet van licentiaet inde heylighe Godtheyt.

Betaling aan Daniel van Hamel voor het smokkelen van wijnen en andere goederen uit *Holland* naar *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in daie 19 July 1624, aen Daniel van Hamel, de somme van 200 gul. voer ende in recompens van zynder moeten ende costen gedaen ende periculen aengegaen ende gedaen, van hier binnen te brengen sekere groote quantiteyt van wynen ende andere goederen hier nootsaeckelyck, nyettegenstaende tverbot vande licenten.

Brood voor 's Konings leger te *'s Hertogenbosch* gebakken.

Item by acte in date 8 Augusti 1624, aende twee dekens vande backers elcken ses guldens, voer henne goetwillige dienst, gedaen int backen van tbroot voer Conincx leger.

Betaling voor zout, door Daniel van Hamel der Stad geleverd.

Item door ordre vande heeren schepenen, aen Daniel van Hamel, in betalinge van sekere quantiteyt souts, betaelt 1000 pattecons in specie tot 48 st. tstuck, daer toe moeten opwisselen 611 pattacons, ende vant tstuck betaelt 1 st. vz. 30 gul. 11 st.

Betaling voor onkosten en voor merkelijke diensten aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

Item by acte in date 28 Septembris 1624, aen myn heere de Baenreheer van Grobendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. in recompens van diversche oncosten voer ende van wege dese Stadt gedaen, mede voer merckelycke diensten tot solaes van dese goede gemeynte gedaen.

Haver voor de paarden der ruiters, het convooi uit het leger voor *Breda* gedekt hebbende.

Item ultima Septembris 1624, aen Cornelis Nulant, de somme van 39 gul. ter cause van ses malder twee sester oude haver tot 48 gul. het hoet, aende ruyterye tconvoye vuyt leger van *Breda* gedaen hebbende, gelevert.

De pestmeester aan de pest overleden.

Item by acte in date ultima 7bris 1624, aen M[r]. Christiaen Huyberts, pestmeester, de somme van 66 gul. 10 st. op mindernisse van zijne gagie, maer soe de selve vande peste is overleden, wordt hem om redenen voer zynder vrou ende kynderen gegeven 66 gul. 10 st.

Wijnen door de commissie gedronken, belast geweest met de opneming der rekening van het weeshuis der kerk van St. Jan en van de Gods- en Gasthuizen.

Worden wyders in dit kapittel uitgaven gevonden voer wynen, door de commissien gedronken belast met het examineren, verhooren ende passeren der rekeningen van het weeshuis, der kerkmeesters van S[t]. Jans Evangeliste kerk, van het groot Gasthuis, der tafel vanden heiligen Geest en der Leprosen.

De geheele uitgaven waren 106,241 gul. 12 st. 3 d.
" " ontvangsten " 110,313 " 17 st. 3 d.
Voordeelig slot 4072 gul. 5 st.

N° 131. **Rekening van St. Remeys 1624 tot St. Remeys 1625.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGHER ZEGHERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 7.

Ontvang komende van het versterf lateraal of van besyden.

Item alsoe den eerw. Heer ende vader in Gode, heer Nicolaes Zoes, Bisschop deser Stad, by codicille gelegateert hadde S^t. Janskercke *sesse silvere kandelaers*, de beste, onder conditie dat daermede soude voldaen wesen het versterff alatere van zynder sterffhuyse. Soe eest dat mynder heeren schepenen, opt sgeens voors. geleth hebbende, oock dat allen zynder goederen by naest, tot *pia legata* den armen gemaect zyn, den rentmeesteren der selver Stadt hebben geordineert, daermede te laeten gestaen, ende den sterffhuyse van het versterff alatere te laeten ongemolesteert, allet by acte in date 15 Septembris 1625, geteekent vanden velde, dient voor *Memorie.*

Vrijstelling der nalatenschap van den H Ew. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch* Nicolaus Zoes van het versterf lateraal, omdat wijlen Z. H. Ew. aan St Janskerk zes zijner beste zilveren kandelaars legateerde en wijders omdat hij bijna alle zijne goederen tot *pia legata* den arme vermaakte.

Kapittel 13.

Ontvang van penningen by de rentmeesters tot lossing van renten ontvangen.

Item ter ordonnantie vande twee jerste ledenen in date 25 Septembris 1624, metten grooten segel besegelt, get. G. Ruys, van Jo. Henrick Franssen van Gestel, President deser Stadt, de somme van 400 gul. waer voor de Stadt jaerlycx sal gelden een rente van 20 gul. aenden eerw. heere Jan Willemssen van Worcum, Licentiaet inder Godtheyt ende Plebaen tot *St. Truyen*, syne leven lanck ende naer syn afflyvicheyt, tot vermeerderinge van eene bursse van 60 gul. jaerlycx etc. welcke rente jerst verschyne sal den 15 Octobris 1625, te losse met 400 gul. als bove, vz. 400 gul.

Jonkhr. Hendrik Fransse van Gestel, President, sticht eene rente van 20 gul. 's jaars, om gedurende zijn leven te worden uitbetaald aan den Ew. Heer Jan Willemse van Worcum, Plebaan te *St. Truijen* en om na diens dood te strekken tot vermeerdering eener studiebeurs van 60 gul. 's jaars.

Item 25 Septembris 1625, soe heeft George de Lou, als rectoir vande Leprosen, den rentmeesteren te bewaren gebrocht de somme van 1000 gul. volgende dacte der heeren schepenen in date 26 Septembris 1624, *Memoria.*

De rector der Leprosen stelt 1000 gul. in bewaring van Stads rentmeesters.

Item 14 February 1625, op het schriftelyck aengeven van myn eerw. heer den Bissehop, als representerende den Pater vande Bogarden ende den heere Prior vande Predicheeren, als collateuren van een offitie van twee weeckmissen, gefundeert by wylen Bartholomeus de Memboir, streckende vande somme van 200 gul. geprocedeert vande afflossinge van 12 gul. 10 st. jaerlycx, staende tot het voors. offitie, om deselve te stellen in handen van rentmeesteren deser Stadt, om daermede te lossen gelycke rente oft obligatie

Stichting van eene rent voor eene heilige dachtsmis, ten behoeve der arme gevangenen door den Pater der Bogarden en den Prior der Predikheeren, welke mis voormaals werd gefondeert door Bartholomeus de Momboir.

ten laste derselver Stadt staende, ende wederom gelycke rente te vergelden aenden rentmeester vande arme gevangen binnen deser Stadt, tot behoeff van een heylichdaechsemisse welcke rente van 12 gul. jerst verscheynen sal den 4e January 1626, te lossen met 200 gul. alles volgens dordonnantie der twee jerste ledenen in date 4a January 1625, get. J. van Tulden, alsoe hier voor ontfanck 200 gul.

De geheele ontvang was 91,062 gul. 13 st. 6 d.

UITGAVEN.

De kapittele als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan boodenloon.

Bode naar *Grave* en *Maeseyck*, om te vernemen of het verboden was *Hollandsche* waar, bijzonder zout, uit te voeren, en of de licenten ook te *Maesijck* geheven werden.

Item by acte in date 13 January; aen eenen bode gesonden tot *Graeff* ende *Maseyck*, om te weten oft verboden was eenige *Hollantsche* waeren ende besonder saut, vuyt te halen ende oft licent tot *Maseyck* oock gonck, betaelt 12 gul.

Brief aan hare D. Hoogheid, om voorziening tegen het voornemen van den vijand die den toevoer van levensmiddelen wilde beletten.

Item 18 Marty 1625, een Peter Ansems vande Grave, hellebardier van myn heer den Gouverneur, de somme van 16 gul. 16 st. van brieven te draegen aen haere Doorluchtichste Hoocheyt, om remedie te hebben tegen het voertstel der vianden, die beletten het toevueren van vivres ende andere waeren tot deser Stadt.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, gezwoornen, raadsheeren, pensionarissen, secretarissen en anderen, ten hove, ter staten en in andere zaken afgevaardigd.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere zaken.

Afgevaardigden naar *Brussel* waren:

Joncher Guillam d'Absolons, Schepen.

Mr. Johan van Tulden, Raad en Pensionaris.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen en andere zaken.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Wijnen gelagen enz. werden vereerd aan:

Sr. Henrick de Rycke, Adjudant van het garnisoen.

Herbert Stevens, Vaandrik der kompagnie van Grobbendonck.

Joncker Lancelot van Grobbendonck, Heer van Ouwen, kapitein van eene kompagnie kurassiers, bij zijne wederkomst uit het leger voor *Breda*, den 20 October.

Den Eerw. Heer Bisschop der Stad.

Den Hoog en Laagschout Joncker Philips van Brecht.

Den Stadhouder Jan van den Bossche.

" Heer van Oorschot.

" " van Rambicourt, Kapitein van eene kompagnie ruiterij.

Joncher Lancelot van Grobbendonck, Kapitein van eene kompagnie kurassiers, komende uit het leger voor *Breda* (2e Augustus.)

Joncher Johan van Leeffdale, heer tot Waalwijk.

Heer Aelbert van den Dungen, Ridder.

Mr. Jan van der Wegen, Doctor in de medicijnen en Ingenieur.

Joncher Arnoult van Boecop, Schepen.

Kapitein Adriaen van Olmen.

Mevrouw de Baronnesse van Grobbendonck, 1 stuk linnen van 150 gul.

De Paters der societeit Jesu.

Joncher Godefroi van Grobbendonck.

Den Gouverneur Baron van Grobbendonck, op den 9en April 1625, drye hondert heel pattecons in spetie daer myn heeren schepenen zyne Edel mede hebben beschoncken, tot congratulatie vanden staet ende charge van *Coronel van een regement soldaten*, *ten dienste van Zynder Mat.*

De Gouverneur Baron van Grobbendonck tot Kolonel van een regiment benoemd, wordt door de regering geluk gewenscht met 300 pattecons.

Mevrouw de Baronnesse van Grobbendonck, den 9 April 1625, 100 heele pattecons.

Kapittel 22.

Uitgaven voor het dirigeren der bevaarmaking van de rivier de Aa, van 's Hertogenbosch naar Helmont.

Item 1a Septembris 1625, doer ordre der heeren doen haelen door Jan Roybol, vande Staten van *Hollant*, twee passepoorten, om te visiteren hoe men opt gevuechelixte soude graven ende diepen de riviere genoempt de *Aa*, tot *Helmont* toe, om den *Peelschen* torff ende andere waeren tot cleynen pryse hier te crygen, betaelt 44 gul. 16 st.

Bevaarbaarmaking van de rivier de *Aa* van *'s Hertogenbosch* naar *Helmont*, om den turf uit de *Peel*, en ook andere waren, goedkoop te doen vervoeren.

Item opten 11 Septembris 1625, aen mr. Geraert van Horenbeke, Schepen, ende Godefroy Loeff van der Sloot, Raetsheer, gesonden om te visiteren de riviere voorgenoempt, vande *Stipdonxe* molen aff tot dese Stadt toe, ende alle beletselen opgetekent hebbende, alles volgende henne rekening ende quytantie 100 gul.

Item by acte in date ultima 7bris 1625, aen Jannen Pynappel, wert in den swaen, voer sekere oncosten byden Schoutet van *Pedelant*, Franck van den Heuvel ende anderen, inde saecke voors. gecommitteert zynde, verteert, betaelt 94 gul. 14 st. 2 ort.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

De Gouverneur Baron van Grobbendonck, ontvangt van de Stad 500 gul. voor bewezen diensten; en Mevrouw van Grobbendonck 250 gul. voor diensten en gedane uitschotten.

Item by acte in date 1 Octobris 1624, aen myn heer de Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. in recompens van diversche menichfuldige diensten, gedaen tot soulagement ende ontlastinge vande ingesetenen derselver Stadt.

Item by acte in date 3 Octobris 1624, aen Mevrouwe de Gouvernante, de somme van 250 gul. in recompens van diversche oncosten ten dienste deser Stadt gedaen ende andere moyten byde selve gesupporteert.

Schepenen zenden spionnen in 's vijands leger in de *Langstraat* om te weten welke verschansingen bij te *Capelle* of daaromtrent, maakte.

Item by acte in date 10 Octobris aende heeren schepenen gerestitueert 23 gul. 10 st. by hunne Eerw. gedistribueert aen diversche personen, gesonden in het leger vanden vyant liggende opde *Laugestraet*, om te weten wat fortificatien oft schanssen zy tot *Capelle* ende daer ontrent maeckten.

De Stad *'s Hertogenbosch* in het eerste beleg met gloeijende kogels beschoten.

Item by acte in date 23 Novembris 1624, aen Arnt Adriaens Slot, metser, voor sekere diensten by hem gedaen int jerst belech, om des nachts te verwachten de vuerballen in den block vanden Vuchterendyck, etc. betaelt 12 gul.

Item by acte in date 13 January 1625, aen F. van Bree, de somme van 242 gul. 18½ st. ter cause van oncosten, gedaen om te liquideren de differenten ende pretensien vande pachters vanden bieraccyns ende andere acchynsen, metten commissarissen daerover gebesoingeert hebbende, mede over de regeringe vande Rethorykers caemere, mits d'absentie van hennen Hopman, te veranderen, ende tot beslechtinge van andere saecken.

Commissie om de kaart der Rederijkerskamer, bij afwezigheid van den Hopman dier kamer, te veranderen.

De Regering voor een beleg der Stad beducht, doet de bevolking der Stad zoo wel de jonge als oude tellen en opschrijven en ook de in de Stad aanwezige granen opnemen.

Item by acte in date ultima Juny 1625, aen F. van Bree, de somme van 378 gul. 9 st. van oncosten, gedaen, soe int maecken vande instructie, by ordonnantie des heere Gouverneurs, Schoutet ende Schepenen deser Stadt, om ordentelyck van huys tot huys, soe geestelyck als werlyck, niemant vuytgescheyde, op te schryven tgetal der persoonen, soe jonck als out, mitsgaders de quantiteyt van alle de graenen, soe rogge, terwe, garst, boeckwyt, haver etc. dat jegelyck was toebehoorende ende dat van buyten hier gevlucht was etc. om daer van staet te maecken tegen de aenstaende belegeringe.

Instructie voor de pestmeester en benoeming van eenen anderen in plaats van den overledene.

Item by acte in date 31 Octobris 1624, aen F. van Bree, ter cause van sekere besoingyen, gedaen by heeren commissarissen, int stuck vanden overleden pestmeester ende opt aennemen van eenen anderen, mette instructie daerop te maecken, betaelt 98 gul. 12 st.

Instructie op de belasting van 4 gul. voor ieder aam wijn uit *Brabant* komende.

Commissie om de geschillen tusschen de pachters van den wijnaccijns en onderscheidene geestelijken bij te leggen en maatregelen te nemen tot viering der inneming van de Stad *Breda*.

Item by acte in date 8 Juny 1625, aen F. van Bree, de somme van 312 gul. 11 st. ter cause van oncosten, gedaen, soe over het examineren vande instructie gemaect vande belastinge van 4 gul. op ieder aeme wyns comende in *Brabant*, als taccomoderen de differenten tusschen de pachters vanden wynacchyns ende diversche gheestelycke persoonen, geresen. Mitsgaders, om tordonneren ende te doen volbrengen de triomphe, die men, ter ordonnantie van haere Doorluchtichste Hoocheyt, heeft gedaen, over de victorie vande Stadt *Breda*, soe int luyen, pectonnen te branden, artillerie ende alle de musquettiers vande borgers ende soldaten, drye daigen te schieten ende tgene daer van dependeert.

Item by acte in date 8 Octobris 1624, aen sekeren persoon, de somme van 12 gulden, gesonden int leger vanden vyant, soe opte *Langestraet* als tot *Rosendael*, medebrengende dat *Waelwyck*, wordden omgraven.

Spion naar het leger des vijands in de *Langstraat* en te *Rosendaal*, tijding dat *Waalwijk* omgraven werd.

Item by acte in date 11 Decembris 1624, aende Eerw. patres vande societeyt Jesu, in recompense van extra ordinarisse diensten, tot meerdere oeffeninge vande jongheyt gedaen, toegevuecht vz. 60 gul.

De paters Jesuiten 60 gul. voor buitengewone diensten en meerdere oefening der jongheid.

Item by acte in date 31 Decembris, aen myn heer den Gouverneur deser Stadt, Mevrouwe de Gouvernante en de Jo. haer Edelheyt dochtere, tsaemen de somme van 264 heel pattecons, in bekentenisse van danckbaarheyt voer menichfuldighe diensten ende diversche oncosten, deser Stadt gedaen, vz. 633 gul. 12 st.

De Gouverneur Baron van Grobbendonck, zijn vrouw en dochter, met 264 pattecons beschonken.

Item an Daniel Claes Colen, Heemraet tot *Orthen*, van ter ordonnantie der Heemraden, bespreyt ende gethuynt te hebben Stadts maesdyck tot *Orten*, omtrent 6 royen 2½ voeten lanck, de roye 22 st.

Stads Maasdijk te *Orthen* bespreid en getuint.

Item door beveel der heeren schepenen, van te hebben doen scrobben ende reynigen, daer pater Bel, predicheer, vande peste gestorven is, nae dat deselve de borgerye, sieck zynde, seer getronwelyck hadde int vuytterste by gestaen, betaelt 24 gul. 14 st.

Pater Bel der predikheeren die in de pest de zieken op hun uiterste getrouwelijk bijstond, aan de pest overleden.

Item by acte in date 1a February 1625, aen sekeren persoon van dienste, conde geleyt hebbende op sekere poincten, nopende de swesteren ende de luyden besmet zynde met de haestige sieckte ende wes daeran dependeert, in plaetse van een aem rynssen wyn, betaelt 80 gul.

Onderzoek bij de zusters en lieden met de haastige ziekte of de pest, besmet.

Item by appostille opte requeste vanden heere Prior ende convente vande predicheeren, betaelt aende selve 275 gul. ter cause van diensten byden heeren supplianten voers. gedaen int begin vande haestige sieckte oft peste, aende ingesetenen deser Stadt, als oock mede tot een aelmis van wege derselver Stadt, hunne Eerw. toegevuecht.

Belooning aan de paters predikheeren voor hunne bewezen diensten bij het uitbreken der pest of haastige ziekte.

Item by acte in date 2 Octobris 1624, aende Eerw. heeren patres vande soecieteyt Jesu, de somme van 480 gul. tot een aelmis henne Eerw. gegeven, te betalen alle weken met 20 gul. tot dat tsaemen is betaelt, vz. 480 gul.

De paters Jesuiten 480 gul. voor een aalmoes gegeven.

Item by acte in date 22 February 1625, betaelt aen diversche persoonen herwaerts ende derwaerts gesonden, om gewaerschout te wesen vande compste van Mansfelt, mette Engelsche ende Duytsche soldaeten, betaelt 23 gul. 18 st.

Spionnen uitgezonden om te vernemen naar de aankomst van Mansfelt, met de Engelsche en Hoogduitsche soldaten.

Item aen Jenneke Joosten, van het huys opten kerckhoff, daer de pestmeester in gewoont heeft, op haeren cost met wierooek ende geneverbesien te suyveren, betaelt 4 gul. 15 st.

Het huis waarin de pestmeester overleden was, met wierook en geneverbessen gezuiverd.

Item door ordonnantie der heeren, te ondersoecken diversche rekeningen van oude tyden, om te weten wanneer de *Diesen* binnen deser Stadt gegraven zyn, om aff te weren de pretensien van den Hoogenrentmeester, 3 gul. 12 st.

Onderzoek naar het tijdstip, dat de *Diess* binnen de Stad gegraven werd, tot afwering der van de pretentie des Hoogrentmeesters.

Item by acte in date 27 Aprilis 1625, betaelt 20 gul. 3½ st. ter cause

Spionnen in h

leger des vijands.

van secrete diensten, gedaen by personen int vyants leger, liggende opde *Langestraete*, om te weten haer dessein.

Aankoop van 56 lange spiessen met ijzer en 104 lange spiessen zonder ijzer, om daarmede de burgers te wapenen.

Item by acte in date 28 Aprilis 1625, aen Hans de Hee, inden yseren man, 161 gul. ter cause van 56 lange spiessen met yseren ende 105 lange spys houteren sonder yser, om byde borgers, tot bewaernis deser Stadt, te gebruycken.

Spionnen in het leger van den vijand te *Vlijmen*, *Waalwijk* en elders.

Item by acte in date 29 April 1625, ter cause van diversche persoonen gesonden int leger vanden vyant tot *Vlymen* ende *Waelwyck* als elders, om te vernemen waer zy trecken wilden, betaelt 18 gul.

Spionnen voor *Breda*, om te vernemen of de legers van den Graaf van Mansfelt en Prins Hendrik van Nassau optrokken.

Item by acte in date 15 May, betaelt 15 gul. ter cause van twee persoonen int leger van Mansfelt ende Prince Henrick van Nassau, gesonden voer *Breda*, om te weten oft deselve optrocken ofte nyet.

Scherp voor de musketten en hantroers aan de schutterijen uitgereikt.

Item by acte in date 5 Juny, voer 83 ℔ scherps, soe totte musquetten als hantroers, onder de schutteryen vuytgereyckt, betaelt 12 gul. 9 st.

Betaling aan de kanonniers voor de vreugdeschoten, ter eere der overwinning van *Breda*.

Item 10 Juny 1625, door mondelingh beveel der heeren schepenen, aende canoniers, tot de vereeringe vande victorie te schieten van *Breda*, betaelt 9 gul.

Klokkengelui ter eere van de inneming dier Stad.

Item 12 Juny 1625, aende custers van St. Jans, van drye avonden de groote clock te luyen over het innemen van *Breda*, sonder getrocken te worden in consequentie, betaelt 3 gul.

De toren van het Stadhuis te dier gelegenheid met waskaarsen in lantarens, verlicht.

Item door ordre der heeren schepenen, aen Joostke van Turnhout, voor wassen karssen totte lantarnen die vuyten thoren gehangen wordden, ten tyde vanden innemen van *Breda*, voor sackbant 29 st. voor aerbeyt noch 3 gul. 2 st. beloopt volgens de specificatie daervan gehouden 14 gul. 3 st. 1 ort.

Jan van Turnhout drukt 20 carmina's en een brief aangaande de belegering uit *Breda* geschreven.

Item aen Jan van Turnhout, voor 20 carmina int latijn ende noch 20 copien van eenen brieff gescreven vuyt *Breda*, te drucken, aengaende de belegeringhe, vz. 3 gul. 7 st.

Spionnen in het leger van den Graaf van Mansfelt en van Prins Hendrik van Nassau tijdens zij door de *Langstraat* over *Boxtel* naar *Ravesteijn* en over *Hemert* langs de Maas naar *Batenburg* en voorts naar den Rijn trokken.

Item by acte in date 4 Juny 1625, betaelt 17 gul. 5 st., ter cause van het leger van Mansfelt ende Graff Henrick, vuyt de *Langstraet* te volgen tot *Boxtel* ende tot het lant van *Ravesteyn*, om hier te adverteren watter omginck.

Item by acte in date 5 Juny 1625, betaelt 19 gul. 5 st. ter cause van over de *Langstraet* off van *St. Geertruden berch*, oock over *Hemert* lancx de *Maze* te gaen, ten tyde Mansfelt vuyt vyants leger vertrock naer *Batenborch* ende voirts naer den *Rhyn*, om te mogen weten wat daer passeerden.

Door Jan van Turnhout wordt zeker refrein over de belegering en het innemen van *Breda* den heeren geleverd.

Item 23 Juny, aen Jan van Turnhout, ter cause van seker refereyn ende brieven van het belech ende innemen van *Breda*, aende heeren gelevert, betaelt 8 st.

Betaling aan Antoni Scheffer voor zekere nieuwe tijding uit *Breda*.

Item aen Anthony Scheffer, voor sekere nyeuwe tydinge van *Breda*, betaelt 16 st.

De vijand bedreigd de Stad *'s Hertogenbosch* met een beleg.

Item by acte in date 1a Juny 1625, aen F. van Bree, de somme van 316 gul. 3 st. voor sekere oncosten, byden heeren schepenen, gesworens,

raetsheeren, capiteynen, leutenanten, vendrichs, musquettiers ende andere officiaelen, gedaen, in alle nachten te waecken opte heeren Schepen caemer, om te remedieren allen de voorvallende saecken dier snachts soude moegen vallen, mits het in ende vuytcoomende volck, soe den vyant met zyn volck gecampeert lach opde *Langstraet*, tot *Vlymen* ende andere plaetssen omtrent dese Stadt, verwacht, ende alle daigen belegert te wordden, om by dyen middel *Breda*, te beter mogen wordden ontzet.

ten einde daardoor het beleg van *Breda* te doen opheffen, hij is in de *Langstraat*, *Vlijmen* en elders gelegerd.

Item by acte in date 9 Juny, betaelt 43 gul. 2 st. aen diverse persoonen gesonden als wanneer den vyant naer het overgaen van *Breda*, veel schepen ende volck vuyt hunnen leger herwaerts over sont.

De vijand doet na de inname van *Breda* veel volk met schepen in de nabijheid van *'s Hertogenbosch* over brengen.

Item by acte in date 15 (July) voors. betaelt 18 gul. 12 st. ter cause van int leger des vyants ende mede tot *Boemel* ende *Hemert*, te vernemen waer tvolck van daer verthoogen, heenen was.

Spion in het leger des vijands te *Bommel* en *Hemert*, om te vernemen waar het heentrok.

Item by acte in date 16 July, aen Mr. Joris Deur, steenhouwer, 18 gul. den selve van wegen dese Stadt toegevuecht, tot volcomenheyt vanden accorde van tmaecken van eenen altaer onder dOxael in St. Jans kercke, by Mr. Adam van Os, chirurghyn, metten selven aengegaen.

Mr. Joris Deur maakt een altaar onder het oxaal in St. Janskerk.

Item aen Jannen van Turnhout, voor thien gedruckte placaeten, voor de heeren Schepenen, nopende de wegen, straeten, stroomen, by Jan vander Leene, Rentmeester vande domeynen, gepubliceert, betaelt 15 st.

Plakaat op de wegen, straten en stroomen bij den Rentmeester der domeinen Jan van der Leene gepubliceert.

Item by acte in date 20 Juny 1625, aen sekeren persoon buyten dese Stadt geseten, ende daerom nyet te noemen, de somme van 32 gul. 15 st. voor secrete diensten, veradverterende tgene passeerde geduerende tbelech van *Breda*, aen deze Stadt gedaen.

Geheime berigten door een persoon buiten de Stad woonachtig aangaande het gebeurde gedurende het beleg van *Breda*.

Item by acte in date 3 Augusti 1625, betaelt 26 gul. 16 st. aen diverse personen soe tot *Breda*, om te informeren oft peste, soe binnen *Breda* als daeromtrent grasseerden, insgelycx int lant van *Huesden*, *Grave* etc. om te verhoeden dat dingesetenen deser Stadt nyet en wordde, met Godts hulpe, geinfecteert.

Onderzoek te *Breda*, in het land van *Heusden*, *Grave* enz. of de pest daar heerschte, tot voorkoming van besmetting der ingezetenen van *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date 12 Augusti, aen diverse personen, dese Stadt gedient hebbende, ten versuecke der heeren schepenen, om te assisteren den ghenen vande peste besmet, soe om die te bewaeren als bystant te doen als den noot tzelve vereyst, totten voors. daige toe betaelt 28 gul. 16 st.

Betaling aan verschillende personen voor verleende hulp aan met de pest besmette personen te *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date 5 Septembris, 32 gul. 15 st. ter cause van diversche aelmissen ende oncosten, gedaen om te accomoderen, dienst ende cost te besorgen, diverse desolate personen arm ende met de peste besmet zynde, oock jonge kynderen vuyt pesthuysen gecomen, ende nochtans nyet sieck vande peste wesende, die welcke int gasthuys nyet en mochte ontfangen wordden ende nyeuwers en conden noch en consten geraecken.

Verzorging van arme lieden met de pest besmet en van arme kinderen uit huizen met pest besmet, gekomen, doch niet aan die ziekte lijdende, waarom zij niet in het gasthuis konden worden opgenomen en dus rond zwierven.

Item by acte in date 20 7bris aen mr. Cornelis, den pestmeester, de somme van 60 gul. tot bekentenis van goede debvoiren byden selven aende ingesetenen deser Stadt gedaen.

Toelage aan den pestmeester voor verleende goede diensten.

1626.

Betaling van 500 gul. aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, in voldoening van gedane uitschotten en der Stad bewezene diensten.

Item by acte in date ultima 7bris 1625, aen myn heer den Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de som van 500 gul. in recompens van diverse costen ende lasten voor ende van wege deser Stadt gesupporteert, mede voor merckelycke diensten tot solaes deser gemeynte gedaen.

De geheele uitgaven waren 91,000 gul. 16 st. 12 d.
„ „ ontvangsten „ 91,062 gul. 13 st. 6 d.
Voordeelig slot 61 gul. 16 st. 10 d.

N°. 132. Rekening van St. Remeys 1625 tot St. Remeys 1626.

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGHER ZEGHERS EN HENDRIK ZANDERS VAN DER BOESDONCQ.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen, als in vorige rekening.
De geheele ontvang was 82,077 gul. 16 st. 9 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, geswoornen, raadsheeren, pensionarissen, secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten hove, ter staten en in andere zaken uitgezonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissiën.

Afgevaardigden naar *Brussel* waren:
Mr. Johan van Breugel, President-Schepen.
Mr. Johan van Tulden, Raad en Pensionaris.

Kapittel 6.

Uitgaven voor wijnen, gelagen enz.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Wijnen, gelagen of andere zaken werden vereerd aan:
Jonkheer Philips van Brecht, Hoogschont.
Den Gouverneur Baron van Grobbendonck.
Mevrouw van Rambicourt.
Den Heer van Rambicourt.
„ „ Montes, Burgemeester van *Breda*.
Mr. Martin de Weremont, Auditeur van het garnizoen.

Den heer Commies de Wouwere, Ridder.
Monsr. Ghijsselen, Sergeant-Majoor.
Kapitein Bauchy.
„ Verrycken.
Den Burggraaf van Aalst.

Item by acte in date 7 April 1626, aen Jo. Alexander van Cortenbach, heer tot *Helmont* etc. de somme van 50 gul. in plaetse van een halve aeme rynssen wyn, ter cause van zynder Ed. continuele naburighe correspondentie ende assistentie, byden selven gedaen inde directie vande vaerte vanden *Aa* stroom, deselve synder Edel. van wege dese Stadt geschoncken.

Aan Jonkh. Alexander van Cortenbach, Heer van *Helmont*, voor zijne medehulp om de rivier de *Aa* bevaarbaar te maken

Item by acte in date 20 Juny 1626, aen Willem van Esch, Stadts bode, gerestitueert de somme van 95 gul. by hem, door ordere vande heeren schepenen, tot *Bruessel*, aen heer Frederick van Morselaer, Riddere, heer van Lope Parck etc. ende over Borgemeester tot *Bruessel* voors. in plaetse van een aem rynssen wyn, getelt, in recompens van sekere gebonden exemplaeren geintituleert *Legatus*, aen heeren schepenen geschoncken, inde vergaderinge vande heeren Staeten, tot voordeel deser Stadt gedaen ende van wege derselver Stadt geschoncken.

Heer Frederik van Morselaer, over Burgemeester van *Brussel* Ridder. Heer van Liepe Parck, voor zeker gebonden exemplaar; getiteld: *Legatus*, aan Schepenen van *'s Hertogenbosch* geschonken.

Item by acte in date 27 July 1626, aenden Baenreheer van Wesemaele 100 gul. tot congratulatie van Zyn Ed. overcompste.

Item 27 Augusti, aenden Eerw. heer Balthasar Walravens, Pastor van S^t^. Jacopskercke, mitsgaders den kerckmeesteren aldaer, de somme van 75 gul. voor een aelmisse de voors. kercke, vuyt goede consideratien van wege dese Stadt geschoncken.

Toelaag aan St. Jacobs kerk.

Item by acte in date 10 Septembris 1626, aende Eerw. Pater Rector der societeyt Jesu, in plaetse van een aem rynssen wyn, daer syne Eed. ter saecken vande actie op desen dage gespeelt, mede wordt beschoncken, betaelt 90 gul.

Den Pater Rector der scholen van de Jesuiten voor eene actie door de studenten gespeeld.

Item by acte in date 30 Septembris 1626, aen Mevrouwe de Gouvernante van Grobbendoncq de somme van 300 gul. haer Ed. uyt merckelycke consideratien ende redenen van wege dese Stadt geschoncken.

Mevrouw van Grobbendonck.

Item by acte in date 29 Augusti 1626, aen Capitein Verrycken, de somme van 80 gul. in plaetse van een aem rynssen wyn, van wege dese Stadt, tot congratulatie van zynder Edel nyeuwen staet als *Lieutenant Generael van dartillerie* van zynder Co. Mat. geschoncken.

Kapitein Verrijcken benoemd tot Luitenant-Generaal der artillerie.

Kapittel 17.

Uitgaven ter zake vande fortificatie der Stad.

Item ter ordonnantie van myn heer van Rambicourt, mits dabsentie van myn heer de Gouverneur, tegenwoordich commanderende, ende ter ordonnantie vande heeren schepenen, aen Gille Couvreur, mineur, de somme van 911 gul. ter cause van verdinghde wercken by hem aengenomen ende volmaect, totte fortificatie dese Stadt.

Uitgaven ter zake van de versterkingen der Stad *'s hertogenbosch*. De Heer van Rambicourt in afwezigheid des Gouverneurs met het bevel belast.

Item ter ordonnantie als voor aen Hans Daniels, canonier, de somme van 616 gul. ter cause van verdiende wercken aende fortificatie deser Stadt, by hem aengenomen ende volmaect.

Item ter ordonnantie als voor, aen Dierick Reynders q. s. pleytmakers, voer peck, tar, dichtmaecken ende repareren der schuyten, (en) jachten syne Mat. toebehoorende.

Kapittel 22.

Uitgaven van kosten voor het dirigeren en graven der nieuwe vaart door de rivier de Aa, van 's Hertogenbosch naar Helmont.

Uitgaven van kosten voor het dirigeren en graven der nieuwe vaart door de rivier de *Aa* van *'s Hertogenbosch* naar *Helmond*.

Item 6 Juny 1626, by acte in date als voor, aen Johan vander Stegen, Schepen, de somme van 582 gul. 15½ st. ter cause van boomen gestaen hebbende tot *Mierloo*, by Joncker Marcus van Gerwen, Schoutet, tot *Peelant*, door ordonnantie vande heeren schepenen, openbaerlyck gemeynt.

Item ultima Septembris 1626, by acte in date 11 April 1626, aen Jannen Pynappel, de somme van 162 gul. 10 st. byden Heere van Helmont ende twee van zyne Edeluyden, schepenen metten Heer van Rixtel ende Schoutet van *Pedelant*, alhier beschreven over de vaert van *Helmont*, met sekere gecommitteerde deser Stadt, acht hunne knechts, molenmeester ende peerden aldaer verteert, ende van wege deser Stadt, om redenen, gedefroyeert.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

De posten als gewoon gebragt worden onvermeld gelaten.

Betaling aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, voor merkelijke diensten in het belang der Stad.

Item by acte in date 18 Octobris, aen myn heer de Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. voor ende in recompens van diversche diensten, gedaen tot solagement ende ontlastinge der Ingesetenen deser Stadt.

Geneesmiddelen voor arme pestzieken door de Stad betaald.

Item 7 Novembris aen mr. Guilliam van Rynshoven, apotheker, wegens zynder specificatie voor sekere medicamenten aen diverse arme personen mette peste besmet zynde, gelevert, betaelt 14 gul. 15 st. 2 ort.

Processie voor het ontzet der Stad van het 2e beleg.

Item aende musquettiers vande oude Schuts voer haer comparatie opte wachte gedaen, onder de processie opten 9en Novembris van het 2de belech, gehouden, vz. 10 gul.

Betaling aan Mevrouw van Grobbendonck voor gedane uitschotten ten dienste der Stad.

Item 18 Octobris, aen Mevrouwe de Gouvernante de somme van 250 gul. voor ende in recompens van diversche oncosten, ten dienste deser Stadt gesupporteert ende gedaen, ende andere moyten daer over geleden.

Vereering aan Heer Lancelot van Grobbendonck, Heer van Ouwen.

Item by acte van 18 Octobris 1625, aenden heere Lanselot van Grobbendoncq, heere van Ouwen, de somme van 150 gul. daermede zynder Ed. van wegen deser Stadt wordt vereert.

Commissie uit de

Item by acte in date 14 Novembris 1625, aen F. van Bree, 76 gul.

byden heeren gedeputeerden aengaende tmaecken vande nyeuwe vaert vande *Aa*, van dese Stadt tot *Helmont* toe; int communiceren metten Schoutet van *Pedelant* ende andere gecommitteerde vanden quartiere tot verscheyde reyse vergadert, in cost ende dranck verteert.

regering, den Schout en anderen uit het kwartier van *Peelland*, over het graven der vaart van *'s Hertogenbosch* naar *Helmond*.

Item aende Custer van St. Jans, voer het luyen onder de processie vanden 30en Novembris gehouden, betaelt 1 gul. 4 st.

Klokkengelui onder het houden der processie op 30 Nov.

Item by acte in date 5 Decembris 1625, de somme van 65 gul. voor 65 potten rynssen wyn byden heeren schepenen, ten tyde vande torture van Henrick Lenarts, metten heere Griffier, geassumeerde heeren doctoren inde medicynen, soe des middaechs als tsavonts, oock int visiteren vande *Heeckel* ende plaetsen aldaer gelegen, gedroncken ende verreert.

Betaling van wijn, voor Schepenen, geneesheeren en den Griffier, tijdens het scherpe examen van Hendrik Lenarts; het visiterender *Hekel* en de plaatsen in den omtrek.

Item by acte in date den lesten Decembris 1625, aen myn heere den Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt etc. Mevrouwe de Gouvernante ende myn heer den Capiteyn van Ouwen hunne Ed. sone, tsaemen de quantiteyt van 264 heel silvere pattecons, in bekentenis van danckbaerheyt voer menichvuldige diensten ende diversche oncosten dese Stadt gedaen ende daer voer gesupporteert, vz. metten opgelt, tsaemen 646 gul. 16 st.

Aan den Gouverneur van Grobbendonck, Mevrouw van Grobbendonck en hun zoon den Kapitien van Ouwen, te zamen 264 heele zilveren pattecons geschonken.

Item mr. Guilliam, Apothecaris, ter cause van diversche medicamenten aen sekere arme persoonen mette peste besmet zynde, ter ordonnantie der heeren schepenen gelevert, volgens zyne specificatie betaelt 31 gul. 5 st. 3 ort.

Geneesmiddelen tegen de pest voor de armen, door de Stad betaald.

Item by acte in date 18 May 1626, aen F. van Bree 79 gul. van oncosten, gedaen int visiteren vanden processe ten Hove geresen geweest zynde, tusschen Adriaen van Empel ende de heemraden vanden Hogen Heemael, ter cause van het maecken ende repareren vanden Maesdyck.

Proces tusschen Adriaan van Empel en de Heemraden van het hoog Hemaal, ter zake van het herstellen van den Maasdijk.

Item by acte in date 24 Xbris 1625, aenden Procurator vande patres Jesuwyten, in plaetsse van een oxoye franssen wyn, ter cause van een *tragedie* byde selve patres, tot exercitie vande jonckheyt, *gespeelt*, 60 gul.

Een tragedie door de studenten der paters Jesuiten gespeeld.

Item by acte in date lesten Aprilis 1626, aen F. van Bree 23 gul. 10 st. van oncosten gedaen met examineren dinstructie van Franchois Wynants, Horologiemaecker, in plaetse van Willem vander Lynden.

Nieuwe instructie voor Stads Horologiemaker François Wijnants.

Item aen Bernaert van Langen, voor drye groote almanacken ende eene om te plecken, by Evert Coenen voor de heeren schepenen gehaelt, bet. 8 st.

Drie groote almanakken en een plakalmanak voor schepenen aangekocht.

Item by acte in date 4 Novembris 1625, aen F. van Bree, ter cause van wynen gedroncken by myn heere Plebaan ende kerckmeesters van St. Jans kercke inde communicatie ende aengeven vante maecken een *silveren beelt van ons Lieve Vrouwe*, betaelt 23 gul.

Mededeelingdoorden Plebaan en de kerkmeesters van St. Jans kerk, van hun voornemen tot het maken van een zilveren Lieve Vrouwe beeld.

Item by acte in date 17 9bris 1625, aen F. van Bree, ter cause van oncosten gedaen byden heeren schepenen ende gesworens metten heeren vanden Capitle, int examineren der fundatie vande jouffvrouwe nonnen int groot gasthuys, over dontvangen van twee nieuwe jouffvrouwe nonnen etc. betaelt 36 gul.

Commissie om met de heeren van het Kapittel de fundatie der Jufvrouwe nonnen in het groot Gasthuis, m t betrekking tot het aannemen van twee nieuwe nonnen te examineren.

Item by acte in date 19 February, betaelt 45 gul. in plaetsse van een halve aeme rynssen wyn van wege dese Stadt de patres vande societeyt

Komedie ter exercitie der jongheid, door de studenten der

paters Jesuiten gespeeld.

Jesu mede vereert, voor de *commedie* tot exercitie vande jonckheyt geageert.

Inbreuk van Stads regten door den rentmeester der Domeinen, in het schouwen der rivieren en straten, ook binnen het vrijdom der Stad, en op het transporteren der renten van de Domeinen.

Item by acte in date 19 February 1626, aen F. van Bree, 92 gul. by heeren commissarissen, int communiceren metten officieren vande *Meyerye* ende andere, vande molestatien byden Rentmeester vander Leene, gedaen, int schouwen vande rivieren ende straeten, oock mede int vrydom deser Stadt, mitsgaders tegen de pretensien aengaende de transporten vande renten opte Domeynen, contrarie de previlegien deser Stadt.

Jan van Turnhout levert Gazetten.

Item aen Jan van Turnhout voor *gazetten* voor de heeren, 14 st.

Aan de Wed. van den Horologiemaker Peter Dierixe, betaling gedaan voor het stellen en gaande houden van het horologie op het Stadhuis, en het half uur daarop te hebben doen slaan.

Item by acte in date 2 Marty 1626, aende wed. Peter Dierixe, Horologiemaker, ter cause vande diensten haers mans, dat deselve den tyt van drye maenden het horologie vanden Stadthuys gestelt heeft ende gaende gehouden, mitsgaders de halff ure daerop te hebben doen slaen, betaelt 12 gul.

Geneesmiddelen tegen de pest voor arme pestlijders, door de Stad betaald.

Item by acte der heeren in date 3 Marty 1626, aen mr. Guilliam van Rynshoven, Apotheker, ter cause van sekere medicamenten by hem voor sekere arme pestliedens geprepareert ende gelevert, betaelt 10 gul. 12 st. 2 ort.

Octrooi voor het maken der scheepvaart naar Helmond.

Item door ordre der heeren, te doen schryven doctroye verleent om te maecken die schipvart van *Helmont*, met noch de visitatie opte selve riviere, betaelt 4 gul. 10 st.

Aan den Prelaat der abdij van Bern kwijtslag verleend, uit dankbaarheid voor de levering van graan tijdens het beleg van Breda, toen de vijand in de nabijheid van 's Hertogenbosch gelegerd, allen toevoer belette.

Item 18 voors. by acte in date 27 Septembris 1625 aenden Eerw. heere myn heere den Prelaet van *Bern*, gecort de somme van 125 gul. in recompens ende bekentenisse van danckbaerheyt, dat zyne Eerwerde, ten tyde vande belegeringe van *Breda*, doen des vyants leger ontrent dese Stadt was liggende alle toevoeren beletten, soe liberalyck ende goetwillichlick dingesetenen deser Stadt met coren heeft geassisteert.

Wachter in St. Jans kerk, om gedurende de Paaschdagen de beelden en ornamenten te bewaren.

Item door beveel der heeren, aen Jan Aertssen, schoenlapper, ter cause dat hy inde Paesch heylich daigen inde kercke van St. Jan, de beelden ende ornamenten bewaert heeft, betaelt 2 gul. 10 st.

Het boek de Legatione, van heer Frederik van de Morselaer, over Burgemeester van Brussel, door een bode gebragt.

Item by acte in date 18 (Augusti) voers. aen Willem van Esch, Stadt bode, vant overbrengen van een boeck geintituleert *de Legatione* aende heeren schepenen gelevert, betaelt 12 gul.

Commissie met den Schout van Aerle-Rixtel, om het graven der vaart in de Peel voor te bereiden en te verkrijgen, dat de heeren van Helmont en Rixtel door hunne sluizen doorvaart zoude verleenen, toestaan eenige verlaten te maken en dat de bruggen over de rivier de Aa zouden worden verhoogd.

Item by acte in date 2 Aprilis 1626, aen F. van Bree, de somme van 50 gul. van oncosten gedaen inde vergaderinge met verscheyde heeren vanden Raide, insgelycx den Schoutet van *Aerle* ende *Rixtel*, om te prepareren de saecke vande varte inden *Peel*, ende dat ten effecte, dat de heere van *Helmont* ende heere van *Rixstel*, door hunne sluysen passagie souden verleenen, ende om eenige verlaten aldaer te mogen maecken, oock dat de bruggen over de *Aa* gehoocht ende behoorlyck gemaeckt soude mogen worden.

Commissie met de heeren van Helmond en Rixtel en den Schout van Peelland over het graven der

Item by acte in date 7 April 1626, aen F. van Bree, ter cause van sekere oncosten, gedaen byde heeren vanden Magistraet ende vanden Raide, met den Heere van *Helmont* ende *Rixtel*, met den Schoutet van *Pelant* met

meer andere gecommitteerde, over het graven vande nyeuwe vaert tot *Helmont*, betaelt 77 gul.

vaart naar *Helmond*.

Item aenden Corporael vande musquettiers vande cleveniers, voer haer comparitie opte wachte, ten tyde vande processie generael, gehouden den 6en May 1626, 5 gul.

Processie-generaal op 6 Mei 1626.

Item 11 May, voor diversche pecktonnen volgende de specificatie gecocht, ende deselve tot twee reysen achter de tolbrug voor de peste te doen stellen, 7 gul. 10 st. 2 ort.

Pektonnen tot wering der pest gebrand

Item aen Joris de Greve, van een publicatie aengaende de peste te doen, betaelt 1 gul.

Publicatie aangaande de pest.

Item by acte in date 16 May 1626, betaelt aenden President Broegel, ter cause van by zyn Eerw. aen dranck, eetwaeren ende andere notelicheden, van wege deser Stadt, voor de heeren capucynen besorcht, ten tyde, te weten, dat deselve heeren omme de peste wille, daermede sy gevisiteert zyn geweest, hen binnen hunnen convente besloten sonder vuyt te gaen ofte aelmissen te bidden, hebben gehouden, betaelt 22 gul. 18 st. 2 ort.

Het convent der paters capucijnen door de pest besmet, worden de paters daarin besloten en hen eetwaren en andere benoodigdheden van Stadswege geleverd.

Item aen mr. Jan van Waemel, ter cause van sekere preservatieve, soe voor de paters capucynen als den heere schepenen gelevert, 44 gul. 18 st.

Behoudmiddelen tegen de pest aan de capusijnen en schepenen geleverd.

Item by acte in date 11 July 1626, 37 gul. 19 st. aen diversche personen, geemployeert om alomme te vernemen waer de vianden van meyningen waeren te trecken, overmits deselve groote vergaderinge waeren maeckende ende men beducht was, datse hennen aenslach op dese Stadt hadden.

Spionnen uitgezonden om te vernemen waar de vijand heen trok, vermits men een aanslag op de Stad duchte.

Item 20 July, aen Gerritken Martens, voer Mayken Willems, van het huysken daer mr. Cornelis de pestmeester in gewoont heeft, te schrobben ende te suiveren, tsaemen metten bier betaelt 6 gul.

Het huisje waar de pestmeester in gestorven was, gezuiverd.

Item by acte in date 11 Augusti 1626, aen heeren schepenen gerestitueert de somme van 45 gul. 13 st. by henne Eerw. geemployeert aen diversche persoonen, gesonden allomme om te vernemen waer den vyant thooft hadde, naerdyen hem van *Oldenzeel* meester gemaeckt hadde, ende ofte deselve niet wederom herwaerts aen en was comende.

Spionnen uitgezonden om te vernemen waarheen de vijand trok, die zich van *Oldenzeel* had meester gemaakt.

Item by acte in date 23 July 1626, aen F. van Bree, ter cause van wynen ende oncosten gedaen met de kerckmeesters van St. Jans, int visiteren sommige brieven gecomen vanden orgelmaker van tgroot orgel, betaelt 27 gul. 19 st.

Commissie met de kerkmeesters van St. Jan over het groot orgel.

Item by acte in date 2 7bris 1626, aen F. van Bree, ter cause van 100 potten franssen wyn, den pot tot 11 st., by de patres vande minderbroederen aldaer, tot abolutie wyn voor de communicanten, geduerende den tyt deser Stadt Bisdom heeft gevàceert, des gewoon is dusdanige wyn hen met stoopen tot dyen fine wekelyck vuyt te reycken, successivelyck gehaelt, vz. 50 gul.

De Stad geeft aan de paters minderbroeders abolutiewijn voor de communicanten tijdens het Bisdom van *'s Hertogenbosch* open was, zooals men dit gewoon was te doen.

Item by acte in date 1a Augusti 1626, aen Peter van Esch, Stadt bode, voor gelycke somme by hem, door laste der heeren, binnen *Bruessel*, getelt aenden Advokaat Typoots, in voldoeninge van zynder besoignyen, verschot

De Stad verzet zich en belet de beleening der dorpen *Vucht*, *Cromvoort* en *Rosmalen*.

ende vacatien by hem gedaen, om te beletten de beleeningen van *Vucht*, *Cromvoirt* ende *Roosmalen*, gelyck die oock by acte van haere Hoocheden ende vande heeren van financien zyn vry van voors. beleeninge verclaert etc. betaelt 42 gul.

Spionnen in 's vijands leger toen het optrok uit *Friesland* en het overgescheept werd naar *Dordrecht*, om van daar naar *Vlaanderen* te worden gezonden.

Item by acte in date 2 Septembris 1626, gerestitueert 41 gul. 12 st. vuytgegeven aen eenige persoonen gesonden int vyants leger, ten tyde subytelyck was optreckende in *Vrieslant* ende met schepen op *Dordrecht* was aencomende ende van daer op *Vlaenderen*.

Morgengeld van drie morgen land in het Boschveld.

Item aen Ariaen van Meerwyck, het mergen gelt van drye mergen lants, gelegen int boschvelt, byde gemeyn geerfden opten 28 Aprilis 1626, geset op elcken mergen 3 gul. 3 st. vz. 9 gul. 9 st.

De Pater Gardiaan wijn gegeven om de minderbroeders te onthalen op den dag dat St. Felix werd gecanoniseerd.

Item 27 Augusti, by acte in date als voor, aen F. van Bree, ter cause van 11 potten wyns, daermede den Pater Gardiaen zyne minderbroeders heeft vereert, opten dach vande *canonisatie van Ste. Felix*, bet. 5 gul. 10 st.

Toebereidselen door de Jesuiten om den nieuwen Bisschop, den Eerw. Heer Michael Ophovius, plegtig en met eene actie door de studenten, te ontvangen.

Item by acte in date 15 July 1626, aenden Eerw. heer Pater Prefectus der societeite Jesu de somme van 150 gul. tot onderstant vande groote oncosten, de welcke zyn Eerw. is doende, totte actie die tegens daencompste vanden Eerw. heere den Bisschop Ophovius, wordt geprepareert.

Toelaag aan den Pater-Rector der Jesuiten, tot meerder oefening der jongheid.

Item by acte in date 3 Aug. aan den Pater Rector der Jesuiten 150 gul. tot meerdere oefening der jonckheit.

Geschenk van 500 gul. aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

Item by acte in date 30 Sept. aan den Baanderheer van Grobbendonck voor bewezen diensten 500 gul.

De geheele uitgaaf was 83,292 gul. 4 st. 7 d.
„ „ ontvang „ 82,077 „ 16 st. 9 d.
Nadeelig slot 1214 gul. 7 st. 14 d.

N°. 133. Rekening van St. Remeys 1626 tot St. Remeys 1627.

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGHER ZEGHERS ENDE HENDRIK ZANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 13.

Ontvang gekomen van verkocht zout.

De oud-President Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel,

Item opten 13 Decembris 1626, soe heeft Jo. Henrick van Gestel, out President deser Stadt, ten versuecke vande heeren schepenen, aende rent-

doet afstand van 400 zakken zout tegen 8 gul, den zak, op de klagt der gemeente dat er gebrek was.

Afrekening van het door Stads rentmeester aan de burgerij tegen hooger prijzen verkochte zout.

meesteren derselver Stadt, door Peter Goossens, geswooren soutmeter, door het geclage vande gemeynte over tgebreck van tsout, overgelevert ende overgemeten inden kelder onder Hispaengien, de quantiteyt van 400 sacken souts, den selven Jo. Henrick van Gestel, toebehoorende, tot 8 gul. den sack, beloopende in gelde 3200 gul. die door de voors. rentmeesters aenden voors. heere President betaelt zyn opten 23 February ende 25ᵉ Marty anno 1626, alles volgende dordonnantie der heeren schepenen in date 20 Augusti 1625. Hier van door heeren schepenen by Marten van Horenbeke, verkocht in Decembry 1625, aen diversche persoonen ende borgeren volgens zyne specificatie, de quantiteyt van 204½ sacken souts tot 10 gul. 10 st. den sack vz. in gelden 2147 gul. 5 st.

Ilem ter ordonnantie als voor alnoch vercocht aen sekere borgeren 9 sacken 2 sester sout tot 10 gul. de sack vz. 95 gul.

Item ter ordonnantie als voor, alnoch aende borgeren verkocht 5 sacken souts tot 10 gul. de sack, vz. 50 gul.

Item 27 Juny 1626 aen myn heer Griensven, schepen, 2 sesteren souts, daer voor ontfangen 5 gul.

Item 12 Augusti daer naer, aenden heere President Bruegel, twee gelycke sesteren souts daer voer ontfangen oock 5 gul.

Volgt de afrekening van den nadere verkoop van zout in het jaar 1626 en in de maanden January en February 1627, door ordonnantie vande heeren schepenen byden rentmeesteren voorscreven, mette cleyne mate vercocht aende borgeren die tzelve van doen hadde tot haer nootdruft ende souten vanden vleeesche, de quantiteyt van 110 sacken 3½ sester souts tot 20 gul. den sack, vz. in gelden 2217 gul. 10 st. dewelcke byde voors. somme gerekent, maeckt tsaemen 4519 gul. 15 st.

Hieraen affgetrocken de voorscreven 3200 gul. aen Jo. Henrick van Gestel, tot incoopen vant voors. sout betaelt, soe blyckt byden voorscreven rentmeesteren vant voors. vercocht sout, meer ontfangen als vuytgegeven te wesen de somme van 1319 gul. 15 st.

Soe dat blyckt vant voors. sout affgemeten te syn in alles 330 sacken 3½ sester.

De reste is nog liggende inden kelder onder Hispaignien. *Memorie.*

De geheele ontvang was 80,233 gul. 3 st. 6 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, geswoorens, raadsheeren, pensionarissen, secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten hove, ter staten en in andere saken uitgesonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter staten en in andere commissien.

Afgevaardigden naar *Brussel* waren:

Jonkheer Peter van Gestel President-Schepen.

Mr. Jan van Tulden, Raad en Pensionaris.

Kapittel 6.

Schenkingen van wijnen, gelagen en andere zaken aan voorname personen. Aan den Eerw. Heer Michael Ophovius, Bisschop van *'s Hertogenbosch*, een heerlijk gedreven zilveren lampetschotel en kunstig zilveren waterpot vereerd.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen en andere saken.

Wijnen, gelagen en andere zaken werden vereerd aan:

Item by acte in date ultima Octobris, betaelt 436 gul. voor een heerlyck gedreven lampet schootel mette Stadt wapen ende eenen silveren constigen waterpot, aenden Eerw. Heere Michael Ophoven, Bisschop deser Stadt, van wege derzelver geschoncken.

Den Provinciaal der Jesuiten, Pater Boucquet.

Joncher Lanselot van Grobbendonck, Baanderheer van Wesemaele, bij zijne gelukkige overkomst uit het koninklijke leger aan den Rhijn.

Den Heer Ferdinand de Boisschot, bij zijne benoeming als Kanselier van *Brabant*.

Vereering aan Theodoor van Tulden, Raadsheer der Stad *'s Hertogenbosch* en Professer in de regten te *Leuven*, voor een door hem geschreven der Stad aangeboden boek.

Den Heer Theodoor van Thulden, Licencieaat in de regten, Raadsheer der Stad *'s Hertogenbosch* en Professer te *Leuven*, de somme van 100 gul. in recompens ende dancksegginge van zynder gemaeckte boeck, aende heeren vanden Magistraet gesonden.

Den Eerw. Heer Bisschop van *'s Hertogenbosch*.

" " " Cornelis Porters, vice-Plebaan van St. Jans kerk.

De WelEw. heeren Paters Jesuiten.

Joncker Amand de Hornes, heer van Geldrop.

De Heer van Rambicourt en Mevrouw.

Mevrouw van Grobbendonck.

Jonkheer Philips van Brecht, Hoog en Laagschout.

Carel van den Camp, voor Mevrouw van Grobbendonck.

Kapittel 11.

Uitgaven aan alderhande ijserwerk.

De Hertog van *Aarschot* zend staal aan de Stad, dat door de dekens der smeden wordt onderzocht.

Item 8 February 1627, aende dekens vande smeden, de somme van 44 gul. 4 st. ter cause van oncosten, gedaen en de gehadt in het proeven van het stael, byden Hertoch van *Arschot*, aen dese Stadt gesonden om te proeven.

Kapittel 16.

Uitgaven aan schrijfloon.

Item van te doen schryven 12 ordonnantien opt stuck vande mayboomen noch een ordonnantie opten alarm, voor eenen nieuwen lieutenant vande oude Schuts ende noch een muntboeck van alderhande munten, gewichten ende landmeterye van alle quartieren, te schryven, betaelt 6 gul. 14 st.

Ordonnantie op de meiboomen en op het alarm.

Afschrift van een munt, gewigten en landmeet-boek voor alle kwartieren der *Meijerij* van eene instructie op het stuk van den Landtol der jaren 1523 en 1526 enz.

Item door ordre doen schryven dordonnantie ende instructie opt stuck vanden lanthol vanden jaere 1523 ende 1526 met nog andere stucken opt landeryen ende meten derselver, van desen quartiere, gemaect, betaelt 6 gul. 16 st.

Item 22 (July 1627) voors. van te doen schryven seker repartitie over geheel *Peelant*, nopende 6000 gul. voor de fortificatie, ende andere brieven op het wydem vande riviere de *Aa*, betaelt 3 gul. 6 st.

Omslag van 6000 gul. over geheel *Peelland* voor de fortificatien en brieven aangaande het verbreeden der rivier de *Aa*.

Item ter ordonnantie vande heeren, gescreven voor den Schoutet van *Pelant*, de visitatie vande vart van *Helmont*, mette octroy ende andere brieven daer toe dienende, betaelt 4 gul.

Het verbaal der visitatie van de vaart naar *Helmond*, het octrooi en andere brieven, voor den schout van *Peeland* afgeschreven.

Item van twee distincte rekeningen van 6000 gul. totte fortificatie, voor de jaeren 1625 ende 1626 mette verificatie ende quytantien, te doen schryven, betaelt 16 gul.

Rekeningen over 1625 en 1626 van de 6000 gul. voor de fortificatien.

Item van twee visitatien vanden moelen tot *Stipdonck* ende vande landeryen daerontrent gelegen, te doen schryven, betaelt 2 gul.

Verbaal der visitatie van den watermolen te *Stipdonk*.

Item van te schryven, twee mael, dordonnantie opt stuck vanden herstraten, stegen ende wegen ende noch een vidimus vande ordonnantie opte rivieren ende visscheryen deser Stadt, ten chyns vuytgegeven, ende dat om te Hove te seynden, 4 gul.

Ordonnantie op 's Heeren straten, stegen en wegen, en een vidimus van de ordonnantie op de rivieren en visscherijen der Stad, ten chijns uitgegeven.

Item ter ordonnantie vande commissarissen der drye leden, wederom te schryven de watercharte ende instructie opte herbanen, rivieren etc. betaelt 2 gul. 10 st.

De kaart op het zuiveren en vegen der rivieren en op de Heerbanen, afgeschreven.

Kapittel 17.

Uitgaven voor de fortificatien der Stad 's Hertogenbosch.

Uitgaven aan fortificatie-werken.

Item 24 Decembris 1626, ter ordonnantie van myn heer van Ribbecourt, mits dabsentie van myn heer de Baron van Grobbendoncq, tegenwoordich commanderende, ende ordonnantie van myne heeren schepenen in date 23 Decembris voorscreven, aen Marcelis Janssen, soldaet onder Capiteyn Pynappel, de somme van 918 gul. $2^1/_2$ st. ter cause van verdiende wercken aen het *bolwerck achter de Baselers*, by hem aengenomen ende volmaect, alles volgende dattestatien ende quitantien.

Werken aan het Bolwerk achter de Basselaars.

Item ter ordonnantie als voor in date 2 ende 7 May 1627, aen Corst Thielens, mandemaecker, 45 gul. 2 st. 2 ort. ter cause van manden, steenmanden, horden ende banden.

Aankoop van manden, horden en banden.

Item ter ordonnantie als voor in date 1en en 4en Juny 1627, aen Carel vanden Camp, de somme van 150 gul. ter cause van 15 stucken eycken houter oft palen, by hem gelevert ende geemployeert totte staecketselen opte Stadt mueren soe byden *Paus* als *Roosmaelsche* thoren.

Aanbesteding van St. Ambrosius bolwerk.

Item 29 Juny 1627, ter ordonnantie als voor, in date 1e Marty ende 19 Juny anno voers. aen Aert Everts, inden wildenman, 27 gul. 10 st. voor 2 tonnen ende 3/4 biers, elcke tonne tot 10 gul. byde timmerlieden aldaer in diversche reisen gedroncken, int bestellen ende aennemen vande palen, plancken. palisaden enz. geemployeert tot (het) maken van *St. Ambrosius bolwerck.*

In dit kapittel komen verder nog voor, verschillende kleine herstellingen aan gebouwen en vestingwerken, leverantien van ijzerwerk enz.

De geheele nitgaaf voor de fortificatien was 1978 gul. 10 st.

Kapittel 21.

Uitgaven aan kosten voor het dirigeren en graven der nieuwe vaart naar Helmont.

Uitgaven aan kosten voor het dirigeren en graven der nieuwe vaart naar *Helmont*, het opmaken van de sluis te *Rixtel* en van het octrooi en de ordonnantie, om den turf uit de *Peel* door de rivier de *Aa* naar *'s Hertogenbosch*, te vervoeren.

Item 4 Marty 1627, door mondeling beveel der heeren schepenen, aen Joncker Marcus van Gerwen, de somme van 300 gul. om geemployeert te wordden tot het opmaecken vande sluyse tot *Rixtel.*

Item by acte in date 10 Septembris 1627, aen Joncker Marcus van Gerwen, Schoutet van *Peelant*, de somme van 300 gul. op rekening van oncosten, die gedaen wordden ten effecte vanden octroy by zynder Co. Mat. verleent, ende der ordonnantie van haere Doorluchtichste Hoocheyt daerop gevolght; op dat den torff vuyten *Peel* door de riviere vande *Aa* mochte gebrocht wordden.

Kapittel 22.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende aangetroffen.

Tien afdrukken van het verhaal der victorie, door Graaf Hendrik van den Bergh behaald.

Item 17 (October) voors. aen Jan van Turnhout voor 10 drucken vande victorie van Graeff Henrick vanden Berch, 7 st. 2 ort.

Jonker Gerard van Broeckhoven, door een tambour des vijands uit *Heusden*, begeleid.

Item aen Jan Janssen, tambour, tgene hy verteert hadde int inhaelen vanden tambour van *Huesden*, om Jo. Geraert van Broechoven over te leyden, betaelt 4 gul. 15 st.

Paspoorten voor de afgevaardigden naar *Brussel.*

Item by acte in date 20 Octobris, Jan Cornelisse Roybol, de somme van 76 gul. 9 st. ter cause van verschoten gelt, ende voor zyne moyte, gedaen int haelen van drye paspoorten voerde heeren commissarissen tot *Bruessel*, ende haere dienaren.

Aan den Heer A. Verheijen, auditeur van het regement des Heere Gouverneurs, wijn verëerd.

Item by acte in date 16 Octobris 1626, aen A. Verheyen, auditeur van het regiment van myn heer den Gouverneur, in plaetse van een aem wyns zynder Ed. voer merckelycke goede diensten, van wege deser Stadt toegevuecht.

Item by acte in date 6 Octobris 1626, aen Mevrouw de Gouvernante deser Stadt, 132 geheele pattecons tot 48 st. voer ende in recompens van diversche oncosten, ten dienste deser Stadt gesupporteert ende gedaen ende andere moeten daerover geleden.

Aan Mevrouw van Grobbendonck eene belooning in geld voor diversche onkosten en gedane moeiten.

Item by acte in date 8 Decembris, aende eerw. paters der societate Jesu, de somme van 50 gul. in plaetse van een halff aem rynssen wyn, hunne eerw. van wege deser Stadt vereert, over de moyten by hen aengenomen in het verthoonen van sekere actie.

Geld in plaats van wijn aan de paters Jesuiten geschonken voor hunne moeiten in het geven van zekere vertooning.

Item by acte in date 22 7bris 1626, aen drye persoonen elck 40 gul. voer merckelycke secrete diensten, by hun gedaen int adverteren en overschryven van tgene byde rebellen tzedert eenige maenden herwaerts, wordt gepractiseert.

Belooning van drie personen, die de ontwerpen des vijands, der regering schriftelijk mededeelde.

Item by acte in date ultima Xbris 1626, aen myn Heer den Gouverneur deser Stadt, Mevrouw de Gouvernante ende myn heer de Baron van Wesemael, tsaemen 264 heel pattecons in spetie tot 48 st. tstuck, in bekentenis van danckbaarheyt van menichfuldige diensten ende diverse oncosten voor dese Stadt gedaen ende gesupporteert, betaelt 633 gul. 12 st.

Belooning in geld aan den Gouverneur, Mevrouw van Grobbendonck en den Baron van Wesemaele.

Item 16 January 1627, aen Jan van Hedickhuysen, by acte in date 20 Augusti 1626, ter cause van sekere diensten byden Drossart van Craenendonck an Prince Henrick van Nassau, inden *Hage*, voor dese Stadt gedaen, betaelt 36 gul.

Belooning aan Jan van Hedickhuijsen, voor bewezen diensten door den Drossaard van Craenendonck bij Prins Hendrik van Nassau, te *'s Hage*.

Item by acte in date 28 January 1627, aen F. van Bree, de somma van 60 gul. 9 st. ter cause van sekere oncosten, gedaen by commissarissen gebesoingeert hebbende over sekere dreygementen byden vyant aen dese Stadt gedaen ende gescreven, gecauseert door het exploicten van Capiteyn Pleuris binnen *Breda*.

Commissie over zekere bedreiging door den vijand der Stad gedaan, ter zake van het exploit van kapitein Pleuris te *Breda*.

Item by acte in date 13 February 1627, aen F. van Bree, eene somme van 57 gul. 19 st. ter cause van oncosten ende wynen, gedaen ende gedroncken by eenige officieren vanden garnisoene, in het exploicteren ende haelen van eenige personen buyten de *Meyerye* geseten.

De bezetting van *'sHertogenbosch* neemt eenige personen buiten de *Meijerij* woonachtig, gevangen.

Item 26, 27 ende 29 Mert, 1e, 2e ende 3e Aprilis 1627, door mondeling beveel der heeren schepenen, aen 13 diversche herbergiers, die gelogeert hebben de compaignie perden vanden heere van Boesbeeck, ingecomen 23 Mert, voers. 239 gul. 1 st.

De kompagnie ruiterij van den Heer van Boesbeeck, te *'s Hertogenbosch* binnen gekomen en gehuisvest.

Item by acte in date ultima Marty 1625, betaelt 50 gul. 1 st. ter cause van cledinge van een jonck kynt, genoempt Eva Claessen, daer van de moeder opt Orteneynt dood is blyven liggen opte straet, int passeren van den leger naer de *Grave*, mitsgaders van het onderhout deszelfs kynt.

Het leger trekt door de Stad *'s Hertogenbosch* naar *Grave*.

Item 22 April door ordre voors. aen Hans, inden yserenman, voer 20 furquetten ende 16 snoeren met quispels, voer de capiteinen vande schutteryen deser Stadt, 13 gul. 16 st.

Aankoop van furketten en snoeren met kwispels voor de kapiteins der Schutterijen.

Item by acte in date 4 Juny 1627, aen F. van Bree, de somme van 18 gul. 4 st. van oncosten byde kerckmeester van St. Jans met eenige meesters, in het concipieren ende oversien van eenige patroonen voer stylen, om aenden hoogen Altaer te setten.

Modellen voor stijlen, om het Hoog Altaar in St. Janskerk.

Spion naar *Nijmegen*, *Arnhem*, *Wesel* enz om te weten waarheen het leger des vijands trok.

Item by acte in date 17 July 1627, aen sekeren persoon gesonden van wegen dese Stadt nae *Niemegen*, *Arnhem*, *Wesel* ende andere plaetsen, om sekerlyck te weten waer den vyant was getrocken, betaelt 36 gul. 10 st.

Toelaag aan Pater Meijer der Jesuiten, voor het spelen der komedie van St. Michiel.

Item by acte in date 5 July 1627, aen Pater Meyer, vande societeyt Jesu, tot onderstant vande oncosten van het spelen de commedie van Ste Michiel, betaelt 100 gul.

Toelaag aan de Paters Jesuiten.

Item by acte der heeren in date 8 July 1627, aende eerw. patres vande societeyt Jesu, vuyt redenen den heeren bekent, 100 gul.

Uitgaven voor de commissien, tot opneming der rekening van het Weeshuis, aangaande de vordering van den Rentmeester van der Leene, betreffende de transporten van renten op de Domeinen, in strijd met de privilegien, de vaart op *Helmond* enz.

Volgen uitgaven voor kosten van commissien in het hoore der rekening van het weeshuis, aangaande de vordering vanden Rentmeester vander Leenen, betreffende de transporten van renten opde domeinen in strijd met de privilegien, aangaande de nieuwe vaart door de rivier de *Aa* van *'s Hertogenbosch* op *Helmont* en aangaande de beslechting van geschillen, geresen tusschen eenige personen vande militaire bezetting en burgers.

Stellage voor de paters Jesuiten om komedie te spelen.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date 27 Augusti 1627, aen Ghysbert Anthonissen, ter cause van nagelen ende delen, tot synder huyse laeten haelen, tot de stellagie vande paters Jesuyten om de commedie opte spelen, betaelt 21 gul. 19 st.

Model in hout voor eene sluis in de rivier de *Aa*.

Item aen mr. Franchois, schreynmaker, van een houte model van een sluyse opte riviere van de *Aa* te maken, 7 gul.

Betaalde uitschotten door de Gouverneur van Grobbendonck te *Brussel* gedaan, terug gegeven.

Item gerestitueert zynder Edel. myn heere den Baron van Grobbendonck, Gouverneur deser Stadt, 319 gul. by zyne Edel. tot *Bruessel*, successivelyck voer dese Stadt verschoten.

De Triniteit, voor de daar heerschende pest, met houtwerk afgesloten.

Item by acte van 17 Septembris 1627, aen Dierck Diericxe van Erp, timmerman, de somme van 15 gul. voor seker affschuttsel gestelt hebbende van zyn hout opte Triniteyt, ten tyde aldaer de peste was.

Kosten voor het maken en het wederom afbreken van de stellage waarop de komedie van St. Michiel werd gespeeld.

Item by acte in date 4 Septembris 1627, aen Dierck Dierixe van Erp, timmerman, de somme van 32 gul. 15 st. ter cause van dachueren, in het stellen als affdoen vande stellagie totte patres vande societeyt Jesu, int spelen vande actie van St. Michiel.

Spionnen gezonden in het vijandelijke leger om te vernemen waarheen het, na de inneming van *Grol*, zou trekken.

Item by acte in date 29 Augusti 1627, de heeren schepenen gerestitueert de somme van 43 gul. by henne Eerw. geemployeert aen diversche persoonen allomme gesonden, om te vernemen waer den vyant het hoofd hadde, naer het innemen van *Grol*, 43 gul.

Belooning aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck voor bewezen diensten.

Item by acte in date 1n May 1627, aen Carel vanden Campe, tot behoeff vanden heere Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. voer zyne moeten ende diensten dese Stadt ende den ingesetenen derselver, tot *Bruessel* gedaen.

De geheele uitgaaf was 81,177 gul. 7 st. 1 d.
" " ontvang " 80,233 gul. 3 st. 6 d.
Nadeelig slot 944 gul. 3 st. 11 d.

N°. 134. **Rekening van St. Remeys 1627 tot St. Remeys 1628.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGHER ZEGHERS EN HENDRIK SANDERS VAN DER BOESDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere Stads middelen als in vorige rekeningen.

De geheele ontvang was 79,947 gul. 2 st. 8 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Item aan Jan Jacops van Boxtel, gesonden by den Heer van *Rixtel*, nopende de sluyse aldaer gemaect.

Sluis te *Rixtel* in de rivier de *Aa*.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, gezwoornen, raadsheeren, pensionarissen, secretarissen en anderen, als afgevaardigden ten Hove, ter Staten, en in andere zaken uitgezonden.

Afgevaardigden ten Hove, ter Staten en in andere commissien.

Afgevaardigden naar *Brussel* waren:

Mr. Jan van Thulden, Raadsheer en Pensionaris.

Jonkheer Mr. Peter van Gestel, President-Schepen.

Mr. Johan van den Velde, Raadsheer en Pensionaris.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen enz.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Wijnen, gelagen enz. werden vereerd aan:

Den Heer van Boesbeke, Kapitein der kurrassiers.

" Eerw. Heer Bisschop Michael van Ophoven.

De huisvrouw van den Raadsheer van Thulden, bij haar vertrek naar *Brussel*, een stuk fijn wit linnen van 100 gul.

Jonkheer Philips van Brecht, Hoog- en Laagschout.

Mevrouw de Ribecourt.

Den Pater Provinciaal der Minderbroeders.

» Prelaat van Tongerlo.

Lanselot van Grobbendonck, Baron van Wesemaele.

Den Kapitein van Ribecourt.

Mevrouwe van Poelgeest.

De Paters Jesuiten, de som van 100 gul. tot support vande oncosten int exerceren der jonckheyt, van wege dese Stadt geschoncken.

De Raadsheer en Pensionaris van '*sHertogenbosch*, Mr. Jan van Tulden, benoemd tot Raad-ordinaris van *Brabant*.

Item by acte in date 3 Novembris 1627, aenden heere Pensionaris Tulden, tot bedanckinge van zynder gedaene diensten ende tot congratulatie van zynder Edel staet, als Raet ordinaris van *Brabant*, van wege deser Stadt geschoncken, vz. 500 gul.

Mevrouw de Gouvernante van Grobbendonck, voor haar nieuwe jaar 250 gul.

Mevrouw de Gouvernante voorn. en hare dochter, by hare wederkomst uit *Brussel*, 472 gul. 10 st. in consideratien van goede diensten aan dese Stadt gedaen (11 July 1628).

De Sergeant-majoor van het regiment van Grobbendonck.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout, planken ens. voor de fortificatie der Stad.

De lange brug in den weg naar *Orthen*, afgebroken.

Item 20 Novembris, aen Jacop Martens, met 2 knechts 2 daegen, noch 2 ander knechts, int affbreken vande lange brugge, tsaemen 22 daegen tot 14 st., vz. 15 gul. 8 st.

Aankoop van hout, teer en pik, op last van den Heer van Ribecourt en van schepenen, voor de fortificatie der Stad bestemd.

Item 4 January 1628, door ordre vanden heere van Ribecourt ende heeren schepenen, aen Peter Jansse van Wesel, voer 200 groot hondert ende 16 deelen tot 60 gul. het groot hondert, revelaers tot 45 gul. het groot hondert, twee groot hondert capranens tot 24 gul. het groot hondert ende twee groot hondert *Vriesse* capranens tot 9 gul. het groot hondert, 6 tonnen tarre tot 13 gul. de ton ende 2 tonnen peck tot 35 gul de ton, tot behoeff vande fortificatie gecocht, ende alles volgens de specificatie ende quytantie betaelt 432 gul.

Kapittel 17.

Uitgaven voor de fortificatie der Stad.

Aankoop van palisaden, palen, hoofden, ribben, krombeelen, planken enz. voor de fortificatie der Stad en hare omliggende forten.

Item 25 January 1628, ter ordonnantie van myn heer van Ribbecourt, tegenwoordich, in absentie des heere van Grobbendoncq, commanderende, ende ordonnantie vande heeren schepenen, in date 24 January voers. aen Dierick Diericxen, timmerman, de somme van 895 gul. 6 st. ter cause van palisaden, palen, hoofflden, ribben, crombelen, plancken etc. aende fortificatien deser Stadt ende haere omliggende forten gelevert.

Item by acte in date 15 Novembris, aen Dierick Diericxe van Erp, timmerman, de somme van 90 gul. als reste van sekere wercken, by hem door ordonneren des heere Gouverneurs ende schepenen, tot fortificatie deser Stadt gemaeckt.

Kapittel 19.

Uitgaven van penningen, ter sake van het extraordinaris subsidium, in 1627 den Hertog toegestaan, tot ontzet der Stad Grol.

Item by acte in date 2 May 1628, aen Anthony vanden Berch, voer den heer Rentmeester Broechoven, de somme van 1800 gul. op rekening vande quote die dese Stadt moet geven in het extra ordinaris subsidium van 200,000 gul. byden heeren Staten van *Brabant*, geconsenteert inden jaere 1627.

Betaling van Stads aandeel in het buitengewoon subsidie van 200,000 voor het het outzet der Stad *Grol*.

Kapittel 21.

Uitgaven wegens gedane kosten in het dirigeren en graven der nieuwe vaart door de rivier de Aa van 's Hertogenbosch naar Helmont. (*a*)

Item 30 Octobris 1627, by acte in date als boven, aen Jan Reynders vanden Velden, molenmaker, de somme van 100 gul. ende dat op rekening van verdient loon, van het maecken vande sluyse tot *Rixstel* ende andere bruggen te repareren.

Uitgaven voor het graven der nieuwe vaart door de rivier de *Aa* van *'s Hertogenbosch* naar *Helmond* en van den dijk bij den *Wiel* en de gemaakte sluis te *Rixtel*.

(*a*) Men zie hier over ook de rekeningen N°s. 131, 132 en 133. Kapittels van uitgaven 22, 22 en 21.

In het archief van het voormalig adelijk huis *Seldensat*, gelegen te *Berlicum*, onder *Middelrode*, dat in 1662 toebehoorde aan Jonkheer Hendrik van Gestel en thans het eigendom is van den WelEd. Heer G. P. Küller, wonende ten huize *Sionsburg* te *Vucht*, berust een oud memoriaal, waarin de eigendommen en regten van dat huis omschreven zijn, daarin wordt ook, met betrekking tot de rivier de *Aa*, het volgende relaas aangetroffen, dat voor de vroegere geschiedenis dier rivier, ook belangrijk geoordeeld is hier te worden medegedeeld.

Item gehoord aant voors. huis het regt van visschen in de Aa.

En staat te weten, dat, uit kracht van open brieven van mandement des Heere Artshertoge van *Oostenryck*, Hertoge van *Brabant*, by advis, goed duncken en overdrage vande Stad *'s Hertogenbosch* en vanden plutten lande, te samen vergadert wesende inde maand July anno 1498, hebben doen *graven, ruimen en diepen en richten*, den stroom van der *Aa*, in *Pedelant*. omtrent *Helmont* beginnende, tot *'s Hertogenbosch* toe. Dit aldus geschied wesende, hebben Hendrik vander Keelen, als Rentmeester des voors. Heeren Aartshertoge, met heeren mannen van Leene uit de gedeputeerde der Stadt daartoe gestelt, ende met schepenen, gezwoorens, een deel vande gebueren van *Berlicum* en andere goede mannen, die voors *Aa* gevisiteert, beginnende vanden *Eykendonck* tot *Middelrode* toe, aen (de) brugge, en komende voorby het huys toebehoorende de wed Jan Kema, ter bruggewaarts, hebben bevonden, dat de *Aa* aldaar haeren loop niet wel en hadde, mits de groote kromte en omloop aldaar, hebben alsdan, by gemeyne overdrachte die aan doen richten, omme te beter haere ganck te hebben, en door doen steken een mergen weylands of daaromtrent, toebehoorende de wed. voors. by haare consente, en nog een hoeksche wyland aldaar gelegen aant *Gewat* groot wesende omtrent vier roeden ende drie vier roeden lands, toebehoorende den abt van *Bern* of Henrick Spierincks, strekkende aan de erffenisse Mechteld Kemp voors. welke *Aa* alsoe door te steeken, de voors. Mechteld heeft aangenomen te doen tot hueren costen, betalende den proprietaris vanden erve voirs datter om afgegraven wordt, na landcoop ten redelycken seggen van goede mannen, daar voor de voirs. Rentmeester, van wegen voornt 's Heeren wegen, gegeven hebben *den aldenstroom met den gronden*, te g bruyken eeuwelyck en erffelyck voor haar erve, tot haaren beemt en erffenisse daar by liggende alsoo verre die te voren liep en nog loopt, op een erfchyns van een penninck tournois daar aff die twaalf maken een oude groote.

Ende want alle poincten aldus geschied zyn gelyck voors staat, zo hebbe ik, des toirconde myn zegel hier aan gehangen, en hebbe voirs. versogt die mannen van leen bovengenoempt, haer zegelen oick hier aan te willen hangen. Ende want wy Jan Kanepart, en Jan van Vucht, mannen van Leen voors daerby aen en over geweest zyn, daer alle poincten geschied zyn gelyck voors. staat, soe hebben wy des t'oirconde ons zegel oick aan dese letteren gehangen opden 14^en^ dach van Augusto int jaer ons Heeren 1498.

NB. Deese geextraheert uyt de orgineele, by de documenten vande voors. huysinge berustende.

Het origineel is thans in het archief van den huize *Seldensat*, niet meer voorhanden.

Item by acte in date 11 Decembris 1627, gerestitueert aenden heer van *Rixstel*, alsulcke 60 gul. 10 st. als zynder Edel. verschoten hadde, int maken van sekeren dyck omtrent den *Wiel*, byde sluyse tot *Rixstel* gelegen.

Item by acte in date 19 Juny 1628, aende gecommitteerde van *Helmont*, in voldoening vande oncosten gedaen int maecken vande sluyse tot *Rixstel*, betaelt 169 gul. 16 st. 2 ort.

Item ultima 7bris 1628, by acte in date 17 Augustus 1628, betaelt aen materiaelen ende aerbeyts loon, gedaen ende geemployeert desen jaere an het voirder graven, wyden ende diepen, vande riviere de *Aa*, tot *Helmont* toe, vz. 256 gul. 11 st.

Kapittel 22.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Twee busjes van een kwakzalver voor twee paters gekocht.

Item Henrick Bouwens, van twee buskens vanden quacsalver, voer twee patres te coopen, 12 st.

Vergoeding van onkosten door Mevrouw van Grobbendonck, ten dienste der Stad, gedaan.

Item by acte in date 7 Octobris 1627, aen me vrouwe de Gouvernante, de somme van 250 gul. voer ende in recompens van diversche oncosten, ten dienste deser Stadt gedaen ende andere moeten.

Vereering aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, voor gedane diensten.

Item by acte in date 10 Octobris 1627, aen myn heer den Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. voor ende in recompens van diversche diensten, gedaen tot soulagement ende ontlastinge der ingesetenen deser Stadt etc.

Model van het heiligen huisje op de markt.

Item door ordre der heeren aen m[r]. Franchois, schreynwerckere, van te maken een model vanden heyligen huysken opte merckt, betaelt 6 gul.

Almanakken met kronijken.

Item Jan van Turnhout voer 18 *almenacken mette chronycke*, betaelt 1 gul. 16 st.

Verteringen van den Magistraat en Raadsheeren op den dag van het feest der nieuwe heiligen van de Jesuiten en Minderbroeders.

Item by acte in date 5 Febrnary 1628, aen F. van Bree, de somme van 54 gul. ter cause van oncosten byden heeren vande Magistraet ende anderen vanden Raide, gedaen, opten feestdach vande nieuwe martelaeren, soe vande societeyt Jesu als vande minderbroederen, binnen deser Stadt geeelebreert.

De wachten in den Handboog-bogaard bij hoog water met schuiten vervoerd.

Item voor een halff vat biers, voor de pleytenaers, de wachten inden hantbooch schuts bogaert, ten tyde vanden grooten water gevuert hebbende, betaelt 5 gul.

De Pater-Rector der Jesuiten voor zekere diensten, 100 gul. gegeven.

Item by acte in date 5 January 1628, aende eerw. heer Rector vande societeyt Jesu, ter cause van sekere diensten by zyn Eerw. aen dese Stadt gedaen, vz. 100 gul.

Vuur en licht voor de wacht der Burgerij in den Handboog-bogaard, tijdens het hoog water.

Item by acte in date 11 February 1628, aen Balthus Adams, wert inden hantboochschuts bogart, ter cause van vuer, karssen ende andere oncosten, in het waken vande borgerye, inden selven bogart gedaen, ten tyde van het hooghe water, betaelt 49 gul. 2 st.

Item by acte in date 20 Novembris 1627, aen F. van Bree, voer een aem rynssen wyn, by dese Stadt mr. Jan vanden Velden, henne medeschepen, tot congratulatie van zynder nyeuwen staet als Pensionaris, mede vereert, betaelt 112 gul 15 st.

Mr. Jan van den Velden, Schepen, tot Pensionaris benoemd.

Item door ordre vande heeren, aen Cornelis Roybol, voer 2 pasporten, voer den heer Pensionaris vanden Velde ende zynen dienaer, 44 gul.

Paspoort voor die Pensionaris en zijn bediende, om naar *Brussel* te reizen.

Item by acte in date 10 February 1628, aenden selve (F. van Bree) de somme van 367 gul. 12 st. ter cause van oncosten ende wynen, gedurende het hoochwater byde heeren vanden Magistraet ende officieren vande schutteryen, tsavonts ende snachts opt Stadthuys gewaeckt hebbende ende alsdan savonts ter maeltyt wel 14 daigen lanck gebleven, hebben gedaen ende verdroncken.

De Magistraat en de officieren der schutterijen houden tijdens het hooge water de wacht ten Stadhuize, zoowel des avonds als des nachts.

Item door ordre der heeren, voerde verteerde costen byden trompetter vande geusen, gedaen int schaapshooft, die de heeren President ende Pensionaris tot *Bruessel* heeft geconvoyeert, 6 gul. 5 st.

Een trompetter des vijands begeleid de heeren President en Pensionaris naar *Brussel*.

Item by acte in date 19 Marty 1628, aen sekere soldaten onder Capiteyn Pynappel, dewelcke gesonden waeren, doer ordre der heeren, om eenighe personen te executeren die het ingeboth tot *Tongelre* geturbeert hadden, ende daer over byden vyant gevangen geweest zynde, die men heeft moeten rantschoeneren voer de somme van 68 gul.

Soldaten van Kapitein Pynappel naar *Tongerlo* gezonden, om personen wegens verzet tegen het ingebod, te executeren, worden door den vijand gevangen en voor hen rantsoen betaald.

Item 30 Mert opte apostille der heeren schepenen in date ultima Septembris 1627, opde requeste vanden Pater Gardiaen vande minderbroederen, betaelt aen Adriaen van Herlaer, gheestelycken vader vanden convente, tot noodich onderstant vanden orgel ende reparatie vande kercke, vz. 200 gul.

Toelaag aan het convent der Minderbroeders, voor het orgel en het herstel der kloosterkerk.

Item by acte in date 7 February 1628, aen F. van Bree, de somme van 46 gul. van oncosten gedaen in het examineren van verscheyde getuigen, op sekere diffamatoire libellen rakende den ondienst van zynder Mat. en dese Stadt.

Getuigenverhoor in zake van verspreide beleedigende libellen tegen den Koning-Hertog en de regering.

Item door ordre vande heeren, aen Maria Janssen, geweest hebbende tot *Jerusalem*, hebbende gegaen achter den Esel, voer een aelmis gegeven 6 gul.

Maria Janssen doet een pelgrimstogt naar Jerusalem en gaat achter den ezel.

Item by acte in date 12 April 1628, aen Peter Carmans, de somme van 10 gul. by hem tot *Bruessel* versehoten, tot betaelinge van *eenen grooten caerte boeck*, voer de heeren ende cost voer het verschot.

Betaling van een groot charterboek, te *Brussel* gekocht.

Item aen Jan Scheffer, ter cause van een Stadts wapen met der Stadt boom, int cooper te hebben doen snyden, betaelt 3 gul. 10 st.

Jan Scheffer, doet voor de Stad het wapen met den boom in koper snijden.

Item aenden selven, voer sekere zeemse vellen met een groen gallon om over den caerte boeck te trecken, betaelt 3 gul.

Zeemleervellen met groen galon om het charterboek in te binden.

Item by acte in date 15 Juny 1628, myn heeren schepenen congratulerende myn heer den Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, bedanckende voer jerste zynder Edel. opt hoochste vande moeten, debvoiren ende travallien, tot defensie ende voerdeel derselver Stadt gedaen, ende vande getrouwe diensten den inwoenderen derselver Stadt gedaen ende

Vereering in geld en in wijn aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck, voor zijne moeiten en zorgen tot verdediging en voordeel der Stad, en voor zijne getrouwe

diensten aan de ingezetenen bewezen.

bewesen, hebben zynder Edel. vereert mette somme van 1000 gul. ende twee aemen rynssen wyn, voer een cleyn bekentenis van danckbaerheyt, denselven wyn aen van Bree betaelt metten vaten ende 20 potten over, 202 gul.

Toelaag aan de paters Jesuiten, voor het spelen van komedie.

Item by acte in date 26 Juny 1628 aende paters Jesuyten, tot onderstant vande costen byde selve gedaen, int spelen vande commedie, betaelt 50 gul.

Vereering aan den Heer van Ribecourt, sedert twee jaren in afwezigheid van den Gouverneur, het bevel over de Stad gevoerd hebbende, voor zijne diensten den ingezetenen bewezen.

Item by acte in date ultima Juny 1628, aen den heere van Rambicourt, nu over de twee jaeren, in absentie des heere Gouverneurs, gecommandeert hebbende, 200 silveren ducatons in specie, ten respecte vande sonderlinge corespondentie metten heeren vanden Magistrat gehouden, ende goede diensten aende ingesetenen der selver gedaen, voer bekentenis van danckbaerheyt van wege dese Stadt mede vereert, vz. 600 gul.

Commissie in zake van het proces tusschen Joncker van Anderlech, zoon van wijlen den gewezen Drossaard van *Brabant* en de Stad *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date 14 Augusti 1628, aenden selven (F. van Bree) de somme van 54 gul. ter cause van oncosten ende wynen, by commissarissen, in het oversien vanden processe hangende inden Rade van *Brabant*, tusschen dese Stadt ende Jo. Anderlech, sone vanden Drossart van *Brabant*, om sekere pretensie die den selven op dese Stadt is pretenderende, betaelt 54 gul.

Commissie voor de ordonnantie in zake de contagieuse ziekte en om berigten in te winnen waar die ziekte is heerschende.

Item by acte in date 17 Augusti 1628, aen F. van Bree, de somme van 27 gul. ter cause van oncosten, gedaen in het oversien vande ordonnantie over de contagnieuse sieckte gemaect, mitsgaders vande informatie te nemen over de plaetse daer deselve is voertsgaende.

Terugbetaling van voorschotten, door den Gouverneur Baron van Grobbendonck te *Brussel* gedaan.

Item gerestitueert aen zynder Edel. den Baron van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 418 gul. by zynder Edel tot *Bruessel*, suceessivelyck ten dienste deser Stadt verschoten.

Het Lieve Vrouwe huisje op de markt te *'s Hertogenbosch*, gemaakt en geplaatst.

Item door mondelingh beveel vande heeren schepenen, an Joris Dur, steenhouwer, in volle betalinge 85 gul. an M^r. Franchois Symons (schrynwerker) 24 gul. an Henrick Cuysten, smit, 18 gul. 5$^1/_2$ st. ende an Jannen vande Gevel, van yser betaelt 55 gul. tsaemen 182 gul. 5$^1/_2$ st. ende dat op rekening van het maecken van ons Lieve Vrouwen huysken opte merckt, volgens den accordt byden heeren met hen gemaeckt.

Vereering in geld voor gedane diensten en terugbetaling voor uitschotten, aan den Gouverneur Baron van Grobbendonck.

Item by acte in date ultima Septembris 1628, aenden Baenreheere van Grobbendoncq, Gouverneur deser Stadt, de somme van 500 gul. in recompens ende dancksegginge vande menichfuldighe diensten ende verscheyde deboursementen, by synder Edel. tot oirbar ende proffijt deser Stadt tot *Bruessel* gedaen.

Den Graaf van Warfusé, Hoofd der financien, doet afstand van den wijn hem door de Stad toegedacht, ten behoeve der Paters Jesuiten; deze ontvangen in plaats van wijn, 100 gul.

Item by acte in date 25 Septembris 1628 aen zynder genade den Grave van Warfusé, hooft vande financien, in plaetse van een aem rynssen wyn, by zynder Ed. gegeven aende Eerw. patres vande societeit Jesu, betaelt 100 gul.

Commissie uit schepenen, tot onderzoek

Item by acte in date 25 Septembris 1628, betaelt aen drye heeren schepenen, voer extraordinarisse besoinguyen ende moyte by hen gedaen int

oversien van diversche pampieren gehaelt vuyten huysen van sekere borgeren daer men suspitie op hadde, overmits de gepleckte ende gestroyde pasquillen ende billetten, geschiet respective desen voorleden winter ende oick inde maent Septembri 1628, de somme van 75 gul. ende dat voer een cleyne recognitie van henne gedaene moyten.

der papieren uit de huizen van eenige burgers gehaald, die verdacht waren van het verspreiden en aanplakken van paskwillen en libellen, in den voorleden winter en ook in de maand Septemb. 1628.

De geheele uitgaaf was 83,176 gul. 14 st. 13 d.
" " ontvang " 79,947 " 2 st. 8 d.
Nadeelig slot 3229 gul. 12 st. 5 d.

N°. 135. **Rekening van Bamis 1628 tot 8 September 1629.**

REKENING VAN JACOB VAN DER CAMMEN, ZEGHER ZEGHERS EN HENDRIK SANDERS VAN DEN BOESDONCK.

Alsoe by acte van mynder heeren schepenen deser Stadt, van date den 10[en] Augusti 1629, ende daerop gevolchde resolutie der drye Ledenen deser Stadt in date 5[a] deser maent Septembris 1629, den rentmeesteren is geordineert opt spoedichste te doen haere rekeninghe, in conformiteyt vande selve acte alhier geinsereert. Myn heeren schepenen, *insiende de dangereuse conjuncture des tyts, ende dat van ure tot ure, een jeder staet in pericule van onversiene doot geschoten te worden;* mede considererende dapparente periculen, vandat de schriften, papieren, documenten ende munimenten, tot decharge der rentmeesteren ende verificatie van derselver rekeninge dienende, met het *continuelyck schieten vande canons ende werpen der bombes*, mochten wordden vernielt ende verdestrueert, hebben, om te vercoemen alle inconvenienten, den rentmeesteren deser Stadt geordonneert gelyck zy den selven ordonneren by desen, om jerst daechs ende soe haest als mogelyck wesen sal, over te leveren haere rekeninge vanden ontfanck ende vuytgeven der penningen, by haer lieden tsedert Bamisse 1628 tot het overleveren der voors. rekeninge, van wege deser Stadt gehadt ende gedaen, tsaemen metten documenten daer toe dienende, om byden drye leden deser Stadt gehoort ende datelyck, ten insien ende vuyt redenen voer verhaelt, gepasseert te wordden naer behooren. Actum 10 Augusti 1629.

Bij acte van schepenen en besluit van de drie leden, worden de rentmeesters gelast eerstdaags rekening te doen van hunnen ontvang en uitgaaf, sedert St. Remijs of Bamis 1628, uithoofde der strenge belegering van de Stad *'s Hertogenbosch* en het gevaar dat ieder een van uur tot uur onvoorziens kan dood geschoten worden, als mede, dat door het onophoudelijk schieten met het kanon en het werpen van bommen, ook de schriften, papieren, documenten en munimenten zouden kunnen worden vernield.

Soe eest, dat Jacop vander Cammen, Zegher Zeghers ende Henrick Sanders vanden Boesdoncq, als drye rentmeesteren deser Stadt van *'s Hartoigenbossche*, van wegen ons alder genadichste Heere, Heeren *Philips den* 4[en] *Coninck van Spaengien, als Hartoge van Brabant*, ende deser synder Mat. Stadt van *'s Harteigenbossche* voern. voer eenen tyt ende spatie van een jaere,

De rentmeester doen rekening va St. Remeys 1628 tot 9 September 1629.

naer inhout ende vuytwysen heure commissie, gestelt ende geordineert, syn overgevende haere rekeninge, beginnende ende ingaende op St. Remeys dach inne den jaere 1628 ende eyndende op huyden date der presentatie deser, wesende den 9en Septembris 1629 excluys, te weten, van allen tgene dat die voergescreven rentmeesteren, vuyt saecke van heuren beweynde, inne desen heuren veerthiensten gecommitteerden jaere, ontfangen ende wederom daertegens vuytgegeven hebben; welck gelt deser rekeninghe is gereduceert in munte van rynsgul. tot 20 st. den gulden, den aldenschilt tot 30 st., de croon tot 24 st., den keurvorster gulde tot 28 st., den peter tot 18 st., den stuyver tot drye grooten *Brabants* ofte 13½ plec *Bosch* gelt tot 48 myten *Vlaems*, daer voer in anderen gelde naer dyer valuatien gerekent.

Besluit der drie Leden waarbij het doen dezer rekening wordt bevolen.

Overmits de groote periculen van het schieten, ende dat daer doore de munimenten dienende tot de rekeninghe der rentmeesteren deser Stadt, soede connen verloren gaen, ende de selve rentmeesteren afflyvich wordden. Is byden drye Ledenen der selver Stadt eendrachtelyck geresolveert, dat over den tyt inden welcken de voors. rekeninghe gewoon is gedaen te wordden, sal wordden gedispenseert, ende, dat oversulx, de selve rekeninghe metten jersten sal wordden gedaen ende datelyck sal wordden gehouden voor gepasseert ende gesloten, nyettegenstaende den tyt binnen den welcken de selve rekeninghe plach open te staen.

Gedaen inde vergaderinghe der voors. dry Leden opten 5en Septemb. Anno 1629.

My daer by zynde als Pensionaris der voors. Stadt.

J. VAN DEN VELDE.

ONTVANG.

Ende jerst vande Stadt acchynsen.

Gedeeltelijke ontvang der pachtsom van de verpachte accijns op het bier en den azijn.

Item van Lodewyck vander Lynden q. s. als pachtenaers vanden bieracchyns, ingegaen 1a Octobris anno 1628 ende eyndende ultima Septembris 1629, beyde incluys, voer eenen geheelen jaere gepacht voor 54,390 gul. van 391 slagen 1173 gul., coop 18 gul., vanden asyn 524 gul. hier van op rekening ontfangen, 42,237 gul. 11 st.

Neven deze verantwoording vanden bier en azyn accyns, staat de volgende beschikking.

Verklaring dat de pachters, om de schade bij hen in het beleg geleden, volgens zeker accoord nog in in volle voldoening betaalde 5000 gul., waarvan door rentmeesters aan schepenen rekening is gedaan.

Vuyt krachte van sekere apostille marginael in date 11 Septembris 1629, hebben de pachters vanden bieracchyns, om de beschadicheyt by hen in dese belegeringhe geleden, by seker accordt noch betaelt, in volle voldoeninge van haere pachtinge, de somme van 500 gul. waer van de rentmeesteren hebben gerekent aende heeren schepenen.

Gedeeltelijke ontvang der overige middelen.

Volgen de ontvangsten van de accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen, alleen echter voor gedeeltelijken ontfang, vooreerst om de onverschenen termijnen en ten anderen om de *zware belegering*.

Kapittel 13.

Ander ontfanck, comende van penningen, door ordonnantie der heeren schepenen opgenomen, om daermede te betalen dexcessive opvallende dagelixe lasten.

Gelden, tot dekking van dagelijksche voorkomende drukkende lasten, ontvangen, op of in bewaring genomen.

	gul.	st.	ort.
Item 7 February 1628, van Henrick Eelkens	1200	„	„
Item Jonckh^{r}. Reynder van Reys	600	„	„
Item 19 April 1629 van Jo. Elizabeth van Vechel wed^{e}. m^{r}. Henrick van Horenbeke	400	„	„
Item 2^{a} May 1628, van M^{r}. Arnt van Broechoven . . .	700	„	„
Item 4^{a} May, van Henrick Sanders van den Boesdoncq, Rentmeester	300	„	„
Item van Margiet ende Henricxke Thonis de Lou	300	„	„
Item 17 Novembris 1628 van m^{r}. Rombault soene m^{r}. Herman Rombaults	1200	„	„
Item vande kerckmeesters van S^{t}. Jans kercke	214	„	„
Item vanden Goidtshuyse vanden Heyligen Geest, in bewaernisse ontvangen	1129	14	3
Item vanden Goidtshuyse vande leprosen, in bewaernisse ontfangen	3600	„	„

Somma van desen Capitle beloopt 9643 gul. 14 st. 3 ort.

Kapittel 14.

Ander ontfanck comende van penningen, door ordonnantie der heeren schepenen, ontvangen als volght, mitsgaders van geconsigneerde penningen.

Ander ontvangen en geconsigneerde gelden.

Item opten 1^{en} July 1629, van Anthony vanden Berch, van wegen den Rentmeester Broechoven, ontfangen 400 gul.

Item 20 July, door ordre als voor, van Jan Cornelissen, van het vercocht speck, ontfangen 827 gul. 10 st.

Item van penningen by Jo. Johan van Erp, geconsigneert, de somme van 960 gul.

Item vande penningen geconsigneert by dexecuteurs vanden sterfhuyse Wouters van Oerle, aengeveert 1338 gul. 3 st.

Somma van desen capitle beloopt 3525 gul. 13 st.

De geheele ontvang was 66,083 gul. 11 st. 6 d.

UITGAVEN.

De kapittels van uitgaaf zijn als gewoon gebragt doch is bij de meeste alleen het totaal der uitgaven gesteld met deze noot: „*volgende de specificatien hier gethoont.*" Die specificatien zijn in het archief niet voorhanden.

Kapittel 3.

Uitgaven aan den Kanselier van Brabant, Stads Advokaat, Procureur en Solliciteur, aen heeren schepenen, pensionarissen, Wachtmeester, rentmeesters, gecommitteerden en dienaren. mitsgaders aende schryvers byde poorten, bewaarders der schotbalken, stokers in de wachten ens.

Bij dit kapittel zijn de posten als gewoon gebragt, alleen om het gewigtig tijdstip, worden de daarin voorkomende namen en aangeduide betrekkingen hier opgenomen.

Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel, President-Schepen en Wachtmeester der Stad.

Item aen Joncheer Henrick van Gestel, President (Schepen) deser Stadt als Wachtmeester, ter maent 36 gul. vz. voer 50 weken 450 gul.

Jonkheer mr. Willem van Reijs en mr. Jan van den Velden, pensionarissen en anderen, gedurende het beleg in verschillende bedieningen.

Item Joncheer Willem van Reys, Pensionaris deser Stadt, voer zyn gagie betaelt voer 50 weken 500 gul.

Item mr. Jan vanden Velde, oock Pensionaris deser Stadt, betaelt zyn gagie 400 gul.

Item Goyarden Loeff, ter cause van zynder dienst als Secretaris vande capiteynen (der schutterijen en wijkkompagnien) jaerlicx 50 gul.

Item der heeren patres vande societeyt Jesu, ter ordonnantie deser Stadt, ter maent toegevuecht 100 gul. vz. 1200 gul.

Peter Degens, luitenant van den wachtmeester.

Item aen Peter Degens, Lieutenant van myn heer den Wachtmeester, byden heeren schepenen aengenomen om de wachten te visiteren ende van brant ende karssen te versien, ter maent 18 gul. vz. 198 gul.

Item Joris de Greve, vante luyen der vergaderinge der drye leden, betaelt dit jaar 6 gul.

Goyard Loeff van der Sloot, Mr. Robert van Voorn en Jonkheer Jacob de Cock, fouriers.

Item G. Loeff vander Sloot, mr. Robert van Voorn en Joncheer Jacop de Cock, foriers, ter weke elck 6 gul. vz. 228 gul.

Stads Muziekanten en speellieden.

Item aan Jeronimo van Casteren, Engelbert van Mechelen, Remy de la Garde en Wernaert Bruyns, Stadts speluyden, elck jaerliex 50 gul. 200 gul.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Verschillende boden, uitgezonden om betaling voor de bezetting te verkrijgen.

Item by acte in date 24 January 1629, gerestitueert aende heeren schepenen 43 gul. 10 st. by hunne Ed verschoten aen diversche boden te perde ende te voete, extra ordinaris, om de betaelinge der garnisoenen ende licenten, gesonden

Boden gedurende het beleg ten Hove en elders gezonden.

Item 17 May 1629, by acte an diversche boden ten Hove ende elders gesonden, tzedert tbeginsel vanden belech deser Stadt totten voors. daege, vz. 94 gul. 17 st.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen ens.

Wijnen, gelagen enz. werden vereerd aan:

Vereeringen van wijnen en gelagen aan voorname personen.

Mevrouwe de Gouvernante, voor sekere diensten, by acte van 7 October 1628, 300 gul.

Mevrouwe van Poelgeest, zuster van Mevrouwe de Gouvernante, een stuk fijn linnen van 51 ellen van 33 st. de el.

Mevrouwe van Rambicourt.

Mevrouwe van den Raadsheer van der Vorst.

Mevrouwe de Gouvernante 250 gul. by acte van 2 January 1629.

Mr. Simon van Broegel, der rechten, Licentiaet, bij zijn huwelijksfeest een aam rijnschen wijn.

Den heer van Ribbecourt (*a*).

Mevrouwe van Ribbecourt.

Den Graaf Dessenu.

Kapittel 14.

Uitgaven aan huishuren voor kapiteinen alpherissen alsmede voor huisen ten behoeve der Stad gehuurd.

De kapiteins en alpheres welke voor en gedurende het beleg aanwezig waren en voor vrije huishuur van de Stad betaling ontvingen waren, volgens dit kapittel.

Kapiteins, Alpheres en anderen, gedurende het beleg, binnen *'s Hertogenbosch*.

Kapitein Erp.
 " Bastock.
 " Riviere.
Alpheres Jan van den Bossche.
Kapitein Virion.
 " Daubremont.
Alpheres Henri Coopman.
Kapitein Labourtouche.
Alpheres Chastelet.
Adjudant Sr. Quentijn.
 " Rondas.
Kapitein Balthijn.
 " La Rosee.
Alpheres Joncher Willem van Spee.
Kapitein Colijns.
Alpheres N. de Terme.
Kapitein Dorgio.

(*a*) In de rekeningen komt steeds Rambicourt, Ribbecourt, Rebicourt voor. moet zijn Charles d'Aubremont sire de Rambericourt, kolonel.

Alpheres Oijenbrugge.
Kapitein Blockerye.
Hopman Ratelo.
Alpheres Glaude Bridou.
Kapitein Camus.
" Graaf Dessenu.
Alpheres S[r]. Tullyn.
Kapitein de Witte.
Alpheres Charles de Brant.
Kapitein Boret.

Kapittel 17.

Uitgaven voor de fortificatie der Stad 's Hertogenbosch.

Somma de penningen geemployeert totte fortificatie deser Stadt, volgende de specificatien hier gethoont, belopen 7,197 gul. 19 st.

Uitgaven voor de fortificatien der Stad en voor huisvesting van soldaten bij de Burgers.

Volgens kapittel 18 worden de logiesgelden voor de soldaten, bij de burgers tegen betaling gehuisvest, eveneens bij specificatie verantwoord tot eene som van 1706 gul.

Kapittel 22.

Nadere uitgaven voor het nieuwe Heilig huisje ter eere van onze Lieve Vrouw ter markt opgerigt.

Uitgaven voor het nieuwe huisje ter eere van ons Lieve Vrouw, ter markt opgerigt.

Somma beloopt het maken vant voirs. heyligen huysken, volgende de specificatie daervan verthoont 532 gul. 14 st.

Kapittel 23.

Uitgaven van alderhande zaken, volgens speciatie, met inbegrip van het nadeelig slot der voorgaande rekening.

Uitgaven aan alderhande zaken, volgende de specificatien ende acten daervan geexhibeert; hiermede ingerekent talot vande voergaende rekeningh, beloopende 3229 gul. 12 st. 5 d. byden rentmeesteren meer vuytgegeven als ontfangen.

Somma van desen Capitle van alderhande saecken beloopt:

18,031 gul. 11 st. 13 d.

Betaling van lijf- en losrenten.

Volgen de uitgaven aan lijfrenten, losrenten en chijnsen ten laste der Stad.

Kapittel 26.

Restanten van pachtgelden, door de pachters niet betaald en door de rentmeesters in volle ontvang gebragt.

Ander vuytgeven van faulten oft restanten die den pachters deser Stadt schuldich syn gebleven, ende den rentmeesteren ten volle voer ontfanck gebrocht hebben.

Somma belopende van dese restanten oft faulten 3119 gul. 10 st. 3 ort.

De geheele uitgaaf was 75,591 gul. 11 st. 9 d.
" " ontvang " 66,083 " 11 st. 6 d.
Nadeelig slot 9508 gul. 3 d.

Op heden den 8en dach der maent Septembris, anno 1629, syn alle de quitancien over de betalinge der renten in dese rekeninge voer vuytgeven gebracht, jerst opten rugge doerscrapt wesende, overgelevert, ende syn allen de selve opgesloten, in de caste daertoe byden drie Leden geordineert, ter presentie van Joncher Henrick van Gestel, President, Mr. Rogier van Griensven, Raetsheer, ende Goyart Janssen, Deken vande smeden ende my Ghysbert vanden Velde, Griffier, aldaer present synde.

De kwitantien van de betaalde renten op den rug doorgeschrapt en gesloten in eene kast daartoe aangewezen, in tegenwoordigheid van Jonkheer Hendrik Fransse van Gestel, President-Schepen, mr. Rogier van Griensven, Raadsheer, Goyart Janssen, Deken der smeden en Gysbert van den Velden, Griffier.

(*get.*) G. VAN DEN VELDE.

Vuyt crachte vande sekere acte vande drye Leden deser Stadt in date 5 Septembris 1629, voer in capite gestelt, is dese rekening openbaerlyck opten sadel vanden Stadthuyse gedaen, gelaudeert ende geapprobeert, in presentie vande heeren schepenen, gesworen, raetsheeren ende dekenen vande ambachten.

Verklaring dat deze rekening in het openbaar is gedaan en goedgekeurd.

Actum 9 Septembris 1629.
My aldaer present
(*get.*) GODEFROY LOEFF VAN DER SLOOT.

Op heden den 19en July 1632, heeft den heer Rentmeester Zegers, bekent, van het slot van dese reeckeninge betaelt ende voldaen te syn, in presentie vanden heeren schepen Joris de Bernagien ende Sr. Marten van Hoorenbeeck, Raedsheer deser Stadt.

Verklaring van den Rentmeester Zegers, dat hij is voldaan van het nadeclig slot dezer rekening.

My aldaer tegenwoordich,
(*get.*) Q. VAN ZONST.

N°. 136. Rekening van St. Remeys 1629 tot St. Remeys 1630.

REKENING VAN ZEGHER ZEGERS EN JACOB VAN CASTEREN, RENTMEESTERS, AANGESTELD VAN WEGE DE HOOGMOGENDE HEEREN STATEN-GENERAAL DER GEUNIEERDE PROVINCIEN EN DER STAD 's HERTOGENBOSCH.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 1.

Ontvang van Stads accijnsen.

Item van Ghysbert Roversen van Dordrecht, als pachtenaer vanden bieraccyns, ingegaen prima Octobris 1629 ende eyndende ultima Septembris 1630, beyde incluyze voor eenen geheelen jaere gepacht voor 63,900 gul.

De opbrengst der stedelijke accijnsen op de bieren en den wijn door heeren gecommitteerde raden van

staten uit de vereenigde Nederlandsche Provincien, bij akte van den 15 October 1629, met de helft verminderd.

van 400 slaegen 1200 gul. coop 18 gul. vanden asyn 524 gul. valet tsamen 65,642 gul. Maer want byden heeren *gecommitteerden van Raet van Staete der Geunieerde Provincien*, *alles gereduceert is op de helft*, volgende dacte in date 15 Octobris 1629, alsoe hier maer ontfangen de voors. helft val. 33,092 gul.

Item van Jannen van Emmerick q. s. als pachtenaers vanden wynacsyns, ingegaen als voor, onder korting vande helft, naar aanleiding van het besluit der gecommitteerden voormeld 4,401 gul. 10 st.

De overige accijnsen blijven als gewoon verantwoord.

Kapittel 3.

Ontvang der accijnssen van de godshuizen en kloosters.

Ander ontfanck van accorden gemaeckt metten Goidtshuisen ende cloosteren, vanden chyns vande roggo ende terwen meele ende weeck cooren, ende oyck met sommige, vanden impost vande beesten, die sy binnen heuren huysen slytende syn.

KANTTEEKENING.

Deze ende aengetogen partijen, worden genomen ter gooder rekeninge; op de verclaringe vande rentmeesters, dat sy niet meerder hebben ontfangen. Doch worden de rentmeesters belast, tguent byde cloosters noch niet en is betaelt, so van dit als voorgaende jaeren, te innen ende in navolgende rekeninge te verantwoorden.

	gul.	st.
Item vande taeffele vanden heyligen Geest ontfangen	100	-,
Item vande selve taeffele ter cause vanden impost	7	—10
Item vanden convente vanden Wyntmolenberch, vanden maelgelt ende impost.	,	— ,
Item vanden convente vanden Annenborch, van als voor . .	,	— ,
Item vanden convente vande susteren van Orten — . .	,	— ,
Item vanden convente achter de Tolbrugge — . .	,	— ,
Item vanden convente opden Uylenborch — . .	14	— ,
Item vanden convente van Ste Geertruyden — . .	,	— ,
Item vanden convente vande Claren — . .	,	— ,

Item vanden mr. vanden heyligen Geest, vande bieren by hem gesleten dit jaer, volgende dordonnantie opten bieracsyns gemaeckt, 75 gul.

Item vanden selven, vanden impost vanden bier, volgende dordonnantie 18 gul.

Ontvang der accijnsen op het bier van de Kapittel-Heeren en kloosters.

Ander ontfangh comende vande capitularissen, die van elcke aeme biers gehouden syn te betalen 2 stuivers, mitsgaders vande cloosteren, van hunne haelteeckenen, die van elcke aeme biers gehouden syn te betaelen 8 stuivers een oort.

KANTTEEKENING.

Sy verdacht, dat in navolgende rekeninge, vande capitularissen een hooft apart worde ghemaeckt ende tgeent onder hetselve hoort, oock aldaer werde gebracht. Ende sullen de rentmeesters debvoiren doen, om inte vorderen tguent de cloosteren van dit ende voorgaende jaren schuldich syn, twelck sy in navolgende rekeninge gehouden sullen wesen te verantwoorden.

Also tyde deser rekeninge, vande capitularissen, uit crachte van het accoort, als in het hooft van desen, niet en is ontfangen, doordien de capitularissen jegenwoordich moeten betalen borgers impost, ende dat van het meerendeel vande cloosteren, van wege haere bieren niet en is ontfangen ende dat de betalinge by den h. Geest gedaen es gebracht onder het voorgaende cappittel, compt alhier voor *Memorie*.

Kapittel 12.

Ander ontfanck, coomende van penningen byde Hoochmogende heeren Staeten aen dese Stad gegeven ende ontvangen als volght.

Ontvangsten op de door de Hoogmogende heeren Staten der

Item opten 4e Marty 1630, door ordonnantie der heeren schepenen, op dordonnantie van 20,000 gul. byde Hoochmogende heeren Staeten voors.

deser Stadt toegevuecht, op rekening ontfangen vanden heer ontfanger Andries de Fresne, volgende dordonnantie voers. in date 12 February 1630, 5000 gul.

Vereenigde Provinciën aan de Stad 's Hertogenbosch toegevoegde 20,000 gul.

Item opten 16e May 1630 van voors. ontfanger de Fresne, op rekening ontfangen 5000 gul.

Item vuyt crachte vande ordonnantie vande Edele Mogende heeren Staten der Vereenichde Nederlanden, in date 24 Mert 1630, ten laste vanden ontfanger Joncher Andries de Fresne, groot 16,000 gul. ontfangen op diversche termynen, op rekening, de somme van 8000 gul.

Kapittel 13.

Ontvang van alderhande saken.

Item alsoo de Hooch Mogende heeren Staten der Geunieerde Provincien, hebben toegevuecht dese Stadt den acchyns vande Mee, by hen Edelheden verpacht voer een halff jaer voer 192 gul. ver. bamisse 1630, alsoo 192 gul.

De accijns op de Mede, door de Staten der *Vereenigde Provinciën* verpacht, aan de Stad afgestaan.

Item van myn heer vander Cammen, door handen van mr. Thomas van Hynsberch, van weghen die gecommitteerde om te vercoopen Stadts rogge, byde voorgaende regeringe gecommitteert, ontfangen de somme van 2097 gul. 9 st. 3 ort.

Ontvang van verkochte rogge, bij de voorgaande regering tot voorraad aangekocht.

Item alnoch ontfangen van voers. heer vander Cammen, van wegen als voor, 40 gul. 1 st.

Item van Marten van Horenbeeck, volgende synder gesloten rekening opten 2en Octobris 1630, getekent H. Cuysten, J. Pelgrom, J. van Bernagie, Johan Gans ende de voers. Horenbeke, ontfangen 30,079 gul. 10 st.

Ontvang van het slot der rekening van Maarten van Hoorenbeek, opgenomen den 2e October 1630.

De geheele ontvang was 107,729 gul. 13 st. 14 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan gagien vande heeren schepenen, pensionarissen, wachtmeester, rentmeesters, gecommitteerde ende dienaren, mitsgaders der schryvers aan de poorten, bewaarders der schotbalken ens.

Item betaelt aende negen heeren schepenen voor haere gagien, jaerlycx elck 200 gul. val. 1800 gul.

Jaarwedden van heeren schepenen, pensionarissen, wachtmeester, gecommitteerden en dienaren, benevens van de schrijvers aan de poorten, bewaarders der schotbalken en anderen.

Item aende voorscreven heeren, voor haere tabbarden ende schenkwyn 151 gul. 13 st.

Item aenden griffier ende secretarissen deser Stadt voor haere tabbarden elck 7 gul. 10 st. val. 37 gul. 10 st.

Item aen Henrick Cuysten, President, als Wachtmeester dit jaer gedient hebbende, volgende dacte, ter weke thien gul. val. voor 53 weken 530 gul.

Item aen M^r. Robrecht van Voorn, als fourier van het garnisoen, ter weeke 8 gul. voor 53 weken 424 gul.

Item aen M^r. Johan Pelgrom, als gecommitteerde tot den brant, ter weeke 7 gul. 10 st. voor 47 weken 352 gul. 10 st.

Item aen den heer Georgie of Joris van Bernagien, ter weeke 7 gul. voor 41 weken 287 gul.

Item aen Joncker Ghysbert Pieck, als fourier vande ruytery, ter weke 7 gul. val. voor 8 weken 56 gul. ende voor 41 weken tot 8 gul. ter weke, val. te samen 384 gul.

Item aen Heer David de Wert, graanmarktmeester, ter maend 25 gul. val. voer dit jaar 300 gul.

Item aen M^r. Cornelis Baccaart, opzigter der barakken, ter weke 6 gul. 15 st. val. voor 4 weken 27 gul. ende voor 43 weken tot 7 gul. val. tsamen 329 gul.

Item aen M^r. Johan vander Muelen, Schepen, totter policye deser Stadt gecommitteert, daer van hem ter weke toegevuecht 7 gul. val. voor 42 weken 294 gul.

Item acn Joncher Willem van Reys, Pensionaris deser Stadt, voor syn gagie 520 gul.

Item aen M^r. Johan Gans, 1^e Pensionaris, ter weke 10 gul. voor 53 weken 530 gul., begonst 21 September 1629.

Item aen M^r. Lazarus van Zonst, tweede Pensionaris, ter weke 8 gul. van 52 weken, begonst 21 Sept. 1629, val. 416 gul.

Item aen Peter Donck ende Henrick Pelgrom, substituyten van myn heer den Wachtmeester, byden heeren schepenen aengenomen om de wachten te visiteren ende rontsomme van brant ende kerssen te besorgen, daer van, elcken van hen ter maent toegevuecht 9 gul. val. 216 gul.

Item aende wed. Jeronimus, speelman, ende aen m^r. Remy Delagarde, oyck speelman, elck een halff jaer gagie val. 50 gul.

Item aen M^r. Philips van Heynissen, organist deser Stadt, voor syne gagie jaerlycx, 400 gul.

De bedieningen in het hoofd genoemd en anderen in deze kapittels, van rekeningen vóór de reductie vermeld, bleven, alleen had er verandering van personeel plaats.

Kapittel 4.

Uitgaven aan bodenloon.

Een bode aan Gedeputeerden der Hoog Mog. te *Tilburg*.

Item 16 April, aen Ghysbert Somers, door ordre der heeren schepenen, met seeckere memorie gesonden aen heeren gedeputeerden der Ho. Mo. heeren Staten, tot *Tilborch*, betaelt 1 gul. 10 st.

Tijding der overwinning van *Fernambucco*.

Item 5 May, door ordre, aen eenen boode brengende tydinge vande victorie van *Fernambuco*, voor bodenbroot gegeven 5 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en andere gedeputeerden, reisende in Stads zaken, ter dagvaard als andersints afgevaardigd.

Afgevaardigde gecommitteerden waren:

Afgevaardigden in Stads zaken.

Johan Pelgrom, Schepen.

Cornelis Baccaart, "

Hendrik Cuysten, President-Schepen.

Mr. Robert van Voorn, Schepen.

Georgie de Bernagien id.

Joncheer Ghijsbert Pieck, id.

Mr. Johan Gans, Pensionaris.

De commissien waren naar *'s Gravenhage*, in de rekening wordt niet opgegeven van welken aard zij waren.

Kapittel 6.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen, gelagen ens.

Zij werden vereerd aan de volgende voorname personen.

Schenkingen aan wijnen, gelagen en andere zaken aan voorname personen.

Item by acte van 4 January 1630, aan Kapitein Johan vanden Bossche, Ingenieur, de somme van 100 pattecons, voor seeckere diensten by hem aen dese Stadt gedaen ende noch te doen, van wege deselve Stadt geschoncken, val. 250 gul.

Vereering in geld aan Jan Wolphart, Graaf van Brederode, Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch* en hare *Meijerij.*

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date 11 April 1630, aenden heere (Jan Wolphart) Grave van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt ende Meyery derselver, de somme van 850 gul. tot congratulatie van syn Edel. gouvernement voers. ende verhopinge vande goede correspondentie van wegen der selver Stadt, syne Edelheyt mede beschoncken.

Item by acte als voor, den Hofmeester en Secretaris van zyne genaede voors. elck 50 gul.

Vereering van een stuk fijn linnen aan Mevrouw de Princes van Oranje.

Item aen myn heer de Bitter voor een stuck fyn lynwaets, byden heere schepenen, aen Mevrouwe de Princesse van Orangien vereert, betaelt 505 gul.

Vier dozen met messen van Goyard Scheffer gekocht, om te vereeren aan voorname personen.

Item 27 May 1630, door aenseggen der heeren schepenen, voor vier doosen, soo witte, ivoiren als swertte messen, aen Goyarden Scheffer betaelt, om byden heeren inden *Hoge*, tot dienste deser Stadt ewich te schencken, betaelt 21 gul.

Jonkheer Hendrik van Bergaingne Hoog- en Laagschout der Stad en *Meijerij.*

Item 27 July 1630, aan Joncker Henrick van Bergaingne, Hoog- en laagschout der Stad en Meyery van *'s Hertogenbosch*, 500 gul.

Wijn aan den heer van Haersolte vereërd en vertering bij het begroeten der admiraliteit.

Item by acte der heeren schepenen in date 3 July 1630, aen Jan Mayers, ter cause van een aeme ende thien potten rynsschen wyn, op *'s Gravenhage* aen myn heer Haersolte vereert, ende noch 10 gul. tsynen huyse verteert, int salveren vande heeren vande Admiraliteyt, 98 gul.

Voorts werden in dit dienstjaar nog vele wynen, linnen, messen enz. aan verschillende heeren van kwaliteit te *'s Hage* vereerd, zonder dat daarbij namen genoemd worden.

Kapittel 8.

Uitgaven aan metselwerk, kalk, steen enz.

Straatsteenen uit de vestingwallen opgegraven en ter beschikking van de regering der Stad, geborgen.

Item 12 Octobris 1629, aen Peter Donck, voor Bartholomeus Coninck, met syn vierden, voor omtrent 7000 steen, opte veste in haer werck gevonden ende tot behoeff deser Stadt inden heyligengheest gebrocht, betaelt 14 gul.

Item 19 Octobris aen Willem Baril, werckmeester, voor omtrent 8000 steen vuyt gegraven ende tot behoeff deser Stadt inden heyligengheest gebrocht, betaelt 15 gul.

Item aen Jan Gemert, oyck werckmeester, voor omtrent 3000 steenen vuytgegraven als voor, by Pelgrom ende Donck gekocht voor 8 gul.

Item aen Jan de Pree, soldaet onder kapitein Wits, met syn sesse, elck vier daegen byde cleyne schans, Stadts casseyen uytgegraven tot 10 st. daechs val. 12 gul.

Item door ordre der heeren schepenen in date 23 Octobris 1629, aen Jan van Asten, voor 90,000 steen, metten biergelt, bet. 164 gul. 12 st.

De voormalige *munt* der Stad *'s Hertogenbosch*, toebehoorende aan den Heer van Mierlo, ingerigt voor woning en stalling der paarden van den Hertog van Bullon.

Item 10 Novembris, aen Gerit Gieles, metser, met vyff knechs tsaemen 34 daegen in 3 weken, de schoren, mueren ende gevels *inde munte*, toebehoorende den heer van Mierlo, door ordre te repareren, tot 18 st. daechs, 30 gul. 12 st.

Item 17 voers. aen Gerit Gieles met vier knechs elck ses daegen *inde munte*, voor Duc de Bullon, stallinge gemaeckt, tot 18 st. daechs, val. 27 gul.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout, planken, timmerwerk enz.

Item aen Claes Daemsse, timmerman, met 2 knechts tsamen 16 daegen *inde munte*, de stallinge van Duc de Bullon gemaect, daechs elck 20 st. val. 16 gul.

De bruggen in den weg naar *Vucht*, buiten Stads poort van dien naam, hersteld.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date 23 January 1630, aen S^r^. Ghysbert Cuysten, betaelt de somme van sess duysent vier hondert negenthien gul. thien stuyvers, in welcke reeckening onder anderen gementionneert staen, duysent gul. opten 11^e^ Novembris 1629 uyt *Amsterdam*, per bode contant gesonden, dewelcke opten 28 Novembris door den President synen here vader, op rekening van t'maecken der Vuchterbrugge waeren gegeven, ende niettemin de penningen vande Vuchterbrugge geheel by my in vuytgheven gestelt, compt alsoo hier deselve affgetoigen, noch 5419 gul. 10 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan werklieden.

Item door aendienen P. Donck, aen Willem Baril vande blauwe steen daert cruys op de veste op gestaen heeft, uyt te graven, betaalt 2 gul. 10 st.

De blaauw steenen standaard van het kruis dat op de veste stond, weggenomen.

Item 20 voers. (Nov. 1629) door ordre der heeren schepenen, aen Cornelis Jacops q. s. werckbaes, vanden dyck tusschen de Vuchterpoort ende St. Janspoort, doorgelopen, te maecken, betaelt 29 gul. 10 st.

De doorgebroken dijk tusschen de Vuchter- en St. Janspoort hersteld.

Item aenden selven, noch voor 8 aerbeyders aenden wolfscuyl aende Vuchterpoort, om de ingevalle ruyters daer vuyt te helpen elcker... st. val. 4 gul. 16 st.

De ruiters in den wolfskuil bij de Vuchterpoort gevallen, daaruit gehaald.

Item 9 September, aen Jacop Everts, dienaer vanden heeren Hoochschout, voor seekere diensten, in het incomen vande heere Prince van Orangie, gedaen, betaelt 12 st. 2 ort.

Belooning aan Jacob Everts, voor zekeren dienst, bij den intogt van den Prins van Oranje, bewezen.

Kapittel 17.

Uitgaven aan reparatie van hutten en barakken.

Deze herstellingen hadden plaats aan achttien dubbelde hutten aan de zuidzijde van het Hinthamereinde.

Uitgaven tot herstel van hutten en barakken voor de bezetting.

Twee en zestig hutten aan de westzijde van de Vuchterpoort.

Aan zekere hutten by S^t^. Antonispoort.

Achttien hutten aan de Orthenpoort.

Twee en twintig hutten aan de heilig kruispoort, als: 14 aan den muur en acht beneden. (Kuiperswal)

Zeven en twintig hutten bij de Pijappelsche poort.

Twaalf hutten tegen den bakkerstooren.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen, in date 9 February, aen Dierck Dierjcx van Erp, ter cause van twee logementen, tot twee sergents ende een logement voor eenen soldaet, mitsgaders een woninghe recht over de brouwerye vande Cruysbroers aende walle, betaelt 675 gul.

Woningen bij de brouwerij der Kruisheeren, tot barakken voor de bezetting ingerigt.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen, in date 17 January 1630, voor het maken van twee logementen voor soldaten in de brouwery vanden convente vande Cruysbroederen, betaelt 170 gul.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date 21 Novembris 1629, aen Jan Mathyssen, cum suis, voor het aenvoeten vande werve aende barakken aen dOrtenpoort, betaelt 80 gul.

Item 29 November 1629, ter ordonnantie als voor, aen Peter Rutten, metser, voor metselerye aende lange baracken byden boom, betaelt 40 gul.

De uitgaven in dit kapittel, waren 9155 guldens.

Kapittel 18.

Uitgaven ter sake van nieuwe wachthuisen, wolfskuilen, paalwerken en schilderhuisjes.

Uitgaven voor wachthuizen, schilderhuizen, wolfskuilen, paalwerken en schotbalken.

Deze uitgaven waren als volgt:

Ter ordonnantie der heeren schepenen in date 29 December 1629, in voldoeninge van seeckere corps de garde met schotbalken aen S^t^. Anthonis Hekel, volgens bestek aengenomen voor 1600 gul.

Ter ordonnantie als voor van 7 November en 24 December 1629, 2 Maart 1630 voor vier corps de garden, betaald 1777 gul.

Werken buiten de aanneming, by die corps de garde, 167 gul.

Ter ordonnantie als voor van 9 October en 8 December 1629, voor vier corps de garde betaalt 1752 gul.

Voor werken buiten de aanneming 337 gulden.

Ter ordonnantie als voor in date 20 Augusti 1630, voor vier corps de garde, aengenomen, soo voer principael als buyten wercken, tsaemen betaelt 2892 gul.

Ter ordonnantie als voor in date 24 Decembris 1629, van een corps de garde, gemaeckt aende walle ende brouwerye vande Cruysbroederen, betaelt 2075 gul.

Voor werken buiten de aanneming 98 gul. 9 st.

Ter ordonnantie als voor in date 3 January 1630, voorden arbeyt vander corps de garde op S^t^. Jans kerckhoff ende buyten werck vande metselerye, mitsgaders daerbeytsloon van 41 santenel huyskens, tsaemen betaelt 3014 gul. 5 st.

Ter ordonnantie als voor in date 21 February 1630, voor een corps de garde gestelt opten wal achter Dierick de busschieter, betaelt 440 gul.

Ter ordonnantie als voor in date 25 January 1630, voor een corps de garde metten buyten werck, gestelt op het cleyn bolwerck achter den buyser, betaelt 462 gul.

Ter ordonnantie als voor in date 16, 20 ende 25 February, voor de ruyters corps de garde mette stallinge opten wyntmolenberch, tsaemen metten buytenwerck betaelt 1180 gul.

Wolfskuilen buiten de Vuchter-, Orthen- en St. Janspoort.

Ter ordonnantie als voor in date 29 Decembris 1629, van twee wolffcuylen, aende Vuchterpoort ende Ortenpoort gemaect, betaelt 1875 gul.

Ter ordonnantie als voor in date 6 Juny 1630, voor het maken vanden wolffcuyl aen S^t^. Janspoort 865 gul.

Toepalen van eenige hekels.

Ter ordonnantie als voor in date 10 Decembris 1629, ter cause van acht roeyen acht ende een halve voet paelwerck, de roeye tot 19 gul. aen S^t^. Anthonispoort, betaelt 164 gul. 10 st.

Ter ordonnantie als voor in date 27 July, lesten Augusti ende 6^en^ Septembris 1630, ter cause van het toepaelen van eenige heeckelen deser Stadt, mitsgaders de palisaden ter wederzyden daertoe dienende, tsaemen betaelt 1343 gul. 1 st.

Volgen de betalingen voor 25 santenel huyskens en 22 secreten.

Ter ordonnantie als voor in date 24 July 1630, ter cause van het slichten ende pleyneren van het pleyn aende Vuchterpoort, betaelt 35 gul.

Slechten en gelijk maken van het plein bij de Vuchterpoort.

De uitgaven in dit kapittel waren 17,896 gul. 4 st. 8 d.

Kapittel 19.

Uitgaven voor het maken van Stads bruggen.

Ter ordonnantie van heeren schepenen in date 28 Novembris, 26 January ende 11 May 1630, voor het maecken der brugge over de graft aende Vuchterpoort, betaelt 5800 gul.

Herstellen der brug over de vestinggracht buiten de Vuchter- en Hinthamerpoort.

Ter ordonnantie als voor in date 16 Octobris 1630, voor het maecken vande brugge over de graft aende Hinthamerpoort, betaelt 3600 gul.

Item by acte der heeren schepenen in date ultima Septembris, ter cause vant verwen der Stadts bruggen, namentlyck Vuchterpoort, Ortenpoort, Hinthamerpoort, aenden Boom ende de wolffscuylen, betaelt 551 gul. 4 st.

Verwen der bruggen buiten de Vuchter-, Orthen- en Hinthamerpoorten, aan den Boom en over de wolfskuilen.

Item by acte in date 3en en 11en Decembris 1630, voor aerbeytsloon van tmaecken der brugge ende heckens aenden Boom, mitsgaders veele parceelen van hout aende selve gelevert, tsaemen 1412 gulden, alnoch aen voordere materiaelen ende oncosten totter voors. brugge gebruyckt volgens de specificatie betaelt 200 gul. 3 st. tsaemen 1622 gul. 3 st.

Herstel der brug en de hekkens aan den Boom.

De uitgaven in dit kapittel waren 11,563 gul. 7 st.

Kapittel 20.

Uitgaven aan servitiegeld.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen, aen Pierre Larson, mineur, voor drye maenden ende een weke servitie gelt, vanden 28 Novembris 1629, dat hy inde Stadt was gecomen tot 12 Mert 1630, dat hy is gestorven, betaelt 3 gul. 18 st.

Uitgaven aan servitiegeld.

Item enz.

De uitgaven in dit kapittel waren 141 gulden.

Kapittel 21.

Uitgaven aan alderhande saken.

Item 2 Octobris, door mondelingh aendienen vande heeren schepenen, aende acht helliften vande vier schutteryen borghers, elck helft int doen van haeren eedt een ton *Rotterdams bier*, met acchyns van dyen betaelt 9 gul. 19½ st. val. tsaemen 79 gul. 16 st.

De schutterijen, bij het afleggen van den Eed, op *Rotterdamsch* bier onthaald.

Item 5 voors. aende vier tambours van het garnisoen binnen deser Stadt, van publicatie te doen van egheen geestelycken met woorden oft met wercken te misdoen, door ordre der heeren schepenen betaelt 5 gul.

Verbod om de geestelijke personen met woorden, noch met werken te beleedigen.

Item 19 Octobris, aen Henrick Pelgrom, voor rys totte langhe brugge te *Orten* om die aen beyde zyden aen te vullen, 7 gul. 4 st.

De lange brug in den Orthenschen weg, hersteld.

1630.

Banken om in St. Janskerk te gebruiken.

Item 23 Octobris 1629, aen Jan Willemsse Want, voor 21 bancken, om in St. Jans kerck te stellen, byden heeren gecocht, betaelt 37 gul.

Vijf en twintig gekwetste of zieke Koningssoldaten in het groot gasthuis en 12 vrouwen ondersteund.

Item door ordre der heeren schepenen, aen 25 Conincx soldaeten, gequetst ende sieck int groot gasthuys gelegen, met 12 vrouwen, tot teergelt bier, broot ende kase gegeven, betaelt 20 gul.

Plakaten aangaande de klokken, kerkkroonen en andere nagelvaste kerkelijke goederen.

Item aende Greeff, voor Jan van Turnhout, voor 40 placcaten aengaende de clocken, croonen ende andere nagelvaste kerckelycke dingen ende goederen, hier gepubliceert, ende betaelt 2 gul. 10 st.

Wit bier, bij het vertrek der heeren Staten in de Gaffel gedronken.

Item 4 Novembris, aen Ghysbert Dierix ende Henrick Bouwens, voor wit bier aldaer opte gaffel laeten haelen int vertreck der heeren Staeten, betaelt 1 gul. 14 st. 3 ort.

Belooning aan de fouriers voor buitengewone diensten bij het inkomen der zware bezetting.

Item by acte in date 5 Octobris 1629, get. Ruys, aen mr. Robrecht van Voirn, Schepen ende Godefroy Loeff, lest aff gegaen Schepen, ende beyde fouriers deser Stadt, elcken 75 gul. ter cause van haere groote extraordinarisse moeyten ende verleth, door het fourieren vande swaere garnisoenen van voet volcke, toe noch toe gehadt, betaelt 150 gul.

Belooning aan den heer Predikant van *Haarlem* voor zekere poësie.

Item 9 Novembris, aen myn heer de Bittere, Schepen, voorden heere Predicant van *Harlem*, voor sekere poesie dese Stadt toegezonden, betaelt 18 gul.

Belooning aan den Heer Predikant van Aalburg, voor zijn boek aan Schout en schepenen opgedragen.

Item 10 voors. aen myn heer Backere, Schepen, voor den heere Predicant van *Aelsbourgh* voor sekere syn boek aenden Hoogschouteth ende schepenen deser Stadt gedediceert, betaelt 18 gul.

Jonkhr. Pieck van Tienhoven, voor buitengewone diensten als fourier der ruiterij.

Item by acte in date 5 Novembris 1629, aen Johr. Pieck van Tienhoven, Schepen, voor extra ordinarisse diensten int fourieren der ruyterye gedaen, betaelt 25 gul.

Toelaag aan St. Catharina en St. Barbara gilden.

Item 23 Novembris 1629, door aenseggen van Henrick Bouwens, aen Aelbert Matheussen, als hopman van Ste Catharynen gulde, more soli. betaelt 4 gul. 14 st.

Item prima Decembris, door ordre der heeren, aen Herman Huyberts, cum su, als dekens van Ste Barbaren gulde, more soli. 4 gul. 14 st.

Betaling voor het sluiten en openen van Stads vestingpoorten.

Item door ordre der heeren schepenen in date 29 voerscreven, aen Claes van Ameroede, Sergent onder Capitein Tuyl, vande poorten ses weken te sluyten ende te ontsluyten, betaelt 18 gul.

Prenten uit *Zeeland* voorstellende de triumphwagens der victorie op de Stad *'s Hertogenbosch* behaald.

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date voerscreven, aen Daniel Mont, bode van *Zeelant*, voer seeckere *prenten van triumph wagens vande victorie over dese Stadt*, betaelt 30 gul.

Pensioen aan de vrouw van den Ingenieur en Docter van der Wege.

Item 16 Decembris, aen Joffrou Maria huysvrouwe Doctor vander Wege, door ordre vande heeren, voor een pensioen te verschynen prima January naestcomende, betaelt 100 gul.

De minderbroeders kerk van groote vuilheid gereinigd.

Item aen vyff karslieden voor twee vaemen biers, ten regarde vande groote vuylicheyt vuytte minderbroers kercke gevuert, betaelt 1 gul. 4 st.

De St. Antonius en St. Anna kapellen schoon gemaakt.

Item 29 voers. (Decembris), aende aerbeyders, die St. Anthonis ende St. Anne capellen schoon gemaeckt hebben, metten bier tsamen 4 gul. 12 st.

Item by acte in date 17 January, aenden heere Predicant Coenrardus Markinius 56 gul. 15 st. aenden Predicant Bushovius 31 gul. 5 st. voor haere huyshuere ende oncosten.

Huishuur voor de Predikanten Conrardus, Markinius en Bushovius.

Item 4 February, aen Andries Willemss, voorde gulde van St. Blasius, 2 gul. 14 st.

Toelaag aan het gilde van St. Blasius.

Item 21 February, aenden heere Predicant Modens vuyten *Haighe*, voor acht weecken huyshuer tot 25 st. ter weke, val. 10 gul.

Huishuur voor den Predikant Modens uit *'s Hage.*

Item ter ordonnantie der heeren schepenen in date 25 February, aen sekere personen, die aen sommige vanden Magistraet eenige saecken hebben bekent gemaeckt, daer van dese Stadt groot proffyt heeft te wachten, getelt de somme van 600 gul., omme deselve te restitueeren ofte satisfactie daer voor, tot contentement deser Stadt, te doen.

De Stad geeft 600 gul. aan zekere personen, die den Magistraat met zaken zouden bekend maken, tot groot voordeel der gemeente, onder voorbehoud van teruggave bij niet voldoening aan de belofte.

Item by acte in date 11 Mert 1630, aenden heere Predicant Coenrardus Markinius, als reste van een halff jaer huyshuere, betaelt 11 gul. 5 st.

Nadere betaling van huishuur voor den Predikant Markinius.

Item by acte der heeren schepenen in date 8 February 1630, aen Geerling Ruys, Secretaris, de somme van 18 gul. ter cause van extra ordinarisse diensten int presteren vanden Eedt byde vier schutteryen gedaen.

Item by acte in date 11 Marty 1630, aen myn heer den Hoogschouteth de somme van 250 gul. voer syne gedaene moeyten ende vacatien, van het doen den Eedt van getrouwicheyt der borgerye deser Stadt.

Belooning aan den Secretaris Ruys en aan den Hoogschout, voor buitengewone diensten bij het afleggen van den Eed van getrouwheid door de vier schutterijen en de Burgerij der Stad *'s Hertogenbosch.*

Item by acte in date 13 February 1630, aen sess Predicanten, by leeninghe, van tbeginsel vant overgaen deser Stadt hier geweest hebbende, voor een recognitie vande dienste by hunne E. gedaen, hun van wege deser Stadt toegevuecht ende mede vereert met een somme van 250 gul.

Vereering aan de zes predikanten, die, van het begin van het overgaan der Stad, bij leening de predikdienst waar namen.

Item 5 Marty, aen Henricxke van Mil, voor een silvere lampetschotel door ordonnantie vande heeren betaelt 304 gul. 8 st.

De Stad koopt een zilveren lampetschotel.

Item aen Henrick Pelgrom, voor een aeme biers byden heeren schepenen geschoncken (aan) die den heere Gouverneur binnen gebrocht hebben, betaelt 7 gul. 8 st.

De nieuwe Gouverneur komt te *'s Hertogenbosch.*

Item by acte in date 14 Marty 1630, Jan Janssen, dienaar vande heeren schepenen, voor Henrick Gerritssen, schreynmacker van *Bommel*, op reeckening vanden accort, dat gemaeckt sal wordden, op het maecken vanden gestoelten in S[t]. Janskerck, betaelt 300 gul.

Gestoelten in St. Janskerk voor de Hervormde eeredienst.

Voor dat gestoelten werd alnog door de Stad aan Hendrik Gerrits van Lith, schrynwerker, betaald, op 1 Juny 50 gul. den 14 Juny 150 gul., den 10 November 200 gul.

Item aenden boeckvercooper inde Kerckstraet, in den a. b. c. voor acht riemen pampiers, val. 20 gul. 8 st.

Papier gekocht van den boekverkooper in het a. b. c.

Item 27 voorscreven, (April) aen Aert Everts, voor verteerde gelaegen by de paelmeesters deser Stadt cums. aldaer verteert in diversche tyde, aende besoingien ende visitatien vande waterloopen ende straeten inde Hinthamerstraet ende Peperstraet, betaelt 11 gul. 19 st.

Paalmeesters onderzoeken de waterloopen en straten in de Hinthamerstraat en de Peperstraat.

Item 4 voerscreven, by acte der heeren schepenen, aen m[r]. Jacop Orleus, Voersanger in St. Jans kercke, gegeven 25 gul.

Toelaag aan den voorzanger in St Jans kerk.

Vreugdebedrijven ter viering van de overwinning van *Fernanbucco.*

Item 7 May 1630, aen Peter van Hynsberch, voor 76 pecktonnen 42 gul. 1 st. ende Lodewyck Andriessen voor 28 pectonnen 20 gul. 11 st. inde victorie van *Fernambuco*, by dese Stadt verbrant.

Toelaag aan den onder-Majoor Peter Donck.

Item ter ordonnantie der heeren Schepenen in date 20 May, aen Peter Donck, ondermajoor, de somme van 50 gul. ter cause van extra ordinarisse diensten, soo int billetteren als anderssints gedaen.

Jan van Turnhout leverd acht placaten en zes boekjes tegen de Trèves.

Item 15 voerscreven (Juny), aen Jan van Turnhout, voor 8 placcaten ende 6 boecxkens tegen den treves, tsaemen 3 gul. 8 st.

Vuurwerken tot viering der overwinning van *Fernambucco.*

Item by acte in date 17 Juny 1630, aenden vuerwercker Wolff, voorde vuerwercken hier voor Stadthuys gemaeckt, vande victorie van *Fernambuco*, betaelt 58 gul.

Middelen tegen de pest.

Item 20 Juny 1630, aen mr. Jan van Wamel, by acte van 3 Juny 1630, van sekere preservatyvis voor de peste, betaelt 41 gul. 10 st.

Straatkeijen uit de kleine schans gegraven.

Item 26 voerscreven, aen Jacop Jonas, voor 4300 straetkeyen vuytte cleyne schans te graven, ende meestendeel de Stadt gelevert ende de reste, ten proffijt deser Stadt, opte schans gehaelt, val. 12 gul.

Betaling aan St. Michiels Gestel, ter zake van hoornvee, door den Gouverneur van Grobbendonck en anderen, uit dat Dorp, vóór de belegering, ten behoeve der zieken in het groot gasthuis gehaald en gebruikt.

Item 30 Juny by acte der heeren schepenen in date 23 Mei 1630, aen Theunis Aerts ende Jan Henricxe, als gecommitteerde vande andere nabueren van St. Michiels Gestel, ter saecken van seeckere beesten byden Baron van Grobbendonck q. s. vóórde belegeringhe deser Stadt, hier binnen doen haelen, ende tot onderhont vanden siecken binnen den grooten gasthuyse gebruyckt, daer van ten laste deser Stadt aende selve betaelt, 122 gul.

Gedeeltelijke teruggave van gelden door de Godshuizen in bewaring van Stads rentmeesters gesteld, en op last van schepenen in de belegering uitgegeven.

Item 19 Juny, by acte der heeren schepenen in date 12 April 1636, aen Gerit vande Wiel, tot behoeff vanden heyligengheest deser Stadt, de somme van elf hondert negen en twintich gulden veerthien stuivers drye ort, als reste van meerdere somme van wege den Goidtshuyse opten vier en twintichten January 1623, aenden rentmeesteren deser Stadt in bewaernisse gegeven, ende ter ordonnantie der heeren schepenen, voor dese Stadt inde belegeringe vuytgegeven.

Toelaag aan St. Catharina, St. Barbara en St. Agatha gilden.

Item 5 July, aen Aelbert Matheusse, hopman van St. Catharina gulde, voer haere gewoenlycke kermisse tot behoeff der selver gulde, door ordre betaelt 12 gul. 15 st.

Item Jacop Gerits, hopman van St Barbara gulde, ter cause als voor, 11 gul. 11 st.

Item aen Peter Bartholomeusse, hopman van St. Achten gulde, als voor, 11 gul. 7 st.

Herstelling van Stads vestingmuren.

Item 9 voorscreven, door ordre vande heeren schepenen aen Antonye de Keyser, voor de toesienders over de reparatie der Stadts mueren, tot 3 vaemen biers, 1 gul. 16 st.

Straatkeijen uit het fort St. Antoni ontgraven.

Item 22 July, aen Herbert Zegers, van opt fort van St. Anthon, door ordre, vuyt te graven 3700 straetkeyen, betaelt 7 gul. 10 st.

Een stuk fijn linnen aan een van de Heeren Raden van Staten te *'s Hage*, vereërd.

Item 30 July, aen Henrick Eelkens, de somme van 137 gul. 10 st. ter cause van een stuck fijn lynwaets lanck 50 ellen tot 55 st. del, byden

heeren schepenen aen een vande Heeren inden Raede van Staete inden *Haege*, mede vereert.

Item 9 Augusty, by apostille opte requeste van Adriaen Peters Strick, in date 26 Juny ende 8 Augusty 1630, om neffens anderen opsicht te nemen opte metselerye ende timmeringe van dese Stadts mueren, betaelt 37 gul.

Opzigters bij het metselwerk aan Stads vestingmuren.

Item aenden Griffier vanden Ancker, voor Jan van Turnhout, voor 15 paspoorten over de vrydicheyt vande vrouwe van wederzyden geaccordeert, door order laeten druckken, betaelt 3 gul.

Drukken van paspoorten voor de vrouwen, aan welke van wederzijden vrijheid was verleend.

Item 21 voers. door aensegge Jan Janssen, dienaar vande heeren schepenen, aen Jan Martini, edelman vuyt *Persia*, tot reysgelt gegeven 18 st.

Jan Martini, Edelman uit *Persia*, reisgeld betaald.

Item aenden Predicant Swalmius, van *Haerlem*, voor syn Ew. dienst gedeurende den tyt van sess maenden in leeninge geweest, syn vereert 50 gul.

De Predikant Swalmius, uit *Haarlem*, bij leening te *'s Hertogenbosch*, voor zijne diensten 50 gul. vereerd.

Item by acte der heeren schepenen in date 8 Augusti 1630, aen Mons. Salandre, Cornet vande comp. van Mons. Martin, voer Jan Decambour, ruyter onder de selve comp. voor syn pert, dood gebleven inden wolffcuyl aende Vuchterpoort, betaelt 125 gul.

Schadeloosstelling aan den ruiter Jan Decambour voor zijne in den wolfskuil bij de Vuchterpoort dood gebleven paard.

Item 31 voers. aenden jongen Jan van Turnhout, voor 80 billetten te drucken vande barakken te verpachten, betaelt 2 gul.

Billetten voor de verpachting der barakken, gedrukt door Jan van Turnhout, de jonge.

Item aen Gerit, den roeper, van vuyt te roepen dat een jegelyck syn straet soude doen vegen tegens de compste van synder Excellentie.

De straten vóór de komst van Zijne Excellentie, schoon gemaakt.

Item 9 voers. (September) aende vier trompetters van syne Excell. door ordre der heeren schepenen vereert 20 gul.

Vereering aan de trompetters van zijne Exellentie.

Item aen R van Asten, om door ordre der heeren schepenen te geven aende bootsgesellen opde jacht van synder Genade van Bredenrode, voor hun opsicht opt gearresteert mercktschip van *Gorchum*, tot een halff aem biers betaelt 3 gul. 10 st.

Een in beslag genomen schip uit *Gorinchem*, wordt door de bootsgezellen van het jagt des Gouverneurs van Brederode, bewaakt.

Item 19 Septemb. aen Jacop Jacopss Bock, voor vracht van een hoet haveren, Mevrouwe de Princesse *van Orangien* thuys gebrocht, betaelt 8 st.

Een hoet haver de Princes van Oranje te huis gezonden.

Item 25 voors. aen Jan van Turnhout, van verscheyde billetten te drucken nopende de schepen inde Stadt comende ende vuyt vaerende, wat elck van bruggelt schuldich is, 1 gul. 5 st.

Drukken van het tarief voor boombruggelden van inkomende en uitvarende schepen.

Item by acte in date 10 February 1630, aen Gysbert van Capel, de somme van 88 gul. 18 st. ter cause van 108 potten rynsschen wyn metten vate, van wege dese Stadt aenden Heere van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt vereërt, 88 gul. 18 st.

Rijnschen wijn aan den Gouverneur van Brederode vereerd.

Item 28 voers. by acte der heeren schepenen in date 10 Septemb. aen Arnt van Muers, voer silverwerck aen een lampet, gemaeckt voor den Heere Drossart van *Bergen op de Zoom* betaelt 8 gul. 1 st.

Een zilveren Lampet, aan den Drossaard van *Bergen op Zoom* geschonken.

Item 28 dito aen Albert Zegers, voor dander helft van 915 gul. interest, by van Delft, tot behoeff deser Stadt opgenomen, verschenen 11 Juny 1630, 31 gul. 10 st.

Renten van gelden, ten behoeve der Stad opgenomen.

1630.

Zitkussens en Spaansche stoelen aan de Stad geleverd.

Item by acte der heeren schepenen in date 26 July, aen Jan Janss Kerff, ter cause van 24 groen sittecussens ende 18 Spaensche stoelen, tsaemen 121 gul.

Huisvesting van edellieden met hunne paarden in het gevolg der Princes van Oranje.

Item 22 Octobris, aen Jan Geritss, int bylke, vant logeren van sekere Edelluyden ende perden van Mevrouwe de Princesse, betaelt 9 gul. 6 st.

Toelaag aan Peter Bor, Christiaanszoon, voor de beschrijving van den oorsprong, progres en belegering der Stad.

Item by acte der heeren schepenen in date 30 September 1630, aen Peter Bor, Christiaenss. voor het beschryven vanden *oorsponck*, *progres ende belegeringe deser Stadt*, 150 gul.

Haver aan den Prins en de Princes van Oranje vereerd.

Item by acte der heeren schepenen in date 26 Septemb. 1630, aen Arnt van Stryp, voor twee hoet haveren, aende rentmeesters, voorde stalmeester van myn Heer den *Prince van Orangien* ende Mevrouwe de *Princesse* mede vereert, opten 9en Novembris 1630, 72 gul.

Huishuur voor den Predikant Moringius.

Item aenden heere Predicant Moringius, voor syn huyshuer ende andere oncosten, volgende dacte in date 17 January 1630, betaelt 21 gul. 5 st.

De Prins en de Princes van Oranje bij den Hoogschout te *'s Hertogenbosch* gehuisvest.

Item by acte in date 28 Septembris 1630, aen myn Heer den Hoochschouteth, de somme van 250 gul. ende dat in regard vande goede correspondentie by synder Edel. dit geheel jaer met dese Stadt gehouden, ende oncosten ende lasten by syn Edel gesupporteert, int logeren van synder Excell. *de Prince* ende Mevrouwe de *Princesse van Orangien*.

Een zilveren schaal aan kapitein Parcheval geschonken.

Item by acte in date 14 Septembris 1630, aen Theodore Lokemans, in *'s Gravenhage*, voor een silvere schale, byden heeren schepenen aen Capiteyn Parcheval, om goede redenen vereert, betaelt 80 gul.

Wijn vereerd aan den Heer van Brochum, bij het aanvaarden van het Hoogschoutambt.

Item by acte in date 13 October 1629, aen Jan van Emmerick, voor twee oxoyen fransschen wyn, byden heeren schepenen, myn Heer van Brochum, in het aenvangen van het Hoochschoutetschap mede vereert, betaelt 118 gul. 3 st. 2 ort.

De Kommandant der Stad, Heer Philips van Thienen, wijn vereerd.

Item by acte in date 11 Novembris 1629, aenden selven Jan van Emmerick, voor twee oxoyen fransschen wyn, byden heeren schepenen, tot congratulatie van het aenbevolen ampt van Commandant deser Stadt, den Heer Thienen, mede vereert, betaelt 118 gul. 8 st. 2 ort.

De geheele uitgaaf was 112,276 gul. 8 st. 7 d.
" " ontvang " 107,729 " 13 st. 14 d.
Nadeelig slot 4,546 gul. I4 st. 9 d.

N°. 137. Rekening van St. Remeys 1630 tot St. Remeys 1631.

REKENING VAN ZEGER ZEGHERS EN JACOB VAN CASTEREN, ALS RENTMEESTERS VAN WEGE DE STAD AANGESTELD.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.
Accijnsen, belastingen en andere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 9.

Ontvang van hen die poorters werden.

Aan 25 personen werd het poorter of burgerschap verleend tegen betaling der regten. Aan 30 anderen werd het poorterregt vereërd of geschonken, daar onder komen 10 kleedermakers in één post voor als: Peter Quiryn van Kempen, Hans Scheffert, Pieter Langeloo van *Parys*, Pieter Pieterss van *Heusden*, Gieles van Borre van *Utrecht*, Reynier Janssen van *Groeningen* Jan Cardinaels van *Hasselt*, en Jan Aertss van *Bocholt*.

Poorter- of Burgerregt van verschillende personen, waaronder tien kleedermakers, zonder betaling van dat regt.

Kapittel 14.

Ontvang gekomen van drie obligatien, door Jan Andriesse, commies, en Nicolaas van Empel, gedurende het beleg ten behoeve der Stad afgegeven.

Item opten 20e February, 7 ende 27 Marty 1631, van Mr. Albert van Brogel en Jor. Wilhelm d'Absolons, van wege Jannen Andriessen, ontfangen de somme van 5609 gul. 13 st. by drye distincte obligatien in acte als boven.

Ontvang van gelden gedurende het beleg van 1629 door de Stad op hunne obligatien voorgeschoten, aan Jan Andriesse, commies, en Nicolaas van Empel, ontvanger, voor de fortificatie.

Alsoo de voors. obligatien syn mede brengende permissie gelt, daerop ons goet gedaen twee p.cto, val. 112 gul. 6 st.

Kantteekening. Dit wert alhier wel in ontfangh gebrocht ende blyckt hier van by de copien van dry distincte obligatien, by Jan Andriesse, ten proffytte vande Stadt gepasseert, bedragende gelycke somme. Ende hier op nae gesien synde, sekere particuliere rekeninge gedaen by Zeger Zegherse cum suis aen de dry Leden deser Stadt, ende gesloten den 13en September 1629, is bevonden, dat gelycke somme aldaer in uytgeven wert gebragt.

Item alsoo Nicolaes van Empel, schuldich is de somme van 2000 gul. permiesie gelt, volgende synder obligatie in dato 11 July 1629, ende de selve gelooft heeft te betaelen na ontsettinge oft oepeninge deser Stadt *'s Hertogenbossche*, vande jerste penningen die den selve soude ontfangen vanden heere Tresorier Generael van Cruyce, ofte vuytte *Meyerye* der voers. Stadt, compt alhier daer op ontfangen in hollants gelt 2000 gul.

Kapittel 15.

Ontvang gekomen van het servitiegeld der barakken etc.

Ontvang van servitiegelden voor de barakken.

Item op 28 Augusti 1631 vanden heere Commies Casenbroot, op rekening vanden servicegelt vande barakken etc. ontfangen de somme van 1800 gul.

Item ultima Septemb. 1631, van Cornelis van Essche, van wege Mons. Tullekens, Serviciemeester, op rekening vande barakken ontfangen 687 gul.

Kapittel 16.

Anderen ontvang van penningen byde Hoog Mogende heeren Staten, tot subsidie aan de Stad gegeven.

Ontvang van gelden door de H. M. Heeren Staten toegestaan voor de fortificatien der Stad, en voor brand en licht in de militaire wachten, zoowel binnen als in de schansen buiten de Stad.

Item opten 2en en 25 October, mitsgaders opten 3en December 1630 van den heere Ontvanger Andries de Fresne, in voldoeninge van twee resterende termynen der ordonnantie in date 13 February 1630, inde voorgaende rekening gementionneerd ontfangen de somme van 10,000 gul.

Item opten 3en January ende prima February 1631, vanden heere Ontvanger Andries de Fresne als voor, ontfangen 8000 gul. in voldoeningh van twee resterende termynen der ordonnantie in date 24 Maart 1630, inde voorgaende rekening gementionneert ontfangen de somme van 8000 gul.

Item prima April 1631, vande voors. heer Ontfanger Andries de Fresne, ontfangen de somme van 6000 gul. volgens dordonnantie in date 15 Augusti 1630, voor torff brant etc. ten behoeve der corps de guarden dese Stadt toegevuecht, inde voergaende rekening oyck gementioneert val. 6000 gul.

Item opten 17en April ende 3 May 1631, by ordonnantie in date 15 Augustus 1630, in de voorgaande rekening gementionneert, dese Stadt toegevuecht van groote reparatien van poorten, wolfscuylen, bruggen, corps de garden en andere noodige wercken, 6000 gul.

Item by ordonnantie vanden Raede van State in date 15 Augusti 1630, inde voorgaende rekening gementioneert, tot subsidie van torff, brant en kersse, tot behoeff vande corps de garde 3000 gul.

Item by ordonnantie vanden Raede van State in date 24 December 1630, alnoch ontfangen vanden heere Andries de Fresne, de somme van 7000 gul. dese Stadt toegeleet, om te besorgen van brant ende licht voer de corps de garden, soo binnen als buyten ende omliggende forten. Doch alsoo vande voers. somme tyde deser rekeningh niet en is ontfangen, compt alhier voor *Memorie.*

Gelden door de Staten der Stad toegestaan, ter tegemoetkoming van de vermindering der Stads accijnsen op de bieren en den wijn, waarvan het land de helft voor zich had genomen, genaamd remplacementsgelden.

Item by ordonnantie als voor, wert den heere Ontfanger De Fresne gelast, aende heeren Magistraten deser Stadt te betaelen de somme van 37,000 gul. ende dat voor eenen jaere, ingaende prima Octobris 1630, tot een subsidie geaccordeert, in aensieninge van verminderingh deser Stadt acchyns opt bier ende wynen (voor de helft door het Land aan zich getrokken, volgens kapittel 1 dezer rekening zijnde voor die helft 42,643 gul. 10 st.) volgende dacte

in date ultima Decembris 1630, doch alsoo de voors. somme tyde deser rekeningh niet en is ontfangen, compt alhier voor *Memorie.*

De geheele ontvang was 109,980 gul. 16 st. 14 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten worden weggelaten.

Kapittel 3.

Uitgaven aan gagien vande heeren schepenen, pensionarissen, wachtmeester, rentmeesteren, gecommitteerden en dienaren, mitsgaders de schryvers aende poorten, bewaarders der schotbalken, stookers ende anderen, als volght.

Item aen myn heer Bernagie als Policymeester, om van wege dese Stadt gaede te slaen ente procureren de reparatien der water en landpoorten ende bruggen van dyen, mitsgaders vande straeten, stegen, wegen en waterlaten, daerontrent ende buyten gelegen ende dyer gelycke Stadts wercken etc. in conformiteyt vande acte in date 11 Decembris 1629, daer van ter weke 7 gul. val. 364 gul.

De Heer Joris of Georgie van Bernagien, Politiemeester, voor het herstel der water- en landpoorten, bruggen, straten, stegen, wegen en waterleidingen.

Kapittel 5.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en andere afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden waren:

Hendrik Kuysten, President-Schepen.
M[r]. Robert van Voorn, Schepen.
David Sweerts de Weerdt.
} naar *'s Hage.*

M[r]. Johan Gans, Raad en 1[ste] Pensionaris.
Jonkh[r]. Gysbrecht Pieck van Tienhoven, Schepen.
} naar *'s Hage* en in het leger.

Isaack Goyartse van de Grave, Raad.
Paulus Pels, Raad.
} naar *Zierikzee* in *Zeeland.*

Johan Pelgrom.
Joris van Bernagien.
} In het leger bij den Prins van Oranje en verder naar *'s Hage.*

Afgevaardigden in verschillende Stads zaken aan de regering der Vereenigde Nederlanden, aan de Prinsen van Oranje, als Stadhouders en Gouverneurs-Generaal en andere hooge magten.

De commissien welke nu en in verdere rekeningen volgen, zijn aan de Regering van de Vereenigde Nederlanden aan de Prinsen van Oranje als Stadhouders en Gouverneurs-Generaal en aan andere hooge magten; daar sedert de Stad door het Staten-leger werd bemagtigd, zij hare vertegenwoordiging in het Staatshuishouden verloor en tot 1795 als overwonnen of generaliteitsland werd aangemerkt en behandeld.

Kapittel 5.

Schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan voorname personen.

Uitgaven schenkingen van wijnen, gelagen enz. aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden van steden en andere notabele personen.

Schenkingen van wijnen gelagen enz. werden aan de volgende personen gedaan:

Mevrouw van Brederode, echtgenoot van den Gouverneur der vesting, bij de overbrenging van hare woonplaats naar *'s Hertogenbosch.*

Item 5 Octob. 1630, aen myne Eerw. heeren schepenen, getelt 100 Hongarsche ducaten in specie, tot 4 gul. 5 st. tstuck, by henne Eerw. vereert aen Mevrouwe van Bredenrode, Gouvernante deser Stad, tot congratulatie van haere overcompste, ten tyde haere genade jerst domicilium binnen dese Stadt heeft genomen, om te vervallen d'onoosten etc. ende andere goede consideratien, volgens dacte, met een curieus bursken daer de voers. ducaten in vereert werden, tsaemen 430 gul.

Item 23 December 1630, voor een quantiteyt van wiltbraet, soo calkoenen, hasen, conynen ende patrysen ende andere dyergelycken, van wege dese Stadt vereert aen heeren van diensten in *'s Gravenhage*, betaelt 107 gul. 17 st.

Den Prins van Oranje wijn vereerd.

Item 18 April 1631, by acte in date 2 April voors. voor vier voeder rynschen wyn, byden heeren vanden Magistraet deser Stadt, aenden PRINCE VAN ORANGIEN ende andere heeren mede vereert, betaelt 1538 gul. 8 st.

Den Gouverneur van Brederode twee schenkossen.

Item 30 April ende 7 Juny 1631 by acte in date 2 dito, aen Henrick Thielmans, voer twee schenckossen aen synder Genade van Bredenroode, Gouverneur deser Stadt, mede vereert, betaelt 336 gul.

Tapijten aan den Gouverneur van Brederode vereerd.

Item by acte in date 6 Septemb. 1631, byde heeren schepenen geteekent, aen Joris Verheyden, de somme van 986 gul. 6 st. 8 d. wesende een gerechte derde part van 2958 gul. 17 st. synde vande twee resterende derde parten, besondere ordonnantien, in termynen metten interest van dyen te betaelen, comende van sekeren coop van tapyten, byden heeren schepenen en raden, syn Genade van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt, mede vereert, val. alhier 986 gul. 6 st. 8 d.

Kapittel 7.

Uitgaven van brand en licht in het Raadhuis, in de schrijfkamer, de Griffie, in de rentmeesters kamer en in de wachten, zoo wel binnen als in die der schansen buiten de Stad.

Brand en licht in Raadhuis, de schrijfkamer, de Griffie, rentmeesters kamer en in de wachten.

De brand bestond uit *Hollandsche* turf, houtskolen en kaarsen.

De uitgaven daar voor waren 13,421 gul. 11 pen.

Kapittel 9.

Uitgaven aan leijen, lood, dekken en stoppen.

Zes groote tinnen Stads kannen.

Item by acte der heeren schepenen in date 27 January 1631, aen Hans Reyniers, ter saecke van ses groote tennen Stadts kannen, ende loot tot gooten ende anderssins, aen dese Stadt gelevert, 138 gul. 19 st. 1 ort.

Kapittel 10.

Uitgaven aan hout, planken, sagen van hout, ens.

Item 19 October 1630, aen Jacob Martens, met 4 knechts elck 7 daegen metten sondach, de brugge boven de wolffcuyl aende Vuchterpoort te hangen, tot 14 st. daechs, val. 24 gul. 10 st.

De brug over den wolfskuil aan de Vuchterpoort gehangen.

Item 11 dito (January 1631), aen Jacop Martens, met sess knechts elck ses daegen ende een knecht $6^1/_2$ dach, int affbreken van de Vuchterpoort, tot 14 st. elck daechs.

De Vuchterpoort afgebroken

Volgen nadere uitgaven tot het affbreken dier poort.

Kapittel 11.

Uitgaven aan ijzerwerk.

Item prima February 1631, by acte in date 29 January, aende wed^e. Henrick Gysberts, slootmaeker, voor verscheyden slooten metten sleutels ende gehengen metten handvasten een het nieuw gestoelte St. Jans, volgende dordonnantie 45 gul.

Sloten en ijzerwerk voor het nieuwe gestoelte in St. Jans kerk.

Kapittel 17.

Uitgaven voor nieuwe corps de garden, de wolffcuylen, paelwerck en santinel huyskens.

Item 21 Marty 1631, by acte in date 2 dito, aen Joost Michielss vande Wandt, over het maecken van een picquerstall, dienende mede tot een ruyters corps de garde, 500 gul.

Pikeurstal en corps de garde, voor de ruiterij.

Item 21 dito, by acte van 15 derselver maent herstellingen aan corps de garden aande Vuchterpoort aan vier op de wallen, aan schotpoorten en santinelhuisjes, 600 gul.

Herstellingen van corps de garde, schotpoorten en schilderhuisjes.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

Onder de gewone steeds hier op gebragte posten, komen de volgende bijzondere voor.

Item aen Peter van Hynsberch voor 55 ellen groff lynwaet om de slagbruggen deser Stadt mede te becleeden, tot $5^1/_2$ st. del, val. 15 gul. 2 st. 2 ort.

Grof linnen voor de slagbruggen te bekleeden.

Item by acte in date 21 October 1630, aen Willem van Essche, voor een paspoort voor Jo^r. Jacop van Eyck, den blinden, 37 gul. 10 st.

Paspoort voor den blinden Joncker Jacob van Eyck.

· Item by acte in date 23 Septembris 1630, aen den heere Ritmeester Bacx, omme verscheyde goede diensten dese Stadt gedaen, betaelt 70 gul.

Vereering in geld aan den Ritmeester Bax.

Item 28 dito, (November) by acte in date 14 Novembris 1630, aen myn heer Bernagie, voor een chaerte vande belegeringe deser Stadt, by syn Ed. voor dese Stadt verschoten, 7 gul.

Teruggave van voorschot voor eene kaart der belegering van *'s Hertogenbosch*.

Item 9 dito, aen Jan van Turnhout, voor twee waarseggers voor de heeren, 4 st.

Jan van Turnhout levert twee waarzeggers.

1631. Item 4 January, ter ordonnantie vande heeren schepenen, aen Carel Martens van Dockum ende Elias de Groot, booden op *Amsterdam*, voor het brengen vande couranten een geheel jaer geduerende, betaelt 20 gul.

De couranten uit *Amsterdam* bij Stads regering ontvangen.

Item by acte in date 20 January 1631, aen Didrich Hamer van Worffelt, Predicant tot *Oosterbeeck*, voor sekeren boeck, geintituleert „den toetsteen der waerheyt" aen dese Stadt gedediceert, betaelt 50 gul.

Vereering aan den Predikant Diedrich Hamer van Worffelt uit *Oosterbeek*, voor een boek, getiteld: „de toetsteen der waarheid"

Item by acte in date 7 February 1631, aen Aert van Meurs, silversmit, de somme van 58 gul. voor een silvere schaele, byden heeren schepenen Dominé Udemano, alhier Predicant geweest, tot een gratuiteyt mede vereert, 58 gul.

Vereering van een zilveren schaal aan Dominé Udemano.

Item 11 February, door aendienen van Jan Janssen, aen Dierick Willemss, mercktschipper opten *Hage*, vande Heere President Kuysten, ende Heer Pensionaris Gans, in commissie deser Stadt, inden *Haege* te brengen, 4 gul. 5 st.

De President Kuysten en den Pensionaris Gans naar *'s Hage* afgevaardigd, vertrekken derwaarts met een marktschip.

Item aen Cornelis Roeloffs, havenmeester, voor een bylken, inden sack te dragen, om de cabels (des noot synde) mede aff te houwen, betaelt 1 gul.

Bijl van den Havenmeester, om, des noods, de lijnen door te hakken.

Item by acte in date 14 dito (Febr. 1631) aen Philippe de Gastnies, gewesene fransche Predicant, voor twee ofte drie maenden huyshueren, betaelt 24 gul.

Huishuur aan den Predikant Philippe de Gastnies.

Item 25 dito, aenden Heere Predicant Samuel Everwijn, tot een gratuiteyt, syn Ed. mits alhier ses maenden gepredict hadde, door beveel vande heeren, tot een silveren schael vereert, 50 gul.

Een zilveren schaal aan den Predikant Samuel Everwijn.

Item by acte in date leste Septembris 1630, aen Oeyken wed^e. Huybert Jacops, voor het accomoderen vande dienaers ende stalknechts van Mevrouwe de Princesse van Orangien, metten trompetters ende perden aldaer verteert, 28 gul. 19 st.

Huisvesting van de dienaars en stalknechts der Princes van Oranje en stalling der paarden van de trompetters.

Item by acte in date 25 Mcrt 1631, aen Jan van Emmerick, voor wynen, by hem ten behoeve van myn Heere den Prince van Orangien ende andere heeren gelevert, 223 gul. 5 st. 4 d.

Wijnen aan den Prins van Oranje en andere heeren geleverd.

Item by acte in date 12 April, aen Ryck Hermanss, van seeckeren dam te ruymen, aende doorsnydingh tusschen beyde schanssen, tot gebruyck vanden wech ten dienste deser Stadt, 18 gul.

Een dam aan de doorsnijding tusschen beide de schansen, tot gebruik van den weg, opgeruimd.

Item 18 Marty by acte in date 12 dito, aen Henrick Geritss, screynwercker, ter saecken van verscheyden nieuwe gestoelten in St. Jans kercke ende andere wercken, betaelt boven de rekening inde voorgaende rekening gepasseert, 1139 gul.

Nieuw gestoelten in St. Jans kerk.

Item by acte in date 30 April, aen Cornelis Janssen, sieckenbesoeker, voor 1$^1/_4$ jaers, de persoonen mette heete sieckte besmet synde, besocht, daervan toegevucht, 48 gul.

Betaling aan den ziekentrooster voor het bezoek aan personen met de heete ziekte besmet.

Item 6 dito (Mei) aen Corneliske, huysvrouwe Cornelis Matheuss van Veen, voor 1350 bossen strooy tot 4 gul. thondert, voor de soldaten inde kercken liggende, 54 gul.

Stroo voor de soldaten in de kerken gelegerd.

Item aen Leonart Henrickss, schipper opten *Hage*, voor de vracht van

Verzending van wijn

twee voeder rynsschen wyn, van dese Stadt inden *Hage* gebrocht, de welcke aenden Prince van Orangien, van wege dese voors. Stadt syn vereert, betaelt 8 gul.

naar *'s Hage*, aan den Prins van Oranje vereërd.

Item ter ordonnantie vande heeren schepenen in date 24 Marty 1631, aen Franchois van Bree, voor diversche maeltyden int tracteren synder Princelycke Excell. ende andere heeren Graven, etc. inde maenden van Junio, Julio, Augusto, Septembris, Octobris ende Novembris anno 1630, byden heeren schepenen gehouden, 2050 gul. 10 st.

Maaltijden aan de Prins van Oranje en andere heeren, Graven enz., gegeven.

Item by acte in date 28 dito, aen mr. Peter Sterlinck, voor thien francynen vellen te bescryven met carmina, met alderhande letteren, voorde heeren schepenen, 27 gul.

De schoolmeester Peter Sterlinck maakt carmina's met alderhande letters voor schepenen.

Item 29 dito, by acte in date 5 voers. aenden heere Predicant Schuyl, voor reyscosten gedaen op *Dordrecht*, om voorts ter zee te gaen, is door misverstant de reyse onderbleven, 12 gul. 16 st.

Toelaag voor reiskosten aan den Predikant Schuijl.

Item by acte in date 2 Juny 1631, aen Jacop Orlaus, voorsanger, tot subsidie van syne huyshuere, 40 gul.

Betaalde huishuur aan den voorzanger.

Item 8 Augusti 1631 by acte in date 2 dito, aende gulde vande Romeynen, den acchyns van 5 aeme teppers more solito val. 5 gul. 17 st. 2 ort.

Toelaag aan het gilde van de Romeinen.

Item by acte in date 11 Augusti 1631, aen Carel Gelliers, schoolmeester, tot syn vertreck 6 gul.

Reispenning aan den schoolmeester Carel Gelliers.

Item 12 Augusti, ter ordonnantie der heeren schepenen, aen Pieter Sterlincx, schoolmeester, tot syn onderhoudt toegevuecht 33 gul.

Toelaag van den schoolmeester P. Sterlinck.

Item 15 Augusti, by acte in date 14 dito, aen Michael Monferrate, voor de dedicatie van twee boecxkens, d'eene *contra dogmata papistarum*, het ander, *de Papa Antechristo*, betaelt 30 gul.

Vereering aan Michael Monferrate voor zijne boekjes: „Contra dogmata papistarum" en „de Papa Antichristo."

Item 18 Augusty by acte in date 11 dito, aen Johannes Rodemanus, schoolmeester, voor syn huyshuer ende reysgelt om wederom te vertrecken, overmits de cost niet en conste gewinnen, 40 gul.

Huishuur en reisgeld aan den schoolmeester Rodemanus, die de Stad verliet om dat hij er de kost niet kon verdienen.

Item by acte in date prima July 1631, aen mr. Franchois Wynants, in minderinge van het maecken van thalff ure geslach opden thooren vanden Raethuise deser Stadt, 200 gul.

Het twaalf uren geslag in het uurwerk van den Stadhuistoren gemaakt.

Item 18 dito, aen mr. Blunte c. s. speelliedens, opde maeltyt int tracteren vanden Grave van Cuylenborch gespeelt, 6 gul.

Muzijk onder de maaltijd aan den Graaf van *Culenborch* gegeven

Item 10 Septemb. by acte in date 6 dito, aenden besschen Predicant Monsr. Suffren, tot een gratuiteyt ende om hem in syn groote ende gestadige sieckte tassisteren, 100 gul.

Toelaag aan den franschen Predikant Monsr. Suffren om hem in zijne ziekte bij te staan.

Item by acte in date 15 January 1632, aen Franchois van Bree, ter cause van verscheyde maeltyden ende wynen, gedaen, gehouden ende gedroncken, vanden 7 January 1631 tot Octobris desselffs jaers, soo int tracteren van synder genade den Grave van Cuylenborch, de heeren gecommitteerden van *Bergen op Zoom*, der Stad *Grave* ende anderen, mitsgaders oyck, de maeltyden gehouden byde heeren schepenen metten heeren geassumeerde, nae het prononcieren vanden vonnissen, als oyck int affgaen der

Maaltijden en wijnen aan den Graaf van *Culenborch*, de heeren gecommitteerden van *Bergen op Zoom*, der Stad *Grave* en anderen.

Schepen maaltijden.

heeren schepenen etc. alles volgende specificatie, ordonnantie ende quytantie, betaelt 977 gul. 1 st.

Betaalde accijnsen op den wijn en wijnazijn, door den Gouverneur van Brederode, den Hoogschout en andere heeren, dienst aan de Stad bewezen hebbende, gebruikt.

Item by acte in date 4 Novembris 1631, aen Gerit van Thol, pachter deser Stadt wynacchyns, geexpereert ultima Septembris 1631, gecort ter saecke vanden wynazyn by synder genaden van Bredenrode, in geleeght, van Novembris 1630 tot Augusti 1631, 24 gul. 2 st.

Item by acte als voor aan voers. Gerit van Thol, pachter, de somme van 834 gul. 2¹/₄ st. ende dat ter cause vanden acchyns ende impost vande wynen, by synder Genaden den Heere Gouverneur (van Brederode), den heere Hoochschouteth ende ander heeren van dienste, benevens den acchyns ende impost van 50 aemen rynschen wyn dit jaer gereserveert, thunnen huyse dit jaer gesleten.

De geheele uitgaaf was 99,308 gul. 16 st. 6 pen.
" " ontvang " 109,980 " 16 st. 14 pen.
Voordeelig slot 10,672 gul. 8 pen.

N°. 138. Rekening van St. Remeys 1631 tot St. Remeys 1632.

Rekening van Zegher Zeghers en Jacob van Casteren.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen en andere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 8.

Ontvang van Poorter of burgerregten.

Aan 205 vreemdelingen wordt het poorterregt verleend waarvan 5 tegen betaling der regten, 133 zonder die betaling, doch onder bepaling dat zij ieder 2 gul 10 st. aan het weeshuis zouden betalen en aan 67 werd het poorterschap verleend zonder eenige kosten.

Van de 205 vreemdelingen die zich in dit jaar te *'s Hertogenbosch* nederzette, werd by de toelating, slechts van vyf de daartoe staande regten ad 6 gul. 4 st. 2 ort. voor ieder, ontvangen. Schepenen verleende het poorterschap aan 133 personen gratis, doch onder bepaling dat zy elck 2 gul. 10 st. aan het weeshuis zouden geven, 67 anderen werd het poorterschap vereerd of zonder eenige te betalen regten of kosten, geschonken.

De geheele ontvang was 85,684 gul. 2 st. 6 d.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden achterwege gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeesters en pestvroedvrouwen.

Item aen mr. Cornelis van Aelst, jaerlycx aengenomen voor vyff hondert gulden, pest wesende, ende egheen pest zynde, twee hondert vyftich gulden, volgens dacte vande heeren schepenen, geswoorens ende raden in date 27 February 1632 get. Q. van Zonst, aenvanck nemende den jersten Octobris 1631. Alsoe voor 44 weken de pest geweest synde ende voor 8 weken egheen pest geweest synde, 461 gul. 12 st.

Jaarwedden van den pestmeester en de vroedvrouw, voor zwangere vrouwen met de pest besmet.

De pest heerschte dit jaar 44 weken te *'s Hertogenbosch.*

Item aen Maria Udens, als pestwyse vrouwe, jaerlycx, pest synde, honderd vyftich gulden ende egheen pest synde, vyff ende seventich gulden, voor 36 weken pest en 14 weken egheen pest 129 gul.

Kapittel 10.

Uitgaven aan bodenloon.

Item by acte in date 23 Augusty 1632, aen Daniel Lemmens, ter saecke van bodenloon oft bodenbroot, met brieven vanden Ritmeester Bacx, expres gesonden aen heeren schepenen, van het parlementeren over de Stad *Maestricht*, 25 gul.

Brief van den Ritmeester Bax, over het parlementeren met de stad *Maastricht.*

Item by acte in date 24 Augusty 1632, aen Willem Egens alias Vayerken, ruyter onder de compie vanden heere Hoochschouteth deser Stadt, in recompens vande nieumare ende blyde tydinge byden selve gebrocht, dat die vande Stadt *Maestricht* parlementeerde, 30 gul.

Nadere tijding over het parlementeren met die Stad.

Item 8 dito (September) aen myn heer van Bernagie, Schepen, gerestitueert 3 gul. by synder Ed. aen een expresse bode vanden heere Gouverneur van *Nimmegen*, alhier gesonden met brieven vanden secretaris de Jongh, vuyt het leger voor *Maestricht.*

Tijdingen uit het leger dat *Maastricht* belegerde.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en andere afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden waren:

Hendrik Kuysten, President-schepen.

Joris van Bernagien.

Adriaan Ploos van Amstel.

Mr. Johan Gans, Pensionaris.

Johan Pierlinck, Schepen.

Johan Vloots, Schepen.

Cornelis Baccaart.

Afgevaardigden naar *'s Hage* en elders.

Item by acte in date 16 Septembris 1632, aen den heer President Henrick Kuysten, voor reyskosten, vacatien ende vrachten, inde reyse opt leger by *Maestricht*, by synder Excell. in commissie deser Stadt, 327 gul. 5 st.

Afgevaardigden aan Prins Frederik Hendrik, in het leger voor *Maastricht.*

Item by acte in date 11 Decembris 1632, aende heeren President Kuysten ende den Pensionaris Gans, over vacatien ende reiskosten gedaen in commissie deser Stadt opt leger by *Maestricht*, vertrocken den 28en September 1632, 293 gul. 16 st.

Commissie naar *Geertruidenberg*, om Domine Lotium te beroepen.

Item by acte in date 28 September 1632, aende heeren Joris van Bernagien, haer Ed. mede Schepen, den Predicant Junius ende Baccart, gecommitteert om te gaen nae *St. Geertruydenberghe* omme te beroepen Dom. Lotium, Predicant aldaer, vacatien reis en verteering 82 gul. 18 st.

Kapittel 12.

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden van steden en andere notabele personen.

Schenkingen werden gedaan aan:

Zekere Heer in *'s Gravenhage*, twee zilveren kandelaars van 173 gul. 9 st.

Den Gouverneur Zyne Gen. van Brederode, drie vette ossen 336 gul.

Den Gouverneur van Brederode, den kommandant der Stad en den Hoogschout.

Den Gouverneur zyne Genade van Brederode, voor de tweede termyn der gekochte en aan hem vereerde tapyten 1015 gul. 19 st. 3 d.

Den Kommandeur der Stad Joncher Philips van Thienen, een vetten oss, 111 gul.

Den Hoogschout Bergaingne, 300 gul.

Voorts werden nog onderscheidene giften in zilver, wijn of geld gedaan, aan ongenoemde personen van kwaliteit.

Maaltijden en gelagen zijn, te beginnen met deze rekening, in een afzonderlijk kapittel gebragt.

(De kosten voor maaltijden en gelagen vroeger in uitgaaf onder dit kapittel verantwoord, worden, te beginnen met deze rekening, bij een afzonderlijk kapittel in uitgaaf gebragt.)

Kapittel 13.

Brand en licht voor de wachten, zoo wel binnen de Stad als in de omliggende schansen.

Uitgaven aan brand en kaarsen inde corps de gardes.

De brand in de wachten zoo wel binnen de Stad als in de schanssen op de *Pettelaar*, de kleine schans te *Vucht* en de Orthensche schans, was *Hollandsche* turf.

Kapittel 17.

Uitgaven aan leijen, pannen, lood, mitsgaders aan de glazen.

Herstel van geschilderde glazen in de Gaffel.

Item 16 January 1632, aen Peter de Haen, voor het repareren van gelasen op de Gaffel, de gebroken stucken verandert ende van nieuws geschildert ende gerepareert, 12 gul. 4 st.

Kapittel 21.

Uitgaven aan werklieden.

Herstel van den weg buiten de Orthenpoort en daarstelling van eenen nieuwen kadedijk.

Item 10 dito (October) aen Jan Callens, voor het vereffenen vanden wech buiten dOrtenpoort, te weten vande langh brugge herwaerts comende naede Stadt toe, mitsgaders, alnoch te maecken een nieuwe kadyck ter zyde opden voers. wech, ter lenghde van 75 roeden, volgens besteck 142 gul. 10 st.

Item by acte van 4 Novembris 1631, aen Robert Ysaacx ende Jan Collens, voor het opgraven ende vuytruymen vande oude graft, aenvanck nemende vande rioole comende door den walle byden Cattenthooren, lopende aenden teen vanden muntelschen vleugel van het hinthamercynde, gemeten synde 96 roeden een voet, tot 4 gul. 5 st. de roede, beloopende 408 gul. 1 st. 1 ort. tot slot van rekening 183 gul. 1 st. 1 ort.

Opgraving van de oude gracht van het riool door den wal bij den Kattentoren tot aan den teen van de muntelsche vleugel, op het Hinthamer-einde.

Item by acte in date 9 Decembris 1631, aen Jacop Willemss ende Willem Barill, voor het maecken vanden dyck ende wech tusschen de twee schanssen buyten de Vuchterpoort, volgens besteck 362 gul. 19 st.

Maken van den dijk tusschen de twee schanssen buiten de Vuchterpoort.

Item by acte in date 28 January 1632, aen Jan Suermonts, voor menichfuldighe diensten byden selven als Ingenieur, int maecken van diversche bestekken mette directie van wercken, tzedert de reductie vande Stadt gedaen, breeder in synder requeste verhaelt staende, 50 gul.

Jan Suermonts, Ingenieur, belast met het herstel der vestingwerken, sedert de reductie van 1629.

Item 11 Juny 1632, aen Gaspar Duyts, glaesmaker, volgens visitatie ende taucxatie, door laste vande heeren Magistraten by Bilderbeeck ende andere gedaen, conform dappostille vande Ed. Mog. heeren Raden van Staten, voor buytenwercken aende latynsche schole, tot laste deser Stadt, 84 gul.

Buitenwerken aan de latijnsche school.

Item by acte in date 11 Juny, aen Willem Baril, werckbaes, ter saecke van tverleggen der dammen aen S[t]. Cornelis hekel, by de Vuchterpoort, mits door den jersten dam den stroom aldaer geheelycken wierdt opgehouden ende vervalst, tot groot prejuditie ende ongemack vande gemeente deser Stadt, die daer over menichfuldige clachten hebben gedaen, de somme van 100 gul. daer op ontfangen vande blockmeesters vande Vuchterstraet ende Vuchterendyck q. s. van wege de nabueren, door laste der heeren schepenen opgehaelt, dartich gul. blyft alhier 70 gul.

Stads regering doet den dam bij St. Cornelis Hekel aan de Vuchterpoort, verleggen, omdat de stroom der *Dieze* aldaar geheel werd opgehouden en vervalscht, tot groot nadeel en ongemak van de gemeente, die deswegens menigvuldige klagten deed. De geërfden aan de *Dieze*, der Vuchterstraat en van den Vuchterdijk, betalen hun aandeel in de kosten.

Kapittel 23.

Uitgaven aan huis-, solder- en kelderhuur, mitsgaders aan servitiegeld.

Item 2 Augusti 1632, aenden heere Rentm[r]. Pieter Schuyll voor een jaer huyshuer van Pieter Sterlincx, fransche schoolmeester, verschenen 1[a] Mai 1832, 30 gul.

Huishuur voor Pieter Sterlincx, fransch schoolmeester.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltyden en defroyementen ter eere der Stad.

Item by acte in date 15 January 1632, aen Franchois van Bree, ter saecke vande maeltyt ende wynen, gehouden ende gedroncken in Octobris lestleden opden willecomme vande heeren vanden nieuwe Magistraet, 335 gul. 7 st.

Maaltijden van heeren schepenen bij de aankomst van den nieuwen Magistraat en het afgaan van den ouden.

Item by acte vanden 15[e] January 1632, aen M[r]. Robbert Pottel, van verscheyde pasteyen ende venaisoene, gelevert op de maeltyt vande heeren vande nieuwe Magistraet, betaelt 48 gul. 9 st.

Item by acte in date 15 Octobris 1632, aen Franchois van Bree, voer

wyn ende cost by hem gedaen, op de schay maeltyt vande heeren schepenen, betaelt 356 gul. 13 st.

Behalve deze *welkomst* en *afscheids* maaltijden van den nieuw aankomende en afgaande Magistraat der Stad *'s Hertogenbosch*, komen in dit nieuw, uit het kapittel schenkingen van wijnen en gelagen ontleende kapittel, nog onderscheidene andere maaltijden en gelagen voor.

De geheele uitgaaf van dit nieuw kapittel was 2798 gul. 3 st. 2 pen.

Los en Lijfrenten.

Volgen de uitgaven van **Los en Lijfrenten** ten laste der Stad.

Kapittel 29.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Bekendmaking op de kerkdeuren te den *Dungen* aangeplakt, houdende, dat de accijns op het vleesch en de beesten zou verpacht worden.

Item 6 Octobris, aen Ghysbert Somers, van een billet vande rentmeesteren deser Stadt, taffigeren opte kerckdueren ten *Dungen*, als dat de selven souden verpachten den acchyns ende impost op het vlees ende beesten, betaelt 7 st.

De Gouverneur verbiedt de visscherij in Stads grachten, de visschers van hunnen pacht ontslagen.

Item alsoo synder Genade den heere Gouverneur deser Stadt, hadde doen verbieden aende pachters deser Stadt visscheryen, inde Stadts graften niet te visschen, soo syn de pachters, door ordre vande heeren schepenen, vande pagt ontslagen, ende gerestitueert op 13 dito (Sept.) aen Jacop Ariaens c. s. voor henne slaegen ende oncosten, 19 gul. 8 st.

Legerstroo voor de bezettingstroepen in de kerken gelegerd en voor de wachten.

Item 14 dito (November) aen Aert Henricx van Helvoirt, de somme van 111 gul. 10 st. voor 1115 bossen stroy voort ingecomen garnisoen, inde kercken ende corps de gardes gelevert, omme wederom aent servicie gelt te profiteren.

Vuurwerken afgestookt ter herinnering aan de reductie der Stad en voor de overwinning door de scheepsarmade behaald.

Item dito by acte in date voors. aen Wolff Ebener, mr. vierwercker, 150 gul. hem toegevuecht tot een vereeringhe, van twee vierwercken byden selven gemaeckt, deene opden dach vande gedachtenisse vande veroveringe dyser Stadt, synde geweest den 17 September lestleden, ende het ander als men celebreerde de victorie vande overwinningh vande scheeps aermade.

Twintig zilveren penningen geslagen door Antoni van der Willigen, op de overwinning van *'s Hertogenbosch* en *Wesel*, met het effigie van den Prins van Oranje.

Item by acte in date 9 Decembris 1631, aen Anthonis van der Willigen, over *twintich silvere penningen*, by hem geslagen, vande overwinninge der steden den *Bossch* ende *Wesel* met d'effigie van myn Heere den Prince van Orangien, daer op gestelt, ende den heeren schepenen vereert, volgens quitantie betaelt 200 gul.

Toelaag aan Dominé Everardum Schulium, voor bewezen diensten.

Item dito by acte vanden 24 Novembris 1631, aen Do. Everhardum Schulium, bedienaer des Goddelycken woorts, ten opsien van eenige diensten dese Stadt gedaen, 100 gul.

Jan van Turnhout vereert heeren schepenen vijftien boekjes.

Item by acte in date ende getekent als voor (2 January 1632) aen Jan van Turnhout, voor 15 boecxkens, by hem aende heeren schepenen vereert, 25 gul. 5 st.

Item 14 January by acte in date 12 dito, aen Matheus Lodovici, verdreven Predicant vuyten *Palts*, en tegenwoordich voorleser inde hoogduytsche kercke alhier, hem uyt commisseratie ende sobere gelegentheyt van synen persoon, geschoncken ende vereert 30 gul.

Toelaag aan den uit de *Palts* verdreven Predikant Matheus Lodovici, voorlezer in de hoogduitsche kerk.

Item dito (27ᵉⁿ January) aen Jan van Turnhout, voor negen boecken vanden oerloghe vanden Conninck van *Sweden*, aende heeren schepenen gelevert, 6 gul. 6 st.

Jan van Turnhout levert schepenen negen boeken over den oorlog van den Koning van *Zweden*.

Item 30 dito (Maart) door aanseggen Willem Weelinck, aen Jan van Turnhout, voor seeckere boecxkens aende heeren schepenen gelevert, 3 gul. 12 st.

Zekere boekjes door dien boekdrukker aan schepenen geleverd.

Item by acte in date 4 May 1632, aenden heere Rector vande latynsche schole, voor boecken opten 3ᵉ deser tot premia aende studenten uytgedeylt, 18 gul. 16 st.

Aankoop van boeken, tot prijzen voor de studenten der latijnsche school.

Item by acte in dato als boven (11 Mei) aen Jan Janssen voerscreven, ten behoeve van Peter Donck, voor reysgelt aen 43 Italiaenen, overgecomen vanden vyandt, in distincte reysen gegeven, 22 gul. 6 st.

Reisgeld aan 43 Italianen van den vijand overgeloopen.

Item by acte in date 26 May, aen Lambert Lambertse, tot het bouwen van een kercke in *Schencken schans*, betaelt 50 gul.

Toelaag voor het bouwen van eene kerk te *Schenkenschans*.

Item ter ordonnantie vande heeren schepenen in date 15 Juny 1632, aen Mʳ. Jacop van Oerle, voorleser ende voorsanger in Sᵗ. Jans kercke, om goede redenen toegevuecht synde, 33 gul.

Toelaag aan Mr. Jacob van Oerle, voorlezer in St. Jans kerk.

Item 3 dito (July) aen Jan van Turnhout, voor 16 cartkens vande belegeringh van *Maestricht*, 16 exemplaire vande brieven van Grave Henrick de Berges ende een carthe vanden Coninck van *Zweden*, aende heeren schepenen gelevert, 4 gul. 12 st.

Jan van Turnhout levert 16 kaartjes der belegering van *Maastricht*, 16 exemplaren der brieven van Graaf Hendrik van den Bergh en eene kaart van Zweden.

Item by acte in date 5 July 1632, aen Elbert Cornelissen tot *Bodengraeff*, voorde boomen opte veste deser Stadt gelevert, 150 gul.

Boomen voor de beplanting op de vestingwerken.

Item 3 Augusti 1632 by acte vanden 26 Juny, aen Jan Jansse Kerff, voor de wedᵉ en erffgenamen Hillebrandt Jacops van Wouwe, boeckdruckerse inden *Haghe*, voor veerthien carten vande belegeringh vanden *Bossche*, 112 gul.

De weduwe en erfgenamen van Hilbrant Jacobs van Wouwe, te *'s Gravenhage*, leveren 14 kaarten der belegering van *'s Hertogenbosch*.

Item by acte in date ende geteeckent als voor (7 Juny) aen Johan van Rhyn voers. (Procureur byden Rade van *Brabant* te *'s Gravenhage*) betaelt 37 gul. 19 st. ende dat, ter saecke hy de selve somme heeft betaelt over rapport ende andere rechten, inde saecke gewesen tusschen dese Stadt ter eenre ende Coenraet van Norenborch ter andere syden, 37 gul. 19 st.

Proces in zake Coenraad van Norenborch tegen de Stad *'s Hertogenbosch*, over het oxaal in St. Janskerk.

Item 30 Augusty 1632, int vueren over de victorie der Stadt van *Maestricht*, gecocht van verscheyde persoonen peecktonnen ende andere, volgens specificatie Pauwels Pelgrom, daervoor betaelt 32 gul. 3 st.

Pektonnen gebrand ter viering der overwinning van *Maastricht*.

Item 6 Septembris 1632, aenden trompetters vanden Ritmeester (Johan) Bacx, vande heeren gecommitteerden, van *Maestricht* ten *Bossche* te convoyeren, 7 gul. 10 st.

Commissie der Stad *'s Hertogenbosch*, uit het leger voor *Maastricht*, begeleid door trompetters van Ritmeester Bax.

Item de heeren schepenen hebben in pacht genomen, den impost opde

De Stad pacht den

Impost op de ongefondeerde processen.

ongefundeerde processen voor een geheel jaer, ingaende den jersten April 1632, voorde somme van 133 gul. daer van voor de rantsoen penningen 6 gul. 10 st. ende voor een halff jaer pachts vervallende lesten Septembris 1632, de somme van 66 gul. 10 st. beloopt t'saemen 73 gul. 3 st. die aenden heere Ontfanger de Fresne, syn betaelt.

Toelang aan de rentmeesters voor de nieuwe inrigting van Stads rekeningen.

Item dewyle den heere Rentmeester Casteren, den heeren gecommitteerden te kennen gaft, dat de rentmeesteren by de laets voorgaende reeckeninge, waeren gelast, de reeckeningen te herstellen ende de capittelen te veranderen, ende dat het selve niet sonder groote moeyten en heeft kunnen geschieden, dat hy oversulcx ter descretie vande heeren was stellende, het gene haer Ed. heulieden daer voor souden gelieven toe te voegen. Soo is by myn heeren gecommitteerden goetgevonden, den heeren rentmeesteren voor haere extra ordinaire moeyten daer inne gehadt, daer voor aende selve gesamenderhandt te vereeren voor dese reyse, de somme van 240 gul. sonder dat het selve nae desen sal worden getrocken in consequentie.

De geheele uitgaaf was 83,684 gul. 16 st. 8 pen.
" " ontvang " 85,684 " 1 " 6 "
Batig saldo 1,999 gul. 5 st. 14 pen.

N°. 139. **Rekening van St. Remeys 1632 tot St. Remeys 1633.**

Rekening van Zeger Zegers en Jacob van Casteren.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen en andere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 8.

Ontvang van poorter- of burgerregten.

Dirk van Cattenburch, Secretaris van den Gouverneur van Brederode, het poorterschap vereerd.

Item by appostille op de requeste van S[r]. Dirck van Cattenburch, Secretaris van syne Genade van Bredenrode, in date 25 February 1633, get. M. vanden Ancker, wert deselven vereert het poorterschap, per *Memorie.*

Kapittel 12 en 13.

Servitiegeld.

Ontvang van servitiegeld van de barakken, voor vuur en licht in de wachten, en van penningen by de Hoog Mog. heeren Staten, tot subsidie aan dese Stad toegestaan.

Verpachting van Stads barakken, met uitzondering van die

Item Cornelis Carweer, Lieutenant Maior van garnisoenen deser Stadt, heeft in pachtinge alle deser Stadts baracken, vuytgesondert die gene die

aenden havencant staen, voor vier jaeren ingaende den yersten 9bris 1630, jaerlycx voor 700 gul. volgens de huercedulle, komt alhier voor ontfanck het tweede jaer verschenen 1a 9bris 1832, val. 700 gul.

bij de Haven, aan den Luitenant-Majoor Cornelis Carweer.

Item 26 May 1633, van Mons. Tullekens, Serviesmeester, voor het serviesgelt van dese Stadt baracken staende aenden havencant aenden boom, vanden jersten May 1632 totten lesten 8bris desselffs jaers, belopende 56 gul. 11 st.

Ontvang van servitiegeld der barakken aan de Haven en van het krijgsvolk, dat voor eenige dagen in de kerken en andere aangewezen plaatsen gehuisvest werd.

Item 23 February 1633, van heere Rutger Tullekens, Raet ende Servitie meester deser Stadt, ontfangen de somme van 425 gul. ende dat voor het versorgen van logys, stroy etc. van diversche compagnien, voor eenige dagen in kercken ende plaetsen (byden heeren vanden Magistraet daertoe geordonneert) gelegen hebben, waer mede voldaen is het voors. servitie totten 31e Octobris 1632 incluys, in conformiteyt vanden accorde daer voer gemaeckt opten 16en February lestleden, val. 425 gul.

Item by ordonnantie vande Edele Mog. heeren Raden van State der Vereenichde Nederlanden in date lesten Decembris 1630, was den heere Ontfanger Andries de Fresne gelast, te betaelen aen den Magistraet deser Stadt, de somme van 37,000 guldens, daer op inde voorgaende rekeninge in ontfanck is gebracht de somme van 11,367 guldens 12 stuyvers 3 oort, soo dat daer van noch onbetaelt was gebleven de somme van 25,632 gulden 7 st. 1 oort, dewelcke, geduerende deser rekeninghe, in verscheyden termynen syn ontfangen.

Gelden door het land aan de Stad toegestaan voor servitie vuur en licht in de wachten enz.

Item by ordonnantie vande Edel Moog heeren Raden van State in date 16 Aprill 1632, was den heere Ontfangher Andries de Fresne gelast, aen den Magistraet deser Stadt te betalen de somme van 10,000 guldens, breeder inde voorgaende rekening verhaelt ende aldaer voor memorie gestelt, daerop ten tyde deser rekeninge ontfangen 1500 gul.

Rest alsoo noch vande voors. ordonnantie te ontfangen de somme van 8500 guldens. *Memorie.*

Kapittel 14.

Ontvang van alderhande saken.

Item 19 May 1633, geopent de busse hangende inde lakenhalle, daerinne bevonden 10 gul. 14 st. Ende alsoo Aelbert Jans Backhuysen, halmeester, verclaert tselve gelt geprocedeert te syn van laeckenen opde hall gestaen hebbende ende nyet vercocht, daer van de Stadt competeert deen helft ende het Weeshuys dander helft, naer inhoudt synder ordonnantie, soe hy verclaert, val. voor de helft voor de Stadt, 5 gul. 7 st.

Ontvang van regten van het laken in de lakenhalle, voor de helft ten voordeele der Stad en voor de andere helft ten behoeve van het Weeshuis.

Item conform de resolutie der twee Leden deser Stadt in date 25 May 1633, soo syn, ten overstaen vande heeren gecommitteerden, openbaerlyck opten 2 Juny 1633 vercocht, de materialen vande huisingh dese Stadt toebehoorende staende opt Orteneynde, om tot een hoykade te maecken, ende

Het huis der Stad op het Orteneinde voor afbraak verkocht, om de hooikade, aan de haven bij de esplanade, te maken.

heeft alles vuytgebrocht de somme van 168 gul. daeraen gecort voor over gedroncken gelaegh ende andere oncosten, 3 gul. 5 st.

Het huis, genaamd de oude Lombard in het Bokhovenstraatje, voor afbraak verkocht.

Item conform resolutie als voor in date.... soe syn opten 23 Juny 1633, ten overstaen vande heeren gecommitteerden openbaerlyck vercocht, de materialen vanden huyse den ouden Lombaert in de Bockhovenstraet, ende hebben vuytgebrocht de somme van 406 gul. volgens de cedulle daer van synde, hier aen gecort 8 gul. 15 st. van overgedroncken gelaegh boven den wyncoop.

De geheele ontvang was 80,956 gul. 10 st. ½ oort.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Jaarwedde van den Pestmeester en de Pestvroedvrouw.

Item m^r^. Cornelis van Aalst, jaerlycx aengenomen voor 500 gul. pest wesende ende egeen pest synde 250 gul. alsoe egeen pest synde, betaelt vanden jersten Octobris 1632 totten saturdach 9 April 1633 als wanneer hy overleden is, beloopende t'samen 129 gul. 16 st.

De pest heerschte in dit dienstjaar veertien dagen.

Item aen Maria Udens, als pestwyse vrouwe jaerlycx 150 gul. pest synde, ende egeen pest wesende vyff en seventich guldens, alsoe voor 50 weeken egeen pest synde 72 gul. ende twee weecken pest synde tot drye gul. ter weecke 6 gul.

Kapittel 10.

Uitgaven aan bodenloon.

Bode naar *Dordrecht* om bij de Gedeputeerden uit den Raad van *Brabant* brieven van aanbeveling aan te vragen voor de nieuwe burgers van *'s Hertogenbosch*.

Item 20 dito (December), aen Willem Welingh, voor thien daegen gevaceert inde reyse naer *Dordrecht*, om te versoecke brieven van recomandatie vande gedeputeerden van *Brabant*, ten behoeve vande neuwe borgeren, 15 gul. 10 st.

Brieven van den Magistraat aan den heere Prins van Oranje, in het leger te *Dommelen*.

Item ultima 7bris 1633, aen Guiliam van Esch, bode, voor een expresse reyse met brieven vanden Magistraet deser Stadt op t'leger, int t'quartier van syne Excellentie tot *Dommelen*, mits de periculen opten wech, toegevoecht 18 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren:

Daniel van Hamel, President-Schepen.

Johan Vloots, Schepen.

M^r^. Johan Gans, Pensionaris.

Hendrik van Casteren, Schepen.

Marten van Hoorenbeeck, Schepen.

Item ultima February 1633, by acte in date 2en 7bris 1633 aende heeren H. van Casteren, Hoorenbeeck ende heere Pensionaris Gans, gecommitteert op *'s Gravenhage*, tot sollicitatie vande *Brabantsche* lysten.

Commissie naar *'s Hage*, tot sollicitatie van de *Brabantsche* lijsten.

Item by acte in date ultima July 1633, aen Jan Janssen, voor oncosten ende vracht opte reyse tot *Boxtel*, by de heeren President van Hamel, Vloot ende Casteren, schepenen ende heere Pensionaris Gans, gedaen, omme syne Excellentie te versoecken tot favorable voorschryvens aen Hoog Mog. heeren Staeten Generael, nopende de *Brabantsche* lysten etc. betaelt 15 gul. 15 st.

Commissie aan Z. Excell de heere Prins van Oranje te *Boxtel*, om te verzoeken brieven van voorschrijving aan H. Hoog Mog. ter bekoming van de *Brabantsche* lijsten.

Item volgens commissie in date 26 7bris 1633, aenden heere Johan Vloots, Schepen, gecommitteert om te reysen int leger by syn Excell. den Heere Prince van Orangien, omme de nominatie der aenstaende neuwe schepenen.

Commissie aan Z. Exc. den Heere Prins van Oranje, met de voordragt tot benoeming van nieuwe schepenen.

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en andere zaken.

Item by acte in date 6 Septembris 1631, aen Joris Verheyden, de somme van 1045 gul. 13 stuyvers, in voldoeningen vanden derden ende lesten termyn, vervallen op Bamisse 1632 van coop vande tapyten, by resolutie vande heeren schepenen ende raden, aen synder (Genade van Brederode).

Betaling van den laatsten termijn voor de tapijten, voor den Gouverneur van Brederode gekocht.

Item by acte in date 2 9bris 1632, aen Lambert van Heesacker, ter cause van drye geleverde stucken Camerycx doeck, aen Madame de Bredenrode, van wegen deser Stadt vereert, 140' gul.

Drie stukken kamerijksdoek aan Mevrouw van Brederode vereerd.

Item by acte in date 25 9bris 1632, aen syne Genade den heere van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt, tot congratulatie ende willecomme van syne Genade geluckige wedercompste vuyt het leger, van wege deser Stadt vereert 250 gul.

De Gouverneur van Brederode bij zijne gelukkige terugkomst uit het leger.

Den Kommandant der Stad Philips van Thienen, Lt. Kolonel van het regiment van den Gouverneur van Brederode, een vetten osch.

Den kommandant der Stad, een vetten os vereerd.

Item by acte in date 12 July 1633, aen syne Genade den heere van Bredenrode, Gouverneur etc. 250 gul. de heeren schepenen syne gemelte Genade hebben vereert, als syn Genade was gecomen van *Rynsberck* ende langen tyt hadde geweest inden *Hage*, alwaer syne Genade veele moeytens ende debvoiren heeft gehadt ende geaenveirt, om de gedeputeerden deser Stadt te assisteren in haere sollicitatien, soo om te becomen de *Brabantsche* lijsten als het remplacement etc. val. 250 gul.

De Gouverneur van Brederode bij zijne terugkomst uit het leger voor *Rijnberck* en uit *'s Hage*.

Den kapitein Gleser, gewesen Majoor van het garnisoen, 250 gul.

Kapittel 16.

Uitgaven aan metsel- steenhouwers- en straatmakerswerk.

Steenhouwwerk voor de pomp op de groote markt, door den Beeldhouwer Henrick Wijler ontworpen en gemaakt.

Item aen Nicolaes Gorlier, steenhouwer, gewerckt hebbende aenden steen te behouwen totte pompe, 20 daegen tot 25 st. s'daeghs, 25 gul.

Item by acte in date 18 Decembris 1632, aen Mr. Henrick Wyler, beelthouwer, van arbeyts loon ende ordonnantie gegeven, in t'maecken van het steenwerck totte pompe opte merckt deser Stadt, als andere wercken daer aen dependerende, 100 gul.

Kapittel 20.

Uitgaven aan yserwerken.

IJzerwerk voor die pomp.

Item by acte in date 2 April 1633, aen Mathys Dircx, Stadsmit, van het yserwerck gemaeckt ende gelevert aende pompe op de merckt deser Stadt, 426 gul. 10 st.

Kapittel 21.

Uitgaven aan werklieden.

Werken aan het halfuur slag in den Stadhuis toren.

Item by acte in date 22 9bris 1632, aen mr. Francois van Verl, horologiemaker, vanden halff ure op Raethuis te maecken, tot voldoeninge van tselve, 70 gul.

Verwen en vergulden van het ijzerwerk aan de pomp.

Item 18 Marty, aen Anthonie Jaspers, voor tstofferen van tyserwerck aende pompe, met het vergulden 20 gul.

Aanbesteding tot herstel der borstweringen van Stads vestingmuren en der pui voor het Stadhuis.

Item prima July 1633, aen Hercules van Vladeracken, van 152 potten biers, tot 2½ st. de pot, opten 16 ende 17 Juny respective, t'synen huyse gedroncken by die vanden ambacht vande timmerlieden, metsers ende schalideckers, tot wyncooop over de bestedinge vande reparatien vande borstweringh deser Stadts mueren, mitsgaders de puye voor t'Stadhuys, 10 gul.

Wijn overgebragt in den kelder van den Prins van Oranje.

Item 28 July 1633, aende wynschroeyers, van drie aemen rynschen wyn vuyt den kelder onder den buydel ende inden kelder vanden Prince van Orangien, te doen, 18 st.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltyden en defroyementen ter eere vande Stadt gegeven.

Maaltijden en defroijementen.

Item 28 Octobris 1632, aen Franchois van Bree, voor wynen ende oncosten gedaen opde maeltyt vande heeren vanden neuwen Magistraet, opten 13en deser, 501 gul. 9 st. 3 ort.

Item by acte in date 15 September 1633, aen Abraham Jonckwaert, voor een maeltyt metten wyn tsynen huyse gedaen ende gedroncken, byde gedeputeerden, predicanten ende ouderlingen vande fransche gemeynte ende andere heeren, 74 gul.

Item 7 dito, (November) aen Mr. Robrecht Pottel, van geleverde spyse ende gedane diensten opde schaymaeltyt vande heeren schepenen, 44 gul. 3 st.

Voorts volgen nog vele maaltijden en defroijementen aan heeren van kwaliteit, afgevaardigden uit *'s Gravenhage* en uit *Brabant*, van steden, aan heeren schepenen, commissien enz.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbesteede werken.

Herstel der borstweringen.

Item by acte in date 20 September 1633, aen Jan Joosten van Nieuwpoort, voor de reparatie by hem gedaen aen borstweringe van de Stadts mueren, mitsgaders het besetten vande hoecken met blauwe steenen volgens het besteck, 570 gul.

Kapittel 29.

Uitgaven voor het koopen van huizen en landerijen.

De Stad koopt het huis den ouden Lombaard in het Bokhoven straatje.

Item 9 Juny 1633, ter ordonnantie vande heeren der twee Leden deser Stadt in date 8 Juny 1633, aen Josina wede. Servaes Jacobs van Erckenteel ende nu huysvrouwe Cornelis Mathyss Beversluys, oudt Borgemeester ende nu Schepen tot *Geertruydenberge*, de somme van 567 gul. in volle betalinge vande cooppenningen vanden huyse genoempt den *ouden Lombart*, staende inde Bochovenstraet, aen dese Stadt vercocht volgens verkoop cedulle daarvan synde in date 9 Juny 1633 ende schepenen transpoort in date 9 dito 1633 voors. in libro J. van Dreysschoor ende schepenen quitantie in date 28 February 1634.

Volgen de renten uit dat huis gaande voor *Memorie.*

Kapittel 30.

Uitgaven voor aankoop van granen tot voorraad der Stad.

De Stad koopt voorraad Pruisische rogge te *Amsterdam*.

Item 26 Maart 1633 door Sr. Elias de Raet, coopman tot *Amsterdam*, tot provisie deser Stadt ingecocht 22 lasten prusisische rogge, beloopende den selven metten sluysgelt ter *Goude* ende vracht van *Amsterdam* op *Dordrecht*, 3077 gul. 17 st. 2 oort.

Volgen de kosten van verscheping naar *'s Hertogenbosch* en verdere uitgaven tot berging in Stads magazijn.

Volgen de kapittels van uitgaven voor **Lijf en Erflosrenten** ten laste der Stad.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Honorarium aan Dominé Pistorius, Conrector der latijnsche school.

Item by acte in date 22 Octobris 1632, aen Domminium Pistorium, Conrector van de Latynsche schole, om verscheyden consideratien tot een honorarium toegevoeght 100 gul.

Bevel dat niemand bloed mag laten of slagten, vóór dat Stads accijns betaald is.

Item 30 October 1632, aende tamboers vande soldaten, van om te slaen, dat nyemants egeen bloet en soude laeten, voor ende al eerst den accyns deser Stadt betaelt te hebben, betaelt 3 gul.

Betaling aan den Predikant Schulius, voor zekere boeken schepenen aangeboden.

Item 13 dito, by acte in dato 12 Novembris 1632, aenden heere Predicant Schulius, voor sekere gepresenteerde boecken aenden heeren schepenen, 90 gul.

Toelaag aan St. Catharina gilde.

Item 28 dito (November 1632) aen Aelbert Matheusse, hoopman vande Catharynen gilde door ordre vande heeren schepenen, more solito 4 gul. 14 st.

Sauvegarde voor den Schepen Lion.

Item prima Decembris 1632; by acte in date 27[en] Novembris, aen Willem van Esch, voor de salvegarde van myn heer Lion, Schepen, 69 gul.

Afkondiging van den biddag.

Item 11 dito (December 1632) aen Ryckaerdt van Asten voor de publicatie vanden biddach, 1 gul.

Oude burgers opgeroepen om te getuigen af te leggen over de afkondiging der Unie van *Utrecht* te *'s Hertoge bosch*.

Item 13 dito aen R. van Asten, van te gedagen *turbis gewys* door ordre vande heeren schepenen, sevenentwintich oude borgers, over *d' Unie van Utrecht*, 2 gul. 14 st.

Otto Petreus voor het solliciteren van het Conrectorschap.

Item 4 January 1633, aen Otto Petreus, tot onderstant van costen, by hem gedaen in tsolliciteren van het Conrectoirschap, 30 gul.

Toelage aan boden voor het brengen van de nouvelles en prijscouranten uit *Amsterdam*.

Item 5 January 1633 by acte van 5 December 1632, aen Charl. Martens ende Elias de Groot, booden op *Amsterdam*, tot een nieuwe jaer, voor het brengen vande nouvelles ende prys couranten vanden voorleden jare, 25 gul.

Toelaag aan het gilde van St. Blasius.

Item 8 dito (February) aen Jannen Peters van Teechelen, c. s. als dekenen vanden gilde van St. Blasius, more solito 2 gul. 13 st.

Vervoer en licentgelden van *Spaansche* stoelen uit *Lilles*.

Item 14 dito, aen Joost Adriaens van Bochoven, van dertich spaensche stoelen van *Lille* hier te brengen, mette licent 15 gul. 14 st.

Aankoop van die stoelen met Stads wapenen besneden.

Item 3 Mert 1633, aenden heere President van Hamel, voor dertich spaensche mans stoelen mette wapen vanden *Bossche*, licent thol etc. 120 gul. 11 st.

Reisgeld aan Ds. Matheus Ludovici, gebannen Predikant uit den *Palts* en gewezen mr. in de Latijnsche school alhier, nabij *Maastricht* tot Predikant beroepen.

Item by acte in date 26 February 1633, aen D. Matheus Ludovici, Predicant vuyten *Palts* ende gewesen m[r]. alhier inde latynsche schole, vuyt commisseratie van syn ballingschap ende sobere gelegenheyt toegevoecht, tot vervallinge van syne oncosten op syne reyse met syn familie naer *Maestricht*, waer ontrent hy nu tot Predicant is geroepen, 50 gul.

Jan van Turnhout levert drie korte beschrijvingen van *Maastricht*, *Roermond* en *Venlo*.

Item 12 dito, aen Jan van Turnhout, voor drye cortte beschryvingh van *Maestricht*, *Remundt* ende *Venloo*, voor de heeren schepenen, 6 gul.

Het garnizoen komt uit het leger en wordt in de kerken en wachthuizen gehuisvest.

Item by acte in date 17 Mert 1633, aen Gerardt Dircxs, Borgemeester tot *Vucht*, voor 2658 bossen stroo, den 24[e] November 1632 by hem gelevert, ten dienste vanden garnisoenen vuyt het leger comende ende daer mede in kercken ende corps des guardes geaccomodeert, 225 gul. 19 st.

Boeken tot prijzen voor de studenten aan de Latijnsche school.

Item by acte in date 22 Marty 1633, aende heeren scholarchen vande latynsche schole, tot premia voorde studenten 30 gul. ende voor oncosten ende syde lint totte boecken, 54 st.

Toelaag tot herstel der kerk te *Oudenbosch*.

Item by acte in date 2 May, aen twee predicanten, tot opbouwinge ende reparatie vande kercke vanden *Ouden Bossche*, 50 gul.

Tijding dat *Rijnberck* was overgegaan; piktonnen ter eere dier verwinning gebrand.

Item 7 dito (Juny) door aenseggen Willem Welingh, aenden weyman vanden heere Hoochschouteth, brieven brengende van het overgaen van *Rynsbergh*, 6 gul.

Item dito (8 Juny) aen diversche personen, voor 43 pecktonnen, inde victorie van *Rynsberch*, door Pauwels Pelgrom, betaelt 26 gul. 5 st.

Item by acte in date 10 Juny 1633, aenden heeren Predicant Schulius over de dedicatie van seeckeren boeck, vereert 50 gul.

Den Predikant Schulius, voor een door hem den Magistraat opgedragen boek

Item 1 July 1633, by apostille op de requeste vande provoosten ende tambours vande vier borgers schutteryen, tot haren kermis, more solito 4 gul. 10 st.

Kermisgeld aan de Provoosten en tamboursder vier burgerschutterijen.

Item prima July 1633, aan de hoplieden van S^t. Barbara, S^t. Catharina en S^t. Agten gilden, more solito, de toelagen als van oudts.

Toelagen als van ouds aan de gilden van St. Barbara, St. Catharina, St. Agatha en aan de Romeinen.

Item prima Augusti 1633, aende deeckenen vande Romeynen, den acchyns van 5 aemen biers, more solito, 3 gul. 6 st. 1 ort.

Item 4 dito, aen Joannes Emerius, verdreven Predicant vuyt *Duytslant*, 2 gul. 10 st.

Johannes Emerius verdreven Predikant uit Duitschland.

Item by acte in date 12 Augusti 1633, voor de oncosten ende moeyten van sollicitatien, byden heere m^r. Gerardt van Horenbeeck, tot *Bruessel* gedaen, om libertyet ende franchise te becomen voor de neuwe borgerye deser Stadt, omme ten platten lande te mogen frequenteren, 100 gul.

Kosten, om te *Brussel* voor de nieuwe burgers van *'s Hertogenbosch*, vrijheid van verkeer ten platten lande, te verkrijgen.

Item by acte in date 28 Septembris 1633, aen Hondius, boeckdrucker inden *Hage*, over coop van vyffthien charten vande belegeringe vande Stadt *Maestricht*, betaelt 169 gul. 12 st.

Aankoop van 15 kaarten der belegering van *Maastricht*.

Item aen m^r. Joris Duer, steenhouwer, voor den mey, by wercklíedens opgestelt voorde puye van tstadthuys, doen t'selve volmaeckt was, vereert 6 gul.

De meiboom op de nieuwe pui voor het Stadhuis gezet.

Item aen m^r. Henrick van Wylaer, beeltsnyder, voor het teeckenen vande wapens voor de puye, 5 gul.

De beeldsnijder Hendrik van Wijlaer, teekent de wapens voor de pui bestemd.

De geheele uitgaaf was 82,800 gul. 3 $^1/_2$ oort.

" " ontvang " 80,956 " 10 st. $^1/_2$ "

Meer uitgegeven dan ontvangen 1051 gul. 10 st. 3 oort.

N°. 141. Rekening van St. Remeys 1633 tot St. Remeys 1634.

REKENING VAN ZEGHER ZEGERS EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.

Accijnsen en andere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 13.

Ontvang van penningen door de Hoog Mog. Heeren Staten, bij subsidie aan de Stad verleend.

Subsidiën door de Hoog Mog. Heeren Raden Staten aan de Stad *'s Hertogenbosch* toegestaan, tot herstel der vestingwerken en tot verzorging van vuur en licht voor de wachten in de Stad en in die der omliggende forten.

Restant betaling op de 10,000 gul. bij ordonnantie van 16 April 1632 toegestaan . . . . 8,500 gul.

Betaling volgens de ordonnantie der Edel Mog. Heeren Raden van Staten van 17 Dec. 1633, naar aanleiding der resolutie der Hoog Mog. Heeren Staten-Generaal van den 15 December 1633 . . . . 15,000 „

Item by ordonnantie in date ende ten laste als voor, wert den heer Ontvanger Andries de Fresne, gelast te betaelen aenden Magistraet deser Stadt, de somme van 15,000 ponden van 40 groten tpont, by resolutie als voor, voor het voorleden jaer 1631, in voldoeninge vande tweede helft van dertich duysent gelycke ponden, dese Stadt eens toegeleeght, tot subsidie van oncosten in dese voors. Stadt vallende. *Memorie.*

Item by ordonnantie in dato als voor, werdt mynen heere den Ontfanger Andries de Fresne, gelast te betaelen aende Magistraet deser Stadt de somme van 15,000 ponden van 40 grooten tpont by resolutie als voor, voor het voorleden jaer 1632 over d'jerste helft van 30,000 gelycke ponden dese Stadt eens toegeleeght, tot subsidie vande oncosten in dese Stadt vallende. *Memorie.*

Item enz. voor de 2e helft 1632 . . . . „

Item by ordonnantie vande Edel Mog. Heeren Raden van Staten der Vereenichde Nederlanden in date 11 Augusti 1634, werdt myn heer den Ontfanger Andries de Fresne, gelast te betaelen aen de Edele Magistraet deser Stadt, de somme van 10,000 gul. voor den jaere 1633 geaccordeert, tot subsidie ende voer de versorginge van brandt ende licht voor de corps des guardes, soo binnen dese Stadt als in de omliggende forten etc. *Memorie.*

Item ter ordonnantie als voor, geaccordeert voor het jaar 1634 gelycke 10,000 gul. voor *Memorie.*

Kapittel 14.

Ontvang van gelden, naar aanleiding van de door de Stad, krachtens resolutien van 2 en 16 Juny 1634 gedane leening, tot het verdiepen van de haven, het maken van de nieuwe kade en andere buitengewone werken.

Opgenomen gelden tot uitdieping der haven, het maken van eene nieuwe kade en andere buitengewone werken.

Geheele ontvang dezer opgenomen gelden was 15,200 gul.

De geheele ontvang dezer rekening 96,150 gul. 6 st. 3 ort.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en de pestvroedvrouw.

Item aen mr. Willem Martin, pestmeester, 500 gul. jaerlycks pest wesende, ende gheen pest synde 250 gul. val. voor het geheel jaer, min ses weken, pest geweest, de somme 471 gul. 4 st.

De pest heerschte nagenoeg het geheele jaar.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden waren:

Jonkheer Elbert Le Lion, President-Schepen.

Mr. Johan Gans, 1e Pensionaris.

Jonkheer Ghysbert Pieck van Thienhoven.

Jacob van Casteren, Rentmeester.

Afgevaardigden in Stads aangelegenheden.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere zaken.

Wijnen en andere zaken werden vereerd aan:

Den Kommandeur der Stad Jonkheer Philips van Thienen.

Schenkingen van wijnen en andere uitgaven aan voorname personen.

Item ter ordonnantie van mynen heeren schepenen in date 5 Marty 1634, achtervolgende de resolutie van de twee Leden der selver Stadt van date 14 January 1634, ende de naerdere resolutie by myn heeren schepenen, daer over opten 4e Marty der selvigen jaers genomen, betaelt mons. Cattenberch, ten behoeve van zyne Genade van Bredenroode, de somme van 2029 gul. zynder Genade van wege deser Stadt mede vereert.

Vereering in geld aan den Gouverneur van Brederode.

Kapittel 15.

Uitgaven aan kalk en steenen.

Item alsoo Jan Claessoen, heeft afgebroken een groot deel vande oude Stadts muer achter tcouvent vande heeren Baselaers, ende de steenen schoon gemaeckt ter quantiteyt oft nombre 110,800, daer van aenden selven van jeder duysent was belooft twee guldens, dan alsoo de voorscreve tellinghe is gedaen twee stucken voor eenen geheelen steen, des soo veel niet mach gerekent werden, soo is tselve gemodereert te betaelen tegens een hondert duysent effen, tegens twee gulden tduysent, val. 200 gul.

Een groot gedeelte van den ouden Stads vestingmuur achter het Baselaars klooster afgebroken.

Item alsoo Wilhelm Hendricx van Houten, Rentmeester van St. Jans kerke, binnen deser Stadt heeft, op diversche tyden, van Stads *Zichener steen* doen haelen de quantiteyt van 83 blocken tot 16 st. den block, alnoch 9 tonnen hout coolen tot 2 gul. de tonne, beloopt tsamen 132 gul. 8 st. daer tegens heeft de Stadt ontfangen ettelycke *zercksteenen ende gehouden trapsteenen*, gebruyckt totte *pompe aende merckt*, als tot treeden ende ver-

Ruiling tusschen de Stad en de fabriek van St. Janskerk, van zichener steen tegen zerken en gehouwen trapsteenen, welke laatste steenen gebruikt werden voor de groote pomp op de markt en tot treden

en trappen aan de Haven.

disch trappen aende haven, t'samen beloopende 179 gul. 17½ st. deen tegen d'ander affgetrocken blyft de Stadt schuldig 47 gul. 9½ st. aen voors. heer van Houte betaelt.

Kapittel 27.

Uitgaven voor maaltijden bij het afgaan van oude en het aankomen van nieuwe schepenen.

Uitgaven voor maaltijden en defroyementen ter eere van de Stad gegeven.

Behalve de maaltijden bij het aankomen en afgaan van schepenen komen in dit kapittel onder meer andere posten, de volgende voor:

Maaltijd gegeven aan den PRINS VAN ORANJE en andere Heeren.

Item aan Franchois van Bree, ter cause van oncosten ende wynen t'synen huyse gedaen ende gedroncken, int tracteren van zynder Excell de PRINSCHE VAN ORANGIEN, volgens ordonnantie in dato 22 Septembris 1634, betaelt 499 gul. 14 st.

Item aen Melchior van Kessel, voor geleverde suycker ende bancquet, als wanneer zyne Excell. den PRINCE VAN ORANGIEN ende andere heeren getracteert wierden, volgens specificatie ende ordonnantie in date ultima Septembris 1634, 199 gul. 9 st 2 ort.

Item aen m^r. Robrecht Pottel, voor pasteyen int tracteren van zynder Excell. gelevert, volgens specificatie ordonnantie in date 29 September 1634, 121 gul. 15 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbesteedde werken.

De Pui voor het Stadhuis vermaakt.

Item by acte in date 19 Novembris 1633, aen m^r. Joris Dur, steenhouwer, voor het maecken vande puye voort Stadthuys, volgens 't besteck etc. 667 gul.

De brug gemaakt over de doorsnijding van den straatweg naar *Vucht*, bij de kleine of St. Antonie chans.

Item 4 February 1634, aen Jan Joost van Nieuwpoort, voor het leggen ende onderhouden van een brugge, over de doorsnydinghe voor de cleyn schansse, int maecken vanden steenwech buyten de Vuchterpoort, den voorleedenen somer geleeght voor de huysliedens ende andere, den wech met karren ende wagens gebruyckende, 60 gul.

De rivier de *Dommel* buiten de drie hekels of de groote hekel, doorgegraven.

Item aen Thomas Smits, voor het doorgraven vande riviere de *Dommel* buyten de drye heeckelen, volgens ordonnantie in date 17 Augusti 1634, 150 gul.

Verdieping der haven, van den boom tot aan den bak bij de koorenbrug.

Item 5 May 1634, soe heeft Frans Bloem, aengenomen te verdiepen ende vuyt te graven de haven, beginnende aenden boom tot inden back vande corenbrugge, voor de somme van 2300 gul. betaelt die som.

De westzijde der havenkade van den boom tot aan de koorenbrug, bij de vischbrug uitgezonderd, beschoeid.

Item 5 May 1634, heeft Frederick Mathysse der Lip, aengenomen de beschoeyinghe aende haven, beginnende aenden boom westwaarts ende eynde aende corenbrugge, de vischbrugh vuytgesondert, ende dat voor de somme van 3400 gul. te betaelen in drye termynen, volgens twee distincte ordonnantien betaelt 2266 gul. 13 st. 7 d.

Rest noch te betaelen den derden en lesten termyn. *Memorie.*

De binnenstroomen

Item alsoo de heeren gecommitteerden tot het verdiepen van de haven

ende stroomen, onder anderen, in diversche looten besteed hadden te vegen de binnen stroomen, ende dat eenen jegelycken tegens synder erve gehouden was te betaelen; soo heeft Ryckart van Asten, als gecommitteert tot het ophaelen der voorscreven penningen, geextraheert tgeene de Stadt voor de gemeyne ende des Stadts erve schuldich was, beloopende de somme van 569 gul. 6 st. 6 d. betaelt die som.

of Diezen voor rekening der geërfden of gelanden, verdiept.

De Stad betaalt hierin haar aandeel, voor zoo veel Stads erven aangaat.

Item 5en Maye 1634, heeft Willem Jacops Berger, aengenomen te vermaecken ende repareren, de kaye aende oostzyde vande haven, beginnende aenden boom ende eyndende aende vischbrugh, voor de somme van 7000 gul. maar alsoo bevonden wiert, dat de kaye van t'feregadt totte bochovensche trappen toe, niet suffisant genoch en was om met beschoeying goet werck te maecken, soo is t'voorscreven parceel wederom aende Stadt genomen, ende werdt t'selve schoeywerck getaxeert by P. van Bilderbeeck ende Joosten vander Waudt, ter somme van ontrent 700 guldens t'selve affgetoigen vande voorscreven 7000 gul. blyft noch te betaelen de somme van 6300 guldens, betaelt in twee termynen 4150 gul. rest derden termyn.

De havenkade aan de oostzijde van den boom tot aan de vischbrug beschoeid, met uitzondering van het vak tusschen het veeregat (de kalkbrug) en de bokhovensche straat.

Item alsoo de kaye van t'feregadt aff totte bockhovensche trap toe, met beschoeyinge niet suffisant en konde gemaeckt werden, als hier voor wert verhaelt, is dieshalven t'selve werck besteedt met een nieuwe muer gemaeckt te werden, ende in eene masse aengenomen by Jacop vande Laer, voor de somme van 5600 guldens volgens bestek in date 13 Juny 1634, daer op betaelt 3800 gul. rest te betaelen 1800 gul. *Memorie.*

Een nieuwen muur aan de havenkade, van het veergat tot aan de bokhovensche straat, gemaakt.

Item in conformiteyt vande resolutie der twee Leden deser Stadt in date ....., hebben de heeren gecommitteerden besteeyt te maecken een nieuwe kaye oft muer, vande vischbrugge totte coorenbrugge, omme aldaer de vischmerckt te maecken, ende is t'selve aengenomen by Jan Joosten, in den hoope voor 2500 guldens, daer op betaelt, by ordonnantie in date 17en Augusty 1634, de somme van 1500 gulden.

Een nieuwe kade daargesteld van de visch tot aan de korenbrug, om daar de nieuwe vischmarkt te maken.

Item is den voorscreven aennemer voor buytenwerck vande nieuwe brugge, riolen ende anderssints, by moderatie toegeleyt de somme van 1610 guldens volgens acte in date 12 Septembris 1634, op welcke voerscreven jerste ende tweede accoort, aenden voerscreven Jan Joosten betaelt, volgens ordonnantie ende quytantie in date 18 Septembris 1634, is betaelt, de somme van 1305 guldens compt alhier te saemen betaelt 2805 gulden. Rest hier aff noch te betaelen den lesten termyn. *Memorie.*

Buitenwerken voor de nieuwe bruggen en riolen.

Item alsoo synder Genade van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt, langen tyt hadde vervoordert, dat allen de erffenissen tegens de wallen met mueren mochten werden affgemetst, ende dat onder andere eenighe erffenisse achter de weverplaats wierden verlaeten, soe is by resolutie der heeren schepenen goet ghevonden, deselve ten laste deser Stadt te besteden, ende is tselve aengenomen by Joost vander Wandt, de roede van 20 voeten tot 75 guldens, volghens t'bestek in date 22 Juny 1634, ende is de voorscreven besteede muere lanck bevonden te wesen 9 roeden 5½ voet, daer voor betaelt de somme van 693 guldens 15 stuyvers.

Op last van den Gouverneur van Brederode worden alle de erven van huizen tegen de Stads wallen uitgaande, door muren van die wallen afgesloten.

1634.

De rivier in het veergat ten laste der geërfden en der Stad, dieper uitgegraven.

Item alsoo de heeren gecommitteerden bevonden hebben dienstich te wesen, dat de rivier int feregadt, wat meer als het besteck vereyst, gediept te wordden, soo is Jan Jansse aennemer van t'selve werck, toegeleet van ieder roede te genieten 20 stuivers bovens de somme daer voor tselve aengenomen was, d'een helft ten laste vande nabueren ende d'ander helft ten laste vande Stadt, alsoo van 46 roeden 15½ voet, volgens quytantie in date 26 Septembris 1634, 23 gul. 7 st. 2 ort.

Buitenwerken aan de beschoeijing en het herstel des havenmuurs, van den boom tot aan de vischbrug.

Idem voor werken buiten het bestek aan Frederik Mathysse der Lip en Jan de Zeeuw, aannemers vande beschoeijing ende reparatie der havenmuur vanden boom tot de vischbrug, volgens ordonnantie in dato 22 September 1634, 1237 guldens 8 st.

Kapittel 35.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Toelaag aan den organist in St. Pieterskerk.

Item 25 dito (Octobris 1633) aen mr. Berent Bruich, van twee jaeren lanck St. Peters, twee reysen naede predicatie, als organist te spelen, 36 gul.

Carminia door Johannes Seijdelius, aan heeren schepenen vereerd.

Item 5 dito (Novembris) door aenseggen Willem Weelingh, aen Johannes Seydelius, voor seker carminia aende heeren schepenen vereert, 2 gul.

Opdragt aan schepenen van zekere boekjes door Andreas Vincius.

Item 9 dito, aen Andreas Vincius, proponent in theologie, over seker boecxkens aende heeren schepenen gededuceert, 25 gul.

Commissie op den Heer Vloots in het leger.

Item 5 Decembris 1633 aenden groenroede Bel, voor Andries Janssen, van achttien daigen pert huere, daer den heere Vloots, ten dienste deser Stadt, mede int leger geweest was, tot 25 st. daechs, 22 gul. 10 st.

Jonker Hendrik van Bergaigne, Hoogschout, huisvest de Hoogmogende gecommitteerden der Staten-Generaal in het leger, tijdens het leger te *Boxtel* was.

Item 5 dito aen Jor Henrick van Bergaingne, Hoochschouteth deser Stadt, over oncosten gedaen by synder Edel. int logeren vande Hoog Mo. heeren Staeten-Generael, als het leger tot *Boxtel* lagh, ende andere reden breeder by acte in date 21 Novembris 1633 verhaelt, 275 gul.

Toelaag aan de tamboers der schutterijen en der wijkkompagnien, om rond te slaan dat het ijs zou gebijt worden.

Item 9 dito Jan Matheusse, tambour vanden hantboge, vande tromme te slaen om ys te byten, soo dese reysse als over twee jaeren, door order vande heeren schepenen betaelt 2 gul.

Gelijke betalingen werden gedaan aan de tamboers van de cloveniers, de oude en jonge schuts en aan de tamboers der wijken van het hinthamereinde, de vuchterstraat, de weversplaats enz.

Ondersteuning aan Andreas, zoon van Coenrardus Markinius, de laatste in zijn leven, Predikant in het Staten-leger.

Item 12 Decembris 1633, aen Andreas Mirkinius, soen van Conrardus Mirkinius, in syn leven Predicant byde heeren gecommitteerden van Staten int leger, ten opsichte van eenige goede redenen haer Edel moverende, 12 gul.

Toelaag aan de muzijkanten Blunte en Naris.

Item 28 dito, aen mr. Blunte ende mr. Naris, instrumentisten, voor sekere diensten gedaen, elck vereert 5 gul.

Kosten voor het

Item 18 dito, (January 1634) aen Willem van Essche o. s. van het

overbrengen vande *Antwerpsche* couranten, voor ettelycke jaeren voor de heeren schepenen, 25 gul.

brengen der *Antwerpsche* couranten.

Item by acte in date voors. aende wed^e^. Pieter Sterlinck, in syn leven fransche schoolm^r^., om naer *'s Gravenhage* te trecken, te solliciteren haere tachterheyt, voor diensten byden voers. Sterlinck, alhier inde latynsche schole gedaen, 24 gul.

Toelaag aan de wed. van Peter Sterlinck, om te *'sHage* betaling te verzoeken voor diensten door wijlen haren man in de Latijnsche school bewezen

Item prima Marty 1634, door aenseggen Willem Weelingh, aen m^r^. Henrick Wyler, beeltsnyder, van drye modellen te maecken vande pompe op de merckt, ·5 gul.

Modellen voor de pomp op de groote markt, door den beeldsnijder Hendrik Wijler of Wijlaer gemaakt.

Item by acte in date voors. (6 Mei 1634) aen D^ne^ Everhardus Schuyll, Dienaer des Goddelycken woorts alhier, by den selven, met kennisse des heeren schepenen aen eenige dingen gedebouseert, 42 gul.

Geheime uitgaven van Dominé Everardus Schuijll, door de Stad teruggegeven.

Item aen Jan van Eck, biersteker, voor een aeme *Rotterdams* bier metten acchyns, by hem gelevert aen hovenier ende aerbeyders die de boomen opte veste geplant hebben, 8 gul. 11 st. 1 ort.

Een aam *Rotterdamsch* bier voor den hovenier en arbeiders die de boomen op Stads veste plantten.

Item 15 Juny 1634, aen Willem Weelingh voor de gemeente van *Wolmersteyn*, die vuytgeplondert is, doer den heere Pensionaris Johan Gans in haer boecxken gescreven, 6 gul.

Toelaag voor de uitgeplunderde gemeente *Wolmersteyn*.

Volgen de gewone kermistoelagen aan de St. Catharine, St. Barbara en St. Agten gilden, alsmede aan de dekens vande Romeynen.

Toelagen aan St. Catharina en de andere gilden en aan de dekens van de Romeinen.

Item 3 Augusti 1634, aen Jan Smits, rentmeester van synder Genade van Bredenrode, tot *Hueften*, voor 4680 poten tot vyff gulden thondert, ten dienste deser Stadt in April lestleeden gelevert ende rontsomme de vesten geplant, by acte in date 25 July 1634, 234 gul.

Betaling aan den rentmeester van zijne genade van Brederode, te *Haeften*, voor pooten op Stads vesten geplant.

Item aenden organist van St. Pieters, van synder dienst dit jaer gedaen, by provisie ende sonder getrocken te worden in consequentie, 54 gul.

Toelaag aan den organist van St. Pieterskerk.

Item 18 Septembris 1634, door aenseggen vanden heer President Leon, aende canoniers, voor de eerschoten opden 16^en^ deser, in het incoomen van zyne PRINCELYCKE EXCELLENTIE, gedaen, 9 gul.

Eereschoten gelost bij den intogt van FREDERIK HENDRIK PRINS VAN ORANJE, op den 16 September 1634

Item 23 dito aen Jo^r^. Charel van Vlierden, getelt drye rycx daelders, by synder Edel gegeven aenden dispensier ende ander dienaers van synder Genade van Bredenrode, 7 gul. 10 st.

Vereering aan de bedienden van den Gouverneur van Brederode.

Item alsoo zynder Excell. den Heere PRINCHE VAN ORANGIEN, opt bamquet hadde doen vereeren aende dienaers vande maeltyt, een notabele somme gelts, ende dat de dienaers vanden comptoir, door beveel vande heeren schepenen, mede gedient hebben, ende over sulcx neffens ander hadden behoiren te genieten, is effenwel t'selve byde ander behouden, wert derhalve elcken daervoor vereert 5 gul. val. 10 gul.

De PRINS VAN ORANJE schenkt aan de tafelbedienden, gediend hebbende bij het aan zijne Hoogheid gegeven banket, eene vorstelijke belooning.

Item by ordonnantie in date 30^en^ Septembris 1634, aen Pieter van Bilderbeeck, voor extra ordinarisse moeyten by hem gehadt, soo int consipieren van verscheyden bestecken, ende formeren van modellen, als andere diensten aende Stadt gedaen, 200 gul.

Toelaag aan den Ingenieur Pieter van Bilderbeeck voor buitengewone diensten in het maken van verschillende bestekken en modellen.

Item by ordonnantie in date 11 Octobris 1633, aen Jo^r^. Henrick van

Vereering aan den

—
1634.

Hoogschout voor zijne goede verstandhouding met den Magistraat.

Bergaingne, Hooch ende Leechschouteth deser Stadt ende Meyerye, de som van 150 gul. zyn Edelheyt vereert, om goede correspondentie mette heeren vanden Magistraat te houden.

Aan dien Hoog en Laagschout werden nog betaald voor vereering, by ordonnantie van 8 January 1634, 150 gul.

Item by ordonnantie van 4 Mei 1634, 150 gul.

Item van 12 July 1634, over goede debvoiren by synder Edel. inde kermisse gedaen, 100 gul.

Item van 26 September 1634 voor goede correspondentie met den Magistraet, 200 gul.

Bijeenroeping der geërfden achter de weversplaats, ten einde die erven van den vestingwal, door eenen muur te scheiden.

Item by ordonnantie in date ultima Septembris 1634, aen Joris de Greve, voor moeyten by hem gehadt, int convoceren ende citeren vande proprietarissen vande erffnissen achter de weverplaets, omme die te doen bemueren tegens de wallen, 20 gul.

De aannemer van het uitdiepen der Stads vesting gracht van het nieuwe tot het houten bolwerk, eene toelaag betaald voor het niet toedammen der groote hekel en om zijnen dam zoo te leggen, dat de vaart en de stroom haren loop door de Hekel bleef behouden.

Item volgens ordonnantie in date 21^{en} Augusty 1634, Thomas Smits, werckbaes ende aennemer vant verdiepen deser Stadts gracht, vant nieuwe bolwerck tot het houten bolwerck, metten heeren vande Magistraet deser Stadt is geaccordeert, dat den selven de groote heeckel niet en soude toedammen, maer dat hy syn damme soo soude leggen ende opnemen, dat de vart ende stroomen effenwel synder loop door de groote hekel soude houden daervoor hem toegeleyt 150 gul.

De kerkeraad der franschprotestantsche gemeente eene toelaag gegeven voor het daarstellen van een consistoriekamer.

Item volgens ordonnantie in date prima Septembris 1634 aen Du Castel, fransch Predicant, 200 guldens, den kerckenraet vande fransche kerck vereert tot een subsidie, om een plaetsche tot haer consistoriael vergaderinge te maecken.

De geheele uitgaaf was 114,799 gul. 16 st. 15 pen.
" " ontvang " 96,150 " 6 st. 12 "

Nadeelig slot 18,649 gul. 10 st. 3 pen.

141. Rekening van St. Remeys 1634 tot St. Remeys 1635.

REKENING VAN ZEGER ZEGERS EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.
Accijnsen servitien, subsidien en andere middelen, mede als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Anderen ontvang gekomen van de verpachting der middelen binnen de Stad, de schanssen en haar vrijdom, voor een half jaar, ingegaan den 1en April 1635 en eindigende den laatsten September van dat jaar; bij resolutie van H. H. Mog. de Heeren Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden, toegestaan en gelast te heffen boven de Brabantsche lijsten en die belastingen van Stads wege alsoo te stellen, dat zij sullen geheven worden gelijk met de lasten der Stad Dordrecht.

Verpachting van middelen, waarvan de heffing in de Stad, in de omliggende schanssen en in hare vrijheden door de E. Mog Heeren Staten Generaal was toegestaan en gelast te heffen boven de *Brabantsche* lijsten, zoo dat Stads belastingen werden gesteld in overeenstemming met die te *Dordrecht* geheven.

Verpachtsommen dier middelen, als op den wijn, het bier, den azijn, het beestiaal, het gemaal, de steenkolen, het brandhout, de waag, de kaarsen, den olie, de grove waren, de boter, het fruit, den haring en de ronde maat.

Werden verpacht de volgende middelen, als:

Op den wijn voor	11,020	gul.
„ het bier	6,931	„
„ de ton bier 2 st	2,165	„
„ den bierazijn	360	„
„ het beestiaal	3,175	„
„ het gemaal	6,486	„
„ de steenkolen	76	„
„ het brandhout	639	„
„ de waag	230	„
„ de kaarsen	280	„
„ den olie	160	„
„ de grove waren	580	„
„ de boter	1,710	„
„ het fruit	1,138	„
„ den haring	530	„
„ de ronde maat	230	„

Kapittel 15.

Ontvang van gelden opgenomen tot betaling der kosten gevallen op het verdiepen der Haven, het maken van een nieuwe kade en andere buitengewone werken, volgens besluit der regering van 9 Februarij 1635.

Opgenomen gelden voor het verdiepen der haven, het maken van de nieuwe kade en andere buitengewone werken.

De ontvang bij dit kapittel was 8,800 gul.
De geheele ontvang was 120,878 gul. 3 st. 12 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden inhouden, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

De pest heerschte gedurende het geheele jaar te *'s Hertogenbosch*.

Item aen m[r]. Willem Wilich, pestmeester, aengenomen tot 500 gul. jaerlycx, pest wesende, ende egheen pest synde 250 gul. alsoo t'geheel jaer (Godt betert) de pest geweest is, betaelt 500 gul.

Item aen Maria Udens, als pestwyse vrouwe jaerlycx 150 gul. pest wesende ende egheen pest zynde 75 gul. Alsoo t'geheel jaer (Godtbetert) pest geweest synde val. 75 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren:

George van Bernagien, President-schepen.

M[r]. Johan Gans, 1[ste] Pensionaris.

Jonker Adriaan Ploos van Amstel, Schepen.

Joncker Elbert le Lion.

Andries de Fresne.

Jonkh[r]. Ghijsbrecht Pieck van Thienhoven.

M[r]. Quirenus van Zoust, 2[e] Pensionaris.

Commissie aan den Prins van Oranje in het leger te *Pannerden*.

Item aen myn heere president van Bernagien ende den heer Pensionaris van Gans, opt leger tot *Panderen*, om synder Princelycke Excell. te spreken, in commissie vertrocken den 18 Augusti 1635.

Verzoek om de ordonnantie op den brand in de wachten, en de afdoening van lasten voor de fortificatien.

Item aenden heere Pensionaris Johan Gans gerestitueert by syn Eerw. in den *Hage*, verschoten, int solliciteren d'ordonnantie vanden brant ende afdoening van lasten aengaende de fortificatie, betaald 77 gul. 10 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en andere saken.

Vereeringen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Schenkingen werden gedaan aan:

Den kommandeur Philips van Thienen.

" Kapitein-majoor Willem van Thuyll, Heer van Bullekestein.

Item 17 Augusti 1635, door ordonnantie van mynen heeren schepenen in date 5 Marty 1634, achtervolgens de resolutie van de twee Ledenen van date den 14[de] January 1634 desselvigen jaers ende de naerdere resolutie by mynder heeren schepenen daer over genomen opten 4[en] Marty voerscreven, aen Monseur Cattenberch, ten behoeve van syne genade van Bredenrode,

Gouverneur deser Stadt, de somme van 1543 gul. 10 st. synde de tweede paye.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltyden en defroyementen.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan der oude en het aankomen van nieuwe schepenen, komt in dit kapittel, onder meer ander, voor.

Maaltijden en andere uitgaven.

Item bij ordonnantie in date 13 Juny 1635, aen Franchois van Bree, ter cause van oncosten tsynen huyse gedaen, int tracteren vande heeren Gedeputeerden vande Hoog Moog, heeren Staten Generael ende vande Groot Mog. Heeren Staten van *Holland* ende *West Vrieslant*, gecomen opde verpachtinge vande verhooginge deser Stads middelen ende andersints, 374 gul. 17 st. 2 ort.

Maaltijd aan gedeputeerde der Hoogmogenden heeren Staten Generaal en de groot Mog. heeren Staten van *Holland* en *West-Friesland*, gekomen op de verpachting der verhooging van Stads middelen.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Aan Frederick Mathysse der Lip voor den derden en laatsten termyn der beschoeying van de kade aan de westzyde der Haven, vervallen primo Januarij 1635, 1133 gul. 6 st. 11 d.

Aan Willem Jacops Berger, voor den derden en laatsten termyn van het maken der nieuwe kade met beschoeying aan de oostzyde der Haven, vervallen den eersten January 1635, 2150 gul.

Betaling van den laatsten termijn voor de havenbeschoeijing aan de westzijde en oostzijde der kaden, en voor de nieuwe kade van de kalkbrug tot aan de Bokhovensche straat.

Aan Jacop vande Laar voor den derden en laatsten termyn vande nieuwe kade van de bokhovensche trappen tot het veeregat (de zoogenaamde kalkbrug byde esplanade) vervallen den 1e January 1635, 1800 gul.

Aan Frederik Mathysse der Lip en Jan de Zeeuw, voor buitengewoon werk in het verdiepen der Haven van den boom tot de koorenbrug, volgens de resolutie der regering van 28 February 1635, 600 gul.

Buitengewone werken tot het verdiepen der haven.

Aan Jan Joosten voor den derden en laatsten termyn der nieuwe kade tusschen de visch en koorenbrug, mitsgaders voor den nieuwen boog aldaar en andere buitenwerken, vervallen den 1e January 1635, 1305 gul.

Betaling van den laatsten termijn voor de nieuwe kade van de visch- tot aan de korenbrug.

Aan Jan Joosten voor buitenwerken in het maken der nieuwe kade van den boom af tot het veeregat, by ordonnantie van 20 April 1635, 890 gul.

Betaling van buitengewone werken aan de nieuwe kade.

Aan Jacob vande Laar, voor buitenwerken in het maken der nieuwe kade van het veeregat tot aan de bokhovensche trap, by ordonnantie van 22 Nov. 1634, 400 gul.

Item het maecken vande nieuwe brugh aende Ortenpoort, is aengenomen by Jan Joosten voor 3300 gul. te betaelen in drye termynen 1/3 deel als de paelen sullen syn geheyt ende t'resterende houdt byde wercken is, den tweede paye alst werck is opgenomen ende den derden ende lesten termyn

De nieuwe brug over de vestinggracht bij de Orthenpoort gemaakt.

drye maenden daer naer, breeder vermellens t'besteck de date prima Juny 1635. Opten 28 Augusti 1635 aen Jan Joosten betaelt den jersten termyn 1100 gul.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Bijdrage in het bouwen der nieuwe kerk te *Bloemendaal* in de Heerlijkheid van den Gouverneur van Brederode.

Item dito (7 Octobor 1634) aende gedeputeerde des classis van *Harlem*, tot opbouwingh vande kerck tot *Bloemendael* by *Harlem*, inde jurisdictie ende Heerlycheyt van synder Genade van Bredenrode, 66 gul.

Schadeloosstelling aan Jonker Johan Oudart, Heer van *Rixtel*, voor de doorgraving van zijn land, tot bevaarbaarmaking der rivier de *Aa*.

Item aen Joncker Johan Oudart, Heer tot *Rixtel*, de somme van 310 gul. inn voldoeninge vander een helfte hem toegevoeght over synder pretensien ende overgeleverde declaratie, van het graven door synder landen ende tgunt daervan wyders dependeert, volgens ordonnantie in date 27 Octobris 1634.

Het orgel in St. Janskerk door deskundigen opgenomen.

Item aen m^r^. Johan van Oirschot ende andere, voor seecker dienste int opnemen vant organo gedaen, volgens acte in dato 19 Decembris 1634, 15 gul.

Item alnoch aen m^r^. Blunte ende ander voor seecker dienste int opnemen van organo gedaen, volgens acte als voor, 10 gul.

Welkom aan hare genade Mevrouw van Brederode, uit *Duitschland* te *'s Hertogenbosch* gekomen.

Item 4 January 1635, by acte in date 25 Octobris 1634, aen hare Genade van Bredenrode, tot verwillicomming van haer voors. Genade lange, costelycke ende moeylycke reysse uyt *Duytslant*, 150 gul.

Nieuwjaarsgeschenk aan Mevrouw van Brederode.

Item by acte in date 3 January 1635, aen haere Edele van Bredenrode, de somme van 250 gul. haere Genade tot een nieuwe jaer vereert ende toegevuecht.

Nieuwe jaar aan den post van den Prins van Oranje.

Item 6 January 1635, by ordonnantie vande heeren, aenden post van synder Princelycke Excell. tot synder nieuw jaer, 12 gul.

Korenmaten voor de Stad gemaakt.

Item 18 dito, aen Jan Jansse Haubraeken, yckmeester, voor seker corenmaten, byden selven voor dese Stadt doen maecken, 34 gul. 13 st.

Stempels voor de komzegelaars.

Item aen Gerit Haubraken voor het steecken van drie groote en drye cleynder stampers voor de comsegelers, door laste vande heeren schepenen, betaelt 15 gul.

De regering zend brood en kaas aan de armen langs den *Maaskant*, ter gelegenheid van het hoog water.

Item 24 February 1635, aen Ryckart van Asten, van broot ende kaas door ordre vande heeren schepenen gecocht, om de arme liedens onder de dycken aenden maescant, metten hoogen waeter, te spynden 114 gul. 14 st. 1 ort.

De overwinning der stad *Pariba* met de omliggende forten, gevierd.

Item 4 dito (Maart) aen diversche persoonen, voor geleverde pecktonnen om te vieren over de victorie van het veroveren der Stadt *Pariba* met de omliggende forten, 65 gul.

Kosten voor het uit-

Item 27 Aprilis 1635, aan Franco van den Heuvel, Schepen tot *Helmont*,

in voldoeningh van d'eene helft vande penningen by hem verschoten, tot vuytgraven vande steenrotze tusschen de sluyse ende middelbrugh in de leygragt, gegraven door de landen des Heeren van *Rixtel*, welcke oncosten voor dese jerste reyse dese Stadt voor d'eene helft moeten gedraegen worden, volgens d'ordonnantie in date 26 April 1635, 142 gul. 14 st.

graven van de steenrots tusschen de sluis en de middenbrug in de leigracht, gegraven voor de rivier de *Aa* door het land van den Heer van *Rixtel*.

Item aen mr. Jacop van Lanschot, Schepen, voor een pasport by synder Edel tot *Bruessel* verworven, by ordonnantie in date 16 Augusti 1635, 60 gul.

Paspoort voor den Schepen mr. Jacob van Lanschot.

Item by ordonnantie in date 14 Septembris 1635, aenden heere Doctor vanden Damme, ter saecken van waegen vragt ende verteerde kosten, gedaen int coomen ende weder keeren van *Utrecht*, ten dienste deser Stadt gedaen, om remedien ende ordonnantien te raemen voorde peste oft haestige zieckte, betaelt 68 gul.

Doctor van Damme komt uit *Utrecht* om te *'s Hertogenbosch* geneeskundige middelen tegen de pest of haastige ziekte te beramen.

Item aen mr. Cornelis den sieckentrooster, de somme van hondert guldens, ter cause dat hy alsnu eenige maenden de crancken mette haestighe zieckte besmet synde, in haeren noot geassisteert heeft, volgens ordonnantie in date 4en Septembris 1635.

Toelaag aan den ziekentrooster voor het bezoeken van zieken met de pest besmet.

Item alsoo dese Stadt is heffende seker molssergelt opde meelen van buyten incomende d'welck die van *Niemegen* meende te beletten, door auctoriteyt vande Hog. Mog. Heeren Staten-Generael, tot welcken eynde brieven van haer Hog. Mog. aenden Magistraet alhier waeren gesonden, omme te hooren met wat fondement dese Stadt sulcx was heffende, daer op de heeren schepenen goetgevonden hadden de proprietarissen vande molens binnen deser Stadt, mitsgaders die van den molenaers ambacht t'ontbieden, dat se alle middelen ende bescheiden souden sien aenden Magistraet te subpetiteren, omme den voorscreven opheff te maintineren, ende wert, tot restitutie van verschoten penningen, reyscosten ende vacatien, betaelt de somme van 117 gul. volgens specificatie ende ordonnantie in date 27 Septembris 1635.

De regering van *Nijmegen* wend zich tot de H. Mog. Staten, om die van *'s Hertogenbosch* de heffing van het molstergeld op het ingevoerd wordende meel te beletten.

De eigenaars van molens en het gilde der Molenaars worden uitgenoodigd alle middelen en bescheiden den Magistraat te doen geworden, ten einde die heffing bij de Staten Generaal te verdedigen, en die alzoo te kunnen behouden.

Item volgens d'ordonnantie in date 4 January 1635 aen Joncker Henrick van Bergaingne, Hoog ende Leeghscholteth deser Stadt ende Meyery der selver, voor eenen nieuwen jaer 250 gul.

Nieuwjaarsgift aan den Hoog- en Laagschout Joncker Hendrik van Bergaingne.

Item volgens d'ordonnantie in date 9en July 1635 aen Mevrouwe Robertina van Vladeracken, huysvrouwe des voorscreven heere Hoogschouteth voor een kermisse, 250 gul.

Kermisgift aan Mevrouw Robertina van Vladeracken, huisvrouw van den Hoog- en Laagschout.

Item by acte in date 27 Septembris 1635, aen voers. heer Hoogschouteth, in plaetsche van een aeme rynschen ende een aeme franschen wyn zynder Edel vereert, 150 gul.

Geld in plaats van een aam wijn aan den Hoog- en Laagschout geschonken.

De heeren schepenen, gesworens ende raden deser Stadt, hebben opten 21 Septembris 1637, gecommitteert de heeren Andries de Fresne, Schepen, Willem van Houtt Geswooren, Jor. Pieck ende Ploos, raden, ende den Pensionaris Gans, neffens den jegenwoordigen ende ten tyde der rekening gewesen President, tot het hooren ende sluyten der rekening Jacobs van Casteren, een der Rentmeesteren deser Stadt, over het reynigen der *Dieze*

Commissie tot het opnemen der rekening van het fonds voor het reinigen der *Diezen*.

Die rekening opgenomen en gesloten.

binnen derselver Stadt ende t'gunt daer aen is dependerende, beginnende den 27en April 1634, welcke rekeninge de voorn. heeren commissarissen hebben gepasseert ende gesloten opten derden Marty 1640, waer inne bevonden wordt byden rendant vuytgegeven te syn de somme van 10,483 gul. 6 st. 6 pen. ende den geheelen ontfanck beloopt 8,832 geheel 19 st. 8 penn. afgetrokken den ontfanck, compt meer vuytgegeven als ontfangen de somme van 1650 guldens 6 st. 14 penn. stellen deselve alhier voor vuytgeven.

De geheele uitgaaf was 120,120 gul. 8 st. 1 pen.
" " ontvang " 120,878 " 3 " 12 "
Voordeelig slot 757 gul. 15 st. 11 pen.

Deze rekening is opgenomen en gesloten opden 5en Maart 1640 en geteekend door de heeren Joncker Adriaan Ploos van Amstel, Joncker Ghysbert Pieck van Thienhoven, Joncker Andries de Fresne en Willem de Hont, in tegenwoordigheid van mr. Johan Gans, 1e Pensionaris.

No. 142. **Rekening van St. Remeys 1635 tot St. Remeys 1636.**

REKENING VAN ZEGHER ZEGERS EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANG.

Geld en geldswaarde als in vorige rekening.

Accijnsen, servitien, subsidien en andere middelen mede als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang van alderhande saken.

De St. Cornelis-kapel op den Vuchterdijk om hare bouwvalligheid publiek in perceelen verkocht.

Item alsoo St. Cornelis Capel, staende opten Vuchteren dyck geheel ruynues was ende vallen wilde. Soe is byden Leden geresolveert ende goetgevonden de selve met parceelen te vercoopen, volgens dyen opden 14e February 1636 byden heeren schepenen geschiet is, ende daer van volgens vercoop cedullen ontfangen de somme 654 gul.

De geheele ontvang was 85,138 gul. 15 st. 9 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctooren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Item aen m^r^. Willem Wylich, pestmeester, aengenomen tot vyff hondert gul. jaerlycx pest wesende, ende gheen pest wesende twee hondert vyfftich guld. Alsoo tgeheel jaer (Godt betert) de pest is geweest, bet. 500 gul.

De pest heerschte gedurende het geheele jaar.

Item aen Mary Udens, als pestwyse vrouwe jaerlycx 150 guldens pest wesende, ende gheen pest wesende 75 gul. jaerlycx. Alsoo t'geheel jaer (Godt betert) pest geweest is, betaelt 150 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren:

Nicolaas Wijtmans, oud-Schepen.

Joncker Elbert le Lyon.

M[r]. Johan Gans, 1[ste] Pensionaris.

Hendrik Kuysten, oud-President-Schepen.

Daniel van Hamel, idem.

M[r]. Cornelis van Cuijk.

Joris van Bernagien, President-Schepen.

M[r]. Jacob van Lanschot, Schepen.

Rutger Tullekens, Schepen.

M[r]. Quirinus van Zonst, 2[e] Pensionaris.

Item 13 Novembris 1635, aenden heere Nicolaes Wytmans, Oudt-Schepen, ter saecke van oncosten ende vacatien, gedaen ende verschooten omme inspectie te nemen vande diepmolens tot *Utrecht*, *Amsterdam*, *Harlem* ende ter *Gouda* volgens declaratie 72 guldens.

Commissie om de diep- of baggermolens te Utrecht en in eenige Hollandsche steden op te nemen.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere zaken.

Schenkingen werden gedaan aan:

Vereeringen van wijnen enz. aan voorname personen.

Den Kommandeur der Stad Jonker Philip van Thienen.

Zyn genade den Gouverneur van Brederode, tot eenen nieuwe jaer ende willecompste, volgens de ordonnantie in date 2[en] Augusty 1635, betaelt 400 gul.

Item 16 September 1636, door ordonnantie vande heeren schepenen in date 5 Marty 1634, achtervolgens de resolutie vande twee Leden van date 14 January 1634 desselvigen jaers, ende naeder resolutie by mynder heeren schepenen daer over genomen opten 4[en] Marty voorscreven, betaeld aen Mons. Cattenberch, ten behoeve van synder genade van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt, de somme van 1457 gul. 15 st. synde de derde en de laatste paye.

Betaling van den laatsten termijn der voor den Gouverneur van Brederode gekochte tapijten.

Kapittel 21.

Uitgaven aan werklieden.

Arme personen uit de met de pest besmette huizen gekomen worden in de barakken bij den bakkerstooren, gehuisvest.

Item aen Hendrick Oostadeel, van een maent opsicht te hebben op de baracken byden backersthooren, die ten dienste der arme persoonen, vuyt besmette huysen van peste coomende, geledicht waeren, betaelt 4 gul.

Op last van de H. Mog. Staten en van Stads regering een klokje in de groote schans buiten de Vuchterpoort gehangen.

Item 8 Aprilis 1636, aen Ghysbrecht Anthonis van Kessel, voor een nieuw clocxken wegende 24³/₄ pont, behalven den clepel, tot 15 st. tpont om t'selve, door ordonnantie vande Hoog Mog. heeren Staten ende heeren schepenen, te hangen opde groote schans buyten de Vuchterpoort daer Captein Jutfaes op commandeert, 18 gul.

Willigeboomen op Stads veste geplant.

Item dito (12 April 1636) aen Pauwels Pelgrom, voor duysent willigh pooten vanden maescant gecregen, op dese Stadts vesten geplant, tot 5 gul. 10 st. t'hondert, bet. 55 gul.

Lindeboomen op de nieuwe haven.

Item 19 dito aen Abraham van Waes voor Anthony Vryer, van 39 kokers gemaeckt om te setten om de lyndeboomen op de nieuw Haven, 8 gul.

Kapittel 26.

Maaltijden en andere defroijementen.

Uitgaven aan maaltyden en andere defroyementen.

Behalve de maaltijd zoo tot afscheid aan de aftredende als die tot welkomst van de nieuw benoemde schepenen, werden door verschillende commissien ten laste der Stad nog onderscheidene maaltijden gehouden, zoo dat dit jaar het bedrag der uitgaven voor dit kapittel was 3562 gul. 5 st. 8 pen.

Kapittel 27.

Uitgaven aan bestede werken.

Werken aan de kruisbroeders- en den eenen vleugel van St. Cornelis-hekel.

Item alsoo opten 23 Mey 1635 van wegen deser Stadt is besteedt te maecken, seker schoeywerk aende cruysbroederen hekel ende eenen vleugel comende aen St. Cornelis hekels, aengenomen by Dierck Diericx van Erp voor 295, daer op d'een helft is betaelt compt alhier de resterende helft, volgens d'ordonnantie in date 24 Octobris 1635, val. 147 gul. 10 st.

Betaling van den tweede en den laatste termijn voor de nieuwe brug aan de Orthenpoort.

Item aen Jan Joosten van Nieuwpoorte voor den tweeden termyn vande nieuw brugh aende de Ortenpoorte volgens ordonnantie 1100 gul.

Item 12 Feb. 1636 de derde en laatste termyn 1100 gul.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daar in de volgende voor.

Toelaag aan den ziekentrooster voor het bezoeken van pestlijders.

Item aen mr. Cornelis, zieckentrooster, de som van 100 gul., in affcortingh van t'geene hem sal worden toegevoeght over synen dienst int besoecken vande crancken mette heete zieckte besmet synde, by ordonnantie in date 23 Octobris 1635.

Ana Grammata van

Item 16 dito (8 Novembris 1635) aen mr. Peter van Berendoncq voor

seker *Ana grammata* aenden heeren schepenen vereert, volgens ordonnantie in date 15ᵉⁿ December 1635, bet. 18 gul.

mr. Peter van Berendoncq, aan schepenen vereerd.

Item 5ᵉⁿ Decembris 1635, aen Jannen Arnts Rantschecreemer, Apothecaris, van diversche preservatieven, curativen ende andere medicamenten voorde peste, voorden heeren schepenen gemaeckt ende gelevert, volgens specificatie betaelt 138 gul.

Middelen tegen de pestziekte, ten behoeve van de schepenen, geleverd.

Item 18 dito, aen Dierck vanden Velde c. s. als erfgenaemen vanden ouden Griffier vanden Velde, voor het overleveren vande boecken, bescheyden, previlegien ende andere gerechticheden deser Stadt aengaende, ende onder den selven syn berustende, volgens acte in date 16 Decembris 1635 ende by quytantie 350 gul.

Dirk van den Velden en anderen als erfgenamen van den ouden Griffier van den Velden, leveren aan de Stad de boeken, bescheiden, privilegien en geregtigheden onder den laatste berust hebbende, en ontvangen daarvoor ƒ350 —

Item dito (8 January 1636) aenden Kerckenraedt der Fransche kerck binnen deser Stadt, tot vervallingh van oncosten gedaen in het opmaecken vande consistorie, volgens ordonnantie in date 9ᵉⁿ Novembris 1635, betaelt 141 gul. 7 st.

Toelage aan den Kerkenraad der Fransch-Hervormde kerk, voor het opmaken van het consistorie.

Item 17 dito (Mei 1636) betaelt aen pectonnen, volgens de declaratie van Pauwels Pelgrom, over de victorie van *Schenckenschans*, betaelt 77 gul. 1 st.

De overwinning van *Schenkenschans* gevierd.

Item aen Mʳ. Aert Paridaens, pestmeester, over gedaene diensten, volgens ordonnantie in date 27 May 1636, 60 gul.

Toelaag aan den Pestmeester.

Item dito (5 July 1636) aen Heer Willem Ploos, voor den heere Doctor Medicino mʳ. Peter van Dam, in volle betaelinghe van synder Ed. tractement, als medicamenten pest drancken etc. aen dese Stadt gelevert, 330 gul.

Betaling aan Dr. Peter van Dam, Med. Docter te *Utrecht*, voor zijn hulp en geleverde medicamenten in de pestziekte.

Item 12 July 1636, aen Bastiaen Cornelissen, over coop van 400 ypen boomen, ieder hondert tot 38 gul. 10 st. ende 200 lyndeboomen t'stuk tot 18 st. 1 ort., welcke boomen syn geplant op deser Stadts wallen ende eenighe op de nieuwe kade, volgens declaratie ende ordonnantie in date 4 July 1636, 336 gul. 10 st.

IJpen- en lindeboomen voor Stads vestingwallen en op de nieuwe kade.

Item 23 dito aen Willem Weelingh, voor acht kussens, by den heeren schepenen doen maecken voor de franssose kercke, volgens specificatie 31 gul. 7 st. 2 ort.

Acht kussens voor de fransch-hervormde kerk.

Item dito (2 Augusti 1636) aenden heer Volceus Oosterwyck, tegenwoordich Predicant tot *Rotterdam*, tot vervallingh van syne reyse ende teercosten, gedaen inden jaere 1631, alhier expresselyck ontbooden om synder gave te doen hooren, volgens ordonnantie in date 22 July 1636, 20 gul

Toelaag aan den heer Volceus Oosterwijk, Predikant te *Rotterdam* in 1631 te *'s Hertogenbosch* ontboden, om zijne gaven te doen hooren.

Item dito (23 Augusti 1636) aen Dⁿⁱ Johannes Pistorius, Rector der Latynsche schoolen, vereert over seecker oratie, byden selven inde introductie als Rector, gedaen, volgens ordonnantie in date 8 Augusty 1636, betaelt 36 gul.

De rector der latijnsche scholen Dominé Johannes Pistorius, voor zijne oratie bij zijn optreden als rector, betaald 36 gul.

Item dito (prima Septembris 1636) aen eenen verdreven Predicant uyten *Paltz*, door recommandatie vanden Kerckenraet, om naer *Hollant* te reyssen, by ordonnantie in date prima Septembris 1636, 10 gul.

Ondersteuning aan een uit de *Paltz* verdreven Predikant, op zijne reis naar *Holland*.

Item by ordonnantie in date 26 January 1636, aen Dom. Johem. Fena-

De Predikant te

1637.

Maassluis, Johem Fenacolium, draagt aan schepenen een werk op, getiteld: „Misterium iniquitatis" waarvan de heer Plessis schrijver en bij vertaler was, vermeerderd met een uitgebreid register.

colium, Predicant te *Maessluis*, over de dedicatie by hem gedaen aen heeren schepenen, van seecker boeck jerst gemaeckt byden heer Plessis, genoempt *Misterium iniquitatis*, by hem getranslateert ende met een wytloopig register geaugmenteert, betaelt 90 gul.

Item aen mr. Peters van Bilderbeeck, architekt, voor verscheyde goede diensten aen dese Stadt gedaen, 60 gul.

Betaling aan den Ingenieur en Bouwmeester Mr. Peter van Bilderbeek.

Belooning aan Jan Donkers voor zijne diensten aan het weeshuis bewezen.

Item by resolutie der heeren schepenen, geswoorens ende raeden in date 29 Augusti 1636, is verstaen, dat Jan Donckers voor syn diensten inden weeshuyse gedaen, sal genieten eene vereeringhe van 300 guldens, te betaelen d'een helft vuyte middelen vant weeshuys ende dander helft vuyt de middelen vande Stadt, compt alhier ten laste vande Stadt, aenden selven betaelt 150 gul.

Betaling aan Docter Hendrik de Bije, voor bewezen diensten in de heete ziekte.

Item by acte in date 24 Septembris 1636, aenden heer Doctor mr. Henrick de Bie, de somme van 110 gul. ter saecken van extra ordinaris goede diensten, by hem aen dese Stadt gedaen, als aen verscheyde andere persoonen dye in dese Stadt mette heete zieckte besmet syn geweest.

De geheele uitgaaf was 91,625 gul. 4 st. 15 pen.
" " ontvang " 85,138 " 15 st. 9 "
Nadeelig slot 6486 gul. 9 st. 6 pen.

N°. 143. Rekening van St. Remeys 1636 tot St. Remeys 1637.

Rekening van Zegher Zeghers en Jacob van Casteren.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitien, subsidien en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 13.

Ontvang gekomen van de verkochte barakken en erven, achter de mandemakers op de Haven.

Ontvang van verkochte Stads soldatenbarakken achter de mandemakers bij de Haven, doch over het geheel of een gedeelte der koopsom met renten ten behoeve der Stad bezwaard.

Item Cornelis ende Fredrick Mathyss der Lip, hebben gecocht drye baracken ende nog een gedeelte vande vierde barack, get. sub. 11, 12 ende 13, tsamen voor 530 gul. daer voor de selve, ten behoeve deser Stadt, hebben geconstitueert een rente van 26 gul. 10 st. jaerlycx, jerst mael verschijnende den 4e July 1638, niet eer te mogen lossen als opt seste jaer van syne verschyndach, in gepermitteert gelt egheen minder specien als schellingen, naar welcke tyt de voerscreven chyns niet sal mogen werden gelost,

breeder blyckende in (de) constitutie brieff in date 22 Augusty 1637 in libro L. V. Kessel, die hiermede wordt geexhibeert neffens de verkoop cedule.

Volgen de andere barakken, gestaan hebbende achter de mandemakers, met uitzondering van drie welke op gelijcken voet in het volgende jaar verkocht werden. Alle die barakken werden voor de geheele of gedeeltelijke koopsom ten behoeve der Stad met renten bezwaard.

De geheele ontvang was 86,018 gul. 19 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Item aen Willem Wylich, pestmeester, aengenomen tot 500 guldens jaerlycx, pest wesende, ende egheen pest wesende 250 gul. jaerlycx. Alsoo t'geheel jaer (Godt betert) de pest alhier geweest is, betaelt 500 gul.

De pest heerscht in de Stad gedurende het geheele jaar.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren, de heeren

Predikant Lemanus.

2e Pensionaris Mr. Quirinus van Zonst.

Jonker Elbert le Lion, President-schepen.

1ste Pensionaris Mr. Johan Gans.

Mr. Cornelis Baccart.

Joris van Bernagie.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Item 28 Octobris 1636 aen Guilliam Donckers, Sr. Jan Willemss vande Grave ende Arnoult van Strijp, als gecommitteert vanden blockmeesters deser Stadt op *'s Gravenhaye*, nopende den inganck vande verpondinge en t'geen daartoe behoorde, voor vacatien enz. 199 gul. 16 st.

Commissie uit de blokmeesters naar *'s Hage* over den ingang der verponding, c. a.

Item aen Nicolaes Nyhoff ende Guilliam Donckers, ter zake van vacatien reysse ende teercosten gedaen op *'s Gravenhaghe* vertrokken den 11en Octobris 1636, omme te solliciteren het redres vant cohier der verpondinghe, enz. betaald 80 gul. 15 st.

Commissie naar *'s Hage* over het redres van het kohier der verponding.

Item 14 Maye 1637, aen myn heer C. Baccart, tot versoeck vanden heer Predicant Spranckhuysch, van wege dese Stadt eene reyse gedaen, volgens specificatie etc 194 gul. 8 st.

Item aen Jan Jansse Kerff, betaelt de reysch ende teercosten gedaen byde heeren gecommitteerden om te gaen naer *Nieuwerveen*, om te aenhooren de gaven van Dominus Valckenaer, vertrocken 18 Juny 1637, volgens declaratie etc. 91 gul. 18 st.

Commissie naar *Delft* en *Nieuwerveen* om de gaven te aanhooren van Dominé Spranckhuisen en Dominé Valckenaar en voor hun beroep als predikanten te *'sHertogenbosch*.

Item aen Jan Janssen Kerff, betaelt de reys ende teercosten gedaen by de heeren gecommitteerden, om te beroepen Dominus Valckenaer, Predicant tot *Nieuwerveen*, vertrocken 21 Augusty 1637. Volgens declaratie enz. 267 gul 17 st. 2 ort.

Item aenden heer Joris van Bernaglen den heer C. Baccart ende den heer Predicant Lemannus, in commissie deser Stadt gereyst synde nae *Delft*, om te procureren de demissie Domini Spranchuysen, soe aenden Kerckenraet tot *Delft* ende heeren Magistraeten aldaer, alsmede aende heeren Staten-Generael ende den heer Prince van Orangien, vertrocken den 27 Novembris 1636, volgens declaratie ende ordonnantie in date 5^{en} February 1637; bet. 258 gul. 8 st.

Commissie naar *'s Hage* om betaling der servitiegelden.

Item aen Joff Adriana Vlasch, wed. van den Heer President Lyon zaliger, ter cause van reyscosten ende vacatien in commissie deser Stadt op *'s Gravenhage*, metten heer Pensionaris Gans, vertrocken den 12^{e} May 1637 omme te solliciteren de betalingh der servitien enz. 419 gul. 3 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en andere zaken.

Wijnen of andere zaken werden vereerd aan:

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Den Kommandeur der Stad L^{t}. kolonel Philips van Thienen.

Den Kommandeur Thuyll van Bullekestein.

Item aen zyne genade van Bredenrode, Gouverneur deser Stadt, in conformiteyt vande resolutie der twee Leden in date 28 Augusty 1637 ende d'ordonnantie der heeren schepenen in date 23 Septembris daer aen volgende, vereert ende betaelt de somme van 1500 gul.

Kapittel 21.

Uitgaven aan werklieden en voerlieden.

Gelijkmaking en beplanting van het St. Jacobskerkhof.

Item alsoo S^{t}. Jacops kerckhoff met boomen beplant soude worden ende nootsaeckelyck gepleyneert, diende de hooch inde leeghte gebracht te werden om het water aff te leyden, daertoe gebruyckt de vyf straetvegers met henne perden ende karren twee maenden lanck etc. betaelt 40 gul.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en andere uitgaven ter eere van de Stad gedaan.

Maaltijden door de Stad gegeven.

Behalve de gewone maaltijden en gelagen bij het aankomen der nieuwe en het aftreden van oude schepenen, komt onder meer anderen het volgende voor.

Maaltijd ter eere van den Gouverneur van Brederode, den Gouverneur van Friesland en andere heeren.

Op den 17 February 1637, eene maaltyd aan zyne genade den Gouverneur van Brederode, aan zyne genade den Gouverneur van *Frieslant* en meer andere heeren van kwaliteit waarvoor den 27 April van dat jaar werd betaald 282 gul. 9 st.

Verteeringen der

Item 13^{en} May 1637, aen Aert Everts, werdt inden wildeman, voor

oncosten 't synen huyse gedaen by gecommitteerde deser Stadt met veele werckbasen, over de beleydinge vande gevallen Stadts muer omtrent het nieuwe bolwerck ende andersints, 25 gul. 16 st.

commissie met de werkbazen over den ingevallen vestingmuur bij het nieuwe bolwerk.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item den 23en July 1637, aen Jan Peeters, soldaet onder Capitein Jutfaes, voor het maecken vande aerde borstweer op de bresse in Stadts vestmuere omtrent het nieuwe bolwerck, openbaerlyck aengenomen ende lofflyck opgemaeckt volgens t' besteck, 24 gul. 10 st.

De aardenborstweer op de bresse in Stads muur bij het nieuwe bolwerk opgemaakt.

Item achtervolgens de resolutie vande drie Leden deser Stadt, soo is opten 24en July 1637 byden heeren schepenen besteet te maecken, de bresse in Stadts muer achter de cruysbroeders hekel, ende is t'selve aengenomen by Frans Blom, jeder roede rynlantsche mate voor 340 gul., te betaelen in drye termynen te weten: een derde deel als het werck halff gemaeckt sal syn, een derde als d'werck sal wesen opgenomen ende gepresen, ende het resterende $^1/_3$ drye maenden daer nae.

De bresse in Stads vestingmuur achter de kruisbroeders hekel gemaakt.

Item 7 Septembris 1637, betaelt aen Fredrick Mathyss, als het voerscreven werck van Frans Blom over genomen hebbende, voor den jersten termyn, salvo justo, volgens ordonnantie in date jerste Septembris 1637, 500 guldens.

Item aen Dierick van Erp, ter cause van aerbeyts loon van te maecken het houtwerck in het nieuwe koetshuys int hoff van synder Genade van Brederode, by hem opten lesten July 1637 aengenomen ende gelevert, by besteck ende quitantie betaelt 60 guldens.

Timmerwerk in het nieuw koetshuis van het hof des Gouverneurs.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten worden daarin de volgende gevonden.

Item 20 dito (Oct. 1636) aen Balthasar van Veen, boeckdrucker, voor schryffboecken voorde heeren fouriers gemaeckt, 8 gul.

De boekdrukker Balthasar van Veen levert schrijfboeken aan de fouriers.

Item prima Novembris 1636, aen Henrick Pelgrom, onder-majoor deser Stadt ende schryver aende Stadts poorten, voor een vereeringhe, dat den selven de voerscreven ampten heeft verlaeten ende voortaen ten proffyte vande Stadt sullen werden gemenasneert, mitsgaders voor andere consideratien, den selven toegevuecht de somme van 600 gul. breeder in de resolutie genomen byde heeren schepenen, geswoorens ende raden in date 23 Octobris 1636.

Aan Hendrik Pelgrom, onder-majoor en schrijver aan Stads poorten 600 gul. vereerd, omdat hij die ambten nederlegde welke ter bezuiniging, niet meer zouden worden aangevuld.

Item dito (10 January 1637) door aenseggen van Jan Jansse Kerff aen Joncker Ferdinando van Brandtbach, tusschen wege berooft, om naer den *Haghe* te trecken, 5 gul.

Joncker Ferdinando van Brandbach, onder weg beroofd voor zijne reis naar *'s Hage* 5 gul. gegeven.

Item aen Franchois van Bree, doude, tot vervallinghe van oncosten byden selven gehadt ende geleden, voor het suyveren ende schoonmaken

Bij de maaltijd in het afgaan en aankomen van nieuwe sche-

1637. van desen Stadthuyse, ten regarde dat synder dienstmaecht, naer een gehouden maeltyde in het scheyde ende aencomen vande heeren schepenen door de pestelentiaele sieckte is besmet geworden, waardoor het voors. Stadthuis is geinfecteert, by ordonnantie in date 12^en January 1637, 50 gul.

penen wordt de dienstmeid van den stadhuisbewaarder door de pest aangetast.

Voor het zuiveren van het Stadhuis wordt 50 gul. betaald.

Item 25 dito (Febr. 1637) aen Jan Jansse Kerff, voor twee aemen *Bredaets* bier, voor de heeren schepenen, geswoorens ende raden, 42 gul.

Breda's bier, voor heeren schepenen, betaald.

Item 14 Marty 1637, aen Jan van Dochum, boeckdrucker, voor het drucken vande oratien van E. D. Marezio ende Chabaneo, volgens declaratie ende ordonnantie in date 13^en dito 37 gul. 8 st.

De boekdrukker Jan van Dochum drukt de oratiën van de heeren Marezio en Chabaneo.

Item 7 April 1637, aen Jan van Dochum, voor seven *colommen van Nederlant* aende heeren schepenen gelevert, 59 gul. 2 st.

Hij levert aan de Stad zeven kolommen van Nederland.

Item aen Gerrit Barthen tot *Hedel* ende Jannen Peters tot *Driell*, voor 1950 poten tot 5 gul. 10 st. t'hondert ten dienste deser Stadt gelevert en opt houten bolwerek ende elders opde Stadts vesten geplant 107 gul. 5 st.

Betaling voor poten ter beplanting van het houten bolwerk en elders op Stads vesten.

Item 18 dito, aen Hans Laurynsse, voor spaensche wyn gelevert tot het H. Avontmael inde fransche kercke opten 28 Juny 1636, 6 gul. 4 st.

De Stad betaald de spaansche wijn voor het Heilig Avondmaal in de fransche kerk.

Item aen D^no Lemanno, Predicant deser Stadt, tot een vereeringhe voor syne goede gedane debvoiren ende moeyten, inde beroepinghe van D^no Spranckhuysen, S'tresonis, ende Henrici Coenrardi, als oyck van wegen dat hy D^ni Conrardi eenighe daegen in synen huyse heeft gelogeert, volgens ordonnantie in date 19 May 1637, 80 gul.

Vereering aan Dominé Lemanno voor goede diensten in het beroep van Dominé Spranckhuijsen S'tresonis, en Henrici Conrardi.

Item 26 May 1637, aen D^no Franciscus de Waell, Predicant deser Stadt, voor de dedicatie van synder boeken genaempt *Reukoffer*, aenden Magistraet deser Stadt vereert, 100 gul.

Vereering aan Dominé Franciscus de Wael, voor de opdragt aan de Stad van zijn boek, getiteld: „Reukoffer".

Item aen D^no Sivelius, Predicant tot Deventer, in recognitie van synder boecxkens aenden Magistraet deser Stadt gededicеert den selven vereert, 100 gul. volgens dacte in date 16^en May 1637.

Gelijke vereering aan Dominé Sivelius te *Deventer*, voor zijne boekjes aan de Stad opgedragen.

Item aen d'officiaelen ende bogartmeesters vande hantbooghschuts, tot opmaecken van henne muere aen hennen boomgart achter de tolbrugh, vuyt consideratien breeder in henne requeste verhaelt de date 23^en April 1637, 100 gul.

Toelaag aan de schutterij van den Handboog tot opmaking der muur aan hunnen boomgaard achter de tolbrug.

Item 9^en Juny 1637, aen Jan Symons, custer van St. Jans kercke van het luyen over de dood van haere genade Mevrouwe van Bredenrode.

Betaling voor het luiden der klokken bij den dood van Mevrouw van Brederode.

Item aen D^o Mathias Ludovici, verdreven Predicant uyt den *Palts*, D^o. Arleboutius, Predicant tot *Tilborch* ende D^o. Groen, Predicant tot *Vlymen*, over hunne diensten alhier, ten versoecke der heeren schepenen, eenige maenden gedaen int prediken, vermits eenige predicanten alhier, van Godt Almachtich met de heete zieckte besocht waeren, elck vande selve voor een vereeringhe toegeleyt de somme van 100 gul. blyckende by drye distincte ordonnantien in date 18 Juny 1637.

Vereeringen aan Do. Mathias Ludovici, verdreven predikant uit de *Palts*, Do. Arleboutius en Groen, Predikanten te *Tilburg* en *Vlijmen*, voor het waarnemen van de predikdienst tijdens, dat eenige predikanten te *'s Hertogenbosch* met de heete of pestziekte besmet waren.

Item dito (4 July 1637) aen Claes Boyen ende Adriaen Gerits voorde provoosten ende tambours vande vier borgers schutteryen tot haer kermisse, 4 gul. 10 st.

Toelaag aan de provoosten en tamboers der schutterijen voor hunnen kermis.

Item dito (14 July) aende wercklieden vande groote schans ende anderen, over het besteden vande aerde borstweer opde bresse omtrent het nieuwe bolwerck, voor henne vacatien ende drinckgelt ieder ses stuivers, val. tsamen 3 gul. 12 st.

Toelaag voor drinkgeld aan de werklieden van de groote schans, bij het besteden der aarden borstweer omtrent het nieuwe bolwerk.

Item aen Thomas Bucius, verdreven Predicant uyt *Duytslant*, door mondelinghe ordonnantie, voor reysgelt 5 gul.

Reisgeld aan Thomas Bucius, verdreven predikant uit *Duitschland.*

Item by acte in date 21 Augusti, aen mr. Sassbout, bruecksnyder, van een arm kint den steen te snyden, betaelt 9 gul.

Mr. Sasbout, breuksnijder, snijd een kind van den steen.

Item by ordonnantie in date 15e Juny 1637, aen denheer Cassiopyn, commandeur op het fort van *Crevecuer*, tot subsidie ende opmaecken vande kercke opt voors. fort ende gelas waer inne Stadts wapen gestelt sal werden, bet. 250 gul.

Toelaag voor het opmaken der kerk in het fort *Crevecoeur* en het schilderen van een glas met Stads wapen voor die kerk.

Item aen Dno Matheo Ludovico, Predicant, tot vereeringh voor syne hulpe int predicken binnen dese Stadt, volgens dordonnantie in date 30 Septemb. 1637, bet. 50 gul.

Toelaag aan Dominé Ludovici, als hulpprediker.

Item aen den heer Predicant Lemannus, voor sekere reyscosten gedaen met Dom. Valckenarium, volgens declaratie ende ordonnantie in date 28 Septembris 1637, 50 gul.

Betaalde reiskosten aan de Predikanten Lemanus en Valckenarium.

Item aenden Heere de Mareets, Doctor Theologie ende Predicant inde fransche kercke alhier, over d'oncosten gevallen ten regarde vande reysse opde fransche synode, volgens ordonnantie in date 23 Septembris 1637, 100 gul.

Reiskosten voor den Predikant en Doctor in de Theologie Des Maretz in zijn reis naar de fransche synode.

Item by resolutie vande heeren schepenen in date 15 January 1637, aenden heer Samuel Mareets om synder Ed. te animeren over het Professoir ambt ende super intendentschap der Latynsche schole, by ordonnantie in date 23 Sept. 1637, betaelt 250 gul.

Vereering aan Dominé des Maretz, om hem over te halen tot aanvaarding van het professoraat en superintendentschap der latijnsche scholen.

Item aenden heere Jacop van Lanschot, gewesen Schepen deser Stadt, tot wederbecoominghe van synder salvegarde en de vrydomme ten platte lande, de welcke alhier schepen geworden synde, daer door hadde verlooren, by ordonnantie in date lesten Septembris 1637, 100 gul.

Aan den gewezen Schepen Mr. Jacob van Lanschot 100 gul. betaald tot terugbekoming van zijn sauvegarde ten platten lande, dat hij als schepen van *'s Hertogenbosch* verloren had.

Item by resolutie der heeren schepenen in date 28 Septembris 1637 ende d'ordonnantie daerop gevolght, is Cornelis Janssen, sieckentrooster, op synder requeste, voor den bystant aende crancken mette heete zieckte besmet synde ende meer andere redenen, toegeleyt 300 guldens jaerlyckx, sedert den 19en Mert 1635 totten 28 September 1637 voerscreven, mits dat het selve daer naer sal cesseren ende ophouden, bedragen de somme van 750 guldens, cortende daerop tgunt aenden selven inden voors. tyde, ter ordonnantie vande heeren schepenen, respectivelijck is betaelt, beloopende by extract hier mede gaende ter somme van 460 gulden, compt alhier tot voldoening 290 guldens.

Toelaag aan den ziekentrooster voor zijnen bijstand aan zieken met de heete ziekte besmet.

De geheele uitgaaf was 99,948 gul. 19 st. 6 pen.
" " ontvang " 86,018 " 19 " " "
Nadeelig slot 13,930 gul. 6 pen.

N°. 144. **Rekening van St. Remeys 1637 tot St. Remeys 1638.**

REKENING VAN ZEGER ZEGERS EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitien, subsidien en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 1.

Ontvang van Stads accynsen.

Bruggeld aan den Boom.

Item t'bruggelt aanden Boom, door ordre vande heeren laeten collecteren bij Peter Jansse van Wesel, daer van ontfangen van bamisse 1637 tot bamisse 1638 in alles de somme van 334 gul. 16 st.

Kapittel 12.

Ontvang gekomen van servitiegelden der barakken.

Servitiegeld voor de barakken.

Item Capiteyn Cornelis Kerweer, Adiudant-major deser Stadt, is schuldich de huere vande baracken, ingaende prima Novembris 1634 totten eersten July 1638 als wanneer hy de selve verlatende volgens seker contracte etc. beloopende tot 700 guldens jaerlycx de somme van 2566 gul. 13 st., den voors. Cap. Kerweer is alnoch schuldich, bovens syne pretentien, in plaats vande baracken, corps de guardes, secreten ende santinelhuyskens te repareren, de somme van 600 gul. volgens d'accort byde gecommitteerden der twee Ledenen deser Stadt metten selven gemaect opten 14 July 1638.

Vordering voor het overgenomen onderhoud van barakken enz.

Item ontfangen van Capitein Kerweer Adiudant-maior deser Stadt, de somme van drye hondert vyfftich guldens alnoch vanden selven Capiteyn Kerweer, door handen Cornelis van Esch, ontfangen de somme van 1261 guldens 15 st. val. t'samen 1611 gul. 15 st.

Rest hiervoor ten laste van Cap. Kerweer de somme van 1554 gul. 18 st.

Kapittel 13.

Ontvang van barakken achter de mandemakers op de Haven, in het vorig jaar onverkocht gebleven.

Nadere verkoop van soldatenbarakken achter de mandemakers op de haven en vestiging van een gedeelte der koopsom daarop.

Item Cornelis Mathyssen, heeft gekocht tegens de heeren gecommitteerden vande Leden deser Stadt twee baracken n°. 18 en 19, ingeset voor 275 gul. geslagen 100 slaegen val. 375 gul. daerop ontfangen de somme van 25 gul.

Voor de resterende 350 gul. geconsitueert eene rente van 17 gul. 10 st. jaerlycx, eerstmael te verscheynen den eersten Marty 1639, onder conditie vande selve rente nyet eer te mogen lossen dan het seste jaer ende daer na onlosbaer, breeder blyckende byden constitutie brieff in date 29 Juny 1638, get. L. van Kessel, hier mede geexhibeert. *Memorie.*

Volgt nog eene barak op de haven achter de mandemakers.

Kapittel 14.

Ontvang van renten die de Stad is heffende vuyt diversche baracken byde Stadt vuytgegeven, gelegen op de havencant omtrent den boom, in den jaere 1637, om huysen op gebouwt te worden.

Cornelis ende Fredrick Mathyss, gelden vuyt drye baracken ende een gedeelte vande vierde baracke, get. n°. 11, 12 ende 13, jaerlycx 26 gul. 10 stuyvers, eerstmael verschynende 4 July 1638, ontfangen 26 gul. 10 st.

Ontvang van renten uit de barakken aan den havenkant omtrent den boom, in 1637 verkocht tot het bouwen van huizen.

Item Cornelis ende Frederick Mathyssen, voors. gelden alnoch vuyt drye baracken get. n°. 14, 15 en 16, jaerlycx 23 gul. 10 st. eerstmael verschenen 4 July, ontfangen d'jaer 1638, 23 gul. 10 st.

Item Cornelis ende Frederick Matyss gelden alnoch vuyt eene baracke n°. 17, jaerlycx 5 gul. 10 st. jerstmael verscheynende 11 July, ontfangen d'jaer 1638 5 gul. 10 st.

Item Jan Lauryns Hertongh, gelt vuyt eene baracke geteekent n°. 21, jaerlycx 10 guldens 4 stuyvers, jerstmael verschenen 18 July, rest 1638.

Item Jan Lauryns Hertongh, gelt noch vuyt een ledige erve van een baracke get. n°. 22, jaerlycx 6 guldens, yerstmael verschenen 11 July, rest 1638.

Item Frans Blom gelt vuyt een baracke get. n°. 24, jaerlycx 8 guldens, verschenen yerstmael 18 Juny, rest 1638.

Item Frans Blom voors. noch vuyt een baracke, get. n°. 25, jaerlycx 13 guldens jerstmael verschenen 18 Juny, rest 1638.

Item Mathys Anthoniss, gelt vuyt een baracke get. n°. 26 jaerlycx 12 guldens, jerstmael verschenen 18 Juny, rest 1638.

Kapittel 15.

Ontvang van penningen by de rentmeesters, by ordonnantie der heeren ontvangen.

Item opten 14 Juny 1638, ontfangen van Gielis Lambert Remmens, oudt wesende vyff ende vyftich jaeren, de somme van seventhien hondert guldens, daer men hem voor sal geven een lyffrentbrieff van 200 gul. jaerlycx op synen lyve, te betalen soo lange als hy leven sal, volgende de resolutie der heeren schepenen, geswoorens ende raden in date 28 May 1638, get. Johan Gans, val. 1700 guldens.

Ontvang van gelden op lijfrent.

Kapittel 16.

Ontvang van gelden, door de Hoog Mog. heeren Staten tot subsidie aen dese Stadt gegeven.

Item by ordonnantie vande Edele Moog. heeren Raden van Staten der Vereenigde Nederlanden van date den lesten Septembris 1636, werdt den heere ontfanger Andries de Fresne, gelast te betaelen aende Eerw. heeren Magis-

Subsidie door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal uit de gemeene middelen aan de Stad *'s Herto-*

genbosch betaald, tot bestrijding van brand en licht in de militaire wachten en tot onderhoud van Stads poorten, vestingmuren en bruggen.

traet deser Stadt, de somme van 15,636 guldens 3 stuyvers 4 penningen, ter saecke ende per reste vant seste part der gemeene middelen in dese Stadt voor den jaere 1634 (geheven), by resolutie vande Hoog Mog. heeren Staten-Generael in date 20 ende 28 Septembris voors. tot subsidie van brant ende licht voorde corps des guardes, mitsgaders tot het onderhouden van haere Stadts poorten, mueren ende bruggen, volgens liquidatie daer over gemaeckt ende opten rugh vande selve ordonnantie gestelt, ende inde lest voorgaende rekening voor memorie gebrocht, nu in verscheyden termynen ontfangen de voors. somme van 15,636 gul. 3 st. 4 pen.

Item by ordonnantie van de Edele Moog. Heeren Raden van Staten der Vereenichde Nederlanden van date den 23 Decembris 1637, werdt den heere ontfanger Andries de Fresne, gelast, te betalen aenden Eerw. heeren Magistraet deser Stadt de somme van 12,670 ponden 11 schellingen acht penningen van 40 grooten t'pont, over tgene dese Stadt werdt toegeleyt per reste van t'zeste part der gemeene middelen, in dese Stadt opten eersten Octobris 1635 voor een halff jaer geheven, in conformiteyt vande resolutie vande Hoog Mog. Heeren Staeten Generael in date den 20 en 28 Septembris 1636, tot subsidie van brandt ende licht voor de corps des guardes, mitsgaders tot het onderhouden van deser Stadts poorten, mueren ende bruggen, volgens liquidatie op t'ander zyde der voorschreven ordonnantie gestelt, in verscheden termeynen ontfangen de voors. somme van 12,670 gul. 11 st. 2 oort.

Item by ordonnantie vande Edel Moog. Heeren Raden van State der Vereenichde Nederlanden van date den 23 Decembris 1637, werdt den heer ontvanger Andries de Fresne, gelast, te betalen aende Eerw. heeren Magistraten deser Stadt de somme van 20,000 ponden van 40 grooten t'pont, op rekening van twee halve jaren subsidie, ingegaen respective den 1[en] Aprilis, ende 1[en] Octobris 1636, in minderinge vant seste part der gemeene middelen in dese Stadt geheven, by resolutie der Hoog Moog. Heeren Staten Generael in date den 20 ende 28[en] Septemhris 1636 lestleden, tot subsidie van brant ende licht voor de corps des guardes, mitsgaders tot het onderhouden van dese Stadts poorten, mueren ende bruggen soo binnen dese Stadt als omliggende forten, geaccordeert etc. *Memorie.*

Item by ordonnantie als voor van date 23 Decembris 1637, door als voor gelast te betalen aan als voor 20,000 ponden van 40 grooten tpont, op rekening van twee halve jaeren subsidie, ingegaen respective den 1[e] Aprilis ende 1[e] Octobris 1637, in minderinge als voor, tot subsidie van brant en licht voor de corps des guardes mitsgaders tot het onderhouden van dese Stadts poorten, mueren ende bruggen soo binnen dese Stadt als omliggende forten, geaccordeert etc. *Memorie.*

Item by ordonnantie van date den 23 Decembris 1637, door als voor gelast te betalen aan als voor de somme van vier duysent ponden van 40 grooten tpont, dese Stadt by resolutie vande selve Raede van den 18[en] der voors. maent geac-

cordeert over de reparatie vande twee bressen gevallen in Stadts wallen. *Memorie.*

De totale ontvangsten waren 92,299 gul. 9 st. 12 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester, pestvroedvrouw ens.

Item aen mr. Willem Wylich, pestmeester, aengenomen tot 500 guldens jaerlycx, pest wesende, ende egeen pest wesende 250 guldens jaerlycx, alsoo tgeheel jaer (Godt betert) de pest geweest is, betaelt de somme van 500 guldens.

De pest heerscht gedurende het geheel jaar.

Item aen Jenneke Adriaens van Helmont, als pestwyse vrouwe aengenomen tot 200 guldens jaerlycx, pest wesende, ende egeen pest synde 150 guldens jaerlycx, overmits t'geheel jaer pest geweest, alsoo betaelt 200 guldens.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren: de heeren

Afgevaardigden in Stads zaken.

Mr. Cornelis Baccart, President-schepen.

Mr. Cornelis van Cuyck.

Mr. Johan Gans, Pensionaris.

Jonker Adriaen Ploos van Amstel.

" Ghysbert Pieck van Thienhoven.

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen en andere zaken.

Wijnen of andere zaken werden vereerd aan:

Vereeringen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Den Kommandeur en Lt. Kolonel van Thienen.

" Majoor Thuyl van Bullekestein.

Item den 16 Augusti 1638, aende heeren schepenen, in conformiteyt vande resolutie der heeren vande Leden vanden 13en February lestleden, om te vereeren aen haere Gen. van Bredenrode, tot haer jerste incomen ende congratulatie, volgens acte in date voors. bet. 1000 guldens.

Hare Genade Mevrouw de Gravin van Brederode voor haar welkomst.

Item ingevolghe vande resolutie der twee Leden deser Stadt in date 28 Augusti 1637, aen syne genade van Bredenrode jaerlycx (verschijnende) 1638, 1500 guldens.

De Gouverneur van Brederode zijne jaarlijksche toelaag.

Kapittel 18.

Uitgaven aan kalk, steen, straatsteen, cement, sant en vrachten.

Aankoop van blauwe deksteenen voor de havenmuren, en van witte hardsteen voor de militaire wachten.

Item by ordonnantie in date 31 Marty 1638, aen Dirck van Hoeij de somme van 1403 guldens 14 stuyvers thien penningen, ter saecke van geleverde blauwe deksteenen totte haven, wesende 2843 voet tot $19^{3}/_{4}$ stuyvers den voet, voor de eerste helft ofte termyn alles volgens quitantie, 1403 gul. 14 st. 10 d.

Item de tweede helft volgens ordonnantie in date lesten maye 1638, val. tsamen 1858 gul. 19 st. 6 d.

Item volgens ordonnantie in date 22 Septembris 1638, aen Cornelis Janssen, steenhouwer, ter cause van witte hartsteen gelevert aende corps de guardes aenden boom, 272 guldens.

Kapittel 19.

Uitgaven aan timmerlieden, schrijnwerkers en houtzagers.

Kap boven de ruiterwacht en de stalling bij het hof van den Gouverneur van Brederode.

Item aen Gerit Corneliss c. s. van extraordinaris werck int stellen ende maecken der cappe mette spanninge etc. boven de ruyters corps des guardes ende stallingh by t'hoff van zyn Gen. van Bredenrode, volgens specificatie 31 gul. 8 st.

Kapittel 21.

Uitgaven aan werklieden.

Verdieping van het *Katijfrek* in de *Diese* bij de Engelsche schans.

Item aen Gysbert van Haerlem, Catharyn Claes ende Jenneke Pincxten, herbergh houdende opde schans tot *Engelen*, ter saecke van slaepgelt vande arbeyders die het catyffreck by de Engelsche schanse inde *Diese*, verdiepte, om dat het werck beter soude voortgaen, jeder nacht twee stuyvers sedert 4 Septembris 1638 totten 25 daer aen volgende tsamen 176 nachten, volgens quitantie betaelt 17 gul. 12 st.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en defroyementen ter eere der Stad gedaan.

Behalve de gewone maaltijden in het aankomen en afgaan van schepenen komt hierin onder meer anderen het volgende voor:

De dijk bij de kleine schans aanbesteed.

Item aen Gerardt van Nuys, Maior opde cleyn schansse, voor oncosten tot synder huyse gedaen ende gedroncken byde heeren gecommitteerden in t'besteden van t'maecken vanden dyck omtrent de voors schansse, in Novembri 1637, by declaratie ende quitantie bet. 8 gul. 2 st 2 ort.

Aan de regeringsleden wordt van wege de Stad op den witten Donderdag spaansche wijn gezonden.

Item aen Franchois van Bree d'oude, ter cause van oncosten ende wynen tsynen huyse gedaen ende gedroncken, zedert den jersten totten lesten marty 1638 daer inne gerekent den spaenschen wyn aende heeren schepenen geswoorens ende raden, opten witten donderdach gesonden, by declaratie ordonnantie in date 19 April 1638, 301 gul. 1 st.

Item aen Franchois van Bree voors. ter saecke van oncosten ende wynen tsynen huyse gedaen, int tracteren van synder Gen. van Bredenrode, ende andere oncosten tsamen gevallen inde maent Maio, by declaratie, ordonnantie in date 16 Septembris 1638, betaelt 501 gul. 2 st. 2 ort.

Onthaal aan den Gouverneur van Brederode en andere onkosten van Stads wege gedaan.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item alsoo de heeren schepenen, ingevolgh vande resolutie der twee Leden deser Stadt, opten 24en July 1637 hadden besteldt te maecken de bresse in Stadts vestmuere achter de cruysbroeders hekel, by Frans Blom aengenomen yeder roede rynlantsche maet voor 340 gul. synde tselve werck by heeren gecommitteerden opgenomen den... October wel gemaeckt synde ende bevonden lanck te wesen vier roeden seven ende eenen halve voet, beloopende 1572 gul. 10 st. daer op inde leste voorgaende rekeningh, volgens ordonnantie betaelt de somme van 500 gul. compt alhier tot voldoeninge, in conformiteyt der ordonnantie der heeren schepenen in date 5 Novembris 1637, 1072 gul. 10 st.

Betaling van de aannemingssom voor het maken der bres achter de kruisbroeders hekel.

Item 19 Decembris 1637, aen Henrick Snoeck, in volle betalinghe van het aengenomen werck, van te verhoogen den wech tusschen de vuchterpoort ende de cleyne schansch, metten hoogen hoogen water affgeloopen, volgens tbesteck, ordonnantie ende kwitantie bet. 98 guldens.

Volle betaling voor het verhoogen van den weg tusschen de Vuchterpoort en de kleine schans, door het hoog water afgeslagen.

Item Henrick Corneliss, timmerman, ter saecke vanden jersten termyn van twee corps des guardes, te maecken in de bolwercken ter wederzyden vande vuchterpoort, opten 26 Augusti 1637, beyts in den hoop aengenomen voor elfhondert guldens, daer op voor den eersten termyn betaalt 550 gul. volgens besteck ende ordonnantie in date 5 Novembris 1637 by quitantie betaelt 550 gul.

Betaling voor twee gebouwde wachthuizen in de bolwerken ter wederzijde van de vuchterpoort.

Item den tweeden termyn op 3 Dec. 1637, 550 gul.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds daarin voorkomende posten, worden de volgende gevonden.

Item aen twee mrs. inde latynsche school elcken 25 guldens in plaetse van elck 40 tonnen torffs.

Twee meesters der latijnsche scholen geld in plaats van brand gegeven.

Item in conformiteyt vande resolutie der heeren schepenen in date 25 Nobris 1636, op de requeste gepresenteert by Dus. Pistorius, Rector inde latynsche schole, is synder werhden, vuyt merckelycke consideratien inde voirs. resolutie breeder verhaelt, toegeleyt 250 gul.

Toelaag aan Do. Pistorius, rector der Latijnsche scholen.

Item aen vyff heeren predicanten der Nederlantsche kercke, mitsgaders eenen fransschen ende eenen engelschen predicant, hooft voor hooft in plaetsche van 100 tonnen] torffs jeder vereert 50 guldens.

Toelage in geld aan de vijf Nederlandsche eenen Fransche en eenen Engelschen predikant, in stede van vrijen brand.

Item 2 Novembris 1637, aen Pauwels Pelgrom, voor de pecktonnen over de victorie van *Breda* gebrant 125 gul. 7 st. 2 ort.

Piktonnen gebrand ter viering der overgave van *Breda*.

1638.

Kosten ter zake van het beroep van eenen anderen Predikant in plaats van Dominé Valckenaar, door de Stad bij voorschot betaald.

Item aen Dnum Falconarium, dienaer des Goddelycken woort alhier, de somme van 30 gul. 4 pen. inde oncosten by den selven ende ander vanden kerckenraet, tot *Nieuwerveen* verschoten, in het beroep van eenen anderen Predicant in synder plaetsche, welcke oncosten de gedeputeerden deser Stadt ende kercke, op het beroep Falconary vuyt geweest synde, belooft hebben te sullen betaelen.

De Stad betaald aan Jan van Dockum dertien bijbels van de nieuwe overzetting.

Item aen Jan van Dockum, boeckbynder, voor derthien bybels vande nieuwe oversettinghe ende noch sommighe cleynicheden, 353 gul. 12 st.

Toelaag aan den ziekentrooster voor het bijstaan van zieken met de heete ziekte besmet.

Item aen Cornelis Janssen, zieckentrooster, over synder diensten int besoecken der crancken mette *heete zieckte* besmet synde, begonnen metter maent van October 1637, voor dese reysse sonder getrocken te worden in consequentie, 25 gul.

Kosten gevallen op het losmaken van Dominé Valckenaar, destijds predikant te *Nieuwerveen*.

Item 13 dito (February 1638) aen den heer dyckgreeft van *Rynlandt*, de somme van 100 guldens hem by accoort toegevoecht, in voldoeninge van syne declaratie inhoudende hondert ende ontrent vyftich gulden, over oncosten ende vacatien by hem verschoten ende gepretendeert, over de demissie Dni Valconary, Predicant doen ter tyt tot *Nieuwerveen*.

Toelagen aan schepenen om zich van paspoorten te voorzien.

Item 24 dito (April 1638) aen den heer Davidt vanden Bossche, voor syn Ed. paspoorte . . . . 60 gul.

Item den heer van den Berch, schepen voor zyne paspoort	. .	60 „
Item den heer Tielmans	schepen	60 „
Item den heer Ploos	„	60 „
Item Joncker Pieck van Thienhoven	„	60 „
Item den heer Wytmans	„	60 „
Item den heer Cuyck	„	60 „
Item den heer Copes	„	60 „
Item den heer President Baccart	. . . .	60 „

Paalmeesters waarderen de aftebreken molens en huizen aan de orthenpoort.

Item dito (26 Mei) aenden paelmeesters deser Stadt, voor diversche diensten by hen int priseren vande affgebrooken huysen ende molens aende ortenpoort, gedaen, 50 gul.

Toelaag aan de wed. van Dominé Pistorio, in leven Rector der Latijnsche scholen en Predikant op de forten.

Item aen Wilhelma van der Hagen, weduwe wylen Dn Johan Pistorio, in synder leven Rector inde latynsche schole ende Predicant opte forten alhier, omme merckelycke reden in haere requeste verhaalt byden heeren toegevoeght, volgens ordonnantie van 28 April 1638, 250 gul.

Tijding uit het leger met groot gevaar door een ruiterman aangebragt.

Item 26 dito (Juny 1638) aenden heer Thielmans, Schepen, 50 gul. voor een ruyterman, comende met groot peryckel vuyt leger met goede tydinge, den selve van wege dese Stadt vereert.

Ondersteuning voor de verdreven Duitsche predikanten Roberus Heijsbeek en Bruijmer.

Item 24 July 1638, aen Johannes Jacobus Roberus ende Michael Heysbeeck, hoogduytsche predicanten, 10 gul.

Item 16en Augusty 1638, aen Frederich Bruymer voor synen vader, verdreven Predicant vuyt *Duytslant*, tot *Groeningen* zieck liggende, 2 gul. 10 st.

Aan den Predikant Valckenaar een half oxhoofd wijn vereerd.

Item 6 dito (Sept. 1638) aen Jan Janssen Kerff, voor Dns Falconarius in plaetsche van een halff ocxhooft wyns, aenden selven vereert 30 gul.

Item aen Balthus Florissen van Berckenroode, voor veerthien charten vande belegeringhe der stadt *Breda*, volgens ordonnantie in date 29 September 1638, 141 gul 12 st.

Balthus Florisse van Berckenrode levert de Stad 14 kaarten der belegering van *Breda*.

Item aenden heer De Marez, Professor, voor syne goede diensten, soo inde publyck lessen als inde philosophie gedaen, de somme van 250 gul. volgens ordonnantie in date 3 Septembris 1638.

Vereering aan Professer Des Marez voor zijne publieke lessen en zijne lessen in de philosophie.

Item aende camer vande musiciens, in plaetsche van een ocxhooft wyns naer gewoente, volgens ordonnantie in date 29 Septembris 1638, 60 gul.

Toelaag van geld in plaats van wijn aan de kamer der musiciens.

Item aende secretarissen Dreysschoir ende L. van Kessel, voor t'gene byde selve is verdient int vesten der chynssen vuytte erven ende baracken op de haven, by dese Stadt vuytgegeven, 21 gul. 2 st.

Betaling aan de secretarissen Dreijschoir en van Kessel, voor het vesten der chijnsen uit de erven der barakken op de haven.

Item aen Carel van Dockum, boeckvercooper, voer boecken tot premia inde latynsche school gelevert, mitsgaders voor eenige boecken ende atlas aende heeren schepenen gelevert, 114 gul. 11 st.

Boeken voor de latijnsche scholen tot premia en boeken mitsgaders een atlas aan schepenen door Carel van Dockum geleverd.

De geheele uitgaaf was 117,898 gul. 18 st. 14 pen.
" " ontvang " 92,299 " 9 st. 12 pen.
Nadeelig slot 25,599 gul. 9 st. 2 pen.

N°. 145. **Rekening van St. Remeys 1638 tot St. Remeys 1639.**

REKENING VAN ZEGHER ZEGERS EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitien voor de barakken, subsidien van het land en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Opgenomen gelden van het fabriek van St. Janskerk, het weeshuis en het Godshuis den heiligen geest.

Opgenomen gelden van het fabriek van St. Janskerk, het weeshuis en het godshuis van den heiligen geest.

In alles tot een bedrag van 6000 gul.

Kapittel 16.

Ontvang van subsidien door de Hoog Mog. Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, der Stad toegestaan.

Subsidien van het land.

Volgens dit kapittel tot een bedrag van 44,000 gul.

De geheele ontvang was 111,794 gul. 10 st. 4 p.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

De pest houd op te heerschen met het einde van September 1638.

Item aen mr. Willem Wylich, pestmeester, aengenomen tot 500 gul. pest wesende, ende egheen pest synde tot 250 gul. jaerlycx. Alsoo djerste maent pest geweest synde dobbel gagie ende d'ander elff maenden egheen pest geweest tegens 250 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren, de heeren:
Mr. Antoni van Outheusden. }
Mr. Johan Gans. } naar *'s Gravenhage.*

Adriaan Ploos van Amstel, President-Schepen, en Mr. Quirinus van Zonst, 2e Pensionaris, naar het leger bij Z. H. den Prins van Oranje.

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen ens. aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden ens.

Schenkingen aan voorname personen.

Wijnen en andere zaken werden vereerd aan:

Den majoor Thuyl van Bullekestein in plaats van een vetten os 114 gul.
Den Kommandeur Jonker Philips van Thienen idem 150 „
Denzelven in plaats van een aam wijn. . . . . 100 „

Zijne Genade van Brederode, Gouverneur der Stad de jaarlijksche vereering van 1500 gul.

Mevrouw van Brederode bij de geboorte van haar eerste zoon en voor speldengeld.

Hare Genade van Brederode, tot congratulatie by de geboorte van haar jersten geboren sone, volgens acte in date ultima Dec. 1638, 200 gul.

Hare genade voorn. in het congratuleren voor speldengeld vereerd, by ordonnantie van 25 July 1639, 300 gul.

Kapittel 13.

Uitgaven aan brand en licht voor de corps de guardes.

Vrij brand en licht aan onderscheidene heeren ambtenaren en bedienden.

Behalve de bedienden met het beheer over den brand en de kaarsen en de uitgifte van dien belast, genoten een aanzienlijk aantal andere heeren en ambtenaren vrijen brand, als daaronder waren schoolmeesters en leeraars der latijnsche scholen, kosters van kerken, voorzangers, groenroedens en anderen, den Hoogschout, den Majoor Thuyl, den Kommandeur van Thienen, de predikanten, de President en andere schepenen, rentmeesters der stad enz.

De aannemingssom van de te leveren turf en kaarsen in de wachten binnen de Stad en de forten, met het schoonhouden der straten, was 11980 gul.

De geheele uitgaaf voor brand en licht was 15,313 gul. 13 st. 4 pen.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden ens.

Behalve de gewone maaltijden in het aankomen en afgaan van heeren schepenen, komt hier onder het volgende voor:

Maaltijden aan den gouverneur van Brederode, den graaf van Solms en anderen.

Item aen F. van Bree d'oude, ter cause van maaltijden, oncosten ende wijnen tot synen huisse gedaen in de maand February 1639, soo int tracteren van zyne genade van Bredenrode, en zyne genade van Zolms ende andere heeren, 356 gul. 17 st. 2 ort.

Item voor maaltyd onkosten ende wynen in het tracteren van zyne genade van Brederode met mevrouw van Brederode als andersints in de maand Juny 1639, 475 gul. 1 st.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Meublement voor de barakken, schilderhuizen, voor de wachten en één nieuwe brug buiten St. Janspoort.

Deze werken waren: het maken van bedsteden, beddenkoetsen en ladders voor de barakken, van schilderhuizen voor de wachten en het maken van eene nieuwe brug buiten St. Janspoort.

De geheele uitgaaf ten deze, was 4708 gul. 13 st.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds daarin voorkomende posten, worden de volgende gevonden.

Spaansche wijn voor het nachtmaal in de Fransche kerk.

Item 7 dito (Febr. 1639) aen Arnout Panhuis voor acht potten spaenschen wyn in de fransche kercke gebruyckt, 9 gul. 11 st.

Twee en twintig nieuwe bijbels voor schepenen en leden der regering, de predikanten, de kerken en het weeshuis.

Item aen Jan van Dockum, boeckvercooper, ter cause van 22 nieuwe bybels tot 27 gul. t'stuck aende heeren schepenen ende leden, mitsgaders aende heeren predicanten, kercke ende weeshuys gelevert, 594 gulden.

Verbandbrieven voor de tolkamer van de erven op de haven bij den Boom, voor de Stad verkocht.

Item aenden Secretaris Dreysschoir, betaelt voor het passeren van 9 verbandtbrieven, ieder een gulden jaerlycx voor de tolcamer, by Cornelis ende Frederick Mathyssen, geloofl vuyt henne erven gelegen byden boom, tegens de Stadt gecocht ende hun niet gegroot, 65 gul. 14 st.

Item aan als voor, voor 9 gul. jaerlycx gevest voor de tolcamer vuyt 9 erven op de haven hen niet gegroot, compt volgens resolutie vande leden tegens den penninck twintich 180 gul. behoudelyck dat zy ende hunne erven syn ontlast vanden chyns van 1½ sloop jeder erve gegroot, waer toe de coopers noch swaerlyck te brengen waeren, datse voor onlosbare renten, voor 18½ stuyver niet meer en genieten als 20 gul. oversulcx hen onder die conditie van voors. chyns ontlast.

Volgen nog anderen.

Spaansche wijn aan de Fransche kerk.

Item 3 dito (April) aen Arnoult Panhuys, Fransman, van spaensche wynen aende fransche kercke gelevert, 12 gul. 10 st.

Volgt nog een post van 10 gul. op 16 Aug. 1639.

Rijnschen wijn tot verwelkoming en het onthaal van den Gouverneur van Brederode en zijne vrouw.

Item 14 dito (Mei) aen Jan Bernaerts tot *Dordrecht*, voor 120 stoopen rynsschen wyn, daer men den heere Gouverneur met synder huysvrouwe mede getracteert ende ghewillecompt syn, 164 gul. 18 st.

Gedicht ter eere van het huis van Nassau door Dirk van Dortmont gemaakt en aan de Stad vereerd.

Item 13 dito (July) aen Dirck Corstiaenss van Dortmont, voor seeckere gedicht ter eere van het huys van Nassauw gemaeckt, ende aende heeren schepenen vereert, 10 gul.

Deelingen, conventien en andere schabinale akten, ten sterfhuize van onderscheidene secretarissen opgehaald en verzameld.

Item aende secretarissen deser Stadt, ter saecke van menichfuldige mocyten, gedaen in het byeen brengen van diversche deylingen, conventien ende ander schabinal acten, berustende hebbende in sterffhuysen van diversche secretarissen, volgens ordonnantie in date 16 July 1639, 150 gul.

Toelaag aan de wed. van Dominé Pistorius voor de studie van haren oudsten zoon.

Item by acte in date 20 Juny 1639, aende wed. van Ds. Pistorius, de som van 150 gul. tot onderstand van studie van haeren oudtsten zoon.

Tijding uit *Rotterdam* dat de Spaansche vloot was geslagen.

Item 24 dito (September) door aensegge Willem Weelingh, aen Peter Corstiaense, merktschipper van *Rotterdam* opden *Bossche*, van tydinge te brengen dat de spaensche vloote geslaegen was, betaelt 5 gul.

Toelaag voor den vertegenwoordiger der Fransche kerk op de Synode.

Item aenden heer Otto Copes, voor de fransche kerck, tot vervallinghe van sekere oncosten gedaen int reyssen naer het fransche sinodus, 100 gul.

Toelaag aan Dominé Des Marez als professor publiek voor zijne lessen in de philosophie.

Item aen Mons. de Marez, fransche predicant, voor een jaer als professer, publycq lessen gedaen inde philosophy volgens ordonnantie van 21 Sept. 1639, 250 gul.

Toelaag aan Dominé Everhardo Schulio, voor de onkosten op de promotie van zijnen zoon en voor zijne theses der Stad opgedragen.

Item aen Dno Everhardi Schulio, predicant alhier, tot vervallinghe van oncosten gedaen op de promotie van synen soon ende voor de theses dese Stadt toegeygent, by ordonnantie van 26 September 1639, 100 gul.

Servaas Gielis van Coenecoop aangesteld als schoolmeester en toegevoegd aan den voorlezer en voorzanger Jacob Orleus, met bepaling dat hij de laatste bij overlijden ook zal opvolgen.

Item by resolutie vande heeren der twee leden deser Stadt, genomen den 6 May 1638, soo is Servaes Gielis van Coenecoop, tot schoolmeester deser Stadt aengenomen ende voor tractement toegelyt hondert guldens jaerlycx, alnoch gelycke hondert guld. by provisie, soo langhe mr. Jacop Orleus, voorsanger, is levende, om hem t'assisteren int voorlesen ende voorsingen, ende den voors. Orleus comende te sterven, dat men hem alsdan met het voorlesch en voorsinger ambt soude benificieren ende dat alsdan de 100 gul. souden cesseren, daerenboven hem belooft vrye huyshuer ende tachtich tonnen torff jaerlycx.

Volgens de drie maandelijksche betalingen.

Die schoolmeester betrekt de oude papenschool in de kerkstraat, waarvoor de Stad de huur betaalt.

Item Servaes Gielis van Coenecoop, Stadts schoolmeester, heeft van mr. Henrick van Eyndhoven gehuert eene huysingh, staende inde kerckstraet, genoempt *d'oude papenschole* (a) voor den tyt van sess jaeren met dryen op te seggen, ingaende Meye 1639 jaerlycx voor 110 gul. te betaelen van vierendeel jaers tot vierendeel jaers, welcke huer de heer Ghysbert

---

(a) De voormalige Latijnsche school, voor de reductie van 1629 behoord hebbende tot het seminarie van het Bisdom *'s Hertogenbosch*, is het huis in de Kerkstraat, thans aangewezen wijk A n°. 13

Pieck en Rutger Tullekens, schepenen deser Stadt, daertoe gecommitteert synde, hebben geloeft, breeder inde huercedulle in date 28 Decembris 1638, pro memorie.

De geheele uitgaaf bedraagt 121,033 gul. 14 st. 11 pen.
„ „ ontvang „ 111,794 „ 10 st. 4 „
Meer uitgegeven als ontvangen 9239 gul. 4 st. 7 pen.

N°. 146. **Rekening van St. Remeys 1639 tot St. Remeys 1640.**

REKENING VAN ZEGHER ZEGHERS EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitien voor de barakken, subsidien (in deze rekening voor het eerst genoemd ramplacementsgelden) en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 16.

Ontvang van subsidien, door de Hoog Mog. Staten der Vereenigde Nederlanden de Stad toegestaan.

Volgens dit kapittel tot een bedrag van 21,557 gul. 1 st. 2 ort.
De geheele ontvang was 85,051 gul. 9. st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctooren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Item is aen mr. Willem Wylich, pestmeester, aengenomen tot 500 gul. jaerlycx, pest wesende, ende egheen pest synde 250, alsoe tgeheel jaer egheen pest geweest en is (Godt loff) betaelt de somme van 250 gul.

In dit jaar heerschte binnen *'s Hertogenbosch* (God lof) geen pest.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren, de Heeren:
Joris van Bernagien, President schepen.
Mr. Quirinus van Zonst, 2e Pensionaris.
Hendrick Thielmans.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Mr. Johan Gans, 1e Pensionaris.

Hendrik Kuysten.

Commissie naar *Dordrecht* en *'s Hage* over het accoord betreffende de servitie-gelden.

Item aende heeren Henrick Kuysten ende den Pensionaris Gans, over reyscosten ende vacatien in commissie deser Stadt gedaen, op *Dordrecht* enden *Hage*, over d'accort vande servitie met de heeren vanden Raet van Staten ende militie, volgens declaratie ende ordonnantie in date 21 Sept. 1640, 515 gul. 9 st.

Kapittel 12.

Uitgaven aan schenkingen van wijnen ens. aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en anderen.

Schenkingen aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Zijne Genade den Gouverneur van Brederode	1500 gul.
Den Kommandeur Jonker Philips van Thienen	200 „
„ Overste Thuijl van Bullekestein	114 „

Kapittel 15.

Uitgaaf aan kalk en steen, straatsteen, cement, zand ens.

Overwulving van St. Jans poort.

Item 23 dito (April) aen Pauwels Pelgrom voor Cornelis Buyrman, schipper vanden *Bossche*, voor 9000 groote mopsteenen aende Stadt gelevert, omme St. Janspoort mede te overwelven ende den steenen boogh mede aan te sluyten, tot 8 gul. t'duysent, 72 gul.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en andere zaken.

Maaltijden en andere zaken.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan en aankomen van heeren schepenen, komt onder meer het volgende voor.

Banket den Gouverneur van Brederode, den kommandeur van Thienen, den overste Thuijl, den admiraal en andere heeren aangeboden.

Item aenden selven (F. van Bree den ouden) voor bancquet ende wynen int tracteren vande heeren van Bredenrode, Thienen, Thuyl, den Admiraal ende andere heeren, volgens ordonnantie in date 24 Marty 1640, 204 gul. 8 st.

Spaansche wijn voor de fransche kerk en spaansche wijn door schepenen op witten Donderdag gebruikt.

Den 19e Mei 1640 aan spaansche wyn voor de fransche kerk, 9 gul.

Item aenden selven, ter cause van geleverde spaenschen wyn *opten witten Donderdach* als andere oncosten ende wynen byde heeren schepenen gedaen ende doen haelen gedurende de maent van Aprilis, 226 gul. 3 st.

Kapittel 35.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Twaalf drukken der overwinning van de spaansche vloot, door Jan van Turnhout geleverd.

Item 15 dito (November) aen Jan van Turnhout, voor twaelff drucken vande spaensche vloote, aende heeren schepenen gelevert, ende noch een schryffboeck aenden heere Pensionaris van Zonst, 5 gul. 12 st.

Pektonnen gebrand om die overwinning te vieren.

Item 19 dito aen Pauwels Pelgrom, voor pecktonnen over de victorie vande spaensche vlote gebrandt, 91 gul. 15 st.

Item 7 dito (January) aen Peter van Berckel voor Siere De Varennes, voor seeckere franchoisse boeck vande incompste vande Coninginne moeder, aende heeren schepenen vereert, 75 gul.

Aan sire de Varennes voor een fransch boek over de inkomst der Koningin-moeder van Frankrijk.

Item 28 dito (February) aen Franciscus Coudartius, student, vuyte pausselycke religie inde gereformeerde religie gecomen ende publyck gedisputeert den 22[en] February 1640, 30 gul.

Franciscus Coudartius, student, uit de pauselijke religie in de gereformeerde overgegaan disputeert publiek, en ontvangt daarvoor van de Stad f 30.-

Item is aen Mons. van der Burcht, raetsheer, van synder Genade van Bredenrode, voor een vereeringhe van Stadts kannen, over het versueck aende heeren vanden Magistraet gedaen, van wegen synder Genade van Bredenrode, omme te staen over den doop van synder genade dochter, volgens ordonnantie in date 30 Sept. 1640, 48 gul.

De heer van der Burght, raadsheer van den graaf van Brederode, gouverneur der Stad, verzoekt namens zijnen heer, dat de Stad over den doop zal staan van des Graven dochter.

Item aenden heere Pensionaris Gans, de somme van 250 gul. inne remboursement van gelycke somme by synder Ed. verstreckt ende vuytgegeven, door ordre ende resolutie vande Leden deser Stadt, opten doop van het jonghgeboren vrouwlingh, dochter van synder Genade van Bredenrode, genaempt Louysa Christina, daer de voors. Pensionaris, vuyten naem ende van wegen deser Stadt, als getuygen over heeft gestaen, aenden jouffer ende ander dienar. vande craemcamer.

Kosten door de Stad betaald ter gelegenheid dat zij over dien doop stond.

Item 29 September 1640, aenden heere Pensionaris van Zonst, neffens andere heeren predicanten, vande heeren kerckenraet gecommitteert om opt sinodus van Hollant te gaen, 242 gul. 15 st.

Commissie naar de synode in Holland.

Item aen Herman Peeters, beelthouder, ter cause van dese Stadts wapen te snyden, omme te gieten inde groote clocke, 6 gul.

Herman Peeters, beeldsnijder, snijd het wapen der stadt tot vorm, om het te doen gieten op de groote klok.

Item 29 Sept. 1640, aenden heer Henrick Kuysten, Schepen ende oudt President deser Stadt, in plaetssche van een aem rynsschen wyn voor extra ordinarisse goede diensten, 100 gul.

Gelijke sommen voor extra ordinarisse goede diensten werden aan ieder der volgende heeren schepenen uitbetaald, te weten aan Anthony van Outhuesden, Johan Donckers, Dirck van Hoorn, Matheys Brull, Gilles van Brussel en Henrick Thielmans.

Geld in plaats van wijn vereerd aan Hendrik Kuijsten, oud president-schepen, en andere heeren, voor buitengewone goede diensten der Stad bewezen.

Item aen myn heer Copes, ten behoeff vande fransche kercke, tot vervallinghe van hunne oncosten, ter cause van twee mael int jaer te compareren opte fransche sinode, de somme van 100 gul. ende alnoch tot torff om te branden in haere camer van consistorie de somme van 15 gul.

Toelage aan de fransch-protestantsche gemeente voor het tweemaal 's jaars reizen naar de synode en voor brand in de consistorie-kamer.

Item aen D[no] Marezio, fransche predicant ende professor naer ouder gewoente als professor toegevoecht, 250 guldens.

Toelaag aan D[e]. Marezio, fransch predikant en professor.

De geheele uitgaaf was 95,545 gul. 0 st. 8 d.
" " ontvang " 85,051 " 9 st.
Meer uitgegeven als ontvangen 10,493 gul. 11 st. 8 pen.

N°. 147. **Rekening van St. Remeys 1640 tot St. Remeys 1641.**

REKENING VAN JACOP VAN CASTEREN ENDE JOHAN PIETERS VLOOTS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitiegelden voor de barakken, subsidien of remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 13.

Subsidie of remplacementsgelden door de staten der Stad toegestaan.

Ontvang van subsidien door de Hoog Mog. Staten der Vereenigde Nederlanden, der Stad toegestaan.

Volgens dit kapittel tot een bedrag van 19,517 gul. 9 st. 8 pen.

De geheele ontvang was 79,083 gul. 12 st. 10 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt en die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in Stads zaken.

Mr. Otto Copes.

Mr. Johan Gans, 1e Pensionaris.

Hendrik Kuijsten, President-schepen.

Jacob van Casteren, Rentmeester.

Kapittel 12.

Vereering van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen ens. aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en anderen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Vergoeding van brand in geld, aan de predikanten te *'s Hertogenbosch* en aan de schoolmeesters der Latijnsche scholen aldaar.

De zes predicanten, te weten Domine Demarez, fransche predicant, Ds. Schulins, Ds. Franciscus de Waell, Ds. Lhemannus, Ds. Conrardus ende Ds. Valconarius, elcken voor 100 tonnen torff, haer Eerw. by resolutie vande heeren schepenen toegeleyt, elck 50 gul.

Idem aan Judocus Verbeeck, latijnsche schoolmeester, 25 gul.

Idem aen mr. Jan Lenartss, latijnsche schoolmeester, 25 gul.

Idem aan den rector en professor Schabineus.

Idem den Rector Schabineus, professor in de griecxsche tael, 50 gul.

Den Kommandeur Jonkh. Philips van Thienen, 250 gul.

" Majoor Thuijl van Bullekestein, 125 gul.

Zijne genade van Brederode 1500 gul.

Hare genade Mevrouw van Brederode 1000 gul.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en andere defroijementen.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan en aankomen van de heeren schepenen, komt onder meer andere posten het volgende voor.

Maaltijden en andere defroyementen.

Item aen Jan Janssen, concherge, in voldoeninge vande maeltyt op 25 Augusti, daer present synder Genade van Bredenrode, 296 gul. 2 st.

Maaltijd waarbij tegenwoordig was de Gouverneur van Brederode.

Item by acte in date 24 Septembris 1641, betaelt aen Jan Janssen Kerff, in voldoeninge van eene rekening vande maeltyt aende heeren predicanten, als gecommitteerde van het sinodi van *Gelderlaadt* met andere heeren, 199 gul. 2 st.

Maaltijd aan de Predikanten der synode van Gelderland.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Voor het herbouwen van de blauwe steenen poort aan St. Jans brug met het leveren van eene groote blauwe steenen lijst en andere werken aan dese poort, volgens bestek 180 gul.

Vernieuwing der St. Janspoort.

Voor het maken van den weg tusschen de kleine schans en den nieuwen steenweg, 325 gul.

Voor het maken van een nieuwen brug aan de groote schans, 793 gul.

Voor het herleggen vande contrescharp en den weg tegen de nieuwe brug by dat groote fort te *Vucht*, 78 gul.

Voor het verhoogen vanden bekramden weg aan de kleine schans, 100 gul.

Maken van den weg tusschen de kleine schans en den nieuwen steenweg, het maken van een nieuwe brug bij de groote schans en voor het herleggen en den weg tot aan de nieuwe brug bij laatstgemelde schans.

Voor het maken van den dijk, strekkende van den steenweg tegen de poort van de kleine schans tot aan dien bekramden weg, 100 gul.

Het maken van een dijk van den steenweg tot aan de poort van de kleine schans.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin de volgende aangetroffen.

Item dito (25 Marty) aen Gangloff Vykes, swertveger, voor vyf justitie sweerden te scherpen en schoon maecken, met nieuwe gevesten ende handvasten ende ander monteringe, 32 gul. 8 st.

Vijf justitiezwaarden gescherpt, schoon gemaakt en verder vernieuwd.

Item dito (6 April) aen Peter Peterss, ondercoster, over een heel jaer lanck, daechs twee mael, de schoolclock te luyden, van 6 February 1640 tot 6 February 1641, by provisie voor dese reyse toegevoecht, 30 gul.

Het luiden der schoolklok.

Item 16 April 1641, aenden heere Pensionaris Gans, betaelt de somme van 100 gul. voor de predicanten en ouderlingen alhier op het frans sinodi gecoemen, tot soulagement van onkosten by haer eerw. tot een gratuiteyt toegeleyt.

Fransch synode te *'s Hertogenbosch* gehouden.

Item aende heeren Drossart Vermerthen, Noordingen, Alewyn ende Bolck, raetsheeren van zynder Genade van Bredenroode, alhier een tyt lanck gevaceert ende gebesoingeert hebbende in saecken zyner gemelte Genade concernerende, vereert met de somme van 100 gul.

Drossaard en raadsheeren van den Gouverneur van Brederode vereerd met 100 gul.

1642.

Brand gebragt op de redoute op *Osteren* (*Deuteren*).

Item 22 dito (July), aen Wouter Ernst, corporael onder capⁿ Keerweer van 18 tonnen torffs opde redouet opt *Osteren* (Deuteren) te brengen, met schuyt ende draechgelt, 2 gul. 5 st.

Tijding dat de belegerde op het *Genneperhuis* parlementeerde.

Item 29 dito, aen mons^er Botmans, quartierm^r. vanden ritmeester Wintelroy, voor tydinghe te brengen vant parlementen vant *Genneperhuys*, 30 gul.

Soldaten om te onderzoeken of er in de huizen geen vijandelijk volk was en om op schildwacht te staan, tijdenseene commissie onderzocht hoe de weg door de gasthuislanden zou gelegd worden.

Item 29 dito, de heeren gecommitteerden vuyt de Leden, geweest inspecteren in wat voegen den wech opt *gasthuyslant* best geleyt soude werden, tot welcken eynde eenige soldaeten vande groote schansse syn geemployeert, om de naeste huysinghe te visiteren ofter gheen vyants volck en was ende op santinel te staen, tot drinckgelt toegevoeght, 2 gul. 10 st.

De beeldhouwer Herman Peeters snijdt het wapen van Brabant om voor het Stadhuis aan de Puij te plaatsen.

Item 15 dito (Augusty) aen Herman Peeters, beelthouwer, voor het sneyden van het waepen van *Brabant* omme te stellen voor het stadthuys aende puye, 18 gul.

De geheele uitgaaf was 79,047 gul. 19 st. 5 pen.
" " ontvang " 79,083 " 12 st. 10 pen.
Meer uitgegeven als ontvangen 35 gul. 13 st. 5 pen.

N°. 148. Rekening van St. Remeys 1641 tot St. Remeys 1642.

Rekening van Johan Peeterssen Vloots en Lazarus van Zonst.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitiegelden voor de barakken, subsidien of remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Op folio 34vo volgt voor memorie.

Anderen ontfanck van extra ordinaris servitiegelden over het logeeren der nieuwe francen, gelogeert ende alhier in garnisoenen geleghen hebbende inde jaeren anno 1635 en 1636.

Buitengewone servitien tot huisvesting van een nieuw korps fransche soldaten te *'s Hertogenbosch* in bezetting gekomen.

Ontfangen vanden heere ontfanger, Johan Gans, opden 19 November 1642 (over twee ordonnantien vanden Raet van State, van het servies vande nieuwe franschen alhier in garnisoen gelegen hebbende inden jaere 1635 en 1636, d'eene van 9391 gul. 13 st. 11 pen. ende d'ander van 1472 gul. 18 st. 10 pen.) de somme van 10,000 gul. dan alsoo de voors. thien duysent gul. by ons nyet en syn gedistribueert maer weder aen anderen overgegeven, volgens order der heeren schepenen, naementlyck aenden heere serviesm^r. Tullekens 3000 gul. Corn. van Esch 4000 gul. ende aen heeren gecommitteerden byde heeren schepenen tot vuytdelinge van het fransche servies, de somme van 2569 gul. 10 st. soo is daervan noch maer alleen overich ende

onder den heere rentmeester Vloots berustende de somme van 430 gul. 10 st. met de bescheiden tot scheens voors. dienende.

De 864 gul. 12 st. 5 pen. die de voors. twee ordonnantien meer bedraegen als 10,000 gul. syn byden heere Gans aen ons nyet getelt, maer, om redenen, ingehouden, gelyck oock doenmaels aen het collegie der heeren schepenen is bekent gemaeckt, hier dienende voor *Memorie.*

Kapittel 16.

Ontvang van penningen, by de Hoog Mog. heeren Staten tot subsidie aen dese Stadt gegeven.

Subsidie of remplacementsgelden door de Staten aan de Stad toegestaan.

Volgens dit kapittel ten bedrage van 28,663 gul. 4 st.

De geheele ontvang was 98,059 gul. 11 st. 11 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden onvermeld gelaten

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Jonkh[r]. Gysbert Piek, President-schepen.

M[r]. Johan Gans, schepen.

M[r]. Christiaan van Berensteijn, pensionaris.

In verschillende commissien naar *'s Gravenhage.*

Kapittel 12.

Uitgaven voor het schenken van wijnen enz. aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en anderen.

Vereering van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Gewone vereeringen aan den Gouverneur en Mevrouw van Brederode.

Item aen Joncker Lodewyk Lysemanis, edelman van syn genaede den heer van Bredenrode, alhier expresselyck wesende door zyn voors. genade, om te ontfanghen de somme van 1500 gul. die de Leden deser Stadt jaerlicx tot een vereeringhe aen syn Genade van Bredenrode, als Gouverneur deser Stadt hebben toegeleydt, wegens de goede diensten ende correspondentie met de regeringhe deser Stadt gehouden ende alnoch is continuerende, verscheynende 28 Augustus 1642.

Mevrouw van Brederode voor de jaarlijksche vereering *ƒ* 500.—

Aan Jonkvrouwe Louisa Christina, dochter van den Gouverneur van Brederode, een lijfrentebrief van 400 gul. 's jaars in een gouden doos aangeboden.

Item aenden heer President Joncker Pieck, voor Nicolaas Lockemans, over een fijn goude doose byden selven voor dese Stadt gemaeckt, daerin is geleydt geweest den rentbrieff van 400 gul. jaerl. pensioen, geduerende tleven van het vrouwlyn Louwisa Christina van Bredenroode, volgens ordonnantie ende quytancie 555 gul.

Den Kommandeur Joncker Philips van Thienen.

„ Hoogschout Bergaingne.

Mevrouw van Thienen.

Toelaag aan de heeren van het collegie der muziekanten.

De heeren van het collegie der musicanten voor een oxhoofd franschen wyn 60 gul.

Voorts nog aan vele andere heeren.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en defrotjementen.

Uitgaven aan maaltijden en defrotjementen.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan en aankomen van de heeren schepenen, komt onder meer andere posten het volgende voor:

Verteringen ter gelegenheid dat schout en schepenen de koordendansers zouden gaan zien spelen

Item den 19 July 1642, aen Jan Janssen, conchergie, t'gene soo byden heeren schepenen, geswoorens ende raeden is verteert, wachtende met den heere Hoochschoudt, als men die cordendanssers soude gaen sien speelen, aen bier ende wyn, 200 gul. 10 st.

De regering betaalt de kosten voor het tracteren des Prinsen van Oranje, ten huize van den Gouverneur van Brederode.

Op 6 Augustus 1642, aen Jan Janssen, conchergie, betaelt voor soo veel als bedragen, d'oncosten gedaen in het tracteren van syne Hooch. den Prinse van Orangien, ten huyse van synne Genade den heer van Bredenroode, 763 gul. 12½ st.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Afdammen en uitgraven van het buitenste hoofd aan de nieuwe Orthenpoort.

Den 3e January, voor het afdammen, uitgraven en uitdoen van het buitenste hoofd aende *nieuwe Ortense poort* met het wederom aanvullen, 100 gul.

Opmaken van den weg en den dijk tusschen den bedekten nieuwen weg en de lange brug, buiten de Orthenpoort.

Den 4 January 1642, voor het opmaken van den weg en den dijk, tusschen den bedekten nieuwen weg ende lange brug (buiten de Orthenpoort) 355 gul. 10 st.

De sloot aan de noord-oostzijde van den nieuwen dijk of weg regt door gegraven tot aan de galgenstraat.

Den 25 April voor den sloot, aan de noord oostzyde van den nieuwen dyck of weg, regt door te graven tot aan de galgenstraat, 2 gul. 10 st.

Volgen de betalingen voor herstel van de wallen der bevestigingswerken enz.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daar in onder meer anderen de volgende voor.

De voetstukken der leeuwen neven het wapen voor het stadhuis, verkleind.

Aen mr. Harman Peters, beeltsnyder, vande piedestaellen der leeuwen voor stadtshuys neffens de wapen, te vercleynen, bet. 18 st.

Kosten voor de snoer van wit, groen en roode zijde met goud, voor den lijfrentebrief van haar genade Louisa Christina van Brederode.

Aen Joris Verheyden, voor een snoer, witte, groen, roode syde ende goudt, tot den brieff van 400 gul. lyffpensioene, voor haer gen. Louisa Christina van Bredenrode, te versegelen 1 gul. 5 st.

Herman Peeters snijd een groot wapen voor het Stadhuis.

Item 7 deser (April) aen mr. Harman Peeters, beeltsnyder, voor het snyden vande grootte wapen voor t'stadtshuys, 36 gul.

Commissie door

Item 26 dito (Mei) aende schippers, met de heeren schepenen vuytgevaeren

met Frans Blom, om plaats te desingneeren ende aen te wysen, waer langs hy het water vuyt de gracht vant nieuw fort, beqaemste soude vuyt maelen, om den stroom met het op dryvende sandt niet te vervullen, bet. 12 st.

welke de plaats werd aangewezen waar het gevoeglijkst het water uit de gracht van het nieuwe fort kon worden uitgemalen om den stroom met het opdrijvend zand niet te verlanden.

Item 23 (Augustus) aen Peter de Haen, over het schilderen ende vergulden van het waepen voor het stadshuys en het stofferen van twee leeuwen, 32 gul.

Schilderen en vergulden van het wapen voor het Stadhuis en het schilderen der leeuwen.

De geheele uitgaven waren 100,757 gul. 19 st. 8 p.
" " ontvangsten " 98,059 " 11 st. 11 p.
Meer uitgegeven als ontvangen 2698 gul. 7 st. 13 pen.

N°. 149. Rekening van St. Remeys 1642 tot St. Remeys 1643.

Rekening van Johan Peetersen Vloots en Lazarus van Zonst.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitiegelden voor de barakken, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang van gelden door de Hoog Mog. Heeren Staten Generael tot remplacement aen dese Stadt toegestaan.

De heeren Raeden van Staeten der Vereenichde Nederlanden, hebben in date den 13en Janiwary 1643, gelast den heere ontfanger Johan Dreyschoor, te betaelen aende Eerw. heeren de Magistraet deser Stadt, de somme van 28,743 gulden 16 stuyvers van veertich grooten t'pont. Naementlyck 2714 gulden 16 stuyvers over tghene dese Stadt competeert ter goeder rekeninghe ende in minderingh van een vyffdepart der ghemeyne middelen, voor een halff jaer verpacht ende ingegaen den jersten April 1642 ende gheeyndicht den lesten September daer aen volgende; ende de resterende 26,029 gulden, oock over een vyffde part vuyt de voors. ghemeyne middelen, over een halff jaer inghegaen den jersten October 1642 ende geheyndicht den lesten Mert 1643 daer aen volgende, aen dese Stadt gheaccordeert tot remplacement van brandt ende kersen voor de corps de guardes, mitsgaders tot onderhoudt van haere Stadts mueren ende brugghen, welcke voors. somme in diversche reysen is ontfangen, die oversulcx alhier wordt verantwoort ende voor ontfanck gebracht 28,743 gul. 16 st.

Ontvang van geld en tot remplacement voor de der Stad afgenomen middelen door de Staten der Vereenigde Nederlanden op de gemeene middelen toegestaan, voor brand en licht in de wachten en voor onderhoud van vestingmuren en bruggen.

Kapittel 16.

Andere ontvang van verloopen remplacementsgelden door de H. Mog. heeren Staten Generaal toegestaan.

Ontvangen van verschillende ontvangers, als: van Johan Gans, Johan Drey-

Ontvang van ach-

terstallige remplacementsgelden.

schoir, ontvanger vande gemeen middelen te *'s Hertogenbosch*, van den ontvanger Staes te *Breda*, Andries de Fresne, rentmeester der domeinen, Johan van Bergaigne, ontvanger vande contributien int kwartier van *Antwerpen*, wonende te *Bergen op Zoom*, Thomas Willeberts, ontvanger van de gemeene middelen te *Bergen op Zoom* en Johan Jacob Hausman, ontvanger der contributien in het arr. van *Breda*, de som van 16,423 gul. 16 st. waar onder 428 gul. 16 st. voor de volgende post.

Noch ontfanghen byden heere Jo^r. Ghysbrecht Pieck van Thienhoven, als President ende gecommitteerde deser Stadt, vuyt erachte van seeckere resolutie der heeren vande Leden in date 24^en February 1643, vanden heere Johan van Bergaingnen, ontfanger vande contributien int quartier van *Antwerpen*, wonende te *Berghen opden Zoom*, de somme van 6400 gulden, over twee ordonnautien van deser Stadts achterstallich remplacement, vervallen den 6 Juny 1642 ende den 6^e Juny 1643. Ende noch vande heer Thomas Willeberts, ontfanger vande ghemeene middelen binnen *Berghen opden Zoom*, de somme van 3200 guldens, over den eersten termyn van het voors. remplacement, vervallen den 6 Juny 1642, ende daer beneffens vanden heere Johan Jacob Hausman, ontfangher vande contributien in het quartier van *Breda*, gelycke somme van 3200 gulden mede over den jersten termyn, vervallen als voor maeckende te saemen de somme van 12,800 gul. hier dienende voor *Memorie*.

Nevens deze post staat de volgende kantteekening.

„Den President Jo^r. Pieck hier op gehoort synde, heeft verclaert, de 12,800 guldens inden tecxt vermelt, volgens resolutie vande heeren vande Leden deser Stadt van dato 25 Februario 1643, met kennisse van dandere heeren neffens syn Ed. gecommitteert als deselve, naementlyck de heeren Gans ende Kuysten hier present, tselve alsoo verclaeren, aen eenige heeren deser Stadt merckelycke dienst gedaen hebbende, vereert te hebben de somma van 7937 gul. 11 st. ende de resterende 4862 gul. 9 st. over getelt aenden heere rentmeester Johan Vloots, die daer van gehouden is in ontfanck te verantwoorden, welcke resolutie behoorlyck geexamineert ende naer gesien synde, soo wert selfde alhier ende als geschiedt ende gedaen conform de voors. resolutie, gepasseert ende aengenomen, van welcke voors. 4862 gul. 9 st. alhier verantwoort werden 428 gul. 16 st., sulcx dat noch te verantwoorden blyft byden voors. Johan Vloots, de somme van 4438 gul. 13 st.

Latere kantteekening met een andere hand.

De bovenstaende post van 4438 gul. 13 st. wert inde rekening van 1647 tot 1648 fo. 36 wel gebracht ende alsoo quyt.

De geheele ontvang was 108,917 gul 5 st. 15 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden onvermeld gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren, de heeren:

Joncker Ghysbert Willem Pieck, President-schepen.

Mr. Christiaen van Berensteijn, Pensionaris.

Johan Gans, Schepen.

Commissie naar *'s Hage*, tot bevordering van de ontvang der servitiegelden; betaling voor de afgebroken huizen en de achterstallige remplacementsgelden, alsmede tot handhaving van Stads privilegien tegen van Meerwijck.

Den 26 November 1642 syn gecommitteert naer *'s Graevenhage*, by commissie vande heeren schepenen, de heer President Jor. Ghysbert Willem Pieck, de heeren Johan Gans, schepen en de heer Christiaen van Berensteyn, Pensioenaris, tot vervoorderinge deser Stads service geld en betaling vande affgebroecke huysen en Stadts achterwesen vande remplassementen, onbetaald zynde, oock tot maintenu deser Stadts privilegien tegens Meerwyck. *Memorie.*

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden enz.

Schenkingen aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Peter van Bilderbeeck, Ingenieur . . . . 150 gul.

. . . . . Lobbrechts, Ingenieur, over extra ordinarisse diensten. . 200 „

Den Kommandeur Joncher Philips van Thienen.

Hare Genade Mevrouw van Brederode . . . . 500 „

Zijne Genade den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 „

Den Gouverneur van Brederode over het huisvesten van Z. H. den Prins van Oranje.

Voor het logeren van Zijne Hoogheid (den Prins van Oranje) zijne genade voorn. . . . . 250 „

Kapittel 24.

Uitgaven aan huis en solderhuuren, alsmede van servitiegelden.

Uitgaven aan servitiegelden.

Item aen de heer Rutger Tullekens, service mr. deser Stadt, betaelt volgens twee distincte quitancien in date 4 Mert an. 1644, als wanneer met voors. heer service meesters eerst is geliquideert geworden, elck der voors. quitantien van 3000 gul. in gevolch vande contracte ende resollutie by dese Stadt ende haere Leden met den voors. service meester gemaeckt ende aengegaen in date van derde Maye 1640, waerby den selven is toegevoecht bovens het gene wegens tlandt tot de betaelinghe vande servicien wordt betaelt, de voors. som van 3000 guldens jaerlicx, soo lange tselve contract sall continueren ende langer niet. Tot betalinghe van alle extraordinaris

servicien, als aenden Quartiermeester generael vande ruytterye, Capitein geweldigher, canonniers, mineurs ende alle anderen hoedanich die souden moogen wesen geene vuytgescheyden oft gereserveert. Ende dat van twee jaeren hem verscheenen op ultimo September 1642 ende den lesten Septembris 1643 waervan enz.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Uitgaven voor het reinigen der riolen onder den wal aan de gracht bij de Pijnappelsche poort en het uitdiepen der gracht aldaar.

Voor het wegruimen en reinigen der riolen onder den wal aan de gracht vande Pynappelse poort, het behoorlyk uitdiepen dier gracht tusschen den wal ende poort zuidwaards der brug als ook aan de noordzijde tusschen Stads muur en de Muntel tot aan den wal 131 gul.

Kapittel 29.

Uitgaven voor huisen en erven, die by estimatie deur begeertte van haer Ed. Mog. den Raet van Staten aen dese Stadt syn opgedraeghen en overgegeven in September 1643.

Onteigening en aankoop van huizen, tot verbreding der vestingwal aan de kleine hekel.

Die huizen en erven werden onteigend en door de Stad betaald tot verbreeding der vestingwallen van de kleine Hekel, vroeger St. Anthonis Hekel de Stad deed daarvoor een uitgaaf van 2051 gul.

Kapittel 38.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daar in onder anderen de volgende gevonden.

De armen te *Gewanden, Alem, Maren Kessel* en *Litheijen*, tijdens het hooge water door de Stad van levensmiddelen voorzien.

Item Willem Janssen Hachtiens voor 100 pont kees, om den armen tot *Gewanden*, *Alem*, *Maren*, *Kessel* ende *Littoyen*, door last der heeren schepenen, in den tyt van thooch water, te spysen, betaelt 14 gul.

Item Jan Handricx c. s. synde vier persoonen, vuyt gesonden om broot, kees ende herrinck te spysen tot *Empel*, *Gewanden*, *Maren*, *Kessel* etc. elck twee daghen vuyt geweest tot 25 stuyvers daechs ende 5 guldens byde selve verteert.

Item 5 dito (Augustus) aende groenroede van Asten, over 250 brooden die hy in Janwario lestleden, door ordre der heeren schepenen, tot eenighe backers hadde gehaelt, om in den grootten waternoot den huyslieden aenden *Maeskant* te spysighen, 42 gul. 7 st.

Toelaag aan het muzijkgezelschap der heeren muziekanten.

Dito (5 September 1643) aen Mr. Jan Verryt, voor de heeren musicanten, voor een oxhooft fransse wyn, in conformiteyt vande voors. resolutie der heeren vande Leden (19 September 1643) 60 gul.

De geheele uitgaaf was 109,014 gul. 18 st. 7 pen.
" " ontvang " 108,917 gul. 5 st. 15 pen.
Meer uitgegeven als ontvangen 97 gul. 12 st. 8 pen.

N°. 150. **Rekening van St. Remeys 1643 tot St. Remeys 1644.**

REKENING VAN Mr. LAZARUS VAN ZONST EN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde als in vorige rekeningen.

Belastingen, accijnsen, servitien, remplacemtsgelden enz. mede als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang door de Hoog Mog. Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplasementsgelden door de Staten-Generaal de Stad toegestaan, zijnde een vijfde part uit de gewone middelen.

De ontvang in dit kapittel bedraagt 19,658 gul. 12 st.

Kapittel 16.

Andere ontvang van achterstallige remplacemtsgelden.

Tot eene som van 26,800 gul.

De geheele ontvang was 110,543 gul. 18 st. 14 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken

Afgevaardigden waren de heeren:

Jonker Gysbert Pieck van Thienhoven, Pres.-schepen.

Hendrik Kuijsten.
Dirk van Cattenburch.
Mr. Otto Copes.
Johan Gans.
Mr. Andries de Fresne.
Hendrik van Casteren.
Mr. Christiaen van Beresteijn, Pensionaris.

} In commissie naar *'s Gravenhage* ter zake der klagten en aanteigingen van Herman de Bitter, tegen de regering van *'s Hertogenbosch*.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en anderen.

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Mevrouw van Brederode . . . . 500 gul.

Den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 „

Den Kommandeur Jonker Philips van Thienen . . . . . . 250 gul.
" Majoor Thuijl van Bullekestein . . . . 225 "

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en andere defroyementen.

Maaltijden en defroyementen.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan van oude en het aankomen van nieuwe schepenen, komen onder anderen voor.

Maaltijd aan den Gouverneur van Brederode den Baron van Asperen en anderen.

Eene maaltijd door de Stad gegeven den 6 Januarij 1644 aan den Gouverneur van Brederode den Baron van Asperen en meer andere gekwalificeerde heeren, daarvoor betaald 374 gul. 8 st.

Maaltijd aan de Gedeputeerden der synode van Gelderland.

Maaltijden der heeren predikanten, gedeputeerd tot de synode van *Gelderland*, gedurende hun verblijf te *'s Hertogenbosch* van 6 April 1644 tot den 16en dier maand, daarvoor betaald 302 gul. 17 st.

Maaltijd aan den Gouverneur van Brederode, de predikanten en gedeputeerden der synode van Gelderland, de predikanten en den kerkenraad en de leden van het lieve vrouwe broederschap te *'s Hertogenbosch*.

Een maaltijd den 14 April 1644 gegeven aan den Gouverneur van Brederode, de heeren predikanten gedeputeerden der synode van *Gelderland* en de heeren predikanten met den kerkenraad en het broederschap, daar voor betaald 292 gul. 12 st.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Geleverde hardsteen voor het nieuw korps de garde op het minderbroeders kerkhof.

Voor geleverde harde steen aan het nieuwe korps de garde op het minderbroeders kerkhof volgens het bestek en kwitantie van 9 January 1644, 474 gul.

Hameijgebint met kap, vleugels en deuren op de brug buiten de Hinthamerpoort.

Item 17 Augustus 1644, betaelt aen Herman van Loennen, timmerman, ter cause van arbeytsloon over het maecken ende stellen van een hameygebynt met synder kappe, vleugels en deuren met hangen en sluyten, op de brugge buyten de hinthammerpoort, 13 gul.

Item 27 Augustus 1644, betaelt aen Pous Pieterssen, timmerman, ter cause van arbeytsloon van te maecken een hamey gebynt met synder kappen, vleugels ende deuren met hangen ende sluyten op de brugge voors. 60 gul.

Slaggebint met balans, valbrug en sieraden op de nieuwe brug buiten de Hinthamerpoort en corps de garde op die brug.

Item aenden selven voor arbeytsloon van het maecken van het slach gebynt met de balancen, valbrugge en cieraten, gehangen ende gesloten op de nieuwe bruggen voors. 60 gul.

Voor het maken van een corps de garde op de brug buiten de hinthamerpoort, 87 gul.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, komen daarin onder meer anderen de volgende voor.

Trommen voor de schutterij van den ouden voetboog.

Item 12 dito (Maart) aen Jan Janssens van Oldenseels, voor het maken van trommen voor de schutterij van den ouden voetboog, 28 gul 6 st.

Item op den 19en Mert 1644, betaelt aen Jan Davidss van Oerlen, ter cause van armosyn totten vendels ende sluyers voor de sargeanten, bandeliers voor de tambours ende andere monturen, gelevert voor de vier schutteryen, 791 gul. 14 st. 8 pen.

Armoisin voor vaandels en sluijers voor de sergeanten, bandeliers voor de tamboers en andere monturen voor de vier schutterijen.

Noch ten selven dagen betaelt aen Anthoni Bordonck, voort schilderen van vier wapens op de trommen vande jonge schutters, 10 gul.

Schilderen van Stads wapen op de trommen der schutterij van de jonge Schuts.

Noch betaelt aen Aldert Reyns, voor het schilderen van twee vaendelen voor de compagnien borgers binnen deser Stadt, 178 gul. 16 st.

Schilderen van twee vaandels voor de kompagnien burgers.

Noch den 19 dito, betaelt aen Caspar Duyts over het opmaecken vande trommen voor de cloveniers schuts, 13 gul. 18 st.

Opmaken der trommen voor de cloveniersschuts.

Item noch den 22 Meert, betaelt aenden heer Gerard Thielmans, als lieutenant vande schutterye van den jongen voetboge, tot een gestoffeerde echarpe hem by de Stadt vereert, 60 gul.

Aan Gerard Thielmans, Lt. van den jongen voetboog eene gestoffeerde écharp vereerd.

Noch ten selven dage (26 Maart) betaelt aen Peter de Haen, over het schilderen van twee vendels voor de borgerye deser Stadt, 171 gul. 6 st.

Schilderen van twee vaandels voor de burgerkompagnien.

Noch den 2e April 1644, betaelt aan Sr. Johan de Hulter als lieutenant vande cloveniers schutters, in plaetse van een gestoffeerde echarpe, hem by de Stadt vereert, 60 gul.

Betalingen voor en vereeringen van écharpen aan de luitenants van de vier schutterijen.

Volgen betalingen van vereerde écharpen aan:

Den heer Laurens s'Gravesande, luitenant der cloveniers.
" " Gysbrecht Kuysten, " van den handboog.
" " Johan van der Horst, " " " jongen voetboog.
" " Laurens van Berckel, " " " " "
" " David van Oerle, vaandrik van den handboog.
Doctor Roseur, luitenant van den ouden voetboog.
Den heer Vloots, " " " " "
" " Frans Blom, vaandrik " " " "
" " Kip, " der cloveniers.

Noch betaelt aen Jan van Susteren, brouwer, voor acht tonnen biers met den verschoten impost, aende cloveniers schutters, 81 gul. 6 st.

Noch tenselven dage (25 April) aan de predikanten Do. de Wael, Do. Schulio, Do. Lemanno, Do. Conrado, Do. Valckenario, Isaac Chabaneus rector der latijnsche scholen en Albinus Villerius, conrector, ieder 50 gul. in plaats van 100 tonnen turf.

Toelaag voor brand aan de predikanten, rector en conrector en verdere onderwijzers aan de latijnsche scholen.

Aan Henricus Herberts, latynsche schoolmeester, in plaats van 50 tonnen turf 25 gul.

Aan Augustinus Boulema, onderste meester in de latynsche scholen, als voor 25 gul.

Op den 17en Mei 1644, betaelt aen Ouwen Pauwel, voor syne gedane oncosten int verkrygen vanden impost op den touback by de Ed. Mog. heeren Raden van Staten, ende dat hem den selven impost opt versoeck deser Stadt weder is afgenomen, breeder verhaelt inde acte van date 14en Mey 1644, volgens quitantie de somme van 125 gul.

Schadeloosstelling aan Ouwen Pauwel, wien door de heeren raden van Staten den impost op den tabak was toegestaan, die hem op verzoek der Stad wederom werd afgenomen.

1644.

Toelaag voor het bouwen van eene hervormde kerk in de groote schans (Fort Isabella.

Noch den 23 dito, betaelt aen Jan Leenartss van Aelst, Predicant vande *groote schansse* tot opbouwing vande kercke aldaer, 100 gul.

Betaalde wijn voor het celebreren van het heilig nachtmaal in de Fransche kerk.

Noch den 28en Mey 1644, betaelt aen Aernoudt Panhuys, ter cause van geleverde wynen tot het celebreren van het heilig nachtmaal in de fransche kercke tot drie diversche reysen, 18 gul.

Bier aan de vier schutterijen.

Noch den 21 dito (Juny), betaelt aen Jan van Susteren, brouwer, over vier tonnen biers aende schutterye vande cloveniers gelevert 40 gul. 13 st.

Volgen de betalingen voor het zelfde bedrag, aan bier voor de drye andere schutteryen.

Noch aen Sr. Wouter Eelkens, brouwer, voor 8 tonnen bier aende schuttery vanden jongen voetboog by resolutie vande heeren in date 22 Febr. 1644, 81 gul. 6 st.

Idem 8 tonnen aan de schutterij van den handboog 81 gul. 6 st.

Idem 8 〃 〃 〃 〃 〃 〃 ouden voetboog 81 〃 6 st.

Een zilveren lampet en pot met zes zilveren kandelaars, als huwelijksgift vereërd aan de oudste dochter van den Gouverneur van Brederode, gehuwd met den Baron van Dona.

Noch betaelt aen Jan vande Laer, silversmit, in voldoening van een silver lampet ende pot met ses silver kandelaers, hem aenbesteet ingevolge vande resolutie der heeren vande leden, om vereert te worden aende de oudste dochter van synder Exell. van Breedenroede, getrouwt met den baron van Dona, volgende drie ordonnantien 1005 gul. 10 st. 8 pen. of 2 oort.

De vier dienaars van den Hoogschout 100 gul. in plaats van vier mantels vereerd, omdat zij al de bedelaars en vagebonden zouden aanhouden en buiten de Stad brengen.

Noch betaelt den 27 Augustus 1644, aende vier dienaers vanden heere Hoochschoudt de somme van 100 gul. deselve, in plaetse van vier mantels, vereert van wegen dese Stadt, ten reguarde dat sy alle bedelaers ende vagebonden vande straeten sullen houden, ende die gevonden hebbende, datelycken sullen moeten vuyt deser Stads poorten leyden ende vuytbrengen.

Een timmermansknecht bij het afbreken van den ouden stadhuistoren gekwetst, wordt voor Stads rekening smartgeld betaald en door den scherpregter genezen.

Item 30 dito (September) betaelt aende huysvrouwe van Gysbert Janssen, timmerknecht, over smert die haeren man hadde geleden, van dat hy int afbreecken van den stadthuys thoren, gequest was, 6 gul.

Noch betaelt aen mr. Peter den scherprechter, over het cureren ende meesteren vanden selven, volgens quitantie 10 gul.

Aan ieder der heeren schepenen 100 gul. voor een aam rijnschen wijn en 6 gul. voor caproengeld, betaald, volgens ordonnantie van Keizer Karel V.

Noch den lesten September 1644, voor jeder vande negen heeren schepenen over een aeme rynschen wyn, hondert gul. ende aen ieder noch volgende d'ordonnantie van Keyser Carel, ses gul. in conformiteyt vande resolutien vande heeren vande Leden, maeckende te saemen 954 gul.

Kosten geloopen op het verkrijgen van de ordonnantie der remplacementsgelden en de achterstallige subsidiegelden.

Item, alsoo de rentmeester van Zonst, in Julio 1644, door last vanden heere President Pieck ende eenige andere heeren, inden *Hage* aenden Raedt van Staten heeft versocht ende oock geprocureert, d'ordonnantie van het 5de gedeelte uit de gemeene middelen van 1a Aprilis 1643 tot 1a Octob. daer aen volgende ende van 1a Octob. 1643, totten 1en Meert 1644, ende daer beneffens noch seven ordonnantien over den derden ende lesten termyn van het restant van deser Stadts subsidien ende remplacement, jeder van 3200 gulden ende hy daer over eenige dagen inden *Hagen* heeft moeten verblyven, voor vacatiën, moeyten ende reyskosten, 25 gul.

Reductie der renten

Alsoo ten tyde deser reeckening, de renten deser Stadt syn gereduceert

vanden penning 14 ende den penning 16 op den penning 20, ende de rentmeesteren met seer groote moeyten het selven hebben moeten vuytvinden ende doen, ende alvorens het aenvangen van dien, den rentmeesteren is toegeseyt tselve doen, sullen worden erkent, soo wordt den arbeyt over de maenden Junius, Julius, August, September 1644 daerinne gedaen ende tgene der rentmeesteren daer over souwden behooren te worden toegevoecht, gestelt ter discritie vande heeren.

ten laste der Stad van den 14en en 16en op den 20en penning.

Bij appostille op dese post toegestaan en in rekening gebragt 300 gul.

De geheele uitgaaf was 103,021 gul. „ st. 2 pen.
„ „ ontvang „ 110,543 „ 18 st. 14 pen.
Meer ontvangen als uitgegeven 7522 gul. 18 st. 12 pen.

. 151. **Rekening van St. Remeys 1644 tot St. Remeys 1645.**

REKENING VAN JACOB VAN CASTEREN EN JOHAN PIETERS VLOOTS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen, accijnsen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang door de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplacements en achterstallige remplacemtsgelden.

Volgens dit kapittel 28,986 gul.

Kapittel 16.

Ontvang van verloopen of achterstallige remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel 3000 gul.

Kapittel 17.

Ontvang van alderhande zaken.

Item door Mathys Clockers, pachter deser Stadts ouden huysraet, openbaerlyck verkocht het oudt houdt ende rammelmerckt, gecomen van het patershuys int geertruydenclooster, na aftrek van salaris 110 gul. 3 st.

Het oud hout en ouden rommel, gekomen van het patershuis van St. Geertruidenklooster, verkocht.

De geheele ontvang was 103,441 gul. 15 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Joncker Gijsbert Pieck van Thienhoven, President-Schepen.

Mr. Christiaan van Beresteijn, Pensionaris.

Hendrik Kuysten, President-Schepen.

Gysbert van Hamel.

Johan van den Berch.

Dirk van Cattenburch.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en andere personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Geld in plaats van brand aan een predikant der Engelsche gemeente, aan den ziekentrooster en aan twee meesters der latijnsche scholen.

Alexander Wedderbeurne, Engelsch Predikant, in plaats van 100 tonnen turf 50 gul.

Mr Jacob van Oerle, voorzanger in St. Janskerk, in plaats van 40 tonnen turf 20 gul. en voor huishuur 40 gul.

Mr. Cornelis Janssen, ziekentrooster, voor als voor 25 gul.

Henricus Herberts en Boelema, meesters in de latynsche scholen, voor als voor, ieder 25 gul.

Schenkingen aan voorname personen.

Den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 gul.

Mevrouw van Brederode . . . . 500 „

Den Hoogschout Hendrik van Bergaingne . . . . 600 „

„ Kapitein en Majoor Willem van Thuijl van Bullekestein.

„ Kommandeur Jonker Philip van Thienen.

„ Stadhouder Wylich.

Kapittel 26.

Uitgaven aan maaltijden en defroyementen.

Maaltijd aan de heeren der admiraliteit, gekomen om orde te stellen op het vrij maken van den maasstroom.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan van oude en het aankomen van nieuwe schepenen, komt onder anderen voor, eene maaltijd van de heeren gecommitteerden der admiraliteit, te *'s Hertogenbosch* gekomen den 6 Sept. 1645 om orde te stellen op het vrij maken van den Maasstroom, tot een bedrag van 210 gul. 8 st.

Kapittel 27.

Uitgaven voor aanbestede werken.

De muren van het paterhuisbij St Geertrudenklooster afgebroken.

De muren van het pastoorshuis, behoorende tot St. Geertruideklooster op het Orteneinde worden tot afbraak aanbesteed op den 17 Mei 1645.

Uitbaggeren der

Het uitbaggeren der buiten dieze by den bosschesloot en het catyfreck

1645.

aanbesteed op 6 Sept. 1645 voor 1037 gul. 14 st. mits de ondiepicheyt, dat de schepen niet konde vlotten.

Diese bij den bosschen sloot en het catijfrek.

Item aen Frans Blom, voor het versmallen ende d'aerde wecht te haelen van den nieuwen wech off dyck buyten d'Orttenpoort, van het contrescherp van t'fort WILHELM MARIE tot aende lange brugh 250 gul.

De nieuwe weg of dijk buiten de Orthenpoort van het contreschap van het fort Willem en Maria (Papenbril) tot aan de lange brug te *Orthen* versmald en in orde gemaakt.

Item Henrick Gerartsen van Lith, schreynwercker, ter cause van eenen thuyn ende gestoelte voor de ouderlingen ende diaconen, mitsgaders een portael met vier deuren ende andere wercken, gemaeckt ende gelevert inde cloosterkerck, 300 gul.

Tuin en gestoelte voor de ouderlingen en diakens, alsmede een portaal en andere werken in de kloosterkerk (St. Geertruidenkerk) gemaakt.

Kapittel 36.

Uitgaaf aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Aan de 12 tambours vande 4 schutteryen ieder 6 gul. voor een jaar gagie verschenen 11 Augusti 1644.

Toelaag aan de tamboers der schutterijen.

Item de vyff heeren predicanten vande Nederduytsche kercke alhier 50 gul. in plaetse van ieder 100 tonnen torffs.

Geld in plaats van brand aan de vijf predikanten der Nederd. hervormde gemeente.

Item aen Isaacum Chabandum, Rector der triviale schole alhier, de somme van 50 gul. in plaetse van 100 tonnen torffs.

Idem aan den Rector der triviale scholen.

Item aen Dum. Joannen ab Aelst, Predicant opte groote schans 50 gul. in plaats van 100 tonnen torffs.

Idem aan den predikant op de groote schans (Isabella).

Item aen Mons. Cordier, Predicant inde fransche kercke alhier in plaetse van 100 tonnen torffs, 50 gul.

Idem aan den Predikant der fransche gemeente.

Item aen Albinus Vilerius, meester in de latynsche schoole ende Conrector, in plaetse van 100 tonnen torffs, 50 gul.

Idem aan Albinus Vilerius, meester en conrector der latijnsche scholen.

Item 4 Febr. 1645 aen Aert Joris, hopman van St. Agatha gilde tot hennen vastelavont, more solito, 4 gul. 14 st.

Toelaag aan het St. Agatha gilde.

Item aen Willem Brienen, sergeant vande compaignie van syn Exc. van Bredenrode, voor het convoyeren van *Boemel* op dese Stadt, van verscheyden heeren predicanten gedeputeert vuyt het synodus van *Gelderlant*, ontrent een jaer geleden, tot beslechtinge van eenige differenten, volgens ordonnantie 7 gul. 10 st.

De predikanten gedeputeerden der synode van Gelderland, tot beslechting van eenige geschillen naar *'s Hertogenbosch* gezonden, worden van *Bommel*, door eene militaire bedekking begeleid.

Item aen mr. Francois Stroomberghen, organist alhier, voor een nieuwe jaer, 12 gul.

Nieuwjaarsgeschenk aan den organist Stroomberghen.

In conformiteyt vande resolutie der heeren schepenen in date 30 May Ao 1644 ende naedere resolutie vande heeren vande leden in date 20 May 1645, betaelt aenden heere servicemeester Tullekens de somme van 2845 gul. 9 st. tot voldoeninge van eene gelycke ordonnantie vande Ed. Mog. heeren Raden van State in date 10 Juny 1645 ten laste vande heer ontfanger Dreyschoir, ter cause van twee maenden ende 31 daeghen logys gelden, voor de compagnien die boven het getal van 45 compagnien alhier in garnisoen gelegen hebben; ingegaen 1a October 1640 totten lesten April

Voorschot door de Stad aan den servitiemeester gedaan voor twee maanden huisvesting der kompagnien die boven het getal van 45, van 1 Oct. 1640 tot den 30 April 1841 te *'s Hertogenbosch* in bezetting zijn geweest.

De Stad doet dit voorschot voor ditmaal, en zonder dat

1645. dit in het vervolg aanleiding tot nadere voorschotten zal geven.

1641, volgens quitancie in date 26 May 1645, synde de voors. somme ditmael byde Stadt verschoten, sonder getrokken te werden in consequentie, ende sal deselve ordonnantie tot behoeff deser Stadt wederom ingevordert worden, gelyck deselve hier voor in den ontfanck int capittel van t'remplacement folio 41 vso et 42 voor memorie tot dyen eynde is gebracht.

Testamenten, psalmboeken vol noten en andere boeken voor Stads rekening aangekocht.

Item aen Jan van Dockum, boeckdrucker, voor twintich testamenten, boecken met psalmen vol noten als andere boecken, ten dienste vande Stadt gelevert, 180 gul. 18 st.

Boeken tot prijzen voor de latijnsche scholen.

Alnoch aenden selven, voor geleverde boecken tot prysen inde latynsche schoole 35 gul. 9 st.

De Stad koopt den opstal van St. Pieterskerk van het Land voor 3400 gulden en betaalt, na aftrek van 2000 gul. door het Land gegeven tot het in orde brengen der St. Geertruidenkloosterkerk, voor den Godsdienst aan de gereformeerde gemeente in ruil tegen eerstgemelde kerk door het Land afgestaan, 1400 gul.

Item aenden heere ontfanger Johan Gans, de somme van veerthien hondert guldens, in voldoeninge vanden coop ofte opstall van St. Peeters kercke, die de Stadt by coope van t'Lant vercregen heeft voor de somme van drye duysent vierhondert guldens, affgetrocken twee duysent guldens die het Lant aende Stadt heeft geaccordeert, tot het repareren ende approprieren vande Geertruyde kercke totten Godtsdienst, compt alhier volgens de ordonnantie in date 29 May 1645 ende quitancie betaelt 1400 gul.

De Stad betaalt de door den heer Archibald Aartsbisschop van *Cassal* in *Ierland*, alhier gedane verteeringen.

Item aende heere Archibald, Aertsbisschop van *Cassal* in *Ierlant*, tot defroyment van syne verteerde costen in dese Stadt gedaen, volgens ordonnantie in date 24 Augusti 1645, betaelt 100 gul.

Caspar Duijts schildert een glas met Stads wapen, vereerd aan de kerk in het fort Isabella.

Item aen Caspar Duyts, voor een glas met deser Stadts wapen, gestelt ende vereert inde kercke opt fordt Isabella, volgende ordonnantie in date 19 Augusti 1645, betaelt 70 gul.

Peter de Haen schildert twaalf glazen met de namen en wapenen der heeren schepenen, in het huis van den heer Stadhonder.

Item aen Peter de Haen, gelaes schryver, voor twaelff glaesen met de wapenen ende naemen der heeren schepenen, gestelt ten huyse vanden heere Stadthouder, allett volgens declaratie ende ordonnantie in date 25 September 1645, 94 gul. 10 st.

Toelagen aan de kapiteinen en de vier schutterijen.

Item aende vier capiteynen vande schutteryen de heeren H. Kuysten Jor. Pieck, Gans en Copes, yder de som van 60 gul.

Item alnoch aende selven vier capiteynen yder de somme van 60 gul. voor yder compaingie voor oncosten te distribueren.

De geheele uitgaaf was 101,511 gul. 10 st. 8 pen.
" " ontvang " 103,441 " 15 "
Meer ontvangen als uitgegeven 1930 gul. 4 st. 8 pen.

152. **Rekening van St. Remeys 1645 tot St. Remeys 1646.**

REKENING VAN JOHAN VLOOTS EN JOHAN VAN ZUTPHEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen, accijnsen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang door de Hoog Mog. Heeren Staten Generael by wege van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplacements en achterstallige remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 35,260 gul. 4 st.

Kapittel 16.

Ontvang van verloopen of achterstallige remplacementsgelden.

De in dit kapittel voorkomende posten, voor Memorie uitgetrokken.

De geheele ontvang was 92,940 gul. 16 st. 13 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Mr. Christiaan van Beresteijn, Pensionaris.

Rutger Tullekens, President-schepen.

Pieter Lus.

Laureijns van Berckel.

Hendrik Kuijsten.

Jacob van Casteren.

Jan Donckers.

Johan van Zutphen.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en andere voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Den Heer Michael van den Broeck, advokaat fiskaal van het collegie der

Aan Michael van

den Broeck, advocaat fiskaalder admiraliteit te *Rotterdam*, voor diensten in het bezorgen der vrije vaart en der veiligheid van de schepen op de rivier de Maas.

admiraliteit te *Rotterdam* als eene vereering van de diensten aan deze Stad bewezen en nog te doen, in het bezorgen der vrijheid en veiligheid der scheepvaart op de rivier de *Maas*, volgens ordonnantie van 24 October 1645, 250 gul.

Toelaag in geld in in plaats van brand aan de verschillende predikanten, voorzanger en ziekentrooster.

Den Eerw. heer Anthonie Chardevenne, fransch Predicant uit *Frankrijk* naar *'s Hertogenbosch* gekomen.

Den Eerw. Heer Leonardi van Aelst, Predicant op de *Vuchtsche* (Isabella) schans.

De vyf heeren Predikanten der Nederd. hervormde gemeente.

Den Eerw. heer Alexander Wedderburne, Engelsch Predicant.

Volgen voorzanger en ziekentrooster allen voor turf tot brand, schadeloosstelling in geld.

Toelaag aan den meester der derde latijnsche school, Henricus Herberts.

Den heer Henricus Herberts, mr. in de derde latijnsche school by zyn ontslag, volgens ordonnantie van den 21 Febr. 1646, 100 gul.

Professor Samuel de Marets, voor zijn reis van *Groningen* naar *'s Hertogenbosch* 100 gul. toegelegd.

Professor Samuel de Marets voor zyne reis van *Groningen* naar *'s Hertogenbosch*, volgens ordonnantie van 16 April 1646, 100 gul.

Z. H. den Prins van Oranje en gevolg bij zijne doorreis ten huize van den Gouverneur van Brederode, Maarschalk van het leger, gehuisvest, betaalt de Stad den Gouverneur 120 kruisdaalders voor Z. Hoogheid verteering.

Item aende heeren schepenen getelt 120 cruys daelders, by haer Ed. aen syn Excellentie van Bredenrode, Maerschalck van het leger, vereert, over t'tracktement aen syn Hoocheyt ende het gevolgh van dyen, getracteert, alhier passerende, betaelt 300 guldens.

Z. Excell. van Brederode, Gouverneur der Stad 1500 gul.

Hare Excell. Mevrouw van Brederode 500 gul.

Augustinus Bollema, latijnsche schoolmeester.

Den Heer Augustinus Boelema, latynsche schoolmeester.

" Kapitein en Majoor Willem van Thuyl van Bullekestein.

" " en adjudant Majoor Kerweer.

" Kommandeur Joncker Philips van Thienen.

Tijding van het overgaan van *Hulst*.

Item aen Francois Janssen Weyman, voor dat hy aende heeren Magistraeten de tydinge gebracht heeft van t'overgaen van *Hulst*, volgens ordonnantie in date 29 September 1646, 50 gul.

Den Hoogschout Jonker Hendrik van Bergaingne.

Peter Donck, Majoor der burgery (schutteryen).

Kapittel 27.

Maaltijden.

Uitgaven aan maaltijden enz.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan van oude en het aankomen van nieuwe schepenen komt onder anderen voor.

Maaltijd aan den Gouverneur en mevrouw van Brederode, benevens andere heeren en jonkvrouwen.

Eene maaltyd aan zyne Excell. den Gouverneur van Brederode, Mevrouw van Brederode en meer andere heeren en jonkvrouwen op den .... Mei 1646, volgens declaratie 360 gul. 12 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

De nieuwen aar-

In den jersten aen Bernart van Noorden, Major op de groote schans,

(Isabelle) over het maecken vanden nieuwen aerden dyck t'eynde de brugge achter de groote schans, gaende naer *Vucht*, by hem aengenomen voor veertich roeden tot twee gulden yder roede, ende voor tseventich roeden tot vyftich stuyvers yder roede volgens den besteck, 260 gul.

dendijk van het einde der brug achter de schans *Isabella* in de rigting van *Vucht*, gemaakt.

Item aen Dirck Willems van Helmont, voor het affbreken vande cap ende choor met de affhangen, van St. Peterskerck, mitsgaders de balcken uit te nemen, volgens bestek den 23 April 1646 aangenomen voor 230 gul.

De St. Pieterskerk, gestaan hebbende op de esplanade, afgebroken.

Item aen Jan Gysberts alias Cleyntjen, voor het affbreken van het muerwerck van St. Pieterskercke met het schoonmaken der steenen, volgens bestek opden 13 November 1645 aangenomen voor 402 gul. 6 st.

Item ter zake voors. aen Jan Cloet 141 gul. 17 st.

Item aen Huygh Janssen, over het affbreken van den thoren van St. Peterskercke ende die te herstellen boven de cruyspoort inde vuchterstraet, aangenomen den 11 April 1646 met het buitenwerck, 321 gul.

De tooren dier kerk afgebroken en geplaatst op de kruispoort in de vuchterstraat.

Kapittel 38.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds voorkomende posten, worden onder meer anderen, in dit kapittel de volgende gevonden.

Item op 9 Decemb. 1645, aen Jonas Boud, voor verteeringen tot synen huyse gedaen by de heere Archibald, Aertsbisschop tot *Cashib* in *Irlant*, 40 gul.

Betaalde verteering voor Archibald, aartsbisschop tot *Cashib* en *Ierland*.

Item 13 dito (January 1646) aen Anthoni Goossens, maelder, voor arbeyts loon, van twee mael de hinthamersche poorts brugge te verwen, twee mael den thoren opt stadthuys, deuren ende casynen vande corps de guarden in de minderbroersstraat, de corps de guarde aen tstadthuys gelootwit, een affhangsel op tstadhuys, alles geverrefft, met oock die voorpuye van t'stadshuys ende die drye wapens daer voor, gestoffeert, volgens syne specificatie 78 gul.

Betaling aan den schilder Anthoni Goossens voor verfwerken aan de poorten en bruggen, corps de gardes in de minderbroederstraat en aan het stadhuis, de voorpui en het schilderen der drie wapens.

Item den 24 January door ordre der heeren schepenen aen Jan Henricxs van Nuenen, voor het draegen der brieven vanden heere Commandeur, ende het aenseggen aende thien dorpen, om bakelschen torff te haelen ende binnen dese Stadt te brengen, 5 gul.

Op aanschrijving van den kommandeur der Stad moeten tien dorpen met karren *Bakelsche* turf halen en binnen de Stad brengen.

Item dito aen Henrick Geraerts van der Lidth, schreynwercker, voor een nieuw gestoelte in St. Jans kercke, gemaeckt voor eenige heeren van qualiteyt in te sitten, buyten den raedt ende regeringh deser Stadt synde, volgens ordonnantie in date 7 December 1645 270 gul.

Nieuw gestoelte voor heeren van kwaliteit niet in de regering zijnde, in St. Jans kerk gemaakt.

Item 7 dito (February) aen Willem van Lidth, vorster tot *Vucht*, voor peerdehuer ende verteringe alhier inde Stadt gedaen, *in het voeren vande roede van justitie*, int executeren van Henrick Maes, door ordre vande heeren schepenen, betaelt 2 gul. 10 st.

Voeren der roede van justitie bij het executeren van Hendrik Maas.

Item den 23 dito, aen Jan de Ruyt voor verteringe tot synen huyse gedaen by de twee huyslieden met haere peerden, als wanneer sy, door de dienaers vanden heere Hoochschout, met haere waeghens geprest wierden ende de wagens ende peerden gebruyckt, den eenen, tot het voeren van

Wagens geprest tot vervoer ter plaatse der justitie van Hendrik Maas en van hout en stroo voor die justitie.

Henrick Maes, tot de plaetse van justitie, ende den anderen, tot het voeren van houdt ende stroy, betaelt 4 gul. 10 st.

Huur van twee paarden waarop twee heeren schepenen ter justitie van Hendrik Maas, reden.

Item den 2e Mert 1646, aen Leonart van Welhuysen ende Adriaen van der Steen, voor twee huerpeerden, daerop de heeren schepenen hebben gereden ter justitie met Henrick Maes, alsoe de peerden expresselyck daer omme mosten gescherpt werden, 4 gul.

Verteeringen van werklieden op het fort Isabelle, toen zij den paal en het rad op de vuchterheide oprigtte tot executering van Hendrik Maas.

Item den 29e May 1646, aen Bernart van Noorden, major opt fort *Isabelle*, voor verdroncken gelaech, tot synen huyse verteert by de Stadts timmerluyden, wanneer sy op de heyde van *Vucht*, den pael ende radt gericht hadden, om Henrick Maes t'executeren, betaelt 3 gul. 5 st.

Betaling aan den koster der engelsche kerk op het bagijnhof, voor het bedienen der vergaderingen van schoolarchen en der muziekanten.

Item den 6 Juny 1646, aen Cornelis Spuls, koster vande engelsche kercke opt bagynhoff, voor dat hy een jaer gedient heeft aende heeren scholarchen ende de musicanten, in haere vergaderingen, betaelt 50 gul.

De fondamenten van den Stadhuistooren onderzocht.

Item 11 Juny, aen Mayken Gerart Janss, voor verdroncke gelaegh byde timmerluyden, dewelcke het fundament vanden stadthuys thoren, tot twee reysen toe gevisiteert hadden, 2 gul. 10 st.

Z. H. den Prins van Oranje door schepenen buiten de orthenpoort verwelkomt.

Item den 15 dito aenden carossier vanden heere Hoochschoudt, voor dat hy de heeren schepenen gebrocht hadde buyten de orttenpoorte, omme te willecomen ende congratuleren syn Hoocheyt, betaelt 2 gul. 10 st.

Johannes Munnich, benoemd latijnsche schoolmeester, zijne reiskosten van *Utrecht* naar *'s Hertogenbosch* betaald.

Item den 27 Juny, aen Joannes Munnich, latynschen schoolmeester, voor oncosten, gedaen int reysen ende transporteren van syne meublen van *Utrecht* alhier, volgens syne specificatie ende ordonnantie in date 20 Juny 1646, betaelt 47 gul. 18 st.

De Pensionaris van Berensteijn doet 12 wapens maken voor zitkussens der schepenen.

Item 18 dito aenden heere Pensionaris Berensteyn, voor twaelff waepenen tot sittekussens, tot dienste deser Stadt door syn ed. doen maecken, betaelt 72 gul.

Hoogschout en schepenen voeren de schouw over Stads *Diese*.

Item den 26 September, aen Jan Willemss ende Willem Jacobs, voor dat sy, met vier schuyten, de heeren Hoochschout ende schepenen, int schouwen rontsomme door *deser Stadts Diezen*, gevoert hebben, betaelt 4 gul.

De stadhuistooren in zijne fondamenten voorzien en dien toren met zware balken geschoord.

Item den 3 ditto (October 1646) aen Aert Jorissen, voor gehaelde ende gedroncken bieren byde Stadts timmerluyden, aldaer ten huyse gehaelt ende gedroncken, terwyle sy werkten aenden stadthuys thoren ende de fundamenten versaegen, ende den selven met swaere balcken schoorden, 7 gul. 10 st.

De schutterij ontvangt bier voor het ijs bijten. Zij komt in de wapenen toen Z. H. den Prins van Oranje door *'s Hertogenbosch* naar het leger trok.

Item aen Dionys van Cosen, als corporael vanden heere Otto Copes, de somme van 12 gul. in plaetse van twee tonnen biers aen yder roth vande compie borghers, voor het ys in Stadts grachten, tot verscheyden reysen, te breken, ende inde waepenen geweest te hebben, wanneer syn Hoocheyt den Prince van Orangien, naer het velt treckende, alhier was, volgens resolutie der heeren van de Leden in date 21 September 1646.

De geheele uitgaaf was 83,132 gul. 15 st. 5 pen.
„ „ ontvang „ 92,940 „ 16 „ 13 „
Meer ontvangen als uitgegeven 9808 gul. 1 st. 8 pen.

153. **Rekening van St. Remeys 1646 tot St. Remeys 1647.**

REKENING VAN JOHAN VAN ZUTPHEN EN JOHAN PIETERS VLOOTS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen, accijnsen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten-Generaal bij wege van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden, en achterstallige remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,505 gul.

Kapittel 16.

Ontvang van verloopen of achterstallige remplacementsgelden.

De daarin gebragte posten andermaal voor memorie uitgetrokken.

Kapittel 17.

Ontvang van alderhande zaken.

Het Land betaald aan de Stad een stuk grond bij de orthenpoort, ingenomen bij het maken van het nieuwe fort, genaamd Willem en Maria (Papenbril).

Item aen d'heer Jan Donckers, voor Laureyns van Kessel, Secretaris, in voldoeninge vanden interest vanden tweeden ende derden termyn, van eene ledige erffenisse totte fortificatie van t'nieuwe fort aende orttenpoorte, door het Lant van dese Stadt aenveert, ende opten naeme van Laureyns van Kessel opten cohier gestaen, in plaetse van dese Stadt, compt alhier voor ontfanck 84 gul. 2 d.

De geheele ontvang was 93,681 gul. 14 st. 7 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Dirk van Cattenburch, President-schepen.

Mr. Christiaan van Beresteijn, Pensionaris.

Mr. Antoni van Oudtheusden, Griffier.

Mr. Lazarus van Zonst, Schepen.

Mr. Willem Weijlich, Schepen.

Johan van Zutphen, Rentmeester.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en anderen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Betaling aan Hendrik Thielmans, voor eenige exemplaren van zijn boek de *Arke Gods*.

Den heer Hendrick Thielmans, in voldoeninge van eene ordonnantie der heeren schepenen in date 25 November 1646, ter cause van eenige exemplairen van syn boeck, geintituleert *Arcke Godts*, 30 gul.

Schadeloosstelling in geld in plaats van brand aan de predikanten, voorlezer, ziekentrooster en de leeraars der latijnsche scholen.

Volgen de gewone betalingen in plaats van turf aan de predikanten, voorlezer en ziekentrooster, alsmede aan den rector, conrector en de overige meesters der latijnsche scholen, waaronder ook den nieuwen meester der derde school Johannes Munnich.

Vereering aan Everard Schulius, voor zeker boekje aan de Stad opgedragen.

Den Heer Everardus Schulius, over seker boecxken, by hem gededicecrt aende heeren vande Magistraet deser Stadt en andere consideratien, volgende de ordonnantie in date 16 Marty 1647, 100 gul.

Schenkingen aan voorname personen.

Den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 gul.
Mevrouw van Brederode . . . . 500 »
Den heer van Asperen.
„ „ Laurens van Berckel, Stadhouder.
„ „ Hendrik Thielmans.
„ „ Kommandeur Joncker Philips van Thienen.
„ „ Majoor van Thuijl van Bullekestein.
Joncker Hendrik van Bergaingne, Hoogschout.

Vereering aan den predikant Bouma te *Zutphen*, voor de opdragt van zijn boekje, getiteld: „christelijke catechismus” en aan den Predikant Hamers te *Huisinga*, voor zijn boekje getiteld, „Toetsteen der waarheid.”

Den Heer Bouma, Predikant te *Zutphen*, voor een boecxken geintituleert *Christelijke catechismus*, schout en schepenen opgedragen 75 gul.

Den Heer Hamers, Predicant te *Huysinga*, over een boecxken geintituleert *Toetsteen der waerheyt* den Magistraet gepresenteert, 30 gul.

De weduwe van den Ingenieur Bilderbeeck.

Kapittel 27.

Maaltijden.

Uitgaven voor maaltijden en andere defroijementen.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan der oude en het aankomen van nieuwe schepenen, wordt onder anderen het volgende gevonden.

Betaalde verteeringen voor de edellieden, stalmeester, pagien en lakeijen van Z. Exc. Graaf Willem van Friesland.

Item aen Jan Anthonis de Ruydt, voor verteeringe tot synen huyse gedaen, vande edelluyden, stalm^r. pagien ende lackeyen van syne Excell. Graeve Willem van Vrieslant, volgens specificatie en ordon. betaelt 146 gul. 12 st.

Stalling en voeder voor de paarden van Hare Hoogheid.

Item aen Barbara de Gruytere, over stallinge ende voeyere van sesthien paerden van haere Hoocheyt, 46 gul. 11 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Steenen brugje bij

In den jersten aen Joost van der Want, over het maecken van seker

steenen brugsken omtrent het cruysbroeren kerckhoff, by hem aengenomen, volgens resolutie der heeren schepenen vanden 27 September lestleden, ende ordonnantie in date 15 Decemb. 1646, betaelt 254 gul.

het kruisbroeders kerkhof gemaakt.

Item op 4 February 1647, aen Gerit Adriaense Coenen, timmerman, van den thooren opde Geertruyden kercke te repareren ende versien, 95 gul. 8 st. 8 d.

Herstelling van den toren der Geertruide kerk en een wagenschot verhemelte in die kerk gemaakt.

Item opten 23 Juny 1648, aen Dirck van Lidt, schreynwercker, voor een wagenschodt verhemelt gemaeckt ende gelevert inde Geertruyden kercke, 90 gul.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Item opten 15 October, aen Herman Peters, beeltsnyder, voor t' vermaecken ende repareren vande vier paerden mette ruyters, staende ende lopende aenden wyser by het orlogie opt stadthuys, 4 gul.

De ruiters en de paarden in den voorgevel van het stadhuis vermaakt, door den beeldsnijder Herman Peters.

Item op den 24 December, aen Anthony Goossens van Beusecum, voor het schilderen van ses wysers aende orlogien ende de paertjens voor het stadthuys, volgens specificatie ende ordonnantie in date 7 December 1646, betaelt 97 gul. 18 st. 4 d.

Antonie Goossens van Beusekom schildert de wijzers alsmede de ruiters en paardjes van het steekspel, boven in den gevel van het Stadhuis.

Item op den 31 December, aen Lambert Slycker, coperslaeger, voor copere wyntvaenen op de thorens van beyde de binnenpoorten, ende copere schaelen om broot mede te wegen, 4 gul. 7 st. 8 d.

Koperen wintvanen op de torens der beide binnenpoorten en koperen schalen voor broot en meel te wegen.

Item opten 11 July, aende cordedansers, voor dat sy, voor de heeren vanden Magistraat met henne familien, extraordinaris gespeelt hebben, gegeven 20 gul. en voor tsien vande fonteyne 5 gul. tsaemen 25 gul.

De koordendansers spelen voor schepenen en hunne familien waarvoor en voor het zien der fonteine, 25 gul. uit Stads kas wordt betaald.

Item ten selven daege (17 July) aen Julius Schotelmans, voor de huer van drye lange taeffelen gebruyckt int huys van Baelen, tot de keucken van haer Hoocheyt, met haere toebehoirten, daer van betaelt 1 gul. 10 st.

Item aen Cornelis Roeloffs, havenmeester, voor de schippers, die met pleyten, haere Hoocheyt d'oude Princesse, haer gevolgh van carossen, mets het groot waeter, nner de Stadt hebben gevoert, gaende naer *Spae*, 7 gul. 10 st.

H. H. de oude Princes van Oranje, op hare reis naar *Spa*, te *'sHertogenbosch* in het huis van Baelen gehuisvest en ter gelegenheid van het hooge water met haar gevolg en carossen, in pleijten naar deze Stad overgevoerd.

Item op den 1° Augusti aen meester Joris, cum suis, commedianten, door ordre der heeren schepenen, tot eene vereeringe, voor dat sy voor de heeren schepenen ende Magistraet met henne familien, eene commedie hebben gespeelt, gegeven 15 gul.

Meester Joris en anderen spelen komedie voor schepenen en familien, daarvoor uit Stads kas 15 gul. betaald.

Item aen Theodoro van Thulden, voor *twee schilderyen voor dese Stadt gemaeckt* ende gelevert, volgens ordonnantie in date 25 September 1647 ende quitancie, betaelt 500 guldens. (*a*)

De bossche schilder Theodoor van Thulden, schildert voor de stad twee kapitale schilderijen.

(*a*) De hier bedoelde kapitale schilderijen, ware kunststukken van dezen grooten meester, zijn nog aanwezig in Burgemeester en Wethouders kamer.

Dirk Pieterse Pers te *Amsterdam* levert de Stad vijftien boeken genaamd de „Adelaar" en vijftien boeken genaamd „Recuijl van *Amsterdam*."

Item aenden heere President Cattenburch, voor Dirck Peterse Pers, tot *Amsterdam*, over leverantie van vyfthien boecken, genaempt *den Adelaer* als van gelycke vyfthien boecken genaempt *Recuyl van Amsterdam*, volgens ordonnantie in date 28 September 1647, 144 gul.

Toelaag aan de kapiteins der burgerschutterijen, voor hunne kompagnien.

Item aende vier Capiteynen der borgers schutteryen, hen tot verval van verteringen ende oncosten voor yder compaingie toegevoecht tsestich guldens volgens ordonnantie in date 29 September 1646, 240 gul.

De geheele uitgaven waren 87,787 gul. 1 st. 1 pen.
„ „ ontvangsten „ 93,681 „ 14 st. 7 „
Meer ontvangen als uitgegeven 5894 gul. 13 st. 6 pen.

N°. 154.

Rekening van St. Remeys 1647 tot St. Remeys 1648.

Rekening van Johan Petersen Vloots en Johan van Zutphen.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, belastingen, accijnsen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang van remplacemts en achterstallige remplacemtsgelden.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wege van remplacemt toegestaan.

Volgens dit kapittel tot eene som van 17,097 gul. 6 st. 8 pen.

Kapittel 16.

Ontvang van verloopen of achterstallige remplacemtsgelden.

Volgens dit kapittel bedragende 11,638 gul. 13 st.

De geheele ontvang was 88,000 1 st. 10 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Dirk van Cattenburch, oud President-schepen.
Hendrik Kuysten.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.
Laureyns van s' Gravesande.
Mr. Christiaan van Beresteyn, Pensionaris.
Johan van Zutphen, Rentmeester.
Hieronimus van Thulden, Raad der Stad.
Gysbert van Hamel.

Item aenden heere Dirck van Cattenburch, oudt President deser Stadt, over oncosten ende vacatien, by hem gedaen int reysen naer den *Hage*, over de saecke vande *Brabantsche* steden, volgens commissie vande heeren vande Leden in date 6 July 1648, 128 gul. 7 st.

Commissien naar *'s Hage* en *Breda* in zake der Brabantsche steden en ook aangaande de zaken van het gemeene land van Brabant.

Aan dien oud-President werd te dier zake nog voldaan voor eene reis naar *'s Hage*, in zake de Stad aangaande en ook het gemeene land van *Brabant*, volgens zijne commissie van 2 Sept. 1647, 132 gul. 12 st. en

Voor zijn reis naar *Breda* over de *Brabantsche* zaken 67 gul. 18 st.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en anderen.

Schenkingen van wijnen enz. aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Dominé Cornelius Stuart, Predicant te *Ossendrecht*, tot herstel der vervalle kerk aldaar, 60 gul.

Toelaag tot herstel der vervallen kerk te *Ossendrecht*.

De predicanten, voorzanger, ziekentrooster, de rector, conrector en verdere latijnsche schoolmeester de gewone toelage in plaats van turf.

Schadeloosstelling aan de predikanten, leeraars der latijnsche scholen en anderen, in plaats van brand.

De gemeente van *Zanten*, tot opbouwing eener kerk vande gereformeerde religie, 40 gul.

Toelaag tot opbouwing der kerk te *Xanten*.

Everart De la Dale, schoolmeester ende coster ende van St. Anthonis capelle, 40 gul. voor dat hy veele arme kynderen leert, sonder gelt.

Everard de La Dale schoolmeester en koster van St. Antonis kapel, onderwijst kosteloos arme kinderen waarvoor de Stad hem eene toelage geeft.

Den Kommandeur Joncker Philip van Thienen.
„ Majoor van Thuyl van Bullekestein.

De kapiteins der 4 schutteryen tot verteeringen voor die schutteryen, ieder 60 gul.

Abraham Raquineau, france schoolmeester, voor de laatste maal 50 gul. mits hem naar deze de jaarwedde van het land, tot hier door mr. Glaudi genoten, zal worden betaald.

Abraham Raquineau benoemd fransch schoolmeester.

Den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 gul.
Mevrouw van Brederode . . . . 500 „

Kapittel 27.

Uitgaven voor maaltijden en andere defroijementen.

In dit dienstjaar worden geen uitgaven voor maaltijden bij het afgaan van oude en het aankomen van nieuwe schepenen, gevonden.

Maaltijden.

Item aen Jouffvrouw Barbara de Gruyter, voor verteringen ten haeren

Gedeputeerden uit

de Brabantsche steden te *'s Hertogenbosch.*

huyse gedaen, by de gedeputeerde van eenighe *Brabantsche* steden, volgens specificatie en ordonnantie 239 gul. 11 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

De St. Pieterskerk geheel afgebroken.

Item aen Thomas Willemss, steenhouwer, over het affbreecken vande resterende steenen van St. Peterskerck, volgens het besteck daervan gemaeckt, 146 gul. 5 st.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

De boekverkooper Johan van Garle levert twaalf fransche testamenten.

Item 24 January aen Johan van Garle, boeckvercooper, over twaelff fransche testamenten volgens ordonnantie in date 10 December 1647, 90 gul. 12 st.

Noodbruggen buiten de hinthamer en vuchterpoorten bij de vernieuwing van 's Landsch bruggen.

Item den 6[en] Marty 1648, aen Huybert van Herwynen, werckbaes, voor het doorsnyden ende hermaecken vande borstweringhen inde hoornwercken buyten de hinthamer ende vuchterpoorten daer door de wagens ende kerren, over een brugge van pleyten, inde Stadt quamen, als s'Lants bruggen wierden vernieuwt, 27 gul.

De Stad ontvangt gedrukte aankondigingen, houdende, dat een ieder vrij en zonder paspoort, *Antwerpen* mag bezoeken.

Item den 23 Marty, aen Jasper van Esch, bode op *Antwerpen*, voor het brenghen van eenighe gedruckte billetten van *Antwerpen* aenden Magistraet, dat een ygelyck aldaer vry, sonder paspoorte, mochte comen, door ordre der heeren schepenen vereert, 5 gul.

De koordendanser spelen voor de heeren van den Magistraat en hunne familien, zij worden daarvoor uit Stads kas betaald.

Item ten selven daege (10 July 1648) aende cordedansers, voor dat sy voor de heeren vande Magistraet met haere familien, extra ordinaris gesprongen hebben, door ordere derselver bet. 20 gul.

Zij besien ook een olijphant, waarvoor almede uit Stads kas wordt betaald.

Item ten selven dage aenden meester vanden olifant, voor dat de heeren vande Regeringhe denselven gesien hebben, betaelt 5 gul.

Pektonnen gebrand op den dag der afkondiging van den vrede.

Item ditto aen Jaspar Ysvogel, cuyper, tot behoeff van dese Stadt ende principalyck tot pecktonnen, gebruyckt op den dach vande publicatie vande vrede, 71 gul. 13 st.

De Stad betaald de versen door mr. Peter van Berendonck, ter eere van heeren schepenen gemaakt.

Item 30 July, aen m[r]. Peter van Berendonck, voor het maecken van eenige verssen ter eeren vande heeren schepenen, ende door ordre der selver vereert, 5 gul.

Voorloopig aandeel door de Stad betaald aan Ludolf van Steenhuys, ambtman van *Grave*, voor zijne onkosten en vacatien te *'s Hage* in zake der Brabantsche steden.

Item 14 Augusti, aenden heere President Cattenburch, voor den heere Ludolff van Steenhuys, Amptman der Stadt *Grave*, betaelt de somme van 214 guldens 10 stuyvers, als provisionele aenpart deser Stadt in 750 gul. syn ed. toegevoeght by t'samentlycke gecommitteerden der *Brabantsche* steden, over vacatien ende oncosten ten dienste der voors. steden, in dry diversche reysen in *'s Gravenhage* gehadt, volgens ordonnantie in date 14 Augusti 1648.

1649.

Item aen Jan van Turnhout, voor een groot boeck, inhondende allen de placcaten vanden Coninck van *Hispanien*, aende heeren schepenen gelevert, volgens syne specificatie ende ordonnantie in date 19 Septembris 1648, 18 gul.

Jan van Turnhout levert de Stad een groot boek, inhoudende al de plakaten des Konings van Spanje.

Item aen Jan Davids van Oerle, inne voldoeninghe van zyden lint tot het vercieren vande puye, volgens syne declaratie ende ordonnantie in date 21 Septembris 1648, 10 gul.

Zijden lint tot versiering der pui van het Stadhuis.

Item aen t'collegie der musiciens, tot een oxhooft wyns, more solito, 60 gul.

Toelaag voor wijn aan het collegie der Musiciens.

De geheele uitgaven waren 81,014 gul. 12 st. 10 pen.
" " ontvangsten " 88,000 " 1 " 10 "
Meer ontvangen dan uitgegeven 6985 gul. 9 st.

N°. 155. **Rekening van St. Remeys 1648 tot St. Remeys 1649.**

REKENING VAN JOHAN VAN ZUTTHEN EN JOHAN VAN DEN BERGH.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, belastingen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang door de hoog Mog. heer Staten Generaal bij wege van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 22,410 gul. 4 st.

Kapittel 17.

Ontvang van alderhande zaken.

Item alsoo de heeren schepenen deser Stadt syn onderricht geworden, ende oock door haer ed. eerw. gecommitteerde, hebben doen nemen oculaire inspectie, ende bevonden, dat den opstal ende muerwerck van de Capelle tot *Hintham*, onder het vrijdom deser Stadt, soude comen te vallen, waer door groote beschadicheyt ende ongelegentheyt, aen alle daer voorby passerende en andere menschen souden mogen overcomen ende geschieden, soo hebben haer ed. eerw. by hare commissie van date den..... goet gevonden ende verstaen, om dusdanich peryckel te voorcomen, den voors. opstal ende muerwerck in vyff looten off deelen, door haer ed. eerw. gecommitteerde, voor alle man te vercoopen, ten behoeve van degene daer toe ge-

De opstand en timmerwerk der kapel te *Hintham*, op het vrijdom der Stad *'sHertogenbosch*, afgebroken.

rechticht synde; ende hebben de voors. vyff coopen volgens de vercoop cedulle daer van gehouden ende byde heeren commissarissen onderteeckent, wesende van date 27 July 1649, uytgebracht de somme van 103 gulden.

De geheele] ontvang was 81,343 gul. 4 st. 12 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden onvermeld gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Willem Wylich.
Mr. Johan Gans, President-schepen.
Dirck van Cattenburch.
Jacob van Casteren, Schepen.
Mr. Christiaan van Beresteijn, Pensionaris.
Gijsbert van Hamel.

Kapittel 12.

Schenkingen van wijnen en andere zaken.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en anderen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Mr. Claude de Lembour, schoolmeester, sedert het overgaan der Stad in 1629, verhuist naar *Waalwijk*.

Mr. Claude de Lembour, hem voor goede dienste toegevoecht, als sedert het overgaen vande Stadt, hem met school te houden geneert hebbende, ende nu van hier naer *Waelwyck* vertrect, volgens ordonnantie in date 6 October 1648, 60 guldens.

Toelaag tot herbouwing der kerk te *Zwartsluis*.

Den Predikant Johannes Costerus, te *Zwartsluis*, tot herbouw en vergrooting der kerk aldaar, 60 guldens.

Vereering aan den predikant A. Hasius te *Leeuwarden*, voor een door hem aan schepenen opgedragen boek.

Den Predikant Adrianus Hazius te *Leeuwarden*, voor een door hem aan schepenen opgedragen boek, 120 gul.

Den Predikant Monachium te *Leende*, uit merkelijke consideratien, 25 gulden.

Den Hoogschout Joncker Hendrik van Bergaingne.

Vereering aan den predikant Christophorus Mollerus voor een door hem aan schepenen opgedragen boek.

Den Predikant Christophorus Mollerus, voor een aan schepenen opgedragen boek, 36 gul.

Mevrouw van Brederode 500 gul.

Den Gouverneur van Brederode 1500 gul.

Vereering aan Dominé Jacobus van Oudenhove voor zijne beschrijving der geschiedenis van de Stad *'s Hertogenbosch* en hare *Meijerij*.

Item aen Dominus Jacobus van Oudenhoven, Predicant tot *Leckerkerck*, tot eene vereeringe toegevoeght de som van 120 guldens, voor synen boeck ende beschryvinge vande Stadt ende Meyerye van *'s Hertogenbossche*, ende aende heeren schepenen gedediceert, volgens ordonnantie in date 26 Augusti 1649.

Den Heer Laureyns van Berckel, Stadhouder van den Hoogschout.

„ „ Willem Wilich, idem

Den Predicant Teulincx te *Middelburg*, tot opbouwing eener nieuwe kerk te *Eede* by *Aardenburg* 60 gul.

Toelaag tot opbouwing der kerk te *Eede* bij *Aardenburg*.

Mr. Cornelis van Cuyck, Raadsheer en Fiscaal.

Den Kommandeur Jonkheer Philip van Thienen.

„ Kapitein en Majoor van Thuijl van Bullekestein.

Voorts aan de heeren predikanten, voorzanger, ziekentrooster, rector, conrector en scheolmeesters der latynsche scholen, toelage in geld in plaats van turf.

Toelaag in geld voor brand, aan de predikanten, voorzanger, ziekentrooster en de leeraars der latijnsche scholen.

Kapittel 14.

Uitgaven voor brand en kaarsen in de kamer der heeren schepenen ens.

In dit kapittel worden voor uitgaaf gebragt 10,000 pikkransen tegen 15 gulden per 1000.

Uitgaven voor pikkransen.

Kapittel 18.

Uitgaven voor aankoop van hout en planken.

Item 14 Augustus 1649, een party grof timmerhout voor den toren op het stadthuis, 717 gul. 18 st.

Aankoop van timmerhout voor den toren van het stadhuis.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en andere defroijementen.

Behalve de gewone maaltijden bij het afgaan van schepenen en het aankomen van nieuwe schepenen, word daarin de volgende post gevonden.

Maaltijden.

Item aen Jan Hendricx van Nunen, wonende te *Vucht*, voor verteringe tot synen huyse gedaen, byde heeren schepenen met eenige genode gasten, int nemen vande possessie deser Stadts visscheryen tot *Vucht*, 51 gul. 8 st.

Verteering der heeren schepenen en genoodigden te *Vucht*, bij het in bezit nemen der visscherij aldaar.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden onder anderen, de volgende gevonden.

Inden jersten op den 5en Octobris 1648, voor het schryven vanden cohier van lyff, erff ende lossrenten, mitsgaders de penningen op interest die dese Stadt is geldende, more solito, betaelt 36 gulden.

Kohier van lijf- erf- en losrenten, alsmede der gelden op renten opgenomen.

Item aende speel liedens voor haren nieuwe jaer, more solito, 15 guldens.

Toelaag aan de speellieden.

Item 21 January 1649, aen Ghysbert Janssen, deken vande Barbara gilde, more solito, betaelt 4 gul. 14 st.

Item 13 dito (February 1649), aen Anthoni Bouman en Jacobus Ysencramer, voor Blasius gilde, voor vastelavont gelt, 2 gul. 13 st.

Toelaag aan de gilden van St. Barbara, St. Blasius, St. Agatha en van St. Catharina, voor vastenavond en kermisgeld.

Item aen Andriessen, hopman van St. Agata gilde, voor het vastelavontgelt, bet. 4 gul. 14 st.

Item aan de dekens van St. Agatha 11 gul. 7 st. en aan St. Catharina 12 gul. 14 st. voor kermisgeld.

De pui van het Stadhuis versierd bij de afkondiging van den vrede.

Item aen Johannes van Grimbergen, ter cause van t'groen laken, om het Stadthuys voor ende den paye daermede te behangen, als wanneer de vrede wierde gepubliceert, ende voor de hure ende geleden schade in het scheuren van het laken, is tselve geaccordeert op 42 gul.

Toelaag aan de fransche kerk voor het reizen ter synode en voor brand.

Item aen den heere Govert van Casteren, voor de france kercke betaelt 115 gul. over twee reysen, die de selve des jaers moeten doen int reysen op het synodus, ende voor brand, volgens ordonnantie in dato 23 September 1649.

De speellieden of muziekanten voor het spelen op het vredefeest.

Item aen Johan Blont ende Hans Felton, van dat sy op de vreede feest, als anderen, hebben gespeelt, volgens ordonnantie in date 23 September 1649, 50 gul.

Toelaag aan het kollegie der musiciens.

Item aen het collegie der musiciens, tot een oxhooft wyns, more solito, 60 gul.

De geheele uitgaaf was 73,959 gul. 15 st. 10 pen.
„ „ ontvang „ 81,343 „ 4 st. 12 pen.
Meer ontvangen als uitgegeven 7383 gul. 9 st. 2 pen.

N°. 156. **Rekening van St. Remeys 1649 tot St. Remeys 1650.**

REKENING VAN JOHAN VAN DEN BERGH EN GERARD THIELMANS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, belastingen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 12.

Ontvang van verpachte Stads landerijen, verpacht op den 14 April 1650 om dadelijk te aanvaarden.

Verpachting van al de Stads landerijen.

Item de landeryen de *muntel* tusschen de orthen en hinthamerpoorte gelegen, gepacht by Jan van Groeningen voor 45 gul.

Item den ouden wech, streckende van den gemeynen wech van *Hintham*, daer tegenwoordich het hecken hanght, tot by den gracht van het contrescharp buyten de hinthamerpoorte gelegen, soo en gelyck den selven van oudts de Stadt is toebehoorende, gepacht by Huygh Hendricx voor 16 gul.

Item een stuxken landts buyten de hinthamerpoort, gelegen aen de slinckerhandt van het steenen brughsken, en heeft niet mogen gelden.

Item een campken landts buyten de hintemerpoorte, genaemt den verkens camp, neffens d'oude *Aa*, aende rechte handt neffens den nieuwen gemetsten steenwech, gaende met een geerken door den selven steenwech tot den gracht van t'contrescharp, gepacht by Anthony van Welhuysen voor 12 gul.

Item den Dungenschen wech, comende door *d'Aa* totten hinthamschen nieuwen gemetsten steenwech, met het sieckerhoff daer aen gelegen, naest het voors. verckens campken aen d'een syde, gepacht by Anthony van Welhuyse voor 6 gul.

Item den nieuwen dyck buyten St. Anthonis poort, gepacht by Peter Raymaker voor 5 gul.

Item een geerken landts tot *Orthen* aende lange brugh aldaer, heeft niet konnen verpacht werden.

Item een stucxken landts buyten St. Janspoorte aen *D'euters* brughsken, staende op het margenboeck voor eenen mergen, gepacht by Hendrick Ziermeels, voor 2 gul.

Item de landeryen en velden, dewelcke dese Stadt toecomen tusschen de vuchterpoorte ende cleyne schansse, gelegen aen beyde syde vanden nieuwen steenen dyck, te weten, aende slinker syde tot de riviere de *Dommel* ende aende rechter syde, tot het somerdycxken van het boschvelt, uytgenomen een geerken landts, dat S^r. Blandino op den cant vande *Dommel* aldaer, toecompt, gepacht by Lauryns van Haren voor 35 gul.

Peter Leening is schuldig rest van voorgaande rekening folio 27vo 28 gul.

Item den hoff voor de cleyne schansse buyten de vuchterpoorte naer de Stadtwaerts neffens de *Dommel* gelegen, soo en gelyck den selven dese Stadt is toecomende en by de majoor van de voors. schansse voor desen is gebruyckt geweest, is niet verpacht.

Item twee parceelkens buyten de vuchterpoort, gelegen int boschvelt, het een staet op tmergenboeck voor een hondt en derthien roeyen, gelegen buyten het contrescharp neffens het somerdycxken, het ander by de cleyne schansse groot drye en twintich roeyen oock aen het dycxken, hebbende mede het gebruyck van den dyck tot de mure toe, gepacht by Luycas Reynders voor 9 gul.

Item de calversteech, strekkende van het meurkens-veer tot de stege loopende tot de sandtbergen, ende vande sandtbergen tot de donck aende Stadt, Peter Donck toebehoorende, gepacht by Aert Meussen voor 2 gul. 14 st.

Item den vestgracht achter de cleyne schansse gelegen, ende den ouden wech ende tgene de Stadt aldaer toebehoort, heeft den Rector des grooten gasthuys versocht, voor desen somer, tot behoeff des voors. gasthuys te mogen gebruycken, midts hy daer voor aende Stadt soude betalen, soo veel als by taxatie sal bevonden worden weerdich te syn, ende syn de voors. parceelen niet voor alleman verpacht, maer by hem gebruyckt.

Item rest denselven in voorgaande rekeninge f° 28 over de jaeren 1647 1648 ende 1649.

Kapittel 15.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestaan.

Volgens dit kapittel tot eene som van 19,090 gul. 12 st.

Kapittel 17.

Ontvang van alderhande zaken.

De materialen van den watermolen, gestaan hebbende bij den boom aan het waaigat, verkocht.

Item den 17 December 1650, van den heer Commandeur Thienen, ontfangen de somme van 200 guldens, tot voldoeninghe vande materialen van den watermolen, gestaen hebbende byden Boom, aen syn ed. verkocht.

De geheele ontvang was 75,977 gul. 9 st. 14 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Afgevaardigde in Stads zaken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Commissie over de Brabantsche zaken naar de steden van *Zuid* en *Noordholland Utrecht*, *'s Hage* en bij den Prins van Oranje.

Afgevaardigden waren de heeren:

Lazarus van Zonst, in de Brabantsche zaken, naar de steden van *Zuid* en *Noordholland*, naar *Utrecht* en naar *'s Gravenhage* aan zyn Hoogheid den Prins van Oranje, volgens ordonnantien van 12 February 1650, desaangaande verschillende verschot rekeningen en reisgelden betaald.

Johan Gans, President-schepen.

M^r^. Gerard Hamel Bruyninox.

M^r^. Christiaan van Beresteyn, Pensionaris.

Kapittel 12.

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden en anderen.

Wijnen enz. werden vereerd, behalve de gewone geldelijke toelagen aan de predikanten, voorzanger, ziekentrooster, rector, conrector en schoolmeesters der latynsche scholen in plaats van brand,

Aan den Gouverneur van Brederode worden 200 ducatons uit Stads kas vereerd, voor de eer aan eenige leden uit den Magistraat bewezen, met hen te noodigen aan de tafel van zijne

Aen de heeren schepenen in het collegie getelt 200 ducatons, om aen syn Excell. van Brederode vereert te werden, over de eere aende heeren van den Magistraet geschiet, int noodigen van eenige uyt het collegie der heeren schepenen, by syn Hoocheyt der heere Prince van Oraigne, alsmede, ten regarde van het defroyement eenige dagen aen syn Hoocheyt

ende train gedaen, volgens ordonnantie der heeren schepenen in date 11 January 1650, 630 gul.

1650. Hoogheid den Prins van Oranje, alsmede voor het vrijhouden voor eenige dagen, van zijne Hoogheid met zijn gevolg.

Clemens Kuchenius, latynsche schoolmeester, in plaats van 50 ton turf, 25 gul.

Clemens Kuchenius latijnsche schoolmeester.

Den Gouverneur Jan Wolphart Graaf van Brederode . . . . 1500 gul.

Mevrouw van Brederode . . . . 500 „

De Gouverneur Jan Wolphart Graaf van Brederode.

Item aen d'heer Antoine Chardevene, fransche predicant alhier, betaelt 50 guldens van dat syn eerw. aende heeren van den Magistraet alhier hadde gedediceert seeckere syne gedructe predicatie, geintituleert *La Mere spirituelle de Jesus Christ*, volgens ordonnantie in date 3 September 1650.

Antoine Cardevenne, fransch predikant, eene vereering in geld voor de opdragt van zijne gedrukte predicatie *„La Mère spirituelle de Jesus Christ."*

Den Hoogschout Joncker Hendrik van Bergaingne.

„ Kommandeur Joncker Philips van Thienen.

„ Majoor van Thuyl van Bullekestein.

„ Stadhouder Willem Wilich.

Item aen D[us] Schulius, voor seecker boecxken aen de heeren van de Magistraet alhier, gedediceert, hem toegevoecht 50 guldens volgens ordonnantie in date 23 September 1650.

Vereering aan Dominé Schulius voor een boekje aan den Magistraat opgedragen.

Aen de weduwe van den overleden commies Frans Blom, over de goede diensten als Ingenieur ende opsiender van s' lants fortificatien ende wercken, met de regering deser Stadt opgehouden, volgens ordonnantie der heeren schepenen in date 29 Septembris 1646, betaeld 100 gulden.

Toelaag aan de wed. van den commies Frans Blom voor de goede diensten door den overledene der Stad, als Ingenieur en opzigter bij 's lands fortificatie, bewezen.

Kapittel 18.

Uitgaven voor aankoop van timmerhout.

Item 20 Juny, voor 4 stylen tot het opmaken van den raadhuistoren, 176 gul.

Hout voor den toren en de vierschaar van het stadhuis.

Item 18 Augustus voor geleverd hout tot het cours huysken ende horologie huysken, 60 gul. 11 st.

Item 23 Septembris 1650, voor geleverde plancken ten behoeve van den toren en voor twee schouwpilaren, 58 gul. 6 st. 4 pen.

Item 14 July 1650, voor twee zware balken om in den raadhuistoren te gebruiken en een legger tot trap der vierschaar, 160 gul.

Kapittel 27.

Uitgaven voor maaltijden en defroijementen.

Maaltijden of defroijementen werden vereerd aan verschillende personen, onder anderen.

Maaltijden enz.

Item aen Jan Janssen Kerffs, over verteeringen tsynen huyse gedaen soo byden hooffm[r]. van syne Hoocheyt} als by heeren schepenen, volgen declaratie en ordonnantie van 12 Feb. 1650, 167 gul. 13 st.

Verteeringen door den hofmeester van Z. H. den Prins van Oranje en door heeren schepenen, gedaan.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

• Kosten voor het bouwen van den nieuwen stadhuistoren.

Behalve het hout in kapittel 18 vermeld en het ijzer, koste de nieuwe raadhuis toren het volgende.

Aan den aannemer Pieter Cornelisse van der Sterren 1597 gul. 1 st. 8 pen.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone posten steeds in dit kapittel voorkomende, worden daarin de volgende gevonden.

François Simons maakt de teekening van de vierschaar.

Item den 24 dito (December) aen Franchois Symons, schreynwercker, over eenige teeckeninge die hy hadde gemaeckt vande vierschare, 7 gul. 10 st.

Model in hout van den nieuwen Stadhuistoren.

Item den 9 dito (April 1650), aen Geerlach van Sydervelt, weert in den blinden spiegel, over verteringen tsynen huyse gedaen, by Jacop vande Laer, Pieter ende Ariaen Cornelisse van der Sterren, timmerlieden, in het maken van het model deser Stadthuys toren, 13 gul.

Betaling aan den boekdrukker Jan Rammazeijn, voor gedrukte biljetten der verpachting van het straatslijk.

Item 18 July 1650, aen Jan Rammazeyn, boeckdrucker, over gedructe billetten vande verpachtinge deser Stadts straetslyck, 7 gul. 10 st.

Een glas in de kruiskerk.

Item 25 dito, aen Caspar Duyts, gelaesmaker, over t'gelas, by de heeren schepenen, van Stadts wegen, inde cruysbroederskerck gegeven, 151 gul. 12 st.

Johan Mathias Frouwensohn, snijdt een wapen voor de Stad.

Item aen Johannes Mathias Frouwensohn, voor t'snyden van een wapen voor dese Stadt, volgens ordonnantie in date 29 September 1650, 25 gul.

De vierschaar met groen laken behangen.

Item aen Jan Janssen Kerffs voor 23 ellen groen laken, tot het behangen vande vierschare ende taeffelcleet, gelevert, volgens ordonnantie in date 29 September 1650, 88 gul. 4 st.

Vier en twintig wapens in de zitkussens ter schepen kamer.

Item aen Jan Janssen Kerffs, voor 24 wapens op de sittekussens inde heeren schepenen camer, volgens ordonnantie in date 29 September 1650, 79 gul. 4 st.

Schadeloosstelling aan de timmerlieden, voor het onderzoeken van den ouden stadhuistoren.

Item aen Deriek van Erp ende Gerart Adriaens Coen, over verscheyde reysen den ouden raethuys toren te visiteren, volgens hare requeste met d'apostille der heeren schepenen in date 23 September 1650, 12 gul.

De geheele uitgaaf was 68,297 gul. 7 st. 6 pen.
„ „ ontvang „ 75,977 „ 9 „ 14 „
Meer ontvangen dan uitgegeven 7680 gul. 2 st. 8 pen.

N°. 157. **Rekening van St. Remeys 1650 tot St. Remeys 1651.**

REKENING VAN JOHAN VAN DEN BERGH EN GERART THIELMANS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, belastingen, servitien, remplacementsgelden en andere middelen, als in voorgaande rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang door de Hoog Mog. Heeren Staten Generael by wege van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 16,489 gul. 8 st.

De geheele ontvang was 67,217 gul. 2 st. 2 deniers.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in Stads zaken.

Cornelis van Esch, reiskosten en vacatien naar *'s Hage* in de handelingen over de achterstallige serviesgelden.

Commissie over de achterstallige servitiegelden.

Mr. Christiaan van Beresteijn, Pensionaris.

Gysbrecht van Hamel.

Mr. Johan Gans, President-schepen.

Mr. Otto Copes, Pensionaris, commissie naar *'s Hage* in de gemeene Brabantsche zaken.

Commissie over de gemeene Brabantsche zaken.

Jacob van Casteren, President-schepen, naar *Nijmegen* in die zaken.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en anderen.

Schenkingen van wijnen enz. aan voorname en andere personen.

Wijnen enz. werden vereerd, behalve de gewone toelage in plaats van turf aan de predikanten, voorzanger en ziekentrooster der protestantsche gemeente, den rector, conrector en schoolmeester der latijnsche scholen, aan:

Mevrouw van Brederode . . . . 500 gul.

Den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 „

„ Heer Willem Wilich, Stadhouder.

„ Joncker Philip van Thienen, Kommandeur der Stad.

„ Kapitein en Majoor van Thuyl van Bullckestein.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en andere defroijementen.

Maaltijden en deforijementen.

Behalve den maaltijd bij het veranderen van den schepenstoel werdt aan gedeputeerden uit de steden *Grave* en *Heusden* vrij logies gegeven.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

De *Dieze* uitgediept.

Item aen Huybert van Herwynen, over het diepen van de *Dieze*, hem aanbesteed volgens order in date 12 7^{ber} 1651, betaelt 120 gul.

Volgen nog acht andere posten voor aanbestede vakken tot het diepen en vegen der binnen *Dieze.*

Kapittel 37.

Uitgaaf aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Buitengewone collecte ter gelegenheid van het hoog water.

Item 31 January, aende blockmeesters vande merckt, voir twee collecten haer by heeren schepenen toegestaan overmits het extra ordinaris hooch water, betaelt 5 gul.

Blaauwe steen voor de nieuwe vierschaar.

Item 17 February, aen Thomas Willemssen, steenhouwer, over geleverde blauwen steen ten, behoeve deser Stadts nieuwe vierschaer gelevert, volgens specificatie betaelt 48 gul. 19 st.

Nadere betaling aan den schilder Theodoor van Tulden voor geleverde schilderijen.

Item den 6 dito (April 1651) aen Theodore van Thulden, over een accoort tusschen de heeren schepenen ende gesworens met hem gemaeckt, over geleverde schilderyen noch competerende, volgens ordonnantie ende quitantie betaelt 60 gul.

Betaling aan den klokgieter Franciscus Hemoni, voor geleverde klokken tot het speelwerk in den stadhuistoren.

Item den 15 July, aen Franciscus Hemoni, over leveringe van clocken tot het speelwerck deser stadthuys toren, volgens resolutie vande heeren van de Leden in dato 14 July 1651 met ordonnantie in dato 15 July 1651, betaelt 1028 guldens.

Levensmiddelen voor de armen, ter gelegenheid van het hoog water, naar den Maaskant gezonden.

Item 20 Meert, aen Jaspar van Emmerick over een specificatie van geleverde kase ende harinck, om naer den maescant by Vermandel vuytgeryckt te worden, 48 gul.

Item voor geleverd brood . . . . 37 gul. 10 st.
Item 〃 〃 〃 . . . . 22 〃 10 〃
Item voor kaas en kaarsen . . . . 4 〃 1 〃

De geheele uitgaaf was 65,171 gul. 10 st. 6 pen.
〃 〃 ontvang 〃 67,217 〃 2 st. 2 denier.
Meer ontvangen dan uitgegeven 2045 gul. 11 st. 12 pen.

N°. 158. **Rekening van St. Remeys 1651 tot St. Remeys 1652.**

REKENING VAN GERARD THIELMANS EN LAURIJNS VAN BERCKEL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitien, remplacementsgelden en andere middeien, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang door de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal bij wijse van remplacementsgelden toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 15.889 gul. 4 st.

De geheele ontvang was 61,116 gul. 9 st. 2 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Jacob van Casteren, President-schepen.

Laurens van Berckel.

Gijsbert van Hamel.

Mr. Christiaen van Beresteijn, Pensionaris.

Adriaan van Meerwyck.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Kapittel 12.

Uitgaven voor het schenken van wijnen en andere zaken aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en andere personen.

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Voor wijnen enz. werden vereerd, de gewone toelage in plaats van turf aan de predikanten, voorzanger en ziekentrooster der protestantsche gemeente, den rector, conrector en andere schoolmeesters der latijnsche scholen, de toelage aan den Gouverneur en mevrouw van Brederode, worden in dit kapittel niet gevonden, de overige gedane schenkingen zijn als gewoon of van geen belang.

Kapittel 20.

Uitgaven aan ijser, nagels en slootwerck.

IJzerdraad voor het

Item 15 dito (Nov.) aen Anthony van Kessel, voor verscheyden yserdraet

klokkenspel in den toren van het Stadhuis.

tot het clockspel gebruyckt, volgens specificatie met ordonnantie der heeren vande leden in date 25 Sept. 1652, 21 gul. 8 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Jeuriaan Spraeckel van Zutphen maakt het speelwerk in den stadhuistoren.

Item aen Mr. Jeuriaen Spraeckel, voor den 1en termyn van het speelwerck op den toren van het stadthuys, met thien guld. voor de knechts tot drinckgelt vereert, volgens ordonnantie vande heeren van de leden in date 23 October 1651, 802 gul. 16 st.

Klokken en klepels voor dat speelwerk door den klokgieter Franciscus Hemoni geleverd.

Item aen Francois Hemoni, over het geen hem noch competeerde vande volle betaelinge van 1828 gul. (*a*) ende dat voor vyfthien geleverde clocken met haere clepels, tot het speelwerck op deser stadthuys toren, volgens ordonnantie der heeren schepenen date 15 July 1651, betaelt 800 gul.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, wordt daarin het volgende gevonden.

Laureijns Denis van Espendonck, levert twaalf stads wapenen.

Item den 18 dito (October) aen Laureyns Denis van Espendonck, voor twaelff stadts wapenen jeder van drye guldens volgens ordere der heeren in date 25 September 1652, 36 gul.

De toelagen aan de gilden van St. Agatha en andere dergelijke gilden komen in deze rekening niet meer voor.

De uitgaven voor St. Agatha, St. Catharina en andere dier gildens komen in dit kapittel niet meer voor.

De geheele uitgaven waren 61,338 gul. 6 st. 1 pen.
„ „ ontvangsten „ 61,116 „ 9 st. 2 „
Meer uitgegeven als ontvangen 221 gul. 16 st. 15 pen.

N°. 159. **Rekening van St. Remeys 1652 tot St. Remeys 1653.**

REKENING VAN GERARD THIELMANS EN LAUREYNS VAN BERCKEL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitien, remplacementgelden en andere middelen, als in vorige rekening.

(*a*) Zie ook rekening n°. 157 kapittel van uitgaven *alderhande zaken*.

Kapittel 14.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacemtsgelden toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel de som van 16,358 gul. 12 st.

De geheele ontvang was 54,499 gul. 14 st. 13 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Gysbert van Hamel.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Picter Lus, President-schepen.

Mr. Gerard Hamel Bruyninex.

Cornelis Kuchlinus.

Jacob van Casteren, President-schepen.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en anderen.

Schenkingen van wijnen enz. aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Zyne Excell. den Gouverneur van Brederode 1500 gul.

Voor geleverde wyn op de zinnelooze maaltyd, volgens ordonnantie van 30 Juny 1653, 15 gul. 18 st.

Den Kommandeur Joncker Philips van Thienen, 200 gul.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en defroyementen.

Maaltijden.

Item 29 Xber 1653, aen Jan Jansse Kerffs over Stadts maeltyt, volgens specificatie en order van heeren vande leden in date 18 Juny 1653, 442 gul. 6 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Betaling aan Jeuriaen Spraeckel voor het maken van het klokkenspel in de stadhuistoren. Tweede termijn.

Item 13 Xber 1652, aen Mr. Jeuriaen Spraeckel, over den tweede termeyn van het speelwerck op den toren van het stadthuys, volgens ordonnantie der heeren vande leden in date 23 October 1651, betaelt 792 gul. 16 st. 8 pen.

Mr. Jeuriaen Spraec-

Item 14 Xber 1652 aen Mr. Jeuriaen Spraeckel, voor reparatie gedaen aen

1653.

kel hersteld ook de uurwerken op de vuchter binnenpoort en in den toren van St. Antonius kapel.

het speelwerck ofte uurwerck opde vuchtere binnenpoort, volgens order vande heeren in dato 11 7ber 1652, 360 gul.

Item aen m^r^. Jeuriaen Spraeckel, over reparatie gedaen aen het uurwerck op S^t^. Anthonis cappel, volgens order vande heeren vande leden in date 11 Xber 1652, 150 gul.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone posten steeds in dit kapittel voorkomende, worden daarin de volgende gevonden.

Betaalde rekening aan den uurwerkmaker m^r^. Jeuriaen Spraeckel van Zutphen.

Item 7 Febr. 1653, aen Jeuriaen (Spraeckel) van *Zutphen*, over eender reeckening van het uurgewerck op het stadthuys, volgens ordonnantie in date 12 Xber 1652 en quitantie betaelt 22 gul. 16 st.

Aan Jeuriaan Spraeckel eene rekening betaald voor het stellen der uurwerken in den stadhuistoren en op de Vuchter binnenpoort.

Item aen Jeuriaen (Spraeckel) van *Zutphen*, over het stellen van het horologie op het stadthuys ende binnen vuchterpoort, volgens declaratie met ordonnantie in date 18 Marty 1653, 206 gul. 5 st.

Aan den Burgemeester van *Helmond* de helft betaald in het herstellen van het verlaat of de brug te *Rixtel*.

Den 16 dito, aen Peter Bunnen, afgegaen Borgemeester der stadt *Helmondt*, voor de helft van reparatie aent verlaet ofte brugge tot *Ricxtel*, volgens declaratie ende ordonnantie der leden in date 10 February 1653, 54 gul. 10 st. 12 pen.

De Stad koopt een halve morgen land te *Deuteren* om tegenover den hoogen vonder een weg te maken.

Item 23 Augusti, aen Jan Jansse van Amelroy ende Arien Willems Brant, voir ½ mergen lants, gelegen op *Deuteren* tegen over den hooghen vonder, en gebruyckt te worden tot eenen wech, inde brieven vande opdracht begrepen van date 22 Augusti 1653, betaelt 125 gulden.

Afkondiging van een verbod des gouverneurs dat de jongens niet met scherp mogten optrekken.

Den 3 7ber aen Jacob Thonissen, tambour, onder syn Excell. van Brederode, van wege dat de tambours, neffens de groenroede, de publicatie hebben gedaen, van dat de jongens nyet soude mogen trecken met eenich scherp, betaelt 3 gul. 3 st.

Johannes Kamp, keurt de door Spraeckel herstelde uurwerken.

Item 28 dito (September 1653) aen Johannes Kamp, voir visitatie van het uurgewerck, volgens reeckening, met order der heeren van de leden in dato 20 7ber 1653, betaelt 8 gul.

Jan van Gaerle, boekbinder, levert boeken voor prijzen aan de latijnsche scholen.

Item aen Jans van Gaerle, boeckbinder, over geleverde boecken tot prijzen in de latynsche scholen, gedistribueert int examineren van paessen ende p^o^ 7ber 1652, volgens order in dato 6 Augusti 1653, 30 gul. 11 st.

De geheele uitgaaf was 55,900 gul. „ st. 10 pen.
„ „ ontvang „ 54,499 „ 14 st. 13 pen.
Meer uitgegeven dan ontvangen 1400 gul. 5 st. 13 pen.

N°. 160. **Rekening van St. Remeys 1653 tot St. Remeys 1654.**

REKENING VAN LAUREYNS VAN BERCKEL EN GYSBRECHT VAN HAMEL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, servitie, remplacementsgelden en andere middelen, als in vórige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacementsgelden toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 16,039 gul. 12 st.

De geheele ontvang was 54,301 gul. 4 st. 6 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Gerard Hamel Bruynincx.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Gysbert van Haemel.

Pieter Lus, President-schepen.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren edelen en andere aansienlijke personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Mevrouw van Brederode 500 gul.

Zijn Ex. den Graaf van Brederode, Gouverneur der Stad *'s Hertogenbosch*, 1500 gul.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en andere defroijementen.

Maaltijden.

Item 4 Juny 1654, aen Jan Jansse Kerffs wegens der heeren maeltyt betaelt 403 gul. 12 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Betaling aan Jeu-

Item den 30 Septembris 1654, aen Jeuriaen Spraeckel, voor den derde

riaen Spraeckel voor den derden termijn van het vervaardigde klokkenspel in den stadhuistoren.

termyn van het ueregewerck opt stadthuys, volgens ordonnantie in dato 13 October 1551, betaelt 792 gul. 16 st. 8 pen.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Jan van Turnhout levert een bijbel voor heeren schepenen kamer.

Item 4 Augusti, aen Jan van Turnhoudt, voor eenen bybel inde heeren schepenen camer, betaelt 20 gul.

Betaling van buskruid van de vier schutterijen.

Item den 30 Septembris, aenden commies Blom, voor 1400 ℔ polver aende vier capiteynen vande borgers deser Stadt gelevert, volgens resolutie in dato 12 February 1653 betaelt 450 gul.

Klokkengelui voor de vrede met *Engeland*.

Item aen Henricxken wed. Peter de Coster, over een kere luyen met allen de clocken, wegens den vrede van *Engelandt*, 4 gul.

De geheele uitgaaf was 55,067 gul. 12 pen.
" " ontvang " 54,301 " 4 st. 6 "
Meer uitgegeven dan ontvangen 765 gul. 6 st. 6 pen.

N°. 161. **Rekening van St. Remeys 1654 tot St. Remeys 1655.**

Rekening van Laureyns van Berckel en Ghysbrecht van Hamel.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacementsgelden toegestaan.

Volgens dit kapittel tot eene som van 16,851 gul. 16 st.
De geheele ontvang was 57,353 gul. 8 st. 4 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Item aen mr. Melchior t'Simmerman, aengenomen pestmeester voor 500 gul. jaerlycx in de pesttyt, ende tyde geen pest synde voor 200 gulden, gecontinueert voor ses jaeren, betaelt 60 gulden uyt oorsaecke de selve op den 17en Augusty 1655 eerst is aengenomen.

De pestmeester Melchior t'Simmerman in zijne betrekking voor zes jaren benoemd.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in Stads zaken.

Mr. Gerard Hamel Bruynincx.

Gysbert Kuysten.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

De Predicanten Costero uit *Kampen*, Regnerus Vogelsang uit *Ter Goes* en Cuchlinus uit *Oss*, reiskosten voor hunne overkomst.

Reiskosten aan predikanten.

Pieter Schuyl van Walhorn.

Mr. Christiaan van Beresteyn, Pensionaris.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere aanzienlijke personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Schenkingen aan voorname personen.

Zijne Excell. den Gouverneur van Brederode . . . . 1500 gul.

Hare Excell. Mevrouw van Brederode. . . . . 500 „

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en defrotjementen.

Item op den 1e Feb. 1655, aen Jan Jans Kerffs, wegens de heeren maeltyt betaelt 455 gul. 5 st.

Maaltijden.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Dito (24 September 1654) aen Peter de Kousenbrayer vereert eenen rycxdaelder, op dat hy soude communiceren ende aenstonts late wete de doot vanden pestmeester aen synen swager, om zich alhier te presenteren synen dienst tot t'selve ampt.

De pestmeester overleden.

Den 27 October 1657, aen Jan Peter van Tegelen, van dat hy heeft

Het nieuw uur-

werk en klokkenspel door Jan Peter van Tegelen opgenomen.

gevaceert int visiteren vande nieuwe horologie ende nieuwe speelwerck, betaelt 12 gul. 10 st.

De geheele uitgaven waren 56,452 gul. 12 st. 14 pen.
" " ontvangsten " 57,353 " 8 st. 4 pen.
Meer ontvangen als uitgegeven 900 gul. 15 st. 6 pen.

N°. 162. **Rekening van St. Remeys 1655 tot St. Remeys 1656.**

REKENING VAN LAUREYNS VAN BERCKEL EN JOHAN VAN DEN BERCH.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacementsgelden toegestaan.

Volgens dit kapittel tot eene som van 17,114 gul. 8 st.
De geheele ontvang was 61,628 gul. 2 st. 10 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Benoeming van een nieuw pestmeester en pestvroedvrouw.

Item aen M[r]. Sybrandt Banga, pestmeester, aengenomen voor 550 gul jaerlycx, pest wesende, ende geen pest synde 250 gul., betaelt 520 gul.

De pest heerscht het geheel jaar.

Item aen Sibille N. als pestwyse vrouw gedient vier weken a 4 gul. ter weke, nu in haere plaetsche Mechteltien Bernts, aengenomen om te dienen als voor tot 4 gul. ter weken ten tyde van peste, overmidts tgheele jaer pest geweest is, alsoo gedient twee en vyftich weken tot 4 gul. ter weke, bet. 208 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Johan Ruijsch.

Mr. Gerard Hamel Bruijnincx.
Mr. Christiaan van Beresteijn, Pensionaris.
Jacob van Casteren, President-schepen.
Mr. Otto Copes, Pensionaris.
Laurens van Berckel.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere personen.

Schenkingen aan voorname en andere personen.

In den jersten aen mr. Sintelaer, die, door ordre vande heeren schepenen, van *Hulst* ontboden was, om aengenomen te worden voor pestmeester, ende soo de heeren gecommitteerden niet en conden metten voors. Sintelaer accorderen, soo hebben haer Ed. hem tot reysgelt ende oncosten toegeleyt, 100 gul.

Onderhandeling met Mr. Sintelaar, om te *'s Hertogenbosch* als pestmeester te worden benoemd, afgebroken.

Item aen mr. Sybrant Banga, pestmeester, voor het overbrengen van syn meubelen, door de heeren gecommitteerden daer voor toegevoeght de somme van 40 gul.

Kosten voor het overbrengen der meubelen van den benoemde pestmeester Sijbrant Banga.

Item aen mr. Cornelis, sieckentrooster, voor gedaene dienst aen verscheyde lieden vande pest sieck synde, zedert dat mr. Melchior als pestmeester was overleden, volgens ordonnancie der heeren vande leden in dato 18 December 1655, betaelt 50 gul.

Toelaag aan den ziekentrooster voor gedane diensten sedert den dood van den vorigen pestmeester.

Item aen myn heer Wynbergen, Gouverneur deser Stadt, vereert de som van 500 guldens tot de willecompste van het gouvernement alhier, volgens resolutie der heeren vande leden in date 22 January 1656.

Toelaag aan den heer Johan van Wijnbergen, Gouverneur der Stad.

Item aen Gillis van Brussel over wyn gelevert tot den maeltyt vande sinneloosen (als gewoon) 16 gul. 2 st.

Wijn voor de maaltijd in het zinneloos-huis.

Kapittel 27.

Uitgaven voor maaltijden en defroijementen.

Maaltijden.

De maaltijd bij het afgaan van de oude en het aenkomen der nieuwe schepenen als gewoon.

Item aen Barbara de Gruyter, werdinne in den vergulden leeuw, over het seynden van stads cannen aende heeren Beaumont ende Stapel, raedtsheeren vanden Raedt van *Brabant*, 44 gul. 16 st.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor

Item 6 Novemb. aenden rentmeester Berckel voor ses groen mantels voor de dienaers vande cortte stocken, 203 gul. 6 st.

Groene mantels voor de dienaars van de korte stokken.

Item aen Hendersken Peeters, wed. van Peter de Coster, voor het luyen over de doot van syn Excell. van Brederode ende over heer Floris synen

Luiden der klokken bij het overlijden van Jan Wolphart, Graaf

van Brederode, Gouverneur der Stad en Heer Floris zijnen zoon.

soon, volgens specificatie met ordonnancie in date 22 September 1656, betaelt 191 gul. 4 st.

Proces tusschen *'s Hertogenbosch* en *Vucht* over den verkoop van gemeentegronden.

Item aenden deurweerder vande heeren vanden Raedt van *Brabant*, voor commissie gelden en teercosten, gedaen int proces tusschen dese Stadt ende die van *Vucht*, over het vercoopen vande gemeynte, 703 gul.

De geheele uitgaaf was 59,539 gul. 7 st. 9 pen.
" " ontvang " 61,628 " 2 st. 10 pen.
Meer ontvangen als uitgegeven 2088 gul. 15 st. 1 pen.

I°.163. **Rekening van St. Remeys 1656 tot St. Remeys 1657.**

Rekening van Laurens van Berckel en Johan van den Bergh.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 15.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacementsgelden toegestaan.

Volgens dit kapittel tot eene som van 18,983 gul.

Kapittel 16.

Ontvang van alderhande saken.

De Stad verkoopt aan Willem van Bree het voormalige huis van Bergen, later het huis van IJsselstein, tot het oprigten van eene glasblazerij.

Item 16 May 1657 van Willem van Bree, in voldoeninge vanden jersten paye vande huysinge genaempt *thuys van Yselsteyn* aen hem van Stadts wege verkocht tot eene *gelasblaserye*, volgens resolutie vande heeren vande leden in date 17 Octob. 1656, ontfange de somme van 2000 gul.

De geheele ontvang was 70,431 gul. 1 st. 1 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester en pestvroetvrouw.

De pest heerscht het

Item aen m^r. Sybrant Banga, pestm^r. aengenomen voor 550 gul. jaer-

lycx, pest wesende, ende egeen pest synde 250 gul. jaerlicx, overmits de peste tyde deser rekening geregeert heeft, betaelt 550 gul.

geheel jaar.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Christiaan van Beresteyn, Pensionaris.

Pieter Lus, President-schepen.

Cornelis Kuchlinus.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Mr. Gerard Hamel Bruynincx.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere personen.

Schenkingen aan voorname en andere personen.

Inden jersten aenden Hoogh ende Wel Edel geboren heere Johan van Wynbergen, heere van Ouden Aller etc. als Gouverneur deser Stadt, voor goede correspondentie in den voorleden jaere met de regeringe gehouden, toegevought de somme van 1500 guldens, volgens resolutie der heeren vande leden in date 10 January 1657.

Gewone toelaag aan den Gouverneur Johan van Wijnbergen, Heer van Ouden Aller etc.

Item alsoo, door ordre der heeren vande leden, verscheydene organisten op den 11 July 1657 waeren gehoort ten overstaen vande meesters organisten van *Antwerpen* en *ter Goude*, om haer oordeel daer over te geven, soe hebben de heeren schepenen goetgevonden, de kosten by de voors. m[rs]. respectivelycke inde herbergen de Leeuw ende *Gorcum* gedaen, aff te doen spreecken, ende aenden organist van *Antwerpen*, voor syne gedaene oncosten van reys, teringe, salaris ende genomene moeyten, te doen betaelen 100 guldens ende aen dyen van te *Goude* voors. 75 guldens, volgens resolutie van 13 July 1657.

Reis, verblijfkosten en toelaag aan de organisten van *Antwerpen* en *Gouda*, te *'s Hertogenbosch* gekomen om de organisten te hooren die zich opdeeden tot het bekomen der organist plaats in St. Jans kerk.

Aan den Heer .... de Ruyter, President vanden Raad van *Brabant*, vereerd Stads kannen tot 30 gul.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Item 7 September 1657, aen Barbara de Gruyter, over verteringe tot haeren huyse gedaen by N. Liberti, organist van *Antwerpen*, alhier geweest synde over het hooren eeniger organisten, 52 gul. 7 st.

Item den 20 dito aen Jan Stickers, werdt in *Gorcom*, over de verteringe gedaen by den organist van *ter Goude*, alhier mede geweest synde over het hooren eeniger organisten, 17 guldens.

Verteeringen van de organisten uit *Antwerpen* en *Gouda* hier gekomen om de organisten te hooren die na de vacante betrekking te *'s Hertogenbosch* tonden.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Betaling van hare vordering aan de wed. van den organist Francois Stroombergen.

Item 21 Augusti, aen Cornelia wed. van mr. Francois Stroombergen, organist, voor haere pretentien, volgens resolutie vande heeren vande leden in date 26 July 1657, toegevoeght ende betaelt 50 gul.

Commissie tot het opnemen der gemeentegronden van *'sHertogenbosch Vucht* en *Cromvoirt*.

Item hebben de heeren van Zutphen, Hamel Bruynincx, L. van Berckel, Griffier Oudtheusden, ende andere heeren gecommitteerden inde saecke tegens de regeerders van *Vucht*, opden 14 August 1657 geweest visiteren ende aenteeckenen, allen de paelen, reengenoten ende limitscheydingen vande gemeynte vanden *Bosch*, *Vucht* ende *Cromvoirt*, ende als doen aen oncosten ende verteringhen met karren ende peerden, betaelt 14 gul. 11 st.

Zes Stads rekeningen worden op last der regering met allen spoed afgeschreven.

Item heeft den rentmeester van Berckel, door ordre van den heere President, schepenen ende andere heeren vande leden, doen schryven in alder haest sess Stadts rekeninghen met haere copyen, daer aen betaelt 300 gulden.

De geheele uitgaven waren 68,789 gul. 8 st. 14 pen.
" " ontvangsten " 70,431 " 1 st. 1 "
Meer ontvangen als uitgegeven 1641 gul. 12 st. 3 pen.

N°. 164. Rekening van St. Remeys 1657 tot St. Remeys 1658.

REKENING VAN JOHAN VAN DEN BERGH EN JOHAN DAASDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 12.

Ontvang van servitiegelden voor het gebruik der barakken.

Onbetaald gebleven servitiegelden voor memorie uitgetrokken en ontvang van servitiegelden.

De onbetaald gebleven servitie gelden sedert 1645, worden voor memorie uitgetrokken en de ontvang van 3 maanden, vervallen sedert 1° Oct. 1648 tot ultimo Dec. 1648, tot 387 gul. 8 st. 8 pen. in rekening verantwoord.

Kapittel 14.

Ontvang door de H. M. heeren Staten-Generaal bij wijse van remplacementsgelden toegestaan.

Ontvang van remplacemtsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 18,348 gul. 4 st.

Kapittel 17.

Ontvang van alderhande saken.

Den 16 Mei en 5 July, ontvangen voor den 2e termyn van betaling voor het huis van IJsselstein ingerigt tot glasblazery door Willem van Bree, 2000 gul.

Ontvang van den tweeden termijn voor de betaling van het huis van IJsselstein, tot het daarstellen eener glasblazerij verkocht.

Item den 21 Septembris 1658 van d'heer rentmeester Pieter Schuyl, tot vergoedinge van het tractement aen Augustinus Boelema, lateynschen schoolmr. verschoten zedert October 1643 tot October 1657 incluys, synde den tyt van 14 jaeren a 150 gul. jaerlycx, ontfangen 2100 gul.

Terug ontvangen gelden, uitgeschoten voor traktement van den latijnschen schoolmeester Augustinus Boelema.

De geheele ontvang was 72,012 gul. 11 st. 5 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon, die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester en pestvroetvrouw.

Aan mr. Sybrandt Banga, pestmeester, 550 gul. mits het heel jaar door pest heerschte, geen pest zynde 250 gul. alzoo het geheel jaar door de pest niet geregeerd had, in alles betaald 375 gul.

De pest heerscht slechts een gedeelte van dit jaar.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Pieter Lus, President-schepen.
Mr. Christiaen van Beresteyn, Pensionaris.
Jacob Focanus.
Mr. Gysbrecht van Hamel.
Mr. Gerard Hamel Bruyninex.
Cornelius Kuchlinus.
Johan Gans.
Jacob van Casteren, President-schepen.
Johan van Zutphen.
Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere personen.

Schenkingen aan voorname en andere personen.

Item aen Adriaen Groenhooft, als regent vande arme sinneloosen, over het maken van een gelas met stadts wapen inden selven huyse gestelt, volgens resolutie ende ordonnantie vande heeren vande Leden in dato 14 January 1658, betaelt 25 gul.

Aan het zinneloosehuis een met Stads wapen geschilderd glas geschonken.

Aan den heere Gouverneur, volgens resolutie van de Leden in date .... Marty 1658, 1500 gul.

Aan den Hoogschout Joncker Hendrik van Bergaingne, 750 gul.

De leden der regering zijn tegenwoordig bij het blazen der eerste glazen in de nieuwe glasblazerij

Item 5 July 1658, aen Willem van Bree, tot eene vereeringe, van dat hy de samentelycke heeren vande regeringe hadde versocht, voor d'eerste reyse te willen comen sien, het blasen der gelasen inde gelaesblaserye binnen dese Stadt opgericht, volgens ordonnantie van 5 April 1658, 60 gul.

De Gouverneur van Wijnbergen overleden.

Item aen d'erfgenamen van d'heer Gouverneur (van) Wynbergen, volgens resolutie 21 Sept. 1658, 315 gul.

Klaas Sijmons bespeeld eenigen tijd het orgel en het klokkenspel na het overlijden van den organist Francois Stroombergen.

Item aen Claes Symonss, om dat hy het orgel ende clockenspel, sedert het overlyden van mr. Francois, organist, van den 22 Xber 1655 tot den 13 July 1658, zynde 2 jaeren en 7 maenden, heeft waergenomen, volgens resolutie van 30 Augustus 1658, 800 gul.

Betaling der jaarlijksche toelaag aan de erfgenamen van wijlen den Gouverneur van Wijnbergen.

Aan de erfgenamen van den gouverneur (van) Wynbergen zaliger voor goede correspondentie, volgens resolutie van 18 February 1659, 1500 gul.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Lederen brandemmers door de Stad aangekocht.

Item aen Jan Bollaert over 100 leire brantemmers ad 3 gul. 15 st. tstuck, 375 gul.

Item an Jan Bollart voor 100 dito, 375 gul.

Betaling aan Jurien Spraeckel, voor hetgeen hij aan het uurwerk op het stadhuis maakte.

Item aen Jeurien (Spraeckel) van *Zutphen*, over het gene hy aent uyrwerck op het stadthuys gemaeckt heeft, volgens syne syne specificatie met ordonnantie der heeren vande leden in date 28 Sept. 1658, 90 gul.

Plan tot eene waterlossing door Salomon Savrey in koper gegraveerd.

Item aen Salomon Savrey, over het maken en snyden vande caerte van vier plaeten, dienende tot de lossinge vande hoge wateren alhier (*a*) ende voorde gedruckte exemplaren, te samen betaelt 556 gul. 18 st.

Betaling aan den landmeter Bastingius, voor het ontwerpen van dat plan en tot goedmaking van kosten.

Item aenden landtmeter Bastingius, over syne gedane metinge ende peylinge vande gronden, midtsgaders t'maken vande charte dienende tot lossinge vande hooge wateren, volgens specificatie met ordonnantie 483 gul. 10 st.

Item aen J. Bastingius, landtmeter, betaelt 50 gulden, om daermede goedt te maken de voorvallende oncosten, die over het karteren soude mogen overcomen, midtsgaders Goyert Andriesse voerman, voor hem te dienen met ker en peert, goet gedaen 10 gulden 16 st.

De wed. Hillebrant Jacobsse van Wouw, drukt eenige exemplaren van dat plan.

Item aen de weduwe van Hillebrandt Jacobssen van Wouw, over het drucken van eenige exemplaren vande caerte vande nieuwe waterlossinge 45 gul.

De geheele uitgaven waren 70,237 gul. 14 st. 15 pen.
" " ontvangsten " 72,012 " 11 st. 5 "
Meer ontvangen als uitgegeven 1774 gul. 16 st. 6 pen.

(*a*) Deze vier koperen gegraveerde platen van Savrej, zijn nog in het archief van *'s Hertogenbosch* voorhanden.

. 165. **Rekening van St. Remeys 1658 tot St. Remeys 1659.**

REKENING VAN JOHAN DAASDONCK EN MATHYS BRULL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 12.

Ontvang van servitiegelden voor het gebruik der barakken.

Worden ontvangen de verschuldigde servitie gelden van 1 January tot 30 September 1649 ƒ 1259—14—8.

De onbetaald gebleven servitiegelden van 1645—1646 en van 1 Oct. 1649 tot 31 Sept. 1659 worden voor memorie uitgetrokken.

Ontvang van servitiegelden. De onbetaalde servitiegelden voor memorie uitgetrokken.

Kapittel 14.

Ontvang door de Hoog Mog. Heeren Staten Generael bij wijze van remplacement toegestaan.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 18,592 gul.

Kapittel 14.

Ontvang gekomen van het verloopen of onbetaald gebleven remplacement.

Item 12 September 1659, door den heer Pensionaris Copes, in minderinghe vande voors. seven ordonnantien, staende hier voor fol. 28, 29, 30 en 31 (in kapittel 14 als niet ontvangen, voor memorie uitgetrokken,) vande Ed. Mog. heeren Raden van state bedragende tsamentlyck ter somme van 17,837 gul. 14 st. 8 p. ontvangen ter somme van 4,800 gul.

Ontvang van onbetaald gebleven remplacementsgelden.

De geheele ontvang was 75,002 gul. 19 st. 4 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester ens.

Item aen mr. Sybrant Banga, pestmeester, aengenomen voor 550 gul. aerlycx, pest wesende, ende egeen pest synde 250 gul., overmits de peste tyde deser reeckeninge maer twee weecke geweest, betaelt 270 gul.

De pest heerscht in dit jaar slechts twee weken.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Pieter Lus, President-schepen.

Mr. Christiaen van Beresteyn, Pensionaris.

Mr. Gerard Hamel Bruynincx.

Mr. Otto Copes, Pensionaris.

Mr. Gysbert van Hamel.

Kapittel 12.

Schenkingen aan voorname en andere personen.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere personen.

Wijnen enz. werden geschonken aan:

De Heer van Beverwaert Leck, etc. Gouverneur der Stad, voor zijn welkomst.

Den Heer van Beverwaert Leck etc. Gouverneur, voor zyne welkomst, besluit der regering van ..... 1658, 850 gul.

Vereering van glaswerk uit de nieuwe glasblazerij.

Den 29 January 1659, aen Willem van Bree, over vereeringhen van eenighe glasen aen twee heeren gecommitteerden gedaen, volgens ordonnantie der heeren schepenen in date 20 September 1658, betaelt 58 gul. 16 st.

Welkomst aan Mevrouw van Beverwaert.

Den 2 May 1659, aen mevrouwe van Beverwaert, voor haer welcompste volgens ordonnantie der heeren van de leden in date 2 May 1659 vereert 500 gul.

Aan de Predikanten ieder 50 gul. in plaats van 100 ton turf, betaald.

De Predikanten Dom. Franciscus de Wael, Cornelis Leemanius, Jacob Cuechlinus, Reynerus Vogelesang, Willem Costerus, de fransche predikant De Marees ende en de engelsche predikant Alexander Wedderborn; ieder 50 gul. in plaats van 100 ton turf.

Jonker Hendrik van Bergaingne Hoogsehout 1600 gul.

Kapittel 27.

Maaltijden.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Verteeringen der commissie in zake der achterstallige servitiegelden.

Item aen Jan Janss Kerfs over eenige verteeringhen ten synen huyse, gedaen by de heeren gecommitteerden over het oude servies tsedert 1648 tot 1651, betaelt 43 gul. 8 st.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Betaling van het aandeel der Stad in de bestedingskosten der sluis te *Rixtel*.

Item betaelt aen Willem Dercksen van Tricht, tot *Helmont*, de somme van 166 gul. 13 st. voor de helft tgeen dese Stadt moet betalen in het besteden ende andere oncosten aende sluys gelegen tot *Rixtel*, volgens ordonn. der heeren vande Leden van 18 February 1659.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Item 14 December 1658, aen Thomas Caterel, over het overluyden van de heer (van) Wynberghen, sal. Gouverneur deser Stadt in syn leven, 65 gul. 16 st.

Betaling voor het luiden der klokken bij den dood van den Gouverneur van Wijnbergen.

Den 18 dito (February 1659) aen d'heer Griffier Gillis, over de helft van het rapport gelt, vanden appoinctement gegeven op den 28 January 1659 tusschen de regeerders van dese Stadt, ter eenre, ende die van *Vucht*, ter andere syde, volgens ordonnantie der heeren van de Leden in dato 18 February 1659, 37 gul. 10 st.

Appointement in zake van het proces tusschen deze Stad en *Vucht* over de gemeentegronden.

Den 21 Maart 1659, betaelt aen Johan Vitriarius, rector der Stads latynsche schole, over syn transport van *Doerne* naer deser Stadt, met ordonnantie der heeren vande Leden in dato 18 Febr. 1659, 95 gul. 15 st.

Johan Vitriarius, benoemd rector der latijnsche scholen.

Den 28 September 1659 aen d'heer Hamel Bruynincx, als Casiens-bewaerder, voor yeder van heeren schepenen, voor een aem rynschen wyn toegevuecht tachtentich guldens, volgens resolutie der heeren vande leden in dato.... betaelt 720 gul.

Aan den kasjes bewaarder van heeren schepenen word voor een aam rijnschen wijn, aan ieder der heeren schepenen tot tachtig gulden toegestaan *f* 720.— betaald.

Item aen Dirck Bastiaensen t'Hooft, over drye jaerighe reparatien aen bruggens als anders, volgens seecker rapport van eenighe heeren vande Leden gedaen, oock volgens desselfs heeren vande Leden resolutie, betaelt volgens quitantie 1575 gul.

Betaling voor het driejarig onderhoud der bruggen.

De geheele uitgaven waren 68,550 gul. 11 st. 14 pen.
" " ontvangsten " 75,002 " 19 st. 4 "
Meer ontvangen als uitgegeven 6452 gul. 7 st. 6 pen.

N°. 166. Rekening van St. Remeys 1659 tot St. Remeys 1660.

REKENING VAN MATHYS BRULL EN GODEFRIDUS VAN CASTEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van de door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 19,054 gul. 12 st.

De geheele ontvang was 72,561 gul. 2 st. 9 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, den pestmeester ens.

De pest heerscht het geheele jaar.

Item aen m^r^. Sybrandt Banga, pestmeester, aengenomen voor 550 gulden, pest wesende, ende geen pest synde 250 guldens, ende alsoo tyde deser rekening dese Stadt met peste is besmet geweest, comt aen hem betaelt 550 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren, de heeren:

Gysbert Kuijsten, President-schepen.

Francois Focanus.

M^r^. Gijsbert van Hamel.

Johan van Zutphen.

M^r^. Otto Copes, Pensionaris.

Acte van den Raad van Staten, houdende toestemming, dat die van *Utrecht* in den eersten termijn van 8000 gul. 4000 gul. zullen betalen als subsidie voor de bruggen door de Stad *'s Hertogenbosch* gemaakt.

Item aenden selvigen (Pensionaris Copes) voor de depeches, inde betaelinghe vande 4000 gulden, by die van *Utrecht*, doir toestemminghe vanden Ed. Mog. Raedt van Staten, synde den eersten termyn van 8000 gul. tot subsidie vande bruggen by dese Stadt gemaect, gedaen, volgens order ende quitantie betaelt 149 gul. 10 st.

M^r^. Christiaan van Beresteyn, Pensionaris.

Kapittel 12.

Schenkingen van wijnen enz. aan heeren edelen en andere personen.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere personen.

Wijnen enz. werden geschonken aan:

Nicolaas Lookeman te *'s Hage* levert de Stad een stuk zilverwerk, om vereerd te worden aan mejufvrouw van Beverweerde ter gelegenheid van haar huwelijk met den graaf van Dosserey.

In den jersten aenden heer Pensionaris Beresteyn, gegeven 1500 gul. om betaelt te worden aen Nicolaes Lookeman, goudtsmit inden *Haege* residerende, over een stuck silverwerck by hem doir ordre van dese Stad gemaeckt, om vereert te worden aen mejuffvrou van Beverweert, alhier getrout synde aen syn genade den Grave van Dosserey, volgens de resolutien der heeren vande Leden van dato den 20 9ber 1659 ende den 20 April 1660.

Aan Mr. Gijsbert van Hamel wordt voor een stuk zilverwerk 600 gul. betaald.

Item aenden heere Gysbrecht van Hamel, betaelt 600 gul. voor een stuk silverwerck aen syn Ed. van dese Stadt, volgens resolutie, vereert, betaelt volgens ordonn. in date 26 Meert 1660.

Aan Mr. Gerard Hamel Bruijninex wordt daarvoor eene dergelijke som betaald.

Item aenden heer Hamel Bruyninex, insgelycx tot eene vereeringhe, voor een stuck silverwerck, 600 gul. volgens order ende quitantie betaelt.

Den Heer kommandeur Willem van Tuyl van Bullekesteyn, 500 gul.

De predikanten als vorige rekening.

Joncker Hendrik van Bergaingne, Hoogschout, 750 gul.

Den Majoor Haersolte.

" Heer van Beverweert, Gouverneur der Stad, volgens resolutie vande heeren vande leden in dato 17 7bre 1660, 2000 gul.

Den Heer van Beverweert, gouverneur der Stad.

Kantteekening. Dese post int' toekoemende te distingueren aenden heer Gouverneur ende vrou Gouvernante yeder apart te stellen.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten komen daarin onder anderen de volgende voor.

Den 22 dito (September 1659) aen den heer Cornelis van den Merendoncq, als regent van het gasthuys by Joffr. Hester van Griensven zal. gesticht, betaelt een vierendeel jaers renthen op dese Stadt verschenen, 550 gul.

Renten op de Stad *'s Hertogenbosch* gevest ten behoeve van Hester van Grinsvens gasthuis.

Kantteekening. Dezen post te brengen onder het capittel vande renten ende den tyt te expresseren.

Volgen nadere betalingen van renten voor dat Gasthuis.

Item door ordre van heeren schepenen betaelt aen Hendrick Michielss cum suis, voor het vegen vande *Diesen* achter Jor. de Gruyter, by de cruysbroederskercke, 33 gul.

De *Dieze* geveegd bij de kruisbroeders kerk achter het erf van Jonker de Gruijter.

Kantteekening. Dit te repeteren van die genige daartoe geobligeert zynde.

Item aen Laureyns ende Gerart, gebroederen, sonen Gerart Somers, betaelt op reeckening 1150 gul. wegens het huys de trompet, door resolutie vande heeren vande leden, ten dienste deser Stadt gekocht.

Het huis de trompet bij het stadhuis, door de Stad aangekocht.

Kantteekening. Gebleken by de coop cedulle ende opdrachte daarvan synde in date den 20 Augustus 1661.

De geheele uitgaven waren 66,339 gul. 12 st.
" " ontvangsten " 72,561 " 2 st. 9 pen.
Meer ontvangen als uitgegeven 6221 gul. 10 st. 9 pen.

N°. 167. **Rekening van St. Remeys 1660 tot St. Remeys 1661.**

REKENING VAN GODEFRIDUS VAN CASTEREN EN JOHAN VAN DEN BERGH.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden en achterstallige remplacemtsgelden.

Ontvang door de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal bij wijse van remplacementsgelden toegestaan.

Volgens dit kapittel tot eene som van 19,337 gul. 14 st.

Kapittel 15.

Ontvang gekomen van de verloopen of achterstallige remplacementsgelden.

Item den heer Pensionaris Copes, op reeckening van seven ordonnantien vande Ed. Mog. heeren raden van staten int voorgaende capittel gestelt, op 13 September 1661 ontvangen 4800 gul.

De geheele ontvang was 81,650 gul. 3 st. 7 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns en den pestmeester.

De pest heerschte dit jaar niet.

Item aen m^r^. Sybrant Banga, pestmeester, aengenomen voor 550 gul. jaerlycx, pest wesende, ende egeen pest synde 250 gul. jaerlycx, overmidts de pest tyde deser rekeninge het geheele jaer door niet geregneert en heeft daeromme in alles betaelt 316 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Francois Focanus.

Gijsbert Kuijsten, President-schepen.

M^r^. Christiaen van Beresteijn, Pensionaris.

M^r^. Otto Copes, Pensionaris.

M^r^. Anthony van Oudtheusden, Griffier.

Pieter Lus, President-schepen.
Maarten Sweerts.
Cornelis Kuchlinus.
Guilliam van Camphen.
Mr. Herman Kuchlinus.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere personen.

Behalve de toelage aan de verschillende predicanten, rector, conrector en verdere latijnsche schoolmeesters in plaats van turf tot vrije brand, werden wijnen enz. vereerd aan:

Schenkingen van wijnen en andere zaken.

Item aen Aelbertus Casimirus Prince van Baffarien, in plaetse van Stads kannen, hem toegevoeght volgens ordonnantie vande heeren schepenen in date 26 Marty 1661, betaelt 30 gul.

Albertus Casimirus Prins van Beijeren.

Item aen Willem van Bree, over geleverde gelasen aen eenige heeren van qualiteyt, ter eeren deser Stad, vereert, volghens specificatie met ordonnantie der heeren vande Leden in date 25 Julij 1661, 273 gul. 18 st.

Glaswerk aan heeren van kwaliteit vereerd.

Den Hoogschout Joncker Hendrik van Bergaingne	750 gul.
„ Majoor Haersolte	150 „
„ Gouverneur van Beverweert	1500 „
Mevrouw van Beverweert	500 „
Den kommandeur van Thuijll van Bullekesteijn	250 „

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Item den 10 Juny, aen Margriet Hella, werdinne inden witten swaen, over verteringen ten haren huyse gedaen byden heere burgemeester vande Graeff ende Advocaet Colier, in plaetse van Stadts kannen, volgens ordonnantie en quitancie betaelt 30 gul. 10 st.

Maaltijden en verteringen.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item den 11 July 1661, is door heeren commissarissen uyt de Leden besteedt te verhoogen, den weg door *Hintham* tot *Roosmalen* toe, ende denselven verdeelt in vier looten ende op jeder loth over den laegbsten insetter voor stryckgelt geseth eenen ricxdaelder, valet voor de vier loten betaelt 10 gul.

Aanbesteding van het verhoogen van den weg door *Hintham* tot *Rosmalen*.

Item aen Peter Wersels, cannonnier, cum suis, voor het opmaken van het derde loth van het verhoogen vanden wech buyten de hintemerpoorte, by haerlieden publieckelyck aengenomen voor drye gulden drye stuyvers de roede int geheel begrypende 56 roeden, 176 gul. 8 st.

Volgt de betaling van het aanbestede 4de lot tegen 4 gulden de roede, voor 62½ roede 250 gul.

Van het 1ste lot groot 34½ roede tegen 5 gul. 14 st. de roede, 196 gul. 13 st.

Van het 2 lot (staat 1ste) groot 56 roeden 3 voet, tot 7 gul. 10 st. de roede, 421 gul. 17 st. 8 pen.

Een dijk te *Hinthem* gemaakt.

Item aen Huybert Huybertssen van Herwynen, voor 57 roeden 2½ voet dycx gemaeckt tot *Hinthem*, by heeren commissarissen uit de Leden besteedt en opgenomen, betaelt 371 gul. 17 st.

De weg naar *Vucht* verhoogd.

Item dito aen verscheyde oncosten gedaen inde bestedinge vant verhoogen vanden wegh tot *Vucht*, by heere commissarissen uyt de leden op den 9 Augusti 1661 aanbesteed, 19 gul. 5 st.

Item 9 November, aen Anthoni van Bruanen, voor het verhoogen vanden wech, van het brughsken byde groote schans aff tot aende huysinge genaemt den stockvisch, voor het tweede loth lanck synde 75 roeden ad 2 gul. 19 st. de roede, betaelt 221 gul. 5 st. ende voor het derde loth lanck synde 71½ roeden tot 16 st. de roede, betaelt 57 gul. 4 st. valet te samen, volgens het bestek ende quitancie, betaelt 278 gul. 11 st.

Item aen Jan Welten en Roover Leenders, voor het aennemen van het verhoogen vanden wech byde groote schans vanden steenwech af tot aan het bruggetien, lanck synde 45 roeden 5 voeten tot 37½ st. de roede, volgens het besteck ende quitancie betaelt 84 gul. 16 st. 12 pen.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin de volgende gevonden.

Kosten voor van een kapitein en vier rotten gewapende Burgerij van *'s Hertogenbosch*, benevens ander volk te paard in een uittogt naar *Eersel*.

Item 15 Febr. 1661 aen d'heer Ghysbert van Hamel, voor gedane oncosten op de reyse ofte tocht naer *Eersel*, volgens specificatie 1699 gul. 4 st.

Item 28 Marty 1661, aende sergeanten vande vier schutteryen deser Stadt, over het exploict tot *Eersel* gedaen, jeder roth vereert met twee tonnen biers, betaelt 272 gul.

Item dito aen Anthoni Boma, van dat hy met het ander volck, te paerde is geweest, ten dienste deser Stadt, tot *Eersel* 12 gul. 12 st.

IJzeren vuurwagen van het schavot.

Item 24 September aen Henrick Broen, voor het dragen vanden vierwagen (*a*) op het schavoth, 2 gul. 10 st.

Een smid bij het exploit te *Eerssel* gewoond.

Item den 25 Octob. 1661, aen mr. Aert Fey, chirurgyn tot *Oirschot*, over het cureren vande handt van Mathys van Venroy, smith, int exploict naer *Eerssel*, betaelt 60 gul.

De geheele uitgaven waren 72,076 gul. 6 st. 4 pen.

" " ontvangsten " 81,650 " 3 st. 7 pen.

Meer ontvangen als uitgegeven 9,573 gul. 17 st. 3 pen.

(*a*) De ijzeren vuurwagen, veel overeenkomst hebbende met de tegenwoordige zandwagens voor de spoorwegen, is nog, in de stedelijke bewaarplaats van oudheden, voorhanden.

8. **Rekening van St. Remeys 1661 tot St. Remeys 1662.**

REKENING VAN JOHAN VAN DEN BERGH EN DANIEL WICHELHUYSEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van de door de Hoog Mog. Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden en achterstallige remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 7400 gul.

Kapittel 15.

Ontvang van de verloopen of achterstallige remplacementsgelden.

Item van d'heer pensionaris Copes, tot voldoeninghe van seven ordonnantien, vande Ed. Mog. heeren Raden van State op den 9 September 1662, ontfanghen 3437 gul. 14 st. 2 oort, waermede dese voors. ordonnantien, in alles bedragende de somme van 17,837 gul. 14 st. 2 oort, ten volle zijn voldaen.

Kapittel 16.

Ontvang van alderhande saken.

Mandaat van *f* 4000 door de Ed. Mog. aan de Stad op de Provincie *Utrecht* afgegeven, als rest van eene som van *f* 8000 tot voldoening der gemaakte bruggen en andere werken.

Item van d'heer pensionaris Copes, op den 23 Juny 1662 ontfangen de somme van 4000 gul. in voldoeninghe van een acte van versoeck op de Ed. Mog. heeren Raden van State aen dese Stadt verleent op de provintie van *Utrecht*, in date 25 Augusti 1655, haer tot een subsidie geaccordeert tot voldoeninghe vande costen aende gemaeckte bruggen en andere wercken, voor alle pretentien vande voors. gemaeckte wercken en synde dese 4000 gulden als rest van 8000, die byden Raet waeren geaccordeert, daer mede aen dese Stadt voldaen.

De geheele ontvangsten waren 70,504 gul. 12 st. 13 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns en pestmeester.

De jaarwedde van den pestmeester, wanneer de pest niet

Item mr. Sybrant Banga, pestmeester, is aengenomen voor 550 jaerlycx pest wesende ende egheen pest wesende voor 250 gul.

1662.

heerscht, van *f* 250 op *f* 300 gebragt.

Doch is op den 14 Novemb. 1661 by de heeren vande leden geresolveert dit tractement van 250 gulden ten tyde van egeen pest synde te verhoogen met een hondert gulden jaerlycx dyen volgende dit jaer betaelt 336 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Pieter Lus, President-schepen.
M^r. Christiaan van Beresteijn, pensionaris.
Francois Focanus.
Maarten Sweerts, President-schepen.
M^r. Antoni van Oudtheusden, griffier.
M^r. Otto Copes, pensionaris.
Pieter van Teffelen.
Jacob van Casteren.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere voorname personen.

Schenkingen van wijnen enz.

Behalve de toelagen aan de verschillende predicanten, rector, conrector en andere latijnsche schoolmeesters, in plaats van turf tot vrije brand, werden wijnen enz. vereerd aan:

Glaswerk aan heeren van kwaliteit vereerd.

Item aen S^r. Willem van Bree, over geleverde gelaesen aen eenige heeren van qualiteyt, van Stads wege vereert, volgens ordonnantie ende quitancie betaelt 40 gul.

Item aen van Bree voors. over geleverde gelaesen aen een heer van qualiteyt in plaets van Stads kannen vereert, volgens specificatie etc. . 34 gul. 10 st.
Item . . . . 34 — 10 —
Item . . . . 63 — 2 —
Den Hoogschout Joncker Hendrik van Bergaingne . . . 750 — „ —
Item aen Willem van Bree voor geleverde gelaesen aen eenige heeren van qualiteit . . . . 60 — „ —
Item . . . . 60 — „ —
Item . . . . 60 — „ —

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Maaltijden.

Item aenden selven (Jan Jansse Kerffs) over verteeringhe als voor gedaen, op den maeltyt int veranderen vande Magistraet, 182 gul. 7 st.

Vertering bij het vieren van de geboorte des jongen Konings van Frankrijk.

Item 10 May 1662, aenden selven, over verteringen tot synen huyse gedaen, int vieren vande geboorte vanden jongen Coninck van *Vranckryck*, volgens specificatie etc. betaelt 183 gul. 9 st.

Item den 13 Septemb. 1862, aen d'heer Cornelis Kuchlinus, voor rekeningh van madame de Lorier, over verteeringhen tot haeren huyse gedaen by den heere Grave van Horen, in plaetse van Stads kannen syn Hoog Ed^{t}. gedefroyeert 46 gul. 15 st.

Verteringen van den Graaf van Hoorn door de Stad betaald.

Kapittel. 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor:

Item dito (17 April) aen Jan van de Laer, silversmit, voor twee silvere kandelaers, tot eene vereeringe ofte bruyts gave aende dochter van myn heer den Hoochschouth, volgens ordonnantie der heeren in date 2 April 1662, betaelt 150 gul.

Aan de dochter van den hoogschout als huwelijksgift twee zilveren kandelaars vereerd.

Item 6 dito (Mei) aen Dirck Laureynssen van Limborch, voor dat hy een houten pop heeft gemaeckt om te gebruycken by het gericht tot *Vucht*, aende vrouw persoon die haer kynt hadde verdaen, volgens ordonnantie der heeren schepenen, betaelt 7 gul. 10 st.

Houten pop gebruikt bij de executie van eene vrouw die haar kind vermoord had.

Item 13 July 1662, door ordre der heeren schepenen, aende marionettes en andere coordedansers die voor de heeren vande leden gespeelt hebben, te samen betaelt 30 gul.

Poppen- en koordendansersspel tot vermaak der heeren van de leden, wordt uit Stads kas betaald.

Item den 17^{en} dito aende heeren Jo^{r}. Pieck ende Copes, voor buspoeder by de borgerye in het optrecken van dese kermisse gebruyckt, volgens resolutie der heeren vande leden in date 6 Juny 1662, 250 gul.

Buskruid voor de schutterijen bij het optrekken in de kermis, gebruikt.

Item aen Willem van Bree; voor gelaesen die den heer President aen eenighe heeren van qualiteyt heeft laeten vereeren, 60 gul.

Glaswerk aan heeren van kwaliteit vereerd.

Item 26 Augusti 1662 aen d'heer Francois Focanus, betaelt de somme van 30 gul. 18 st. ter saecke syn Eed. eenige gelaesen heeft gekocht, ende deselve door de Stadt vereert aenden heere Ruart van Putten.

Glaswerk aan den Ruwart van Putten vereerd.

Item dito (26 Augustus 1662) aen Anthoni van Kessel, voor buspoeder aende vier heeren capiteynen vande burgerye toegevoeght, volgens resolutie der heeren vande leden in date 6 Juny 1662, 125 gul.

Buskruid aan de vier schutterijen.

Item 9 Septemb. 1662 aen d'heer Copes, over *anderhalve cas gelaesen* in plaetse van Stadts kannen, van Stadswege goetgevonden, aen twee heeren, dese voors. Stadt dienst gedaen hebbende, te vereeren, 45 gul. (*a*)

Kastjes met glaswerk aan twee heeren van kwaliteit vereerd.

Item aen d'heer Copes, als capiteyn vande jongen voetboogh, tot benefice ende verval vande oncosten vanden bogaert, volgens resolutie der heeren vande leden in date 11 Augusti 1643, 60 gul.

Toelage en bier aan de schutterijen.

Item voor het kermisbier dier schuttery, 24 gul.

Item 23 dito (April) aende 12 tamboers vande vier schutteryen yder tot sess gulden, compt te samen, 72 gul.

(*a*) Een kasje of kistje met glasen uit de glasblazerij van Willem van Bree te *'s Hertogenbosch*, ook wel kasjes glazen of een stel glasen genoemd, koste de stad in den regel 80 gul. Zie ook kapittel 12 van schenkingen van wijnen enz.

Item aen d'heer Johan Gans, als capiteyn vande cloveniers, tot beneficie ende verval vande oncosten vanden bogaert, 60 gul.

Toelaag aan den heer Vitriarius als professor en rector der triviale school alhier, bij wanbetaling van zijn traktement door het land.

Item den 21 April 1663 aenden heere Vitriarius, als professor en rector scholie trivialis deser Stadt, overmits de wanbetalinge van syn tractement by het lant gedaen, voor het 4de jaer syner bedieninge tot supplement betaelt 200 gul.

Betaling der achterstallige jaarwedde van Professor Schuijl.

Item aen d'heer Professor Schuyl, voor drie jaeren tractements syn Ed. verschenen den 25 Marty 1658, 1659 en 1660 ende op rekeninghe van het jaer 1661, betaelt 43 gul. valet tsaemen 1243 gul.

De geheele uitgaven waren 63,512 gul. „ st. 8 pen.
„ „ ontvangsten „ 70,504 „ 12 st. 13 „
Meer ontvangen als uitgegeven 6992 gul. 12 st. 5 pen.

N°. 169. **Rekening van St. Remeys 1662 tot St. Remeys 1663.**

REKENING VAN DANIEL WICHELHUIJSEN EN JOHAN HAMEL, DE JONGE.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 5.

Ontvang van den 60st penning van koop en overdragt van vaste goederen.

Het voormalig kapucijnen klooster in de postelstraat, door het land aan de wed. Frans Blom voor *f* 22,000 verkocht.

Item 21 dito (Juny 1663) van de wed. van Frans Blom, van het capucynen clooster staende in de postelstraet, gekocht tegens de heeren Tibout ende Beaumont voor 22,000 gulden, 366 gul. 13 st.

Kapittel 14.

Ontvang van de door de H. M. heeren Staten-Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 5260 gul. 4 st.
De geheele ontvangsten waren 56,118 gul. 8 st. 13 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Verhoogd trakte-

Item mr. Sybrant Banga, pestmeester, is aangenomen voor 550 jaerlycx

pest wesende ende egeene pest synde voor 250 gul. doch is op den 14 9bris 1661 by de heeren vande leden geresolveert, dit tractement van 250 gul. tyde egeen pest synde, te verhoogen met 100 gul. jaerlycx, diensvolgens dit jaer geen pest geweest synde betaelt 350 gul.

ment van den pestmeester in tijde dat de pest niet heerscht.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden waren de heeren
Johan van Zutphen.
Mr. Gerard Hamel Bruyninox.
Mr. Christiaen van Beresteyn.
Jacob Ferdinant Zweerts.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan verschillende heeren, edelen en andere voorname personen.

Behalve de toelagen aan de verschillende predicanten, rector, conrector en verdere latynsche schoolmeesters, in plaats van turf tot vrije brand, werden wijnen enz. vereerd aan:

Schenkingen van wijnen en andere zaken aan voorname personen.

Item den 25 9br. 1662, aen Margriet Hella, werdinne inden witten swaen, over verteringen by heeren van qualiteit tot haeren huyse gedaen ende met Stadts kannen te seynder vereert, 30 gul.

Item 16 Decemb. aen Sr. Willem van Bree voor een cas gelasen aen eenige heeren van qualiteyt in plaetse van Stadts kannen vereert 30 gul.

Kastjes met glaswerk aan heeren van kwaliteit vereerd.

Volgen een aantal andere betalingen voor kasjes (met) glasen door Willem van Bree, eigenaar der glasfabriek in het voormalig huis van Bergen, later het huis van IJsselstein, opgerigt, en door de regering aan heeren van kwaliteit in plaats van Stads kannen (met wijn) geschonken.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Item aen Jacob Knavenschoen, voor het affsetten vande carten vande waterlossinge, betaelt 22 gul. 10 st.

De kaart der waterlossing met kleuren afgezet.

Item voor eenige bagger netten, om de *Diese* voor den bosschen sloot te doen baggeren, betaelt 4 gul. 12 st.

Baggernetten om de *Diese* voor de bossche sloot uit te baggeren.

De geheele uitgaven waren 45,232 gul. 16 st. 2 pen.
" " ontvangsten " 56,118 " 8 st. 13 "
Meer ontvangen als uitgegeven 10,885 gul. 12 st. 11 pen.

N°. 170. **Rekening van St. Remeys 1663 tot St. Remeys 1664.**

REKENING VAN JOHAN VAN HAMEL EN NICOLAAS DE LOBEL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekening.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal, bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 21,069 gul. 15 st.

Kapittel 16.

Ontvang van alderhande saken.

Het erf en de grond van St. Cornelis kapel op den vuchterdijk door de Stad verkocht.

Item van Pieter Cornelisse van der Starren, in betalinge van het erf in Ste Cornelis capelle, gelegen opten Vuchteren dyck, naest de vuchterpoort waart, door order vande heeren vande leden in date.... aen hem vercocht, ende ontfangen 82 gul.

De grond der kapel werd in drie perceelen verkocht, het 2de en 3de perceel gekocht door Jan van Grimbergen voor 68 gul.

De geheele ontvangsten waren 63,551 gul. 15 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

De pest heerscht in dit jaar negen weken.

Item aen m^r^. Sybrant Banga, pestmeester, voor een tractement 550 gul. jaerlycx, pest wesende, ende egeen pest synde 350 gul. jaerlycx, komt voor 43 weecken a 7 gulden 301 gulden ende 9 weecken a 10 gulden dat de pest regneerde, 90 gulden.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen als afgevaardigden in Stads saken.

Afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

M^r^. Otto Copes, pensionaris.

Johan François Balbian.

Pieter Lus.
Maarten Zweerts.
Daniel van der Meulen.
Cornelis Kuchlinus.
Herman Kuchlinus.
Jacob Focanus.
Jacob Ferdinant Zweerts.
Mr. Christiaan van Beresteyn, pensionaris.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan heeren, edelen en andere voorname personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Item aen Steven du Mondt, dertich gul. voor het vereeren van eenige caerten van syne hoocht. den heere Prince van Orangien, volgens ordonnantie vande heeren van de leden in date 18 7br 1663.

De Stad eenige kaarten van Z. H. den Prins van Oranje, vereerd.

Item aen Mathys van Erp ende Jan Jans van Driel, als kerckmrs. van *Empel*, 60 gul. tot opbouwinge der selver kerck, volgens ordonnantie der heeren vande leden in date 18 December 1663.

Toelaag voor den opbouw der kerk te *Empel*.

Item betaelt aen Sr. Willem van Bree, voor twee kisten glaesen, volgens ordonnantie der heeren vande Leden in date 31 Marty 1664 ende quitantie 76 gul.

Kistjes of kastjes met glaswerk in plaats van Stads kannen met wijn aan heeren van kwaliteit vereerd.

Volgen nog negen betalingen aan Willem van Bree, voor geleverde kasjes of kistjes met glasen, door de regering in plaats van Stads kannen met wijn, aan heeren van kwaliteit vereerd.

Item betaelt aen de heer Otto Copes, als capiteyn van den jongen voetboge, tot beneficie ende verval vande oncosten vanden bogaert, volgens resolutie der heeren vande leden in date 11 Augusty 1663, 60 gul.

Toelagen aan de vier schutterijen.

Item aende heer Copes voors. voor het kermisbier in het optrecken van den jaere 1664, 24 gul.

Gelijke betalingen geschiedde aan:

Den Heer Johan Gans, als kapitein der cloveniers.

» » Cornelis Cuchlinus, kapitein van den handboog.

Joncker Gysbert Pieck, kapitein vanden ouden voetboog.

Item betaelt aende vier schutteryen, voor het koopen van Bosch kruyt in het optrecken vande kermisse, volgens de resolutie der heeren vande Leden in date 1 July 1664, 600 gul. (*a*).

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item aen Bastiaan Hendricx van Thilborch, voor het maecken van het nieuwe hecken aenden boom volgens den bestecke, 124 gul.

Een nieuw hek aan den boom gemaakt.

(*a*) Deze betalingen hadden jaarlijks plaats, zij worden, dan eens in dit kapittel, dan eens in dat van alderhande zaken, gevonden, in welk laatste voor de schutterijen ook nog andere betalingen voorkomen.

1665.

Onderhoud van Stads vestingwerken en barakken.

Volgen de betalingen van de verschene termynen voor het onderhoud van Stads vestingmuuren, bruggen, barakken enz.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Betaling aan Steven du Mont voor het inbinden van testamenten.

Item 22 Marty 1664, aen Steven du Mont, voor inbinden van eenige testamenten als andersints, 51 gul.

De grond waarop St. Cornelis kapel stond, tot verkoop afgepaald.

Item 22 Marty 1664, aen Gysbert Cornelis der Lip, voor het afpaelen vande plaetse daer St. Cornelis Capelle heeft gestaen, volgens ordonnantie der heeren vande leden in date 22 Marty 1664, 10 gul. 10 st.

De wapens der schepenen gesneden op de keerzijde van stads zegel ad legata.

Item 19 April aen Pierre de Se Signe, voor het snyden vande wapens op de schroef in het collegie der heeren schepenen, volgens ordonnantie der selver ende quit. 12 gul. 10 st.

Petronella van Dockum drukt Stads ordonnantien en jaarwedde van die vrouw als Stads boekdrukkeres.

Item 30 September 1664, betaelt aen Pieternella van Dockum, voor drucken van ordonnantien, volgens specificacie en ordonnantie der heeren vande leden in date 19 dezer, 98 gul.

Item dito betaelt aende selver voor een jaer tractement als druckersche deser Stadt toegevoecht, vervallen den 18 September 1664 ende quit. 36 gul.

Toelaag aan de twaalf tambours der schutterij.

Item betaelt aende twaelf tamboers vande vier schutteryen deser Stadt jeder tot ses gulden valet te samen 72 gul.

De geheele uitgaven waren 54,732 gul. 14 st. 11 pen.
" " ontvangsten " 63,551 " 15 " 8 "
Meer ontvangen als uitgegeven 8819 gul. " st. 13 pen.

N°. 171. **Rekening van St. Remeys 1664 tot St. Remeys 1665.**

REKENING VAN NICOLAAS DE LOBEL EN RUTGER TULLEKEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacemtsgelden.

Ontvang van door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 20,339 gul. 5 st.
De geheele ontvangsten waren 75,871 gul. 10 st. 15 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geene bijzonderheden bevatten, worden weggelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Item aen m^r^. Sybrant Banga, pestmeester, voor een tractement van 550 gulden jaerlycx, pest wesende, ende geen pest wesende 350 gul. jaerlycx, ende dewyl de pest het geheel jaer geregneert heeft, betaelt 550 gul.

De pest heerscht gedurende het geheele jaar.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in stads zaken.

M^r^. Christiaan van Beresteyn, pensionaris.
Jacob van Casteren.
M^r^. Otto Copes, pensionaris.
Gysbert van Hamel.
Pieter Lus.
Jacob Focanus.
Pieter van Teffelen.
Daniel van der Meulen.
Ferdinant Zweerts.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan edelen, gedeputeerden en andere voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Schenkingen aan voorname personen in andere zaken.

Den raadsheer Boreel.
" Professer van Sorgen.
" Gouverneur.
" Hoogschout Jonker Hendrik van Bergaingne.
" Majoor Haersolte.

Voorts vele betalingen van S^r^. Willem van Bree, voor kasjes met glazen vereerd aan personen van kwaliteit.

Kasjes met glaswerk aan voorname personen vereerd.

Kapittel 27.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Item aen den selven (Steven du Mont, schoonzoon van Jan Jansse Kerffs) een ordonnantie van de heeren vande Leden in dato den 27 February 1665 over de maeltyt gedaen den 1^e^ October 1664, op de verandering van den schepenstoel, 261 gul. 3 st. (herhaling).

Maaltijden.

Kapittel 28

Uitgaven voor aanbestede werken.

Onderhoud der barakken, der muren langs de wallen zoo buiten als binnen, der bruggen en van de havenkade.

Voor het onderhoud der barakken, der muurwerken langs de wallen zoo buiten als binnen, het onderhoudt der bruggen inde Stad en het onderhoud der havenkaden, werd betaald 2938 gul. 2 st. 4 pen.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Betaling aan professor Clement van Sorgen.

Item aen d'heer Clement van Sorgen, professor, volgens ordonnantie van de heeren leden in date den 10 December 1664, 30 gul. 8 st.

Aan den heer van Breugel als kastjes bewaarder van heeren schepenen naar ouder gewoonte 250 gul. voor criminele processen betaald.

Item aende heer van Breugel, als kasjebewaerder, van bamis 1664 tot 1665, voor crimineel processen betaelt naer ouwer gewoonte, 250 gul.

Jaarwedde van Florentius Schuijl als professor in de philosophie.

Item aen Florentius Schuyl, als professor philosophie, een jaer tractement verschenen 25 May 1663, 400 gul.

De geheele uitgaven waren 63,679 gul. 16 st.
" " ontvangsten " 75,871 " 10 st. 15 pen.
Meer ontvangen als uitgegeven 12,181 gul. 14 st. 15 pen.

N°. 172. Rekening van St. Remeys 1665 tot St. Remeys 1666.

REKENING VAN NICOLAAS DE LOBEL EN RUTGER TULLEKEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog Mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 20,562 gul. 10 st.
De geheele ontvang was 73,745 gul. 3 st. 5 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Item aen mr. Seybrandt Banga, pestmeester, voor een tractement van 550 jaerlycx, pest wesende, ende geen pest wesende 350 gul. jaerlycx ende dewyl de pest een geheel jaer geregneert heeft, betaelt 550 gul.

De pest heerscht het geheel jaar.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen als afgevaardigden in Stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in stads zaken.

Mr. Christiaan van Beresteyn, pensionaris.
Mr. Otto Copes, pensionaris.
Jacob Focanus, president-schepen.
Johan François Balbian.
Maarten Zweerts.
Den Landdrost Focanus.
„ Rentmeester Rutger Tulleken.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan heeren, edelen, gedeputeerden en andere voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Schenkingen aan voorname personen.

Henri Charles, Hertog de la Tremoulle, prins van Tarente en Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, en aan de Princes zijn echtgenoot, 2000 gul.

Den Kommandeur Wiliem van Thuyl van Bullekesteijn, 500 gul.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Deze werken waren het onderhoud van Stads muurwerken langs de wallen zoo wel buiten als binnen, de Stadts bruggen, de havenkade met de steenen trappen, de barakken enz.

Onderhoud van stads vesting en andere werken.

Kapittel 36.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, komen daarin de volgende voor.

Item aen d'heer (van) Oerle, als cassier (casjes bewaarder) voor de crimineele processen, van Bamis 1665 tot 1666, 250 gul.

Toelaag voor de crimineele processen.

Item aen d'heer Gans, gerestitueert 500 gulden die syn E. de Stadt verschoten hadde op den doop vande jonge Princesse.

Kosten der stad bij den doop eener Princes.

De geheele uitgaven waren 63,345 gul. 12 st. 13 pen.
„ „ ontvangsten „ 73,745 „ 3 st. 5 „
Meer ontvangen als uitgegeven 10,399 gul. 10 st. 8 pen.

N°. 173. **Rekening van St. Remeys 1666 tot St. Remeys 1667.**

REKENING VAN RUTGER TULLEKEN EN Mr. HERMAN VAN BREUGEL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 21,511 gul. 10 st.

De geheele ontvang was 73,424 gul. 8 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester en pestvroedvrouw.

De pest heerscht het geheele jaar:

Item aen mr. Sybrandt Banga, pestmeester, voor een jaer tractement van 550 gul. jaerlycx, pest wesende, ende egeen pest wesende 350 gul. jaerlycx, maer dewyl de pest dit geheel jaer geregneert heeft, betaelt 550 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Jacob Focanus.

Mr. Christiaan van Beresteyn, pensionaris.

Pieter Lus.

Pieter van Teffelen.

Mr. Otto Copes, pensionaris.

Mr. Herman van Breugel.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan heeren, edelen, gedeputeerden en andere voorname personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Behalve de betalingen voor kastjes met glasen, door Willem van Bree aan de Stad geleverd, om aan voorname personen in plaats van wijn te vereeren, werden wijnen enz. vereerd aan:

De Heer van Raesveldt, Hoogschout en aan Mevrouw zijne echtgenoote voor eene welkomst 945 gul.

Den Heer van Brederode 2000 gul.

Z. H. den Prins van Tarente en hare hoogheid Mevrouw de Princes ƒ1500 en ƒ500.

Den commandeur Willem van Thuyl van Bullekesteyn, 250 gul.

Den Hoogschout voor goede correspondentie 945 gul.

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Item aen Stadts arbeyders voor het stellen ende aenmaecken vanden vuerwagen op het schavot, naer ouwer gewoonte 2 gul. 10 st.

De vuurwagen op het schavot.

Aan de 4 kapiteins der vier schutteryen, de 8 luitenants en 4 vaandragers, ieder voor een nieuwe sluyer 40 gul.

Item aen den heer van Oerle, een ordonnantie vande heeren vande Leden in dato den 11 July 1667 over geleverde armosyne 742 gul. 10 st.

Uitgaven voor nieuwe sluijers aan de officieren der schutterijen en andere uitgaven voor die schutterijen.

Volgen nog andere uitgaven voor de schutterijen, als: voor buskruid, ijsbijten enz. (zie ook kapittels schenkingen van wijnen enz.)

Item aen Jan van Noorden, door ordre van rentmeesteren, naer *Schenckenschans* geweest en *Cleef*, om een man te bespreecken die met den modder meulen om sonde gaen, betaelt 20 gul. 1 st.

De stad doet een man opzoeken die met den moddermolen kan omgaan.

Item tusschen de 6 a 7 daegen uyt geweest by rentmeester Tulleken om den moddermolen tot *Dort* loss te maecken by d'heer Alewyn, te samen met verteringe ende oncosten 54 gul.

Kosten van den rentmeester Tulleken, om te Dordrecht den moddermolen voor deze stad te krijgen.

Item aen Cornelis de Gelder als opzichter vanden moddermeulen voor 112 daegen 1/2 ducaton daechs, betaelt 176 gul. 8 st.

Cornelis de Gelder opzigter van dien molen.

Item aen Grand Chan, secretaris vande prins van Tarente, voor het pillegeeff vande jonge Princes Silvia Brabantina betaelt voor de eerste reyse 500 gul.

Pillegift aan Silvia Brabantina, dochter van Henri Charles, Hertog de la Tremoulle, prins van Tarente, Gouverneur der stad *'s Hertogenbosch*.

De geheele uitgaven waren 69,468 gul. 7 st. 13 pen.

" " ontvangsten " 73,424 " 8 st. 8 "

Meer ontvangen als uitgegeven 3956 gul. 3 pen.

N°. 174. Rekening van St. Remeys 1667 tot St. Remeys 1668.

Rekening van Mr. Herman van Breugel en Johan van den Bergh.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen, remplacementsgelden en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 14.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,749 gul.

Kapittel 16.

Ontvang van alderhande saken.

Subsidiën van het Land voor de werken aan stads poorten, bruggen en hekels.

Item ontfangen vande heer ontfanger Kuchlinus, wegens eene assignatie van d'heer ontfanger generael Volbergen, op reeckening van wercken, soo van Stadts poorten, bruggens als heeckel, by dese Stadt van d'Ed. Mo. heeren raden van State overgenomen, de somme van 3000 gul.

Item alnog ontfangen door de pachters van den tol wegens Jo_r. Pieck van Thienhoven, over eene assignatie vande voors. heer ontf^r^. Generael Volbergen, ten respecte ende op reecke. vande boven gealligeerde wercken, de soma van 2500 gul.

Ontvang van 's Landsch zegels, door de stad van de Ed. Mog. Heeren, Raad van Staten, in pacht overgenomen.

Item tsedert den 7 May 1667 totten lesten April 1668, soo vande respective H. griffiers, secretarissen, alsmede van t'comptoir vande convoye ende licenten, wegens de gedistribueerde zegels, by dese Stadt van d'Ed. Mog. Heeren Rade van state overgenomen, in alles (mits by de distributeurs respective voor provisionele tantena ingehouden synde den 20^en^ pen.) ontfangen 2656 gul. 3 st. 12 pen.

De geheele ontvang was 85,468 gul. 16 st. 15 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt en geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester en pestvroedvrouw.

De pest heerscht het geheele jaar.

Aan m^r^. Sybrant Banga, pestm^r^., mits de pest het geheel jaar regeerde 550 gul.

Kapittel 11.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads saken.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
M^r^. Christiaan van Beresteyn, pensionaris.
Pieter Lus, president-schepen.
M^r^. Otto Copes, pensionaris.
Maarten Christiaen Zweerts.
Pieter van Teffelen.
M^r^. Gijsbert Hamel.

Kapittel 12.

Uitgaven voor schenkingen aan heeren, edelen, gedeputeerden en andere voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Schenkingen aan voorname personen.

Z. H. den Gouverneur en Mevrouw zijne echtgenoot 2000 gul.

De Heer Willem van Raesfelt, gedep. ter vergadering van haar Hoog Mog. bij ordonnantie van dato 9 Juny 1668, betaelt 500 gul.

Haer Hoogheyt de Princes van Tarente als Gouvernante, voor een gratuiteyt als gelukwensinge op haer hoogheyts reyse naer *Vranckryck*, volgens resolutie van dato 30 Juny 1668, betaelt 900 gul.

Den Kommandeur Jonker Willem van Thuyl van Bullekesteyn, 750 gul.

" Hoogschout van Raesfelt, 750 gul.

" Majoor van Utenhove, 150 gul.

Voorts betalingen van onderscheiden, door Willem van Bree voor verschillende heeren van kwaliteit geleverd glaswerk.

Kapittel 28.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item 21 July 1668, betaelt aen m[r]. Bastiaen van Tilborch, aennemer van stadts heeckelen ende respective bruggen, vande poorten te vernieuwen ende t' onderhouden, volgens de bestecken daer van gemaeckt, op reeckening 1200 gul.

Onderhoud van hekels en bruggen. Vernieuwing van stads poorten.

Idem op rekening 600 gul.

Idem " " 600 "

Kapittel 37.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin voor.

Den 22[en] betaelt aen Pieter Fier, coster van S[t]. Janskercke, wegens dat hy de heeren van den Magistraet met stoven in de kerck versorcht, 30 gul.

Toelaag aan den koster van St. Janskerk, voor stoven aan de heeren van den Magistraat.

Item betaelt aen Willem Everts en Gillis van Bockhoven, voor het wechbrengen van de moddermeulen naer *Dordrecht*, 70 gul. 10 st.

De moddermolen naar Dordrecht terug gebragt.

Item aen d'heer Ontf. Kuchlinus, wegens den pacht van het cleyn zegel op dese stadt overgenomen, ingegaen prima May 1667 ende geexpireert ultima April 1668, met t'ransoen gelt tsamen betaelt 3225 gul.

Betaalde pachtsom voor 's Lands klein zegel.

Item aan d'heer Rutger Tulleken, gewesene rentmeester deser stadt, over reiscosten ende vacatien, int bestellen van het cleyn zegel by dese stadt overgenomen, in 's Gravenhage gedaen, betaelt 36 gul.

Kosten op de overneming van de pacht op het klein zegel.

De geheele uitgaven waren 85,021 gul. 1 st. 5 pen.

" " ontvangsten " 85,468 " 16 " 15 "

Meer ontvangen als uitgegeven 447 gul. 15 st. 10 pen.

N°. 175. **Rekening van St. Remeys 1668 tot St. Remeys 1669.**

REKENING VAN JOHAN VAN DEN BERGH EN Mr. GIJSBERT VAN HAMEL.

ONTVANGSTEN.

De geldswaarde of gelden in deze rekening zijn gereduceert in munten van rijns guldens tot 20 stuivers den gulden, den alder schilt tot 30 stuivers, de croon tot 24 stuivers, den ceurvorster gulden tot 28 stuivers, den stuyver tot drie grooten brabants ofte 14 pleck bosch gelt tot 48 myten vlaemsch daervoor en andere gelden naar de valuatie gereeckent.

Kapittel 1.

Van stads accijnsen.

Stads accijnsen.

		gul.	st.
Den accijns op het bier	bij verpachting	26,092 gul.	
„ „ „ den wijn en azijn . . .	„	3,274 „	10 st.
„ „ „ het gemaal (maalaccyns) .	„	2,631 „	
„ „ „ de meede „	„	103 „	
„ „ „ kraan (kraangeld) . . .	„	1,613 „	
Item van de coopere vaten, tyde deser reeckening	„	niet	
Van het weg- en dijkgeld	„	1,413 „	10 „
„ den beesten accijns	„	38 „	
„ het mijnen van den visch	„	791 „	10 „
„ den ouden kleederen accijns . . .	„	1,206 „	10 „
„ „ vischtol	„	680 „	15 „
„ de linnenwever maat	„	33 „	5 „
„ den zoutaccijns	„	102 „	15 „
„ „ accijns op hout en turf te water.	„	717 „	15 „
„ „ „ „ „ „ „ „ wagen.	„	89 „	15 „
„ „ kooren accijns	„	178 „	
„ „ steenpacht	„	275 „	15 „
„ de pacht op het buitenlaken . . .	„	56 „	15 „
„ den accijns op den brandewijn . .	„	1,502 „	15 „
„ het bruggeld aan St. Janspoort . .	„	33 „	10 „
„ „ „ „ den Boom . . .	„	312 „	3 „
„ „ vleeschhuis	bij overeenkomst	100 „	
„ den impost op de beesten	bij verpachting	80 „	6 „
„ het inkomende meel en molstergeld	bij collecte	397 „	12 „
„ idem in twee posten		1,133 „	4 „
„ den impost op het vleesch		18 „	
„ „ accijns op de beesten		12 „	

Bedrag van de accijnsen 42,888 gul.

Kapittel 2.

Ontvang van Stads visscherijen bij verpachting.

Verpachte stads visscherijen.

De visscherij de muntel tusschen de hinthamer en de orthenpoort 20 Gul.
— — te *Orthen* . . . . 70 „
— — in de rivier de Aa van st. anthonispoort tot aan de ingelantsche brug . . . . 21 „
— — — — van de ingelantsche brug tot *Berlicum* . . . . 10 „
De beide laatste posten worden in de rekening der renten van 1669—1670 verantwoord.
De visscherij van den nieuwen dijk buiten st. anthonispoort . . 10 „
De visscherij in de hinthamerstege tot de sporkse brug, tot land verpacht voor . . . . 5 „
De visscherij in suijskens gracht . . . . 9 „
— — het meer voor vier jaren verpacht voor . . . . 23 „
De jaren 1668 en 1669 te verantwoorden in het jaar 1670.
De visscherij van den lagen stroom af tot in *Vucht*, voor zoover de vrijheid strekt . . . . 28 „
Ontvang van de verpachte visscherijen 137 gulden.

Kapittel 3.

Anderen ontvang van de godshuizen en kloosters bij overeenkomst bepaald, zoo voor de accijnsen op de rogge, het tarwemeel en het weekcooren alsook met sommige van dien, van den impost op de bieren die zij binnen hunne huizen slijten.

Ontvang van godshuizen en kloosters van de accijnssen op rogge, tarwemeel en weekkoren, om van sommige der bieren binnen 's huis gesleten, volgens de met die stichtingen gemaakte overeenkomsten.

Item vanden convente vanden wintmolenbergh voor maelgelt ende impost verschenen ultia Septemb. rest 1667.

Item vanden convente vande susteren van ortten, voor maelgelt ende impost verschenen rest 1666.

Item vanden convente vande tholbrugh, voor maelgelt ende impost rest 1665

Item vanden convente vanden uylenborgh, voor maelgelt ende impost rest 1664.

Item vanden convente vande geertruyen, voor maelgelt ende impost rest 1666.

Kantteekeningen bij het hoofd. Volcht wel den tyt van voorgaende reeckeninge, behalve daer anders voor hooft staet.

Bij den eersten post. Sy devoir gedaen ende de sommen in toecomende uitgedruckt ende verantwoordt, also de bagijnen opten 15e Meert 1670 hebben verclaert, byden accoorden te willen blyven.

Bedrag van dit kapittel niets.

In de rekening *der renten* van 1669—1670 wordt werkelijk in kapittel 3 deze ontvang verantwoord, als volgt:

Van het convent op den windmolenberg . . . . 40 gul.
„ „ „ der susteren van orthen . . . . 100 „
„ „ „ achter de tolbrug . . . . 72 „
„ „ „ op de uilenborg. . . . . 98 gul.
„ „ „ van st. geertruide . . . . 36 „

Deze waren allen vrouwenkloosters.

Kapittel 4.

Ontvang van den bier accijns buiten, doch binnen het vrijdom der Stad gesleten, mitsgaders van dien te Rosmalen en Vucht.

Ontvang van den bieraccijns van bieren buiten, doch binnen het vrijdom der stad gesleten, alsmede van de bieren gesleten te *Rosmalen*, *Vucht* en *Cromvoirt*.

Item van d'ingesetenen van den *Dungen*, *Reut* en *Francken hoffstadt*, overmits metten bier acchyns werden verpacht, daeromme *niet*.

Item d'ingesetenen van *Vucht* ende *Cromvoirt*, niet tappende, betaelen twee stuyvers van d'aeme ende die tappen vyff stuyvers twee oort voor *memorie*.

Item d'ingesetenen van *Roosmaelen*, niet tappende betaelen vier stuyvers van d'aeme ende tappende insgelycx vier stuyvers. *memorie*.

Item de tappers tot *Roosmalen*, die gewoon syn aen de Stadt te betaelen van d'aeme seven stuyvers daer van dese Stadt competeert $^2/_3$ ende die van *Roosmaelen* t'resterende $^1/_3$, *memorie*.

Item vande bieren die buyten dese stadt werden gesonden ende by de rentmeesteren plachten gecollecteerd te werden, van elcke aeme drye stuyvers, overmits metten bier acchyns syn verpacht d'omme *niet*.

Item van den acchyns vande bierbrouwers voor haeren dranck, overmits mede is verpacht d'omme *niet*.

Bedrag van dit kapittel *niets*.

Kapittel 5.

Ontvang van den 60en penning van koop, verkoop of overgang van vaste goederen.

Ontvang gekomen van den 60ste penning, niet verpacht, maar bij de rentmeesters gecollecteerd, komende van koopen, verkoopen, alieneren of transporteren van erven, gronden, huisen, kamers, hoven, ens., binnen de stad en hare vrijdommen gelegen.

Het bedrag van ontvang was 1382 gul. 8 st. 7 pen.

Kapittel 6.

Ontvang van het versterf lateraal.

Ontvang gekomen van het versterf lateraal of van bezijden, bij de rentmeesters gecollecteerd, te weten: van de ingezetenen der stad en hare vrijdommen den 80ste penning en van buitengezeten den 40sten penning.

De ontvang bij dit kapittel verantwoord was 514 gul. 1 st. 12 pen.

Kapittel 7.

Ontvang van het poorterregt van nieuwe poorters of burgers.

Ontvang van hen die poorters of burgers werden, zijnde een vast regt van 6 gul. 4 st. 8 pen.

Bedrag bij dat kapittel verantwoord 155 gul. 12 st. 8 pen.

Kapittel 8.

Ontvang van meesters, gildebroeders en leerjongens, alsmede van keuren en breuken in de ambachten.

Ontvang van nieuwe meesters, gildebroeders, leerjongens, keuren en breuken, in de verschillende ambachten.

Ontvangsten van de volgende gilden der ambachten komen in dit kapittel voor, als: van de korenkoopers, vleeschhouwers, looijers, kramers, gewantsneiders, schrijnwerkers, timmerlieden en linnenwevers.

Voor memorie zijn uitgetrokken, de smeden, molenaars en olieslagers, bakkers, vischkoopers, wevers, drappeniers, nestelmakers, speldenmakers, hoedenmakers, schilders, kruijers, zilversmeden, lintwerkers en chirurgijns.

De ontvang in dit kapittel verantwoord, was 392 gul. 14 st. 12 pen.

Kapittel 9.

Ontvang van erf- en losrenten, jaarlijksch aan de Stad verschuldigd.

Ontvang van erf- en losrenten aan de stad verschuldigd.

Item wt den huyse onder de gevangenen poorte, toebehoort hebbende Adriaen Peters, hoedemaecker, vyfftien schell. payements doende $5^1/_4$ st. nu Gerart Jacobx, proprietaris, rest 1661.

Item uyt den huyse omtrent de vischbrugge naest de wildeman 40 schell. payements doende 14 stuyvers, verschijnende Joannes rest 1658.

Voor dit kapittel wordt *niets* in ontvang verantwoord.

Kapittel 10.

Ontvang komende van sommige der stads erven buiten de pieckenpoort langhxt den vuchteren dyk, gelegen aan den straetwegh, ende diverse persoonen ten chyns uytgegeven, alsoo elck daer van te boeck gecomen is, ende niet langer syn dan tachentich voeten, ende van elcken voet erve inde breete te betaelen 12 penningen payements, ende noch vande erven tegens elcken erven over in groose als andersints liggende, van 25 voeten int viercant 20 schell. munte voors. ende dat Joannes inde midsoomer verschenen.

Ontvang van eenige stads erven buiten de Vuchterpoort.

Summa beloopt dese voors. grondtschynssen 13 gul. 4 st. jaerlycx, maer want de voors. huysingen overlange, door ordonnantie deser stadt, zyn affgebroken, daeromme *niet.*

Kapittel 11.

Ontvang gekomen van Stads huisen en erven, mitsgaders van landerijen openbaar en voor alle man verpacht.

Ontvang van verpachte huizen, erven en landerijen de stad toebehoorende.

Item vanden raethuyse deser stadt, *niet.*

Item vanden huyse aldernaest den raethuyse, nu het wachthuys zynde, *niet.*

Item van Antoni de Vliger, ingebieder, ter canse vande gevangen poorte met de huysinge daer onderstaende, mitsgaders noch een huysken in het straetgen, dat den ingebieders stall plach te wesen, 400 gul.

Van de huysinge van St. Nicolaes, wert tegenwoordich bewoont by Jacob Schouhamer, groenroede, 30 gul.

Van de huizinge staande buiten de gevangen poort met de kamer daaraan gelegen, 65 gul.

Van een kamer op St. Anna plaats, 8 gul.

Van een huiske en stallinge aan de cruispoort in de vuchterstraet, 36 gul.

Van de huizing der oude lombart, 70 gul.

" " " op de haven naest den hout tuin, 40 gul.

Item ter cause van twee renten elck van 42 gul., die dese stadt was heffende uyt de huysinge wylen Jonr Philips van Brecht, hooch ende leegh schouwt deser stadt ende meyerye, respective verschynende Thome Apli et conversionis Pauli, rest d'eerste jaer 1619 ende van d'andere 1620, maer want deselvige rente met d'achterstel van dien, hem voor seeckeren dienst by de leden deser stadt syn geremiteert, derhalve *niet*.

Van de huysinge staande inde ridderstraet, genaemd de trompet, gehuert by Andries Adriaens voor *f* 100; hier is dit jaer geen huere van gecomen ende onbewoont gebleven om dat het is vertimmert, memorie.

Item alsoo de huysinge de drye hamers, staende aende merckt op den hoeck van de ridderstraet, bij resolutie vande heeren vande leden is verstaen affgebroocken te worden, ende in plaets van dien comptoiren tot de aechynssen gemaeckt te worden, soo en is dit jaer daer geen huere van ontfangen.

Voor de huur van de pijnappelse poort, 10 gul.

Item de landeryen de muntel gelaten aen Aert Vermeer, pachter van het straetslyck, volgens den accoorde daer van zynde.

Item den ouden wegh, streckende vanden gemeynen wegh van hintham, daer tegenwoordich het hecken hangt, tot by den gracht van het conterscherp, buyten de hinthamerpoort gelegen, soo ende gelyck deselve van outs dese stadt is toebehoorende, gelaeten aen het Geesthuys.

Item een stucxken lants buijten de hinthamerpoort, gelegen aen de slincker zyde van het steenen brughsken.

Item een camp lants buyten de hinthamerpoort gelegen, genoemt den verckens camp, neffens den nieuwen gemetsten steenwegh, gaende met een geerken door denselven steenwegh tot op der gracht van het conterscherp, gepacht met de slagen voor 18 gul. 10 st.

Item den Dungensen wegh, comende door d'Aa tot den hinthamsen nieuwen gemetsten steenwegh met het sieckerhoff daer aen gelegen, naest het voors. verckens kampken, aen d'een zyde, voor 12 gul. 10 st.

Item den nieuwen dyck is gemeynt bij Peter van Herlaer voor 5 gul.

Item een geerken lants tot *Ortten* aende lange brugge, niet verpacht.

Item een stucxken lants buyten St. Janspoort, gelaten aen Antoni Bouman den tyt van sess jaeren, voor 1 gul. 10 st. jaerlycx.

Item de landeryen ende velden gelegen aen beyde de zyden van den nieuwen steenwegh, tusschen de vuchterpoorte ende cleyne schansse, te weeten: aende slinckzyde tot de riviere de Dommel ende aende rechterzyde tot het soomerdycxken van het boschvelt, uytgenomen een geerken lants dat Sr Blaudijno

op den cant van de Dommel aldaer, toecoomt, gelaten aen Jan van Kessel en Aert Dircx van Wel, voor 14 gul. jaerlycx.

Item een stuxken lants daer *Oisterwyck* op gestaen heeft, niet verpacht.

Item een stucxken lants daar neffens gelegen, niet verpacht.

Item twee parceeltiens buyten de vuchterpoort, gelegen in het boschvelt, het eene staet op t'mergenboeck een hont 13 roeden, gelegen buyten het conterscherp neffens het soomerdycxken; het andere by de cleyne schans, groot 23 roeden, oock aen het dycxken, hebbende het gebruyck van den dyck tot de muere toe, jaerlycx voor 6 gul.

Item de calversteegh, streckende van het meurkens Veer tot de steege, die loopt totte zantbergen ende van de zandtbergen totte donck aende stadt, Peeter Donck toebehoorende, verpacht voor 4 gul.

Item een stucxken lants buyten s[t]. anthonis heeckel, voor 1 gul. 10 st.

De ontvang bij dit kapittel was 741 gul.

Kapittel 12.

Ontvang der servitie gelden van de barakken.

Ontvang van servitie gelden der barakken.

Item compt dese stadt van wege de servicie deser stads barakken, van bamis 1649 tot ultima Sept. 1660, 11,071 gul. 14 st. 10 pen., voor *memorie*.

Item van den heer servicie meester Pieter van Teffelen, voor 9 maanden servicie gelden van deser stads barakken, verschenen den 15 October 1669 incluis, in twee reysen ontfangen de somme van 841 gul. 11 st.

Item van Lysebet Hermans voor de huere van eenige baracken, ten tyde deser reeckening ontfangen, 47 gul. 8 st.

Ontvang bij dit kapittel verantwoord 888 gul. 19 st.

Kapittel 13.

Ontvang van de renten die de Stad is heffende uit diverse barakken op den havenkant bij den Boom.

Ontvang van renten uit de huizen op de breede haven, gebouwd op gronden waarop voormaals barakken stonden.

(Zie de omschrijving in de rekening n°. 144, van S[t]. Remeys 1637—1638, kapittel van ontvang 14.)

Ontvang bij dit kapittel verantwoord 308 gul. 5 st.

Kapittel 14.

Ontvang van de penningen bij de hoog mog. heeren Staten Generaal aan de stad 's Hertogenbosch tot remplacement afgestaan.

Ontvang van gelden, door het land uit de gemeene middelen bij wijze van remplacement, voor aan de stad ontnomen accijnsen, toegestaan.

Item de gemeyne middelen by het lant verpacht, ingegaan met April 1668 tot April 1669, hebben, volgens den lyste van den heer ontfanger Kuchlinus onderteeckent, gegouwen 13,240 gul., compt dese stadt voor $^1/_4$ part ontfangen 3310 gul.

Item de gemeyne middelen by het lant verpacht, ingegaen met bamis 1668 tot bamis 1669, hebben, volgens den lyste vanden heer ontfanger

Kuchlinus onderteeckent, gegonwen 80,687 gul., komt voor de stadt voor ¼ part 20,171 gul. 15 st.

Korting voor te min aangeteld geld 12 gul.

De ontvang bij dit kapittel was 23,469 gul. 15 st.

Kapittel 15.

Ontvang van verloopen of achterstallige remplacementsgelden.

Ontvang van penningen komende van het verloopen of achterstallige remplacement.

Item de gemeyne middelen by het lant verpacht, ingegaen met bami 1661 tot 1662, hebben, volgens de lyste by den ontfanger Kuchlinus onderteeckent, gegouwen 85,567 gulden, comt dese stadt voor ⅕ part 17,113 gul. 8 st., daer op ter goeder reeckening is ontfangen 7400 gulden; rest alsoo daer van noch aen dese stadt te betaelen 9713-8-0 volgens voorgaende reeckening fol. 21vo, waerop alsnog betaelt is in reeckening van bamis 1663 tot 1664 fol. 28, 3429-7-0, ter goeder reeckening, rest alsoo noch aen dese stadt te betaelen 6284-1-0.

Item de middelen ingegaen prima Aprill 1662, hebben, volgens de lyste by den ontfanger Kuchlinus onderteeckent, gegouwen 11,301 gul., comt voor ⅕ part 2260-4-0, hier van en is niet ontfangen, als blykt in de voorgaende reeckeninge fol. 21vo, rest alsoo 2260-4-0.

Item de gemeyne middelen by het lant verpacht, ingegaen met bamis 1662 tot 1663, hebben, volgens de lyste van voors. heere ontfanger onderteeckent, gegouwen 81,680 gulden, comt dese stadt voor ⅕ part 16,336 gul., daer op, gelyck in voorgaende reeckeninge blyckt fol. 21 vso. ontfange 5260-4-0 rest daervan noch te betaelen 11,075-16-0.

Item de middelen ingegaen prima April 1663, hebben, volgens de lyste van den heer Kuchlinus, gegouwen 10,798 gulden, comt dese stadt voor ⅕ part 2159-12-0, hier van en is niet ontfangen.

Ontvang bij dit kapittel *niets.*

Kapittel 16.

Ontvang van alderhande zaken.

Ontvang van alderhande zaken.

Item enz.

De stad verkoopt aan de wed. van Lodewijk van der Linden 15 voet erf van het afgebroken huis de drie hamers op den hoek der ridderstraat, om een open plaats tot het scheppen van licht bij haar huis te verkrijgen.

Item den 29 April 1669 van Maria van den Bichelaer wed. van Lodewyck van der Linden, ontfangen 170 gul. voor 15 voeten erffs off daer omtrent vande affgebrocken huysinge de drye hamers, om een plaetsken te mogen hebben aen haere huysinge om licht te scheppen, volgens resolutie der heeren vande leden in dato 30 Juny 1668, by welcke resolutie haer tselve versoeck wert vergunt ende toegestaen, ende vervolgens wt crachte van naerder resolutie de dato 29 April 1669, by de welcke een der rentmeesteren wert geauthoriseert om daer van opdrachte te doen, commt alsoo voor de stadt ontfange de voors. 170 gulden.

Subsidiën van het

Item van d'heer president Lus, tot voldoeningen van den tweeden paey

voor het vernieuwen van stadts bruggen, ons by 't Lant vergunt, ontfangen 3500 gul.

land voor het vernieuwen van stads vesting, bruggen en hekels.

Item ontfangen een ordonnantie van de Ed. Mog. heeren Raden van Staten, wegens den lesten pay over het vernieuwen van stads bruggen etc. de somme van 3500 gulden.

Item wegens het restant van 2740 gul. dese stadt by t'lant toegevoecht, voor derselfs contingent int maken vande heeckel, ontfangen 740 gulden.

Item 29 Novemb. 1669, van Corn. van Boxmeer, voor de hellichte van den coop der erve inde ridderstraet, aen hem by dese stadt in April 1669 vercocht, ende op den 28 November voor heeren schepenen, by den rentmeester van Hamel opgedragen, ontfangen 425 gulden.

De stad verkoopt aan Cornelis van Boxmeer de helft van een erf in de ridderstraat.

Item van mr. Justus Versterre, op reeckeninge van t'gene door hem ontfangen is vant recht vant cleyn zegel, van tjaer begonnen April 1668 tot April 1669, 951 gul. 9 st. 7 pen.

Ontvang van het regt op het klein zegel door de stad van het land in pacht overgenomen.

Item van d'heer mr. Henrick van Breugel, ad idem, ontfangen 350 gul.

Item enz.

De ontvang in dit kapittel gebragt was 15,919 gul. 17 st. 8 pen.

De gezamentlijke ontvangsten waren 86,797 gul. 13 st. 15 pen.

UITGAVEN.

Kapittel 1.

Ende eerst van de erffchynssen die de voornoemde stadt jaerlycx uyt dieverse erffenissen schuldich ende geldende is.

Erfchijnsen door de stad jaarlijks van onderscheidene erven te betalen.

Inden eerste den Hertoge van *Brabant* uyt de gemeynte 46 st. 8 pen. leuvens, noch uyt diversche hoffsteden sess oude grooten acht penningen veteris ende 9 d. Leuvens. Noch uyt diversche hoffsteden die nu poorten ende mueren syn, elff schellingen 5 d. Noch vande visscherye tot *Vucht* eenen ouden grooten. Noch de visscherye in de hinthamerstege totten sporcxsen brugge tegen over de erffenisse den calverstart genoemt, eenen ouden grooten. Noch uyt eenen huyse aldernaest den raethuyse, negen d. outs ende drye d. leuvens. Noch uyt den nieuwen wech by de orttenpoort, gemaeckt omme uytter orttenpoort naer de tholbrugh langs de stadts mueren te gaen, eenen stuyver een oort. Noch uyt een stucxken lants tot *Ortten*, gelegen by de meulenstraet, twee en dertich d. leuvens. Noch uyt eenen camp tusschen den binnenstroom ende stadts muere, achter den wintmolenbergh gelegen, drye schell. drye d. Van den gronde ende erffenisse inde orttenstraat tegens Henrick Bloyman, gekocht, eenen ouden grooten. Wt de erve buyten st. janspoort, vier schell. 11 d. veteris oft d. leuvens daermen voor betaelt 12 stuyvers een oort. Wt de erve den erffenisse Jan Aerts van Fladracken, gecocht ende geordonneert tot eenen wegh vande pynappelse poort tot st. anthonis poorte 32 do outs, maeckt 4 st. 22 myten. Noch uyt diverse hoffsteden ende erven

daer huysen op gestaen hebben ende inden jaere 1542, by syne Keyserlycke Majt. ende dese stadt, tot sterckinge der selver, zyn affgebroocken, te weten: Wt den erven Willem Jans op t'ortteneynde aan d'orttenpoort, eertyds Henrick van Engelen, 2½ st. 2½ myten. Wt de erve Wouter Peters aende cruyspoorte, 1½ st. Uyt de erve Thomas van Hinde inde berwerstraet, drye oort stuyvers. Uyt de erve Peter Stockelmans, negen plec. Uyt den erve des manhuys hr. Adams van Mierde, buyten der stadt muere, 20 stuyvers 3 oort. Valet t'samen 10 *gulden* 16 *stuyvers*. Dan, alsoo hier naer volgende gebragt werden allen de chynssen die dese Stadt aenden Hertoch van *Brabant* is geldende, ingevolge vanden register, wort alhier den voors. text naer ouder gewoonte gestelt, *memorie*.

Item den Hertogh van *Brabant*, in diverse chynsen jaerlycx acht gulden sess stuyvers sess do. verschynende Martini rest 1647.

Item den Hertoge van *Brabant*, uyt de gevangen poorte aende zuytsyde, drye ponden drye schellingen payements, valet vierentwintich stuyvers twee oort, deselvige uyt de gevangen poorte noortwaerts staende, drye pont payements, valet 21 stuyvers, verschynende Johannis, t'samen 2 gulden 15 st. 8 de., rest 1647, blyft noch onbetaelt d'jaer 1629.

Item den Hertoge van *Brabant*, alnoch van verscheyde chynssen binnen dese stadt, 2 gul. 9 st. 6 d., verschynende letare, rest 1647, blyft noch onbetaelt d'jaer 1629.

Item den Hertoge van *Brabant*, uyt de stadts watermeulen, 10 gul. jaerlycx, verschynende Joannis, rest 1646.

Item den Hertoge van *Brabant*, uyt de nieuwe vischmerckt, 5 stuyvers verschynende letare, rest 1647.

Item t'capitle van St. Jans binnen dese stadt ende St. Elsbeen altaer, uyt deser stadts hoffsteden ende den raethuyse, 42 stuyvers, vande landen daermen door den may gaet, 46 schell. Uyt den erve Peters van Loon, daer de vischmerckt mede is vermeerdert, 20 schell. outs. Noch uyt den mortel, 10 pont 10 schellingen payements. Ende den rectoor van sinte Claes altaer inde acht hoochtyden, te weten: Alderheyligen, Conception, Corsmisse, Lichtmisse, Paessen, Pincxteren, Visitationis et Assumptionis Marie, voor propin ende schenck wyn, elck hoochtyt een gelt wyns van vier stuyvers de quart, valet samen 6 gul. 15 st 2 do. Maer want de betaelinge der selver rente inde naervolgende capitlen syn gestelt, daeromme per *memorie*.

Item vande taeffele van den h. Geest binnen dese stadt, uyt den raethuyse 35 schell., ende den huyse van Postel 5 schell. payements, valet 14 st., om redenen als voor *memorie*.

Item de fabrieke van St. Jans kercke binnen dese stadt, uyt de mortel 10 schell. payements valet 3 stuyvers 2 oort, om redenen als voor *memorie*.

Item den grooten bagynhoff ende de informerye aldaer, uyt de voors. erve elck 10 schell. payments valet 17 stuyvers, om redenen als voor *memorie*.

Item St. Peters altaer tot maelstroom in *Ortten* 13 schell., ende den rector van de selve capelle 14 stuyvers, valet t'samen 18 stuyvers 26 myten, om redenen als voor, memorie.

Item d'erffgenamen Wouter sone Goyart de Jeger, uytten craen vande vischmerckt, sess pont ende de broederschap van ons l. Vrouwe vier pont payements, valet tsamen drye gulden tien stuivers, omme redenen als voor, memorie.

Item den rector van St. Jans Baptisten altaer in St. Janskercke, uyt sommige erven byde pieckepoort gelegen, 4 pont, payements valet 28 stuyvers, om reden als voor, memorie.

Item den ouden schutten deser stadt tot conservatie van hennen bogart, onder conditien ende voorwaerden in henne charte begrepen, twaelff brabants dobbel, vallet 17 gul. 18 stuyvers een oort, verschynende letare, betaelt 1665, 17-18-4 pen.

Item de cloveniers schutten, insgelycx tot onderhoudinge van hennen bogart, achtervolgens henne charte, 6 gul. jaerl., verschynende Jacobi Apll. betaelt de jaren 1667 ende 1668, 12 gul., rest 1663 noch te betaelen.

Item een stucxken lants ofte erve gelegen buijten st. anthonispoort aende stadts grachten aen, die dese stadt heeft doen afkerren ende de laste daeruyt gaende aen haer heeft genomen te betaelen, te weten: het vrouwen huysken op de geerlincxe brugge twee pont payments ende den huyse van de bonifanten tien schell. payements, valet t'samen 22 stuyvers een oort, om redenen als voor, memorie.

Item t'convent van cauwater, uyt een huyse ende erve op t'ortten eynde, dat by dese stadt affgebrocken ende tot eenen wech gemaeckt is, om te gaen tot den opslach by den boom, tien pont payments; ende het groot gasthuys binnen dese stadt, uyt den voors. erve, 35 schell. payments, valet t'samen 3 gul. 18 st. 1 oort, om redenen als voor, memorie.

Item Aert van Fladracken, nu Huybert Anthonissen, schout van *Maeslant* van t'onderhouden van drye vierde gedeelten in stadts diependyck tot *Ortten* gelegen, twaelff alde schilden, valet 18 gulden, verschynende paesschen, rest 1666.

Item Jan den Decker nu Jan Reynders, ende Reynder Wouters, van tvierde vierde gedeelte inden voors. dyck te onderhouden, vier alde schilden valet sess gulden, verschynende paesschen 1668. 6 gul.

Item den heer van Althena ende Hoirne, tot tolrecht, dat de poirteren deser stadt met haere goederen voorby den tholl van *Worinchem*, te schepe vrye mogen varen ende vlieten, verschynt alle jaer op bamis dach, nu den here van Croy competerende, jaerlycx 35 gul.

Item alnoch uyt seeckere huysinge ende erffenissen gelegen hebbende aende orttenpoort, toebehoort hebbende Dirck Peters Raymaker, alnoch uyt seeckere erffenisse gelegen op francken hoffstadt, die tot sterckenisse deser stadt syn affgebroocken inden jare 1591, ter ordonnantie vande drye leden

deser stadt, ende de lasten daer uyt gaende aen haer selven genomen, heeft te betalen, te weten: den grontchyns den Hertoch van *Brabant*, sess schell. drye d°.; Lamberden Kemp, twee ℔ payments, t'convent van den annenburg, 5 ℔ payments, t'convent vande claren, twee ℔ payments, de fabrycke opten grooten bagynhoff, $3^1/_2$ ℔ payments, t'convent opten wyntmolenbergh, 4 gul. 10 st., Jeronimus Benedictus, 12 ponden payments, Geraert van Thulden, vyff gulden, Mathys van Merendoncq, drye gulden, Peter van Echt, in plaetse van een malder rogge, 2 gul. 15 stuyvers, Jan van Beerdonck ende Heylke d^r. Floris Dirck, drye gulden ende Hans Wouters uyt franckenhoffstadt, tien gulden, valet t'samen 37 gul. 2 st. 11 d°., om reden als voor, voor memorie.

Item aenden huyse van postel, uyt den ouden raethuyse vyff schell. payments, valet eenen stuyver drye oort, jaerlycx verschynende corsmisse, rest 1644.

Item het vrouwenhuysken opte geerlinghse brugge, 14 stuyvers, verschynende Joannis, rest 1625.

1ª summa van uitgaven bedraegen 35 gul. 18 st. 4 pen.

Kapittel 2.

Renten en chijnsen uit de beide helften der voormalige gevangen poort.

Uitgaven van renten en chijnsen gaande uit beiden helften der gevangen poort.

Ende eerst de rente ende chynsen uyt de helft vande gevangen poorte zuytwaerts staende, tegen de kinderen Gerarts van Wijck vercregen, beloopende 185 gul. 19 stuyver een oort.

Item alnoch de renthen ende chynsen uyt d'ander helft vande gevangen poorte noortwaerts staende, tegen Claes Geelmans vercregen, beloopende 107 gul. 7 st. 6 d°.

De voors. renten ende chynsen worden betaelt aende personen hiernavolgende.

Inde eersten den Hertoge van *Brabant*, twee gul. vyff stuyvers twee oort, maer want de betaelinge daer van int voorgaende cap^le. gestelt is, daeromme p. memorie.

Item heer Aert van Goor, rector tot *Ruymel*, eenen pacht van dryendertich stuyvers een oort, verschynende Corsmis, rest 1642.

Volgen de betaalde of voor memorie uitgetrokken renten.

2ª summa 255 gul. 12 st. 1 pen.

Kapittel 3.

Jaarwedden en tabbardgelden der heeren schepenen, penisonarissen, rentmeesters, griffiers en secretarissen.

Uitgaven aan gagien der heeren schepenen, pensionarissen, rentmeesters griffiers en secretarissen.

Betaelt aende heere schepenen voor haere gagien jaerlycx 1800 gul.

Item aende voors. heeren schepenen voor haere tabbarden ende schencwynen 151 gul. 13 st.

Item aende griffiers voor haer taberden t'samen 15 gul.

Item aende secretarissen voor haere tabarden t'samen 22 gul. 10 st.

Item aen m^{r}. Christiaen van Beresteyn, eerste pensionaris deser stadt, tot duysent gulden jaerlycx, verschynende ult^{a}. September 1669, betaelt 1000 gul.

Item aen m^{r}. Otto Copes, tweede pensionaris deser stadt, tot sevenhondert vyftich gulden jaerlyck, verschynende 19 Aug. 1669, betaelt 750 gul.

Item aen Johan vanden Bergh, als rentmeester deser stadt, voor syn jaerlycx gagie ende dienst, 600 gul.

Item aen m^{r}. Ghysbert van Hamel. als rentmeester deser stadt, insgelycx voor syn jaerlycx gagie ende dienst, 600 gul.

Item aende heeren schepenen, ider voor een ame rynschen wyn ten tyde deser reeckeninge vervallen, tot tachtentich gulden d'aeme, tsamen 720 gul.

Item aende professor Schellekens, een jaer tractement verschenen 28 April 1669, 400 gul.

Jaarwedde van professoren der latijnsche scholen.

Item aenden professor Vitriarius, een jaer tractement verschenen 28 April 1669, 100 gul.

Item aen d'heer François Bruyninex, gesucccedeert in plaetse van d'heer van Brussel, betaelt d'jaer, verschenen 11 May 1669, 75 gul.

3$_{a}$ summa van uitgaaf 6234 gul. 3 st.

Kapittel 4.

Uitgaven aan gagien en loon van fouriers, klerken op het kantoor der rentmeesters, havenmeester groenroede, kamerbewaarders en andere bedienden.

Jaarwedde van verschillende stads ambtenaren.

Alsoo d'heer Gysbert Kuysten, opten 20^{en} October 1643, byde heeren vande leden deser stadt is gestelt tot fourier, als inde voorgaende reeckening fol. 31 v^{so}. alwaer egeen betalingen inden wtgeven en is gebracht, maer verhouden tot naerder dispositie vande leden, wert t'selvige voorden voorleden jare alhier wederom gebracht, omme naer dispositie vande leden alhier geregeleert te worden.

Item aen d'heer Tempelaer, als fourier deser stadt, tot negen gulden ter weecke, betaelt voor 52 weecken 468 gul.

Item aen d'heer Daesdonck, synde, volgens resolutie vande heeren vande leden, gecommitteert omme de fourieringe by te woonen, van date 4^{en} Augusty 1668 tot thien gulden ter weecke, betaelt voor 52 weecken 520 gul.

Aan Marten Vermandel, groenroede, voor een jaer tractement 100 gul.

Aan denzelven als oudste groenroede, voor een jaar de publicatien te doen 22 gul.

Aan François van Wullen, voor een jaer tractement 100 gul.

Aan Jacob Schouhamer, synde volgens resolutie van date 18 September 1667 in plaetse van Espendonck gesuccedeert, betaelt 100 gul.

Aan Cornelis van Stryp, camerbewaerder der heeren schepenen ende nu

aen Willem van Dinter by successie, voor den dienst ter weecken seven gul., voor 52 weecken betaelt 364 gul.

Item aen Jan van Noorden, camerbewaerder, 364 gul.

Item aen Andries van Vucht, klerk der rentmeesters, 3 gul. per week, voor 52 weken 156 gul.

Item aen Egbert van Zanten, 156 gul.

Item aen d'heer Schoock, havenmeester, 3 gul. ter week, betaelt 156 gul.

Item aen Quirinus van Oerle, vande gevangenen opde poorte een jaer langh te dienen, 16 gul.; betaelt de jaeren 1667, 1668 en 1669, 48 gul.

4ª summa van uitgaaf 2554 gul.

Kapittel 5.

Uitgaven voor schrijvers aan stads poorten en heekelen, de wachter op den toren, boomsluiters, portiers en anderen.

5ª summa van uitgaaf 1684 gul.

Kapittel 6.

Uitgaven aan doctoren, chirurgyns, pestmeester, pestvroedvrouw en anderen.

Jaarwedde van stads doctoren, chirurgijns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Inden jersten aen docter Kerckwyck, jaerlycx 250 gul.

De pest heerscht een gedeelte van het jaar.

Item aen mr. Sybrant Banga, pestmeester, in tyde van peste jaerlycx 550 gul. ende geen pest wesende 350 gul., dit jaer soo pest als geen pest synde, in alles betaelt 425 gul.

Item aen Sibille, stadts vroetvrouw, jaerlycx 100 gul.

Item aende pestvrouwt vrouwe, ter wecken 4 gul. pest wesende ende egeen pest synde 2 gul. 10 st., volgens resolutie in date 14 February 1669, in alles betaelt 163 gul.

Item aen mr. Hendrick de Roy, als sieckentrooster, tot 4 gul. ter weecken, voor 52 weecken 208 gul.

6ª summa van uitgaaf 1136 gul.

Kapittel 7.

Uitgaven aan advokaten, procureurs, griffiers, secretarissen en anderen.

Uitgaven aan stads advokaten, procureurs griffiers, secretarissen en anderen.

Inden jersten aen mr. Marten van der Goes, eersten advokaet deser stad te *'s Gravenhage*, jaerlycx 25 gul., betaelt 1666 en 1667, 50 gul.

Item aen mr. Casper Kinschot, die volgens resolutie vande heeren vande leden voor tweeden advocaet deser stadt is aangenomen......

Item aen Johan van der Beeck, procureur deser stadt in *'s Gravenhage*, voor een jaer tractement 40 gul.

Item aen Hertoch Moerkercken, als agent deser stadt te *'s Gravenhage*, voor een jaer tractement 250 gul.

Aen de heeren griffiers der stad jaerlycx voor papier tot de registers der protocollen etc. 24 gul.

Aan de secretarissen, als voor, 36 gul.

Aan de griffiers, tractement ieder 50 gul., 100 gul.

— secretarissen — — 150 gul.

Aenden heer advocaet vander Goes, over verdient salaris in verscheyde stadts saecken, 100 gul. 8 st.

Aan enz.

7ª summa van uitgaaf 996 gul. 11 st. 10 pen.

Kapittel 8.

Uitgaven aan schoolmeesters, organist, kosters, klokkensteider en anderen

Jaarwedde voor schoolmeesters, organist, koster, klokkensteller, schoolklokluider en stads drukker.

Item aen Pieter Pietersen, coster, vande poorte te luyden, jaerlycx 50 gul.

Item denselven verhooging, 30 gul.

Item aen Jaques Barbet, coster inde france kercke, voor het boeven clocxken t'savonts ten 9 uren te luyden, 26 gul.

Item aen Cornelis Spuls, wegens het vergaderen vande ordinarisse lessen, ende de heeren scholarchen waer te nemen, voor syn tractement 36 gul.

Item aen Jurriaen Janssen van Zutphen, vande clocke op het stadthuys ende vuchterendyck te stellen, 125 gul.

Item aende stadts ordinarisse arbeyders, voor de heeren schepenen thuys te lichten, 36 gul.

Item aen Ulricus Eytssen, organist deser stadt, jaerlycx 500 gul.

Item aen Joseph Coepe, voor een jaer langh de school clocke te luyden, verschenen den 24ⁿ July 1669, betaelt 30 gul.

Item aen Steven Dumont, stadts drucker, voor een jaer tractement, 36 gul.

8ª summa van uitgaaf 869 gul.

Kapittel 9.

Uitgaven aan den scherpregter en andere dienaren van justitie.

Scherpregter en andere dienaars van justitie.

Item aen mr. Peter, scherprechter, jaerlycx 464 gul., ende aenden selven het tractement vermeerdert met 6 gul. ter weken, mits moetende affstaen de secreten te vegen ende eenen bequamen knecht te houden, valet te samen voor 52 weecken 776 gul.

Item enz.

9ª summa van uitgaaf 854 gul.

Kapittel 10.

Uitgaven aan bodenloon.

Bodenloon.

Item aen Adolff Snel ende Jan vande Ven, voor het brengen vande couranten, betaelt het jaer verschenen ultima December 1668, 25 gul.

Item enz.

10ª summa van uitgaaf 80 gul.

Kapittel 11.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen als afgevaardigden in stads saken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Pieter Lus, president-schepen.

Mr. Christiaan van Beresteijn, pensionaris.

Pieter van Teffelen.

Mr. Otto Copes, 2e pensionaris.

Johan David van Oerle.

François Focanus.

Johan Hamel.

De aangeduide commissien waren:

a. In zake van den zwijgenden brabantschen landtol, geleide en paardengeld.

b. Tot affectatie van de aanstaande servitien op de gemeene middelen of de verpondingen.

c. Om betaling te bekomen van het servies geld.

d. Naar *Dordrecht* om de heeren te verzoeken inspectie van de waterlossing te komen houden.

e. Over het maken van de sluis in de rivier de *Aa* te *Rixtel.*

11a summa van uitgaaf 4579 gul. 2 st. 6 pen.

Kapittel 12.

Schenkingen aan edelen, gedeputeerden en andere personen.

Uitgaven voor schenkingen aan edelen, gedeputeerden en andere notabele personen, mitsgaders vele onkosten ende de boursementen daer aen dependerende.

Wijnen enz. werden onder meer anderen vereerd aan:

Geld, in plaats van turf tot brand, aan de leeraars der hervormde gemeente.

Alexander Wederborn, engelsch predikant, in plaats van 100 tonnen turf, 50 gul.

De wed. van Ds. Lemanis, ned. predikant, als voor, 50 gul.

Ds. François Marescal, france predikant, als voor, 50 gul.

" François Regael, als voor, 50 gul.

" Franciscus de Wael, ned. predikant, als voor, 50 gul.

" Regnerus Vogelesank, ned. predikant, als voor, 50 gul.

" Jacob Kuchlinis, ned. predikant, als voor, 50 gul.

" Wilhelmus Costerus, ned. predikant, als voor, 50 gul.

Voorname personen.

Den Heer van Slingerland, secretaris van den Raad van State, 200 gul.

Den heer kommandeur Thuijl van Bullekesteyn, 250 gul.

" " majoor Beauvais, 75 gul.

" " " Uttenhoven, 200 gul.

Mevrouw van Raesvelt, echtgenoot van den Hoogschout.

Louis de Bils van Coppendamme, professor.

Zijn hoogheid den Hertog Henri Charles de la Tremouille, Prins van Tarente, Gouverneur der stad, 1500 gul.

Item aende werdinne inden Keyser, voor wyn ende haver aenden veltmarschalk Wurts, toegevoecht by resolutie vanden 20 July 1669, betaelt 125 gul.

Den hoogschout, 750 gul.

Item aenden abt van Tongerlo, in plaats van stads kannen een dubbele cas gelasen vereert, volgens ordonnantie ende quitancie betaelt 60 gul.

Item voor een cas gelasen in plaats van stads kannen, vereert aenden heere van der Elst, raetsheer int hoff van *Gelderlant*, volgens ordonnantie ende quitancie betaelt 30 gul.

12ª summa van uitgaaf 5654 gul. 5 st.

Kapittel 13.

Uitgaven voor brand en kaarsen in de wachten, korps de gardes ens., met de tractementen en loonen aan bedienden.

Brand en kaarsen in de wachten.

Volgen de gedane betalingen voor geleverde turf en kaarsen.

13 summa van uitgaaf 3572 gul. 8 st. 14 pen.

Kapittel 14.

Andere uitgaven voor brand en kaarsen, voor de kamer der heeren schepenen, geswoorenen en raden, in de rentmeesters kamer, in de griffie, de secretarie, aan de poorten en elders.

Brand en kaarsen in de kamer van schepenen, gezwoornen en raden, in de rentmeesterskamer, in de griffie en secretarie en aan de poorten.

14ª summa van uitgaaf 201 gul. 3 st.

Kapittel 5.

Uitgaven aan steen, kalk, cement en zand.

Steenen, kalk, cement en zand.

15ª summa van uitgaaf 1846 gul. 9 st. 8 pen.

Kapittel 16.

Uitgaven aan arbeidsloon voor metselaars, steenhouwers, straatmakers en schaliedekkers.

Arbeidsloonen aan metselaars, steenhouwers, straatmakers en schaliedekkers.

16ª summa van uitgaaf 2184 gul. 8 st. 4 pen.

Kapittel 17.

Uitgaven aan leijen, pannen, loot en glas.

Uitgaven aan leijen, pannen, lood en glas.

17ª summa. van uitgaaf 774 gul. 2 st.

Kapittel 18.

Uitgaven voor gekocht timmerhout met de vrachtloonen.

Uitgave aan timmerhout en vrachtloonen.

18ª summa van uitgaaf 1044 gul. 7 st. 8 pen.

Kapittel 19.

Uitgaven aan arbeidsloonen voor timmerlieden, schrijnwerkers en houtzagers.

Timmerlieden, schrijuwerkers en houtzagers.

19ª summa van uitgaaf 1038 gul. 14 st.

Kapittel 20.

IJzer- en slotwerk.

Uitgaven aan ijzer- en slootwerk.

Item aen Jan van Bueren, stads slootmeester, volgens zijn rekening 155 gul. 17 st.

Item aen Mathys Cortpenninck voors., voor grof yserwerck ten behoeve deser stadt, soo binnen als buyten de poorten ende heeckelen etc. gelevert, volgens specificatie 713 gul. 6 st.

20a summa van uitgaaf 1269 gul. 15 st. 4 pen.

Kapittel 21.

Arbeiders en voerlieden.

Uitgaven aan stads arbeiders en voerlieden.

21a summa van uitgaaf 4293 gul. 11 st. 10 pen.

Kapittel 22.

Vegen en schoonhouden van de markt en straten.

Uitgaven aan de pachters der negen blokken te vegen (aannemers van het wegruimen van het straatslijk) mitsgaders om de kraan en de markt te vegen.

22a summa van uitgaaf 2801 gul. 3 st.

Kapittel 23.

Premiën voor het bouwen van nieuwe steenen gevels.

Uitgaven voor premien van te bouwen nieuwe steenen gevels.

23a summa van uitgaaf 400 gul.

Kapittel 24.

Schrijfloonen.

Uitgaven voor schrijfloonen.

Item aen d'heer François Bruyninckx, voor het schryven vande cohieren ende slachtboecken van bamis 1668 tot bamis 1669, 77 gul.

Item aen d'heer pensionaris Beresteyn, voor t'gene syn ed. ten dienste deser stadt in *'s Gravenhage*, over stadts beswaernissen vanden 50 op den 40 penninck vande alenatien ende hypotecatien ende 20 pen. van het versterf lateræl, als andere stadts saecken, heeft doen schryven, 47 gul. 8 st.

24a summa van uitgaaf 727 gul. 2 st. 6 pen.

Kapittel 25.

Maaltijden en defroijementen.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Stellen en veranderen der vrouwen gestoelten in de groote kerk.

Item den 5 January 1669, aende concierge Cornelis van Strijp, over verteeringen tot synen huyse gedaen by de heeren gecommitteerden wt stadts leden ende de heeren kerckmeesters, over t'stellen en veranderen van de vrouwen stoelen ende bancken inde groote kerck, 63 gul. 4 st.

Louis de Bils, professor in de anatomie.

Item den 16 Marty, aen Samuel Mensingh weert inde wildeman, over het seynden van stadts kannen aen d'heer Louis de Bils, professor anatomie,

t'synen huyse gelogeert geweest, volgens ordonnantie ende quitantie, 30 gul.

Item 20 April, aen Cornelis van Stryp, op den maeltyt, als de heeren schepenen gevischt hadden, verteert, betaelt 80 gul. 17 st.

Item aen Dirck van Bree, voor een reeckeningh van wyn, gelevert op den maeltyt in het sinneloos huis, volgens ordonnantie betaelt 51 gul 14 st. 8 pen.

Item aen Cornelis van Stryp, voor de reeckeningh vande maeltyt der heeren schepenen, gehouden op bamis 1668, 303 gul. 7 st.

25ª summa van uitgaaf 2257 gul. 18 st.

Kapittel 26.

Uitgaven voor aanbestede werken tot het onderhoud van straten, wegen, rivieren, poorten, heekelen, bruggen, muren, enz.

26ª summa van uitgaaf 7981 gul. 14 st. 8 pen.

Kapittel 27—35.

Lijf- en losrenten ten laste der stad.

Uitgaven aan lijfrenten ten laste der stad, aan kloosters, godshuizen en vereenigingen, wijders aan particuliere personen. Erf- en losrenten ten laste der stad voornoemd. Losrenten uit de huizinge genaamd de oude lombard. Renten van opgenomen gelden tot het uitdiepen van de haven, en het maken van de nieuwe kade en andere werken. Chijnsen en renten uit het huis de drie hamers.

27ª summa van uitgaaf lijfrenten aan kloosters. . . . . . . nihil.

28ª summa van uitgaaf, lijfrenten aan particulieren binnen de stad . . . . 301 gul. 15 st.

29ª summa van uitgaaf, lijfrenten aan particulieren buiten de stad, nihil.

30ª summa van uitgaaf van erf- en losrenten aan kerken, godshuizen en gestichten . . . . 3638 gul 2 st 5 pen.

31ª summa van uitgaaf aan erf- en losrenten verzegeld op particulieren. . . . . 11,744 gul. 4 st. 13 pen.

32ª summa, losrenten uit de huizinge genaamd de oude lombard bij den bokhoveschen trap op de smalle haven. . . . . 85 gul. 14 st.

33ª summa van uitgaaf van andere penningen loopende op interest 219 gul. 1 st.

34ª summa van uitgaaf, wegens opgenomen gelden tot het uitdiepen der haven, het maken van de nieuwe kade, enz. . . . . 940 gul. 3 st.

Kapittel 35.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, komen daarin onder anderen de volgende voor.

Item 8 January 1669, aen Dirck Smits ende Cornelis Calff, als dekens

van het schippers gilde, van dat zy in noot van brant altyt ten dienste moeten staen, volgens qnitancie 36 gul.

Aankoop van boekjes der historie van Mehomet Bij, te voren genaamd Jan Michael de Chigale.

Item 4 dito (Maart 1669) aen Jan van Turnhout, voor 17 boecxkens vande historie van Mehomet By, nu ter tijt genaemt Jan Michael de Chigale, ten dienste deser stadt gelevert door ordre der heeren schepenen, 5 gul. 2 st.

Nicolaas de Borchgrave vernieuwd het vaandel der jonge schuts.

Item den 10 dito (October) aen Nicolaes de Borchgrave, voor 't vernieuwen van t'vaendel der jonge schuts, 80 gul.

De zwarte zusters verlaten hun klooster.

Item 18 dito, aende swartsusters, voor oncosten int verhuysen uyt haer clooster, 25 gul.

Boeken tot premien en drukken van thesis.

Item den 22 dito, aen Steven du Mont, voor premia inde scholen, gelevert in September 1668, mitsgaders het drucken van thesis etc., betaelt 127 gul. 10 st.

Verschillende werken aan stads poorten, bruggen, vestingwerken en hekels.

Item alsoo in tyde deser reeckeningh veele en ongemeene wercken syn gemaeckt, soo met het affbreecken ende vernieuwen van de bruggen aen stadts poorten, ende de bruggen buyten de stadt, het vernieuwen vande groote heeckel ende het maecken van wegen buyten de stadt, met alle dewelcke de rendanten ongemeene veele moyten hebben gehadt, soo met het maecken vande bestecken, de bestedingen te doen ende op alle deselve goede toesicht te hebben, soo stellen de rendanten tselve ter discretie vande heeren auditeuren deser reeckeninge, om de selve soo danige verguedinge ende recognitie daer voor toe te leggen, als haer Ed. Eerw. in equiteyt en billickheyt sullen bevinden te behooren.

Kantteekening. Dese pretensie werdt gerenvoyeert aende heeren vande leden.

35a summa van uitgaaf 14,541 gul. 14 st. 5 pen.

De geheele uitgaaf was 86,796 gul. 5 st. 10 pen.
" " ontvang " 86,797 " 13 " 15 "
Meer ontvangen als uitgegeven 1 gul. 8 st. 5 pen.

N°. 176. Rekening van St. Remeys 1669 tot St. Remeys 1670.

REKENING VAN Mr. GHIJSBERT VAN HAMEL, ALS AANGEBLEVEN RENTMEESTER EN POLICIE RENTMEESTER.

(*Volgens de nieuwe, door stads regering op den* 11en *September* 1669 *vastgestelde verordening, werd het beheer van stads financien gescheiden, zoo dat er van af dat dienstjaar één rentmeester der politie voor de algemeene stads uitgaven, en één rentmeester tot betaling der renten ten laste der stad, optraden.*)

ONTVANGSTEN.

Geld in munt van carolis gul. tot 20 stuivers den gulden.

Volgens die nieuwe verordening, werden door den politie rentmeester ontvangen, de accijns op de bieren, de remplacementsgelden door de Staten

Generaal der vereenigde Nederlanden der stad toegestaan, en de belasting op het klein zegel, in kapittel 4, ontvang van alderhande zaken, verantwoord; de overige accijnsen en middelen in de rekening n°. 175, van 1668—1669, vermeld, werden ter ontvangst en verantwoording, aan den rentmeester der renten gelaten.

Kapittel 1.

Ontvang van den accijns op de bieren.

Accijns op het bier.

Volgens dit kapittel tot een bedrag van 27,792 gul.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot een bedrag van 22,704 gul. 15 st.

Kapittel 3.

Ontvang van penningen van het verloopen of achterstallige remplacement.

Volgens dit kapittel *nihil*.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande zaken.

Het straatslijk aangenomen te ruimen en in de bolwerken der stads vesting te brengen.

Den 18ᵉⁿ April 1670 ontfangen wegens den Raet van State, prescontre met de heer Lus, gemaeckt, voor ½ jaer van t'straetslyck inde bolwercken te vueren, verschenen prima September 1669, de somme van 400 gul.

De tweede termijn 400 gul. mede ontvangen.

Collecte van het klein zegel.

Prima Augusti 1670, door den rendant ontfangen wegens penningen van t'cleyn zegel, voor dezen by mʳ. Herman van Breugel gecollecteert ende in presentie van d'heer hoochschout ende twee heeren schepenen wt desselfs van Breugels casse gelicht, 1277 gul. 3 st.

Item enz.

Ontvang van gelden voor het maken der brug over de oude Dieze.

Van d'heer ontfanger generael Volbergen, prescontre met d'heer pensionaris Copes, ontfangen de twee eerste payen van d'aenbestede brugge over de oude Diese, 3000 gul.

De geheele ontvang bij deze rekening was 56,165 gul. 4 st. 5 pen.

UITGAVEN.

(*Volgens de nieuwe verordening van den* 11ᵉⁿ *September* 1669, *worden voor het vervolg, de uitgaven aan chijnssen en renten ten laste der stad, niet meer door den politie rentmeester verantwoord, maar gebragt in de afzonderlijke rekening van den rentmeester der renten; de overige kapittels zijn gesteld als in rekenidg n°*. 175, *van* 1668—1669.)

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 1.

Uitgaven aan gagien, tabbaard gelden en wijnen voor heeren schepenen, pensionarissen, rentmeesters, griffiers en secretarissen, professoren en kwitantie schrijver.

Jaarwedde van den rentmeester der renten door den policie rentmeester betaald en in uitgaaf verantwoord.

Naar aanleiding der nieuwe verordening voor de rentmeesters, van 11 September 1669, werd bepaalt, dat de jaarwedde van den rentmeester der renten, door den politie rentmeester zou worden betaald en verantwoord, en is die uitgave in dit kapittel gebragt.

Kapittel 4.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester en pestvroedvrouw.

Aen m^r. Sybrant Banga, pestmeester, voor dit jaer betaelt 550 gul.

De pest heerscht dit jaar elf weken.

Aende pestvroetvrouw, pest wesende vier gulden ter weecke ende geen pest zynde twee gulden tien stuyvers, volgens resolutie van 14 February 1669, in alles betaelt elff weken 4 gul., 41 weken 2½ gul., 146 gul. 10 st.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen in stads saken uitgezonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Pieter Lus, president-schepen.

Jacob Facanus.

M^r. Christiaan van Beresteijn, 1^e pensionaris.

M^r. Otto Copes, 2^e pensionaris.

Kapittel 10.

Schenkingen aan onderscheidene voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen aan onderscheidene heeren edelen, gedeputeerden van staten en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Schadeloosstelling in geld in plaats van brand aan de verschillende predikanten der hervormde gemeenten.

De predikanten François Marescal, der fransche gemeente.
Alexander Wederborn, der engelsche gemeente.
François Rigael, der fransche gemeente.
Franciscus de Wael, der nederduitsche gemeente.
Jacob Chuchlinus, idem.
Regnerus Vogelsanck, idem.
Wilhelmus Costerus, idem.
ieder 50 gulden in geld, in plaats van 100 tonnen turf.

Kasjes met glaswerk aan voorname personen.

7 January 1670, betaelt aen Willem van Bree, voor verscheydene cassen glaesen aen heeren leden van den Staet vereert, 330 gul.

De eerste steen bij de vernieuwing van het stadhuis gelegd.

10 Mei 1670, aen Gysbert der Lip cumsuis, vant leggen vanden eersten steen aent stadthuys, in plaets van stadts kannen vereert 30 gul.

23 dito, aen Adriaen Schey cumsuis, steenhouweren, voort leggen vanden eersten hardsteen aent stadthuys voors., 30 gul.

Henri Charles de la Tremoulle, Prins van Tarente, Gouverneur der stad.

Den 22 July, aan den Hertog Henri Charles de la Tremoulle, Prins van Tarente, gouverneur der stad, 1500 gul.

2 Aug^s^., aan Mevrouw de Princes, 500 gul.

18 Sept., voor wijnen aan den Landgrave van Hessen, 231 gul. 2 st 8 pen.

De landgrave van Hessen.

1 October, aan den kolonel Johan Kirpatrick, gouverneur der vesting, 500 gul.

4 dito, aan den heer van Heeswyck, kommandeur, 315 gul.

Den kolonel Johan Kirpatrick, gouverneur der stad.

Kapittel 14.

Uitgaven aan arbeidsloon van metselaars, steenhouwers, straatmakers en schaliedekkers, met hunne knechts.

29 Septemb. aen m^r^. Cornelis den steenhouwer, voor eene reeekening van geleverde schoorsteen pilaeren ende gemaeckte wapenes, tot 26 Augustus dezes jaers 1670 incluys, 190 gul. 19 st.

Geleverde schoorsteenpilaren en gemaakte wapenen.

Kapittel 15.

Uitgaven aan maaltijden en andere defroijementen.

Den 18 April 1670, aan den concierge van Stryp, voor de maaltyd aan den veldmarescal Wurts, met de heeren gedeputeerden van den raad van staten, 704 gul. 2 st.

Maaltijd ter eere van den veldmaarschalk Wurts, en de gedeputeerden van den raad van staten.

Kapittel 23.

Uitgaven voor aanbestede werken.

De aanbestede werken waren. het onderhoud en uitdiepen der haven en dieze, der wegen en straten, bruggen, poorten, muren, barakken, wachthuizen enz.

Aanbestede stads werken.

Item enz.

Aen Peeter Cornelissen van der Sterren, op reeckening vant besteck overt aennemen vande bruggen over d'oude diese, in diverse posten betaelt, 3000 gul.

Betaling voor het bouwen van de brug over de oude Dieze.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin voor.

Eerstganck, ingevolge vanden 28^e^ articule der nieuwe instructie, heeft den rendant in dezen betaelt ende goet gedaen aenden heere rentm^r^. Balbian, tot subsidie van het comptoir der rentieren, 300 gul. s'maents, compt alsoo voor twaelff maenden, te weten: van prim^a^. October 1669 tot 1670, 3600 gul.

Subsidie door het politie kantoor aan dat der renten.

Den 24 dito (Augustus 1670) aenden heer Cornelis Gans, voor dat syn Ed. aenden m^r^. van *Delft*, heeft verschooten over het opnemen van t'klockenspel 42 gul.

Het klokkenspel van het stadhuis door een Mr. uit *Delft* opgenomen.

De geheele uitgaven waren 57,522 gul. 10 st. 14 pen.

" " ontvangsten " 56,165 " 4 " 5 "

Meer uitgegeven als ontvangen 1357 gul. 6 st. 9 pen.

N°. 177. **Rekening van St. Remeys 1670 tot St. Remeys 1671.**

REKENING VAN JOHAN FRANÇOIS BALBIAN, ALS AANGEBLEVEN POLITIE-RENTMEESTER.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,405 gul.

Kapittel 3.

Ontvang van penningen van het verloopen of achterstallige remplacement.

De verschillende posten door den rentmeester gebragt voor *memorie.*

Toevoeging door de kommissie met het opnemen der rekening belast.

Afdoening der achterstallige remplacementsgelden en ontvang te dier zake.

Alsoo in dato den 7 Aprill 1672, tusschen de heer Kuchlinus, als ontfanger vande gemeene middelen ende de heer Balbian, als rentmeester deser stadt, ten overstaen van heeren gecommitteerden uyt de leden, over dese vyff posten is geliquideert, ende bevonden, dat d'heer ontfanger Kuchlinus aende stadt tot ultimo September 1670, ter saecke van dien is schuldich gebleven de somme van 26,459 gul. 14 st., die den selven aenden gemelten rentmeester Balbian heeft voldaen; soo werden de selve ten laste vanden rendant alhier uytgetrokken.

Sa somma van ontvang 26,459 gul. 14 st.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande zaken.

Het straatslijk en de asch aangenomen te ruimen en in de bolwerken der stads vesting te brengen.

Item den 15 April 1671, ontfangen wegens den raet van State, prescontr met d'heer pensionaris Beresteyn, voor een jaer het straetslyck ende asschen te brengen inde bolwercken, mettet lant alsoo veraccordeert voor de somme van 800 gul.

Ontvang voor het verplaatsen en vernieuwen van een oud bouwvalligwachthuis; voor het bouwen der brug over de oude Dieze, en voor een opgang over die hekel.

Item 16 Septemb. 1671, wegens den Raet van State, p. rescontre met d'heer pensionaris Beresteyn, van wegen het lant, voor den lesten termyn van het versetten ende vernieuwen van een oude bouwelinge corps de guarde, staende aende groote heeckel, mitsgaders het opmaecken van een nieuwe steene brugge over de Diese ende een april oft opganck aende selve heeckel, de somme van 1500 gul.

Bijdrage van het land voor het bouwen van den boog over de groote Hekel en de twee daarnevens ge-

Item den selven dito, wegens den Raet van State p. rescontre met d'heer Beresteyn, pensionaris, van wege het Lant voor eenen byslach van het overwerck vande voors. heeckel, mitsgaders van het overwerck aende twee steene

boghen oft bruggen aende voors. heeckel, gedaen in den jaere 1668, ontvange de somme van 2000 gul.

metselde boogen of bruggen.

De geheele ontvang was 82,477 gul. 14 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 4.

Uitgaven aan doctoren, chirurgijns, pestmeester, pestvroedvrouw en anderen.

Item aen m^r. Sibrant Banga, pestmeester, voor een jaer tractement van 550 gulden, pest wesende, ende geen pest wesende 350 gul. jaerlycx, betaelt 5 weecken 10 gul., ende seven en veertich weecken tot 7 gul.

Item aende pestvroedtvrouw, pest wesende treckt 4 gul. ende geen pest wesende treckt 2 gul. 10 st., volgens resolutie vanden 14 February 1669, ende alsoo dit geheel jaer geen pest is geweest, voor 52 weecken betaelt 130 gul.

De stad is dit jaar vrij van de pest.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren, schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads zaken uitgezonden.

Afgevaarden waren de heeren:

Johan van Blotenburch.

Afgevaardigden in stads zaken.

M^r. Christiaen van Beresteyn, pensionaris.

Jonckheer Gysbert Pieck van Thienhoven.

Item 11 May 1671, betaelt aen d'heer Johan Hamel een specificatie van reyscosten, gedaen int hooren predicken vande predicanten tot *Osch*, *Schidam*, *Cuylenborch* en *Amerongen*, volgens ordonnancie ende quitantie 389 gul.

Cornelis Kuchlinus.

Pieter van Teffelen.

Steven van Teffelen.

Daniel van der Meulen.

M^r. Otto Copes, 2de pensionaris.

Pieter Lus, oud president-schepen.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden van steden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Item den 10 Xber 1670, betaelt met kennisse vande heeren Jo^r Pieck, Beresteyn, Corn. Gans ende Rutger Tulleken, aen Jacob van Dael, gheswooren maeckelaer tot *Amsterdam*, ter saecke van openinge by hem gedaen

Jacob van Daal, makelaar te *Amsterdam*, levert aan de stad het plan tot het doen van eene geld-

Leening op renten bij overleving.

aen haer Ed. ende andere heeren gedeputeerden uyt de leden deser stadt, tot negotieren van gelde op interesten by overlevinge, hem byde voors. heeren toegevuecht, 250 gul.

Den hoog en laagschout heer Willem van Raesvelt.

— heer Servaes Deckers, edelman van het kanon.

Item 10 Juny 1671, betaelt aen d'heer Johan Hamel, een ordon. wegens het classis is toegevoeght, inde approbatie van Dns. Hamerstede, totter maeltyt, 50 gul.

Mevrouw van Bergaingne, toegevoeght 315 gul.

Den Majoor van Uytenhoven.

Volgen betaalde rekeningen aen Willem van Bree, eigenaar der glasblazerij alhier, voor geleverde kasjes met glazen.

Kapittel 21.

Uitgaven aan schrijfloon.

Uitmaken van lijfrentbrieven ten laste der stad.

Item 14 Mai 1671, betaelt aende clercken vande secretarye, over het uytmaecken vande lyffrentbrieven ten laste deser stadt genegotieert, 45 gul. 5 st.

Kapittel 23.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Aanbestede stads werken.

Behalve het gewoon onderhoud van straten, wegen, rivieren, vestingwerken, poorten en bruggen, barakken en wachthuizen, komt in dit kapittel het volgende voor.

Het uurwerk in den stadhuis toren vermaakt.

Item den 20 Juny 1671, betaelt aen Jeurien van Zutphen, voor het vermaken van t'horologie opt stadthuys volgens het besteck ende alsoo aen het buyten werck daer aen ghedaen, denselven noch is toegevoeght hondert gulden, volgens ordonnancie ende quitancie, 750 gul.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor:

Toelaag aan Dominé Johannes Groen voor vervoer kosten van zijne meubelen van *Zwolle* naar deze stad.

Item den 20 dito (February 1671), betaelt Dne. Joannes Groen, over verschot van oncosten by hem gedaen int transporteren van syne meubelen van *Swol* op *sHertogenbossche*, 174 gul. 3 st.

Antoni van Crombrugge en Joost van Westhuijsen leveren de stad Doorniksche en andere straatkeijen.

Item den selven (25 Augusti 1671) betaelt aen Anthoni van Crombrugge, over leverantie van 29,780 doornixe straetkayen tot 31 gul. t'duysent, 923 gul. 3 st.

Item 31 dito, aen Joost van Westhuysen, over leverantie van 23,400 straetkayen, t'duysent tot 29 gul. 1 ort., 690 gul. 8 st. 12 pen.

Bijdrage der stad in de beden, aan het land sedert het jaar 1657 verschuldigd.

Item 9 April 1672, betaelt aenden heere Jacob Focanus, als raet en rentmeester generaal vande bede over dese stadt ende meyerye, wegens een jaar bede dese stadt verschult ten comptoire van syn Ed. te betaelen, 3783 gul 15 st. 7 pen.

Betaelt aenden heere Jacob Focanus, ontfanger der bede, op reeckeninge van t'gene de stadt aende selve bede ten achtere was t'sedert den jare 1657, volgens syne Ed. drie quitantien, byden rendant overgenomen met de liquidatie vanden heere ontfanger Kuchlinus ende dese stadt, gedaen ende gesloten ten overstaen ende bywesen van heeren commissarissen byde heeren vande leden daartoe gecommitteert, ende vervolgens geteeckent den 7 April 1672, beloopende de voors. drie quitantien 22,702 gul. 12 st.

De geheele uitgaaf was 80,531 gul. 13 st. 2 pen.

„ „ ontvang „ 82,477 „ 14 „

Meer ontvangen als uitgegeven 1946 gul. 0 st. 14 pen.

N°. 178. **Rekening van St. Remeys 1671 tot St. Remeys 1672.**

REKENING VAN ASSUERUS TULLEKEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,544 gul. 5 st.

De geheele ontvang was 48,863 gul. 13 st. 7 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Christiaan van Beresteijn, pensionaris.

Cornelis Gans.

Johan Daasdonck.

Johan Hamel.

Jacob Ferdinant Sweerts, heer van Landschadenhoff.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden van steden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Den Gouverneur Johan Kirpatrick 1500 gul.

" " " 315 "

" Kommandeur van Utenhove, 150 gul.

" Graaf van Schellart twee amen wijn en voor 45 gul. 4 st. haver.

Aan den secretaris van den Maarschalk Turenne, voor het uitmaken van paspoorten voor de leden der regering van *'s Hertogenbosch.*

" Secretaris van den Prins van Turenne, voor het expedieren van de paspoorten der heeren van de regering, vereert 49 gul. 10 st.

Voorts leverde van Bree en vereerde de regering aan onderscheidene personen, kasjes met glazen.

Kapittel 23.

Aanbestede werken.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Behalve het gewoon onderhoud van straten, wegen, rivieren, vestingwerken, poorten, bruggen, barakken en wachten, komt in dit kapittel voor.

De vier affuiten der metalen stukjes, in het stadhuis nog voorhanden, gemaakt.

30e Xber aenden selven (Bastiaen van Tilborgh) voor het maecken van vier affuyten tot de metaele stuckiens, betaelt 136 gul.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Betaling aan Cornelis van Boxmeer, voor schade aan zijn huis naast het stadhuis en voor een overgegeven erf van dat huis.

27 9ber, aen Cornelis van Boxmeer, voor vergoedinge van synne geleden schade in syne huysinge naest het stadthuys ende syne overgegeven erve aende stadt, hem by resolutie (30 Oct. 1671) vande heeren vande leden toegevoeght, 1000 gul.

Door Johannes de Langhe wordt het vaandel der oude schuts geschilderd.

Ten selven dage (21 Xber), Johannes de Langhe voor eene specificatie van dat hy, door ordre van Jor. Pieck, het vaendel vande oude schuts geschildert heeft, 80 gul.

Betaling aan den Mr. steenhouwer Peter van Coevorden c. s. aannemers van den voorgevel van het stadhuis, voor zekere pretentie te dier zake.

27 dito (February), Peter van Coevorden mr. steenhouwer, over seeckere pretensie by hem ende syne medestanders, als aennemers vanden voorgevel van den stadthuyse, tegens de regeringe deser stadt gesustineert, en andere zaken, 1000 gul.

Betaling voor buitenwerken bij het bouwen der groote Hekel.

15 Meert, Aeltien Pieters, wegens buyten wercken boven het besteck aende groote heeckel gedaen, 920 gul.

De vier metalen stukjes kanon schoongemaakt.

Dito (12 October), Jacob van Iperen voort schoonmaken vande 4 metalen canon stuckjens, 24 gul.

Spaansche ruiterij te *'s Hertogenbosch* in bezetting.

18 9ber, Philips van Sevener c. s., van dat sy met de spaense ruyters gras gehaelt hebben, 25 gul. 16 st.

Stephanus Cosijns maakt voor de stad het wapen van den Prins van Oranje.

8 October, Stephanus Cosyns, een specificatie van t'geene hy verschooten ende verdient heeft, in t'maken van het wapen van syne hoocheyt den heere Prince van Orangie, 120 gul.

Aanbesteding van vijf wachthuizen op de wallen.

Item heeft den rendant, met kennisse der heeren commissarissen, in het besteeden vande vyff corpes de gardens op de wal, wtgegeven 27 gul. 8 st.

De stad levert een stal voor de paarden van den Graaf van Schellart.

Item hebben de heeren Johan van Zutphen ende Cornelis Gans heer van *Nulant*, volgens resolutie vande heeren vande leden, van date den 25 9ber 1672, met den rendant gecontracteert, dat hy syne stallinge met het

achterhuys voor de stadt, ten dienste vande heere Grave van Schellart soude inruymen, t'gunt hy ten dienste deser stadt ende accomodatie van gemelte heere Graeff heeft gedaen, voor schadeloosstelling betaald 50 gul.

De geheele uitgaven waren 49,308 gul. 13 st. 12 pen.
 „ „ ontvangsten „ 48,863 „ 13 „ 7 „
Meer uitgegeven als ontvangen 445 gul. 0 st. 5 pen.

N°. 179. **Rekening van St. Remeys 1672 tot St. Remeys 1673.**

REKENING VAN Mr. QUIRYN VAN ZONST.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 19,885 gul. 10 st.
De geheele ontvang was 45,969 gul. 5 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Cornelis Kuchlinus.
Pieter van Teffelen, president-schepen.
Jacob Ferdinant Sweerts, heer van Landschadenhoff.
Jacob Focanus.
Gijsbert van Hamel.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden van steden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:
Den baron van Langerack.
 „ „ „ Kilmanseck, Lt Kolonel van een Hoogd. regement.
Francisco Caponago, adjudant van het Italiaans regiment.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Serviesgelden voor den baron van Kilmanseck Lt.-kolonel, en aan den heer Steenhousen, majoor van een duitsch regiment.

Betaelt aen d'heer baron van Kilmansecq, wegens twee maanden servies, 60 gul.

Betaelt aende heer Steenhousen, majoor van het duyts regiment, wegens 2 maanden servies, 40 gul.

Verschot aan brood voor de soldaten van dat regiment.

Betaelt aenden quartierm^r. van het duyts regiment, wegens verschot van broot aende soldaten van het duyts regiment int incomen vereert, 25 gul.

Betaelt aen d'heer baron van Kilmansecq, luitenant kolonel van t'duyts regiment, wegens 2 maanden servies, 60 gul.

Lijnwaad vereerd aan den secretaris van den Maarschalk Turenne.

Noch betaelt aen Huybert Kuysten, wegens geleverde lynwaten tot vereeringe gesonden aenden secretaris van Turenne, 72 gul.

Item betaelt aen d'heer baron van Kilmansecq, wegens een maent servies, 30 gul.

De schutterijen werken onder de bevelen hunner officieren aan de verdedigingswerken der stad en worden daarvoor van stads wege op wijn en bier onthaald.

Item betaelt aende officieren der schutteryen, een oxhooft wyns, wegens haere goede directie in het fortificeren van dese stadt wallen, ter somme van 167 gul. 4 st. 2 pen.

Item by provisie, betaelt aende vier schutteryen deser stadt, wegens haeren dienst in het fortificeren deser stadts wallen besteedt, twee en dertich tonnen bier ter somme van 320 gul.

De geheele uitgaaf was 46,005 gul. 5 st. 5 pen.
„ „ ontvang „ 45,969 „ 5 „ 8 „
Meer uitgegeven als ontvangen 35 gul. 19 st. 8 pen.

N°. 180. Rekening van St. Remeys 1673 tot St. Remeys 1674.

Rekening van Johan van den Berghe.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 25,539 gul. 15 st.

De geheele ontvang was 58,545 gul. 8 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren, schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaarden waren de heeren:

Item den 10 Marty, aen d'heer mr. Gysbert van Hamel, op reeckening van syne vacatien in *s'Gravenhage*, int vervolgen vande revisie wegens de stadt van *Eyndoven* geintenteerd, volgens resolutie van date 27 Febr. 1674, 250 gul.

Proces met de stad *Eindhoven.*

Item 21 dito aende diaconen Lintworm ende Lobel, voor eene declaratie van oncosten gevallen op de reyse naer *Schidam*, om De. Schagen het beroep aen te presenteren, 219 gul.

Item 18 Aprilis, aenden heer van Deursen, tot reysgelt ende verval van oncosten, om De. de Lobel tot *Heusden* en *Gorckum* los te maecken ende alhier inden dienst te comen, 325 gul.

Beroep van Dominé van Schagen te *Schiedam*, en Dominé de Lobel te *Heusden* en *Gorinchem* losgemaakt om te *'s Hertogenbosch* te komen.

Mr. Herman Kuchlinus.

M. C. Sweerts de Landas, heer van *Oirschot.*

François Focanus.

Den Griffier Mr. Justus Versterr.

Pieter van Teffelen, president-schepen.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden van staten en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Item aen mevrouwe de baronnesse van Kilmansecq, tot eene vereeringe, voor goede correspondentie ende ordre over de onderhebbende militie gehouden, 400 gul.

Item aende baronnesse Kilmansecq voors., voor den adiudant van t'regiment vanden grave van Schellart, voor de goede ordre onder tvoors. regiment, gedurende tselve alhier in garnisoen is geweest, gehouden, 63 gul.

De barones van Kilmanseck voor goede correspondentie en aan haar, voor den adjudant van het regiment des grave van Schellart, voor het houden van goede orde tijdens dat regiment te *'s Hertogenbosch* in bezetting was.

Den gouverneur der stadt Johan Kirpatricq, 1500 gul.

Item N. Domis, waert in t'sweert, over verteering tot synen huyse gevallen door den heer Ryngraeff, Graeff van Dona, Graeff van Solms ende den heere van Suylesteyn, 27 gul. 14 st.

De Rijngraaf, de graaf van Dona, de graaf van Solms en de heer van Suijlestein in het zwaard gehuisvest.

Item aende wed. Jan van Elst, werdinne inden gulden leeuw, over verteeringe tot hare huyse gedaen, door den graeff van Nassaeuw met syne dienaeren ende peerden, 66 gul. 8 st.

Vertering van den graaf van Nassau en zijne bedienden, in den Gouden Leeuw.

Kapittel 22.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Schadeloosstelling voor het gereed maken der spijzen waarmede de regering Z. Hoogheid den Prins van Oranje wilde tracteren.

Item aende concherge Cornelis van Stryp, gerestitueert al sulke 85 gul. 4 st., als verschooten hadde aende spyse daermen syn Hoocht. den heere Prince van Orange, mede meenden te tracteren.

Kapittel 23.

Aanbestede stads werken.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item enz.

Pleisteren der groote zaal in het stadhuis.

Item aen Jan Smits, metselaar, voor het pleysteren vande groote sael op het stadthuys met de camer daer voor desen de corps de guarde geweest is, volgens het besteck 67 gul. 3 st.

Buitengewone werken voor het leggen der brug aan den Boom.

Item aen Bastiaen van Thilborgh, voor gelevert hout aende brugge by den boom, dat buyten het besteck gelevert is, ende voor het leggen vande plancken over de brugge, opdat s'nachts de ronde daer over conde gaen, 70 gul.

Kapittel 24.

Buitengewone uitgaven door de stad voor het land gedaan, zoo voor het maken van paardenstallen in de voormalige kloosters en godshuizen, als andere werken, en aan voorgeschoten gelden.

Buitengewone uitgaven ten dienste van den lande (conform de missive en de ordonnantie van zijne Hoogheid van 7 Januarij 1674) zoo voor het maken van stallingen in de kloosters, godshuizen enz., alsmede voor verschoten gelden.

Inden eersten soo heeft mr. Gerrit Coenen, timmerman c. s., gearbeyt op den 1en tot den 6 January 1674, om de stallingen inde cloosteren, godtshuysen ten spoedichsten in effect te hebben, ende daeraen verdient 104 gul. 4 st.

Volgen een aantal andere uitgaven voor deze stallingen.

De glasruiten van het klooster achter de tolbrug uitgenomen.

Item aen Wilhelmus van Vucht, glasmaker, voor het uytnemen der glasen int clooster achter de tholbrugge, 27 gul. 15 st.

Herstel der lands chalonpen tijdens de franschen onder den Maarschalk Turenne, het fort Crèvecoeur bezet hadden.

Item aen Jan van Heynsbergen, scheepstimmerman, voor t'geene denselven ten dienste van het Lant gedaen heeft, aen het repareren vande chaloupen, diemen gebruyckt heeft ten tyde als de franchoissen *Creveceur* in hadden, 37 gul. 5 st.

Hooiland voor de Spaansche ruiterij, te *'s Hertogenbosch* in bezetting, gehuurd.

Item aen d'heer Johan vanden Berghe, voor vier mergen hoylants, gelegen buyten de groote heeckel, die hem door de heeren H. Zweerts en H. Copes, wegens de regeringe syn affgehuert, om byde spaense ruyters, die hier in garnisoen lagen, gebruyckt te worden, betaelt 30 gul.

(*Kantteekening.*) Wert geroyeert by gebrek aen ordon. vande leden.

Op last van Z. H. den prins van Oranje, wordt door stads regering hooi, stroo en haver voor het Land aangekocht.

Item aenden heer ontfanger Cuchlinus, over vacatien en oncosten gehadt ende geleden in t'coopen van hoy, haver ende stroo, door ordre van syne hoocheyt en ten dienste van t'Lant, 119 gul. 11 st.

Kosten voor het opnemen der gelden tot betaling dier fourage.

Item aenden heer ontfanger Cuchlinus voors., over vacatien en oncosten gehadt tot versorgen van t'gelt voor het gekocht hoy, haver en stroo, 132 gul. 2 st. 8 pen.

Item aenden heer president van Teffelen, voor vacatien en oncosten gehadt op de reyse by syn Hoocheyt, om canon te hebben op het *Gewelt*, 248 gul. 18 st. 8 pen.

De presidentschepen reist naar zijne hoogheid den Prins van Oranje, om geschut te hebben op het *Gewelt*.

Uitgaaf van dit kapittel 2988 gul. 19 st.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin onder anderen de volgende aangetroffen.

Item den 9 dito, aen Adriaen Belliet, als deken vande bacquers, voor impost en acchyns voor gelevert broot aen t'regiment vanden graeff van Schellart, 36 gul. 8 st.

Den accijns op het brood, aan het regiment van den graaf van Schellart geleverd, door de stad terug gegeven.

Item 18 January 1674, aende constapels van dit guarnisoen, voor de moyten van het verbrengen van het ysere stuck canon vanden wal aff tot achter het stadthuys, in plaetse van een tonne bier vereert 2 ducatons, valet 6 gul. 6 st.

Het groot ijzeren kanon, genaamd het *Stuiergkewall*, van de wal op de plaats achter het stadhuis gebragt.

Item aenden heer Assuerus Tulleken, gerestitueert 80 gul., die syn Ed. hadde verschooten voor 200 ypenboomen van *Utrecht* ontboden ende op deser stadts wallen geplant.

Iepenboomen door de stad aangekocht en op stads vestingwallen geplant.

Item den 27 July 1674, aenden clercq Jan van Esch, over besoignes in t'stuck vande billietteringe der auxilaire troupen op den 6 July 1672 alhier binnen gecomen, 60 gul.

Kosten op de huisvesting der hulptroepen.

Item 25 September 1674, aenden voerman Nicolaes Jacobs, vanden heere president Gans, met syn ker te brengen naer *Antwerpen*, om voorts met de noemminatie van nieuwe heeren schepenen te gaen naer syne Hoocheyt den heere Prince van Orainge, omtrent *Oudenaerde*, 13 gul.

Commissie uit de regering aan den prins van Oranje, bij Oudenaerde, tot het overbrengen van de schepen voordragt.

Item den 3 Novemb., aenden heere collonel Heemstra, voor eenige syner soldaten die neffens Roeloff Janssen Storms c. s., op het *Gewelt* gedient hebben, 139 gul. 4 st.

Kosten voor de soldaten van kolonel Heemstra, die op het *Geweld* dienden.

Item aen Corstiaen Janssen Penningx, voor het open en toedoen vande sluysen aende hinthamerpoorte ende lange brugge, door ordre vanden heer gouverneur als andere heere vande regeringe toegevoeght 15 gul.; volgens resolutie der heeren vande leden, volgens quitantie betaelt 60 gul.

Kosten voor het openen en sluiten der sluizen aan de hinthamerpoort en bij de lange brug.

Item aenden heer Johan vanden Berge, voor vier mergen hoylants, gelegen buyten de groote heeckel, die hem wegens dese stadts regeringe syn affgehuert, om byde spaanse ruyters die hier in garnisoen lagen, gebruyckt te worden, toegevoeght 11 gul.

Hooiland voor de paarden der Spaansche ruiterij door de stad gehuurd.

Item aen s[r]. Jan vande Laer, voor seven mergen hoylants, gelegen als voor en ten behoeve als voor, 20 gul.

De geheele uitgaven waren 58,598 gul. 18 st. 2 pen.

〃　〃　ontvangsten 〃 58,545 〃 8 〃 8 〃

Meer uitgegeven als ontvangen 53 gul. 9 st. 10 pen.

N°. 181. **Rekening van St. Remeys 1674 tot St. Remeys 1675.**

REKENING VAN Mr. JOHAN VAN BLOOTEMBURCH.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 29,870 gul. 15 st.

Kapittel 3.

Ontvang van ambtgelden.

Ontvang gekomen van het geven van nieuwe ambten of bedieningen (ambtsgelden).

De Heer Mr. Hendrik van Breugel, als benoemde tweede pensionaris der stad.

Den 9 September 1675, ontvangen vanden heer Henrick van Breugel, voor dat de heeren vande leeden hem hebben geconfereert het ambt van tweede pensionaris, wegens de lyste daervan gemaeckt ende opgevolghde resolutie derselve in dato 23 November 1674, 350 gul.

De huisvrouw van A. de Vliger, voor het bodenambt van *'s Hertogenbosch* op *'s Gravenhage*.

Ontvangen alnoch vande huisvrouw van A. de Vliger, voor dat de heeren schepenen het bode ambt van *'s Bosch* op den *Hage*, is geconfereert op de persoon van Anthoni de Vliger, haren neve, 50 gul.

De geheele ontvang was 61,900 gul. 2 st. 11 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen in stads zaken uitgezonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Gijsbert van Hamel.
Cornelis Gans, heer van *Nulant* en *Bommenede*.
François Focanus.
Mr. Christiaan van Beresteijn, pensionaris.
Maarten Sweerts, heer van *Oirschot*, president-schepen.
Mr. Otto Copes, pensionaris.
Rogier van Leefdaal, heer van *Deurne* en *Liessel*.
Pieter van Teffelen.
Herman Kuchlinus.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden van steden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Den gouverneur Johan Kirpatrick, 1500 gul.

De predikanten Jacobus Kuchlinus, Joannes Groen, Regnerus Vogelsanck, Johannes Hamerstede, Daniel de Lobel en den franschen predikant Maurice Marechal, ieder 50 gul. in plaats van 100 tonnen turf.

Toelaag aan de verschillende predikanten der hervormden, in plaats van brand.

Item aenden heere gouverneur Johan Kirckpatrick, voor extraordinaire diensten in tyde van oorloghe aen dese stadt bewesen ende de regering bekent, 630 gul.

De Gouverneur Kirpatrick voor buitengewone diensten tijdens den oorlog.

Kapittel 17.

Uitgaven aan arbeidsloon voor timmerlieden, schrijnwerkers en houtzagers.

Item 17 Mei 1674, aen m^r^. van Neck, voor gelevert beeltwerck ten dienste deser stadt, 150 gul.

Item 11 July, aen Jerunimis van Neck, voor gelevert beeltwerck 183 gul. 1 st.

Snij- of beeldwerk door Mr. van Neck, beeldsnijder, aan de stad gelevert.

Kapittel 24.

Uitgaven van penningen ten dienste van het land door de stad verstrekt.

Buitengewone uitgaven voor het land door de stad gedaan, tot vervoer van geschut naar *Grave*.

Item 6 October 1674, aenden heer Johan Schoock, voor oncosten aende pleyt gedaen daer t'canon mede is gevaren nade *Graaff*, betaelt 6 gul.

Item den 18 dito, aen voerlieden die Gerrit Coen ende andere werckbasen, naerde *Graeff* hebben gebracht, betaelt 22 gul. 10 st.

Item 16 November, aenden heer Schoock, verschodt aende arbeyders om schepen en schuyten te soecken voor het regiment van syn hoocheyt den heer Prince van Orangie, betaelt 6 gul.

Bezorging van schepen en schuiten tot vervoer van het regiment van Z. H. den Prins van Oranje.

Item voor het maken van eenen wagen om het canon optevoeren, eene som van 15 gul.

Wagen tot vervoer van het kanon.

Item aen twee man die op *t'Gewelt* gedient hebben, 16 gul.

Soldij voor twee man, die op het *Gewelt* dienden.

Item 23 Meert, betaelt aen Laurens Laurensse, voor dat hy verscheyde sloepen ewegh gebragt heeft die tot dienst van t'Lant waren gebruyckt, ten tyde als *Creveceur* noch aende france was, volgens ordonnantie betaelt 25 gul.

Vervoer van chaloupen, gediend hebbende tijdens de franschen *Crèvecoeur* bezet hielden.

11 April, betaelt aen Michiel vander Beecke, voort repareren vande wallen ende gordynen vande borstweeren ter lengte van 1400 roeden, volgens resolutie vande heere Raet van State ende opgevolghde resolutie vande heeren vande Leeden, door den heere ontfanger Cuchlinus betaelt, ende my van het remplacement ingehouden, 3,333 gul.

Herstel van de vestingwerken der stad.

Item 23 dito (Mei), aenden heere Peter van Teffelen, voor vacatie ende oncosten, gehadt, om te solliciteren t'canon voor dese stadt met syne toebehoorten, ten tyde vande trouble ofte oorloch wegens de france, 94 gul. 17 st.

Kosten op de commissie aan den Prins van Oranje om geschut, tijdens den oorlog met *Frankrijk*.

1676.

Kosten voor het brengen van het geschut naar het Gewelt.

Item 1ᵃ July, aen Teuntie, huysvrouw van Henrick Hermans, voor arbeytsloon van haren man, met het varen op het *Gewelt*, toen de fransen op *Creveceur* waeren, 12 gul.

Idem aan andere schippers, 29 gul. 10 st.

De grachten der stad rondom de vesting verbreed.

Item 18 July 1675, byde heeren vande Leeden goetgevonden ende verstaen, dat, mits het verbreeden vande grachten, geschiet door ordre vant Lant, Dirck Rutten, vande huyringe der landeryen ter somme van 34 gul. niet schuldich te syn, soo dient, mits d'affgraven vant voorlant, de voors. somme 34 gul. weder gerepeteert.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Pektonnen, takkenbossen en staken.

Item 10 9ber 1674, aen Egbert van Santen, voor 118 pecktonnen ider ton a eenen gulden, voor 200 tackbossen ende voor staecken taamen betaelt ter somme van 146 gul. 17 st.

Openen en sluiten der sluizen aan de hinthamerpoort en de lange brug.

Item 16 February, aen Corst Janssen Pennincx, voor het opdoen ende toedoen vande sluysen aende hinthamerpoort ende lange brugge, door ordre vande heere gouverneur als andere heeren, betaelt de jaere 1675, 15 gul.

Stads aandeel in de beden aan het Land betaald.

Item 22 Mei 1675, betaelt stads aendeel inde beeden, verschenen 17 Sept. 1674, 3783 gul. 15 st. 7 pen.

Kosten op de huisvesting der hulptroepen onder den graaf van Schellart.

Item 30 July, aen Herman Egonis, voor vacatie ende besoignes in stuck van billieteringe der auxilliaire troepen van heere grave van Schellart, 132 gul. 18 st.

Nadere betaling van beden.

Item 19 Maart, de beeden verschenen 10 September 1675, 3783 gul. 15 st. 7 pen.

De geheele uitgaaf was 61,903 gul. 9 st. 15 pen.
" " ontvang " 61,900 " 2 " 11 "
Meer uitgegeven als ontvangen 3 gul. 7 st. 4 pen.

N°. 182. Rekening van 1 October 1675 tot 30 September 1676.

Rekening van Daniel van der Meulen.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren de Staten Generaal toegestane remplacements gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 28,281 gul.

Kapittel 3.

Ontvang gekomen van het geven van nieuwe ambten of bedieningen (ambtgelden).

Ontvang van ambtgelden.

Michiel Witheri, voor het ambt van groenroede, 100 gul.
Moses Tempelaer, „ „ „ „ fourier, 250 „
Symon van Stoccum „ „ „ „ klerk ter secretarie, 100 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

De stad verkoopt de barakken aan de vuchterpoort.

Item alsoo by resolutie vande heeren vande Leeden van dato den 16 Augusti 1675, is verstaen, om eenige preuve te nemen tot vercoopinge van eenige stadts baracken, tot menagie van stadts finantie, soo syn opden 29 Augusti 1675 voor alle man inde vierschaar, ten overstaen van heeren commissarissen, de baracken staende aende vuchterpoort met tween gereylt ende vercocht, volgens de vercoopcedulle ende resolutie hier neffens gaende, ende de penningen daer van geprocedeert op den 17 Xber 1676 ontfangen, beloopende de somme van 325 gul.

Kapittel 5.

Andere ontvang van gelden door het Land aan de stad betaald.

Het straatslijk door de stad aan het land verkocht.

Eerstelyk, twee ordonnantien te samen monterende 3600 gul., tot betalinge van vier en een half jaer straetslyc, ingegaen pri°. 7ber 1671 ende geeyndicht ult°. Febr. 1676.

Nieuwe overeenkomst met het land waarbij het straatslijk van 1° Maart 1676 voor zes jaren wordt verkocht.

Sy verdacht, dat over t'voors. straetslyck een naerder accoort met de edel mog. heeren raden van staten, by gemelten heeren gecommitteerden deser stadts leden voor den tyt van ses jaren is gemaeckt, ingegaen 1 Maart 1676, *memorie*.

Ontvang van gelden wegens de door de stad voor het land gedane herstellingen der borstweringen.

Ten tweeden, noch een ordon. van 1700 gul., voor het repareren der borstweringe byde stadt gedaen volgens accoort met de magistraet, volgens resolutie van 21 Xber 1675.

Ontvang van gelden voor het maken en herstellen van stallen voor de paarden der ruiterij.

Ten derden, noch een van 3000 gul., voor het maken vande stallen vande paerdenvolck, op ordre van syn Hoocheyt, daer over met het Lant geaccordeert, volgens resolutie van dato den 21 en 27 Xber 1676.

Sy verdacht, dat voor het repareren der voors. stallinge, mede een naerder accoort is gemaeckt.

De geheele ontvang was 67,969 gul. 11 st. 14 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads zaken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Ferdinant Sweerts, heer van Lantschadenhoff.
Herman Cuchlinus.
Marten Sweerts, heer van Oirschot.
Hendrik van Casteren.
Mr. Herman van Breugel.
Mr. Christiaan van Beresteijn.
François Focanus.
Mr. Johan Gaus, heer van Nulant.
Justus Verster.
Mr. Quirinus van Zonst.

Kapittel 10.

Schenkingen aan voorname personen.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan verschillende edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Den gouverneur Johan Kirckpatrick, van goede correspondentie met de regering gehouden, uit een gratuteyt 1500 gul.

Dien gouverneur voor groote en extra ordinarisse diensten, 945 gul.

Dien gouverneur, voor ordinaris correspondentie geld, 1500 gul.

Willem van Raesvelt, hoogschout, de jaarlijksche vereering, 750 gul.

De hooggeb. heer Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, kommandeur der stad, 325 gul.

Den kolonel van Utenhoven, majoor der stad, 325 gul.

Den kapitein La Fosse, onder-majoor, 75 gul.

Voorts werden nog onderscheidene kasjes met glazen aan onderscheidene heeren van conditie, in plaats van stads kannen wijn, vereerd.

Kapittel 17.

Uitgaven aan arbeidsloon van timmerlieden, schrijnwerkers en houtsagers.

Arbeidsloon aan het uurwerk in den toren en aan den nieuwen bouw van het stadhuis.

Opden 21 Mert 1676, aen Aeltien wed^e^. Pieter Cornelis vander Starren, voor arbeytsloon door haer man gedaen aende wysers vanden thoorn van het stadthuys inden jare 1671, 67 gul. 5 st.

Aan en als voor 45 gul.

Op den 7 September 1676, aen Cornelis van Wackvelt, voor gelevert steen en arbeytsloon aenden nieuwen bouw, 100 gul.

Kapittel 18.

Uitgaven aan ijzerwerk, nagels, slootwerk en grofwerk.

IJzerwerk voor den

Op den 16 January 1676, aen Mattys Cortepenninck, voor gelevert

yserwerck ende nagelen, gelevert vanden jare 1672 tot den 13 Juny 1675, en by van Gooh geteeckent, als synde gebruyckt aen den nieuwen bouw van het nieu stadthuys, 730 gul.

nieuwen bouw van het stadhuis.

Idem, 75 gul. 12 st.

Op dato voors., aenden heer Nicolaes de Lobel, voor syn Ed. moeder, voor Mattys van Venroy, smit, voor gelevert yserwerck en arbeytsloon, 97 gul. 19 st.

Kapittel 23.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Behalve het onderhoud van stads poorten, vestingmuren, wachten, straten, wegen, stroomen, enz., komt het volgende voor.

Onderhoud van stads poorten wachthuizen vestingwerken enz.

Item op den 5 Juny 1676, aen Herman Pulsers, timmerman, voor het repareren ende opmaken, mitsgaders het hout dat daeraen manqueert te leveren, der stallen inde cloosters, by hem aengenomen voor 324 gul.

Arbeidsloonen en leverantie van hout voor het maken en herstellen der ruiterstallen in de kloosters.

Item op den 22 July 1676, bet. aen Aeltien wed^{e}. Pieter Cornelis vander Starren, soo van aengenomen wercken als arbeytsloon uytwysens de specificatie, en dat alles aenden nieuwen bouw van het stadthuys, 1558 gul. 14 st. 6 pen.

Werken aan den nieuwen bouw van het stadhuis.

Item opden 18 Xber, aen Casper Duyts, voor het aennemen van het repareren der glasen in ons L. vrouwe coor in s^{t}. Janskercke, inden jare 1672, 60 gul.

De glasramen van het lievevrouwe choor der St. Janskerk hersteld.

Item op den 1 May 1677, aende wed^{e}. Gysberts der Lip, voor eene specificatie van arbeytsloon, mitsgaders een besteck van metselwerck, alles aenden nieuwen bouw, volgens besteck, 751 gul.

Arbeidsloon aan het metselwerk van het stadhuis.

Kapittel 24.

Uitgaven ten behoeve van het land bij voorschot gedaan, om op het Land te worden verhaald.

Gelden bij verhaal op het land betaald.

Item op den 25 January 1676, betaelt aen Margriet van Megen wed^{e}. Jor. David Bellesanse, voor huyshuyr vanden h^{re}. grave van Schellart, colonel van het duytsche regiment, daer in gewoont heeft van Mey 1672 tot Augusty 1673, 200 gul.

Huishuur voor den kolonel Graaf van Schellart.

Item 25 Juny 1676, aende wed^{e}. van Adriaen van Grinsven, voor gelevérde bieren aende soldaten vanden heer majoor Sanderson, doen de deuren aende meulen tot *Boxtel* ingeslagen werden, 49 gul. 14 st. 8 pen.

Bier aan de soldaten van den majoor Sanderson toen de deuren aan den molen te *Boxtel* werden opengeslagen.

Item op 25 Juny 1676, aen Reynier Vuchts voor Jacob van Cleeff, die op het bosch *Gewelt* gedient heeft, 18 gul.

Betaling aan een persoon die op het bosch *Gewelt* diende.

Item 16 July 1676, bet. aen Abraham Bouwens ende Adriaen Billet, backers, voor gelevert broot ten dienste van t'Lant, gelevert by het gilde der backers voor $^{1}/_{2}$ part van een meerder reeckening 115 gul. 13 st. 8 pen.

Kosten voor brood ten dienste van het Land geleverd.

Item aen een expressen, gezonden door heeren schepenen aen syn Hoocheyt naer *Breda*, met brieven, volgens de weecklyste van 4 July tot 11 July 1676, bet. 10 gul., alhier voor memorie.

Expresse aan zijne Hoogheid den Prins van Oranje te *Breda*.

Vervoer van brood aan het leger voor Maastricht.

Item betaelt aen Jan Duvervelt, van dat hy broot gebrocht heeft naer het leger van *Maestricht*, volgens weecklyste van 25 July tot 1 Aug. 1676 betaelt 6 gul., voor memorie.

Item aen vander Horst, volgens lyste van 8 totten 15 Augustus 1676, betaelt 15 gul., voor memorie.

Gereedschappen gebruikt bij het doorsteken van dijken en kaden.

Item op 26 Meert 1677, betaelt aen Gerrit van Schaeck, voor geleverde spaden, gebruyckt in het doorsteecken der kaden en dycken, ten dienste van het Land, 31 gul. 4 st.

Hout geleverd voor gelei chaloupen en het Geweld.

Item aen Joachim Schouten, voor gelevert hout verorbert aen geley calouppen ende *Gewelt*, gebruyckt ten diensto vanden Lande, 59 gul. 11 st.

Kapittel 25.

Uitgaven aan allerhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komt daarin de volgende voor:

Meerdere kosten voor den bouw van het stadhuis zijnde het nadeelig slot der rekening om het daartoe aangewezen bijzonder fonds.

Item 21 July 1676, aen heer Gysbert van Hamel, voort geene syn Ed. meer hadde uytgegeven, inde reecke. vanden nieuwen bouw van stadthuys, als ontfangen (*) 123 gul. 3 st. 10 pen.

De geheele uitgaven waren 67,963 gul. 17 st. 9 pen.
" " ontvangsten " 67,969 " 11 " 14 "
Meer ontvangen als uitgegeven 5 gul. 14 st. 5 pen.

N°. 183. Rekening van 1 October 1676 tot 30 September 1677.

REKENING VAN DIRCK S' GRAVESANDE.

ONTVANGSTEN.

Geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacements gelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 27,335 gul. 5 st.

(*) De herbouw van het stadhuis begon in het jaar 1670; daarmede werd eene bouwcommissie uit stads regeringsleden belast. De kosten tot die herbouwing werden gevonden uit op lijfrenten door de stad opgenomen gelden, welk fonds afzonderlijk werd beheerd en waaruit, voor zoo verre dat fonds strekte, de bouwkosten werden betaald; de verdere kosten worden in deze rekeningen gevonden. Van dien bouw is een historisch overzigt gemaakt en bij manuscript in het stedelijk archief voorhanden, daaruit blijkt, dat het niet door den beroemden bouwmeester van het Paleis te *Amsterdam*, Jacob van Campen, kan gebouwd zijn, gelijk sommige schrijvers dat beweren.

Kapittel 3.

Ontvang van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Op den 23 Dec. 1676, ontvangen van Maria huisvrouw Aert de Roover, voor dat de heeren schepenen op haeren soon Gerrit de Roover, hebben geconfereert de marktschippers plaets op *Rotterdam*, 400 gul.

Ontvang van ambtsgelden.

Opden 5 Mert 1676, ontfangen van Jan vander Pol, voor de op hem geconfereerde marktschippers plaets op *Leyden*, 300 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande zaken.

Item opden 8 July 1677, ontfangen vande heer Johan van Zutphen, volgens resolutie vande heeren leeden deser stadt, in dato den 10 Juny 1677, de somme van 600 gulden van twee renthe brieven ten behoeve vanden Bagynhoff, 600 gul.

De stad verleend twee rente brieven ten behoeve van het bagijnhof, en ontvangt daarvoor 600 gul.

De geheele ontvang was 63,721 gul. 8 st. 10 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in stads zaken.

Marten Zweerts, heer van Oirschot.

Ferdinant Zweerts, heer van Lantschadenhoff.

François Focanus.

Rutger Tulleken.

Justus Verster.

Kapittel 10.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan edelen, gedeputeerden van steden en andere notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Wijnen of andere zaken werden vereerd aan:

Betaald aen S[r]. Willem van Bree, over leverantie van een kasken glasen aende heer Smits tot *Eyndhoven*, 30 gul.

Idem voor Marten Zweerts, heer van Oirschot.

Betaelt aen het gilde der chirurgyns, voor dat inde jaere 1674 ende 1675 het groot gasthuys hadde waergenomen, 60 gul.

Betaling aan het gild der chirurgijns, voor diensten in het groot gasthuis, in de jaren 1674 en 1675, bewezen.

Betaelt aende weduwe van Delft, werdinne inde roode leeuw, over verteeringe by syn excellentie den heer grave van Hoorne, 51 gul. 13 st.

Betaelt aen Hendrick van Berchem, voor verteering by syn excellentie de h[r]. Ringhgraeff, 56 gul. 3 st.

Aen syn excellentie de hr. Johan Kirckpatrick, gouverneur deser stadt, op desselffs correspondentie gelt betaelt 1000 gul.

Aende hr. Martiny, procureur generael, voor desselffs goede diensten, 63 gul.

Kapittel 17.

Uitgaven aan arbeidsloon van timmerlieden, schrijn werkers en houtsagers.

Nadere betalingen voor den berbouw van het stadhuis, ten laste van stads kas.

Betaelt aen Peter van Goch, voor arbeytsloon verdient aenden bouw van het stadthuys, de som van 184 gul. 6 st. 8 pen., in voldoening van een ordonnantie van 1184 gul. 6 st. 8 pen., alsoo aende selve by resolutie vande heere vande leeden in dato 7 Augo. 1676, een renthebrief van 1000 gul. capitaels in betalinge was gegeven.

Item aen deselve voor als voor, 375 gul. 17 st. 4 pen.

Kapittel 18.

Uitgaven aan ijzerwerk, nagels, slootwerk en grofwerk.

Als voor.

Item betaelt aen Jan van Bueren, voor gelevert yserwerck ende slootwerck, inden jare 1674, ende by van Goch getyckent, als synde gebruyckt aenden bouw van het nieuw stadthuys, 60 gul. 17 st.

Opden 25 Feb. 1677, betaelt aen Jan van Bueren, voor ende ten eynde als boven, 350 gul.

Kapittel 22.

Maaltijden.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Klassicale maaltijd bij het beroep van Domine Thilenius.

Item opden 5 January 1677, betaelt aen Willementje Smits, wegens de clasicale maeltyt over het approbeeren vande beroepinge vande heer Thelenius 50 gul.

Idem enz.

Kapittel 24.

Uitgaven bij verhaal op het land.

Uitgaven van penningen ten dienste van het Land, bij verhaal op het Land verstrekt.

Brood op last van zijne Hoogheid den Prins van Oranje, geleverd aan de troepen die naar *Maastricht* optrokken, en vervoer van dat brood derwaarts.

Item betaelt aende backers binnen dese stadt, over gelevert broot aende troupes naer *Maestricht* gaende, op expresse ordres ende missive van zyn Hoogheyt den Prince van Orangie, met belofte vande selve verschoote penninge, aende stadt met ten eersten te doen restitueren, 3517 gul. 13 st.

Item alnoch aen Davervelt, als conducteur van t'voors. broodt, mede volgens ordonnantie ende quitantie, aen Machado voor *Maestricht* gelevert, 155 gul. 7 st.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Item alsoo de steenwech, soo buyten de hinthamerpoort als vuchterpoort, lange tyt ontramponeert hadde gelegen, ende daer nae inde jare 1676, door t'hoogh water ende harde winde, soodanigh onbruyckbaer ware geworden, dat by naer geheel inden grondt soude hebben vervallen ende weghgespoelt, sulcx dat de heere vande leeden, door den rendant t'selve genotificeert synde wegens het groot pryckel, commissarissen hebben versocht om nevens hem rendant spoedige voorsorrige te doen ende inspectie daer van te neemen, op dat de steene weegen soo veel doendelyck wierde geconserveert, waer om den randant, oock op speciaele ordre vande heere vande leede van dato primo April 1677, soo met het in coope van alle materialen, visitatie van alle defecten, by weesen en opsien, voorderinge vande werck baesen en arbeyders, ende daernaer met opneminge vande wercken met alle vigilantie, den rendant den geheelen soomer is besigh geweest ende extraordinarisse moeyte over de twee maenden in dienste deser stadt, expres van dach tot dach heeft moeten buyten gaen ende vaceeren; ende naedemael voorgaende heeren rentm^r^. voor diergelycke offte andere extraordinarisse moeyte yets is toegevoeght, soo stelt den rendant het selven ter discretie van UEd. Eerw.

Herstel van de steenwegen buiten de hinthamer en vuchter poorten, door het hooge water en den fellen wind in 1676, onbruikbaar geworden.

(*Kantteekening.*) Gehoort de openinge vanden rendant omtrent dese post ende den post folio 31, mitsgaders het rapport van eenige heeren commissarissen, over den steenwegh gecommitteert, hebben goetgevonden ende verstaen, dat dese post sal werden geglisseert, ende dat den post folio 31 sal gepasseert werden, soo ende gelyck deselve aldaer is gestelt.

De geheele ontvang was 63,721 gul. 8 st. 10 pen.
» » uitgaaf » 63,560 » 7 » 4 »
Meer ontvangen als uitgegeven 161 gul. 1 st. 6 pen.

N°. 184. **Rekening van 1 October 1677 tot 30 September 1678.**

REKENING VAN QUIRYN VAN ZONST.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten General bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 25,214 gul. 10 st.

Kapittel 3.

Ontvang van alderhande saken.

Ontvangen wegens 18 dubbelde barakken, staende opde muntel byde hinthamerpoort, aen verscheyde persoonen vercocht voor 295 gul. 10 st.

De soldaten barakken op de Muntel bij de hinthamerpoort,

1678.

die achter den bijenkorf, in st. andriesstraatje, op de hofstad, aan de kleine hekel, op de kuiperswal en beneden aan het water bij die wal, verkocht.

Idem voor 16 dubbelde barakken, achter den biecorff, 342 gul. 10 st.

Idem voor 11 barakken in s[t]. andriesstraatje bij de pijnappelse poort, 667 gul.

Idem voor 16 barakken op de hofstad, 789 gul.

Idem voor 18 barakken aan de kleine hekel, 418 gul.

Idem voor 15 barakken op de kuipers wal, 212 gul.

Idem voor 8 barakken beneden aan het water bij de kuipers wal, 375 gul.

Pacht voor het straatslijk door het Land betaalt.

Item ontfangen vanden heer pensionaris Beresteyn, de somme van 800 gul., door syn Ed. van t'Lant ontfangen, wegens een ordonnantie van t'straetslyck verschenen February 1677.

De geheele ontvang was 57,264 gul. 3 st. 7 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pesionnarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden en stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Jacob Ferdinant Sweerts.

Marten Sweerts, heer van Oirschot.

Gijsbert van Hamel.

M[r]. Christiaan van Beresteijn.

Cornelis Cuchlinus, heer van Deurne.

Kapittel 10.

Schenkingen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Den hoog Ed. Heer Johan Kirckpatrick, gouverneur der stad, 1600 gul.

Voorts onderscheidene kasjens glasen uit de glasblasery van van Bree, in plaats van stads kannen, geschonken aan hoog geplaatste personen.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

De stad betaalt de helft van het maken der sluis achter St. Geertruiden klooster, genaamd de geertruisluis.

Item alnoch aenden selven (ontvanger Cuchlinus) gerestitueert de somme van 1850 gul., door syn Ed. verschooten op ordonnantie ende in voldoeninge vande helft der penningen, tot opmakinge van t'verlaet achter t'geertruyden clooster, bedongen, 1850 gul.

De geheele uitgaven waren 57,376 gul. 14 st. 11 pen.

" " ontvangsten " 57,264 " 3 " 7 "

Meer uitgegeven als ontvangen 112 gul. 11 st. 4 pen.

N°. 185. Rekening van 1 October 1678 tot 30 September 1679.

REKENING VAN DANIËL VAN DER MEULEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 22,940 gul. 5 st.

Kapittel 3.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten of bedieningen (ambtgelden).

Ambtgelden.

Van Pieter de Gelder, als marktschipper op *Rotterdam*, 300 gul.

Van François van Blotenburgh, als procureur, 200 gul.

Van Pieter Flier, als koster van St. Janskerk, 350 gul.

Van Johan van Blotenburgh, als rentmeester van het geesthuis (H. Geest) nu algemeen bedeelingsfonds, 300 gul.

Van Gerrit van Noort, als klerk ter secretarie, 100 gul.

De geheele ontvangsten waren 55,715 gul. 1 st. 4 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads zaken uitgezonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Marten Sweerts de Landas, heer van Oirschot.

Gijsbert van Hamel.

Jacob Focanus.

Herman Kuchlinus.

M^{r}. Herman van Breugel, pensionaris.

Ferdinant Sweerts de Landas.

Cornelis Gans, heer van Nulant.

Justus Verster.

Onderhandeling met eenige m^{rs}. steenhouwers over het maken der pui voor het stadhuis.

Op den 14 7^{ber} 1679, betaelt aen Peter van Goch, voor vacatie ende reiskosten naer *Hollant*, om met eenige m^{r}. steenhouwers te spreecken over de puy van het stadthuys, 30 gul. 12 st.

Kapittel 10.

Vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

De vrede met Frankrijk afgekondigd.

Op den 7 8[ber] 1678, betaelt aende trompetters die geblasen hebben int publiceeren vande vrede, in het getal van tiene, 31 gul. 10 st.

Gewone jaarlijksche recognitie aan den secretaris van den prins van Oranje.

Den heer van Zelem, secretaris van Z. H. den Prins van Oranje, voor zijne gewone jaarlijksche recognitie, 126 gul.

Den heer Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk en Dinther, kommandeur der stad, 315 gul.

Den gouverneur Johan Kirckpatrick, voor buitengewone diensten, 730 gul.

Denzelven voor als voor, in plaats van twee oxhoofden wijn, 230 gul.

Vuurwerken bij gelegenheid der afkondiging van den vrede met Frankrijk.

Opden 20 May 1679, betaelt aen Mevrouwe Hamel, over depenches ende verschot, op versoeck vande heeren vande leden gedaen, met doen maken van vier wercken, aengesteken opden dagh van publicatie vande vrede met *Vranckryck*, 400 gul.

Opden 17 Augusti 1679, aen Mevrouw Varick, wed[e]. vanden kolonel Utenhove saliger, majoor deser stad, 400 gul.

Kapittel 23.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Schilderen en vergulden van den uurwijzer in de plafond der groote zaal van het stadhuis.

Item 17 Augusti 1679, aenbesteet aen van Hattum, ten overstaen van heeren commissarissen, het schilderen vanden wyser ende het vergulden, staende aenden solder in het collegie van heeren schepenen, 42 gul.

Kapittel 24.

Uitgave ten dienste en bij verhaal op het Land.

Uitgaven van gelden ten dienste van het Land, bij verhaal op het Land gedaan.

Tweede termijn in de kosten van het aanleggen der geertruisluis, door de stad betaalt.

Op den 14 Augusti 1679, door den heer ontfanger Cuchlinus, myn gecort vande penninge van het remplacement, de betalinge vanden tweeden ende lesten termyn van het nieuw verlaet byden papenbrils plyn, 1800 gul.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin onder anderen de volgende aangetroffen.

Zilveren borstbussen voor stads bodens in *'s Gravenhage* gekocht.

Item betaelt aenden heer president Sweerts de Landas, voor dat syn Ed. verschooten hadt inden *Hage* voor vier silveren bussen en een oude te vermaecken 235 gul. 8 st.

Het goblijns behangsel of tapijt in de groote zaal van het stadhuis, betaald uit de ambtgelden.

Item opden 18 July 1680, ontfangen de quitantie vande gecochte tapyten hangende in het collegie der heeren schepenen, betaelt uyt de penninge geprocedeert vande nieuwe beampten, dus alhier 827 gul.

Daarop door H. van Schaftenberg eenige

Item alnoch betaelt aen H. van Schaftenbergh, voor het stellen van

eenige vogelkens ende anderen, op de tapyten hangende int collegie van heeren schepenen, 18 gul. 18 st.

vogeltjes enz., geplaatst.

Item alnoch betaelt aen Jan Duvieu, voor den pacht vande tapyten, hangende in het collegie vande heeren schepenen, 12 gul. 10 st.

Pacht of regten op dat tapijt betaald.

De geheele uitgaven waren 55,880 gul. 8 st. 12 pen.
" " ontvangsten " 55,715 " 1 " 4 "
Meer uitgegeven als ontvangen 165 gul. 19 st. 8 pen.

N°. 186. **Rekening van 1 October 1679 tot 30 September 1680.**

REKENING VAN NICOLAAS DE LOBELL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekening.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,265 gul.

Kapittel 3.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Jilles Wemse van der Aa, voor de bediening van marktschipper op *Rotterdam*, 400 gul.

Ambtgelden.

Jacobus Papegaij, voor alsvoor op *Haarlem*, 300 gul.
Jacobus Coenrady, voor het procureurs ambt, 200 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Item den 29 Feb. 1680, ontfangen vanden heer Jan François Balbian, ten behoeve vanden heer Anthoni Louis, 8000 gul., welcke door syn Ed. op lyffrenten syn beleyt op verschyde persoonen.

Ontvang van gelden op lijfrenten.

De geheele ontvang was 62,678 gul. 8 st. 11 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren, schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads zaken uitgezonden.

Afgevaarden waren de heeren:

Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen etc. naar *Arnhem*, in zake van den tol te *Batenburg*.

Herman Cuchlinus.

Mr. Herman van Breugel, pensionaris, naar *Nijmegen*, *Arnhem*, *Thiel*, *Ravestein* en *Batenburg* over den maastol en rijnstroom.

Mr. Justus Versterren.

Kapittel 10.

Schenkingen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Aan de erfgenamen van wijlen professor de Kock van Kerckwijck voor gedane diensten en vele moeiten, als professor en stads doctor, in het oprigten der *rariteit kamer*.

Item den 10 xber, aende erffgenamen van zalr. de heer professor de Kock van Kerckwyck, een ordonnantie betaelt van gedaene diensten ende veele moyten, als professor ende stadts doctor, int oprichten vande *rariteyt camer*, 250 gul.

Item aende wed. vanden baren van Leeffdael heer van Liefferinge, gewese majoor deser stadt.

Den gouverneur der stad, 1500 gul.

Denzelven, 300 gul.

Vertering bij het leggen van den eersten steen der pui van het stadhuis.

Verteering bij het leggen van den eersten steen aan de puij van het stadhuis, 36 gul. 6 st.

Heer Willem van Raesvelt, hoog- en laagschout, voor goede correspondentie, 750 gul.

Voorts onderscheidene kasjes met glazen aan verschillende personen, in plaats van stads kannen wijn.

Kapittel 23.

Aanbestede werken.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Betalingen voor de aanneming der pui van het stadhuis aan den mr. steenhouwer Drijffhout.

Op den 22 xber 1679, betaelt aenden steenhouwer Dryffhout, op reeckening van t'besteck van t'opmaken vande nieuwe puy voort stadthuys, 400 gul.

Item den selven dito, betaelt aendem selven voor een tralie ende coopere gehengen voor aen deselve puy, 62 gul. 5 st. 6 dn.

Item 19 February, aenden steenhouwer Dryffhout, op rekening van het maken der puy, 800 gul.

Aan Joachim Schouten voor het maken der vierschaar.

Item betaelt aen Joachim Schouten, vant aennemen vande vierschaer, 910 gul.

Aan Jurriaen van Zutphen voor een werktuig om de ruiters te doen draaijen.

Item betaelt aen mr. Jurriaen van Zutphen, wegens het maecken vande instrumenten om de ruyters te doen gaen, 280 gul.

Item 2 Juny 1680, betaelt aenden steenhouwer Dryffhout, op reeckening van t'aennemen van stadts puy, 800 gul.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Item betaelt aen D°. Joannis Mollerus, voor transport van *Batenborgh* alhier, 80 gul.

Dominé Mollerus van Batenburgh van *'s Hertogenbosch* beroepen.

Item aenden architicq Claes Jeronimus, voort fabricken van t'stadthuys, volgens ordonnantie ende quitantie, 316 gul.

Claes Jeronimus, fabriekmeester van het stadhuis.

Item betaelt aen Dryffhout, m^r^. steenhouwer, eene ordonnantie vande heeren leden, 77 gul. 18 st.

Betaling aan den aannemer der pui van het stadhuis.

Item betaelt aen vracht van *Amsterdam*, tot thuys brengen ende craengelt ende andere oncosten ende porte van brieven, vant goude leer, 10 gul. 10 st.

Kosten op het vervoer van het goud leder in de raadkamer van het stadhuis.

Item betaelt aen Anthoni Trigael, voort maken ende reparen van twee wapens opde voorsael, 30 gul.

Twee wapens in de voorzaal van het stadhuis hersteld.

De geheele uitgaven waren 66,700 gul. 8 st. 13 pen.

" " ontvangsten " 62,678 " 8 " 11 "

Meer uitgegeven als ontvangen, met inbegrip van 30 gul. verteering in deze rekening niet gebragt, 4052 gul. 0 st. 2 pen.

N°. 187. Rekening van 1 October 1680 tot 30 September 1681.

Rekening van Dirck s'Gravesande.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 22,279 gul.

Kapittel 3.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Ambtgelden.

Van Martin Fabri, voor het bodenambt op *Amsterdam*, 300 gul.

Van Hendrik Hooff, voor de bediening van het marktschipperschap op *Rotterdam*, 400 gul.

Van van Gemert, voor het bodenambt op *Amsterdam*, 300 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Ontvang van gelden op lijf- en losrenten.

In dit kapittel worden verschillende sommen in ontvang gebragt op lijf- en losrenten door stads regering opgenomen.

De geheele ontvang was 55,433 gul. 14 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Gijsbert van Hamel.

Mr. Otto Copes, pensionaris.

Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Marten Sweerts, heer van Oirschot.

Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen, president-schepen.

Mevrouw Brouard, als wed. van wijlen den pensionaris Mr. Christiaan van Beresteijn.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Vereeringen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Den heer Herman Kuchlinus, president-schepen.

Juffer Eva Brouwers, wed. vanden heer predikant Costerus, voor dat hy die jaere voor syn overlyde geen turff genootte hadde, 150 gul.

Den kolonel Utenhoven, heer van Amelisweert, majoor deser stad, 150 gul.

Den baron van Leefdael, heer van Deurne, voor een kasje glasen aenden heer van Ginckel, 30 gul.

Den heer Willem van Raesvelt, hoog- en laagschout, 750 gul.

Item betaelt aen monsr. van Bree, een kasje glasen vereerd aenden prins van Auvergne, 30 gul.

Den heer Mathys van Asperen, heer van Heeswijk, kommandeur der stad, 315 gul.

Den gouverneur der stad, 1000 gul.

Item betaelt aende heer M. Sweerts de Landas, heer van Oirschot, omme aende heere vander Leck te vereeren, 3007 gul 10 st.

Kapittel 23.

Uitgaven voor aanbestede werken.

Item betaelt den 27 April 1681 aen Dirck Dryffhout, m^r. steenhouwer, op reeckeninge vant geene vande puy ende voorzael op het stadthuys verdient hadde, 800 gul.

Nadere betalingen voor de gedane aanbesteding der pui vóór het stadhuis.

Item betaelt aenden selve, 300 gul.

Item nog 325 gul.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Item betaelt aen Jacob Roman, (*) voor fabricque ende gedane diensten, 112 gul. 19 st.

Betaling aan den beeldhouwer en bouwmeester Jacob Roman.

Item betaelt aende pachter vande groove waeren, voor impost vande steenen tot de vloer op de voorzael en puy van het stadthuys, 281 gul. 16 st.

Inpost van de hard en marmer steenen vloer van de voorzaal en der pui van het stadhuis,

De geheele uitgaven waren 55,444 gul. 9 st. 9 pen.

„ „ ontvangsten „ 55,433 „ 14 „ 8 „

Meer uitgegeven als ontvangen 10 gul. 15 st. 1 pen.

N°. 188. **Rekening van 1 October 1681 tot 30 September 1682.**

Rekening van Quirijn van Zonst.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 22,879 gul. 15 st.

(*) Jacob Roman of Romans, volgens Immerseel, beeldhouwer en koninklijk bouwmeester van Willem III koning van Engeland, stadhouder der Vereenigde Nederlanden. leverde bij deze de plans tot het maken der vierschaar in het stadhuis en sneed in Augustus 1679 „vier ruyters en twee trompetters te paert tot de orloge van 't stadthuys" (het zoogenaamde tournooispel in den voorgevel van het stadhuis, bij het slaan van het heel uur in beweging gebragt, zoo als het nog aanwezig is) voor elk dier ruiters en trompetters rekende hij bij deze rekening nog in de bijlage voorhanden 14 gulden.

Kapittel 3

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten off bedieningen (ambtgelden).

Ambtgelden.

Van Jan van Woerden, benoemd marktschipper op *Rotterdam*, 400 gul.

Van Joannes Crab, benoemd bode op *'s Gravenhage*, 50 gul.

De geheele ontvang was 49,878 gul. 18 st. 13 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Mr. Gijsbert van Hamel.
Gerrit van Cromon.
Johan baron van Leefdael, heer van Liessel.
D[r]. Robbert de Lobell.
Cornelus Kuchlinus.

Kapittel 10.

Schenkingen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Den kommandeur der stad, heer Mathys van Asperen, heer van Heeswijk, 1000 gul.

Den majoor der stad, van Utenhove, heer van Amelisweert, 150 gul.

Heer Willem van Raesvelt, hoog- en laagschout.

Gedeeltelijke afbetaling van het te goed van wijlen den Gouverneur Johan Kirckpatrick.

" Cornelis Gans, heer van Nulant, in mindering van eene ordonnantie ten behoeve van de h[r]. gouverneur Johan Kirckpatrick zaliger, gepasseert aenden heere van Nuwlant, in minderinge van syne pretentie overgegeven, 600 gul.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor:

Het wapen der stad in de vlag van stads trompet geschilderd banderollen voor die trompet.

Dito aen Symon vander Hagen, wegens het schilderen van t'wapen (der stad) inde vlagge vande trompet, 20 gul. 11 st.

Item aen van Cleeff, wegens het maken vande banderollen vande trompet, 64 gul. 14 st.

1683.

Item aen Abram Langhstraten, wegens geleverde zyde stoffen tot de trompet, 16 gul. 16 st.

Zijde stoffen voor en vervaardigen van die vlag en banderollen.

Item aen Berent Frenck, wegens het nayen vande vlagge vande trompet, 2 gul. 8 st.

Dito aenden coster van s^t^. Jacobskerck, wegens het luyden over d'heer gouverneur, 63 gul.

Luiden der klokken bij het overlijden van den Gouverneur Johan Kirckpatrick.

De geheele uitgaaf was 49,864 gul. 18 st. 13 pen.

" " ontvang " 49,878 " 18 " 13 ".

Meer ontvangen als uitgegeven 14 gul.

N°. 189. Rekening van 1 October 1682 tot 30 September 1683.

Rekening van Henrick van Casteren.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal toegestane remplacements gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,096 gul. 15 st.

Kapittel 3.

Ontvang van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Van Hendrik van Casteren, voor de benoeming als rentmeester van het groot gasthuis, 300 gul.

Ambtgelden.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Alsoo by haer ed. mogende de heeren Raden van Staten was goetgevonden ende verstaen, tot het ophouden vant water te doen leggen een sluys omtrent de kerck genaempt s^t^. geertruyt, soo ist, dat tusschen haer ed. mogende ende dese stadt is gesproocken ende geaccordeert, dat de stadt by provicie de penningen daer toe van nooden te verschieten, ende soo is vervolgens dit werck te maken aenbesteet aen Claes Coen, ende dat onder die conditie, dat de stadt inden tyt van sess jaeren deselve penningen van verschodt sal mogen innen, alle jaer met sess hondert guldens.

Overeenkomst van den raad van staten met de stad tot betaling bij voorschot door de laatste voor het land gedaan, tot het bouwen der sluis om het water op te houden, omtrent de kerk genaamd de Geertruisluis en begin van de termijnsbetalingen.

Ontfangen vanden heer ontfanger Cuchlinus, voor den eersten termyn, vervallen Augusti 1681, 600 gul.

Item den tweeden termyn, vervallen 1682, 600 gul.

Item den derden " " 1683, 600 "

De geheele ontvang was 50,774 gul. 8 st. 16 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:
Johan baron van Leefdael, heer van Liessel.
Rogier baron van Leefdael, heer van Deurne.
Cornelis Gans, heer van Nulant.
Mr. Johan Lodewijk van Cattenburgh, secretaris.
Mr. Hendrik Copes.
Mr. Gijsbert van Hamel.
Nicolaas de Lobell.
Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen.
Cornelis Kuchlinus, president-schepen.
Mr. Herman Kuchlinus.
Gerrit van Cromon.
Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Kapittel 10.

Vereering aan voorname personen.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Wijnen of andere zaken werden vereerd aan:
Den majoor der stad, van Utenhove, heer van Amelisweert.
Den kommandeur Mathys van Asperen, heer van Heeswijk.
Den hoogschout Willem van Raesvelt.
Den heer Cornelis Gans, heer van Nulant, het restant van hetgeen wijlen den gouverneur der stad Johan Kirckpatrick, voor goede correspondentie nog te goed had, 900 gul.
Den kwartiermeester generaal 's Gravenmoer, 157 gul. 10 st.
Voorts een aantal kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, wordt daarin het volgende gevonden.

De costuimen van *Brabant*, *Limburg* en *Mechelen*, door de stad aangekocht.

Item 12 July, betaelt aenden hr. Henrick Copes, eene declaratie van verschodt aende costuymen van *Brabant*, *Limborgh* en *Mechelen*, 28 gul. 10 st.

De geheele uitgaven waren 50,756 gul. 16 st. 3 pen.
„ „ ontvangsten „ 50,774 „ 8 „ 6 „
Meer ontvangen als uitgegeven 17 gul. 12 st. 3 pen.

N°. 190. Rekening van 1 October 1683 tot 30 September 1684.

REKENING VAN DIRK VAN 's GRAVESANDE.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, toegestane remplacementsgelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,112 gul. 10 st.

Kapittel 3.

Ontvangsten gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Van Willem Vos, als klerk ter secretarie, 100 gul.

Ambtgelden.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Item ontfangen uyt handen vande heer ontfanger Kuchlinus, voor het maecken vanden wegh int ravelyn buyten de hinthamerpoort, volgens ordonnantie vande ed. mog. heeren gedeputeerde vande Rade van State, 76 gul.

Ontvang van gelden voor het maken van den weg in het ravelijn buiten de hinthamerpoort.

Item alnooh ontfangen uyt handen ende ter ordonnantie alsvoor, voor het hout dat vande stadts walle geknot was en inde selve wegh gebruyckt, 50 gul.

Betaling voor het hout van stads wallen geknot, gebruikt voor den weg.

Voor het maken van de geertruisluis (zie kapittel 4 ontvangsten van alderhande zaken der rekening N°. 189) voor den 4den termijn, vervallen Augustus 1684, 600 gul.

Betaling van den vierden termijn voor het maken der geertruisluis.

De geheele ontvangsten waren 48,589 gul. 3 st. 11 pen.

De post. Op den 1e October 1685 heeft den rendant dese rekeninghe weder gepresenteert aende voors. heeren commissarissen, om te worden geslooten ende geteickent, hebbende by desen ontfangh, achtervolgens de resolutie der heeren vande Leeden, de dato 10 Aug. 1685, by provisie gevoegt eene somme van 3900 gul., geprocedeert vanden ontfangh der verpondinge en verderen omslagh, byde heeren vande leeden omgeslagen ter oirsaecke van het veegen der Diese, sullende de pertinente reeckeninge van dien, byden rendant gedaen werden aende heeren commissarissen by de heeren van de leeden verder daertoe te nomineren, dus alhier uyt getrocken 3900 gul.

Verponding en verdere omslag van gelden voor het vegen der Diese.

Summa summarum van al de ontvangsten 52489 gul. 3 st. 11 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Dr. Robert de Lobel.

Cornelis Gans, heer van Nulant.

Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen.

Mr. Hendrik Copes.

Cornelis Kuchlinus, president-schepen.

Kapittel 10.

Schenkingen aan voorname personen.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan verschillende edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Den kommandeur der stad Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk.

Schadeloosstelling in geld voor brand, aan de fransche proponent Saurijn, en aan den corrector en preceptors der latijnsche scholen.

Den heer Saurijn, fransch propenent, in plaats van turf, 50 gul.

Den heer Noorbergen conrector, dr. Kuchenius preceptor der 3de school, dom. van Delden preceptor der 2de school, dom. de Vlieger preceptor der 1e school, in plaats van turf ieder 25 gul.

Zijne Excellentie graaf Maurits van Nassau, Gouverneur der stad en zijne echtgenoot voor hunne welkomst.

Zijne Excellentie graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, voor een recognitie over zijne intrede, 1000 gul.

Hare excellentie de gravin als voor, 530 gul.

Den heer Willem van Raesvelt, hoogschout, 750 gul.

Voorts een aantal kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit.

Kapittel 22.

Uitgaven bij verhaal op het land gedaan.

Uitgaven van penningen ten dienste van het Land, bij verhaal op het Land verstrekt.

Onkosten op het beroep van Dominé Martini gevallen en voor het vervoer van zijne goederen naar *'s Hertogenbosch.*

Item betaelt aenden heer president Cornelis Kuchlinus, over oncosten gedaen in het beroep van domini Martinius, 600 gul. 12 st.

Voorts voor het transport der meubelen en verteeringen bij het beroepen van den predikant Martini, 125 gul. 19 st.

Kapittel 23.

Uitgaven voor het vegen en uitdiepen der binnen-dieze.

Uitgaven voor het veegen en uitdiepen der Dieze binnen de stad, soo voor het leggen van dammen, als het uithalen der vuiligheid onder de bruggen en het wegvoeren van het slijk uit de geheele Dieze.

Volgens dit kapittel 2729 gul. 8 st.

Kapittel 24.

Uitgaven voor het uitdiepen der haven.

Uitgaven voor het uitdiepen der haven.

Volgens dit kapittel 5117 gul. 7 st. 14 pen.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken.

Item betaelt aen van Heldinge voor vrachte vande meubelen van syn excellentie den heer grave van Nassouw, gouverneur deser stad, 17 gul. 6 st.

Betaalde vracht voor de meubelen van den Gouverneur graaf van Nassau.

Item betaelt aen Jan Scheffers, over leverantie van ses costumes, 9 gul. 12 st.

De boekdrukker Jan Scheffers levert de stad costuimen.

De geheele uitgaven waren 53,041 gul. 11 st. 3 pen.
" " ontvangsten " 52,489 " 3 " 11 "
Meer uitgegeven als ontvangen 552 gul. 7 st. 8 pen.

Alsoo den rendant boven de 3900 gul. hier voor folio 4 op rekeninge verantwoord van tgeene ontfangen hadde wegens den aenslagh tot uytvindinge vande oncosten tot het vegen vande diese en have, noch schuldigh is gebleven 443 gul. 17 st. 13 pen., volgens t'sloth der reeck. op heden by heeren commissarissen gedaen, zoo worden de voors. penningen van het bovenstaende sloth van 552 gul. 7 st. 8 pen. afgetrocken, blyvende alsoo noch te boven 108 gul. 9 st. 11 pen.

N°. 191. Rekening van 1 October 1684 tot 30 September 1685.

REKENING VAN NICOLAAS DE LOBEL.

ONTVANGSTEN.

Geld, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, toegestane remplacementsgelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,275 gul. 10 st.

Kapittel 4.

Ontvangsten van alderhande saken.

Voor het maken van de geertruislnis (sie kapittel 4 ontvangsten van alderhande zaken der rekening N°. 189) voor den vyfden termyn, vervallen Augusti 1685, 600 gul.

Betaling door het Land van den vijfden termijn voor het maken der geertruisluis.

Ontfangen vande landeryen deser stadt, vercoft ten overstaen vande heeren van Zutphen, Liesvelt, van Zonst, dr. s'Gravesande ende den heer pensionaris van Breugel, op den 7 Juny 1685, volgens conditie ende voorwaerde ten overstaen vande voors. heeren daer van gehouden.

De stad verkoopt een gedeelte van hare landerijen waarvoor hier de ontvangsten.

1°. Van een stukje lant gelegen tusschen de orthen en hinthamerpoort, genaamd de muntel, 255 gul.

2°. Van een stukje lant buiten de hinthamerpoort, aan de linker zijde van de steenen brug, 52 gul.

3°. Van een stukje lant buiten die poort, genaamd de verckenscamp, 100 gul.

4°. Van den Dungenschen weg komende door de rivier de Aa tot den steenweg met het siekenhofsken daer aen gelegen, naast het voors. verkens campken, 160 gul.

5°. Vanden nieuwen dyk buiten st. anthonis heeckel, 41 gul.

6°. Van een geerken lant gelegen tot *Orthen* aan de brugge, 4 gul.

7°. Van een stukje lant buiten st. janspoort aan de deuterse brug, gemeynt by Peter van Heynsbergen voor 24 gul., die hier tegens pretensie maeckt, alsoo by het Lant is uytgesteecken, dus hier voor niet, dient pro memorie.

(*Kantteekening.*) Sy verdacht dit lant door den rentmeester in toecomende te doen verpachten.

8°. De landerijen in de velden gelegen aan beide zijden van den steenweg tusschen de vuchterpoort en de kleine schans, te weten: aan de linker zijde de Dommel en aan de regter zijde aan het zomerdijkje van het boschveld, uitgenomen een geerke dat Sr. Blandijn, op den kant van de Dommel aldaar, toekomt, voor 190 gul.

9°. Van twee parceeltjens lant gelegen buiten de vuchterpoort in het boschveld, het eene staet op het een hont darthien roeden, gelegen buyten het contre scherp neffens het somerdyckskan, het andere by de cleyne schans, 60 gul.

10°. De calversteegh strekkende van het meurkensveer tot de steegh die loopt tot de zandbergen van de donck, voor 26 gul.

11°. Van twee stuckskens lant buyten st. anthonis heeckel, gemeynt byde heer van Zonst voor ses en dartich gulden, ende by denselver overgelaeten aende heer pensionaris van Breugel, die hier tegens pretensie maeckt alsoo by het Lant is wtgesteecken, dus hier voor niet ontfangen, dient pro memorie.

(*Kantteekening.*) Sy verdacht dit lant door den rentmeester in toecomende te doen verpachten.

12°. Vanden hoff voor de cleyne schans, gemeynt by Pieter van Heynsbergen voor 30 gul. die hier tegens pretensie maeckt, alsoo in geen possessie en kan geraken, dient pro memorie.

(*Kantteekening.*) Als boven.

13°. Vanden ganssen heuvel, voor soo veel de stadt daer in gerechtight is, met een geerken daer aen gelegen, gemeynt byde heer van Zonst voor 68 gul., ende overgelaeten aende heer pensionaris van Breugel, dus ontfangen 68 gul.

De geheele ontvangsten waren 56,479 gul. 11 st. 2 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Mr. Justus Verster.

Cornelis Kuchlinus, oud-president.

Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen, president-schepen.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Vereeringen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Zijne excellentie graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad en Madame de gouvernante, 2000 gul.

Den heer Willem van Raesvelt, hoogschout, 750 gul.

Den 20 February 1686, betaelt aen sr. Payemants voor een silvere ben, 507 gul. 10 st.

Den kommandeur der stad, heer Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, 630 gul.

Den majoor der stad, van Utenhoven, heer van Amelisweert, 100 gul.

Voorts een aantal kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit.

Kapittel 22.

Uitgaven van gelden ten dienste van het Land, bij verhaal op het Land gedaan.

Uitgave bij verhaal op het Land.

Kosten op het beroep van de predikanten Massingh en Eversdijck.

Betaelt aen Wilhelmina Smits, voor de clascicaele maeltyt, over het beroep vande heeren predikanten Massingh ende Eversdyck, 73 gul. 6 st.

Item betaelt aende heer predikant Massingh, over transport van syne meubelen, 104 gul.

Idem aan den predikant Eversdyck, 106 gul. 19 st.

Item betaelt aende hr. Simon Coenraed Lintworm, over eene reyse naer *Thiell*, om den heer predikant Massingh losch te maecken, 368 gul. 15 st.

Item betaelt aende heer Frederick Hendrick Sweerts de Landas, heer van Baerschot en ontfanger vande verpondinge, over eene reyse gedaen naer *Oostsaenen* in *Waterland*, om den heer predikant Eversdyck losch te maecken, 787 gul. 17 st.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin onder anderen de volgende aangetroffen.

Schadeloosstelling voor gebroken koppen en glazen op de maaltijd aan den graaf van Nassau gegeven.

Item betaelt aen coppens en glaesen, gebroocken in het tracteren van syn excellentie den heere grave van Nassouwe, 10 gul.

Buitengewone diensten van den rentmeester bij het inkoopen en doen planten van eenige duizende boomen en het daarstellen der lantaarnverlichting.

Item dewyle den rendant met veele moeyten, buyten het ordinaris politie rentmeesterschap, is beswaert geweest, als met het incoopen ende doen plantten van eenige duysende willige pooten, en voornamelyck met het in orde brengen der lanteernen ende alles wat daer aen was dependerende, soo tot het incoopen der paelen, het ontbieden der lanteernen wt verscheyde hollantsche steeden, als allen t'geene tot het instaet brengen van dien noodich was te perfecteren enz., voor alle welcke veelvuldighe moeyten den rendant ten minsten soude comen.... doch stelt t'selve ter discretie van UEd. Eerw.

De geheele uitgaven waren 56,445 gul. 12 st. 13 pen.
" " ontvangsten " 56,479 " 11 " 2 "
Meer ontvangen als uitgegeven 33 gul. 18 st. 7 pen.

N°. 192. Rekening van 1 October 1685 tot 30 September 1686.

Rekening van Adriaan van Blotenburgh.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 1.

Ontvang van stads accijnsen.

Accijnsen op het bier, den azijn, het beestiaal en den tabak.

Van den accijns op het bier bij verpachting 43,750 gul., doch door het land voor de helft tot zich genomen, derhalve ontvangen 21,875 gul.

Den accijns op den azijn bij verpachting met de slagen, 543 gul.

Den accijns op het beestiael, bestaande in den 40ste penning, bij verpachting 1600 gul.

Den accijns op den tabak 345 gul.

Bedrag van dit kapittel 24,363 gul.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,886 gul.

Kapittel 3.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Ambtgelden.

Van Anthonij Verrijt, als havenmeester, 200 gul.
" Jan van Blotenburgh, als klerk van het geesthuis, 125 gul.
" Johannes T'hooft, als klerk ter griffie, 100 gul.
" N. van Gemert, als bode op *Antwerpen*, 50 gul.
" Johannes Pauw, als bode op *Luijk*, 50 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande zaken.

Betaling door het Land van den 6[e] termijn, voor het bouwen der geertrui sluis.

Voor het daarstellen van de geertruisluis (zie kapittel 4 ontvang van alderhande zaken der rekening N°. 189) voor de 6[e] termijn, vervallen Augusti 1685, 600 gul.

De stad neemt geld op renten, om als pillegift te schenken aan den gouverneur, graaf Maurits van Nassau.

Op den 11 Juny 1686, ontfangen van Cornelis van Blotenburgh 1150 gul. ende van Emmerentia van Roy, wed. vanden advocaet Ravesteyn 1000 gul., ende Maria Tholincx, wed[e]. van Pieter Vuchts 1000 gul., maeckende saemen 1000 ducatons, waervoor heeren schepenen schultbrieven tot laste deser stadt syn gepasseert; welcke voors. penningen syn vereert tot een pillegift aen syn excellentie den grave van Nassouw, gouverneur deser stadt, dus 3150 gul.

Ontvang van gelden door de kooplieden en winkeliers betaald, voor het uitdiepen der Dieze buiten den boom

Den 1[e] October ende den 7 dito, ontfangen van Peeter van Heynsbergen, de somme van 516 gul. ende dat wt de penningen die hy opgehaelt heeft vande cooplieden ende winckeliers, tot het diepen van de Dies buyten den boom, die daertoe gebruyckt syn, dus 516 gul.

De geheele ontvang was 62,023 gul. 8 st. 1 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren, schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaarden waren de heeren:
Gerard van Cromon of Crommon, president-schepen.
M[r]. Hendrik van Breugel, pensionaris.
Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen, oud-president.
D[r]. Robert de Lobell.
Steven van Teffelen.
M[r]. Hendrik Copes.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Den kommandant Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, 315 gul.

Den admiraal Tromp, voor stads kannen, 80 gul.

Zijne excellentie graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, 2000 gul.

Den majoor der stad, van Utenhove, heer van Amelisweert, 150 gul.

Willem van Raesvelt, hoogschout, 750 gul.

Den 2 October 1686, betaelt S[r]. van Bree, voor een castje glaesen aenden heer ontfanger generael Ellemeet vereert, 39 gul. 8 st.

Volgen betalingen van eenige kasjes met glazen, aan heeren van kwaliteit geschonken.

Joncker van Borssele, raad en rentmeester generaal, voor goede correspondentie, 126 gul.

Item betaelt de heer Hendrick Sweerts de Landas, als erfgenaam vanden heere Raesvelt zaliger, 750 gul.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Uitgaven voor lantaarnen ten dienste der straatverlichting.

Op den 3 October, betaelt aen François de Latere, bleckslager, voor geleverde lanternen, 68 gul. 18 st.

Den 5 dito, aen Frans van Lier, bleckslager tot *Gorcum*, voor geleverde lanterrens, 224 gul. 8 st.

Brood en kaas voor de fransche vlugtelingen.

Den 16 dito, gerestitueerd F. vander Horst, voor verschodt van broot, bier ende kees, voor de fransche vlugtelingen, 41 gul. 6 st.

Betaling aan de pijpers die speelden ter maaltijd den landgraaf van Hessen gegeven.

Den 20 dito, betaelt de pypers die gespeelt hadde doen den doorluchtighsten vorst den landgraeff van Hessen was getracteert, 27 gul. 16 st.

De engelsche manufacturen van loodmerken voorzien.

Den 30 dito (November), de wed[e]. van Jan van der Laegen, voort looden vande engelse manefacturen inde jaeren 1653 en 1666, 36 gul.

De fransche vlugtelingen in het bagijnhof gehuisvest.

Betaelt Cornelis Byl, timmerman, voort maecken van bedtsteden voor de franse vluchtelingen op den bagijnhoff, 14 gul. 6 st.

Betaling aan den beeldsnijder Jacobus van der Hoeven.

Den 12 dito (Maart 1686), betaelt Jacobus van der Hoeven, (*) beeltsnyder, voor het geen hy verdient heeft, 24 gul.

Nieuwe ijzere vuurwagen voor het schavot.

Betaelt Willem Vreggen, smith, voor een vuerwaegen tot de justitie, 9 gul. 2 st.

Den beeldsnijder Jacobus van der Hoeven snijdt het groot wapen voor het stadhuis.

Den 17 Mei 1686, betaelt Jacobus van der Hoeven, beeltsnyder, voort snyden vant groot wapen opt stadthuys, 24 gul.

Betaelt denselven, ten eynde als voor, 24 gul.

Vervoerkosten voor drie steenen leeuwen

Den 16 dito (Juny 1686), betaelt den schipper vanden *Haegh*, voor de

(*) De beeldhouwer Jacobus van der Hoeven vervaardigde, volgens de bijlage tot deze rekening behoorende, de zoo kundig gesneden houten schilderij lijsten, van onschatbare waarde, waarin de portraiten van Willem III, koning van *Engeland*, stadhouder der Vereenigde Nederlanden en der koningin zijn vervat, zoo als zij nog in de vergaderzaal van Burgemeester en Wethouders aanwezig zijn.

vracht van drie steene leeuwen ende andere hart steenen, die gebruyckt syn aent gericht opde vuchterheyde, 6 gul. 4 st.

en andere hardsteenen, gebruikt voor het geregt op de vuchter heide.

Den 25 dito, betaelt aen Dirck Dryfhout, voor drie steenen leeuwen ende verscheyden hartsteenen, gebruyckt tot het steenen gericht op de vuchterheyde, 149 gul. 8 st.

Betaling van die leeuwen en van den hardsteen, aan den steenhouwer Dirk Drijfhout.

Den 1 July, betaelt J. de Langh (*), voor hetgeen hy verdient heeft opt stadthuys, volgens ord. ende quitantie 32.

Betaelt denselven, ten eynde als voor, volgens ord. ende quitantie 32.

Den 21 dito (Augustus), betaelt de Langh, schilder, voort geene hy verdient heeft, volgens ord. ende quitantie 32.

Portretten van Z. H. Frederik Hendrik, prins van Oranje, Willem Hendrik, prins van Oranje en prins Willem van Oranje, zoon van prins Frederik Hendrik.

Denselven (22 Augustus 1686) betaelt Symon van der Haegen, voort vergulden vande drie vanen opt gericht op de heyde, 12 gul.

Drie koperen windvanen, voor het geregt op de heide, verguld.

Den 22 dito, betaelt M. van den Heuvel, coopman tot *Amsterdam*, voor gout leer voor de schoorsteen opt stadthuys, 49 gul.

Goudleder voor een schoorsteen op het stadhuis.

Den 24 dito, betaelt Dirck Smith, coster van s[t]. Jacob, overt luyden van haer excellentie de gravin van Nassouw, 24 gul.

Klokkengelui bij het overlijden der gravin van Nassau.

Den 4 7[ber] 1686, betaelt Judocus Brugman, voor gelevert ende gemaeckt silver aent segel opt stadthuys, 26 gul. 14 st.

Zilver voor het zegel de ijzeren schroef en het snijden van het nieuwe zegel ad legata door Jan van Turnhout.

Den 4 dito, betaelt Hendrick van Meurs, voort geene hy verdient heeft aende schroef int collegie vande heeren schepenen, 26 gul. 19 st.

Den 4 7[ber], betaelt Jan van Turnhout, voort geene hij verdient heeft met snyden aenden (van het) nieuwen zegel ad legata, 50 gul.

Betaelt deselve voort geene hy verdient heeft voort snyden, repareren vande croon vant cleyn zegel, alsmede voort slypen, polyssen vande coopere schroeff, 23 gul. 18 st.

Snijden aan en herstellen van de kroon van het klein zegel ad legata.
Slijpen en polijsten der koperen schroef.

Den 14 7[ber], betaelt Isack Ketelaers, voor de drie coopere vanen opt gericht tot *Vucht*, 12 gul.

Kopere windvanen voor het geregt op de heide te *Vucht*.

Betaelt Jan Handricx de Bye, voort vyfde loth inde Dies buyten den boom, 240 gul.

Uitdieping der Dieze buiten den Boom.

Betaelt aen Hendrick van Steenbeeck, aennemer vande drie eerste looten inde Dies buiten den boom, op reeckeninge vande selve, 1130 gul.

Betaelt Jan Smits ende Cornelis van Veen, aennemers vant 4[e] en 6[e] loth, op reeckening, 313 gul.

Betaelt Arnout Lieffers, voort maeken van vier distincte figurative caerte van de droochtens inde riviere de Diese buyten den boom, 29 gul. 18 st.

Figurative kaart van de droogtens in de Buiten-Dieze.

Betaelt syn Excellentie den heere grave van Nassouw, gouverneur deser stadt, tot een pillegift, 3150 gul.

Pillegift aan den gouverneur graaf Maurits van Nassau.

(*) Volgens de bijlage behoorende tot deze rekening in het archief voorhande, werden door den kunstschilder J. de Langhe voor de stad geschilderd en in deze posten betaald, het schilderen der welgelijkende portraiten van hunne hoogheden Frederik Hendrik Prins van Oranje, Willem Hendrik Prins van Oranje en Prins Willem van Oranje zoon van Prins Frederik Hendrik. In de rekening No. 199 van St. Remeys 1692 - 1693 worden nog twee posten ieder van 32 gul. aan de Langhe betaald, verantwoord, voor het schilderen der portraiten van hunne Hoogheden Prins Willem I van Oranje en van Prins Maurits; deze portraiten versieren heden nog, de groote raadszaal van het stadhuis.

Vuurwerken op den St. Lambertusdag ontstoken.

Item betaelt Johan Jacob Madeweyst cum suis, vuerwercker, voor eenige vueren aengestoocken op st. lambertsdach, 12 gul. 12 st.

De geheele ontvangsten waren 62,023 gul. 8 st. 1 pen.

" " uitgaven " 61,028 " 3 " 2 "

Meer ontvangen als uitgegeven 995 gul. 4 st. 15 pen.

N°. 186. Rekening van 1 October 1686 tot 30 September 1687.

Rekening van Simon Conrad Lintworm.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,853 gul. 15 st.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten of bedieningen (ambtgelden).

Van Isaac de Vlieger, als kwitantie schrijver, 75 gul.

Van Adriaan Bedevelt, als marktschipper op *Amsterdam*, 500 gul.

Kapittel 4.

Verschillende ontvangsten.

Ontvang van alderhande saken.

Ontvangsten ter voldoening van het aandeel der stad in de taux van 400,000 gul. door het Land gevorderd.

Den 3 October 1686, ontfangen vande heer Henrick van Casteren, uyt de penningen wegens den tacx byde heeren vande leeden opgestelt, 563 gul. 15 st.

Den 8 dito, ontfangen vanden selven h^r. Henrick van Casteren, wegens het sloth syner ed. reeckeninge, de somme van 3,586 gul. 15 st. 12 pen.

Leening tot het maken der nieuwe vischmarkt.

Volgen ontvangsten van geleende gelden op lijf- en losrenten ten laste der stad, besteed tot het maken der nieuwe vischmarkt.

Restant betaling door het Land, voor het maken van het steenen verlaat achter het geertruide klooster, genaamd de geertrui sluis.

Item ontfangen vanden heer Cornelis Kuchlinus, ontfanger vande gemeine middelen ende oude president deser stadt, de summa van 100 gul. over het gene noch resterende vande 3700 gul. vant steene verlaet achter het geertruide clooster.

De geheele ontvang was 60,984 gul. 15 st. 12 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pesionnarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Den 9 x^ber^, Hendrik van Casteren naar *'s Hage* en *Amsterdam*, tot het negotieren van de penningen in den tacx van 400,000 gul.

Opneming van gelden tot betaling van het aandeel der stad in den taux van 400,000 gul.

Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen.

Jacob Focanus, ontvanger generaal en oud president-schepen.

M^r^. Justus Verster.

M^r^. Hendrik van Breugel, pensionaris.

M^r^. Hendrik Copes.

Willem Schuijl van Walhorn.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Schenkingen aan voorname personen.

Den kommandeur der stad, heer Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, 315 gul.

Dominé Bennois, france extraordinarisse predikant, 116 gul.

Dominé de Juge, 80 gul.

Den heer van Amelisweert, majoor kommandant, 150 gul.

„ „ van Borsselen van der Hooge, 26 gul.

Zijne excellentie graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, 2000 gul.

Graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad.

Heer Willem van Raesvelt, hoogschout, 1000 gul.

Den 21 Febr., betaelt aen Dirck Smits, een kastje glasen voor een heer van conditie, 30 gul.

Kastjes met glazen.

Volgen nog een aantal geschenken van glasen in kastjes, genoemd kastjesglasen.

Aan de predikanten Hibelet Eversdijck, Kuchlinus, van Eck, Martini en Massingh, ieder 50 gul. voor turf.

Aan den rector Valerius, in plaats van turf, 50 gul.

Aan de latijnsche schoolmeesters de Vlieger, van Delden, Kuchenius en Noorbergen, de drie eerste ieder 25 de laatste 50 gul. in plaats van turf.

Den 23 April 1687, betaelt aende heer van Schimmelpenninck, heer van Engelenbergh, als hoogschout, voor zijn wellekomst, 945 gul.

De heer Schimmelpenninck, heer van Engelenbergh, nieuw benoemd hoogschout.

Zijne excellentie graaf Maurits van Nassau, gouverneur, voor extra ordinarisse diensten, 500 gul.

Twee kastjes met glazen, ieder van 35 gul., aan den nieuwen hoogschout en mevrouw de hoogschoutinne.

Kapittel 20.

Uitgaven voor maaltijden en defroijementen.

Behalve de gewone verteeringen van schepenen en commissien, komt het volgende voor.

Den 12 xber, betaelt aen Jacobus Minte, wegens geleverde wyn aenden lantgraef van Hessen, int geven vande maeltyt, 229 gul.

Den 10 Marty 1687, betaelt aen Evert Smits, waert inden hollantschen tuyn, van verteeringen tot synen huyse gedaen over het beroep van do. Pieck, 76 gul. 18 st.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Uitgaven voor het maken van de nieuwe vischmarkt.

Den 19 dito (October 1686), 23 Januarij en 25 Junij 1687, aen Jan Smits, metselaer, en Jan Hartman, timmerman, voor het maken vande vischmerct (in twee reysen) 1750 gul.

Den 18 dito (4 January 1687), betaelt aenden dortschen schipper de gelden voort mede brengen vanden Bremer steenen tot de vischmerct, 18 gul.

Betaelt aen mr. Cornelis van Veen, timmerman, wegens de vischmerct, in drie betalingen, 3880 gul. 4 st.

Den 23 dito, aen Jacobus van der Hoeven. beeltsnyder, voort maecken vande bollen op de vischmerct, 18 gul.

Den 25 dito, betaelt aen sr. vanden Endepoel, houtcooper, wegens de vischmerct, in drie betalingen, 1100 gul.

Denselven (1 Marty), aen mr. Jan Smits, voor van Couverde, voor geleverde steen aende vischmerckt, 253 gul. 16 st.

Den 5 April, betaelt den beeltsnyder van der Hoeven eene specificatie, 9 gul. 9 st.

De hoogschout van Raesvelt overleden.

Den 26 dito, betaelt aenden koster Fier, over het luyden vanden overleden hoogschout Raesvelt, 40 gul. 16 st.

De stad schenkt een glas aan het zinneloos huis.

Denselven (7 Juny), betaelt voort glas vande stadt staende int sinneloos-huys, 39 gul. 12 st.

Commissie om bij de winkeliers op te nemen wat ze wilden geven voor het uitdiepen der Dieze buiten den Boom.

Den 5 Augusti, betaelt aen Johan van Davervelt en Peter van Heynsbergh, van dat sy met de hr. van Teffelen ende de heeren rentmeesteren rontom byde winckelieren hebben geweest, wat ieder wilde geven, tot het diepen der Diese buyten den boom ende daernaer de penningen byde voors. cooplieden opgehaelt, 25 gul. 15 st.

Den 6 dito (September), aen Johan Peters, wegens geleverde sement aende vischmerct, 185 gul.

Den 7 dito, betaelt aenden smit van Bueren, wegens de vischmerct, 70 gul. 1 st.

Den 23 dito, betaelt aen Jacobus van der Hoeven, beeltsnyder, 8 gul.

Betaling aan den musikant Thomas de Hohabise, voor het spelen bij den prins van Brandenburg.

Denselven (26 Sept. 1687), betaelt aen Thomas de Hohabise, als musikant, over het spulen vanden prins van Brandenburgh, 30 gul.

Betaling aan den beeldsnijder van der Hoeven.

Den 3 January, betaelt aen vander Hoeven, beeltsnyder, eene ordonnantie, 25 gul.

1688.

Den 3 February 1688, betaelt aen Isack de Vlieger voor Peeter van Coeverden te *Dort*, wegens de ysere balie aende vischmarckt, 223 gul. 18 st.

IJzere balie voor de vischmarkt.

Denselven dito betaelt aen Jacobus Madewitz, voor het maecken van eenige vuerwercken op st. Lambertsdagh, 12 gul 10 st.

Vuurwerken op St. Lambertsdag.

Item betaelt aen Johannes Tielius, voor het schilderen van het bort voor het post comptoir, 9 gul. 10 st.

Schilderen van een bord voor het postkantoor.

Volgen nog eenige nader betaalde rekeningen voor de eerste inrigting van stads postkantoor, als het maken van eene blikke ruit in het glasraam, het leveren van stoelen en andere benoodigdheden.

Nadere betalingen voor de inrigting van stads postkantoor.

De geheele uitgaven waren 60,733 gul. 4 st. 6 pen.

" " ontvangsten " 60,984 " 15 " 12 "

Meer ontvangen als uitgegeven 251 gul. 11 st. 6 pen.

N°. 194. **Rekening van 1 October 1687 tot 30 September 1688.**

REKENING VAN QUIRINUS VAN ZONST.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 21,586 gul. 4 st.

De geheele ontvang was 48,217 gul. 18 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads zaken uitgezonden.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in stads zaken.

Mr. Gijsbert van Hamel.

Mr. Justus Verster.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad.

Den 13 October 1687, Graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, 1500 gul.

Den heer Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, kommandeur der stad, 315 gul.

Den heer hoogschout Schimmelpenninck, heer van Engelenberg, 750 gul.

Heer Carel van Utenhove, als onder-majoor, 75 gul.

De graaf voornoemd en mevrouw de gravin.

Den 18 July 1688, syne excell. den heere grave van Nassouw, gouverneur deser stadt, in plaats van een voeder rynssche wyn, 630 gul.

Dito betaelt aen N. Worms, de somme van 530 gulden, voor het overlaeten van 100 ducaten, aen madame de gouvernante geemployeert, dus 530 gul.

Dito betaelt aen Helena Heeren, voor een beursje alwaer tgout aende gouvernante voor haer willecompst is gepresenteert, 7 gul 19 st.

Toelaag aan Johannes Wilhelmus Walschardt, uit het klooster der menoriten tot de ware gereformeerde christelijke religie overgegaan.

Dito betaelt aen Johannes Wilhelmus Walschardt, die uit het klooster der minoriten, tot de waere gereformeerde christelycke religie hem bekeert heeft, 10 gul.

De heer van Engelenberg, hoogschout, 500 gul.

Nadere toelaag aan Walschardt en aan Johannes Arnoldus Koningshoven, beide uit het klooster der minoriten tot de ware gereformeerde christelijke religie overgegaan.

Dito betaelt aen Johannes Wilhelmus Walschardt ende Johannes Arnoldus Koningshoven, die uyt het clooster der minoriten tot de waere gereformeerde christelycke religie haer bekeert hebben, 31 gul. 10 st.

Kapittel 20.

Maaltijden en verblijfkosten.

Uitgaven voor maaltijden en defroijementen.

Behalve de gewone maaltijd van schepenen bij het doen van den eed, de volgende.

Prins Philip van Brandenburg en den hertog van Saxen voor stads rekening gehuisvest.

Den 9 Juny 1688, betaelt aen Johan Larocq, een specificatie van verteeringen gedaen door Philippus Prince de Brandenbourg, 361 gul.

Den 30 November 1688 aen Larocq, van verteeringen gedaen door den Hartogh van Saxe, 750 gul.

Verteeringen op den krooningsdag van den koning en de koningin van *Engeland*.

Dito (2 January 1690 aen Cornelis van Stryp) wegens verteeringen gevallen op den fictoriedagh over de crooninge vanden Coninck ende Coninginne van *Engelant*, 63 gul. 15 st.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Vuurwerken op St. Lambertsdag.

Den 1 October 1687, betaelt aen Godfried Habitzkey, voor eenige vuerwercken aengesteecken op st. Lamberts dagh, 12 gul. 10 st.

Kosten voor het vertinnen der kettingen aan de boeken.

Den 25 dito, betaelt aen Willem Angelis, eene specificatie vant vertinne vande kettingen aende boeken, 9 gul. 10 st. 8 pen.

Bijdrage tot verlossing der fransche gevangene vlugtelingen uit *Algiers*.

Den 8 9ber, dito betaelt aen J. van Hilverson, tot verlossinghe vande fransche gevangene vluchtelinghe tot *Algiers*, 31 gul. 10 st.

1688.

Den 13 dito, betaelt aen Jacobus vander Hoeven, voor snywerck aent stadthuys, 25 gul.

Snijwerk van den beeldsnijder Jacobus van der Hoeven.

Dito betaelt aen Jacobus vander Hoeven, beeltsnyder, van twee geweer haecken met haer toebehooren, 14 gul. 10 st.

Den lesten Januarij 1688, betaelt aen Jenneken Boyen, costerinne vande cloosterkerck, voort luyden vande overledene hoogschoutinne vanden heer van Engelenbergh, 12 gul.

De vrouw van den hoogschout Baron Schimmelpennink van der Oijen heer van Engelenburg, overleden.

Dito betaelt aen Jan vander Heyden, slangbrandt spuytmaecker, voor den eersten termyn vande brandtspuyten, 1060 gul.

Jan van der Heijden levert slangbrandspuiten.

Den 1 Mei 1688, betaelt aen Ambrosius Visscher, voort schilderen vande houten huycke, 9 gul. 9 st.

De huik door Ambrosius Visscher geschilderd.

Denselven dito, betaelt aen Jacobus vander Hoeven, voort maecken vande houten huycke (*), 60 gul.

Die huik door den beeldsnijder Jacob van der Hoeven, gemaakt.

Dito betaelt aen Andries Bhale, wegens verteeringe door den post gedaen van syne hooght., die order heeft gebrocht vanden keurvorst van Saxe, 3 gul. 6 st.

Volgen uitgaven voor bedienden en paarden van den keurvorst van Saxe en van Z. Hoogheid.

Verteering van den post die van Z. H. aan den keurvorst van Saxen order bragt en verteeringen voor bedienden en paarden van dien keurvorst en van Z. Hoogheid.

Dito betaelt aen Jan Hoekwater, wegens de werken van Aitzma, 41 gul.

Den 7 November 1688, betaelt aen Hendrick vander Hoeven, voort binden vande boecken van Aitzma, 24 gul. 6 st.

Betaling aan Jan Hoekwater, voor de werken van Aitzema en voor inbinding van die boeken.

Item betaelt aen verscheyde persoonen wegens geleverde pecktonnen, die gebruyckt syn tot het branden op den fictorye dagh vande crooninge vanden Coninck ende Coninginne van *Engelant*, 143 gul. 6 st.

Piktonnen gebraad op den avond van den dag der krooning van den koning en de koningin van *Engeland*.

Item betaelt aen Jan vander Heyde, slanghbrandtspuitmaecker, voor den lesten termyn vande drye brandtspuyten door de heeren vande leeden van hem gekocht, 1000 gul.

Betaling van de 2e termijn der door de stad aangekochte slarg brandspuiten.

De geheele uitgaven waren 47,879 gul. 13 st. 1 pen.

" " ontvangsten " 48,217 " 18 " 0 "

Meer ontvangen als uitgegeven 338 gul. 4 st. 15 pen.

(*) Deze huik is nog ten stadhuize in de rariteitkamer voorhanden, zij is uit hout gesneden, uitterlijk met twee boomen en een ris van padden, hagedissen en slangen; op de kap ligt een groote pad, van binnen is ze rood geschilderd, in de kap voorzien van een kussen en lager van een ijzeren halsband. Dit straftuig werd gemaakt en gebruikt voor onzedelijke-ontuchtige vrouwen, die werden veroordeeld, òf de huik rondom het gewandhuis (later de vleesch- nu de boterhal) te moeten dragen, òf om daarin op een bankje te zitten, en alzoo op een vuilniskar geplaatst, om het gewandhuis, tot schande te worden rondgereden.

N°. 195. Rekening van 1 October 1688 tot 30 September 1689.

REKENING VAN QUIRINUS CROLLIUS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, toegestane remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 25,481 gul. 7 st. 2 pen.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvangsten gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden)

Van Guilliam van Camphen, voor zijn procureurs ambt, 200 gul.

" Michiel Withuy, als procureur, 200 gul.

" Laurens Simons, als procureur, 200 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

De opstal der oude gebouwen van het groot bagijnhof, verkocht.

Item ontfangen wegens t'vercoopen van drye oude caducke vervallen cameren staende op den grooten bagynhoff alhier, 217 gul.

Item alnoch ontfangen vanden ouden vervallen opstall vanden grooten bagynhoff, de somme van 3409 gul.

De geheele ontvangsten waren 56,738 gul. 9 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Willem Schuijl de Walhorn.

Jacob Ferdinant Sweerts de Landas, heer van Oijen.

Cornelis Gans, heer van Nulant.

Mr. Isaac van de Graaff, rentmeester der stad.

Kapittel 10.

Schenkingen aan voorname personen.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Wijnen of andere zaken werden vereerd aan:

1 Oct. 1688, aen madame de gouvernante, voor goede correspondentie, 500 gul.

Z. excell. den graaf van Nassau, gouverneur, 1500 gul.

Dien Graaf extraordinaris, 630 gul.

Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, kommandeur der stad, 315 gul.

Den heer van Amelisweert, majoor kommandant der stad, 150 gul.

Den ondermajoor Hasselt, 75 gul.

Den heer van Engelenberg, hoogschout, 700 gul.

Den 25 Augusti 1689, betaelt aen mevrouwe wed[e]. vanden heer commandeur zaliger, voor de goede corespondentie die den hoochgem. heer commandeur met dese stadt heeft gehouden, 315 gul.

Schenkingen van gelden tot aankoop van oranje sjerpen aan de officieren en onderofficieren der schutterijen.

Den 2[e] Mey 1687, aen Steven van Teffelen, als kapitein vande jonge schuts, voor een oranje sjerp, 60 gul.

Volgen betalingen aan de kapiteins, luitenants, vaandeldragers en sergeanten van de vier schutterijen, de kapiteins van 60 gulden, de luitenants en vaandeldragers van 40 en de sergeanten van 20 guldens ieder.

Betalingen voor schenkingen van een aantal kasjes met glazen aan heeren vankwaliteit.

Kapittel 14.

Uitgaven aan leijen, pannen, lood, glas, nagels, ijzerwerk en slootwerk.

Betaling voor geleverde kettingen aan boeken.

Dito betaelt aen Willem Angelis, wegens geleverde kettingen aen boecken, 4 gul. 15 st.

Kapittel 20.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Maaltijden en andere defroijementen.
Betaalde spijzen, op den krooningsdag van den koning en de koningin van *Engeland*, gebruikt.

Dito betaelt aen Abraham Renes, wegens geleverde spysen opde fictorie dagh vande crooninghe van haere majesteyten, 71 gul. 2 st. 4 pen.

Kapittel 22.

Uitgaven van penningen ten dienste van het Land, bij verhaal op het Land verstrekt.

Uitgaven ten dienste en bij verhaal op het Land, gedaan.

Trekgeld en andere kosten bij de aanbesteding van 's Lands stallen.

Den 14 February 1689, betaelt aen verscheyde persoonen tot treckgelt int besteden van slants stallen, 31 gul. 3 st.

Den 23 dito, aen verscheyde costen gevallen int besteden vande stallen, 23 gul. 16 st.

Stroo voor volk uit *Zweden*.

Dito betaelt aen Joris van Osch, wegens gelevert strooy voor de sweetsche volckeren, 9 gul.

Dito enz.

Trekgeld voor de aanbesteding een van 's lands magazijn.

Dito betaelt aen verscheyde persoonen, soo tot treckgelt als roepgelt, voor den roeper tot het besteden vant magasyn, 5 gul. 8 st.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

1690. Dito betaelt aen George Justus Muller, wegens gemaeckte vuerwercken tot de crooninghe vanden Coninck ende Coninginne van *Engelant*, 200 gul.

Vuurwerken op het feest der krooning van den koning en de koningin van *Engeland*.

Dito betaelt aenden schilder de Lange, voort schilderen vande wapens op den fictorye dagh, 30 gul.

Wapens en ander schilderwerk voor dien feestdag geschilderd.

Dito betaelt aenden schilder Peter Tilius, wegens schilderwerck op de fictorye dagh, 16 gul

Dito aenden schilder Mons. Sonmans, schilder 35 gul.

Huur voor kannen en glazen op dien feestdag gebruikt en betaling aan de pijpers van den vorst van *Friesland*, op dien dag gespeeld hebbende.

Dito betaelt aen Joris van Osch, wegens huer van kannen en glasen op de crooningh van haer coninck lycke majesteyten, 4 gul. 15 st.

Denselven dito betaelt aende pyffers vanden vorst van *Vrieslant*, 15 gul. 15 st.

Herstelling aan de sluis bij den oliemolen, vroeger Grobbendonks bolwerk.

Dito betaelt aen Jan Alevee, wegens syn specificatie van verdient arbeytsloon mit verschot aende sluis int oliemolen bolwerck, 46 gul.

Ordonnantien op het waken door de schutterijen, gedrukt.

Den 30 October, betaelt aen Steven du Mont, stadt drukker, voort drucken van 300 ordonnantien op het waken der borgerye, 15 gul.

De kaak op de markt bij de pomp staande, schoongemaakt.

Item betaelt aen Aeltjen Schets, voort schoonmaecken vande kaeck aende pomp staende op de merckt, 2 gul. 10 st.

Bijbels voor de groote kerk gekocht.

Item betaelt aenden heer rentmeester vande Graaf, wegens gekochte bybels tot de groote kerck alhier, 279 gul. 8 st.

Betaling aan den burger majoor voor het visiteren der vestingwerken.

Item betaelt aen Christoffel Hoogendyck, als borger majoor, wegens verschot ende oncosten gevallen int visiteren vande wercken, 29 gul. 12 st.

De geheele uitgaven waren 56,529 gul. 7 st. 7 pen.
" " ontvangsten " 56,738 " 9 " 8 "
Meer ontvangen als uitgegeven 209 gul. 2 st. 1 pen.

N°. 196. Rekening van 1 October 1689 tot 30 September 1690.

REKENING VAN Mr. ISAAC VAN DE GRAAFF.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 28,705 gul. 8 st. 8 pen., met inbegrip van 4388 gul. 13 st. 8 pen. wegens achterstallig remplacement ontvangen.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvang van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Van Theodorus van Asten, als klerk ter stads secretarie, 100 gul.

Van ..... van der Pol, als marktschipper op *Amsterdam*, 600 gul.
" J. van de Graaff, als rentmeester van alle de kerken, 200 gul.
" Jacob Eijtzen, als organist der fransche kerk, 75 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Item op den 16 xber 1690, ontfangen vanden heer ontfanger generaal de somme van 1500 gul., in voldoeninge vant gene de ed. mog. heeren Raede van Staete aen dese stadt hebben gelooft, voor het casseyen ende beschoyen van ettelycke roeden lants, tusschen de hoornwercken ende steenwegen buyten de hinthamer en vuchterpoort, dus 1500 gul.

Ontvang van het Land voor het bestraten der wegen in de hoorenwerken buiten de hinthamer en vuchter poorten.

De geheele ontvang was 55,387 gul. 16 st. 8 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads saken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Afgevaardigden in stads zaken.

Mr. Hendrik Copes.
Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.
Joncker Jacob Schuijl de Walhorn.
Mr. Gijsbert van Hamel.
Mr. Cornelis van der Meulen.

Kapittel 10.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere saken, aan verschillende edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Z. excellentie den gouverneur graaf Maurits van Nassau, 1500 gul., zijne gemalin 500 gul. en nog aan den gouverneur voor zijne goede diensten, 500 gul.

Den Gouverneur Graaf Maurits van Nassau en Mevrouw de Gravin.

Den hoogschout Schimmelpenninck, heer van Engelenberg, 1250 gul.
Den gouverneur graaf Maurits van Nassau, twee kasjes met glazen.

Zijne Exc. twee kasjes met glazen.

Insgelycx heeft den heere president den rendant alsdoen gelast, aenden ingenieur Wolfsen, voor alle syne moeyelyckheden ende diensten dese stadt gedaen, int concipieren van haer ed. mog. gedept. verbalen ten opsighte vant tuchthuys, stallinge etc., van stadtswegen te vereeren met sestien ducatons, hebbende den selven ten dien eynde versoght int swaentie en voor de verteeringe aldaer gevallen bovendien betaelt 9 gul 8 st., comt te samen 59 gul. 8 st.

Aan den ingenieur Wolfsen, voor zijne diensten in het ontwerpen van verbalen en plannen tot een tuchthuis, stallingen enz., eene vereering in geld gegeven en hem daarenboven, in de herberg het Swaantje, onthaald.

Kapittel 22.

Uitgaven ten dienste en bij verhaal op het Land gedaan.
Aankoop van straatkeijen.
Verhooging en bestrating der wegen aan de hoorenwerken buiten de hinthamer en vuchter poorten.

Uitgaven van penningen voor het Land, om op het Land te verhalen.

Eerstelyk volgens ordonnantie vanden 5 November 1689, betaelt aen Pieter Gernier, voor 34,400 keijen, tot 30 gul. tduysent, met den arbeytsloon comt samen 1057 gul. 6 st.

Item volgens ordonnantie in dato 10 December 1689, betaelt aen Pieter Gernier, voor 36,300 petuynse straetkeyen, tot 31 gul. duysent, comt samen met arbeytsloon 1148 gul. 8 st.

Item volgens ordonnantie in dato 27 Juny 1690, betaelt aenden selven voor 43,700 petuynse straetkeyen, tot 31 gul. tduysent, met arbeytsloon 1391 gul. 19 st. 4 pen.

Item volgens ordonnantie in dato 8 December 1689, betaelt aen Frans Jansse Poort, voor het casseyen vande geleyen buytent hoornwerck vande vuchterpoort, 25 gul. 4 st.

Volgen nadere betalingen voor caseijen buiten de hoornwerken der vuchter- en hinthamerpoorten, ophoogingen van den weg en beschoeijingen van dien.

Kosten op het verkrijgen van betaling der ordonnantie van 1500 gul., ten dien einde door het Land verleend.

Item betaelt den 10 February 1691, aenden solliciteur Hardenbroeck inden *Haege*, de somme van 30 gulden, voor syne moeyten en sollicitatien, aengewent om te becomen de betaelinge vande ordonnantie van 1500 gul., hiervoor folio v°. 4 verantwoord.

De geheele uitgaven voor deze bijzondere werken ten dienste van het Land, waren 4561 gul. 5 st. 4 pen.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor:

Betaling voor met zilver beslagen almanakken.

Item volgens ordonnantie vanden 20 dito (December 1689), aen Johan Immerzeel, goutsmit en juwelier, wegens gegarneerde almanacken (*), 440 gul.

Toelagen aan de blokmeesters voor het ijsbijten.

Item betaelt aen C. Halewyn, blockmeester op den vuchterendyck, voor twee mael eysbeyten, 16 gul. 12 st.

Volgen nadere betalingen voor ijsbijten aan de blokmeesters in de andere wijken der stad.

De geheele uitgaven	waren	55,367 gul.	0 st.	9 pen.
„ „	ontvangsten	„ 55,387	„ 16	„ 8 „
Meer ontvangen als uitgegeven		20 gul.	15 st.	15 pen.

(*) Volgens de rekening van den goudsmid en juwelier Johan Immerzeel, te *'s Gravenhage*, in de bijlagen tot deze rekening voorhanden, werden door hem, op last van den heer Gans, heer van Nulant, president-schepen van *'s Hertogenbosch*, ten dienste der heeren vande regeeringhe dier stad, gegarneert vier en veertich almanacken et silver beslach, ende het wapen der voornoemde stadt int midden met een silver geschroefdt aen wedersyde, stuck bedongen thien gulden."

N°. 197. Rekening van 1 October 1690 tot 30 September 1691.

REKENING VAN ABRAHAM DAASDONCK.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde accijnsen en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal toegestane remplacements gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,553 gul. 5 st.

De geheele ontvang was 46,658 gul.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Zijne vorstelijk genade prins Maurits van Nassau, gouverneur der stad, 1500 gul. en aan mevrouw de princes 500, te zamen 2000 gul.

Den heer baron van Schimmelpenninck, heer van Engelenberg, hoogschout, voor goede correspondentie, 750 gul. en voor extraordinaire diensten, 630 gul.

Den kommandeur van Amelisweert, 630 gul.

Den majoor kommandant Goor, 150 gul.

Joncker Philip van Borssele, rentmeester generaal der domeinen van *Brabant*, 127 gul.

Johan van Woestinghoven, ingenieur, voor een kastje glazen, 30 gul.

Heer Pierre Giraudt, een der gevlugte fransche predikanten, 50 gul.

Voorts betalingen van een aantal kastjes met glazen aan heeren van kwaliteit.

Kasjes met glazen.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, komen daarin de volgende voor.

Dito (13 x^ber^ 1690) aen Andries Bhule, waert inden gulden leeuw, wegens t'logeeren van eenige ruyters vande guarde coier vanden ceurvorst van Brandenburch, 6 gul. 2 st. 8 pen.

Guardes de corps van den keurvorst van Brandenburg, in den gouden leeuw gehuisvest.

Dito (31 x^ber^) betaelt aen Coenraet Steckel en Christiaen Mulder, beide borgeren van *Bingen*, alsoo het selve door de franssen is affgebrandt, voor een recognitie, 7 gul. 10 st.

Gift voor *Bingen* dat door de franschen was afgebrand.

1692.

Toelaag aan Johannes Maurissen, uit het dominicaner klooster te *Bergen* gekomen.

Den 7 July, betaelt aen Joannes Maurissen, de som van 15 gul. 15 st., comende uyt het dominicaner clooster van *Bergen* in *Henegouwen*.

Betaling voor de kaart figuratief van het klooster achter de tolbrug.

Den 3 Augusti 1691, betaelt aenden heer stadhouder van Luinen, ten behoeve vanden heer commys sGravesande, voor het maeken vande caerte figuratieff van het clooster achter de tolbrugh, 25 gul. 4 st.

Piktonnen gebrand op den dag dat de koning van *Engeland* in *Nederland* was aangekomen.

Item betaelt door den rendant eene specificatie van geleverde pecktonnen, tot het branden vanden victorye dach vande overcompste vanden Coninck van *Engellandt*, synde ter somme van 83 gul. 18 st. 8 pen.

De zilvere vergulde bussen der stads kamerbewaarders en boden, voorzien van een koningskroon en zilveren kettingen.

Item betaelt aen Adriaen vande Laer, silversmit, voort vermaecken van seven bussen ieder met een konincx kroon ende nieuwe silvere kettingen daer in, ende heel vergult, ieder busch tot ses gulden; compt 42 gul.

Schilderen van 14 wapens in die bussen. Het wapen der stad met toevoeging van twee wilde mannen geschilderd.

Item betaelt aen Ambrosius Vissers, voort schilderen van 14 wapens inde voors. bussen, tot eene gulde tstuck, noch affgeseth een kaert tot 5 gulden, noch een wapen voor de stadt met twee wildemans, daervoor eene gulde 5 st.

De geheele uitgaaf was 46,553 gul. 9 st. 6 pen.
" " ontvang " 46,658 " 0 " 0 "
Meer ontvangen als uitgegeven 104 gul. 10 st. 10 pen.

N°. 198. Rekening van 1 October 1691 tot 30 September 1692.

Rekening van Willem van Grimbergen.

ONTVANGSTEN.

Geld, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, toegestane remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,156 gul.

Kapittel 4.

Ontvangsten van alderhande saken.

Ontvang wegens verkoop van lijfrenten, tot het maken van een krib in de rivier de *Maas* aan den hoefslag.

Den 18 October 1691, ontfangen van Wouter van Vechel de somme van 1000 gul., dewelcke opgenomen syn tot het maecken van een cribbe aent hoeffslagh inde *Maes*, op lyfrenten ten lyve van Maria Theresia zijne dochter.

Volgen noch andere ontvangsten ter zake van dien.

De boomen op de vestingwallen van de pikeur schuur aan de kruiskerk langs de vuchter tot st. janspoort, door de stad verkocht.

Den 20 Augusti 1692, ontfangen vant vercoopen van een partye jpen ende andere boomen, staende op deser stadts wallen, beginnende vande peceurschuere ende soo dervolgens langs de vuchterpoort tot s[t]. janspoort, 543 gul. 5 st.

De geheele ontvang was 49,195 gul. 17 st.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Cornelis Gans, heer van Nulant.

Item betaelt aen Johannes van Buere, smit, wegens syne reiscosten naer den *Haege*, int visiteren vande draey koey aldaer, door ordre vande heeren vande magistraet, 20 gul.

De smid Johannes van Bueren wordt naar *'s Gravenhage* gezonden, om de aldaar in gebruik zijnde draaikooi in oogschouw te nemen.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Z. vorstelijke genade den Prins van Nassau, gouverneur der stad, voor gewone en buitengewone diensten, 2600 gul.

Hare vorstelijke genade mevrouwe de gouvernante, 500 gul

Gewone en buitengewone toelagen aan graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, en aan mevrouw de gravin.

Item betaelt volgens ordonnantie de dato den 22^{en} September 1691, aenden heer baron van Schimmelpenninck, heer van Engelenbergh, als hoogschout deser stadt, voor desselffs goede correspondentie de somme van 750 gul. en 250 gul. voor ciraet aent huys t'engelenbergh, te zamen 1000 gul.

Gewone toelaag aan den hoogschout Schimmelpenninck en buitengewone voor de versiering van zijn huis *Engelenberg*.

Den genoemden baron, voor buitengewone diensten, 500 gul.

Buitengewone betaling aan den hoogschout.

Den heer van Amelisweert, kommandeur der stad, voor goede correspondentie en voor vuur en licht, 880 gul.

Denzelven, voor extraordinaire diensten, 315 gul. of 100 ducatons.

Volgen betalingen van vele kasjes met glazen, geschonken aan heeren van kwaliteit.

Kasjes met glazen.

Item betaelt aen Jan Messen, als gecommitteerde uyt het stedeken *Nydecken*, gelegen boven *Maestricht*, aldaer uyt den kerckenraet, de som van 12 gul. tot wederom op te bouwen de gereformeerde kerck aldaer, die door de france inden jaere 1690 is affgebrant.

Gift voor het wederom opbouwen der gereformeerde kerk te *Nijdecken* boven *Maastricht*, door de franschen afgebrand.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

Item den 7 January 1692, betaelt aen Jan Arienssq van Roosmalen, als deecken vant voerlieden gilt, de som van 143 gul. 5 st.

Voor de paerden die de voerlieden tot dienst van syn Coninckly cke Maj^{t}. van *Groot Brittanyen* op den 19 7^{ber} 1691 tot *Middelroy* gebracht hebben.

Z. M. den Koning wordt, met paarden door de stad verstrekt, naar *Middelrode* gebragt.

Item betaelt aen Floris van Hattum, voort verwen ende afsetten vande kaeck met het vergulde vande bollen, 23 gul.

Verwen en afzetten van de kaak op de markt.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Verteeringen van guardes de corps van den Koning van *Engeland*, in de herberg de stokvisch te *Vucht*.

Item betaelt aen Jan Aerts van Helmond, de som van 90 gul., wegens verteeringen gedaen by thien guardens vanden Koninck van *Engelant*, ten huisen vanden stokvis tot *Vucht*.

Verteeringen te *Middelrode*, bij het verwelkom van Z. M. den Koning.

Item betaelt aenden camerbewaerder vander Horst, voor verschot van verteeringhe tot *Middelroy* als andersints, opte willen komen van syn Majt. van *Groot Brittanien*, 25 gul. 11 st.

Nieuwe klokken in het klokkenspel van den stadhuis toren.

Item betaelt aen Juriaen van Zutphen, horologiemaecker, de somme van 120 gul., voort hangen van nieuwe speel klocken met eenich verschot.

Item betaelt aen Jacobus Cool, de som van 20 gul., voor syn ordonnantie hoe de nieuwe klockjens op haer ordre int speelwerck moeten hangen.

De krib in de rivier de *Maas* bij den hoefslag gemaakt.

Item betaelt aen Jan vander As, als opsiender gestelt tot het maecken vande cribbe aende *Maes*, de som van 141 gul. alsoo denselven aldaer heeft gevaceert 47 daegen, daechs tot 3 gul.

Item betaelt aen Jacobus Fonck en Joost van Martwyck, de somme van 2520 gul., voort maecken van een cribbe aent hoeffslagh inde *Maes* ingevolge van het besteck ende aenneminghe vande voors. cribbe in dato den 26 7ber 1691.

Kosten voor vuurwerken, bij de gelegenheid der komst van den koning van *Engeland* in *Holland*, ontstoken.

Item betaelt aenden coster Pieter Fier, de somme van 169 gul. 3 st., voor verschoth van cruyt, salpeter, touw, swavel ende bintgaren, pampier, brandewyn, met het arbeytsloon etc. tot het maecken van vuerwercken tot het branden van victorye inde overcompste van syn Coninclycke majt. van *Groot Brittangie* in *Hollant*, op den 21 February 1691, met een vereeringhe daer onder gerekent van 50 gul. voorden selven Fier, waermede hy tot dato van alles moet betaelt ende te vreden syn, den 29 7ber 1691.

De geheele uitgaven	waren	48,821 gul.	13 st.	8 pen.
„ „ ontvangsten	„	49,195 „	10 „	0 „
Meer ontvangen als uitgegeven		374 gul.	3 st.	8 pen.

Lantaarn verlichting.

Achter deze rekening volgt de rekening van het lantarengeld.

ONTVANG.

Omslag voor stads lantaarn verlichting.

Eerstelyck ontfangen van Wouter van Dyck ende Martinus van Meurs, die volgens de resolutie van myn ed. eerw. heeren schepenen, geswoorens ende rade van dato den 26 October 1687, voor een jaer lanteernegelt op gehaelt, synde het jaer 1691 tot 1692, vande gebruyckers ofte eygenaers der huysen gestaen ende gelegen binnen deser stadt, twee stuyvers van jder gulden der verpondinge op de voors. huysen gestelt, twelcke volgens het register tot justificatie deses overgeleyt, beloopt de som van 1714 gul 9 st. 14 pen.

De geheele ontvang was 1714 gul. 9 st. 14 pen.

UITGAVEN.

Eerstelyk betaelt volg. ordon. vanden 3 July 1692, aen Johan Paters, voor geleverde raepolye, den raepolye tegens 42 gul. de aem ende den lynsaetolye tegens 38$^5/_4$ gul. de aem, samen de somme van 1231 gul. 1 st.

Aankoop van olie voor de stads verlichting.

Volgen de kosten voor het vullen en aansteken der lantarens, onderhoud van glazen, verwen en herstellingen aan lantarens.

Item betaelt aenden selven (Floris Oukoop), voort repareren vande glasen byde engelse inde lanterne om stucken gesmeten, de somme van 22 gul. 12 st.

De Engelsche soldaten der bezetting werpen de glazen der lantaarnen aan stukken.

De geheele uitgaaf der lantaarnrekening was 2085 gul. 6 st. 6 pen.
" " ontvang " " " 1714 " 9 " 14 "
Meer uitgegeven als ontvangen 370 gul. 16 st. 8 pen.

N°. 199. Rekening van 1 October 1692 tot 30 September 1693.

REKENING VAN QUIRINUS CROLLIUS.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 24,858 gul. 1 st. 4 pen.

Kapittel 3.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten of bedieningen (ambtgelden).

Ambtgelden.

Jan van Wullen, als groenroede, 100 gul.
A. van der Aa, als koster in S^e. Janskerk, 350 gul.
Johannes van Meegen, als klerk ter secretarie, 100 gul.
Jacob Versterre, als procureur, 200 gul.
Jacob Calff, als marktschipper op *Amsterdam*, 500 gul.
Johannes van den Ancker, als marktschipper op *Gorkum*, 50 gul.
Adriaen van Tuijl, als koster der kloosterkerk, 50 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Den 29 Augusti 1693, ontfangen vande h^r. president Schuyl de Walhorn, de somme van 1000 gul., de welcke opgenomen syn tot den opbouw vande nieuwe galderye achter t'stadthuys, op lyfrenten ten lyve van jonck^r. Johan Henr. vander Does, sone vande h^r. Johan vander Does, tegen 9 ten hondert.

Opneming van gelden op lijfrenten tot bouwing der nieuwe gallerij achter het stadhuis.

Item van Maria van Hemert, 400 gul.

Idem van de pensionaris mr. Hendrik van Breugel, ten lijve van Jacobus van Breugel, 600 gul.

Opbrengst van den afbraak der oude secretaire gestaan hebbende op de plaats achter het stadhuis.

Den 30 April 1693, ontfangen van Adriaen vanden Braeck, de som van 187 gul. 6 st., gecomen vant vercoopen van een gedeelte vande coducke huysinge, genaemt de oude secretarye, gestaen hebbende op de achterplaets vant stadthuys, volgens de neffesgaende vercoop cedulle daervan gehouden, dus 187 gul. 6 st.

Opbrengst van snoeisel der boomen op de vestingwal achter de breede haven en van een partij boomen op de vestingwal achter den boogaard der handboogschutterij.

Den 17 xber 1692, ontfangen vant vercoopen van een partye linden met het snoeysel van eenig ipen boomen, gestaen hebbende op deser stadts wallen achter de breede haven, hebbende uyt gebracht 157 gul. 7 st.

Den 7 April 1693, ontfangen vant vercoopen van een partye linden en andere boomen, staende op deser stadts wallen achter den handbooghs bogaert, hebbende uytgebracht 91 gul. 7 st.

De geheele ontvang was 52,746 gul. 8 st. 4 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren, schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaarden waren de heeren:

Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Mr. Hendrik Copes.

Cornelis Gans, heer van Nulant.

Guilliam van der Helst.

Cornelis van der Meulen.

Mr. Cornelis Thooft.

Kosten van een gids voor den Koning van *Engeland* naar *Grave*.

Item betaelt aen Johannes Isenkremer, wagemeester alhier, de somme van drie en twintich gul. 5 st., wegens het wysen vanden wegh, aenden Conninck naer de *Graeff*, met verschot.

Kosten der commissie aan den Koning te *Middelrode*, ter gelegenheid dat Z. M. aldaar door stads regering gegroet werd.

Item betaelt aende heer pensionaris van Breugel en Johan van Woerckom, 30 gul. 8 st., voor verschot gedaen den 12 October 1692, op de reyse naerden Conninck naer *Middelrode*.

Item betaelt aen Pieter van Heynsberghen, de somme van tien gul. en eene stuyver, voor verschot by hem gedaen op den 29 September 1693 wanneer haer ed. achtb. naer *Middelrooy* gingen om den Konninck te verwillekomen.

Spionnen in de meierij gezonden om de bewegingen van het fransche leger te bespieden.

Item betaelt door Martinus van Meurs, aen verscheyde persoonen ten dienste deser stadt gebruyckt ende uytgesonden in de meyerye, tot recognosceringh vande movementen der franschen, de somme van 30 gul.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Mevrouw van Raesvelt, weduwe van den kommandeur der stad Mathijs van Asperen, heer van Heeswijk, 500 gul.

Zijne vorstelijke doorl. den graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, 2000 gul.

Alexander baron van Schimmelpenninck, heer van Engelenbergh, hoogschout, 750 gul.

Zd. wegens verschot en extraordinarisse diensten, 630 gul.

Den heer van Amelisweert, kommandeur, 630 gul.

" " Juriaan van Luinen, stadhouder van den hoogschout, 100 gul.

Kasjes met glazen.

Item betaelt (volgens ordon.) alsvoor, aen s[r]. van Bree, voor een casje glasen ten dienste deser stadt, aenden heer baron van Schimmelpenninck, hoogschout, 31 gul.

Volgen nog een tal van betaalde kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit vereerd.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden ende voerlieden, mitsgaders tghene soo tot opbouw vant stadthuys, als meublementen en optimmeren vande nieuwe galderye is geimpendeert.

Kosten aan werk- en voerlieden alsmede tot den verderen opbouw van het stadhuis het ameubelement en het timmeren der nieuwe gallerij.

Item betaelt Peter Janssen, als deken vant voerlieden gilt, de somme van 29 gul. 15 st.

Paarden door de stad verstrekt ten dienste der reis van den Koning van *Engeland* naar *Grave*.

Voor seven paerden die de voerlieden tot dienst van syn Coninclycke maj[t]. van *Groot Brittanyen* op den .... October 1692, naer de *Graeff* gebracht hebben ende andere karvrachten ten dienste deser stadt, 29 gul 15 st.

Paarden door de stad verstrekt voor de reis van den Koning naar *Middelrode*.

Item betaelt aen Jan Peters, voerman, de somme van 36 gul, voor de paerden die de voerlieden tot dienst van syne Coninckclycke maj[t]. van *Groot Brittanyen*, op den 28 7[ber] 1693, tot *Middelrode* gebracht hebben.

De schilder J. de Lange vervaardigd de portraiten van Prins Willem I en Maurits van Oranje.

Item betaelt aen J. de Lange, de somme van 36 gul., voor het schilderen van het portredt van Prins Mauritius.

Item betaelt aen denselven de Lange, voor het schilderen van Willem den eersten, Prins van Oraenje van gelycke, 36 gul.

Ambrosius Visscher schilderd wapens in de trouwkamer en de uurwijzer in het schepen-kollegie.

Item betaelt aen Ambrosius Visscher, de somme van 29 gul., voort schilderen vande wapens op de trouwkamer en wyzer int collegie van heeren schepenen.

Schilderen van schermen in de visiteer pensionaris en trouwkamer.

Item betaelt aen François Casteels, de somme van 36 gul. 2 st., voor drye geschilderde schermen, soo tot visiteercamer, pensionaris als trouw camer opt stadthuys.

Plafond-beschilde-

Item betaelt aen Elias van Nimmegen, de somme van 347 gul., wegens

ring der groote zaal van het stadhuis.

tvercieren vande solder ende schoorsteen mantel in collegie van heeren schepenen, volgens ordonnantie en besteck. (*)

Teekening van Joseph Tornoy en snijden van de loopers op de wijzerplaat, door Antoni Malebranck.

Item betaelt aen Joseph Tornoy, voor het teeckenen in schepenen camer opt stadthuys, mitsgaders aen Anthony Malebranck, voor het snyden vande loopers vande wyser int collegie, tsamen 6 gul.

Bouwen van de nieuwe galderij en het hardsteenen bordes achter het stadhuis.

Item betaelt aen Jan van Alewe, voort opmaecken vande nieuwe galderye achter het stadthuys, mitsgaders leveren en maecken vande groote steene trap ende bordes aldaer, tsamen metten onraet 2058 gul. 1 st.

Kapittel 20.

Uitgaven voor maaltijden en defrotjementen.

Behalve de gewone groote maaltijd bij het afgaan en aankomen van nieuwe schepenen, komt voor:

Ververschingen medegenomen naar *Middelrode* bij gelegenheid dat de koning van *Engeland* daar was.

Item betaelt aen Anthony van Beusecum, wegens leverantie en verteringhe in commissie naerden Coninck, gedaen tot *Middelroy*, 30 gul.

Kapittel 23.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Vereering aan de kloveniers-schuts om stads wapen in de glazen van den bogaart te doen zetten.

Item betaelt aenden h^re^. voors. (s Gravesande, kapitein der cloveniers), ter behoeve der schutterye de cloveniers, voor stadts wapen inde glasen van haren bogert te hebben geset en daermede verciert, 63 gul.

Betaling aan Jacob Roman voor het maken van verschillende teekeningen tot versiering van het stadhuis.

Item betaelt aen Jacobus Roman, voor het teeckenen van diverse stucken op het stadthuys, de som van 227 gul. 10 st.

De geheele uitgaven waren 52,413 gul. 12 st. 9 pen.
„ „ ontvangsten „ 52,746 „ 8 „ 4 „
Meer ontvangen als uitgegeven 332 gul. 15 st. 11 pen.

Volgt de rekening voor de lantaarn verlichting.

(*) Het ontwerp tot versiering en schildering van den zolder en de schoorsteenmantel in de groote zaal van het stadhuis, werd geleverd door Jacob Roman, bouwmeester en beeldhouwer van Z. M. den koning van *Engeland*, Willem III, stadhouder der Vereenigde Nederlanden; naar dat ontwerp werd door Elijas van Nijmege, bij Immerzeel, de levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters, vermeld, in bestek gebragt, begroot en uitgevoerd voor *f* 347.—, de rekening van Roman, het bestek en de begrooting van van Nijmege, zijn in de bijlage dezer stads rekening voorhanden. Het zeer kunstig door de laatste geschilderde plafond werd eenige jaren geleden, door de schilders A. J. Schull en Zonen te *'s Hertogenbosch*, schoongemaakt en daar, waar het beschadigd was, hersteld.

N°. 200. Rekening van 1 October 1693 tot 30 September 1694.

REKENING VAN ROBERT DE LOBELL.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde; accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,260 gul. 6 st. 4 pen.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Van Jan de Gelder, als marktschipper op *Dordrecht*, 300 gul.
" Aert de Roover, " " " *Rotterdam*, 400 "
" Arnoldus van Dyck " " " *Middelburg*, 50 "
" Adolf van der Meulen, als havenmeester, 250 "

De geheele ontvang was 54,920 gul. 16 st. 10 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads zaken uitgezonden.

Afgevaardigden waren de heeren:

Joncker Jacob Schuijl de Walhorn, president-schepen, naar *Harlingen*, om aldaar dominé Schueringhe los te maken, dat aan reis-, verblijf- en andere uitgaven koste 487 gul. 12 st.

Cornelis Gans, heer van Nuland, naar *'s Hage*, om prolongatie van het remplacement.

Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Volgen reiskosten en kosten voor vervoer van goederen naar *'s Hertogenbosch*, van de predikanten Schueringh uit *Harlingen* en Eijbergen uit *Brummen* beroepen.

Kapittel 10.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen aan onderscheidene heeren, edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Den gouverneur graaf Maurits van Nassau, voor gewone en extraordinaris diensten, 1500 en 600 gul.

Mevrouw de gouvernante, 500 gul.

Alexander baron van Schimmelpenninck, heer van Engelenbergh, hoogschout, voor gewone en buitengewone diensten, 750 gul. en 110 ducaten of 631 gul. 10 st.

Den majoor kommandant, kolonel Goor, 150 gul.

Den kommandeur van Utenhove tot Amelisweert, 630 gul.

Robert baron van Heeckeren, heer van Enghuijsen en Camperbeeck Raad enz., als geauthoriseerde van de hoog mog. om te *'s Hertogenbosch* het hoogschout ambt bij provisie waar te nemen, voor een wellekomst 500 gul.

Volgen voorts een aantal betalingen van kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit vereerd.

Kapittel 18.

Uitgave tot verdere voltooijing en meubelering van het stadhuis.

Uitgaven tot verderen aanbouw en ameublement van het stadhuis.

Den 14 January 1694, aen Cornelis van Veen, betaelt een reeckeninge van arbeytsloon en hout, gelevert tot het bekleeden vanden solder in het collegie van heeren schepenen, ter somme van 134 gul. 6 st.

Jan Hendrik Brandon schildert de portretten van koning Willem III en de koningin van *Engeland*.

Den 31 July 1694, door den heer president aen mons[r]. Brandon, ter voldoening van twee portraiten soo vanden Koningh als Koninghinne (*) volgens quitantie betaelt ter somme van 122 gul. 10 st.

Den 9[en] September, aen Adriaen Molerus, voor twee sweetse platen betaelt 33 gul. 3 st.

Geschilderde glazen voor het stadhuis

Alnoch soo compt Wassenburgh, voor het maecken en schilderen der glasen volgens acoort met hem gemaeckt, waer van de glasen gelevert synde, quitantie getoont sal werden ter somme van 70 gul., waervan alhier alsnu by quit. blyckt betaelt en voldaen te syn.

Kapittel 21.

Uitgaven aan maaltijden en defrooijementen.

Behalve de gewone schepen maaltijden, komt onder anderen het volgende voor.

Maaltijd ter gelegenheid der beroeping van de predikanten Schuering en Eijbergen.

Den 6[e] Meert 1694, betaelt aen Everardus Essmits, eene ordonnantie van 58 gul. 11 st., wegens de classicale maeltyt over het beroep van d[o]. Schueringh en Eijbergen, ten synen huyse gedaen.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel gebragte posten, worden daarin onder anderen de volgende aangetroffen.

(*) Deze portretten geschilderd door Jan Hendrik Brandon, bij Immerzeel, de levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, vermeld, zijn nog aanwezig en geplaatst in de kunstig door Jacobus van der Hoeven gesneden lijsten.

Den 11 dito (December 1693), betaelt aen Joseph Tornoy, m^r. beeltsnyder, de som van 2 gul. 10 st.

Joseph Tornoy beeldsnijder werkt voor de stad.

Betaelt aende wed^e. Vervenne, voor broot by haer op ordre van heeren schepenen, ten dienste vanden armen aenden *Maeskant*, ten tyde van het hooge water gelevert, 24 gul. 3 st. 8 pen.

De stad zendt, ter gelegenheid van het hooge water, levensmiddelen naar den *Maaskant*.

Dito betaelt ter oirsaecken als voor en aen Jan vanden Bergh, 22 gul. 18 st.

Dito alnoch aen Jan van Velsen, voor 198 ℔ kaes ende Herman vande Graaft voor 64¼ ℔ zyroop, ten dienste als voor gelevert, betaelt 34 gul. 7 st. 12 pen.

Dito comen de oncosten van het maecken ende in staet brengen vanden vuchteren steenwegh, volgens specificatie en rekeninge, 1653 gul. 8 st.

Kosten voor het herstellen van den steenweg buiten de vuchterpoort en aan de bruggen over de grachten, door het hooge water beschadigd.

Item aen Hynsbergen, voor oncosten ende verschot omtrent het examineren waer de materialen van affgespoelde bruggen gebleven waeren, alsmede voor verscheyde kleynicheden uitgegeven omtrent de bestecken 29 gul. 8 st.

Item ter voldoeninghe van het besteck der defecten vande brugge leggende over de stadt graght voor de hinthamerpoort, 899 gul.

De geheele uitgaven waren 54,807 gul. 1 st. 3 pen.
" " ontvangsten " 54,920 " 16 " 10 "
Meer ontvangen als uitgegeven 113 gul. 15 st. 7 pen.

N°. 201. Rekening van 1 October 1694 tot 30 September 1695.

REKENING VAN PIETER VAN TEFFELEN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal, bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 23,836 gul. 6 st. 4 pen.

Kapittel 3.

Ontvang van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Ambtgelden.

Van Klaas van der Pol, als marktschipper op *Haarlem*, 300 gul.
" Jan van Bounsel, " " " *Amsterdam*, 500 "
" Cornelis van Nimwegen, als klerk ter secretarie, 100 "
" Daniel Blotenburgh, als klerk van het geesthuis, 125 "
" Jasper van Dijck, als marktschipper op *Rotterdam*, 400 "
De geheele ontvang was 45,995 gul. 10 st. 11 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads saken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Den 20 January 1696, aende heer m^r. Cornelis Ackersdyck, voor vacatie (en) reiskosten, in commissie concernerende de conservatie mitsgaders de generale verbanden, ende verders dat den 40ste penning diensaengaende niet en moghte werden geintoduceert, volgens ordonnantie 146 gul. 9 st. 8 pen.

Jonker Jacob Schuijl de Walhorn, president-schepen.

M^r. Hendrik van Brengel, pensionaris.

Kapittel 10.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan verschillende edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Wijnen enz. werden vereerd aan:

Den graaf Maurits van Nassau, gouverneur der stad, voor gewone recognitie, 1500 gul.

Madame de gouvernante, 500 gul.

Alexander baron Schimmelpenninck van der Oijen, heer van Engelenbergh, volgens ordonnancie van 25 7^ber 1694, 750 gul.

Den 11 9^ber 1694, Robert baron van Heeckeren, heer van Enghuijsen en Camperbeeck Raad enz., als geauthoriseerde van haer hoog mog. voor het hoogh ende leegschout ampt by provisie waer te nemen, voor verschot en depeches ter oirsaecke vande nominatie (van schepenen) als andersints gedaen, 126 gul.

Betaald denzelven voor extraordinarisse diensten, 500 gul.

Den kommandeur van Utenhove, heer van Ameliswecrt, 315 gul.

Denzelven in plaats van turf tot brand, 315 gul.

Denzelven voor singuliere en extraordinaris diensten, 250 gul.

Den majoor kommandant Goor, 150 gul.

Jonkh^r. van Borssele van der Hooghe, rentmeester der domeinen, 127 gul.

Zijne excellentie den graaf van Atlone, voor stads kannen wijn, 34 gul. 12 st.

Volgen betalingen van eenige kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit.

De diaconie der nederd. gemeente, voor eene recognitie, 500 gul.

Kapittel 14.

Kommissie aan Z.M. den koning van *Engeland*, Willem III van Oranje, stadhouder der vereenigde Nederlanden te *Middelrode*.

Uitgaven aan werk- en voerlieden.

Eerstelyk betaelt aen Woudert Paessen, voor dat hy met synen hollantschen wagen met haer ed. achtb. heeren schepenen naer *Middelroy* heeft geweest inde maent van Mey 1694, 5 gul.

Item betaelt aen Salamon Weylant, sadelmaecker, ende eenige voerlieden, soo voort gebruyck van eenige caros tuygen ende t'gebruyck vande parden ten dienste van syn Coninckiycke majesteyt van *Engelant*, 36 gul. 10 st.

Koetstuigen en paarden ten dienste des Konings.

Kapittel 17.

Uitgaven tot den aanbouw en meublement van het stadhuis.

Uitgave tot verdere voltooijing en meubelering van het stadhuis.

Den 9 February 1695, betaelt aen juffr. Heesacker, voor een kamer rood goude leer met veertien roodlaekensche stoelen etc. op de nieuwe kamer, 362 gul. 4 st.

Rood goudleder, rood lakensche stoelen en spiegels.

Den 18 July 1695, voor twee groote spiegels met swarten lysten, 110 gul. 18 st.

Item betaelt aen Willem van Wassenburgh, cladtschilder, voor het verwen het geheel nieuw ende oudt gebouw, staende achter het nieuw stadthuys, 30 gul.

Item aen Cornelis van Veen, wegens gelevert hout en arbeytsloon t'geene hy verdient ende gelevert heeft boven aende galderye van thuys vanden concierge van Stryp, 189 gul.

Volgen betalingen van arbeidsloonen, hout, kalk, steen, glazenmakers en verfwerken.

De geheele uitgaaf van dit kapittel was 1404 gul. 9 st. 4 pen.

Kapittel 21.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Behalve de gewone maaltijden wordt gevonden.

Verteering toen Alexander baron Schimmelpenninck van der Oijen, heer van Engelenbergh, hoogschout der stad, op den 12 xber 1692 werd getracteerd, 95 gul. 16 st.

Idem den hoogschout Robert van Heeckeren, heer van Enghuisen, op den 23 Maart 1694, 112 gul. 5 st.

Den Hoogschout Alexander Baron Schimmelpenninck van der Oijen heer van Engelenbergh en zijn plaatsvervanger Robert Bn. van Heeckeren heer van Enghuisen en Camperbeeck door de stad onthaald.

Voor wijnen gebruikt te *Middelrode*, op den 4 Junij 1695, bij de komst van den stadhouder Willem III, prins van Oranje, Koning van *Engeland*, 59 gul. 18 st. 8 pen.

Idem voor geleverde spijzen, 26 gul 10 st.

Verteering der commissie te *Middelrode* bij de komst van Willem III prins van Oranje Stadhouder der vereenigde Nederlanden, Koning van *Engeland*.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone, steeds in dit kapittel voorkomende posten, komen daarin de volgende voor.

Dito betaelt aen mr. Mallebrant, beeltsnyder, ter somme van 7 gul. 10 st. voor eenigh snywerck op de nieuwe galderye, 7 gul. 10 st.

Snijwerk in de nieuwe achtergallerij van het stadhuis.

Den 14 Mey 1695, betaelt aen Theodorus van Berckel, voor beslach van silvere almanacken, gelevert Ao. 1695, ter somme van 323 gul.

Almanakken met zilver beslag door den zilversmid Theodorus van Berckel geleverd.

1696.

Die almanakken in segrijn gebonden.

Dito betaelt aen Henrick vander Hoeven, boeckbinder, de som van 110 gulden, wegens 44 segrynen almanaeken.

Piktonnen gebrand bij de viering der overgave van *Namen*.

Dito compt alhier voor uitgaaf de som van 187 gul. 5 st., voor pecktonnen als andere onraet tot het vueren en branden op den victorye dagh van het overgaen der stadt *Namen*.

Nadere kosten der commissie die den Koning - Stadhouder te *Middelrode* inwachtte.

Voorts nog eenige kosten ter gelegenheid dat de regering van *'s Hertogenbosch* den stadhouder Willem III Prins van Oranje, Koning van *Engeland*, te *Middelrode* inwachte en begroete.

De geheele uitgaven waren 45,916 gul. 19 st. 14 pen.
" " ontvangsten " 45,995 " 10 " 11 "
Meer ontvangen als uitgegeven 78 gul. 10 st. 13 pen.

N°. 202. Rekening van 1 October 1695 tot 30 September 1696.

Rekening van Gijsbert van Beresteijn.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijse van remplacement toegestane gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 22,271-17-8.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvangsten gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden)

Van Hendrik de Bije, als procureur, 200 gul.
" Mr. Jacob Coomans, als kerkmeester, 200 "
" Nicolaes Blotenburgh, als procureur, 200 "
" Daniel Blotenburgh, als klerk, 100 "
" ..... de Roij, als procureur, 200 "
" Cornelis van Strijp en van Asten, als clercquen vande secretarye, omdat het vierde clerck plaets, by t'overlyden van Willem Vos, gemortificeert is, de somme van 100 gul.

Van Cuijper van Holthuijsen, als aangestelde bode, 300 gul.

De geheele ontvang van dit kapittel *nihil*.

Alsoo vande voorstaende penningen byden rendant wel quitancien syn gegeven, doch onder heeren schepenen int kistje onder de tafel syn gebleven, en, om echter soo heeren schepenen als den rendant, in toecomende van psr. penn., te thonen dat gedechargeert syn en waeraen uytgegeven, is naer t'sluyten en teeckenen deser rekeninge geresolveert by heeren com-

missarissen present, expres daertoe geciteert, goetgevonden t'naervolgende hier achter aen ten fine voors te stellen, bedraegende alsoo dese ontfanck 1325-0-0.

UITGAAF van penningen van beamptens geprocedeert.

Inden eersten betaelt den heer prince van Nassauw, voor extraordinaris diensten, volgens ordonnantie ende quitancie vanden heere raetsheer H. Cramer, de somme van ses hondert dertich dus 630- 0- 0

Buitengewone toelaag aan Graaf Maurits van Nassau, uit de ambtgelden.

Betaelt aen Jan van Aleuwe, ter saecke van eenige buytenwercken boven t'besteck gedaen aende galderye achter de stadthuys, volgens reeckening, ordonnancie en quitancie 283-14- 0

Buitengewone kosten voor het bouwen der gallerij achter het stadhuis.

Betaelt aen Peter Daelders, voor t'maecken vanden dyck naer *Vught*, volgens ordon. ende quit.. 141-16-14

Kosten voor het herstellen van den dijk naar *Vucht*.

Item nogh betaelt aen Marten van Thuyll, voort planten van hout en ryswerck aenden voors. dyck, volgens als voor. 183- 3- 2

1238-14- 0

3^a. s^a. alhier van uytgave, bedraeght een duysent twee hondert acht en dertich gul. 14 st. dus 1238-14-0.

Den uitgeef afgetrocken vanden ontfanck soo blyckt meer ontfangen als uytgegeven 86-6-0.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

Item op den 19 November 1695, ontfangen vande heer Joachim Pas, de som van 500 gulden, de welcke opgenomen syn tot het maecken van twee cribben oft ryswercken aent conterscherp van *Crevecœur*, op lyffrenten van syn ed. lijff tegen thien vant hondert, alles volgens resolutie vande heeren vande leeden, de dato den 22 9ber 1695, 500 gul.

Op lijfrenten opgenomen gelden tot het maken van twee kribben bij het contrescharp in de *Maas* bij *Crevecoeur*.

Volgen dergelijke ontvangsten op lijfrenten van:

Juffer Maria van der Meulen,	tegen.	10°/₀	2000 gul.
„ Adriana Swaen, wonende te *Meeuwen*,	„	9°/₀	300 „
Mevr. van Teffelen,	„	11°/₀	1000 „
Maria en Catharina Vermandel,	„	11°/₀	600 „
Juffer Gratiana Lowise Hamel Bruyninex,	„	10°/₀	1100 „

De geheele ontvang was 45,296 gul. 1 st. 18 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads saken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Justus Verster, griffier.

Guilliam van der Helst.

Jan Jacobs Juyn, voor vacatie en verleth, als expres ontboden geweest synde byde heeren commissarissen, rakende het cribben aen *Crevecœur*, waerover verscheyde dagen heeft ten *Bosch* geweest, 9 gul. 10 st.

Kapittel 10.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Zijne vorstelijke genade den gouverneur der stad, graaf Maurits van Nassau-Sarbruck, 1500 gul.

Mevrouw de princes van Nassau, 500 gul.

Den hoogschout Robert baron van Heeckeren, heer van Enghuijsen, 750 gul.

Den heer van Utenhove, heer van Amelisweert, kommandeur der stad, voor correspondentie en goede diensten, mitsgaders voor vuur en licht, 630 gul.

Den kolonel Goor, majoor kommandant, 150 gul.

Kastjes met glazen.

Voorts onderscheidene betaalde kasjes met glazen vereerd aan heeren van kwaliteit.

Kapittel 21.

Maaltijden en defroijementen.

Uitgaven voor maaltijden en defroijementen.

Dito, den 5 April 1696, betaelt aenden selvigen van Stryp, eene specificatie van verteeringhe, wegens de heeren vande magistraet, als wanneer haer ed. den grave Stuart, overste vande grenadiers, op een glas wyn tracteerden, 28 gul. 8 st.

Verteering bij het vieren van het overgaan der stad in 1629 op St. Lambertusdag (17 Sept.)

Den 7 October, aenden selvigen van Stryp, betaelt eene specificatie van verteeringhe, gedaen wanneer men vierden overt overgaen vande stadt, de somme van 63 gul 10 st. 14 pen.

Dito betaelt aenden selvighe van Stryp, een specificatie van verteeringhe wegens overgaen deser stadt van *'s Hertogenbosch*, op st. lambertsdagh, ter somme van 109 gul. 3 st. 12 dn.

Item betaelt aen Jacobus Minten, een reeckeninge van geleverde wynen, gebruyckt op den victory dach, wegens t'overgaen vande stadt *Namen*, ter somme van 84 gul. 17 st. 8 pen.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande saken.

Behalve de gewone steeds in dit kapittel voorkomende posten, worden daarin de volgende gevonden.

Groot gelui bij het overlijden van hare majesteit de Koningin van *Engeland*.

Den 3 December 1695, betaelt aen D. van der Aa, koster van st. janskerck, de som van 104 gul. 13 st., over ende ter saecken vant luyen over de droevige doot an haer majesteyt van *Groot Brittange*.

1697.

Item betaelt aende heer Isaac van de Graaff, de somme van 311 gul. 6 st. 4 pen., welcke somme by den selven heer verschoten syn aende nieuwe speel clockjens opt stadthuys, volgens specificatie etc.

Nieuwe klokjes voor het klokkenspel in den stadhuis toren.

Item betaelt aen L. van der Linden, de som van 1600 gul., voort maecken van twee ryswercken ofte cribben genaempt, geleyt aent conterscherp van *Crevecœur*, by hem vande stadt aengenomen. Item alnoch 1268 gul.

Kosten voor het leggen van twee kribben in de *Maas* bij *Crèvecoeur*.

Item alnoch aenden selven van der Linden, betaelt de somme van 1400 gul. op affreeckeninghe van desselffs aengenomen ende voltrocken besteck vande cribbe inde *Maes* by *Crevecœur*, boven en beneden den mont vande *Diese*. Item alnoch aenden selven van der Linden, betaelt de somme van 450 gul., in voldoeninge vant geene den selve noch vande aengenomen bestecken, van dese stadt noch resteerde.

Item betaelt aen Peter Daelders, de somme van 98 gul. 10 st., volgens accoort met hem by heeren commissarissen aengegaen, over het affbreecken voor een gedeelte vande oude lange cribbe beneden den mont vande *Diese*. Item betaelt den rentmeester Beresteyn, 8 gul. 1 st. 4 pen., wegens verschot ter selver oorsaecken.

De oude lange krib beneden den mond der Dieze gedeeltelijk afgebroken.

Item betaelt aen Peter Daelders, voor het afbreken volgens bestek per rest 151 gul. 10 st.

Kapittel 25.

Uitgaven aan alderhande saken, die jaarlijks vast in rekening worden gebragt.

Uitgaven aan allerhande zaken die jaarlijksch voorkomen.

Daaronder behooren onder meer anderen:

De beden door de Stad aan het Land als gewoon betaald, ter somme van 3783 gul. 15 st. 7 dn.

Beden door de stad aan het Land betaald.

De verponding van stads eigendommen 91 gul. 17 st. 12 dn.

" " voor de rifters en huisingen op het groot bagijnhof, 114 gul. 12 st. 13 pen.

Verponding van stads eigendommen en voor de refters en huizingen op het groot Beggijnhof.

De gewone betalingen aan de vier schutterijen enz.

Betalingen aan de schutterijen.

De geheele uitgaven waren 45,245 gul. 6 st. 11 pen.

" " ontvangsten " 45,296 " 1 " 8 "

Meer ontvangen als uitgegeven 50 gul. 14 st. 13 pen.

N°. 203. **Rekening van 1 October 1696 tot 30 September 1697.**

Rekening van Simon Coenraad Lintworm.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal toegestane remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 20,167-19-2.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten (ambtgelden).

Van ..... Eijtsingh, als organist, 250 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande zaken.

Leening van geld op lijfrenten.

Item den 14 January 1698, ontfangen van Elisabeth Stockmans, de somme van 500 gulden, dewelcke opgenomen syn tot betalinge der stads schulden, door het vernieuwen der stads bruggen ende verloop van stads pachten veroorsaeckt, op lyfrenten van haer eygen lyff, tegens 11 van t'hondert

Kantteekening. Gebleken van deze en volgende posten, by resolutie vande heeren vande leden van dato 14 January 1699 is, den volgende rendant sy verdaght int toecomende vande genegotieerde penningen op lyffrente in een apart capittel te brengen.

Volgen nog twaalf posten door verschillende personen in stads kas gestorte gelden op lijfrenten.

Deze gezamenlijke leening was 8000 gul.

De geheele ontvangsten waren 46,933 gul. 7 st. 7 pen.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, als afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Guilliam van der Helst.

M^r^. Abraham Daasdoncq.

Jonkh^r^. Jacob Schuijl de Walhorn.

Kapittel 10.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor vereeringen van wijnen en andere zaken, aan edelen, gedeputeerden en andere notabele personen.

Wijnen of andere zaken werden vereerd aan:

Zijne vorstelijke genade den graaf Maurits van Nassau-Sarbruck, gouverneur der stad, 1500 gul.

Madame de princesse, 500 gul.

Den kommandeur der stad, van Utenhove, heer van Amelisweert, 630 gul.

Den hoogschout Robert baron van Heeckeren, heer van Enghuijsen, 750 gul.

De majoor kommandant Goor, 150 gul.

Item betaelt aen Peter Reuvers, eene ordonnantie van dato 18 October 1696, ter somme van 12 gul. 12 st., voor het gebruyck van syne huysinghe tot *Middelroy*, int tweemael doorpasseren van syn Maj^t. van *Groot Brittanye*.

Het huis van Peter Reuvers te *Middelrode* gebruikt bij het tweemaal doorpasseren van Z. M. van Groot Bretanje.

Kapittel 17.

Uitgaven aan werklieden.

Item betaelt aen den heer Johan van der Meulen en Mathys van Hynsbergh, wegens de gemeynten van *Vucht* ende *Cromvoirt*, voort maecken vanden arden wegh vande groote schans tot de stockvis, de somme van drie hondert ende vyfftien gulden.

Het contre scharp voor en de aarden weg van de groote of Isabella schans tot *Vucht*, door de stad gemaakt.

Dito betaelt aen den selven de somme van 60 gul. voor de voors gemeynten, voor het opwercken van het conterscherp voor de groote schans.

Dito betaelt aende h^r. Johan van der Meulen, wegens verschot bij syn ed. gedaen, over het besteden vande aerdenwegh en conterscherp voors., de somme van 27-15-12.

Den 20 April 1696, aen Cornelis Janssen Vissers ende Corstiaen van Tuyl, soo voor de willige peuten op den voors. aerden wegh naer *Vucht*, alsmede voor den arbeyt vant setten, de somme van 103 gul. 11 st. 12 pen.

Item betaelt aen Peter Daelders, een reeck^e. van arbeyts loon, verdient aent slichten vanden wegh neffens den nieuwen aerden wegh, 7-10-00.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Dito betaelt aen Domine Samuel de Wael, eene ordon. van dartigh gulden wegens een theologie dispuyt aende stadts regering gedestineert.

Theologisch dispuut van Dominé Samuel de Waal.

Dito betaelt aen m^r. Hans Jurrien Cael, scherprechter, volgens gedane verschot van materialen, gebruyct aen de persoonen die geraybraeckt syn in 1697, ter somme van 26-8-0.

Dito betaelt aen m^r. Hans, scherprichter, voor geleverde oly etc. gebruyckt aen de gevangene die gepynicht syn, 12-10-0.

Betaalde benoodigdheden tot het radbraken van personen en olie gebruikt bij het pijnigen van beschuldigde personen.

Dito betaelt aen Gerrit van Zutphen, ter somme van twaelff gulden, tgeene verdient is aent beyerwerck opt stadhuys.

Kosten voor het klokkenspel in den toren van het stadhuis.

Dito betaelt aen s^r. Justus Muller, de somme van 281 gul. 10 st., voor desselffs vuerwerken, op de victorie dagh over de vrede aengestoocken.

Vuurwerk afgestoken ter viering van den gesloten vrede.

Kapittel 25.

Zijn uitgaven van alderhande zaken, die jaarlijks vast in rekening werden gebragt.

De geheele uitgaven waren 47,661 gul. 11 st. 5 pen.

" " ontvangsten " 46,933 " 7 " 7 "

Meer uitgegeven als ontvangen 728 gul. 3 st. 14 pen.

N°. 204. **Rekening van 1 October 1697 tot 30 September 1698.**

REKENING VAN JACOB VAN CASTEREN.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde accijnsen en andere middelen, als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal toegestane remplacements gelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 21,907-10-0.

De geheele ontvang was 41,576-0-0.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt, die geen bijzonderheden bevatten, werden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads zaken.

Uitgaven aan heeren, schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaarden waren de heeren:

M[r]. Johan Louis van Cattenburgh.

Item betaelt aen Domine A. Chanfleury eene specificatie van oncosten, gevallen int transporteren van syn meubelen ende goederen vanden *Oudenbosch* naer *s'Hertogenbossche*, 150 gul.

Kapittel 10.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Den gouverneur graaf Maurits van Nassau, 1500 gul.

Mevrouw de gravin van Nassau, 500 gul.

Den kommandeur van Utenhove, heer van Amelisweert, 630 gul.

„ hoogschout Robert Baron van Heeckeren van Enghuizen, 750 gul.

„ majoor kommandant Goor, 150 gul.

„ raad en rentmeester generaal van de domeinen Joncker van Borssele, 127 gul.

De wed. van professor Kuchlinus, 50 gul.

Kapittel 21.

Maaltijden en defroijementen.

Uitgaven voor maaltijden en defroijementen.

Van nu af bleef de betaling voor het gewone schepenmaal een tijd lang achterwege.

Dito betaelt aen Dirck van Hooft, eene reeckening van wijnen ter somme van 144 gul. 4 st., gebruyckt op de victorie dach vant overgaen der stadt *Namen*.

Verteering ter gelegenheid van het vieren der overwinning op de stad *Namen*, op den vierdag des konings van *Engeland* en ter gelegenheid van den gesloten vrede met *Frankrijk*.

Dito betaelt aen mons. Flaman, ter somme van 32 gulden, wegens verteeringhe op den vierdagh vanden Koninck van *Engelant*.

Dito betaelt Dirck van Hooft, voor geleverde wynen, gebruyckt op den victory dagh over de vreede handelinghe met *Vrancktyck*, ter somme van 133 gul. 1 st.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Dito betaelt aen Adriaen van Tol ende Arnoldus Hoeymayer, door dat sy gewerckt hebben aent orgel inde groote kerck, 24-10-0.

Herstellingen aan het groot orgel in St. Jans kerk.

Dito gelevert by Gerrit Willemse van Wageninghe, aen strooy voort volck dat doorquam als wanneer de revue in 1698 geschieden, ende daervoor betaelt 14 gul.

Geleverd stroo voor het krijgsvolk dat door de stad trok tot het bijwonen der revue in 1698.

Dito betaelt een ordonnantie van alderhanden uytgeeff, soe aen pecktonnen als arbeyders, op den dagh wanneer de vrede wiert gepubliceert tusschen den Coninck van *Vranckryck* ende de heeren Staeten Generael, op den 6 November 1697, 333-9-12.

Vreugde bedrijven bij het afkondigen van den vrede met Frankrijk.

Dito betaelt aen Johan van Kessel, een reeckeninghe van groen laecken, alsmede vant behangen van de puy vant stadthuys als wanneer de vrede is gepubliceert, ter somme van 65-8-0.

Dito betaelt aen Arnoldus de Jongh, ter somme van 370 gulden, volgens t'neffens gaende besteck, tot het maecken van een corps du guarde met het schryvershuysken op de brugge buyten d'ortenpoort.

De stad doet een wacht en schrijvershuisje op de brug buiten de orthenpoort bouwen.

Dito betaelt aen Gerrit van Wageninge, voor gelevert strooy voort regiment vanden prins van Nassau-wallon, inde corps du guardens op den Brill, 23-0-0.

Geleverd stroo voor het regiment Nassau-wallon, op het fort Willem en Marie anders genaamd Papenbril.

Volgt kapittel 25, andere uitgaven van alderhande zaken, die jaarlijks vast in rekening worden gebragt.

De geheele uitgaaf was 41,697-1-5.
" " ontvang " 41,576-0-0.
Meer uitgegeven als ontvangen 121-1-5.

N°. 205. **Rekening van 1 October 1698 tot 30 September 1699.**

Rekening van Quirinus Crollius.

ONTVANGSTEN.

Geld, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van remplacementsgelden.

Ontvang van de door de Hoog mog. heeren Staten Generaal toegestane remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 18,562-7-0.

Kapittel 4.

Ontvangsten van alderhande saken.

Bij de groote duurte der granen doet de stad door tusschenkomst van den Hoogschout Baron van Heeckeren te *Amsterdam* rogge koopen waarvoor hier de verantwoording.

Item alsoo ter occasie vande extremd ende groote dierte der granen inde jaeren 1698 en 1699, de heeren vande Leeden deser stadt, den heere baron van Heeckeren, hoogschout etc., hadde versocht eene goede quantiteyt rogge voor dese stadt tot *Amsterdam* te coopen, heeft syn hoogh. ed. deselve door de heer van Son, maeckelaer tot *Amsterdam*, gekocht, waer aff den rendant, volgens de resolutie vande heeren vande Leeden in dato den 15e February 1700, reeckeninge heeft gedaen voor heeren commissarissen, waerby den rendant, volgens neffensgaende gesloote ende geteeckende reeckeninge, te boven is gekomen 187-3-9. Doch alsoo aende heer Munten, in plaetse van een ordonnantie van 367-11-0 maer heeft betaelt en comen voldoen 221-0-0 soo is sulcx, dat by voors. wettigh gedaene reeck. en sloth van dien, in plaetse van 187-3-9 maer te boven comen moet 40-12-4, dienende het voors. narré tot bewys vande gedane reeck. ende dat de stadt by den in ende uytcoop vant voors. coorn niet geprofiteert maer voirs. somme toegegeven heeft, en sal den rendant alsoo in plaetse van 187-3-9 hier onder folio 51 de voors. 40-12-4 in uytgave brengen, dus allet voirs. tot naerrigtinge ende voor memorie.

De geheele ontvang was 38,314-19-14.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Afgevaardigden in stads saken.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden waren de heeren:

Johan van der Meulen.

Mr. Justus Verster, griffier.

Cornelis van Vrijbergen.

Kapittel 10.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen van wijnen of andere vereeringen werden gedaan aan:

Den gouverneur graaf Maurits van Nassau, 1500 gul.

Mevrouw de gravin van Nassau, 500 gul.

Walraven baron van Heeckeren, hoog- en laagschout, 945 gul.

Den kommandeur van Utenhove, heer van Amelisweert, 630 gul.

Den majoor kommandeur Goor, 150 gul.

Jonker van Borssele, raad en rentmeester generaal der domeinen, 127 gul.

Johan de Carvajal, organist vande france (gereformeerde) kerck, tot een subsidie, 70 gul.

Volgen eenige betaalde kasjes met glazen aan heeren van kwaliteit vereerd.

Kapittel 21.

Uitgaven aan maaltijden en defroijementen.

Maaltijden en defroijementen.

Item betaelt volgens ordonnantie van dato den 5e Augusty 1698, aen Jacobus Munten, eene reeckeninge van wijnen, ter somme van 119-5-14, gebruyckt op den victorie dagh, doen de vreeden gepublicoert wierden.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande zaken.

Theodoor van Berckel snijdt voor de stad een zilveren zegel.

Dito betaelt aen Theodorus van Berckel, de somme van 3 gul. 13 st., voort maecken van een silvere signet, waerop stadts wapen gesneden is ende aen d'heer Cuper van Holthuysen overgelevert.

Nadeelig slot wegens den koop en verkoop van rogge ter gelegenheid van de duurte der granen.

Item brengt den rendant in uytgave de som van 40 gul. 12 st. 4 pen., hiervoor folio 6 vso genarreert, t'geene te boven comt by de reeckening vande gekochte granen.

Volgt kapittel 25, andere uitgaven aan alderhande zaken die jaarlijks vast in rekening worden gebragt.

De geheele uitgaven	waren	38,353- 0-10.
" " ontvangsten	"	38,314-19-14.
Meer uitgegeven als ontvangen		38-0-12.

N°. 206. Rekening van 1 October 1699 tot 30 September 1700.

Rekening van Mr. Herman van Breugel.

ONTVANGSTEN.

Geld en geldswaarde, accijnsen en andere middelen als in vorige rekeningen.

Kapittel 2.

Ontvang van de door de hoog mog. heeren Staten Generaal bij wijze van remplacement toegestane gelden.

Ontvang van remplacementsgelden.

Volgens dit kapittel tot eene som van 19,075-0-0.

Kapittel 3.

Ambtgelden.

Ontvang gekomen van het begeven van nieuwe ambten of bedieningen (ambtgelden).

Van S^r. Verster, als havenmeester, 300 gul.

Kapittel 4.

Ontvang van alderhande saken.

De vestingwal nabij het einde der tolbrugstraat verbreed.

Item ontfangen van Isaack van der Beeck, s'Lants aennemer, wegens vervoerde ende verbruyckte keyen vande stadt, door het verbreeden vande wall, inde tolbrugstraet aldaer gelicht, volgens accoort 40 gul.

Kapittel 5.

Ontvang gekomen van de verhooging van het minerval der Latijnsche scholen.

Andere ontvang komende van de augmentatie van het minerval der latijnsche scholen, in vorige rekeningen onder kapittel van alderhande ontvang gebragt.

Item ontfangen ten proffyte deser stadt wegens de augmentatie van het minerval volgens resolutie vande heeren vande Leeden in dato.....

Van den rector Noortbergen, 25 gul.

" den conrector van Delden, 30 gul. 10 st.

" Dominé de Vlieger, 30 gul.

" " Oeveringh, 41 "

" " Schouhamer, 44 "

Kapittel 6.

Leeningen op lijfrenten.

Andere ontvang gekomen van opgenomen penningen, om daarmede stads schulden, door het verloop der stads accijnsen veroorsaakt, te betalen, alles ingevolge resolutie der heeren van de Leden, van den 24 Julij 1700.

Item den 7^e Augusty 1700, ontfange vande hoogh ed. welgebore vrouwe Susanna van Raesvelt, douagiere van wylen den hoogh ed. geboren heer Mattheus van Asperen, de som van 4000 gul. op lyffrente tegens 10 ten hondert, ten lyve van haer hoogh ed. ende desselfs dochter Willemyn van Asperen, sullende den voors. intrest vanden eersten afflyvigen op den langst levende versterven.

Item enz.

Den 16 8^ber ontvangen vanden heer pensionaris van Breugel, de somme van 1000 gul. op lyffrente, ten lyve van syn ed^e. dochter Josina van Breugel, tegens negen percento.

De geheele ontvang was 43,136-2-8.

UITGAVEN.

De kapittels als gewoon gebragt die geen bijzonderheden bevatten, worden weg gelaten.

Kapittel 9.

Uitgaven aan heeren schepenen, raadsheeren, pensionarissen en anderen, in stads saken uitgesonden.

Afgevaardigden in stads zaken.

Afgevaardigden waren de heeren:

Mr. Frederik Hendrik Sweerts de Landas, heer van Baarschot.

Mr. Johan Festus van Breugel.

Mr. Cornelis Ackersdyck.

Johan Louis van Cattenburgh.

Mr. Hendrik van Breugel, pensionaris.

Cornelis Gans, heer van Nuland.

Kapittel 10.

Uitgaven voor schenkingen van wijnen en andere vereeringen, aan onderscheidene edelen, gedeputeerden en notabele personen.

Schenkingen en vereeringen aan voorname personen.

Schenkingen van wijnen en andere vereeringen werden gedaan aan:

Zijne vorstelijke doorl. graaf Maurits van Nassau-Sarbruck, gouverneur der stad *'s Hertogenbosch* en omliggende forten, 1500 gul.

Mevrouw de gravin van Nassau, 500 gul.

Den hoogschout Walrave, baron van Heeckeren, 750 gul.

Den kommandant van Utenhove, heer van Amelisweert, 630 gul.

Den majoor kommandant Goor, 150 gul.

Joncker van Borsselen, raad en rentmeester generaal der domeinen, 127 gul.

Item betaelt aen mr. Cornelis de Bourgoingien, tot een recognitie voor een nette affteeckeninge vande koningen van *Engelant*, *Vranckryck* en *Spangnien*, de somme van 24 gul.

Portraiten der koningen van Engeland Frankrijk en Spanje, voor de stad geteekend.

Item betaelt aenden selven mr. Cornelis van Bourgoingien, tot een recognitie, om redenen als voren, de som van 30 gul.

Item betaelt aen Reynier Plenius, wegens verteeringe door de chirurgyns die freer (frater) Isaacq de Beaulieu, int snyden vanden steen en breucken, binnen dese stadt geassisteert hebben, ten synen huyse gedaen, 31 gul. 10 st.

Verteering der chirurgijns tegenwoordig geweest bij het snijden van de steen en breuken, door frater Isaak de Beaulieu.

Item betaelt aen Theodorus van Berckel, een specificatie van een geleverde goude penning aende stad, 76 gul. 9 st. 8 pen.

Gouden penning door Theodorus van Berckel geleverd

Volgen vele betalingen van kasjes met glazen, door den glasfabrijkant van Bree, tot vereering aan heeren van kwaliteit, geleverd.

Kastjes met glazen uit de glasblazerij aan heeren van kwaliteit geschonken.

Kapittel 24.

Uitgaven aan alderhande saken.

Den 10 Augusty 1700, betaelt aen H. Poole, voort repareren vande tapyten in het schepencollegie hangende, de somme van 29 gul. 13 st.

Herstellingen aan de tapijten in het schepen en in het groot kollegie.

Dito betaelt aenden selvige Poole, wegens reparatie als vooren, de somme van 17 gul. 3 st. 8 pen.

Dito betaelt aen Herman Poolen, alnoch een ordonn. wegens het schoonmaecken vande tapyten int groot collegie als andersints, 27 gul. 7 st.

Volgt kapittel 25, andere uitgaven van alderhande zaken, die jaarlijks vast in rekening worden gebragt.

De geheele uitgaven waren 43,060-19-15.
„ „ ontvangsten „ 43,136- 2- 8.
Meer ontvangen als uitgegeven 75-2-13.

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende.

DOOR

R. A. VAN ZUIJLEN Jr.
Stads Archivaris.

(Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800.)

5e STUK.

'S HERTOGENBOSCH,
W. C. VAN HEUSDEN
1863

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende.

DOOR

R. A. VAN ZUIJLEN Jr.
Stads Archivaris.

(Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800.)

6e STUK.

'S HERTOGENBOSCH,
W. C. VAN HEUSDEN
1864

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende

DOOR

R. A. VAN ZUIJLEN Jr.
Stads Archivaris.

(Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800.)

7e STUK.

'S HERTOGENBOSCH,
W. C. VAN HEUSDEN
—
1865

INVENTARIS

DER

ARCHIEVEN

VAN DE

STAD 'S HERTOGENBOSCH,

chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenissen bevattende,

DOOR

R. A. VAN ZUIJLEN Jr.
Stads Archivaris.

(Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800.)

8e STUK.

'S HERTOGENBOSCH,
W. C. VAN HEUSDEN
1866

GEDRUKT BIJ LUTKIE & CRANENBURG, TE 'S BOSCH.

Bij den Uitgever W. C. VAN HEUSDEN te *'s Hertogenbosch*, is mede verschenen:

R. A. VAN ZUIJLEN J[r]., Inventaris van het Groot Archief der Gemeente *'s Hertogenbosch*, op last van Burgemeester en Wethouders opgemaakt. *f* 1.30.

____________________, Inventaris der Archieven van de Stad *'s Hertogenbosch*, chronologisch opgemaakt en de voornaamste gebeurtenisssen bevattende. (Stads Rekeningen van het jaar 1399—1800) Deel I of 1[e]—4[e] stuk . . . . - 7.50.

____________________, Id. Deel II, 1—3 of (5[e], 6[e], 7[e] stuk), ieder - 1.87[5]

____________________, Naamlijst en Wapenkaart der leden van de Regering, de Pensionarissen, Griffiers en Secretarissen van *'s Bosch*, benoemd sedert de terugbrenging der Stad onder het gezag der Staten Generaal van de Vereenigde Nederlanden in 1629 . . . . - 2.75.

M[r]. J. N. G. SASSEN, Inventaris der Archieven van de Stad *'s Hertogenbosch*. (Charters en Previlegiebrieven van het jaar 1191—1826. Oorspronkelijk in stads komme voorhanden) . . . . - 2.—.

Album van *'s Hertogenbosch*, bevattende 12 gelithographieerde Platen. in Omslag; elke Plaat afzonderlijk *f* 0.50; te zamen. . . . . - 4.80.

Adresboek van *'s Hertogenbosch* en omstreken voor het jaar 1865; met Kalender, opgave van Burgerlijke en Militaire Autoriteiten, Alphabetische lijst der middelen van vervoer, enz. . . . . - 1.50.

Platte grond van *'s Hertogenbosch*, met eenige aanwijzingen, enz. . - 0.30.

GEDRUKT BIJ LUTKIE & CRANENBURG, TE 'S BOSCH.

GEDRUKT BIJ LUTKIE & CRANENBURG TE 'S BOSCH.

GEDRUKT BIJ LUTKIE & CRANENBURG, TE 'S BOSCH.